

BURMANNUS, Petrus, the elder

SYLLOGES EPISTOLARUM

A

VIRIS ILLUSTRIBUS SCRIPTARUM

TOMUS II.

QUO

JUSTI LIPSII,

ET ALIORUM

VIRORUM ERUDITORUM,

MULTAE ETIAM MUTUAE

EPISTOLAE

CONTINENTUR.

LECTORI BENEVOLO
PETRUS BURMANUS.

PRODEUNT dicto tempore, duo iterum Sylloges nostrae volumina: Secundum, quod reliquas *Lipsii*, & ad eum virorum illustrium & doctorum epistolas complectitur. Quibus deinde Variorum & Insignium doctrina hominum, quas vel Academiae nostrae, vel privata scrinia suppeditarunt, Epistolas adjecimus. Quartum vero totum fere *Heinsii* & *Graevii*, animarum, quibus candidiores & infucatae amicitiae vinculo conjunctiores nullum seculum inter eruditos cognovit, mutuis Epistolis absolvitur, nisi quod in calce, ut voluminis modus foliorum justo numero absolveretur, *Perizonii* & *Heinsii* epistolas, varia & recondita eruditione refertissimas, subjecimus. Si votis & desideriis eruditorum per omnem Europam, qui quam accepta & grata ante annum emissa volumina exstiterint, undique epistolis suis mihi testati sunt, & certatim collectas & in bibliothecis publicis & privatis servatas Epistolas Illustrium virorum obtulerunt huic Syllogae inserendas, satisfacere plene vellem, nullum fere finem labori meo prospicere possem. Sed & fastidii multorum, qui jam dapibus his saturati, se onerari tam continuis & longis ejusdem gustus epulis aegre ferre videntur, ratio est habenda. Me quoque ipsum jam taedium ingloriae & molestae industriae subire incipit, qui ab aliis, nec minus utilibus, studiis tantum temporis subduci mihi agnosco: quare satius visum fuit unicum tantum his quatuor volumen adjungere, quod *Nicolai Heinsii* cum Literatorum Principibus in Germania,

† nia,

nia, Gallia & Italia commercii Epiſtolaris monumenta exhibebit, nec prioribus elegantia dictionis, & materiae dignitate, ullo modo concedet. cui etiam indices Virorum, quorum Epiſtolae hîc dantur, aut in quinque his voluminibus mentio fit, & rerum & verborum, quae hîc tractantur, & denique Auctorum veterum, quorum loca emendantur vel illuſtrantur, exhibebit, ut ita unusquisque, qui non omnes perlegere velit, ſeligere illas maxime epiſtolas poſſit, ex quibus ſtudiis ſuis èmolumentum accedere poſſe arbritretur. Intra vero anni decurſum, & forte brevius, ſummam me laborioſo huic magis, quam ad famam & nomen illuſtri, operi manum impoſiturum, ſi Deus vires & vitam dederit, ſpero. Vale, erudite & aeque lector, & conatus hos laudabiles, & in uſum rei literariae prompto & volenti animo ſuſceptos, ſtudio & favore proſequi perge. Leidae; Idibus Novemb. CIↃIↃCCXXV.

JU-

JUSTI LIPSII,
ET
VIRORUM ERUDITORUM
AD EUMDEM
EPISTOLAE.

EPISTOLA DCCXXVI.

J. LIPSIUS

Guilelmo Daſſonvillio, Chriſtophori filio.

PRomiſſi mei nuper facti non immemor fidem libero, & quae mihi viſa ſtudiis tuis conducere, breviter & methodo quadam ſcripſi. habes eam hîc incluſam. Addo autem univerſe & praemitto, duo mihi videri, in quibus vir talis, genere & inſtituto, & opibus, verſetur atque ſe applicet; *Politica* & *Hiſtorica*. Ad rempublicam enim conſilia tua ſpectare ac vergere mihi perſuaſum eſt, certe debent. & ſi non alius, pater tuus eo vocet. nec illud praecogitandum, & ſibi objiciendum eſt, non praeſtabo in ea parte. haec & illa mihi deſunt: quia, ſi quid natura non dedit, induſtria poteſt addere, quam Deus, januam & aditum ad clauſtra & penetralia ſapientiae fecit. Igitur *Politica*, quae pars Philoſophiae vel praeſtantiſſima & utiliſſima, *Ethicam* imprimis velut baſim & fulcrum, cui innitantur, quaerunt. Haec legere te ſuadeo & diſcere: a quibus? ab ipſo illo omnium artium Principe Ariſtotele, cujus libri exſtant: ſed & a noſtro Seneca, quem in hoc genere non dicam vinci ab aliquo, ſed veniſſe, quo nemo ivit aut ibit. Hunc ſerio lege, formabit animum imbuetque honeſtiſſimis & ſaluberrimis ad omnem vitam praeceptis. ſed & quaedam ad Politicam ipſam dabit. Iiſdem ſi jungis Hebraeam, id eſt, Orientalem Ethicam, quae eſt in libris Sapientiae Salomonis, Eccleſiaſtis, & Eccleſiaſtici, valde e re erit. Incredibile, quam multa ibi vere, prudenter, fortiter expreſſa. Poſt *Ethica* deinde ad *Politica* tranſi. id eſt a privata vita (quae ſtabiliri ante omnia debet) ad publicam, & concipe, quî alios regas, poſtquam te coeperis. in his chorum omnem ducit idem ille Ariſtoteles, non legendus ſolum ea parte, ſed pene ediſcendus. Poſt eum, aut juxta, cen-

ſeo rempubl. aut leges addas, haud peccabis. imo & illic hauries, quae ad uſum tuum apponas. Tertio, & firmatis jam melioribus judiciis, ſi venia tibi (ad Theologos ſpectat) legendi *Machiavelli* erit, haud improbem, aut diſſuadeam, non quia illum ex animo probem: habet enim infinita falſa aut fallacia, habet & impia: ſed quia juvat malitiae illas calles quoque noſſe, non ad utendum, ſed ad vitandum. Ire te per eas nolo, mane in ſplendida, tuta ac regia noſtra via. ſed videre cupio & noſſe ac dijudicare errores, qui ſpecie ſubtilitatis per ſenticoſa illa incedunt. Quo fructu? ſeſe compingunt aut impediunt, perdunt eos, quibus adhaerent & haec adſuadent. Vide igitur tantum: poſt haec autem ad *Hiſtorica* deſcende; ad amoenum illum & ridentem campum, in quo tot virtutum, tot conſiliorum velut flores aut ſtirpes. Semina etiam multa occulta & per terram ſparſa, quae eruenda ſunt, & id eſt, in quo lectio maxime ſe exerceat, & fructus mox ferat. Nihili eſt res & eventa modo legere, inquirere oportet in cauſſas, in conſilia, in adjacentia; & videre non ſolum, quid evenerit, ſed etiam humanis rationibus cur evenerit, & nectere principia illa cum ſuo fine. Ille mihi vir erit, ille uberem meſſem referet, qui faciet, & ductores huic rei capiet ipſos hiſtoricos, qui a ſe cauſſas ſaepe promſerunt, & alibi veluti digito ad inveniendum praeiverunt. In eo genere Thucydides, Polybius, Tacitus, Guicciardinus, Cominaeus, & ſi qui tales. atque utinam multi! illorum labor de noſtro demat, eorum prudentia valde noſtram formet. ſed ubi non illi, pro nobis faciendum eſt, & quomodo id commodo in adjunctis habes. Praeivi enim tibi de tota hiſtoria ſubtilius fortaſſe, quam opus aut uſus tibi ſit, ſed excerpes aut uteris quae voles. In ipſis Politicis hoc non praeeo. ipſa enim ſibi methodus, & ſive illa Ariſtotelis, ſive noſtra, ſive alia placet; facile in tabulas redigere & praecepta. ſed & hoc facile (cum lectio multa accedet) ſubnotare & ſeligere ex hiſtoriis monita aut exempla, quae huc & ad quamque partem conducent. Iſta ſunt, nobiliſſime Domine, quae viſa monere breviter. faxit Deus, ut ſic cum fructu tuo, ſicut meo affectu, qui & tibi & ampliſſimo parenti ſum addictiſſimus. Lovanii IIII. Id. Septemb. CIↃIↃXCVI.

Ipſa methodus Studiorum, quae huic Epiſtolae adjuncta fuit, deſiderabatur in codice epiſtolarum.

EPISTOLA DCCXXVII.

CHRISTIANUS BRUNONIUS

J. Lipſio S. D.

Lovanium.

AD focum dederat matutinum me frigus, cum haut multo poſt accepi tuas. Mihi vero gratiſſimae fuerunt, ac perinde jucundae. Tenebamur deſiderio nimiſquam acri, ſingularumque exſpectatione horarum torquebamur. Amor id, immo ardor facit. quem tu Amorem non minus religioſe ſeduloque,

que, quam egomet, habes. Et ſubverere, me pudor a ſcriptione ac verecundia ut ſiſtant? ſcriptione, inquam, libera. Ita ſcilicet hortatiunculae iſtuc, quod in extrema epiſtola tua, interpretor. Parum fortaſſis probe, vere tamen effabor, intra adfectum tuo-meum eſſe pudorem. Litterarum quidem uſum ingerit amor, uſus libertatem. quam non deſeram ego aut deſtituam, non mehercule magis, quam ſtudium hoc erga te fidemque noſtram. Apud me fucus ſit atque ambitio pura puta, ſiquid obtegas curioſe aut ſimules in amicum. praeſertim ſiquando hic ipſe talis, id eſt, verus, ſimplex, apertus, &, caput addo, firma ſtabilique fide. Ego autem, ſiquidem evaleret in me frontis mollities plus, quam comitas ſimplicitaſque ingenii Lipſiani, & ſim ingratus & depuduero. Nec vero *Wiltzios* habeam, aut *Polliones*, aut *Leemputios* mille, quam unum Lipſium, potiores. Hos ego vix novi etiam. extimavi ſpeciem illam ſi excipio notitiae. Tu autem ex me, iſtiipſi in te quam adficiantur? Mihi vero tenebrae ſunt hîc & caligo. Quid dicam? quid autem non dicam? Angor mediusfidius ſiquando alias, & torqueor: eo magis quod te haecipſa haut ſane leviter & a ſummo quaerere videam & ſciſcitari. Sumus, mi Lipſi, rerum *Wiltzii* atque etiam morum modice prudentes nos ac periti. Tum *Pollionem* etiam *Leemputium*que vix libavimus. etſi illum aliquanto magis, quam iſtum. Hercule verum ut loquamur, Amicitiarum grande momentum vertitur in temporibus. Et vulgo quidem ſcenae ſerviunt in hoc benivolentiae, ut ſic dixerim, theatro. Opinor, intelligis quid ipſe velim. Ago circuitu etiam. ſed tamen rectum rigidumque veri iter premam vis & inſiſtam? Age. Temperat hosipſos atque aurigatur Fortunae fraenum quantum caeteris in rebus, tantum, immo non paullo magis, in adfectu erga te, nec minus de te judicio. Pugnant quidem, & acriter calideque pugnant in praecepta rituſque religionis antiquae & *Pollio* & *Wiltzius*. Nec injuria inter primores ponam & capita adverſantium fidei propalam Chriſtianae. *Wiltzium* ferunt, cum praetor ob coetus, ut fit, ſacraque clandeſtina nonnullos poſtulaſſet, praeter ceteros fremuiſſe Adſeſſorum, adeo quidem, ut nec clamoribus temperarit acerbiſſimiſque minaciis: inter ſilentium pene collegarum ac ſtuporem. Jam vero in circulis optimatium & ſermonibus impuriſſimus, ſiquid hujus generis incidit, tuus ille *Pollio*. Sed hunc tamen ipſum quivis a moribus amet, atque ingenio alioquin ad modeſtiam facto, niſi ſi ita norit. In altero illo, ut damnes iracundiam ac tumorem, ita lenitatem comitatemque requiras. Haec de ipſis ego. exquiris, in te quid ipſi aut ſentiant, aut loquantur? Tibi illud haut temere; hoc facilius, ſed & verius, dicam. Conſtantiam ecce carpunt & adrodunt tuam, notumque olim *Lipſium* quaerunt, quod ajunt, in *Lipſio*. Rides? ſit id quidem firmitudinis hujuſque ipſius Conſtantiae, quam hi noſtrates ſuggillant inepte barbatuli. Gemis? opinor quod ad ſe tempora eos turbaeque adtraxerunt, quos Fides & Virtus debuit. Et exſpectas ſcilicet, de *Leemputio* quid adferam. Ego vero, mi Lipſi, hunc differo. Haec adhuc immatura res atque importuna epiſtolae: huic ſane omnino. Ero, ut confido, uberior, ubi plenius homi-

 nem

nem deguſtaro. Itaque ingenia vides haec temporaria, pendenteſque animos, & quocumque tulit Fortuna, ſecutos. quid autem ſecuturos? perſpicis, ſcio, & proſpicis jam tu, qui Politicarum artium civiliumque gnarus. Sed haec hactenus. libenter his in rebus ἐνσχολάζω σοι; magis etiam in privatis atque meis: & idipſum, te auctore, cum voluptate, atque etiam fructu. Etſi utrumque nos ſubinde quo neſcio animi faſtidio deſtituit. Langor, inquam, premit, & prohibet valide qua ſtilo, qua libellis. Sed eſt, puto, ignavia. Mi Lipſi, incredibile eſt quam jaceam. Quis vero aut quid erigat ac confirmet? Tu quidem diſſitus es, & alio tum coelo, tum etiam ſolo. At enim monitiunculis ac ſcripto ſuſcitabis. Vereor ut imbecilliores hae, quam ſint me reſtituendo, vel etiam firmando. At Honeſtas & Utilitas quo vocant, eundum. Eſt quidem: ſed mihi gradus male agilis, iſtuc ut proferam. Tamen ne deſim mihi aut obſim ipſe, connitor inter utramque ac pauxillatim adſurgo. Certum eſt illud, valde jampridem, valde vigor ille priſtinus flaccuit & imminuit. Tu, amabo mi Lipſi, juva & reſtitue. Sed tamen lente, non nihil etiam egimus. Epigrammata ſcito nobis pangi dudum, & (ſi dîs placet) ad exemplar Iberi quodammodo vatis. ita tamen ut nuſquam quidquam libidinis aut laſciviae. Probene, obſecro te, in hac aetate? Nam quin hiſce moribus adpoſite huicque aevo, nihil ambigo: quibus Catones pauci, plures Apicii. At illud etiam me mordet, quod vix ſatis intexere decenter ritus priſci nonnihil & conſuetudinis videbamur. Luſimus nimirum pleraque (pleraque autem? immo univerſa) ad Romanos illos vetuſtoſque mores. Sed quid haec loquimur? mihi ſcilicet ac Muſis, ſiquid ſecius. Et ſunt, ne erres, tabellis impoſita deletitiis, in ſpongiam, Ajacis Auguſtaei ritu, momento incubitura. De edictis, mediusfidius vere tu atque ex oraclo. Ego autem hîc haereo, nec moturum credo in triennium. Id parentibus viſum, quibus me haut gravatim praebeo: quidquid hoc eſt temporis, ſcriptoribus terendis prolaturus. Poſt, cum bono Deo, in Italos cogitamus, doctrinae veteris cupidine. Ecquid placet? Utar enim tuo (nec blandior) judicio. Niſi tamen hocipſo abuſus jamnunc, tam laciniosa praeſertim epiſtola. Nec illud neſcio ab imperitiſſimo quoque fieri, per adfectationem & delicias. Me autem fluxus neſcio quis ac ſpiritus provehit ultra quam velim, non modo quam fas & decorum eſt. ſed inhibeo. Valebis, mi Lipſi, & nos amabis. Ultrajecti, ad XIV. Kal. Novembr. ∞. IↃ. XCVI.

Eſt reſponſio ad Lipſianam, inter Gudianas CXII. ubi *Bruningius* dicitur, & ita vocatur etiam *Valerio And.* Bibl. Belg. pag. 133. qui domeſticum *Lipſio* fuiſſe dicit. hîc tamen expreſſis literis ſe *Brunonium* appellat. & credo noſtra lingua *de Bruyn* vocatum fuiſſe.

EPI-

EPISTOLA DCCXXVIII.

J. LIPSIUS

Antonio Wingio, Priori in Abbatia Laetiensi.

EPiſtolam tuam lubens vidi, ut nuper te ipſum, & in te veterem & non fictam probitatem. Atque eam cum modeſtia (nihil blandior) quae non ſolum vos inprimis decet, Deo & religioni ſacros, ſed etiam nos, quos alia ſtudia & alia vita cum vanitate ſaepe habent. Ego vero apud te aperire me volo, & fateri nihil eſſe, quo magis nunc mihi placeo, quam quod non placeo, & quod recto oculo video & metior res humanas. Enimvero ridere mihi lubet, cum erectos & animi plenos quoſdam video, ob neſcio quid ingenii, doctrinae, ſcriptiunculae, quod oſtenderunt & vulgarunt. Heu quae iſta ſunt? primum tenuia, nec quidquam ad illos, non dico veteres, ſed nec medios, qui ante centum circiter annos fuerunt. Quid nos hodie ad *Politianum*, & *Hermolaum* aliquem ſumus? Et pone ſupra illos eſſe, a quo ſumus? quid noſtrum eſt? Ingenium, memoria, judicium palam a Deo. nec ſcriptio quidem melior, niſi illo inſpirante & dirigente. Quid ergo ut noſtra jactamus? ſuperna omnia & aliena ſunt, aut vitioſa inhaerent, & ſemper haec inhaerent, ut terram etiam noſtram in nobis & parvitatem ac pravitatem agnoſcamus. Ego ita affectus ſum, toto pectore hoc profiteor: non magna ſunt, quae agimus, non nos magni, qui agimus. & ſiquid eſt melius, ab uno illo eſt auctore & fonte boni. ſed iſta quid ad rem, aut tuam epiſtolam? nihil, niſi quod lubet & juvat philoſophari apud eos, qui Philoſophiae ejus capaces ſunt, & ſimul me aut exſtimulare aut firmare. At nunc ad epiſtolam. Mittis Vegetium manuſcriptum, videbo & utar, & judicium meum ſcribam. etſi vereor, ut vix aliquid ſit, praeter ea, quae jam viſa & notata. Quaeris de notis, quibus dijudicari libri veteres poſſint? ſunt triplices, a *materie*, *forma*, *modoque* ſcribendi. *Materie*, ut membrana, non charta ſit, & quidquid in iſta ſcriptum, ſcito pervetus non eſſe. *Forma*, quae eſt in modulo laterum, ut grandiuſculae & conſpicuae ſint, ac raro tenues illae & arctae habent aevum. In *modo* denique, ut rara compendia ſint, ut exprimant litteras atque etiam diphthongos. nam quae crebris illis implexionibus conſtant & compendiariis notis, ſunt aevi recentioris. facit & ipſe aſpectus librorum, & quaedam ab uſu judicatio, quam ſcripto nemo promat. ita poſſum dicere; & de ſtudiis meis, eſſe me in Politicis monitis & exemplis. Ita enim inſcribo, & philoſophamur & hîc aliquid, ut videtis. Deus mihi det ſtudia & ſtilum dirigere ad ejus gloriam, commune & meum bonum. Reverendiſſime Domine Prior, vale, & fratrem [1] D. Canonicum amanter ſaluta. Lovanii v. Kal. Decemb. CIƆIƆXCVI.

1 Ad *Hieronymum Wingium*, Canonicum Tornacenſem, etiam aliquot epiſtolae in Centuriis ad Belgas, & quem egregiis laudibus ornat *And. Catullus* in Tornaco pag. 114. Tertius Frater videtur *Philippus*, ad quem eſt Epiſtola 1. Cent. ad Belg. 7. & qui Romae obiit, ut ſcribit *Lipſius* III. Cent. ad Belg. 7.

EPISTOLA DCCXXIX.

JOH. BAPTISTA SACCUS

J. Lipsio S. D.

Lovanium.

ET mihi parumper vaca. Litteras tuas postrid. Kal. Decembr. datas accepi, quarum lectione summa jucunditate perfusus sum: nisi quod moleste tuli alteras periisse. inde enim duplex mihi jactura: tum quia carui ea voluptate, quam ex illis percepissem, tum quia praeterlapsa est occasio operae meae tibi citius navandae in eo, quod de Catapulta praesertim & Ballista requirebas. Quo avidius eandem nunc mihi iterum oblatam arripui, & angulos omnes hujus urbis, & arcem ipsam, (armamentarium enim aliud publicum non habemus) diligenter excussi: sed nihil, quod te juvare possit, reperi. Dum autem animo meditor undenam possim extra hanc urbem aliquid ejusmodi machinarum eruere, nuntiatur provinciae praefecto, me litteras abs te habere, de hisce machinis agentes. Qui, ut tui, & rerum tuarum studiosissimus est, confestim jubet me ad se cum litteris accersiri. accedo postridie: saluto: indico cur adeam, gaudet, &, tu igitur, inquit, litteras a Lipsio cum mandatis? ajo, & promo. accipit exemplar idiographum: gestit legere, sed restitat ad manum minutiorem, facile tamen lecturus, si adniti voluisset, & nisi ego praevertens exemplum a me notioribus characteribus descriptum eidem exhibuissem, munus etiam legendi mihi deposcens, si permitteret. capit exemplum, operam meam nihil moratur. legit ipse: perlegit ore composito & placidissimo, & quidem tam expedite, facile ut intelligeres stilum tuum esse illi quam familiarissimum. Submissius tamen, quae de se ipso scripta erant, percurrens, pudore quodam ingenuo suffusus. Perlectam epistolam servat: in qua cum scriptum animadvertisset, te opus tuum de Machinis ad me mittere parsisse, veritum, ne mihi gravis accideret impensa vecturae; nos, inquit, te sine jactura nostra hujusmodi codicis compotem faciemus, quippe qui alterum jam domi habebamus, emptum de bibliopola, priusquam Lipsius suum ad nos mitteret: & cum dicto codicem emptum promi jubet, quem dat ipse mihi humanissime in manus, eleganter sane compactum; addens, longe sibi chariorem esse eum, quem tu misisses, uti donum a te profectum, & aliquot verbis tua manu adscriptis insignitum. Accipio laetus, & illi tunc, ut tibi nunc, propter quem eo munere donatus sum, ingentes gratias ago. Mox addit, habere se quoque litteras a te gravissimas & humanissimas, quas vicissim promit, & mihi dat legendas. perlego scriptas eleganti forma, pendente interim Principe ab ore meo, & gravitatem illarum utroque admirante, quarum etiam exemplum petenti mihi Princeps non denegavit. Is multus deinde fuit in tuis laudibus, cum egregia amoris in te sui significatione, in qua tamen judicium non requireres. Ajebat, se plurimi quidem facere te ob excellentem multiplicemque doctrinam, sed multo hercle pluris propter animi cando-

dorem & virtutem, quam in te eximiam esse, multorum, qui te penitus nossent, litteris & sermone cognovisset. Ostendebat se lucubrationes omnes tuas magna cura pervolutasse, quarum indicem tua manu descriptum habebat in iis litteris, quas ad ipsum dederas. Docebat in illis insignem quandam, & praeclaram ubique eruditionem cerni: sed inprimis admirabatur acerrimum ingenium judiciumque tuum in monumentis veterum auctorum, praesertim historicorum, perscrutandis; quibus intelligendis magnam lucem praetulisses. Addebat praeterea, te virum esse multarum rerum usu & cognitione praeditum, qui ex ipsis etiam patriae turbinibus & procellis magnam tibi prudentiam comparasses. Commendabat summopere, quae de Militia Romana superiore anno edideras: ex quibus praecipua quaedam dogmata ad hodiernam militiam formandam transferri posse animadverterat, quae tecum libentissime communicaturus esset, si tui praesentis copia daretur, quod non in postremis votis sibi esse significabat. Probabat maxime judicium munificentiamque Regis nostri, qui te Historiographi sui titulo jure meritoque decorasset: de quo tibi ex animo gratulabatur. & licet intelligeret esse te ingenio tam admirabili, ut munus quodcumque litterarium egregie sustinere posses; tamen existimabat te scribenda potissimum historia fore longe praestantissimum. avebatque in eo genere aliquid a te scriptum videre, quando non deesset seges & materia rerum a multis fortissimis Ducibus, his & superioribus temporibus tum in Belgio, tum in Gallia & alibi gestarum, quas tu scribendo ab interitu vendicare, & immortalitati asserere posses: felicemque omnino ducebat illum, cujus tu egregia facta litterarum monumentis inseruisses. Ad extremum percontatur, ecquid de machinis, quas cuperes, explicarem? neganti mihi studium, operam auctoritatemque suam omnem ad eam rem perbenigne pollicetur & defert: adjiciens, non dubitare se, quin in Hispaniis multa adhuc tela poliorcetica reperiantur, quibus usa fuisset antiquitas, quorum etiam nonnulla in aliquot oppidis suis asservari meminisset. Et quia spes erat, Comi, in aedibus Jovianis aliquid cujusmodi cuperes inveniri, datum est negotium, mandante Principe, praefecto illius arcis, qui re diligenter curata nihil tamen invenit. Tandem cum intelligerem apud Allobrogum Ducem extare librum luculentissimum de hujusmodi machinis manuscriptum, quem Urbinatium Dux illius genitori quondam dono dedisset, Principem moneo: qui protinus partes sibi sumit scribendi ad Allobrogem, ut ejus libri copiam ipsi faciat ad aliquot dies, uti facturum spero. Interea ipse quoque per amicum studeo, ut Urbino, ubi hujuscemodi rerum multae adhuc reliquiae (ut fertur) permanent, aliquid mittatur, quod in rem sit. Denique omnem lapidem moveo, ut tuo desiderio satisfiat. quidquid erit, faciam te statim de eo litteris certiorem. Reliquum est, suavissime Lipsi, ut intelligas amari te plurimum & aestimari in hac civitate, in primis vero a Principe & Gubernatore ipso: de cujus erga te humanitate & affectu licet multa dixerim, velim tamen tibi persuadeas, me pauca pro rei magnitudine dixisse. Longum esset recensere eos omnes, qui tibi animo sunt addictissimi: sed duos tantum viros virtute, no-

bilitate, gratia auctoritateque praestantes nominabo, qui te amantissime salutant, seque tibi totos devovent: *Camillum Trottum* Senatorem amplissimum, & *Federicum Quinctium*, fisci Regii patronum. Hos tu si invicem amaveris, & cum ad me scribes, resalutaveris, nihil alienum ab humanitate tua, & illorum merito feceris. Ego de honore tibi a Rege nostro habito gratulor. neque tibi tantum, sed Regi ipsi, & aevo nostro, quod per hanc occasionem magis etiam abs te illustratum iri video. Quod ais, non misisse te ad me opus de machinis, ne me gravares impensa, magnam in eo cum mihi, tum tibiipsi injuriam facis; qui & me tam pusilli angustique animi esse censes, & tua scripta, quae non chara sunt auro contra, tam parvi aestimas. Ego meam non remisero, nisi quod primum opus edideris, illius exemplum statim per tabellarium ad me miseris. tu de tua videris. Vale, Lipsi integerrime. Mediolani sex. Kal. Febr. ∞.ıↄ.xcvii.

EPISTOLA DCCXXX.

JOH. BAPTISTA SACCUS

J. Lipsio S. D.

Lovanium.

NIhil amantius, nihil diligentius fieri potuit a Comestabile, Gubernatore nostro, quo tuo desiderio, in eo, quod de catapulta & ballista petis, satisfieret. Qui, ubi omnes totius fere Italiae angulos litteris quoque scriptis excussit, ut vestigium aliquod illarum machinarum reperiret, tandem ab ea spe undique dejectus, ad Allobrogum Ducem totus conversus, unis atque alteris litteris petiit, ut sibi de illo libro commodaretur, quem Urbinatium Dux olim Philiberto dono dedisset. Cumque liber is in infinita propemodum aliorum librorum multitudine lateret, nec facile erui posset, dato tandem negotio *Gabrio Buschio*, Mediolanensi, viro probo atque industrio, tui studioso, & harum inprimis machinarum peritissimo, qui de illis etiam egregie scripsit, repertus est & allatus. Liber est ex membranis totus compactus, holoserico textu viridis coloris superindutus. Epistolam habet in fronte Latinam *Francisci Georgii* Senensis, operis auctoris, ad Urbinatium Ducem, manuscriptam. Deinde sequuntur plurimae variaeque machinarum formae, tum ad rem bellicam, tum ad caeteram architecturam pertinentes, stylo ipso diligenter depictae, non typis expressae: mutae tamen, ut quae nullo prorsus argumento, aut interpretatione explicentur. earum omnium Comestabilis vult sibi exempla desumi: sed prius exercerpi jussit eas, quae tibi usui esse possint. Id egregie praestitit idem, quem paullo ante nominavi *Buschius*; deditque mihi aliquot exempla jussu Comestabilis, additis Italico sermone argumentis, ac litteris ad me suis. quae omnia ad te mittuntur: ut intelligas amari te ex animo ab hoc principe, omniaque tibi ab ipso esse paratissima. Nec dubito, quin tu vicissim illum colas atque observes, daturusque operam sis, ut tanti he-

rois

rois virtus & humanitas monumentis litterarum tuis magis etiam illuſtretur. Is epiſtolam ad te ſcribit. Salutat te *Buſchius*. ego in aere tuo totus ſum. Vale. Mediolani Idibus Majis. ∞. IↃ. XCVII. mitto ad te exemplum earum litterarum, quas menſe Februario tibi ſcripſi, quod neſciam an tibi redditae fuerint.

EPISTOLA DCCXXXI.

J. LIPSIUS

J. Baptiſtae Sacco S. D.

Mediolanum.

HAud ita pridem ſcripſi & reſpondi Illuſtriſſimi Gubernatoris, tuiſque literis, mi Sacce. nunc iterandi cauſſa eſt; adoleſcens iſte, quem vides *Erricus Puteanus*, ore, ingenio, doctrina, vita probus, & quem in Italiam veſtram traxit cupiditas ſola viſendi & diſcendi. Scito ex optimo genere eſſe, & quos Prometheus (ut cum Poëta fabuler) de meliori luto formavit. Fac periculum ſi voles, in Graecis, Latinis, in Mathematicis, Aſtrologicis, Philoſophicis, Muſicis quoque. Videbis non tinctum his omnibus, ſed imbutum. Itaque ſerio & libens eum tibi, & per te aliis commendo, notum mihi & ex diſciplina hac mea profectum. Commendo inquam, ſive quis Principum virorum uti eo quaſi pro Secretario volet (nam & pingit ſcite) ſive adoleſcentes nobiles pro magiſtro & rectore. Fortuna quidem ejus eſt, ut ſine adminiculo conſiſtere in locis exteris non poſſit. haec de *Puteano*: & de me quid opus eſt, cum illum habes? Pete, dicet omnia, quae amor aut curioſitas velit ſcire. ad Conneſtabilem brevi, cui Militiam meam recuſam mittam & caſtigatam. Vale. Lovanii Nonis Sextilis CIↃIↃXCVII.

Vid. ad Italos Epiſt. LVII. cui de *Puteano* teſtimonium *Lipſii* adjungitur, & in qua epiſtola *Sacci* mentio fit.

EPISTOLA DCCXXXII.

JOH. BAPTISTA SACCUS

J. Lipſio S. D.

Lovanium.

O Vir humaniſſime, & benigniſſime, quanto me beneficio nuper obſtrinxiſti, *Nicolaum Micaultium* litteris tuis mihi commendans! neque enim ita hebeo, quin intelligam, voluiſſe te ea commendatione apud illum, imo apud omnes meipſum commendare, uti dignum amicitia tua, & qui cum Lege illa Pythagoraea, omnia communia habeas: quo nihil mihi poteſt eſſe cum jucundius, tum honorificentius. Sed quemnam virum mihi commendaſti? eum certe, qui ore ipſo, ſermone, moribus (ut nulla generis, & fortunae ratio habeatur) vel ſummo ipſi Pontifici, ad quem proficiſcitur, ſeſe com-

mendare possit. adde, comitatum aliquot viris praestantissimis, & adolescente uno nobilissimo, affine suo, quorum fulgore non domus nostra tantum, sed urbs haec tota mehercule radiabat. Satisne? nondum. virum, qui te mihi lingua prius diligenter effinxisse non contentus, tuam ipsius effigiem, penicillo, & coloribus ad vivum expressam ostendit: quam ego statim ori cum adpressissem osculabundus, is (ut me bearet) illam mihi inter pudorem, & cupiditatem fluctuanti ultro detulit, ac dimisit. Basilicum vero munus! quo & Princeps ipse, ad quem postea *Micaultium*, una cum affine, ac Lombardo deduxi, captus est: ita ut primum illud exemplum illico sibi destinaverit, potestate mihi facta alterum desumendi, quod ab artifice quodam eximio curatur, simul & aliud exemplum, quod Romam mittam, expingitur. Sed non erit hîc finis expingendi: siquidem ad pictorem tota urbs (viros intelligo) confluit, spectatum, & petitum. inter quos *Lodovicus Septalius*, medicus apud nos insignis, & tui nominis studiosus: qui ex ipsis oris tui lineamentis, & colore affirmat longe abs te abesse periculum tabis, aut phtysis? polliceturque te (favente Deo) vivacem adhuc in multos annos fore. Quod ego cum tibi, tum aevo nostro gratulor: jubeoque te dehinc omnem non dicam solicitudinem (non enim cadit hic affectus in tuam constantiam) sed suspicionem imminentis fati deponere, & hilariter vivere: quodipsum amuletum optimum esse scito ad averruncandos ejuscemodi morbos. Caeterum uti ipse *Micaultium* exceperim, uti Princeps; malo te ex ejusdem *Micaultii* litteris accipere. Illud sane perincommode accidit, quod & Princeps discessum parabat, ut Reginae adventanti occurreret; & *Micaultius* ipse nimia festinatione gaudium nostrum corrupit. vix enim biduum hîc peregit, pollicitus tamen se in reditu diutius mansurum. ei, & affini testimonia dedi meae in ipsos voluntatis, chirographo meo adnotata in utriusque eorum Albis. Illa inferius adscripsi, ut inde conjicias quaenam tibi gratiae pro amicitia talium virorum a me debeantur, & habeantur. Tu, si vis intelligam me tuae commendationi satisfecisse, fac ut alios mihi quamsaepissime commendes. Epistolarum tuarum novum foetum avide expecto, &, si frontem ponere licet, ambitiose. quid ita? jam scis. immortales censeo, quos ibi tantum nominaveris. Admiranda tua quin acceperimus, dubitare te amplius non puto, de quibus iterum Princeps, ego iterum, atque iterum te monuerimus. Exempla in primis ad Politica tua hîc expetuntur. *Puteanus* adhuc cum reliquiis morbi luctatur, liberiore campo, nempe ruri, quo secessit una cum Comite *Altaempsio*, & ipso quartana laborante. Illi salutem a te per litteras nuntiavi; quam tibi, suavissime Lipsi, in hoc diversorio terrestri diuturnam, sed in coelesti domicilio aeternam voveo. Mediolani quinto Kal. Novembr. ∞.IↃ.IIC.

Hoc amplius, quo nil amplius, amplissimo Lipsio debeo, *Nicolaë Micaulti*, decus Belgiae, quod amicitiam tuam, quam ego ut adipiscerer, libens in Belgium usque perreptassem, ultro ipse mihi in patria, atque in aedibus meis conciliavit. In hac igitur extrema pagina nomen do inter amicos tuos: ordine, si merita nostra spectes, praepostere, si adfectum, qui semper idem

L,,

I, bone, quo virtus tua te vocat, i pede fauſto,
Grandia laturus meritorum praemia Romam.

Te, generoſe adoleſcens, *Engelberte Dubois*, opera humaniſſimi Lipſii, unaque nobiliſſimum affinem tuum *Nicolaum Micaultium*, Animas, quales neque candidiores Terra tulit, neque queîs me ſit devinctior alter, cognovi; & merito veſtro utrumque amo, aeternumque amabo. Cujus promiſſi ſyngrapha manus haec apud te eſto.

Reſponſio ad Cent. ad Ital. Epiſt. LVIII.

EPISTOLA DCCXXXIII.

JOH. BAPTISTA SACCUS

V. C. *J. Lipſio* S. D.

Lovanium.

FAuſtiſſimus nobis fuit adventus Reginae noſtrae, hoc etiam nomine, quod multos habuit in comitatu tibi perquam familiares, & recens iſtinc profectos: inter quos vir doctus *Petrus Pantinus*, quocum vetus erat antea mihi conſuetudo, olim jam in aula Cath. Regis inſtituta, nunc vero tui nominis commemoratione validiſſime aucta. Quamdiu hîc manſit, manſit autem diu, frequenter una fuimus: aliquoties etiam conviximus, convivia ipſa ſermonibus de te jucundiſſimis condientes, non ſine ſolemni poculorum libatione ſaluti Lipſianae. Is de tuo ſtatu, ſtudiis conſiliiſque omnibus me erudivit, & eandem ſpem, quam *Micaultius* de tuo in Italiam adventu nobis injecit: quae utinam ne nos fallat! Illud certe inter nos pactum velim, ut, ſi; imo cum in Italiam veneris (ſic enim ominor) Mediolanum videas, & ad me recta venias, accepturum te ſi non laute, ſaltem laete, atque hilariter. Erit hoc nobis non modo gratiſſimum, verum etiam glorioſiſſimum: qui magis adduci debes, ut mihi obſequare. Adiit me poſtremo *Petrus Craſſus*, Belga, amicus tuus, ideoque meus; qui diu in Italia verſatus iſtuc redit. commendavit mihi neſcio quid negotii, quod ego diligenter curabo: petiitque num aliquid ad te vellem. non licuit per temporis anguſtias, & aſſiduas occupationes meas homine diutius frui. tantum has ei litteras ad te dedi. Vale, clariſſime Lipſi, & nos ama. Mediol. XIIII. Kal. Martias ∞. IↃ. IC.

Reſponſio ad Centur. ad Ital. LXV. & ad hanc reſpondet Lipſius Epiſt. LXX.

[1] EPISTOLA DCCXXXIV.

JOH. BAPTISTA SACCUS

J. Lipsio S. D.

Lovanium.

SErius ad te ſcribo, ſed ſerioſius, quia ſeriem ad te mitto rerum, quas Princeps noſter fortiter, & feliciter apud vos geſſit. Mitto inquam illius juſſu. jubendi autem occaſio haec fuit. Eram forte ſuperioribus diebus in procubiculo Principis, negotii cauſa admittendus. Commodum ibi mihi redditur epiſtola tua, qua me de *Lampugnani* notis (vere notae ſunt impuri illius hominis) admones, & de tuis diſpunctionibus. vix ea perlecta introducor. negotio tranſacto tria inquam verba de rebus Belgicis a Lipſio habeo, quae te fortaſſe, Princeps, & pigeat, & juvet audire. Excitatus ipſe ad nomen tuum, & ad nuntium; virum ait memoras inſignem, & mihi chariſſimum: ecquid ab eo nuntias? tunc ego reſoluta epiſtola poſtrema verba recito, nempe. [2] *Publica noſtra peſſime habent, quam diſpari facie ab illa, quam Praefectus veſter vidit, aut fecit!* eaque e veſtigio Hiſpane reddo non illubente Principe: qui nihil eo nuntio, uti non inopinato commotus, & neutiquam ea laudis ſignificatione elatus de te ſtatim & percontari, & amanter atque honorifice loqui coepit; magnopere gaudens (ut videbam) quod tui ornandi & augendi auctor ipſe fuiſſet. Me vero dicente, quantum illi deberes te aeternis litterarum monumentis magna cum ipſius haude teſtatum reliquiſſe; audi, quaeſo, quam praeclarum tibi dederit judicii ſui teſtimonium prudentiſſimus, idemque religioſiſſimus heros. Laudari quidem, inquit, a tanto viro non diſplicet; ſed nae ego haud paulo malim illius precibus D. O. M. commendari, cui illas gratiſſimas fore exiſtimo, ut hominis puriſſimi atque innocentiſſimi: idque per te eidem, cum ſcripſeris, ſignificari cupio. Pollicitus ſum: addens, cupere me vocem illam exaudiri a nonnullis, qui te parum orthodoxum aliquando ſuſpicati ſunt. tum vero Princeps iterum, ac ſaepius teſtari, ac dejerare hominem neminem noſſe, qui tibi ſit animi pietate, morum ſanctitate, vitaeque innocentia anteponendus. Quaeſivit amplius, quid in ea epiſtola praeterea contineretur. narravi de notis, & diſpunctionibus. utraſque poſtulavit. dixi me unas tantum habuiſſe, quas Comeſtabili Caſtellae miſiſſem: utprimum alias habuiſſem, allaturum. Habui: attuli: diſceſſi: redii poſt aliquot dies, mandata quaedam accepturus ad Rhoetos, quo me Princeps legat. dat; atque una commentariolum hunc rerum Belgicarum ad te mittendum. perlegi domi, & confeſtim illum cum his litteris ad te miſi. Animadverti quidem in eo ſermonis quandam denſitatem parum diſtinctam: ſed ea nihil oberit, quominus omnia percipias, diſponas, illumines, atque amplifices, ſi uſus venerit. nam licet Princeps nihil amplius injunxerit, quam ut mitterem, teque ſuo nomine ſalutarem;

1 Reſponſio eſt ad v. Centur. Miſc. Ep. XIV.
2 Haec verba in Epiſtola edita deſunt.

rem; haud obſcure tamen indicat, haec abs te aliquando illuſtratum iri. De *Lampugnano* ſcito illum (quiſquis ſit) toti Italiae ſtomachum moviſſe ineptiis ſuis, & ſycophantiis. Sed quo magis inviſae fuerunt nebulonis illius notae, eo gratiores & jucundiores tuae diſpunctiones fuere. Sena, aut ſeptena omnino earum exempla huc pervenere, quae ego omnia praeſtinavi, & amicis diſtribui: qui ea lectione adeo delectati ſunt, paene ut exclament tanti fuiſſe blateronem illum in te ſcripſiſſe. *Puteanus* noſter Lauretanam aedem, atque inde Romam cogitat. tempus, & commeatum a Senatu petiit, & obtinuit, reditum brevi pollicitus. proficiſcendi cauſa votum eſt, & cura perquirendorum librorum inſignium inſtruendae bibliothecae publicae, *Federici* Cardinalis *Borromaei* auſpiciis & impenſa inſtituendae. Faveat Deus, & te, vir clariſſime, Reipublicae litterariae diu ſervet incolumem. Mediolani poſtridie Kal. Martias ∞. IↃ. CIII.

Solicitus ero de his litteris, donec reſcribas: quia video cordi eſſe Principi, ut commentariolus ſuus ad te perveniat.

EPISTOLA DCCXXXV.

FABIANUS BIACOVIUS

J. Lipſio S. D.

Lovanium.

JAnus Douza F. ſpes illa gentis Batavae, & amor tuus, mi Lipſi, fuerat anno ſuperiore in Sarmatia noſtra, gentemque illam, quam vipeream voluerunt eſſe illi,

Queis meliore luto finxit praecordia Titan

vidit. Gratulabar patriae meae, quod eam aeſtate adulta vidiſſet, qua non poterat illa non utique eſſe affabilior; quam ſi vidiſſet nunc gelu rigeſcentem; ipſe profecto, ut ad Gorgonis caput, riguiſſet. Quid vero ipſe de nobis ſentiret, cum interrogarem; aut ille renidebat; aut non uſquequaque vituperabat, aliquando, credo, ut mihi placeret & genti meae, laudabat. Gaudebam, & triumphabam judicio illius. Veniebant vero in mentem illa Sileni ὑποκορίσματα ad ſuum Cyclopem

Ὦ κάλλιστον ὦ κυκλώπιον,
Ὦ δεσπότισκε

cumque quod ita prudentia talium ex Ulyſſe πυκνῶν ſuaderet, non nimium reprehendebam, cum apud nos de nobis tacitus eſſe vellet. Sed gentem meam nil moror, ad te venio & ad tuos. Jamprimum illud noſti, quam aliena ſcrutamur potius, & malimus ſcire, quam noſtra; itaque non miraberis, ſi quae de te ex illo quaeſivi, tibi in aurem regeſſero, ſimulque gratulabere tibimet ipſi, quod famae tuae ſupervixeris, quod etiam & ἐν Σκυθῶν ἐρημίᾳ te norint & noſſe velint. Tu interea περὶ πολυπραγμοσύνης Plutarchum, nec περὶ λογοποιίας Theophraſtum leges, ſed eſto mihi magnus ille Demoſthenes, & gaudeas:

deas etiam in Sarmatis δακτυλοδείκτος esse. Res ita se habuit. Quaerebam eruditissimum juvenem, ubinam locorum hoc tempore esses, & quando Lugdunum Batavorum reliquisses; promptissime ille utrumque retulit, referebatque annos, quibus te carere coepit sua Batavia, & locum, in quo nunc habitares. Sciebam ego istorum utrumque, antequam *Douza* mihi narraret, & fortasse eo ipso tempore, quando haec fiebant, sed quia a fama audieram, mihimetipsi diffidens ὀφθαλμοὺς ipsos tuos malebam de te interrogare. Cum vero hac in re promptissimum se mihi & lubentissimum dedisset, occoepi esse audacior, & fueram, si bene memini, λεύκη στάθμη πρὸς τοὺς λογοὺς, passimque & indiscriminatim interiorem etiam vitam tuam scrutabar, & tanquam aliquem a memoria, quaerebam. Dic sodes, cur Lugduno vestro discesserit Lipsius, cur amicos illos, quos inter magnum olim certamen fuit, quis illum magis amaret, deseruerit? Ω̃ δυσχάριστον τῶν πυκνῶν φιλημάτων; Quomodo vero ille potuit ἀμφιδέξιον parentem tuum relinquere? parentem, qui jure licet glorietur

> Εἶμι μὲν εὐθώρηκτος Ἐνυαλίου πολεμιστής,
> Εἶμι δὲ καὶ θεράπων ἑλικωνίου Ἀπόλλωνος.

Dii boni quae illae lacrymae fuere? qui discessus? qualia προπεμπτικὰ; Erubuerat jucundissimus ille juvenis, meamque curiositatem silentio puniit, ne tamen me contempsisse videretur, ajebat, patriae tuae tibi amorem fuisse maximum, quem cum non posses humanitus ferre, horrendam istam secessionem cogitasti. At ego ille, cujus sitim non restinxerat tam brevissima responsio, quin potius magis incenderat, tristissimus illum sermonem de te abrupi, & me ad alia retuli, nihil remittens de voluntate mea, quae fixa fuerat, omnia de te quaerere, invenire. Destinatum erat *Douzae* tuo tacere, & gratissimo rubore ora genasque pulcherrimas perfundere; ego vero, ne in me deinde apud suos postularet, ex interdicto unde vi, desieram ἑτῶν ἀέκοντι δὲ θυμῷ. Quid facerem? ardebam discendi causas cognoscere; at tuus *Douza* Sigalion alter erat, & nimium ἄοινα ista συμπόσια fugiebat: bene certe imbutus praeceptis tuis, quae tu in Italiam discedenti cuidam dederas; quanquam ut inter Sarmatas Aeneadum dolos inveniret timendum non erat, Ἀμαθέστεροι eramus (ut dicebat Simonides de Thessalis) ἢ ὡς ὑπ' αὐτοῦ ἐξαπατᾶσθαι. Quievi tamen, & meam miseram sortem deplorabam, qui occasionem deinde dicerer habuisse; nec illa uti scivisse, sine dubio stultitiae condemnandus, qui pulcherrimum bolum faucibus amitterem meis, cogitabam insuper de leni aliquo, ut inquit Lyricus, tormento, at ille tanquam Δρύαντος υἱὸς κρατερὸς Λυκόοργος omnibus vineis fuit. Ultra nil poteram cogitare, mi Lipsi, hominemque Pythagoraei silentii ne mea garrulitate εἰς πύρετον caderet, vivum & integrum in Bataviam dimisi. Commodum ille discesserat, at ego omnes dolos artesque Pelasgas in fratrem illius, qui Cracoviae manserat, vertebam. Erat is *Georgius Douza* adolescens eruditissimus modestissimus. Ego igitur

> Μίξας μειλιχίῃ βαιὸν φόβον, ὅττι καὶ αὐτὴ
> Βομβηέσσα μέλισσα κορύσσεται ἐξ ἑοῦ κέντρῳ.

Sic

Sic ad illum in Cyclopis antrum venisti, o Douza; Ulyssem ergo si sapis imitare, & istum Polyphemum jucundissimo sermone οἰνωμένον κάθιζε. Sua enim cuique voluptas est, & ego scio τὴν μουσικὴν οἴνου μᾶλλον μεθύσκουσαν. Quod si tu mihi, sodes, de tuis beatioribus terris, quae volo, narraveris, facies enimvero mihi jucundissimum acroama, & ego non jam cum Catullo nasus, aut cum Argo oculus, sed cum aliquo ex Persarum principibus auris esse volam. Quod vero palmarium erit & ἀξιοθεράμβευτον, Sarmatam hunc vides, quem non aliter vinces, nisi Syrenum cantu, aut illo Baccho, non missurus certe sum, nisi cruoris plenus. Quare ut quaedam gens, referente Seneca, nubibus, quae grandinem ferebant, sanguine litabat, quem acuto graphio digito expunxerat; Sic tu fulmen istud irarum, aliquo sermone ἀπορρήτῳ places, simulque praesens periculum evita. Expalluerat meus *Douza*; sed tamen ut Martiam prolem agnosceres, iram non metum pallore condiderat, & ad me. Mira tua sedulitas est, mi Bircovi, & vereor ne inepta sit; at vero quam suavis & vafer es, cum te Sarmatam esse crepas; οὐκ ἐστὶ ἐν σοὶ Σαρμάτης, οὐκ ἐστὶ, aut si est, ut Philippus pervicaciae, quam ex Macedonibus hauserat, astus Graecienses cum magno malo Graeciae miscuerat: sic & tu ἀδιατρεψίαν istam callide & male cum Itala comitate miscuisti. Quid enim sunt tuae preces? nisi πειθανάγκαι, quid minae? nisi ἀπειλαὶ μεμιγμέναι δεήσεσιν; Erubui ad hanc vocem, mi Lipsi, plenam nescio cujus dulcedinis; & quis ille est tam sui contemptor, qui non etiam affectet talem laudem, factusque animosior & plenissimus bonae spei, tanquam futurus voti mei compos, sic coepi. Italorum quidem nondum provinciam vidimus; & si aliquando dabitur illam videre, sequar *Lipsii* tui praeceptum, & faecem istam Gottorum, & Longobardorum, Simiarum & Vulpecularum in homines μεταμορφῶσιν fugiam; nonne audis principem vatum verissime praecinentem.

Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσιν
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο ᾗ βάζει.

itaque & ego Μισέω τὰς δασυκέρκους ἀλώπεκας. At tu, quaeso, quam in me astutiam vidisti? nae tu ipse callidus & malus es, qui καλὸν μοὶ τοῦτο ὄνειδος ἐξωνείδισας, ut illa vulpecula Aesopi corvum laudando deludere voluisti: Sed quando te mihi das, & concinnas obedientem, spero me auditurum a te, quod volo. Age sodes narra mihi istud, quod a fratre tuo scire non potui

Quamvis multa meis exiret victima septis.

Victima, inquam, a qua nec Mercurius ipse abhorruisset ἐκ τῶν λιτῶν πολυτελεστάτων. Quid istud est? ait Douza. Narra mihi, inquam, cur *Lipsius*, deliciae orbis Batavi, a vobis abierit? vestrique tanquam Pelopidarum oblivisci potuerit? at quomodo Lugdunum vestrum siccis oculis abeuntem aspexit? cur non retinuit? cur aliquo Cupidinis clavo non fixit: nec dulces oculos parentis tui vidit, cum abiret πᾶ τὰς φρένας ἐκπεπτάσαι; Videbar Douzae orationem aliquam parare, itaque abrupit. Ut Retiarius olim in arena cantabat. Non te peto, piscem peto; Sic & tu videris, non me petere, sed *Lipsium*; me tamen petis, haec in nostros fabricata est machina muros. Sed non cae-

labo te dulcissimum omnium, quos inter Sarmatas vidi, omnem rem, quam accipe. Lugdunum nostrum aegre carere coepit Lipsio, homine post homines natos doctissimo, humanissimo, optimo. Te, Bircovi, video in illius amorem absentis, ignoti, praecipitem ruere; quid faceres, si tibi nunc sese ille daret, si liceret jucundum os, oculosque suaviari. Sed, quod scias, non solos tangit Atridas iste dolor; id est illos, quos Musae nostrae amant, etiam principibus ille, ac illis, quibus Bellona magis amica est, jucundissimus esse solet; adeo omnes illum amant, admirantur; ut nihil illi magis timendum sit, quam Nemesis, comes illa fortunae filiorum, rebus laetis statuens modum crescendi. Quanquam nec ista nimis timenda est illi viro, qui novit faelicitatis propriae cumulum modestia sua diruere; & in tanto fortunae fastigio rerum adversarum non oblivisci. Itaque ut ad meos lares veniam, quod ille a nobis discesserit, talis vir, sive talis heros, doluimus universi: Et senserat ille ante futuras nostras preces, imminentesque lacrymas viderat; quibus illum prosequeremur, aut fortasse de sententia flecteremus: itaque sine supremis osculis, sine extremo vale, tanquam rediturus, iter illud longum, ne dicam perpetuum, suscepit. Sed nos hac in re, ah nimium securi; ille in amore nostro, quo illum efflictim deperibamus, τρυφερὸς, & tanquam imparium contemptor, at

Ἐστὶ δίκης ὀφθαλμὸς, ὃς τὰ πάνθ᾽ ὁρᾷ.

Postquam de reditu illius desperavimus, varias inibamus cogitationes de divortio isto Lipsiano. Resne nostras habere nobis jussit Lipsius? Lipsius ille, quo nullus nobis magis amabatur, quo nullus nos magis amabat? O Dî, o Musae, Dicebant quidam. quod & frater meus attigit, illum patriae suae desiderium ferre non potuisse, & imparem illi igni, quem intimas perurentem medullas in mediis undis senserat Vlysses; alii; sed digito labellum, melius ista taceri possunt. Impatiens ego tantae injuriae, non me continui, quin, & tu tergiversator eris, apage te cum isto silentio tam importuno, mihique molesto. Heus taceo, inquit *Douza*. Pone metum, inquam ego, securus sis ἔξαυδα μὴ κεῦτε νόῳ. Non ego Tiberius, qui tua verba caviller, aut aliquis ex Sabini inimicis Latiaris, ut molles in calamitate animos tuos ad lacrymas deducam; jungam tecum questus, parem interea tectum inter & laquearia aliquos, qui non minus turpi latebra, quam detestanda fraude sese abstrudant foraminibus, & rimis aurem admoventes. Erexi juvenis animos omnemque caliginem metus dispuli, tum ille. Dicebant alteri, Lipsium religionis studio discessionem a nobis paravisse; nec enim poterat aequo animo illius vastitatem in nostra civitate aspicere, quanquam enim non procul erat quoddam oppidum, in quo religioni palam vacare possit; nolebat tamen adeo misere & παρέργως religioni suae studere, & apertum aliquod coelum, & liberum illi quaerebat, cogitabat. Paulo ante vivebat Diis hominibusque odiosissimus ille [1] *Diodorus*, qui aciem sui calami in ejus Politicorum quaedam capita strinxerat: hominemque interrogatione publica perculit. vidisti forte librum? Non ego, inquam, vidi: At Lipsii adversus Dialogistam? Vidi istum, & legi. Vidisti igitur simul & animum illius candidum, niveum, ingenuum, quam tela alia contemptu

1. *Theodorus Cornhertius.*

ptu ipſo ſpernat, alia levi declinatione vitet: ſunt & illa, quae aperto pectore excipit, & ſpolia verecundiae ſuae ultro det. Vidi, jucundiſſime Douza, vidi, & ut ingenue fatear, quod ſentio, ardentiſſime pugnam illam ſpectabam, & ut olim Scipio pugnam Maſſaniſſae & Aſdrubalis ſpectans, dicere ſolebat, quia ἄγωσι συνενεχθεὶς ποικίλοις οὔποτε ὧδε ἡσθῆναι. ſic & ego, numerabamque me (ô audax meum factum) quartum inter illos qui ἀφροντίδες ſimilia praelia viderunt ἐν τῷ Ἰλιακῷ πολέμῳ, τὸν Δία ἀπὸ τῆς Ἴδης καὶ τὸν Ποσειδῶνα ἐκ Σαμοθρᾴκης, τὸν Σκιπίωνα ἐκ Λιβύης, καὶ Φαβίανον ἐκ τῆς Σαρματίας. At nobis, mi Bircovi (excepit *Douza*) non nimis amoenum hoc ſpectaculum fuit bellicum, ex illo enim omnia

In pejus ruere ac retro ſublapſa referri

Spes Lugdunenſis. Quomodo obſecro? Attende ſi lubet. Lipſius anteà Lubentiae, & Vitulae operatus, totamque vitam ſuperiorem in amoenitate transigens, repente tanquam peſtifero ſydere perculſus, incipit omne, quicquid in illo fuit jucundi & laeti, perpetua anxietate exurere atque triſtiſſimos mores induere. Cum enim in politiſſimo illo & doctiſſimo Politicorum libro, unam in Regno debere eſſe religionem aſſeveranter pronunciaſſet, atque ille turpiſſimus *Diodorus*, & infantiſſimus eum majeſtatis reum impudentiſſimo ſuo rictu proclamaſſet, tanquam eum, qui *urendos ſecandoſque* illos, qui unionem religionis turbarent, ſuaderet; perdolitum eſt vehementer Lipſio, quod ſe apud ampliſſimos Ordines traduceret, tanquam illum, qui Bataviae ſacros aliquos ignes inferret. Et cum illa impuriſſima bellua Granvellani quoque amicitiam Lipſio objiceret, quaſi apud eum δόγματα iſta περὶ μόναδος didiciſſet: & hoc illi doluit, quod ignotas virtutes, & ignota bona, nova vitia & mala homo ille ſincipitis vacui appellaret. Atqui alia mens erat pacatiſſimo Lipſio, nec ille inter eos ponendus erat, qui vel Aculeones vel Curiones erant; & Granvellani amicitia ille ſemper apprime delectabatur, quae tanti erat, ut omnibus, nedum Lipſio eſſet expetenda. Obſtupui ad iſtos ſermones, mi Lipſi, & ut τὴν σκαφὴν, σκαφὴν dicam, cuinam religioni, remoto ſipario fores in Batavia addictus, incipio quaeritare. Haerebat hîc aqua *Douzae*, & Proteus eſſe volebat, nunc in has, nunc in alias partes ſe vertens de ſuo corio ludebat; Sed Orci galea praeſto non erat, effugere me non potuit. Acrius ergo pudorem illius aggredior; ille cum videret me obſtinatum eſſe velle in quaerendo, noviſſimè, ait, Se omnino quae religio tua fuerat neſciviſſe; nec quenquam ſcire potuiſſe; at poſtquam impatientis *Diodori* contumelias ferre coepiſti, & ſcriptione illa incanduiſti, ſuſpicari omnes coepiſſe, te Catholicae Romanae Eccleſiae unum eſſe, quod bellorum illorum graviſſimorum temporibus ſtrenue diſſimulaſti. Atque ut me ex illius ſermone efferam, narrabat, cum te omnium oculi diligentius deſignarent, quomodo viveres; multaeque jam tibi aures eſſent, quae tuorum dictorum arbitrae fuerant; non poteras diutius tam anxiam vitam degere; nec religionem volebas amplius diſſimulare; ſed repetito more ex veteribus Romanis, amicitia tua omnibus hoſtibus Catholicae religionis interdixiſti, & libris tuis, internunciis luculentiſſimis mentis tuae,

 pri-

primo quoque tempore adhaerere te Romanae Ecclesiae, statui faelici, testatus es. Ne mentiar, mi Lipsi, gratulabar mihi de isto colloquio *Douzae*, & amabam προδωσόμενον suorum, sed nec προδότην odi. Cur enim oderim? Scio digniorem commiseratione quam odio esse, praesertim in causa religionis, in qua verissimum illud oraculum de Sectis Galeni esse potest, a te olim relatum; Οὕτως ἄρα δυσαπότρεπτόν τι κακόν ἐστι ἡ περὶ τὰς αἱρέσεις φιλοτιμία καὶ δυσέκνιπτον ἐν τοῖς μάλιστα καὶ ψώρας ἁπάσης δυσιατώτερον. Ad te nunc venio, mi Lipsi. Flos unice nostri aevi, cui unice gratulor & mecum omnes boni, tui nominis studiosissimi; quod lucem istam unius Religionis, quam hactenus premebas, orbi universo extulisti, & nos amplius dubitare non es passus.

Τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις, ἠδὲ τοκῆες;

Quaerebamus enim, quod scias in omnibus aureolis tuis scriptis, cujusnam religionis esses, & quia poteramus facile refelli, si te nostrum, id est, Catholicum asseveranter pronuntiaremus, vehementer dolebamus, & verebamur, ne quid Andria, id est eruditissima illa Leyda tua, adferret tibi mali. Sciebamus enim illic pulcherrimum orbis atque unicum Athenaeum esse, & ut cum Comico dicam, σοφῶν ψυχῶν φροντιστήριον, quod cum splendore litterarum, & amore facile te in sui admirationem & amorem rapuisset; ne aliquid de scabie illa turpissima & foedissima haereseῶs tibi allineret, non mediocriter pertimescebamus. Ipsa commoratio tua inter illos, quos tu politissimos, jucundissimos, tertio quoque verbo appellabas, cujus non animum suspicaciorem paulo ante perstringeret? praesertim cum sciremus & Curatores illius Academiae & Professores magna ex parte haereticos esse. Timebamus ergo, mi Lipsi, de te μὴ τῇ ῥύμῃ τῆς φορᾶς καθάπερ ἀπὸ χειμάῤῥου βίας κατασυρῆναι, Imo quod ille senex de Menelao olim dixit Ἐκβαρβαρῶσαι χρόνιος ὢν ἐν βαρβάροις, idem & de te coeperamus suspicari, Οὕτως ἄρα καὶ τὰ ἄδεα φοβέρα τοῖς ἐρῶσι καὶ μόνοις ὀφθαλμοῖς μάρτυσι πιστεύουσιν. Evestigio enim cum nobilem & ingenuam vocem tuam audivimus, & plane oculis ipsis te Catholicum hominem agnovimus, amori nostro gratulabamur, quod in eum hominem ferretur, qui illo quam maximo dignus esset. Etiam, mî Lipsi, quod mirere, imo quod indignere, ausus est non ita pridem *Niegessevius* noster, epistolam tuam ad facundissimum *Bentium*, quae inter duos perire debuerat, vulgare; & Calendis ipsis Januarii, quibus solemus omnes esse laetissimi, proceribus coram Regni nostri, de tua epistolari laetitia, quam haberes, quod Catholicus esses, triumphare. Ego ipse, mi Lipse, postquam aspexi hanc, totus prae laetitia vix apud me eram, & indentidem illa Laconum ingeminabam, κοιμαθῶν οἱ νόμοι τήμερον, & ut hominibus nostrae fidei gratificarer; iras etiam tuas flocci pendebam; περιεργίαν tu appelles licet, & hominum fidem clames, tanti apud me erat tamen illa laetitia, & amor in te, mi Lipsi. Quod vero in te lubentissimi vidimus; idem in aliis avidissime spectaremus. Satis diu hoc jam saxum volvunt, quousque tandem Afranii simulantes erunt?

Quidve petunt? quae religio? aut quae machina belli?

Πολλοὶ quidem ἐν Ἀρκαδίᾳ βαλανηφάγοι. Sed medius fidius omnes fungi non su-

ſumus, nec Ἱπποκεράτους παιδὲς βλήχηται τέκνα. Eruditionem, quam pulcherrimam Orbi univerſo oſtendunt, in illis ingenue exoſculamur, quod religionem ſuam diſſimulent, probare non poſſumus. Cur enim probemus? Academia vetus deſiit, de omnibus nunc dubitare non licet, & ut prudentiſſime eruditiſſimus & humaniſſimus inter meos, *Valentinus Pontanus* ſolet dicere, Qui adhuc dubitat, quae nam inter iſtas religio optima ſit, eum ego ſtultiſſimum dixerim, nec capitis ſani. Tot ſaeculis unica illa floruit, nec floreſcere deſinet, ante ſupremam illam mundi totius, quam credimus, ἐκπύρωσιν. Tot illa gentes in gremio ſuo fovit, aluit, ex barbaris, impiis politas, Dei ſcientes fecit; tot & nunc convertit, ipſa nunquam mutabilis, numquam concuſſa, mediis in undis tranquilla. Illa, de qua meritiſſimo jure poſſis dicere, ὅτι ἐστὶ ἀγαθῆς κρείττων μιᾶς εἰλικρινέστερα, καὶ μόναδος ἀρχεγονώτερα. Et quis erit adhuc, qui ejus autoritatem defugere audeat? qui tanquam παραφρονοῦντος δεσπότου ſervus ἀργαλέον πρᾶγμα eſſe clamet illi obedire, illius majeſtatem revereri? Dulciſſimum & honeſtiſſimum omnibus ſaeculis fuit mori pro Catholica religione: caeterae quam εὐωνηταὶ ſint, vel inde cognoſcimus, quod eas iſti profiteri erubeſcant. Neſcio quomodo profiteantur; cum nihil illis inconſtantius, mutabilius, perverſiuſque ſit. Pari ratione affectet pictor nebulam, aut ſonum, aut bullam pingere, aut Polypi, aut Chamaeleontis pellem. *Lutherus* apud eos dux fuit, qui ſibi fidens regebat examen; ſequuti ſunt illum plurimi, & ſpretis puriſſimis illis & ſanctiſſimis Eccleſiae principibus, belluam illam ſecuti ſunt, mancipium ventris, impuriſſimum transfugam, ſtygmatiam ſacerrimum. Iſte mox exolevit, ſucceſſit alter, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠὸν impiiſſimus *Calvinus*, ſed & iſtum audio jam ſperni. Succedunt alii mox ſpernendi. Viperarum partum eſſe jures, mi Lipſi, non ſectarum; quarum nulla naſcitur nova, niſi ante veteri ſublata, eaque ſua parente. Vulgus cum iſtam mutationem rerum, & religionum videt, nec intelligit, quid mirum? in Boeoto aëre illud ubique naſcitur, & ἀναισθησίαν quandam innatam habens, ruit magis quam ſequitur iſtos. Vos certe miror, erudítiſſimi viri, qui ſolem iſtum clariſſimum unius Religionis orbi, diſſimulatione veſtra invidetis, imo tollitis. Oſtenderetis vos libere & audacter quid in religione ſequendum ſit, mora nulla intercederet, tot animas, quae in peculio Orcus ſuo numerat, caelo vindicandi. Nunc cum Diſſimulatiuncula iſta veſtra vobis unice placet, ignorantes & inſcii non prudentiae opinionem nobis debetis, ſed impietatis. Ego neſcio, alter ille dubitat, cujuſnam religionis ſitis, ego opinor Catholicos, alter Calvinianos, tertius Atheos, ille Schiſmaticos; ſurgit aliquis Labeo incorruptae libertatis, & vos omnes impios. Certeque cera dignos pronunciat, ipſiſſimos Epicuros, qui omnia τὰ περὶ θεοῦ χλεύην θήσουσι, καὶ γέλωτα οἱ τοὺς κόμπους καὶ τὰς λόγων εὐμορφίας μεταδιώκοντες, οἱ κενοδοξίας αὔρᾳ ὥσπερ ἀέρι φασὶ τοὺς τέττιγας τρεφόμενοι, οἱ δόξης καὶ ματαιότητος ἄθλιοι δοῦλοι μὴ ὄναρ ἀληθοῦς θρησκείας γεύσασθαι δυνάμενοι

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. πουλυπόδος νοῦς.

Videt iſta vulgus, vident oculi aliqui prudentiae, illud non intelligit, iſti,

aut damnant inconſtantiae, impietatis, haereſeῶs; aut ſannae aliquo genere percellunt, digniſſimos utraque contumelia, quia & minores itis ſtultiſſimo vulgo, dum inconſtanter; & Democriti pulmones meriti; tam ſtulti. Neminem hîc tango apud te, mi Lipſi, nolo nimium ſuſpicax apud eos videri: nolo mihi illorum odia comparare; ſed noſti illos qui ſint, quid σὺν ὄνειρόν σοι. Quae vero finis iſtius illorum εἰρωνείας, utinam ille, qui Socratis olim fuit, ut ſcurrae Attici vocentur; ferendum eſſet iſtud hercle, ſed vereor ne excidant, & hoc cognomine, & pro ſcurris, impii, athei, impuriſſimi aliqui haeretici appellentur. Nonne audiunt Platonem ἰουδαΐζοντα libere intonantem, τὸ πλάγιον, καὶ ποίκιλον ἀπατηλὸν ἦθος ἀγενέστατον, ὥσπερ τὸ εὐθὺ, καὶ ἄπλαστον, καὶ ἀνύποπτον, λόγων βουλήμασι, καὶ βουλημάτων λογοῖς συναδόντων. Mea ſic eſt ſententia, mi Lipſi, ſimulationem diſſimulationemque in aliis utcunque ferendam, at in religione nunquam, laudoque illos, qui implacabiliter excanduerunt aliquando; cum haereſeῶs crimine involvebantur. Video enim quid ſapientiſſimus Rufinus ſcribat. *Eſſe quidem* (inquiens) *glorioſum Chriſti exemplo patienter injurias tolerare: at unam notam haereſeῶs, qui ferat, vel diſſimulet, non eſſe Chriſtianum.* Idem quanta poteſt animi contentione, clariſſima exclamat voce, ſanctus ille Eremita Hieronymus. *Nolo in ſuſpicione (ajens) haereſeῶs quenquam eſſe patientem.* Tacebit ergo aliquis, & ſilebit tunc, cum haereſeῶs poſtulatur? nunquam, nunquam. Iraſcatur malo, excandeſcat, fulminet etiam, quam ut per patientiae ſuae ἀκαιρίαν, nomini illius teterrimum illud dedecus inuratur. Eloquarne, Humaniſſime Lipſi, quod ſentio, an mihi timendi erunt illi δρακοντώδεις Ἐριννύων παῖδες, ne in me virulentos illos calamos ſtringant? Sed ſtringant illi licet, ego cum Diſſimulationem vitupero, diſſimulans non ero, & quae mala venerunt, aut porro venient ex iſta ἀπροσεξία quorundam (diſſimulationem volui dicere) referam apud te, nec timeo illud magni Regis μάντι κακῶν ἐπέων. *Turnebus* tuus (cum *Turnebum* dixi, amores tuos & delitias, Galliarum ſolem, normam virtutis, βιβλιοθήκην ἔμψυχον intelligo) ille inquam, vir nonne fuerat καθολικώτατος? Heu fatum illius? Indulſerat quibuſdam in verſiculis ingenio ſuo, & liberius in bonos viros luſerat; illico reperti ſunt, qui hominem jam demortuum in ſuſpicionem haereſeῶs vocarent, & non Catholicum. (ô nefas, ô mores) appellarent. Scilicet ſi vincerent, atque quod concupierant haberent, conſultum exiſtimabant non male ſuis rebus; ſi abſentem & qui οὐ δάκνει eodem periculo, quo ſe involverunt, immiſcerent. Sed debuerant utique parciores eſſe in manes viri innocentiſſimi, nec illos laedere, qui laeſerunt neminem: Jura ſepulchri violatoribus infamiam irrogant; at iſti μηχανοῤῥάφοι, in quibus omnia ἑλικτὰ κοὐδὲν ὑγιὲς, qui non jam ſepulchrum Herois illius, ſed innocentiam vitae aggreſſi ſunt, & turpiſſimum, foediſſimumque ſtygma ſanctiſſimae illius memoriae inurere voluerunt, qua cruce, quo patibulo, qua ſcrobe digni ſunt?

Ζεῦ, μὴ λάθοι σε τοῦδ᾽ ὃς αἴτιος κακῶν.

Praeſtiterat certe quicquid illud fuit verſiculorum ἡφαίστῳ βορὰν ex illis facere, quam iſtis polypis iſtam πρόφασιν relinquere. Sed ille quidem humanitus pec-

peccavit & suo exemplo ostendit, verum esse illud Cassiodori. *Nullam potestatem esse, quae qualitatem famae suae de ore hominum possit auferre.* Nuper vero cum audivimus funestum illud, & toti orbi deplorandum edictum, in innocentissimos viros in Galliis; cum jussa est abire in exilium ipsa virtus, Religio, pietas, ut nihil honesti oculis occurrere possit, ut sceleratissimi quique in caede atque incendiis bonorum grassarentur; an non vidimus similem ἀπροσεξίαν, ne dicam ἐπιχαιρεκακίαν *Passeratii* tui: Volebat scilicet vir ille, eruditione magnus, fama celebris, δρυὸς πεσούσης ξυλεύεται, & cujus lacrymas expectabamus, hujus amarulentiam ante vidimus. Atqui, mi *Passerati*, si auxilium illi a te litis illius habere non poterant, κρείσσων γὰρ βασιλεύς, haberent utique vel solatium: carerent utroque, vescerere genio, ingenioque tuo ex malo alieno laetanti; non haberent utique sannas illas, quae scurras aliquos magis ex trivio decent, quam viros eruditos. Dionysio olim quaerenti a Platone, quisnam foret status Atheniensium, nihil respondisse fertur ille, at nebulas Aristophanis illi misit; cognosceret ex illis, quid de illa Repub. sentiendum esset, in qua liceret scurrae illi talia; Nos vero etiam vobis tacentibus possumus cognoscere, quid de Lutetia, ocello illo Galliarum, sentiendum sit, in qua *Passeratio* tantum licuit. Sed heus tu redivive Aristophanes, occident tibi isti soles aliquando, Dii boni, quam luculentam materiam dederis omnibus Eumenidum natis, Haereticis inquam illis, de te suspicandi, convivia, libellos, publica, privataque complendi, clamitandi, te vixisse haereticum, communes illis te habuisse amicos, communes inimicos. Quo enim pacto melius de aliquo, aut verius judicatur? Scite jucundissimus Theophrastus, ἐι κοινὰ τὰ πάντα φίλων, μάλιστα δεῖ νομίζειν φίλους εἶναι τῶν φίλων κοινούς. At quanto melius & generosius, tu, Juste Lipsi, de illis judicasti; qui cum & antea nunquam illos verbo laeseras; nunc postquam emancipasti, te ex illa crudelissima servitute, PATRES SOCIETATIS JESU, non alias Catholicae fidei cohortes, quam PRAETORIAS nominare voluisti: nunc, *Passerati*, & verbis illude superbis; plus apud litteratissimos viros una litterula poterit Lipsii, quam illa tua διασυρτικὰ universa. Sed nec nobilissimus *Isacius Casaubonus*, qui jure poterit dicere postea, cum canuerit, quod olim Augustus Ἀκούσατε νέοι γέροντος, οὗ νέου γέροντες ἤκουον; Isacius ille, qui cum in quodam carmine Φιλοβασιλεὺς καὶ Φιλλέρρικος esse vellet; cum liceret, non tamen irae suae amplius permisit, quam ut Φράγκον ἰβηρίζοντα illum appellaret, qui volebat occidere, (utar illius verbis)

Τον καὶ ἐν ὑσμίνῃς νέον Ἕκτορα, ἠδ' Ἀχιλῆα
Καὶ Θέμιδος δίας μειλίχιον πρόπολον.

Caeteros ne quidem verbo laesit. Mirumne optimi patris degenerem filium esse, aut probi praeceptoris discipulum improbum aspicere? plena vox illa animi perdite audacis Ἐρρέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ; at illa melior.

Πημαίνειν οὐ πάντας ἐπίσταμαι, ἀλλὰ κακούργους,
Καὶ σώζειν ἀγαθοὺς ἐξ ἀχέων δύναμαι.

Sed jacta est alea inquit ille. Te, Passerati,

ἀ

— ἃ κατ᾽ ὄρη μετὰ μάτρος
Ἄρτεμις ἰσμένα τόξοις δαμάσασα
Ὀλέσειεν, ὃς ἐπ᾽ ἐμὸν λόχον ἔβας περσῶν

At redibis fortaſſe cito ad te, &

Qui nunc is per iter tenebricoſum,
Illuc unde negant redire quenquam.

ad dias luminis oras, & ad odium iſtius, quod nunc amare coepiſti, venies. Fallorne an jam audio iras illas deferveſcentes, & *Paſſeratium* meum occinentem cum Steſichoro.

Οὐκ ἐστὶ ἔτυμος λόγος περὶ σοῦ.

Sed de illo hactenus, & neſcio quo me aeſtus ingenii mei & calami deduxit, ut inducerem in animum καλαμόβοας eſſe, iſta certe ſacra aliter non conſtant, vara vero, ut eſt in proverbio, vibiam ſequitur. Profuerit hoc illi neſcio, illud ſcio, quod elegantiſſime Democritus ad Hippocratem ſcripſit, ἐλλέβορος ὑγιαίνουσι μὲν δοθεὶς ἐπισκοτεῖ διάνοιαν, μεμήνοσι δὲ κάρτα ὠφελεῖν εἴωθεν. Ad te redeo, clariſſime Lipſi, gratulorque tibi δὶς καὶ τρὶς, quia in vero tuo vultu tandem apparuiſti; & Neoptolemus eſſe Sophoclis maluiſti, quam Ulyſſes.

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ᾽ εἶναι θέλεις,
Βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος
Ἀφ᾽ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

Dum finio epiſtolam, ſemel eloquar, quod diu circumrodendum eſſet, libentiſſime primo quoque tempore *Joſepho Scaligero*, illi viro, de quo veriſſime illud dici poteſt.

Πᾶν ἐπ᾽ ἀλαθείᾳ πεπλασμένον ἐκ Διός ἔργον,

illi, inquam, viro gratularer, ſi permitteret aliquando haereticos mendacia dicere, qui eum aſſidue pingunt finguntque ſuum, & palam (quod illius majores factitarunt, qui maluerunt fortunarum detrimentum aliquod pati, quam veritatis; veri & ſoli Veronenſes) oſtenderet ſe Religionem illam ſequi, quam illa urbs cum Petri & Pauli ſanguine ſuſcepit, ex qua nunquam deerunt cohortes illae ſanctiſſimorum eruditiſſimorumque virorum; & verum illud effatum Ariſtidis, licet non de tali milite, qualem nos intelligamus. Ὅτι ἕως ἂν τὴν χώραν αὐτὴν μὴ δυνῶνται τινὲς ἐξ ἕδρας ἀναστῆσαι, μηδὲ κενώσαντες, οἴχεσθαι, ἀλλ᾽ ἀνάγκη ἢ μένειν ἐφ᾽ αὐτῆς τὴν οἰκουμένην ἀμηχάνον ἐπιλίπειν ἐκείνην πληθὴ στρατιωτικά. Et ne mentiar avidiſſime iſtud quaerebamus in illa luculenta epiſtola, in qua imaginem ſuorum &

Αὐτὸς ἑαυτὸν ἐν εἰκόνι γράψεν ἄριστος Ἀπελλῆς

Sed nec deſperamus illum brevi nos compotes voti noſtri facturum δεῖνος εὐγενείας χαράκτηρ. In quo omine utrique deſinamus, tu legendo, ego ſcribendo. Vale, Elegantiſſime Lipſi, & ſi quid inepta ſedulitate offendi, ſtultitiae noſtrae ignoſce; animum, qui in te pronus, agnoſce. Cracoviae. Calend. Febr. Milleſimo Quingenteſimo Nonageſimo ſeptimo.

Εἰς

Ἐις τὸν Δικαίον Λιψιάδην
Οὐκ ἔτι θελγομένην ἄξεις νεότητα Δίκαιε
Λιψίαδα, ἐ πόλεων αὐτονόμους ἀγέλας,
Οὐκ ἔτι κοιμάσεις πολέμων βρόμον, οὐχὶ χάλαζαν
Πετροβόλων λέξεις, ἐ Σενεκοῦ πραπίδας,
Ὤλεο γάρ. σὲ δ' πολλὰ κατωδύραντο μαθῆται
Σαρματικοὶ, ἔξαρχος δ' ἔξοχα Προχνίκιος,
Μυρόμενος κάρυκ' ἀρετας, γλύκερον σόμα κόσμου
Χρυσολύρης μούσης, ἦον ἐυςεφάνον.
Αδ. Ιώαν. Ἐυμήλος.

EPISTOLA DCCXXXVI.

GUILIELMUS BARCLAIUS J.C.

V. Cl. *J. Lipsio* S. P.

Lovanium.

MUlti apud me multa honorifice & ſaepius de te praedicarunt: at nemo hactenus liberius, & libentius, quam hic juvenis cognatus meus, cui has ad te commiſi. Alii effecerunt, ut ad genii & ingenii tui notitiam, brevi, & quaſi compendiaria verarum laudum tuarum via, penetrarem: hic vero ut in eam, januis patefactis, plane pleneque ingrederer, amiciore & familiari magis colloquio, perfecit. Ubi autem non pauca tua in ſe collata beneficia mihi commemoravit, quae ego in meipſum nec opinantem collata reputo, ita fui animo affectus, ut eum hinc diſcedere, ſine aliquo ſtudii erga te noſtri teſtimonio, nefas ullo vix reſolvendum piaculo judicaſſem. Amplector eruditionem tuam, nec minus mores: illa te ſcriptis orbi notum atque illuſtrem, hi bonis omnibus amabilem utique & charum reddiderunt. Eſt mihi in manibus opus, cui titulum dedi, [1] *de Regno & regali poteſtate adverſus Monarchomachos*, id ſe diuturna jam ſervitute preſſum queritur, & manu ut mittam poſtulat: idem faciunt & ex amicis noſtris multi: ſed ego tantiſper differo libertatem, dum teſtibus fide dignis, de me deque Repub. bene meritum ſe oſtenderit: neque enim illi in ſua cauſa teſtificanti fidem habeo, nec mihimet ipſi; caeca nos ſaepe Φιλαυτία, ut ſcis, occaecat: qualequale eſt, honorificam

1 Hic liber editus antea Londini 1609. a filio *Joanne*, deinde Hanoviae A. 1612. ſimul cum libro de *poteſtate Papae*. Vide *Bailii* Lexicon de Patre & filio. contra librum ultimum ſcripſit *Bellarminus* tractatum *de ſummi Pontificis poteſtate in rebus temporalibus*; cui Filius oppoſuit *Pietatem*, ſive *Vindicias publicas pro Regibus ac Principibus, & privatas pro Gul. Barclajo parente.* & licet ſuſpectus eſſet Romanenſibus, tamen poſtea Romam cum vocatus eſſet, ampliſſimo honorario donatus eſt. vide *Jan. a Coſta* ad Decretum lib. II. Tit. I. p. 343. *Cambdenus* Epiſt. cxxix. dicit a Paulo v. accepiſſe mille aureos, & filium 300. Vertiſſe librum Regis Angliae contra potentiam Papae ſcribit *Lingelshemius Bongarſio* Epiſt. cxix. De *Barclajo* praeter citatos a *Bailio* vide *Conringiana* pag. 199. & 306. & 309. & nuper *J. F. Fellerum* in monumentis ineditis Trimeſtri x. pag. 539. de ejus commentario in Statium non magnifice ſentit *Barthius* ad Stat. IV. Theb. 796.

cam de te mentionem ante biennium jam factam continet. Est mihi cum variis ingeniis conflictandum, sed plurimum malis, eorum nempe, qui Regna in respublicas, vel, quod verius est, Monarchias in Anarchias resolvere conantur. At bonis placere, quam non displicere improbis, multo mihi satius est. Remitto ad te hunc Cognatum & cognominem meum, qui licet, ut ex ipso didici, vix ulla apud te commendatione egeat, tamen hac nostrae commendationis accessione, erit, ut spero, tibi commendatior. Mitto & hoc amoris erga te mei pignus certissimum, missurus aliquando, si Deus voluerit, multo charissimum: meum nempe gnatum unicum, literis, ut in tam tenello aetatis flexu, Graecis ac Latinis probe instructum. Vix dum excessit ex ephebis, & philosophiam serio meditatur atque velut impetu quodam in id fertur, meque importune urget, ut te docentem audiat: audiet, ut spero, speque fruetur sua. Interim Vale. Pontimussi. XIX. Cal. Majas. CIↃ. IↃ. LXXXXVII.

EPISTOLA DCCXXXVII.

GUILIELMUS BARCLAIUS

J. Lipsio.

Lovanium.

OBvius mihi venit nostras ille, qui nuper in Galliam. narravit mihi pericula, quae evasit in itione, pericula certe grandia, sed evasit certe, & fortuna. In reditione, viatici jacturam passus est, praeterea nihil. Quos consulo, incutiunt mihi metum, nihil juvant. sed *alea jacta est*, ibo; *fata viam inveniant.* Dedit mihi animum secretarius Domini Praesidis, suadetque Vervinum tutius eundum. cujus sententiam, nisi quid melius audiero, sequar. Harum lator cupit se mihi comitem adjungere, cujus causa distuli profectionem meam in diem crastinum. videtur non alienum rationibus meis, si vestro interventu vellet Bruxellae pauculos aliquot aureos ille D. Praesidis secretarius a me recipere, reddendos Vervini a servo aliquo ejusdem D. Praesidis. Res tanti non est, ut requirat scriptionem tuam, satis est si scripserit *Rubenius*, quod vehementer velim, tuo jussu, haud dubie, ut ille scribat, & iste negotium curabit. scripsi audacius ad te etiam in negotiolo, ut videas velle me vel aliorum beneficia proficisci ab amore tuo. quo quaecunque finita sunt sua ipsa jocunditate mihi certe quidem jocundiora. Vale. persuadeas tibi velim, annum ante inversas ducturum vices,

Quam tua sub nostro mutetur pectore cura.

Iterum Vale. Bruxellae VIII. Idus April. CIↃ. IↃ. XCVIII.

EPI-

EPISTOLA DCCXXXVIII.

J. LIPSIUS

Guilielmo Barclajo.

Lutetiam.

LItteras tuas, mi Barclaji (talis es, atque eris) aut ſero reddi, aut non reddi, magis eſt ut doleam, quam mirer. Quis tempora, turbas, fraudes etiam neſcit? eripiuntur, aperiuntur, abjiciuntur: & fit miſellis, quod ipſis hominibus ſolet, ubi fides non eſt & candor. Sed beata pax, cujus plenam lucem certamque vidimus, haec atque alia reſtituet, & vias has miſſitandi muniet diu neglectas. Equidem etſi languens, & quod ſequitur, ignavus, non parcam tibi ſcribere, quem verbis obligavi: ſed & factis velim. non ſumus τῶν χρηστολόγων, ut ſemel hoc dicam. Ad rem igitur: tuas ternas paene eodem tempore accepi, & unae ex iis me hilararunt. Erant enim de quiete aliqua jam tua, & loco certo apud *Paullum Moraeum*, quem virum, praeter ingenii & doctrinae, hoc quoque nomine amo. Amo inquam, quia te non amat ſolum, ſed curat. Ad eum ecce ſcripſi. Puto & ad *Stephanum Turnebum*, qui benevole & diſerte ſane ſcripſit. De *Thuano* quid dicam? ſolet me amare, nec cauſſam equidem dedi cur mutaret. Siquid audies, ſcribes: imo & de aliis, ſiqui in nos in alterutram partem inſigniter affecti. Etſi in bonam, ſpero plures.. nec odia ſane provocavimus, & noſti mite illud καὶ ἤπιον ingenii noſtri. Quod ad *Marcilium*, amicum habeo, & litteris notum: neque neſcio tamen liberiorem judicii, & linguae eſſe, quod vitem ipſe magis, quam damnem. Cuique ſui mores. Tu, mi Barclaji, ſi me audis (& debes ex animo monentem) [1] modeſtiam inprimis indues, imo & animi quoddam frigus, ſi vivere, amari, provehi vis in externa illa gente. Quae neſcio quomodo exterorum fovens, & inſitam hanc benignitatem habet: ideoque & cedi, & faſces ſubmitti ab exteris, ſuo jure cupit. Mei omnes valent, te ſalutant & amant: tu me, qui nunc praeter ſolitum languebam, an & deficiebam? Neſcio, ille videbit, qui me fecit: & idem, cum volet, diffinget. Vale. Lovanii poſtr. Kal. Sextil. ∞.IↃ.XCVIII.

Exemplar Teſtimonii mei, quod cupiebas, hîc habes.

1 Idem monet Lipſius in epiſtola eodem anno ſcripta Centur. III. Miſc. XXXIII.

EPISTOLA DCCXXXIX.

J. LIPSIUS

Guilielmo Barclajo S. D.

Lutetiam.

EGo vero libens ad te ſcribo, & in ea loca, quae amamus. Nolo mihi imputari hanc opellam: delector ipſe, cum uſurpo, & praeſertim cum vos

vos tales video sic impetu ferri ad bona & honesta. maneat illa mens, crescat illa mens, & magis magisque incalescat a concepto igne. Gaudeo augeri illic non studiosorum tantum numerum, sed & doctorum. Quorum inter apices si *Casaubonus* illic stabilis est, vere dicam eos beatos; Sed & *Janum Wouwerium* amo jam olim, & placet eum ibi esse, & quidem familiarem tuum. Modestum ingenium est; Germana probitas, ut quidem novi. De Tacito nostro, una re dolet recudi, quod sunt in eo mihi non pauca, vel addenda vel immutanda. Cur Typographi non significant? vendibilior liber, & addo, utilior esset. Sed vos supplete. parum est, ego an alius moneat, si moneantur. *Josiam Mercerum* novi & os vidi in Batavis, & semper amavi. Saluta, saluta, una [1] *Franc. Dousam*, amatum mihi inter omnes *Dousas*. unum excipio, qui utinam nunc esset! *Franciscum Pythaeum* bis amo. nam & ipse meretur, & a fratre aliquid in eum derivo, etsi externa hereditas ad liberos ivit. Sed ipse hanc affectus in parte cernat, imo ex asse, si volet. Mei te amant, & salvere jubent, ipsi brevi scripturi. *Gospaeano* nostro feliciter acclamo & sophos. nam hîc audimus eum propitiis Venere & Gratia docere. Saluta, & redamare certo nuncia. Plura non possum, etsi libet: tabellarius abit, & heri vesperi demum tuas accepi. Lovanii, Nonis Octob. ∞.IↃ.XCVIII.

1 Vide supra Epist. CCXXXIV.

EPISTOLA DCCXL.

J. LIPSIUS

Guilielmo Barclajo S. D.

Lutetiam.

QUi has dabit, filius Praesidis *Brullarii* est, egregii & amplissimi viri, nec indigna eo proles. Is cras abit, nec nunc inter vota & sacra satis vacat ad omnia distincte & κατὰ μέρος respondere. Gaudeo tamen, quia tibi bene satis & honeste est: ac voces ad nos etiam manant crescentis ibi tuae famae. Sit ita longum, imo magis magisque surgas; sed ita, ut eruditio tecum & virtus. Solida si spectes, superstrues famam firmam & subsidere metuentem. De Tacito nostro coepto excudi, iterum dico, vellem praescissem. Sed nunc numero quid mittam? Pergant cum bono Deo, si coeperunt: & haec tamen pauca, seorsim quae scripsi, tu videbis, & (nisi serum sit) intexes & rescribes. Statium etiam te docere, gratum est: alti & sublimis ingenii poëtam, si quisquam fuit. Est apud me Silvarum liber manu descriptus, nec nimis tamen vetus. In eo lego, ubi est vulgatum: Equo Domitiani,

Qui fessus bellis assertae munere prolis,

Lego, inquam, *adscitae munere prolis*: & vox ea magis apta ad Adoptionem. Ibidem,

— *hinc Julia templa tuentur*,

Ha-

Habet is codex; *Julia tecta.* quod rectum censeo, & *Basilicam Juliam* capiendum. Alias, duo haec templa Julia turbant. & mihi id factum in *Admirandis.* Ibidem

Aurea captivi crinem tegit ungula Rheni.

Credam aptius, *terit ungula*, ut habitum equi magis repraesentet, sublato pede quasi stringentis & adhaerentis caput Rheni. In Epithalamio Stellae

—— *& olenti spargere thymbra:*

bonum est, nec improbum quod in scripto, *spargere nimbo.* Jaculationes illas florum, fortasse & odorati imbris intellegit: quae, bona metaphora, sunt *Nimbi.* In Calendis Decembribus:

—— *Jam bellaria adorea pluebant.*

Intellego, nec damno. quid tamen ita scriptus,

Jam velaria linea pluebant?

An ad vela amphitheatri sive theatri respectum, & quasi ex illis iste nimbus, an pluvia! Scripsi de iis in Amphitheatro. Ibidem

Molles Cajoli Laguncul ique.

In scripto, *Lugunculique.* certum, *Lucunculique.* In Lacrymis Etrusci:

—— *& immitem potuit Phryga flectere supplex.*

Vetus *potuit Styga.* Sermo de Orpheo est, & notum Platonem ab eo exoratum in sua Eurydice. Ad Claudiam uxorem:

—— *ter me vidisti Albana ferentem*

Dona comes sanctoque indutum Caesaris auro.

Vetus: *ter me nitidas Albana ferentem, dona comas.* Serta intelligit: nec ipsa uxor in Palladio certamine, opinor, ei comes. Sed avocor. vale: tecum Gospeanus, quem amo, & gaudeo ad Hellenica se dare. a tuo juniore Barclajo nihil ego litterarum, videat cui datae. Lovanii Postr. Kal. Novemb. ∞.IↃ.XCVIII.

Alias ad *P. Moraeum* nostrum, nunc animo salutatum.

Hanc ex Autographo descriptam nuper edidit *Jo. Mathias Gesnerus* Duci Saxoniae Weimariensi a bibliotheca, in gratulatione ad Serenissimum Principem ac Dominum suum, quod natalem LXII. attigerit pag. 75. sed in quibusdam aberrasse virum doctum deprehendet lector, qui utramque epistolam conferet: edidit idem vir doctus alteram *Lipsii* epistolam ad *P. Wanerium* cognatum suum, quem ego plane ignoro, & nisi autographum *Lipsii* viderim, vix credam illam epistolam a *Lipsio* exaratam: ita tota dictio a *Lipsii* scribendi consuetudine abhorrere videtur: argumentum etiam nescio quem alium auctorem fuisse indicat. judicent, qui possunt.

EPISTOLA DCCXLI.

J. LIPSIUS

Guilielmo Barclajo S. D.

Lutetiam.

MIrum est de tuis epistolis scriptis, & non redditis: certe ego, ubiubi culpa, nullas a tribus mensibus accepi. At de te & cogitatio, & sermo tamen fuit. Quid si etiam brevi videamus? sed delibero an euntes in Italiam,

liam, an ex ea redeuntes. Tu in itu malles; & de reditu, quod nollem, paene desperas. Quis Phoebus tibi mentem movet? falsus, ut spero, & mei ac patria me habebunt. Confide Genio & fato nostro, quod fraudes istas aut scelera occulta vincet. Si tamen aliter, fiat quod futurum est: & ubicumque, sine querela aut renisu cadam. Nonne & hîc mortalis sum? nonne satis etiam naturae & famae, non dicam gloriae, vixi? Vixi, vixi, veni mea Parca quando voles, & volentem ad meliora atque aeterna illa loca abduce. Sed ante tamen, non nego, videre Galliam vestram gestio: vota igitur mecum interpone ut fiat, & laetus ac libens libentes ibi amicos amplectar. Sed ut nunc puto, in reditu & rationibus meis magis sic conducet. De Epistolis meis edendis, o nefas! o Galli, non Galli, si permittitis! Ego publice damnabo, ego ad Regem voce aut scripto accedam, si opus. Vides me indignari, quidni in re tam indigna? Vale, & manibus pedibusque resiste & interpella. Antverpiae, Kal: Jun: ∞. IↃ. XCIX.

EPISTOLA DCCXLII.

SCIPIO GENTILIS

Cl. V. *J. Lipsio* S. D.

Lovanium.

NUnquam antehac ad te scripsi; deterritus & verecundia quadam mea subrustica, & aspectu magnitudinis tuae. Nam haec res, quae alios allicere ad scribendum solet, me (ut dixi) deterruit ac revocavit semper. longissime etiam ab eorum ambitione remoti sumus, qui se digito coelum putant attingere, si, cum ad magnum aliquem virum nulla saepe ratione scripserint, ab eo literarum aliquid sibi rescriptarum ostentare possint. Te & tua scripta sane credas quenquam pluris fecisse ac facere, quam Scipionem Gentilem, gloriari quoque soleo, me unum de auditoribus tuis fuisse: quo tempore non magis auditorium, quam domus mihi tua patuisset, si uti voluissem. nec tamen vel colloquiorum tuorum vel humanitatis plane expers Lugduno discessi. Postea nunquam tecum, perpetuo cum libris tuis fui. At tu me, quod ruborem mihi fere incussit, & Francofurto olim per popularem tuum humanissime salutavisti, & nuper literis ad collegam meum datis eodem (sic accipio) honore impertivisti, & quidem manu tua, cum essent caetera aliena scripta. Veterem amicum appellavisti. ergo ego jam non verecundus & rusticus, sed lapis aut caudex sim, nisi scripsero. Tacuissem tamen & hoc tempore, nisi *Joachimus Camerarius* his ipsis diebus ad me misisset Disputationes politicas *Scipionis Ammirati*, sermone Italo scriptos in Cornelium tuum. qui etsi mentionem tui, quod sciam, nullam facit, tamen legi vel audiri Taciti nomen non potest, quin tuum quoque simul (ut ita dicam) legatur & audiatur. & quod in praefatione scribit (vidisse enim te arbitror) ea praecipue causa motum se, ut hunc authorem eligeret, quod in omnium jam manibus versaretur,

tur, id ad te unum pertinet, qui ut versaretur, effecisti. Nam ante te quis Tacitum legebat? non certe populus. De hoc igitur Politico immensum est, quam cupiam judicium tuum intelligere. & num hunc innuere volueris in praefatione ad Tacitum tua. Nam *Annibal* quidem ille (siquid judicii mei est) nihil ad hunc *Scipionem*. quanquam illum vix inspexi. nec operae erat. Hic mihi non multum nugari videtur aut ludere, nisi forte offendit prolixitas, quam tu commune vitium hujus aevi alicubi vocas, ego magis civitatis Florentinae. ne meum etiam videri possit, finem faciam. Bene vale, & si nos, id est literarum amantes omnes, valere vis, quamplurima scribe, remque Romanam, ut instituisti, illustra. Altorphii Kal. Maji. 1597. Hic, qui has literas ad te, ut opinor, perferet; adolescens est Norimbergensis VII viri filius honestissima familia natus. Gratissimum mihi feceris, vehementerque ad honorem meum pertinere putabo, si intelligat ex te me abs te diligi.

EPISTOLA DCCXLIII.

J. LIPSIUS

Petro du Fardin S. D.

Athum.

CONsuetudo mihi tecum etsi non intercessit, tamen cum iis, in quorum locum successisti, & laudabiliter nunc tenes. Schola vestra Athensis alumnum me habuit, & salutari doctrinae succo puerum aut adolescentulum me pavit. Itaque jure faveo, & quanquam *Petrus Torrentius*, *Joannes Festuca*, veteres mei Professores obierunt, tamen manet affectus & inclinatio in successores. Atque in te jure, quem communi testimonio feliciter & utiliter regere audimus hanc juventutem. Deus porro prosperet, & animum viresque det perseverandi, & hac tam minima parte Ecclesiam & Rempub. juvandi. Ego toto animo juvo, & incrementa (si possum) procurem; uti nunc civis quidem noster filium eo cum matre mittit, quem ut commendatum a me habeas, amanter rogo, & me quoque utere, si quid commodum aut utile tibi a Lipsio esse potest. Lovanii VI. Kal. Junias CIↃIↃXCVII.

EPISTOLA DCCXLIV.

J. LIPSIUS

Nicolao Micaultio S. D.

MEmorem te mei, sed & promissi tui, litterae loquuntur: quas legi equidem libens, & maxime ea parte, quae de reditu Praefecti maritimi Aragoniae (Graeci *Amir-halium* vocarunt, composita ex Arabico & Graeco voce) quae de ejus, inquam, reditu narrabat. Bono Deo venerit, bona attulerit, uti spero. Si rumoribus hîc nostris (scis officinam fabellarum esse) credas;

das; regna & nuptias affert. quae tamen non ſolum noſtri hîc forenſes & ſubroſtrani jactitant, ſed litterae ex Italia identidem confirmant. nolim haec temere de Principum rebus conſiliiſque ſpargi: ſed quid agas? *Gazettae* Italorum haec non in aurem, ſed palam & ubique gentium divulgant. Fiat, fiat, & vota noſtra conſonant, & ipſius merita: quae creſcent in dies, ita virtus & prudentia ejus pollicetur. Ambianum ſunt qui premi aut periclitari velint, ſunt qui rident conatus hoſtium: & falli poſſum, ſed inter hos ſum ego. Rideo, inquam, ſi ſerio viſum noſtris ſubvenire: ſi pax non diſtinet, aut diſſipat, de qua ipſa litterae ſunt & ſermones. Credere me iis dicam? mentiar, optarim veraces fortaſſe eſſe: ſed magis optarim concordiam cum Batavis, & reliquum limitem liberum, augendo noſtro Regi. Sed vota ſunt: illi obdurant, nec niſi metu, minis, ferro, fortaſſe flectentur. Plura a te, cum redieris. nec enim ita clauſa Aula eſt, ut non aliquid emanet: etſi probo mehercules clauſam ab iſto Prorege eſſe. Paucos in vulgus ſermones de publicis eſſe, decorum eſt, & expedit: & aliarum, ſuarumque rerum, plebs eſto. *Vanden Brandium* Conſiliarium de ſilentio meo queri, gratum eſt: ergo amat, ergo deſiderat. & quo magis, ego aſtu, ut faſtuoſae amicae, paulliſper torquebo. Sed extra jocum, amo & ſcripturio, ſed quod argumentum eſt? faciam tamen brevi, nunc ſalutem ipſi, & *Boiſotto* optimo & tranquilliſſimo ſeni mitto. Sed ante omnes; adfini tuo Audientiario, qui me inter beneficia habet, & *Praefecto Lingenſi*, itemque *Canonico* fratribus. Salve & tu, mi amice Micaulti: Lovanii, cum ad ſollennia mea, id eſt lectionem irem. VII. Kal. Julias. ∞. IϽ. XCVII.

Haec epiſtola ad *Micaultium* ſcripta paullo ante ejus iter Italicum, quod menſe Auguſto ſuſcepiſſe docet Epiſtola *Lipſii* ad Italos LVIII. qua eum *Sacco* commendat, & genus & dotes ejus laudat. vide & ſupr. ad Epiſt. DCXXI.

EPISTOLA DCCXLV.

J. LIPSIUS

Nic. Micaultio S. D.

Romam.

INfelicem iſtam ſortem, quae nec nunc litteras meas paſſa ad vos venire! Atqui iterato ſcripſeram ad Illuſtriſſimum illum, ut debebam, & ad te, ac miſi per fratrem tuum Audientiarium, uti monebas. Miſi & Antverpienſi via, quo ſecurior res eſſet. Litterae illae datae erant VI. Kal. April: & interea tertias quoque miſi, in quibus ad Illuſtriſſimum *Columnam* item adjunctae. Ita tres jam ad noſtrum Illuſtriſſimum dedi; & in ſecundo faſciculo erant ad [1] Illuſtriſſimum *Baronium*, in tuam gratiam ſcriptae. Puto jam certe acceperis, & videbis nec amore nec ſcriptione ab eo victum. *Berſaeus* ſive *Monmorantius* ad nos nondum appulerat: atque ita litteras Illuſtriſſimi *Baronii* nondum vidi. Mitto tamen hîc juncta exemplaria iterum, ſi forte priores periiſſent. Itinerarium veſtrum accepi. & o Principis illius benignitatem, & ve-
ſtram

1 Vid. ſup. Ep. DCXXI.

ſtram item diligentiam! ego vero huic amori reſpondebo, & quanquam multi (& praeſertim Aula vel Schola noſtra) diſſuadeant, vano emanſionis metu: tamen veniam, & Principibus illis viris me ſiſtam, jucundius vel victurus, vel etiam moriturus poſt hunc aſpectum. Ex animo loquor & ſcribo. Quod ad monita veſtra in Itinerario, pleraque omnia probo, & ſervabo. De pecunia autem transſcribenda, mihi commodius videbatur in duas tantum partes dividi: & unam Antverpiae accipi, alteram Mediolani. Cauſſa eſt, quia non poſſum (puto tamen quod via Germanica, ſed puto.) firmiter decernere, qua via ad fines Italiae ſim venturus: quia vel bellum & periculum, vel contagio & peſtis in aliquo loco, poſſunt decreta noſtra ſubito immutare. Itaque meo judicio Antverpiae pecuniam ſi habeam, ego ipſe ſubito in itinere jubebo eam Francofurtum vel Lutetiam (uti res erit) transſcribi. Nam Lutetiam quod nomino, multi Gallicanum iter ſuadent, ut tutius & hoſpitiis melius: & amici ibi valde me, ad tranſeundum ſaltem, invitant. Sed videbo, & D. Protonotarii etiam (ſi adhuc ibi) conſilium audire velim, cui hac in re merito acquieſcam. Haec ita minuta ad Principem non ſcribo, per te magis decore dicenda & curanda. Velim autem ut in tempore literas permutationis ſine cambii accipiam, quia tempus ſtatim labitur, & ego me ad iter dabo (cum bono Deo) initio ipſo menſis Septembris. Comites aliquot jam habemus honeſtos & idoneos; De *Richardotis* pater rem totam mei judicii & ſententiae fecit, quam nondum tamen tuli ob cauſſas. Via nobis otioſa non erit, & Itinerarium ſtruam, cui aliquid inaedificabo, quod & poſteri legant ac ſpectent. Ex ipſo itinere identidem ad Illuſtriſſimum noſtrum ſcribam, & de via reddam certiorem. Itaque de lectica aut eſſedo ad Apennini tranſitus in tempore licebit videre. *Deſboyſio* ſalutem & gratiam dicito, pro opera navata. Ad *Saccum* ſcribam jamnunc: & omnino Comeſtabilem videbo, qui mihi ſcripſit a Rege (niſi quid interea mutatum) in ſua praefectura ſe confirmatum: quod non dolet, ut inquit, mei illic videndi cauſſa. Vale, mi Micaulti, & quamprimum ſignifica, quid mearum acceperis. Lovanii, Pridie Idus Majas. ∞.IↃ.XCIX.

EPISTOLA DCCXLVI.

MATTHAEUS RADERUS

V. Cl. *J. Lipſio* S. P. D.

Lovanium.

IGnoſce, Lipſi doctiſſime, quod Davus ad Oedipum. Mihi ſane verecundiae fuiſſet ad te ſcribere, niſi me *Andreae Schotti* noſtri litterae impuliſſent, ut auderem, quod equidem optabam ſemper, ſed retinebat pudor, ne per ambitionem affectare tuam amicitiam viderer. Nunc ejuſmodi res eſt, ut nemo ſanus, ubi cauſſam cognoverit, factum meum jure poſſit reprehendere. Inſtitui, voluntate majorum meorum, commentari aliquid ad Martia-

lis epigrammata, quod in uſum ſit gymnaſiorum noſtrorum, ea ratione, ut obſcaenis detractis, nec meis vel alienis repoſitis (quod in epigrammatario facillimum eſt, cum epigramma non pendeat ab epigrammate) purus putus Martialis praelegatur: illud ne juventutis honeſtas violetur aut offendatur; nam

Παῖδ' ἔτ' ἐόντα χρεὼν δὴ καλὰ διδασκέμεν ἔργα.

Hoc, ne vel noſtra pro alienis venditemus, vel parum feliciter ingenio poëtae reſpondeamus, frigent enim plerunque aliena ſenſa, praeſertim diſtorta a mente & ſententia ipſius auctoris. Probavit nuper has cogitationes meas *Andreas Schottus* cum hac iter Antverpiam haberet, & hortatus eſt vehementer ut ſuſceptam curam urgerem, ad eamque rem, ex itinere, indicem copioſiſſimum in Martialem a *Joſepho Langio* concinnatum, & Argentinae editum ad me tranſmiſit, ſimulque per litteras docuit ſe Lovanii ex te cognoviſſe, collecta tibi quaedam & conſcripta in eundem poëtam, foreque, ſi peterem abs te, uti impetrarem. Quod ego, niſi ex aliorum ſermone, qui te familiariter noverunt, ſpem concepiſſem, & vero tuam ipſius ſingularem & humanitatem & animi liberalitatem, ſcriptis tuis omnibus velut imaginem impreſſam, cognoviſſem, petere non tentaſſem. Quare ignoſce, mi Lipſi, ſi, quod jam orbis terrarum facit, ego quoque faciam, & ad commune Muſarum oraculum properem, atque conſilium inde auxiliumque petam. Collegi jam haud pauca partim ex criticis tuis, partim aliis aeternis curis, quas in litteras miſiſti. Sed ſi quid repoſitum, quod nondum prodiit, habes, quaeſo te, per communia Muſarum ſacra ſpemque publicam juventutis, communica nobiſcum. Addes commentario noſtro ſingulare ornamentum, & efficies, ut vel hoc uno nomine liber omnibus gratior optatiorque exeat, ubi teſtimonio publico noſtro conſtiterit, nos abs te plurimum adjutos eſſe. Vale. *Pontanus* noſter, Collega meus, & tuorum laborum aeternus admirator, te plurimum ſalvere jubet. Auguſta Vindelicorum e Collegio Societ. Jeſu. 6. Cal. Auguſti. M. IO. XCVII.

Reſpondet *Lipſius* Centur. III. Miſc. Epiſt. 30. & *Raderus* ex ineditis *Lipſii* epiſtolis fragmentum profert in judiciis doctorum virorum, quo eum *Lipſius* hortatur, ut properet editionem. profert & ex *Scaligeri* Epiſt. 159. ad *Velſerum* elogium commentarii ſui. ſed vellem & horum virorum judicia exhibuiſſet de caſtratione Poëtae, (quem qui integrum nolit legere vel edere, elegantius faceret, ſi plane abſtineret) quae legi poſſunt in *Lipſii* Satyra Menippea. pag. 640. & in *Scaligeri* Epiſt. 245. & 246. quibus adde epigrammata a *Crenio* producta Animad. Philol. tom. III. pag. 18. adde quod oſtendere ipſis rebus liceret, edita a Radero & expoſita eſſe epigrammata multo liberiora & obſcaeniora illis, quae reſecuit. Utilem vero ejus commentarium & doctum fatemur, & nihil impedit, quo minus *Barthii* judicio, quod promit ad Stat. VI. Theb. 6. ſubſcribamus. vid. *Claver.* ad Perſ. Sat. IV. p. 188. & *Lingelsh.* Epiſt. in Actis Literar. *Struvii* Faſc. VI. p. 10.

EPI-

EPISTOLA DCCXLVII.

J. LIPSIUS

Philippo Ayalae, Curatori Aerari Regii.

Bruxellam.

LEgi ſcriptum [1] fratris tui ſuper pace; quam animo optat, re non ſperat, eoque diſſuadet. Volebas judicium meum, breviter dabo. Scriptum veſtrum probum prudenſque eſt, bene diſpoſitum & argumentis rationibuſque ſatis firmum. Non tamen ea accuratione aut fine ſcriptum (facile hoc video) ut edatur: & publica illa ejus ſcripta longe antecellunt. Enimvero principibus viris oſtendi, non abs re ſit: & peccatum in hac re ſemel iterumque cenſeo, cum pacem obtulimus, imo paene petiimus, quo fructu, niſi amiſſae aut certe labefactatae authoritatis. Atqui id fulcrum & baſis eſt, cui magnitudo haec rerum eſt innixa: & frater tuus eam partem pulchre tractat. Ego vero nec a pace, nec a mentione ejus abhorreo: ſed tunc denique cum maturitas erit, & ſpes probabilis aliquid conficiendi. Quae nunc ubi eſt? hoſtes in rebus laetis, & (ut ipſi putant) tutis agunt: quibus pacem oſtendere, quid eſt niſi revelare metum? Vim & terrorem infer, & tum de pace denique confer: fortaſſe frangi ſic pertinacia poſſit, & ſanitas inſeri ac modeſtia diu amiſſa. Sed haec alias, & cum iterum tempeſtivum erit: nunc adoleſcentem hunc Scotum genere, ſed olim ex mea diſciplina, commendatum tibi velim, ut conſilio vel auctoritate juves, auxilio omnino dignum. Ingenium & doctrinam ſuae aetatis habet. Nobilis & Clariſſime Domine vale, & ſerio atque in animo tuum eſſe me cenſe. Lovanii, III. Non. ∞. IↃ.XCVII.

1 *Balthaſaris Ayalae*, qui ſcripſit de jure, officiis bellicis & militari diſciplina. vide Valer. Andr. Bibl. Belg. & Sweertii Athen. Belg. hic vero liber de pace non exiit.

[a] EPISTOLA DCCXLVIII.

JOANNES MEURSIUS

J. Lipſio V. Cl.

Lovanium.

QUae humanitas tua eſt, Vir magne, amorque erga literas eorumque ſtudioſos, non aegre feres ſcribtionem hanc ab adoleſcente tui nominis amantiſſimo obſervantiſſimoque profectam. Amo enim veneror que jure viros magnos & ab eruditione claros; tu, ſpero, immo vero confido, non ſpernes hunc animum. Teſtandae itaque obſervantiae fructus ſtudiorum meorum puerilium & παιδικὰ ἀθύρματα mitto ad te, quae ſi grata fuiſſe intellexero, pretii abunde retuliſſe me judicabo. Velim autem (ſi inſpicere modo has nu-

a Reſpondet ad hanc, ſed breviſſime, Lipſius Ep. CXIV. inter Gudianas pag. 197.

nugas libebit) ſevere corrigas, atque id etiam atque etiam a te peto. In proximas nundinas Auctarium dabimus, in quo retractationes aliquot emendationum, quae poſt editionem relegenti diſplicuerunt; ſiquidem, ut ajebat Crates, ἀδύνατον ἀδιάπτωτον ὁρᾶν. Dabimus & ad Macrobium Curas Secundas, forte etiam Catonem de Re Ruſtica. In Auguſtino de Civitate Dei ſi quid item juvare potes, rogo ut facias. Vale, vir magne, & redamare me nominis tui amantiſſimum obſervantiſſimumque ne dedignere. Lugd. Bat. Prid. Kal. April. anno cIↃ.IↃ.XCVIII.

Hoc paene imprudens praeterieram. De [2] Germanico quid cenſes? verſionemne iſtam Arateam & commentarium eſſe unius auctoris? non credo; nec mihi videtur: & ut illam Germanico libens aſſignarim, hunc tamen ut aſſignem non facile inducar. Teſtis mihi ecce inſignitus unus ille locus in Prognoſticis, ubi de Luna. *Eadem Luna, eadem Diana, eadem Proſerpina vocatur. id eſt, coeleſtis, terreſtris, & infernalis. De qua quidam.*

Denique cum Luna eſt, ſubluſtri ſplendet amictu,
Cum ſuccincta jacet calamis, Latonia Virgo.

Atqui verſus iſti Prudentii ſunt e libro primo adverſus Symmachum, quomodo itaque potuit citare Germanicus aetate tanto ſuperior? Judica, vir clariſſime, & reſcribere dignator; meruit certe id, audenter dicam, mea in te obſervantia, quam non aſpernabere, ſi te novi.

2 *Barthius* id credidit lib. x. Adv. 21. & XLVII. 18. ſed idem tamen ſuſpicatur, forte *Fulgentium* eſſe auctorem commentarii. multa enim in *Fulgentio* ad verbum eadem reperiuntur: vide *Munckeri* Diſſertat. de Hygino, qui oſtendit Chriſtianum fuiſſe.

EPISTOLA DCCXLIX.

JOANNES MEURSIUS

V. C. *J. Lipſio* S. D.

Lovanium.

LIteras tuas hodie accepi, vir maxime. Ego vero etſi vehementer te antea cum veneratione quadam mentis tacita amaverim, nunc tamen multo magis idipſum facio, cum dignum me habueris, cui reſponderes. Et animum profecto addidiſti, quem detrahunt nimis, qui ea ſectanda clamitant, quae ad farinas; & ab elegantioribus his litterarum ſtudiis omnibus modis abſterrent, certe conantur. Vix credas quam tardarit haec res impetum ingenioli mei, qui tamen regliſcit paullulum, & vires reſumit refocillatus tuo ſole. utinam, utinam per tempora haec turbida, & patriae ſtatum, complecti te liceret, & loquentis ab ore pendere, arrectiſque auribus Muſicum illud nectar haurire. Plane exiſtimarem me quovis Craſſo beatiorem. Vale, literarum columen, & me, quod facis, amare perge. Dom. *Scaliger* viciſſim te ſalutat, quem ſcito ſtrenuum laudum tuarum praeconem. Lugd. Batav. Matralibus. cIↃ.IↃ.XCVIII. Deſerto S. Theologiae ſtudio, Juri me applicui: magis hoc ar-

arridet, & Genio meo longe convenientius. Nec tamen ideo committam, ſpero, quin AETERNITATEM COGITANS Deum meum & pietatem conſtanter colam. Hoc volebam neſcius ne eſſes. Iterum vale.

EPISTOLA DCCL.

JOANNES MEURSIUS

V. Cl. *J. Lipſio* S. D.

Lovanium.

CUm *Anskema* tuus, V. Cl. jam etiam meus, iter ad vos repeteret, & aliquid quoque a me peteret, nefas exiſtimavi non parere homini amico, & in re tam mihi grata, & tibi debita. Vera enim voce: tantum eſt tuum in omnes litteratos, & literarum ſtudioſos meritum, ut qui non, quicquid poſſint, id totum tibi ſemper debere ſe profiteantur, merito maximae ingratitudinis apud tribunal illud Gratiarum accuſentur. Tu fortaſſe, quae eſt animi tui modeſtia, non agnoſces; interim verum hoc eſſe nulli non conſtat. Atque utinam ſane permutare ſaltem inter nos literas libere poſſemus, quando ſermonibus frui non licet. quam vellem! & tu, confido, non nolles. o tempora, quando videbimus! *Jupiter, ut bellorum omne genus pereat!* Audi votum Deus, & fluctus hos patriae pluſquam decumanos ſemel tranquilla: ſolus tu potes. Quid ſupereſt! praeter preces, & patientiam, nihil: & hae, ſpero, impetrabunt tandem, quod peccata noſtra cogunt negare. Tu V. Cl. Vale, & me ama, ego te aetatem. De ſtudiis quaeris aliquid? *De Gloria* nuper edidi, diſcipulorum cauſſa; puto vidiſſe. Nunc poëmata quoque: ſi tanti erunt, aut ſi placere poſſe animum induxero, mittam per occaſionem, quae utinam mihi ſemper ex voto. Si illud *De Gloria* vidiſti, quaeſo judicium: quo polles, & quod mihi ſupra omnia. Iterum Vale. VIII. Kal. Junias. Hagae Comitis. cIɔ. Iɔc. II.

EPISTOLA DCCLI.

NICOLAUS RHEDIGER A STRISA

J. Lipſio.

Lovanium.

NObiliſſime & clariſſime Vir. Proſpere & pene ſupra votum mihi cecidit praecipitata illa & iners ad *Monavium* de te ſcriptiuncula. Ego te quidem, Lipſi, a primis pene vitae ac ſtudiorum incunabulis ſingulari quadam veneratione ſum proſecutus. Amare quoque coepi non ita nuper. Illud publico tuo in rem literariam merito: hoc in me & meos privato & quaſi domeſtico. Publicas tui colendi cauſſas non recenſeo. Hae enim mihi cum omnibus, qui literas amant vel tractant communes. Amandi duas has habui, amorem

primum illum tuum ſingularem in *Thomam Rhedigerum* agnatum meum: deinde etiam in meipſum; quorum illum publicis literarum monumentis conſecraſti, hunc privatis ad Ill. *Dudithium* & nobiliſſ. *Monavium* ſcriptionibus non ſemel es conteſtatus. Cui quidem tuae in me affectioni ego pari ſemper animi cultu ac propenſione reſpondi. Sed reſpondi tacite & ex diſſimulato, neque ſperare unquam vel potui, vel etiam debui, ut ex hoc quaſi puſillo amoris ſemine ſolida haec & firma inter nos amicitiae ſtirps naſceretur. Nam cum ita exiſtimarem interiorem magnorum atque illuſtrium virorum amicitiam non niſi a magnis expetendam, ſatis mecum feliciter agi putabam, ſi mihi quaſi in veſtibulo amicitiae tuae conſiſtere, & communi illo tuo & vulgari in eos, qui te atque literas venerantur affectu frui liceret. Neque alia ſane mente ego nuper ad *Monavium* de te ſcripſi, cum ille mihi ſalutem tuis verbis nunciarit, quam ut oſtenderem tuum hunc in me adfectum a me maximi fieri, & *Monavium* quaſi teſtem mutuae meae erga te voluntatis atque obſervantiae advocarem. Verum tu, vir ſumme atque clariſſime, nimis ambitioſus verecundiae meae interpres hoc ita accipis, quaſi ego te ad arctiorem inter nos amicitiae ſocietatem contrahendam provocem, ſcriptiſque ad me humaniſſimis literis non modo comiter ac prolixe te mihi offers, ſed etiam cauſas, quae te ad me amandum impellant, commemoras. Ego vero, mi Lipſi, hoc tam benignae atque innoxiae interpretationis jus non modo libenter tibi in mentem meam concedo: verum etiam mirifice laetor me aliud agentem hoc conſecutum, quod a ſummo ſtudio dataque opera ſperare vix potuiſſem. Nam etſi non ignoro, quam ſit tua humanitas omnibus prona atque obvia, minimeque faſtidioſa: tamen nunquam putavi futurum, ut tu me pene ante diligeres, quam deligeres, & cum maximorum hominum amicitiis tu unus omnium maxime floreas atque adeo abundes, te in humilem iſtam & multis nominibus imparem amoris ſocietatem atque conjunctionem demitteres. Tu omnium mortalium aequorum & iniquorum judicio inter ſummos maximus; & in quo natura oſtendit, quouſque progredi doctrina ac ſapientia humana poſſit. In me, ſi literarum ſtudium olim majori a me diligentia, quam ſucceſſu cultum, nunc vero aliarum occupationum injuria an beneficio pene abjectum excipias, nihil eſt, quod magnopere probes aut commendes. Verum facile, qui amant, ſibi amoris cauſſas fingunt, & admittunt inter quoſdam ad amicitiam, non quod ea digni ſint, ſed ut ſint. Sive autem hac, ſive alia mente me immerentem in amicorum tuorum numerum recipis; ego & errore & judicio tuo pariter delector, & auguſtum illud amicitiae tuae ſacrarium, quod mihi tam benigne aperis, lubens ingredior. Tu, quo me loco colloces, pro prudentia tua videris. Ego ſane quemcunque nactus fuero, omni ſtudio enitar, ut ſi alia re non poſſim, ſaltem auguſta & ſancta clariſſimi nominis tui veneratione & gratiae pro hoc tam prono, & prolixo in me affectu referendis cupiditate ac promtitudine tibi ſatisfaciam. Literae meae cujus generis ſint, vides. Si tamen his legendis aliquando vacare libuerit, faciam ut majorem voluntatis tuae, quam pudoris mei rationem a me haberi intelligas. Publica e *Monavio* noſtro, quem nihil pene

pene rerum publicarum fugit, cognoſces. In Hungaria vicina adhuc quidem omnia ſatis pacata & quieta. Metuimus autem ne μαλακίαν iſtam graviſſimae paulo poſt tempeſtates conſequantur. Fama enim eſt, atque utinam fama tantum! Turcarum Tyrannum Jaurini populariium tuorum ingenio ac virtute nuper recuperati, & Tranſylvaniae ac Walachiae jactura irritatum, tantas adverſus nos copias adducere, quantas majorum ipſius nemo. Tranſylvanus Princeps, qui non ita pridem occulto fati decreto paterno Imperio ſe abdicavit, nunc apud nos vivit; pene privato ſimilis, ſi praeſentem ipſius condicionem cum praeterita fortuna compares. Miſſus eſt nuper in poſſeſſionem ditionum Oppolienſis ac Ratiborienſis, quas neque terrarum ſpacio neque fructibus valde amplas quaſi, γῆν πρὸ γῆς, in ſatisfactionem a Caeſ. accepit. E Tranſylvania, cui nunc Caeſ. nomine cum imperio praeeſt *Iſtfanfus* Baro Hungarus, nuper latrunculi quidam Poloni a Bathorianis Tranſylvaniae Imperium ſibi ereptum dolentibus, ut ferunt, conducti magnam vim pecoris abegerunt, & gliſcunt in ipſa quoque Tranſylvania factiones, quae, ut ſperamus, Sereniſſimi Archid. Maximiliani adventu propediem opprimentur. Vale, Lipſi clariſſime & Rhedigerum tuum amare perge. Datae e Striſano noſtro Kal. Auguſti 1598.

Eſt haec reſponſio ad Cent. ad Germ. XXXVIII. in qua *Thomam Rhedigerum* (de quo vide ad Epiſt. V.) vocat Fratrem hujus *Nicolai*, quem ipſe *Nicolaus Agnatum ſuum* appellat, ſed plures ex hac familia fuiſſe ejuſdem nominis puto, & poſtea ex aliis epiſtolis videbimus.

EPISTOLA DCCLII.

FRANCISCUS SFORTIA,

S. R. E. Cardinalis,

J. Lipſio.

Lovanium.

ILluſtriſſime Domine: Teſtimonium amoris erga te mei, quod ex *Fulvii Urſini*, aliorumque literis te intellexiſſe affirmas, ita verum eſt, ut veritatem ipſam pene ſuperet. Oritur autem laudibus ab iis, quas cum nomine Romano, ac rei militaris amatoribus promeritus es. Tu enim res Romanas e tenebris eruiſti, atque eas renovando illis, & militiae quandam quaſi formam dediſti. Ego vero, qui patria Romanus ſum, qui majorum meorum inſtituto, qui patris educatione, qui propria animi propenſione, licet praeſens dies alios mores expoſtulet, rerum bellicarum ſtudioſiſſimus exſtiti, & vix adoleſcens in Belgiis iſtis tuis nonnulla Martis munera obivi, non poſſum non ſummopere laetari, nomen Romanum, militaremque diſciplinam tuis praecipue laudatis praeconiis extolli, ut mehercule maxime extolluntur libro illo, quem ad me miſiſti, quo ego mirifice delectatus ſum. Si enim ſtilum intueor, novum quendam Latini ſermonis candorem, atque leporem agnoſco. ſi res ipſas, quas praeſtringit, contemplor, omnia miro quodam ordine excogitata

ac

ac digesta admiror, tibique ideo sancte polliceor, cum Romae ero, me diligenter curaturum, ut Pop. Rom. tanti ornamenti non immemor, publicum aliquod specimen pro memoria tua conservanda, & tua dignitate augenda proferat. & licet multa, eademque optima a te sperare liceat, illud tamen maxime optandum est, ut postquam antiquorum monumenta instaurasti, ita imperatorum, ac Ducum, qui extincto Rom. Imperio floruerunt, illustrare non dubites: etenim tibi sese tales offerent, ut cum priscis illis jure optimo conferendos fore judices, & ex eorum praeclaris facinoribus aperte cognosces, aetatem nostram florentissimis Romanorum ac Graecorum saeculis non invidere; quod ego plane demonstrare posse confiderem, si tu mecum esses. Hoc autem commode ut efficiatur, te proximo anno, quem vocant sancto, ut apud me Romae diverseris invito. Ego nanque ad te mittam, qui te istinc Romam adducant, & illinc cum libuerit in patram reducant. Apud me vero, cum liberaliter, tum honorificentissime tractaberis, & socios ac comites uti ipse voles habebis. Interea bene vale. Datum Ferrariae die 15. Novembris. 1598.

Est responsio ad Centur. ad Italos Ep. LII. & ad hanc respondet Lipsius ejusdem Centuriae Epist. LXIV.

EPISTOLA DCCLIII.

AEGID. SCHONDONCHUS

Cl. *J. Lipsio.*

Lovanium.

SIlui diu. modo dolor arripit stylum, styli immemor. Scis Doctiss. Juste, aequum esse, Amicis τῦ βάρυς μεταδιδόναι. Nunciabas mihi istic nuper mortem magni *Ortelii*, cui frustra adesse properabas morienti. Mors praevenit. Vicissim hinc alius ego obitum nuncio. Hac hora decessit *Livineius*. Percutio te, sat scio. Heri sub noctem sanus foco ad mensulam assidens, pecuniasque numerans, horrendo gelu crus linguamque occupante, subito ruit in ignem, quo pecuniae ceciderant & ipse ruiturus, ac in favillam vertendus, ni casum casu levasset adcurrentis vetulae manus. Haec una domi, absentem omni parte viciniam frustra magnis clamoribus vocare, quae lapsum, ut potuit, sustinens, tantum non igne correpta. Tandem Deo nescio quam mulierculam necessitati destinante, succursum est, ostio domus fortuito connivente. Nonnihil ad se reversus, sed sine voce, inunctus est. Hodie mane repente evocatur R. P. Rector. comitor, *P. Schotto* post horas aliquot sequente. Heu! quod spectaculum! neque vox, neque sensus. Illico opera nostra tres adesse jussi Doctores Medici. Incisae venae, stricti pedes, cucurbitae dorso & infra magno numero admotae. Nihil omnibus actum consiliis. Conati signum notitiae elicere, velletne absolutionem sibi a peccatis impendi, bis lenem manus motum obtinuimus. Absolvimus. Heu ut misere ἀστεμφὲς ἔκειτο! Sub meridiem occubuit ei vitae sol, & ipse sol litteratorum. Deinceps

ceps ne dic, mi Lipsi, κλεινὸς Ἰωάννης· θνητὸς λέγε. Occidit, occidit communis amicus *Livineius*. Commendo Animam tuis, Patrumque precibus, Multum enim valet deprecatio Justi assidua. En, ut vitae clepsydra sensim effluit, immo subito subinde insistit! Testamentum quaesitum. repertum anni xcii. Quare voluntas illa ultima minime ultima. Una occidet, metuo, Bibliotheca ejus Graeca (electa si qua alia) Ortelianae fato, quam quàm vidi distrahi! Tu, sero, sapientius. Tua vitabit Libitinam, par tuis, quae Orbi edidisti aeterna, judicio, ingenio, ordine, stylo, materia. Vidit id olim Romae (dum oreceris): frater meus *Petrus Schondonchus Sirleto* Cardin. domesticus, perquam peritus Graec. & Histor. Ejus tum vox, *Oritur aeternum Astrum*. Ac sane providisti ne possis mori. Cantor jam cecinit. Immo, vix cecinit. Tacuit dum totus tandem conticuit τῶς καλάμως ἐλίψας. Utinam haec Magno Theologo *Lessio* nostro curae. Tu, Amiciss. Lipsi, cura, & hominem commove. Det Ecclesiae, quod hactenus negat Famae. Scripsit sapientissime. Probo *Delrium*, qui profundum illud immensae Eruditionis cornu in dies effundit. Utrique a me salus, quibus, Tibi cum primis, Vir Clariss. Annum hunc aliosque felices precor. Vivamus ut vivamus. laboremus de viatico. parum restat viae. Alioquin Εἰ πόσιν ἃ δειλοὶ καμάτως κ' εἰς ἔργα πνέυμες; Vale, mei subinde memor. Dies non effluit, quin in augusto Sacrificio Lipsii, huic animo insculpti, meminerim, cujus vultum colore expressum minuta tabella scribenti studentique perpetuo objicit. Antverpiae e Coll. Societ. Jesu cIↃ.IↃ.xcix. xiii. Januar.

Respondet ad hanc Lipsius Centur. iii. ad Belgas xlvii.

EPISTOLA DCCLIV.

AEGID. SCHONDONCHUS

C. V. *J. Lipsio* S. D.

Lovanium.

Vocant sensim, Magne Lipsi, μίλια illa τεϱακόζια. Iter magnum etiam εὐζώνῳ ἀετῷ. Dum ita vis, i; tantum redi. Des illud Pietati ac Romanis: hoc Lipsio ac Λιψιοφίλοις. Redi, inquam, in medio plausu, theatro adhuc sonante. Nosti Romam. Quid te teneat? Mensae Italae, fugis. & hîc rariores boleti. καθημεϱινὸν illud χαῖϱε; Pauxillum restat aevi. cur carpant? Italus aër? nec eum sui ferunt. Vim faciat illa anno seculari sacro in Urbem commeantium vis? plerumque e tanta colluvie lues. quis foris quaerat? nascitur domi. Assidua postulatio scriptionis? eris ἄβιβλος. Proinde si metuis uncum, ne te hinc move. Sufficiat Romam ulnas sustulisse, parasse amplexus. cognoscent posteri. Si vero is rediturus; salva res. Renunciet tum Lipsium Roma Romanum. addat statuam, si volet. plus e te Gloriae hausit, quam refundet. Tu tantum redi. Ignosce Schondonchi calamo

omnia metuenti. Timeo Principes illos Purpureos, quos offendas invitus, maxime Ducem Tarpeium. Sane facilius inibis, quam abibis Roma. Viae porro molestias qua potes leva. moestus siquidem audio corpori aegre fuisse. Eras hîc nuper Divus Augustus. forte Animae σκαφίδιον plus aequo saburrarint Antverpiensium ἀεργοι, pene dixerim ἀνάεργοι, & quae pridem nosti μακρόδειπνα. Jam vide rem lepidam. Questus nuper es plures offerri viae comites. probavi paucitatem. modo rogor augere numerum. quî possim? quî ausim? Egone te, mi Lipsi, onerem, qui libens pro te opprimar? tamen rogor ac pene cogor. Proinde, si locus est & pluribus Umbris, En tersenis viae sociis, velut ἀγεληδὸν tributis, ire libeat, senis pridie praeeuntibus quasi Famae prodromis & epuli structoribus; totidem tecum assumtis; senis iterum porro consequentibus, qui pervolantis Famae quasi λείψανα colligant: en tibi comitem novum. Enixe rogat Nobilissimus Vir D. *Gaille* Burgensis una cum Conjuge, filium *Laurentium Deechbroot* Brugensem tuis adscribas. Si sine molestia fiet, assume, da id Patriae meae. Maturabit interea Duaci licentiae laurum. Sin assumi nequeat, sciar saltem efficaciter postulasse. Nam licet rogem, scis quî rogem. nolim oneri esse. Avent ex me mentem tuam cognoscere, ut ὁδοιπορικὰ parent. Grassus audio accedit. Quas Roma extulit, certe maturas reddet. Vivit noster *Pantinus*. num infulandus? Scis nuper thecae meae extortam [1] SICAM TRAGICAM ea manu, quam pelli nefas. Velim Magni Lipsii de ea cognoscere judicium. Nec enim vivit, quem Justo justius audiam. Tutius quidem laterem, sed ut Cacum quemdam e sede silentii protrahunt. Arripe quaeso calamum cygneum, candide mone, & Schondonchum tuum hoc etiam beneficii fune devinci. duc obsequentem. Deum solum specto, cui his asparagis lito, ut tu Hecatombe. Vale, Vir Clarissime, aeternum care. Ego R. P. *Delrio*, Dominus *Hoins* etiam tibi multam salutem. Antverpiae e Collegio Societatis Jesu, XVII. Julii, CIↃ.IↃ.IC.

1 A. 1598. Junii XXII. Leidae ultimo supplicio animadversum est in *Petrum-Panne* Iprensen, qui a Jesuitis Duacensibus subornatum se in caedem Mauritii Nassovii confessus erat. quam Labem Jesuitis eximere tentavit *Franciscus Costerus* Jesuita, & alius edito libello sine nomine auctoris & typographi, quorum breviarium videre est apud Borrium lib. XXXV. Hist. Belg. p. 27. noster etiam Jesuita vertit latine librum, *Sicam Tragicam* Comiti Mauritio, a Jesuitis, ut ajunt Calvinistae, Leidae intentatam, quam *Franciscus Costerus* Belgice edidit, & adversus calumnias Lugdunensium Batavorum defendit. vide Alegamb. Biblioth. Scriptorum Societatis Jesu. pag. 9. ubi vita *Schondonci* narratur. ut & apud Valer. Andr. in Bibl. Belgic. in hujus Sicarii cogitatum scelus numisma cusum a Zelandiae rerum maritimarum curatoribus, quo *Petrus Panne* Mauritium petens conspicitur, dum Hispanus alter olivam praeferens pacem ostentat, cum his verbis *Pacem ostentat*; *sed hoc agitur.* ab altera parte, *Deus caussam nostram agit:* vide Loonii Historiam Belgic. vide & Sander. de Claris Brugensibus pag. 14. *Admiranda hujus seculi* volebat edere, de quibus agit *Lipsius.* V. Centur. Misc. 16. vid. & sup. ad Epist. LXXV.

EPI-

EPISTOLA DCCLV.

AEGID. SCHONDONCHUS

Cl. V. *J. Lipsio* S.

Lovanium.

POstremis meis te Antverpiam invitabam. verum didici deinde ex Moreto ad Nervios abiisse. Scin' modo quae me tellus? Tenemus extremos hominum Morinos. Hactenus Antverpiae consuêram Italis & Hispanis: jam audio Anglus, datus Rector Collegio Anglorum, ubi mihi quotidie centum amplius capita in ἐπιστατείῳ. Ablegavimus diebus hisce Romam Juvenes selectos tres; sedecim Hispalim ac Vallesoletum; aliquot item in Angliam sacerdotes. postremum hesterno die. Ad lanienam, inquies. Abiere certe (utar sapientis voce) ut victimandi. Si quid subinde in Anglia per nos curatum voles, inde in familiam hanc nostram commeant ultro citroque. Abes quidem tu jam longius, mi Lipsi; at Schondoncho non abes. Amor, Ectypoma liberique tui (ψευδογραφῶ & libros scribam?) quos victuros edis, te mihi quotidie ob oculos. Modo vicinior quoque *Jamotius.* at pene intra teli jactum popularis noster Episcopus *Blasaeus*, Doctor *Gioli*, *Ogerius*, aliique φιλέλληνες. Inclusas accipio Roma. colligo e meis uspiam substitisse. Agnosces caram [1] *Hemelarii* manum. Spectat Hagam, ut matri porrigat manum in Haeresium salo fluctuanti. Suadeas, vir Consultissime? vix credam. Multa me ab hoc consilio deterrent. Doce quaeso, qua mente sis, ut tecum optimo Adolescenti consuadeam ὁμοθυμαδόν. Docti tuum hîc Senecam mecum expectant. faveritne valetudo, ignoro. Vale, Vir Clariss. tecumque magnus *Lessius*. Audomaropoli IX. Octobris ipso D. Dion. Areop. CIƆ.IƆCI.

1 Vid. supr. Epist. *Hemelarii.* DXLII. & Lipsii III. Centur. ad Belg. LXXIX. & III. Cent. Misc. 81. quae est ad hanc responsio.

EPISTOLA DCCLVI.

AEGID. SCHONDONCHUS

J. Lipsio V. Cl.

Lovanium.

VEreor mihi succenseas, & parum officiose, qui sileo tam diu. Silui calamo, non affectu, quo toto totum amplector & circumfero Lipsium. Quotidie tecum loquor; & quocum in hac vita libentius? quid doctius tangam? pridem rapueras me scriptis & affectu, praesertim Stoicis, quod Opus visum mihi senilis judicii, sed viridium tibiarum. siquidem πολλὰ δ' ἄναντα, κάταντα, πάραντά τε, δόχμιά τ' ἦλθον. Multum in eo doctrinae, judicii, famae: sed in DIVA HALLENSI plus solidae, & non amplius humi ambulantis

 glo-

gloriae. O, mi Lipsi, sic saepe, sic assurge, sic vitam fini. Ex quo Opus illud adspexit lucem, praeter quotidianam in Missae sacrificio tui memoriam, offero quothebdomadis ipso semper Sabbato sacrum B. V. pro D. T. faciamque dum vivam. Auxisti amorem, imo is septuplum accensus est quam accendi solet, postremo scripto D. V. ASPRIMONTANAE, quae te Illustrem suum Historiographum diu servet. Regis magnae Britanniae de Miraculis a te editis, quod accepi ex Anglia, judicium jam aliunde cognoris. Vale, Schondonchi tui subinde memor. Audomar. e Coll. Anglorum, VII. Jul. M. DCV.

EPISTOLA DCCLVII.

J. LIPSIUS

Aegidio Schondoncho.

Audomarum.

SEmper tu, mi pater, non benevolus tantum, sed beneficus, & munera etiam literae tuae secum ferunt. vel nunc uxori meae librum: quem carum habet, & talem etiam hospitem (scribere me jussit) saepe vovet, & jam nunc vocat. O si pareas, & ex intervallo nos visas. An te nondum meus Seneca? quem absolvi denique, Deus bone, quoties morbo aut occupatione alia interpellatum! sed absolvi: utinam condignus labor sit optimo scriptori! mitto & nunc alterum faetum munusculum: velim de utroque liberum judicium tuum. sed ad tuas literas. quaeris de illo nostro quid videatur, & an dignum censeam tali loco. Libere dicam καὶ οὐδ' ἐπικλύσω, non est dignus. non solum ob vetera illa; quae oblitterari possunt & debent. sed toto ingenio & indole est, ἀβέβαιος, atque ut ita dicam φρενὸς ἠλεός. porro facie familiae de isto (si me audis) sile. At in sapienti illius judicio risi. Cum tam dispari me componit: alia studia tractamus, & nisi fallor, magis seria; certe magis profutura huic & alteri aetati. solum illud poëtari & argutari non est meum: displicet & Diva nostra. parum est de nostra, utinam non diva! & tamen multi hîc sunt, qui τὰ ἔνδοθεν aliter affectum illum esse censeant, & haec talia fuco & προσποιήσει quadam dici. O ita sit! nam quis Principum plus rei & religioni Christianae prosit, si velit. Deum oro velit, & te, mi pater, haec facientem ac studentem servet, ac mihi tuum affectum. Lovanii Prid. Non. Decemb. 1605.

* Innuit Regem Angliae Jacobum, de cujus Papismo magnam spem susceperant Lipsius & Jesuitae.

EPI-

EPISTOLA DCCLVIII.

ANTONIUS POSSEVINUS

J. Lipsio.

Lovanium.

VIr Clariſſime & in Chriſto Amantiſſime. Redditae mihi ſunt literae tuae, Quarto Kal. Feb. datae. Et, o optimum Lipſium, cui ad reliqua dona iſtum candorem, & amorem contulit Deus, qui ſit benedictus in ſecula. Tu vero mihi acutum calcar addis ad decurrendum hoc Apparatus mei non exiguum ſpatium. At quum, in variis provinciis VV. Cl. ſuis litteris me cohortati ſint ad hoc ipſum, Unus tu unica brevi, ſed plena fidei, & bonitatis epiſtola, plus omnibus effeciſti. Ago igitur, quantas poteſt capere animus meus, gratias tibi. De ſolida pietate tua, dudum eſt cum certiſſimus ſum. In ipſo Pontificis Maximi Palatio, & Typographia Vaticana, quo tempore de tuis ſcriptis agebatur, teſtimonium illud reddidi ſciens volens, quod Virtuti, doctrinae, & praeſtantibus tuis dotibus ab omnibus, qui ſapiunt, vere debetur. Quin & qui extra Eccleſiam ſunt, cum adverſus te ſcripſerint, ii & in hac re, praeter ipſam religionem, mihi fuere haeretici. De tuo in Italiam adventu, gaudeo. Quin & ipſe, ſi annuat Deus, Germaniam cogito. Ea genio meo, labori, cui me addixi, & ſenio videtur commodior: ſed ut a majoribus meis pendeo, agendum inprimis cum iis. Vale, meque juva viciſſim apud Dominum Jeſum, cui te non deſinam offerre. Mantuae Octavo Kal. Aprilis. MDLXXXXIX.

Reſponſio eſt ad Lipſii Epiſt. LXII. Centuriae ad Italos.

EPISTOLA DCCLIX.

J. LIPSIUS

Joh. Woverio ſuo S. D.

Antverpiam.

NIhil mihi aegre eſt, aegre tibi eſſe diſſidium hoc noſtri, imo volupe, ut rem meram dicam. Nam amoris hoc fidi ſignum eſt; quem ſervare te erga me & bonas artes, atque adeo, ſi licet, augere etiam optem. Itaque & dole in abſentia, & ſtude jungi quantum potes: quod vereor ut ex tuo meoque voto (nam & ego cur diſſimulem?) ſic cito fiat. Nam Spadanum iter meum differtur, & praetentare libet medicinam, quam ſcis, Davidicam: utinam ita auxiliarem & bonam, ut aquis illis aeternum careamus. Hoc tenet: ſed & terret etiam Mantuani Principis adventus cum ingenti comitatu, & qui vel pagum poſſit implere. Adde alios nobiles & advenas, Gallos Germanosque: ubi nobis locus? Tamen videbimus, & quod ex valetudine erit, fiet.

Interea habeat te urbs amata nobis, urbs urbium: & in qua ſemper eſſe poteſt quod doceat, aut quod delectet. Actiones intuere vanas plerasque aut circa vana, opum avaritiam & ſtudium, aliorum-ambitus; inter haec quorumdam compoſita vota, aut mores: videbis, contemnes, applicabis, diſces. De ſymbolo noſtro, ad ipſas delineationes adſcripſi, & videbis. Litteras ex urbe habeo, ad quam vocamur, omnia etiam bona, & in nos amica: ſola transſcriptio pecuniae exſpectatur. Haec votiva: vis quod mordeat? ad comitatum adſpirat quem nollemus, filius viri amici & in ſua urbe primarii: nec alius titulus eſt, quo filius commendetur. Rejice, inquies. Animo facio, ore vix facio: & quî poſſum in virum, ut alia omittam, certe nobis amicum? De Rep. quae exſcripta mittis, ad pacem non eunt, ſed nec ad victoriam eunt, quam discordia aut imperitia noſtra, & utriuſque mater ſuperbia, corruperunt. Ille qui in Alto haec viderit, quem ſcio talium arbitrum, & ego non niſi auditione, vix alio animi motu, haec delibo. Tamen noviſſe juvat, ſed ut norim. Vale mi Woveri, & parentes utrumque mihi ſaluta. Lovanii XII. Kal. Jul. ∞.IↃ.XCIX.

EPISTOLA DCCLX.

J. LIPSIUS

Joh. Woverio ſuo S. D.

Antverpiam.

ET tu Antverpia ad me ſcribis, cum ego, indies aut horas te hîc exſpectarem? Et expectarem dico, atque adeo expeterem: ac juviſſet videre te coram & affari: Nam etſi longum intervallum non eſt conſuetudinis, tamen (libere dicam) amanti longum, & te inter omnes meos mihi probaſti. Maneat communis hic affectus (de tuo enim quidni confidam!) dum nos manemus, & calcamus communem hanc teram. De aliena autem viſenda, quod valde aves, quid tibi dicam? me nolle. mentiar. mutaſſe? nec id quidem; ſed res & tempora mutarunt, ut ex iis, quae deſcribi juſſi, videbis. Eſt ſane valetudo mea tenuis, nec pro tali fortaſſis itinere: ſed animus tamen ſuſtentaſſet, & veſtra humanitas atque officia. Sed ecce morbus in ipſa Italia, & quae cauſſam itineris noſtri, id eſt, Jubilaeum, fortaſſe tollunt. Verba cenſes? rem videbis in iſtis, & quae perſcripta ad me juſſu *Sfortiae* Cardinalis. Itaque & tu vide, ut minus calide agas, neu conjicias te in flammam, quam aqua poenitentiae non reſtinguas. Sera tunc ea ſit. Sane peregrinari te, mihi adeo non diſplicet, ut ſuadeam etiam atque impellam: ſed loca eligenda ſunt, ad quae tuto & ſine ſalutis noxa poſſis. Differ, differ, ſi me audis: aut de Gallia cogita, ſive Germania, atque hiemem hanc illic age. Aeſtas deinde conſilium dederit, in utram Heſperiam ſit eundum. Ego tibi ex vero conſulo, & paucae ſeptimanae plura de Italia dicent. Haec ipſa ut cum *Baronio* noſtro participes, a te peto. Ad fratrem tuum *Laſaillium* ſcripſi, ſed latine & meo

meo more. aut ipsus a se intelleget, aut te adminiculante. Italicas litteras ab *Hovio* non accipimus: quin tu submones, & curas. Ego jamnunc etiam a Cardinale *Borromaeo* & *Baronio*, quorum uterque invitat valde amanter; atque ille aedes offert, & dolet a *Sfortia* se praeventum. Sed utraeque satis veteres, & nondum his a lue timor: quam luem Italos odisse, juxta atque orci januam, non nescis. Vale, mi Woveri, & de consilio tuo scribe, juvabimusque commendantes, aut (quod minimum) voventes. Lovanii, IX. Kal. Sextil. 1599. Utrique parenti salutem amicam dico. Habes adjunctum *Bernartii* libellum, huc missum, & tibi inscriptum.

EPISTOLA DCCLXI.

ORDINIBUS BRABANTIAE.

Reverendi & Illustrissimi Domini.

OFficium & cultus, quem merito vobis debeo, adegit deferre ad amplissimum consessum vestrum consilium nostrum; consilium, quod de re mea cepi. Id autem est tale. Instante mox anno sacro saeculari, quem Jubilaeum appellamus, Religio me impellit in Italiam & urbem sanctam ire, & beneficium hoc ante obitum capere, quod divina benignitas nobis offert. Suadet etiam valetudo hoc iter, quae adsidue hîc adversa, fortasse motu & mutatione in melius, aut certe mitius ibit. Nec sane, quamdiu ea sic tristis, magno usui publice vel legendo vel scribendo esse possim: imo nec diuturno usui, ut vires istae deficientes mihi dicunt. Itaque spero & supplex etiam rogo, probatum hoc consilium a duplici illa caussa Vobis iri, nec gravate veniam mihi, sine salarii mei diminutione aut suspensione, ut in Professoribus publicis, qui valetudine impediuntur, jure receptum est, daturos non emansionis, sed duntaxat peregrinationis in quinque aut sex hibernos menses. Quoniam firmiter & serio (Deus modo vitam mihi donet) statui redire sub vernum primum tempus, & patriae me reddere atque obsequiis vestris. Quod si quid est, aut erit, quod etiam illic obire in caussa publica possim, sive etiam privata aliquorum vestrûm, ego vero, Reverendissimi & Illustrissimi Domini, promptum volentemque me offero, meritis vestris aeternum devinctus. Deum precor, ut vos, Culmina & Lumina patriae, diu servet. Lovanii CIↃIↃXCIX.

Reverendissimis, Illustrissimis &c.
Dominis
subjectissimus Cliens
Justus Lipsius.

An venia data fuerit nescio, sed non abiisse in Italiam, superstitionis hujus, qua flagrabat, caussa constat ex pluribus epistolis, quae hîc & in editis exhibentur.

EPI-

EPISTOLA DCCLXII.

GASPAR SCHOPPIUS EQ. FRANCUS

J. Lipsio.

Lovanium.

LAudabis, ſpero, hanc meam audaciam, quod diuturno tuo ſilentio nequaquam abſterrear, quin vel nunc te compellem, hoc eſt, tibi ſeriis, vel gravioribus certe, curis occupato negotium faceſſam, adeoque in publica commoda peccem. Eſt enim hoc ſignum fiduciae de humanitate tua meae, quippe qui certus ſim, ſilentium tuum nequaquam ex neglectu aut contemtu adoleſcentiae meae, ſed ex juſtis & rationabilibus cauſſis proficiſci, cujuſmodi eſſe poteſt, quod coram potius, quam per literas interpretes mihi te reſponſurum credidiſti, antequam conſilium tuum de profectione Italica abjiceres. Ita ſane accipio, quamvis non neſciam, non vacare ſemper Lipsio omnibus omnium literis reſpondere, & ſeria ſua aliorum ludo poſthabere. Qui etiam occupationis tuae reſpectus nunc quoque perſuadere mihi potuit, ne compellatione iterata tibi odioſus eſſem, niſi ſe mihi offerrent rationes aliae, alia omnia ſuadentes. Primum enim amor in te meus, qui quo magis aetate progredior, in me auget, non patitur moram vel dilationem epiſtolici colloquii: quod ſcio te probe intellegere conjectura de tua olim adoleſcentia facta, in qua non potuit, quin idem te erga viros quoſdam magnos affectus tenuerit. Deinde cottidianae fabulae & ſermones, quos de te habemus, ego, *Micaultius*, *Raphelengii Franciſcus* & *Juſtus*, aliique nominis tui ſtudioſiores, eodem me impellunt. Tandem Admiranda tua jubent, ne, quid de iis Romani noſtri moliantur, clam te eſſe ſinam. Ne enim neſcias, primum auctor fui *Philippo Pigaphettae* Vicetino, amico meo, ut ea Italice converteret, ut Romani tuo, velut Varronis noſtri beneficio diſcant, qui & ubi ſint & quales fuerint: deinde juſſu Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi *Bernardini Paullini* S. D. N. Datarii & tua & *Stapletoni* Admiranda ſimul recudenda dedi, praefatione ad ipſum Datarium praefixa. quod tibi confido non improbatum iri variis de cauſſis: verbi gratia cum referat Romae librum tuum exſtare venalem, & non ſic abs re haereticorum, quales multi huc veniunt, ut non poſſint Lipſii de magnitudine Imperii Romani legere, niſi ſimul emant *Stapletoni* de Eccleſia Romana librum, etſi illum & ſtilo & gravitate tuo longe inferiorem: denique propter judicium amicorum tuorum, ut *Velſeri*, *Wackerii* aliorumque, & ipſius quoque Datarii, qui te certe colit & aeſtimat. Spero non diſpliciturum tibi eorum conſilium; minus certe eo, quod praefationem ego praetexui, pannum purpurae. Sed velim tecum cogites, non eo conſilio recudi libros illos veſtros, ut in virorum recondite eruditorum manus perveniant: ſed tantum ut Romanis hominibus & peregrinis, qui huc veniunt, innoteſcant, quibus vel Schoppiana opera ſatisfacere poteſt. Nihil profecto continet praefatio, quod eos, quos dixi, non melius ſit ſcire, quam ignorare: ne illud hîc addam, me, quantum in

in me fuit, gratias, quas omnes bonarum literarum & historiae studiosi debemus, prolixe tibi istic meminisse. Impressio quamprimum fuerit absoluta, exemplar istuc mittam. De meis quoque studiis si non ingratum erit audire, sum jam paene totus in Theologicis: non quod nesciam, id studii alioquin a Germanis Equestri loco natis, & praesertim a Francis meis, esse paullo alienius: sed quod necessario mihi dicendum sit pro mea ad Catholicos migratione, ne me leviter fecisse putent illi, quorum parentes leviter ab Ecclesia se abrupêre. Scribsi itaque & edidi epistolas nonnullas ad *Rittershusium* aliosque de praecipuis controversiis: nunc quoque mitto in Germaniam Erga Anni Jubilaei, hoc est, de Indulgentiis Commentarium, cui subjungam Parerga Anni ejusdem, hoc est, de rebus Romae visu & observatu dignis: quamvis hujusmodi a me forsan neque exspectentur, neque scribi debeant. Sed mihi nil aeque est cordi, quam omnia facere reducendis ad bonam mentem haereticis. Censuram postea meditor in Notas Tertullianeas *Francisci Junii*, qui vellem majori cum fide & veritate in tractandis antiquis Ecclesiae doctoribus versaretur, quam fieri ab ipso video, & tu non nescis. Notas *Rittershusii* in Guntherum simili examine indigere video, cui nihil est antiquius, quam in Romanos Pontifices debacchari. Utar autem ea moderatione, ut nequaquam vel illi ipsi Adversarii, vel lectores mei offendi possint. Superioribus septimanis *Grutero* operam amicam praestiti. Is enim cum paret editionem Inscriptionum antiquarum, quas altero tanto plures habet, quam in vestra Batava editione contineantur: a me facile, quamvis occupatissimo, perfecit, ut Autographum Smetianum (illud, inquam, quod descriptum erat, antequam ignis aedes Smetianas irrupisset) cum impresso compararem, & multo plurimos errores inde corrigerem: immo & integram Centuriam atque amplius ineditorum Inscriptionum ipsi miterem: alias quoque plures a *Fulvio* & *Horatio de Valle* JCto Romono, & *Josepho Castalione* impetrarem, ut sperem *Gruterum* magnum libro illo facturum operae pretium. De Cruciariis, *Wackerii* V. Illustris nuper scribsi. nondum puto ea prodiisse, impedito peregrinationibus *Wackerio*. Interim tuto tibi persuadere potes, nihil esse ibi, quod non sit summa cum laude tua conjunctum; & testari hoc idem tibi potest D. *Michault* communis noster, cui jam illa Wackeriana legenda dedi. Quod nuper a te petii, idem nunc peto, aperias nimirum animum tuum de opusculis meis Criticis, si ea modo vobis visa. Admoneas & corrigas, tamquam si discipuli tui res sit, qualem me L. M. fateor, tui quidem tanquam publici, & communis omnium doctoris: tametsi non tam volens propitiaque mihi fuerit fortuna, ut coram tibi auscultare possem. Simul doceas nos, quid de Thrasea, itemque Magno Politicorum opere polliceri nobis debeamus: quae quidem duo opera unice a nobis expectantur. Id quod ne diutius facere necesse habeamus, Deum precor, ut vitam diuturnam, & vires vegetas tibi indulgeat. Bene vale, Vir Clarissime, mihique tam libere, hoc est, secure & impolite ad te scribenti ignosce. Romae postridie Epiphanias Anno M. DC.

Sunt & hîc nonnulli alii viri docti & Lipsiano nomini devoti, inter quos

est vestras *Joh. Macarius* & *Henricus Gravius*, Card. *Madruccii* (in cujus Aulam sum, etiamnum brevi in Vaticanum migraturus) Secretarius, itemque popularis meus *Leonhartus a Gutenstein* Jurisc. Bambergensis, inter primos studii nostri amatores, qui omnes se tibi insinuari suamque salutem cultus & amoris plenissimam nunciari cupiunt.

Respondet Lipsius Centur. ad Italos Epist. LXXXV.

EPISTOLA DCCLXIII.

GASPAR SCHOPPIUS EQ. FRANCUS

J. Lipsio.

Lovanium.

NUmquam ego quidem de humanitate tua, Vir Clarissime, dubitavi, quam scio te mutare non posse, nisi te ipsum mutes: tua tamen scriptio istaec nupera adeo me affecit, ut quo minus me amore tanti viri tam prolixo dignum comperio, tanto te ipso humanior evasisse videaris. Merito igitur te amo &, quod tibi quasi proprie debetur, colo: & ingratissimus sim, nisi quoties & ubi potero cumque, ostendam, me scire hunc affectum tuum aestimare & admonitiones sequi. Pro agnita veritate multum sane Deo debeo, immo tantum, ut haec humana, haec juvenilis mea tenuitas agnoscendo saltim beneficio nequaquam par esse queat. Hoc tamen, quod unum reliquum mihi factum video, sedulo curabo, ut ne talentum a Deo creditum fidei meae, abscondam: & laborabo, ut plures eodem, quo divinitus sum mactatus, bono potiantur. quam ad rem bene est, quod consilium subjicis, de modestia & humanitate. Ac ut videas, quam obsequentem habeas Schoppium tuum, denuo jam sumo in manus meum de Indulgentiis commentarium, deleturus aut mutaturus omnino, quae quovis modo Lutheranos nostros possint offendere. Invita forsan loco cedent, quae pro aetate mea, quae XXIII. constat annis, vel calidius nonnumquam scribsi, vel argutius: cedent tamen; quia cum sic velle video, cujus dicto audientem esse non possit non esse operae pretium. Unum autem te, mi Lipsi, oratum atque exoratum velim, quod est hujusmodi: Cum mea sive sors sive fatum non voluerit, ut coram te doctore uterer in literis nostris & vita civili: tu salutare aliquod consilium adulescentiae meae suppedites, quo Romae & Romanorum consuetudine nonnihil supra vulgum uti frui possim. In eo quidem singularem Dei (non enim ego dicam, Fortunae) faventiam experior, quod meo merito quidem nullo, omnium tamen magnorum hominum non amor tantum, sed & familiaritas ita me excipit, ut aemulos quidem nomine hoc non paucos mihi fore sciam, imitatores autem non multos. Simul enim Romam veni, nihil petenti tale Illustrissimus *Baronius* stipendium a Pontifice impetrat, XV. Scutatorum in menses singulos: velut ei, qui honoris ergo inter equites D. Petri de more adoptatus. Postea idem offerentibus pluribus Cardinalium, *Caesio*, *Borromaeo*, *Ca-*

Camerino, *Ditrichstaenio*, *Madruccio*, aliis: *Madruccium* praeoptavi, in cujus Aula viverem, quippe in qua summum mihi videbam otium paratum, ipso Cardinali ingenium potius meum (ut ait) quam operas & salutationes Aulicas aestimante. Interim stipendium mihi a Pontifice auctum, ut ad sexcentos florenos Rhenanos excreverit: Locus quoque, immo domus in Vaticano Pontificis palatio praebita, ut & ipse paullatim inAula Aulam instituam. Et ne hac fini stet tanta Pontificis & Datarii humanitas, me cubicularium Pontificis facere cogitant, Typographiae simul Vaticanae praefectum. Quod si fiat, nimirum ego Picorum montes habeo, quos memorant esse aureos. Sed si faciant, sive non faciant: vel sic tamen optimo loco sunt res meae: nisi quod Lipsii mei consilium cupio, quo instructus prosperitate hac tanta non abutar prius, quam utar. Videris igitur, quae bono aliquo observanda sint ei, quem fide Germanica noris tibi addictissimum, hoc est, Schoppio. Ego non dicto solum tibi audiens, sed & gratus ac vocalis olim beneficii futurus praeco. Admiranda tua nondum recudimus: sed heri demum ab optimo *Baronio* nostro usum impetravimus secundae editionis, quam ut operae fideliter sequantur, fideliter curabo. Studia mea sunt ejusmodi, ut παρέργως superioribus diebus spicilegium, an justam messim, notarum in Apulejum fecerim. Eas Lugdunum suam mittent *Raphelengii*. nescio si subjungam editionem novam Agellii, cujus MSS. in Vaticano sunt boni, apud *Fulvium* optimi. Sed numquid non merito scriptionem id genus omnem abhorrere debeo, qui precibus meis toties iteratis judicium de Suspectis & Critica mea Lipsianum nequiquam peto? quare ut scias, valere ego Crisin jubeo, si ita jubes: silentium autem imperii vicem habebo. Hac aestate proxima, si vivam, in Graecorum Colleginm hîc migrabo, cum discendae linguae ergo in Graeciam ipsam non possim. Bene Vale, Vir (quod apud te liceat) aevo hoc nostro major, & me ama. Roma a. d. 4. Martii A°. ∞. IↃC.

In Apulejo de Mundo pag. 14. edit. Vulcanii. cum legitur: *nec occasibus fatigari, nec saeculis debilitari excussam*. MS. habet: *nec occasionibus fat. n. s. hamilitari*. quaero num tibi placeat legi: *anilitari* i.e. senescere. ab *Anilitas*, *anilitari*, ut primo Metamorph. *Ut cum illa acquievi*, *ab unico congressu annosam ac pestilentem contraho*. MS. *anatem ac pest*. Quid videtur? an *Anatem* dixit, quam Festus ait esse anuum ac vetularum morbum, ut puto? *Anatem ac pestilentem*. pro, anilitatem & quidem pestilentem. sicut Plaut. *Equid is homo habet in pectore aceti? atque acidissimi*. Sed judica. Lib. 2. metam. p. 34. *Dumque bibere solitarium postulant*. MS. *salutarias*. An, pro salute amicorum putare cupiunt? ita videtur. *salutaris* & *salutarius*. Lib. 4. *Sic ad instar Athracis*, *vel Pirithoi*, *vel Protesilai dispectae disturbataeque nuptiae*. Lego cum MS. *ad instar Atridis vel Paridis vel Protesilai*. Ibid. *Sed ecce saevissimum omnium. nunc etiam redintegratur*, *immo vero cumulatur infortunium meum*. Lego: *Sed ecce saevissimo somnio nunc etiam &c*: Lib. 5. pag. 85. *Sed ubi remigio plumae*, *captu maritum proceritas spatii fecerat alienum*. Corrigo: *ubi rem. plumae raptum maritum*. Lib. 6. pag. 103. *Vides istas ruinas proximas*. MS. *rupinas*. & pag. 115. ubi legitur.

Provolutosque in proximas ripas praecipites dedere. legendum similiter, *rupinas.* sic 2. Florid. *Agrum scruposum, meras rupinas & senticeta miseri colunt.* Pag. 104. *Videt memorandi spectaculi scaenam, nec tauro, sed asino dependentem directe aniculam.* Corrigo: *dependentem Dircen aniculam.* Probabis. Lib. 7. pag. 111. *Nam procuratorem Principis ducenaria perfunctum, dehinc fortuna tristiore decussum, praetereuntem coram fueram aggressus.* Falsum hoc, quod coram fuerit eum aggressus. Judicavi in Suspectis, Bertinianum codicem, quem *Modius* contulerat, habere: *praetereuntem Orato fueram agg.* Idem est in Fulviano. *Orato* est Macedoniae civitas; de Macedonia autem hîc loquitur. Lib. 8. *Spongiis macidatis tumores comprimere.* Legend. *inacidatis.* Lib. 9. pag. 160. *Nec ad exemplum machinae truculentae sulfuris te letali fumo necabo.* MS. *nactinae truculente.* an *nactina* est nactae illius conjux adultera? Ibid. *Adsuetos abjecta per agros exicare cadavera.* Flagitium librarii Itali! legend. *esitare.* Haec ex plurimis pauca ad te mittere volui. Tu, vir clarissime, ignosce, si apud te adeo negligenter & raptim agere audeo. cogita, tibi rem esse cum Aulico, qui hodie, occupatissimus licet, nolui D. *Micaultii* literas sine meis abire. B. V.

Responsio est ad Lipsii Centur. ad Italos Epist. LXXXV.

EPISTOLA DCCLXIV.

J. LIPSIUS

Gaspari Schoppio.

Romam.

RUbenius noster reversus, vir, quem nosti, & si nosti, amas: *Rubenius*, inquam, multa mihi de te rettulit, & in me affectu, nec ipse sine suo affectu, quod utrumque volupe mihi fuit. Mi Schoppi, es in locis, ubi olim sedes doctrinae, elegantiae, prudentiae: excita, quantum in te est, & posteros illos ad majorum gloriam voca. Ingenium, cultum, usum habes: eo, quo dixi, dirige, & ipse ad metam illam triplicem veni. Nos jam affecti, & in regula ultima stantes, scriptis conamur ducere: & *Stoica* fortasse nostra videris, non poenitendum mihi aut posteris (cum fiducia dicam) opus. Atque haec in mediis turbis, fluctibus rerum conamur, cum Mars saevit, cum jus & fas periit, & quies ac securitas, non nisi nomine nobis blandiuntur. O quando temporum, & ubi locorum nati sumus! Sed ordinem mundi adspicio, & grata habere imbibi, quae aeterna lex jussit esse rata. Tu fruere Roma, & paratissima, si unquam, Roma: & fac etiam otii tui ratio exstet, aut jam nunc dicam tibi in Areopago scribo. Lovanii, postrid. Idus Sextil. CIↃ.IↃC.IIII. Imaginem tuam *Rubenius* a te mihi dedit, ab aere expressam: libens vidi, libentius typum, si fata darent.

Edita a *Scioppio* in Amphotid. pag. 149. simul cum altera: quia vero liber hic rarior, & paucis notus est, volui & hîc legi.

EPI-

EPISTOLA DCCLXV.

GASPAR SCHOPPIUS

V. Cl. *J. Lipsio* S.

Lovanium.

UTtrum te *Rubenii*, an tua cauſſa *Rubenium* magis amem, nequeo decernere: niſi quod ita commoda traditi a te nobis *Rubenii* curae habeo, ut quae mihi ipſi, eadem illi velim omnia. Atque haec me nunc cauſa impulit, ut quamvis a multis & gravibus negotiis diſtrictiſſimus, ad te nihilominus ſcriberem, viamque, qua amicus ille noſter ad vitam commode agendam perduci queat, tamquam intento digito demonſtrarem. Rectius autem id facere non poſſe videor, quam ſi meo exemplo id praeſtem: quod hoc pacto eadem opera ſtatum rerum mearum intellecturus, & rationem, quam in juvando *Rubenio* ſequendam tibi exiſtimo, facilius probaturus ſis.

Quaecumque *Paulinus* Clementis Octavi Datarius bene in me facere viſus eſt, ea nunc didici non tam ulla ipſius in me prompta & ſincera voluntate, quam propriae utilitatis reſpectu ab ipſo profecta eſſe. Sed iis rem totam ſimulationum involucris texit, ut non me ſolum hominem ſcilicet εὐαπάτητον, ſed multos etiam alios τὰ τῶν βροτῶν εἰδότας recoctoſque Aulicos egregie fefellerit. Accipe nunc Florentinorum inſidias & crimine ab uno diſce omnes. Cum ruſſum galerum & purpuram jam exploratam & domi conditam habere ſibi videretur, majora, ut fit, animo jam concipiens, ſummam rationum, quibus in cathedram Pontificiam ſe collocare poſſet, coepit ſubducere. Ac quoniam noſſet, ſuffragatione Regum atque Principum facillime illuc perveniri poſſe, quacumque potuit ratione (potuit autem plurimis, quod incerta ſit ſumma fructuum Datariae, modo 40. modo 50. nonnumquam etiam ſexaginta, numquam autem minus 30 aureorum millibus menſtruis ad Pontificem ex ea redeuntibus, ut ita Datario facilem ſit partem inde quantam velit delibare) Reges ac Principes, eorumque Oratores ſibi devincire ſtuduit, dum Regibus munera mitteret, Oratorum propinquos & amicos Sacerdotiis & Beneficiis Eccleſiaſticis afficeret, uxores etiam Oratorum variis donis ſibi conciliaret. Jamque adeo rem illuc perduxerat, ut certamen Gallis & Hiſpanis eſſet, utri magis hominem diligerent. Exinde Polonos, Scotos & Anglos complexus eſt, ita ut nonnullis nobilibus virginibus Scotis, quae Catholicae factae ex aula & Gynaeceo reginae diſceſſerant, dotem Avenione numerari curaret, & literas ab ipſa Regina hoc ſuo officio extorqueret. Reſtabat, ut Germanos quoque ſuos faceret, quod conſecuturum ſe indicavit, ſi me ut ambitionis ſuae parario uteretur. nam ei neſcio quid magni *Lamatta* Hiſpanus, qui unus ipſi erat omnia, de ingenio meo perſuaſerat, maxime ſi loco & habitu equeſtri Theologiae ſtudia tractarem. Habuit autem rationem hanc, ſi aliquando Legatus Cardinalis in Germaniam iret, hanc ſibi Legationem praerogativae loco ad Pontificatum futurum, ſi praeſertim Germanorum Principum aliquem

Romanae Ecclesiae rursus adjungeret. Hoc itaque consilio me interprete cum plerisque adolescentioribus Principibus Saxoniae, Holsatiae, Hassiae, Virtembergae, Pomeraniae, Brandenburgi, Anhaltinis, Palatinis, Nassoviis, Solmensibus aliisque notitiam & hospitium constituit, & muneribus delinitos dimisit. Me interim ita habuit, ut nihil me aliis a se nequiquam petere pateretur, quod eam rem auctoritati & honori mihi fore judicaret, cujus cupiditate ipse me duci credebat: ceterum quamquam ei a Pontifice mandatum fuerat, ut ita me tractaret, ut non ipse solum aequissimo animo esse possem, sed alii etiam aequales mei ad imitandum exemplum meum incitarentur, tamen quia verebatur, ne si firmos & fixos reditus haberem, non satis ei postea ex sententia neque dicto audiens essem, numquam mihi pecuniam negavit, si ea mihi opus esse dicerem, sed proprios & perpetuos fructus ut mihi constitueret, adduci non potuit. Ac quoniam metuebat, ne si hoc sciret Pontifex, id indigne laturus esset, cavit sedulo, ne ad Pontificem admitterer. semel tamen, cum mihi, importunius id ipsum postulanti, refragari diutius non auderet, monuit ne Pontificem de stipendio docerem, tamquam scilicet plus jam habuissem, quam Pontifex dari mihi imperaverat. Etiam saeculari anno, cum coram Pontifice mentio de me forte injecta esset, & *Petrus Aldobrandinus* ipsi *Paulino* dixisset, locum se mihi in familia sua daturum sportulamque alendis tribus famulis: tametsi ipse meo consilio usus repudiare *Aldobrandini* liberalitatem cogitabam, quod inducere animum non possem, ut homini ejusmodi operas addicerem, ipsius tamen *Paulini* quoque suasu id ipsum feci facilius. Sed & cum intellexit Imperatorem jam jussisse literas pro me ad Regem Catholicum scribi, quibus jus indigenatus seu Naturalitatis (ut vocant) mihi dari a Rege postularet: serio me monuit, ne illis literis uti vellem, quod aegre hoc pacto Pontifici facturus essem, quippe quem ad benefaciendum mihi cogere vellem, aut non satis ad me juvandum vel animi vel virium habere crederem. Providit nimirum, si jus illud haberem, omnino sibi necessitatem fore liberalissime mihi ex beneficiis Hispanicis providendi, sicque me facile Coraci illi Petroniano similem, detractatorem videlicet ministerii futurum. Postea cum Imperatoris jussu literis Caesarianorum Pragam vocarer, *Pezzenius* quoque extraordinarius Caesaris ad Pontificem Orator omni vi me secum hinc abducere conaretur, stipendio liberalissimo 1200 florenorum proposito: id egit *Paulinus*, ut Romae me manere malle dicerem, & Caesarianos non mediocriter offenderem. Dicebat quippe, Pontificem, cui se literas Caesarianorum ad me scriptas ostendisse ajebat, respondisse sibi; si omnino discedere cogitem, nolle se commoda mea impedire: suadere se tamen, ne hinc moveam, pollicerique, si maneam, futurum, ut minime mansionis me poeniteret. At ego nunc quovis sacramento contenderim, cum ne verbulum de re mea cum Pontifice tunc fecisse. Fuit etiam, cum in Hispaniam studiorum sacrorum caussa discederem, fuit, cum religiosum vitae genus amplecti vellem. Ab utroque callida *Paulini* dissuasio me revocavit, quod sibi occasionem opera mea ad rationes suas utendi nollet elabi. Ac quamvis spes eum purpurae frustrata fuerit,
non

non immemor tamen illius, quod ex Euripide petitum ab aliis forsan (nam ipse indoctior est, quam ullus mulio) audire potuit:

Οὗτος γὰρ ἐστ' ἄριστος, ὅστις ἐλπίσιν
Πέποιθεν αἰεί· τὸ δ' ἀπορεῖν, ἀνδρὸς κακοῦ:

etiamnum consilia apiscendi galeri agitat, velut nuper ex verbis ejus conjeci. ajebat enim gratissimum sibi futurum, si se Pontifex Cardinali, qui ad Comitia Germaniae Legatus iturus esset, comitem, ut solet, adjungeret. atque haec reliqua ipsius spes nuper eum impulit, ut Electoris Brandeburgici filio & numeroso ejus comitatui lautum daret prandium. Scit nimirum solere Imperatorem Praelatum illum, qui Cardinali comes est, literis suis Pontifici laudare, & purpuram ei ambire. quod ille pro se facturum hoc impensius putat, quod Principes illos, quos muneribus & xeniis hîc Romae affecit, eam rem ab Imperatore postulaturos credit. Sed ego vereor, ne frustra futurus sit, maxime si ego aliis suspicionem hanc meam aperiam. Interim non desino meum negotium agere, ut quod *Paulini* astu e manibus amisi, nunc mea diligentia reprehendam & recuperem. Fuit superiore aestate Romae Excellentissimus *Raimundus* Comes *Turrianus*, qui prius ipsos duodecim annos Caesareum in Italia Oratorem egerat. Eum quod sic in me propensum intelligerem, ut mihi omnia sua arcana crederet, majoremque mihi in mensa & in curru, quam aliis Nobilibus & Baronibus, honorem haberet: rogavi, negotium meum impetrandi a Rege Catholico Juris illius ad curam suam pertinere existimaret, quod ille se summa cum fide & diligentia facturum recepit. Jamque adeo post proximos paschales dies ad Archiducem Ferdinandum abibit, cumque illo & matre ejus hoc nomine aget, ut illi scilicet literis suis hoc mihi a Rege & Regina Catholicis petant, ejusque negotii procurandi partes *Chevenhyllero* Caesareo in Hispania Oratori committant. sed & ipse *Turrianus* eidem *Chevenhyllero* amicissimo suo eamdem rem diligentissime commendaturum promisit. Ac quamquam summa est *Turrianus* apud Archiduces auctoritate, nihilominus ut majori cum dignitate res geratur, visum est testimonio quoque Cardinalium *Sangeorgiani*, *Baronii*, *Seraphini*, *Giurii*, *Perronii*, *Saulii* & Vicecomitis niti: qui literis ad Archiducem & matrem datis fidem eis facient, me his aliquot annis de religione Catholica deque domo Austriaca optime esse meritum, & si me redire in Germaniam contingat, non mediocri me usui tam Austriacis, quam sedi Apostolicae futurum judicari. Ita spero me voto potiturum facilius, ut mihi Pontifex sine ullo suo onere aut incommodo liberalissime providere possit.

Habes de meis consiliis, quae tibi putavi cognitu non injucunda fore. nunc vellem eandem rationem teneres in adjuvando *Rubenio*, hoc est, per amicos & patronos *Naturalezzam* (ita enim vocant) in Hispania ei conficeres, sicut sunt hodie non pauci, qui eandem non tam ullo suo merito, quam commendationibus Archiducum adjuti obtinuerunt, & rem ex ea fecerunt. quos enim Rex Catholicus Naturales Hispanos declarat, eosdem ad certam summam (verbi gratia 500, 1000, 1200, 2000 aut 3000 aureorum annuorum) ex beneficiis

&

& Pensionibus Hispanicis capiendam habiles reddit. Rem quin confecturus sis, si calide id agas, nullus dubito: & *Rubenium* quod ames in filii loco, scio: videorque injuriam utrique facturus, si id precibus a te auferre coner, quod te saltim verbo admonitum prompte ac prolixe facturum certus sum. Hoc tantum monendum te mihi sumo, ut quicquid hujus acturus es, agas celeriter. Ceterum verbum sat est.

De studiis meis si quaeris, noveris multa me habere luce publica non indigna. Sed moratur me & lentum reddit typographorum penuria. Spero tamen Stoica mea, quae superioribus annis jam plane confecta habebam, proximo mercatu proditura. Symbolam quoque in Plautum forte manu mittam. Symmachum quaero qui Romae imprimat. De Cultu & Honore Dei, angelorum & hominum, Itemque de Justificatione hominis ex sententia tam haereticorum, quam Catholicorum novo ordine quaedam scripsi, & Elenchos de securitate Lutheranorum in religionis causa, itemque alios de auctoritate Lutheri & doctrinae ejus: quae omnia cuperem saltim a te inspici, ubi exierint, ut videas, quam haec nullo genere infelicius a nobis, quam a Theologis, si usus veniat, tractari possint. Una hîc accipies *Sangeorgiani* literas, cujus secretarius *Joan. Priamus* homo Gallus, vir non indoctus, per me tibi commendari fidemque sui in te studii fieri petiit. Vale, Vir Clariss. & carissime, meque ama. Roma a. d. 18. Martii A°. 1606.

EPISTOLA DCCLXVI.

GASPAR SCHOPPIUS

V. Cl. *J. Lipsio* S. P. D.

Lovanium.

Res est solliciti plena timoris amor, adeoque nullam diligentiam ac cautionem, quae in *Rubenii* carissimi capitis nostri negotiis adhibeatur, supervacuam puto. scripsi nuper, quam ego compendiosissimam & tutissimam ad honoratum otium hominem perducendi viam existimem, hancque meam sententiam, quam ex animo protuli, longoque usu, & partim etiam malo meo, didici, probatam tibi nullus dubito. Nunc denuo te admonere mihi visum est, non quod *Rubenio* amoris erga se tui poenitendum existimem, qui se tibi in filii loco carum esse sciat, sed quia me ingenio & naturae meae obsequi oportet, quae ejusmodi est, ut quicquid velim, valde velim: simul ut si quem forte habes hac in re scrupulum, quod fortassis rem impetratu difficiliorem putes, eum tibi ereptum eam confirmemque, si eodem exemplo, quo prius *Columnae*, nunc Regi Catholico *Rubenium* aut commendes, aut commendandum cures, illudque indigenatus jus pro capiendo sexcentorum aureorum reditu tribui postules, futurum certo, ut a te sibi *Rubenius* unctum & luculentum patrimonium confectum perpetuo sentiat. Pudet me, cum uterque Stoicorum & Socraticorum disciplina imbuti simus, in commendando tibi eo homi-

mi-

mine, quem tu mihi prior tradideris, plura verba ſumere: tantum quod inchoato a te praeclaro operi finem ab eodem te impoſitum videre deſidero; ut ſcilicet *Rubenius* noſter, qui diſciplina & cura tua talis in literis evaſit, tua nunc porro opera commode & honorate vitam exigere queat. Intelligis, opinor, tuum jam eſſe cavere, ne mihi, cui uſum rerum non mediocrem concedis, minus nunc prudentiae in perſpiciendis adjuvandorum amicorum rationibus opinione tua attribuas, quam ego fiduciae cum de prompta ac prolixa tua in *Rubenium* voluntate, tum de auctoritate ad conficiendum hoc negotium neceſſaria conceperim. Vale. Roma Kalend. April. A°. CIↃ IↃCVI.

EPISTOLA DCCLXVII.

EMMANUEL SARMIENTO DE MENDOZA

Canonicus Gienn. Theol. Doctor Salmant.

J. Lipſio Viro doctiſſimo S.

Lovanium.

OPtaveram (vir maxime) concupiſcenti animo multis ab hinc diebus, nec mentiar ſi annis dixero, meos in te affectus, cultuſque litteris, quibus poteram, exprimere. Quamquam enim terrae, montes, longique tractus me teque intercedant: nomen vero tuum pectore penetrato, imo ultro cedente, intima cordis inſederat. Affectus nobiliori in parte lectione attenta, avidoque hauſtu tuorum ſcriptorum (malo, nectaris beantis me) conceptos, eductos, adultoſque intra me diu continui invitos, reluctantes. Sed ignem aſſiduo ſpirantem perpetuum comprimere, quis poſſet? eruptio neceſſaria fuit occupata oris janua, ad alios incendium pervenit, ad amicos, quibus cum mutuis de te & de tuis ſcriptis confabulationibus dies integros conſumere nimis breve videbatur. Ac velut amantes cum abſunt, ſpem amoremque cogitatione, & ſermone alunt, & paſcunt; haut aliter quos de te crebro ſermones habeo, tui videndi imponunt votis, & fallunt tempora. Quis ſanae mentis te non ſuſpiciat, miretur, veneretur, ſi doctiſſimos percurrat labores? Ecquis grave judicium, priſcam doctrinam, effuſam torrentemque eloquentiam, candidam libertatem, variam rerum cognitionem, imo comprehenſionem, uberem denique foecunditatem effetis ſaeculis mirabilem non agnoſcat, non amet? Te duce ſecors, qui viam ſapientiae hactenus cluſam, & ſalebris impeditam per te reſeratam, aequatamque non fuerit aggreſſus haut difficile ineundam. Nonne a te lux data clariſſimis ſcriptoribus, qui longo ſitu ſordebant, & inacceſſi fallebant? An non bonae artes manu tua extractae e profundo ignorantiae omnibus emerſere? nonne barbaries per tot graſſata ſaecula a ſede expulſa, deturbata? Haec, mi Lipſi (jure meum dico animo haerentem) haec inquam, & ſuper haec dulcis humanitas quae (ſi bene novi genium) in tuis ubique ſpirat monumentis, permoverunt me tandem, impulſura etiam ſi abnuiſſem, tuam affectare bene-

volentiam, & inter noviſſimos amicos adſcriptionem. De loco non contendo, dum tamen locus. dum menſis tuis accubem vel umbram agam: & ſi vocari, & ultro invitari veteri in te ſtudio dignus. Cur tandiu ſilui? cur in hoc diſtuli tempus? quod multo ante aſſequi potuiſſe ſi ambigerem, injurius tibi eſſem? Pudor occupavit (fateor) & oppreſſit verba ſaepe erumpentia, indignum ratus, ſi tantum virum mei affectus, & amicitiae haut indigentem manibus vacuus, inſuper ignotus adirem. At muneribus non caperis: ſcio. ſed iis, quae a fortunae bonis: Ex literis, muſiſque, quamquam & iis abundas, admittis, accipis. Forſan inveni hujus ſecundi generis quod cupias, quodque ad te faciliorem mihi praebeat aditum. Cave magnum quid ſpectes: munuſculum ſpondeo; ad uberem tuam ſegetem ſpicam addo: utinam haut vacuam granis.

Parvaque coeleſtes pacavit mica, nec illis
Semper inaurato taurus cadit hoſtia cornu.

Ab ingeniis praeſtantibus ampla exoptes dona: ingenioli mei tenuitas, aequo animo patere, micas offerat. In culpa noſtra (utar verbis Plinianis) tibi ignoſces. Audacem me fecit muneribus mittendis tua humanitas, inopem vero tua abundantia. Quidquid aquarum effundunt in Oceanum rivuli leve momentum, ſed ſinu ampliſſimo nihilominus accipit, quam flumina undantia. Unde quidam, —— *in Oceanum rivi cecidere minores.* Sed quid te diſtineo tandem? cur non educo munus? moram petit, dum rubor abit. Sed dicam plane. ad Tacitum tuum, ſimul ad te donum pertinet. Temeritati (videri enim poteſt temeritas) da veniam. Si quid me vidiſſe in eo animadverſione dignum dicam, quem perſpicaciſſimis oculis luſtraveris, & non una cura correxeris; ignoſce. Quaedam enim non caſu, omiſiſti, ſed minutula, colligenda aliis. Velut vineae dominus, qui racemos pingues, ſucco dulci plenos domum aſportari jubet, ſpretis rarioribus, & immitibus in cibos pauperum. Tacitum ab innumeris, quibus ſcatebat mendis, aſſeruiſti, illuſtratum nobis exibuiſti, lucem illi, atque ſalutem attuliſti: tuus totus ipſe. quae ſuperaverunt minima, commentariis tuis compoſita, ſcio non invidebis, ſi collegero. Anno 1596. ſerio (hactenus enim carptim, & ſicut canis e Nilo deguſtaveram) Taciti lectioni me tradidi, ducentibus tamen commentariis, & curis tuis, ſine quibus vaſto, & ſcopuloſo mari non me credidiſſem: certus nullis aliis velis, aut ventis ad portum perveniri poſſe. dulcius vehebar, quo interiora penetraveram. Stupui ad ſcriptoris magnitudinem, ſententiarum pondus, ſermonis puritatem, incorruptam hiſtoriae veritatem, lepidam, ſimplicemque in dicendo brevitatem; continuam eloquentiam. Inde cupido mihi nata reguſtare, quem ſemel guſtaveram: Placuit iterum legere: nec quidquam aliud moliebar: ſat reputans accurate & ad voluptatem, uſumque legiſſe. Si quando offenderam, me non cepiſſe Taciti mentem ſuſpicari: Si quum caperem ſenſum, verba parum conſtare perſenſeram, ſubtiliori cenſurae relinquere: me theologiam publice profitentem, & aliis implicatum negotiis tantae rei non ſufficere; laborem timere, horrere. Scrupulum tamen nequicquam opprimere conatus reviviſcentem.

Tan-

Tandem evicit, ut proxime praeteritam aestatem, quum in Academia nostra lectiones vacant, (tempus aliis animo relaxando statutum) huic labori impenderem. Sed adhuc nutantem impulit Doctor *Franciscus Sanctius* Brozensis, Rhetoricae primarius Salmantinus, & omnium bonarum artium, & literarum si dicerem, non mendax, fines Hispaniarum teneo, inter quos par illi ignotus nobis. Sed fama ejus, nomenque jam a multis annis Hispanos egressum per omnem celebratur Europam. & te non latet quantus sit vir hic Hispanus. Is igitur in familiari sermone (frequens inter nos, & amicitia incorrupta in dies aucta) inculcabat saepe scribentium ignorantia, & grammaticorum imperitia in optimum quemquem scriptorem plura inepta, barbara in Tacitum maxime irrepsisse: & adhuc nonnulla permanere. eo attentius, acriusque laborandum mihi existimavi, qui probe callebam nihil perperam loqui solitum Brozensem. Nonnulla principio subodoratus aliena a gravitate Cornelii, & ab ejus brevitate degenerantia. Et haec alia plura in suspicionem adduxere. Ut plurimum hac loquendi phrasi Tacito impositum ex notis, quas ad te mitto, disces. *Cuncta ad Senatum referendo*: *regendi cuncta*; *arma vitandi*: quae latina dixerit nemo. Docuit me *Sanctius*, & ejus Minerva *Referendo*, *regendi*, *vitandi*, passiva esse (ut ajunt gerunda) quibus accusandi casum adjungere non patitur passivorum natura. Hac de re Opusculum *Sanctii* ad te mitto, ad quod & haec remitto. Quid ergo? delenda ne omnia iis similia? censeo. Levius id peccatum (si tamen peccatum) quam frigide, & barbare loquutum existimare Tacitum. Si alias eisdem vocibus, ut decebat Latinum, eleganter utitur, cur non putem aliena, cum putide? Verba saepe addita esse res ipsa ostendit: sensus inversus, & eversus clamat: corrupta sententia dolet; quae ubique promta, si verba intrusa tollas; Exemplum unicum, sed quod fidem faciat meae suspicioni. lib. 2. Histor. cap. 48. *Mox Salvium* (inquit) *Coccejum fratris filium prima juventa trepidum, & moerentem ultro solatus est, laudando pietatem ejus, castigando formidinem.* Quinque verba postrema alienam manum sapere convincêris, si subjectam Othonis orationem legas, qua nec pietatem laudat, nec timorem castigat. Delenda igitur, delenda. sed unde mihi tanta licentia, ut nullis usus codicibus quidquam delere ausim? Tu mihi auctor. Exemplum dedisti, quod si sequar, non culpandus. lib. 11. Ann. cap. 30. verba illa, *Scilicet ut in Libonem ex servis salvo Senatus consulto quaereretur*: ais, ambigi posse an a Glossemate, nimis modesta censura. vellem asseveranter ableganda dixisses. Imperitus & molestus Glossographus causam inversi Juris supposuit, sed verbis hujus aevi, non illius. Alibi saepe voces superfluere notas, & merito. Fateor non quaecumque tibi, eadem licere mihi juveni, in iis praecipue parum experto. Ideo ad te nugas nostras mittimus, ut censeas, judices, & si meruerint, probes: haut aliter mihi probandas. quam cuperem easdem comitaretur *Spongia*: *muneribus convenit illa meis*. Duo exemplaria emendationum Taciti mittimus, forte illorum alterum ad tuas perventurum manus. Si non rescripseris, utrumque digno fato periisse, intelligemus.. Parva certe illorum jactura, sed spei, quam de tua amicitia concepi, maxima. Penuria

nuria scriptorum tuorum valde laboramus: librariorum incuriam culpamus; temporum dolemus turbas: quae tantis thesauris vehendis impedimento sunt. Multi eorum avidi quovis praetio emerent. Fidem dederat amicus omnia, quae hactenus mandasti typis, se missurum. Vel non potuit, vel oblitus est; Utrumque mihi molestum. In spe sumus. Salus tua, de qua saepe quereris, nos tenet anxios. Utinam modo ex voto nostro. Nam

—— —— —— —— *Tu Troica dignus*
Saecula, & Euboici transcendere pulveris annos,
Nestoreosque situs.

Sanctius te salutat ex animo. Vale, vir maxime, & me tui amantem redama. Salmanticae tertio Idib. Januar. 1600.

Respondet *Lipsius* Centur. ad Italos & Hispanos LXXXIX. fuit vero hic *Mendoza* Burgensis patria, & in Schola Salmantina, cum ibi studiis operam daret, Rector, deinde Canonicus Magistralis in Ecclesia Hispalensi, ut nos docet *Nic. Antonius* in Bibliothec. Hispan. Scriptorum recentiorum tom. I. pag. 272. ubi & *Lipsii* ad eum epistolam memorat.

EPISTOLA DCCLXVIII.

Molto Illustre, & Eccellentissimo Signor mio.

Lovanium.

DA quel tempo in quà, ch'io mi trovai à Parigi in casa del Signor *Piteo*, col famoso *Cujatio*, & col celebre *Scaligero* (Triumvirato d' huomini di robbà lunga, pari forse all' antico d' arme, & di Stato, peroche si come l' uno s' hebbe à compartire il dominio del' Universo, cosi questi quasi il senno delle Leggi, & delle Greche Lettere, & Latine) hò sempre bramato d' esser da vostra Eccellentia conosciuto per devotissimo delle sue virtù sublimi, & senza paragone. Quivi fù distesamente ragionato delli studii, & della dottrina esquisita di lei & de libri dettati, esaltando al Cielo ogni suo parto, si nelle cose, & si nelle parole monde, & Latine, & proprie; & sopra tutto lo stile breve, & arguto, & fuor dell' uso hodierno, à prischi sommigliante, la primiera volta, ch'io andasse in Francia hebbi nello Studio di Parigi stretta conversatione (anzi fui lor auditore) col *Turnebo*, con l' *Aurato*, & *Lambino*, & col *Dureto*, heroi nelle loro professioni; & col *Ramo* ancora, Censore presuntuoso (per non appellarlo bestiale) d' Aristotele; nel qual tempo il *Turnebo* compilava i libri de suoi Aversarii, hora cotanto pregiati, compiacendosi assai sovente di communicarmi diversi passaggi di quell' opera bellissima. vivean etiandio all' hora il *Vicomerato*, & il *Scaligero* Padre, suo amico, & l' *Hospitale* Grand Cancelliere di Francia, & altri scientatissimi, che hanno illustrate le lettere: & Vostra Eccellentia ancor giovane per aventura si tratenneva in *Roma*, apprestandosi à pareggiarli, anzi, per poco, ad avanzarli tutti, come successivamente have poi mandato ad essecutione con gli scritti suoi di varie facolta, & arti nobilissime & come dice Plinio, *ad condendum stili nasum*, & per certo, quantunque sian ottimi, & degni di solo il suo ingegno, tutta-

via

via questi trè ultimi della *Militia Romana*; *degli ordegni Guerreschi*, & *della Grandezza maravigliosa di Roma*, & del suo Imperio, (eccettuando sempre gli scolii in Tacito) per mio aviso, tengono il grado primiero; & la terza opera delle predette, rispetto alle altre ben si puote rassembrare à Nausicaa di Corfù Reina, nel VI. dell' Odissea d'Homero cantata, che servita da molte damigelle tutte bellissime, ella in grandezza surmontava col capo, & con la faccia, mostrandosi più formosa di loro,

Πασάων δ' ὕπερ ἥγε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα,
Ῥεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι.
L'altra avanza col capo, & con la fronte
Molto ben riguardevol, & leggiadra
Frà lor, che la seguian tutte formose.

Per la qual cosa con l'occasione di tanti Romei, che in quest' anno Santo concorrono à Roma, & in secondando l'intentione del Cardinale *Cesi*, mio Padrone, (Mecenate infrà pocchi, de' Letterati, & Dottissimo) ch' è di accoglier, & carezzare d'avantaggio questi devoti, col presentar loro inanzi, oltra li trattati di religione, che per tutto si veggono, la grandezza de suoi Romani, rimase in queste ruine: io hò volgarizato la predetta terza opera di V. E., in che mi sono studiato d'usar vocaboli scielti, & dicevoli alla materia, & pareggianti i Latini, per quanto m'è stato possibile; mà io confesso di non mi essere sodisfatto, colpa di me, ò pure de l'Idioma, posciache novello, nè ancor alla sua perfectione asceso, nè fornito d'autori buoni in queste materie, non abbonda di voci. Comunque accada, tosto sarà stampata insieme contre miei discorsi, l'un *delle Monete*, & *del Sestertio* poco inteso dalla più parte degli huomini; il secondo *delle delitie Turchesche*, superanti forse le Romane, almen da loro introdotte per le medesme cagioni, le quali minaccian il fine della Tirannide, che ci afflige: & il terzo, *delli Porti della Piaggia Romana*. Perciò che vivendo già in *Roma* quattro millioni d'anime (come ben ella prova) & ricevendo le vittuaglie la più parte dal Pelago, fù necessario, che vi fossero posti da riceveri Vasselli, essendo la detta Piaggia per se stessa la più tempestosa, & priva di ricetto di tutta quanta la costa d'Italia. Attendevamo, che V. E. venisse à riveder la sua amata *Roma*, la qual, come Cittadino, & gradito figlio, & benefattor di essa, & che l'ha tratta dalle tenebre alla luce cò scritti; & insieme tutti questi Reverendissimi Cardinali, & Prelati, & letterati s'apparecchiavano di ricever, & honorar la persona sua. Mà poiche non torna indietro, ci rimarremo con questo desiderio, intanto pregando Iddio, che le accresca i contenti, & le prolunghi la vita in miglior sanità, per utile, & diletto degli amatori delle più polite lettere, & delle sane intelligentie degli autori. Ben la prego in conclusione, che infra le fatiche, le quali have in affetto per divolgare, la prima essa nelli Commentarii de Cesare, li quali insin' ad hora, insieme col Polibio sono stati abbandonati, & in quelle vece spese le vigilie, & li studii consumati sopra Vegetio, & altri, che men intesero la buona militia Romana antica. Quando comparrian dalla sua

ſcola bene corretti, & ſi come hà per coſtume nel ſuo Tacito, adducendo le ragioni de' teſti differenti, io publicherò l'annotationi mie ſopra loro intorno alla militia, havendo di già poſto in diſſegno tutti li fatti d'arme terreſtri, & maritimi, cò ſiti de' luoghi, dove intervennero li più da me veduti. Dichiaro etiandio, ſecondo la capacità mia, l'ordinanza della legione, & la compoſition della Centuria, nelle quattro maniere de' Soldati, Veliti, Haſtati, Prencipi, & Triarii & le ſchiere loro ςίχος, onde naſce il καταζυγός, non da altri, ch' io ſapia inſin ad hora fatto, overo compiuto. Et con queſto à V.E. mi raccommando, & profero cordialmente, & la prego a perdonarmi, s'io ſcrivo nel mio linguaggio, per iſchivar tedio, & ſapendo ch'ella & l'intende, & lo parla familiariſſimamente.

Di Roma à 25. d'Aprile M.IↃ.C.

Di voſtra Signoria molto illuſtre

Servitore Filippo Pigafetta.

Reſpondit Lipſius Centur. ad Italos XCIII. Pigafettae mentionem facit Pignor. in Symbol. Epiſt. XXI. & XXII.

[1] EPISTOLA DCCLXIX.

EMMANUEL CORREA LUSITANUS

J. Lipſio, viro in re literaria praeſtantiſſimo S. P.

Lovanium.

STatueram jamdudum nominis tui celebritate, & ſcriptorum majeſtate permotus, Lipſi doctiſſime, quando aliter non poteram, te per literas inviſere, convenire, alloqui; ac mea inprimis, totius deinde Luſitaniae voce gratulator tibi, & conſiliator accedere. Huic operi millies jam manus appoſuiſſem, evaſiſſemque voti compos; niſi locorum diſtantia, tabellariorum caritas; niſi, quod certius eſt, hinc ingenii noſtri tenuitas, illinc Lipſii deterreret auctoritas. Continui igitur me, & in praeſens aliquod, ſi quod forte incidiſſet, tempus hanc animi diſtuli propenſionem. Atqui tandem juſtitia obtinet, Quid plura? allata eſt mihi nuper, tanquam e coelo, epiſtola Illuſtriſſimi *Nuni Mendozii*, diſcipuli quondam noſtri, mihique multis nominibus cariſſimi; &, ſi nobilitatis leges inſpicias, digniſſimi, quem litterati omnes plurimi faciant. Haec longe viae comitem, ac importuni maris levamen ſecum attulit [2] epiſtolam tuam ad eundem *Mendozium* miſſam, doctiſſimam profecto, & quae Lipſianam lucernam prae ſe ferat. Eam amiciſſime juxta & avidiſſime perlegi: multis amplexibus, multis excepi oſculis: ac ſinui meo ut

1 Reſpondet *Lipſius* Centur. ad Italos XCVI. Hic *Correa* memoratur a *Nic. Antonio* in Tom. I. Biblioth. Script. Hiſpan. recentiorum pag. 264. an fuerit ex eadem gente, qua *Thomas Correa*, Profeſſor Humanioris diſciplinae Bononiae, cujus mortui locum *Lipſius* fuit rogatus ſubire, (vid. Epiſt. DCXL. & alias) neſcio. certe ille Conimbriae natus fuit. vide *Ghilini* Theatr. Literator. t. II. pag. 233.

2 Centur. ad Italos & Hiſpan. LXXXIV.

ut veri amoris, veraeque fidei Symbolum amantiſſime inſerui. Gratulor igitur tibi, vir doctiſſime, Luſitanorum nomine praeclariſſimam animi tui indolem, largiſſimam in totum terrarum Orbem munificentiam, maximeque in hanc noſtram extremae Hiſpaniae regiunculam; quae ita libris tuis paſcitur, ita fruitur, & certo quodam modo alitur, & vivit, ut ſibi tantum elucubrata, ſibi tantum edita fuiſſe opera tua exiſtimet. Adeoque in Lipſii nomen affecti ſunt Luſitani, ut mihi ſuſpicio ſit, fore aliquando, ut originis nomine immutato Lipſiani appellentur. Hos igitur viciſſim ama; & quos mira doctrinae varietate erudire, ſelecta verborum venuſtate expolire non deſinis, in gratiae etiam tuae partem admitte, amiciſſimos tui agnoſce, & animo dignos reputa, quos animi theſauris accumulas. Me etiam in tuis colloca; quem, quoties voles, obſequio tuo paratiſſimum invenies. Quod autem ſemper velis, & confidentiſſime velis, nihil mihi gratius, nihil erit honorificentius. Vale. Oliſipone, Calendis Juniis ∞ IↃC.

EPISTOLA DCCLXX.

H. GROTIUS

J. Lipſio literarum principi ſalutem.

Lovanium.

OCcaſionem ad te, Vir Clariſſime, ſcribendi, quae rara ob civiles hoſce motus, oblatam non neglexi. Edideram hiſce diebus Aratum cum triplici interpretatione, Ciceroniana, quam interpolavi, Caeſaris Germanici, quae ex Manuſcripto renovata, & Avieni, additis variis Notis. Id opus ad te miſi, ut judicium tuum, tu mihi viciſſim, quem ego hac in re Judicem agnoſco ordinarium. Si qua ſunt, quae tu ad iſtos authores obſervaveris, ut ſoles ad omnes, mihi, rogo, tranſcribas, ut eo Emblemate ornentur δεύτεραι φροντίδες. Vidimus Panegyricum tuum ad Duces, & alterum Plinii paulo minus quam tuum, in quo tam varia, & te digna annotaſſe ab omnibus judicaris, ut incredibile vobis, intolerabile nobis, ſuſcites deſiderium tui, cui pares non eſſemus, niſi nos reficeret aura *Scaligerana*. Sumus omnes tui quam ſtudioſiſſimi, praeſertim vero pater meus *J. Grotius*, qui te ſemper coluit, maximique fecit, & nunc quam officioſiſſime ſalutat. Vale, ut valeant literae, & nobis, ubi viſum erit, reſcribere ne dedigneris. XIIII. Septem. CIↃ IↃC.

Reſpondet *Lipſius* Centur. III. ad Belgas Epiſt. LXIV.

EPISTOLA DCCLXXI.

H. GROTIUS

J. Lipſio S.

Lovanium.

MItto tibi, LIPSI praeclariſſime, Tragoediam Sacram. Inclamabis, ſcio, Periculoſae plenum opus aleae. Fateor: Aliter haec ſacra non conſtant.

Scri-

Scripturum praevidere necesse est, nauseantes nonnullos, damnantes alios, conviciis proscindentes, quicquid legunt, plurimos. Ego certe, nisi ista omnia ante scripturae exordium praemeditando anticipassem, tam fallerer, quam qui maxime. Et tamen, ecce, profiteor palam, nihil dedisse alterutri partium. Toti Orbi Christiano haec vigilata sunt; nec haec tantum: sed quidquid a me unquam ejusmodi, & quantulumcunque proficiscetur, prima erit cautio, ne quid sit non καθολικὸν καὶ οἰκουμενικὸν, ut antiqui Patres loquebantur. Tu judicabis quantum libet, & licet. Tanti enim esse non dubium. Nam abs quîcunque scripta, & quovis modo, sacra sunt, & seria. De Tragoedia quoque ipsa sententiam tuam exspecto. Est enim haec tua jam ab antiquo provincia Theatris pulpitisque legem dicere, & nigrum vitiis praefigere Theta. Hoc olim Criticorum fuit. Nunc quo non nomen transfertur, nostro potissimum adulescentum vitio, qui calentes juventa procul avectas volatu alites consequi temere conamur. Graece melius dicerem, πτερυγίζομεν. Vale, vir maxime. Kal. Nov. Anni CIƆIƆCI.

Respondet *Lipsius* Centur. III. Miscell. Epist. XCIX.

EPISTOLA DCCLXXII.

HIERONYMUS FERRERIUS

J. Lipsio.

Lovanium.

Miraris, Lipsi, video, ad hujus epistolae inspectionem, ut quem per integrum biennium silentem animadvertisti, fortassisque inde vita privatum cum illis censueras, qui meae animae adversarium potentem insidiari certo sciunt, ita ex abrupto, & qua minime sperare debebas, tibi oblatum inspicias. Ecce quid in humanis rebus fortuna solet efficere. & ut is probus vir (nomen tibi cognitum) aliud faciendo, quam spoponderat, quantum mihi bona fide secum agenti incommodi, sed & damni intulerit. Non tamen mirum, vel non immerito accidisse fateor, si & nos ipsi ea, quae redemptori nostro promisimus, nequaquam praestamus. At si silentium hoc inde profectum intelligas, quia scilicet ad longinquas partes, fortuna impellente, delatus sim, unde ad vestras nulla commercii ratione rectus pateret aditus. Certe jam admirari desines: tum maxime, si hoc intellexeris, nempe me interim continua spe detentum, quo minus ad vos propediem reverterer; & propterea quem brevi visurum rebar tibi literas dare superfluum, aut non necessarium judicarem. At vero quamquam notum sit, amicitias non ex literis, sed ex animo pendere, non diutius tamen producendum, quin imo interrumpendum silentium per hanc oblatam casu occasionem duxi, ne videlicet si diutius tacuissem, me mortuum, vel longinquitate impeditum, fortunaeve adversae ictibus adeo exagitatum opineris, ut vel tui oblitus sim, cujus memoria benevolentiae er-

1 Respondet *Lipsius* Cent. ad Gallos & Germanos Epist. LXXXIII.

ergo & obſervantiae meae in te memor radices numquam perituras egit: ſimul & ut tibi caeteriſque amicis, ſi quos iſtic adhuc ſuperſtites habeo, me inter vivos eſſe, ſed &, quod ex Dei gratia eſt, bene habere notum fiat. Quamquam fortaſſe dices, quid amplius ad me infaelicis iſtius ſortis hominis amicitia? ſi cum plebejis ad fortunae auram duceris; nihil quidem. At Lipſius meus altius ſapit. & virtutem conſtanter ab adoleſcentia amplexus profeſſuſque Deae illius, fronte capillatae, motum ſi ſervat, non obſervat. Quid ni itaque ſi idem obſervantiae meae & amoris mei erga ſe memor, & quid de me ſit, certior ex animo reddi aliquando optabit? ſed & quaeret. Optabit equidem, & una quaecunque adverſa mihi occurrerint, non jucundo; proſpera vero hilari animo, ſi referre audierit, ſcio excepturum. Doleo interim, & quantum exprimere nequeo, calamitates indies apud vos, ut audio, augeri, nedum diminui: tantumque ſanguinis ex tot viris caeſis, & recenter effuſum, & ſtrati cadaveribus campi horribilem ſui & penitus abhorreſcendam faciem exhibuerint. Deus bone quamdiu tot ac tantis malis mites, placidoſque Flandros vexari patieris, ſed & quid inter nos temere digladiamur? quid bellamus alii cum aliis? (aureum os haec loquitur) quibus praeceptum eſt, ut & eos qui nos oderint amemus? non animadvertis? (nonnulli inquiunt) & *τῆς ἀντικειμένην μερίδος ἐγγὺς οἱ πολεμικοὶ τὸν τρόπον, καὶ τὸ εὐδόκιμον τῷ κοινῷ κακῷ θηρώμενοι τῇ ἑαυτῶν αἰσχύνῃ ἐγκαλλωπιζόμενοι*, atqui ſubjunge tu, ſi placet illa Iſocratica, *Πεφύκασιν αἱ πονηραὶ φύσεις, καὶ φιλόνεικοι μὴ πρότερον λήγειν τῆς διαμάχης καὶ ἔριδος, πρὶν ἢ καιρίαν δέξασθαι τὴν πληγὴν, καὶ ἀνεπίληθον τιμωρίας πεῖραν λαβεῖν.* Exſurge Deus, tu diſperge gentes, quae bella volunt: ſed hiſce miſſis dolorem vel ſola recordatione facientibus ad exhilarantia tranſeo: atque primum ad hoc, quod, etſi forſan aliunde acceperis, gaudeo tamen me tibi in praeſens referre, nempe nomen tuum in omnibus his oris Sarmaticis, & ultra Boriſthenen celeberrimum eſſe: & quidem apud plurimos doctrina & gradu praeſtantiſſimos viros magno in pretio haberi, quos tuorum ſcriptorum aeque ac de tuo ſtatu eſſe ſollicitos cognovi. Quid ſi dicerem te, quamquam abſentem reique ignarum, ut cum ipſis amicitiam contraherem, non parum contuliſſe? ſi id praeſtarem, de rei ſucceſſu te certiorem redderem: Siquidem nonnulli poſtquam me tibi familiariter notum intellexerunt, tanto libentius in ſuam me amicitiam attraxerunt: atque inter caeteros Illuſtriſſimus ac Reverendiſſimus Archiepiſcopus Leopolitanus, qui adeo te viſendi ſtudio tenetur; ut ſecundus ſenator Reip: ampliſſimae familiae praecipuus; nonum aetatis ſeptenarium adimplens, de utinere ad Belgas non ob aliam occaſionem ſuſcipiendo, quam ut te conveniat, ac ex facie noſcat, cogitare, ſed & deliberare audeat. Voluptati non exiguae ipſius voluptas mihi eſt; quam ex tuorum ſcriptorum lectione jucundiſſima eum excerpere video, & ipſemet ſaepius eſt teſtatus vir pietate inſignis, ſanctus moribus, doctrinaque & humanitate, quae duo inter eminentes raro inveniuntur, etiam inter claros lucidiſſimus. Hic ille [2] *Joannes Demetrius Solicovius*, qui pro componendis Principum ſupremorum in diſſentientibus inter ſe animis, imo totius Reip. Chriſtianae rebus ob varios caſus diſ-

[2] *Jo. Demetrii* hujus *Solicovii* vita & elogium &c. ſunt in *Ghilini* Theatro literat. Tom. II. pag. 144.

ſolutis ad ſummum Pontificem, Imperatorem, Reges & alios principes multis legationibus faeliciter eſt functus, quique (ut paucis ejus meritorum ſummam concludam) de tota Chriſtianorum relligione, de quiete & bono publico ita eſt meritus, ut paucos pares alibi, neminem vero, qui eum inter Sarmatas ſuperiorem habere merito credatur. Quae res etiam effecerunt, ut non tantum in honore ſummo ſit poſitus, ſed probitate & prudentia admirabilis ab omnibus ſuſpiciatur. neque affirmare auſim, an ab eo inſtituto itinere, de quo ſupra, abſtinere volet: non volet profecto, niſi aetatis, atque inſtantium Reip: negotiorum gravitas, quibus valde premitur, nolentem deſiſtere remoretur. idem literas ad te aliquando dediſſe, quibus tecum notitiam contraheret, mihi retulit. nullum tamen reſponſum (quod maxime optare videtur) dolens ſe accepiſſe, conqueſtus eſt: quin imo an ejus epiſtolae in tuas manus redditae fuerint, nec ne, adhuc ignorare. Quod ea ratione tibi ſcribi exiſtimes velim, ut tanti viri ac de tua amicitia maxime meriti, (quamquam fortaſſis hoc hactenus ignoraſti) nomen & merita in poſterum tibi innoteſcant. Illi, ut ſcivi, tuos mores aperui, quos etſi ex tuis monumentis, eoſdem referentibus honeſtiſſimos, perſpectos haberet, me tamen idem enarrante, & attentus jubebat repetere, quod gaudens ſaepius audiviſſet. te humanum, te comem, ut decet virum ſapientem, & prudentum virorum congreſſu praeter caetera, quae virtutem ſapiant & tibi cordi ſunt; mirum in modum delectari, affirmavi: ſi de ejus deſiderio, nedum meritis, tibi conſtitiſſet, prior ad ipſum ſcribendi provinciam libenter ſuſcepiſſes, non ut ipſe primus ad te ſcriberet, paſſus eſſes, qui hoc unum ſcilicet, ut plus aliis quam tibi ſis natus, & ab ineunte aetate profitearis, & alia quae ex officio ſubaddenda exiſtimavi, & qualis es circa eos, qui merentur, officioſum te eſſe intelligeret. Longiorem hanc epiſtolam, quam ſi ex more tibi grato exararetur, agnoſco. tibi, inquam, qui brevitatis ac proprie docteque ſcribendi, ſed & loquendi obſervantiſſimus doctrinam & methodum eam exactiſſime poſſideas, quae ad haec requiruntur: ut propterea non immerito noſtro aevo te literarum principem ac parentem appellent, me autem neutrum capientem (quî caperem diverſiſſima profeſſus?) ſicuti debiles oculi poſt radiorum ſolarium intuitionem ſolent, ad ſermonis elegantiam potius caecutire, & te propterea (quum tantum auſus fuerim) cum primum Latine ad te ſcribentem animadvertes, & admiratum ire non dubito: tum maxime cum ſepoſito per tot annorum ſpatium, vel ad tantos fragores & bellicos impetus, inter quos ut noris, ſum continuo verſatus, ſaltem corrupto, ſi non oblito Latino ſermone, a quovis argui & merito poſſim, verumque illud ſit viris doctiſſimis aut elegantiſſime, aut nequaquam ſcribendum; ſed & hoc ſi fecerim, earum rerum numero adjungi meretur, quas neceſſitas producit. eſt enim haec idonea quandoque magiſtra, & boni inſtitutoris ſaepius vicem gerit. nam cauſae nequaquam deſunt, quibus ad ſic ſcribendum impellat. Non verebor tamen nonnulla adhuc adjicere, & ſi quaeſieris, (quod futurum puto,) quid toto hoc biennio egerim, intelligas. Bellum harum gentium inſpicio ac Sueci pugnas, arma contra proprium Regem tractantis, com-

commiſſas, & Valachi non laceſſiti tamen contra Polonos, ſed non impune moti, proſpicio, & ſi quid interim otii conceſſum fuit, id laetis ſympoſiis venationibuſque ac ſimilibus exercitationibus, quibus Sarmatae per otium delectantur, eſt traditum. Sed & in militaribus ſtudiis, dum armis ſepoſitis quiete frui licebat, meo more aliquam operam impendere non ſum oblitus: tabulas ſiquidem illas meas militares, Italico ſermone quondam ſcriptas, Latinas reddidi, & in aliam formam redegi, quibus ad lucem addendam quibuſdam in locis ſubjunxiſſe quaedam monita, ſed & exempla non inutile judicavi. Haec Polemica ad tuorum Politicorum imitationem viſum eſt appellare: quorum morem, ut potui, ſum ſequutus: utinam eſſem aſſequutus. In id tamen praecipue mihi incumbendum videbatur, ut currentes ad ſcopum imitarer, qui quamquam ſinguli capturos ſe eum non ſperent, haud tamen a curſu abſtinent, eo contenti, ut ſaltem vel inter priores viſi ſint cucurriſſe, vel omnibus nervis contendiſſe, ut optatam metam attingerent: Nihilominus ſpero adhuc (ſi Deus me de regreſſu agitantem felici itinere frui volet) ex tua humanitate, mi Doctor, aliqua obtenturum, quibus haec mea elegantiora in publicum exire audeant. Hujus epiſtolae, longius quam oporteret, extenſae quidquam praeterea de meis rebus ſingularius in praeſens inſerere mihi non licet, verito, ne ex hac importuna protractione te faſtidio affici contingeret, cui interim ſatis ſit, me Dei beneficio apud Sarmatas, inter vivos, ſed & bene eſſe, tibi indicaſſe, alias, ut ſpero, & brevi & brevius ſcripturum; ſi tamen literarum mearum lectione, te graviſſimis ſtudiis occupatum, nequaquam taedio affici intellexero.

Et Vale, meque ut quondam mihi viſum eſt, ama: faxitque Deus ut continuo optima valetudine fruaris, diutiſſimeque ſuperſtes ſis, qui publicae utilitati tam ſuaviſſimos quam optatiſſimos fructus parias. Leopoli Idibus Decemb. MDC.

[1] EPISTOLA DCCLXXIII.

Σοφώτατέ μοι κύριε Γιοῦστε Λείψιε.

Ἄλλην ἐγὼ καὶ πρὸ τοῦ σὴν εἰκόνα τοῖς τοῦ νοὸς ὀφθαλμοῖς ἐθεώρουν, τῶν θαυμαστῶν σοῦ ξυγγραμμάτων τινὰ διελθὼν, καὶ μεγάλης χαρᾶς ἐπιμπλόμην, ὅταν πως ἐδόκουν τῆς σῆς γλώττης ἐξακούειν τοιαῦτα φθεγγομένης, οἷα ἐκεῖ περιέχεται. τοιοῦτος δέ με καθεῖλκε πόθος πρὸς σὲ, ὥστε πολλάκις, τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, εἰρηκέναι με, καὶ πετασθήσομαι καὶ πρὸς τὸν σοφώτατον Λείψιον καταπαύσω, τῆς τοῦ ἀνδρὸς σοφίας τε ἀπολαυσόμενος καὶ ἀττικισμοῦ. ἐξέκαιε δέ μοι τὸν σπινθῆρα τοῦ πόθου ὁ πανιερώτατος ἀρχιεπίσκοπος Λεοντουπόλεως κύριος Ἰωάννης Δημήτριος Σολικόβιος τοὺς ἐπαίνους, ὧν ἄξιος εἶ συχνάκις διεξιών. ὅταν δ' αὖθις ξυνέβη μοι τῷ σοφωτάτῳ κυρίῳ Ἱερωνύμῳ τῷ Φερρερίῳ ἐνωθῆναι, ἐκεῖνος οὐ ψευδῆ δα-

1 Reſpondet *Lipſius* Centur. ad Germanos Epiſt. LXXXIV. verbis Latinis Graeca plurima miſcens; cum oportuiſſet totam Graecam ſcribere, ſi par pari reponere voluiſſet.

νεισάμενος χρώματα, τοιουτοτρόπως τὴν παρ' ἐμοὶ εἰκόνα ἐκείνην ηὐτρέπησεν, ὥστε οὐ μόνον τὴν ἐμὴν εὐφροσύνην εἰς τὸ μεῖζον αὐξάνεσθαι, ἀλλὰ καὶ σοῦ τῇ φιλίᾳ ἠνάγκασε προσαρμόζεσθαι. οὐδὲ γὰρ δυνηθείην ὑπομένειν ὑστερῆσθαι, μόνον ἐμὲ τῆς σῆς φιλίας, τοῦ γεωμετρικοῦ μεμνημένος κανόνος τοῦ λέγοντος, τὸ, τὰ αὐτὰ τῷ αὐτῷ καὶ ἀλλήλοις εἶναι δεῖ ταὐτά. Δεσπότην τοιγαροῦν ἔχοντός μου τὸν ἐκλαμπρότατον ἀρχιεπίσκοπον, τὸν οὕτω σὲ καθ' ὑπερβολὴν φιλοῦντα, ὥστε σοῦ καὶ τὰ πονήματα εἰς τὴν Ἑλλάδα πέμπειν, ἵνα σοῦ κἀκεῖ διακύρηττεται τοὔνομα, καὶ τῆς μετὰ τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Φερρερίου διατριβῆς ἐντυχόντα, λοιπὸν ἦν καὶ πρὸς τὴν σὴν γράφειν παιδείαν μακρὰν ἀποῦσαν, τὴν τῆς ἐμῆς ψυχῆς διάθεσιν φανεροῦντα, καὶ παροξύνειν τὸν φιλοῦντά σε ἀντιφιλεῖν Κύριλλον. ὃ διὰ τῶν λογιωτάτων γραμμάτων ἀναγγεῖλαι μὴ ἀπολείπῃς, Λείψιέ μοι σοφώτατε καὶ παμφίλτατε: ἐν Λεοντουπόλει τετρακοστῇ Ἰαννουαρίου μηνός. α. χ α.

Δοῦλος σὸς κατὰ πάντα

[2] Κύριλλος μέγας Ἀρχιμανδρίτης τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Ἔξαρχος.

2 Hic eſt *Cyrillus* ille *Lucaris*, cujus fama totam Europam eſt pervagata, & de quo omnia collegit Cel. *Fabricius* Biblioth. Graecae Tom. x. pag. 499. cui addi poſſunt Acta Lipſ. A. 1687. pag. 95. *Clerici* Biblioth. Univ. 1686. pag. 68. & Ephemerid. Pariſien. tomo XLIII. in initio. fuiſſe vero *Cyrillum* hoc tempore Leopoli, miſſum a *Meletio*, apparet ex *Smithi* narratione de vita, ſtudiis, &c. Cyrilli pag. 12.

EPISTOLA DCCLXXIV.

LUDOVICUS SEPTALIUS

Cl. V. *J. Lipſio* S.

Lovanium.

QUanti te faciam, ſemperque fecerim, Vir clariſſime, facilius animo putare, quam ſtilo exprimere poſſum. Tantum enim elegantiae doctrinaeque tribuo, ut quo magis ipſe ab iiſdem abſum, eo minus in earum poſſeſſoribus amandis cuipiam concedam. Ac profecto ita tu quidem de univerſa re litteraria & Antiquitate meritus es, ut qui non in idem mecum certamen concurrat, parum ipſe in litteras animatus videatur. Concurrunt vero non in urbe tantum noſtra, ſed in Italia univerſa magni & nomine praeſtantes viri: qui cum in eo ſedulo eſſent, ut quem affectum tibi ipſi exhibere non poſſent, eundem in aliquo tuorum (quos velut Eruditionis alumnos ex intervallo nobis ſubmittis) exprimerent: ego pulcherrimam conatibus meis occaſionem nactus in *Erycio Puteano* tuo fui: quem ut acceperam *Jo. Bapt. Sacco* & per eum Principi a te commendatum, fovere & ipſe, & ſtudioſa quadam aemulatione obſtringere re ipſa coepi, quanto magis id alii verbis profitebantur: eo etiam libentius, quod in eodem Doctoris ſui aliquam effigiem clare perſpexi; animi praeterea candor, modeſtia inſignis, ac egregia quaedam indoles me ad eum amandum quaſi jure ſuo compellebant. Eidem non modo in acerrimo morbo adfui, medicamque opem tuli, ſed etiam in confinio bonae valetudinis conſtituto auctor aëris mutandi fui. Cum perilluſtri *Jo. Vincentio Pinello*, amicif-

cissimo meo, per litteras egi, ut in lare ejus in [1] *Pauli Aicardi* doctissimi viri locum (qui paulo ante extinctus fuerat) susciperetur. susceptus est. Cum vero nec desiderium absentis ferre possem, simulque benefaciendi ansam e meis quasi manibus in *Pinellum* transtulissem; de revocando, & ad publicum Professionis munus permovendo cogitationem suscepi, ut aliquam tui partem hic publice audiremus. Quid multis, actum, transactum est, nec consilii poenituit. Illud vero accidit, ut quam laudem ille Panegyrico egregie dicto tibi peperisse putabat, ejus pars aliqua communi hominum voce in me collata sit, quam ne diutius injuria usurparem, hac ecce epistola in te universam refundo. etiam atque etiam te rogans; ut gratus acceptusque conatus affectusque meus sit, quem aeternum tibi spondeo, & voveo. Mediolani IX. Kal. Feb. CIↃ.IↃI.

Scripserat *Lipsius* ad *Septalium* Epistolam, quae est in I. Centur. ad Belgas LX. sed ea non reddita *Septalio*, ad hanc respondet ibid. Epist: LXX. celeberrimus vero fuit & suae aetatis fere Medicorum princeps *Septalius*, qui immensis titulis & honoribus auctus, & invitatus a multis regibus, civitatibus & Academiis & a Philippo IV. Protophysici honore totius status Mediolanensis ornatus, recusavit vero Historiographi Regii. vide *Ghilini* Theatr. literat. t. I. p. 150. & *Imperial.* mus. p. 189. qui obiisse 12. Sept. 1633. ait, quare perperam *Mercklinus* Anno 1630. mortem adscribit. nomen *Septalii* habuit gens illa a septem alis, quas pro insigni gerebat. vid. *Er. Putean.* Promulsid. Epist. XXIX. Filius ejus *Manfredus* memoratur a *Bosca* de origine Biblioth. Ambros. pag. 61. & alter *Martinus* Episcopus Dertonensis. in Morerii lexico bis memoratur, *Septalii* & *Settalae* nomine, & sub finem seculi XVI. natus dicitur, cum A. 1550. medio seculo prodierit in lucem. vide auctores ibi laudatos.

1. Vid. *Gualdi* vitam *Pinelli.* pag. 348. Edit. Londin.

EPISTOLA DCCLXXV.

JOHANNES ALNPECKIUS

J. Lipsio S. P. D.

Lovanium.

FEre stupidus musso, Doctissime & Clarissime Lipsi, has ad te exarans; dum ex eruditissimis Editionibus tuis, quibus magnopere delector, te unicum lumen Antiquae Latinitatis agnosco: Sed parce insolentiae hominis, quae prodit ex animo tui & editionum tuarum studiosissimo. Dominum *Joächimum Roggers*, dum sese tibi consanguineum diceret, tui causa magnopere colui, & ei, quantum ex me fieri potuit, praesto fui. Egit hîc causam cum pessimis Judaeis, & licet ipsa causa omnino clara & aperta fuerit, ut ex instrumentis litis, quae penes Dominum *Joächimum* sunt, patet: illi corruptis argento notariis, imo & Judicibus, perplexam eam reddiderunt, & ita perplexam, ut omnino ultra spe frustraremur. Et certe ni divinum auxilium, & tua creberrima fama, quae te universo orbi notum facit, ei subvenisset, causa cecidisset. Dum enim res esset in dubio; ecce repentinum auxilium divinum, Sacrilegi duo compraehensi, & tormentis expositi sunt, qui etiam Apellam hunc, cui dominus *Joächimus* dicam scripsit, postulaverunt. Praeterea rumor ultro citroque a nobis missitatus, ad multos Clarissimos viros tui

amantiſſimos pervenit, eum tibi eſſe conſanguineum. Illuſtriſſimus Archi-Epiſcopus noſter, cui parem nunquam habuit Ruſſia, & Dominus *Jacobus Pretwicz* Capitaneus Trembozolienſis, tui cauſa dederunt Domino *Joächimo* commendatitias litteras, ad Magnificum Dominum Palatinum Ruſſiae, qui ſupremum Judicem Apellarum agit in Ruſſia, qui ſenioribus Judaeis ſevere injunxit, ut Domino *Joächimo* damnum ſubito reſtituant. Judaei contra comminationem conniventes Dominum *Joächimum* indemnem reddiderunt. Id vero accidit praeter ſpem noſtram. Tale enim haec gens inviſa diis nacta eſt hîc in regno Poloniae accrementum, ut vix privilegiis & libertatibus, nobiles (quibus hoc regnum conſtat) non ſuperent, & ſaepenumero citius ex nobili, quam Judaeo juſtitia adminiſtretur. Primae nobilitatis viris ultra modum aſſentantur, ut eis praedia villas & oppida locitent; & plerunque majori pretio, quam ipſi nobiles congregare poſſint, conducunt, & ſic abſente Domino, (nam praeſenti clementia in ſubditos non concederet) hi nebulones gravia & intolerabilia quaeque e pauperrimis quibuſvis ſubditis corradunt, & extorquent. Eos autem nobiles, qui ſunt tenuium fortunarum, & communem plebem intolerabili foenore bonis exuunt, & in extremam pauperiem dant praecipites: nam licet pignus decuplo ſuperet pecuniam mutuaticiam, ſi elapſo anno & ſex hebdomadis non reddunt mutuum cum foenore (plerunque xxv & xxx pro centenis) non tenetur Judaeus ad pignus reſtituendum. tali fruitur haec bellua conſumtrix pauperis vulgi privilegio. Mercatores Civitatum omnino depauperant: nam libere omnes mercaturas exercent, domi & foris in itinere ſordidiſſime & parciſſime vivunt, lucro tantum intenti. Civiles vero mercatores plus politiei & ſuo honori indulgentes, plerunque occidunt. Imo etiam & proventus annui Ecleſiarum, quas vulgo Plebanias vocant, in Volhinia illis locantur; ſed vereor ne me aenigma loqui arbitreris, qui ſerio loquor. Judices Regionum, Urbium & oppidorum muneribus corrumpunt, Juſtitia rara & obſcura, quam tu libro ſecundo Politicorum Capite x. velut ſolem facis, qui niſi imperiorum omne corpus illuceat, tenebrae in iis, tempeſtas, nimbi; quales autem jam jam ſint tenebrae, ex inſtrumentis litis Domini *Joächimi* egregie experieris, & vereor ne etiam brevi tempeſtas, nimbi, hoc regnum obruant, opportune per hanc gentem nequiſſimam. quae etiam ſaepiſſime in hoc regno a Chriſtianorum liberorum ſanguine non abhorruit, ſed tamen plerunque impune, ob quam licentiam fere ex omni Europa haec ſordida, & vagabunda colluvies hominum nihili, ad nos confluit, ut vix prae tanta hominum otioſorum multitudine populares noſtri reſpirare poſſint. Unde autem tanta licentia huic ſpurciſſimae genti in hoc regno accedat, *Martinus Cromerus* graviſſimus ſcriptor nationis Polonae libro duodecimo Chronicorum commemorat. Ego vero arbitror, licet rex juramento confirmet univerſaliter omnia privilegia anteceſſorum ſuorum, tali juramento non eſſe adeo obſtrictum ad tale privilegium, quod nactum eſt inceſtu Regis *Caſimiri*, & quod eſt peſtis univerſae Reipublicae Polonorum. imo libertate Chriſtiana indignum. nonne melius eſt privari membro, quam toto corpore? Quid enim po-

poteſt eſſe abſurdius? Judaeum non poſſe convinci teſtimonio Chriſtianorum abſque teſtimonio Judaeorum? dum Talmuth illorum, ſeu chaös ſacrae ſcripturae, omnino eis prohibeat teſtificari Chriſtiano contra Judaeum. Sed eſt mihi ad manus conſilium cujuſdam Juriſperiti, quod Clariſſimo & Doctiſſimo Domino *Danieli Richio*, Andegavenſi Gallo, pro Domino *Joächimo* communicavit, quod ego gratum tibi fore haud diffidens, tranſmitto. Ut tibi liqueat, qualis ſit abuſus privilegii Judaeorum, qui nobis & univerſae Reipub. Polonorum ſummum portendit detrimentum. Praenominatus Dominus *Richius* hîc nobiſcum fere quatuor menſes, iter agens Conſtantinopolin, conjuncte amicitiae officiis vixit, & tui cauſa, (nam obſervantiſſimus tui eſt) plurimum Domino *Joächimo* praeſtitit auxilii. eſt enim homo omni liberali doctrina politiſſimus, in quo ego ſemper judicavi & in capiendo conſilio prudentiam ſummam eſſe, & in dando fidem. Domino *Georgio Douzae* filio Doctiſſimi & Clariſſimi *Jani* (ô dignum tali patre filium) qui mecum, dum Conſtantinopolin iter ageret, conjunctus erat familiaritate, ſalutem plurimam aut ſcribes aut nunciabis, quem diem ſuum obiiſſe neſcio quae fama advolavit: utique nos homuli, mortales ſumus. Dolerem tamen, adeo immature occidiſſe adoleſcentem apprime doctum, cujus etiam nactus ſum Itinerarium. Vale, vir Doctiſſime, & Clariſſime, ſummum Belgicae decus & ornamentum, & inſolentiae meae ac temeritati ignoſce, nec ſinas rudi & extemporali ſtilo ſcriptas literas pro tua humanitate apud te repulſam pati. pro qua tua erga me benevolentia a me iterum omnia ſumma in te ſtudia officiaque expecta. Datae Leopoli Ruſſiae Pridie Nonas Februarii ∞DCI.

Domini *Simonis Simonidae*, cujus ego ſororis filiam mihi matrimonio junctam habeo, poſtremam editionem, tibi tranſmitto, gratam fore exiſtimans.

Reſpondet Lipſius Centur. ad Germanos Epiſt. LXXXV.

EPISTOLA DCCLXXVI.

Illuſtre, & Eccellentiſſimo Signor mio Oſſervandiſſimo.

Lovanium.

IL Signor *Marco Velſero* m' hà fin d' Auguſta donato il corporeo ritratto di voſtra Signoria in belliſſima ſtampa di rame, ch' hà di ſopra la impreſa di lei, & di ſotto un tetraſtico per elogio. In un medeſimo tempo il Signor *Hercole Achilli*, ducal ſecretario di Mantua, m' ha gratiato delle opere Lipſiane, con le quali mi cibo l' intelletto con meraviglioſo diletto, & giovamento inſieme. Amendue come amici, & ammiratori della dottrina, & virtù di Voſtra Signiora, facendomi teſtimonio, che l' humanità fregia, & perfettiona le pregiatiſſime qualità ſue, m' hanno invitato à ſcriverle, & coſi ad ordir ſeco ſervitù, & amicitia, ſapendo eſſere coſtume hoggimai inveterato in me di procurarmi con ogni mezzo la gratia di quanti letterati, virtuoſi, & ſcientiati fioriſcano in queſto ſecolo. Coſi hò preſo ardire di ſcrivere la preſente

à V. S. & di ſpiegar con un Sonetto la nobiliſſima ſua Impreſa, & con uno Epigramma trattando le ſue laudi, honorarmi con eſſe il nome, & di rendermi non affatto indegno d'eſſer conoſciúto da lei, cui riveriſco, & ammiro in gran maniera. Piaccia à Dio, che cotal mio deſire non habbia volato troppo alto, ſecondo il noſtro Lirico Poëta; onde egli perciò non venga fulminato da V. S. & morto poi ſe ne giaccia. Mà che? mi ſoſtentino detti Signori con la dignità loro, & con l'auttorità ch' hanno con V. S., inſinuandomi per coſi dire nella gratia di quella, pregiata da Prencipi & ambita da peregrini ingegni. Col ſenne della quale ſperanza, in bocca chiudole labra della mia penna, bacciando à V. S. la mano, con le cui dita ſcrive l'immortalità iſteſſa; cupidamente aſpectando ſue lettere. Dalla *Piulega* Caſtello Mantuano, di cui ſon Giudice, & Vicario, il di xxv di Febraro MD. CI.

Di Voſtra Signoria Illuſtre, & Excellentiſſima.

Divotiſſimo Servitore

Antonio Beſſa Negrini.

Ad Clariſſimum Virum, Bonarumque Artium omnium cultorem elegantiſſimum, omniumque ſcriptorum eruditiſſimum Dominum *Juſtum Lipſium.*

Antonius Beſſa Nigrinus, ex Innominatorum Academia, cognomento *Fumidus.*

Ut Coelo Lapſum Lipſi *te ſuſpicit omnis,*
Artes qui callet, Palladiaſque colit.
Sic tibi, quid factis, dictis, & nomine Juſtus
Omnibus & Juſtum eſt laudibus accinere.
Fumidus *haec ideo, quae dat quoque carmina, ſume,*
Forte tua fumo hoc, lux magis eniteat.

Al Signor *Giuſto Lipſio.*

Dovunque guida Febo *il ſuo dorato*
Carro, dovunque aggira i ſuoi deſtrieri,
O' ſia nel noſtro, ò negli altrù Emiſperi,
Sotto l'aduſto Ciel, ſotto il gelato;
Con mirabil ſaper, Lipſio, *illuſtrato*
Hai già l'oſcuro de' dubii ſentieri
Con indefeſſa penna; E'l ver de' veri
Infin nel ſeno à Giove inveſtigato.
Tu il cammin dela mente hà ſi bien retto,
Solcando l'aria, il mar, la terra, e'l Cielo;
Ch' hai vinto, chi meglio habbia e ſcritto, e lecto.
Tu d'ogni antica nube hai tratto il velo,
E riſchiarato ogni più foſco detto
Tal ch' è homaì tuo l' Altar d' Appollo in Delo.

Ant. Beſſa Nigrini.

Antonius Beſſa Nigrini ex Illuſtriſſimo genere, quod a Nigris Romanis ducebat ſtirpem, Mantuae fere vixit. vide de ejus doctrina & ſcriptis *Ghilini* Theatr. Literar. t. II. pag. 24. Reſpondet ad hanc Lipſius Cent. I. ad Belg. 66.

EPI-

EPISTOLA DCCLXXVII.

FRIDERICUS TAUBMANNUS

J. Lipsio.

Lovanium.

NAm quid te celem? Lipſi; cum dolore haec ſcribo. ſuperbia tibi nunquam innata eſt: quod e vita & ſcriptis tuis tam clarum mihi, mihi autem? immo toti orbi terrarum, quam lumen ſolis eſt mero hoc meridie. Et tu, quid cauſſae ſit non queo comminiſci, cur toties per epiſtolam de re litteraria, de re, inquam, litteraria, cujus tu hodie cum *Scaligero* noſtro principatum geris, a me rogatus, ne mu illo Lucilliano reſpondere dignatus ſis; An nullas mearum accipis? Vix eſt ut credam, e ter meis litteris ne unas habuiſſe Mercurium faventem. An noſtram abhorres Wittebergam? haud facies, opinor; niſi ſi oblitus es, quod olim publicaſti, te doctos ubivis gentium amare. At ego non in doctis! fateor, & quid ſi tua culpa, qui diſcipulum ſemidoctum abs te amoves? nec umquam mihi dicis, quod adoleſcenti comico dicitur, *Remeato audacter*. Male peream, mi Lipſi, ſi ullum noſtratium, quam te in his litteris pluris facio, impenſius amo, frequentius in ſermonibus uſurpo: ſive comitatis res eſt, qua tu facile palmam obtines, ſive doctrinae, qua in humanis faſtigium jam pridem exceſſiſti humanum. Interim ego unus abs te negligor, nec in me experior, quod ad diſcipulos meos de te praedicare ſoleo. Amas illum Aeſculapium Plauti, *Camerarium*. Da & mihi aliquid amoris, vel popularitatis cauſſa: Immo fortaſſe & Plauti cauſſa me amare potes, quem publice explicare in hac Academia poſt renatas litteras princeps auſus ſum. Lipſi, Lipſi, Heracliti & Democriti habuiſſent tui, quo ſe exonerarent. noſti! Auſus quin etiam voces jactare per Umbram, & commentarium affectare, atque adeo perfeci: nec diſplicet *Grutero*, *Rittershuſio*, *Scipioni Gentili*. e quorum palato, quod tui plurimum habent, quod ſapiant, conjecturam facito. atque etiam, ubi vacas (ſi hoc verbum in te cadit) has pagellas perluſtra. Et da, quod negatur; fragmenta in primis, vel abs te, vel ab optione & amico. Cuperem plura tecum fabulari, & haberem ſexcenta, maxime Lipſi, ſed quando recogito, quam miſere priores illae perierint, videtur mihi omne tempus ſcriptioni harum impenſum, egoque ipſe una perire. Vale ergo, mi Lipſi, atque haec ex animo ſcripta in animum dimitte. Et me vel ſalute imperti: immo & reſponſo: ſpero enim, aut potius certo ſcio, te Lipſium, hoc eſt, ipſam humanitatem non exuiſſe: quod quidam tamen factum palam clamitant. ii nimirum, qui etiam Ciceronem abs te contemni dictitant: cum tu ipſum facias deum, quod ego ad ravim diſputo. Raptim Wittebergae XVI. Maji, Natali meo XXXIV. A°. Juliano MDCI.

1 Reſpondet ad has *Lipſius* I. Centur. ad Belg. 100. alias ad *Taubmannum* dedit, quae ſunt in Centur. V. Miſc. 86. & duae in editione Offenbachienſi XLVI. & LX. quarum primam ut numquam editam inſeruit ſuis Ephemeridibus Germaniae ſcriptis *Eccardus* A. 1700. pag. 1691. & ex eo *Crenius* tom. XIII. Animadverſ. pag. 79. ſed falſi fuere viri nimium diligentes.

EPISTOLA DCCLXXVIII.

NICOLAUS RIGALTIUS

V. Cl. *J. Lipsio* S. D.

Lovanium.

IN votis meis jampridem hoc praecipuum fuit, clarissime *Lipsi*, occasionem aliquam nancisci, cujus nomine temeritatis hujusce culpam praetexere possem. culpam voco, tum quia ignotus ad te scribere audeo; tum quia exile munusculum in tuas manus pervenire cupio. Sed huic culpae tam promta occasio est, ut facilem excusationi locum superfore confidam. Nec enim fas esse mihi puto, auctores ullos, qui de re militari scribserunt, attrectare, nisi petita prius a te venia: quando tam accurate omnia illa pertractasti, sive Tactica sint, sive Poliorcetica, sive etiam Mechanica. Enimvero, ne quid tibi dissimulem, aurem mihi vellit admonitio, quae in tuis Poliorceticis; fecitque ut curiosa ambitione libros aliquot MSS. e variis bibliothecis eruerem, iisque quam potui diligentissime perlectis militaria vocabula recentioris illius seculi, quae obscura adhuc fuisse mihi videbantur, illustrarem. Quidquid illud est, mitto ecce tibi. emendatissimum autem fore spero, si judicii tui certissimi limam subierit semel. Erit etiam, ut opinor, operae pretium, simile aliquid in ejusdem aevi scriptoribus Ecclesiasticis conari. & praecipua quidem in Curopalate cura. Sed ea provincia danda potius doctissimo *Gretsero*, qui tam feliciter *Junii* σκολιαῖς ἀπάταις obviam ire amat. Super hoc etiam judicium tuum consiliumque exquiro. etenim δίχα μοι νόος. Vale, vir doctissime, & me tui studiosissimum ama. Lutetiae Parisiorum. VI. Kal. Jun. CIↃIↃCI.

Respondet Lips. Centur. ad Gall. 95.

EPISTOLA DCCLXXIX.

J. LIPSIUS

Jo. Baptistae Hansenio.

Romam.

QUid de fato isto epistolarum (nam quomodo aliter appellem?) dicam, nescio: ita crebrae aut pereunt, aut certe ad alios eunt. In tuis ternis hoc noto factum, sed & recenter in iis, quibus inserta quaedam ad me Reverendissimi Vestri scribis, quod equidem doleo, tui caussa, quem merito cum omnibus bonis amo. Itaque siquid est, rogo indica, vel iterari (si potest) cura: efficiam equidem, ut nec mea humanitas, nec mutuus affectus, imo nec officium requiratur. Martio jamnunc respondi, & dabis. Sed heus de *Pigafetta*, itane in Pannoniam? Deus donet & illum consulere optime, & alios exsequi, quae in rem nostram publicam erunt. Magnum enim ibi cer-

ta-

tamen certabitur: nisi pax tamen media dirimat, de qua & scribunt ex iis locis & sperant. Apud nos minuta, sed pertinacia nostra bella. Batavi ad omnem concordiam aures clausas habere, spernere Principatum omnem, & ad populare imperium inclinare. Berckam (Rhenanum opidum est) nunc obsidebant, quo si potiuntur, quod nolumus & detestamur, navigationem & commercia in Germaniam libera habent. Id inhiant, quia maritima in Hispaniam & occidentem navigatio, per edicta Regis & Principum nostrorum sublata aut impedita. Ipsi autem Principes ante quatriduum Brugas Flandriae iverunt, ut fama clamat, Ostendae premendae caussa; ut peritiores susurrant, occultiore consilio in hostes eorumque insulas aliquid tentandi. Deus successum donet. Cum Gallis publice pax est, privatim aliqui ad hostes veniunt; & copias eorum augent. Haec in Belgica nostra. ego nuper in Nerviis fui, animi & valetudinis caussa, apud homines plane ad meum ingenium, comes, candidos, sed & in mensa, quod satis sit, geniales: modum, inquam, & hîc servant, elegantes magis quam profusi. In studiis remissiores sumus, & aetas suadet, cogit valetudo. Senecam diu seposui, deseruisse non dicam. At tu & viri ibi magni, ut scribis, ad *magnitudinem Ecclesiae* me vocatis? non abhorream ab argumento, fateor, vel pietatis gratia: videbo, & siquid decreverim, scies. Etsi tam subito id non potest: & alia quaedam exorsa detexenda sint. Vale mi Hansseni, & tecum *Hemelarius* noster, a quo nihil in tuo fasciculo, quod videris indicare. Lovanii, postrid. Kal. Jul. ∞.ІϽСІ.

Jo. Baptista Hansenius Harlemensis fuit. vide ejus vitam breviter descriptam a *Valerio Andr.* Bibl. Belg. p. 453. vixisse Romae in contubernio summi alicujus viri, apparet ex *Lipsii* Epist. xc. ad Italos & hujus Sylloges DLXXXV. Edidit libellum, sive, ut vocat, caput singulare ex Electis suis, de Jurejurando Veterum, Tolosae 1614. qui liber insertus Thesauro Antiq. Roman. Tom. v.

EPISTOLA DCCLXXX.

J. BAPT. HANSENIUS J.C.

Perill. & Cl. V. J. Lipsio Belgicae Principibus consiliario S.

Lovanium.

[1] P*Aulus Monelia* hospes meus collegit ex epistolis suis nonnullas, ut publicaret. Consilium hujus rei ab amicis est, a se obsequium. Imitatur, qua potest, tuam Musam, & libenter militare se fatetur in tanti Consulis castris. Acer est, apertus, varius, doctus; & quod tantopere tibi placet, eleganter brevis, & elegans breviter. Is duo abs te petit, primum, ut scriptionis hanc partem, ex visis, Archicensor aestimes, calculumque adjicias album auctori, si meretur. deinde, cum Tullios, Lipsios, Plinios, Apollinares,

1 Ad hunc sunt quaedam Lipsii Epistolae in Centur. ad Italos. XIII. LV. & LXVII, officiosissimus vir fuisse videtur, & cui multa Lipsius in Italia curanda mandabat. aliquot ejus erant epistolae ad Lipsium; sed cum praeter verborum honorem nihil fere continerent, omittendas censui.

res, Symmachos, aliorum litteras suis miscere videat; voluit idem imitari, sine offensione tamen, quae ei instar supplicii est, eorum, qui ad eum: imprimis autem *Lipsii*; qui apud hunc virum tanti est, ut in exilium ad Cimmerios deportari malit, quam displicere: Ego, etsi existimarem, te haec tam facile concessurum, quam pirum vulpes comest; tamen veritus ille, ne crimen incurreret, tunica dignum molesta, facultatem petit, tuas ad eum, ut imprimat; quod te inscio non audet. Memoria teneo, Magnum illum Annalium parentem, Cardinalem meum *Baronium*, *Stanislai Rescii* Poloni, viri diligentis & eruditi, audaciam sancte repressisse; cum iste, innoxia popularitate, litteras ejus publicasset. eumque recte *Rescium*, a rescindendis amicorum secretis appellasse: at *Stanislaum* modeste respondisse, nihil a se peccatum esse, imo hoc exemplo, multum nos Rufino debere, qui Hieronymi, utilissimi humano generi scriptoris, noctes sibi creditas promulgaverit. multum Timotheo, qui sacri illius pectoris arcana, summo omnium fructu publici juris effecerit. denique si Augustinos, Gregorios, Arnobios, Tertullianos scrinia occultassent; addo ego, si quid hac parte neglectum esset, foecundum hunc errorem fore, & non nisi multo emendam hanc audaciam non arcendam. Dices, legi alia a me, etiam in isto genere, & stilum non aeque te semper intendere. de illis, non dico. de isto, ubique *Lipsius*, *Lipsius*; ejusque sermo semper viridis, semperque gravatus. scribe itaque, quid placeat, sed cum recordatione, Animum hunc nostrum factum & solentem violare. Heri *Cl. Monelia* litterarium munus ad te misit; Carminum libros [2] *J. Bapt. Pinelli*, Magni poëtae, in parvo hoc mercatu litterarum lege, si videatur; & salve ab Hospite meo viro optimo, & a tuo *Hansenio*. Genuae. VII. Kal. Oct. ∞IↃCV.

2 Hunc *Pinellum* ignoro, nisi intelligatur *Joh. Baptista Pianellus*, cujus carmina Italica recenset *Allatius* in Apibus Urbanis in additionibus, pag. 261.

[1] EPISTOLA DCCLXXXI.

J. LIPSIUS

Dionysio Villerio Canonico & Consiliario.

Tornacum.

QUas in sermone mutuas statim vices redderem, eas ecce in scriptione. Tuae mihi jamnunc redditae, pono & scribo. Quod attollis munuscula ad te missa, quid nisi benignitatis tuae est? ipsa per se munuscala sunt, & quidem chartacea: sed affectus tuus est, qui ea aestimat, & rebus levibus pondus donat. Fac, non corrigo: & iste semper gravis & gran-

1 Hanc epistolam forte innuit in fine Epistolae LXXXV. Centur. I. ad Belgas. licet nota temporis aliquantum discrepet. plures autem ad hunc *Villerium* scripsit Lipsius. erat autem Vir Antiquitatis & rei nummariae studiosissimus, & praecipue patriarum familiarum, teste *Valer. Andrea* in Bibliotheca Belgica. & *Lipsii* fuisse olim Bruxellae, cum prima rudimenta poneret literarum, condiscipulum, *Sweertius* in Ath. Belg. testatur. vid. I. Cent. ad Belg. 2. Celebrat vero egregie hunc *Villerium* Cancellarium & Canonicum Tornacensem *And. Catullus* in Tornaco pag. 112.

grandis talia habeat, quae ab affectu, certe tali, promanant. voves consuetudinem nostram: dii deaeque me perdant, nisi ego tecum aut supra te: sed, ut ais, coërcenda haec desideria, & ubi locorum Fatum nos constituit, manendum & parendum. *Quid aeternis minorem consiliis animum fatigas?* illud bene & votive, quod intervallo grandi non dijungimur, & literae nostrae saepe, ipsi nos interdum commeare possumus, te & Fato non vetante. Tu sane vel candore illo, vel lepore (amorem mitto) nos attrahas, *sive est naturae hoc, sive artis, mirus utroque*, sed hîc desino. Ostenda ubi es? omnium scriptionum & sermonum argumentum. Bruxellâ heri ad me, rem pro confecta haberi, & adventu novarum copiarum oppugnandam statim & expugnandam. Modo ne Thrasonia ista spes sit: & gratulari in facto malim, quam jactare faciendum. Tamen, ut mea opinio est, aegre tenebunt hostes, nisi milite in terram exposito pellant, aut caedant, quod abominor, nostros. Angustiae alioqui loci non videntur ad longam defensam. In Pannonia de pace agi nos quoque audivimus. & sunt qui putent peragendam. Ex re Austriacorum id fore ego censeam, quibus civiles turbae non suadent, imo vix permittunt bella externa. Quod si pax ea non coit, haec aestas cladem, & ex ea inclinationem rerum in alterutram partem dabit. E Polonia ad me litterae, in quibus *Carolum* Suecum Livoniae maximam partem occupasse: Polonos in eum arma & copias parare. sed de caesis nullus adhuc sermo. [2] Quod ais de *Casaubono*, Dii velint ratum certumque esse. Ego ab eo ante biduum literas, in quibus migrandi sibi animum fuisse, sed nova liberalitate Clementissimi Principum (ita scribit) retentum. magna res sit, si ille noster. de me valeo ut soleo, id est, incerto & tenuiter, nec gladiator, aut athleta certe unquam ero. Quid tum? si ab animo & pectore isto firmus persevero,

Nec leves somnos timor aut cupido
Sordidus aufert.

In Seneca iterum eram, sed manu lenta, & pene renitenti. quid sit nescio, amo scriptorem, nullum magis nostrum aut meum. Centurias parabam, in quibus *Villerium* legi, ego & Amicitia ipsa volunt. Aliquot tamen ex iis mihi periisse scio: si habes mitte, & me animo clausum gesta. Lovan. IX. Kal. Sext. CIↃ.IↃC.I.

2 Intelligere rumorem sparsum de Casauboni transitione ad Pontificios puto. vid. & Epist. CCCLXV. & DXXIX. & alibi memini me quaedam notare.

EPISTOLA DCCLXXXII.

DIONYS. VILLERIUS

J. Lipsio S. D.

Lovanium.

INsculptum in celeberrimi illius templi Delphici vestibulo memini, *Nequid nimis:* Vetans altum de Diis sapere, ne si in abyssum illam impellat mens, obrua-

obruatur. fateor colla ſubmittenda, a Sanctae tamen dignitate alienum, ſi ſimplici narrationi credamus, quam Porticenſes, etiamſi ſupra caeteros omnes divinitati providentiaeque plurimum tribuant, rejicient, niſi apodeixi fulciatur. Hallenſibus debebant eſſe contenti, Urgent ſcio, differ, ſi potes, haec, quippe rerum facies mutationem brevi futuram portendit, longe aliam, niſi animus fallit, a multorum exſpectatione, perges tamen, ſi judicium ſequaris cujuſdam Ariſtarchi noſtri temporis, in operoſo volumine decernens hiſtorias Hiſpanicas prae caeteris legendas, quod plenae ſint miraculis, riſi. credo id dicere, ut longinquis ſuis fidem adſtruat, quia nulla prope. Polonum cum commendaveris, de proſpero ſucceſſu nihil dubito. Idem tibi quod mihi judicium de Polemicis contigiſſe gaudeo. Crebri hîc Sermones de pace evanuere, opinioque quam de Anglo conceperant refrixit. Dum ſuperioribus diebus tuum de bibliothecis Syntagma evolverem, ubi de Muſeo Alexandrino agis, mihi venit in mentem alterum, de quo Zonaras libro Annal. III. in Leone Iſauro. Utinam & hodie loco tot Burſarum & Seminariorum, Muſeum aliquod excitaretur; non quod cetera improbem, verum doleo doctis nulla aſſignari praemia, nec quietem. Levem Muſei umbram refert collegium Sorbonae Lutetiae. *Richardotum* noſtrum ad te profectum intelligo, neſcio an tibi, quod erat pollicitus, profectionem in has regiones perſuadebit. o Utinam. Vale. doctiſſ. Lipſi, tuumque Villerium ama. Tornaci IIII. Kal. Decembris.

EPISTOLA DCCLXXXIII.

DIONYS. VILLERIUS

Clariſſimo Viro Domino J. Lipſio S. P. D.

Lovanium.

EPiſtolae tuae teſtes mihi videntur atri cujuſdam humoris, quo torqueris, huc evola, excutiemus, nullum quippe praeſentius remedium peregrinatiunculis, & fidis liberiſque amicorum ſermonibus, ſi publica te non cruciant, ut ne vel cogitationem iis impendas, quod privatis torqueris? Valeant curae, quod ſupereſt vitae, genio amiciſque indulge. Mihi hîc bellum atrociſſimum cum monachis, quos expugnare nequeo. obiit Abbas S. Amandi, ut in defuncti locum D. *Petrum Richardotum* eligant perſuadere conor; conjurarunt non alium, quam e ſuo coetu deligere, etſi ad id oneris impares ſint eorum humeri, ineptiſſimus quiſque idoneum ſe credit, tanta laborant ambitione: conjurationem diſſoluturum me ſpero. Domino Praeſidi accurate ſcripſi, filio in praeſenti occaſione ne deſit, idem ut tu, Dominuſque [1] *Clarius* praeſtetis rogo: hanc occaſionem elabi ſi Praeſes ſinat, calvam poſtea reperiet, urgendus eſt, filius ſolus idoneus mihi, qui labantem hanc domum reſtituere poſſit, videtur. Vale, mi Lipſi. Tornaci XX. Februarii.

1 Forte intelligit *Johannem Clarium* Tungrenſem, & Theologiae Doctorem & Profeſſorem in Academia Lovanienſi, de quo vid. *Val. Andr.* & *Franciſc. Sweertium.* & Faſtos Academicos pag. 128. ubi ejus Epitaphium. Obiit XXII. Aug. 1611.

EPI-

EPISTOLA DCCLXXXIV.

THOMAS FIENUS

J. Lipsio.

Lovanium.

CLariſſime D. Lipſi. Non prius volui ad T. E. ſcribere quam ſtatus aulae noſtrae & conditionis meae aliquali diuturna converſationis & habitationis mora probe mihi eſſet perſpectus, ut ita de eo aliquid ipſe certi firmiterque perſcribere poſſem. Hactenus autem qualis ille ſit, propter longam ab urbe in itinere Lotharingico abſentiam, ipſe cognoſcere aut animadvertere vix potui. Nunc pro pauco illo tempore, quod hucuſque a reditu interceſſit, utcumque mores aulicorum, inſtitutum vivendi, normam principum, indolem & conditionis meae qualitatem didici. Quapropter cum poſt biduum hinc iterum mihi cum Principibus ad venationem ſit abeundum, a qua ante ſex ſeptimanas non ſum reverſurus, unde forte mihi ad te ſcribendi non erit illa commoditas, ne me negligentiae tui ſuſpectum habeas, omittere nolui, quin aliquid de itineris mei ſucceſſu & ſtatu meo breviter tibi ſcriberem; eo magis quod Excellentiſſimus D. *Mermannus* meam ad te ſcriptionem urgeret, quo ea occaſione ſuam quoque ad te adjungere poſſet. ſcias itaque, Clariſſime Domine, quod iter meum primum faeliciter, laus Deo, ſucceſſerit. Fui profectus Namurco quatriduo in comitatu Illuſtriſſimi *Virginii Urſini*, cum eo dies integros in Philoſophia naturali jucundiſſime diſputavi: ei gratiſſimus fui, & niſi ad obſequia Sereniſſimi Bavariae Ducis iviſſet, ſui, ut dicebat, Domini obſervandiſſimi, ab eo, ut jurabat, numquam fuiſſem dimittendus. ſed vel Sereniſſimo Duci Magno, apud quem agit, vel Romam ſuis amicis ad honeſtiſſimam conditionem commendandus: ſummum ejus erga me favorem non poſſum ſatis praedicare. Cum ei valedicerem, rogavit, ut ſi quid eſſet, in quo ejus poſſem officium, operam aut favorem deſiderare, dum ei praeſens adhuc eſſem, peterem, ſe qualecunque illud eſſet, ſerio praeſtiturum. De tua Excellentiſſima crebra inter nos mentio fuit. Certe Princeps eſt valde humanus, generoſus, & in Philoſophia naturali tam ſolide doctus, ut multis doctis ejus profeſſoribus ipſum auſim comparare. Ut Monachium veni, a Sereniſſimo Duce Domino meo benigne & humaniter ſum exceptus, & poſtridie eum in Lotharingiam ad Thermas Plumbanas, & inde Nancaeum ſum comitatus. Thermis illis uſus eſt uterque meus princeps ad foecunditatem ſpatio 18 dierum. Eo convenerunt quoque Sereniſſimus Dux Lotharingiae, Dux Barri, Comes Vaudimontanus, Sereniſſima Principiſſa Catharina, filia Ducis Lotharingici innupta. Nancaei Princeps meus valde magnifice, & cum magna pompa, donis ſplendidis, conviviis & tripudiis fuit exceptus. Ut reverſi ſumus Monachium, venit eo Sereniſſimus Elector Colonienſis, ſed paucis tranſactis diebus Pragam abiit, & inde rurſum in Bavariam reverſus

Fri-

Frisingae in sua Episcopali Cathedra pro tempore residet, illinc subinde ad nostros Principes, & ad communem venationem excurrens. Sanitas ejus ambiguo loco est, & non videtur ei longam promittere vitam. Fuit hîc quoque Serenissima Archiducissa Tyrolensis, Mantuani Ducis soror, Archiducis Ferdinandi conjunx, quae pietatis ergo ad Montem Sanctum, qui hîc in Bavaria est, venerat. Dux Mantuanus fuit quoque expectatus, imo nobiles ei obviam missi, sed valetudine adversa impeditus hactenus tantum expectatur. Iturus est in Hungariam ad bellum Turcicum sub auspiciis Imperatoris. Serenissimus Dux noster & conjunx ejus firma valetudine sunt, nihil praeter infecunditatem dolentes. Principes certe sunt piissimi, benignissimi & prudentissimi. Ipse Dux in nullo non scientiae genere versatus. Latine, Italice, Gallice est peritissimus: moribus modestus, sapientia maturus & circumspectus in loquendo. In vultu & moribus gravitatem cum quadam benignitate conjunctam gerens. Aetatem ostendit quadraginta ad minimum annorum, vix tamen viginti novem perfecit, vir est formosus, & statura media, corpore optime formato, Belgica aut Italica facie. Multa me de tua Excellentia rogavit, illamque maximi facit. Summo me favore prosequitur, & familiaritatis ac singularis propensionis signa maxima etiam publice ostendit, quo nomine etiam omnes nobiles me colunt & amicitiam meam expetunt. Dominus *Mermannus* magnae apud eum est authoritatis, & intimorum ejus consiliariorum forte intimissimus, ut ita barbare loquar. Omnes nobiles aulici modesti, morati, probi, omne vitium ex ista aula exulat, ebriosos, leves, inertes homines princeps odit & contemnit. Omnia ad virtutem, modestiam, pietatem comparata. Senior Dux *Gulielmus*, moderni Ducis pater, in publico nusquam comparet, cum sua sanctissima conjuge *Renata* vitam quasi monasticam degit apud Patres Societatis in Palatio, quod sibi juxta, imo in Collegio eorum, extruxit. Lugubri nigra ex panno veste induuntur. Omnes ministri & pedissequae eodem modo, Dominum a servis vix destinguas, omnes habitu sunt Canonicali. Cum semel Serenissimam Archiducissam Tyrolensem praetactam, una cum principibus Dominis meis, ad convivium invitasset, cibi omnes mensae e patinis argillaceis, seu terreis adhibebantur, argenti aut auri nihil splendebat. Adeo ut mundo & gubernaculis plane valedixerint: Imperium ipse a se simpliciter abdicavit, omnique omnino se jure exuit, subditi in obedientiam filii *Maximiliani* omnes juramentum praestiterunt. Viri singulariter docti hîc pauci sunt, unus inter alios est D. *Fuggerus* Praepositus Frisingensis, curae meae obnoxius, & mihi familiaritate vinctus, qui omni scientiae genere est insigniter eruditus. Is tuam quoque Excellentiam per me jussit salutari. Omnia hîc plena laudibus nominis Lipsiani. Libri apud bibliopolas hîc nulli fere venales, nisi tantum Domini Lipsii, nullus angulus non personat sono gloriae tuae. Breviter, tu es parvulus Deus in hoc mundo, quo non tantum amaris, honoraris; sed quodammodo adoraris. Bene tibi profuerit tua Philosophia, si tantum te istam vanam mundi gloriam interno illo animo spernere docuerit, ut ita postea non minor Deus fias

in

in Coelis. Urbs Monachensis est certe pulchra, populosa, magna & altissimis constructa aedificiis, nitidissimis & mundissimis strata plateis. Homines magis quam in alia Germania morati. Medici Ducis quatuor sunt. Officium eorum est per vices, septimanatim surgenti, prandenti, coenanti assistere, & eum peregre proficiscentem comitari, Etsi autem conditio mea ob dictas causas optima sit & magnifica, quia tamen non est mihi illa libertas animi corporisque tranquillitas, illud otium musarum, illa cum doctis & mei similibus conversatio, quae Lovanii fuit, sed tantum cum nobilibus & aulicis illis, quorum domus longe sunt ab Helicone remotae, ideo haec migratio nonnullam mihi molestiam adtulit, maxime in primo, etsi nunc aliquo modo assuesco. Experiar itaque annum unum, & quomodo se genius meus conformabit videbo. Heri e Belgio intellexi, matrem meam Antverpiae animam agere. Deus faxit, ut bene illi sit ad corporis animaeque salutem. Si de morte intelligo, mox iterum semel ad vos recurram. Hîc adhuc est D. *Damantius*, Excellentissimi Cancellarii *Damantii* frater, qui vellus aureum principi esset exhibiturus, si quispiam eodem jam ante insignitus praesens esset. In eam rem fuit multo tempore expectatus Archidux Styriae *Ferdinandus*, sed ob bellum, ad quod personaliter est profectus, huc veniendi otium non habet. Ideo dictus D. *Damantius* redeundi, negotio infecto, mandatum ab Archiduce *Alberto* indies expectat. Vale, Clarissime Domine, & me ama, ac inter tui amantissimos, colentissimos & primos tuarum laudum praecones habe. Haec tibi raptim scribo. Nolo itaque ut in stylum animadvertas, Ego medicus; ego tibi doctae scriptionis curam professionemque relinquo. Vale iterum, Clarissime Domine Lipsi, aliud enim epithetum tibi nunquam do, quod vere tuum, & proprium. Monachio Pridie Calendas Augustas A. 1601.

De *Thoma Fieno*, sive *Fyens* Belgice, vide *Valer. Andr.* & *Franc. Sweertium.* reliquisse iterum aulam Bavaricam, & deinde Belgicam etiam Alberti & Isabellae, ut Lovanii Medicinam profiteretur, narrat *Valer. Andreas.* quem & vide in Fastis Academicis pag. 237. rediisse vero ante annum 1604. patet, quia eo anno Rector fuit Academiae, quo honore ter perfunctus est. obiit vero 15. Martii 1631. *Thomas Mermannus* vero, cujus hîc mentio, medicus & consiliarius Ducis Bavariae fuit, ad quem *Lipsius* scribit Centur. ad Germ. Ep. LV. & LXXVII. ubi videmus commendare *Lipsium Mermanno* hunc *Fienum.* vide de eo Lindenium Renovatum p. 1021.

EPISTOLA DCCLXXXV.

J. LIPSIUS

Cynthio Aldrobrando S. R. E. *Titulo Sancti Georgii Cardinali.*

Illustrissime & Reverendissime Domine.

Romam.

ADitum mihi struere, & pulsare fores tuas petitor debebam, nisi eas benignitas tua sponte aperuisset. Eo audacius ingredior, & preces ecce meas depono. Est in contubernio & ministerio meo *Hubertus Audejantius* Bru-

gensis, qui a manu & studiis plures annos mihi fuit. Morum honestatem, ingenii industriam, ministerii sedulitatem & fidem sic mihi probavit, ut praemium aliquod operae debere me censeam; & solvere adeo velim, sed a vestro aere. Quomodo? ad benignissimi Pontificis & parentis sacram illam aram venio, & beneficium conferri supplex peto, quod in patria ejus nunc vacat. Libellus noster rem dicet: Ego, Illustrissime & Reverendissime Domine, tua auctoritate & gratia nitor, & rogo eam mihi tribui, etiam adolescentis caussa, qui ingenii dotibus revera produci meretur, & Ecclesiae bono crescet: cui te, Illustrissime & Reverendissime Domine, diu superesse interius est meum votum. Lovan. postr. Kal. Decemb. CIↃIↃCI.

Ad hunc *Audejantium* scripsit, praeter alias ad contubernales, inter quos erat, doctissimam Epistolam Centur. III. 38. ubi agit de ratione scribendi, & distinguendi verba, ut eum imbueret ministerii sui rudimentis: erat enim *Lipsii* amanuensis; ipse etiam parentavit magistri sui manibus elegia, quae inter Epicedia in Lipsium legitur pag. 31. Obtinuisse vero hoc beneficium videtur: nam *Valer. Andreas* in Biblioth. Belgica eum Canonicum ad D. Donatianum Brugis fuisse dicit. Prudentium voluisse edere didici ex Epistola *Jungermanni* ad Goldastum CXVIII.

EPISTOLA DCCLXXXVI.

Sire.

Lovanium.

ENcores que deja une aultre fois ai entreprins la hardiesse de me remonstrer rurallement vers la tant digne & fameuse Perssone de Vostre Excellence, ne m'ai sceu detenir de cheoir au mesme abisme de simplicité: mais non d'arogante temeraire outrecuidance, ce que à Dieu ne veuille: Ains comme a Dieu est notoire, & plusieurs Grands Perssonages de Marque de diversses Regions, & bien estranges contrees; si besoing fust, ratifierioint: comme & de quelle debile action me reclame: Treshumble serviteur d'un tant Reveré, non seulement des Princes Catoliques, ains aussi Protestants! En oultre de toutte la Maison Serenissime D'austriche, delaquelle ay commission & promesse d'un don de mille Ducats, pour mon vin: Si scaurai si bien jouer mon Perssonage d'esmovoir la Perssone de Vostre Excellence, de venir en la ditte Maison: en laquelle elle sera entierement avecque toute sa famille fort noblement entretenu & nourri: sans despendre une maille. deffrayè jusques ici: avant bouger dillec luy seront delivres comptant de don deux mille tallers: & les gaiges ordinaires monteront jusques a quinse cents Reychsdaldres: sans dons presents ordinaires: les quels excederont le tout: tant d'un, que d'aultre costé: il plaira A V. Excellence se daigner de me commander, ce que a icelle trouvera bon de sa part respondre: ce que ferai avec ce bon zeleus desir, que suis obligè: comme ung sien domestic serviteur treshumble: Cependant plaira A V. Excellence à la fois visiter ces Princes & Genereus Cavagliers vertueux avecque ung petit mot: je m'asseure sans aulcune doubte de leurs Realites: quils ne se scauront leur detenir, de non seulement respondre; ains

ains renvoyer quelque memoire selon leur qualitez: Et en premier lieu plaira A V. Excellence d'envoyer ung petit mot au Illustrissime Baron *Charles de Liechtestain*, & au Sieur *Jan Barvice*, Secretayre privé & Conseillier de sa Majesté Cesaree: Aussi a ce Noble Sieur *Forgatsch*, Cavalier Hongrois; & au Illustrissime Sieur *Adam Gal Poppel*. Toutes fois pas oubliant de me recommander de passe vollant: encores que ne l'ai merité envers la Perssone de Vostre Excellence, laquelle je desire reverer & servir tres promptement selon mon debil povoir: j'envoye ici quelque peu de semence plus freche; que celle, laquelle je la presentai en Lovain: a scavoir *der Lanckeletten Stöckrübell* les quels j'espere, que V. Excellence trouvera bon. tant crues, que accoustres entieres, au mouton. Sil plaist à Vostre Excellence mander quelque chose au Duc Electeur de Saxe *Cristianus*: lequel en bref viendra ici: l'exploiterai tresvolontiers: j'envoye ici quant e quant: Le Tiltre du Sieur *Baron de Liechtenstain*: lequel Sa Majesté Cesaree creera Prince de L'empire en la premiere Diete: laquelle se faira environ la Sant Martin A Ratisbone. Ces jours passes cependent, qu'on fit bonne chere, Le Turc se saisit de Petite Gomorre: mettant au fil de l'espee tout ce quil y trouva. Sa Majesté envoye en Moscovie le Sieur *de Ton* en une Ambassade, & traitte de fort grande importance. Dieu y veuille conceder bone issue: Car les Polacs tachent aultant nostre ruyne, que les Turcs & Tartares. *Charles* Duc de Swede a este deffait, gagnant le hault, mais ung sien filz Bastardt demoura engajé, en se cuidant saulver en une maison forte. Atant le Comte de Solms, s'estant encheminé de Hollande, en ca est mort au chemin: Non moins regreté que le Duc de Mercure: N'osant passer oultre, Sire, prierai au Createur de preserver la Tres noble Perssone de Vostre Excellence, à laquelle je baise les Mains & entierement me recommande: De Prague ce 20. Mars 1602.

De Vostre Excellence

Treshumbl. Serviteur

Philibert Meurier Alias Maulpergher,
Gentilhome dela Maison de sa Majesté Cesaree, & Maistre D'hostel du Illustrisme Sieur de Liechtenstain.

Hanc epistolam, antiquato & fere barbaro sermone conscriptam, edidi, quia nusquam, nisi in illa, vidi Lipsium ab Austriacis vocatum, tam luculenti stipendii spe ostentata. quare dubito, an ex publico decreto talia vere potuerit promittere hic aulicus. nec credam, nisi aliunde constet.

[1] EPISTOLA DCCLXXXVII.

J. LIPSIUS

Erycio Puteano suo S. D.

Mediolanum.

ANtverpiae sum, nec bona valetudine, tenui spe ejus emendandae: nam duos menses jam langui, dicam, an tabui? utrum erit, ego aut fama dicet. Vidi jam nunc scriptum, quod Italia vestra in me dedit, a mero livore & bile. sed & imperitiae omnia plena. [2] pudeat respondere, ut omittam perpetuum meum sensum in talibus silendi. Illud video, falsum librum eum Mirandulanum esse; certe non veterem, qui pro tali adfertur. Inquirere te velim, & item de auctore. Quod liber non vetus, multa argumento: sed illud firmiter, quod etiam priores libri sex in eo scripti, quorum unicum tamen exemplar Europa habuit ex interiore Germania petitum, illud Corbejense. Hoc tunc Mirandulanum ubi latuit? sed mihi luce clarius est, falsum codicem esse; aut scriptas saltem ad oram male sagacis & audacis alicujus ingenii notas. Tempus dicet. sed & tu, ut dixi, nava hanc operam, & exquire, & scitiorem me redde. Nebuloni homini respondere si libeat, aut me deceat, horarum aliquot spatio calumnias pellam, imperitiam producam. Pro te ad Cardinalem *Borromaeum* scripsi nuper, sed & ad te: arbitror accepisse: Vale, mi Puteane, & tu optime *Septali* salveto. Antv. III. Non. Majas CIϽIϽCII.

1 Respicit haec epistola libellum, qui Bergomi 1602. 8. prodiit, hoc titulo, *Pompeji Lampugnani Collatio notarum Justi Lipsii in Cornelium Tacitum cum MSS. codice Mirandulano.* cujus auctor adhuc latet: varias supiciones vide apud *Fabric.* t. II. Biblioth. Latin. p. 754. & supra jam saepius de eo mentio facta fuit. vide ad Epist. CCXLIII. CCCLVI. & alibi.

2 Mutavit tamen hoc propositum, & quidem brevi: nam mense Junio jam Antwerpiam misisse Apologeticum imprimendum scribit Ep. CCCCXIII. & ad *Puteanum*, mense Augusto jam respondisse, scribit Cent. V. Misc. 5. in qua epistola omissa quaedam, quae ex MSS. ita supple, & post *in numerum venitis*, interpone. *Revera non vidistis; an Genium tu gentis nostrae mutas, & illum callidum ac tectum assumis? si sapis, Belga esto, & moribus antiquis, id est apertis.* quae ne Italos offenderet, omisisse credo. in fine etiam Epistolae addiderat. *In Extrema epistola tua aliquid est, quod invitus aut moestus legi. Quis tibi concursus cum illis, quos venerari hîc solebas? fac etiam nunc, & pietati fasces submitte.*

[1] EPISTOLA DCCLXXXVIII.

ERYCIUS PUTEANUS

J. Lipsio.

Lovanium.

CLarissime Vir. At ego vellem ipsum hunc *Septalium* meum, imo tuum videres, & audires coram: sic vero noscendum & amandum magis. Utrumque illud mihi contigit, ut videam cottidie, quem in scriptis colo; audiam, quem tu consortem studiorum aut sensuum tuorum optas. Serio dico: post

1 Respondet ad hanc Lipsius IV. Centur. Misc. 54.

post *Quinctii* mortem hic unus est, qui benigno me oculo respicit, & sine quo abhorream ab hoc munere, ab hac juventute, ab hac urbe. Nam munus, etsi honestum, tardum ac difficile nimis stipendium reddit. Plus profecto negotii mihi cum thesaurariis, quam cum litteris. Sic distrahitur animus, & de praemio, quod meruit, disceptare cogitur; sed apud illos, qui indocti, inhumani, luto suo immersi, perire putant quidquid in litteras insumitur. Jam vero juventus aliena ab omni animi cultu, sedere, audire, discere in publico erubescit. Urbs denique tota mercium, & turbarum, in qua etsi Aesculapium habeo, bonam valetudinem non reperio. Velut in via lubrica ex intervallo titubo & cado, etiam cum caveo, & sollicite figo pedem: ac tum manum *Septalius* porrigit, levat; sed ita ut maneam tamen in eadem via, & luto, ut sic dicam, morbi. Ecce cum tuas acciperem decumbebam, & pharmacum sumpseram: nunc valere mihi videor; utinam perrenne sit. voveo, &, quasi voti securus, iter & Romam cogito; sed, ut opinaris, excursus dumtaxat caussa. In biennium etiam obstrictus sive addictus Mediolanensibus sum; solvere aut rumpere hoc vinclum nec fides nec fama sinit. Romae quidem, invitantibus non de plebe viris, egregie ac basilice esse possem, apud Comestabilem *Columnam*. quam ego conditionem nec respui omnino, nec admisi; ut coram videam, examinem, ac deinde deliberem, nihil temere aut sine auctoritate *Septalii* nostri acturus. A Rege nostro dependere tutum censeo; si tamen res ejus meliori norma ac ordine irent. nunc mera quaedam confusio haec administratio est, & sub uno capite tot capita publicum privatum habent; ac dum sibi quisque studet & rapit, publicum atterit. Haec ego; ut in pace hac nostra laborare rempublicam videas, & cum ea studia litterarum. Deus fortassis mutabit, & optimus ille Princeps, quem habemus. Quod *Saccus* ad te scribit commeatum me a Senatu obtinuisse, nescio quo stomacho excipiam. Trientem stipendii mei, cujus jam sesquimensis transactus, petii: senatus ad thesaurarios me remisit. Et hoc ille vocat commeatum obtinere. O quam alienus *Septalius* ab his moribus! De Stoïca Philosophia irritasti desiderium nostrum, & semel gustare havemus illa melioris vitae doctrinaeque secreta: quae & hoc & alio quoque aevo prosint. Epistolarum Fercula Secunda Francofurtum misi: ac Bellaria mox sequentur, ubi Roma rediero. Cardinalis noster magnum & aeternum negotium molitur, bono litterarum publice hic [2] Bibliothecam dedicaturus, in quam viginti millia aureorum insumet. Instituet e prisco more Recitationes, conscriptis provectae aetatis & doctrinae viris, qui annuum aliquem reditum singuli accipient, ea lege, ut quotannis in publicum quidpiam edant. Res mehercle digna isto viro, & quae fortassis ad bonas artes multorum ingenia excitabit. Sed haec omnia distinctius aliquando scribam, imo brevi, cum consilia Cardinalis magis se aperient. Vale, Clarissime Vir, meque ama, ubiubi semper tuum. Mediolani, IV. Eid. Mart. ∞.IↃCIII.

2 De illa nuper egimus in Praefatione ad Thesauri Italici Tom. IX. parte 6. ubi egregium *Petri Pauli Boschae* opus de Bibliotheca Ambrosiana recensuimus.

Inscriptiunculam Scholae nostrae praefigendam nescio an miserim: quasi non acceperis, nunc denuo mitto; sic quidem, utinam in melius mutatam. Judicabis.

SCHOLA
PALATINA.

QVISQVIS ES,
OTIOSVS SEV NEGOTIOSVS,
SVSPICE:
HVC AB OTIO AD NEGOTIVM,
A NEGOTIO AD OTIVM
SVADA ET MENS BONA DVCVNT.
EARVM HIC LOCVS,
PVBLICVS ET ANTIQVVS,
REIPVBL. ET ANTIQVAE SACER.
ILLAM AMA, HANC AESTIMA,
VTRAMQVE DISCE
IN OTIO NEGOTIOSVS,
IN NEGOTIO OTIOSVS.
ERYCIVS PVTEANVS ELOQ. PROF.
JVVENTVTI EXCITANDAE
P.

EPISTOLA DCCLXXXIX.

ERYCIUS PUTEANUS

J. Lipsio.

Lovanium.

CLarissime Vir, Languebam ipse & pallebam metu, quem de morbo litterae, & rumor quoque injecerat. nunc erectus & salvus sum, quia salvum te video, & erectum. etsi, quando aliter? priscae constantiae & sapientiae exemplum in te uno admirantur mortales, & magno plausu excipiunt: item magno voto, ut diurnet. Monita & Exempla Politica hîc emi, legi, & exsilui animo cum viderem, De legibus, *eas nec multas, nec item lites probari.* O Monitum aureum, & plane salutare: sed utinam Rex noster audiat, intelligat, admittat! Et quidem destinato ipse libro compellandus esset: aut ii, per quos ille sapit, & regit. Magna auctoritas & vis tuae Suadae: permoveres; & quo fructu totius generis humani! Legum & Litium hoc morbo infecta Respubl. omnem sanioris mentis studiique colorem amisit. Quot munia, imo quot monstra, legum litiumque caussa sunt! titulo publica, fraude privata. Universum regimen administratione controversiarum constat. Non privatus aliquis, sed magni etiam viri stomachantur: & nisi tu falcem ma-

malo huic injicis, magis etiam in exitium publicum crefcet. Epidigma meum placuiffe, pleno adfectu gaudeo: nec potui acriori ftimulo ad plura hujufmodi, aut majora, excitari. certe animus aut voluntas eft, utinam quies & tranquillitas! Nunc miferrime, juro Genium, hîc habeor, & morofa ftipendia funt, quibus non alor, fed exerceor. Nec principem accufo, nec Senatum (nam benignus in me uterque) fed fortem potius litterarum, quae hîc quidem Profefforibus infefta. Ticinenfes nuper (ride hanc fcenam) feditiofo confilio huc mifere, qui ftipendia peterent; ni obtinerent, Scholas publicas claufuri, Juventutem omnem dimiffuri. Militaris haec petitio videbatur. itaque difpertitis nummis ad Scholas reducti Profeffores: fed ftipendia dilata magis, quam foluta funt. Ego in peffimo hoc Litterarum ftatu, quid fperem, aut praefumam? Exterus fum, & hoc etiam nomine infelicior: amator bonae mentis, & fic verecundior; haec autem ftipendia perfricta fronte, & paene litigio exigenda funt. Si rem totam fcias & infelicitatem, ingemifcas ut frontem ferias. Nunc libere igitur & remoto velo me tibi pando, ut fpes & vota mea confilio juves, & auxilio qua potes. Binae conditiones prae manibus funt, altera Hifpanienfis, altera Bononienfis. In Hifpaniam vocabar a multis, & cum *Velafquio* agebatur, etiam me infcio, ut muneri alicui Regio, fed litterario deftinarer. Haeret igitur hoc negotium, & fic ipfe haereo, ut exfpectem an vocandus fim, & quo proemio aut fine. Ego Bononiam praefero, quo, ut adfectus & inclinatio, ibi atque etiam Romae, magnorum virorum, anhelare coepi: *Titium* & *Perfium* nofti: ut his collega fim, cum tertius Profeffor annis gravis & morbo continuo obfeffus, jamque emeritus, vacuum locum fecerit. Judica, Clariffime Vir, & hinc juva. DIVAM SICHEMIENSEM avidiffime exfpectamus: etiam Princeps, quem rumor de morbo tuo graviter adfecerat. Veneratur nomen, imo imaginem tuam, & in ipfo cubiculo fufpenfam habet. Rem dico. Unde acceperit? a *Sacco* noftro, qui eamdem a *Micaultio*. Haveo etiam videre, quae in Batavum funt: ne impunita hominis audacia fit, qui, ut in Indice Francofurtenfi vidi, *Dolum Hallenfem* nominavit: nifi fortaffis hîc Gallus ifte, qui ex eodem choro. Ego, ut mones, compefcam ingenii aut aetatis fervorem: & in amorem tui omnia laxabo. Vale, & vive, Clariffime Vir, & conftanter me ama. Mediolani, VIII. Kal. Jun. ∞.IↃC.V. Illuftriffimus *Laurentius Polus* Praefes Magiftratus Extraordinarii, Vir multae lectionis & eruditionis, per me falvere te juffit. Ego *Rubenium* meum, cui proxima feptimana refpondebo.

Refponfio eft ad Lipfii V. Centur. Mifcel. Epift. LXVI.

EPI-

EPISTOLA DCCXC.

J. LIPSIUS

Erycio Puteano.

NImis gavisus sum in animo tuo meliore, id est fortiore. Nisi hunc sumis, quis te transferat per ipsos vitae aestus? Semper fluctus, rara aliqua malacia, & procella ab ea exspectanda. Firma in haec animum, & semel serio decerne, Deum sequi. Cardinali *Borromaeo* respondi, trades. Lovanium edidi, puto *Woverium* misisse. Sed nos cum antiqua, id est vera eruimus, cruces statuimus istis, qui & antiqua oderunt & bona. Vanitatibus hodie pascuntur & turgescunt: tolle, sunt inanes utres. Experior igitur judicia hîc non aequa: & tamen a vestris, atque etiam exteris posterisque meliorem calculum exspecto. Videbis. Parens tuus Bruxellae fuit, salutem ad me misit, ipse non venit. Si tu huc ista aestate, libens amplectar: veni ad auditurum multa, ad dicturum. Pontifici Seneca noster oblatus est a *Rubenio*, neque ultra scio. Scilicet hodie sic vivitur, & imputant nobis non tristi vultu accepisse. Salve, salve, & (nisi te verear avertere) omnes Musae. Lovanii, XVI. Kal. Januarii ∞. IϽC. VI.

Quid sit quod Cardinalis *Borromaeus* a me exspectat, non tu aperis. Sane ego novis scriptiunculis aut floridis non ultra sufficio, tibi aliisque facem trado.

EPISTOLA DCCXCI.

ERYCIUS PUTEANUS

J. Lipsio.

Lovanium.

AMplissime Vir. Ego vero serio decrevi praeceptis tuis obsequi, & Deum sequi. Animus imbutus bonis artibus, laetus liberque erit, semper & ubique suus. In via eram; nunc ad Sapientiae hoc decretum pervenisse videor, te duce, ferre quaecumque eveniunt. Cardinali litteras tradidi, mire exspectatas. Me spectante resignavit, audiente legit; laetus, institutum suum probari a te, atque etiam dirigi. Sane crevit hoc fomento animus ille jam accensus; ut habeat potius viros foveatque, quam faciat; imo habeat & faciat; proemio virtuti posito, quae adulta promovenda est. Serio dicam: serio ille hoc negotium agit Bibliothecae & Musei. & profecto peraget. ego, quantum possum, rogo, insto, urgeo. Sed Lovanium cur non vidi? veniat obsecro, & puriore illa doctrinae aura nos imbuat, qua Musae ipsae vivunt. Insecta & sine mente homines sunt, qui sordes & excrementa quaedam doctrinarum amant: & tamen quam frequentes ubique, imo importuni? ineptiae & vitia infesto astro calent, & vis melioris Musae Mentisque elanguit. a te reme-

medium erit, a tua Mente, a tua Musa, quam utramque omnes boni veneramur. Non venit ad te Parens meus? ipse (Deus modo sinat) veniam: ita, ita, ad auditurum multa, ad dicturum. o quam anhelo!

Jam mens praetrepidans havet vagari.

havet amplecti suum Thaletem: & amplectar; breve modo iter Princeps aut Senatus noster indulgeat. Pontifici Senecam oblatum esse jam ex ipso *Rubenio* sciebam: qui missum (etiam responsum, addebat. Ego tamen de silentio apud Cardinalem nostrum questus sum. Quo fructu? Romam scripsit, caussam Senecae egit. conjecta caeterum. *De Erycio Nomine* Syntagmation, quod ante morbum scripseram, Francofurti editum est: a Marnio habebis. Utinam placeat! Dedi etiam *Laconismi Encomium*: & nunc ejusdem *Patrocinium* scripsi, provocatus ab Amico. Is [1] *Henricus Farnesius* est, Eburo, Litterarum Ticini Professor: qui amicam hanc litem apud *Saccum* nostrum excitavit. Salse, sed tamen leniter Brevitatem defendo, Amicum non offendo. Hoc uno libello *Sacco* inprimis visus sum dignum quid luce & laude praestitisse. Velim & tibi. *Farnesius* vero vir bonus & senex est: ingenio utitur, sed novitia sectatur. ego vetera, id est vera. Senecam Francofurto expectabam. non venit. contagio in caussa est, quae commercia retardat. Crescit igitur hac mora desiderium nostrum; & jam sine tua face Senecam fastidimus. A *Roberto Titio* saepius compellor litteris sane amicis. Desiderium ubique & reverentia tui. Salutem etiam nomine ejus perscribo, & recepisse gratum erit. *Epistolarum Bellaria* dare nunc cupiam: liber paratus est, & e plurimis optimas selegi. Te annuente fiet. Sum nunc in vertendo Apologemate Comitis-Stabuli, cui titulus *Dos Discursos en que se defiende la Venida y Predication del Apostol Santjago en España. Sacados de la libraria de Ivan de Velasco, Condestable de Castilla, Presidente de Italia* &c. Hoc negotii ab ipso *Velasquio* datum est, ac jam quidem satis feliciter translationem aggressus sum. In titulo vertendo haereo; imo vero auxilium tuum, aut potius operam, imploro. Praefatio vero, scripta *Al Reyno de Castilla, en junta de Cortes.* Putabam verti posse, *Conventui publico Regni Castellae.* Quid si, *Regno Castellae, Comitiis Curiatis,* aut *Comitiis Curiarum*? juva obsecro: & me aeterno cultu tuum, aeternum ama. Musas etiam, quae sine suo Phoebo mutae, imo nullae sint. Mediolani, Kalendis Martiis, ∞.ıɔc.vi. *Saccus* & *Septalius* salutem reddunt: atque hic jam etiam Professor in hac urbe, & Ethica Aristotelis publice explicat: Sed nova illa aut novata (nosti morem,) & quae in λογομαχία quadam consistunt. Laeta vis? altero filiolo auctus sum, cui *Fausti* nomen dedi. faustum sit. Natus est xi. Kal. Martii, dè meridie. *Justus* meus, atque nomine tuus, jam balbutire incipit, humumque premere.

1 Patria lingua *Furnium* vocatum docet *Valerius Andreas* in Bibl. Belgic. p. 350. latius ejus vitam descripsit *Ghilinus* Theatr. Literat. t. 1. pag. 47. ubi & elogium a *Puteano* ipsi positum refert.

[1]EPISTOLA DCCXCII.

MAXAEMYLIANUS DE VRIENDT

Cl. V. *J. Lipsio* S. D.

Lovanium.

IRascerer tibi, mi Lipsi, si irasci possit perpetuus meus in te non amor modo, sed & cultus. Epistolarum tuarum centurias vidi, & in iis honestiores placrosque Belgas, sed nusquam me ego. Si a neglectu; fero, si a despectu; doleo. Nam ut hunc nostra fortasse meretur tenuitas, alterum certe tua non admittit humanitas, quam ut scriptis privatim ad me tuis, ita etiam & typis testatam optabam pluribus. Ignosce, quaeso, ambitioni, sed quae ab amore & honore est: ab amore, inquam, in te meo, ab honore, quem ab officii reciprocatione, id est, a literis tuis mihi pollicebar cum aliis publicum. Ut enim minores illae faculae ab una & suprema illa coelesti lampade splendorem suum accipiunt, sic ego & similes mei a Lipsiano sole, & Epistolaribus tuis, ut ita dicam, radiis. Sed hoc, ut spero, fiet, quando penitius tuum aliquando noveris Vrientium, qui ut nomine, ita affectu & effectu, qua dabitur, tuus, docto & fido hoc Scipione subnixus ad amicitiae tuae fores verecunde prorepit, admitti etiam rogat, si non suo, at saltem tam boni sui Mercurii merito, tum etiam *Pantini* nostri suffragio, quibus auctoribus te, mi Lipsi, salvere & quam bellissime valere exopto, cui etiam voto meus & tuus subscribit *Harduynius*, Raptim e maxima Fland. XII. Juni cIↃ IↃ CII, discedente utroque, quem dixi.

Adjeci epigramma in Symbolum tuum, *Moribus antiquis.*

Si simplex animi candor, si nescia fuci
Integritas similes nos facit esse Deis;
Nemo te propius, Lipsi, se aequabit Olympo,
Nam te candidior nemo nec integrior.
Rideat haec patrium [2] fallax Vulpecula ad Arnum,
Rideat & larvis Aula referta novis.
Tu modo perge animo contra tua secula prisco,
Nil prius Antiquis moribus atque fide.

1 Respondet Lipsius Centur. IV. 16.
2 Credo *Machiavellum* Florentinum indicari.

[1]EPISTOLA DCCXCIII.

[2]PETRUS PECKIUS

J. Lipsio.

Lovanium.

SCripturienti mihi ad Lipsium nescio quid in mora non fuit. Sed illud maxime, quod desueta mihi pridem Musarum sacra; quae quidem praeeunte [3] *Lautio*, ducente *Gulielmio* attigisse me aliquando negare non est opus: sed hac fini. Ultra tendentem adolescentem retraxit pater. utique meo bono. Non enim is eram, cui ex eo pulvere laus speranda: aliqua forte ex hoc, in quem me impulit; scilicet ut illi, *qui nescit quantum Cassellius Aulus, Et tamen in pretio est.* Ceterum ex quo tempore ad juris studium serio me contuli, & ad forum, anni sunt circiter xx. quae mihi adversus barbariem salus? Papinianum, Paulum, & totum illum Senatum veterum Jurisconsultorum non dico, in quorum pura & diserta scripta, velut in delicatiores hortos plerumque me recipere, & subinde ad *Cujacium*, *Connanum*, *Costalium*, aliosque his similes divertere lubens soleo. Sed fieri non potuit in perpetua caussarum actione, quin alii illi inculti scriptores, a quorum lectione abstinere interim non poteram, plurimum in me sibi sumerent; unde, & ex Gallico dicendi & scribendi usu, mea illa a Latino sermone, quam audivisti, peregrinitas. Adolescens Latinius paulo, sed consuetudine magis, quam judicio sermocinabar, forte & scribebam. Nunc patrociniis caussarum relictis, quoniam in liberiorem aream eductus mihi quodammodo videor ad reprehendendas litteras, equidem conatum a diuturna ista intermissione longius petendo, spiritus sumo ad cursum. Utinam afflaret me litteratioris alicujus amicitiae aura, quae hîc mihi vix ulla: nisi quod Lipsiana lectitans, Lipsium animo meo absens audio, ausculto, & pendeo ab ejus ore. Credas enim hoc mihi, non alius huic menti ad retractanda optima illa studia jam stimulus, quam ex igniculis quibusdam, quos excitat quicquid attingo tui. Itaque temperare mihi diutius non potui, quin litteras ad te darem. sed quas, & quales? scio, & fateor, nullius rei, nec ad cogitationes tuas, nec ad gustum. potius tamen eas, quam nullas. Vidisti patienter epigramma, quod effuderam apud vos commendandis responsis gravissimi viri, tuique & mei olim amantis *WamesI*: & visus es tum probare; non tamen mihi, qui recudendum censui, ita ut nunc mitto. *Corselius* defugit laudatiunculam hanc, quasi nihil operae ad edendum contulis-

1 Respondet Lipsius IV. Cent. 28.

2 Hic *Peckius* filius *Petri Peckii* JCti & Professoris Lovaniensis, ipse Senator Machliniensis, deinde Sanctioris concilii Senator, & Brabantiae Cancellarius &c. vid. de utroque Valer. Andr. Biblioth. Belgic. & Fastos Academ. Lovan. pag. 193. notus in annalibus rerum patriarum: nam ad Foederatos ordines, Pacis vel induciarum caussa, legatus fuit.

3 An sit *Ludovicus Lautius*, quem memorat *Valerius Andr.* Bibl. Belgic. pag. 636 nescio: ut neque an *Joannes Gulielmi* innuatur, quem idem *Valerius* pag. 511. & *Boxhorn* Theatr. Holl. in Harlemo celebrant. Nam *Jano Gulielmio* operam dedisse vix puto.

lissset. [4] *Weymsius* communem esse vult, & contendit, cui accessi. Quod si eo me honore dignaris, Lipsi, ut admoneas in hoc carmine vitiorum, tunc equidem existimabo aliquam mihi partem fore in amicitia tua. Hoc ergo, quae mea est audacia, sed a candore animi, sperabo. Et ecce me officiosum. Si quid ad amicos Leodicenses, ut *Billehoeum*; & *Oranum* velis, intra paucos dies isthuc mihi iter. Si quid abs te adfero, tanto illis adveniam gratior, quanto apud doctos bonosque omnes optatissima, & gratissima tui memoria est. Vale. Machliniae. prid. Kal. Aug. 1602.

Non leve CorselI *donum est*, *& non leve* WeymsI,
Publica WamesI *scripta quod orbis habet.*
Scripta boni atque aequi thesauros, *lucida*, *acuta*,
Paene oracla; *viro*, *sive ea nata seni.*
Quîs porro, *ut praejudiciis*, *fora nostra*, *receptis*,
Debebunt quantum nulla aliis alia.
Multa adeo ad mores hic nostros, *sive profanum*,
Sive sacrum, *ex umbra non repetenda Scholae.*
Omnia quae recto ille Cato sic exigit aere,
Librare ut metuat justius ipsa Themis.
Munificos nimis heredes, *privata fovere*
Commoda quos tacito non juvat ista sinu.
Quin etiam proprii non parcus uterque laboris,
Quae lustrando operi, *quae poliundo adeunt*,
Et tersa expediunt lima: tamque ordine pulchro
Tot responsa aptant ad Canonum titulos,
Ut sicut totus Wamesius *exstat in illis*,
Sic possint juris totius esse liber.
Quod dum isti satagunt, *& publica sic bona curant*,
Vitae usum aeternae dant, *capiuntque simul.*
Dant illi, *cui*, *postquam aevum mortale agitavit*,
Immortale aliud nascitur hoc opere:
Et capiunt per quos hoc orbi; *dum sua quondam*
Emittenda istis non sequiora parant.

4 *Stephanus Weyms* a *Voerda* Institutionum Professor Regius Lovanii &c. vid. *Valer. Andr.* Biblioth. & Fast. Acad. pag. 200. edidit ille Consilia *J. Wamesii*. de *Gerardo Corselio* videndus *Valerius* in Fastis pag. 202. hi vero inter se conjunctissimi. *Gerardi* enim *Corselii* soror *Machtildis* nupsit *Weymsio*, & *Corseliorum* mater *Maria*, erat soror *Joannis Wamesii*. vid. Valerii Biblioth.

EPI-

EPISTOLA DCCXCIV.

HENR. d'OULTREMANNUS

Cl. *J. Lipsio* S. P. D.

Lovanium.

ET judicium nostrum de Arria Paeti, & Martialis versiculo illi plures alios vario sensu a nobis substitutos, una cum Coreti Monumento, tibi, Cl. Lipsi, non displicuisse, ex postremis tuis libens intellexi. Nec alia spes nobis de Carmine, quod Senecae tuo praefigendum, si pateris & meretur, eadem confidentia ad te nuper ire jussimus. Valeant enim, ac plorent asperi illi Morychi: aut certe nobis, amicis dico tuis, quam humanitas tua olim elargiebatur (ac desiisse te propter illos vix est ut probem) laudis & gloriae tuae communionem aliquam, ultra non invideant. Sed quis a vobis ad nos usque veniens Enthusiasmus, rude donatos in poëticam hanc Arenam trudit rursus? puellisque vix jam idoneos, procum agere, Musisque supplicare intempestive compellit? Etsi illae quidem veterem amatorem adhuc agnoscunt, & innocenti non difficulter respondent. An quia tu unus Apollo noster, a quo afflatus hic omnis, Musagetesque dignior, Lipsi? qui & torporem nostrum excitas, Nymphasque illas nobis concilias, & plectra lyramque reddis, quae ad Divi illius tholum miles emeritus jampridem suspenderam? Cui rei testificandae, magis vero assiduo in te amori nostro & cultui, ecce ad superiora Carmen: quod in Pennam Argenteam illam tuam recens conscriptum, tanquam Herae & Dominae, minor nostra, cum veneratione libens merito submittit. Excitandis etiam ad concelebrandam certatim illam nobiscum, cui tantopere debitor Orbis universus, Athenaei vestri, Heliconisque istius Alumnis. nisi jam fecere, quod fecisse certe omnes oportuit. Atque ô utinam Divae illae, non jam Aonides amplius mihi (ut cum tuo *Douza* loquar) sed Lipsiades, sic aspirassent canenti, uti ad limen primi ex Operibus tuis, cui lucem dabis, post votivum illud tuum, hoc nostrum quantumvis impar, statui mereretur. Ambitionem excusa, Lipsi, quae ab Amore. neque damna, si ille, qui animum hunc tibi, ita nobilioribus scriptis tuis exigua haec sui testimonia, cum res patitur, conjungi & adnecti cupit. Cui quidem de te cogitare, te litteris compellare, ita volupe est, ut nisi vererer, ne Davus audirem interturbans, etiam sine argumento, sine spe responsi, aliis cessator, cottidianas fere ad te conscriberem. Quin tui desiderium ita amplius non fero, ut si ad nos propere non venis, cujus spem injecisti nuper (at hiems ingruit. cum Zephyris-ne ergo & hirundine prima anni novi?) ipse ad vos excurrendi veniam ab Arthritide mea impetraturus sim. Cur enim meam non vocem, cui nuncium remittere, nisi simul & huic vitae, non licet? uti te, Lipsi, oculis totum intueri, corpore amplecti detur, quem animo jampridem! Ac tibi dico nullus istinc ad nos venit, cum nullo congredior, cui tu

notus, quem de te rebuſque tuis, de vultu dico tuo, de geſtu, habitu, ſermone, convictu, ſimilibuſque non curioſe percuncter. Jamque paro ad *Othonem Venium*, uti effigiei tuae Exemplum ab Archetypo minime degenerans, ſi habet, ad nos quamprimum mittat, quod in illuſtriori Atrii noſtri parte collocatum, abſentis tui loco venerari, imo alloqui, ſi fas ſit, certe acriores ab aſpectu illo ad virtutem ſapientiamque ſtimulos, influxuſque novos indies haurire poſſim. Ignoſce amanti, Lipſi. ama ab hoc magis. nec dico jam ultra, niſi ut valeas, ſed & reſcribas, cum vacat. Valentianis. XIX. Auguſti A. M. DCII.

[1] EPISTOLA DCCXCV.

[2] HENR. d'OULTREMANNUS

Cl. *J. Lipſio* S. P. D.

Lovanium.

JAm poſtremis tuis reſcripſeram, jam noſtrae plures jam dies Tabellarium hunc expectabant, cum ecce ab altero tuae cum libellis. Faſciculum itaque noſtrum reſigno, & ad priores, nihil in illis mutans, hac addo. quibus ſi tuas dicam gratiſſimas nobis, libellorumque munus fuiſſe, annon credes, Lipſi? Nox erat fere cum accepi, ac jam me quieti compoſueram, cum ad Nomen tuum erectus lumen poſco. & in multam uſque noctem, a capite ad calcem utrumque revolvo, maxima cum voluptate, neque ſomnus premebat, dicam-ne alterum cum indignatione etiam? Quis enim ſcarabaeus iſte, qui Aquilam noſtram Volantem in nubibus? quis Lucius, qui lucem per te, quam lippientes oculi non ferant, ac ſibi aliiſque ignotus, innoteſcere ſuo damno concupiſcit? Abi Canicula. latratibus tuis Equus Belga noſter non movetur. ac in tam ignobilem abſit ut Alexandri ille generoſus Canis inſurgat. Abi dico. niſi calcem ab illo, ab hoc dentem expectas. Dixeram-ne? Abi maſtigia. ac caudam ſub alvum reflectens, & ejulans fuge, & in latibulum tuum te abde quantum potes. Quis non rideat, Lipſi, pumiliones iſtos Herculi noſtro inſultantes, qui ſomnum propterea non rumpit? quis non leves iſtos fumos invidiae, non fumos? Ἄκαπνος enim porro Gloria tua. virtuſque e ſupremo Olympi jugo, ventos iſtos luctantes ſub pedibus, nubilaque omnia jampridem contemnit. Vives enim aeternum; ac tecum Tacitus, reliquique qui tibi lucem uni, imo vitam debent. Bene tamen, quod Culicem hunc moleſtum palma excuſſiſti. ut ſit documento caeteris, una cum [3] *Diodoro*, & *Domanno* fraterculis, non ſemper impune Lipſium laceſſi, qui ſaepius ſilens &

1 His duabus epiſtolis reſpondet Lipſ. IV. Centur. Miſc. XXXII. quam vero ſecunda epiſtola ſe a Lipſio cum Faſciculo accepiſſe ſcribit, eſt ejuſdem Centuriae XX.

2 *Henrici D'Oultremanni*, patria lingua *Woutermans*, elogium & vitam vide apud *Valerium Andr.* Bibl. Belg. pag. 364. praecipuum opus, quo inclaruit, eſt *Hiſtoria urbis & comitatus Valentiarum.* ſed cum de metropoli Nerviorum & Cathedra Epiſcopali Tornacum detrectaſſe videretur, *And. Catullus* in Tornaco Syntagm. VI. pag. 53. ejus argumentis reſpondit.

3 *Theodoro Cornhertio.*

& patiens, quandoque recalcitrat undique tutus. Alioqui ludibrium tantum miselli illi debent. indigni, quos Imperator tantus vel audiat provocantes, cum quibus vix velites nos apte committeremur. Rideamus ergo Culices hos, qui se ipsi ad clarissimum lumen tuum comburunt. Tu vero perge. sed tempora-ne Senecae tuo lucem adhuc invidebunt? miserrima illa quidem, sed tu cum Doctore illo tuo, ad externa illa omnia obfirmatus, despiciensque ab alto, in Musarum sapientiaeque gremio tuto conquiescis. Valetudinis caussa justior. Vacillat ergo illa adhuc, Lipsi! percussisti enim nos certe, qui συμπάσχομεν tibi, sed & Orbis debet universus. Cujus cum ingenti damno esset, si tot praeclarorum operum, qui lucem jampridem spectant, extremam manum, ac tot coepta alia, illa abrumperet. In hostes avertat hoc omen Deus. qui te, Lipsi, Amor noster, aeternum conservet, valentemque semper ac firmum reddat, uti te, laborumque tuorum fructu frui Orbis aeternum possit. Haec votorum nostrorum summa. Valentianis. XXV. Augusti M. DCII.

EPISTOLA DCCXCVI.

HENR. D'OULTREMANNUS

J. Lipsio.

Ad Effigiem Cl. Justi Lipsii laureae.

[1] Lipsiadem *expressum (mirare) haec arcta tabella*
Quem minor immensus non capit Orbis, habet.
Haec LipsI *Effigies. Nihil addo. Hoc* nomine *quidquid*
Olim Orbis stupuit, vel stupet iste voca.
Lipsius. *Astra brevis sic Sphaera, Polosque reponit.*
Sic Orbem in Tabula contrahit Ortelius.
Invide, quid Suadae, *pictor, premis ora? resolve*
Flexanima ora, *meum* Lipsiadem *ut videam.*
Exprimit ora, oculos LipsI *pictura. Sed unus*
Ipse suae Mentis pictor & ingenii est.
Lipsius. *Huic alius nemo certaverit. Aevum*
Vix par docte *tuam* Varro *vel omne feret.*
Hoc Natura Parens longis emortua seclis
Miraclum *his voluit edere temporibus.*
Quae Manus his ausa est Tabulis includere? nullis
Limitibus spatium est Lipsii *&* Orbis *idem.*
Lipsio *Imago sacra est. Assurgite. Sacrat eandem*
Cum Sophia Eunomie Pierides*que sibi.*
Lipsius *in Tabulis longum post fata superstes*
Aeternum in scriptis vivet ab ingenio.
Sic oculos, sic ora, manus fert Lipsius. *O si*
E Cathedra dicens posset ab arte dari?

1 Singula disticha Epigramma faciunt separatum.

Quid

Quid vocem a Tabula, quid labra diserta silenti
Poscitis? in scriptis perpetuo ore loquor?
Attrahat huc oculos. trahit aures Belgicus *ille*
Lipsius, Alcides. Gallicus *ille minus.*
Aspice Lipsiaco *quam laeta Modestia vultu!*
Hospitis ille notas interioris habet.
Insidet ora Venus, Sapientia *pectus. in ipsis*
Luminibus ducit Gratia *nuda choros.*
Quis vir hic exigua spirans in Imagine? Magnus
Lipsius. *In scriptis spirat at ille magis.*
Quid Senecas, Tacitos, *tot docta quid ora requiris?*
Tot veterum expressus Lipsius *instar adest.*
Aurea *debuerat statui* Chrysostome Lipsi
Lingua *tibi, atque* Amnis aureus *ore fluens.*
Lipsius. *Hoc triplex sol* nomen *adorat & Arctos,*
Roma *vetus fasces cedit & imperium.*
Lipsium *in effigie tacitus venerare. Silendo*
Laudari haec nova lux, hic stupor orbis amat.
Dum Senecae *pictor viva ora oblita reponit,*
Expressam obstupuit Lipsiadae *effigiem.*
O si Animam haec LipsI, *velut ora, referret Imago*
Haud alia in terris pulcrior ulla foret.
Non Ars ista Deos, Lipsi, *exprimit. Ectypon in se*
Nobile Divinae Mens tua Mentis habet.
Miraclum *secli est Moles unius. at uni*
Lipsiadae *haud dederunt saecula multa parem.*
Visibus humanis quo se daret aurea Virtus
Lipsiadae *assumsit corpus & ora sui.*
Lipsius *an* Virtus *siet hic, fuge quaerere. utrovis*
Lipsius & Virtus *nomine Numen idem est.*
An LipsI *haec tabula est?* O Magni nominis umbra!
Digna loco Magni Numinis umbra *coli.*
Excubat ut Nudo delubri *in* robore numen
Sic LipsI *hîc* Genius, *hîc mihi spirat* Amor.
Lipsiadae, *velum est Timantis, Imago. videri*
Non nisi sub picea sol quoque nube potest.
Picta foris Veneres, Floresque, reclusa profundit
Munera, sic & opes Pharmacotheca *Deûm.*
Lipsius. *Hîc libros, hîc ponite serta Camoenae,*
Virgam Hermes, Paphie *Ceston,* Apollo *lyram.*
Ne quid in hac Momus reprehendat Imagine, Lipsi.
Corda aperi, haud tacta candidiora nive.

En

En Musagetes. *Procul hinc Monstra improba.* LipsI
Terret Alexicaci *sola vel umbra malos.*
Hanc faciem tibi Honos *tibi* Virtus *induit. uno*
Ore Deos geminos, Lipsi, *animisque refers.*
Lipsiadae *hocce* Caput *sacrum est.* Pandora Deorum,
Mnemosydum *ac* Sophiae Bibliotheca loquens.
Ad Senecam reducem *praefige haec ora*, Morete,
Si Senecae *illa aliquis dixerit ora*, *bene est.*
Cur Lipsi, *ista suis nudatur Imago* Parergis?
Dignum, Inserta polo Roma, Parergon *erat.*
Pinge Otho *perpetuos* LipsI Romae*que triumphos.*
Romam & Lipsiaden *Arcus & Ara notent.*
Per te Roma *iterum* Roma *est*, O Romule-Lipsi,
Nomen & Aeternae *rursus & omen habet.*
Urbs Dea terrarum, magna, admiranda, *quid olim*
Quid Praecone *tuo nunc quoque majus habes?*
Romule *condideras*, *auxisti* Auguste. *ruentem*
In solio, Lipsi, *sideribusque locas.*
Moribus antiquis, Lipsi, *stetit illa. resurgit*
Moribus antiquis. *laus ea tota tua est.*
At tu in Barbariem *varie fera bella moventi*
Et chartam & calamos, *Pictor*, *ut arma dares.*
Pinge Tropaeophorum, *qualisque Acrone peremto*
Rettulit ille Parens Urbis opima *Jovi.*
Lipsius. *Adde obiter* Labyrinthum, *Pictor*, *& una*
Hac una ad Sophiam *Fila regenda manu.*
Cur sua Lipsiacae *desunt* Acheloïa *dextrae*
Cornua, *ut ipse suas hîc quoque fundat opes?*
Virga *ubi* Mercurii *est? qua* Lipsius *evocat Orco*
Nomina magnorum tot rediviva virûm?
Quin Rhodopem *hîc renovas mirantem*, *ubi* Lipsius-Orpheus
Et lyra, *& attonitas ducat ab ore feras?*
Aut Latiam Andromedem, *Monstro quae praeda furenti*
Libera Lipsiadae-Persei *ab Ense sui est.*
Quin procul Aonio *ducunt in Monte* Sorores
Praesule te, Lipsi, major Apollo *choros?*
Quin solidae impositum Constantia dia *Columnae*
Evehit, *atque Jovis collocat ante pedes?*
Lipsiaco *Capiti*, *Pictor*, *superindito* Sidus.
Hic Helice *in dubiis*, *hic* Cynosura *viis.*
Cur tua non redimis Joviali tempora Quercu
O Latii, *o veterum* Luxque Salus*que patrum?*

Ora Nepos, Taciti, Caesar *revocaverat olim.*
Is modo Lipsiaca *vivit in effigie.*
Lipsi. Nestoreos *Lachesis tibi perneat annos.*
Nestoria *at, Pictor, si potes, ora refer.*
Lipsius Alcides Musarum. *In monstra ruenti*
Penna *cui* clava *pro* domitrice *data est.*
O Lipsi-Alcide. *tibi longa det oscula Conjux*
Juncta tibi Oetaeos *ante* Juventa rogos.
Hic Lipsi *Invidiam, recidivaque sibila, laudum*
Ac meriti, exsuperans, non rogi ab Igne domes.
Lipsiadae *in* Magni *vultus descendit* Apollo.
Non jam alium agnoscit turba Novena Ducem.
Dic. Miscesne tuis, Otho, *mella coloribus? Ecce*
Sugit Apis *roseo* Lipsii *ab ore cibum.*
Musica, Lipsiadae *libans* Apis *oscula, muto*
Ars dare quem nequiit, quem potes adde sonum.
Commodet ora tibi, Pitho, *sua* Lipsius, *ora*
Vera minus, rapiant ora aliena magis.
LipsI *ora in tabula* Pitho *dum conspicit, O sic*
Viva forent! maneat tunc mihi nomen, ait.
Dic Otho. Miraclum *hoc dum pingis, totus in illo*
Quî constare tibi Mensque Manusque potest?
An LipsI, *an* Sophiae *est quae Mentem accendit Imago?*
Quas propior flammas ille vel illa darent?
Sic humiles Terras Paean Hecatebolus *urit*
Magnetem Chalybi, sic procul unit Amor.
Alloquar. atque tua te sistam in Imagine Lipsi.
Erudit, ecce tui supplet & illa locum!
Desine Lipsiadae *miracla stupere loquentis,*
En, etiam muta vox sua in Effigie est!
Fascinat, en, Tabula haec. quis crederet? atque videndo
Pectora, nescio qua transitione movet.
Sic nova Pygmalion *incendia ab Icone sensit.*
Hinc quoque, queis feriat spicula sumit Amor.
Lipsius. *O Pictor Mentem simul exprime. Solem*
Haud Coelo invideat clarior illa suum.
Sola tuos, Lipsi, *vultus effingere Apellis*
Dextera digna foret, si tamen ulla foret.
Dic bona verba. Sacri sacra dium hic spirat Imago
Lipsiadae. Euboicae *secula* Vatis *agat.*
Lipsiadae Heroï *sacrat* Oultremannus. *& ipsum*
Una Animum. O noster iste perennet Amor!

Quid

Quid mirare tua varios super Icone lusus?
Lipsi. *hos dictat Amor. excipio ipse lubens.*

Ad laureas illas nostras, suam addebat nostrûm utrique *P. Judocus Fortis* Soc. Jesu. ac Rhetorices in collegio nostro professor.

Vir doctum doctus dum pingit, Amicus Amicum,
Unica utrumque simul reddidit effigies.
Nam se fingit Amans, animo dum fingit amatum.
Quique animo insedit prosilit ex animo.
Immortale decus merito debetur utrique:
Unica in Effigie vivat uterque simul.

Respondet ad haec Epigrammata *Lipsius* IV. Cent. Misc. LXXXIX.

EPISTOLA DCCXCVII.

HENR. d'OULTREMANNUS

his suis respondebat

Ad Cl. *Justi Lipsii* Phaleucos.

I*Te ad* Lipsiadem *meum, Phaleuci,*
Ite ad Lipsiadem, *novum immo Phoebum,*
Unus qui Aoniis suum Puellis
Nectar, Ambrosiam suam propinat.
Unus, dum se hilarant, Modiperator,
Praesul ad choreas, Magister oris.
Promus Castalidum potens aquarum
Quarum unus caput, unus ipse Fons est.
Fons, dico, Oceanos scientiarum
Cornu divite perpetim profundens.
Cujus Aura Sophos levans, & ipsam
Fert late Sophiam, sacratque coelo.
Illi haec dicite. Non Amor fefellit,
Falli non potuit tui Oultremanni,
Dum te, dum varie, tuam, mala ausus
Dignis Icona laureis obumbrat.
Falli & fallere Caecus ille nôrit
Mendacis Cypriae dolosus Infans.
Quem pennae abripiunt. leves & aurae
Incertas temere ferunt sagittas.
Caeco quas, malus imbuit veneno.
Aetnaeique rubens camini Alumnus

Atris Ignibus utra corda adurit,
Caecos reddere cura prima coeco est.
Falsa vel dare perspicilla, amantum
Queis falsas oculis refert figuras
Ludens praestigiis cupido. flavent
Sic cuncta Ictericis. putat refractos
Sic remos tremulis celeusta in undis.
Fraus nam certa Comes, Dolusque & Error.
At noster nitidi propago Olympi
Caelestis Veneris Jovisque proles
Sancto corda ligat beatque nodo.
Is candore nives, is anteit ipsum
Visu lyncea. nec fovet, probarit
Nisi quos prius igne, lance. juxta
Segnis fallere, nesciusque falli
Illum namque Fides, & ima cordis
Nudans Integritas, & ima lustrans
Veri Diva sciens, Charisque nexa,
Virtus atque Honor, Anterosque frater
Ducunt, aut comites sequuntur. Ille
Haud tantus facit ut putere, Lipsi,
Sed tantum, merito colant ut omnes.
Hinc noster stupor, Orbis hinc Amores.
Hinc praeconia tanta, tot Coronae
Vix jam ipsa Invidia invidente surgunt.
Quis Solis jubar aureum, quis ignes
Late quadrifidum beantis orbem
Celarit? merito suos honores
Quis neget? tua, terminatur isdem
Lipsi, *Gloria finibus. nec ipse*
Titan Clarior. obligansve tantis
Mortales varie bonis Deosque.
Unde ergo rubor hic, Amice? si, quas
Et Fides bona, veritasque distant
Laudes concino? si, tuus profundit
Quas Daphnon mihi, quas Amor revincit,
Repono capiti tuo Coronas?
Quin ignosce magis, stupenda tanta
Artare exiguis modis quod ausim.
Nam quis te superis parem, quis, inquam,
Digne dixerit? aut tuae Columnae
Tangentis solium Jovis, supremum
Posse evadere speret in cacumen?

Ergo

Ergo desine d'Oultremann. *Quid ultra*
Tentare Icarios juvat volatus?
Cui, quod diceris esse Dî negarunt!
Sat laudis mihi, tanta libo tantum
Si Miracula. Serta si columnae
Ad pedem statuo. Basique, Lipsi,
Subscribi pateris tuum meumque
(Quod seri invideant decus nepotes).
Nomen cum titulo brevi, Oultremannus
Magno Lipsiadae, cliens dicabat,

Vid. IV. Cent. Misc. 89.

EPISTOLA DCCXCVIII.

HENR. d'OULTREMANNUS

Cl. *J. Lipsio* S. P. D.

Lovanium.

IAmdiu nihil respondes, amice Lipsi. nec tamen succenseo. Occupationes enim in caussa, aut infirmior fortasse valetudo. quod postremum abominor. At nos quintam jam hebdomadem lectus tenet; nec tui tamen memoriam depono. Testes hi versus, quos dum desaevit morbus, partim etiam ut solitudinem meam solarer, in centurias Epistolares tuas composui. Quaeres cur hoc argumento? Oratorem apud te ut agam, jampridem instant apud me litterati nostri. quos quidem Centuriae illae tuae ita delectant, uti novis abs te beari, dici non potest, quam desiderent. Dixi fecisse me, nec profecisse. urgent magis. Hos ergo mitto. si forte quod pedestres litterae non potuere; sublimius incedentes ac loquentes isti jam impetrabunt. legem tamen dixi. si nihil serium aliud meditaris. ac post Senecam illum tuum, Monitorumque & Exemplorum politicorum libros duos (sed quam lentus in illis Moretus noster?) feriari lubeat jam. ac sic in tot amicorum recordatione Epistolas tuas recensentem, suavissime conquiescere. Crede non Valentianos tuos tantum, sed Orbem cultiorem universum, hoc enixissimis precibus abs te poscere. cujus te ingens gloria maneat, utcunque Zoïli & scioli nescio qui obloquantur. si exorant illi, vel hoc nomine non indignos judicabo, qui praefigantur, agmenque ducant. si modo titubantes, uti a podagrico compositos, corrigas ipse ac firmes. At non titubat Amor in te noster. Constet & tuus. valetudo inprimis. quam perpetuam, ac ex voto tuo. ac ut feliciter hic annus decurrat, felicior recurrat alter, mihi, tibi, sed & Reip. nostrae, o Lipsi, totis praecordiis Deum imploro. Valentianis. XXI. Decemb. A. M.D.CIIII.

In Centurias Epistolares Cl. Justi Lipsii Carmen.

Vos O Pierias, Sophiaeque exculta per artes
Pectora, quae assiduo, prisca vireta, pede
Hellados & Latii varie peragratis, & una
Lipsiadae *haud priscis culta vireta minus,*
Carpite secure divinis gramina succis
Sertaque in aeternos texite odora dies.
Nec jam Barbaries, fera non Inscitia, non jam
Incutiat vobis livida Turba metum.
Dux *novus, en, Latium doctasque tuetur Athenas.*
Moribus antiquis *clarus, & arte potens.*
Hellada jam & Latium Grudios *is transtulit. & jam*
Hellas ibi & Latium, Lipsius *ipsus ubi est.*
En, ut Diliacis *ambas jam lustrat in undis!*
(Dilia! *quam uberior fonte Helicona, tuo es?*)
Ac mala degeneris tollens contagia saecli
Reddere sic decori certat utramque suo
Vellere nunc video nocuas radicitus herbas
Damnaque seminiis haec reparare novis
Nunc falce emeritos sterilesque abscindere ramos,
Inserere & docta Lipsica *poma manu.*
Hic nova post genitis Plantaria pangit. at illic
Viva sacrans riguae flumina ducit aquae.
Omnis &, huc, aevi Miracla (sed extera cedunt
Lipsiacis) *pleno fundit, opesque sinu.*
Nec satis hoc. valido loca Milite cingit & armis,
Praesidia & passim Centurias*que locat.*
Robora Epistolicae Legionis; *nomina in illis*
Summorum aspicio Marte Togaque Ducum.
Queis studium hinc hostes, vulgusque arcere prophanum,
Bellare, ac placidos aere ciere viros
Atque ad Virtutem Sophiamque accendere cantu
Antipodum extremas hinc vel adusque plagas.
Victa fugit fera Barbaries. Tuque, improbe livor,
Anguicomum Stygio condis in amne caput.
At Sophia, & Pallas, Dea Suada, Politica, Apollo
Hic sibi Gymnasium Pieridesque dicant.
Macte animo, O Lipsi! *quo jam* Duce *Cultior Orbis*
Cultior it, priscum te referente decus!
Per te aetas alios veterum jam computat annos,
Postque rogum major splendidiorque redit.
Mactae Centuriae! *vos* Dux *legionibus augens*
Vobiscum in niveis usque triumphat equis.

Ac-

Accipite emeritum, vestrisque reponite Turmis.
Fas Duce *sub tanto vel mihi castra sequi.*

Ardeo te ut videam. Quid opus? Si corpus Imago
Si mentem atque animum Centuriae *exhibeant.*

Henr. d'Oultremannus Valentianus.

EPISTOLA DCCXCIX.

J. LIPSIUS

Philippo Rubenio suo nunc & semper S. D.

Romam.

POstremae tuae litterae valde gratae, quia & in iis libere te revelas (quod apud me debes) & viam aperis, qua idem ego possim. Omitto sollemnia & amica, nosti me: de re dicam. Quod deliberas de migratione in illius magnatis domum; ego ex usu censeo, nec probo solum, sed suadeo, ut rem tuam illic, sed & publicam nostram esse video, & fore divino. Nam nobis quid superest, quam

Ἄλγεσι τείρεσθαι καὶ ἀπρήκτοις ὀδύνῃσι;

miseram Belgicam, cui asperum fatum incumbit, & mala malis addit! Audistis de Gravia obsessa (quid si nunc dedita? ita fama mussat) sed exitiale malum accessit discordia & seditio, & bona pars militum avulsi a nobis, & publico Edicto hostes judicati. In eos arma vertimus, hostis subsidiis nixos: & quis exitus, pro bonorum votis, speretur? Ego tibi dicam, mi Rubeni,

Οὔτε τι μάντις ἐὼν, οὔτ' οἰωνῶν σάφα εἰδώς,

sed dicam, convertimur & ad novam rerum faciem imus. Inter dolores & lapsus publicos, juvet tamen sapere, & recto mentis oculo arbitrari quae fiunt. Quid oporteat, videmus, quid possit etiam: sed oculi ac mentes quasi fascino illis praepediuntur, & mali coeptam viam pergunt. Viderint Principes:

—— —— *nos vilis in omnes*
Prompta manus casus, domino cuicumque parati.

me tamen excepto, qui Catones, Brutos, Senecas in animo gesto: & morti potius, quam dedecori occumbam. Sed ad te redeo: quem retinet nonnihil iste, scio, μεγάλην δύναμιν ἐν Βελγαῖς κεκτημένος: sed si examinas & te cogitas, quid erit?

Αἰεὶ δὲ μαλακοῖσι καὶ αἱμυλίοισι λόγοισι
Θέλγει.

res & effectus erunt tarda. Itaque de illo Ibero ego auctor sim audendi, si tamen decora & te digna offert. Si non; me vide, adnitar & manibus pedibusque protraham, quo tua virtus & ingenium vocant. Pudor! blennos & buccones evehi, vos tales jacere, qui variis verisque eminere potestis! Vides liberam epistolam, ad matrem misi; si quid ultra est, significa, & me ut ami-

co

co utere, imo (scriptum ante repeto) ut parente. Lovanii, x. Kal. Octobr. ∞. IↃCII.

EPISTOLA DCCC.

J. LIPSIUS

Phil. Rubenio suo.

Romam.

NUper ego ad te, nec didici accepisse. Binas quidem a te interea habeo, sed nihil de meis, aut ad meas. Parum est, dum constet te non negligi: negligi autem? quem ego in hoc animo circumgesto: & cum deponam, —— τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. De *Schoppio* pluscula scribis, grata auditu: & praesertim de intentione illa studii, & ἀποχέσει a vino, & omni luxu: perseveret, & quo caepit, eat. favemus. Quando autem illa de Institutione? maturuisse debebant, & comparere jam hi fructus. Quae a me quaerit, non proprie ad Stoïcos spectant, & nihil ibi, quod sciam, ab aliis diversum. Haec tamen quoque in Ethicis tractabimus, & Physica jam habent finem. Saluta a me virum corde. Tuum illum jam Regem inclinare ad reditum, & ad nos, video: impelle, meis votis nunquam nisi sero venietis. De rebus tuis coram, & sponde tibi consilium auxiliumque omne, quod vel proli, si habeam, donem. Ama me, & veni. Lovanii, III. Nonas. Novembr. ∞. IↃCIII.

[1] EPISTOLA DCCCI.

J. LIPSIUS

Philippo Rubenio semper suo.

Romam.

INvitus ad te scribo: ne mirare. Vos ego jam exspecto, jam occurro, jam brachia pando ad amplexum. Quid iterum a solida voluptate ad hanc imaginariam vocor? quid a veritate ad umbram? Venite, affamini, & sistite mihi tres vos illos meos; quos non dimisi, sed commeatum in tempus aliquod dedi. At Italia vos tenet, quam hoc nomine minus amo, quia vos sic amatis. Redite. vis dicam? aut ad alios amores ego eo. Senesco, canesco: longum expectare non possum, frui nunc aut nunquam debeo: & fruamur, ita omnia votiva vobis Deus in reliquam vitam donet. Usuram brevem ego posco: sed tam hilaris, quam ii, qui aetate disponunt & promittunt. Audi porro non grata, καὶ οὐ κατὰ θυμόν. Noster ille πρεσβύτης ab Ate Homerica laesus est, id appello διαβολήν: heu, heu aevum! Meministi de *quodam propraetore* Gallo? ille, ille est caput & fons mali: in Hispaniam scripsit falsimonias & delationes, Dii boni! improbas & atroces! res agitur, sed boni plerique

1 Hujus epistolae pars tantum edita est Centur. v. Misc. 44. ideoque integram jussi hîc legi.

que omnes noſtro favent, utinam & Eventus! De re & vero non ambigo: tempora & ingenia novi, & cogito, quae non ſcribam, ſed dicam. Mittamus iſta, & uno verbo publica ἐατέον minime laeta. In privatis, valemus modice: etſi ab [2] equi lapſu laeſi ante dies octo. nam equum vel equuleum habemus, ut ſcias, dono Antiſtitis Atrebatenſis: quem cum inſcendi ambulaturus, ut ſoleo, occurſu Theſſalae alicujus maleficae, ille ſubito velut ictu concidit, tibiam mihi laeſit. Niſi eſſet, Antverpiae jam eſſem, ut porro mea ad Senecam abſolverem. Comes-Stabuli venit, ego vidi, conveni: de humanitate dicere poſſum, de aliis animi dotibus aut ornamentis, nondum poſſum. Quid opus iſta ſcribere? venite, videte, noſcite, tres ad me recta: ſiquis abnuit, tu nihil excuſa, & indulge utriuſque (nam & de te arbitror) amori. Sic vale, Lovanii, prid. Kal. Febr. ∞. IↃC. IIII.

2 Vid. Epiſt. ccxciii.

EPISTOLA DCCCII.

PHILIPPUS RUBENIUS

J. Lipſio.

Lovanium.

AMpliſſime Domine, *G. Scioppio* majori paene, quam ipſi mihi, res meae curae ſunt. atque adeo renitentem alia via, quam maxime accommodam rationibus meis exiſtimat, protrudere & promovere me conatur. Et quanquam nuper de hac re copioſe ſcripſit, quaſi tamen aliquid in illis litteris deſideraſſet, alteras haſce, ut ad A. T. curarem, nec opinato miſit. Quid quaeris? ſuppudet magnoque timore ſum, ne fines pudoris tranſilire videar, audiamque triſte carmen. Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς. Verum ille verecundiam meam objurgat, & πόλλ' ἀεκαζόμενον urget, cogit. Quod vere a me ſcribi, neque de compecto rem geri credas velim. Fatendum tamen eſt, non ingratam viri ſollicitudinem & affectum; tum etiam inter faſtigia votorum eſſe, ut negotium hoc effici poſſet, quo ſtabilitis praeclare rebus meis, & ad reditum via commoda pateret, & in reliquum vitae Lipsio Muſiſque fruendi facultas daretur. Quod per ſacerdotia vix liceret, quae certis alligant locis, & cum onere ſunt conjuncta. Ne vero plane deſperem, faciunt illae quidem toties mihi feliciter expertae auctoritas & gratia tua, ut vere dici poſſit, te impetrabiliorem, qui vivit, hodie nullum eſſe. Nam de voluntate & affectu res ipſae loquuntur, totque tam eximia beneficia, quae vix animo cogitationeque valeo complecti. De modo tantum hoc dicam, *Velaſcium* Comeſtabilem cum nimium quantum A. T. debeat, gaviſurum datam hîc occaſionem graves aëris alieni ſine diſpendio ſuo levandi. Sed de his ſatis: imo plura quam cogitaram, abducente nimirum Φιλαυτίᾳ reique deſiderio votivae. Quod hîc non mediocre fateor eſſe, quod ego rem factam hac ratione haberem, & A. Tua coeptorum operum exaedificationem. Et ſpem praebent, qui in Hiſpania fa-

cile id impetratu fore autumant, praesertim tanto oratori audendum tantum esse. Si quid hîc novi, in litteris publicis sive Actis habes, magnum certe nihil expectandum, omniaque pro regentium ingeniis. De *Sangeorgio* sic habe, totum in divinis esse, semperque circa se religiosos viros habere, maximeque severioris disciplinae, quos Capucinos vocant. Sed & sacris exemplo avunculi saepe afflere narrant. nec tamen (vide horum hominum ingenia) fidem facit. Non possum plura, exclusus angustia temporis. Deum precor ut te, Amplissime Domine, reipublicae tuisque omnibus servet. Romae Kal. Aprilis. ∞ IↃ CVI.

Salutem adscribi rogat frater meus. Ego *Warnerio* quoque nunciari quaeso.

Hanc nunquam vidit Epistolam Lipsius: mortuus enim 23. Martii jam erat.

EPISTOLA DCCCIII.

J. LIPSIUS

Carolo, Duci Croyo & Arschotano.

ILlustrissime & Excellentissime Princeps. Dignatus me iterum es benivolentiae & ingenitae tibi humanitatis plenissima epistola, qua ita recreatum me fateor in his malis, ut nautae in tempestate solent, diei illa luce aspecta. nam in cursu hoc rerum, quid viro bono & patriae amanti non triste? & hoc aggravat, quod deteriora praesagit insidens animis nostris

Pessimus in dubiis augur timor.

Enimvero Belgica nostra triginta amplius annos volvitur & jactatur civilium bellorum his fluctibus, periculo, & paene dicam mersioni, propiorem fuisse numquam opinor. movet me & prudentes ad hoc judicium, Ordo, quem partes nostrae tenent vel augent, & Disciplina: quae utraque, fatendum est, ad veterem militiam (quatenus aevum fert) & laudatam illam Romanam esse. Legi nuper ab amico missam accuratam Graviae urbis obsidionem, & opera ac munitiones: Deus bone, varias & magnas! Diceres non paucorum aliquot millium, aut septimanarum eas esse; sed Bataviam convenisse ad peragendum. Vulgus miretur, non ego: [1] scio a quo fonte hauriant, & imitatione ad se derivent. Nostri autem quid? stupent cum vident: sed hoc tantum, ad emendanda nostra, aut illa assumenda, non conantur. Sicut sonitu & minis aves terrentur; sic putamus illos ad nomen aut motum nostrum dilapsuros. Jam in Oeconomia & nervo belli, re pecuniaria, quae administratio illic, quae confusio hîc sit, nec decet me fortasse dicere, nec apud Te debeo, super alios gnarum. Haec plerique omnes vident, & sentiunt, & queruntur etiam: sed, ut poëtae verbis dicam,

Quo

1 Dubito an non sibi applaudat *Lipsius*, quasi ex militia & Poliorceticis suis *Mauritius* didicerit illa. vid. Epist. DCXLIX. DCCVII. & DCCVIII.

Quo tristes querimoniae,
Si non supplicio culpa reciditur?

Quid Deo decretum in fatali consistorio super rebus nostris, nescio: sed mutatio impendere videtur, ex signis & velut scintillis, quas caeleste illud lumen spargit. Gallia adhuc quieta est; sed ingenium gentis, & regentis si videmus, parare & instruere se arbitrandi sunt, ut collectis viribus invadant. Et caussae quaeruntur, & semina sparguntur, quae armatos viros, ut olim illa ab Jasone jacta, producant. Haec universa, ex meo sensu interiore (ignosce libertati) apud Excellentiam Tuam promo: in particularibus, pauca nunc possum. Buda & Pestum in Hungaria a nostris intercepta, sed arce (ut here ad me scriptum) adhuc salva. sic tamen, ut litterae Pragenses spem facerent intra biduum aut triduum dedendam; si id sit, medium illud regnum, aut ultra, est nostrum. In Campinia turmae aliquot equitum nostrorum caesae nunciantur, vexilla tria ab hoste capta: quod timide, nec nisi Excellentiae Tuae scribo, re nondum explorata. Siquid praeterea erit, non deero pro obsequio & cultu, quem aeternum Excellentiae Tuae, & serio animo vovi, id significare: etsi praeveniendum me scio aut suspicor ab iis, qui haec officia ex ipsa Aula praestant. Ergo tantum, ut Excellentia Tua beare me sua ista inclinatione animi pergat, animo certe & fide meriturum, ut alia desint. Concludo in voto Salutis Tuae, Illustrissime & Excellentissime Princeps, quam Deus longam, & si possit, aeternam velit. Lovanii, Kal. ipsis Novembr. CIↃ.IↃ.CII.

EPISTOLA DCCCIV.

J. LIPSIUS

Carolo, Duci Croyo & Arschotano.

ILlustrissime & Excellentissime Princeps. Binas nuper misi haud magno argumento. Quid enim moestis his temporibus, & frigore etiam hoc rerum, praeter querelas succurrat scribere? Nec eae me deceant fortasse apud talem Principem: & certe in re nihil juvant. Nunc heri litteras accepi, quae in Zelandia scriptae. Nunciant Comitem *Mauricium* illic expectari, qui cum aliis rebus, tum Ostendam praesidio & subsidio prospiciat. Nam certum iis, urbem hanc tenere & tueri; ac confidunt posse. Marchio quidam e Brandenburgensibus illac transierat, cum *Ernesto* Nassovio Comite, Ostendam viderat, redieratque. Plures adhuc e Germanica nobilitate ibi haerent, ut loca lustrent: & liberaliter iis stipendia persoluta sunt, etiam cum auctario dimidiati mensis, titulo viatici ad redeundum. Embda urbs legatos suos Hagae habet, & petit auxilia contra Comitem suum: imo sermo jacitur de confoederatione ineunda, & quod contribuent, se jungentque in perpetuum cum Provinciis, ut vocant, Unitis. Algeriana expeditio (ut ad remotiora eam) in fumum abire videtur: & negant classem aut copias satis ju-

 stas

ſtas eſſe huic expeditioni. An non ante praeviſum oportuit? Interea alium aliquem Africae portum invaſuri putantur, aut oras maritimas, exſcenſu in terram facto, vaſtaturi: ne magno conatu & paratu nihil egiſſe dicantur. Feliciora ab Pannoniis nunciantur. hoſtem interclusum ab urbe Buda, & omni ſubſidio ferendo, ponte in Danubio a noſtris reſciſſo. Tranſylvaniam etiam, *Baſtii* opera, totam jam eſſe noſtram. Deus ea firma eſſe velit, & propriam hanc Chriſtianis laetitiam. Iterum ad noſtra. ſumus hîc in metu a Batavis, quibus ſeditioſi junxiſſe aut juncturi ſe dicuntur, & loca noſtra percurſuri, aut & urbes (in occaſione) invaſuri. moniti publicis litteris ſumus cavere, & vigilare. Id quam ignave hîc fiat, non opus apud te dicam: vires exiguae ſunt, ordo nullus, pauci imperare apti, nemo obedire. Iſta nunc ſcribere potui, Illuſtriſſime & Excellentiſſime Princeps, quem Deum aeternum rogo perennare nobis, & bono publico diu ſupereſſe. Lovanii, Nonis Novembr. ∞. IɔCII.

EPISTOLA DCCCV.

J. LIPSIUS

Carolo, Duci Croyo & Arſchotano.

ILluſtriſſime & Excellentiſſime Princeps. Quoties litteras tuas accipio, beneficium & honorem accipere me, bono jure interpretor; & praeſertim ſic benigne ſcriptas. Hodie factum: & prompte reſpondeo, haud magno, aut certe non laeto argumento. Etſi quid in hoc, non dicam ſtatu, ſed motu aut fluxu rerum, laeti prudens aliquis exſpectet? Cauſſae primae & mediae ad ſucceſſus aut triumphos non ducunt: utinam ſaniora, & quod deinde ſequatur, feliciora conſilia fas nobis videre, & in iis gaudere! Principum & patriae cauſſa, quis illorum reverens, hujus amans, non velit? Sed & privata noſtra res incipit agi, & a propinqua flamma comprehendi jure trepidamus. Noſti hanc partem provinciae, amoenam & celebrem magis, quam munitam, aut ad vim excipiendam parem. Adverſarii nunc quidem alibi distinentur, & utiliora ſibi ac magis opportuna moliuntur: ſed a ſeditioſis ecquid ſatis tuti ſimus, neſcio, & ille mihi nunc eſt metus. Ajunt occulte agi de placandis, idque per Nuncium Pontificium: ſed rebus, id eſt nummis, non verbis aut blandimentis, eſt opus. Milites ſunt, cupiunt & poſcunt, & manu poſſunt. In Aula res caliginoſae. Primos aliquot Hiſpanorum abire, aut abiturire, imo & abîſſe quoſdam nunciant: an quia offenſi, an quia offenderint, ſive alia cauſſa & fine, quem dies revelabit. Quid in Hiſpania, id eſt majore nave, a qua cymba haec pendere videtur, fiat, neſcio, & quae conſilia eorum, qui ad clavum illum ſedent: nobis uſque adhuc haud proſpera nimis eſſe, in ſilentio noſtro res clamat. Heu potentia, quid es ſine prudentiae luce? quod ſine oculo Cyclops? Sed timide & verenter de Regibus loquendum eſt: & ſcio

ſcio meum hunc oculum in illa adyta non penetrare. Vota igitur, non verba ultra interpono. E Batavis audimus bonis auctoribus, iterum ad expeditionem ſuccingi in aeſtatem futuram, & jamnunc parari, quae eo conducunt. In Lucemburgenſi ditione quid fiet, & praedandi an inſidendi etiam animo inerint, brevi audiemus: & utinam illud tantum! Si pedem figunt; ab Italicis auxiliis, a Germanicis commerciis, magnam partem ſumus excluſi. Deus avertat. etiam illud, quod de occulto apparatu in nos Gallico muſſant; etſi alii de auxilio vel faventia, & quod Pacem nobis, ſpe communis alicujus (ſed meo animo praematuri) conciliabit. E Burgundia ad me ſcribunt, certum ibi haberi de tranſlatione Sabaudiae in Regem Hiſpaniae, alia in Ducatu Mediolanenſi (an & ipſo Ducatu?) compenſatione. Aegre credam, niſi res fidem facit. & vetera manere equidem malim, & inprimis veteres mores, novitiis his ſpretis.

Hoc fonte derivata clades
In patriam populoſque fluxit.

Nimis longum facio. unum illud nunc & ſemper, uti ſim Excellentiae Tuae devotiſſimus cliens. Lovanii xv. Kal. Decembr. ∞.ıɔcıı.

EPISTOLA DCCCVI.

J. LIPSIUS

Carolo, Duci Croyo & Arſchotano.

ILluſtriſſime & Excellentiſſime Princeps. Aliquot dies ſilentium tenuiſſe me fateor, vel frigoris hujus ignavia, vel quia res languidae, & ipſae, ut ſic dicam, frigidae, ſtimulos ad ſcribendum non addebant. nam plane rerum vacuas ad te mittere litteras meus pudor, & magnitudo tua vetant. neque nunc a nobis aliquid nunciare habeo, niſi hoſtem praedae & famae divitem ad ſuos rediiſſe, nobis vaſtationem & (ſi auſim dicere) ignominiam reliquiſſe. Praeſidia nunc Germanorum diſpoſita per eam ditionem audio: quid niſi ſera auxilia, & poſt ictum cautionem? Copiae conſcribi novae & in Germania & Italia feruntur, & exercitum ad xxx. millium equitis peditisque iſto vere futurum. Quid pecunia? ingens exſpectatur: & ex Hiſpania litterae, duos milliones (ut noſter hodie ſermo & numeratio eſt) trajici, in uſum ſolum Belgicae, adfirmant. Res addet fidem aut demet. Ante paucos dies ſupplementum ducentorum militum Buſcumducis miſſum fuit: miſſum, ſed non admiſſum. Cives excluſerunt, cauſſati nec iis, quos haberent, ſtipendia perſolvi: quid iſtis, ſi accederent? nec ſeſe, in hac inopia, alendis iis eſſe. Vides auctoritatem & imperium ſperni: quod incoeptum ne longius ſerpat, aliquis vereatur. Apud Batavos pecunia extra ordinem conceſſa & indulta, ad novam novo anno expeditionem. Quid de navigatione etiam nova detecta? res mira, ſi vera eſt: tamen litteris e Britannia confirmata. Ecce ipſi Britanni

(Anglos dico) quod Batavi bis terque frustra tentarunt, viam facere conati versus orientem, in divitem illam & celebrem Sinarum oram. Ante quattuor admodum menses, binae naves solverunt, explorandi caussa flexerunt cursum magis ad Americam novam laevorsum: & freto reperto, quod paullatim magis magisque se panderet, innavigarunt, enavigarunt, & in plenum iterum Oceanum invecti sunt, flexu in Orientem capto, veneruntque ad quinquagesimum gradum altitudinis: id est, mitiora jam loca, nec procul a Tartariae finibus, & limine ipso Sinarum. non tamen progressi longius aut ingressi: quia exploratum missi tantum erant, neque merces aut alia ad fructum. Redierunt in Britanniam omnes incolumes & salvi, paucis tamen aegris: idque ex potu, ut ajunt, ferventioris vini, quo contra frigus necesse habuerant se munire. Nam ante fretum emensum, versus Septentrionem illum rigidum, ad gradum usque septuagesimum pertigerant. Glaciem in mari, aut ursos in ea albos, & quae alia dura aut tristia Batavi experti erant, negant se repperisse. Haec ita distincte scribuntur: si vera, nonne ab Oriente novae opes, magno navigantium compendio, exspectandae? Sed ad nos iterum: qui jam in metu eramus, ob Seditiosos, qui se moverunt, & tredecim turmis equitum petere Namurcum & vicina loca feruntur, quid nisi expilandi caussa? Novam hanc miseriam! ab hoste, a milite dubio, aut socio vastari & atteri: & novam etiam Constantiam, non succumbere aut frangi. Vides Belgas nostros (quod prodigium exterus aliquis habeat) vel in illa Campinia, contra omnes clades assurgere, & ut quercum recisam, succrescere magis & pullulare. An non a Deo hoc robur est? speremus, fortuna aliquando mitior respiciet: & tum certe, cum consilia publica meliora eam advocabunt. Deum rogo faciat: te autem, Illustrissime & Excellentissime Princeps, valentem Patriae, volentem mihi servet. Lovanii, v. Idus Decembr. ∞.IↃ.CII. Nuncius Apostolicus designatus a Rege Hispaniarum Archiepiscopus Tarentinus.

EPISTOLA DCCCVII.

J. LIPSIUS

Carolo, Duci Croyo & Arschotano.

ILlustrissime & Excellentissime Princeps. Silentium meum unicam caussam habet adventum tuum: speratum & promissum nobis, sed, & video, dilatum. Caussae sunt, non dubito: alioqui Fleuria tua te trahat, praesertim amoenissimo hoc tempore anni, quo frui amoenitate illa possis & oblectari. Etsi nec nos, qui tam propinqui sumus, nimis oblectamur, discursu & rapinis militum assiduis: quos nulla ultra disciplina aut pudor tenet. Prudentiores viderint: sed ego in exitium publicum tendere hanc lasciviam & licentiam arbitror. Quod utinam ne dies & eventus firmet! Nostri hîc Politici oculos & sermones in Angliam vertunt, & ad novum ibi Regem. Ego spei haud multum video. vel ob religionem, quam interiore animo (ita accipio) di-

diversam profitetur: vel ob foedera occulta cum finitimis pacta, aut pacifcenda. Quid, quod nemo Principum magnitudini Hispanae fautor & amicus est? imo pro bono suo habent, distineri eum alibi & illigari. Externa amicitia & commercia esse possunt, foedus & societas haud facile erit. Comes *Arembergius* nondum admissus ad Regem fuerat, proprio tamen suo impedimento, & a podagra tardatus. Legatus Gallicus auditus erat: quem ego bono auctore accepi serio acturum de libertate Religionis admittenda, mandato sui Regis. Inter Gallos & Anglos tumultus aliquid fuit, ad manus ventum, & unus ex his interfectus. In comitiis Ratisbonae de pace nostra agitur: sed Germanos nosti, & quam nec velint serio & concorditer, nec si velint, multum possint. De Ostenda frigida adhuc spes est: & morbus pestilens grassari in castris nostris incipit, cum periculo aperto, praesertim sic mature. Deus auxilietur patriae, & te, Illustrissime & Excellentissime Princeps, illi incolumem diutissime servet. Lovanii, III. Non. Quinctil. ∞.IↃCIII.

EPISTOLA DCCCVIII.

J. LIPSIUS

Carolo, Duci Croyo & Arschotano.

ILlustrissime & Excellentissime Princeps. Affectum me laetitia e litteris Excellentiae Tuae debeo fateri, sed cui tristitiae etiam aliqua pars sit admixta. Laetatum me sane fateor, in hac tanta benivolentia, non verbis solum, sed factis expressa: qui honos mihi magnus est a tali Principe, & aeternum equidem agnoscam. Sed tristitia etiam, ut dixi, juncta laetitiam offuscat: quia neque meruisse me hanc benignitatem animus mihi dictat, & non posse nisi illo ipso animo gratum esse. Illo certe sum, atque ero: & utinam rebus in obsequium Excellentiae Tuae aliquid possim! Quidquid certe possum, devotum & mancipatum id esse tuae dignitati jamnunc sincere subsigno & testor. Duplex autem beneficium collatum in me una hac epistola Excellentia Tua significat, & Donum a Principe; & annui Honorarii mei promptam solutionem, mandato vestro comprehensam. Equidem grate agnosco & amplector, ut debeo, primum hoc a Serenissimo nostro beneficium sive liberalitatem: & ab illo fonte esse scio, sed intercessionis tuae opera in me derivatum. Itaque etiam Excellentiae Tuae initium in parte aliqua debeo, totum debebo in exitum, si efficit (ut benigne & ultro promittit) solutionem mihi nec tardam nec ambiguam esse. Quod autem ad Honorarium attinet, caussa mihi major querelae ante duos menses fuit: nunc Quaestor officium fecit, & si porro ita facit, acquiesco. Dabo tamen litteras vestras, velut stimulum in futurum, & ut videat me & mea vobis curae esse: Principes nostros insita pietas & devotio ad Divam Virginem elicuit: atque utinam divina illa mater nostram etiam Principem faciat matrem! O felices nunc & postea Belgas! Nam

Nam etſi amant & curant nos optimi Principes, ut ſuos; magis tamen tunc faciant, ut etiam ſuorum. De Comeſtabilis autem adventu nemo ambigit, etſi de cauſſis etiam curioſi quidam muſſant. Excellentia Tua ſcit ſuſpiciones quorundam, quibus accedere, niſi res me convincat, non poſſum. Pacem cum Anglo non difficilem fore arbitror: de amicitia dubito, & an toto animo ſe nobis junget. Si facit; pacem cum Batavis, aut imperium in eos habemus. Nam ipſe ſi bona fide eos deſerit, aegre ſubſiſtant: etſi a Gallia fortaſſe occulte foventur: ſed occulte, & pax cum Anglo etiam illum quietiorem & pacatiorem reddat. Aeterna Providentia in noſtrum bonum haec dirigat: & eadem Te, Illuſtriſſime & Excellentiſſime Princeps, eidem bono noſtro, diutiſſime incolumem ſervet. Lovanii, ſtatim a tuis lectis, XIII. Kal. Decembris ∞.IↃCIII.

EPISTOLA DCCCIX.

LUPERTIUS LEONARDUS ARGENSOLA

Doctiſſimo Viro J. Lipſio, Ex animo S. D.

Lovanium.

NOn Madriti, quo mittebantur, ſed Caeſarauguſtae, ubi privatis litibus aſſidere me oportet, tuas literas, doctiſſime Lipſi, accepi, eo ſerius ſed jocundius: patria enim concivibuſque ſpectantibus honorari jocundiſſimum eſt, maxime cum honores, qui a te proveniunt, Regiis anteponendos putem. Nam illi nunquam ſine judicio, ii fortunae beneficia ſunt aliquando: attamen non huic laetitiae defuit comes angor, cum invaletudo, bellaque deteſtanda animum corpusque tuum angant, & ab edacibus curis labores, quos publicae utilitati immortalitatique dicaveras, intercipiantur; Sortem veſtram, ut ais, audio, imo video; non tamen cum Epicureo poëta cantare juvat

Suave mari magno turbantibus aequora ventis
E terra magnum alterius ſpectare laborem:

Sed mente, ſed voto, vobiſcum etiam navim conſcendo, jam caſtra & ſigna ſequor, claſſicoque excitor, multa mecum cauſam communicant. Vera religio ante omnia, quam Rom. Pontifice duce profiteor, quae amore flagrat. Princeps deinde, e cujus aulico grege, etſi abſens, numerus ſum, dum Auguſtae ejus parenti ſanctiſſimae foeminae inſervio. Amici praeterea, quos in diſcrimine ſaepe audio, & quid de illis agatur perpetuo timeo, & de te praecipue inter hos, ut Luna inter minora ſydera, conſpicuo. Tandem ſententia illa plauſu digniſſima, ſcilicet *homo cum ſim, nihil humani a me alienum puto.* Adſit Deus votis, teque longaevum ſaluti reſtituat, tibi otia faciat, ut ingenium

1 Reſponſio eſt ad *Lipſii* Centur. IV. Miſc. Epiſt. 26. & ad hanc reſpondet *Lipſius* Cent. V. Epiſt. 20. Quis vero & quantus fuerit in Hiſtoricis & Poëticis ſtudiis *Argenſola*, nos docet *Nicol. Antonius* Biblioth. Scriptor. Hiſp. tom. II. pag. 58.

nium tuum nobis affluat. Gratularis nobis in pace, ut ais, artes & ingenia colentibus. Quaeso, mi Lipsi, ignoras nos aut simulas? nos musas colimus? quibus ducibus? quibus praemiis? Virtus maximum praemium: fateor, sed Lethargus nos tenet: Virtuti vale diximus, luxus & pecuniae vilia mancipia sumus, utinam non cito timenda exempla. Caeterum virtutis rigidos satellites credi cupimus larvae & praestigiae tantum, pauci excipiuntur, & inter hos Doctor [2] *Bartholomaeus Laurentius* in Vetustissimo Caesaraugustano templo Deiparae vulgo de Pilari, Canonicus, Theologus latino graecoque sermone peritissimus, Doctor *Bartholomaeus Morlanes* Jurisperitus, qui in eodem templo Regio fungitur sacerdotio, florente aetate magnum ingenium virtutibus aequans, *Gabriel Alvarez*, sacerdos e societate Jesu, vestro *Andreae Scoto* notus. O qualis vir? in sacris literis periculum si feceris, magnum theologum invenies, si in hebreo, graeco, latinoque sermone, hebreum, graecum, latinum; sed moribus has superat laudes. Superest mihi Doctor *Dominicus Abengochea*, unus ex regiis judicibus a litibus judicandis, cujus literas cum his accipies, in eisque ingenium judicabis. Haec lepidissima capita scripta tua admirantur, te ex animo diligunt & consalutant. Ne dedigneris inter tam probos viros novitium amantem recipere, ejusque audaciam audire: Filius est mihi *Gabriel*, qui nondum decimum quintum aetatis annum explevit, latinae, graecaeque linguae non ignarus, moribus candidissimis, puer meliori aevo, meliori patre dignus: Is me tuas literas legentem audiens, & patruos in eis a te salutatos, interpellavit aitque, mi Pater, Lipsius de me nec ullum verbum? nullum quidem, ego. at ille, tu de me ad Lipsium? ego? nullum. ergo a te injuria? quid inquam, ego, ad doctissimum Lipsium de puero, quid ain tu? a me amari, coli & suas avidissime lucubrationes amplecti; Sanusne es, puer, qui nunquam eas attigisti? respondi: ille subridens aliquot epistolas tuas recitavit, nulla sua haesitatione, magnoque meo gaudio, usus comico verbo, patrissare eum exclamavi. Hos igitur ad te duco amicos, dextrasque jungo sancta & non violanda fide. Tu, mi Lipsi, si *Dominico* rescripseris (omnino rescribendum puto homini judici, probo, docto & amanti) Utere aliena manu, nam imperitiae nostrae chyrographum tuum non facile negotium exhibuit. ama nos, doctissime Lipsi, & si vacaverit per te, vel per alios fac nos certiores valetudinis tuae, quam tibi corpori Nestoream, animo, aeternam cupio. Vale, literatorum princeps. Caesaraugustae Kalen. Decemb. ∞ DCII.

2 De hoc vide *Nicol. Anton.* part. 1. pag. 154. duos sequentes non reperio, nam *Gabrielem Alvarez Velascum* Jurisconsultum diversum fuisse patet. *Gab. Alvarez* vero meminit, & amicitiae cum Lipsio cultae, *Alegamb.* in Bibliothec. Jesuit. pag. 145. & *Witte* in Diario eum mortuum Ann. 1645. aetat. An. 80. scribit. *Dominici Abengocheae* elogium est tom. 1. pag. 251. Bibl. Hisp. ejus mox epistola sequetur.

[1] EPISTOLA DCCCX.

BARTH. LEONARDUS ARGENSOLA

V. Cl. *J. Lipsio* S. M. D.

Lovanium.

GRatias tibi ago, mi Lipsi, immortales acturus, quod tam ex animo & sine parario in tuam nos amicitiam receperis, ut in litteris tuis, quas *Lupercius* frater noster accepit, professus es. Nec minor profecto tantum Virum decuit humanitas, a quo & laudari & amari jucundissimum, & beatum. [2] Gerionas nos appellas; nomen & condicionem accipimus lubentes. Tibi enim Herculi cedimus inermes, cedimus hilares Victori, imo incedimus sacra cathenati Via. Trahat nos Eloquentiae praestantia Lipsius, Hercules alter Gallus

Quid quod lingua illi levibus trajecta cathenis,
Queis fissa facileis allicit aure Viros.

Quem ingenti Clava utraque armavit Philosophia, & leonis exuviis. Haud miror equidem, quod tam praeclare Civem illum constantem agas, quem mire finxisti: & in perturbata Repub. bellorum tempestatibus tu prope solus sis in portu. Fructus enim doctrinae percipis assidue, eos nimirum, qui maximi sunt, Imperatorum actis & Victoriis anteponendos. Nos Hispani, quibus gratularis, quod pace fruamur, quos quaeso alios, nisi luxum, avaritiam, caeteraque pacis mala, quae in ociosam Rempub. immigrare solent? Praeterea bella gerimus foris, ut a moenibus illa propulsemus, damna tamen eorum in nos ipsos grassantur. Incendia, Vastationesque vestrarum Provinciarum nonne Hispano milite; Hispanis opibus peraguntur? legiones alimus, alias sufficimus quotidie. Quare in eo statu sumus, ut nec ingenium, nec militiam colamus. Bella Musas fugant, Ocium vires. Antiqua igitur tuta sapienter aestimas, scilicet ut vel e conspectu malorum tantisper, dum prisca repetimus, animum avertamus. Ergo, sapientissime Lipsi, fax publica cum sis, inerteis explora tenebras, tibi enim uni cessare non licet, nisi in publica commoda pecces. Orbem doce, ut sese agnoscat. At aetas (ais) frigus & ignaviam habet: suavior in occasu, quam in ortu Solis calor. Perge igitur *Musarum* (ut de se ipso cecinit Naso) *purus*, *Phoebique sacerdos*, & *hoc age*, nosque, qui jam ad tuorum numerum pertinemus, mutuo ama, & vale. Mantua Carpent. Ubi *Mariae* Austriacae Augustarum Maximae Sacra facio. Prid. Kal. Februar. An. CIↃ IↃ CIII.

1 Respondet ad hanc Lipsius IV. Cent. Misc. Epist. 65.
2 Cent. IV. Misc. Epist. 26. ratio, quia tres fratres concordissimi, ut Justinus lib. XLIV. cap. 4. fabulam Geryonis explicat, vid. *Nic. Anton.* in Biblioth. tom. II. pag. 59.

[1]EPISTOLA DCCCXI.

DOMINICUS ABENGOCHEA J.C.

V. C. *J. Lipsio salutem dico.*

Lovanium.

CLarissime Lipsi. Mitto ad te de facie ignotum, sed fama super aethera notum: (cui enim non notus Justus Lipsius?) declamatiunculam nostram, ut de ea libere, amice, & sine fuco quid sentias, pro summa tua humanitate, eximia virtute, & omnigena doctrina; ex animi tui sententia, (qui probe nosti & scripsisti istius loquutionis vim) judicium tuum proferas. Quod a te postulare, nec vereor, nec erubesco, quinimo jure debeo. Tum quia addictissimus tibi & amicissimus V. C. *Lupertius Leonarthus*, Augustissimae Imperatricis Mariae a secretis, acutissimi profecto ingenii, & Hispanicae poësis, & amoeniorum litterarum cumprimis studiosus & eruditus, tuam mihi egregiam comitatem, humanitatem, & suavissimos mores commendavit; & ut hoc facerem, animum addidit & cohortatus fuit. Tum etiam, quia communis humani generis societas nos, quasi sub eodem solo natos, quodam veluti patrio, & cognationis & sanguinis jure, & propensionis & benevolentiae vinculo, propter similitudinem studiorum, devincit. Quae, non aemulationem (ut Q. ille Eustagius dicebat) nec invidiam (quod fabrorum est) sed potius benevolentiam & amorem, inter candidos & vere studiosos, & bonae indolis homines parere & conciliare solet. Etenim sicuti ex admiratione coeperunt homines philosophari, sic erga sapientes viros singularis quaedam & a natura insita (naturaliter siquidem homines scire desiderant) propensio & benevolentia nos rapit, & in sui admirationem trahit, qua nos totos in illorum gratiam & amicitiam dedere & insinuari affectamus. Unde factum est, ut sapientes viri studio & desiderio se sapientiores visendi, & cum eis familiariter conversandi, & ab eis naturae arcana & recondita sapientiae suae ediscendi & perscrutandi, per remotissimas regiones, & per varia rerum discrimina, peragrare non dubitaverint. Ut de Pythagora, Platone, Apollonio Thianeo, & plerisque aliis probe nosti. Quod etiam (si fas est nostram indolem & ingenium in suspiciendis & admirandis politioris litteraturae principibus viris, detegere) fuit in causa, ut superioribus annis, cum mihi longum iter peragendum esset, & fere ad alteram Hispaniae oram (quae Oceano vestro terminatur) transmigrandum, via recta excederem, & iter verterem ad Salmanticam, urbem inclytam & feracissimam ingeniorum alumnam, [2] ut *Franciscum Sanctium*

1 Respondet Lipsius v. Centur. Misc. 19. *Abengocheam* fuisse Senatorem Regium in Curia Aragonum discimus ex *Eryc. Puteani* Centur. 11. Apparat. novi Epist. 58. & *Nicol. Anton.* in Biblioth. Hispan, tom. 1. pag. 251.

2 Hic est Celeberrimus ille Grammaticus, cujus pleraque nobis invisitata sunt opera & incognita, licet egregia, praeter Minervam, quam prius *Scioppii* & deinde Cl. *Perizonii* industria nobis fecit familiarem. vocatus fuit *Franciscus Sanchez Brocensis.* vide sup. Epist. DCXXIX. & *Nicol. Antonium* Bi-

ctium Brocensem, Rhetorices & Graecae linguae professorem viserem, & de facie cognoscerem, & cum eo aliquantisper jucundissime conversarer, & de studiis humanitatis suavissimos sermones conferrem. Virum profecto prodigiosi ingenii in omni doctrinae genere, & in perscrutanda antiquitate, & veteribus poëtis ad vivum interpretandis & enucleandis acerrimi judicii, & mirae dexteritatis. Qui certe cum strenuioribus athletis in palaestra litteraria jure optimo certare potuisset, si non tam Criticus & Φιλεπιτιμήτης videri voluisset. Nec mirum, quod cum aetate hoc nostrum studium, propensio, & benevolentia erga illum, te, tuique similes viros adoleverit; cum jam ab ineunte aetate mecum exorta, & aliquantulum provecta, per exteras nationes comes peregrinationis nostrae, & assecla semper fuerit. Nam cum vix aetatis nostrae vicesimum annum explevissem, exactisque humanitatis & Rhetorices studiis, sub clarissimis viris *Andrea Semperio*, & *Laurentio Palmireno*: & Mathematum, sub *Hieronymo Munnosio*, omnigenae doctrinae & linguarum omnium peritissimo: atque etiam utriusque Philosophiae & Theologiae sub aliis doctissimis & gravissimis viris (quibus Academia Valentina perpetuo floruit & floret) Salmanticam, juris civilis discendi gratia, me contulissem, biennio ibidem commoratus, vix satis animus & desiderium conquiescere aut saturari posse videbantur. Nam in Italiam quasi fato, & nescio quo impulsu adigi & propelli videbar: ut coepta studia proveherem: & clarissimos viros, qui eo tempore florebant, *Robortellum*, *Sigonium*, *Muretum*, *Manutios*, atque etiam utrumque *Baptistam*, *Giraldum*. & *Rasarium*, *Lucam Contillium*, & plerosque alios cognoscerem & audirem. Sed inter eos praecipui fuere [3] *Joannes Baptista Giraldus Cinthius* Ferrariensis, & *Joannes Baptista Rasarius* Novariensis, & *Lucas Contillius*, quorum consuetudine & familiaritate, cum singulari benevolentia & mutuo amore conjuncta, fruebar, & toto quinquennio gavisus & usus fui. Quo tempore sub utroque *Baptista*, qui humanioribus litteris & Rhetoricae Ticini, successive unus post alterum, praefecti fuerunt, aliquantulum profeci. Quantus vero uterque fuerit in arte Rhetorica & Poëtica, & Graecarum litterarum peritia, edita illorum opera, & ipsemet integer *Galenus* a *Rasario* in latinum versus, locupletissime testantur. Quorum domus (quid dicam de auditorio?) nunquam vacua reperiebatur doctis & studiosis hominibus de omni doctrinae genere consultantibus, & ab illis quasi ab Ammone, vel Dodona, oracula petentibus. Deus bone? quid si tantumdem

Biblioth. Hispan. Script. tom. I. pag. 361. ubi Catalogum ejus operum Latino & Hispanico sermone editorum habemus. Mortis tempus ejus ignorasse videtur *Nicolaus*, qui anno seculari MDC. eum LXXVII. annum egisse notat. Et tamen *Witte* in Diario suo, eo anno obiisse adfirmat. nescio quo auctore. Meminit ejus cum laude Lipsius Cent. ad Italos Epist. LXXXIX. hoc anno scripta. nec *And. Schott.* in Biblioth. Hisp. pag. 578. de morte commemorat. *Andream Semperium*, vel *Sampere*, memorat idem *Nicolaus* tom. I. pag. 68. *And. Schott.* pag. 614. de *Laurentio Palmireno* vide *Nicol.* tom. II. pag. 5. *Schott.* pag 590. de *Hieron. Munnosio*, *Nicolaum* tom. I. pag. 447.

3 De hoc egimus in praefatione ad Thesaur. Ital. tom. VII. pag. 4. & adde *Ghilin.* Theatr. literat. tom. I. pag. 98. qui & tom. II. pag. 142. *Rasarii* vitam exhibet, & *Mercklin.* in Lindenio Renovato pag. 537. qui eum Ticini obiisse An. 1573. ait, cum *Ghilinus* mortem conferat in An. 1578. *Lucae Contilii*, vel *Contilis*, vita est apud eumdem *Ghilin.* tom. I. pag. 154. obiit A. 1574. 28. Octobr.

dem ego eo tempore, vel nunc nancifci potuiffem? & ad te ire, te videre, & jucundiffimo tuo confpectu, & fuaviffimis tuis colloquiis frui & gaudere? Et fapientiae tuae abdita, non inquam penetrare aut exhaurire (hoc enim pauci quos aequus amavit) fed faltim veftibulum ante ipfum confiftere, & primoribus labris delibare licuiffet? Quid gratius? quid optabilius? & ad plenum gaudium & exhauriendam innatam fitim & cupiditatem jucundius, aut gloriofius accidere mihi potuiffet? Sed, proh dolor, officii debitum, & jurisjurandi relligio (quae nos quafi in ergaftulo & cum compedibus detinent) & negotiorum immenfa moles, & in jure dicundo affidua & perennis occupatio, qua diftinemur, & fere obruimur, abeundi & adeundi commeatum vetant. Quod igitur abfenti officium praeftare poffum, te fcilicet per epiftulam affari, & de longinquo falutare, & tibi gratulari pro omni vita in gloriofis laboribus & ftudiis confumpta: & pro admirandis foecundiffimi ingenii tui foetibus, quos de bonis litteris benemerendo, in communem omnium litteratorum utilitatem, quafi oracula fapientiae, quotidie edis: deque re litteraria te confulere, & judicium & cenfuram tuam requirere, hoc praefto, & ad hoc libentiffime & fumma animi propenfione ducor. Et merito hoc mihi, & omnibus fapientiae, & tui nominis ftudiofis tantumdem facere licet. Talem enim te natura creavit (patere laudes, quas ipfe *Benedicto Ariae Montano*, gentis noftrae optimo, clariffimo, & fapientiffimo viro, merito detulifti: ad antidora enim tecum ago, tibique parem gratiam rependo) ut quae fingula in caeteris hominibus mirari folemus, te unum univerfa confequutum fuiffe, imo ipfam ἐγκυκλοπαιδείαν perfecte abfolviffe; & verum illud poëtae elogium oftendiffe, *Apparent rari nantes in gurgite vafto*, merito affirmare poffimus & debeamus. Ita namque (liceat etiam per te mihi Salluftianum illud ad Caefarem huc transponere. Procul efte livor, & affentatio) aetatis noftrae litteratos viros praetergreffus es, ut prius defeffi fint homines fcripta tua laudando, quam tu laude digna fcribendo. Unde veriffimum puto, quod apud divum Auguftinum, aut quenquam alium aliquando legiffe memini, quodque praeteritorum faeculorum monimentis fatis comprobatur, Naturam humani generis, ut & aliorum omnium, quae fub coelo oriuntur & intereunt, feraciffimam parentem & procreatricem, ut fuae foecunditatis, & inexhauftae virtutis & omnipotentiae fpecimen daret, & quafi digito demonftraret, (quale illud, quod de linea Apellis in officina Prothogenis fubtiliffime ducta, nullum amplius fubtilitati locum relinquendo, ut mirabile artis ingenium oftentaret, memoriae prodidit folertiffimus ille naturae indagator) non folum inter muta animantia, prodigiofa quaedam & portentofa: & inter μετέωρα phaenomena quaedam, grandia, inufitata, inaudita, & admiranda quandoque produxiffe: fed etiam inter homines, fucceffivis temporibus, & per varias aetates & apud diverfas nationes, quofdam procreaffe & quafi e foecundiffimo finu in lucem protuliffe, tanto ingenii acumine & foelicitate, & tanta judicii gravitate praeditos, & praeftantiffimarum artium & fcientiarum peritia excultos, ut quafi fcientifica quaedam monftra & portenta, nos in fui, & opificis admiratio-

 tio-

tionem rapiant, & quasi extra nos ipsos absorbeant, & abalienent. Atque id etiam videri potest (ut paulo majora canamus) quod de illis vere heroibus nostris Mosse, & D. Paulo in divinis literis celebratur, singulari Dei beneficio, inexhaustae & incomprehensibilis divinae gloriae, radium illis in transcursu affulsisse. Sed ad rem nostram, ad id forsan allusisse videtur Regius Vates, dum nos divini vultus lumine insignitos, praedicat; & quodammodo etiam insinuatum apparet, in verbis divino ore prolatis, in formatione Prothoplasti. Ut tanto magis divinae naturae eos homines assimilari intelligamus, quanto singuli in praeclaris & liberalibus artibus, divino munere, eximia quadam & admiranda ingenii foelicitate prae caeteris hominibus excelluerunt. Unde factum est, ut non solum eadem aetate, sed neque diversis, apud Graecos plures Homeros, plures Platones, Aristoteles, vel Demosthenes; neque apud Latinos plures Cicerones, aut Virgilios; neque aevo nostro, plures Lipsios pari ingenii foelicitate, extitisse comperiamus. Quorum scripta & litterarum monimenta, ad miraculum usque suspicimus, colimus, stupescimus & admiramur. Quid igitur mirum, si ad te divini fere ingenii virum tanquam ad Delphicum, sive Dodoneum oraculum, & tanquam ad alterum Arcaesilam, sive Carneadem, de qualibet re proposita ex tempore disserentem, certatim homines concurrunt? & inter eos ego etiam tui nominis studiosus, limatissimae tuae censurae haec nostra scripta (forsan tanquam abortivum partum tumultuario editum: aut velut ursinum foetum informem, a te expoliendum, & quasi lambendo, effingendum) subjicere & proponere satago? tecumque absens, (qui coram nequeo) alloqui studeo, teque quasi e suggestu, audiendi occasiones quaero? Sic tuos etiam te principes, eodem desiderio flagrasse, & ad te audiendum inopinato ad Academiam Lovaniensem aliquando accessisse, a nostro *Lupertio Leonartho* accepi. Te vero gratulationis, & gratiarum actionis ergo, elegantissimam, & ληκύθοις delinitam, & vario doctrinae genere refertam, atque omnibus numeris absolutam, extemporaneam dissertatiunculam, de tantorum Principum incogitato adventu, majestate, heroïcis virtutibus, laudibus & encomiis, tanta dexteritate & facundia habuisse, ut qui te aspicerent, summo silentio (quale venationi datur, ut dicebat junior Plinius) & alta quiete, qualis conticinio noctis solet (ut tu quandoque dicebas) ex ore tuo immotis oculis pendentes, & intenti ora tenentes καὶ παρέστενθες, lacteum eloquentiae flumen audire viderentur; atque etiam priscum illum *Florem illibatum populi*, *Suadaeque medullam.* Ut igitur eo unde digressus merito sum, redeam, & desiderio meo satisfaciam, teque consilii nostri & instituti admoneam, causam paucis libenter accipe. Sors mea tulit, ut inter alios Regios consiliarios, qui juri dicundo in supremo istius Regni consilio, & Senatu sedent, ego etiam in syndicatu (quam artis nostrae vocem Νομομαχίαν ad instar Μονομαχίας & duelli, quasi legale certamen, appellare libuit; sed an satis apposite, tuum, ut in reliquis omnibus, erit judicium) villicationis nostrae & anteactae vitae in magistratu, rationem reddere coactus fuerim, & quodam quaesito colore & nonnullarum querelarum praetextu (quae ex multo-

torum ſententia περιψήματα & a praetoria cenſura aliena videbantur: cum non ſolum labe concuſſionis & violentiae, (quae ſolum animadverſione digna) carerent: ſed nec leviores culpas officii noſtri redolerent: & majori ex parte muneris noſtri expertes eſſent, reus poſtulari & in judicium vocari, & honoris & exiſtimationis diſcrimen ſubire meruerim. Ego vero, licet ſingulari Dei beneficio & pietate, neque peccaſſe in officio, neque quicquam commeruiſſe ſat ſciebam, meque puriorem clavo putabam: ratus tamen neceſſario nobis concertandum, & colluctandum fore cum validiſſimo, ſtrenuo, & verſuto Agonotheta, cujuſmodi ille, quem junior Plinius Δυσκαθαίρετον vocat: & adverſus quem Apoſtolica illa praecautione & clypeo protegi, & muniri nos oportebat Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου· ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα, καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. Veritus etiam, ne aut propter illius καταφρόνησιν, καὶ ὀλιγωρίαν, aut propter nimiam animi noſtri πεποιθίαν, ne, dum illum profligare confidebam, ejus aſtu, vel potentia (dolus, an virtus, quis in hoſte requirat?) in judiciaria palaeſtra, & lite ſuccumberem, & cauſa caderem. Ideo non contentus propugnaculis, & defenſionibus noſtris, quibus quod ad rerum geſtarum ſeriem & veritatem attinebat, ſatis proceſſus erat inſtructus; quia tamen claſſicum undique canebat, & perſonabat, ut ad audiendam ſententiam accingeremur; ſtatui, quaſi manum conſerturus diſtricto gladio, arripere calamum, & quatenus temporis anguſtiae permittebant, vepres, & dumeta reſecare, & tortuoſum, & ſenticoſum callem aperire, & viam juſtitiae noſtrae praemunire & patefacere. Et quia cominus, & viva voce cauſam noſtram defendere & propugnare non dabatur, ſaltim eminus, & ſcripto liceret. Et quoto gradu querelarum merita penderent, & quanti aeſtimanda forent: & jure ne, an injuria (quod credibilius erat) imputatae nobis querelae niterentur, atque ſubſiſterent, oſtenderem & demonſtrarem: & juſtitiae noſtrae imaginem, ſi non ad vivum, & quadam cum vivae vocis energia expreſſam, ſaltim in hoc noſtro juris reſponſo adumbratam, & delineatam ante oculos graviſſimorum judicum S. & Supremi conſilii Coronae Aragonum (unde ſententia indies expectabatur) proponerem, & repraeſentarem. Indidi autem opellae noſtrae, Declamatiunculae nomen; quod praecipue de rebus domeſticis, & quae ad mores noſtros pertinent, cauſa agatur: & in ea quaedam quaſi concertatio, & exercitatio noſtrarum querelarum, & exonerationum contineatur. Novo etiam, & parum uſitato apud noſtrates ſtylo, & ſcribendi genere, & aliquantulum grandiloquo, & uberiore uſus fui, ut quaſi in ſpatioſo campo excurrere liceret. Atque etiam praeter juris allegationes (ſine quibus loqui erubeſcimus) & praeter noſtratum authoritatem & fidem (quibus quaſi bellicis tormentis & muniſſimo quodam praeſidio arcem inculpatae vitae noſtrae tutati ſumus) peregrinorum etiam authorum teſtimonia, & ſententias ex philoſophis, oratoribus, hiſtoricis, atque poëtis, & interdum ex ſacris litteris, petitas, opportunis in locis, meo judicio, inſerui, & collocavi; ut tam inconcuſſa fide, & tan-

torum virorum authoritate (qua etiam noſtri J. C. utuntur) quaſi vallo quodam praemunirem. Et quia res, de qua agebatur, jejuna, ſterilis, inſulſa, & auribus ingrata forſan erat, aut videri poterat, jucunda quadam & amoena varietate (quae inter naturae opera nitet) ornata, quaſi opus teſſelatum, legentium animos alliceret, & oblectaret. Invenies autem inter alios plures temet ipſum pleriſque in locis laudatum: & tua authoritate, & luculentiſſimis teſtimoniis ſcripta haec noſtra ſuffulta & decorata. Sed an concinne, apposite, & cum judicio, uti tam inſignem, & praeclaros alios ſcriptores decebat; an non magis, tanquam in nova aliqua veſte, pretioſas margaritas, gemmas, atque uniones perperam, inordinate, & ſine ullo delectu aſſutas, & velut centones quoſdam, valde ſuſpicor. Atque ſatis vereor

Ne ſi forte ſuas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat Cornicula riſum,
Furtivis nudata coloribus.

Et ideo (ut tuis verbis me protegam) mutire verbum non audeo in tam multos, in tam probos. Sed det imprudentiae veniam temporis brevitas, negotiorum immenſa moles, & improbus labor in dirimendis litibus exantlatus. Quae vix reſpirandi, & auram capiendi, & ad humaniores litteras divertendi (quibus tanquam unico ſolatio mirifice delector) locum, aut otii & laxamenti puſillum ſuppeditant. Tu igitur, mi Lipſi, errata, quae multa obrepſerunt, libenter condona, corrige, diſpunge, elimina. Sic enim fiet, ut opuſculo huic noſtro, quaſi ſub incudem revocato, & deterſis maculis renato, & redivivo, ex immenſo meritorum & laudum tuarum cumulo, honoris & exiſtimationis acceſſio aliqua fiat: & ſub tuo praeſidio & patrocinio, tanquam ſub Aiacis clypeo, iterum in lucem, detecta fronte, prodire audeat. Interim ergo foelix vive, diu ſcribe, & ſoſpes Vale, flos aevi noſtri καὶ φίλη κεφάλη, meque invicem ama. Caeſarauguſtae Celtiberiorum K. S. Decembris. A. CPI. ∞.IↃCII.

EPISTOLA DCCCXII.

J. LIPSIUS

Arnoldo ab Ameyde V. N. *Sereniſſimo Electori Colonienſi a Conſiliis.*

Coloniam.

LItteras tuas vidi libentibus ſane oculis, & in iis veterem erga me affectum recognovi. Gaudeo, & retinere hortor, & me pariter affici teſtor. Vidi & litteras docti viri, *Lazari Schöneri*, adjunctas, in quibus petit a te porro a me petenda: de quibus ſenſum meum breviter hîc habe. Ait in vita M. Aurelii a Guevara promulgata citari auctores, quorum libri hodie non exſtent. Nominat *Cinnam*, *Calvum*, *Sextum Chaeronenſem*: de duobus verum eſt, ex aſſe perierunt: *Sexti* hujus exſtare libros *Pyrrhoniorum*, & alia contra

Do-

Dogmaticos ſcripta, ſunt qui volunt. Indigitatur vulgo, *Sextus Empiricus*: ſed ſunt, ut dixi, qui hunc opinantur, & magni illius Plutarchi nepotem fuiſſe. Quod autem in praefatione *Guevarae* ait eſſe, de *Libris Auguſti Caeſaris decem*, argumento & titulo *Belli Cantabrici*, profecto ludibrium eſt, nec tu, aut vir ille doctus, latere eos in ulla Bibliothecarum putetis. Dii boni, quis theſaurum illum invideret publico, cum aeterna ſua fama vulgandum? Lubet hominibus ſic ludere, an nobis illudere: nobis dico, ſi qui creduli ſumus, & facile naſo ducimur a Sannionibus iſtis. mihi non evenit, nec eveniet: & videſne tralucere mendacium, cum eos *Colonia ad ſe veniſſe* ſcribit? Scilicet qui miſit, non intellexit, quid magnae hoc rei eſſet: ſi eſt, cur miſit? Si non eſt, profecto tenuerit, & rem ac famam fecerit ſuam. Inquirere hoc in Aula noſtra ulterius nunc non poſſum, quia illa abeſt, & Gandavi firmiter nunc moratur: at tu atque optimus *Schönerus* meae fidei credite, totum hoc fraudem & fucum eſſe: & res explorata dicet. An non ſimile jamdiu in Ciceronis *De republica* libris? cujus etiam *Conſolatio*, & *Orpheus*, ſic Deo viſum, nuper prodierunt, tam ab illo patre, quam a me nata. En, quod poſſum ſcribere: in eo fortiter affirmare & liquido, te a me amari; fac idem, & vale. Lovanii, poſtrid. Idus Decembr: ∞.ıↄcıı.

EPISTOLA DCCCXIII.

J. LIPSIUS

Everhardo Elmenhorſtio S. D.

Lugd. Bat.

QUod affectum in me, jam olim declaratum, ſervas & perſeveras, mihi gratum, & te dignum eſt, ſi Amicitiam non pro vulgo colis. Ego in te idem: & in magnum illum virum, cujus nomine tuis in litteris me recreaſti. O adhaere illi, carpe, trahe, tolle, quod in omne aevum juvet. Significas in Senecam eum habere: quis neſcit? daturum, ſi petam: nimis ſcio, & non peto. Cauſſas habeo: ſed tamen petam, & εὐκαιρίᾳ utar. De *Jano Wouwerio*, juvit audiſſe ad honorem provectum: eo magis, quia pauci ejus generis, id eſt modeſti (talem noviſſe videor) & docti. Hoc nunc aevum eſt: vobis adoleſcentibus melius curret, neque ira Numinis Europam premet ſemper. Voveo, & te ſalvere, cum primario viro, quem dixi. Lovanii xvi. Kal. Febr. ∞.ıↄcııı.

EPISTOLA DCCCXIV.

J. LIPSIUS

D. Heremitae S. D.

Lutetiam.

NOn pro nomine tuo fuiſſe te video, mi Heremita, nec ſolitudinem amaſſe. Homines & loca plura vidiſti, & ſocietatem appetiſti eorum, quos du-

duces aut directores censebas ad bona & honesta. Pulchrum tuum amorem! qui jamnunc meum conciliat: & vel absentibus illis parariis, *Scaligero* & *Dousa*, quid abnutem? felicem te talibus consortiis & colloquiis: & judicii bonum, qui insulam illam magnam reliqueris, in qua similes (nam pares ubi sunt?) non erant. Etsi sicubi similes, imo pares, in urbe sunt, quam sedem nunc habes. Duos ibi nominas, sane primores Galliae (de nostris artibus loquor) jamdiu in amore & pretio meo. Nosce & fruere, atque etiam utere: & melior doctiorque ad nos redi. Redi, an huc revoco? suave sit videre cives meos talium artium: sed locus iis aut aestimatio apud nos quae nunc est? Heu Belgicam aliam! & heu nullam, paene dicam, si ista sic pergunt. milite adverso, milite nostro premimur, atterimur: nec bella, sed seditiones adfligunt. Tamen vel sic Belga Belgas ames, & miserum fugiendumque hoc solum, nisi quia patria est. Siquid distincte ad me de rebus & destinatis tuis scribis, consilium atque operam offero: illud fidum, & hanc promptam. nam de bonitate aut efficacia non praesto. Praesto hunc animum, nunc & olim in te volentem, volentia hac tua merito inductum. Lovanii, XVI. Kal. Febr: ∞. IↃCIII.

Amplissimo *Thuano*, & doctissimo *Casaubono*, tuo commodo, salutem a me dicito, & amare.

Hic est *Daniel Eremita*, Discipulus Lipsii, ut ipse profitetur in Opusculis pag. 427. cujus opuscula varia, edita sunt a Cl. *Graevio*, & qui de ejus vita praefatus quaedam est Ann. 1701. ubi contra calumnias *Scioppii* defendit *Eremitam*: nobis mirum videtur, cur inter hos nefarios Apostatas (ita *Eremitam* vocat *Rupertus* in observationibus ad Besoldum in Rodolfo II. pag. 636.) tam male convenerit. Epistolam etiam in Scioppium edidisse patet ex Amphot. pag. 34. *Eremita* vero a *Scaligero* commendatus *Casaubono* Lutetiam cum venisset, ibi puriora sacra ejuravit, quare saepe indignationis justissimae voces *Casaubono* exciderunt. vide *Casauboni* Epist. CCCXXVI. CCCXXXI. & CCCXXXII. & licet ipse se excusaret *Casaubono* Epist. CCCXXXV. fictam fuisse Palinodiam *Casaubonus* docet Epist. CCCLXXXIX. *Scaligerum* etiam gravissime hanc labem tulisse, & furto sibi sexcentos aureos ab *Eremita* ablatos questum in Epist. LXXXVIII. *Colomesius* in Clavi Epistolarum tradit: plura collegit diligentissimus *Baillius* in Lexico Historico-Critico. Mortuum esse ex lue Venerea traditur in Patinianis pag. 66. obiit An. 1613.

[1] EPISTOLA DCCCXV.

[2] ANDREAS CHIOCCUS

Medicus Veronensis,

V. Cl. *J. Lipsio* S. P. D.

Lovanium.

QUod compellare te audeam ignotus, Vir Clarissime, tua imprimis eximia, & celebris eruditio facit cum insigni morum candore conjuncta, quae

1 Respondet Lipsius Cent. IV. Misc. Epist. 66.

2 *Andreas* hic est *Chioccus*, cujus magnificum elogium habet *Ghilinus* Theatr. Literator tom. II. pag. 76. & de cujus libro de Collegii Veronensis Medicis & Philosophis nuper egimus in praefatione Thesaur. Ital. tom. IX. part. VIII. pag. 14.

quae occulto veluti oeſtro ad amandum ingenuos Viros impellunt: Accedit eos amare artifices, qui Artes aliqua ex parte intelligunt: Mihi ſane nonnulla notitia, vel potius oblectatio non ſine ingenti admiratione ex tuis praeſtantiſſimis, & immortalibus monumentis: legi Politica, de Conſtantia, de Cruce, Saturnalia, Centurias tres tuarum Epiſtolarum, quarum poſtremam cum Magnitudine Romana donavit mihi nuper *Chriſtianus de Vuielae* Bruxellenſis, meus hîc in Arte cliens, & Amicus, (is Nepos [3] *Petri Vandeville*, qui olim Lovanii Philoſophiam in Collegio Falconio eſt profeſſus, quemque ait, tibi eſſe benevolentia conjunctiſſimum.) Umbras alii verborum, & litteraturae fucum in Humanioribus his ſtudiis videntur ſectati; Tu res ſolidas, & expreſſam Sapientiae, & Prudentiae imaginem ad Senecae, & ſeverioris Sectae normam affabre effictam paſſim promis, ut vere tu σοφὸς ὁ πολλὰ εἰδὼς φυᾷ: Quin in ipſa etiam Hiſtoria & Antiquitate percenſenda, atque illuſtranda Sapientiae, & Virtutis tuae ſpiritus & nervi Lipſianarum ἄρθρα τῶν φρενῶν ſe produnt cum eleganti, & vivida rerum, & verborum ſupellectile, & delectu, ut ſine controverſia magnus μύθων ῥητὴρ, καὶ πρηκτὴρ ἔργων attento lectori eſſe poſſis: Dicam ex animo quod ſentio; Videris Tu mihi, Vir Praeſtantiſſime, αἰετὸς ὠκὺς ἐν πετεινοῖς, major pars eorum, qui hactenus ſcripſerunt, κραγέται κολιοὶ ταπεινὰ νεμόμενοι: Poſtquam enim corrupta docendi ratione exolevit jam uſus optimarum Methodorum, Inventionis & Diſpoſitionis, quas Plato, Ariſtoteles, & boni illi Veteres nobis reliquerant, inſurrexerunt Novatores nequam, & impoſtores garruli, qui Declamationibus, & ineptiſſimis nugis Dialecticam, Philoſophiam, Medicinam noſtram, quinimo & priſcam Religionem Patrum, & tot Conciliorum auctoritate firmatam, temerario conatu in dubium vocare audent; profecto κραγέται κολιοὶ: At tu divino ingenio, praeter Virtutis lumina, quae ubique in tuis ſcriptis praefers, a poſtliminio antiquas etiam methodos revocas, & diviſione, & definitione vel minuta quaeque perſequens, παῦρα μὲν, ut Menelaus ille Homericus, ἀλλὰ μάλα λιγέως. Sed cur te laudem Virum tota Europa laudatiſſimum, & celeberrimum? Neque ego forte ſum tanti, ut meo praeconio caeteris illuſtrior, tibi charior eſſe debeas, aut ut tantum mihi amicum hac ſane ratione merear conciliare: Id mehercle fateor, eo potiſſimum quod Medicus ſum; actione Medica ſatis diſtrictus, & proinde in diverſis Doctrinae caſtris enutritus: Sed excitaſti tu, & faces amoris animo adhibuiſti mirifica illa, & prolixa benevolentia, qua & Medicos complecteris *Mercurialem*, [4] *Coſtaeum*, *Vizanium*, atque alios eruditos, tum caeteros vel leviter Minervae Sacris initiatos: Si me in horum ſaltem album rettuleris, qui tibi magnis obſequii, & amoris vinculis ſunt devincti, o me Felicem! Vetus dictum eſſe non ignoras, αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖ-

3 Non reperio eum in Faſtis Academicis *Valerii Andreae* pag. 265. ſed idem pag. 245. monuerat ſe omnes Paedagogiorum profeſſores non retuliſſe, nec etiam potuiſſe: ſed *Johannem Vandevillium* Tornacenſem Epiſcopum ex Falconis Collegio prodiiſſe ait *Vernuleus* in Academ. Lovan. lib II. cap. 7. & lib. III. cap. II. pag. 294. & *Valer. Andr.* in Faſtis pag. 192.

4 Ad hunc eſt Centur. ad Italos Epiſtola XXIX. ad *Vizanium* Epiſt. XXII. ad *Mercurialem* plures, & a nobis etiam nonnullae editae.

τας ἴασιν. Hoc ergo ſaltem nomine carus eſſe debeo, quod virtutis, amoris, amicitiae tuae fores, modeſte tamen, pulſo. De Morte contemnenda libellum a te olim promiſſum, & Senecam (qui emendatus quidem a *Mureto* prodiit, ſed in quo tamen adhuc multa deſiderantur) tua ſolida, atque acri cenſura limatum & Commentariis illuſtratum, quod te facturum recepiſſe ajunt, imo in tertia hac Centuria ſaepe palam polliceris, avide expectabam, cum Philarmonicis Academicis noſtratibus, & Medicis, etiam nonnullis collegis meis Viris doctiſſimis, qui te in oculis, & ore aſſidui ferunt; quanquam exiſtimo Typographos, & Bibliopolas Italos potius noſtram expectationem fallere; Sed *Chriſtianus* ille, ſi *Chriſtianus* vere erit, non me fallet, ut eſt Juvenis probitate, & moribus humaniſſimis praeditus, qui vel ex Antverpia ipſa, ut complura ex tuis advehantur, ſe daturum operam eſt pollicitus. Vide quaeſo, Vir magne, quo ſtudio, & veneratione te omnes Itali colimus, & tamquam ſummum litterarum Dictatorem propemodum adoramus, ut vel ex hoc communis affectus praetextu non me omnino indignum amicitia, & benevolentia tua judicem. Scriptitavi & ego minorum gentium Auctor complura: nonnulla jam vulgata: Pſorica verſu Hexametro, Quaeſtionum Phyſicarum libri tres, Apologia pro *Fracaſtorii* noſtri Siphilide contra *J. C. Scaligeri* cenſuram; De coeli Veronenſis clementia, [5] De optimo Medico brevis nuper Dialogiſmus. Superſunt multa excudenda, ſed in nonum adhuc annum premenda, μῶλυ γὰρ χαλεπὸν ὀρύσσειν ἀνδράσι θνητοῖσι (hoc enim libenter refero ad famam ex eruditione & ſcriptione in quolibet Diſciplinae genere comparandam) ὁ δὲ λίμνος πάντα δύναται. In praeſentia prae manibus habeo opuſculum de animi humani immortalitate adverſus *Petrum Pomponatium*, & Artem tuendae Sanitatis Methodo analytica per aphoriſmos diſpoſitam, & explicatam, quae Illuſtriſſimo Cardinali *Valerio* Epiſcopo noſtro, & Patrono meo, qui de tuo ingenio, & Virtute honorifice loquitur, & ſentit, nuncupare mihi decretum eſt, ſi Deus, & occupationes Artis dabunt: ſum enim praeterea in Familia συνδιαστικός, ut mihi ex Homeri praecepto ſaepenumero diſpiciendum ſit, ὅττι κεν ἐν μεγαροῖσι κακόν, ἀγαθόν τε τέτυκται; Interim poſt Hippocratem, Ariſtotelem & Galenum meum, interdum animi gratia in tua caſtra divertam; non ſolum ut explorator, ſed etiam ut transfuga, dum ſolidae virtutis eſca & ſapientiae illecebris omnes mirum in modum detines. Vale; Vir Clariſſime, & me tui ſtudioſiſſimum, & amantiſſimum redamare ne graveris; Deum opt. max. obnixe precor, ut morbum illum gravem Hypochondriacum, de quo frequenter conquereris, quique ingraveſcente aetate ſolet mitior reddi, tibi mitiſſimum faciat, ac diutiſſime poſſis & litteras illuſtrare, & litteratos omnes, ut facis, juvare. Veronae v. Kalend. Aprilis CIↃIↃCIII.

5 Hic dialogus nec a *Ghilino*, nec *Mercklino* memoratur.

EPI-

[1]EPISTOLA DCCCXVI.

ANDREAS CHIOCCUS

Medicus Veronensis,

J. Lipsio V. Cl. & Magno S. P. D.

Lovanium.

BInas Epistolas ad te praemisi, Vir Clarissime, cur tertia vereatur accedere? cum graeca fide Tabellarii nostras perferant, ut non injuria suspicatur *Christianus* noster, non erit forsitan ab re multitudine eorum fidelitatem aliquando elicere, aut excitare, vel frequentia compensare raritatem. Nactus sum nuper Epistolam *M.*[2] *Antonii Bonciarii* Viri docti, & percelebris, qui olim fuit *Mureti* auditor, nunc Perusiae, tametsi aliquot jam annos caecus, publice litteras humaniores summa cum laude profitetur; In ea quid de Virtute, & doctrina tua sentiat, palam & ingenue promit; Eam ex Epistolarum Latinarum volumine recens edito describendam curavi, & tibi transmittendam, ut qua te veneratione, & amore Itali homines, quos aequus amavit Juppiter, prosequantur, ex illa facillime intelligas; nam ingenia illa bruta, & fulgurita, quae ἀμπλακίαισι φρενῶν in quemvis temere incurrunt, cur Lipsianae sapientiae fastigium vel tantillum permoveant? profecto μεταμώνια, καὶ αἰσχρὰ θηρεύουσι ἀκράντοις ἐλπίσι. Nactus etiam sum Dialogum de recta pronunciatione linguae Latinae (opus mehercle subtilissimum, & elegantissimum) quem mihi accurate legendum proposui: Quintum te profecto iis litterarum luminibus adjungo, qui in Epistolis tuis sic excellis; verius forte dixerim, te unum instar omnium: nam suavitate & eloquentia Homerum, animi altitudine, gravitate, & pressa docendi ratione (quod a Galeno nostro ipsi tributum est) Hippocratem, rationum robore, & soliditate Aristotelem, Doctrinae varietate magnum *Scaligerum* refers, judicii acumine, mea sententia etiam exuperas; Nec profecto unquam ex tuorum scriptorum lectione surgo, quin doctior, vel melior mihi videar evasisse, quod etiam alii permulti tuae doctrinae, & monumentorum peramantes in se ipsis facile sunt experti; Quare jam expletum vides votum tuum, & te vivo, & apud posteritatem universam, dum utilia sequi, & docere tibi scopum esse profiteris. De magni *Scaligeri* [3] Filio non ita sentiunt Itali nostri, quin ipsum tumore quodam ingenii, dum prae se omnes ridicule contemnit, & Poëtas optimos suo more emendat, in putidos errores incidere, ut *Mercurialis* noster in variis lectionibus, & *Clavius* Mathematicus insignis in re magis seria patefaciunt: a vera etiam, & avita religione ajunt descivisse, quo nomine apud Italos, & Hispanos pessime audit. Eum

 ego

1 Respondet Lipsius IV. Cent. Misc. Epist. 91.
2 Vide ad Epist. LXXIV.
3 Eadem fere effutit contra *Josephum Scaligerum* in libro de Collegii Veronensis Medicis & Philosophis Sect. I. cap. 14.

ego ſane, ut virum eruditiſſimum, & acerrimi ingenii, addo & Civem noſtrum, libenter amplector, quamquam Hiſtoricus noſtras [4] *Alexander Cannobbius*, longe *Sarayna* praeſtantior, in ſtemmate Domus *Scaligerae* a ſe accuratiſſime confecto, hos pro legitimis eorum ſucceſſoribus, qui Veronae rerum ſunt olim potiti, non agnoſcit: Mittam ſtemma jam editum, ſi tanti erit, & tibi, Vir Clariſſime, videre haud fuerit permoleſtum. Cardinalis noſter Illuſtriſſimus, & tui amantiſſimus mandavit mihi, ut ſuis verbis maximam tibi ſalutem dicerem, quod libens facio, & a te mirum in modum peto, ut ad ipſum aliquid litterarum dare ne graveris. Vale, Vir magnae, & celeberrime. *Valerinus* noſter hoc te [5] Epigrammate ſalutat, & omnia ſua ſtudia, & obſequia tibi ſponte, atque ultro devovet. Veronae Pridie Idus Februarii M. D. C. IIII.

4 Hunc nuſquam reperire potui, nec in *Onulphrii Panvinii* antiquitatibus, (ſed illo poteſt eſſe ſerior) nec in *Struvii* Bibliotheca Hiſtorica inter Veronenſes, nec in *Lipperii* aut *Konigii* Bibliothecis; nec alibi.

5 Hoc reperi Epigramma inter alia in laudem Lipſii ſcripta.

Hactenus algentes urſae, aeſtiferique leones,
Serpentes, plura & monſtra habuere polum.
Verum ubi te ornantem omnigenis virtutibus orbem
Videre in terris fulgido ab axe Dei.
Mirati decus & praeclaras pectoris artes,
Scriptaque, & ingenii tot monumenta tui:
Monſtra feraſque parent properi detrudere coelo,
Et merita illa tibi tradere parte loca.
Teque ibi, cum Vitae curſum compleveris omnem,
Gaudebunt aſtris, Juſte, micare novis.
Tunc, precor, ipſe velis felici lumine terras
Spargere, tunc Atheſim viſere dexter ades.

Flaminius Valerinus Veronenſis.

EPISTOLA DCCCXVII.

JULIUS SALINERIUS

V. Cl. *J. Lipſio* S.

Lovanium.

Libellus qui tibi verbis meis reddetur, is erit, de quo diu non eſt quod ad te literas dedi. eum elaboravi, vulgavi, non quî nomini tuo detractum vellem, ſed quî meum famae aliquantum infererem. Non deprecor tamen ſi merui (ſed vix eſt ut non mereatur hujuſmodi ingenioli vir) tuam ſive tuorum inſectationem: nam ductu auſpiciisve tuis cadere, non inglorium duco; etenim

—— —— —— tu maximus ille es,
Unus qui nobis ſcribendo reſtituis rem,

&

Τὸν περὶ μοῦσ' ἐφίλησε.

Pleraque mendarum quae ibi animadvertes, typis, non mihi ſunt imputanda, qui

qui valetudine districtus (qua utor non bona) Genuam me conferre non potui. Vale priscae illae eloquentiae splendidissimum jubar, nosque seu victos, sive spretos, e cultorum numero ne dispungas. Savonae III. Kal. Mart. 1603.

EPISTOLA DCCCXVIII.

PETRUS SCRIVERIUS

J. Lipsio.

Lovanium.

SAlve Musarum Hercules, salve Averrunce monstrorum: Salve Antiquitatis anima, Juste Lipsi. Nuper ad te literas meas frigidas illas & jejunas detuli, nunc iterum tibi molestiam creo, & defero ad te loca quaedam Martialis mei prodigiose (ut mihi quidem videntur) corrupta. Opem tuam imploro. Me vide. (Seorsim hîc in scheda habes.) Ad haec, Vir Clarissime, velim mihi primo otio respondeas. Vix enim credas quantum intersit me citius istarum quaestionum certiorem reddi. Profecto jam nugas meas Typographo tradidissem, nisi eas electissimis tuis insertis prius exornari cuperem. Rogo itaque te quaesoque me per Epistolam doce. Dabis hoc amori in me tuo, dabis publicae utilitati, cui nihil negare potes. Tantum. Vale Musarum Hercules, Vale Averrunce monstrorum, Vale Antiquitatis anima, Juste Lipsi. Iterum te rogo & obtestor V. Cl. literas tuas ad me properes. Nihil moratur finem editionis meae, nisi quod ad haec a te doceri expectem.

Quid sibi velit Martialis in his infra scriptis locis mihi non liquet. lib. I. Epigr. CXIV.

Et Stygias aequum fuerat pater ire sub umbras.

Manifesto βαρβαρίζει. nam quae haec sodes loquendi ratio? ego sane, qui meus stupor est, non assequor. Si legatur *aequus*, fortasse rem factam habemus. *pater aequus fuerat ire*, Graecismus. πατὴρ δίκαιος ἦν ἰέναι. δίκαιος εἰμὶ φράσαι. δίκαιος εἰμὶ εἰπεῖν quoties apud Platonem & alios legitur? lib. II. Epigr. XLVIII.

Haec praesta mihi, Rufe, vel Bituntis.

Item lib. IV. Epigr. LV.

Haec tam rustica malo quam Bituntos.

Quid sit juxta cum ignarissimis scio. lib. eod. Epigr. LXXIX.

Invitas tunc me quum scis, Nasica, vocatum;
Excusatum habeas, me rogo: coeno domi.

Quod Interpretes huc adferunt οὐδὲν πρὸς ἔπος. Verte te in omnes formas, nullam bonam sententiam elicies. Si alio vocatus est, atque alibi condixit, quomodo domi coenat? haec profecto pugnantia sunt. Corruptum dico, & fidenter dico, mirorque neminem hactenus advertisse frigus atque adeo ἀνακόλουθον epigrammatis. lib. eod. Epigr. LXXXII.

Abscissa servum quid fingis, Pontice, lingua?
An noscis populum, quod tacet ille, loqui?

Ab-

Absurdum & hoc distichon. Nihil possum praeter variantes lectiones asscribere. MSS. quidam *fugis*, alii *figis*. Editiones primae *fugias* & *fugas*. nihil extrico. lib. v. Epigr. XIX.

Flammataeve togae scriptula tota decem.

Codex Anglicanus atque alii apud me scripti, *Flammarisve*. lib. XI. Epigr. XXXII.

Hinc cellarius experitur artes,
Ut condat vario vafer sapore
In ruta folium Cappelliana.

lib. IX. Epigr. LXXXIV.

Me tibi Vindelicis raptum narrabat in oris
Nescia nec nostri nominis Arctos erat.

Quid? Arctos narrabat raptum aut mortuum Martialem? Ecquid hoc ad epigrammata, quae Norbano mittit? Nihil hac lectione absurdius. neque hilum fere juvant membranae, in quibus est *moestus* & *Caesar*. lib. x. Epigr. LXII.

Cirrata loris horridis Scythae pellis.

Sic optimae membranae, & sic Gruterus noster edidit. antea erat. *Scuticaque loris horridis S..p.* Quod spurium esse facile video, non item quomodo emendandum. Subest magnum mendum. Attendamus. Quomodo pellis, si cirrata loris? nam lora ipsa pelles. quippe μάστιξ, de qua hîc intelligendum, erat scytale; non pellis cirrata loris. Corcyrea vero mastix lora ossiculis distincta habebat, quae crudelissima verbera infligebant. lib. XI. Epigr. XXIX. Exsensum totum & meo judicio valde distortum.

Invasit medicus sica freneticus Eucli,
Et praecidit Hylan. hic puto sanus erat.

lib. eodem Epigr. XCII.

Aeolidos Canace jacet hoc &c.

Certe si sanum mihi sinciput, non hoc sanum est, neque *Aeolidôn Canace*, quod alii codices ingerunt; nec etiam *Aeolis heu Canace*, quod alias legitur. lib. XI. Epigr. IV.

Scriptus & aeterno jam primum Jupiter auro.

Varias admittit hic versus interpretationes. quae vera sit a te doceri cupio. Doctor eruditissime. Nodos vides. age, age, V. Cl. tu eos ocius Tenedia securi disseca. Plures alios esse scio vindice etiam dignos, sed hoc tempore hi tantum succurrebant. Lugduni Batavorum. Ipsis Kalendis Majis. cIↄIↄcIII.

Notae V. Cl. (sub nomine Tironis & Senecae. eorum tamen esse ne ipsa Suada mihi persuadeat. A Christiano quodam compositas aut saltim auctas pluribus alibi ostendo.) quas edi volebas cum de Notariis ageres, editae sunt a *Jano Grutero* una cum insigni illo Inscriptionum volumine. Absolutum hoc est; absoluti & Indices. quid multis? totius Antiquitatis Thesaurus prodiit. quem nunc his oculis video, his manibus tango. Deus bone quantum ego lectione istius libri profeci! Tribus annis in Schola non tantum didicissem quantum hîc tribus diebus. EPI-

Hanc epistolam edidit quidem *Ant. Matthaeus* tom. VI. Analect. pag. 411. sed schedam non adjecerat, quare hîc utramque exhibuimus.

EPISTOLA DCCCXIX.

JIRMEIAS PIERSSENAEUS

C. V. *J. Lipsio* S. P. D.

Lovanium.

CRedo te meminisse, V. C., temporis (tres vel circiter anni sunt) quo te, cum *Leone Meyero*, D. Pharahildis apud Gandenses praeposito dignissimo, compellans, me tibi stiti, tuaeque amicitiae insinuavi; saltem id studui. Neque enim quondam discipulus, vel auditor tuus, animum meum potuissem inducere, te, post peregrinationes meas, non revisere. Quî enim vel tui, vel beneficiorum tuorum oblivis̈cerer? per quae gratus acceptusque vixi apud exteros, atque nunc apud meos. Cumque tunc mentio incidisset Poëmatis mei gratulatorii, in Ingressum Principum nostrorum in urbem Gandam (in quo omne oleum operamque perdidi) nec non Odae ad Senatorem *Assonlevillium*: quam (legeras enim) probabas: neque vidisses illud alterum; illius me tibi copiam facturum pollicebar. Fecissemque (nisi diligentia *Meyeri* praevertisset meam) comite Elegeia: quam etiamnunc mitto, cum alia; quae postea eidem adgnata est. Misissem autem citius, nisi negotiosa aliquot mea negotia (quibus ne nunc quidem me explicui) & timidus pudor impedivissent. Utramque divina tua merita expresserunt, & in me immortalis illorum memoria; miserumque & ingratum hoc aevum. Tam grata quaeso fronte eas suscipe & perlege; quam ego illas mente. sed conniventi oculo. Involutus enim quottidie litium tricis, vulgo consulendo, respondendoque operam meam locans (miserrima pro ingenio meo conditio!) nunquam fere otium suppetit, horulam unam vel alteram dare amoenis illis Musis; quarum consortio nihil animo meo jucundius. Nam, si ignoras, post ductam Gandae uxorem, Curiam illam Provincialem reliqui, ob Advocatorum odiosam, damnosamque multitudinem, atque Ipras migravi, ubi eodem fungor munere. Lucrum fateor istius caussa fuit: sed ut haec tempora sunt, magis rei familiaris sustentandae, quam saturandae cupidinis. Superest ut (post devoti animi mei, operarumque mancupationem) confidenti audaciae meae parcas, adnumeresque inmeritum numero tuorum. Vale. Ipris Flandror. 1603.

ELEGEIA I.

Quantum in terra hominum degit, doctissime Lipsi,
Et penitus totis pectoribus sapiens:
Antiquae, *Lipsi*, *mellita medulla* Sophiae,
Et Fax Antiquae *clarior* Historiae;
Ignoscas rudibus, mea quod temeraria, verbis,
Ausa siet laudeis mens temerare tuas.

Nam mihi si linguae centum licet, oraque centum
Sint, que meis Pythus insideat labiis,
Nil faciant mundi tantum ad decus extollendum;
Non te ipse ad citharam cantet Apollo suam.
Quis diae digne mentis caelestia dona,
Atque sacra ingenii tot monumenta tui,
Laudarit satis? & meritis tua laudibus aequet
Nomina? non ullo deperitura die.
Tu veterum inlustras nobis oracula vatum,
Inscitiae obscuris tecta prius tenebris:
Per te barbaries totum horrida sparsa per Orbem,
Diu misere adflicto heu! exsulat a Latio:
Per te iterum imperii pereuntis sceptra potitus
Laurea, cum cithara, Phoebus Apollo sui:
Per te iterum reduces nobis, mea Numina, Musae,
Per te ad eas nobis commodiorque via est.
Hinc tibi paciferae, victricia praemia, laurus
Ornat divinas, innuba serta, comas.
Per te habeo, Lipsi, neque nostra haec ultima laus est,
Est quodcumque mihi mentis & ingenii.
Quare hoc quantumcumque mei est, tibi serviat uni.
Et merito: juris est etenim omne tui.
Hosce tuo natos igitur de semine fructus
Conlege. saepe meo at res dolet una animo;
Quos tibi nunc mitto Ingenii, mea carmina, foetus,
Hei! nimis indignos esse tuis oculis.
Sed sint qualescumque, Deis placuisse videbor,
Haec mea si vestro grata sciam esse animo.
Nam mihi te primo digito tetigisse satis sit,
Et LipsI heic nomen effigiasse mei.

II.

Lipsi, cujus ab ore favos atque Attica mella,
Nectarei inbuto fluminis ambrosia;
Perpetim inoffenso fundit Dea Suada fluore;
Seirenum ut dulcem psallere rere chorum,
Nescio, ut hoc aevum est; an res felicior ulla,
Et reliquis melior sit, didicisse minus;
Quam volgo sapere altius, & sapientiae alumnus
Dicier, & totum huic adplicuisse animum:
Quam mentis deforme chaos, & inutile molis
Corporeae, ad numeros erudiisse suos:

Quam

Quam didicisse avidi desideria improba cordis
Frenare, & queis sint haec moderanda modis:
Qua ratione animi deferveat ardidus ardor,
Fulmineis irarum indomiti facibus.
Non ullo inflatae mentis turgescere fastu,
Nec vanis capier corporis inlecebris:
Contentus suo at, hoc quodcunque est transigere aevi,
Integer, & purus omnigeni sceleris.
Nullius aut odio, inlicito aut tabescere amore,
Libero ab infelici ambitione animo:
Neutrum fortunae instabilem exhorrescere voltum,
Sit licet hic tristis, qui modo laetus erat:
Verum Socraticis instructus pectora cartis,
Multiscii armatus ingeniique opibus;
Virtutum aeternis halantis floribus; omnia
Invidiae & magnae pellere tela Deae.
Atque ita ad immortale decus sibi, & aurea templa,
Fortiter inmota mente aperisse viam.
Quae omnia, Juste, tuo divino e pectore prompta,
Caelica jam diu Constantia *nos docuit;*
Non umquam laudata satis neque lecta; Sophorum ut
Cunctorum evolvens dia magisteria.
Nam licet ipsa animum sapientia, suadaque linguam
Possideant: sociis laeta cupidinibus,
Te & Venus, & Charites; & Musae, & Phoebus honestent;
At tibi sola absit Regia Juno comes:
Non modo non miraclo eo eris, neque gratior ulli;
Aethereo ut terris numen ab axe datum:
Verumetiam stolidis deridiculus magis, atque
Paene omni humano ludibrium generi.
Talia ego inlacrumans nostra haec mala tempora, Lipsi,
Dequeror heu! tristi non sine condolio!
Tempora, ab ortivo quae ubivis male turbida Sole,
Usque ubi is occiduis mergitur aequoribus;
Miscent funestis rediviva incendia flammis
Bellorum, heu! nostri pesque, caputque mali!
Quod jam continuo, terdenos amplius annos,
Sanguineo BelgI viscera dente vorans;
Infera mutavit superis, divina profanis:
Atque eodem censu fasque nefasque putans;
Saepe dedit patriae heu! oblito, cum Principum, Amore,
Hostica fraternis volnera pectoribus.

Hinc ea progenies morum prognata malorum,
Artium &, infernis edita seminibus;
Ubertim subcrevit; ut ad vitrei vaga rivi
Flumina, vel salices vel rigua herba solet:
Quae has nostras Pacis expulsum abit, atque oppressum,
Nec superat miseris qui ferat auxilium.
Nullus Maecenas studiis qui ponat honores,
Aurea Phoebeae aut praemia militiae.
Nullus inaccesso bifidi qui vertice montis,
Ejectasque sacro nunc Helicone Deas,
Restituat salvas, & regnis reddat avitis
Otia laurifero Musica sub nemore.
Et sine te foret, illarum jam temporis aetas
Delesset nomen, brutaque Barbaries.
At melius voluere Dei, qui te, cate Lipsi,
Mactare hoc unum te voluere bono:
Tecta tua hospitibus ut sint habitacula Musis,
Aeternumque animus Palladis hospitium.
Utpote qui cunctas patrio procul orbe vagantes,
Tantaque non ullis numina tuta locis;
Sollicite adsiduus vestigatum iveris ultro,
Servarisque animas omnium ab interitu.
Jure igitur, Lipsi, tua, Laurea serta coronant
Querceaeque, & victrix tempora docta hedera.
Vitalesque tuis meritis se ubicumque fatentur,
Ipso cum Phoebi numine Pierides.
Quare etiam devota tuae sacra Numina famae;
(Quae ivit ad Eoos, ivit ad Hesperios)
Grata; tuum Nomen, Merita; & Studia omnia Divae
Scalpsere aeternis Mnemosynae in Tabulis.
Quae tibi, donec erit Phoebi venerabile Numen,
Fatidicusque fluet Pegaseae humor aquae,
Omnibus ingratis, apud omnes clara cluebunt;
Tantillum ad Phoebi qui sapiant Genium.
Cumque salutârim, licet ipso a limine tantum,
Te duce, Musaeas, Lipsi, Heliconiadas:
Ex illoque tuus sim mancupio; hasce querellas,
Musarum, atque meo nomine ego exsolüo.

Devotus Illustrissimo tuo Nomini &
Gloriae, Jirmeias Pierssenaeus.

Respondet Lipsius IV. Cent. Misc. 68.

EPISTOLA DCCCXX.

FRANCISCUS TREGIANUS

Cl. *J. Lipsio* S. P. D.

SPerabam equidem (amate merito & amande Lipſi) citius me reverſurum fore, & te Muſaſque meas reviſurum. Sed adhuc in fluctibus Aulae, cymba fragili, haud ſecundis ventis navigo; nec quando vela dabitur contrahere, ſcio. Quippe qui aurea eloquentia (quae hîc pollet maxime & poteſt maxima) deſtituor. Sic cum Aeolide ſaxum volvo & revolvo: reſpirandique tantum datur tempus, dum Vatis mei Muſa perſonat. Sed & vix illi hora una aut altera impenditur, coeleſtiumque dapium delibo dulcedinem; cum ecce tot Harpyarum inſtar catervatim agmina ſodalium involant: trahunt, abſtrahunt, diſtrahunt, & tantum non diſcerpunt. Sic miſer ego renuens renitenſque, veluti infans eſuriens a lactiflua mamma divellor. Et nunc equos, ludos, jocoſque; nunc Aulam, aulaeque Idola puellas inviſimus. Ubi nunc caeci pueri (potentis hîc Dei) tela depingimus, bella deſcribimus, triumphos extollimus; nunc aniles naenias & feriantium poëtaſtrorum figmenta, Arthurum, Amadim, Primaleonta, Beviſum, Bandalum, Dianam, Armidam, Floridam, & hujuſcemodi peſtes & corruptelas juventutis ſitientibus, ne dicam prurientibus, ad has ineptias juvencularum auribus relegimus, infundimus, inſtillamus. Et his vanitatibus adeo ſunt attentae & intentae, ut expuiſſe ſcelus ſit. Ad ſingulos quoſque conceptus plaudunt, &, O divine dictum! & nonnunquam verborum lenocinio non captae, ſed raptae, ita ſtant attonitae, ut Niobes putares. Heu quanti vitrum! & nihili margaritum. Nihil ſobrium, nihil doctum, nihil utile, nihil verum. Ita peſſimus ille mos invaluit, fabellas potius quam hiſtorias amplecti, & falſis magis quam veris delectari;

—— —— καὶ βροτῶν φρένας
Ὑπὲρ τὸν ἀληθῆ λόγον
Δεδαιδαλμένοι ψευδέσι ποικίλοις
Ἐξαπατῶντι μῦθοι.

Et ab his nugis vix ullae induciae. Sic inaeſtimabiles (licet vulgo non aeſtimatae) temporis divitiae abliguriuntur, inutiliter, futiliter, & vix unquam non peccabiliter. Et tamen ad haec ab amicis impellimur: & renitentes non tantum irridemur, contemnimur, explodimur; ſed de amicitia actum videtur, niſi cum pueris iterum repueraſcimus, & cum inſanis inſanimus. Heu qualem vitam! Nauſeat equidem anima mea ſuper cibo iſto leviſſimo. Sed quoniam (ut cum Apoſtolo loquar) & ſapientibus & inſipientibus debitor ſum, ne Catonium affectare videar, ut ut fero, aut ferre ſimulo; & ne amicorum, temporis jacturam patior. Ecce tamen furtivis horis Eclogam hanc funebrem ſuper obitu Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi foelicis memoriae Cardinalis *Alani*, quam olim Romae pio Epicoedio deflevi, jam reviſi, relegi,

 re-

reſcripſi. Quam a te (mi Chriſtiane Varro) ſi tantum mereor, etſi non tantum mereor, pro otio tuo non amantis, ſed Judicis oculo perlegi & cenſeri cupio. Unum id ſcio, juvenile ſapit; ſicut & illae in fine libri nugae, puerile. Quae ſi etiam legas, habebis ut rideas, forſan & irrideas. Sed in illo aevo quid non ridiculum gigni poteſt? & bene, ſi non monſtrum. Itaque etſi non opus, aetas ſaltem veniam merebitur, etiam apud rigidos Cenſores; magis, te amicum. Indoctis certe olim placuit; cuperem & doctis. Illis ſiquidem placuiſſe nulla laus eſt; his & praemium. Legas igitur & cenſeas rogo; uti inimicus, ſcrutanter; ut amicus, libere. Vitam quippe Illuſtriſſimi Domini mei amicorum ſuaſu edere feſtino. Cui hanc Eclogam una cum planctu (quem nuper legiſti) iterum cudendo, inſeram. Haec de meis. Quod ad res attinet publicas, gradiuntur lente, non lente feſtinant. Et vereor ne Epimethei noſtri cunctando (ut ſolent) non rem reſtituant, ſed perdant. Orator hic Iberus ſemper eſt ituriens, non adhuc progrediens: & quando, neſcitur. Sic (non ut ille Macedo) omnia differunt; & crinita fronte neglecta glabrum calvi ſenis occiput arripiunt. Nec ſui commodi, nec hoſtilis incommodi tempus norunt.

Νήπιοι, οὐδ' ἴσασιν, ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς,
Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.

Dicam ſane quod ſentio. In tota hac Boeotica ſylva non video lignum, ex quo aut Phoebus fiat, aut Mars. Quis tum Deus? forſan ille hortulanus; aut ille Sandalii Cythereae culpator. At videri tamen volunt ex ipſo Jovis cerebro deſtillatos. Foris Catones, intus Nerones. At me reprimo. Sparguntur hîc rumores varii. Numeroſum exercitum, & Hippogryphontaeum equitatum jam Cottia juga ſuperaſſe. Nec non ingentem (vereor ne illi Dudonicae ſimilem) parari claſſem; quae Quitoinis armata glebis, per detriumphata toties coerula, Neptuno fuſcinam minitetur eripere. Forſitan, ut terrore belli pax utilior extorqueatur. Si hoc, bene: ſed adhuc nec bene geſta ſunt bella, nec icta ſine damno foedera. Adhuc natatilis illa machina non natat. Deeſt quidquam, ut moris eſt. Et novus obex praerupto aquae monti opponendus eſt. Omnis in illa ſpes Danaum. Quae ſi cadat, cadimus; ſi ſtet, erigimur. Et jam pro Coronide, ſeditioſis unico flatu proſtratis, Caſtrum illud, in quo impius olim filius dejectum ſolio Patrem captivavit, a Solis circulo faede deperditum, verbis non tantum cingitur, ſed & capitur. Sed ſatis notus eſt fumus virentis eorum ligni, nec niſi tarde, ſi unquam, accendendi. Qui, (inverſo verbi ordine) micant ſaepe, ſed non feriunt. Et parturiunt ſemper, nunquam pariunt. Sic eſt quod dubitem, ne tanta haec tonitrua in pluviam reſolvenda ſint. De Tyro maris domina quae audio, haec ſunt. Spes omnis ſalvi reditus, & ſecuri ſeceſſus in ventos abiit. Iterum illi parant verbera, & nos, humeros: tormenta illi, nos, patientiam: illi mortes, & nos conſtantiam. De me, certe: Stat nec ire, nec redire intuto. Non quod periculum refugiam, ſed quia ſolus cadere nequeo, meoque caſu multos obruam. Mihi equidem omne ſolum Patria eſt: nec me tanta dulcedine natale ſolum du-

ducit, ut immemorem non ſinat eſſe ſui. Omnes boni, parentes mei ſunt: nec fratrem carne, ſed virtute aeſtimo. Ubi illa regnat, domi ſum; Ubi illa non regnat, quamvis domi, exul ſum. Ubi Deus colitur, & recte colitur, illic ſedes, & patria mihi ſunto. Domini eſt terra, & plenitudo ejus. De captis, quae nuper tibi retuli, nimis vera ſunt. Etiam ille noſtras, ſymmiſta tuus captus eſt; non tamen carceri ſed fidejuſſori traditus; quod nonnihil & matris & conjugis lachrymas ſoletur. Quid de illis fiet? peſſima timentur; & quid ni a peſſimis? Sane de dulci ex arbuto fructu ſpem inanem paſcimus, & niſi ille Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, Qui

Ρέα βριάει, ῥέα ᾗ βριάοντα χαλέπτει,
Ρέα δ' ἀρίζηλον μινύθει, ᾗ ἄδηλον ἀέξει,
Ρέα ᾗ τ' ἰθύνει σκόλιον, ᾗ ἀγήνορα κάρφει,

Opituletur; Actum eſt: & ruimus. Credo tamen & alios cum noſtra ruina ruituros; Qui & noſtrae & ſuae cauſa ſunt, ſi ruant, Quibus timeo, ne idem contingat, quod olim ranis a milvo. Etiam Tullius ille noſter, qui Octavium evexit, expectato fraudatus titulo, non ridet. Non opto, illi accidat, ut illi. quamvis utrique merito, & immerito. Sed tanta ſemper timetur potentia. Et quia timetur, oditur. Potuit evehere? poterit dejicere. Et cui propter magnitudinem beneficii rependendo non ſimus, ne exproperet, tollendus eſt. Sic Baſilius ille Macedo ingratiſſimus mortalium, in vitae ſervatae praemium, cui vitam debuit, vitam abſtulit. Sic cum Juliano illo perdito patriae proditore, egerunt Arabes. Sic & nuper. Sed dictum tibi ut ſapienti ſat eſt. In urbe Regia Dea Lua debacchatur. Atque ita ad arcem periſcelidis famoſam myſtis aulica proceſſerunt caſtra, ubi conviviis, ludis, tripudiis, & ferinis bellis dies noctesque teruntur. Interea rumores de unione ſeu mixtione Arabum & Iberorum, vulgantur; imo & eduntur libri. Violenta haec nimis, idcirco non diuturna. Dantur, venduntur, proſtituuntur, officia, praeſidia, regimina, vilibus, mendicis, & tamen ſuperbis Arabibus. Hîc tamen etiam Divorum Ariſtarchum agit. Heu quam vereor ne hic illi ſimilis haud futurus ſit, qui Celes in Olympiis coronam meruit:

Θεμιστεῖον ὃς ἀμφέπει
Σκᾶπτον ἐν πολυμάλῳ
Σικελίᾳ, δρέπων μὲν
Κορυφὰς ἀρετᾶν ἀπὸ πασᾶν.

Det illi Deus hoc ultimum, & illud primum, praeſtare. Sed epiſtolae modum exceſſi. Attamen quia nec laeta nec jucunda retuli, inſipidas has dapes admirandi miraculi narratione condiam: Quam hîc tibi pro bellario apponam. Res nova eſt & prodigioſa; atque ab orbe condito nihil ſimile eveniſſe, legi. Author mihi eſt Reverendus in Chriſto Pater *Franciſcus Tellitſonus* Presbyter Anglus, oculatus teſtis: Cujus veneranda canicies, & quindecennia vincula pro fide Catholica perpeſſa, fidem, ſi non exigant, ſaltem merentur. Nuper ipſummet narrantem audivi: Autographumque Anglice breviter a ſe deſcriptum, ſuoque nomine obſignatum, in rei teſtimonium penes me reliquit. At

rem

rem aggrediar. Locus eſt in Northumbriae Comitatu, Glendalia dictus. In eo pagus Doddingtonium. Illic viduata viro paupercula, unica ſibi filia *Aliſa*, in ſolitudinis ſolamen relicta, degit. Haec plenis nubilis annis, dum hinnientium procorum alloquiis, pluries quam virgineo par erat pudori, titillatas aures blande praeberet, a genitrice ſuae prolis ſollicita ſaepius atque acrius reprehenditur. Illa nihilo correctior (quae ejus eſt aetatis levitas, & ad Cypriae dapes optandas proclivitas) nec monitis coërcita, nec minis territa, ſueta iterans & reiterans conſortia, juventae laſciviis nimis indulgebat. Forte Redemptoris Epiphania celebrabatur; quo tempore pravus ille mos inolevit, ſingulas familias inter Bacchi cyathos ſibi Regem ludorum eligere. Aderat his ludis *Aliſa*; & relicta domi matre, uſque ad Galli conticinium cum notis amaſiis jocatur, convivatur, tripudiat. Supervenit vetula, & natam avocat, avellit, abſtrahit: miſcenſque jurgia, ut laſciviam arguit, utque monitorum matris incuriam objurgat. Illa aegre ab amato ſodalitio divulſa, pone ſequitur, fremens, indignanſque. Utque domus tetigit limen, horrendis vocibus parentem execrata, illi mortem (proh ſcelus!) a malo Genio imprecatur. At audi deſuper de coelo vindictam in impiam illam immiſſam. Vix verba ex ore ſacrilego protulerat, cum in extaſim rapta in terram corruit, formidando ejulatu vicina circumſonans. Accurrit mater, vix ipſa ſui compos, & dolendo conſpectu quaſi fulminata obſtupeſcens, ſuper ora jacentis natae ſe projecit; aratas rugis genas lachrymarum imbre guttatim humectans, & O filia, &, me miſeram, ſingultienti prae dolore voce congeminans. Advolant vicinae audito ſtrepitu, matremque natamque gementes erigunt. Illa in ſe reverſa continuis planctibus inauditum natae caſum ingemiſcens bienni tandem tabe conſumpta eſt. Haec in lecto locata per viginti & unum annos integros, nec cibum ſumpſit, nec liquorem hauſit, nec membra movit, ſenſuſque & rationis impos, tanto tempore, in eodem lectulo, quaſi ſuo funeri ſupervivens cadaver, elanguit. Quo toto ſpacio impenſa illi publica cuſtodes dati; bini diu, noctu totidem; qui vigiles eventus aegritudinis ſingulos teſtarentur. Accidit hoc ſexto Januarii die Angliae ſceptra gerente *Elizabetha*, ejus regni anno ſexto decimo, aut circiter. Ad tanti famam miraculi tota Anglia obſtupuit; atque ex omnibus inſulae partibus nobiles, aulici, & plebei convolant. Etiam medici periti quique ad indagandam inſoliti morbi cauſam adveniunt. Inſpiciunt, ſcrutantur, admirantur, & ſe neſcios victoſque fatentur; Deique juſti peccatorum vindicis laudes conſona voce decantant. Illa interim paulatim tabeſcens, nullo prorſus cibo, nec potu refecta, veluti nix repente Sole liqueſcebat. In tantamque redacta eſt maciem, ut per uterum jam haerentem dorſo, quaſi & iliis etiam inanita foret, ſingulas ſpinae juncturas digito numeraverim. Pedibus manibuſque inſtar follium tuberantibus potius quam tumentibus, ut nec unguium, nec digitorum, nec compaginum omnino forma remaneret: Maſſa tantum carnea exilibus e brachiis, cruribuſque, rotunditate propemodum tornatili eminebat; ſcilicet humores, ſolitis obſeratis meatibus, ad corporis extremitates impulſi, inſtar bul-

bullae vento inflata, viduatam carne pellem diſtenderant. Tot per annorum curriculum nullam prorſus paſſa eſt evacuitatem; nec puris, nec ſalivae, nec fluoris, nec ſudoris. nec ulla immunditie mundiſſima linteamina inquinabat. Nec diſtabat a conjuge Lot in ſalis ſtatuam converſa, niſi quod oculos nonnunquam ad formidinem adſtantium rotaret; & quod illi ad immenſitatem prodigii muliebria manarent etiam mortuae, huic non, vivae. Et plane ſic immota recubuit, ut ſtatua animata putari poſſet. Cum tandem vigeſimo primo Sole jam ſuos circulos emenſo, eodem ipſomet die, eademque circiter hora, qua primum languore correpta eſt, audita eſt a cuſtodibus aliquem quaſi coram alloqui, rixari, percunctari, & reſponſa dare. Sed qui ab illa viſus, nec viſus a turba nec auditus eſt. Illa haec. *Mentiris nequam.* Et iterum; *Non ita eſt.* Et paulo poſt. *Abrenuncio te perdite.* Et. *Faciam, & te nolente.* Et. *Tempus elapſum eſt.* Et. *Jam hora praeteriit.* Tum quaſi ad alium converſa. *Hem, adeſdum, fer opem*, ſuccurre mihi. Hac effata, cibum poſcit & potum; comedit, bibit, & loquelae ſenſuique reddita eſt. Paulatimque ſolidis eduliis refocillata, & membra & membrorum priſtina forma rediit; & ſcelus & ſceleris poenam recognovit. Vivit adhuc in Bardovico caſtro contermino Scotiae, ſano ſatis & vegeto corpore, quamvis nonnihil incurvo. Quem aut quos in illo Dialogiſmo viderit & allocuta ſit, nemo unquam hactenus illi extorquere potuit. Sed pie creditur hoſtilem alterum, alterum amicum Genium fuiſſe. Illo poenas & ſupplicium interminante, ab hoc opem & auxilium flagitaſſe. En tibi hoc prodigium, quo nullum unquam legi mirabilius. Scio quid foeminae Spirenſi, imperante *Ferdinando*, atque alteri jam nuper anno ſaeculi praeteriti nonageſimo primo ad Sancti Nicolai in Lotharingia acciderit, per biennium jejunis. Sed hîc tot ſimul & tanta concurrerunt miracula, ut non ille tantum Morycho ſtultior, & Acarnanio bove ſtupidior, ſed plane aut truncus ſit, aut Diabolus, qui non viderit & non crediderit, inflictam illi miſerulae hanc poenam in impietatis vindictam; ne videretur aeterna Juſtitiae ſcaturigo humanis rebus indormire, aut noſtra ſcelera & ſuas injurias neſcire: Diſcantque impii, qui nonnunquam impuniti in coeno ſcelerum volutantes illud ſtultum effutiunt; Peccavi, quid accidit mihi mali? diſcant, inquam, eſſe Deum in coelo qui videt, qui punit, qui judicat populos in aequitate: nec, quod cum illo Numinis negatore, apud poëtam, ditentur & proſperentur, idcirco nullum eſſe Numen erudient: ſed ſciant paratum eſſe, & virtuti praemium & impietati ſupplicium; quamvis non hîc ſemper aut illud datum aut hoc inflictum; quibus tamen id non contigit, meliora illis, his pejora manent: illis merces in coelis copioſa; hi portant peccatum ſuum in Infernum, ubi vermis eorum non extinguetur. Corripit tamen benignus Dominus & in hoc ſaeculo ſceleratos, & tempus poenitudini indulget, ut in futurum caveant, ne in aeternum pereant: qui non correpti, non caverent, & perirent. Nec, ſi non, quoties peccant homines ſua fulmina mittat, ideo homines ſe non peccaſſe putent; ſed ſi quandoque mittat fulmina, & nobis impunitis alios corripiat, indulgentiam ejus agno-

agnoſcamus, qui illos punit, ut nos admoneat, illos conterit, ut nos erudiat; illos caedit, ut nos ſalvet. Obmuteſcant hîc igitur Athei, & Protagora ſuo deſerto, providentiam & prudentiam Creatoris fatentes, erumpant mecum in Regii prophetae vocem exclamantes, Mirabilis in altis Dominus; Cujus judicia vera, & juſtificata in ſemetipſo. Hanc tibi (columen doctrinae Lipſi) laciniofo quamvis ſtylo deſcripſi hiſtoriam: Et quam, ne pereat, (ſiquidem in Chronicis noſtris, a Novatoribus nuper editis, ne confunderentur, praetermiſſam inveni) ſi qua ſe tibi offerat de hujuſcemodi mirandis ſcribendi occaſio, poteris vulgare; ſed tuis verbis, cultius & ornatius. Vivunt enim multa in antiquorum Epiſtolis, quae alias, ab hiſtoricis omiſſa, intercidiſſent; ut in D. Hieronymi, de ſepties icta muliere, de multinubo jugali, de Satyro loquente, de decenni patre, atque alia apud alios hujus generis plurima, quae utiliter, inſenſatis mortalibus providentiam & Juſtitiam divinam praedicant. Sed ſat ſuperque biberunt prata. Et jam tempus eſt ut vela contraham, nec te melioribus occupatum ſtudiis inculto diutius ſtilo diſtraham. Tu itaque (clariſſime virorum Lipſi) prolixitati meae indulgeas rogo, medullitus te amantem ames, cultumque tui meum gratanter accipias, nec enſe nec arte ſeparandum, nec niſi morte, nec morte delendum. Vale. Datum Bruxellis, in profeſto D. Jacobi. 1603.

Reſpondet Lipſius IV. Centur. Miſc. 376. vide ſupr. ad Epiſt. CCLXXXIX.

EPISTOLA DCCCXXI.

CURTIUS PICHENA

Cl. *Doctiſſimoque* V. *J. Lipſio* S. D.

Lovanium.

VEllem, Vir doctiſſime, ipſarum Gratiarum chorum mihi adeſſe, ac ſtilum ducere, quo dignas humanitate tua gratias tibi agere poſſem. Nam quod ego ſpe vix praeſumere auſus fuiſſem, ultro mihi pretioſiſſimum donum obtuliſti, aeternam mei memoriam: quandoquidem ſcriptis tuis in omne aevum victuris, meum nomen, egregia etiam cum laude, inſerueris. Sed cum nudae ſimpliceſque gratiae tanto muneri non debeantur, neque ego referre valeam; nihil aliud faciam, niſi ut me tibi arctiſſimo & indiſſolubili nexu devinctum fatear. Multa quidem experimenta optimae naturae tuae jam dediſti: ſed nullum inſignius, quod Notas meas non ſolum legere, ſed etiam laudare dignatus ſis. Utinam in ceteris me ipſum noſcerem, ut mea iſta novi. aegre annui, ut vulgarentur, nullam in iis laudem praecipiens, niſi fortaſſe puerilem: ac ſi quid bonae frugis in illis metitur, diligentiae quam ingenii eſt opus. Quod in nonnullis a te diſſenſi, nihil excuſo. jam, credo, ingenuum candorem meum introſpexiſti: hodieque recepta haec libertas mihi videtur, dummodo abſit laedendi ac mordendi mens; quae, Deum teſtor, a me ſem-

per

per abfuit, abeſt, aberit, erga quemcunque, tanto magis erga te: cujus excelſas virtutes ego adeo admiror venerorque, ut, ſi quod ſentio dicerem, verear ne modeſtiae tuae pudorem incutiam. & niſi duobus vinculis, aulico, & uxorio, detinerer, certe aliquando iſtuc excurrere cogitaſſem, ut aliquid haurirem ex puriſſimo tuo fonte. Sitibundus ſane ego ſemper fui bonarum litterarum, ſed, neſcio quo meo fato, ſitim hanc ſedare nunquam mihi contigit, ut qui a triginta annis, negotiis Principum involutus, mei juris non fuerim. hinc facile conjicies, quantulum mihi otii ſeu commercii cum libris litteriſque. Tacito tamen amicus, furtivis horis ea nugatus ſum, quae vidiſti. ac nuper, teſtimonio & honore tuo factus impudentior, alia quaedam addidi, & Francofortum ad *Claudium Marnium* miſi. Ex iis paucula ſubjicere libet. lib. I. cap. 70. illud, *ſapiens a prudenti*, corrigerem, *inſciens a prudenti*. nam & litterae non ſunt diſſimiles, & recte, inſcientes ſeu ignari, opponuntur prudentibus: ut lib. II. *mileſque pavidus, & caſuum maris ignarus, dum turbat nautas, vel intempeſtive juvat, officia prudentium corrumpebat*. lib. III. cap. 67. de Junio Othone: *propolluebat*. legerem, *pr. polluebat*. id eſt, *praetor polluebat*, ut dedecus, ratione dignitatis, majus appareat. ſupra dixit: *Junius Otho praetor*. nunc ipſum deſcribens, ait, fuiſſe prius ludimagiſtrum, deinde ſenatorem: recte ergo ſequitur, *praetor*. lib. IV. cap. 70. in damnatione Sabini: *non imprudentem Tiberium tantam invidiam adiiſſe*. monui, in Man. legi, *non prudentem*. quod nunc ſuſpicor, recte ſe habere. voces enim ſunt vulgi, culpam a Principe quodammodo amoventis, & in Sejanum rejicientis. ſic mos in Aulis, mihi experimento ſaepe cognitus. lib. VI. cap. 2. in verbis quae Man. habet, *tam referret Scipiones*, pulcherrima atque indubia mihi viſa eſt poſtrema tua emendatio, *tanquam referret*. eam ego diſtinctione juvarem: *& bona Sejani ablata aerario, ut in fiſcum cogerentur: tanquam referret, Scipiones haec, & Silani*. &c. nempe ſenatores illos irridet, talium ſententiarum autores. Jam, Vir maxime, finem huic epiſtolae impono: ac tibi me meaque omnia, ſincero animi & cordis affectu, offerens, dedicans, vovenſque; Deum precor, ut te felicem, incolumem, diutiſſimeque ſuperſtitem ſervet. Florentiae. VIII. Kal. Auguſti, MDCIII.

Reſpondet Lipſius Centur. V. Miſcel. Epiſt. 34.

[1]EPISTOLA DCCCXXII.

CURTIUS PICHENA

J. Lipſio S. D.

Lovanium.

PRaeter ſecundas litteras tuas humaniſſimas ad me datas, vidi etiam quas ad *Hieronymum Mercurialem* ſcripſiſti, ſuper [2] Piſano fragmento. & quod de L. Cae-

1 Reſpondet Lipſius Cent. IV. Miſc. 87.

2 Adjecta erant Cenotaphia Piſana, ſed quae hîc deſcribi nolui, tum quia rectius legi poſſunt cum

Caesare arbitratus es, scopum attigisti. Nam ecce aliud frustum ejusdem lapidis nuper erutum, decreti scilicet initium, praefert ipsius Lucii nomen. Et quoniam ego ipse Pisas nudius tertius veni ad Principis Aulam evocatus, fideliter fragmentum illud transcripsi, atque ad te mitto, *Mercuriale* etiam suadente. Alterum lapidem nunc primum mihi videre contigit, ac nonnulla in eo leviuscula animadverti, quae subjiciam. In fine secundae lineae, post verbum VTIQVE, nihil deest. nam si recte memini, aliquot puncta in exemplari apposui, defectum arguentia. Inferius, ubi scriptum fuit . . X INDE HABEANT. moneo primum, in marmore non agnosci litteram X. sed cum media tantum extet, videlicet I. potius A, littera videtur, quasi fuerit, EA INDE. Praeterea, ne fortasse putes, post verbum HABEANT. multa desiderari, quia magnum spatium superest, scias nullum ibi esse defectum, sed in eo ipso verbo finem. In sequenti linea, quae incipit, LOCUS, duae litterae deesse videntur. forte, IS LOCUS. Prope finem, ubi transcriptum fuit, PIIANTQVE. omnino apparet fuisse PETANTQVE, licet litterae sint vetustate semiconsumptae. Haec ad te, Vir maxime, raptim exaravi, plurimis occupationibus obrutus. tibique iterum ac saepius me ipsum totum voveo dedicoque ex intimo pectore. Vale. Pisis XV. Kal. Maji. MDCIIII.

cum doctissimis ad ea *Norisii* Cardinalis commentariis, tum quod ea a *Pichena* in commentariis ad Tacitum publicata haec eadem sint, & tot mendis scateant, ut monstro propius videatur virum eruditum, & Pisis saepe degentem adeo depravate ea exscripsisse, ut testatur *Norisius* Dissert. IV. cap. I. pag. 428.

EPISTOLA DCCCXXIII.

HERIBERTUS ROSWEIDUS

J. Lipsio.

Lovanium.

PAx Christi. Ita est, Clarissime Lipsi: velata erat aeterno Ignorantiae peplo Vesta, nisi styli tui acumine eam revelasses. Gratum fuit legere, imo sublegere scintillantes passim rari judicii tui gemmas. Quia tamen me in partem vocas, nec verae margaritae mihi domi; mangonum imitabor industriam, ut vitro saltem effingam ad speciem. Tuum, id est, probi gemmarii erit videre, si tanti vitrum, quanti margaritum. Dubitas, & merito dubitas, de *Atroce* Apolline apud Tertullianum. Valde aberrat *Junius*, qui *Atracias* substituit. Omnino *Atrox*, probum Apollinis epitheton: 1. quia Homero Iliad. Δ. δεινὸς θεὸς, Apollo. cui Graeco epitheto par Latinum, *Atrox*. 2. quia apud Statium l. 1. Tebaid. vs. 829. de Apolline: *Arcu crudelis iniquo Pestifera arma jacit.* Et diserte ibi de Apolline Delphico loquitur, de quo & Tertullianus. 3. quia ab hac mente Tertulliano de corona militis c. 12. *Apollo Deus telorum.* Juvenali Sat. XIII. in Diris; *Cyrrhaei spicula vatis.* Apud Gellium l. XV. c. 12. *Simulacrum Vejovis sagittas tenet, quae sunt videlicet paratae.*

tae ad nocendum. Quapropter cum Deum plerique *Apollinem* esse dixerunt. &c. Ea forma repraesentatur Vejovis in numo argenteo L. Caesii: De Arnobii loco non aeque mihi liquet. Manuscripti tamen a vulgatis variant, quos exhibeo. Manuscriptus Limeburgensis noster, *In pene inpenetrabilibus & coliginis perpetuos fovetis focos?* MS. Francicus Regius. *In penetrabilibus & colignis perpetuos fovetis focos?* Unde formabat *Scaliger* cum *Meursio*, *& culinis.* Quid? ut penetralia vestrae *culinae* dictae? non facile persuaserint. Absolute tantum corrigunt, nec explicant. Citat alibi *Scaliger* obiter hunc Arnobii locum, & *colinis* seu *collinis*, si recte memini, repraesentat. nec enim *Scaligeri* locus nunc occurrit. Equidem existimo Arnobium non velle absolute Vestae ignes sublatos, sed variatum tantum in modo ignem illum servandi; vel a loco, in quo ante fuit, translatum. Quod tamen difficile ex Arnobii verbis eruere. Tentemus. lego igitur. *In penetralibus & culignis perpetuos fovetis focos.* nulla pene mutatione, *colignis*, in *culignis.* *Culigna* Festo & Glossario vasculi genus. An igitur ignis Vestae ante nuda ara servari solitus, post in vase fictili servatus? facit huc forte *Seria*, de qua Lampridius in Eligabalo: & *petrale sacrum*, tam de igne, quam Palladio capi potest. Altera conjectura erat Arnobium tantum velle ignem hunc non servari amplius in Lavinii penetralibus & Albae, atque ita a priscis ritibus Romanos descivisse. Sed quî hoc e verbis Arnobii eruas? Lego proxime ad scripturam Manuscripti Limeburgensis: *In Penenii penetralibus & colliginis perpetuos fovetis focos?* *Colligina* forte capienda, de *collibus Albae.* & *Peneni penetralia* de *Lavinio.* Quaerendum quo alio nomine olim Lavinium dictum. Nam ut *Peneni* mutem in *Lavini*, vix ausim. Omnino e re fuerit attentius Manuscriptorum varietatem considerasse. Ego certe nunc aliud exsculpere non possum. Citas hîc alibi carmen ex Propertio de *Tarpeia Vestali*, quod Ovidii est III. Fast. de Silvia. Vale, clarissime Lipsi, mei apud Deum memor. Raptissime Antverpiae II. Augusti A°. 1603.

Notavi & alia quaedam minuta; quae si tanti, submittam.

Lator harum, nobilis est Polonus, e disciplina nostrorum Moguntinorum. fabula is nuperrime fuit Hagae, dum ut Jesuita & sicarius capitur. Narrabit ipse coram, & bellos illos Milesiarum conditores ridebis. Iterum vale.

EPISTOLA DCCCXXIV.

MONSIEUR.

à Lovain.

ENcore que vostre vertu soit connue par toute la chretientè, si croyie ny avoir province, ou elle soit en tant d'estime, comme elle est en France: le bruit en est desia long temps parvenu aux oreilles du Roy mon maistre, lequel maintenant, qu'Il ne travaille qu à la cultivation de la paix, & à la recolte des fruits qui en viennent, m'a commandè de scavoir de vous, si vous auriez point agreable de changer de seiour, & venir favoriser de vostre presence ce royaume, qui vous honore tant. Il me charge de vous dire, que vous ne

ſcauriez jamais eſtre en lieu, ou vous receviez plus d'accueil & bon traitement, ni pres de Prince, de qui vous ſoyez plus chieri & aymè, que vous ſerez de luy. *Outre que des maintenant il vous donnera Douze cents eſcus d'entretement: qui ne ſeront neantmoins qu'un commencement de gratification.* S'aſſeurant bien, que voſtre preſence & vos ſervices luy augmenteront à toute heure la volunté de faire davantage. Le principal ſervice, qu'Il deſireroit de vous, ſeroit d'eſtre garde de la Bibliotheque, que vous jugeriez, je m'aſſeure, des plus belles & des plus rarez, qui ſoyent au monde, Et ou vous trouveries non ſeulement de quoy contenter la louable curioſité, que vous avez touſiours eue: mais de quoy pouvoir poſſible d'avantage encore ſervir & profiter à la Republique chretienne: Car tout ce qui a eſté peu ramaſſer par les Roys ſes predeceſſeurs, & par les predeceſſeurs de la Royne, depuis tant d'annees, y eſt enſemble. Et parmy cela infinis livres grecs & latins eſcrits à la main, leſquels n'ayant point encor eſté imprimez, le pourroient eſtre par voſtre moyen, qui ne ſeroit une des moindres obligations, que vous aura la poſterité. Vous y trouveriez dont, de quoy vous ſatisfaire en toutes ſortes, & mettries voſtre vertu ſur un theatre vrayement digne de ſon merite. Je vous ſerois allé trouver moy meſme, pour faire cet offre de bouche, mais comme la ſaiſon eſt faſcheuſe, & que je n'auroy auſſy bien peu colorer ce voyage, de ſorte qu'il n'euſt ſuſcité des diſcours en cette court, Sy ſachant meſmement que j'ay deſia pris congé de vous, j'ay penſé de le commettre à ceſte lettre, ſur laquelle je vous ſupplie treshumblement, me faire reſponce. Et ſi en effect vous avez tant ſoit peu d'inclination à ce changement, mais qu'il y euſt quelques difficultez domeſtiques ou autres, qui vous en retienſſent, Je vous ſupplie me faire la faveur de me les dire, & vous aſſeurre, quelles ſeront de tout inſuperables, ou que j'y trouveray remede: je ſuis entre tous les Franchois un de ceux peut eſtre, qui vous honore & revere autant. Ce qui me faict avec tant plus d'affection prier Dieu, vous vouloir bien inſpirer à ceſte reſolution, vous donnant en toute autre choſe le parfait contentement, que vous ſouhaite. Monſieur voſtre humble & tres affectionné Serviteur. a Bruxelles le 12. Dec. 1603.

LA DODERIE.

Vid. Epiſt. CCCLVIII.

EPISTOLA DCCCXXV.

AUB. MIRAEUS

V. Cl. *J. Lipſio* S. D.

Lovanium.

SCriptum tuum de *Diva Hallenſi*, Vir Clariſſime, Machliniae apud *Nic. Oudatum* V. R. eſſe, inde ad nos, uti juſſeras, mittendum, ex tuis ad nos litteris libens intellegimus. Quia tamen haec, quae vides, nuperrime ad nos Hallis tranſmiſſa ſunt, V. Mag. *Hovius* noſter miniſtrum ſuum ad te mittit, ut eadem ipſa, ſi videtur, ſuo loco interſeras. Nam, ut mea quidem fert

fert sententia, haec diplomata, atque in primis illud Nicolai V. Pontificis vere Maximi, vel leviter commemorata, non mediocre praesidium atque ornamentum, adferent. Est his & historia miraculi cujusdam annexa, quam fortasse operae pretium sit legisse. Sed & lampas a Julio II. magnanimo illo Pontifice *B. Virgini Hallensi* missa, donaria inter merito videtur recensenda. Ceterum de donariis quod scribis, pauca te, (uti & pauca sunt,) ac regia tantum, commemorasse, vehementer probo. Ad Censuram quod attinet, videbatur ea esse sententia Illustrissimorum Antistitum Mechliniensis & Cameracensis: itemque Illustrissimi patrui mei, Antverpiensis Episcopi designati, de Tridentini Concilii decreto. Quamquam si aliter Doctores Theologi Lovanienses sentiunt, libens cedo. Adjungimus Idaeam sacelli Hallensis, ut videas & judices: Delineandum curavimus & opidum ipsum Hallense, aliaque hunc in usum. Vides hîc & insignia opidorum, ac municipiorum Deiparae devotorum; quae, si videtur, una cum ceteris mox in aes incidentur. Tuum super his & aliis (quoniam frustra hactenus, etsi magno desiderio, te expectamus) judicium, audiemus. Vale. Antverpiae XV. Kal. Martias CIƆ.IƆ.CIIII.

[1]EPISTOLA DCCCXXVI.

AUB. MIRAEUS

V. Cl. *J. Lipsio* S. P. D.

Lovanium.

DE Brabantiae nostrae historia adornanda serio te cogitare gaudeo, & pro virili, ut bonum civem decet, libens juvabo. Mitto nunc diploma unum alterumve, dum cetera describuntur; *Anfridi* nominatim Ultrajectini Antistitis, & Bratustpantium antea Comitis, de quo coram nuper. Ex quo cognosces puto, ipsum in Brabantiae nostrae tractu Riensi Westerloam & alia praedia possedisse. *Dinaei* de Brabantia Commentarii MSS. sunt apud Dominum de *Bassigny*, cum aliis aliquot nostratibus Chronicis. Libens submittet, scio, amico, si petas. *Dinterum* Reverendissimo Patruo Bruxellam miseram, sed eo nunc utitur R. Abbas Parcensis. Habebis autem ut voles. *Uwenus* multa quoque submittet sua manu descripta, itemque amici alii. Non debeo praeterire, quod nuper audivi, Brabantiae Ducem habere perpetuum in Senatu Spirensi Consiliarium, eumque Brunsvicensi, lata nuper sententia, praelatum. Is nunc est [2] *Georgius Tegnagelius*, *Reineri* Doctoris Lovaniensis filius. Ad *Hebraeorum Admiranda* quod attinet, de quibus coram inquiebam, quaeque propemodum jam adfecta significabas, fac ut luce donata brevi videamus. Certe, si quae alia, merent illa stilo vestro illustrari. De publicis magni nihil habeo, nisi hoc unum; Anglicis istis rumoribus quosdam hîc & Antverpiae nuper turbatos. O miseros Principes, qui in haec secula crudelia inciderunt! Det Deus meliora, & te Reipub. diutissime servet. Antverpiae postrid. Kal. Decemb. CIƆ.IƆ.CV.

EPI-

1 Videtur ad hanc respondere Lipsius V. Cent. Misc. 79. certe de eodem argumento in principio agit.
2 Vide *Valerii Andr.* Biblioth. Belgic. t. II. pag. 789. & Fastor. Acad. pag. 188.

EPISTOLA DCCCXXVII.

J. LIPSIUS

Auberto Miraeo S. D.

Antverpiam.

D*Iemeno* ſcribam, ubi munus videro, nunc in via etiam haeret. Quod de Hiſtoria ſcribenda percunctaris, puto nec te ambigere. quid non ambigam poſt hoc Ordinum decretum, quod videtur (libere apud te dicam) in meam ignominiam conceptum? Non ſic meritus de patria uſque adhuc fui, nec publicum decus apud exteros ivi imminutum. ſed ſcio judicia, & eorum cauſſas: ſibi habeant, ego magno & forti animo, ut alia, hoc quoque feram. Ante quatuordecim annos in has partes veni, quo animo res & conſtantia mea docuit: apud Batavos mille florenos annuos acceperam, bis mille potui, ſi redire voluiſſem. Quid hîc mihi factum eſt? ſexcentos accepi, & habeo: quod plus eſt benignitati Principis aut Regis potius, fero acceptum. Nec jactare vocationes libet (non eſt mei moris) quae triplum quadruplumque omnium obtulerunt. Nihil movi, feci quod Scipio, & conſenui & moriar in patria . . . .. verbum hoc non addo. Atque utinam, ut privata omittam, patria illa in ſpe meliori ſit! De pace tu injicis, & aliunde jam audieram: ſed quid inducat aut compellat hoſtem nondum fateor me videre. Proceres illi Germani? partim non volunt, partem frigide volunt: & quod dicendum, Principes Regesque hodie mutuis diſſidiis, in ſua quiſque intenti, bonum publicum cogitatione, non dicam cura, vix attingunt. Rex iſte vicinus metuendus eſt nobis. ſed Spinula ſit ſalvus & redeat, ſtare non poſſe confido. Hiſpaniae vires opeſque magnae ſunt, utinam conſilia? & nemo neſcit hac nos parte, & dilectu virorum laborare. ſed Deo publico gubernatori haec permittimus: qui te, R. Domine, longum ſervet. Reverendo Domino Antiſti manus per te oſculor, ubi occaſio erit. Lovanii XI. Kal. Mart. CIƆIƆCVI.

EPISTOLA DCCCXXVIII.

ABRAH. DE BIBRAN EQ. SILESIUS

Cl. V. *J. Lipſio Hiſtoriographo regio* S.

ERubui, cum [1] *Caſaubonus* noſter mihi nuntiaret gratam Tibi fuiſſe epiſtolam illam de Amphitheatro: quod ideo eam accepiſſet, non ut dignam putarem ad te mitti debere: ſed ut meo erga ipſum amori ſatisfacerem. In via enim tantum & velut praetereuns id quidquid eſt vidi, nec potui uſque morari: cito velut ex torrente rapido, nec ſemper caſuro hauriendum fuit. Dolere ta-

1 Vid. Epiſt. CCCLVIII. reſpondet *Lipſius* IV. Centur. Miſc. XCIII. ſed de Lapide, qui ipſi ſuſpectus videbatur, judicium differt, quia de plano ſententiam ferre non audebat.

tamen non poſſum, me ejus peregrinatiunculae lucellum cum Clariſſimo atque optimo viro communicaſſe, a quo idem auctior amicitia tua, cum tanto foenore receperim. Nihil mihi optabilius, quam abs te amari, quem, accenſus ingenti fama tua, cum admiratione amo: & ſemper amavi, & amaturus ſum, quamdiu literas: atque hoc etiam magis, quod ex omnibus unus ſis, quem omnes ament. Quem meum adfectum, tibi, mi Lipſi, ex animo voveo: & nuper coram feciſſem, cum ex Anglia reverſus Oſtendam excuriſſem, niſi huc me invitum amici retraxiſſent. Facturum tamen me id adhuc ſpero, quamprimum ea tempeſtas, quae nunc in illum tractum incumbit, reſederit. Etſi tunc quoque forſan male cavere potero: etiamſi alibi declinem & circum eam: tamen audebo, potuit ille,

—— mediis elapſus Achivis
Illyricos penetrare ſinus ——

ſequar alios: & ut dicam κέκρικα. Sed ut haec omittam, & interim tibi oneri eſſe incipiam antequam uſui ſim: ſcire velim, quid de hoc marmore cenſeas, quod non dudum in itinere meo Hiſpanico Karthagini novae in Conteſtanis vidi & exſcripſi.

Tabula marmorea alibi fracta, muro inſerta fani D. D. Fulgentii & Florentinae:

[2] REGI. JVBAE. REGIS.
JVBAE. FILIO. REGIS
HIEMPSALIS. N. REG. GAV.
PRO NEPOTI. REG. MASI.
NISSAE. ABNEPOTI. N.E.P.D.I.
IIVIR. QVINQ. PATRONO
COLONI.

bona pars eſt Genealogiae Numidiae Regum, quae a Juba II ſcilicet ſic

2 Hanc a *Bilrano Caſaubonum* accepiſſe teſtatur & *Sponius*, qui ex ſcedis *Peireskii* duos addit verſus in fine.

COLONI ET INCOLAE
LIBERTINI.

deinde explicat, & ſtemma Jubae adjicit. fere, ut antea *Sigonius* ad Livii lib. XXIX. 31. & *Reiner. Reinec.* in Hiſtoria Julia tom. III. qui etiam, ut *Sponius*, Gaudam facit fratrem Jugurthae, & filiam Manaſtabalis. ſed *Sigonius* Jugurtham ex Gauda concubina Manaſtabale deducit. vide Miſcell. Antiq. Erud. Sect. IV. pag. 145. *Reineſius* quoque edidit. Claſ. III. Inſ. 70. qui tertio verſu pro GAV. leg. GVI. & de *Guluſſa* capit, refutatus a *Sponio*. literas N. E. P. D. I. *Reineſius* interpretatur *Nomini ejus ponendum dicandumque juſſerunt. Sponius* vero, *numini ejus plurimum devoti juſſerunt.* Ego *Reineſium* potius ſequor: nam Jubae *numen*, quod Imperatoribus adulatio ſolis tribuit, aſſignare auſos colonos non puto. poſſet etiam reddi: *nomini ejus publice dicari juſſerunt.* de hoc Juba vero, rege doctiſſimo, vide quae collegerunt *Lindenb.* & *Valeſius* ad Amm. Marcel. XXII. 15. *Morellus* Specim. rei nummar. pag. 225. & ab illis laudati alii.

ad Masinissam usque excurrit: & per Gaudam utrosque conjungit. Id vero quam recte fiat, non video, quum, quod sciam, nemo scripserit Gaudam illum Manastabalis F. Masiniss. N., & Hiertham & Hiempsalem F. F. reliquisse. Hunc a Bogude Hiertha caeso aliunde advocant, neque fratris nomine adpellant. Minus apte quod hîc Juba Masinissae abnepos nominetur: cum Manastabalis fuisse necesse sit: nisi velis filium a fabro diligenter praeteritum, occurrente patre Magno illo Masinissa, ut nomine ingentis viri eum ornaret. Neque par hic patri fuit: & forsan alterutrum nominare necesse erat, cum ambos nollet exprimere. Literae solutae, N.E.P.D.I. mihi tenebrae sunt: & quae tua face, Lipsi, illustrari volunt, ad meam magis spissant. De Duumviratu, opinor nihil mirum: cum etiam Impp. eum honorem non recusarint. D. *Hadrianus*, ut est apud Capitolin. *in Hispania patria sua Quinquennalis fuit, item Adriae; per latina opida Dictator, & Aedilis, & IIvir.* Sed quid, inquies, mihi Jubas in Hispania & Karthagini IIviros creas? peregrinum hoc in historia. Puto lapidem ex vicina Africa advectum: cujus rei conjecturam video in ultimis verbis PATRONO. COLONI. Quod adjuti forsitan patrocinio Jubae ejus, qui Historiam scripsit, in controversia de agris, hunc honorem & titulum ei decreverint. Potuit eadem causa fuisse, quam Juba pater Hiempsalis avi jussu Romae egit: de qua Cicero in agraria. *Audivit*, inquit, *Hiempsalem possidere agros in ora maritima, quos P. Africanus P. R. adjudicavit: & tamen postea per C. Cottam Cos. cautum esse foedere. Hoc quia vos foedus non jusseritis, veretur Hiempsal, ut satis firmum sit. Quid? cujusmodi est illud? tollitur vestrum judicium, foedus totum excipitur, comprobatur. Quod minuit auctoritatem Xviralem laudo, quod regi amico cavet, non reprehendo. Quod non gratus sit, indico. Volitat enim ante oculos istorum Juba Regis filius adolescens, non minus bene nummatus, quam bene capillatus*: Nam idem ager, cujus meminit, iterum manu captus a Caesare post victoriam ad Thapsum. Ac cum ab eodem quaedam receperit, & postea ab Augusto regnum: non dubitem illum de suis bene mereri potuisse. Sed nae ego nimis multa. Tu, vir maxime, videbis si hic lapis lacunam explere possit, in quam vulgus materiem congessit, qua egesta, forsan suapte sponte coalesceret. Vale, & tui amantiss. redama. Lutetiae Parisiorum. III. Eid. Junii. A. CIↃ IↃ CIII.

Si quid ad haec velis rescribere, quod tamen abs te, mi Lipsi, non exigo, literas tuas ad *Casaubonum* mittito. iterum & longum vale.

EPISTOLA DCCCXXIX.

ABRAH. DE BIBRAN

Viro Doctissimo J. Lipsio Historiographo regio S.

Lovanium.

CUm libenter de te & saepe cogitem, mi Lipsi: crebrius ad te scribo: & ubi animum habeo, manum mitto. Quid excusem? non ex fluxa verbo-

borum arena, ſurrexiſſe noſtram amicitiam puto: ideo pergo inaedificare, & tamquam manſuram ſedulo excolere. Ex nuperis tuis ſcriptis hîc Senecam vidi, & Miracula DIVAE Aſpricollis: quae omnium primus *Andraeas Haniwaldus*, is qui in tanta gratia apud Caeſarem, mihi oſtendit: non ſine laude & admiratione tui. Juvit iterum ex me de te ſcire, quae coram vidi: & ut rem dicam, ita eum accendi, ut ardere tui amore videretur. Experire, per me, num illum promptum & volentem habeas: ſi res tibi eſt: videbis num dicta factis congruant. De Pannonicis rebus audiſſe te puto: nec repeto: ne dolori meo ſaepius manus afferam. Nunc illi turbini etiam Septentrio ſe adjungit: & in mediam Germaniam ſe infert: proculdubio proſpectum allaturus iis, qui adhuc paululum videbant. Equidem timeo Cymmerias tenebras: ſed DEUS, cui nos & haec talia permittimus, nos etiam in illuni nocte, diriget. Clariſſime atque optime Vir, ſalve & me tui amantem ama. Pridie Nonas Martias Praga. A. Greg. CIƆIƆCVI.

Quae de Amphitheatris oblitus eram nuper mittere, nunc mitto: ſi quid in iis eſſet, quod ad cogitationes tuas pertineret. iterum vale, & optimo Rubenio, ſi eſt iſthic, a me ſalutem.

Literas Pragam mittito ad Eundem *Haniwaldum* aut ad *Gruterum*: ſi tamen licet & vacat aliquid reſcribere.

Alia quaedam praeter ea, quae notata & nominata Lib. 2. c. 6. de Amphitheatris.

1. Amphitheatrum, quod in Hiſpania Hiſpali eſſe ajunt, Italicae eſt: in ipſo natali ſolo D. Trajani, IV. lapid. ſupra urbem: locum nunc *Sevilla la Viecha* appellant. Ingens moles & comparanda Veronenſi: niſi quod illa marmorea, haec ex lapide minutiori ſecto. Ab Orcheſtra ad mediam Zonam alibi bene integrum: ſuperiora tantum collapſa, & quaſi manu diruta jacent.

2. Auguſtae Emeritae ad Anam fl. pulchrum quoque vidi: & adjunctum Theatrum: utrumque vetuſtate adeo deſedit, ut aegre priſcam faciem ſub ruinis agnoſcas. Nunc *las ſette Sillas* appellant: & mira de iis ſomniant.

3. Karthagini novae minutulum eſt: ſupra portum, in ſummo vertice montis poſitum: Oppidum ſubjectum deſpicit, ut Capitolium ſuam Romam.

4. Sagunti, quod hodie *Morvedro* agnominant, opinor, a veteribus muris: ſub ſumma arce in quadam projecta crepidine montis Theatrum ſedet pulchrum, bis pulchrum: & integrum totum per Scenam, ſemi collapſum.

5. Aliud in Narbonenſi *Gallia* vidi *Auriaci*, non minus pulchrum & integrum, hodie *la grande muraille* appellant.

6. Aliud praeterea Veronae fuit, cujus etiamnum veſtigia viſuntur in deſcenſu montis D. Petri in hortis monachorum D. Hieronymi trans Atheſim, vulgo exſtat depictum.

7. In Gallia Pictavii Amphitheatrum:

8. Aliud Andegavii in hortis ſuburbanis cujuſdam civis, hujus imum tantum arenae ſupereſt, illius exteriores arcus plurimi. Interior area nunc vere in

Sylvam verſa, tota conſita arboribus; & vere hic Munerarius. non, ut ille per jocum, pro Leone Leporem emittit.

9. Catanae in Sicilia etiam unum eſſe ajunt: ſed non vidi, oppidum praetervectus.

EPISTOLA DCCCXXX.

CLAUDIUS DAUSQUEJUS

V. Cl. *J. Lipſio* S. P.

Lovanium.

EX quo Academia mihi relicta, V. Cl. perraro meae ad te pervenerunt, nulla tamen ſane obliviſcentia, quum mihi pene quotidie obverſaris: ſed quorſum importunior ſeria praepediam tua, ſi ſeria non ſuppetant? Ac vide, nedum modo ſeria affero, ſi te ſpecto: Baſilium tamen Seleuciae affero, Chryſoſtomi Achatem, & ſi Deo, vobiſque placet, Chryſoſtomum ipſum. ita judicium meum eſt. Verum ut auratos fraenos admordere regii equi eſt, & ferreos cujuſvis oris: ſic interpretatio noſtra (ſum quippe e multis aliquis) ferrea multis locis eſt, ex autore aureo, partim infantiae meae vitio, partim Typographi, ſeu correctoris, cujus erratis nihil eſt hirſutius, aut ſenticoſius; etiam ut ſolipungam agere dici queat: miſeret mei Baſilii, immo mei. Nam ſi primus hic foetus caecus, mancus, claudus: quid reliquis (nec enim indeſes agam) futurum ſperet, qui certa exactioris judicii acie ventura jaculatur? Quia tamen vulgo Baſilius, etſi talis, diſpaleſcit, juſſu interpretis, non trepidabit ad te accedere; lucem tu ei aperuiſti, inque eam ut me immergerem, ſcriptorum tuorum ſtimulis perfeciſti, audeo, atque in confugelam tuam me refero. Si carmen interim tuum ὁδὲ προλεαντικὸν reliqua ſui parte defectum eſt, ſi charactere evanido decoloratum, ſi ejus, qui tibi pridem a manu, carmen non comparet, ignoſcite, ſaltem mihi: nec *Hoji* uſquam eſt, & *Surii* quoque intercidit: non certe voluntate mea, ſi forte imprudentia. Et certe, iſte, quem noſti, ... irritabilis eſt, nec facile placabilis. quid agat viderit, mea minus intereſt. Vale, V. Cl. tu meus eſſe perge, qui pridem. Inſulis Flandrorum Nonis Juliis M. DC. IIII.

Erat & alia Epiſtola *Dauſqueji* ad *Lipſium*, poſtridie Kal. Jun. 1606. ſed quae ad verbum continebat, quae de *Maſſylis* & *Maſaeſulis* diſputat ad Sil. XV. 171. quae feliciter & docte refellit Cl. *Drakenborchius*; ideoque illam hic edere non eſt viſum operae pretium. ſed ζητήματα illa, quae huic epiſtolae ſubjeci, non inter Lipſii ſcripta, ſed in Bibliotheca publica inter alias ſcedas reperi.

Ζητήματα quaedam & ἀπορήματα super Libris Domini Lipsii de Mil. Rom.

Pag. 17. Improbatum illud *Silii* lib. 11. 318.

Pubescit miles castris, galeaeque teruntur
Nondum signatae flava lanugine malae.

Quid si intelligat militem pubescere non eum, qui jam talis, sed qui futurus olim? praesertim cum aeque reiculum, quod adfertur pag. 65. *Flos juvenum pubescentium*, nisi huic quoque loco talem sensum accommodamus. Interfuisse vero castris, imo proeliis adolescentiores probat factum Scipionis, qui non tam patri θρεπτήρια reposuit, quam σωτήρια meritus est. Adde quod vox *pubescit*, non signet eum, qui perfecta pube est, sed cui aut primulum oritur, aut orta crescit; quales sunt, qui intra aut supra aetatem istius Scipionis. non tamen stipendiariis eos adscribo.

Pag. 19. Τὰ ὅπλα μετὰ τιμῆς ἀξίοις νεμόντων, vertis. *Cum arma non nisi honestis dignisque darent. Honestis, hoc est, ut opinor, cum honore.* An non possit exponi, *per censum dignis*? Ovid. Am. 3. —— *dat census honores. Inde gravis index, inde severus eques.* & miles quivis. colligo ex eo, quod ex Polyb. imprimis pag. 36. πλουτίνδην αὐτῶν γεγεννημένης ὑπὸ τοῦ τιμητοῦ τῆς ἐκλογῆς. Contra noster Dionysius aliter loquentem facit l. 3. pag. 110. verum hoc non tam loquitur res, quam persona.

Pag. 19. Δοῦλον καταγράφων. reddis, e *servili genere*: requiri possit usus vocis in ea significatione, & si libertos aut libertinos contraxit, nihil in legem aut consuetudinem peccavit Marius eorum commilitio suis adjuncto. at Plut. παρὰ τὸν νόμον καὶ τὴν συνήθειαν cum dicit, τὸν ἄπορον καὶ δοῦλον καταγράφειν (priori generi pauperum obest, quod qui legitime leguntur in milites per censum fortunarum leguntur) porro leges [1] admittunt Civem: liberti & libertini cives censiti, & a nobis censendi. Simile consilium de servis adsciscendis Catilina animo ante praeceperat, sed rejecit id indignum rationibus suis ratus; sed Marius in infimos quosque semper inclinavit animum.

Superiori commate vox νεμόντων videtur opposita huic παρὰ νόμον. ut alteri duces ex lege id soliti sint, Marius vero exlex. aut saltem pro distribuere, aut simile vertenda, ut assumtorum in militiam a rejectaneis secretio significetur.

Pag. 19. Ἐξελεύθερον & ἀπελεύθερον pro eodem habes. non Eustathius, qui intersecat Od. ξ. pag. 531. ἐξελεύθερον μὲν εἶπον τὸν διὰ χρέεις ὑπὸ δανειστῇ γενόμενον δούλου δίκην, εἶτα ἀπολυθέντα. ἀπελεύθερον δὲ τὸν ἐν κοινῇ συνηθείᾳ.

Pag. 20. Συννοεῖν δεῖν τὸν ἀκούοντα vertis, *consentire dicenti discentem*. 1°. non quisquis audit, discit. ergo id laxius. 2°. videtur vox Graeca non aliud offerre, quam una cogitare: ut dum scilicet hic dicit, alter taceat. dubio interim assensu & pendente.

T 3 Pag. 21.

1 Sed ingenuum. propterea hoc uti caetera omnia tuae eruditioni & examini submitto, Doctissime Lipsi. *Dausq.*

Pag. 21. Ποιῦσι ἢ τῦτο κατ' ἐνιαυτὸν. *faciunt hoc fere quotannis.* videtur expungendum τὸ *fere.* τῶν στρατευσίμων παραγινομένων εἰς τὴν Ῥώμην. vertis, *Militaris omnis juventus in urbe*, ἀπὸ κοινῦ, adest. Ante dixerat Ῥωμαίυς ἅπαντας, ex quo putarem etiam extendi posse ad eos, qui extra urbem, & sic τὸ παραγενομένων τῷ proficisci aut simili reddendum, alio prorsus sensu. Sic pag. 23. apud Livium, *Romam, cum edictum, sine detrectatione convenerunt.* Imo forte non quidem Romae tunc id factum, sed propter eam, cum infra scribas, eos vocari ad aedem Martis, quae extra Urbem, & post, cogi in Capitolium. Neque hoc aevo binas Martis aedes admitto, nec unquam fuisse. Quam enim apud Suetonium cap. 29. exstruxit Augustus, & sanxit, ut illic de bellis aut triumphis ageretur, claudemus urbe? exclusam malim, nec putem a veteri diversam, sed eandem potius male jam materiatam, & vitium facientem renovasse Augustum, non ab imo exstruxisse, sed restruxisse ad eam formam, ut cujus nulla prope esset facies, emineret conspicua.

Pag. 23. Quid si semper duo vexilla? sed in disjunctis arcibus, aut in eadem. Servius loci securus duo ponit in octavum Aenid. nec ejus ratio futilis. Quod scriptores hunc aut hunc usurpent numerum, temere factum, videlicet non certum rei signum.

Aptissime & ex mente Dionysii transponis τὸ ἱερῶν, & apponis τῷ ταγμάτων. id ipse facit lib. undecimo; & l. VI. τιμιώτατα γὰρ ταῦτα Ῥωμαίοις ἐπὶ στρατείας, καὶ ὥσπερ ἱδρύματα θεῶν ἱερὰ νομίζονται. haec ego olim dicebam ad aquilam argenteam Catilinae apud Cic. Orat.

Diem prodici placet voce praeconis, cum aliquid subitum. Non negem posse fieri. Sed Livius quasi Graecorum proprium (quo de meus Eustathius Il. ψ. pag. 1448. versu 31.) & veluti hac nota Graecorum commentum cernens a Romano l. XXXII. *Postero die advocat concilium. ubi cum per praeconem, sicut Graecis mos est* (de quibus & apud quos ibi omnia) *suadendi, si quis vellet, potestas a magistratibus facta esset.* moxque haec Livius iterat, *voce praetoris Achaeorum, cum praeco ad suadendum vocet, obmutuistis.* Scriptum certe solenne Romanis vel ex eo liquet, quod res deperditas scripto inquirebant. Propert. l. III.

I puer, & citus haec aliqua propone columna,
Et dominum Esquiliis scribe habitare tuum.

In hoc negotio militis evocandi cur scriptum tardius? post evocationem nimirum dies aut diei pars melior abibat: & dimidiata hora scriptioni satis fuit.

Pag. 29. Vertis haec Dionysii τῶ ἐκλιπόντων τὴν στρατίαν, *Qui militiam detrectabant.* flagitium gravius susceptam deseruisse, quod vox Graeca praefert. & fol. 31. adfertur ex lib. III. Livii, *pro desertore futurum, cujus causam non probasset.*

Pag. 34. Pro, *Albis equis*, substitutum, *Altis equis.* prius tamen facit ad istius transvectionis commendationem, in qua speciem fuisse triumphi vult Dionysius, pene par etiam difficultas in *altis* conquirendis. Quid si omnes altis equis, quis inter eos eximius?

Pag. 45. *Forte*, inquis, *imperatorum nomina in militum manibus.* Potius signo-

gnorum; ita Vegetius l. 1. *Sed non statim punctis signorum scribendus est tiro delectus.* Puncta signorum, puto nomina signorum, Aquila, Draco: aut legionum, *Rapax, adjutrix Martia.* Nisi forte per puncta legionum, hoc est, quae iis inscripta, imperatorum nomina, ut Vespasiani cap. 6. apud Suet. (quandoque imagines imperatorum, ita Vitellii scriptas in signis reperio apud Xiphil.) ipsorum quoque manibus inusta.

De punctis eorum, qui se Diis dabant (non enim lego istos Devotarios fuisse, nec reor) perpulcrum Eustath. in Od. δ. pag. 165. De equis punctis probis & improbis idem scribit in Od. pag. 197. v. 43. & Il. β. pag. 259. ubi ait ἐγκεκαῦσθαι αὐταῖς ἀπὸ σιδήρου σφραγῖδα (hinc Prudentio *Sphragitides.*) & Il. κ. pag. 697. v. 33.

Pag. 76. *Non quia revera vela aut panni fuerint.* Contra Plut. in Fabio de Ter. Varrone, ἅμ' ἡμέρᾳ τὸ τῆς μάχης σημεῖον ἐξέθηκε· ἔστι δὲ χιτὼν κόκκινος ὑπὲρ τῆς στρατηγικῆς σκηνῆς διατεινόμενος. Rursus in Pompejo: Ὁ μὲν οὖν Καίσαρι εἰπὼν τὴν προσδοκωμένην ἥκειν ἡμέραν, ἐν ᾗ πρὸς ἄνδρας, οὐ πρὸς λιμὸν, οὐδὲ πενίαν μαχοῦνται, κατὰ τάχος πρὸ τῆς σκηνῆς ἐκέλευσε προθεῖναι τὸν φοινικοῦν χιτῶνα. τοῦτο γὰρ μάχης ἐστὶ Ῥωμαίοις σύμβολον. Aquilae vero ipsae, non solum quales descripsit Dio l. XL. sed in texto fuisse exprimo ex Flori l. IV. c. 12. quinam aliter potuit eam aquilifer balthei latebris mergere?

Pag. 100. Ἵνα τοῖς κατὰ μέρος ἡγεμόσιν προκινδυνεύοντες ἐῤῥωμένως καὶ μὴ διάδηλοι γίνωνται. Haec versio, *ut ductoribus ordinum, cum strenue aut aliter pugnaverint, possint innotescere.* 1°. τοῖς κατὰ μέρος non satis videtur expressum Latine. Magni tamen referre putant milites, se signari oculis ductorum, praesertim suorum & suarum partium, ita fere sonat τοῖς κατὰ μέρος. 2°. προκινδυνεύοντας non videtur idem esse cum τῷ *strenue pugnare*, sed animam projicere in aperta pericula, aut *prima pericula* subire, reliquos praegrediendo. 3°. quid illud *aliter*? an si instrenui fuerint, id notum volunt, idque suis ducibus? putarem scribendum in Graeco dumtaxat sententia clara μὴ ἄδηλοι.

Ibid. Κατὰ τοσοῦτον ἐπιλεπτὸν ἐξεληλασμένον. magis arridet, ἐπὶ λεπτὸν ἐξ.

Pag. 103. Firmitatem quaerere videris in scutis, si pelles non instratae assulis. Conjicio primo a numero pellium. deinde a siccitate. Hom. Il. ρ. βοέας αὔας vocat στερεὰς, etsi suum aes, subdit, an addit? Tutius videntur ita potuisse fieri, quod suppactum lignum εὐσχιστότερον & magis forabile, corii lentitudo plus resistat. Unde pro magno Virg. posuit. *Transiit intextum tauris opus.* Certo tamen allati loci probant subjectionem lignariam: sed nunquam aliter factum non docent.

Pag. 105. *Crassitie unius digiti.* Unde igitur certum illis libramen? a ferro? sed altrinsecus adimis. Et ab illis vulnus erit acu punctum, non latae plagae, quales vult Livius fieri Romanorum telis & armis, non item Graecorum, [3] nescio ubi. Alterum istud (quod habetur pag. 120. non videtur de sententia Dionysii, qui ait, habuisse ὀβελίσκους, non ὀβελίσκον. Cogito quoque ad hanc brevitatem decurtatam non pertingere ad longitudinem mediocris hastae. Denique fulgor iste natus est in summo ferro, lati adjicit, ne quis putet, ortum etiam ab imo.

3. Est apud Florum libro II. cap. 7. ut Lipsius infra pag. 120.

Pag.

Pag. 112. *Nec praefecto umbilici vocem* &c. Umbilicus Graecis est ὀμαλὸς, quem Homerus in scuto pingit Il. Z. 117. expingam & integrabo versus. unice scriptis tuis concinunt.

Ἀμφὶ δέ μιν σφύρα τύπτε καὶ αὐχένα δέρμα κελαινὸν
Ἄντυξ, ἣ πυμάτη θέεν ἀσπίδος ὀμφαλοέσσης.

[4] Hoc loco scribit Schol. ex elephante plerosque fuisse umbilicos clypeorum, aut librorum. ut autem hîc Eustath. Umbilicos *vocavit bullas in librorum tergo*, sic in Epodis Horatii & Martialis aliubi. Est & vox haec translatitia ad medium cujusvis rei signandum, ut quum vocant Delphos *Umbilicum mundi*, videor & in Verrinis legere, *Syracusas Umbilicum Siciliae*. Nec in clypeo unus solum Umbilicus, qui ventricosos faciat, multo plures in Agamemnonis scuto. Ilad. Λ. 34. Ἐν δ' οἱ ὀμφαλοὶ ἦσαν ἐείκοσι κασσιτέροιο λευκοί —

Pag. 113. *Bello non ante tentati*. Habent gentis consuetudine per Tarquinium, Clausum, &c.

Ibid. In Suida reponitur Λιγυστικῶν. etsi res, non tamen haec videtur illi mens; cum pag. 156. dixerit τινὸς θυρεοὶ παρὰ Καρχηδονίοις.

Pag. 114. Quid si pro δεξιὸν μηρὸν, legatur, ἐξιόντα μηρὸν? sic ut gladius brevi loro dependeat infra summum femur, ut sit propius ipsum cingulum, quam genu. aut, ταύτην δὲ παραδέξιον φέρει μηρὸν, distinxit hisce verbis ab Heroico more, qui ad humeros alligabat. Scribit enim φέρει, non φέρουσι. τὸ παραδέξιον autem sit, quod mox ἐπεξηγεῖται, καὶ καταφορεῖν ἐξ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν βίαιον.

Pag. 115. *Manlius Hispanico cingitur gladio*. Refert hic mihi locus eum Agellii, ubi substituis vocem *Cautabundus* pro *Cantabundus*. haesi tunc & merito. Tacit. scribit 11. Hist. 22. Germanos *cantu truci & more patrio nudis corporibus super humeros scuta quatere*. Caesar *Eburones victoriae suo more conclamare*. Hi populi ab Historia saepe Galli dicti. Sed extra controversiam Livius VII. cum scripsisset superbe fortissimum quemque Romanorum Gallum proritasse, levitatis & vanae fiduciae notis ita Manlium liberat, *non cantus*, *non exultatio*, *armorumque agitatio vana*, quasi dicat ea in Gallo fuisse; quem & a cantu opinor *Stolide laetum* dicere. Ex quibus videri possit Gallus sui incuriosus.

Pag. 119. Καὶ τοῦδε μαλακοῦ. quidsi? Καὶ οὐδὲ μαλακοῦ. i. forti ferro. tamen χωρίς γε τῆς αἰχμῆς, quod facile hebescat.

Pag. 125. Τρυφάλειαν plures exponunt per τελλοφίαν, incerta tamen est memoria Eustathii. dictum putarem, quasi πετραφάλειαν aut πετρυφάλειαν. Primo certa est & indubitata scriptio per υ. non per τὸ ι. quod si est τελλοφία certo scribendum sit per ῖ. Et suspicor ἀμφίφαλον galeam πετράφαλον, πετραφάληρον eadem esse. ut Il. λ.

Κρατὶ δ' ἐπ' ἀμφίφαλον κυνέην θέτο πετραφάληρον
Ἵππουριν. δεινὸν λόφος καθύπερθεν ἔνευεν.

Si quatuor φάλοι, cur non totidem caudae, totidem λόφοι? neque hic λόφους plures uno puto. Nam si alios minus aut honore aut virtute spectabiles (quos

4 Si tangit malleolos, certe τὸ ποδηνεκὲς potius est pedumtenus, quam crurumtenus. *Dausq.*

(quos passim tegit πετραφάλεια, quasi communi & vulgari galea) quatuor conis illustrat & insignit, non ducum ductorem & Regem Regum? quem tamen sic honorari non video. Et si φάλοι tres, si in singulos singulae plumae, qua positura? si a fronte & a tergo duae, ubi tertia? dextrorsum an sinistrorsum? offert se vertex apicatus. Ibi esto. alia jam mora. ubi jam reliquae duae? an ad dextram, sinistram, frontem, occipitium? ubi? quae causae, cur hactenus, non eatenus?

Quod adfertur a Suida, levius pluma est. Non ab aliis gestata τριλοφία, si in more fuit? cur non & illi τρικέφαλοι dicti? An quod Geryon primus hoc ornatu conspectus? Sed quî potuit triplicem sui speciem objecisse spectantibus? aderas? distinxisses. aberas? confudisses in unum. Fabula ergo credibilior apud Justinum lib. extremo, arcta trium φιλαδέλφων fraternitas.

Dixi illa mihi eadem videri: quia Poëtis perquam familiare numeros incertos & multitudinem certis mutare. Horatius

Illi robur & aes triplex
Circa pectus erat.

interpretor multiplex. nec plus videtur dictum, quam a Sallustio *Ferro septos* in fragmentis. Aeneid. 8. de Aeneae clypeo.

Septenosque orbibus orbes
Impediunt

cum alibi:

Clypeum tot ferri terga, tot aeris,
Cum pellis toties obeat circumdata tauri.

de Pallantis. Adeone malignae fuissent operae Vulcani et Vulcaniorum, ut clypeus Aeneae minus firmetur, quam Pallantis? ille prope emeritus, hic *vixdum tiro.* similiter Homerus scutum Ajacis facit ἑπταβόειον, hoc est meo judicio, multiplici pelle; quem similiter vocarit Ovid. 13. Met. & 1. Am. *dominum clypei septemplicis.* Ob haec animi pendeo.

Ibid. Ἣ μέλασιν ὀρθοῖς θριξί. scribis ὀρθαῖς. Hac admissa correctione, ubi τριλοφίας fundamen? Crines isti quo stant fulcimine? quo surriguntur?

Pag. 105. *Nec ratio est tam caute & custodite armare illos.* Caute restrictum ad velites. Nam Il. κ. & λ.

Παρδαλέη μὲν πρῶτα μετάφρενον εὐρὺ κάλυψε,
Αὐτὰρ ἐπὶ στεφάνην (sentio deesse vocem, nec liber ad manum) κεφαλῆφιν ἀείρας θήκατο χαλκείην.

Pag. 128. Quae Pausanias de loricis Homericis & γυάλῳ, vix audio.

Ibid. Cur loricas proprie dictas non potuit duas gestasse? Dominus de *Bieure* aevo nostro thoraces de solido ferro indutus ad numerum saltabat, & αὐθημερὸν tam gravis, cymbam, se, suosque evertit Antverpiae. Id forti, si alii nulli, nemo neget.

Pag. 131. Cur sequendus *Duza, ferreus aerato nec cataphractus equo?* Orientalis miles, maxime Parthus, passim auro superbit, & rutilat. Tuus

Cl. Dausqueius.

L. I.

[1] Pag. 17. Vulgarius dicimus *Luy-Dick.* an a populi frequentia, ut Horatio *densum humeris vulgus?*

Pag. 71. *Hos cippos appellabant*] Non ausim a nostrate voce (*Cippen*, vel *Kippen*) deducere, quod est occulte contingere & comprehendere. sic pali hi.

Pag. 41. Vineae nunc barbarico usu *Causiae* dicuntur] vetustissima Vegetii impressio (*Caucias*) habet. Vincent. Belluacensis in speculo doctrinali (*cautibulas* vel *chartos*) an hoc ultimum a (*Garden*) quia vineae ex cratibus? illud a cautione:

Pag. 42. *Lucanus vineam ait adopertam levi terra.*] An hinc Glossarium: *Pluteum*, γυψοπλαςία. & forte etiam plutei scriptorii gypso obliti erant, ut memoriae confirmandae caussa quid ibi stylo notarent.

Pag. 51. *Musculus cuniculo similis*] Eodem modo citat Vincentius in speculo doctr. & forte non ad formam similem respexit, sed ad effectum. ita forte musculus cuniculo similis.

Pag. 77. Plerumque unius aggeris tantum fit mentio, qui χῶμα Graecis. An hinc apud D. Hieronymum l. 2. contra Jovinianum. *Si omnes, qui a dextris sunt, ut vulgo dicitur*, ἓν χῶμα. Ita legit Reatinus. sed abeunt ab eo MS., qui omnes haec addunt: *ad militiam probat*: ut sine dubio locus de militia intelligendus sit. Varie tamen vulgatum (ἓν χῶμα) exprimunt. & vocabulum (*unum*) praemittunt.

1. noster MS. *si omnes qui a dextris sunt, unum, ut vulgo dicitur, Ensoma ad militiam probat.* hinc credo alios fuisse, sunt corpus unum, & ut vulgo dicitur, ἓν σῶμα.

2. noster MS. eodem modo legit, sed pro (*ensoma*) substituit (*engoma*) hinc forte alii ἓν χῶμα.

Martin. & Francisc. MS. eodem modo legunt: sed loco (*ensoma* vel *engoma*) habent (*encomon*) hinc credo Erasmum fecisse ἓν κόνιον.

En tibi variantes lectiones. adhibe judicium tuum.

An *enchoma* ab ἔγχος, id est hasta, ut designet unum hastatorum ordinem?

An ad tribunal alludit castrense, quod ad dextrum, legendumque *engyoma* ab ἐγγυάω, id est, in manus trado, mando, fidejubeo. at mandata & fidejussio in foro vel in Praetorio. sic forte Suidas capiendus in ςρατήγων, ubi γνῶμα. Legendum enim γυώμα vel ἐγγυώμα. Nisi malis γνῶμα pro γρῶμα. Gruma Nonio locus medius, ad quem quatuor tendunt viae, an simile quid in praetorio?

Vel Reatini lectioni addiderim: *ad militiam probat*, & huc traxerim. Nam in aggere nullus ordo dignitatis, sed omnes permixti.

An, *encomion*, quod toti exercitui par laus in victoria tribuatur?

An militarem tesseram mutam & vocalem intelligit, quae omnibus eadem?

cer-

[1] Has quoque observationes ad Lipsii Poliorcetica reperi, sed nescio, an Dausquei manu scriptae. ne tamen perirent, hîc edendas existimavi.

certe Martinus Lipſius margini ſuo aſſcripſerat σύνθημα; id teſſera illa Ammiano. *encomon* igitur teſſeram circa humerum poſitam forte ſignat.

Pag. 157. Varro de R. R. *Palaeſtra aprorum & caprearum.* Martiali *aper palaeſtrita.* vide & ride commentum. An hinc *Valais*; *Vlais*, id eſt caro: ut *palaeſtra* locus ſit, ubi animantes terreſtres quadrupedes ſaginantur, & redduntur carnoſae: ut piſcina piſcium, cui palaeſtram Cicero conjungit, ut ſic loca piſcium & carnoſorum animalium diſtinguat. hinc *aper palaeſtrita*, id eſt carnoſus, toroſus. Sane *p* tam Graecum, quam Latinum in *v* mutari noſtro idiomate, mille facile exemplis probavero. ſic a πῦρ, *vuer*, a piſcis, *viſch.*

Pag. 122. *Trifax.* Nobis telum hamatum, quod cum impetu dejicitur, *Drybaeck.* Quanquam enim Feſtus dicat, telum trium cubitorum, late forte cubitum accipit pro paſſu Pliniano, i. e. *vaem*, *vadem* i. e. extenſione brachiorum. Caeſar certe & Athenaeus decem vel duodecim cubitorum faciunt, qui proprie capiunt cubitum, & in tres paſſus eorum deductio incidit. An igitur Ennius telum trifax q. *drie-vaem?* certe produxit *trifāci*, ut non videatur a face deduci.

Pag. 148 Viginti Plauſtra *coriis* ac minoribus ſagittis onuſta. an *corytis.*

Pag. 162. *Rotabant circa caput, & vires ita dabant*] L. 1. Reg. c. 25. v. 29. rotatio & impetus conjuncta. Porro anima inimicorum tuorum rotabitur in impetu & circulo fundae. Ita Hieron. Hebraei, in palma fundae, Graeci ἐν μέσῳ σφενδόνης loculamentum lapidis intelligentes, quod rotundum.

Ibid. *Terra fundae ſimilis*] an quia forma ovali? Anſelmus in laude Virginitatis de caelo: *quam* (creaturam rationalem) *teres vertigo caeli ad modum rotantis fundibuli circumgirat.*

Pag. 176. Leo Imp. (*Virutta quae Rhiptaria* dicuntur) an *Rhutaria*, *Rhuyting* Flandris telum ſimile. ſed erro: Excerpta poſt Conſtantinum Porphyrogenitum βηρρύτλαι, ῥιπτάρια. credo intelligi ejectamenta & ſordes, quae e caſtris projiciebantur. Hinc forte porcorum proprium *verrueten*, *vrueten*, ſordes ſcrutari.

Ibid. *Gaeſum.* Sibylla γαισός. & Statio *gaeſſa*, unde fecere *geſta.* Servius virilem haſtam exponit; an q. Γαὶ ὕσος. ut Gajus Gajam dicunt.

Pag. 179. Herodian. II. διαβολία, an non *Javelyn?* Illyricis tribuit. & ſane alia multa ſunt verba Illyrica, quae noſtratia.

Pag. 174. Leo Imp. *Maſtriobarbalum.* Excerpta poſt Conſtantinum Porphyrog. *Marzomabulon* dicebatur, quod nunc *Saliba.* an pro, σαλιβάσα, id eſt τῇ θαλάσσῃ ἀπελθοῦσαι, id eſt, purgamenta quae ad mare deferebantur per fluvium. credo me ſic in Favorino olim legiſſe.

Pag. 180. *Cateia*, Irenicus l. 4. Exegeſeos Germanum ſcutum facit. addit teſtimonium ex xx. l. Sid. Apoll.

Quondam fracte ſubis Cimber, clypeiſque gravatus
Ante manus ſolitas juſſi portare cateias.

ſed quis ille xx. liber Sidonii.

Pag. 197. Ammian. l. XXVII. Sagitta eſt *cannea* inter ſpiculum & arundi-

nem multifido ferro coagmentata. an *caucea*? *caucus* Bedae poculum ferreum ventrofum, ut hîc fagitta cannea defcribitur. non enim capio quo modo dicatur canna inter arundinem & fpiculum, nifi cannam majorem arundine intelligat. fed tu ipfe cenfes ferrum excavari, cum (*quod*) loco (*quae*) fubftituis, & ad fpiculum refers. caucus, caucalium, baucalium eadem. Nefcio an fic in Apulejo legendum. *Inter orci caucos adhaefifti.* pro (*cancros*) ut ad urnam Aeaci alludat, cui fortes & nomina demortuorum impofita. Et plures videntur urnae fuiffe. hinc Aldelmus in Joanne. *Gemina damnatus urna.* hinc & Orcivus thefaurus Naevio.

Pag. 205. *Funibus chalant.*] Vincent. in Speculo Doctrinali, *funibus calant.*

Pag. 149. *Directae trabes*] Recte in longum pofitae. fic Plautus Curculione.

Clypeatus elephantum ubi machaera dirigit.

Capio enim, in latum vel longum transfodit, id eft, *rygen aen 't fweert.* fic forte Plinio recta ungulata tunica, id eft, difciffa & annulis aftricta. fic *Regia.* nifi utrumque malis a Graeco, fcribendumque *Rhecta*, *Rhegia.* Scio quid Feftus fentiat in Recta, & Regillo. nec forte diffentit. in hoc forte omen novae nuptae, & liberis in togis virilibus. An fimile quid in nuptiis noftris manfit? nam primo a nuptiis die, divifam introrfum tunicam induunt novae nuptae. Nefcio an *Zebillie* pro *Zobiellie* huc alludat.

Pag. 20. [1] *Mangana*] technas impeditas & invias Hifpani *magañas* vocant. voce Graeca.

Pag. 21. Deut. xx. Hîc noftri recentiores cum Rabbinis negarent proprie de machinis Mofem loqui, nam vertunt, *munitionem* aut *propugnaculum*: & videntur favere LXX. qui; χαϱάκωσιν ἐπὶ τὴν πόλιν. Vallum ergo, dicat aliquis, non machinas. Sed evolvi facile. Vallum a LXX. vocari machinas omnes, quibus arctatur & cingitur urbs; quo in numero, vineae, turres &c. Rabbini vero illi falluntur ut folent. iifdem nos confonantibus *Metzer*, galli paullo aliter *Maffon*, hinc etiam Latinis *Maceria.* MATZOR מָצוֹר a צוּר TZUR (fi non ipfum radix) non obfidionem primario, fed quod anguftat & ftringit atque coarctat, fignificat: & inde ad obfidionem traducitur. An non hoc de turribus & fimilibus machinis intelligitur aptiffime. ftat etiam pro noftra verfione Paraphr. Chaldaeus, cujus verba idem fonant. ftat Jofephus lib. 4. cap. ult. qui, ἐν ποίησιν μηχανημάτων. ftat Vatablus Hebraicae linguae callentiffimus, qui; *machinas obfidionales.* Maneat ergo penes Judaeos origo machinarum: nec pro Graecis quis pertendat. fortaffis etiam intelligendi, Periclem inter Athenienfes primum ab Artemone ufum. Verum enimvero (Lipfi) fortaffis hoc loco Mofeos, nofter machinam latiffima fumpfit fignificatione, pro vallo, aggere, & omni inftrumento ac munitione obfidendarum urbium: ut vereor ne malivolis locus ifte haut fatis firmare videatur fententiam tuam, quam in fine quoque capitis repetis. Pofterioribus quidem temporibus, ante tamen opinor Peloponnefiacum bellum, clarum fuppetit teftimonium, fub Ozia Rege (Amulius tunc apud Latinos Rex) cap. 26. lib. 2. Paralip. verf. 15. ubi recentiores

1 Et haec reperimus, fed manu Delrii fcripta, ad Lipfium.

res quoque consentiunt, de machinis bellicis istis agi. In Machabaeorum Historia frequens mentio, sed illa tempora posteriora.

Pag. 67. Quaeso (indicari mihi cupio, nam nondum inveni) ubi D. Hieron. *loriculam* vertit: in nostra quidem Deut. 22. *murum tecti per circuitum exstat*? vertit quidem Vatablus *loricam*, & alii recentiores: & vocabulum Hebraeum מַעֲקֶה *Maghacheh* significat aliquid arctans & includens. solebant aedes Palaestinorum esse superius planae ad deambulandum & apricandum (solaria vocabant, Hispanis, *solanas*) strata lateribus, vel caemento indurata & nonnihil in marginibus declivia, ut inde aquae defluerent. securitatis ergo, & praetereuntium & inambulantium causa, cingebantur aliquo vel muro, vel alio sepimento aut munimento; non quattuor digitorum altitudinis, ut somniat *Cammius*; sed quattuor circiter pedum, ut inde liceret deambulantibus despicere in plateas; decidere non metuerent. Ex tali solario vidit David, quam vidisse tota vita poenituit. *Cajetanus* dicit *Pectoratas* vocari. *Gader*, h. e. sepimentum *Jarrhius* Judaeus exponit. Chaldaeus Paraphrastes, תְּיָקָא *theiacha*, quod idem *Jarrhius* docet munimentum significare. Ex quibus colligo & usum hujus familiaris loricae & altitudinem, & materiam, aliquando ex latere vel lapide, aliquando ex vallis vel lignis aliis.

Pag. 70. Quaeso ullumne exemplar vidisti Tibullianum, in quo; *cervos*, & non *nervos* legeretur. nam ante annos viginti sic & ego; & *Guellius*, tantum ex conjectura correximus.

Pag. 111. Tertulliani verba vellem integra posuisses, & simul lucem aliquam illis, quae omisisti verbis, *trabes machina est*; in quibus mihi tenebrae & suspicio de mendo. num *trabs e mach.* aut quid simile.

Pag. 115. In Ammiani verbis vide num male descripseris, *Poliorcetes est oppugnatus*, pro, *nominatus*, aut quid simile.

Pag. 120. In Athenaei loco, bonum, si quod testimonium adderetur, quo καταπέλταις de militibus, & non machinis: maxime cum subdatur, de aliis telis.

Pag. 160. Ego vero vix dubito Phoenices ab Hebraeis hoc ut cetera multa accepisse; nam etiam Jobi tempore, qui vel ante Mosem vel ei coaevus, & unus ex posteris Esau, funda nota: c. 41. & vel ante tempus Othonichi (juxta Joseph.) vel ipso Judice Israëlis (secundum *Seder olam*) cum Benjamitae funditores peritissimi Jud. c. 20. quando vix noti Phoenices.

Pag. 180. Noster MS. *teutonas vocant*, puto germanum, h. *teutonicas*. Noster ille idem, *Cajam*, non, *cavam*: & dixerit ille idem scriptor corrupte *Cajam* pro *Catejam*; vel cum abbreviate scriptum esset, Isidorus legerit; *Cajam* errore, quod *Catejam* legendum.

Pag. 184. Fallere Graecos, & quod solent, veros non esse, nihil ambigo. qui jam inde ab Ismaële Abrahae filio Sagittariam duco. Gen. 21. post & ab Esau Jacobi filio, Gen. 27. Confirmat quod Hebraea d. c. 21. multiplicis sunt significationis; significantia inter cetera, Oleast. *multiplicantem arcus*, vel Vatabl. *peritum*, sive Hamer. *magistrum arcus*: quae ad inventionem non male deflectantur. Ipsum quoque nomen *Schutter*, ab Hebraeo aperte ducitur, quibus arcus קֶשֶׁת.

chefcheth, a fono: inde *gefchut*. Hoc malo, cum Hebraea fit prima & matrix linguarum ceterarum.

Pag. 198. In emendatione Hefychii: vide ne de asbefto aut fimili fpecie lapidis egerit.

[1] EPISTOLA DCCCXXXI.

[2] SEBASTIANUS MACCIUS DURANTINUS

J. Lipfio.

Lovanium.

ILluftre, & peracre ingenium tuum ego femper fum admiratus, teque ipfum, tuasque animi dotes, egregias profecto, & fingulares, omnibus verborum ornamentis pro mea in te, mihi quidem minime notum, fed cognitum, ac perfpectum, obfervantia profecutus fui; non enim folum jugem de tuis virtutibus doctiffimorum virorum praedicationem ubique gentium audivi, fed etiam multitudo, & copia librorum, qui jam abs te in omnium hominum utilitatem editi funt, aperte teftatur, te verum effe bonarum literarum columen, & reftauratorem. Expectabam profecto annis fuperioribus, ut Bononiam, quo fueras accerfitus, non fine maxima tui ipfius laude, & gloria, te conferres, ut, quam tibi abfenti debebam, debeoque in praefentia, obfervationem, ac reverentiam, praefenti maxima cum animi mei voluptate exhiberem. Sed cafu, nefcio quo, factum fuit, ut nolueris venire, deterritus, credo, tam longo itineris intervallo; hoc enim uno literarum profefforibus nihil eft moleftius. Quamobrem, quî poffum hoc tempore meum in te animum oftendere? Te diligo equidem. Imo, ut verius dicam amo. Sed quo amore, cum nulla mihi tecum propter interpofitos montes poffit effe familiaritas? Obfervo etiam; fic enim eft dicendum de eo amoris vinculo, quo peritiffimi literarum profeffores complectuntur. Sed effet hoc etiam parum, nifi quoque te colerem ex animo. Atque, ut hanc meam erga te voluntatem aliquo fignificationis genere declararem, decreveram ad te mittere *Soteridem* meam, opus verfibus confectum, ac typis impreffum, de humani generis Redemptione, in quo etiam reliquas omnes Chrifti actiones, Epifodice tamen, recenfui, ut res ejus geftae omnes, & vitae totius quafi curriculum tanquam in fcena videri, & confpici poffent. Sed defuit mihi mittendi facultas; ifti enim bibliopolae ex propria confuetudine multa pollicentur, fed nihil unquam faciunt, quod imperantis, & mandantis voluntati fatis morem gerat. Si opus ejuf-

1 Refpondet Lipfius v. Centur. Mifc. Epift. 54.

2 *Maccii* hujus laudes poft *Nicium Erythraeum* in Pinacoth. pag. 277. ingenti praeconio celebrat *Morhofius* de Patavinitate Livii cap. I. librum fcripfiffe de bello Afdrubalis didici ex *Naudaei* exercitatione de Sena, quae nunc Thefauri Italiae Tomo VII. eft addita, ubi diligentiam fingularem in explorandis locis Piceni & defcribendis commendat pag. 8. & 28. & aliis in locis: prodiit Venetiis 1613. in omni fcientiarum genere fuiffe eruditum & exercitatum adfirmat *Erythraeus*. Vitam *Maccii* celebraffe *P. Gibelinum* refert *Konigius* in Biblioth. pag. 491.

ejusmodi in manus tuas perveniret, existimarem non esse injucundum cum propter Christianam pietatem, quam profiteris, tum etiam propter ordinem, & methodum, quae a me in eo pangendo servata est; volui enim, quamvis hoc jam ab omnibus orbis terrarum hominibus judicatum esset fieri non posse, Christi redemptoris actiones poëticis numeris describere, nihil tamen discedens ab Aristotelicis de Poëtica facultate praeceptis. Atque id, ut doctissimi homines (absit verbo invidia) mihi persaepe significarunt, ad amussim factum, servatumque a me est. Quin etiam *Soteris* eadem in compluribus locis, & gymnasiis publice ab interpretibus, & magistris sacrae Theologiae, artiumque liberalium professoribus declaratur. Si me docebis, quam debeam inire rationem, ut ad te mittatur, nulla a me interponetur mora, quo minus hoc aere alieno gravissimo me quamprimam eximam. Nonnulla etiam alia historice conscripta paucis ab hinc diebus a me prodentur in vulgus, quae etiam curabo celeriter ad te perferenda; utarque ea mittendi facultate, quam tu ipse mihi offeres in praesentia. De te cum *Felice Paciotto*, Philosopho acutissimo, & cum *Baptista Guarino*, equite, ac Poëta celeberrimo, sermones habeo creberrimos; cupimusque omnes, ego vero in primis, ut unam vultus tui effigiem aeneis tabulis impressam, vel peritissimi alicujus viri manu delineatam ad nos mittas, ut eam ipsam, tanquam te praesentem, intueri, & contemplari possimus. Atque, quemadmodum nostrae bibliothecae, unaque in primis bibliotheca Serenissimi *Francisci Mariae Ruverei* Urbinatium Metaurensium Principis, praeter aliam innumeram, ac prope infinitam librorum, eorumque praestantissimorum, supellectilem, exornatae sunt tuis insignibus literarum monumentis, ita etiam hoc uno decorentur tuae imaginis splendore. Erit hoc nobis ingentissimi beneficii loco. *Franciscus* vero *Maria*, *Sancti Angeli Comes*, intimus familiaris ejusdem Principis, quam saepe mecum de te loquatur, testis sum ego ipse, & coeteri, qui nos de te loquentes quotidie audiunt. Te mirum in modum amat, ac nomen tuum veneratur. Novissime ad nos delatus est tuus ille Seneca, in vitam prorsus abs te revocatus. Quam vero elegans, quam doctus, quamque eruditus existat, tibi etiam ab aliis significatum existimo; ego enim eum admiror, & ex tuis eruditissimis praeceptis disciplinae Stoicae, ut politioris elegantiae, miro teneor desiderio. Propter hoc cumulus etiam aliquis accessit ad meum in te amorem, si tamen aliqua in parte ille augeri potuit. Perge, vir doctissime, atque alia in dies ede tui ingenii monumenta, ut unus omnibus semper profuisse videare. Tuus ille Cornelius Tacitus, nunquam satis commendatus, ab eodem Serenissimo Principe, tam docto, & perito, quam benigno, & perhumano, nunquam de manibus poni consuevit. Tot enim, tantaque abs te uno animadversa sunt, quot nunquam viderunt omnium hominum oculi. Te hominem dicit coelitus missum ad bonarum literarum studia in lucem reducenda. Ejus vero testimonium non flocci faciendum est: non solum enim est omni liberali doctrina politissimus, sed etiam miris modis philosophicas, theologicasque rationes profitetur. Habet etiam in sua Aula peritissimorum familiarium catervas. Iis autem ita circumseptus

ptus inambulat, ut omnes omnium aures ex ejus ore pendere videantur. O utinam illum posses noscere, posses intueri, posses alloqui; semel enim eum tantum conspectum nunquam dimitteres. Sed haec, multaque alia, quae in praesentia consulto omitto, universo terrarum orbi nota sunt. Quapropter tu hanc meam excipe erga te, resque tuas omnes propensissimam voluntatem, atque me ama, ut meum erga te studium in dies expromere cumulatius possim. Vale, Pisauri VI. MDCIV. Idus Quintilis.

EPISTOLA DCCCXXXII.

J. LIPSIUS

Olivario Manareo, Sacerdoti Societatis Jesu.

Bruxellas.

ADmodum Reverende in Christo Pater. Si ad quemquam munusculum hoc mittere, certe ad R. tuam debui, vel a tuo, vel a meo affecta, qui sic volebant. Scio enim quam R. tua, & pleraque omnis Societas affecta sit in hanc DIVAM, scio & benevolentiam, qua me dignatur prosequi; itaque & ego vicem reddere provocor, & quod munus includit, cum licet, rebus testari. Facio, mi Pater, si non in magna re, tamen sacra: & rogo uti ab hoc aspectu ames, & me, qui sum censeas, id est, planissime tuum. DEUM & DIVAM oro tueri longum & firmare R. tuam & rempub. erigere lapsantem. Lovanii. postrid. Id. Sextil. CIƆIƆCIIII.

J. Lipsius.

Unum hoc seorsim R. P. scribo. Intellixisse me a P. Rectore, itemque ex literis R. V. ad P. *Leonardum* meum, agi de titulo *Consiliarii status*: quem vereor invidiosum apud quosdam fore, & ego minore profecto contentus esse possum & debeo, ac sufficiat simplex, *Consiliarii S. Celsitudinis*, qui solet etiam Quaestoribus & aliis dari. Nam rogo, R. V. animum interiorem meum norit, non ambio titulos: neque vel minimum cupiam, nisi ex dignitate ipsa studiorum & doctrinae videretur, non censeri in grege, quibus Deus aliquid praeter ceteras in iis dedisset. Ego hîc in publicis consessibus agmen Professorum soleo claudere, quod exteri, si qui veniunt, mirantur, & quidam eorum, qui me solo Doctoris titulo praeeunt, inter auditores meos fuerunt. Quid facio? ambitiunculam meam detego: sed merito, apud medicum. velim totum meum pectus videas, & fenestram ei Prometheus (veteri voto) indidisset. Vale R. P.

EPI-

EPISTOLA DCCCXXXIII.

J. LIPSIUS

Olivario Manareo.

Bruxellam.

REverende in Christo Pater, & semper mihi venerande. Accepi literas, quibus amanter, prudenter, pie me hortaris, ut scriptionem suscipiam & exsequar miraculorum, quae Beatissima Virgo in vicinia vostra, Colle aspero, assidue patrat. Quid ego tibi petenti (meo animo jubenti) aliud abnuam, mi Pater? nedum ut istud, quo religio & ipse affectus meus me vocant. Corde colo, & afficior erga hanc Divam: & utinam possim in honorem ejus, quae velim! potero autem illa adspirante, & te R. P. precibus tuis auxiliante. sed audi, quae me morata sint, aut morentur. Primum Antistes Antverpiensis hoc operis susceperat: & ipse mihi scriptum suum ostendit, & reliquit dispiciendum. Alieno labori haud libens intercedam, neque pudorem meum decet, praesertim talis illius viri. Accessit denique propria mea occupatio, quia nunc *Senecam* totum edo, itemque *Monita & Exempla Politica*: in quibus vel corrigendis vel alibi augendis, ut fit, sic occupor, ut aegre ad aliam curam me donem. Quid? quod valetudo me abjicit? & hanc aestatem sic infestam habui, ut aegre aut vix fuerim corpusculo sustinendo. Tamen sepono omnia, te suadente & animante, nihil obduco: moram tantum brevem postulo; qua & coepta illa profligem, & vires ac spiritus recipiam ab aegrimonia imminutas. Tum vela pandam, & in aequor me dabo. provehο autem, & juvabis, o pater, (supplex peto) sacris precibus tuis, & (si ausim addere) tuorum. DEUS & DIVA R. V. incolumem diu, & pro bonorum votis praestent. Lovan. III. Kal. Octobr. CIƆIƆCIV.

EPISTOLA DCCCXXXIV.

J. LIPSIUS

Olivario Manareo.

Bruxellam.

ADmodum Reverende in Christo Pater. Diutius imperare animo & affectui non possum, quin erumpat in gratias, & benivolentiam hanc tam insignem, imo beneficentiam, non illo solum inclusam gestem (quod semper erit) sed verbis etiam & stilo isto prodam. Debeo mi Pater, debeo, & quis parens magis amanter, magis sollicite, de filio cogitet, atque agat? Accipio beneficium, quomodocumque res cadet, & hoc testimonium tuum & de me judicium, pluris facio, quam quidquid a Principe potest obvenire. Nihil hîc blande, sed rem dico. Ceterum de ipsa re, nihil equidem habeo, quod suggerere prudentiae tuae possim: nisi (quod scio illam facere) cogitet de vale-

tudine mea hac tenui semper & incerta, nec posse eam ad res ullas civiles aut actiones utiliter admoveri. Scit R. V. genus vitae meae a puero, ad has aevi metas, semper quieti & tranquillitati, & uno verbo, Studiis consecratum: rogo ut in eo finire mihi fas, nec senem, sine usu rerum, & levi auditione vel lectione tantum earum gnarum, quocumque colore ad illas mitti. Crede mihi de me, mi Pater: non subsistam, & clitellae bovi impositae rideantur. At eadem illa aetas, & valetudo, post annorum triginta sex continuas scriptiones aut lectiones, quietem aliquam & ferias non injuria sibi poscit, & ab optimi Principis benignitate sperat. Atque id sine publico detrimento, aut Academiae noxa futurum, audacter spondeo. quia neque totus desinam, & per intervalla etiam legere potero; & idoneum aliquem successorem (qui nunc prae manu est) reperiam, quem ipse paullatim dirigam, instituam, & formabo. Cui rei magno impendio opus non erit: nam quadringenti floreni si a Serenissimo nostro impetrantur, suffecturos in me recipio; & ipse in veteri honorario meo acquiesco. Illud ipsum temporis, aut aevi, quod mihi reliquum erit, lectionibus ereptum, stilo (si Deus volet) impertiar, & plane otiosum otium meum non habebo, nec indoles aut natura mea patiatur. Plura brevi cum R. V. agam, & una cum Monitis & Exemplis Politicis Bruxellam veniam, quae Principi nostro inscripta ipse, de tuo consilio, sum oblaturus. Interea gratias, quas dixi, repeto: nec dies ex animo avellet, vel ille extremus etiam, si boni sensus & virtutes post mortem perseverant. Deum rogo, diuturnum te Ecclesiae, & bonis omnibus, bono omnium esse. Vale, Reverende in Christo Pater. Lovanii, v. Kal. Febr. ∞.IↃC.V.

Diva Sichemienis tua (nam te auctore suscepta est) ad Antistitem Mechliniensem ivit, a nostro censore approbata.

EPISTOLA DCCCXXXV.

D. FRANCISCUS QUEVEDO

J. Lipsio.

Lovanium.

Dii tibi dent annos: a te nam caetera sumes.

PHoenix aetatis famam adhuc velem, & pietatem tuam cognoscere: & ideo has tibi litteras mitto, quibus nil, praeter candidum amorem, niveamque solicitudinem polliceor. Lipsius es, lynceus: lippus sum. Igni Vestalium lucem attulisti, vidi, vidi, tuum solem agnovi. Fuerunt (ut ais) qui libarunt, & ego Hispanos vespertiliones vidi volantes per umbram, & opus inane foriis, plenum typis parabant; castos, non doctos illos appellares. Virgines enim, quas prae manibus habebant, intactas reliquerunt. Quapropter toto corde de Vestalibus scribere decrevi. Virgines tetigi non profanus, sed studiosus. Dicebam cum Eliu, *Junior sum tempore, vos autem antiquiores: idcirco demisso capite veritus sum vobis indicare sententiam meam: Sperabam quod aetas* pro-

prolixior loqueretur, & annorum multitudo doceret sapientiam. Sed ut video spiritus est in hominibus, & inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam. Non sunt longaevi sapientes, nec senes intelligunt judicium. ideo dicam audite me. Cecidit spiritus ille tuo docto Syntagmate, cecidit, sed adhuc non ut antea de Vesta, de numero Virginum, de poena, vel praemio, de igni, de templo, (tu haec exactissime) de subtili quaestione agere institui. Quidquid scribam, dubia manu, suspensa mente scribam. mittam, corriges amicissime, ac de tua valetudine certiorem facies. Vale nostri memor. Pinciae, & Septembris. 4. Anno. 1604. Arnobii nodum (meo videri) sic solvo. 2. adversi. Gent. *Idemtidem in alios mores, ac ritus priorum condemnatione transisse* —— Addis tu, mi Lipsi, Tum adjungit, & astruit. *Nunquid magistratus per populum creatis? In potestatibus obeundis leges conservatis annarias? In penetralibus Vestae ignis perpetuos servatis focos?* Quas omnes interrogationes negandi mente suscipi palam dicis. Concedo, sed non absolute, sed his exceptionibus. Non negat Arnobius creari magistratus, sed per populum creari. non negat conservari leges annarias, sed conservari in potestatibus obeundis. non negat perpetuos servari focos, sed servari in penetralibus Vestae. Idque roboratur ipsissmet Arnobii verbis cum lib. IV. ait; *sedent in spectaculis publicis sacerdotum omnium, magistratuumque collegia; necnon & castae nutrices, & conservatores ignis perpetui Virgines.* Amissam Arnobius flet religionem, omnia enim nimia licentia profanari conqueritur. Quod non repugnat dictis, quia idem est ac si diceret. Jam Virgenes non antiqua religione celantur; sedent in spectaculis, non propriis in locis. idem de sacerdotum collegiis. Rescribes pro tua humanitate. & de nodo candidum, vel nigrum calculum amo. Iterum vale: Manu aliena, nam propria langueo.

Respondet ad hanc *Lipsius* v. Centur. Misc. Epist. 55. *Francisci* vero *de Quevedo Villegas* (hunc enim nostrum esse puto,) vitam, eruditionem & fata describit *Nic. Antonius* in Biblioth. scriptor. Hispan. recentiorum tom. I. pag. 352.

[1]EPISTOLA DCCCXXXVI.

D. FRANCISCUS QUEVEDO

J. Lipsio S. D.

Lovanium.

AD incitas usque (ut ajunt) fui redactus, deficiebam: sed tuae literae mihi pro Esculapio fuere. Vivo, sed valetudinarius, & salute missa a Lipsio, salutem amissam adeptus. *Pallentes* (ut ait ille) *morbos* excutio. Nunc verbis virtutem inesse credo, non a Magia, sed a tua doctrina: & ideo quae olim scripsisti lego. Quae scribis opto pro futuris laboribus tibi a Deo vitam, & ab illis mihi. Vestam tuam denuo illustratam mittas rogo. Nulli fas, nisi Lipsio penetralia illa penetrare. Ignita Dea igneum ingenium expectabat. Scribe in-

1 Responsio est ad Centur. v. Misc. Epist. 55.

inceſſanter: tuis laboribus conficis tibi *monumentum aere perennius*, & non tantum *magna pars tui vitabit Libitinam*, ſed Lipſium totum ignorabit Libitina. Seneca noſter te totum habet, & non aliter totum Senecam habere poſſumus. Felix ille, qui tuo labore ante ultimum ſolem mundi iterum vivus *volitabit per ora virum*. Bellis ferrea veſtra tempora videntur, ſed tuis ſcriptis aurata ſecula emulantur. Credo & Marti, non Minervae facta, ſed tu facis. Quid de mea Hiſpania non querula voce referam? Vos belli praeda eſtis. Nos otii, & ignorantiae. Ibi miles noſter, opeſque conſumuntur. Hîc nos conſumimur: & deſunt qui verba faciant, non qui dent. Viduo pede ambulant melioris notae viri: ſed ſolamur. Διὸς μεγάλοιο ἕκητι. Politicas tuas maternae linguae dedit D.[2] *Bernardinus a Mendoca*, caecus ille Tireſias, Argos ille caecus. Feliciter ſpero, ſed magis opto. Conceſſit naturae vir ille: cujus monitu patrio ſermone (id fortaſſe haut maturo conſilio) injurias Homero illatas a *Scaligero* vindicare fuit animus: occaſione ſumpta a tuis in Vellejum notis. Fave. Mihi numen eſt. *Votiſque aſſueſce vocari.* Vale noſtri memor. Pintiae. 22. Novem. ann. 1604.

Sed eus amice, quid tibi videtur de his Lucani carminibus in. VI. vſ. 712.

Janitor & ſedis laxae, qui viſcera ſaevo.
Spargis noſtra cani.

Si Cerbero loquitur, ipſe *janitor* appellatur. Quis eſt iſte canis, ſi ipſe Cerberus canis eſt? Janitores enim canes, & canes Janitores vocabantur ab antiquis. Sic *Aeſchilus* in Agamemnone: citatur a *Scaligero* in ſuis conjectaneis. *Hortenſius* in ſuis commentariis ſic. De Cerbero loquitur Lucanus, & nihil aliud: ſi fas corrigere paucis mutatis ſic corrigo locum.

Janitor & ſedis laxae, qui viſcera ſaevus
Spargis noſtra canis.

Et conſentaneum videtur dictis: ſed non fas, meo videri, & ideo lucem affero dificultati his verbis Laërtii in vita Pitagorae lib. VIII. 31. Porro *Mercurium animarum quaeſtorem eſſe, atque ideo deductorem dici janitorem ac terrenum*: & ucusque Laërtius. idem inſinuare videtur Lucanus: qua propter meo videri Mercurius Janitor ille eſt, qui Viſcera ſpargit cani ſaevo, id eſt, Cerbero. Suſpicor aliquid peculiare includi illis verbis *Viſcera noſtra*, ad poenam veneficae aniculae. Hanc difficultatem tibi ablegandam cenſeo, Etruſcus mihi Aruſpex.[3]

2 Quem deſcribit Nicol. Anton. Biblioth. Hiſp. tom. I. pag. 170. ubi & verſorum ab illo Politicorum Lipſii meminit.

3 Neſcio quid *Lipſius* reſponderit. ſed poſſet Lucanus a Cerbero alium canem, ejus comitem, Orthrum diſtinxiſſe, quem Silius Italicus, *polluto eviſcerare ungue.* dixit lib. XIII. 847. ubi vide quae Heinſius notavit.

EPI-

EPISTOLA DCCCXXXVII.

J. LIPSIUS

Joanni Viringo Sacerdoti Societatis Jesu.

LEgi, legi libellum, & in eo me, an divam Virginem dicam? stigmatibus compunctam. Nec de me indignatus sum; sed quamquam in morbo (credes hoc mihi) suaviter risi. Quidni ista plebeja, *vernaculorum dicta*, *sordidum dentem*? Tela levia, quae non me, vix vestem meam tangunt. Et quid repellere ea opus? ego ne possim quidem: neque rei aliquid video, cui insistam. & fac posse: cum scurra aliquo componar? Scribant, scribant: ad gloriam Divae, ad meam etiam facient haec tam vana, tam imbellia. & scommata tolle, quid habes? si audior, nec alteri quidem auctor sum respondendi: neque video fructum. Exspecto e Germania aliquid simile, & litteris monitus sum parari. O securum me reprehensionum, in hoc quidem argumento! & utinam alia scripta mea sic munita! illud stabit, & fida ea tutela defendet. Vale R.P. & solens me ama. Lovanii Postrid. Non. April. CIↃIↃCV.

De *Joanne Viringo* vid. Valer. Andr. Biblioth. Belg. p. 577.

EPISTOLA DCCCXXXVIII.

J. LIPSIUS

Joanni Viringo Societatis Jesu.

SUave de Sannione illo (sic appellavi) Batavo. O homines religiosos, & vere sacros! jam Antverpiae acceperam de transfugio & perjurio. & pudet vel a talibus peti. Nam tangi, absit haec injuria: & tamen ego obiter tetigi, & & reposui aliquid, quod in calce DIVAE ASPRICOLLIS videbis. Forte, etsi breve, est & μεγαληγορία aliqua nostra apparet: cur non istos? Illum *a lacu* (opinor enim eum esse) vidi, & doctius aliquid affert, & laudes & fraudes in me miscet. Objicit quae in adolescentia dixisse (non enim fecisse aut scripsisse) me dicit: sed dicit. summa est alium tunc me fuisse. Negare fortiter & vere possum: sed itane solis nobis portus poenitentiae non patet, sine crimine levitatis? Illis ad nova ire a veteribus fas est: nobis redire, si leviter defleximus, est inhonestum. Omnia facta aut dicta tueri, non est hominis: sed gaudeo, cum sic abusque unguiculis examinor, non aliam in me calumniam repperiri. Ego & istum, & proles ejus omnes male mulctabo, si Deus aliquis vires mihi donat. adhuc quidem langueo. Tu, vale. V.R. & serio mihi amice. Lovanii VII. Kal. Majas CIↃIↃCV.

EPISTOLA DCCCXXXIX.

J. LIPSIUS

Carolo Scribanio.

AMphitheatrum tuum vidi, in quo pro honore veritas depugnat, & illum asseruit, & hac vel factiosorum suffragiis vicit. O raram & doctam manum! o felicem defensum! sit tibi pro meritis Gloria, & non erit, quia e myriade litterionum (ut hodie res sunt) non unus, qui plene pervideat aut aestimet stili tui robora, aut ornamenta. Quam omnia rara, & ex adytis literarum petita! exhausisti oratorum & vatum thesauros, & veteri verbo, flavissas. Quis textus etiam est? non Arachnes omnis soboles tam ingeniosum. Nostra DIVA plaudit, sed decore: fortasse & mea scripta, quia valetudo plura inhibet, & manum sistit, ne dedecoret priora. Jure mihi illa cautio est. aliquid tamen Sannioni Batavo reposuimus., uno stili impetu: Fortasse & Gallo (an quem dicam? latet & nondum erui) fortasse inquam, si sanguis & spiritus facient, sine quibus equidem quiesco has partes. At non te amare, mi Pater. Lovanii III. Kal. Majas CIↃIↃCV.

Cur non ita respondit *Scaligero*, & aperte in laudes hujus detestabilis & nugacis Amphitheatri apud eum excurrit? sed alius erat apud *Scaligerum* & *Casaubonum*, alius apud Jesuitas. vid. supr. ad Epist. CCXLVIII. CCCLXV. & IↃCLIX.

EPISTOLA DCCCXL.

BALTHASAR MORETUS

J. Lipsio.

CLarissime ac Doctissime Domine. Folia impressa dumtaxat mitto; nec ulla quae legas aut corrigas. operarius his diebus negligentior fuit, nec potuit aliquid praeparasse in tabellarii hujus discessum. At satis litterarum nunc mitto, ut foliorum vicem legas. quarum unas *Euphrenius* dedit, unas *Buytewechius* misit; reliquas frater Francfurto cum bono Deo redux attulit. De Auctore Idoli Hallensis, quidquid quaesierit, haud potuit cognovisse. *Gruterus* serio & constanter asseruit se nescire: alium in Germania esse, qui in eamdem DIVAM meditaretur; sed nunc omittere. Addebat insuper, etsi Auctorem novisset, malle per alium nobis eum innotescere: *Hyppolitum* enim a *Collibus* inimicum sibi experiri, quod prodiderit ipsum Codicis Mirandulani Auctorem. Interea nos Parisios ad *Sonnium*, in Bataviam ad *Raphelengium*, scripsimus; si forte illic novissent. At parum est de hoc Auctore ignoto. majoris tibi momenti esse opinor, Oratiunculae Jenensis de duplici Concordia Auctorem a fratre meo in nundinis deprehensum, *Melchiorem Goldastum*, vigin-

ginti septem circiter annorum adolescentem, pauperculum, etsi nobilis haberi velit, ac proinde malis istis fraudibus victum quaeritantem, Jenensium dominorum ac ministrorum asseclam, quorum consilio lepidam istam oratiunculam dictarit, ac insuper lucellum ex ejusdem venditione exspectarit. nam suis scilicet impensis excudi curarat, & bibliopolae deinde suo nomine vendendam commendarat. Sed operae pretium sit latius explicare, quibus indiciis eum frater auctorem cognorit. *Gruterus* ad fratrem primum venit: & quid, inquit, Morete, num Hieroclis Facetias vidisti, Satyricum in eruditos libellum? Nebulo ille *Goldastus* in lucem protulit; & opinamur eumdem Auctorem, etsi neget. ille scilicet est, qui Paraenetica vetera nuper edidit cum Notis *Rittershusii*, quas malo furto & abstulerat, atque ipso inscio evulgavit scelesta & hominis impudentissimi fide. imo quod lepidissimum est; sui laudatiunculas admiscuit, *Rittershusio* quasi auctore. Ipso initio Conjecturarum legas: *Palmaria est emendatio Melchioris Goldasti ab Haiminsfeldt, auditoris atque hospitis quondam mei suavissimi.* Ille insuper est, qui Oratiunculam Jenensem falso nomine Lipsii divulgarat. Respondet frater, & simulat se jam ante novisse: Quid? idem ille *Goldastus*, qui de duplici Concordia edidit? Is ipse, inquit. Prima haec actionis scena est. Secedit *Gruterus*, & *Goldastus* cum suo libello prodit. Ecce, inquit, Morete libellum; quem rogo te ad Lipsium curare. Quid? respondet frater, solum libellum? nec ullas Auctor addat litteras? an tanti ei non est Lipsius, ut epistolii laborem impendat? Nomen, inquit, meum infra scribo: *Incomparabili Viro J. Lipsio Goldastus.* idem Paraenetica mea nuper per te ad eumdem misi. Itane, subjicit frater. sed dic sodes, an non & tu auctor Orationem de duplici Concordia alias ad Lipsium quasi auctorem misisti? Obstupescit miser ad haec verba; totus pallet, tremit, & aegra voce vix tandem negat. Tertia jam scena prodit iterum *Gruterus*: *Goldastus* amico cuidam suo questus est, Morete, quod ipsum redarguas & novi libelli & Orationis Jenensis auctorem. at saltem non mei meministi, qui indicassem. Minime, respondet frater. nam de novo libello; nomen suum exemplari ipse subscribit, quod Cl. Lipsio missum desiderat. Miratur *Gruterus*, & per fidem nostram quaeso, exemplar istud servem, quo eum Auctorem convincam, quod hactenus negat; atque aliud Lipsio redde. Permitto, inquit frater, sed ea lege, ne rescissat tibi me ostendisse, tantum te fortuito in taberna deprehendisse. Admitto legem, inquit *Gruterus*. Post haec tandem frater: tanquam indubitato auctorem eum sciret. Sed quae potissimum caussa nebulonem impulit, Oratiunculam Jenensem edendi? Nimia improbitas, respondet *Gruterus*, & spes levioris lucelli. Habes Actiunculae hujus finem, Vir Clarissime, atque in eo epistolam hanc finio. Sed & litteras nefarii illius habes. nam quia monuerat eum frater, haud omisit. Vale, Clarissime Domine, invidia omni major. Antverpiae. in Officina Plantiniana x. April. M. DCV.

EPI-

EPISTOLA DCCCXLI.

JOANNES DECKERIUS

J. Lipsio.

Lovanium.

AMplissime & Clarissime Domine. Extorsit hanc a me epistolam lectio libri vestri Exemplorum; qui diebus proxime praeterlapsis ad manus meas ut pervenit, deponi ante non potuit, quam integre perlegissem. Nulla certe fuit pagina, ex qua non didicerim atque excerpserim multa. Ingratus omnino essem, nisi si gratias agerem per epistolam tum meo, tum totius Reipub. literariae nomine; ac singulariter Serenissimi *Caroli* Archiducis: cui quotidie suasu meo (sum enim illi a Confessionibus) ad mensam liber hic vester praelegitur. Legi etiam opusculum illud, quod suppresso Auctoris nomine *Scaliger* non tam contra personam vestram, quam causam totius Ecclesiae & Divae Virginis honorem elucubravit. Et quidem ad ea Personae vestrae quod spectat, neque ego neque quisquam hîc, qui legit, quicquam motus est, vel magnopere digna censet ea, ad quae respondeatur. Illa enim per sese ruunt. Pessimam tamen causam contra honorem Deiparae, non pessime tractavit homo pessimus, quisquis libri Auctor est. Fortasse operae precium esset, & res una a multis hîc desiderata; ut pro appendicula ad divam Hallensem, aliquousque cultus Dei matris defenderetur. Nam ut hoc factum sit a multis Theologis, qui controversias tractarunt, non tamen stylo illo florido & amaeno, quo amplissima tua Dominatio excellit. Quo fit ut quamplurimis qui nostra legunt, & alia ista nunquam vel minusculo suo attingunt digito, vester hic labor plurimum prodesset. In lectione porro illa exemplorum scrupus unus vel alter mihi adhaesit, quem nunc D. V. A. considerandum vel eximendum proponam. Libro secundo monito 6. pag. 71. miraris ubi mens fuerit Appiano, quando initio operis scripsit, nec Assyriorum, Medorum, Persarum tria regna simul congesta aequare illud spacium aevi potuisse, quod in Romano imperio ad suum illud tempus esset. Falli illum nequicquam dubitas. Eo, quia a Roma condita ad Hadriani, hoc est, Appiani aevum, nongenti circiter anni sunt, quot ipse Appianus numerat. In Assyriis vero mille ducentos, trecentosve annos stetit imperium. Quae omnia rectissime dicuntur, si imperium Assyriorum illud vocemus, quod Ninus in Ninive condidit. Caeterum alia longe videtur mens & probus calculus Appiani. Qui quomodo Strabo libro 1. sic ipse Babylonios & Chaldaeos vocat Assyrios. Herodotus quoque lib. 7. *Assyrii*, inquit, *a Graecis Syri vocabantur*, *sed a barbaris Assyrii sunt vocati*, *inter quos Chaldaei sunt*; & libro 1. Babylonem ait *esse metropolim Assyriae*, & Baltassarem filium Nabuchodonosoris, quem ille vocat *Labinitum*, quem Cyrus devicit, *Regem fuisse* ait *Assyriae*, hoc est, Chaldaeae seu Babylonis. Quo etiam modo Xenophon passim, Justinus lib. 1. Clemens Alex. lib. 1. Strom. Euseb.

Euſeb. Hieron. Theodoret. Oroſius ipſaeque divinae litterae crebro loquuntur. Porro Babylonem expugnavit Cyrus Anno Urbis 224. ducentis Annis praeciſe antequam Alexander Macedo ad Graecos tranſtulit Monarchiam. Uti ex Dionyſio Halycarnaſſ. & aliis liquet clariſſimis hiſtoriis. Nullus ergo error in calculo ineſt Appiani. Siquidem Monarchia Babylonis ſeptuaginta duntaxat annos ſtetit; atteſtante id ſacra ſcriptura.

Rurſus eodem illo lib. 2. pag. 99. Alexander ille Veles aſſeritur vilis fuiſſe quidam e plebe & imaginarius Antiochi filius; qui pacificus Syriae poſſeſſor factus in vitia & luxum ſe effuderit: quemque Demetrius Demetrii inter ſcorta ac menſas jactatum invaſerit, ſuperaverit, trucidaverit; denique qui in imperio annos novem & decem menſes exegerit. Auctorem iſtius hiſtoriae & chronologiae lubens noſcerem: Pugnat enim cum divinis libris 1. Machabaeorum cap. 10. vſ. 1. 20 & 50. ubi diſerte aſſeritur hic Alexander fuiſſe filius Antiochi Epiphanis, & coepiſſe regnare anno Graecorum 160. quo & Jonatham conſtituit ſummum Pontificem, & cum illo foedus icit. Anno autem Graecorum 165, quinto anno regni ſui occiſus eſt in Arabia a Zabdiel Arabe. Ibidem cap. 10. vſ. 67. & cap. 11. vſ. 16. Scio quid de illo ſcribant Appianus, Euſebius, Juſtinus, Oroſius, Sulpicius & Marianus Scotus, qui omnes cum ſcriptura pugnant, ex qua corrigendi ſunt; plerique etiam inter ſe diſſident.

Leviculum etiam eſt illud ex lib. 2. pag. 68. ubi Nimrod pronepos Noë ille eſſe dicitur, quem profanae litterae ad primorem ſyllabam alluſione Ninum appellant. Scio id ante viſum *Gerardo Mercatori* in Chronico, & multo ante Clementi Rom. lib. 4. recognition. Caeterum obſtat ratio Temporis & auctoritas hiſtoricorum. Nimrod enim conditor fuit Turris Babylonicae anno poſt diluvium 131. Porro Abraham aliquot ſaltem centenis annis eſt natus poſt diluvium, Anno fere 42 vel 43. Nini: uti ex Joſepho, Euſebio, Hieron. Auguſtino, Oroſio & aliis quamplurimis proclive eſt demonſtratu. Sola haec tria mihi occurrerunt: Poteſt fieri ut mihi aliud videatur quam veritas habet, nec tamen aliud a me fiat, quam caritas habet. Amiciſſimam proinde reprehenſionem gratiſſimo accipiam animo, ſimulque & benevolentiam agnoſcam tuam & culpam meam ſi me corrigas: Et quantum dominus dabit in uno gratus, & in alio inveniar emendatus. His finem facio: de rebus, quae hîc geruntur & nuptiis Sereniſſimae Conſtantiae, aliquid hîc attexet R. P. noſter Rector. Vale in Chriſto, vir ampliſſime, Graeci 1. Septemb. 1605.

De *Deckerio* vide ſupra ad Epiſt. DXXV. & DCLIX.

EPISTOLA DCCCXLII.

J. LIPSIUS

Francisco Vellerio S. optat.

UBi es, mi Velleri? quid fecisti? a quibus, ad quos ivisti? O meum dolorem! florebas ut laetum germen inter tuos: quis turbo subitus evertit? si error, fraus, impetus est, redi, agnosce, resipisce. Portus ille poenitentiae semper patet, & Pharus divinae bonitatis allucet. Ah redi, sacra majorum cogita, sacramenti tui Religionem. Et noli ad minutas disputatiunculas ire: hîc ecclesia est, hîc successio, hîc consensus, quae frustra alibi quaeras. Quid addam, si etiam virtutem & probitatem alibi requires, illam veram & sine fuco. Repete memoria, quae legisti, quae audivisti: non conquiescet animus, & interior meliorque ratio dicet, quid feci? cur feci? me vide, qui aetatem, & usum habeo, & doctrinam aliquam, ac prudentiam, nec hostes detrectabunt. Me, inquam, vide: Trepidavi & ego aliquid in adolescentia: &, mecum magna ingenia, nihilque novum, aut mirandum est in tot procellis: sed grandior firmavi pedem, & in Religione majorum consto, e qua nec mors depellet. Errare liceat, redire libeat, & poenitentiam, quam aeternam poenam malle. Examina illud aeternum, rem factam habes, & iterum es noster. O quam te amplectar? quam etiam tui! nec timenda propone, quae mali, aut malus ille fingunt. Ego spero, & rogo: Et quocunque loco es, erisque, te amo, atque utinam sine exceptione possim! Vale, & hanc epistolam uni tibi scriptam scito, nec malo more divulga. Lovanii v. Idus Septembris cIↃIↃcv.

De hoc *Francisco Villerio*, Monacho Franciscano, sed qui relicto Monasterio transiit ad puriora sacra, agit *Casparus Diemenus* in Epist. 852. ad Lipsium.

EPISTOLA DCCCXLIII.

FRANCISCUS VILLERIUS

J. Lipsio suo S. D.

Lovanium.

EGo tui candoris vera jampridem habeo documenta, certam amicitiam in re incerta, & applaudentem Famam inter exsibilantium voces. Candorem exosculor istiusce modi: & siquid in Religione consulis, plus hîc adferat auctoritatis, quam loquacitas aliorum. Praeterea de judicio tuo non aliter judicem, quam Naturam fuisse tibi parentem, non novercam. Laborem denique tuae lectionis fateor etiam admirari. sed quantum haec differat a scientia, te quoque scire nullus ambigo. Utut est, eum ego te censeo, qui ratiocinari possis, siquis alius. Quod ais igitur Ecclesiam a te stare aut consensum, rem nihil attinere putavero. Rationes quam testes malim. Homo natus est intelle-

legere, non credere, nisi mancipium hunc esse voles ignorantiae. Si credant omnes, investigandus est, cui credas. Ad intellectum revolveris, aut opinionem. hoc mehercules est errare: illud non jam credere, sed scire. At longius non evagabor. Quid est Deus? Vis, qua res nascuntur & moventur. Naturam liceat tua pace nominare. Quid homo? Naturae foetus, omnium animantium princeps, qui parentem colat, homines tueatur, aliis imperitet. Habes ecce Religionem, sive nomen hoc aptius, Virtutem. Virtus est immortalitas, Virtus aeternum illud, quod nobis occinis, Virtus bonorum finis, Virtus pietas aut officium, quod ab homine Natura poscit. Haec in animo sedem fixit, non in veste; mentis incolit penetrale, non ordinum istorum superficiem. Omnia assunt bona, quem penes est Virtus; sed bona, non blandientis lenocinia Fortunae. Quem commendat Virtus, Natura probat, amant homines, verentur omnia. Is generosa Naturae proles, amicus hominum, omnium imperator. Qui contra vitio mancipatur, gerit Nemesin in tergo. Quid mihi *Sedulius* caudas draconum somniat, & Inferorum nescio quae monstra? Mali circumferunt monstrorum Lernam ignorantiam. huic Fortuna comes est. Satis Inferorum, ubi istae dominantur. Nihil praesens stulto placuit; dependet a futuris: numquam imbibet fugientis aquas. Ut quisque malus sive stultus est, ita vel adversis opprimitur, vel secundis illuditur, non est periculum, ne vexari desinat. Scientia virtutem, haec vitam beatam parit. Inscientia vitium, hoc miseram mortem gignit. Quid mirum? Homo differt ab animantibus intellectu, homo destinatur ad scientiam. Officii meminit? Beatus est, & hominis adeptus dignitatem. Neglegit? Miser est, & degeneravit in beluae vilitatem. Quid alia cottidie comminiscimur? Non videmus alborem nivis? Non haec talia sentimus, quidquid reclamet opinio? Spem & Metum damnarunt Sophi. bene. Nihil his enim cum sapiente commercii. Stulti sunt, Lipsi, stulti, qui Religiones ex his conflatas humani potius ingenii, quam impetus esse beluini credunt. Nisi puerilia spectra metuas, nisi pupas blandiores expectes, malus eris? Imo malus es, nisi desinis sic insanire. Bono quidem & sapienti tranquillitatem peperit intellectus: malo autem atque stulto fluctuationem ignorantia. Religionis medulla Probitas. Ut major strepitus ossis vacui, quam pleni; sic loquacior ea Religio, quam opinionis ventus inanem fecit. Firmior est Virtutis basis, quam ut argutiis fulciri debeat: altior ejusdem apex, quam ut pertingant logorum fumi. Et simulacrorum vultus, & Divorum pompa, & suppliciorum istorum minae, & funes, & cuculli nihil sunt aliud, quam glaucoma, quod imponat imperitis. Hic superstitionis velut fulgor, qui perstringat aciem intuentium. Omnia Natura docet: apage aniles fabulas. Quid hominem corruptum blatiunt? Naturae lege perfici res omnes volunt. accidit, ut quid impediat: ea quoque lex Naturae, ut opponat quaeque suas vires, tamque valeat, quam restiterit. Homo suam quaerit temperationem qualitatum. haec modum excessit? Natura clamat, uti morbum Virtute corrigas: nec hoc adscribendum Naturae fuit, sed obstaculo. Pueri monasterio nos addiximus: laudat Superstitio, Natura culpat.

pat. Obedientia ligat intellectum, ut nihil intellegat, sed credat. Castitas almam generationem tollit, qua Natura hominem aeternat ac animantes. Paupertas aut opulentis relinquit opes, aut eripit opem inopibus, desidiam quidem ac inertiam pestem animorum adfert. Arbiter es, Lipsi, Superstitionis & Naturae. Jam uxorem duxi: haec amare, illa jubet exsecrari. Quid censes? Non me beluam fore, si cervicem indam Superstitionis jugo? Ecce tuum Villerium, mi Lipsi. Nos haec sentimus, alii fabulantur, nec mentem hanc ipsa mors immutabit. Sum veri studiosus, verum amplectar, donec homo. Siquid verius habes, cedo; erit gratia. Mi Lipsi, aeternum mihi salve.

Quam autem nihil aries Aeterni tui laedat, mecum ratione parumper puta. Nego Mortalem Aeternum illud mereri posse. Praeterea caelorum naturam quinctam animus seu ejusdem, seu alterius naturae capit: magis igitur terram. Quae cum sit pervia, regiones Acherunticas nemo vidit. Ad haec nusquam major elementi perfectio, quam in centro: ergo terrae centro nec densius quidquam, nec frigidius esse debet. Haec autem ignis loca credideris, quo nec subtilius aliud, nec calidius? Si nunc ignis agit, aut vincere, aut vinci necesse est: nihil igitur hîc aeternum. Nam nec aeternum alere, nisi infinitum, nec infinitum laedi potest. Omnis passio mortis initium est. Postremum & quae pereunt, & quae permanent, redeunt unde sunt exorta: nec aliter immortalitas aut continuatio fingi potest. Ergo non ante statuamus, animos aeternum apud Inferos puniri, quam sciverimus indidem ortos esse. Expecto, mi Lipsi, quid respondeas. Nam hoc aevum unum te agnoscit, cui pateant haec arcana. Et is mihi semper visus es, qui sapientiam magis probes, quam loquentiam. Quidam Dii haberi volunt, si quod alius scripsit, aut meminerint aut imitentur. Hos ego despicio, te suspicio, mi Amice. 1606.

EPISTOLA DCCCXLIV.

J. LIPSIUS

Florentio vander Hario Canonicorum Thesaurario.

Insulas.

NEque has quidem literas tuas sine responso deponere volo, neque debeo. Et amor tuus, vel meus, ita poscit. Vereris, ut legatus Regius in solutum accipiat excusationem de valetudine: At ego spero, si humanitatem ejus novi. & vera sane excusatio est, neque de colore aut fuco sumit. Si coram me videas, quam sim fili, ut sic dicam, tenuis & fragilis: ipse dissuadeas commoveri, & quietem ac mansionem domi probes. Amo alioqui & veneror illum virum, & paucos tales, an multos dicam? Hispania nobis dedit. De silentio meo ad libellos istos pugnatorios, probari tibi consilium gaudeo: quid probari? ipso praeivisti. Et vere & prudenter scribis, controversiam non de religione, sed de re mea aut persona fere: & nihil hîc fructus praeter lites & reciprocationem exspectari. Sane me taedet & piget, cum acria ejusmodi & odio-

odiosa scripta video, aliena non ab eruditis solum, sed ab hominibus, qui vere illud nomen habent. Ubi, non dicam Christiana caritas, sed modestia, sed pudor est? Mea vero manus torpeat, & calamus conteratur potius, quam ut ad hos usus moveatur, aut se impendat. Didici amare omne humanum genus, bona iis exoptare, & si aberrent aut cadant, derigere vel allevare qua possum, & certe non insultare. Errores odi, miseror errones. de repub. quod scribam non habeo. nisi valde me illud tuum probare, *vive tibi*, *moriere tibi*. cui Tertulliani hoc consonat, *nemo alteri vivit*, *qui moritur sibi*. Et quid in curas istas imus? Reges consilia sua & decreta habent: utinam bona semper & salutaria. sed qualiacumque, per nos haud emendanda. si vis me libere tecum loqui, ego in tota Europa priscos & magnanimos illos Rege desidero. & si unus aliquis esset, jam unus esset. Deo permittamus, nostra curemus: quod mihi opportunum aut necessarium est ad metam eniti. sed ad illam ipsam & amorem tui & memoriam servato. Vale, Reverende & Clarissime Domine. Lovanii XVII. Kal. Septemb. CIↃIↃCV.

Agit de vocatione Parisiensi. ejusdem fere argumenti Epistola Centur. Misc. V. 67. vitam hujus *Florentii vander Haer*, ex nobilissima apud Ultrajectinos familia, quae nomen ab arce de *Haer* trahit, oriundo, vide *Val. Andr.* Bibl. Belgic. pag. 217. Maxime memorari meruit libro, quem scripsit de *initiis tumultuum Belgicorum*, a Caroli V. morte ad Albani Ducis adventum, Duaci 1587. maturi judicii laudes ipsi tribuit *Catullus* in Tornaco pag. 18. ubi librum *de Castellanis & Comitibus antiquis* exquisitum vocat & commendat maxime.

EPISTOLA DCCCXLV.

ROBERTUS SCHEIDLERUS

J. Lipsio.

Lovanium.

DIfficulter explicaverim, quam fuerint variae & intricatae meae cogitationes de tuo tam longo silentio: metuebam enim (absit omen) ne apud te gratia excidissem, liberavit me hac molestia epistolium tuum, quod nuper accepi, falsum me fuisse serio laetor! persevera amare nos tuos; coram probasti ingenium & mores meos, absentis cultum & industriam non requires. Scripsit ad nos Canonicus *Vander Haer* Praesidem *Richardotum* nolle te proficisci ad haec loca. acumen boni viri! conatur nos celare negligentiam suam hoc praetextu, scimus eum perfunctorie tecum egisse de hoc negotio, sin secus, Praeses non vult te scire, quot & quantos procos hîc sis inventurus. *Casaubonus* & *Roillardus* commendarunt mihi sarcinulas suas, fac eos certiores ubi acceperis. *Casaubonus* totus est in concinnanda editione PolibI, in dedicatoria libelli de Satirica Poësi diluit Naevos Amphitheatrales, elicuit id, quod Obscurus, (*Clarus* inquam) illi propinavit pharmacum. Vale, Lutetiae Parisiorum III. Id. Septemb. CIↃIↃCV.

Salutant te *Antonius Oiselius*, P. *Fronto Ducaeus* mittit effigiem *Florimundi Raemondi*.

EPISTOLA DCCCXLVI.

J. LIPSIUS

[1] *Jo. Clementi Xandrino* S. M. D.

ENimvero silentium tuum egregie compensasti hac scriptione, & hac [2] scripti ab Illustrissimo *Columna*, missione. O gratum visu lectuque *judicium*! Quod a tali viro & in hac dignitate, tum & in ipsa urbe natum esse, plane gaudeo. Profecto doluit omnibus nobis, qui non dicam Regem, sed verum aequumque amamus, publice sic traduci & aspere proscindi caput & fulcrum (si potentiam spectes) Christiani orbis. Et quem etiam Regem? ipsum & majores semper religiosissimos, semper Ecclesiae & ejus rectori addictissimos, semper inter vindices & tutores. En gratiam, quam refert. Neque de re disputo, aut temere pronunciatum velim: sed modum hunc publice scribendi, imo proscribendi, haud approbem, neque ratio aut mos ita ferunt. Primum, quorsum in Historia hac, velut in judicio accusatio? sane aeterna ea stigmata sunt. Et ut rex aut Regii culpam agnoscant & emendent, manent tamen libri editi, & apud posteros legentur. Deinde cur non privatim admonere potius, & docere? Quod si rationes nullas admitteret, nec ipse idoneas ad refellendum adferret; tum sane ad asperiora haec tempori ventum fuisset, neque sic omni defensione inaudita sententia videtur praecipitanda fuisse. Fiunt haec in privatis hominibus. cur Regi non deferatur. Est & ista consideratio, quod importune hoc tempore dici ista videntur, quo cum maxime haeretici Ecclesiam, & Rex Catholicus haereticos oppugnat. Quid nisi istis animos addere, hujus refrigerare, ipsa accusatione videntur? Scio non hoc agitare piissimum virum, scio, sed crede mihi, haec eveniunt, & constat avidissime ista legi & produci ab adversariis nostris. In odium, inquam, Regis favent & Pontificiae caussae. Sane magni illius major ratio haberi debuerat; & si quid etiam peccarat, clementius, parcius, consideratius admoneri. in Tragoediis velo quaedam teguntur, nec foeda omnia oculis exponuntur, decori caussa: idem hîc oportebat, & in Aula atque inter aulaea Regem convenire. Nolo plura, neque libenter haec pauca differui. sed excitavit me recens ea scripti lectio, ut inclusos animi sensus apud te promerem. sed apud te, & serio rogo, ne emanent.

1 Eidem epistola *Lipsii* Cent. II. ad Belg. 95. inscribitur, ubi JCtus & Canonicus vocatur, & Brugas mittitur.

2 Intelligit sine dubio scriptum contra *Baronium*, qui Regis Hispaniae jus in Siciliam a Papae jugo liberum, in Annalibus impugnaverat. vid. *J. Nicii Erythraei* Pinacoth. II. cap. 48. ubi non favere videtur *Ascanio* Columnae Cardinali, quem tamen *Muretus* & alii multis laudibus extollebant jam juvenem. vid. & *Miraei* Scriptores Seculi XVII. pag. 270. Edit. Fabric. de *Baronii* libro hîc queritur *Lipsius*. propter hunc vero librum *Baronius* hoc ipso anno, opera maxime hujus *Ascanii Columnae* fuit à Papatu exclusus, teste *Thuano* lib. CXXXIV. in principio, & deinceps controversiam inter *Baronium* & *Columnam* accurate narrat. unde haec *Lipsii* querela lucem habere potest. vide & ad Epist. DCXCIX. & praefationem nostram ad Thesauri Siciliae Tomum III.

nent. Certamini huic miſceri, non eſt conſilium, & alii erunt, qui potentiſſimo Regi advocabunt. Tu me ſolens ama, V. R. ego non deſiſtam. Lovanii VI. Kal. Nov. CIƆIƆCV. ſtatim ut tuas accepi.

EPISTOLA DCCCXLVII.

PAULUS PP. V.

Dilecte fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quod nobis Apoſtolicae dignitatis munus, in tua Senecae ad Nos miſſi praefatione, gratularis, facis tu quidem peramanter, & quae tua in Nos fides & obſervantia eſt, ſummopere laetaris; ſed longe aliter nobis videtur. Quamvis enim hic Deo proximus Majeſtatis gradus ad ſpeciem, ſicuti re ipſa eſt, honeſtiſſimus ſit, eſt tamen maxime ad laborem proclivis, & anceps. Quis enim eſſe poteſt quieti locus in eo, qui ad ſe recepiſſe cogitaverit, ut exactam Deo omnium Chriſti fidelium rationem ſuo periculo referat? Praeterea cum Pontificis vita altiore loco poſita ſit, ideoque omnium ad ſe oculos rapiat, nonne ille perpetua quadam ſolicitudine urgeatur, ne qua in re ab religione officii declinaſſe argui poſſit? Quare cum ſupremo huic muneri tanti labores impendeant, non videmus quid ſit cur tantopere laetari debeamus. Neque tamen inficiamur ſpem aliquam in eo Nos conſolari, quod facultas nobis oblata ſit, publicae Chriſtiani Orbis tranquillitati, & eorum praeſertim paci, ac ſaluti, ſicuti optas, quantum in nobis erit, conſulendi, qui bellorum motibus jamdiu agitantur, errorumque tenebris miſere involvuntur, atque etiam piorum hominum religionem, & Litteratorum ſtudia remunerandi, qui in fidei Catholicae propugnatione operam, eruditionemque ſuam effuderunt, ad quorum numerum Nos brevi nomen tuum adſcripturos eſſe confidimus. Etenim, ut in antiquitatis memoria praecipue colligenda, & in omni Regni jure diligenter explicando, ac variis, egregiiſque in rebus illuſtrandis nervos induſtriae tuae hactenus contendiſti, ita etiam ſperamus fore, ut brevi ad Eccleſiae Catholicae amplitudinem, & excellentiam, quae longe omnium Regnorum praeſtantiam vincit, pro dignitate tractandam, augendamque ingenii tui vires conferas. Quid enim eſt dignius, in quo aut maturae aetatis tuae labor, & ſtudium expromatur, aut Chriſtianae pietatis cultus, religioque declaretur? Atque etſi vetus Roma priſcis illis temporibus clarorum civium gloria, & ſummorum hominum, atque omni virtutum laude praeſtantium copia floruit, ea tamen, cui nunc Chriſto Domino regnante praeſidemus, non eſt adeo horum ornamentorum expers, quin religioſiſſimos, eruditiſſimoſque Viros complures habeat, qui proxime ad veterem illam, inſignemque doctrinam atque ſapientiam accedere, & cum ipſa antiquitate aequari, conferrique poſſe videantur. Verum, ut his omnibus careat (quod certe non eſt) clariſſimae Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli victoriae, glorioſiſſimaeque pene innumerabilium Sanctorum Martyrum coronae multo majorem famam, gloriamque conficiunt,

quam

quam quantam ceteri omnes alii veteres Romani Imperatores suis triumphis atque victoriis pepererunt. Quae de Cardinalium in Nos miro consensu scribis, ea Spiritus Sancti gratiae, qui nescit tarda molimina, & omnium ejus Ordinis Virorum studio, ac voluntati, qui Nos elegerunt, accepta referimus. Neque ea in re proprias virtutes, ac laudes, quas commemoras, ipsi agnoscimus, fuit illud divinae in Nos Largitatis munus, quae sola dignos eligendo facit; fuit singulare illorum de nobis Judicium, a quo eum honorem, non ut nobis debitum, sed tanquam ab illis ultro delatum, nobisque penitus inopinatum singulari Dei beneficio accepimus. De ipso vero Senecae, Viri hominum judicio Sapientissimi, tuarumque in eo elucubrationum munere, pro comperto habere te volumus, illud nobis fuisse gratissimum, & tanquam tuae optimae erga Nos, & Sedem Apostolicam voluntatis pignus accepisse, & quemadmodum totum hoc opus eruditione refertum esse non dubitamus, ita etiam nihil, quod pietati repugnet, in eo contineri confidimus; Et idcirco illud quantum per occupationes licebit ipsi legemus, ac Viris doctrina, & religione praestantibus, quorum opera ad ejusmodi res utimur, cognoscendum trademus. *Philippum* autem *Rubenium* Latorem ejusdem tui muneris, qui proximas etiam tuas literas nobis reddidit, benevole excepimns, & quibuscunque officiis pro dignitate poterimus, tua libenter causa prosequemur. Interea nostram & Apostolicam benedictionem, quam efflagitasti, toto paternae caritatis affectu tibi deferimus, ac fausta, & felicia omnia a Deo bonorum auctore precamur. Datum Romae apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die VII. Januarii M.D.C.VI. Pontificatus Nostri Anno Primo.

M. Vestrius Barbianus.

Ad *Paulum* Epistola, qua Senecam suum offert, repetita est a Pontano pag. 18. ad hoc vero Breve, ut vocat, respondet V. Centur. Misc. Epist. 98.

EPISTOLA DCCCXLVIII.

J. LIPSIUS

M. Vestrio Barbiano.

Romam.

Reverendissime Domine. Cum *Breve Apostolicum* legi, quod hesterno die accepi, facile mihi fuit, etiamsi nomen tuum subscriptum non vidissem, agnoscere ex ipso stilo te auctorem alterum, id est scriptorem. Itaque ut Summo ipsi Pontifici statim, ut debui, respondi, volui & pauca haec tibi, renovando veteri amori nostro, eique magis firmando. Equidem gaudeo munus nostri *Senecae* non displicuisse tanto arbitro: ad quem caussa mittendi vel praecipua mihi fuit, ut palam omnibus ostenderem cultum & affectionem animi mei in hanc *Sanctam Sedem*. Quam, quod hortatur me *Sua Sanctitas*, ut etiam stilo adornem; & vere *Admiranda* ejus ostendam: scio & ante monitum me fuisse, & jam tunc respondisse, voluntatem meam inclinatam esse. At nunc certe

certe magis, cum tantus imperator (ita loquendum est) accedit: & si Deus vitam ac valetudinem largietur, incipiam ac patrabo. Alioqui & alio genere studium meum propugnandae veritatis sum professus, editis *Miraculis Divarum* apud nos *Hallensis* & *Sichemiensis*, quarum prior in veteri cultu est, altera nunc incepit, & utraque beneficiis ac miraculis insignis. Scis, Reverendissime Domine, nihil aegrius esse adversariis, quam vel de Diva ista audire, vel de Miraculis: quia & illa est, quae Ecclesiae testimonio haereses omnes vicit; & haec sunt inter verae & Catholicae, id est Romanae Ecclesiae, certissimas notas. Itaque etsi professione in aliis studiis sumus, tamen & pietas nos interim ad haec sacra vocat: magisque sequar in aetate hac graviore, & quae me ad seria & salutaria jure hortatur. Nam & de postuma vita scio cogitandum. Reverendissime Domine, salvere longum te cupio & amantem me redamare, & affectus ejusdem scintillam in *Phil. Rubenium* spargere, amicum meum & dotibus ingenii merentem. Delectaberis, cum eum bene nosces. Lovanii, III. Kal. Mart. CIƆIƆCVI.

EPISTOLA DCCCXLIX.

NUNUS MENDOZIUS

J. Lipsio.

Lovanium.

ECce jam nos in alio orbis tractu, sed in eodem in Lipsium affectu, aeternumque erimus; quis enim Lipsium (id est delicias & ornamentum nostri saeculi) non diligat & colat, & fama ipsa, communique litteratorum provectu obligari se videat? Ego vero arctius me stringi censeo, qui te conveni, a te saepe, heu quod non saepius! benigne exceptus sum. Quid? qui me tuis humanioribus litteris decoratum amici nomine quondam donatum video. Hoc mihi in Africa, id in antipodis ipsis animo defixum erit. In Africa ergo sumus: bellumque longe Belgico dissimile cum Barbaris nobis tractandum, sed qui non barbare rem tractant. Non tamen ea nunc Maurorum inundatio, quae praeteritis his temporibus crebris incursationibus cum nostris manum inserebant: civilibus vel potius intestinis bellis impliciti, diviso inter fratres Mauritaniae imperio, rarius cum Christianis pugnam ineunt. Sed nos assidue ad praelium accincti, ut qui Christi causam contra infideles defendendam suscepimus; utinam eo animo, qui verum Christianum decet. Atqui remittit arcum aliquando Apollo, & ad amoenos Musarum hortos (ita ad me scripseras) divertere permittitur, ad libros, inquam, Clarissime Lipsi, quos habui viae comites, quos mihi in solatium exuli, in patronos gubernanti designavi; & eo magis, quia illos dono acceptos Lipsi nomine, Lipsi manu insignitos conspiciam. faxit Deus, ut & authorem tandem incolumem revisam, qui totus in Belgium rapior. Quomodo enim vel in altiori honoris gradu tot amicorum obliviscar? (Lipsium venerationis ergo excipio) Quomodo in Principum cultum non fe-

rar desiderio saltem? spero & effectu; ipsis namque post beneficia jure deserviam, pro quibus Patriam affectu tantum quondam reliqui. Sed de his latius aliquando: nunc feliciores Belgii eventus, tibi vero publici boni amatori gratulor, libentius de firmata jam pace congratulaturus. Sed meliora sperare debemus, qui meliora jam videre coepimus. Hoc in votis, & te Clarissimum virum diu valere: vale ergo, & me inter amantes amantissimum habe, & redama. Tingi pridie idus Januarii cIↃIↃCVI.

EPISTOLA DCCCL.

MICHAEL GROENEWEGHIUS

J. Lipsio.

Lovanium.

CLarissime & Doctissime Domine. Gaudeo vim factam ingenio meo, verecundiori, quam fortunae meae conveniat. Licet enim te potissimum autore didicerim, Clarissime inter optimos, inter clarissimos Optime, Juste Lipsi (ut verissimum a *Wouwerio* meo elogium mutuer) nusquam meliore damno frontem poni; tamen ingenuus dicam, an subrusticus, pudor hactenus detinuit. Quo magis laetor natam mihi occasionem, imo impositam necessitatem ad te scribendi, Vir Cl. Nam cum praeter meliorem hunc animi cultum, quem coelesti ingenio tuo ita refero acceptum, ut propitii Numinis hoc vel praecipuum munus habeam, ingens tibi beneficium debeam, dissimulare id, nec sine ingratitudinis nota, nec sine alterius injuria, non possum. Etenim Illustrissimus Poloniae Regis legatus, in beneficio quodam regio conferendo inter multos competitores, non alio magis nomine me ceteris praetulit, quam quod Magni me Lipsii quondam auditorem, divinique ingenii admiratorem profiterer. Nimirum ea est nominis tui fama, & incomparabilis doctrinae admiratio, ut vidisse Lipsium, & suspensum ab ore illo probo inter auditores aliquando consedisse (quod mihi Leydae biennio toto contigit) magnum habeatur. Felices nos Belgae hoc tam claro Sydere, cujus se lux adeo longe lateque diffundit, ut ubique excitet cultum & admirationem sui. Sane Illustrissimum legatum adeo in te propensum repperi, ut ipse beneficium accipere videatur, cum quid tibi gratum fecerit. Vir est eximii candoris, & qui Regis sui dignitatem, & suam, splendore vitae egregie tuetur; Heri amicissime vocavit ad prandium, super mensa non alii, quam de te sermones, aevi nostri decus, cum ubertim suppeditaret, quae libens depromerem apud amantissimum tui, flagrantissimus meus in te affectus, quem mihi a pueris fuisse vehementem duos locupletissimos testes habeo, & tibi longe carissimos, *Wouwerium* & *Buteweghium*. Quorum, ille paucis diebus in Hispania cognitus, ob hanc praecipue causam in amicorum album recepit, & ingens reliquit desiderium sui, Hic ἀπὸ τῶν ἁπαλῶν studiorum sub [1] *Assendelphio* socius, arctissimo amicitiae vin-

1 Vid. ad Epist. XLIII. & hinc apparet discipulos illum habuisse Catholicos.

vinculo conjunctus, & plane germani fratris dilectus loco, hunc in me affectum primo admiratus, deinde imitatus est. Quae spero movebunt benignissimam naturam tuam, ut me in eorum numerum admittas, quos ob amorem cultumque tui, aliqua benivolentiae tuae aura prosequi soleas: dederis hoc *Butewechio* alteri, ut ex ipsius literis intelliges. Natales nobis honestissimi, vitam moresque & Belgicum quendam candorem hactenus probarunt gravissimi viri; a familiari tuo congressu non me tua humanitas, sed aetas immaturior & meus pudor prohibuit. Summa nunc votorum, ut tribus verbis ad *Groeneweghium*; proximum, ut Illustrissimo me legato porro de meliore nota commendes, quae sane petere non auderem, nisi animos faceret meus in te amor cultusque eximius, qui ita dictitant, singularem tuam & omnibus obviam humanitatem tam amanti homini non defuturam, in quo omine desino, Deum rogo ut te, clarissimum Belgicae lumen, nobis & literis servet incolumem. quod ita ex animo peto, ut ex intimo sensu serio addam. De nostris annis tibi Jupiter augeat annos. Illustrissimus *Fulvius Constantius*, Patronus meus, Marchio Corleti, & supremi Collateralis Consilii assessor primarius, amicissimam tibi salutem adscribi jussit. Vir est & generis nobilitate, & dignitate amplissimi muneris inter procerum primos, adeo studiosus tui, ut quod gravissimis negotiis curisque otii suffurari potest, nusquam libentius, quam divini ingenii tui monumentis lectitandis impendat. Vale Cl. Domine, & me ardenter amantem ama. Neapoli XVII. Kalendas Februarias. anno ab orbe redempto CIↃIↃCVI. Si Cl. D. T. scripserit literas, Barum inscribat, ibi enim Canonicus sum Sancti Nicolai, & Stabilem sedem habeo, nunc Neapoli tantum animi causa dego benigne ab Illustrissimo *Constantio* evocatus.

EPISTOLA DCCCLI.

MICHAEL GROENEWEGHIUS

J. Lipsio.

Lovanium.

VErear ne molestae tibi sint tam crebrae litterae meae, nisi argumento commendentur. Quid enim tibi humanissimo juxta atque doctissimo viro jucundius, quam amor judiciumque amplissimi & prudentissimi viri? Sane in Illustrissimo *Prochnicio* adeo haec eminent, nihil ut candidissimo hoc pectore fingi possit tui amantius. Quod etsi certioribus tibi argumentis, quam nudis litteris, satis superque constare scio, tamen tam insignem ejus in te voluntatem, tot honorificos de te sermones, plenos sincerissimi cujusdam affectus, silentio obruere ingrato, pene religio est. Seneca tuus a *Wouwerio* transmissus, dici non potest, quam illi gratus fuerit. Tuum jure dicimus, quem non perpetuis tantum Scholiis, sed divinis etiam illis Manuductionibus sic illustrasti, ut & ipse nova vita famaque donatus, & omnes sapientiae candidati insigniter adjuti aeternum tibi debeant. Non exiguam addebat commendationem,

expreſſa ad vivum tua effigies, quam in argento a *Wouwerio* dono miſſam oppido quam exoſculatus eſt: unum dolebat, non auro potius, hoc eſt praeſtantiſſimo metallo, praeſtantiſſimi viri vultum effictum. Itaque ſtatim id fieri curavit, argenteos autem paravit ſibi pluſculos, nec id ſolum, ſed vaſculis quibuſdam menſae uſui os illud probum inſeri juſſit, ſubinde dictitans, effecturum ſe, ut etiam poſt rogum vivat vigeatque in familia ſua Cl. Lipſii memoria. Etiam vaſcula aliquot argentea tibi deſtinavit, in queis videre eſt ſidum illud καὶ Φιλάνθρωπον ζῶον. quod & tibi in delitiis, & in ipſius gentilitiis eminet inſignibus. non ſine occulta quadam συμπαθείᾳ, & ad devinciendos invicem animos argumento. Quid ad hanc humanitatem addi poteſt? vincit tamen ſemper ſe ipſe cum a nemine vincatur, excurſurus mehercules in amplexus tuos, ſi per aetatem & impoſitum ei a Rege ſuo munus liceret. Sed ſi quae vis belli (quod Deus omen avertat) tanta ingrueret, ut ſolum tibi vertere in animo eſſet, domum ſuam non benigne magis, quam vere & ex animo offert, honeſtiſſima & regia plane conditione. Brevi enim in Poloniam ſe emigraturum ſperat, unde uberius te, commodiuſque novis ſubinde officiis demereatur. Crebri etiam nobis ſermones de divinis ingenii tui monumentis. In quibus magnopere ſuſpicit epiſtolas tuas, quae ſemper ipſi ad manum: valde tibi autor ſit, alteras duas centurias edendi: quamplurimas enim ſupereſſe tibi cenſet, queis χιλίαδα abſolvas, quem numerum ad hanc aetatem nemo implevit, quibus in fine addi poſſet Epiſtolica inſtitutio, nec minus e fama & re tua arbitratur, ſi omnia quotquot adhuc evulgaſti opera, quam fieri poteſt elegantiſſime & emendatiſſime typis excudenda cures. futurum enim ut te ſuperſtite, & accuratius & fidelius operam praeſtent Typographi. Duos illos de prudentia civili & militari libros, quos in laudatis illis monitis politicis promittis, avide expectamus. Lovanium a te editum audivimus, nondum vidimus. Nihil autem (mihi ſaltem) gratius optatiuſque, quam quod intellexi, te de conſcribenda hiſtoria Belgica hortantibus Principibus, Ordinibuſque cogitare. O dignam Provinciam ingenio tuo ſtiloque, alterum nobis Tacitum jam animo auguror. Deum precor ex animo, ut confirmet hanc mentem tibi, vitamque diuturnam & valetudinem firmam tantoque muneri parem largiatur. Te oro obteſtorque, Vir Cl. des veniam huic affectui, cui dum tam libenter indulgeo quam difficulter impero, video epiſtolae me modum exceſſiſſe. Itaque deſino, ſi pauca de manſione mea Neapoli addidero: diutius hîc opinione mea haeſi, benigne ſane liberaliterque ab Illuſtriſſimo *Conſtantio* Patrono meo habitus, qui tui ſtudioſiſſimus, eo nomine pluris etiam me facit. detinuit autem, quod peregrinationem ad Divam Virginem Lauretanam inſtituerant, & me ſibi volebant comitem, ſed dilata eſt ob invalitudinem filii, itaque perendie Barum redeo, fruiturus & Canonicatu meo & beneficio ab Illuſtriſſimo *Prochnicio* in tuam praecipue gratiam mihi conceſſo. Deum in ſacris pro ſalute tua toto animo deprecaturus. Vale & Salve, hujus ſeculi & Patriae decus. Neapoli Nonis Aprilis. anno ab Orbe redemto 1606.

EPI-

EPISTOLA DCCCLII.

CASPAR DIEMENUS

J. Lipsio.

Lovanium.

ULtimis meis litteris 4. Id. Decemb. datis prolixe tibi ſcripſi. In praeſentia brevior ero, utpote qui tuas prius expecto. Has inſertas here a *Villerio* noſtro accepi, quas quia miſit apertas, legi, & iram, fateor, non mediocrem ex iis collegi. Oſtendit ſane cerebrum ſuum, ſi quod modo illi cerebrum erat, medico eguiſſe, cum illa ſcriberet. Nam longe aliter ſcio eum ſentire, vel ſi ſentit, nihil terra unquam levius hoc homine produxit. Non ſemel enim apud me & alios egregie tam de Catholica Religione, quam de vita monaſtica locutus eſt, affirmans Regula S. Franciſci (haec ipſius verba) nihil eſſe ſanctius, nihil divinius. Tum quoque narrabat ſe olim ſcripſiſſe, & habuiſſe publice Orationem contra obtrectatores Ordinis Monaſtici. Non obſtantibus his cum jam Apoſtaſiam cogitaret, in ipſo monaſterio compoſuit Satyram inſigniter ſcurrilem contra eundem Ordinem. Precibus efflagitavi ut oſtenderet. Legi quaedam; docte quidem ſcripta meo judicio, ſed abſurda abſurdorum abſurdiſſima, ut ait ille. Tum quaerens num ita ſentiret. Nequaquam reſpondit. Cur igitur haec ſcribis, dico, Villeri. Impulſus, inquit, a Concionatioribus, qui haec me inſerere volebant. Deinde etiam ſtili gratia haec ſcripſi, & odio, invidiaque, ut verum fatear, adductus. Haec ipſa verba cum illo habui. Quid de miraculis Divae Virginis Hallenſis dicam? de quibus an tu vel melius ſcripſeris, vel ille ſincerius pronuntiaverit, non facile judicavero. Audi amplius. *Dominicum Baudium* ſe etiam in hanc ſententiam attraxiſſe teſtari ſolet, quem ajebat jam optime de praedictis miraculis ſentire. Tu, Vir Doctiſſime, an mereatur reſponſum, vide. Ego an expediat neſcio, tamen ne triumphum canat ante victoriam, ſi videtur, aliquid contra ſcribendum erit. Mitto exemplum ipſius ad me epiſtolae, in qua valde ſibi placet, ac reſponſum urget. Revera, mi Lipſi, cum hominem proprius introſpicio (citra calumniam dico) neminem unquam vidi confidentius arrogantem, aut impudentius mendacem, talemque eum comperio, ut cum talibus nec amicitiam velim, nec inimicitiam. Quid jam agat, quaeris? Totus eſt in Paracelſo, & arti Alchymiſticae videtur valde addictus. Sed quaerit miſer quod nunquam inveniet. Unde recte, & vere hos verſiculos ſaepe inculcari audivi.

At nuſquam totos inter qui talia curant
Apparet ullus, qui re miracula tanta
Comprobat.

Sed plura de *Villerio* quam volebam. Habeo hîc vaſculum vini Hiſpanici exquiſiti paratum, una cum caniſtello uvarum dactylidum, quae prima occaſione mittam, ubi per glaciem liceat, quae nobis hanc remoram facit, quo mi-

minus mittantur. Optarem ut glacies se remitteret, ac illa ante quadragesimam domi tuae habere posses. *Goltzius* (amicus mihi vere Pyladeus) officiose te jubet salutari, voluitque per me tibi significari, se memoriam tui ex animo colere; quod re ipsa, ni fallor, etiam declarabit. Sculpendi artem, si nescis, jamdiu est, quod reliquit, & pictoris officium agit, in quo tam faeliciter versatus est, ut prae illo reliqui pictores velut umbrae habeantur. Haec scripsi αὐτοσχεδιαζόμενος, & multis obstrepentibus negotiis. Amsterodami. 9. Cal. Feb. 1606. Vale, & me ama, Vir Clarissime.

EPISTOLA DCCCLIII.

HENRICUS SOMMALIUS

J. Lipsio.

PAx Christi: &c. Quoniam mihi, Doctissime Lipsi, plura de Virgine Maria edendi miracula incessit desiderium, nolui id quidem facere, nisi T. H. ea de re prius certiorem facerem: Hallensia etenim & Sichemia nuper latine evulgasti magno, ut spero, piorum commodo: quae etiam Romam ad R. P. Generalem nostrum misi, quae mihi D. *Moretus* pro sua in me benevolentia donarat. Gratum sibi munus, ut multis profuturum judicavit. Nactus sum vero miracula, quae duobus in locis Germaniae contigerunt, & ea quidem a *Joanne Tritthemio* abbate Benedictino etiam latine scripta. Cum autem illa edere in vulgus meditarer, occurrit mihi non abs re futurum, si adderem & alia plurima, quae pridem, (etiam & nunc) in Belgio nostro contigerunt: veluti in Cambronensi monasterio, in oppido Cerviensi, in pago Tongrensi, tum vero quae ad sacrum Atrebati cereum, qui incensus non imminuitur, velut alter rubus Moysis, quem is vidit ardere, sed non comburi. Haec equidem Gallico sermone omnia sunt a viris fide dignissimis edita, sed quae nunc Latina fiunt: ut honorificetur Deus in matre sua virgine augustissima, etiam apud alias atque alias nationes: tum vero ut Belgium nostrum, tot annis bello attritum, non carere ejus ope, multiplicique auxilio probetur. Forte T. H. optaret sua nostris addi, quae ad editionem parata habeo, forte id minime quidem: qua in re, vestrae omnino voluntati sum lubens obsequuturus. & quo citius ea mihi perspecta fuerit, eo gratius id mihi futurum. Me sanctis T. H. precibus etiam atque etiam commendo. Gandavi. 1606. 12. Februarii.

Henricus Sommalius Dionantis, Jesuita. vide *Valer. Andr.* Bibl. Belg. p. 369. & *Alegamb.* Biblioth. p. 177.

EPISTOLA DCCCLIV.

MELCHIOR HAIMINSFELDIUS GOLDASTUS

J. Lipsio S. P. D.

Lovanium.

SOlent, qui Genii alicujus faventiam aucupantur, vel e dissitissimis locis dona mittere, quibus illum placent, ut seseque resque suas intercessis precibus bene vertat. non alio voto meos item libellos ad Deos litterarum amando, quos colo ac veneror, quosve inter Lipsius tamquam Jupiter regnat, pulso Saturno Roterodamio. Si dona mortalia immortalibus illis prodesse nihil possunt, nec illorum indigentes sunt, nec ipsi dona potius quam animum respiciunt donantis: haut magis mei inficeti ac impoliti libelli litterarum juvabunt Deos, quibus affectum studeo declarare inclusumque animo amorem externis his munusculis. quem illi respicientes, non dona compensare, sed ut Divi animae damna restituunt, ita isti mala animi averruncant, vitia evellunt, divinaeque particulam aurae in salebris & luto haerentem retrahunt in planam artamque semitam, denique pedes componunt, ne aut vacillantes cadant aut exorbitantes aberrent. Hoc animo ad te nunc venio, mitissimum & comissimum litterarum numen, pusillum hoc munusculum in donario tuo offerens. non temere nec inconsiderato ad te feror, cujus limina nihil minus horresco, quam qui Divûm adyta salutaturi accedunt. Pertraxit me Typographus tuus Antverpianus, qui ut meis me verbis tibi commendarem auctor suasorque exstitit, summo praedicans opere tuam in Paraeneticis accipiendis promptam voluntatem & favorem non vulgarem. Quo nomine tibi, Lipsi optime maxime, gratias ago atque habeo numquam intermorituras. Meo ipsius judicio non magni momenti sunt, quae misimus. nam praeter quod protrita fere omnia & nota in vulgus, subitata insuper sunt & sub calamo in secessu Alpino nata. majora sunt, quae in scriptores molimur majores. tamen discupio cognoscere, an quid sit, quod calculum tuum dignetur auferre. unius tuum judicium ceteris antistabit omnibus. Vale, &, quod abs te voveo, fave. Francofurto a. d. XVI. Kal. Apr. 1606. raptim. *Freherus* litteras ad me recte poterit procurare.

Si auctor fuit *Goldastus* orationis illius Jenensis, de qua vid. Epist. CLVIII. CCCXCVIII. & DCCCXL. certe candorem & integritatem in eo desidero; qui hac in epistola Lipsio os sublinit, dum ejus famae grande clanculum vulnus imponit: exagitat hujus sceleris, ut vocat, nomine *Goldastum*, *Scioppius* in Amphot. pag. 103. & seq.

EPISTOLA DCCCLV.

RODULPHUS BUCLANDUS

J. Lipsio.

Lovanium.

UT amicum in te animum induerim, jàm olim eruditio tua fecit (cultissime Lipsi) ad amorem, dum doctissime in Suetonium praelegenti, ac Numo lumen nummis omnibus praetiosius adferenti, Lovanii quondam per itineris occasionem interessem, accessio facta est. Conceptam benevolentiam jam tum provexerat ea pietas, qua ad veri Dei vera castra prudentissimo ac saluberimo consilio contuleras. Tot tuos in facultate literaria exantlatos labores gratulor: ultimas in Diva Hallensi, Sichemensi illustranda collocatas horas, quam maxime. Est autem quod de his referre queam. Atque ob tui communisque Matris Catholicae studium referam. Splendide illae quidem & satis pro dignitate quin alibi terrarum exceptae sint, nihil haereo: quomodo apud Britannos, audi. Quibus veteris avitaeque fidei tenera est offensa, tenax constantia, illibatus amor, obvii assertorem amplectimur. Quibus innovata placet αὐτονομία ista καὶ αὐτοματία nihil unquam accidit odiosum magis. Antagonistam exprobratorem, veteratorem illum Italum (si rite ferunt) praedicant, evehunt, nihil supra. Defuturum tibi animum respondendi (sed decoctorum fide) spondent; defuturas animo vires: defecisse Lipsio frontem, mentem, ebuccinant, immanem impietatem, apertaeque idolomaniae ad summum ventum clamant: legentes stupent, referentes horrescunt. Vidimus. Nos ridere, bene dicta tueri, objecta strenue diluere, invocationis tuae formulas (nam & sanam servari verborum formam monet Apostolus,) luculenter confirmare, valide evincere. De intemerata virgine semperque praedicanda Dei genetrice nihil magnificentius dici, vel fere fingi potest, quam quod a priscis Patribus in medium adductum est. In cujus dignitatem tuendam (nec tantum Christi Salvatoris) quis mortem dubitet oppetere pius? Neque enim cum eandem Beatus Efrem in orat. de Deipara. *Spem patrum, captivorum redemptricem*; Athanasius Serm. de Deip. *Reginam & Dominam*; Cyrillus Hom. 6. contra Nestor. *Fidei Catholicae sceptrum*; Augustinus Serm. 18. de SS. (nisi velint Fulgentium, Augustini ferme aequalem) *unicam peccatorum spem*; Damascenus Serm. de dormit. Deip. *unicum dolorum levamen* salutaverint; intra Numinis exortes terminos provecti sunt, sed secundum piam fidei analogiam accipiendi. At neque cum per eam *gaudio affici Angelos, hominem ad coelum revocari, gentes ad fidem converti; per eam sperari delictorum veniam, in ea expectationem praemiorum nostrorum positam accinunt.* At neque Victor Uticensis, cujus haec sunt ad Apostolos, l. 3. de Persce. Vand. in ipso fine. *Prostrati rogamus, ut non spernatis vestros miseros peccatores, per eum, qui vos ad Apostolicum culmen provexit humiles piscatores.* vel alii vetustissimorum, qui similia tibi passim exhibent. Ad quorum exemplar semper collimare debebimus, —— *& veras hinc ducere voces.* Est ut caelesti ore neminem bonum de-

denunciemus nisi solum Deum; & ne patrem nisi Deum vocemus super terram: legitime tamen bonosque patresque usurpari quis, nisi qui catharismo ad stuporem insaniunt, inficias iturus? Facessat itaque molestus ille interpellator, cujus cavillatrices nugas tu, vel levissimo pollicis ductu, amolieris totas. Immo ipsum viribus, quibus polles, ac notis artibus, (ipsamet prae omnibus veritatis acie) pessunda, protere, confode. Id ut celeriter naviterque effectum des, ad honorificam Virginis benedictae claritudinem, ad famae tuae integritatem, ad solamen nostri egregie faciet. Ego ut velis obtestor, efflagitamus omnes. Semel aggredere. Quandoquidem pancratiastes Parthenopaeus esse coepisti; macte animo: atque — *Italo perfusus aceto*, ut extergas incumbit, oleum camino postquam addidisti; ut genus hoc irritabile luculenta defensione vel sopitum vel exarmatum reddas oportet. Excussi suis non argumentis, sed querelis & ineptiis vacillent, taceant. Nihilque a fide alienum, nihil a Patrum traditione devium, nihil viro pio doctoque indignum, nihil futile sentire Lipsium

— — — *invita fatebitur usque*
Invidia, & fragili quaerens illidere dentem
Offendet solido. — — —

Si scripseris, parum est quod pergratum apud amicum ignotum feceris, praesertim, qui nec talis sit, ut ei referat gratum quid praestitum: id facies quod ex humanitate tua erit; forte & e re tua, nisi non sit in rebus tuis fama tui. Ut optime satisfacias atque ora obstrepentium aeternum obtures,

Quam tua doctiloquo celebravit penna decore,
Diva suum Virgo protegat, author opus.

Vale. Dudum (ut tu) monitus meliora secutus, atque vel hoc nomine tibi certe animo conjunctior *Rodulphus Buclandus* inter Christi operarios minimus. April 1606.

EPISTOLA DCCCLVI.

CAESAR CARDINALIS BARONIUS

Joanni Moreto.

Antverpiam.

QUod ex meis postremis ad te datis litteris accepisti, idem ex istis intelliges, sed vehementiori energia, nimirum me perstare firmissime in sententia, ut undecimus Annalium tomus abs te cusus non edatur, vel saltem unius versus diminutione. Summa ista audacia, ut S. R. E. Cardinalis cusus Apostolica auctoritate liber, per Bibliopolam decurtetur quovis praetextu regnantium Dominorum. Crede mihi, praestat te jacturam facere cusorum ternionum, quam toto Christiano orbi publicis iisdemque cusis nostris litteris denunciari librorum corruptorem, & alia quae consequeris damna: poenitebit erroris. Vide quid facias. & quorsum ista sint perventura. Cusus est non Romae tantum, sed & Venetiis, itidemque Moguntiae, idem Tomus undecimus absque alicujus elementi diminutione. Si tu cujusvis auctoritate jussus secus fe-

ceris, certo ſcito te daturum, quas non exiſtimas, poenas. Excuſationem, quamtuis litteris ingeris, nullius eſſe momenti, neque apud me, neque apud quemlibet, qui penſet quanti ſint ponderis Scripta S. R. E. Cardinalium. Vale. Romae XII. Kal. Martii Anno Domini M. DC. VI.

Confer cum hac Epiſtola aliam ſupr. DCXIX.

EPISTOLA DCCCLVII.

M. ANTONIUS BONCIARIUS

V. C. *Marco Velſero* S. D.

Auguſtam.

Asſem para, & accipe fabulam; imo hiſtoriam, ſed de fabula. ſub initium menſis Septembris, anni proximi ſuperioris, inclytus mercator ex Belgio regreſſus in Italiam, nunciavit Sereniſſimo Urbinatium Duci, Juſtum Lipſium, diutino morbo conflictatum, Calendis demum Sextilibus, cum moerore ac luctu omnium ad plures fuiſſe translatum. frequens in Curia erat *Sebaſtianus Maccius*, vir inſigniter litteratus, Lipſii cultor, praedicator, admirator (ut ego credebam) inter primos, ut res docuit, ſupra primos. is cum a Principe accepiſſet de Lipſiano caſu; poſt lacrymas querelaſque non minus triſtes, quam quae Parentibus debentur, confeſtim adit Sacerdotes, quotquot Piſauri notos habebat: ab his flagitat, ut primo quoque die pro Lipſii anima faciant. litteras etiam quoquoverſum ad amicos dimittit, rogans, obſecrans, ut parenti omnium litteratorum ab omnibus litteratis parentetur. ille autem in templo maximo Piſaurenſi, ad aram expiandis Manibus paratam plus centum hoſtias uno die immolandas curavit, & juſtis exequiarum rite celebratis, in magno concurſu hominum eruditorum funebrem quoque (ut praeſenſi) de illo habuit laudationem. Haec nimirum jam erant confecta omnia, me tamen ignorante, cum proximae a Lipſio litterae venerunt: illas dico, quas per te accepimus, Velſere, ad Illuſtriſſimum Cardinalem legatum, & ad me datas. quibus dies adſcripta erat, pridie idus Octobris. Hae omnium pectora inſperato gaudio cumularunt, & coëgerunt amicum meum reponere Caelitibus pro parentatione gratulationem.

Proverbium eſt noſtratium, quod utinam hîc valeat, cum mors alicujus falſo rumore differtur, propagari eidem vitam ad decennium. quid cum pro certo habetur, & funus ducitur & conclamatur? crediderim duplo amplius. Jube hominem ſpe optima vivere, Phoenicem apud nos renatum, qui non ſolum ſibi propagat vitam, ſed aliis donat aut reddit. Annaeum Senecam vide, cui ſenium & annos adimens, vegetam reſtituit juventam. & hunc credimus moriturum, per quem alii vivunt vigentque? Habeo illum ſalutare ab Illuſtriſſimo *Bevilaqua*, cum quo heri Peruſiam reverſo, duas horas ſuaviſſimo ſermone conſumpſi. harum maximam partem Lipſius occupavit. cujus litterae, fidelius atque celerius ad nos perlatae, quam ad alios ſolent, etiam Velſeri mentio-

tionem & laudationem induxerunt. promisi, missurum hodie aliquid scriptorum tuorum. De quibus jam scito factum esse a me diligenter, certe loquaciter, quod imperasti. totas decem paginas implevi, generatim de omnibus historiis, & speciatim de tuis, non censendo ego quidem, sed disquirendo. cum Amanuensis copia erit, quae in praesens non erat, curabo describendum, mittamque statim ad *Remboldum*. Aliud quid? lusi aliquid versiculorum ad tuas Martyres. quod cum mittere ad te vellem, non prius dicere; hoc tamen fieri debuit, quia illud non potuit, ne viderer in tam longam diem protrahere mandatum tuum officium meum. Vale IX. Calendas Martii CIↃIↃCVI.

Fuit mihi perquam gratum & amoris non utique vulgaris indicium, quod Lipsii litteras prius legeris, quam ad nos miseris. idem in posterum facias volo, si quid ab illo, si quid ab alio. Cardinalis *Bevilaqua* legit mihi, quas a Lipsio accepit, & quas ad Lipsium remisit. utraeque admodum disertae, ac de nobis (quod tu volebas) honorifice loquentes. Et heus tu, mitte amabo, si quam forte habebis ad manum Epistolam Lipsianam, quae in nos aliquid, sive de nobis. Aeque honestum censeam mihi futurum ad posteros, vel mulceri ab illa manu, vel distringi ab illo calamo; sed hoc alterum & fructuosius. Vale iterum.

EPISTOLA DCCCLVIII.

[1] CHRISTIANUS BRUNINGIUS

R. P. *Heriberto Rosweidio S. J. Theologo* S.

Antverpiam.

O rem tristem ac pene Tragicam! immo e tristi & Tragica (Deo & Divae Sichemiensi gratia cito) laetam jam nunc & Comicam! Vix Antverpia solveramus, cum ecce vitae thorique consortem mei repentinus, & atrox lateris sinistri dolor oppressit. Illa βαρυνομένη τὴν γαστέρα queri misera, ingemiscere, quiritari, in magna muliercularum aliquot vectorumque miseratione ac συμπαθείᾳ. E quibus unus & alter pleuritidem dicere esse videri. Dordracum postridie ad horam IV. pomeridianam expositi Medicum arcessimus. Venit homo bellus, videt, negat etiam inter evidentissimas funestae pleuritidis notas (quae nos tamen facile fallebant mali illius & artis medicae ignaros,) negat, inquam, pleuritin esse: negat & venam aegrae incidendam. Quid factum? imperitissimi tenebrionis fiducia imo fraude, cogitationem omnem φλεβοτομίας (primum & ultimum in hoc genere mali remedium) seponimus, diem posteram Dordraci spe meliorum consumimus. Interea dolores intendere, augere cruciatus; magis magisque in horas immo momenta angi misera. Die tertia, conducto curru singulari, mollissimis cervicalibus ac pulvinis reclinatam, lente sane atque tractim, inter gemitus & ejulationes assiduas, (quod doloris ea vis ac magnitudo curulem motum aut agitationem adspernaretur,) tamdem sub

1 Hic se *Bruningium* vocat, qui supr. Epist. DCCXXVI. *Brunonium* se dixerat, ubi vide.

ſub noctem ipſam Ultrajectum deportamus. Tum illa noctem inſecutam queſtibus fletibuſque inſomnem ducere: nos miſerari, erigere, ſolari, nihil minus quam pleuritin ſuſpicati: & ignari prorſus neceſſitatis ultimae, in qua verſabatur infeliciſſima, vix tandem quarto jam die, ex quo languere coeperat, ad Medicum mittimus: invita & renitente etiamtum miſerrima feminarum. Quid faceret optima? Etiam in tantis cruciatibus, conſultum tamen domeſticis rationibus volebat, & cautum a ſupervacuis (ita fide bona cenſebat) Medicorum impenſis: minime alioquin ſordida vel adſtricta in languore hominum etiam alieniſſimorum. Negat igitur, primi illius ſed infeliciſſimi Dordracenſis Medici fidem ſecuta, negat, inquam, extra pleuritin Medicorum opera utendum ſibi: dolores ſponte ſua, cum bono Deo, lenituros. Arceſſitur nihilo ſecius Medicus, venit, videt, pleuritin ipſiſſimam in ipſo primitus adſpectu denunciat, depoſitam clamat, ſimul imperitiſſimum tenebrionem Dordracenum inclamat. Inter ultima tamen ad Chirurgum mitti jubet. Venit ille, & miſerae jam tum primum ſectionem paſſae, baſilicam incidit in brachio laevo: ſanguinem copioſiſſimum educit ad uncias novenas, nigerrimum, putidiſſimum, virulentiſſimum, &, ut ſemel omnia complectar, extrema infauſto & funeſto colore ſuo denunciantem. Venit alter cognatus item Medicus, conſulitur, eadem omnia cenſet & in ultima vitae tegula miſeram ſtare. Dies dehinc una & binae noctes interpoſitae: quum ecce dolorum vis tota e ſiniſtro in dexterum latus converſa, pleuritin novam facit: attonito & ſtupente medico, & inuſitatam rem clamante. Ah miſera, quid tibi tunc animi, aut virium fuit, quum ſomni omnis cibique ſextum jam diem expers, fracta doloribus acerbiſſimis, minuta ſanguine, alvo fortiter laxata, ad haec ἐν γαστρὶ ἔχουσα, ad venae iterum ſectionem, id eſt praeſentiſſimam necem adigeris? Miſera facies, Reverende Pater, miſera, & quae ferreum etiam pectus fregerit. Sed quid aegerrima inter haec mulier? Illa fortis & intrepida brachium Chirurgo dexterum praebere, ſanguinis plus etiam quam antea mittere, ad eamdem plane faciem & colorem: illa ad Deum Divamque Virginem mente pariter ac voce intenta vel levamen cruciatus intolerabilis poſcere, vel conſtantiam in ferendo: illa diſſimulare, vel potius (quod miretur aliquis) negligere lacrimas & lamenta adſtantium, ſpei & fiduciae in Deum Divamque matrem non plena tantum, ſed (ita narrat) ſecura. Ego interea flere in arcano, Deum Divoſque conteſtari, in auxilium rogare: &, auctore bono Genio meo, votum DIVAE ASPRI-COLLI pro uxore aegerrima maritus triſtiſſimus facere, ego, inquam ille Divae Tutelari meae vetus cliens. Quid fit? Audit Diva ſupplicem ſuum, audit: & die altera tertiave, ex qua votum factum, conclamatam jam uxorem doloribus levat, viribus auget, ſed ſacra primum & myſtica Unctione delibutam. Itaque a coeleſti & Virgineo Numine recreata, quae letum ſpectabat paulo minus, ea lectum deſerit, Medicum dimittit. Qui confeſſionem ſacram excepit & injunxit, *Johannes Wachtelarius* ad D. Mariae Canonicus eo die ipſo, quo die has exaravi, ad vos ibat. ille dicet. Itaque jam ipſe non negotii ſolum mei cauſſa ad vos iterum ſpecto, ſed

voti

voti ſolvendi, religioniſque liberandae. Ades o & fave tu illa inclyta DIVA mea, & ſpes votaque noſtra caetera auxiliari illo Numine tuo imple, ſodes: ut, munere ac beneficio unius tuo, e fece iſta ac turba Calvinianorum (qui novo rurſus genere ὄρκȣ hîc inquietant & ad Orcum adigunt Cultores tuos) una cum ſtirpe noſtra erepti, in meliore aliquo ac puriore tractu, JESU filio tuo, tibique JESU matri pure pieque, in publica civium tuorum luce, faciamus, placeamus! Caeterum ad te, mi Pater, redeo. Interceſſit deſtinato itineri meo, quod audiſti, uxoris meae fatum: & abſque hoc fuiſſet, jam apud vos aut in Grudiis eſſem. Interea ſuper negotio meo ubertim a me ſcito ad *Vermidam* ſcriptum. Scripſeram ad *Puteanum*, noſti. ſed adhuc ſine reſponſo. atqui de profeſſione Graecanica ſcripſeram: & ſcripſeram ſero, τὰς μηχανὰς, ὡς ἡ παροιμία, μετὰ τὸν πόλεμον κομιζόμενος. Sed, ut eſt apud Pindarum, πολλὰ δὲ ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν. Ea re decretiſſimum habebam ſcripto hominem repetere. Sed pro meliore viſum dum ſilentii cauſſam e *Vernida* noſtro reſciſcam, ſuſtinere. Fors eſt, ut aut tempora mutarint illum, aut loca quae inſedit peregrina & a Belgica ſimplicitate noſtra longiuſcule aliena. Verum tamen quoniam NON LIQUET, diem diffindo. Quod ſi tu mi pater, *Vermidam* appellari e re noſtra eſſe cenſebis, fac, quaeſo te, litteris quamprimum tuae & mei negotii ſeria commendatio apud illum appareant: excita hominem non ſanguine duntaxat mihi uxorique innexum, ſed alias prona mente & manu faventem ingenio & fortunae noſtrae: & adde, quod dicitur, currenti calcar. Me Decimarum hîc frumentariarum auctio vel nundinatio tenebit & ſiſtet in dies paucuIos: protinus alioquin excurſurum ad vos: Ubi Pelopidum neque dicta neque facta. noſti cetera. Ita profecto eſt. Quo primum die in Bataviam hanc meam e veſtris finibus reverſus ſum, ȣ̓ρανόθεν mihi videor εἰς τȣ͂ ᾅδȣ veniſſe. Bene vale, Reverende Pater, & pro me uxoreque ſuaviſſima latas laetaſque laudes & grates JESU Domino, Divaeque Aſpricolli age, noſtri proprie ac peculiariter inter myſtica iſtaec Sacra tua memor. Ultrajecto. VIII. Kal. Jul. ∞. DC. X. *Johannem Woverium* clariſſimum Virum, familiariſſimum meum officioſe a me & uxore ſalutes velim: & quod nec illum in diſceſſu meo, ita, uti pro neceſſitudine amicitiae noſtrae debui, appellarim, feſtinationem meam excuſa: & purgaturum dic, ubi in rem praeſentem rediero. Narra, amabo te, aut, ſi tanti eſſe putabis, praelege utriuſque noſtrûm amantiſſimo homini fortunam uxoris meae, & DIVAE ASPRICOLLIS in hac auxiliarem manum. Cujus ego laudes (ita me ſervet illa, juvet, amet) a LIPSIANA etiam manu Muſave intactas libare percupio, & diffundere grata & geſtiente pinna quadam per Chriſtianum hunc orbem. Iterum, mi Pater, narra, ſodes, Woverio meo. Hoc ex animo te, quoniam ex animo illum complector, rogo.

Salutem a me, qui mihi iſtic a Confeſſionibus fuit, Reverendo P. *Simoni*, homini religioſiſſimo: R. P. *Joanni a Gauda*, concionatori diſertiſſimo: & jubeto macte animo & lingua eſſe. Salveat item a me Jacobus ille Janitor veſter, blandiſſimus omnium homuncio. Ejus in me comitas ita meretur.

[1] AMPHITHEATRUM BURDIGALENSE

Ad magnum

LIPSIUM.

Magne Vir.

AMphitheatrum quod in Aquitania Burdigalae eſt, pulchri & vetuſti operis, ab opido ccc. circiter paſſ. abeſt pl. m. cis Garumnam, loco opportuno, & amaeno, ſitum. Sub eo propter viam publicam fons naſcitur; qui ſui copia eluctatus, ſtatim ibi modico flumine effluit. Eum incolae *Odejam*, alii *Divonam* appellant, ut is ſit, quem Auſonius celebravit. Hujus ad publicos ludos & communem hauſtum magnus uſus eſſe potuit: cum populus ſpectaculis veluti faſcinatus diutile ſe ad ſolem & pulverem decoxiſſet. Situs caveae congeſtitius eſt: & ut totus ille ſuburbanus ager, tuberoſus: cujus exitus, qui intima aperiebant, Architectus clauſit: & terrae aggeſtu ſummae areae aequavit. Per hos dejectus, veluti gradus, ad ipſam molem itur: quae lacera & dirupta mille locis, tamquam evanidum cadaver, vix alibi ſuis membris haeret. Et ut in eo majora oſſa longum tempus non tam facile ſolvit: ita hujus frontes, illam vere oſſeam compagem domeſticae injuriae & longa bellorum ſeries deſtruere non potuit. Jacet tamen: & quae olim forſan laeta tot caedes & in ſinum ſuum congeſta funera vidit, nunc quoque ſemetipſam videt informe cadaver & funus. Conatus tamen ſum nunc iterum animare, & ut apud Poëtam

Animas ille evocat orco. Pallentes

ego tuo juſſu, tamquam mei Jovis, ſubito Mercurius factus, id meliuſcula facie producere. Atque ut idem vetus hoc redivivum eſſe agnoſcas: totum retegam & ſigna, quae a matre habuit, oſtendam. Structurae genus graecum eſt, quod illi ψευδισόδομον appellant: & coriorum ordines, qui totum corpus ambiunt, inaequales alternatim habet. Quadrata latiora rubricans linea III. laterum velut interpoſita vena ſeparat. Id utraque parte eſt erectis coriis: ſed medius murus, & ejus quaſi venter, fractis caementis plenus, frontatis non illigatur. Lateres longi pedem unum, lati palmos duos, aut quod excurrit: toti

1 Neſcio cujus manu haec deſcriptio Amphitheatri Burdigalenſis, & Arietis Heilbronnenſis, ad Lipſium ſit miſſa. cum nulla nota, quae mihi id indicare potuerit, adſit: ſuſpicatus eram ante ab *Abrahamo Bibrano* profectam, qui *Doveonenſis* Amphitheatri deſcriptionem per *Caſaubonum* Lipſio miſerat. vide Epiſt. CCCLVIII. & DCCCXXVIII. & qui ſequenti epiſtola DCCCXXIX. aliorum Amphitheatrorum indicem Lipſio mittit. praecipue quia hîc fontem *Divonam* appellari dicit, credebam *Doveonenſem*, pro *Divonenſi* potuiſſe ſcribi: nam video & *Divonam* & *Doveonem* promiſcue ſcribi. utroque enim nomine Cadurcorum caput, hodie *Caors*, a Baudrando in Lexicum Geographicum relatum. & *Scaliger* ad *Divonam* ab Auſon. in Claris Urbibus, Burdigelae Genium dictum, dicit eo nomine etiam Cadurcorum civitatem fuiſſe dictam. imo Cadurcorum urbem a fonte hoc nomen habuiſſe docuit *Had. Valeſius* in Notitia Galliae in *Cadurcis* & *Divona*. unum me moratur, quod diverſus a *Bibrani* manu character hoc vix ſuadeat. Lipſius ipſe de Amphitheatris, quae extra Urbem Romam, cap. I. meminit hujus Burdigalenſis, ſed ſe nondum nactum ejus deſcriptionem profitetur.

toti nitent: nec quod viderim nullibi, ullas pustulas habent. Quadrata tessellata introrsum multa calce lita cum lateribus tam arctim coëunt: ut concrevisse putes. Nusquam in iis lacuna aut gradus: nisi quod aër aut pluvia exedit. Venusta omnino facies est: & grato adspectu. Ejusdem structurae muros vidi Augustae in Taurinis, Aquaeductus triplices Emeritae in Hispania, alios Lugduni in Gallia. Et ibi Lutetiae lateritium opus ejusdem generis est, quod vulgo aedes Juliani Imp. appellant: nunc pars aedium legati summi Pontificis. Sed ut ad rem. Imum pedem Tuscanus stylobata adtollit, rudis sine taenia, sima, aut scamillis: quoquoversum aeque latus: paululum a Sila, vel ejus Apophyge resilit. Pila basim non habet: supra annulum & astralagon, quo incomptum capitulum suscipit: In eo quoque, si oculis meis credo, Plinthum solum vidi: reliqua membra echinus & regula cum Hypotrachelio pariter exeunt. Epistylium lateritium est. lateresque pulchra ratione contrario situ se sustinent: qua de re tamquam sua & nupero invento Architecti Itali triumphant.

Zophorus ejusdem generis est, sine ornatu, ut fit. Coronix pluribus membris procurrit. Ex hoc Tuscanico opere rudiore Doricum gracilius nascitur. Stylobatae taeniis praevestiuntur: basis Attica sub antis vel pilis, suis omnibus membris constat Plintho, toro, annulo, scotia, vel trochilo, altero item torulo superiore & regula. Silae sine spiris aut striis. Capitulum a Cymatio & Abaco statim ut alterum illud cum Hypotrachelio descendit. Epistylium fascias exsertas habet.

Zophorus nudus, sine sigillis, metopis, aut Troglyphis est: uti in militari opere, in quo nihil IMPENSAE CAUSA FIT. Coronix sua sima, Corona, Cymatio aliisque membris longius ante frontem se ejicit: & in utraque corona denticulos habet. Id Vitruvius ferre non potest: qui translatis ex alia ratione proprietatibus in aliud genus operis offendi aspectum scribit: lib. 1. cap. 2. sed tamen hîc, & idem alibi, & idem Romae in Theatro Marcelli videtur. Equidem non laudo: nec confundi haec debent, etsi ab antiquis factum. A fastigii tympano summus vertex corruit: tamen scio ex singulis angulis surrexisse acroteria: quae velut limbus extremum marginem praetexuerunt. Itaque juvit quaedam explere a mente & manu nostra: & inter singula acroteria interjicere extrorsum prominentia saxa, ex quibus antennae cum velis subrigebantur. Quid excusem? fuisse dicam: & cum proposita imagine te quasi in rem venire velim, non haec omittam. Nunc a summo ad imum, unde modo subvolavi, relabor. Ab eo arcuum ordines surgunt: & a porta decumana orti ea paullo minores. pilatim totam caveam circumeunt. Antepagmenta portae interiore latere caesa cava habent, quibus pessulum immissum ad occludendas fores. In quem finem disputare non libet: sive ad vitandas aut arcendas turbas, sive exigendum pro locis pretium fuit: utrumque aliquam rationem habet. Antepagmenta quantum ipsa pila utrinque lata sunt: sine incumbis (Itali *l'imposta.*) sub conflexu fornicis, cujus frons tota testacea, introrsum aequali arcu descendit. Interiora caveae vacua sunt: neque usque ruina aut exustionis signum apparet. Non vane tamen suspicer exusta vel direpta: & podium

&c.

& ab eo ſurgentes gradus inaſſeratos fuiſſe : quod fieri ſolitum & factum in Placentino & Polano arbitramur, de quo Tac. lib. 2. Hiſt. Quid enim? primum Romae tota lignea erant: & illud Placentiae conflagravit: forſan etiam quae Lugduni & Viennae in Gallia: quorum nomen ferme cum ipſis periit. Quod Polae eſt & intus vacuum, id certum eſt ab igni vel furto eſſe. Andegavii ex magna mole praeter imam ſcrobem nihil ſupereſt. At quae tota lapidea & intus, extra, ſupra, infra, ubique bene firma & ferro obfixa contra omnem caſum ſteterunt: atque etiamnum ſemidiruta nomen ſuum tuentur. Vide illa Italiae: adhuc ſuis ruinis fulta perſtant: omnia Galliae & Hiſpaniae adhuc ſuis baltheis incincta ſtare velle promittunt. Neque ullum eſt, in quo non graduum ordines & vomitoria, aut eorum aliquae notae & ſigna, in arcibus appareant. In hoc nihil iſtiuſmodi aut ſimile, totum inane eſt: & totum intus computruiſſe dicas. Quot vero loca, & in circuitu arcus, tota haec machina ceperit: quam ſit longa, lata, & alta, nihil affirmo: amiſſa in itinere magna ejus dimenſionis parte. Quod ideo ſcribo, ne cum id deſideres, me tacite accuſes, cui apud talem virum nullum alioquin velum aut fucus. Sed tanti non eſt illa jactura. *Vinetus*, vel quisquis ille fuit menſus eſt: & recte ſcribit VI. arcuum parietes exſtare: in longitudinem protendi ped. LXXXVI. Aream interiorem latam ped. CXL. longam CCXXIV. Haec ille ſupplet. ſed pedem non addit, quod potiſſimum erat. Quantum patuerint carceres & ſingulae arcuationes quam latae, longae altaeve alius ſuppleat. Tunc tamen ut ſubduxi rationem, comparato utroque pede, magnitudine par fuit Nemautenſi, anguſtius Arelatenſi: utroque tamen inferius ſtructura. Hoc enim ſemilateritium eſt imbecilli operis: & inornatum: illa tota ex lapide ſecto omnibus numeris & ornamentis perfecta. Pulchrum tamen & hoc fuit, nec me poenitet A FVNDAMENTIS RESTITVISSE. utinam, nunc, tu me Aedilis, PROBES, & quod magis opto, DEDICES.

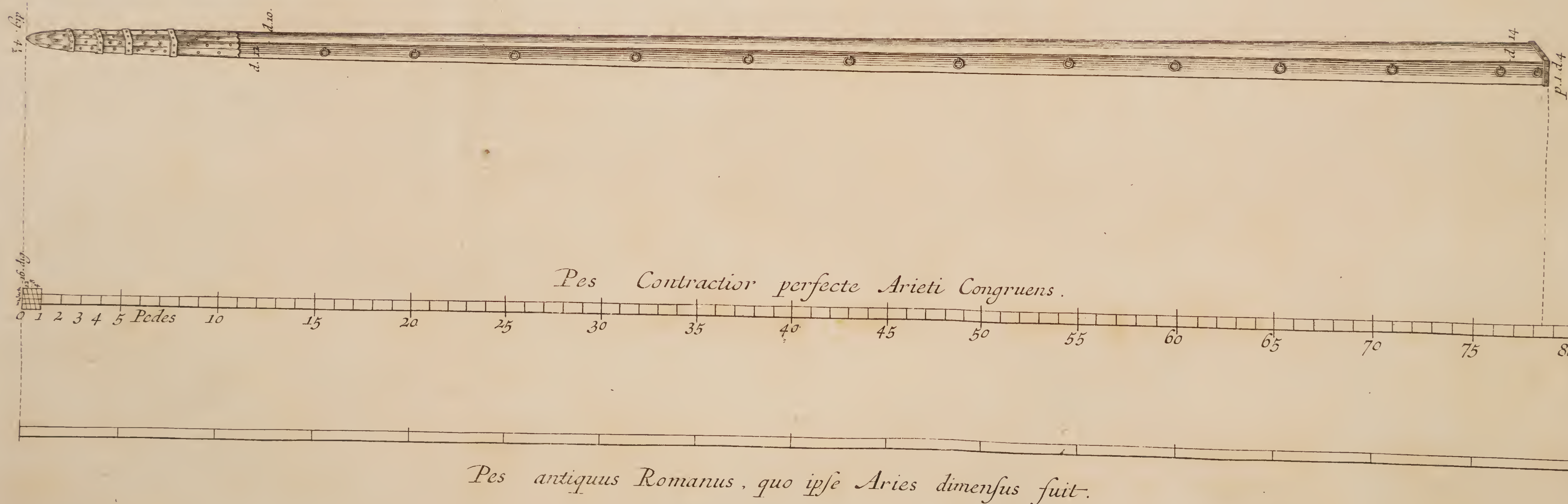
ARIES GERMANICUS.

HEilbrunnae, quae Imperii urbs eſt in vicina Suevia: unius diei itinere ſupra Heidelbergam, ad eundem Nicrum ſita: inter alia ejus loci pulcra, Trabs eſt abiegna quadrilatera longa ped. LXXVIIII. & ſemiſſem, uno cubito minor illa, qua uſus eſt M. Antonius IIIvir in bello Parthico, quae LXXX. fuit: ſed illa ſtructulis fuit: haec ex una eademque arbore. Roſtrum palmipedale ex ſolido ferro, retro ſub collo craſſum & latum dig. IX. minut. II. ante ubi tenuiſſimum, & velut in promuſcidem deſinit, dig. IV. & ſemiſſem. Ea facile fuit omne prohibendi commentum eludere: ut quae ſaccis ſuppoſitis nec averti nec excipi poſſet, ipſos cum muro perforans: nec caput facile decuti, trabi quaſi innatum. Atque id circum circa laminis ferreis longis pedes X. dig. IV. ex capite dictis illigatur. Inſuper illae laminae IV. circulis revinciuntur: qui lati dig. 3. minut. II. craſſi min. III. Spatium inter eos ſubinde augeſcit: & a primo ad alterum pedale fit: ab illo ad tertium cubitale vel ſesquipedale. Ad eumdem modum arbor a capite ad imam calcem regrediens

in Tom: 2. Pag: 193.

ARIES Heilbrunensis.

Pedes LXXVIII Semis

Pes antiquus Romanus, quo ipse Aries dimensus fuit.

diens paullatim crescit: ubi lata in imo palmos III. dig. II. crassa ped. I. & quod excurrit: a capite contracta plus quarta parte minor. Id quod factum existimo, ut ἰσόῤῥοπος esset: vel urgens a tergo pondus ruentem per subjectos toros machinam magis atque magis propelleret. Utroque latere annulos habet ferreos XIII. crassos min. 3. latos in diametro dig. III. min. II. per eosdem trajectos rudentes putem ad retinendum vel incitandum. Annulus, qui extremam oram concludit, latus dig. II. min. II. crass. min. 18. Haec totius machinamenti Symmetria est: cujus rationem minute & mensurate in pictura secutus sum. Cujus aetatis sit, nunc non inquiro: ex forma tamen videas, quae rudis & adhuc a prima inventione, posteriore & deteriore aevo natum. Et Valturius simile aliquid pingit aut fingit: & ferrum illud prominulum, quod suo Arieti aptat, plurium laterum facit. Vidisse potuit tale aliquid tunc paullo ante inventis tormentis, & usu receptis: omni hac arietaria machinatione neglecta.

Arietis hujus figuram, quae in nimium spatium porrigebatur, & chartae fines longe excedebat, ad minorem modum reducere, cum ipsi ostendissem, in meam gratiam non refugit, licet mille laboribus obsessus, Vir Eximius, & Collega conjunctissimus, *H. Boerhavius*, qui cum omnium fere scientiarum spatia peragraverit, praecipuum hodie inter Medicos & Mathematicos nomen habet, & Academiae nostrae singulare ornamentum & decus merito aestimatur. Ex ejus ergo delineatione Arietem illum hîc exhibemus.

CLARISSIMORUM ET DOCTISSIMORUM VIRORUM

EPISTOLAE,

PARTIM EX

BIBLIOTHECA LEIDENSI,

PARTIM ALIUNDE DEPROMTAE.

CLARISSIMORUM ET DOCTISSIMORUM VIRORUM
EPISTOLAE.

EPISTOLA I.
BERNARDUS ORICELLARIUS
Francisco Cataneo Diacetio S. D.

Uaeris, quando nos in urbem Massiliam, tanquam in portum, receperimus, quo pacto vitam, quam veteres dixere vigiliam, traducamus. Ego vero tibi cumulate satis in hoc ocio facturus, urbis situm, adjacentisque regionis oram, incolarumque mores describere institui, quo & tu, quod postulas, facilius percipere, & nos commodius narrare, possimus. Massilia in colle haud satis edito sita, triquetra fere forma, aditum tantum habet a terra, quae Galliam respicit & Septentriones: per caetera mari abluitur, quod partim sua sponte se insinuat circumflexo littore, partim opere atque arte immissum, portum supra caeteros, quos vidimus aut audivimus, tutissimum efficit. quippe manufactus parvo abrupto spatio occidentem versus, quo mare includit, intra se aperit inconspicuam latitudinem tam abdito recessu, ut nullam saevitiam maris pertimescat: rursus ab externa vi maleficioque, ferrea catena obducta faucibus, reddatur incolumis. Adjacet & portus genus alterum, quantasvis navium patiens, siquidem mare proximum parvulis crebrisque inter se insulis distinguitur, pumicas incolae appellant, quarum pars in dorsum porrecta speciem portus praebet, profundo interjacente salo, vi nulla ventorum repercusso, ad fidam simul & commodam navium stationem. nunquam enim ibi factum naufragium, memoriae proditum est. Hic locus a continenti distat circiter millia passuum tria, quo, quidquid mare portumque interest, mons continet magna altitudine; cujus radices ab ea parte, quae ad urbem vergit & Septentrionem, portum cingunt in C litterae similitudinem, ubi navalia salinaeque. Caetero autem sinu, qui urbi adjacet, in cornua curvato, constratum mare molibus iter praebet ad portum obversantibus: quippe ibi profunditate statio navibus commodior frequentiorque usus est, plurimis officinis tabernisque sinum complectentibus, qui erectus in theatri speciem meridiem versus plurimo solis repercussu albescente mare lucet,

prospectansque adversum montem mirum spectaculum praebet, cum hemicycli forma conspicua ipsa per se, tum ardui montis prospectu, cujus apici delubrum impositum phari instar specula existit, quae velis interdiu, noctu igne, significet modo adventare naves, modo mare a praedonibus quam maxime tutum. ut ibi naturae munere ad illustrandam Massiliam mons constitutus esse videatur. At caetera regio, quae ab urbe protenditur satis amplo interjecto spatio, continetur praeruptis montibus in circuitum ductis. ab his perennes liquidique fontes manant, fluentes per declivem latitudinem, distinctam collibus frequentemque villarum aedificiis, quorum uberior, veluti princeps, modo subterraneo, interdum arcuato opere influit urbem ad libram summae altitudinis: unde per declivia distinguens corrivatos latices castella lacusque ad xxx. efficit, interim salientibus ipsis ad voluptatem & mundiciem civitatis. res digna memoratu, vel si id nulla Massiliae descriptione recenseas, quippe quae referat pristinam antiquitatem. solidum enim opus est, veterisque structurae genere coagmentatum, &, quod supra fidem videri possit, minime ad hanc diem cognitum, a quo capite fonteque tamen ubertas aquae derivetur, cum ad eum perscrutandum periti homines, aquarum ductu inmissi, ad quatuor milia passuum processerint. Verum ut ad incolarum mores descendamus, ea gens Massiliensium est, ut Gallorum licentia simul admixta commercio cum vetere frugalitate utrumque redoleat. scimus enim, Cicerone Plautoque authoribus, probatissimos omnium habitos Massilienses mores. quin immo Cicero ipse eorum disciplinam gravitatemque tanta praedicatione prosequitur, ut non solum Graeciae, sed fere cunctis gentibus anteponat, laudarique instituta eorum facilius posse existimet, quam adaequari. sunt enim Massilienses, ut in Narbonensi Gallia, cincti undique barbaris nationibus, frugi admodum homines, humanitate & gratia singulari, & qui nullo officii genere vinci patiantur. procliviores tantum in Venerem epulasque quam sat est. foeminis tamen, quamvis in propatulo usus licentior, domi castitas adest supra caeteras, quae Gallias & Hispanias incolunt. His expositis facile cognoscere poteris, quo pacto vitam, ne dicam vigiliam, ducamus. in promptu enim id est, ac veluti e corporis partibus venustas existit, ita ex membris, ut ita dicam, quae ad corpus Massiliae pertinent, oritur vivendi modus, quem sectamur, natura ipsa loci ac veteri studio adducti. Jam primum omnium nullis obligamur legibus, constantesque esse tantum in sola varietate delectat; modo in hortis sumus, aquis vicissim umbrisque refertis, modo ruri, saepiusque in mari. nam quas diximus, pumicae, commodam affluentemque piscationem habent, tunnorum praesertim; quorum proventum, ut est interdum annona feracior, xl. millium excessisse numerum multi affirmant. quippe non magis navium quam piscium statio est, pro regione loci coelique temperie: nam & hi quoque maris saevitiam sentiunt, recepisseque se ex rapidioribus undis in tranquillo gaudent. hinc saepe videas frequens piscatoribus propinquum mare; quorum labor, propterea quod usu minime ingratus est, obversantes magnopere delectat, ipsique praedae suae adesse advenas mirifice afficiuntur. At ager ferarum aviumque ferax,

rax, expoſita venatio aucupiumque nos non modo delectat, ſed afficit: brevi enim indagine quantamlibet praedam reportare facile eſt. neque mirum rivis interfluentibus colles veſtitos multiplici genere arborum arbuſtorumque gratiſſimum receptaculum, aviario vivarioque prope conſimile, &, quod maxime voluptatem cumulat, neceſſe eſt, ut ſaepe incidas in villas praediaque inhabitantium, qui nos pro more Gallico ſumma comitate ſuſcipiant, vimque afferant ſi detrectaveris. alacres enim per ſe agreſtis locus ac maxime voluptarius licentiores facit. ibi mira feſtivitas, mira hilaritas, ac ita domeſtica conſuetudo, ut jam antea fuiſſe una ſaepius futuroſque eſſe diceres. tanta comitate ſeſe Maſſilienſes agunt. His voluptatis illecebris mirum eſt, quam venuſte interſint ſtudia litterarum, quam facile ingenium diutino uſu obtuſum acuatur, reddaturque in integrum, ut ſi quid ſcribendo exaraveris, brevi veluti alter judex accedas, ſingula undique circumſpectando firmiori quodam judicio conſtituas. Hinc deſcriptio, quam te authore ſuſcepimus, etſi pro argumento minus eleganter, tamen flumine aliquo ſuccedit. Poteris id percipere e ſcriptis, quae nuper Pallanti filio miſimus, quibus complectimur praelium ad Tarum amnem, in quo pergratum mihi feceris, ſi tuum de illo judicium ſolita ſedulitate interpoſueris. ſcis enim nullo lenocinio magis nos poſſe affici, quam illa tua Catanea ſeveritate & gratia: Catoniana volui dicere: ſyllabae me decepere. Verum ut redeam ad ſeria, omiſſis jocis, cumula tantas Maſſiliae dotes, unde oritur vigilia noſtra, jam enim ita vocare liceat, tanto adjuncto comite. *Timo Coſmus Scalia* vir integritate vitae, doctrina ac ſuavitate ingenii ſingularis. unde illi Timonis inditum nomen. hic Genuae natus claris parentibus, cum exacto aetatis robore ſeſe recipere e fluctibus humanarum rerum deſtinaſſet, urbem Maſſiliam, ubi reliquum vitae tempus degeret, ex omnibus delegit. quod ipſum maximo argumento eſt urbis ſitum caeteris omnibus longe eſſe praeferendum. probari enim re ipſa ab erudito homine, qui cuncta fere maria terraſque adiſſet, vel in maximis laudibus fuiſſe non ignoras. Cum Timone igitur copulata quam primum amicitia eſt, conjunctum ſtudium. nam & ipſe taedio rerum civilium, quibus ſemper adfuit, ſe litteris & ocio reddidit, quas a pueritia ſectatus eſt. Hinc videres alterum Cavaccium re ipſa philoſophantem nos proſequi, frequenter cum eo eſſe, voluptates omnes, quas ſupra memoravimus, una capere, tanti viri interventu gratiores. Haec ſunt quae tibi habemus referre de ratione vivendi: in quo paraphraſis tua de coelo forſitan breviorem orationem poſtulat, argumentum vero ipſum, quando Timo interveniat, vigilior ipſa vigilia, multo longiorem. Vale.

De *Oricellariis*, Italis *Rucellai*.

Palatium *Oricellariorum* Florentiae olim magnificentiſſimum exſtructum, idemque vel hodiedum e praecipuis Nobilium palatiis eſt. eſt autem in via Vineae, cum oppoſita porticu, quod inter argumenta potentiſſimarum in rep. familiarum habetur. architectura ſatis pulchra eſt ex delineatione *Alberti*, hominis eruditione clari.

In fronte Eccleſiae D. Mariae Novellae, quae Dominicanorum eſt, & praeſtantioribus Florentiae eccleſiis accenſetur, legitur:

JOANNES ORICELLARIVS PAVLI F. AN. SAL. MCCCCLXX.

Porro ipſum templi limen, inſerto porphyretico marmore, diſtinctum eſt in formam teſſerae, cujus anteriora habent:

Bin-

Idem procul dubio, qui descriptarum epistolarum auctor est, forte fundamenta jecit, sive, ut vocant, primum lapidem. Ceterum valvae ejus templi pulcherrimae sunt ac pretiosissimae, quemadmodum & tota frons miro artificio magnisque sumptibus ex vario marmore tessellata est. Paulus Jovius Histor. sui temp. lib. I. *Quae res, sicuti Bernardus Oricelliarius, qui tum Florentiae publicis consiliis interfuit, in historiis asseverat.* Scripsit *Bernardus* de bello Italico, sive de adventu Caroli VIII. Gallorum Regis in Italiam, quae Historia manu exarata servatur in Laurentiana.

Scripsit praeterea de bello Pisano; de bello Tiphernatico; & de bello Milanensi. atque hi libri reperiuntur in bibliotheca Strozzarum.

Fuit & *Hannibal Oricellarius*, natus e sorore *Joannis Casae*, Archiepiscopi Beneventani, ut patet ex epistola ejus scripta ad *P. Victorium*, ante *Johannis Casae* Latina monimenta. Haec Cl. *Brencmannus*, Vir Doctissimus & mihi amicissimus, qui hanc epistolam & sequentem mecum communicavit. ceterum *Aloysii Oricellarii* praestantissimi adolescentis meminit *Gualdus* in vita Pinelli pag. 352. Edit. Londin. *Joannis Oricellarii* meminit *Pier. Valerian.* de infelicit. literat. lib. II. pag. 58. *Carolum Oricellarium* laudat *P. Victorius* lib. X. Epist. 7. De familia *Oricellaria* & Viris in illa illustribus late agit *Eugenius Gamurrinus* in Historia Genealogica familiarum Etruriae & Umbriae Nobilium, Italice scripta & edita Florent. 1668. Tom. I. pag. 274.

Franc. Cataneus Diacetius ex nobilissima & antiquissima Florentinorum familia, quam *Scipio Ammiratus* in libro Italice scripto de familiis nobilibus Florentinis parte prima in initio late describit, & pag. 12. hujus *Francisci*, quem Philosophum vocat, vitam & opera recenset, & *Benedictum Varchium* Italice, *Eufrosium Lupum* latine ejus vitam scripsisse docet. vide & *Ghilini* Theatr. Literator. tom. II. pag. 88. fuit Platonicus, discipulus *Mar. Ficini.* Opera ejus edita Basileae 1563. cum praefatione *Theodori Zwingeri*, inter quae Declaratio istius metri Boëthiani, *Tu triplicis mediam naturae cuncta moventem*, inscripta huic *Bernardo Rucellaio.* filiam ejus *Cassandram*, viduam *Caroli Pandolfini* duxit *Robertus Acciaiolus.* vide etiam de hujus familiae splendore & de nostro *Francisco*, eundem *Gamurrinum* tom. I. pag. 309. & seq.

EPISTOLA II.

BERNARDUS ORICELLARIUS

Roberto Acciaiolo S. D.

NEapoli cum essem, perlegeremque monumenta ingenii, quae *Pontanus* templi parieti incisa posteris reliquit (erexit enim ille sibi perspectissimo loco aediculam marmoream) ecce mihi senex supervenit, pedisequis nonnullis priscae disciplinae sectatoribus. Tum super ea re habito ultro citroque sermone, denique in eum devenimus, authore me, quisnam e veteribus praecipue deligendus foret, quem in Historia sequeremur. Insederat jam animo, exardescente armis Italia, gesta Caroli mandare litteris, cupiebamque ex doctissimi hominis judicio facere mihi documentum. Igitur *Pontanus* ad suos conversus, praeludite, inquit, si placet, certamini, ea disserendo, quae proximis Saturnalibus inter bellaria admisimus. Nam quaestio per se digna est, de qua verba multa faciamus: siquidem pauca pro tanta re praecepta Historiae extant. & Ciceronem ipsum, Eloquentiae lumen, scimus se ab hoc scribendi genere abstinuisse. Tunc e condiscipulis alius alia, ut inter coenam collocuti fuerant, recitavere. Utebatur enim senex, reliquiae prisci temporis, vel symposio, ad fovendas aetate simul ac studio confectas vires, relaxandumque ab intentione animum, quo acrior excitaretur. *Puccius* igitur, cui primae partes in

in triclinio obvenerant, retulit, videri ſibi in Hiſtoria, veluti apes in favis ipſis conficiendis ſolent, undique decerpendum eſſe quod in opus noſtrum conferatur, ita tamen compoſita oratione, ut ſuis diſtincta numeris, noſtra, non aliunde accerſita ſit. At *Marullus* pro ingenio non adeo fecundo tutius fore contendebat, ut e veteribus certum ſcriptorem ad imitandum proponeremus, eumque tanquam ducem ſequeremur. Verum quod *Puccius* omiſiſſet de ſtilo ac genere ſcribendi id ipſum maxime probare, quod inter arduum depreſſumque aſſurgat: ac, ne recederet a Saturnalium licentia, eam in re Venerea ſibi maxime dari virgunculam concupiſcere, quae primo renitens obluctetur, denique cedat expugnata blanditiis. At *Laſcharis*, qui tertius in ordine convivarum fuerat, non multum abeſſe dixit ab ea imitatione, quae certo duce niteretur, dummodo nova nimiſque ardua declinaremus. quod autem ad phraſim attinet, eam cenſere minime improbandam, quae nec ocioſa torpeat, nec luxurians laſciviat: atque ut in machinis tractoriis id maxime genus probatum fuiſſe ab architectis, in quo nihil libramenti deperiret, cunctaque puncto temporis verſarentur, ita laudatum in narratione ipſa, ſi nihil ſuperſit nihilque deſideretur. Haec praeludia cum excepiſſet *Pontanus*, ordine, inquit, agenda quaeſtio eſt, primumque de litteris diſſerendum, quae, ut caetera cuncta ab infimo nata, id incrementi habuere, ut Catonis ſenioris aetate illuſtrarentur, rudiores tamen quam pro tanto imperio, ſed quae majeſtatem Quiritum veterum retinerent, quippe cum Sabinis jam primum conſociata republ. tetricam illorum diſciplinam ſapere videbantur. Catonem permulti ſubſecuti, inſignes illi quidem eruditione & copia innovationis, verum prae his, quos tulit aetas C. Caeſaris, obſcuriores. pubeſcens enim antea Eloquentia tum primum adulta, qua tempeſtate, ut ex Ciceronis ad Lentulum & Atticum epiſtolis perſpicere licet, magna ſcriptorum ingenia provenere, & quae fulgore ſuae claritatis inſequentium aciem perſtrinxerint. nam etſi poſthac homines Graecis artibus maxime dediti in ſummos viros evaſere, candorem tamen priſtinae aetatis minime ſunt aſſecuti. licentiores praeterea innovationibus ac laſcivienti quadam luxurie extitere, quam vel a Graecis ipſis, vel ſuopte ingenio aucupati ſunt. fit enim vitio naturae, ut cuncta a parvis initiis orta, ubi ad faſtigium pervenerint, nimia ſui inconſtantia prolabantur. His ita expoſitis conſequens eſt, ut deſcendamus ad eos authores, e quibus elicere poſſimus optimum ſcribendi genus. Caeſar ac Saluſtius ambo procul dubio inter inſignes excellunt. quorum diverſa vis ingenii laudem fere parem conſecuta eſt. ille purus, nitidus, fluens, & qui referat dictatoriam majeſtatem, ingenuo decori conjunctam. hic prorſus elegans, vehemens ac ſingulari brevitate diſtinctus. alter refert eundem animi vigorem, quo bella geſſit. alter, quae accepit, ita ponit ob oculos, ut res ipſa agi videatur. verum Caeſar tanquam ſeminarium, Criſpus lex & exemplar Hiſtoriae eſt: ita tamen, ut moroſis anſam fortaſſe praebuerit inſectandi verba excerpta ab Originibus Catonis, redolentiaque nimiam antiquitatem. At Livius ut magna vis aquarum profluens inſignem ſpeciem praefert, modo altiſſimo alveo, modo tenui, interdum rapido,

do, ac freto magis, quam torrenti ſimilis. nam & copioſus, & acutus, & gravis, par Graecis, quos ille aemulatus eſt, ſupraque poſteros, quibus ille ſingulari magnitudine praeripuit imitandi facultatem. quippe cui ſi datum foret, ut Romae ortus patrium ſermonem nactus eſſet, cunctis proculdubio praeponeremus. Poſt Livium, longe procul a ſe relinquentem proſequentium turbam, non habemus, quibus nitamur ſcriptoribus, uſque ad Cornelium Tacitum. hic ſeneſcentibus jam litteris priſtinum nitorem reducere conatus eſt. conſulari enim viro par dignitas fuit, ſuis nixa viribus priſciſque artibus. Verum dum veteres aemulari contendit, longe abeſt a priſtina dignitate & gratia. vehemens tamen & gravis admodum in concionibus: ut hoc a Livio, illud a Criſpo traxiſſe videatur. Supereſt Q. Curtius, poſt quem ulterius in Hiſtoria progredi nefas eſſe arbitror, ſiquidem Veſpaſiani temporibus, quibus ille vixit, cunctis pro doctrina dignitas defuit in hac ſcribendi facultate. Hunc e ſectatoribus Graecarum artium Alexandri Macedonis geſta, minime prius Latinis celebrata litteris, illuſtravere, quae ipſe vel e Graeco tranſtulit, vel ita mutuatus eſt, ut & figuras & phraſim aucupetur, nativo quodam lepore & gratia, ne dicam Venere, conjuncta, non adſcita. Haec cum ita ſint, noſtra quidem ſententia eſt, ut ex his quos praepoſui, modo hunc, modo illum pro re atque genio, cui praecipue indulgendum eſt, ad imitandum praeferamus: dummodo e diverſis concentibus concinnemus modulationem, quae ex organo noſtro proficiſci videatur. Haec *Pontanus*. Sed quorſum tam multa, inquies, Roberte? nempe ut intelligas, quae *Puccius* noſter caeterique Pontanicae diſciplinae ſectatores diſſeruere, in caſtigandis ſcriptis noſtris de Re militari non procul a *Pontani* ſententia cenſuraque abeſſe.

EPISTOLA III.

JULIUS PFLUG

Ad Menterum, de Dialecticis Graecis & Ciceroniano Eraſmi.

QUod tardius aliquanto, quam tu fortaſſe expectaſti, literis tuis reſpondeo, purgarem me multis ſane verbis, ſi tuo in me amori diffiderem. Nunc vero quia ſentio, quanti me facias, illud mihi perſuadeo, ut ego mihi dicam, te ipſum pro me eſſe locuturum. Quamobrem non tam, quod rem neceſſariam me facturum arbitror, quam ut conſuetudini ſerviam, cauſam ſilentii mei tibi breviter exponam. Cum mihi redditae eſſent literas tuae, idque Lipſiae ſtato illo mercatus tempore, reſcripſiſſem ſubito, niſi meum de Ciceroniano *Eraſmi* judicium requiſiviſſes. Cui voluntati tuae cum deeſſe nollem, erat antea liber ille legendus mihi, quam reſponderem. Sic enim ſtatuebam, iniqui eſſe judicis de ſcripto alieno, cauſa non cognita, pronunciare. Itaque cum eſſem tam valde occupatus, rem in aliud tempus diſſerendam putavi, cum vacuus ipſe ad me illum librum accurate cognoſcendum, & ea quae vel-

velles explicanda dare poſſem. Sed poſtea ita cecidit tamen, ut quem ocii fructum ſperaveram, ille mihi datus non ſit. Nam extiterunt negotia non parum multa, quae me a lectione librorum, & a ſtudiis illis, in quibus conquieſcere ſolitus eram, divellerent, quibus quidem negotiis implicitus fui, donec iis, quae mearum erant partium, confectis, caetera in fratrem transfundere liceret. Quod cum non ita pridem contigerit, ut vere affirmare poſſum, quia intelligis me citius reſcribere non potuiſſe, accipies, ſi te bene novi, excuſationem meam. Ac nunc quidem, ut ſingulis epiſtolae tuae partibus ordine reſpondeam, perjucunda mihi erit gratulatio tua, in qua quidem ſe ex omnibus partibus amor in me tuus oſtendit, ac quoniam me ad amicitiam colendam provocas, non committam ego, ut meum in eo genere officium deſiderare poſſis. Atque utinam non tam longo locorum intervallo diſſiti eſſemus, ut & ſaepius inter nos congredi, & coram ſigna benevolentiae noſtrae dare poſſemus. Quod ſi rarius fiet, quam ego velim, rationem tamen inibo, ut per literas tecum quam ſaepiſſime loquar, & de omnibus rebus communicem. Nam cum e maxima periculi flamma ereptus, domum tandem ſalvus redierim, hunc quaſi portum, in quem poſt longam jactationem invectus ſum, eo libentius tenebo. Atque ut deſiderium earum rerum, quas reliqui, tolerabilius feram, certum eſt, in conſuetudine hominum mei amantiſſimorum, quam ſuaviſſime conquieſcere, vel ſi illi abſentes ſint, ex hoc literarum quaſi colloquio delectationem petere. Quod autem mihi de otio meo & ſtudiis Philoſophiae gratulare, agnoſco illud tuum ſolemne, ut ex commodis amicorum non minorem capias voluptatem, quam ſi tua eſſent. Utinam vero tantos in eo genere doctrinae progreſſus haberem, ut & tu recte gratulareris, & ego tandem, quam tribuis, agnoſcere poſſem. Sed res ita ſe habet, ut praeclare mecum agi arbitrer, ſi Academiam illam, in qua Princeps eſt *Lazarus Bonamicus*, vir aetatis noſtrae omnium (quod pace aliorum dixerim) doctiſſimus, non dedecorem. Venio nunc ad ea, in quibus tu quidem judicium meum requirens petis, ut de Dialecticis & Ciceroniano *Eraſmi* quid ipſe ſentiam, explicem. Horum alterum faciam ſane libenter. Eſt enim leve, quod imponis, onus, alterum vero facturus ſum, non libenter illud quidem; ſed tamen, quia tibi petenti nihil negare poſſum, facturus. Ac primum quidem de Dialecticis accipe. Cum τὰ λόγικὰ diviſa ſint in partes duas, in rationem judicandi & inveniendi, in utraque longe omnium, qui ſunt aut unquam fuerunt, Principem eſſe Ariſtotelem, tu ipſe optimus es teſtis. Sed ſecundum hunc in ratione judicandi, mea quidem ſententia & eruditorum omnium, quos quidem ego audivi, primas tenet Alexander, ſecundas Boëtius. Has ego Ammonio deferrem, ſi paulo uberior eſſet. Simplicius eſſet quidem in Principibus hujus artis habendus, ſi non aliud ageret. Nam in eo libro, qui in manus meas venit, totus eſt ἐν τοῖς μετὰ τὰ φυσικά. In ratione autem inveniendi, Ciceronem antepono omnibus. Qui profecto in eam partem non parum lucis intuliſſe videtur, cum quae apud Ariſtotelem fuſa eſſent, & quodammodo diſperſa, in genera cogeret, ut locos, qui pene infiniti ſunt, facilius memoria tenere poſſe-

mus. Huic si quis illam Agricolae partitionem τοπικὴν addendam existimet, nihil sane impedit. Hactenus de iis, qui τὰ λογικὰ persecuti sunt, vel potius de scriptis eorum, quae extant. Nunc vero de Ciceroniano *Erasmi*, quando ita tibi videtur, cognosce, feram autem judicium, non hercle magis, quam existimem me afferre posse, quod te fugiat, quam ut tibi amantissimo mei morem geram. Ac ne longum faciam, si tanta esset verborum sylva apud Ciceronem, ut omnia, quaecunque ad dicendum proponerentur, illis ipsis explicare possemus, fortasse neque *Erasmus*, neque quisque alius, Ciceronem solum in ratione Latine loquendi visitandum esse, negaret: sed cum ille non omnia, de quibus dicendum est, fuerit persecutus, nisi de quacunque re proposita loqui velis, vocabula multa ab aliis authoribus sunt mutuanda, statuit *Erasmus*, etiam alios bonos authores imitandos esse. Nam ita mihi ille sentire aut sentire debere videtur. Ego vero, quanquam concedo, multa propria rerum vocabula in Cicerone desiderari, eaque, si opus sit, ab aliis autoribus sumi oportere: tamen illud affirmare possum; si quis Ciceronem solum recte imitetur, eum Latinius, aptius, atque ornatius de quacunque re proposita dicturum esse, quam quemque alium. Nam illud inter Eruditos satis constat, duo esse vocabulorum genera, alterum quidem publicum, alterum vero privatum, illud convenire in omnia, hoc autem singularum scientiarum esse proprium. Publicis Ciceronem abundare praeclare intelligitur, quicunque scripta ipsius diligenter cognovit. Etenim sive docere velis, sive delectare, sive monere, suppeditabit Cicero verba, quibus ad propositum facere possis. Nulla est enim in ullo genere orationis laus, cujus non perfectio aliqua (ipse dixit *Conatum*, ut par fuit viro parum de facultate sua statuenti) in scriptis ejus eluceat. Quare si quis talem tamque praeclaram facultatem consecutus fuerit, quid erit, de quo ille non perbene Latine loquatur? neque vero me movet illud, quod dici solet, privata quaedam vocabula ab aliis autoribus petenda esse. Quasi vero non possimus aliquem recte imitari, si in ea ipsa imitatione adhibeamus aliqua, quae aliunde sumpta sint. An censes eum, qui in meditatione armorum, aliquem praeclare imitetur, ejusque similis sit in incessu & toto corporis motu, si forte aliud armorum genus arripiat, ab illius, quem imitatur, similitudine recessurum? Hic ne erres, quanquam tu quidem minime erras, sic habeto. Imitationem eam esse rationem, ut vestigia alicujus eatenus persequamur, quatenus tales, qualis ille est, efficiamur. Quamobrem si quid sumam ab aliquo, quamvis illius similitudinem non continuo arripio, fit, ut aliud sit imitari, aliud vero sumere, seu mutuari. Cum praesertim hoc non tam eo pertineat, ut similes efficiamur alicujus, quam ut ab aliquo, quod habere velimus, auferamus. Atque ut tota haec ratio ad id, quod quaerimus, accommodetur. Si Ciceronem recte imitabere, talis eris, qualis ille. Nam tali locutione tam emendata, tamque eleganti uteris, quali usus est ille, eodem modo verba collocabis, iisdem quasi insignibus orationem distinguens. Simili ratione de tenuibus submisse, de mediocribus temperate, de gravibus denique graviter, dices. Breviter, nihil erit in toto veluti corpore ora-

orationis, quod non erit elegans, nitidum, aptum, pulchrum. Hîc si aliquot vocabula a Jureconsultis, aut Medicis, aut Theologis fueris mutuatus, non continuo illos imitabere. Nam cum imitationis proprium sit, talem efficere, qualis sit ille, quem sibi aliquis ad imitandum proponat, illud autem sumere ab aliquo aliquot vocabula non efficiat continuo similem ejus, a quo suminus, licebit certe unum aliquem solùm imitari in loquendo, etiamsi privata aliquot vocabula ab aliis fueris mutuatus. De qua re ut paulo enodatius agam: Quis existimabit eum esse Ciceronis similem, qui singula illius vocabula, eaque non juncta more ejus proferat? Nemo profecto, qui modo sapiat. Est igitur imitatio posita in conjunctione verborum, atque structura, tum in toto quasi corpore orationis. Quod ipsum si praeclare imitaberis, etiamsi aliquot vocabula ab aliis fueris mutuatus, eris nihilo secius Ciceronianus, & laudabilis eloquentissimi viri imitator. Quae cum ita sint, poteris tu quidem Ciceronem solum imitando, tibi egregiam Latine loquendi facultatem parare. Egregiam dico? Imo multo praestantiorem, quam ille habeat, qui omnes alios authores vel optimos imitetur. Neque id injuria. Etenim si omnes alii boni Latinitatis autores in unum conferantur, cum hoc uno comparari non poterunt, ut doctissimus quisque magna authoritate sentit & loquitur. Quis igitur non malit unum hunc imitari, quam caeteros illos tot ac pene infinitos? Huc accedit, quod si varios imitabimur, naturalis ille nitor & succus orationi inesse non poterit. Ut enim ex varietate cibi malus gignitur sanguis, & ex eo color non bonus: Ita si ex variis stylis unam orationem confundas, eam sanam esse posse & bellam, verisimile non est, perinde ac si illam naturalem quasi sanitatem orationi ademeris. Obsecro te quo reliquum feceris, quod vel splendorem, vel decus habeat? Quamobrem si constitutum est illud, Ciceronem unum imitandum esse, ut ego nihil addam praeterea, per te statuere poteris, quid ego de Ciceroniano *Erasmi* sentiam. Haec fere sunt, quae tibi quaerenti respondeam, respondenda esse putavi. Quae quidem tum mihi verissima esse videbuntur, cum ea a sensu tuo minime abhorrere intellexero. Libros Pandectarum Norinbergae imprimi arbitror te audisse. Adjicientur illis, ut spero libri autenticorum Graeci: opus erit praeclarum & bene emendatum. Vale, ac mihi quam primum rescribe. Cal. Decembr. Anno M. D. XXVIII.

EPISTOLA IV.

[1] NICOLAUS NICOLAI

Hadriano Nicolai Mario, Advocato magni Consilii, Fratri carissimo S. P.

Mechliniam.

FRater carissime. Scripsimus nuper satis prolixe ad omnes, respondimusque ad singulas literas vestras, quanquam id properanter, quod tunc in eo essent negotia, ut statim mittendus veredarius crederetur: qui quum hactenus retarda-

[1] Quaedam Epistolae *Joannis Secundi* & *Nicolai* hujus editae in Appendice Gudianar. n. LII. & seqq.

datus est ob ingruentia negotia, visum est has tibi superadjicere, ut aliae nostrae literae minus vetustae tibi videantur.

[2] Cursus tuus glacialis quantopere placuerit nobis, ex aliis nostris literis intelligere potes: Vetustatem illam plane refert, & miram majestatem habet. Quaedam tamen (ut cuique sua est sententia, & ut delicatuli sumus) communicato inter nos consilio, mutari non incommode posse censuimus, ut ex exemplari, quod tibi mittimus, apparet. Quorum etiam rationem nonnullam adscribere libet, ut intellectis nostris consilis, ipse judicare possit, an ratum habere debeas, quod nos sine ullo praejudicio fecimus. Versus ille, *Si qua tamen dubio fallet te litera tractu*, ne omnino furtivus esset, pro (*tractu*) mallemus *ductu*: scis enim idem apud Propertium legi. Adde quod *ductu* suavius est atque aequabilius, praesertim hîc, ubi nihil durum requiritur. quamquam hoc parvum est. *Dein liquidum immotis prolabitur aëra pennis*: pro *Immotis* maluimus *tacitis*, ut versu magis fluente ac dulciore, melius ille volatus exprimatur: nam & ipsum verbum (*immotis*) gravius quiddam sonat, & collisio illa, non constantem illum & lenem volatum, sed perturbatum & ruptum magis significaret: quod discreparet a tua descriptione, & si verbera alterna alarum describeres, non malus esset is versus, quemadmodum nos in [3] Hodoeporico nostro versum fregimus, ubi remorum ictus graves atque aeque distantes, defatigato ac laborioso magnarum avium volatui comparamus, hoc modo

Haud aliter quam si tepidum protensus in Austrum,
Arctoasque nives horrentiaque arva pruinis
Effugiens, longo distinctis ordine turmis
Grus volucer cava remigibus natet aethera pennis.

Ubi male dicturus fuisse videor, *Grus cava remigibus volucer natat aethera pennis*:

Talos junctos facili arte locamus: Nos mallemus, *talos facili simul arte locamus*, aut tale aliquid: nam iis verbis, *facili arte* difficultas magis & labor exprimitur, quam facilitas, ob interruptionem atque hiatum sive absorptionem, ut vocant.

Sicut in immenso pelago &c. Dignius videtur, *Immenso velut in pelago*: *Vertitur ad clavi motum*: *Motum* humile videtur neque satis expressum, in comparatione tam bona: quare, mallemus (*nixum*) aut aliquid simile.

Circulus apparet circum spumantibus undis. Quum haec comparatio egregia sit, & plena rei, mallemus *spumantis aquai*, ut videlicet in majestatem quandam versus desinat. Adde quod *undas* saepius in hoc carmine habes. *Immotae stantes truduntur.* Verbum *truduntur*, praeterquam quod rude est parumque decorum, violentiam etiam habet, quae neque ipsi rei convenit, neque cum facilitate ejus, quod sequitur (videlicet *aequora tranant*) satis quadrat: quare (*vertuntur*) maluimus supponere:

Illasque Hollandis primum monstrasse colonis.
Unde olim trepidae nomen duxere tenentque.

Hi-

2 Vid. Poëmata *Hadr. Marii* pag. 72. ubi videbis pleraque ex sententia *Nicolai* emendata.
3 Nec hoc inveni in editis *Nicolai* carminibus.

Hi duo versus parum nobis placuerunt: parumque te digni, & cum caeteris non comparabiles visi sunt, sed magis Horatiani, & qui praeter mensuras parum haberent. Qualis & ille nobis est judicatus, initio carminis. *Et in calamo tibi liquor, haec dum scribo, gelatur*: quamquam hunc tamen reliquimus tuo judicio: Duos illos frater *Joannes* sustulit, inque eorum locum, octo alios plenos atque amoenos, uti res requirebat, substituit, hos versus

Ac primum Batavis artem monstrasse colonis:
Unde etiam crepidis regionis nomen adhaesit,
Raraque jam Batavos ignorat terra cothurnos,
Quos augusta colit per aquosas Flandria valles,
Et fecunda Brabantiacae per flumina gentes,
Cymbrique, Morinique, & gens infrena Sycambri,
Et fumosa cavis algens Germania campis,
Et quoscumque premunt glacialis sydera plaustri:
Stringit Hyems undas.

Quod saepius habeas, *undas*, mallemus *latices*, aut simile quippiam, quod ipsum dulcius esset, magisque responderet amoenitati terrae, de qua loqueris.

Sed haec omnia (ut dixi) sine praejudicio melioris sententiae fecimus. Neque dubitamus, quin optimam in partem sis accepturus: Certe ego plurimum te oro, ut idem in [4] Narcisso meo, inque epistola Elegiaca, aliisque omnibus meis facias. Quis enim nescit plura a pluribus animadverti, & aliena judicia, ut liberiora, ita fere meliora esse: Nam blandiri nobis ipsis solemus atque indulgere.

Scripsi *M. Everardo* fratri de statu magistri *Jasparis* in Hollandia pro te sollicitando: quod si isthic impetrari non possit, me hîc sollicitaturum. Neque est quod desperes te obtinere posse: Itaque tibi suadeam, ut magno animo id sollicitari cures.

Rotulum brevi confice, ibi quoque tuum negocium agam, nam & ego intererero ei rei.

Prothocolla & chartas magistri [5] *Francisci*, fratris nostri defuncti, cupio, ut colligas, ac seponas mihi in meum reditum, qui erit cum volam: vellem autem brevi, ob malas has solutiones, si istic vacaret bonus status, qualis est griffia vestra, quae mihi jam satis promissa est: sed nescio quid facere expediat: Nam si expectativam illius accipiam, & postea non vacet illa, vacent autem alia, ea res mihi damnosa futura esset. mirum autem quam senex ille *Vander E* nondum velit mori: Tu mihi scribe de illius mala valetudine, si gratum facere cupis: Quod si contingat illum mori, pro me statim sollicitetur. Quod si debilior fiat, aut aegrotet, & resignare velit suum statum sub pensione parva, aut saltem tolerabili 200. aut 300. florenorum annuorum, fortasse non inconsul-

4 Vid. *Nicol. Grudii* Eclogam *Narcissum*. p. 151.

5 Hujus *Francisci* nulla mentio fuit in commentario de Gente *Nicolai* post *Jo. Secundi* Poëmata: ubi pag. 449. *Nicolaus Everardus* dicitur quinque filios *Petrum*, *Everardum*, *Nicolaum*, *Hadrianum* & *Johannem Secundum* reliquisse. memorat *Valer. Andr.* in Bibl. Belg. pag. 236. *Franciscum Nicolai* quendam, Ordinis minorum Monachum, sed de ejus gente aut patria nihil addit.

ſulte fuerit id aggredi, quanquam magis e re atque honore meo eſſet, ſi libere ad eum ſtatum aut titulum pervenire poſſem: poſſem autem, ſi vacaret. Nam (ut libere tibi dicam meam ſententiam) ut me invitum revocari non patiar contra honorem meum, ita ſi mihi hic ſatis factum, ſatisque proviſum eſſet, nihil minus facturus ſum, quam me rurſum fortunae, & iſtorum finantiariorum fraudibus atque injuriis exponere: ſed contra curabo, ut ab illis non dependeam: quod per id officium fieri poſſet, quum a principe non habeat ſtipendium, ſed a vulgo. Quod ſi mihi aliquando contingat, & tu Mechliniae reſideas, hoc tibi libenter praeſtare cupiam quod nunc *Joanni*, ut mecum honeſte ac citra tuam aliquam impenſam agas, unaque vivamus hilariter. nam id omnino ſtatui, & praetera Dominam Matrem noſtram apud me ſine ullo ſuo ſumptu alerem, quamdiu illa vivet, & mihi unde victitemus Deus conceſſerit. Scio enim illi parum ſupereſſe, & non libenter eam in tanta puerorum turba degere, neque libenter oneri eſſe fratri: ut ut res habeat, Deus ſuam voluntatem faciat. Bene vale: meque ſingulis commenda: E Toleto die 25. Martii 1534. Hodie hinc ad vos redit *Joannes Schamelardus*, *Ludolfi* noſtri frater, videtur enim illi diſplicere Hiſpania: Ei dedimus Caeſarem unum gypſeum, unamque effigiem meam: per poſtas mittemus alias ex metallo: quia metuimus ne gypſeae rumpantur continuis quaſſationibus.

Repperi inter ſcripta manu *Bonaventurae Vulcanii*, commentarii formam de Gente *Nicolaia*, ex qua & *Scriverium* multa hauſiſſe video; ſed ego in tabella brevi hîc eam exhibere utile putavi. Caput, unde reliqui fluxerunt, fuit *Everardus a Gripskerke*, hoc enim nomine quidam ex poſteris etiam uſi, cujus filius *Nicolaus Everardi* Middelburgenſis, J. C. Senator Mechlinienſis, mox Praeſes Hagani Senatus, inde Senatus Belgici Mechlinienſis praeſes. obiit v. Idus Aug. 1532. hic habuit filios ſex. I. *Petrum Nicolaium*, Theologum ordinis Praemonſtratenſis, de quo vide *Joh. Secundi* Poëmat. p. 188. II. *Everardum Nicolaium* Praeſidem Senatus Friſiaci, mox Mechlinienſis, qui Equeſtri dignitate auctus obiit A. 1561. III. *Nicolaum Nicolaium*, *Grudium* dictum, quia Lovanii natus, Philippo II. Hiſpaniarum Regi a conſiliis, & Ordinis aurei velleris ab actis. qui reipublicae cauſſa in Italiam profectus obiit Venetiis 1571. & a Senatu Veneto honorificis exſequiis elatus. IV. *Hadrianum Marium*, ita dictum, quia *Hadriano* & *Mariae* die ſacro natus, Advocatum Mechliniae. qui deinde *Francisco Cranenburgio* ſucceſſor datus, Gelriae Cancellarius, obiit, Bruxellis 1568. Mechliniae in tumulo patris conditus. duxit *Petri Bloccii* filiam. vid. ejus Poëmat. p. 67. V. *Joannem Secundum*, Poëtam eximium, qui apud Nervios obiit, conditus in aede S. Amandi 1536. natus annos fere XXV. Errat autem vir doctus, H. V. R. qui nuper Belgice edidit Antiquitates Delflandiae & p. 412. Tornaci in aede S. Amandi eſſe conditum ſcribit, cum oppidulum, ab aede illa ita dictum diverſum ſit a Tornaco. VI. *Franciſcum*, cujus nulla a *Scriverio* mentio, ſed quem *Nicolaus Grudius* memorat hac epiſtola. praeterea *Iſabellam* vel *Elizabetham Nicolaam* Virginem ſacram, Latine doctam & pingere peritam. vid. *Jani Secundi* Poëmat. p. 146. ex *Everardo Nicolaio* nati *Carolus Nicolaius* Friſiae Senator, & *Arnoldus Nicolai* Praeſes Hagani Senatus, cujus meminit *J. Douza* fil. Poëm. pag. 89. ex *Nicolao Grudio* duae filiae, *Maria*, quae nupſit *Georgio de Lynde*, & *Helena*, quae ex *Henrico van Ameyde* protulit *Arnoldum van Ameyde*, ad quem, credo, eſt Epiſtola Lipſii DCCCXII. *Cornelii Nicolai* Senatoris mentio eſt apud D. *Heinſium* in Poëmat. p. 15. qui cujus filius fuerit ignoro.

EPI-

EPISTOLA V.

NICOLAUS NICOLAI

Hadriano Mario S. P.

CAriss. frater. Scribis te quaedam adhuc fratris carmina desiderare, quorum titulos sive catalogum manu ipsius habeas: De quibus quid sentiam accipe. Hexastichum ad Alciatum, id esse puto, cujus initium, [1] *Aureus hic Phoebus* &c. estque in libello fratris. Elegias duas ad Neaeram arbitror eas esse, quae in Neaeram scriptae extant in libro secundo elegiarum: Epigramma de Helena & Menelao, nunquam vidi, neque opinor ab illo conscriptum fuisse, sed conceptum: Id ipsum etiam judico de epithalamio funesto, quandoquidem ne nomen quidem unquam ab illo audivi, neque tu, opinor: & solet ille, quoties aliquid carminis fecerat, id nobis vel per literas communicare. Elegiam ad [2] *Saratum* tibi misi, & accepisti, ut tuae testantur literae. Distichon de Nevia illud existimo esse, in quo ponit comparationem nobilis canis, qui tamen lingat os canis ignavi. Epitaphium Legati Angliae vidi Montissoniae: id est in manibus Doctoris *Rodolphi* Cantoris Caesarei, quo adhortante scripsit, Est, ut memini, heroicum, decem fortassis aut duodecim versuum, Neque est, meo judicio, quod illud magnopere moremur, vel si quae alia minutiora desideramus, quum plurima habeamus praeclarissima. In his quaecunque mutasse te scribis, judicio tuo libenter subscribo, Ego quidquid illius habebam nuper per *Cornelium* ad te misi, qui mihi abs te literas rettulit: rursum autem excussi chartas meas, neque aliud invenio. Epitaphium fratris *Petri*, sic ut ad me transmisisti, publicandum censeo.

Tetrastichum tuum non elegantia modo ac facilitate, sed ipsa etiam brevitate mihi placuit. Vereor tamen ne lectores non satis plene mentem fratris intelligant. Itaque fusius ego idem argumentum sum prosequutus, relictis tamen omnibus pene Versibus tuis integris, quantum quidem licuit propositum ipsum ac thema nonnihil varianti, nam tu ad libellum, ego ad Grammaticos sermonem habeo:

Ad Grammaticos, quur scribat lascivius.

Carmina quur spargam cunctis lasciva libellis
Quaeritis? insulsos arceo grammaticos.
Fortia magnanimi canerem si Caesaris arma,
Factave divorum relligiosa Virûm,
Quot miser exciperemque notas? patererque lituras?
Quot fierem teneris supplicium pueris?
At nunc uda mihi quum dictent basia carmen,
Pruriat & versu mentula multa meo,

1 Legitur pag. 104. Edit. Scriver. quaedam vero non repperi inter poëmata Secundi.
2 Ad eum est Epistola lib. 1. 13. & *Nicolai Grudii* lib. 1. Epist. pag. 182.

Me legat innuptae juvenis placiturus amicae,
Et placitura novo bella puella Viro,
Et quemcunque juvat lepidorum de grege Vatum
Ocia festivis ludere delitiis:
Lusibus at tetrici procul hinc absistite laetis
Grammatici, injustas & cohibete manus,
Ne puer, ob molles caesus lachrymansque lepores,
Duram forte meis ossibus optet humum.

Habes judicium meum, quod ipsum tamen tuo subjicio. Expecto tempus illud quum omnia nitide conscripta tu ipse huc deferes, unaque relegemus. Hagae 24. Octob. CIↃIↃXXXVI.

EPISTOLA VI.

NICOLAUS NICOLAI

Hadriano Mario S. P.

Remitto poëmata *Secundi* fratris. semel atque iterum relegi, & mutavi quaedam, ut videbis. Atque inter alia folio 187 pro eo quod scripserat, *Aut qui Pegasea labra rigavit aqua*, ego reposui, *sed qui Pegasea* &c. Nam cur neget hoc loco te poëtam esse, quum ubique id jactet, & quidem statim post aliquot versus, ubi dicit, *Annuit intonsa Phoebus & ipse coma*:

Item fol. 209. *Quod Flandria palmas non habeat*, pro eo quod ille scripsit. *Aptat Idumeas olim tibi Flandria palmas Evinctura caput rami victoris honore*, Ego scripsi sic:

Plectit odoratas tibi Flandria laeta corollas
Terra parens, cinctura caput redeuntis Alumni.

Et quum admonueras quibuscunque tuis locis *Titus* primam haberet brevem, mutavi in Elegia ad *H. Montium* sic:

Quales Strozigenae laus, & duo sydera gentis.

Tu poteris reponere sicut erat, aut aliter mutare. Illud libenter admonuerim, mihi non videri expedire, ut edantur ea, quae vel de [1] Rege Francorum, aut Delphino scripsit. Caeterum quod dubitabamus an Glyconium Carmen primo loco Trochaeum reciperet aut Jambum, id Ninivita mihi dissolvit, dum ait: Utrumque horum recipere, non solum spondaeum. Citat Horatium oda 15. lib. 1. *Ignis Iliacas domos.* Catullum. *Puellae & pueri integri. Marullum* etiam, apud quem nullo discrimine passim invenies. Quanquam de iis, quae ad Odas pertinent, sicuti & de aliis, certius judicabit *Goclenius*. In Elegia 6. lib. 3. *Et tu sturne loquax cum das imitate volumen.* Videndum an id sit sturnus, quod ipse putat, nempe *een spreewe*. Tum in dialogo Polyph. & Nept. an grammatice positum sit *Neptunie* vocandi casu.

Item

1 Nescio an Innuat epitaphium *Francisci Valesii*, Delphini; quod in editione *Scriveriana* est pag. 196. satis acerbum.

Item in epithalamio. *Murmur* pro querimoniis reponens, videndum quanta ſit ſyllaba *mo*:

Ea quae tu mihi miſiſti abs te emendata remitto: tuae enim limae prorſus accedo. quare judico ponenda ſuo quaeque loco. Epiſtolae ad *Ottingerum* duo miſiſti exemplaria: quorum alterum auctius eſt, & multis locis emendatum: quare arbitror id eſſe poſtremum ac recognitum. Itaque ſic edendum cenſeo inter epiſtolas idoneo loco. ſed duobus ademptis verſibus, qui etiam in altero minori exemplari non ſunt, nempe. *Hoc canat, ut nemo per te tamen inclyte dignum Servet in extenta poſteritate locum.* Aut omnino eos ego non intelligo, aut *Ottingerum* ridet: ſed tu mihi ſcribes tuum judicium. *Surius* legit prope omnia, & vehementer probat. *Rumoldus* legere non potuit per occupationes & itinera. *Conradus* facile erit unus pro omnibus, ſi modo volet, (quod confido,) diligenter evolvere. Ipſe autem illum per literas id ſummopere oro. Gaudeo D. Matrem plane convaluiſſe, atque utinam ſanitas illi diuturna ſit. Ei me commendabis diligenter. Cupio autem ex te ſcire (nam facile expiſcaberis) an ipſa ad nos ventura ſit. Nam conduxi novam domum, quae ei eſſet commodiſſima, nempe domum *Treslongue*, quae eſt proxima Magiſtro *Arnoldo Gaes*, & non longe a ſorore, ut ſcis. In eam immigrabo menſe Majo, aut citius. Et conduxi in multos annos. Bellum Tunetaeum Fratris brevi remittam. *Arnoldus Cobelius* nondum venit, quare neque Palingenium adhuc vidi. Scire cupio, *Steelſius* habiturus ne ſit characterem illum, de quo tibi dixeram, & cujus praelo commiſſurus ſis Fratris opera. multum enim refert habere diligentem ac doctum typographum. Et neſcio quam gratiam conciliat character. mitto tibi literas ad *Conradum*, ubi legeris, obſignabis, item ad *Triſonſium* ſororium meum. Vale. Hagae 5. Novemb. 1537.

EPISTOLA VII.

NICOLAUS NICOLAI

Hadriano Mario Fratri S. P.

GRatiam tibi maximam habeo, mi frater, quod tam libere atque exacte me admonueris tui de apotheoſi mea judicii, & quae mutata maluiſſes, niſi jam divulgata eſſent exemplaria. Id quoniam nunc integrum non eſt, reſtat ut tibi ſcrupulos eximam, qui offenderunt. Primum non ſatis probas, quod *denam noctem*, pro decima, dixi: quod *denus* non aliud ſignificari videatur, quam decem. Ego, quanquam ad manum non habeo exemplum, tamen ratione ipſa adductus ſum, ut ſic non vererer loqui. Quum enim *denus* & *dena* nomen ſit diſtributivum numeri pluralitatem ſignificans, non quidem mirum eſt, ſi pro decem accipiatur, quoties aliud nomen adjungitur numeri pluralis: ſed quum nomen apponitur ſingularis numeri (ut in meo carmine,) non poteſt decem ſignificare, ſed decimam. neque interea dubito, quin facile exemplum inveniri poſſit inquirenti: mihi certe nunquam dubium fuit quin

ita dici recte posset: Quod pertinet ad illud. *sollicitumque tenet*, ubi tu maluisses *sollicitumque habuit*: crede mihi, sic me initio scripsisse, sed studio mutasse, maluisseque & hiatum eo loco, ac praesertim in dictione trisyllaba, evitare, qui mihi nunquam placuit, & simul praesentis temporis verbo uti, ut majorem continuationem doloris mei ac sollicitudinis exprimerem. Nam quod sequentia, ubi *oppressit* praeteriti temporis verbo explicatur, movere non debet, quum quae ibi significantur, longo temporis intervallo post longam & variam sollicitudinem accidisse innuantur, quum addam, *tandem.* neque alioqui novum aut infrequens est poëtis, praesertim Ovidio, subinde eadem etiam in re verborum tempora & modos variare: ut ubique est obvium, neque exemplo eget: Quin & verbum *distendit* praesentis temporis judicari oportet, non praeteriti. Illud miratus sum, te mirari aut dubitare potius, an recte sit quod dixi, *Innitens pectora*, quum fatearis te legisse *Innixus pectora*, imo superstitiosum mihi videtur hoc tuum judicium. *Mityleneum* pro *Barbarossa* dixi, quia apud *Consentinum* quendam, qui Tunetensem expeditionem scripsit, legi ex Mitylene ortum: In quo si erratum est, (quod facile credo,) non tamen capitalis est error, quum sit error facti: Et meo judicio nihil admodum vetat, urbem Genuensium, quam vulgo *Metelen* vocant, *Mitylenem* dici a Latinis; quemadmodum in Hispania quoque *Carthaginem* dixerunt, quae *Carthagenia* est. Et scis alioqui, quam licentiose etiam prisci scriptores in propriis urbium, locorum & fluviorum nominibus luserint. Quare non admodum in hoc torqueor: & quanquam clarius fuisset, quod tu censes, *Barbarossa*, tamen quum secunda omni ratione brevis esse debeat, non ausim eo loco ponere, etiamsi, (quod nunc non est) integra adhuc res esset. sed de ejusmodi videbimus, quum rursus edetur. Venio ad verbum *distenderis*, quod tu longe aliter intellexisti atque ego: tu enim pro torqueris aut cruciaris esse positum credidisti, quum ego *distendi* dicam eum, cujus animus ita distrahitur in diversas undique cogitationes, ut nusquam haerere possit, neque certo constituere quid primum quid postremum aggrediatur: quod potissimum fit, ubi spacium non est ad multa peragenda. Atque ut libere dicam, ipse mihi valde placui eo verbo, tanquam significantissimo atque aptissimo ad id explicandum, quod volebam. Neque sane sine authore sic usus sum: sed Ovidium secutus, qui in Consolatione ad Liviam de Drusi morte, sic ait. *Nec tua te pietas distendit amore duorum*: quem locum ubi videris, abunde tibi satis factum dicis, opinor. Illud postremum est inter ea, quae notasti, quod *quamdiu* pro spondaeo pede usurparim, quod plane perperam factum pronuncias, neque posse subsistere. addis rationem hanc, *diu* dissyllabam esse dictionem.

Id, mi frater, non ignoro: Itaque antea sic dixeram. *Exspectate diu.* subdis, priorem brevem esse, posteriorem longam. Ego posteriorem ambiguam credo: quum meminerim legisse me tale aliquid in versu pentametro, *morte mea non diuturna mala*: quanquam nunc non succurrit author. sed sive longa sit sive indifferens ultima, parum operatur, quum frequentissima apud omnes veteres sint exempla, ubi vel duae breves, vel brevis & longa vocales in unam

con-

contractae, unius longae vicem sortiuntur. sic dixit Catullus. *Et Diis invitis desinis esse miser*, *&*, *O Dii si vestrum est misereri*, Et, *sed de Posthumii & Cornelii narrat amore*, Item, *deserto in Mallii nomine opus faciat.* Item, *At Volusii annales Paduam morientur ad ipsam*, & Propertius dixit, *Et qui nunc nulli maxima turba Gabii.* Item, *Tunc animi Volusi Decii Brutique secures.* Sed fortassis haec tibi non satisfaciunt neque similia videntur, quum fiat contractio ex similibus. Ut ex duobus *ii*. Quare audi Virgilium dicentem in Pharmaceutria: *Uno eodemque igni, sic nostro Daphnis amore.* & Propertium dicentem *laeserat abiegni venter apertus equi.* Audi similiter Catullum, & *iu* vocales contrahentem, quod plane meum est exemplum, quum ait. *Caelius Amphilenum, & Quintius Amphilenam, Flos Veronensium depereunt juvenum.* Sed non necesse est conquirere tam multa exempla, quum res nota sit: quanquam eo plura hîc congessi, quod tu prorsus negaveras meum *quamdiu* posse consistere. Arbitror, mi frater, his tibi satisfactum esse, id quod ex proximis tuis literis intelligere certe cupio. Vale. Bruxellae postridie Calendas Apriles 1549.

EPISTOLA VIII.

NICOLAUS NICOLAI

Hadriano Mario S. P.

FRater Amicissime. *Theodorum Bezam*, quem ad me misisti, satis diligenter legi: & placet quidem mihi summopere illius vena atque eruditio. Quanquam autem quaedam a te annotata depraehendi, aliique non nulla damnare in illo nisi sunt, me certe tamen tam rigidum censorem non est habiturus. Atque ut ea percurram, hominemque, quantum possim, excusem. folio 8. versu 20. *Occidite, at noscent.* &c. legendum haud dubie est, [1] *Occide.* Nam ad *Antonium* solum sermo convertitur: quod ex sequentibus statim versibus apparet. Et alioqui verisimile non est hallucinatum fuisse tantum virum, in ea praesertim quantitate, quam alio in loco, ut in epitaphio *Jo. Dampetri*, egregie observaverit, ubi sic cecinit. [2] *Ergo haud occidit ipse, quod putaram: Occīdit potius suos amicos.*

Fol. 11. versu penultim. *ebrio.* minime sane est erratum: quum omnis vocalis ante consonantem cum liquida sit indifferens: unde *tenebras* & *tenēbras* dicimus. Virg. *clausae tenebris & carcere caeco.* Martial. *Somnus qui faciat breves tenēbras.* & idem Virg. *docuit quae maximus Atlas.* Martial. vero. *Non ālíter ridetur, Atlas cum compare gibbo.* Sed sunt ejus rei exempla infinita.

Fol. 14. versu. 19. *Pro patriae afflictae rebus* [3] *publicaque salute.* Eadem plane ratio est cum superiore.

Dd 3 Fol.

1 Ita legitur in tertia editione, quam habeo: pag. 73.
2 Pag. 96.
3 Correxit postea Beza, *populique*: pag. 79. nam nullo modo syllaba natura sua longa brevis fieri potest, propter consonantem cum liquida.

Fol. 56. in Xenophontis imagine. *Et līteras Pallas* &c. Studio nimirum primam corripuisse videtur, non aliter quam *lĭturas* dicimus: quia vero utrumque vocabulum a *līno* verbo procedere judicaverit; in qua sententia (Calaepino aliisque grammaticis testibus) multi fuerunt: quae mihi quoque sit verisimilis. Etenim si per se longa fuisset *i* litera in priori syllaba, neque opus fuisset, neque usu receptum, ut *t.* litera geminaretur: sicut in voce *quattuor*, quoniam *a* breve est natura (quod apparet in illo Virgilii. *O terque quaterque beati*) ideo *t.* literam geminatam fuisse constat, sicut *l.* in *religio.* Et memini me apud *Joachymum Camerarium* invenisse *quatuor* prima brevi.

Fol. 64. de Aldo Manutio. *Didonis cecinit rogum disertus Maro, Pompeji rogum Lucanus.* Pronunciandum est sine controversia *Pompëii*, ut sit quadrisyllabum. Quod vero primam *Lucani* brevem fecerit, error non est: quum in propriis nominibus atque agnominibus primae syllabae variare soleant: quorum sunt plurima apud probatissimos poëtas exempla. Sic dixit Virg. *Italiam fato profugus*: & idem, *Italis longe disjungimur oris.*

Idem dixit. *fluctus nymbosus Orion.* Ovidius autem *strictumque Orionis ensem.* Nam quod *Lucanum* quidam a *luce* dictum putant, non habet idoneam certitudinem. Quid? quod ipse quoque Beza in suo agnomine variavit, quod quum fere prima longa ponat, tamen fol. 87. dixit. *omnes delitiae latent Besaei*, quod certe non nisi studio factum esse credi debet.

Fol. 64. in eodem epigrammate. *Vitam reddere quod queant sublatam.* hic rursus est consonans cum liquida, ut in nomine *Atlas.*

Fol. 65. *Iejunus sobrium mihi Platonem.* eadem est ratio, quae supra in *ebrio*, & in *publica*, & in *sublatam.*

Fol. 73. *sōbrius ad sobrii prandia fertur Amor.* Eodem iterum modo dixit; & quasi ostendere vellet indifferentiam (ut ita loquar) eodem in versu, eandem produxit & corripuit. Quale quiddam etiam respexisse videri potest Lucretius, quum ait. *Crassaque conveniunt liquidis & līquida crassis.*

Fol. 79. *Sic servitur avare, non amatur. Avare* nomen est vocandi casu, non adverbium:

Fol. 87. *Mi pes, dic mihi, tenelle mi pes.* Annotari hoc necesse non erat, quando & typographus ultro inter errata indicavit, sic esse legendum. *Mi pes, dic mihi, ô, tenelle mi pes.*

Fol. 88. *Qui te in astra ferant ubi sublimis.* Rursus est consonans cum liquida: & alioqui videtur delectatus fuisse *Beza*, indicandis ejusmodi, fortassis ut scrupos eximeret nimium superstitiosis.

Fol. 95. *Quum velis Uxorem.* Hoc solo loco dubius sum: neque satis possum conjicere. Quare non quidem ita ab autore scriptum, sed (ut fit) mutatum temere ab alio fuisse crediderim potius, quam insignem & eruditissimum (quod satis constat) virum erroris insimulaverim. Tametsi, totum illud de Uxore ducenda & de non ducenda, quod sub nominibus Pontici & Cornelii est, mihi quidem frigidius videtur, quam ut audeam affirmare a *Beza* conscriptum: quod ipsum etiam judicavit noster *Betsius*, praesertim de ea parte, qua con-

conjugium dissuadet: fortassis, quod puderet tam cito poenitentiam profiteri sui instituti. Ut ut est: mihi certe valde placet *Beza*, & eo nomine multum ei debemus, quod de fratre nostro [4] *Secundo* tam scripsit insigne testimonium. Audio hominem ex Galliis profugisse ad Helvetios, neque tamen caussam fugae intellexi: suspicor autem Invidiam sibi conflasse, eo epigrammate, quo *Doletum* celebrat, hominem atheum, Parisiis judicio publico concrematum. Quod epigramma utinam non edidisset.

Opera *Joannis Secundi* relego, ut rursus edi possint. Inveni autem duos insignes errores, quos emendavi: primum in Elegia tertia primi libri. *Nec mihi deficiat calor hic hyemantibus annis.* neque enim *deficio* dativo jungitur, sed accusativo. quare scripsi *me deficiat*. Secundus error est in epigrammate ad *Petrum* quendam. *Quum tu sis levior.* &c. ubi *atomos* masculino genere protulit, quum sit foeminini generis nomen. Itaque pro *quique* scripsi *quaeque. quaeque sole puro Per leves atomi feruntur auras.*

Revidi & mea nugamenta: quae, si tua poëmata statuisti edere, possemus omnia simul excudenda & conjungenda curare. Quare velim, ut quid cogites, mihi scribas, ut & ipse constituam. Bene vale, Bruxellae die XVIII. Decembris 1549. Cuperem nos iterum revidere nostra poëmata, & propterea communicare tibi traductionem prioris libri *Cortesani*, quae statui edere, sine nomine, ut judicium hominum intelligam tacitus atque in tuto.

4 Pag. 149.

EPISTOLA IX.

NICOLAUS NICOLAI

Hadriano Mario S. P.

FRater optime. Perlata ad me sunt tua poëmata cum literis iis, quas Ruremunda dederas: quibus deinde successerunt alterae Venloae datae. Praesagium ejus nuncii de morbo tuo, non est cur tibi suspectum sit, aut mali ominis loco habeas, quando comperi a Vate non nimium veridico profectum esse, nempe ab Actuario rerum isthic feodalium. Poëmata illa tua legam summa cura, & si quid minus arridebit liberrime admonebo: Idem a te in meis fieri postulans. Sed mea nondum mittere possum, quod unicum adhuc exemplum habeo. Expecto autem in horas singulas adolescentem eruditum & scribendi elegantia praestantem, qui describat. Interea *Georgii Rotalleri* Sophoclem accipe. *Vida* meus ad manum non est. Nam etiamdum vagatur Andoverpae: ubi redierit, ad te ablegabo. Mitto interea exemplum epistolae, qua ille ad *Honoratum* scribens, epigramma sibi de ipso meum placuisse testatur. Id erat ejusmodi

[1] *Eridane, aequoreas longe qui ducis ad undas*
Centum amnes, merito & nomina regis habes, *Moe-*

1 Legitur lib. 1. Epigram. pag. 44. sed versu 2. *merito nomina regis habens.* alios vero versus non repperi.

Moenia quando tibi fas est spectare Cremonae,
Aeternum sacris qua fluis udus aquis,
Pro me magna mei venerans cunabula Vidae,
Ipse, licet properes, haec mea vota refer;
State precor, stabunt vestri dum vatis honores;
Vicinusque aevum Mincius invideat.

Mitto etiam exemplum eorum versuum, in quos, calore nescio quo insolito correptus, erumpere coactus sum, quum Hymnos illos sacratissimos ejus de Trinitate legerem. quos versus nondum ad illum misi: missurus ubi tuum judicium audivero. Vale. Bruxellae. XXVIII. Septembris. 1551.

EPISTOLA X.

HIERONYMUS MONTIUS

Hadriano Mario.

SI rationem aliquam invenirem, qua tibi stomachum & bilem (quod ajunt) in nasum concirem, libentissime id quidem jam fecissem, ut te ad scribendum excitarem, quando, ut ille inquit, facit indignatio versum: ita enim quod sponte recusas ac differs, invitus ageres, sed nisi fallor viam repperi, & tibi nugas meas obtrudere statui, hoc enim non dubito te commovebit, cum videris me, qui tantum ab illa tua suaviloquentia absim, tam impudenter tamen mea isthaec circumferre, intelligasque quanta fama prives scripta tua: excitavi enim nuper apud eos, qui Elegos tuos superiore anno ad me transmissos legerant, expectationem quandam incredibilem tuorum carminum, idque feci lectis tuis ad *Renicum* litteris, quibus facile ostendebas scire te, quam gravi cum Danista res tibi foret, & qui optime Calendas supputaret, cui quantumvis magnas usuras persolveris, nunquam illius desiderium satis expleveris. Sed ut tibi fabulae nostrae argumentum explicem, scito solere Romae doctorum hominum celebres quottidie conventus agi, ubi siquid quis legerit, quod aut animum illius praeter modum delectarit, aut aliquid minus intellectum torserit, in medium proponat, & vel amicorum adstantium unumquemque sententiam roget, vel jucunda rei perlectae narratione moveat: horum exemplo quindecim fortasse numero Scholastici apud matronam quandam quottidie conveniunt, nobilem, & dum juvenis esset supra modum forma & morum elegantia excellentem, nunc vero senio plane confectam, sed fortasse prurientem, ubi sorte ducti a principio fuere, qui duo primi coeteris praelegerent, Alter Virgilii Bucolica, Alter amatorias latina vulgari *Francisci Petrarchae* cantiones explicaret, ac mox posito legendi munere carmen proprio Marte compositum proferret, coeterisque clara voce recitaret. Horum ego insaniam ridére volui, qui sciam illorum plerosque vix bonas literas attigisse, sed quam bene tu videris, omnia tamen Ironice scripta existimabis: nam & persona, ad quam scribo, ficta est; expecto tamen in dies ridiculum magis aliquid, quod ab hisce prodeat,

quo

quo acrius possim maledicendi aculeos intendere, quod si fit, habebis tu quoque quamvis longe remotus, quod multum rideas, qui non solum illorum ineptias intelliges, sed & meam hac in re scribendi inanem operam ridebis. vale, & a me, postquam foenum in cornu gerere coepi, caveas, hoc est saepius scribas, alioquin habebis me immodicum cessationis tuae in scribendo ultorem: vertam enim stilum, ut te velut ab amicitiae officio deficientem arguam, postquam te scio commode per *Siprandi* nostri patrem posse literas Antverpiam usque mittere, unde ad nos facillime perferuntur. Ticini pridie Calen. Junii 1535. *Vicecomes* ac *Benedictus* se tibi plurimum commendant.

De hoc *Montio* nihil mihi constat, praeterquam ex *Hadriani Marii* Epistola, carmine ad eum & *M. Ant. Caimum* pag. 72. Poëmat. scripta, ubi studiorum comitem suum vocat. *Joannis* etiam *Secundi* lib. III. Eleg. 3. ad eum scripta est: *Montii* duo ad *Secundum* carmina pag. 65. & 67. exstant.

Hieronymi Montii ad Hadrianum Marium Mechliniensem eidyllion.

Tene ego cara meae liqui oblectamina mentis?
Te potui infelix deserere, Anna, *abiens?*
Quae poteras tervis miserum me reddere ocellis,
Atque eadem placidis sola beare jocis:
Ut patriam peterem dilectaeque otia terrae,
Hic ubi nulla mihi culta puella placet,
Cerusata cui facies, miniove rubescit;
Aut uncta externo membra colore nitent;
Cultior ut fucata suo videatur amanti,
Quem trahit artifici sub sua jura dolo.
Quis furor est ipsas naturae invertere leges?
Non placet haec superis sedula cura deis.
Alma Venus formae nuda in discrimina venit,
Nudus amor tales non amat illecebras.
Lascivi procul o mores, procul ite; puellas
Haec picta Ausonias non bene forma decet.
Illa sinu placeat niveo formosa videri
Quae cupit, & nivea conspicienda manu est.
Inducat dum nulla suo tectoria vultu,
Nec tingat variis se medicaminibus.
Quae rugas tremulae faciunt properare senectae,
Longa premat canum quam caput ante dies.
Ista juvent fortes pigmenta ad bella Britannos,
Extremi Seres corpus & ora linant.
Sint potius nobis exempla domestica curae,
Quaeque decet Latiam forma pudicitiam.
Aspice nativo qualis suffusa colore,
Quam contenta suis posse nitere bonis,

Principis advenit nostri gratissima conjunx,
Quae genus a magnis regibus orta trahit.
Sive patrem spectes, seu matris stemma coruscum,
Undique praeclara nobilitate nitet:
Cui non sat dederat laudum fortuna benigna,
Ni quoque in hac faceret parte, beata foret.
Tali ut conjugio, tam claris nupta hymenaeis
Solvat legitimo debita jura thoro,
Ah felix, omnes ah fortunata puellas,
Una alias inter, quas vagus orbis habet,
Quae tali juncta viro, quo justior alter
Consiliis non est, nec pietate prior;
Gratatur plausu tibi plebs fremituque secundo,
Omnia perque urbis compita perque vias.
Namque illa quis luce hilarem compescere vultum?
Quis potuit tacito gaudia ferre sinu?
Laurigero ducta est similis cum pompa triumpho,
Qualem securae commoda pacis habent.
Spectavit populus, proceres, sanctique senatus
Conspicuos magna cum gravitate patres,
Et juvenum niveis in vestibus ire phalanges
Vidit, & innocua pila tenere manu.
Qualis caede madens nulla, sed laetus in armis;
Effuso miles cum redit hoste domum.
Totque triumphales statuit per compita portas,
Cum titulis posuit nomina scripta suis.
Hic variae species spectatum, culta puella
Cuncta notat celsa pendula de specula.
Ex aequo ast alius venientes ordine longo,
Lustratosque ostro sepe recenset equos,
Miratur magnos proceres comitesque puellae,
Quos secum e patria duxerit illa sua.
Atque novo ornatas cultu videt ire puellas,
Insolita & comptas spectat ab arte comas.
Qua tractum turba Marium si cernere in illa
E tam longinquo mi foret orbe datum.
Qualia fortunae supplex ego dona tulissem,
Carmine laetitiam testificante meam?
Quod videt optatum longo post tempore amicum,
Montius haec sanctae munera magna deae.

And.

And. Alciatius Hieronymo Moreſino Mediolan. ſtudiorum cauſſa huc profecto.

Quod Pallas, quod ſancta Themis tibi plura dediſſent
Dona, quod ingenii dote ſuperbus eras,
Naiades invidere, equitem & merſere ſub undis,
Heu ſpes momento quanta perempta brevi eſt!
A. M.DXXXII.

Alciatus D. Melchiori Volmario Grammatico cum placenta, quam nos Martium panem vocamus.

Hanc e melle Arabo, Graeca & juglande, Placentam,
Volmario Alicatus dulcia dona ſuo.

Montius Uxori Volmarii, ad quam mittebatur Martius panis.

Ambroſiae ſimilem, ſed adhuc ſine nomine, Mazam
Accipe, felici juncta puella toro.
Ingratos ſi quando cibos tibi fecerit aeſtas,
Languida quae nimio membra calore facit.
Hoc libo melle ex Arabo & juglande Pelaſga
Amiſſam valeas ut revocare famem.
Verum Hominum genus ingratum; ſua nomina Tigris,
Et lupus, & ſerpens & crocodilus habet.
Et tamen hoc tantumque bonum ſine nomine paſſi,
(Heu facinus) Latii poſſe carere ſuo.

Haec ego, quoniam vere proprium nondum ſcio nomen.

Inſcriptio in marmore Feneſtrae

ANNA MEUM COR. MEVM DECVS.

Negligit averſa triſtes quas aure querelas
Pulchra, aſt Ionio ſurdior Anna freto,
Excipiunt duris miſerata haec marmora venis,
Anna meum, ut retinent, corque decusque meum.

M. Renſio, ad carmina cujuſdam, qui objurgaverat ſcribentem in Scholis obſcena membra, & carmina.

Lingua nequit quoniam male ſanae diſſona menti
Eſſe, meum quod cor expetit haec loquitur.
Hinc linguae bene fida comes nil dextera novit
Scribere, quam noſtri delicias animi.
Aut pulchre arrecto pendentia vaſa Priapo,
Aut cunnum, & quae adeo mens juvenilis amat.

Hier. Montius Aurelio Suevo, discedenti in patriam post accepta doctoris insignia.

Quod tandem gratis cogor sermonibus, atque
Congressu, Aureli docte, carere tuo,
Discrucior: neque enim invenio solatia tristis,
Quin nostra insano corda dolore premar.
Ast alia de parte alacris sim omnino necesse est,
Cum subit insignes esse datum titulos
Ferre tibi; & patriae victricem reddere laurum,
Sueverat Elaeo victor ut in stadio
Optato caris genitoribus, inter amicos
Conspicuo, & Themidis nobili honore sacrae.
Consule tu quid agam, nodos cui solvere legum
Concessum, & medio dicere jura foro.
Num durum, absente est laetum me vivere amico,
Durum, crede, tuis non hilarem esse bonis.
Sed video: Austeram mavis me ponere frontem,
Et faustum in patriam vis precer ut reditum.
I felix, Grajis decus Ausoniisque Camoenis,
Et gemino ornatus juris honore caput.

Montius Joanni Secundo Hagiensi Amico optimo.

Quod desiderium patriae tam dulce teneret
Moerebam, hinc quum tu nuper iturus eras.
At nunc terrarum postrema Hispania quando
Advocat, & magni Principis aula tui,
Num doleam, quod longo aberis magis intervallo?
Anne erit illa animi magna medela mei?
Quod brevis haec variis sit circumfusa Elementis,
Ut punctum medio est terra reposta loco,
Nec distet multum Eois Hispanus ab Indis,
Aut Libs a Scythica jam regione Niger.
Dum mens propositi constans, & fida, Secundi
Perstet in absentis semper amore mea.
At discedenti proponat Julia dira
Omina, quam primis pes tuus in foribus
Haeserit, & numeret patriis quae tum hospes ab oris
Functa peregrina membra reliquit humo:
Quae proficiscenti suevit narrare Tibullo
Impatiens tantum Delia ferre morae.
Mî gratum magno crescat quod honore Secundus,
Utilis externis, utilis ipse suis.

Dumi-

Dummodo amicorum me oblivio nulla tuorum
Insontem e numero non queat eximere.

AD AMICUM.

Et faciem & mores referam tibi quaeris, ut hujus
Urbis, post rigidi tot dura incommoda Martis,
Atque instauratum, Sancto sub principe, tandem
Gymnasium, coeli mira hîc clementia, quam nec
Insani potuit boreae convellere fluctus,
Externo aut veniens miles recutitus ab orbe,
Ille licet miseris vacuarit civibus urbem
Atque opibus, licet ille domos, licet hospita tecta
Diruerit, magno & foedaverit omnia luctu,
Hic Themidis qui sancta colunt sacraria, Ripa.
Qui matutinus subsellia detinet, hora
Vespertina habet Alciatum, *nam caetera turba*
Haud referam quid agat: quis enim te sanus inepte
Dicere Alexandrine *queat? quis te* Leonarde
Incomptum multis accentibus: O male cura
Commissa his Juvenum, cur tandem, sancte senatus
Barbariem non hanc sentis? quam vitat & odit,
Matrona, insignes proceres quae torserat olim
Atque duces, mediae dum flos stetit ille juventae:
Nam postquam teneraeque genae, nigrique capilli
Defluxere, olim & tumidae periere papillae,
Composuit studiis animum mentemque severis,
Atque Academiam erexit, quo lecta juventus
Confluit, irati postquam jejunia ventris
Solvit, & est multo mens exhilarata Lyaeo.
Hic aliquis, cui ducta cava sors obtigit urna,
Enarrat flentis Meliboei aut tristia fata,
Spernentem aut miseri Coridonis munera Alexim:
Mox alius numeros, vulgaria scripta, Petrachae
Explicat, utque illo defunctus munere primum est,
Ethruscis carmen numeris Latiave Camoena
Compositum profert, proprios quo cantet amores.
Quo multa in rigidam faciat convicia amicam,
Quo se deceptum nimia levitate queratur,
Hunc audit veneranda cohors, hunc suspicit unum,
Quod bene deducto sint verba sonantia filo,
Adnotat, aut seriem rerum vel voce sonora,
Cumque suis prolata accentibus omnia laudat,
Aut probat ingenium, nec docta inventa silentur.

O Fortunati coetus, quos ille probavit,
Quos tam concordi mirabitur ore caterva:
Non secus Elaeo quam cum sua praemia victor
In stadio, fortisve manu pugil abstulit, illum
Circumstat plebs laeta, audit, comitatur euntem,
Virtutem extollit, nec ab uno lumina flectit.
Nam modo qui docti furatus scripta Secundi est,
Et velut e propria fluxissent carmina vena,
Integram multum tumidus recitaverat oden,
Quam magno plausu exceptus, quantoque frementis
Consessus studio est? madidis dum basia labris
Pojcit, suavicrepo centum sibi murmure jungi,
Qualia multivolo concessit Lesbia vati!
His coepta auspiciis Academia crevit, ad hoc tu
Gymnasium ut properes, multum rogo & hortor, Amice.
Ne dum tam longo absentes simus intervallo,
Fructus amicitiae sic nostrae intercidat omnis.
Pertaesus limam haec scripsi, nimiumque laborem,
Vix flueret longa cum desuetudine versus.

EPISTOLA XI.

SPLINTERUS AB HARGE

Hadriano Mario S. P.

GRatissima mihi fuit, Humaniss. D. Hadriane, & memoria tua nostrae conjunctionis, quam non obscuram ex literis tuis perspexi, & amicitiae etiam augendae voluntas, quae jam pridem non mediocri me voluptate ex consuetudine nostra, utilitate ex consilio atque opera tua affecit. Diploma ex animi sententia impetratum & legitime confectum, ut in posterum citra amicorum injuriam possim mori, gaudeo, gratias immortales acturus, ni tanta necessitudo quam mihi tecum esse voluisti, omnem gratiarum actionem recusare videretur, & ego malim praesenti officiorum meorum pietate & assiduitate, memorem me tibi probare. Moriendi securitatem, quam mihi diplomate praestitisti, ad liberius vivendi rationem, tuum consilium secutus, traduxi, satius ratus, vita, quam morte amicis gratificari; animo interim vivam tranquilliori, quo de humanis necessitatibus, mihi amicisque omnibus rectius prospectum esse sciam. Ex quo a vobis discessi, fortunam pro temporis difficultate expertus commodissimam, bonis auspiciis coeptum iter, melioribus confeci, ac tandem salvus & incolumis Patavium veni. venienti D. *Damianus A Goes* Lusitanus, cum D. *Joanne Jacobo Fuggero* & Germanis aliquot commilitonibus nostris, diei unius itinere occurrit. post mutuos complexus & gratula-

tulationes, ſumma alacritate & quaſi publica laetitia, tot amicis comitatus in urbem deductus ſum, ut non jam peregrinum & hoſpitem in Italiam me redire, ſed patriae poſt varios caſus & mille pericula rerum reſtitui crederem: hujus gaudii mei, quod ex amicorum erga me ſtudio ac benevolentia concepi, expertem te nolui, quem mei ſtudioſiſſimum & amantiſſimum cognorim. De rebus bellicis rumores hîc feruntur varii. Veneti cauſa & tempore arrepto, infenſiſſimis animis & ſummis viribus, adverſus Turcam bellum moliuntur, Imperatoris & P. M. auxiliis freti: Execrantur omnes, qui de Pace ad Senatum referent, conſilio iis interdixerunt, quorum intereſt pacem componi, aut qui in Aſia merces exercent. ut ſperandum ſit, daturum aliquando perfidiae ſuae poenas Tyrannum unum omnium, qui ſunt, qui fuerunt, qui futuri ſunt, crudeliſſimum. Rex Galliae magno conatu in Regionem Pedemontanam inrumpere conatur, ut Taurinenſibus ſuppetias ferat, & commeatus ſubvehat. *Marchio del Guaſto* non minori contentione exercitum XXV. M. militum his objicere, & Alpium ſaltibus & arctis occupatis viam praecludere ſtatuit. Legatos Veneti deſtinarunt ad Imp. M. & Regem Galliae, ut diſſenſiones componantur, & Rex ſocietati contra Turcam initae ſe adjungat. Praeter has bellicarum rerum mutationes, & Paſquillus inſignem Metamorphoſim paſſus eſt, conſtans alioqui & intrepide convitia excipere ſolitus, invidiam tamen & male feriatorum hominum dicteria non ferens, nominis verſuram facere eſt coactus. Haec de eo carmina accipe.

Paſquillus.

Vera mea haec eſt effigies, quam conſpicis: hoſpes
Accipe Paſquilli ſigna paterna dei.
Non ego magnificis templis delector & aris,
Romanos ſatis eſt carpere Pontifices.
Nunc iſtam formam, nunc illam ſumo quotannis,
Vertumnus verſo dicor ab ore deus

De Variis Paſquilli formis.

Ipſe fui coeli qui mittit fulmina ab arce,
Et ſacra quem Pelago fuſcina ſola juvat.
Quique etiam clavae oblectatur robore, & ille,
Qui deus exultat ſanguine & enſe nimis.
Auratas pariter qui fert poſt terga ſagittas,
Et dea, cui bellis haſta tremenda placet.
Inſuper & pharetra quae in ſylvis utitur, & quod
In manibus Thyrſum numen habere ſolet.
Divaque & excoluit priſco quae tempore fruges,
Pene fui veterum non niſi quiſque deûm.
Sum modo Vertumnus, magis ut ſim denique gratus,
Stopinus quando frater ineptus ero?

Ad

Ad Pasquillum.

Sumpsisti pulchri juvenis Pasquille figuram.
Inde places populo, gratia tanta tibi est.
Gratior esse potes, vis dicam quomodo? verte,
Verte humeros, verus efficiere deus.

De Pasquilli pudore.

Inclusit septis sese Pasquillus, & ora
Hoc anno cerni non tulit ille sua.
Quinetiam ora miser foedus nigredine tetra
Personam voluit dissimulare suam.
Ridiculum puduit tot ineptis versibus esse;
Consuetum a doctis vatibus ante coli.

Jam finem scribendi facturus accepi a D. *Grantuellio*, oratoris C. M. apud Venetos literas, ex quibus haec iisdem verbis usus transcripsi.

Ex litteris ad me Rom. Regis XIX. *Octobris datis, intellexi exercitum omnem ipsius adversus Turcas, incolumem & salvum erectisque vexillis absque ullo impedimento pervenisse ad castrum Walpo, ibique satis commeatuum habere, & in conflictibus hinc inde factis pro certo occubuisse* Mechmet Wegk *Bassa in Belgrado, & suum Vice Bassa; cum aliis quibusdam magni nominis Turcis. ex nostris autem duos Nobiles viros desideratos,* Paulum Bakysch. & Petrum Roschyn, *marischalcum Boëmiae: Literae ex Mantua allatae habent Gallos difficultate itineris preterritos, de referendo gradu cogitare, destitutos ab Helvetiis, qui contra Imperatorem venire nolunt, quamdiu cum Turca Galli sint confoederati.* Prolixiorem me non loquacitas, sed meus erga te amor facit, quem mutuum esse percupio. Patavii. ipsis Kal. Novembris A°. M.D.XXXVII.

EPISTOLA XII.

[1]PHILIPPUS COBELIUS

N. N. S. P.

CUm rogasses ante menses aliquot & exegisses, integerrime vir, ut aliquoties te carminibus nostris ceu strenulis salutarem, ab hoc officio adeo non

1 Est haec epistola *Philippi Cobelii*, sed ad quem nescio. An hic *Cobelius* fuerit *Nicolao Nicolai*, *Joannis Secundi* fratri, adfinitate junctus, etiam ignoro. *Nicolaus* certe habuit uxorem primam *Annam Cobellam*, cujus mortem deflet Eleg. I. libri Funerum. & in Epigrammatibus *Hadriani Marii* pag. 55. memoratur *Arnoldus Cobelius*, qui quo gradu sanguinis juncti fuerint, aut an frater *Philippi* ille fuerit, non patet mihi: Belgice dicti *Cobel* fuere, unde *Cobellus*, & *Cobelius* deduxerunt. Quae in margine carminis notantur ejus sunt, ad quem Epistola, manu scripta: forte *Nicolai Nicolai*, cujus character non multum dissimilis videtur. *Cobeli* cujusdam meminit *Viglius Zwich.* in Epist. ad *Hopperum* III. & XXXIV. & alibi. Ex Ecloga apparet non perfunctorie Musis litasse virum insignem, qua sola dote meritus est, ut memoria ejus Belgis renovetur.

non deterrebar, ut perquam lubens etiam (promerentibus hoc praeclaris tuis virtutibus ea tua humanitate, benevolentia) morem gererem, sed quo minus optatis tuis pro animi mei sententia satisfacere potuerim, praeter alia fuit & illud impedimento, quod ubi terrarum fueris jam menses plus minus quatuor certo non sciverim, diversis videlicet diversa afferentibus: omnis igitur occasio est adempta mecum expostulandi, quod serius tuis jussis obsecundem. Ab hoc dubio proxime frater noster *Arnoldus* tui observantissimus, & utriusque nostri amantissimus, literis suis id petentem me vindicavit; faciundum itaque putavi, ut praeviis his ac jam diu absolutis promissum calamum tuum provocarem, quae nequaquam in hoc dari existimes, quo fidem nostram liberemus, sed ut liberandi studium testemur, id si parum feliciter a me tentatum est, erit humanitatis tuae, incredibilem hanc animi propensionem aequi boni consulere, dum ex lautiore penu alias plura, fortasse & meliora, tibi nos optima spes est deprompturos, atque animo majora (si musae canenti non deerunt, precibusque vocatus Apollo) paraturos. Interim illud unum majorem in modum te rogo: ut exquisitius omnia limes, caelumque superfluis adhibeas, aut saltem quae commutanda, quae eximenda putaveris annotes, quo a viro undecunque doctissimo & disertissimo laudanda reprehendenda discam. Bene vale, humanissime vir omniumque virtutum dotibus cumulatissime, cum tibi charissimis, cum Gratiis ac Musis tuis, quarum particeps fieri ex aliqua parte impense peto. Lovanii anno 1540. idibus Octobris.

ECLOGA DAPHNIS.

Thelgon, Faustulus.

Thelgon.

F*austule, quandoquidem rediit nova temporis aetas,*
Lenibus & Zephyris vario patefacta colore
Terra nitet, teneris quaeque & nunc frondibus arbor
Exultat, surgensque gravi de palmite gemma
Parturit, exhilarant volucres & vocibus auras,
Intermissa, precor, repetamus carmina tandem,
Lanigeri foecunda greges dum gramina carpent.
Faust. *Huc ades, o Thelgon, hîc lenis spiritus aurae,*
Hîc virides lauri, hîc Veneri gratissima myrtus,
Hîc tiliae molles, & opertae vitibus ulmi,
Aspice ut obscuris fundunt umbracula ramis;
Fons sonat in medio nitidis uberrimus undis,
Mollibus hîc strati cantu certemus in herbis.
Thelg. *Daphnidis hîc strati reditus celebremus in herbis,*
Cujus ob aspectum jam stagna loquacia gaudent
Circum, & laetitia montes Sylvaeque resultant;
Arridetque novo jam lumine clarus Olympus,

Et te Pierides leve carmen arundine Musae
Ludere Trinacria docuere Heliconis in antro.
Faust. *Te quoque Pegaseis gustasse e fontibus undam,*
Phocidos ac saltus ajunt, Pindumque subisse,
Parnassique jugis sacras vidisse puellas,
Ipse ubi frondenti cinxit tua tempora lauro,
Atque dedit calamos dono tibi Phoebus agrestes.
Thelg. *Eia age, si quid habes, dicendi nostra vicissim*
Munera suscipimus, majora negocia quando
Non revocant, facilesque vacat dare cantibus aures.
Faust. *Processit tandem roseo gratissima ab ortu*
Illa dies, magno affectu, votisque petita,
Qua patriam gentem longo post tempore Daphnis,
Et patriae fines repetit, notosque penates.
Ergo mirifice assensu laetantur amico
Omnia, festivo & monstrant nova gaudia cultu,
Diffusum resonat felici murmure coelum,
Blandius aequoreis sol aureus exit ab undis,
Sydera clara micant, cunctae cessere tenebrae,
Laetitiam ingentem cuncta illustrata nitenti
Luce probant, plausuque fremunt gavisa secundo.
Jam nunc vernat humus, ridetque virentibus herbis
Almus ager late, generoso & flore renidet,
Bacchica paulatim frondoso vitis amictu
Pubescit, redeunt cessatis pabula campis,
Nunc & amoena comis plaudit frondentibus arbor.
Surgit ab oceano[1] liquidis aurora volucrum
Cantibus, invisum linquens formosa *cubile,*
Hinc patula fagi residens Philomela sub umbra,
Populeisve comis, modulatur gutture mille
Dissimili voces, hominum jucundius arte.
Daphnide laeta modos meditantur cuncta recepto,
Ipsi etiam montes, ipsa haec arbusta videntur
Motari in numeros, & carmina saxa sonare.
Daphni, tuos reditus pecudes pictaeque volucres
Applausu claro per gaudia magna salutant,
Ter felixque tuum jactant ad sydera nomen.
Nunc praedulce canunt per mollia prata puellae,
Certatimque legunt flores, gremiumque sinusque
Aut calathos onerant, haec candida lilia carpit,
Illa metit calthas, nec jam moerentem hyacinthum,
Has rosa blanda tenet, sunt his vaccinia curae,

Pars

[1] Ego sic mallem *liquidis comitata volucrum* &c. & pro *formosa*, *Aurora.*

Pars florem, Narcisse, tuum, pars subsecat ungue
Pallenteis violas, tum quidquid rura ministrant
Aequales populant coetus, plenisque canistris
Ecce tibi innumeros spargunt, pulcherrime Daphni,
Per sola perque vias flores, nectuntque corollas.
Pastor oves nunc atque armenta & pascula laeta
Ire jubet surgente die, recubansque sub umbra,
Propter aquam, levibus meditatur carmina cannis.
Auditos sylvae referunt & flumina cantus,
O nos felices, nimium felicia prata,
Felices hortos, tandem quibus illa tueri
Ora datur, placidosque illos agnoscere vultus.
Salve iterum atque iterum salve, optatissime Daphni,
Pastorum decus & nova gloria Daphni tuorum,
A quantum expectatus ades, tua gaudia nobis
Qui revehis tecum, Saturni plurima tecum
Jam redeunt, redit & ruris jucunda voluptas,
Nataque falciferi libertas aurea regis,
Mellibus Hybleis fontes & flumina passim
Tota fluent, tibi jam rorabunt nectare sylvae,
Thelg. *Faustule dulce sonant auri tua carmina nostrae,*
Nec motus nemorum (zephyrus dum recreat arva)
Sic me delectant, curvi nec littoris ictus,
Nec per saxa vago lapsu quae murmurat unda,
Faust. *Pastorem Thelgon capras armentaque oportet*
Pascere, & hinc tenui rude fundere carmen avena.
At tu promissos cantus gratissima nobis
Munera persolvas, Daphnim reditumque cupitum
Carmine concelebres, namque ipse est carmine dignus,
Thelg. *A quam lugubri squallebant omnia vultu?*
Dum procul hinc aberat, dum ignotos advena saltus,
Ignotas rupes Daphnis, camposque peragrat,
Quem sine fine omnis grex, quem pecus omne vocabat,
Pro cujus reditu votis ardentibus omnes
Solliciti, superis libamina sacra ferebant.
Non ita lenta salix petitur cythysusque capellis,
Frigida non rapido cervis optantur in aestu
Flumina lassatis, teneris non frugibus imbres,
Ut tuus aspectus nobis, praesentiaque ora
Luce serena magis, fortunatissime Daphni,
Ruris amor summus, rerum spes unica Daphni.
Te sine nullus ager nobis, loca nulla placebant,
Rustica jam late non ulla sonabat avenis

Fistula disparibus, sed moesta silentia circum,
Absentem flebant solum te Najades udae,
[1] Luxerunt *Driades, & Oreades* [2] ulularunt,
Tecum rapta sibi solatia suspirabant
Capripedes satyri, simul & pastoria Panes
Numina, & errantes sylvae per devia Fauni.
Regnaque pastorum tardos deserta recursus
Visa queri, placidaeque boves, caper, atque capellae.
Quinetiam positis stabat tunc frondibus arbor
Omnis nuda comas, tunc florum protinus omnis
Consumptus vigor est, pecori nec pabula campis
Ulla apparebant, segetes nec pinguibus agris,
At cultore carens informis terra jacebat,
Hortorumque furens decusserat auster honorem.
Arebant salices ripis, ac robora passim
Montibus in nostris, dulces & collibus umbrae:
Sed nunc venit Iö, venit post tempora sospes
Longa insperato Daphnis, patria arva solumque
Natale invisit, nunc o gaudete coloni,
In patriam tandem atque in limina nota recepto
Daphnide, sacratis fument altaria flammis,
Debitaque agricolae laeti persolvite vota.
Ecce diem spargit veniens super aequora Titan
Fulgidiore coma, pexis & crinibus aurae
Mollius aspirant, venti cecidere protervi.
Daphnidis adventu nostri nunc omnia cultu
Exultant faecunda novo, nunc terra virenti
Gramine se vestit, [3] suavesque nemoribus umbras
Condensant coryli fragiles, & Chaonis arbor.
Nec liquidi fontes, non carmina laeta volucrum,
Non molles absunt somni, non florida prata,
Non Bacchi vites, divinaque munera mellis.
Omnia nunc gaudent, pecudes mutaeque natantes,
Nunc alacres riguis ludunt in vallibus agni,
Dulce boves; vitulique sonant in pinguibus agris,
Ipsae etiam ad mulctram veniunt [4] bis, *& omnia vaccae*
Lacte redundanti nunc ubera plena ferentes,
Scilicet aspectu [5] (nec habet sententia falsum)
Effecisse suo, cuncta ille serena videtur,

Et

1 Lugebant.
2 Exululabant.
3 Suaves in collibus.
4 At istic ter mulgentur: ter poteras dixisse.
5 Nec me sententia fallit.

Et circum laetis foecundasse imbribus arva.
At tu vive diu, tantum, patiare nec unquam
Divelli a nobis o te, celeberrime Daphni:
Nam sine te laetum quid sit vel amabile cuiquam,
Dexter ades nobis, longum salveque valeque.
Faust. *Os tibi blandiloquum, & Musae sua carmina donant,*
[1] Nec tantum vitulus semper bove vincitur omni,
Nec tantum molles concedunt matribus agni,
Quantum tu reliquis praestantior arte canendi.
Thelg. *Eia age surgamus, pronus sol aequora spectat,*
Vesper & extremis veniens effulsit ab oris,
Nunc pecus omne domum suadet deducere tempus.

1 Censeo hunc versum immutandum.

EPISTOLA XIII.

JOHANNES CALVINUS

Philippo Melancthoni.

VIde quam pigro ventri literas tuas dederis. Eas enim vix quarto demum mense mihi reddidit, & quidem multo attritu jam disruptas ac laceras. Hoc tamen ipsum, quod vel sero ad me pervenerint, magno in lucro posui. Nam dum eas huc atque illuc circumfert; mirum, quod non alicubi reliquerit. Ergo, utcunque ejus negligentia singularis gaudii fructu privatus ad tempus fuerim: facile tamen veniam a me impetravit, ubi eas recepi. Utinam vero, sicut dicis, saepius nobis, saltem per literas colloqui liceret. Tibi quidem nihil inde accederet: mihi antem nihil foret in hoc mundo optabilius, quam in literarum tuarum suavitate acquiescere. Vix credas quanta hîc negociorum mole premar atque urgear. Sed inter has angustias duae res sunt, quae me plurimum excruciant: quod mihi legitimus operae meae fructus non constat: deinde quod abs te paucisque aliis tantopere dissitus, illo, quod me in primis juvare posset, consolationis genere destituor. Verum quando ne hoc quidem optionis nostrae esse convenit, ut locum sibi quisque arbitrio suo deligat, ubi serviat Christo: in ea nobis statione manendum est, quam cuique nostrum destinavit. Hoc saltem nobis nulla regionum longinquitas eripiet, quin hac conjunctione, quam Christus, sanguine suo consecratam, Spiritu quoque suo in cordibus nostris sanxit, contenti, dum vivimus in terra, sustineamur beata illa spe, ad quam nos literae tuae revocant: in coelis nos simul perpetuo victuros: ubi amore amicitiaque nostra fruemur. Caeterum, quod in lucubratione, quam nuper edidi, abusus sum tuo nomine, hoc vel amori erga te meo ignoscas, vel tuae humanitati concedas, peto. Inter multas rationes, quibus eo adductus fui, haec non postrema fuit, quod

Sadoletum Pighius delegerat, cujus nomine ſuas nugas venditaret. Verum ideo ſubticui, ne mihi ad comparationem deſcendere neceſſe foret. Neque tamen hîc longa excuſatione utar: cum teſtatus fuerim, ideo me feciſſe, quae mihi per tuam humanitatem benevolentiamque, quam mihi defers, licere certo conſiderem. De rebus noſtris multa ſunt quae ſcribam, ſed hoc ipſum eſt, quod me tacere cogit, quia nullum finem invenirem. Laboro hîc & fatigor mirum in modum; proficio mediocriter. Et tamen mirantur omnes, me tantum proficere inter tot impedimenta, quorum magna pars eſt ab ipſis miniſtris. Haec tamen mihi magna eſt laborum levatio, quod non tantum haec Eccleſia, ſed tota quoque vicinitas fructum aliquem ſentit meae praeſentiae. Adde quod nonnihil in Galliam uſque & in Italiam redundat. Statum veſtrae Germaniae non ſine acerbiſſimo dolore audio. Nec leviora ſunt mala, quae timeo, quam quae lugeo. Nam ſi verum eſt, quod narratur, Turcam majoribus rurſum copiis bellum inſtaurare: quis obſtabit, quo minus longe lateque pro libidine graſſetur. Et quaſi parum eſſet, turpiter dilapſo exercitu, tot impenſas fruſtra profudiſſe, tantum accepiſſe dedecoris: praeterea praecipuum roboris florem primum continua peſte triennii, deinde hac poſtrema lue perdidiſſe: nunc multo gravius ab inteſtinis diſſidiis laboratur. Necdum tamen tam acriter perculſi noſtri principes expergeſiunt, ut dare diſcant Chriſto gloriam. Hoc tamen me nonnihil recreat, quod ajunt, Colonienſem & alios quoſdam ad repurgandas Eccleſias animum ſerio adjeciſſe. Neque enim parvam acceſſionem eſſe duco, quod Epiſcopi, ex quorum ordine nullus adhuc nomen Chriſto dederit, nunc ſublata manu, profiteri ab Idolo Romano defectionem incipiant. Tantum nunc advigilandum & enitendum eſt nobis, ut eorum curſum promoveamus, ne ex dimidio Chriſto pejus monſtrum renaſcatur. Interea Ro: Pontifex jam concilii ſimulachrum Tridenti oſtentat, ut orbem exſpectatione ſuſpenſum aliquantulum adhuc retineat ac moretur. Sed Deus non patietur diutius ſibi illudi. Fallor, niſi hic annus maximam rerum converſionem parturiat, quae brevi emergat: Sed jam nimis multa. Vale igitur, Vir modis omnibus ornatiſſ. mihique ſemper in Domino colende. Dominus te diu ſervet incolumem in gloriam nominis ſui, & Eccleſiae ſuae aedificationem. Miror, quid ſit cauſae, cur tamdiu Danielem tuum domi ſuppreſſum teneas. Neque enim me lectionis ejus fructu privari aequo animo patior. Do: *Martinum* reverenter meo nomine ſalutes, quaeſo. Habemus hîc *Bernardinum* Senenſem, magnum & praeclarum Virum, qui ſuo diſceſſu non parum Italiam commovit. Is ut vobis ſuo nomine ſalutem adſcriberem, petiit. Vale iterum cum tua familia, quam Deus ſemper cuſtodiat. Genevae. 14. Calendas Martias. 1543.

EPI-

EPISTOLA XIV.

[1] JULIANUS AURELIUS

Hadriano Nicolai Conſiliario S. Majeſtatis.

Arnhemium.

QUod ſerius literis tuis reſpondeam, Hadriane doctiſſ. ſimul ac humaniſſ., quam vel officii mei ratio poſtulat, vel fortaſſis ipſe expectas: ideo certe factum eſt, quod neminem in hodiernum uſque diem reperire potuerim, qui iſthuc proficiſceretur. Siquidem mira eſt apud nos nuntiorum ad vos commeantium penuria. Imo ne nunc quidem habeo, cui has committam. Sed cum mihi diutius temperare non poſſem, quin tui memoriam ſcribendo mihi refricarem: libuit interim per ocium parare domi, quod ad primam nuntii occaſionem ad te tranſmitterem. Ut autem ad literas tuas deveniam, quibus puerum, quem coram multis verbis mihi commendaras, rurſus accuratius ſcripto commendas: hoc tibi, mi Hadriane, pro reſponſo ſit, eum tam curae mihi futurum, quam ſi ex me natus eſſet, talemque me diligentiam adhibiturum, ut Gallicam linguam addiſcat, ut ne praemonſtratoris quidem officium refugiturus ſim. quod quidem facturus ſum perlibenter, tum in tui gratiam, cui modis omnibus placere ſtudeo, nempe ſummo amico, ac etiam patrono fortaſſis aliquando futuro: tum vero, ut ampliſſimo Viro D. Cancellario veſtro, cujus ſummas virtutes ac incredibilem eruditionem ubique praedicari audio, hac me ratione inſinuem, aliquaque apud eum amicitiae parte haercam. Nam eum mihi amicum eſſe ſupramodum cupio, quod ejus amicitia multorum aliorum amicitias mihi paritura ſit. Itaque, mi Hadriane, etiam atque etiam te oro obſecro ac obteſtor, primum quidem, ut antiquum tuum erga me non ſolum obtineas, ſed etiam augeas: deinde ut D. Cancellarium, cujus noticia te autore mihi parata eſt, ita confirmes, ut me perpetuo in amicorum albo retineat. Scripſiſſem ad eum, niſi pudor, ac propria tenuitatis meae conſcientia a propoſito me deterruiſſet. Accedebat quod in publica commoda mihi peccaturus viderer, ſi eum tot ſanctis negotiis occupatum vix tantillum legendis nugis meis remoratus fuiſſem. Itaque tibi relinquens totam mei commendandi provinciam, ſatius eſſe putavi homini occupatiſſimo non obſtrepere, quam inopportuno fortaſſis tempore occurrens, odioſus eſſe. Bene Vale cum conjuge ſuaviſſima, cumque [2] *Stratio* collega tuo, quibus, niſi moleſtum eſt, meo nomine, ſalutem plurimam precaberis. Mechliniae. 17. Junii. 1544.

1 Eſt hic *Julianus Aurelius Haubrechus* Leſſignienſis, cujus habemus libellum ſatis eruditum de deorum cognominibus; & commentarium in duas priores Horatii ſatyras. vide *Valer. Andr.* Bibl. Belg. pag. 597. praeter vero laudata *Valerio* habeo ejuſdem *Aurelii* declarationem ad l. *jurisgentium* §. *Quinimmo* ff. de pactis, editam Pictavii 1538. in 12°.

2 Ad hunc *Joannem Stratium* eſt *Hadriani* Elegia quinta lib. II. p. 34. & *Joannes Secundi* lib. III. Eleg. 14. p. 57.

EPISTOLA XV.

PETRI GILLII

Ad Amicum Epistola.

Postquam Franciscus Rex me primo reliquit, quam ad ullos ejus nummos pervenissem, quorum spe veneram in Graeciam, ad Codices antiquos investigandos, ac etiam obiter ad cognitionem Historiae naturalis; binas literas ad te, alteram ad Cardinalem nostrum scripsi, quibus conabar tibi renovare memoriam Gillii veteris tui, dicerem, congerronis, nisi summus ille tuus gradus verbum hoc jam non agnosceret, timens ne longa & longinqua peregre profectione ex mente tua omnino exciderim. Jam vero longissime gentium abductus, ea aetate tyro, in Bellum Persicum, qua veterani emereri solent, necesse habeo, iterum tibi nonnullam recordationem mei suggerere, qua incolumi, nondum despero nidum aliquem senectutis meae assequi me posse. Jam annus est, cum in Galliam maxime redire conabar, si nummi ex Sacerdotio meo mihi hoc tempore affulsissent, priusquam eorum desperatione adductus, profectus essem in Soltani *Solymani Pachi* expeditionem, ne Byzantii in languore desiderem, nummulos meos exspectans diu. De qua quidem expeditione, & de toto itinere nostro informarem te magno volumine, nisi prius visere cuperem Aegyptum; sed usque ad sinus Arabici proximum portum, quem jam appellant Sues, olim Arsinoen: qua peragrata & te & Cardinalem Armagniacum informabo, mediocri quidem ingenio, sed magno volumine, de toto itinere nostro, ubi rediero Byzantium. Et ne charta haec vacua sit, addam itineris summum. A Chalcedone, posita in faucibus Bospori Byzantini, ad Tauricum urbem, quatuor decies millia centena passuum fecimus, non modo dimensorum Ptolemaei longitudinibus & latitudinibus, sed etiam passibus nostris: primum per Bithyniam, in qua vidimus Diacibicen, quae olim Libyssa appellabatur, Hannibalis sepulchrum; postea Panthicum, cujus meminit Antoninus Pius, & Helenopolim, cujus Procopius, Caracen, cujus Stephanus. Deinde Nicomediam, & lacum supra Nicomediam, de quo Plinius, quem falso quidam putant Ascanium, cum hîc sit juxta Niceam, distans ab illo amplius centum mille passibus, cujus fluvius influit in Propontidem, illius vero in Zagarim, & deinde in Pontum Euxinum. Juxta hunc locum Justiniani Pontem vidimus, celebratum Procopio, & Agathii epigrammatibus, adhuc excisis in ponte exstantibus, & etiam in florilegio Epigrammatum edito in vulgus. Postquam ingressi sumus in Phrygiam, seu Gallo-Graeciam, in qua cum aliarum urbium multarum ruinas vidimus, tum Boli, quam olim vocabant Aboni, moenia celebria, nobili emporio, & balneis & infinitis Graecorum & Romanorum monimentis. Ex Gallograecia venimus in Paphlagoniam, in qua vidimus Theodosiam Grangrorum. Ex Paphlagonia pervenimus in Cappadociam, transito amne, quem Turci Casilimar, id est, amnem rubrum. Pro-

Procopius a colore vocat Tyberim, quod aquas habeat rubras. Ego vero alio tempore monſtrabo eſſe Halyn, Lydici & Perſici Imperii limitem, cum imperaret Croeſus Iſthmo Aſiae, id eſt minori Aſiae: cujus juxta pontem ſtatim in Cappadocia eſt collis Saye, undique praeciſus, & magna planitie circumdatus: in cujus jugo eſt arx, quam primam obtinuit Ottomanus, fundator Imperii Ottomanici; eamque arcem alii appellant Ottomagith, alii Ottomagich. Inde aliquot caſtris factis, vidimus Hierapolim, in ſupercilio excelſi montis, relinquentes prius ad dextram Amaſiam, & Jobatam, & Angeram, ad ſiniſtram vero Synopem: poſteaquam trajecto amne Iri vidimus Neocaeſaream, prope quam fluit amnis Lycus. Quo trajecto, attigimus Armeniam minorem, in qua ſpectavimus Azam Urbem, & foſſas, unde Bolus Armenius effoditur: & oppidum Daſcuſum, quod hodie vocant Aeſnigam. Etſi Eufrates fere fluit, tamen amplius binis caſtris non eum tranſivimus, ſed ternis eo trajecto non longe ab ejus fonte propeque oſtium Arſeni fluminis, tribus caſtris per Armeniam majorem factis, venimus Eſdron, quam Procopius vocat Theodoſiopolin, limitem Romani & Parthici imperii, tempore Juſtiniani. Inde binis caſtris tranſivimus Araxen, tendentem ad Orientem, & dividentem Armeniam majorem a minori Media. Ex Araxe quartis caſtris vado trajecimus Tigrin, non longe ab ejus fonte, a quo non procul eminet mons Nimbarus, in cujus jugo dicunt Arcam Noë reſediſſe. A Tigri ſex Caſtris tentoria fiximus juxta lacum Mantianum, ſalſum, in ambitu complectentem iter octo dierum, in quem octo magna flumina ingrediuntur, & nullum exit. Ex eo lacu ſeptem caſtris venimus in Cohinam planiciem, ſed magna difficultate vallium anguſtarum montis Tauri, in quibus totus exercitus conſtans amplius ſeptingentis millibus equorum aut camelorum, a paucis opprimi potuiſſet. Ex Cohina planicie ad veſperam ſolventes iter, totam noctem & medium diem inſequentem continuavimus, ob inopiam pabuli, & copiam aquarum ſalſarum. Haec nox tyrocinium militiae meae valde exercuit. nam cum Regis copiae ſe in fugam conjeciſſent metu Perſarum, ego equo & reliquis ornamentis ſpoliatus, a media nocte ad diem uſque inter tot millia equitum fugientium fugi pedes, ut mei ſocii mirati ſint, me incolumem evaſiſſe. ſed Deus ludere voluit tyronem ſenem, & ſervare ad neſcio quos alios fortunae ludos, utinam jucundiores. Inde quartis Caſtris pervenimus Tauricam, quam quidam falſo putant Ecbatana, ſed falſius *Paulus Jovius*, qui eam putat in Armenia, cum ſit in Media; & quidem bene penitus, neque amplius ducentis mille paſſibus. Ubi quinque diebus conſumptis, cum Rex *Sophianus* aufugiſſet in montes aſperos, & ad eum inſequendum commeatu deficeremur, urbem reliquimus incolumem, duntaxat Palatio vaſtato, ac redire coepimus, quinquagintaque millibus confectis, lacum Spontani invenimus, adeo ſalſum, ut ejus totum littus per quatuor ſtadia extra aquam tectum ſit perpetua glacie ſalis. Ego ut experirer, quod Strabo falſo tradit, pruritum doloremque facere, per ipſum nudus ambulavi ducentos paſſus, tendens in ejus altum: neque tum aqua attingebat umbilicum: vidique totum vadum ubique tectum cruſta ſalis,

ut nusquam solum appareret. Hic lacus sex dierum iter in ambitu habet. Juxta hunc lacum aliquot millia Turcorum caesa sunt. inde quartis castris transivimus fauces angustarum vallium, ubi circiter quinque millia Camelorum, equorum & mulorum perierunt. Inde profecti sumus ad obsidendum Mantianum castrum, in colle situm, undique praeciso, undique circumdato magna planitie. quo deditione facta intra octo dies capto, transivimus montem Niphatem, juxta quem ruit Tigris, & subit latum Arethusam, & Betelmos, quos Zagris montis ramos arbitror: in quorum vallibus angustis multa animalia perierunt, praesertim cum tanto exercitui necesse fuit transire foramen rupis, non majus porta, excavatum in saxo. Ac tandem trajecto Tigri, venimus in urbem Caramiti, quam Procopius vocat Armidam: unde Rex Turcorum institutum iter coactus est relinquere, & se convertere contra Regem Persarum, qui totam Armeniam majorem jam excurrerat, & Eufrate trajecto penetraverat in minorem. sed prius Rex Solymanus misit Eliam fratrem Regis Persarum in Babyloniam, & Susianam, quam nuper cepit: ex praedaque Regia triginta Camelos onustos misit Imperatori Solymano. quod munus heri in hac urbe Alepa vidi offerri Regi, & deportari a sexcentis Genniferis, ordine pompatico, ut mos est, cum Regi Turcorum quippiam datur. Nimirum in orbem magnae areae ambulantes, & singuli aliquam muneris partem manibus gestantes, Regi repraesentabant, spectanti ex cancellata fenestra: Alii ferebant storeas, gracilibus arundinibus auro argentoque textilibus inductis elaboratas. Alii ephippia gemmis distincta, alii arcus Persicos, plerique stragulas vestes, & Babylonicas: alii peripetasmata belluata ex auro argentoque textilibus: alii tentoria summa arte laborata, alii libros Persicos auro & gemmis ornatos. Nonnulli sacculos gemmarum plenos multi ferebant imagines hominum reliquorumque animalium ex serico auroque & argento elaboratas. alii alia, quae longum esset recensere. Exin Alepia castra relinquimus, & profecti sumus Melitonem Urbem Armeniae minoris septem diebus. Inde rursus trajecto Eufrate redivimus Amidam, ex qua quinque castris venimus in urbem Edessam, quam hodie vocant Offam, in qua Turci dicunt natum Abraham. Ideoque ex fonte, ex quo fluvius manat discurrens per urbem, pisces sacros habent, & non attingunt. At Judaei dicunt Abraham natum in Carram, distantem ab Edessa iter unius diei, quam Carras esse arbitror nobiles clade Crassi. Ex Edessa tribus castris Eufratem trajecimus inter Hierapolin & Zeugma Comagenae, ubi adhuc visuntur reliquiae antiqui pontis, ubi cathena in hanc aetatem servatur, cujus meminit Plinius. Ab Eufrate tribus castris venimus in Urbem, quam hodie Syri vocant Alep. sed olim vero ea erat Beroea, non, ut quidam tradunt, Hierapolis. Hîc hiberna quatuor mensium exegimus. Plura non addam, reservans longum volumen itineris mei in reditum meum Byzantium. Tu vero interea, dum Aegyptum viso & Byzantium redeo ad mensem Julium, ne obliviscaris tui Gillii: ac si forte ullum locum vides, ubi aedificare possim nidum senectutis meae, ne praetereas. Ita enim canus ad vos rediero, ut humi cubare perpetuo malim, quam semel erigere in nidum suspensum ex longa spe.

Ad-

Adderem, nisi Regem audirem remotum a litteris, efficeres cum Domino *Castellano*, Episcopo Matisconensi, ut Rex peregrinationi meae faveret. Sed ne sim importunus, totam hanc provisionem relinquo judicio tuo, qui sensus regis, ejusque intimorum nosti, non minus quam fortunam meam destitutam omni auxilio, & solo meo tenui vectigali aegre sustentatam tot annos peregrinationem. Verum ut sit a litteris Rex remotus, non tamen a justitia; quod ex eo colligo, quem quotidie chariorem Regi fieri audio, non ob aliud, quam ob singularem justitiam tuam. Quid justius, quam Heroicum Regem tam divitem, debitum praestare paternum? Ego per hosce viginti annos non destiti bene mereri de Rege *Francisco*, ac potius de tota Valesia gente, cum aliis orationibus, tum tribus ad Regem Angliae scriptis, suadentibus Franciae regium nomen ne amplius usurpet, aut ejus partes repetat, quas priusquam scriberem testis est Cardinalis *Armagniacus*, me hyemem consumsisse in Bibliotheca legendis codicibus Pontificum, apud quos haec causa tum disceptabatur: quos si *Seiffelius* legisset, longe aliter hanc causam tractasset. quid aequius, quam Regem mihi dare aliquod perfugium senectutis meae, qui Regis praescripto tantam peregrinationem suscepi, & tamdiu sustinui, nullo regio auxilio adjutus? omnibus me voluptatibus privavi, senex tot aerumnas subivi, ut jucundum quiddam Regi gratificari possem. Bene vale. Ex Urbe Alep, Emporio celeberrimo totius Orientis. IV. Non. April MDXLIX.

Tuus antiquus Cliens

Petrus Gillius.

De *Petro Gillio* videndus *Teisserius* in Elogiis ex Thuano excerptis tom. I. pag. 247. & *Scaev. Sammarth.* Elog. lib. I. pag. 23. hanc epistolam vidisse se testatur *J. Tollius* de infelicitate literatorum pag. 455. nos eam editam esse nescimus, nec credimus, ideoque insigne magni viri hoc monumentum prodere voluimus. Obiit Anno 1555. Romae. *Mirae.* Chron. Belg. pag. 413. De *Gillio* etiam vide inter Epistolas Lipsianas, *Metelli* LVIII.

EPISTOLA XVI.

JOH. PIPINUS

Ant. Mizaldo suo S. P. D.

GAudeo mihi oblatam esse occasionem, charissime Antoni, qua rem novam ac plane admirabilem tibi nuntiare sit datum. Nuper ex India Orientali Regi nostro allatum hic vidimus lapidem, lumine & fulgore mirabiliter coruscantibus, quique totus veluti ardens & incensus incredibili lucis splendore praefulget micatque. Is jactis quoquo versus radiis ambientem circumquaque aërem luce nullis fere oculis tolerabili latissime complet. Est etiam terrae impatientissimus: si cooperire coneris, sua sponte & vi facto impetu confestim evolat in sublime, contineri vero includive loco ullo angusto nulla potest hominum arte: sed ampla liberave loca duntaxat amare videtur.

ſumma in eo puritas, ſummus nitor; nulla ſorde aut labe coinquinatur. figurae ſpecies nulla ei certa, ſed inconſtans & momento commutabilis. cumque ſit aſpectu longe pulcherrimus, contrectari tamen ſeſe non ſinit; & ſi diutius adnitaris, vel obſtinatius agas, incommodum affert: ſicuti multi ſuo non levi malo, me praeſente, ſunt experti. quod ſi quid ex eo fortaſſis enixius conando adimitur, aut detrahitur, (nam durus admodum non eſt) fit (dictu mirum) nihilo minor. addit inſuper is hoſpes, qui illum attulit, homo, uti apparet, barbarus, hujus virtutem ac vim eſſe ad quamplurima cum utilem, tum praecipue, regibus inprimis, noxiam: ſed quam revelaturus non ſit, niſi pretio ingenti prius accepto. reliqua ex me praeſenti audies, cum primum Rex ad vos redierit. ſupereſt, ut te, & ſi quos habes iſtic viros eruditos, diligentiſſime orem, ex Plinio, Alberto, Marbodeo aliiſque, qui de lapidibus aliquid ſcriptum reliquerunt, ſollicite diſquiratis, quiſnam ſit hujuſmodi lapillus, aut quod illi nomen (ſi modo antiquis fuerit cognitus) praeſcribi verum poſſit. nam in eo peranxie, nec minus infeliciter ab aulicis noſtris eruditis hactenus laboratur. quibus ſi palmam ea in cognitione praeripere poſſem, mecum feliciſſime actum iri exiſtimarem. Incredibilis enim & Regi inprimis, & toti denique procerum aulicorum turbae, ea de re commota eſt exſpectatio. Vale. Bononiae. pridie Aſcenſionis Chriſti M. D. L.

Hic *Pipinus* mihi prorſus ignotus. ſed adſcriptum huic epiſtolae erat, manu mihi ignota, fuiſſe medicum Conneſtabilis.

EPISTOLA XVII.

[1] N. N.

Cornelio Walthero & Georgio Caſſandro S. P.

MIror quod a vobis nullas accipiam, amici in Chriſto Chariſſimi. Ego aliis profectionibus impeditus nihil potui ſcribere. Ritus Ruthenorum &c. nondum potui habere, quia Viennae inter libros meos remanſerunt. Mitto hîc quaedam forte a veſtro inſtituto non abhorrentia, addam plura, ſed ſucceſſive poſteaquam recepero, per Venetorum nuncium. Curo ritus in Corſica & aliis provinciis mihi deſcribi. Forte non inconſulto feceritis, ſi in lambendo partu aliquot menſes inſumeretis, certe cupio vos candori ſtudere, ne hoc ſeculo corruptelis undequaque obnoxio, alienae quoque impietatis vos faciatis miniſtros. Non placet, quod cenſurae veſtrorum theologornm vultis ea committere, quia anſam dabitis de vobis, ſtudiis ac ſcriptis veſtris, eo magis in poſterum judicandi: taceo quam omnia ad limam ipſorum quadrabunt, ſi praefari velitis, ut omnino neceſſarium judico, nempe ut recenſeatis quid quoquo tempore inſtitutum, quando creverit &c. Nam is fructus veſtri hujus laboris erit precipuus, & quem *Caſſander* vel maxime nobis poterit exhibere.

Agam

1 Auctoris nomen deerat: videtur viri cujuſdam Primarii, qui ad comitia Auguſtana erat profectus, eſſe epiſtola.

Agam cum *Oporino* aut alio bono viro, qui bona fide imprimet, & ſi mea res ageretur, mallem potius nomen ſupprimi, quam cedere veritati, ne latum quidem unguem; Accipietis hic Miſſam Chryſoſtomi Pragae impreſſam, Legem Salicam & reliqua poſſetis, ut opinor, facile ex Galliis habere per bibliopolas, modo ſcriberetis. Rogo ad me exemplar unum atque alterum transmittatis; recte ſi adderitis Friſionum & Angliorum leges. Scribit ad me Vir quidam bonus & ſummopere urget, ut vos horter, quo alteruter ad *Tilium* proficiſcatur, & omnibus modis cum eo agat, ne ſupprimat, ſed edi curet quae habet: veretur enim ille, ne quod ſaepe ſolet evenire, infula literis multum obſtet, quod ſi animadverteretur, vel deſcribi quaedam poſſent vel accipi ab ipſo accomodato: ego illud iter pro viribus meis ſumptibus etiam juvarem, ſed neſcio veſtram commoditatem, praeſertim hoc tempore belli, & quos ſejungi nec poſſe nec debere ipſe exiſtimo. Praeterea hortor Vos, ut, hiſce nundinis paſcalibus Francofortium proficiſcamini, ut cum Τῷ Ι'λλυϱικῷ, quem eo venturum audio, conferre de variis poſſitis, Ipſe vos ibi expectabit. Eſt vobis quoque non parva commoditas navigio aſcendendi Rhenum ac deſcendendi, frequenti civium veſtratum conſortio, & ſumptibus non magnis, quos feram lubens ex parte. Nunc nihil mitto, quia nec certi ſunt homines, nec intelligo, quo loco ſint res, quid pro me deſcriptum ſit, vel quid effeceritis. Miſeram corbem plenam libris ad vos ex Liſer ſupra Moſellam cum epiſtolio, ſcribite num acceperitis. In Betburch rogo Paſtorem ſollicitetis de illo libro, in quo agitur de originibus monachorum &c. quicquid conſtiterit. Apud praedicatores Coloniae ad dextram in introitum eſt liber, in quo ſunt Epiſtolae Caſſiodori. In fine ſunt libri duo, Urbanae praefecturae, hos duos libros cupio prae aliis omnibus mihi deſcribi, habetis praeterea indicem eorum, quae deſydero. Rogo ſtrenue pro me, vel ut verius dicam, pro publico literarum bono, invigiletis, & ſcribite ſaepe quid coeptum, quid abſolutum, ſumptus liberaliter per doctorem *Gerhardum Aquenſem* ad vos curabo adferri. Epiſtolas Synodales ex libro pergameni deſcriptas una cum originali, ſi jam *Birckhmanno* traderetis, pergratum eſſet: indico ipſi, cui Francofordiae talia committat ad me perferenda. Lovanii eſt impreſſus liber anno. 51. in 8°. per *Petrum Phaleſium* De veritate corporis & ſanguinis domini &c. In eo quaedam ſunt, quae vobis erunt forte non ingrata, congeſſit enim plurimos tractatulos. ad me nihil deſcriptum mittite, niſi certi ſint tabellarii, & quia non dubito Reip: Colonienſis deputatos hic eſſe, facile ad me certo poteritis. hoſpes mihi eſt *Daniel Ulſtatt.* fui apud Canonicum, qui & legem Salicam habet. In fine ipſe has interpretationes antiquorum vocabulorum annotaverat, ut incluſa eſt ſcedula. Principi *Otthoni Henrico* Palatino veſtra miſi, nihil adhuc reſpondit, urgebo denuo, & ſumma diligentia veſtrum negotium agam, ac ſignificabo, qualem invenero. Dominum D. V. *Velſium* ſalutate & reſcribite, quis fuerit Tragoediae exitus! Apologiam ſi quam edidit, ad me mittite, literas veſtras ſi vel Spiram miſeritis ad Dom. *Furſtenbergium* recte curabuntur. Manſurus ſum hîc per Comitia, *Birckhmannus* quoque recte cu-

curabit perferri. Si certior fuerit tabellarius, poteritis literis veſtris ſubinde aliquid conjungere. Calendarium Ruthenicum ad vos mittam, poſtquam deſcriptum fuerit. Initium anni facit a Septembri & multorum ſanctorum Graecorum nobis incognitorum notam continet. Hiſce valete in Domino & reſcribite ſaepe. Datae Auguſtae. 18. Marcii Anno. 55.

EPISTOLA XVIII.

JOACHIMUS HOPPERUS

Cornelio Gualtero & Georgio Caſſandro S. P.

Mechliniam.

VOlenti mihi heri D. *Viglio* valedicere, Clariſſimi amiciſſimique viri, ille reſpondit, ſe habere, quod adhuc hodie in prandio mecum ageret. Quo minus ergo in prandio vobiſcum eſſe poſſim, quemadmodum condixeram, veniam dabitis, ad coenam autem omnino approbante Deo adero. Ut igitur & vos iſthic maneatis, & quod me viſendo beneficium mihi praeſtitiſtis, id nunc ultra conſtitutum nonnihil commorando, cumuletis, vos etiam atque etiam rogo. Quod quidem vel eo minus vos mihi puto denegaturos, quod ſpem habeo adferendae novae hiſtoriae *Sleidani*, quodque ſchedia veſtra variarum antiquitatum nondum vobis reſtitui. Sic igitur facietis, & cum uxorcula mea, quam meo nomine ſalutabitis, interea temporis gaudebitis. Bene valete, Clariſſimi amiciſſimique viri. Antverpiae 14. Maji 1555.

EPISTOLA XIX.

JOACHIMUS HOPPERUS

Cornelio Gualtero & Georgio Caſſandro S. P.

Brugas.

MItto vobis, Clariſſimi Domini & Amici, ea quae ex Franciſcanorum Bibliotheca vobis mandaveratis exſcribenda. Si rudior & minus emendata fortaſſis eſt ſcriptura, jubebitis iterari, curabo, ut non ſolum bene, verum etiam eleganter omnia vobis exſcribantur. Remitto etiam leges Freſionum, quas mihi jam deſcripſi. Si qua ratione fieri poſſit, velim vos hac redire Coloniam, habeo enim quod vobiſcum convenirem, meo ac veſtro judicio valde ſerium, de eo videlicet, de quo ſub abitum veſtrum pluſcula colloquebamur, quae non tam commode literis mandari, quam coram tractari poſſunt, videor enim mihi repperiſſe aliquid, quo reapſe operam aliquam reipublicae ea in re navare poſſim, maxime ſi habeam adjutores aliquot, qui nihil pedetentim ſunt comparandi. Dominum *Scoonhovium* velim meo nomine plurimum ſalutatum, & ſi intelligam non ingratum illi fore, ſi de antiquitatibus noſtrae gentis, hoc eſt Freſiorum, per literas ſubinde ad illum ſcribam, & interio-

riorem paulatim cum eo familiaritatem contraham: ita faciam, nam quemadmodum libenter ab amicis disco, ita nihil quoque est in mea tenuitate, quod non iis vicissim omnibus modis sit expositum. Bene valete, Clarissimi & charissimi viri, & nos, ut facitis, amate. Mechliniae 3. Id. Junii 1555.

EPISTOLA XX.

JOACHIMUS HOPPERUS

Cornelio Walthero & Georgio Cassandro S. P.

Qui hasce vobis reddidit, *Cornelius Rhetius* est Jurisconsultus, meus amicus & familiaris. Is Coloniam commigraturus habitatum, vobis per me commendari voluit, ratus meam commendationem pro nostra veteri necessitudine aliquid apud vos posse. Quo minus autem ea spes illum fallat, vos diligenter curaturos etiam atque etiam confido. Nam praeter hoc, quod & virtus vestra tanta est, & nostra amicitia, ut nihil diffidere debeam: tum etiam ipse *Rhetius* ejusmodi est, ut doctorum ac proborum hominum favorem sua sponte mereatur. Quare si ita casus ferat, ut vel ad professionem Juris commendare illum possitis, vel ad forum, liquide utrumvis licebit: nam & juris cognitionem habet valde eximiam, & forum multis annis diligenter tractavit. De *Sleidano* ad me misso magnas habeo gratias, pretium dabit *Rhetius*. Bene valete, ac me vestrum esse vobis persuadete. Mechliniae Calendis Aprilis. 1556.

EPISTOLA XXI.

JOACHIMUS HOPPERUS

Antonio Schoonhovio S. D.

Qui hasce tibi reddidit, Clarissime Domine Schoonhovi, patronus caussarum apud nos est, nomine *Stenemolen*, homo probus ac diligens. Is quoniam procurator negotiorum Capituli vestri, quem hîc perpetuum habere soletis, vita functus est, in locum ejus sufficì optaret, utque super ea re dominationem tuam, in cujus authoritate summum praesidium ponit, interpellarem, vehementer me rogavit. Quare ut commendatum eum habeas, & quod cum Capituli vestri commodo fiat suffragio tuo juves, etiam atque etiam oro, teque ita facturum valde confido, Quod res Capituli mihi commendas, hoc tibi persuade, me quatenus aequi ac boni ratio permittit, semper commendatas habiturum. De tuis annotationibus magnas habeo atque ago gratias. Quantum iis sim adiutus, malim te aliunde suo tempore, quam ex istis literis cognoscere. Essent quidem mihi ad aliquot adhuc dies usui (tam enim varie occupamur, ut perparum supersit temporis, quod studiis liceat impartiri)

sed

ſed pudet jam ſecundo admonitum non remittere. Quare ſi quid eſt in noſtra bibliotheca, quo viciſſim utendum cenſeas, tantum opus eſt uno verbulo, ſum enim totus tuus. Vale, clariſſime ac eruditiſſime Scoonhovi. Mechliniae XIX. Septembr. 1556.

Hic *Schoonhovius* fuit Canonicus Brugenſis, cui debemus Eutropium, primum ejectis aliorum interpolationibus ſibi reſtitutum, quam laudem perperam *Eliae Vineto* tribuit *Naudaeus* de Sena pag. 24. vide *Glareani* Praefat. in Eutropium. *Valer. Andr.* Bibl. Belg. p. 75. & *Ant. Sander.* de eruditis Brugenſibus pag. 19. *Rumoldus* vero *Stenemola*, ſi hic ille innuatur, ut puto, fuit praeceptor *Jani Secundi*, quem celebrat pag. 109 & 113. Poematum. & cui epitaphium poſuit *Hadrianus Marius* pag. 63. unde apparet ab actis Batavi Senatus fuiſſe. vid. *Andr. Valer.* p. 804.

EPISTOLA XXII.

JOACHIMUS HOPPERUS

Joanni Birckmanno Librario S. P.

Binas tuas literas, eruditiſſime atque amiciſſime Birckmanne accepi, quibus quod non confeſtim reſpondi, per negotia factum eſt, quibus propter Praeſidis abſentiam, vel hanc tantillam epiſtolam vix tandem potui eripere. Quam mihi ab *Caſſandro* nuncias ſalutem, gratiſſima fuit, quemadmodum & libelli, quos una miſiſti, quorum alter a *Caſſandri* inſtituto non videtur alienus. Quod de meis nugis me tam ſerio interpellatis tu & *Caſſander*: nae pro veſtro quidem amore facitis, ſed ipſe ſcio quam mihi ſit curta ſuppellex, ut omittam in tanta multitudine negotiorum, quam parum ſit otii ad commentandum, & quanto minus, ad bene commentandum: nam ut de manu quidquam dimittam, quod non ad plenum perfectumque ſit elaboratum, neque haec aetas fert neque ordo, neque ſane ea eſt inſtituti mei ratio. plane tametſi pollicitis meis nondum hoc tempore poſſum reſpondere, & quod vobis debetur aes alienum perſolvere, quod etiam Cardinalis aliqua ex parte ſibi vendicat: niſi tamen ſatisfecero, non conquieſcam, ſperoque brevi effecturum me, ut vos placatos reddam, prius quidem *Caſſandrum*, cui minus opuſculum debetur, deinde vero te, ad quem majorum vigiliarum opus excudendum mittetur. De *Lindani* ſcripto adverſus *Caſſandrum*, nihil equidem audivi, nec vero puto ullum extare, ſed ſignificavit aliquando coram nonnulla eſſe, quae non ſatis probet. Ut Anabaptiſtas fortiter oppugnet *Caſſander*, etiam atque etiam hortor. De *Pfluggi* judicio de ſcriptis *Caſſandri*, quod ad me miſit, eſt quod illi plurimum gratuler, nec dubito, quin apud multos multum ſit ponderis habiturum. Inſtitueram ad *Caſſandrum* aliquid ſcribere, ſed intervenerunt hoc ipſo momento quaedam negotia, quae, quod illum capere oporteret, intercipiunt. Itaque mittes ad illum exemplum harum literarum ſi videtur, ut vel aliquo modo quadamtenus ei ſatisfiat. De libris, quos abs te habeo, & mihi non ſunt futuri uſui, ita faciam, ut ſcribis. Cura, optime *Birckmanne*, ut valeas, & ſi qua fieri poteſt, antequam Coloniam redeas, ad nos excurre. Raptim Bruxellae, pridie Calendas Febrnar. M.D.LXIII.

EPI-

EPISTOLA XXIII.

JOACHIMUS HOPPERUS

N. N. Cognato suo S. P.

TE salvum ac sanum, cognate Clarissime, Spiram venisse gaudeo, oroque Deum, ut reliqua fortunare & ad animi tui sententiam concedere velit. Librum, quem *Cassandri* judicabas, paulo ante e Gallia acceperam, quam tuae literae ad nos perferrentur. Placet sane, sed, quemadmodum etiam tum dicebam, nequaquam puto esse *Cassandri*, idque multis argumentis, quae hîc nihil attinet referre, quando *Cassandrum* jam ipse convenisti. [1] *Franc. Balduinum* in Gallia esse in familia Cardinalis *Lotharingi* jam, credo, audivisti: fertur etiam author Orationis, quam contra *Bezam* Cardinalis habuit, satis meo judicio luculentam, ita ut spes sit fore, ut in viam *Balduinus* redeat, quod vehementer etiam atque etiam spero: nam quanto quis sit doctior, & in antiquitatis studiis diutius versatur, tanto magis ac magis a novis istis inventis recedit, & ad interpretationes patrum veteremque usum Ecclesiae se applicat, cui (si quando paululum corrupta est) restituendae, non autem evertendae operam dare oportet. Novarum rerum, quod te putem ignorare, hîc nihil est, nisi quod Episcopatus nostri novi aliquot jam sunt constituti, ut Iprensis, Harlemensis, & Middelburgensis. D. Cardinalis Archiepiscopus Mechlinensis autem heri cepit, aut hodie capturus est possessionem, per procuratorem suum [2] *Couthautium* nostrum, quem nosti. Gallia tota turbulenta est, & quantum conjicere licet, meditantur magnum malum. Nobis cum haereticis Tornacensibus & Flandrensibus Galliae finitimis multum est negotii, speramus tamen meliora, ac potissimum quidem ex novis istis remediis, quae meditamur, aut vera, aut certe ad vera proxime accedentia. Cura, optime Cognate, ut valeas. Uxor se plurimum tibi commendat. D. *Andreae Gail* multam a me dices salutem. Raptim Bruxellae. XXIX. Novembr. M. D. LXI.

1 Hic *Balduinus* vario ingenio & subdolo, primum addictus Papisticae Sectae, deinde Genevam abiit, & *Calvini* & *Bezae* familiaritate usus, iterum se contulit ad pontificios. Principi etiam Arausicnensi se insinuavit. vide ejus vitam apud *Valer. Andr.* Bibl. Belg. p. 221. *Sammarth* Elog. l, 11. pag. 106. *Melchior Adam* Jct: p. 200. & praecipue *Bayl*: diction. Critic. t. 1. p. 474. multa de eo in *Cassandri* quoque Epistolis mentio, sed praecipue Ep XL. XLII. LXVIII. & LXIX. ubi de libellis ejus contra *Bezam* & *Calvinum*. adde & Epist: a D. *Heinsio* Editar Centur. 1. 53.

2 Metuo ut hoc nomen bene sit expressum; nec aliud tamen ex scriptura elicere potui.

EPISTOLA XXIV.

JOANNES SAXO

Cornelio Gualtero S. D.

Coloniam.

MEministi sine dubio saepius in literis nostris ultro citroque missis mentionem vitae divi Willibrordi factam esse. Velim itaque, si potes, mihi eam soluta oratione alicunde conficias. Hoc feceris mihi longe gratissimum. Postremis tuis literis, si recte memini, videbaris mihi significare te audivisse eam alicubi extare prosa oratione scriptam. Cuperem etiam scire, si commodum est, quo tempore Coloniae sis futurus, si forte quid incideret, de quo tecum per literas commentari vellem. In his regionibus nihil novi accidit, nisi quod duodecim cohortes militum aut circiter, duce *Weisbergo* Wuestfrisiam hujus ditionis partem, inter ostia Albis & Visurgis fluminum, ad mare sitam, proximo vere diripuerunt, atque omnibus rebus mobilibus spoliaverunt exinaniveruntque, contra omnium hujus dioecesis ordinum voluntatem. Illi Cares, cum audivissent duces Brunsvicanos cum exercitu adventare, varias in regiones diffugerunt, vexillis discerptis. Hîc deus justum judicium exercuit. Nam in illa fuga non gregarii milites, sed dux ipse, tribuni centurionesque istius latrocinii autores, poenas dederunt. *Weisbergus* ipse in manus praefecti arcis Pinnenbergensis in Holsatia venit. Illic adhuc est in custodia. Tribunorum centurionumque alii Hamburgi, alii in oppido Itzeho Holsatiae (Nam illic decreverant militum manu iterum coacta etiam tumultum facere) partim in vinculis sunt, partim in hospitiis adservantur custodiunturque. Landvogtius hujus dioecesis, qui illis hujus facinoris autor adjutorque fuerat, in fuga Lunaeburgi compraehensus, in turri illa nobili, quae Springintguet vocatur, hospitium habet. Concionatores hujus capituli & civitatis acriter inter se disceptant pro concione de corpore & sanguine Christi, sine tamen omni motu aut perturbatione populi. Maxima pars concionatorum totius Saxoniae & septentrionis sentit cum illa parte, quae asserit in coena dominica verum, naturale, essentiale corpus & sanguinem Christi sumi, solumque corpus & sanguinem non esse ubique, sed Christum (qui verus deus & verus homo est, & quatenus homo est, ex anima rationali & corpore humano glorificato constat) ubique esse. Est enim novum vocabulum *Ubiquitatis* jam inventum, & proditum in vulgus, quod soli corpori & sanguini tribui non posse, inter factiones convenit. Ego metuo ne & de istis & aliis religionis nostrae capitibus nimium altercando veritatem amittamus.

De vita Willibrordi memineris, & valebis una cum *Cassandro* nostro, in Christo feliciter. Brema natali divae Magdalenae, Anno LVII.

Hic est *Joannes Saxonius* J.U.D. dictus a *Valerio Andr.* Bibl. Belg. 559. qui fuit Hatstedius Frisius & Hamburgensis Ecclesiae decanus, & Bremensis Canonicus: ut ipse se mox vocat. ejus vitam descripsit ejus aequalis & amicus *Suffrid. Petr.* de scriptor. Frisiae decad. XII. 2.

EPI-

EPISTOLA XXV.

JOANNES SAXO

Cornelio Walthero S. D.

Coloniam.

DE libello legum Frisicarum ad me misso magnam tibi merito gratiam habeo. Quod mihi etiam Bonifacii Archiepiscopi Moguntini, Liudtgeri Monasteriensis & Gregorii Ultrajectensis Episcoporum vitas describendas curasti, quam mihi gratum sit, verbis assequi nequeo. Ubi descriptae & cum exemplaribus suis collatae fuerint, velim eas *Henrico Magen* Coloniensi, qui mihi tuas literas reddidit, hujus epistolae latori, qui hîc mercaturam panni exercet, ad me perferendas committas. Earundem vitarum scribae grato animo mercedem suam persolvam, cum quantum postulet scivero, quod ut mihi indices rogo. Quod ipse vitas exscriptas cum suis archetypis conferendi & emendandi laborem mea causa sumpturus es, admodum libenter audivi. Ad vitam Willibrordi Ultrajectensis Episcopi exscribendam, cuperem aliquem juvenem literatum, in monasterium Epternacense Colonia Agrippina meis sumptibus per te mitti, qui tam eruditus sit, ut eam & recte describere, & descriptam ad exemplar rite conferre, & siquid scribendo erraverit, ipse inter relegendum corrigere atque emendare norit. Scis enim ipse, quam nulli usui sint exempla cum suis exemplaribus non sedulo comparata. Si talem hominem nactus fueris, velim mihi significes. Confestim enim & viaticum & praemium laboris, quantum indicaveris, illi mittam.

De Colonia & Ambronibus, quod ex me scire cupis, breviter sic habeto. Coloniam oppidum aũt locum ad septentrionalem Oceanum Germanicum sive Balticum unquam fuisse, nunquam vel legi vel audivi. Sunt autem mihi plerarunque nobilium urbium antiquarum nomina, ad mare Balticum & in ejus vicinia sitarum nota: quae cum olim, maxime ethnicis temporibus, admodum floruerint, ante aliquot secula aut ad nihilum venerunt, aut in vicorum formam degeneraverunt. In Suedia clara Gotorum urbs Birca interiit, sed finitimae Upsalae incrementa suo interitu dedit. Idem accidit Lethrae in Selandia Danica. Nam inde aucta est Roskildia, sepulchris Danicorum regum & ecclesia cathedrali nobilis. In Gutia meridionali Slesvicum ad quinquaginta millia civium armare poterat: nunc aegre ducentos armat. Oldenburgum in ejusdem Baltici maris littore, in Vagria quondam Venedorum sive Sclavorum provinciola, nunc Holsatiae parte situm, episcopatu, Barbarossa imperatore, Lubecum inde translato, omni pristino decore amisso, a mari etiam ad duo passuum millia deserta, paucis tuguriis vix vetus nomen conservat. Ea urbs olim tribus nominibus insignis fuit. Saxonice enim Oldenburgum, Venedice Starigart, idem significante vocabulo, Danice alia ratione Brandenesia appellabatur. Nam erat in harum trium nationum confinio posita. In Gotlandia insula emporium opulentum & populosum fuit Wisboia. Inde

mercatus superioribus seculis, fatis omnia mutantibus, Wismariam primo, & cum illa etiam quasi defloruisset, ex ea urbe multo post Lubecum traductus est. Wisboia nunc vicus est maritimus non magni precii, arce tantum conspiciendus, veterem celebritatem cellis cameratis earumque ferreis valvis utcunque etiamnum ostendens, & quod lex nautica, ut antiquitus in mari mediterraneo a Rhodo, sic toto Baltico sinu adhuc a Wisboia nomen habet, atque ejus nomine a nautis colitur & observatur. In Pomerania magnifica urbs Wineta sic intercidit, ut etiam locus ejus ignoretur. Creditur tamen propinqua Stetino fuisse. Julini in eadem provincia maximas quondam opes maximamque civium convenarumque frequentiam fuisse scriptores nostrates confirmant. Est autem in ripa Suevi fluminis, non procul ab eodem mari positum, nunc pauperculi oppiduli speciem habens, & nonnihil contorto vocabulo vulgo Wollin dicitur. Bardevici nomen tibi notum esse puto, in terra Lunaeburgensi ad fluvium Elmenoviam, ad secundum a Lunaeburgo, sed ad sextum ab Albi lapidem, in quem Elmenovia influit, collocati: quae urbs cum prius, quam ab Henrico Leone Saxonum duce everteretur, potentissima fuerit, nunc sub vici figura vetus tantum collegium canonicorum & octo templa, quae vulgus parochialia nominat, admodum deformia, & aggeres veteres ex parte dirutos adhuc ostentat. Hujus eversio Lunaeburgo multum profuit. In occidentali ripa Albis, in Cauchis, qui nunc Kedingi appellari putantur, e regione Sturiae fluminis, qui ab oriente ex Holsatia in hunc profluit, & ante & post Christi redemptoris exortum, Dorstadium oppidum & mercimoniis & hominum multitudine & divitiis excelluisse, memoriae proditum est: quo inundationibus deleto, ex illius ruderibus hoc Stadium ad Quingam fluvium, duo passuum millia longe ab Albi exaedificatum existimatur. Sed ne instituti oblivischar, inter tam multarum veterum urbium vel nomina, vel cadavera, vel reliquias, nullus annalium, harum praesertim regionum, scriptor, quod ego sciam, Coloniae, quae his in locis fuerit, meminit aut mentionem facit. Urbs tamen illa, in qua princeps elector Brandenburgensis habitat, cum Sprea flumine (quod Christianus Pirkheimerus Nurembergensis in Germania sua Suevum olim vocatum fuisse, perperam scribit.) in duas partes dividatur, quae pars urbis orientalem ripam attingit, Berlinum dicitur, quae vero occidentalem tenet, in qua ejus Electoris arx ac sedes est, Colonia nominatur, omnibusque principis Electoris nomine illinc dandis literis locus sic adscribitur, Datum *Zu Collen ann der Spre*. Sed hoc oppidum ad LXXX. millia passuum & eo amplius a mari Baltico distat, propterea fortasse minus ad historiam sive fabulam Ursulanarum virginum pertinet. Novi etiam vicum in Turingia, cui nomen est Cucolonia, id est vaccarum Colonia. Is multo minus nostro proposito servire videtur.

Ambrones, ut scis, Gallica gens, Cimbrorum & Teutonorum socia, ad Aquas Sextias una cum Teutonis a C. Mario ad internecionem caesi fuerunt. Ejus gentis si ullae reliquiae fuerunt, illas in Gallia haesisse crediderim. Hic in vicinia pars Frisiae Amberlandia, ejusque populus Ambri vocantur, quorum

ca-

caput eſt Oldenburgum ad Huntam flumen, ubi nobilis ille & potens Oldenburgenſis & Delmenhorſtenſis Comes domicilium habet. Utrum hi Ambri priſcis Ambronibus cognati ſint nec ne, nihil pro certo alterutram in partem affirmare auſim: neque quidquam de Ambronibus mihi praeterea conſtat.

Fui verboſior quam putaveram, tecum per literas philoſophandi garriendique quadam voluptate ductus. Ignoſce igitur, aut ſi libet & vacat, prolixiore epiſtola quibuſvis de rebus ſcripta, par pari referto. Sincfala Flandriae maritimus locus, qui olim Friſiae terminus meridiem occidentemque verſus fuit, quo etiam naves e Norvegia & Gutia appellere quondam conſueverunt, a noſtratibus chronographis interdum nominatur. Siquid de ejus ſitu & forma compertum habes, id mecum ut communices peto. Habeo vetus chronicon Hamburgenſe, in quo haec ſequentia ad verbum habentur. *De Ripa in Flandriam ad Cincfal velificari poteſt duobus diebus & totidem noctibus. De Cincfal ad Prol in Angliam duobus diebus & una nocte. Illud eſt ultimum caput Angliae verſus auſtrum, & eſt proceſſus illuc de Ripa anguloſus inter auſtrum & occidentem. De Prol in Britanniam ad S. Mathiam uno die.* Haec ille. Caeterum Ripa urbs eſt Gutiae ſive Gutlandiae, id eſt Cimbricae Cherſoneſi in littore occidentali ſatis lauta, epiſcopatu Ripenſi celebris. Terra, in qua Ripa ſita eſt, Nortgutlandia appellatur. De Sincfala ergo, rogo ut mihi indices ſiquid reſciviſti.

Vehementer mihi gaudeo, quod tecum & cum eximia doctrina viro, Domino *Caſſandro* noſtro, ſuperiore anno noticiam amiciciamque contrahere contigerit. Neque mihi in illa peregrinatione Friſica quidquam laetius accidit, quam quod in vos viros eruditos, honeſtos & comes bona quadam fortuna incidi. Eam amiciciam cupio inter nos eſſe perpetuam, ſumque & tibi & illi ad gratificandum paratiſſimus. Vale, & ſaluta eundem meis verbis diligenter. Datum Brema IX. Calend. Febr. anno LVI.

Joannes Saxo. Hatſtedius Eccleſiae Hamburgenſis decanus, Eccleſiae metropolitanae Bremenſis Canonicus, I. V. doctor.

EPISTOLA XXVI.

JOHANNES MOLINAEUS

Georgio Caſſandro S. P.

Duisburgum.

PErpetuo mihi viſum eſt, Caſſander Doctiſſime, meae decretorum profeſſioni, nihil aeque neceſſarium eſſe, ac eccleſiaſticae cognitionem antiquitatis; qua quidem in re cum compertiſſimum habeam omnia tibi perveſtigata eſſe & cognita, dici non poteſt, ex quo Regia Majeſtas nos hanc Spartam Lovanii excolere voluit, quantopere conſuetudinis tuae fructum deſideraverim, quam utinam ſtipendii mei ſemiſſe liceat redimere. Caeterum quando longioribus dividimur ſpatiis, quod proximum eſt, precor ne grave ſit, epi-

ſtola te vel authorum nomina, quibus quicquid huc pertinet pertractatum eſt, percenſere. Liturgicis tuis ingenue profiteor nonnihil me adiutum. Tamen id velim perſuadeas tibi, a ſtudioſis nullam te initae ſponſionis acceptilationem conſecuturum, ni fontes ipſos, unde omnia deprompta ſunt, detexeris. Liturgias ipſas, te ſic jubente, jamdudum expectamus. Quo quidem in opere ut auctius prodeat, Jacobi apoſtoli, fratris dicti domini, Miſſam Graecam lubens ſuppeditabimus. Reor equidem hactenus tibi eam minime viſam eſſe, quamvis ſit omnium reliquarum vetuſtiſſima, & prope parens: cujuſque teſtimonio uſi conſpiciuntur patres Canon. 32. Synodi Conſtantinopolitanae in Trullo, quae oecumenicarum ordine ſexta exſtitit. Quod ſi quis te Genius huc aliquando (quod imprimis opto) pertraxerit, exhibebo tibi Iſodorum, Burchardum, & Ivonem Carnotenſem vetuſtos canonum concinnatores, quorum nullus adhuc typos ſenſit. Nam quae Burchardi Ivoniſque nomine circumferuntur paſſim decreta, nihil ſunt, quam horum compendia, ab ignotis ut plurimum authoribus digeſta. Habemus & Graecorum canones plures omnino, quam ſint Lutetiae impreſſi: quamvis multos etiamnum deſideremus. Confidimus tamen propediem nos habituros omnes: & una cum iis etiam epiſtolas canonicas patrum Graecorum, quod eſt volumen alterum. Multa ſunt praeterea, quae inſtaurandae praelectionis noſtrae ergo undique conquiſivimus. Ordinem Romanum interim, cujus penes te eſſe arbitror tria exemplaria, nuſquam potui reperire. Si liber eſt molis non omnino magnae, velim meo aere hunc codicem deſcriptum habere. Si quid erit praeterea, quod ad inſtitutum noſtrum judicabis pertinere, quaeſo, ne graveris indicare. Vale. Lovanio Calendis Julii 1559.

Salutabis meo nomine D. *Cornelium*, *Othonem* etiam cum conjuge, & ſi qui erunt alii amici nominatim.

Joannis Molinaei, ſive *vander Meulene*, Gandenſis vita eſt apud *Valer. Andr.* Bibl. Belgic. pag. 541. & *Sweert.* Athen. Belg. Decretorum Regius Profeſſor factus A. 1557. ordinarie & continue legens. *Valer. Andr.* Faſt. Academ. pag. 156. & 195. de eo ſcribit Viglius Zwich. Epiſt. xxv. *priſtino deſtitutum favore rediiſſe Lovanium, ſed perſuaderi ipſi non poſſe, ut Gratiani decreta praelegat, ſed ſua dictamina loco eorum ſurrogare.* Reſpondet ad hanc epiſtolam *Caſſander* Epiſt. xiv.

EPISTOLA XXVII.

JOHANNES MOLINAEUS

Georgio Caſſandro S. P.

Coloniam.

Literae tuae, Caſſander eruditiſſime, quibus nihil omnium mihi potuit aut jucundius aut ſuavius accidere, redditae ſunt mihi ad iter, quod Gandavum ſuſcipiendum verſus erat, accincto. Itaque diffidebam poſſe me meas eidem tabellario tradere. Caeterum quum is commodum heri ſub multam reverſo noctem hodie ſeſe offerat, nolui prorſus vacuum remittere. De cenſura operae tuae in hymnorum libello nihil nunc attingam, quod otium non fuerit

cri-

criticorum ſententiam, quidve eos moverit ad damnationem, exquirere, quamvis id me facturum per oportunitatem lubens recipiam. Plane ut retractetur judicium, quod magnopere a me contendis, ne ſpes quidem eſt ulla. Illud interim dolorem lenire poterit, quod in catalogum librorum lectionis improbatae nedum ea referuntur, quae haereſim quampiam aut ſtatuunt, aut redolent, ſed quaecunque aetati noſtrae parum videntur congruere. Velim profecto te hymnos ipſos edidiſſe ſuppreſſis ſcholiis, quae labore nos tuo frui haudquaquam ſinunt. Eſt Gandavi [1] *Franciſcus Goethals*, *Othoni* fortaſſe quam tibi notior, nobis certe notiſſimus, qui editionem ſecundam meditatur. Ac ut eſt in iis carminum generibus, quibus conſcripti ſunt hymni, verſatiſſimus, multa caſtigavit, verſusque, ubi minime conſtaret numerorum ratio & quantitas, quorum ingens eſt, ut ait, multitudo, conatus eſt reſtituere, ſemper retento ſenſu priſtino, quinetiam ipſis verbis: nam tranſpoſitione vocum frequenter vitium ſuſtulit. Miſſam Beati Jacobi dedi ſtudioſo cuidam deſcribendam propediem ad te miſſurus. Nunc in Ivonis Carnotenſis decreto caſtigando laboramus. Sed parum foelici ſucceſſu, quod unicum exemplar dumtaxat ad manum ſit, idque non admodum correctum. Quod ſi ejus plura noſti exemplaria, velim id te perſcribere. Tuo nomine Salutem dixi [2] *Tiletano*, *Auguſtino Hunnaeo* eam debeo, quod interea non ſit viſus. Ille videtur, quantum prima fronte conjeci, non omnino integram de te opinionem habere. forte quod patriam nunquam repetas, quodque eas praeferas ditiones, in quibus quidvis ſentiendi opinandique libertas eſt major. Satius eſt tamen multo Coloniae te morari, quam Duysburgi, qui locus peſſime iſtic audit, propediemque futurum eſt, ut inde omnes revocentur, in renitentes gravibus conſtitutis poenis. Itaque gaudeo nullam nomini tuo ea occaſione notam inurendam. Ad fontes Leodienſes viſere te conſtitueram, ſed honor doctoratus propediem ſuſcipiendus in cauſa erit, quur minus adeſſe dabitur. Vale, Caſſander eruditiſſime, Lovanii: Raptiſſime undecimo die Auguſti. Memineris Coriolani Plutarchi.

Rex noſter claſſe in Hiſpaniam contendens Flandriae noſtrae & Arteſiae Egmundanum Comitem, Hollandiae & Zelandiae Principem Auriſiacum, mari Comitem de Hornes praefecit.

1 Vide infr. Ep. xxx.
2 Vide de his mox ad Epiſt. xxix.

EPISTOLA XXVIII.

JOHANNES MOLINAEUS

[1] *Georgio Caſſandro* S. P.

Coloniam.

EN tibi Beati Jacobi Miſſam, Doctiſſime Caſſander, quae a ſtudioſo quodam tranſcripta eſt interea, quod Gandavi apud Regem Philippum commoramur. De miſſali Hiſpano memini me tum audiſſe, tum legiſſe etiam an-

1 Reſponſio ad Caſſandri xiv. qui reſpondet Ep. xv.

te,

te, quamvis hactenus mihi minime viso. Quidam Hispanus Dominicanus fidem nobis fecit sese curaturum, ut ejus exemplum brevi habeamus, qui si fefellerit, constitui Regium Confessarium ea de re literis interpellare, quîcum mihi necessitudo est haud vulgaris. Caeteroqui si quid erit, quod ad institutum tuum promovendum pertinebit, tuus labor fuerit mandare, jubere, imperare, noster ilico curare jussaque capescere. Audio te valetudinis ergo ad fontes Leodinos commorari, quo eram omnino tui videndi cupidissimus accessurus, ni occupationum immensa moles, quam impendens [2] Doctoratus honor nobis peperit, necessario vel invitum ac renitentem retineret. Neque tamen ob id omni excidi spe, posse me te coram frui, cui haud erit molestum oportunitate oblata Coloniae te invenire. Porro de libello tuo hymnorum, quem doles in catalogum improbatae librorum lectionis insertum, etsi quidnam mihi videretur, scripserim alias; tamen ut intelligas, quantopere existimationi studeamus tuae; recipio me propediem missurum ea, quibus adducti sunt Critici nostri, ut ita decernerent. Quae si aut mutare voles aut confutare poteris, dabimus operam, ut studiosorum manibus teri possit. D. *Cornelio* ex me salutem dicito. Is ante triennium, ni fallor, abstulit commodato aliquot libros e bibliotheca Martinensium, & in his Eusebii chronicon manu scriptum. hos cupiunt, quorum ea res est, sibi restitui. Vale Lovanii 5. Septembris 1559.

2 Antea enim Licentiatus tantum fuerat: Doctor creatus v. Non. Octob. 1559. v. *Valer. Andr.* Fast. p. 195.

EPISTOLA XXIX.

JOHANNES MOLINAEUS

[1] *Georgio Cassandro* S. P.

Coloniam.

MIssam Beati Jacobi graecam, quamvis non omnino emendatam, uti scribis, perlatam esse gaudeo. Tres sunt anni, cum Reverendissimus Atrebatensis codicis sui nobis potestatem faceret: tum dedi eam describendam adolescenti satis quidem erudito: sed in impressis quam manu scriptis libris versatiori. Atque hinc factum forte, ut meum exemplum, quod secutus est notarius tuus, sit minus castigatum. Is valde cupiebat nos conferre utramque scripturam, priusquam transmitteretur; quam ego operam non sponte mea, sed variis negotiis id temporis fatigatus recusavi. Crediderim tamen errores esse ejusmodi, ut facile etiam citra alterius exempli praesidium ex ipsa sententia possint restitui. Ut vero Missale Hispanum, quod *Mosarabes* vocant, aliquando nanciscamur nihil habeo spei firmioris. quod edicto Regio omnes ejus gentis, quotquot hîc erant studiosi, vix uno alterove retento in Hispaniam sint revocati. Unus certe decedens promisit se curaturum, ut aliquando videamus: sed vereor ut fidem servet, quem sponsionis suae itidem submonere va-

1 Responsio ad Cassandri Ep. xv. qui respondet Ep. xvi.

vastissima terrarum mariumque intervalla non sinunt. Dabo tamen operam diligentem, ut ne hac quidem in re voto tuo frauderis perpetuo. Exspecto jam abs te vicissim libellum ordinis Romani, quem velim te mandare alicui transcribendum, & quidem meo aere ac sumptu. Ivonis Carnotensis decretum in partes septem ac decem digestum habemus quidem, sed ita mutilum & mendosum, ut de editione in publicum ne cogitare quidem possimus, ni accesserit aliorum codicum copia. Proinde feceris nobis rem longe gratissimam, si eum codicem, quem ais esse quam castigatissimum, utendum ad nos miseris, quem paulo post optima sumus fide restituturi. Quem nos nacti sumus, is regius est, a *Maria* Angliae regina olim non sine multis impetratus precibus; qui primum datus est cuidam monacho inspiciendus. Is nescio quo consilio quem oportuit Gratiani decretum ex Ivone emendare, maluit ex Gratiano Ivonem pervertere. [2] *Tiletano* placuit, quod ea, quae offenderunt in scholiolis ad hymnos tuis, mutare non recuses. itaque dedi operam, ut censuram videas. sed quia ea impetrari debet a pluribus, haud scio an hoc tabellario expedita parataque futura sit. Jussit te praeterea suo nomine salvere. unde conjicere lubet aequiorem tibi esse, quam hactenus. Praeses *Viglius* Aquisgrano reversus in mensa vestrum officium commemorabat. Adjeci quantopere nostram professionem tu una cum M. *Cornelio* juvares. quod sciebam suae Celsitudini comprimis fore gratum. Aderant tum, qui non omnino optime volunt tibi, conticuerunt tamen omnes intentique ora tenebant. ut scias non tam infensos ac iratos esse, quam vulgus putat. Vale, Doctissime Cassander, & nostram spartam exornare perge. Sed heus, quod prope exciderat mihi, M. [3] *Augustinus Hunnaeus* Theologus nedum te resalutat, verumetiam obnixe rogat, ut quinque illa capita, quibus revinci posse & ad religionem saniorem pertrahi existimas, in epistola nuncupatoria ad Vigilium martyrem, nedum haereticos omnes, verumetiam infideles & paganos, non graveris communicare. Iterum Vale. Lovanio 27. Octobris. 1559. Censuram curabo ut habeas primo tabellario.

2 Credo esse *Jodocum Ravestenium Tiletanum*, hoc tempore Professorem Lovanii, & acerrimum haereticorum vexatorem. vid. *Valer. Andr.* Bibl. pag. 594. & Fast. p. 110. & *Marchant.* descript. Flandr. lib. 1. pag. 82.

3 *Aug. Hunnaei*, vulgo *Huens*, vita est apud *Valer. Andr.* Bib. Belg. pag. 95. & in Fastis pag. 116. in *Joannis Hesselii* locum successit commendatione nostri *Molinaei*, cum Lovanienses Theologi alium surrogari petiissent: ut scribit *Hoppero Viglius* Epist. XXXIV. in Epistola Cassandri XXIX. vitio librariorum credo legi, *Augustinum Harpaeum*, pro *Hunnaeo*.

EPISTOLA XXX.

JOHANNES MOLINAEUS

[1] *Georgio Cassandro* S. P.

Coloniam.

PEtrus Coloniensis tabellarius, cui Ivonem ad me perferendum credideras, Doctissime Cassander; fideliter eum tradidit, paucis post diebus quam pro-

1 Respondet ad hanc Cassander Ep. XIX.

provinciam ſuſcepiſſet. Quod autem id ſerius tibi ſignificem, eſt quod ipſum culpes, non me, quod interea ad me nunquam reverterit. Contuli itaque tuum cum codice regio, dedique amanuenſibus tranſcribendum. Qua in collatione ut deprehendi exemplum tuum noſtro eſſe cum vetuſtius, tum emendatius; ita non omnino mendis eſſe vacuum, codicum comparatio commonſtravit. potuiſſemque univerſum ad amuſſim meam caſtigare, ni id in alieno & praecario accepto libro audere viſum fuiſſet hominis eſſe nimium familiaris, vel potius temerarii & improbioris. Perlatus eſt nuper & ordo Romanus, cujus uti hactenus videndi, inſpiciendique deſiderio langui; ſic nunc in intelligendo laboro, tuamque potiſſimum operam poſtulo, cujus fruendi non minimam ſane ſpem audita nuper morte Cl. V. [2] *Joannis Walteri* conceperam, ſed qua nunc prorſus excidi, quod intelligam ſine te D. *Cornelium* adveniſſe. Ego, vero etſi nihil habeo, quod pro tuis tot tantiſque in me beneficiis rependam, tamen iis non expleor, quin plura ſemper aveo abs te accipere. Cenſuram certe mihi nuper non ſine fatigatione oſtenſam, tibique valde deſideratam paucis accipe, ſed ſententiam, non verba, quae prolixiora erant, quam ut luberet deſcribere.

Principio offendit in epiſtola nuncupatoria ſeu praeliminari (ni fallor) quod [3] *inſignes* a te libri appellantur. qui quatuor adverſus Synodum ordine ſeptimam, quae fuit Nicena ſecunda, olim conſcripti ſunt. Profecto id encomii genus parum videtur abeſſe ab haereſi, ſi modo non media eſt dictio, quaeque natura ſui tam bonis, quam malis, tam vitiis, quam virtutibus jungitur. Nam ex aequo dicitur *inſignis latro*, *inſignis nebulo*. ut doctor ut martyr & ſimilia. Neque ſum neſcius hoc verbo eruditionem notari poſſe: non etiam pietatem. Verum enimvero ut ut ſit, conſultius eſt, praeſertim noſtra tempeſtate, ut omnis calumniandi criminandive anſa praeripiatur, ab ejuſmodi ambiguis loquendi formulis temperare.

Proximum eſt quod [4] aſſeris in ſolenni & publica euchariſtiae adminiſtratione confirmationem ſanguinis ſtatim & ſemper communicationem corporis ſequi conſueviſſe. Ubi ſi pro *confirmatione*, *conſecratio* legi debet, adſtipulor tibi, ſin *confirmationem* vocas complementum communionis, tum idem judicium eſto, quod de ſequentibus. Ais enim plenam communionem habitam non fuiſſe ſine communicatione ſanguinis. Expreſſior eſt, fateor, & ἐμφατικωτέρη repreſentatio paſſionis Chriſti ſub utraque ſpecie, quam ſub altera; tamen nihil amplius, aut majus, ſub utraque ſumitur ſpecie panis & vini, quam ſub altera aut panis aut vini; quin in quavis euchariſtiae particula totus eſt Chriſtus, *cujus gratia*, ut ait pulchre Auguſtinus, *non conſumitur morſibus*. Id quod in manna, hujus myſterii figura, manifeſtiſſimum fuit, de quo neque qui plus collegerat habuit amplius, neque qui minus paraverat invenit minus. Sic aeque ſanabat contactus fimbriae Chriſti ſervatoris ac admotio manus: & aeque manus, ac totius admotio corporis. Proinde haec digladiatio de ſpecie altera vel utraque mi-

2 *Cornelii Gualteri* vel *Walteri* fratris.
3 Pag. 155. ubi libros illos, Caroli Magni titulo, de imaginibus, hoc elogio ornat.
4 Pag. 218. in Scholiis ad Hymnos.

mihi prope de lana caprina esse subinde visa est. Neque tamen ob id censeo laicis iterum calicis usum esse concedendum, uti olim scimus liberum fuisse. quin justius adversarios culpo; qui ob rem tantillam, nescio quas non turbas concitant, & ad defectionem provocant. Quippe perpetuo aliquis fuit usus eucharistiae sub altera specie, licet rarior: id quod ex eo solo consuevi adstruere, quod olim Christianis, longum iter per paganos aut haereticos forte ingressuris, mos fuit secum conferre hostiam consecratam, quam ingruente mortis discrimine, ne sine sacro viatico decederent, perciperent. in quibus Cypriani martyris aetate commemoratur aliquis, qui proficiscens orario suo eam incluserat. Hoc utique non est verosimile, ne credibile quidem, sub vini similitudine sanguinem dominicum asportasse. Minus etiam antiqui judicarunt, quod itidem affirmas, communicationem corporis & sanguinis necessario esse conjungenda. Quamvis non eam inficias, creberrimam fuisse ejuscemodi communionem, & aliquo fortasse tempore extra casum praedictum, profectionem scilicet, vel similem, (valetudinem, inquam, aetatem, sexum, aut naturae singularem qualitatem, hoc est corporis ἰδιότητα.) perpetuam, & ita longa consuetudine corfirmatam, ut prope pro lege haberetur, absolute tamen necessariam fuisse nunquam admiserim, quamvis Gelasius, canon concilii Turonensis, Julius primus, Pascasius, Algerus, Micrologus (ut nihil dissimulem) urgeant. Verum quod Christus mandaverit, ut omnes sumant sub binis speciebus, id nullo pacto mihi probaveris. Sic tradidit, fateor. Sic & post coenam dedit, non etiam tum porrigi praecepit. alioquin absit, ut Ecclesia id fuerit unquam adversus Christi praeceptum mutatura, sanciendo *ut jejuni & impransi mysteria accipiant*, ut eleganter ad Januarium docet Augustinus. Caeterum ex Micrologo, quod citas de intingenda eucharistia cap. 19. uti fidem agnosco bonam, ita reprehensio authoris in promptu est, qui eo loco est *Berno* Abbas Augiensis, uti a doctioribus accepi: impingit enim manifestum mendacium ordini Romano, uti nobis apparet. Die parasceues servatur mos inter Latinos offerendi τά προηγιασμένα: pridie videlicet vel die dominica, uti apud Graecos, consecrata. Neque vinum tum fit immissione corporis sanguis Christi. Sed vinum manet: ut toto coelo aberret *Berno*, vel quisquis illius capitis sub principium est author. Jam vero mos communicandi sub altera specie non temere increbuit. id quod varii canones de sanguine effuso neglectiusque habito coarguunt. Quibus accessit & hoc, quod pleraeque mundi plagae & praesertim septentrio prope totus, vini neutiquam ob nimiam frigiditatem feraces sunt. Adeoque verosimile mihi fit, tunc hunc morem invaluisse primum, cum innumerae gentes in hoc terrarum spacio Christianam religionem receperunt. Tunc certe crediderim reliquos occidentis populos, partim ut pericula vitarent, partim & maxime ut sese in sacramento pacis reliquis, quibus vini usus erat incognitus & vix parabilis, pretio conformarent, ne quid neophyti quererentur sibi minus esse, quam aliis. neve ejusmodi disparitas unius duarumve specierum alicui tumultuandi in republica Christiana ansam praeberet. Quapropter qui consuetudinem tot jam seculis intermissam

& obliteratam revocare nituntur, non tam ſtudent paci Eccleſiae, quam motibus & ſeditionibus in ea excitandis. Adeo conſultiſſimum eſt ab iis authoritatibus citandis abſtinere: ſin minus; ut ſaltem non ſine praeſenti nota producantur. Duo ſunt, quae ſuperſunt. [5] Illud *omnes ſancti orate pro me*, ſic explicas, quaſi nudum deſiderium ſignificetur, non autem oratio, ſive intimatio deſiderii ad aliquam perſonam ſecundam, quam alloquaris. Non ſic Latini, non Graeci patres. Non Eccleſia Romana, non denique hymni illi tui, tuos jam dico, quos concinnaſti. Extremum eſt quod tradis bona opera non eſſe cauſam vitae aeternae ſed ſignum, occaſionem & viam, & quod haec locutio, [6] *propter merita datur vita aeterna*, ſignificet conſecutionem, & non cauſam. ſi ita eſt, ſi verum dicis, quorſum igitur Paulus, *bonum certamen certavi, curſum conſummavi, de caetero repoſita eſt mihi corona juſtitiae*? vel quid, *fide credimus Deum unicuique redditurum ſecundum opera ſua*? Haec ſi dignaberis mutare, omittere vel mitigare, & moderari, quod ut facias obſecro, tum demum licebit tuis frui lucubrationibus, & nobis tui ſtudioſiſſimis te acrius ab aemulorum ſycophantarumque morſibus tueri. Illud ſane nolui omittere, quin tibi ſignificarem, quendam familiarem meum Gandavi [7] *Franciſcum Goethalſium*, virum doctum, emendaſſe in hymnis rationem metri, quoties peccatum animadvertit, cujus laborem cum ſcirem tibi non ingratum fore, non me piguit hac de re ad eum literas dare. Illud quoque intelligo Luteciae ſub praelo eſſe theſaurum miſſarum. Vale, Caſſander doctiſſime, & me tuis officiis ornare perge. Reſalutant te M. N. *Tiletanus* & *Auguſtinus Hunnaeus*. Lovanio 18. Martii 1561.

5 Pag. 242.
6 Pag. 262.
7 Hujus vita eſt apud *Valer. Andr.* Bibl. Belg. pag. 230. & *Sander.* de claris Brugenſib. p. 28. Jctus fuit & Poëta: in hunc puto eſſe feſteviſſimum & aculeatum illum jambum *Jani Douzae* lib. III. Epigr. pag. 65. unde apparet illum criminatum eſſe *Douzam* & roſiſſe ejus ſcripta. Uxorem ipſius Monachis & ſacerdotibus uſurariam lepide ibi exagitat.

EPISTOLA XXXI.

JOHANNES MOLINAEUS

[1] *Georgio Caſſandro* S. P.

Antverpiam.

PLuribus ad me tuis epiſtolis, Doctiſſime Caſſander, quod hactenus nihil reſponderim, neque per occupationes, neque per aliquam culpam meam accidit. Prolixiorem illam, qua rationem adferebas, ad omnia illa, quae in ſcholiis ad hymnos tuis theologorum cenſura notarat, principio M. *Auguſtino Hunnaeo* tradideram. deinde M. N. [2] *Lovanio*. & tandem etiam *Tiletano* noſtro. cae-

1 Reſponſio ad Caſſandri Epiſt. XIX. XXIII. XXV. & XXIX.
2 Intelligit *Joannem Heſſelium* Lovanienſem, de quo vid. *Valer. Andr.* Biblioth. Belgic. p. 515. & cujus mentio apud Viglium Zwich. Epiſt. XXV. ad Hopperum & XXIV. ubi male *Haſſelius* dicitur, qui diverſus fuit. vid. *Simon*: Bibl. Critiq. t. 1. cap. 7. Epiſtola *Caſſandri* ad *Heſſelium* eſt inter ſelectas edita a D. *Heinſio* Cent. 1. 50.

caeteroqui illius ordinis eam vidit nemo. Equidem iis, quos duriores paulo intellexi esse tibi, nihil unquam communicavi. Aequioribus porro, aut, ut verbo utar tuo, minus morosis ne tu quidem invidebas, quin legerent. Visusque mihi sum omnino quam diligentissime observasse quicquid super hac re praescripseras. Plane ab *Hunnaeo* & *Lovanio* nullam censuram elicui. Sed ne a *Tiletano* quidem quicquam adnotatum est, nisi quod ad Synodum Francofordianam adscripsit haec verba. *haec mera calumnia est: nam definitio Synodi Nicenae longe alia est, ut facile patet eam perlegenti.* & paulo post ad Gregorii Romani Pontificis sententiam haec subjicit, *manifestum est Gregorium loqui de adoratione, quae propria est deo, non autem de veneratione*: caeteroqui nulla est nota. Et sane, ut ingenue eloquar quod sentio, universa epistola mihi videbatur tantopere & authoritate & ratione munita, ut mordendi nullus relictus foret locus. quae etiam consideratio me impulit, ut etiam antesignano omnium Lovaniensi exhibere non formidaverim. Verum admodum diu apud *Tiletanum* delituit. neque licuit recuperare, quam demum his quindecim diebus proximis: quae causa fuit cur minus potuerim ad ea, quae petebas, respondere. Illud compertissimum esse velim tibi, quanquam fortasse nunquam deerunt, qui calumniabuntur & suggillabunt; tamen omnibus prope studiosis gratissimum esse laborem tuum, quem in divulgandis corrigendisve libris ecclesiasticis impendis, ut nullo te pacto debeat ab instituto tam sancto tamque utili paucorum praejudicium revocare. Mihi sane proposito ordine Romano magis acuisti famem harum rerum, quam expleveris. Neque satiabor, nisi etiam reliqua opuscula, quorum meministi, edideris. quod ut quam ocyssime facias te etiam atque etiam quanto possum opere rogo ac obtestor. Quod ad Ivonem pertinet, scito pene ad finem esse perductum. ubi fuerit absolutus quamprimum istuc remittetur una cum binis exemplis impressis, quorum unum tibi servabis, alterum ad monasterium, unde nactus eras, transmittere curabis. Prior Martinensium ante pentecosten Coloniae fuit, cui de te percunctanti, dictum est in Flandriam profectum esse. Inde spes nobis accessit videndi tui, & coram de communibus studiis tractandi, qua re nihil mihi accidere potuit gratius, nihil antiquius. Quod si etiamnum integrum est huc excurrere, nolo te alio uti hospitio, quam nostro. Aedes habitamus exiguas quidem, at a tumultu populari semotas & supra modum, praesertim hac anni tempestate, amoenas atque jucundas. itaque hortor ac moneo, ut, si sine incommodo magno poteris, te aliquantulum una cum amicis aliquot familiarioribus istic reficias. Adest nunc & *Ximenius*, qui te Duysburgi commorari apud parentem tuum nunciarat. Hujus negocia jam omnia cum Theologorum collegio expedita confectaque sunt. quod cum scirem voluptatem tibi allaturum, nolui silentio praeterire. D. *Hopperum* si constituisti visere, Bruxellam petas oportet, ubi in Senatum privatum, ut vocant, nuper lectus agit. Cujus collega *Zeubelius* de te semper interrogat diligentissime, vir cumprimis candidus tuique, quod certo scio, amantissimus. Si quid impedimento erit ut non venias, obsecro me certiorem fieri, quo nunc te recipias. an Coloniam an Duysburgum. Ut si qua me occa-

ſio in has regiones rapiat, te ſaltem ex itinere & obiter ſalutem. Vale, praeceptor eruditiſſime, Lovanio Vigilia Joannis 1561. Quaeſo meo ut nomine quam officioſiſſime ſalutem nunties Clariſſimo Viro D. *Cornelio* & *Birckmanno* typographo, & ſi qui praeterea ſunt alii noti.

EPISTOLA XXXII.

JOHANNES MOLINAEUS

Georgio Caſſandro S. P.

Gandavum.

EN tandem exemplum Decreti Ivonis Carnotenſis, quod munuſculum etſi me minime fugit levidenſe eſſe, ac vulgare: cupio tamen ut ſit, qualequale teſtimonium, & veluti pignus obſervantiae veteris erga te meae. Porro quod ad membranaceum codicem (quo in caſtigando plurimum uſi ſumus) pertinet, *Gravius* typographus in ſe recepit una cum exemplo impreſſo, Coloniam ad *Birckmannum* mittere. quod volui indicatum tibi, ne hanc in cauſam fortaſſe quid te ſolicitet. Illud ſane mihi ſignifices velim, an & quando, nos viſere conſtitueris. jamdudum enim exſpectaris a multis, quibus gratiſſima eſt omnis ea opera, quam in eruenda Eccleſiae antiquitate impendis. hortanturque te quod poſſunt, ut in hoc tuo inſtituto perpetuo pergas uti coepiſti. Vale, raptim Lovanio 7. Auguſti anno. 1561.

EPISTOLA XXXIII.

VIGLIUS ZUICHEMUS

Joachimo Hoppero S. P.

MItto per D. *Franciſcum*, mi Hoppere, *Elberti* reſponſum ſuper controverſia Baroniana; quod mihi certe bene doctum & exactum videtur: expectabam autem ut duntaxat tuo adjiceret, quae ad pleniorem juris adſtructionem facerent, verum quod amplius opinione noſtra praeſtitit, id non niſi grato hilarique animo recipiendum eſt: velim autem ut D. V. ſecum diſpiciat; ſatiuſne videatur in unum utrumque contrahere, an unumquodque per ſe relinquere: plus autem forte auctoritatis ſingulis erit, ſi ſeparata relinquantur, nec offendi pluralitate judices poterunt, poſtquam utrumque ſatis breve ac ſuccinctum eſt. Opus porro erit ut D. V. diſpiciat de aliquo, qui in eis deſcribendis operam nobis navet, & poſtquam *Vulcanius*, uti mihi nuper coram retulit, factus eſt Reverendi Domini Baronis penſionarius, atque filium habet, qui hanc operam praeſtare queat, haud abs re mihi videtur, ut antequam D. V. huc commigret, hac de re coram ibi provideat. Non improbo ut D. V. Reverendiſſimo ac Illuſtriſſimo Domino Cardinali epiſtolio aliquo de nova dignitate congratuletur, ſeque mox ſubſecuturum ſignificet, quo illum reſpondendi

di labore hoc tempore fublevet, quo undique ad eum ejus generis literae adferuntur. Ego autem ad diem Sabbati aut Dominicam proximam D. V. expecto. Omnino vero convenit ut D. V. aliquot diebus hîc adfit, antequam uxorem ac familiam huc traducat. Erunt enim in novis aedibus multa reparanda, & illa cum tempore commodius fequetur. Interea vero ego veftra confuetudine fuaviter perfruar, & erit quoque D. V. ab curis familiaribus fpinifque domefticis foluta, ad novam functionem aggrediundam alacrior. Bene Vale. Bruxellae 7. Apr. 1561.

Haec epiftola inter Viglii editas quia non exftat edenda fuit, ex qua conftat *Bon. Vulcanium* jam in primis annis maximis his viris fuiffe notum, & amatum.

EPISTOLA XXXIV.

CORNELIUS VALERIUS

Joachimo Hoppero S. P.

CUm nudius tertius in templum cum noftro *Cauchio* veniffem, forte incidi in *Simonem* tuum cognatum, ex quo cognovi te jam in Collegium Confiliariorum arcani regii fenatus effe cooptatum, & a principibus viris inauguratum, quam ego dignitatem & tibi, quem fummis honoribus omnes, qui te modo vel nomine tantum norunt, decoratum cupiunt, & Reip., cujus eft in hominum prudentium atque doctorum induftria, pofita falus. Oro Deum Opt. Max. ut ea res tibi faufte atque feliciter eveniat, & idem perpetuo te profequatur favor, quem omnibus in locis ubicunque verfatus es, hucufque reliquifti, idemque bonorum erga te ftudium atque benevolentia nunquam decrefcat. Videre mihi videor id, quod jam nunc multorum votis expetitur futurum, ut, fi quid humanitus optimo ac doctiffimo prudentiffimoque viro D. Praefidi *Viglio* acciderit (cui nefcio quo pacto non male etiam valenti interdum metuo) tu conterraneo fuccedas, iis exornatus virtutibus, quibus ille ad fummum dignitatis gradum pervenit; interea vero fis illius vicarius, ut ego quondam, (fi parva magnis conferre licet) amici noftri *Nannii*: fis, inquam, illius Atlantis duri coelum qui vertice fulcit, & jam diu magno pondere preffus opem videtur aliquam pofcere, fucceffor Hercules. Salutem plurimam uxori tuae liberifque doctiffimis. Noftram brevitatem *Cauchius* hic nofter compenfabit: bene vale, & me tui ftudiofiffimum amore mutuo, ut facis, complectere. Raptim Lovanii die 21. Aprilis anno CIϽIϽLXI.

LIP-

EPISTOLA XXXV.

CONRADUS GESNERUS

Georgio Cassandro S.

VIvere te & valere & in reip. Christianae bonum semper aliquid elucubrari his diebus ab amico, Clarissime & doctissime D. Cassander, summa laetitia mea intellexi. Deus Opt. Max. quam diutissime te nobis & Ecclesiae suae incolumem conservet. De scriptis tuis quaecunque edidisti, aut ad editionem parasti, per occasionem certior fieri cupio. Nam pro Bibliothecae nostrae nova editione paulatim aliqua colligo. Mitto Catalogum lucubrationum nostrarum, etsi in eo nihil gravissimis & sanctissimis studiis tuis forte dignum sit. Communicabis cum amicis, quibus haec & ejusmodi cognoscere vacat & libet: imprimis Excellentissimo medico D. [1] *Echtio*, cui me vehementer commendari abs te vellem. Dioscoridis εὐπορίστων libros, nunquam antea visos, Graece & Latine editioni nunc adorno, intra hos proximos dies, spero, absoluturus, inde ad historiam stirpium, jam olim a me inchoatam, totum me conferam, ad quam Cl. D. *Echtius*, quicquid & quantulumcunque habet, quod conducat, circa nomina, icones, aut facultates quorundam, si communicarit, ut alacrius absolvam tantum opus, & mentionem ipsius quoque honorificam faciam, author mihi erit. Urge, quaeso, & instiga hominem occupatissimum. Mithridatem meum de differentiis linguarum forte vidisti, ante annos aliquot excusum, a quo tempore multa multis e regionibus accepi, quae ad eum augendum & Illustrandum faciunt, Nuper autem ex Doctissimi viri D. *Ge. Aemylii* ad me literis intellexi, habere te quaedam rara de vetere Gothica aut Germanica lingua, nempe alphabetum, suis characteribus, orationem dominicam, & alia quaedam: quorum ut me participem facias, etiam atque etiam enixe te rogo: & si quid aliud hujus argumenti, ut meo in Mithridate tua quoque liberalitas locum habeat. Ego vicissim, si qua in re optimo & Doctissimo Cassandro meo gratificavi, faciam nae ex animo ut me sui amantissimum observantissimumque esse non obscure intelligat. Vale & ignosce festinationi ac lituris. Scripsi Tiguri Octobris die 9. A°. 1562. multa jam nocte: non relegi.

1 *Joannes Echtius* Medicinam fecit Coloniae, natus in Belgio. vid. *Mercklin.* in Lindenio renovato pag. 574. multa ejus & honorifica mentio in Epistolis *Cassandri*. vid. Ep. LXVI. & mox in Epistola Ximenii XL. duxisse ancillam suam idem *Cassander* scribit Epist. CXIII.

EPI-

EPISTOLA XXXVI.

[1]PETRUS XIMENIUS

Georgio Cassandro S. P.

Coloniam.

ORnatissime Domine Cassander: Magnam tibi habeo gratiam ob laborem susceptum in tradendis nuncio Coloniensi sarcinis, quas ab eo integras accepi; paulo tamen meliore conditione accepturus, si cum eo de precio prius convenisses. Adsunt quidem arma nostrae militiae, quorum adjumento & nos quoque meditando, scribendo, docendo Deo gratum obsequium praestare possemus. Sed utinam tuam diligentiam imitarer, quam frustra impedire conatur valetudinis tuae imbecillitas. Quod tamen ad professionem meam attinet, ea differetur ad aliquot hebdomades, dum nimirum Reverendissimus Dominus Hochstrato redeat. Profectus eo fuerat ad suscipiendam e sacro fonte filiam Domini Hochstratani, & quo die eo pervenerat, incidit in gravem satis morbum, qui quamvis affirmantibus medicis periculo Dei benignitate vacuus sit, reditum tamen ejus, ut nobis scribunt, qui eum comitati sunt, non paucis diebus morabitur. Interim cum D. Archidiacono, qui hîc quoque relictus est, in alio genere studiorum versabimur. Magno me affecisti beneficio, quod Galliae in negotio religionis statum tam luculenter mihi descripseris. Faxit deus, ut & ipsis, & iis, qui Tridenti nunc convenire dicuntur, & omnibus Christianis nationibus cum concordia spiritum largiatur, qui eam in posterum quoque tam validam sanciat, ut hisce malis, quibus nunc labefactatur, non sit tam facile obnoxia. Rependerem, mi Cassander, beneficium, si memoria retineret longam quoque de actis conventus illius Gallicani historiam, quam epistola quaedam Bruxellae scripta, ac me praesente recitata, narrabat. Summam tamen, si potero, complectar, & addam decretum de Eucharistia, quod postulavi mihi permitteretur exscribi. Actum a principio fuerat de liberando rege aere alieno, quo sicuti ajunt gravissime premitur, deque reformando statu Ecclesiastico, & de tollendis novis his opinionibus quotidie magis invalescentibus. Supervenere postea ministri Protestantium, seu Calvinianorum satis magno numero, fide publica illis data eo evocati. Horum princeps *Theodorus Beza* nomine omnium copiosam & eloquentem in concilio, rege, regina matre, totaque nobilitate praesente, habuit orationem, in qua primo artificiosa quadam insinuatione sibi conciliavit benevolentiam. Purgavit dein id, quod suis sciebat objici, quod essent seditiosi, turbulenti, abhorrentes ab ommi concordia, conditiones proponentes iniquas ac plane intolerabiles. Secuta dein est fidei explicatio per omnes articulos, in quibus a nobis dissident, cujus sco-

1 De hoc *Ximenio* egimus ad Epistolam *Lipsii* CXXV. & multa ejus mentio in *Cassandri* Epistolis, ex quibus in primis videnda LXXXIII. pleraeque ejus Epistolae Anni certi notam non habent, nec ex *Cassandri* Epistolis semper licuit certum tempus assignare, quare, si in conjectura aberraverim aliquando, veniam, spero, dabit lector.

ſcopus, propter narrandi artificium & adhibitas interdum probationes, etiam ad perſuadenda illa dogmata auditoribus ſpectavit. Poſtremo falſo de illis vulgatum crimen deluit, quod docerent non eſſe parendum magiſtratibus, cum contraria ſententia ubique in concionibus ac ſcriptis coram traderetur. Auditus eſt magno ſilentio, adeo ut cum ipſe initio orationis ad dicendam orationem Dominicam procidiſſet in genua, idem facientibus principibus, etiam epiſcopi id imitati ſint. Semel tantum ſtrepitus excitatus eſt, cum agens de Euchariſtia, tantum diceret diſtare ab ea Domini corpus, quantum caelum diſtat a nobis. Poſt habitam orationem ſcriptum exhibuit, ejuſdem fere argumenti, & modeſtiorem ſententiam in illo de Euchariſtia articulo. Intelligi ſatis non poteſt, quid in hoc conventu ſtatuatur. Suſpicabatur auctor hujus epiſtolae Regem relaturum in patrimonium ſuum omnes regias fundationes, alias autem relinquendas, partim pauperibus ſcholaſticis, partim miniſtris eccleſiarum: probabile etiam eſſe diſputatum iri de ſingulis ſeorſum confeſſionis eorum articulis. Judicat etiam idem, omnia paulatim tendere in favorem adverſariorum. Vulgatum eſſe hoc Septembri edictum, quo abſolvebantur omnes, qui in armis fuerant hac aeſtate ob cauſam religionis, reſtituuntur exules, liberantur e vinculis capti: miſſis etiam ad concilium miniſtris quibuſdam ſparſarum etiam per Gallias eorum Eccleſiarum, ſibi quoque Eccleſias per ſingulas civitates concedi poſtulant, quas forte, ſi publice id non permittatur, per vim occupabunt. Qui ſedent ad regni gubernacula, magna pars nobilium ac doctorum, creduntur illorum eſſe ſententiae. Accedunt Germanorum artes & machinae, qui ad recipiendam Auguſtanam confeſſionem principe Palatino eos ſollicitant; magnas itaque portendi mutationes in eo regno, niſi alias rationes ineant Catholici. Ipſos principes Catholicos ſpem abjicientes ſaniorum conſiliorum ad ſua reditum parare, inter quos Lotharingius Cardinalis, magnis conatibus fruſtra quaedam voluiſſe impedire, Cardinalem Ferrarienſem, qui nihil cum ſuis effecerit, quamvis ſtrenuam operam Praepoſitus Jeſuitarum navarit, Romam rediiſſe: ſparguntur & belli ſuſpiciones, quia Navarra repetatur, commeatus invehantur Caletum, a nobis dimiſſa munitio Gravelingae iterum ſuſcipiatur. Ne ſim prolixior, confugiendum nobis ad remedium Regis Joſaphat, hoc eſt, ad orationem, quae ſola poteſt impetrare ea, quae humanis conſiliis regi nequeunt, & quia ſtatim aderit nuncius petiturus a me epiſtolam, ne ſim illi in mora, non poſſum haec tranſcribere, quae tamen aegre leges. Decretum de venerabili Euchariſtia hoc modo habet, quod ex Italico ad verbum verti in linguam Latinam, ſicuti illius author Epiſtolae ex Gallica verterat in Italicam. *Cum fides promiſſas nobis res praeſentes exhibeat, cumque haec ipſa fides veriſſime ſuſcipiat corpus & ſanguinem Jeſu Chriſti virtute Spiritus Sancti, ſecundum hanc conſyderationem, fatemur corporis illius praeſentiam in Sancta coena, in qua nobis praeſentatur, donatur & exhibetur ſubſtantia corporis & ſanguinis ejus per operationem Spiritus Sancti, recipientibus & manducantibus nobis ſpiritualiter & per fidem idem corpus, quod pro nobis mortuum eſt, eo quod ſimus os ex oſſibus ejus, & caro ex carne ejus, in eum finem, ut ſimus vivificati, & percipiamus, quicquid requiritur ad no-*

nostram salutem. In hoc decretum conceptum ab iis, quibus negocium hoc demandatum fuerat, tam a nostris quam a protestantibus, reliqui Catholici nullo modo consentiunt, & quia nondum publicatum est, omni ratione dant operam, ne id fiat, & potissimum Cardinalis *Lotharinghius.* Authores decreti ex parte nostra fuere Episcopus Valentiae in Delphinatu, Episcopus Sagiensis in Normandia, doctores Sorbonici tres, *Despensa*, *Salignaco*, *Botiglieri.* Ex adversariis[2] *Beza*, *Petrus Martyr*, *Saules*, *Marloratus* & *Della-Spina.* Interim, mi Cassander, in Domino valebis, ac perge tuum Ximenium solito tuo amore semper complecti. Humanissimus Dominus *Cornelius* hanc epistolam tecum communem habeat. Ego vos semper, ut debeo, de meis rebus certiores faciam. Iterum valete, ac officiosissime meo nomine salutate virum a me humanissimum Dominum *Arnoldum Husmannum*, & alios amicos. Leodii postridie Simonis & Judae. Dominus Archidaconus, Dominus *Visbrouh* cum socio vos plurimum salutat.

2 Respondet ad hanc Cassander Epist. XXXVIII. scripta est A. 1561. quo hoc colloquium Poissiacum habitum fuit. vid. Mezeray. Abreg. Chronol. in Carolo IX. Tom. V. pag. 45. & Baylii Lexicon Hist. Crit. in *Beza.*

EPISTOLA XXXVII.

PETRUS XIMENIUS

Georgio Cassandro S. P.

Coloniam.

CUm paucis ab hinc diebus nuncius, per quem literis meis responderas, humanissime D. Cassander, Coloniam rediret, impeditus eo tempore certis de causis fui, ne tibi quoque vicissim per eundem rescriberem. Id ergo per hunc, qui tibi has reddidit, faciam, qui mihi se hodie Coloniam profecturum dixit. Ac primum quod ad literas tuas attinet, nihil attinet dicere quam mihi gratae fuerint, quam gratae perpetuo futurae sint. Merentur humanitas & benevolentia, quibus me non merentem prosecutus es, meretur incredebilis ingenii candor, meretur eruditio, & singularem mihi literae tuae non solum voluptatem, sed consolationem perpetuo afferunt. Atque ideo quod te certo sciam in hoc humanitatis officio perseveraturum, tuumque Ximenium de tua, ac D. *Cornelii* valetudine deque statu rerum vestrarum certiorem semper factum iri, hac ipsa cogitatione solidam animo percipiam voluptatem. Sed his omissis, quid hisce diebus de rebus tuis acceperim, breviter indicabo, deinde de valetudine, sicuti tibi scripsi, affecta Reverendissimi Domini, deque meis rebus, quae scribenda sunt, addam. Scies igitur, mi Cassander, me ante triduum a Doctore *Vendovillio* accepisse epistolam, in fine cujus haec de D. *Balduino* deque te erant verba. *Audio* F. Balduinum *fuisse nuper Coloniae, & deinceps fore in familia D. Cardinalis* Lotharingii. *Audivi etiam D.* Cassandrum *esse in Galliam vocatum, idque a rege Navarrae ad componenda ista dissidia, vel ad ju-*

vandum ad ea componenda, sed tamen non habeo certum authorem, si quid ea de re habes, velim facias nos certiores. Haec, mi Cassander, ad me scribit D. *Vendovillius*: quae unde acceperit, divinare non possum, & tamen si vera sunt, non potuere mihi non afferre ecclesiae nomine atque etiam tuo singularem voluptatem. Certo enim scio, modo vocationem hanc a Deo esse iis, quibus debet, conjecturis constiterit, te tam illustrem & pium laborem non recusaturum, etiam si propter imbecillitatem valetudinis lectica esses in Galliam, sicuti ille Dux Samnitium in castra, deportandus. Te vero operam tuam huic negotio praebente, debet profecto nos excellens ista eruditio, tantam accipiens authoritatem, in optimam spem erigere faelicissimi successus. Faelicissimum vero successum concordiam voco Christianam; in qua vetus & perpetua religio conservatur, & restituitur, & ab omnibus approbatur, iis alteri parti concessis, quae concedenda prorsus esse moderatiores omnes sanioresque Catholici confitebuntur: in iis vero, quae salva pietate admitti nequeunt, adductis contra sentientibus, ut sibi vere persuadeant ea, quae ab ipsis defenduntur, carere illis tribus tuis ex tuo Lirinensi verissimis orthodoxae doctrinae notis, antiquitate, universitate ac consensu, nullamque doctrinam recipiendam in hujusmodi controversiis, quae illis carere demonstretur. Ut ad tantam rem conficiendam tua opera hoc tempore haberi debeat inter potissima Spiritus sancti, quibus usurus est, instrumenta, facit ea, quam dixi, eruditio, in qua ad hunc finem paranda totam aetatem usque ad corpusculi tantummodo non interitum consumpsisti: facit ardentissimum ecclesiasticae concordiae desiderium, ac postremo incorruptissimum, ac nullo partis alicujus iniquo contra veritatem studio infectum judicium. Quod si ergo haec vera sint, &, quod deus avertat, suscipiendum tibi iter non censeas, nihil addubito, quin id ideo sis facturus, quod pro deploratis habeas res Galliae, quodque locum illic nullum fore sanioribus consiliis apud obstinatos animos, & nunc factionibus etiam exasperatos arbitreris. Deum opt. max. oro, ut Spiritus ejus, quo in tanta potissimum re regi debent filii Dei, primum tibi in hac ipsa consultatione adsit, dein si, quod votis omnibus nobis optandum est, eo proficiscaris, ea tibi ac gloriosi laboris sociis suggerat, quae ad liberandum amplissimum regnum tantis malis sint utilissima, atque ut spes nostras ulterius promoveamus, quae ducto ab amplissimo regno initio, ad sanandos reliqui corporis & mores & errores manare felicissime queant. Haec ita tibi scripsi, quasi vera sint, quae fortasse non de nihilo orta a *Vendovillio* mihi scripta sunt. si falsa esse ex tuis literis intellexero, ea & apud *Vendovillium* & apud alios suscipiam refellenda, interim dicam hic nihil ejusmodi dici Sin vera sint, non dubito, quin pro tuo ergo me amore, me sis aliquousque tantae rei facturus participem. Humanissime Domine Cassander, quo minus tibi possim aliis de rebus scribere, nuncii interventus accincti ad iter in causa est. Priora ergo cum per ocium scripserim, de meis rebus haec brevissime addam. Professio mea morbo Domini Reverendissimi impedita est. Ipse Reverendissimus melius quidem, laus deo, se habet, sed nondum convaluit, & morbus ejusmodi est, sicuti me tibi scripsisse arbi-

bitror, ut quamvis convalefcat omnino, nifi tamen utatur victus ratione exquifitiffima, in perpetuo verfetur vitae periculo. Deus illum ecclefiae fuae nobifque fervet incolumem. Interim cum D. Archidiacono ac *Lampfonio* verfamur in Ariftotele. D. *Tiletanus* mihi fignificari curavit, & fe & Magiftrum a *Lovanio* apud Hifpanos male audire, quod me abfolverint, & proin monere, fi quid Reverendiffimo Domino humanitus accideret, ne cogitarem de Hifpania. Si Lovanium redeam, fe fufcepturum mei defenfionem, proin me tacite monere videtur, ne vel Lovanium redeam. Sed tabellarius me non finit plura fcribere. Tu mihi quaefo per hunc late refpondeas. Vale, mi Caffander cum D. *Cornelio* in Domino: falveant & quos epiftola tua nominafti. Leodii 8. Decemb.

Refpondet Caffander Ep. XLII.

EPISTOLA XXXVIII.

PETRUS XIMENIUS

Georgio Caffandro.

Coloniam.

SAlve plurimum Clariffime Domine Caffander. Dici profecto non poteft, quanto tenear defiderio cognofcendi, tum de valetudine tua, tum de ftudiis ac rerum tuarum ftatu. Itaque majorem in modum te oro, nuncium hunc fine tuis ad me literis non patiaris difcedere, quamvis cum ipfe poftremo hinc difcederet, propter ipfius feftinationem, meas ad te non attulerit. Spero autem te jamdudum ex ifto morbo, qui tibi nimis efficitur familiaris, Dei beneficio recreatum ad priora ftudia rediiffe. Effet quidem nobis omnibus dolendum praeclariffima ifta ftudia toties corporis iftis incommodis impediri, ac fructum eorum nobis minui, atque adeo tenerum ipfum optimi Caffandri corpus tam gravibus morbis ac tam faevis doloribus affligi, nifi danda Chriftianis omnibus effet opera, ut & fenfus omnis illorum & ratio ad ea probanda flecterentur, quae fummae rationi, hoc eft divinae, probari intelligunt. Neque dubito, quin apud te quoque, mi Caffander, in hac, quantumvis ardua, expugnandae carnis imbecillitatis materia, confilium divinum, ficuti Propheta inquit, profperum habuerit fucceffum. De reliquo quantum fufpicari poffum, credo tibi indies minui defiderium proficifcendi in Galliam, fi forte publicae utilitatis caufa laborem hunc fufcipiendum, atque eo te vocantibus parendum effe decreveras. Huc certe omnia triftiora quotidie afferuntur. Nihil videtur effe medium, nihil moderatum in fententiis, atque utinam intra fententiarum extremarum pugnam confifterent. Prorupit, jam ficuti ex certis literis, in Gallia fcriptis, cognovi, pugna illa ad arma, ad caedes, ad expugnationes aedium ac templorum, ac ad omnia illa mala, quae inter ejufdem regni cives Chriftiani nominis committi vix oculis noftris credere poffumus. Neque audivi hic faltem de aliquo, cujus confilia ad concordiam atque ad ali-

quam conciliationem ſpectent. Quo pacto autem dici poſſit principes in Gallia mediam aliquam rationem probare, cum *Beza* potius princeps in ipſa aula religionis, ut dicitur, arbiter ſit & moderator. Itaque niſi Deus manum ſuam admoveat, videntur omnia ceſſura Calviniſtis, qui jam non viribus tantum, ſed numero, quod mihi tamen incredibile videtur, dicuntur eſſe ſuperiores. Hac de cauſa in ea ſententia te eſſe puto, ut neque tuam illic, neque D. *Balduini* operam putes profuturam, ac proin cogitationem ad furentes, ut videtur, proficiſcendi abjeciſſe. Opto tamen, an haec falſa ſint, vel in majus ſaltem aucta ex te, mi Caſſander; deque conſilio tuo, de ſpe alicujus in hiſce malis auxilii, certior epiſtola tua fieri. Interim ad ultimam anchoram, vel potius ad ſolam, hoc eſt ad deum ipſum, ut ipſe tandem nos reſpiciat eo, quo ſinguli poſſumus, affectu confugiamus.

De morbo Reverendiſſimi Domini tibi bis jam ſcripſi. Vires quidem ejus naturales per Dei gratiam vel aetatis beneficio, vel ope medicorum plane reſtitutae ſunt. In cerebro vero vel ea adhuc eſt intemperies, vel humoris noxii reliquiae etiamnum reſident, ut ad priorem mentem redire nondum potuerit: itaque (quod nobis graviſſimum dolorem affert) in minori quotidie ſimus ſpe fore, ut plane ad ſe redeat, atque ad priorem adminiſtrationem ſit idoneus. Non delirat ille quidem, ſed conſtante judicio etiam de multis rebus eloqui poteſt, ſed prolixam orationem continuare per vitium memoriae, ac potiſſimum ſeria negocia tractare nequit. Nondum adhibita ſunt acriora remedia, adhibebuntur autem, ſi ea, quibus nunc utitur, non proderunt; partim autem in illis, partim in veris proximi clementia poſt Deum nobis ſpes eſt. Is Deus Opt. Max. ſi & ipſi & Eccleſiae ipſius ſalutare erit, nobis optimum principem tandem ſanum atque incolumem miſericordia ſua praeſtet.

Morbus hic Reverendiſſimi Domini, non quod mihi cura aliqua incumbat, ſed neſcio quo modo ob perturbatam familiam lectionem publicam impedivit. Privatam tantum operam dedi Archidiacono & *Lampſonio*, ac horis aliis interdum cogito, de quodam opuſculo ad religionem pertinente, ad quod me *Vendovillius*, tibi & *Balduino* amiciſſimus, & addictiſſimus, quamvis plane imparem, perpetuis epiſtolis impellere non ceſſat. Scripſit etiam ipſe *Vendovillius* ſe feriis paſchalibus proximis Coloniam viſere ſtatuiſſe, cui, Deo volente, ſi aliqua ratione mihi fuerit integrum, ut chariſſ. Dominum Caſſandrum amplectar, me adjungam comitem. Omnino cum tam ſumus propinqui, quas nobis aeſtates Deus Opt. Max. vivere conceſſerit, in illis aliquot dies vel mihi, vel tibi eripiendi ſunt, ad hunc, ut certo ſcio, utrique noſtrum optatiſſimum amplexum, & colloquia. Amore ſaltem erga te ac benevolentia, quando alia re non poſſum, vix Ximenius tuus D. *Cornelio* ceſſerit. Tu mihi, quaeſo, reſcribes, ubi locorum ſis eo tempore futurus. Nam Duisburgum quoque, ſi opus erit, petiturus ſum. Collatum eſt mihi hîc ſacerdotium quoddam. Sed quia onera habet, quae a me ſuſcipi non expedit, vel reſignaturus ſum, vel penſiunculam 12. librarum reſervaturus ad alendum hunc inexplebilem ventrem. Ita ſuadent amici, & negant ſe turpe aliquod videre, cu-

cujus tamen aliqua ſpecies ob oculos meos verſatur. Finem faciam, ne vertam folium. Valebis. Clariſſ. D. Caſſandro cum D. *Cornelio*, cui ſimul & D. meo *Bircmanno* cum D. *Rocaſingero*, ſalutem multam dices. Leodii ipſo die Purific. Facies me quaeſo certiorem de *Juliano* noſtro, ac ſi illi ſcribis, etiam meo nomine ſalutabis.

Ad hanc reſpondere etiam videtur Caſſander. Ep. XLII. certe non remota ab ejus ſcriptae tempore eſt.

EPISTOLA XXXIX.

PETRUS XIMENIUS

Georgio Caſſandro S. P.

Coloniam.

ERuditiſſime Domine Caſſander. Summam mihi, ſicuti conſuevere, literae tuae attulere voluptatem, quamvis ex alia parte dolore quodam manentis adhuc ex morbo debilitatis temperatam. Placet forte Deo Opt. Max. hac veluti cruce temperare felicitatem tuam, quae fortaſſe propter beatum illud ocium, quo tot per annos frueris, & ob perpetuas de rebus divinis cogitationes, nimia foret, ne ſtimulus ſic magnitudine contemplationum te plus aequo extolli prohiberet. Precor autem eundem Deum ut, ſicuti ejus beneficio ſtudia tua tempore proſperae valetudinis ſerviunt ejus gloriae, idem in alio quoque obedientiae genere impedimentum iſtud ſtudiorum ac corporis cruciatus, ac ſtomachi illa tui perpetua nauſea praeſtare valeant. De cetero, mi Caſſander, magnas tibi gratias habeo, quod ſemper eorum, de quibus in hac noſtra per epiſtolas conſuetudine agi poteſt, me facis certiorem. Mirandum porro meo judicio non eſt, [2] ducem factionis illius in *Balduinum*, quem authorem illius libelli credebat, acriter eſſe invectum. Nam & natura ingenii vehementioris, & humanus affectus eſt, ubi eam ſis authoritatem conſecutus, ſi quid adverſus tuam ſententiam ſtatuatur, id gloriae tuae detractum putare; & ſi perſuaſi ab eo adeo ſint ab omni moderatione alieni, credibile eſt ducem ipſum hoc affectu gravius laborare. Quod autem ad libellum illum attinet, quem parari ſcribis ad prioris illius ſcripti defenſionem, opto magis, ſi divinum auxilium ſecludamus, quam ſpero magnum illius fore fructum, etſi in authore nihil omnino deſit, quod ad tractandam hanc cauſam aliquis merito deſideret. Novimus quanta ſit paucitas eorum, qui ab hujuſmodi concordia non ſint alieniſſimi. Alii ad auditum nomen conciliationis nuptias parari Chriſti & Belial cavillantur. Alii niſi, ſicuti *Wicelius* ait, omnia defenderis, eodem te loco, quo ipſos adverſarios habebunt. Fieri praeterea non facile poterit, ut in aperta dimicatione generalis tantum diſputatio ſuſcipiatur; in particulari vero vix vide-

1 Videtur & haec ſcripta eſſe circa idem tempus, quo Epiſt. XLII. ſcripta, &, ut credo Ann. 1562.

2 *Theod. Bezam.* vid. ad Epiſt. XXIII.

videtur vitari posse utriusque partis offensio, adeo ut quidam noster amicus ipsius quoque *Wicelii* suspectam habuerit generalem abusuum reprehensionem, quod eo ipso, quod nullum abusum nominaret, aliquid eum contra catholicam religionem tacite sentire merito judicari posse crederet. Ut neque sic & pia & necessaria videtur defensio, Deus ipse successum largietur, quem ipsius sapientia nobis expedite definiet. Mihi multum in eo positum videtur, si non authoritate tantum veteris ecclesiae sententia nostra confirmetur; sed solidis quoque rationibus ostendatur, vel magnas esse causas, cur revocari aliquid debeat, quod desiit esse usu, vel cur omnino retinendum, quod adversarii tanquam pugnans cum euangelio sustulerunt, utque hujusmodi rationes quaerantur, quas apud animos hoc modo affectos, atque hujusmodi persuasione imbutos, plurimum momenti habituros maxime judicabitur verisimile. Haec ad te magis confabulandi causa scripsi, quam quod opus fuerit his de rebus a me agi. Addam tamen & ipse, quae ex Galliis, quae nunc expectatione futuri earum status suspensos tenent omnium animos, quamvis primo authore incerto, accepi. Principes & praesides regni, nescio quo loco, convenerant ad constituendam in his tumultibus rempublicam. Actum est in eo conventu, quid tandem statuendum esset de Hugenotis, nam sic vocant Calvinianos. Ex 48. qui convenerant, 29. censuerunt permittendum illis esse, ut sua templa extruerent, ac ut Lutetiae extra muros quatuor loca futuris templis designarentur: in hac sententia dicitur fuisse Cardinalis *Chastillon*, & Galliae Cancellarius. Fuere sex, qui non templa quidem illis permittenda, sed publica tantum loca ad ceremonias eorum celebrandas judicarunt: unus, ut in privatis tantum aedibus id illis facere liceret, censuit. Reliquis 12, inter quos nominatur ipse Rex Navarrae, non templa, non privata, non publica loca illis concedi placuit. Cum tamen plurimorum sententia valere debuerit, nec decretum hujusmodi promulgari potuerit sine consensu regii Senatus Parisiensis, ajunt hunc Senatum vehementer illud improbasse; atque ea de causa ad impediendum edictum legatos ad regem ac praesides misisse, ac proin spem esse plane abolendam hanc templorum mentionem. Haec non plane certa, digna tamen credidi, quae tibi scriberem. Neque quicquam habeo, quod preterea scribam, nisi quod Reverendissimi valetudo eodem, quo prius, loco est, & proin nos semper inter spem & metum versamur. Spes tamen, ut verum fateamur, recuperandae integerrimae valetudinis in Deo potius est, quam in medicis: illi ergo omnia haec, & alia ea, qua decet fiducia, committamus. Interim si *Vendovillius* huc venerit, iterum polliceor, si aliquo modo mihi integrum erit, me & hinc Coloniam & Colonia Duisburgum profecturum, cum praesertim ex tuis literis intelligam, id tibi, quae tua est humanitas, non minus futurum gratum, quam mihi, qui summo desiderio teneor in tuum complexum veniendi. Salutant te plurimum D. Archidiaconus & *Lampsonius*, & ego vicissim D. *Cornelium* ac *Bircmannum* ac *Rocasingerum*. Vale. Leodii 16. Februar.

EPI-

EPISTOLA XL.

PETRUS XIMENIUS

Georgio Cassandro S. P.

Coloniam.

ORnatissime Domine Cassander. Ante tres fere menses profecturus cum Domino Reverendissimo Stokhemium (oppidulum est ditionis Leodiensis ad Mosam paulo ultra Trajectum) postremam a te accepi epistolam: Illinc ob negocia quaedam Lovanium atque Antverpiam profectus. hisce diebus reversus sum Leodium, atque ad intermissam hanc inter nos consuetudinem, simul etiam cupidissime redii, quando illa potissima, quae inter praesentes est, quaeque sola consuetudo appellari potest, frui non licet. Hoc itaque primum, mi Cassander, intelliges, me Dei Opt. beneficio recte valuisse, atque a te vehementer petere de tua quoque valetudine ac studiis, deque D. *Cornelio* me digneris facere certiorem. Emi Antverpia discedens libellum tuum, atque ejusdem falso accusati defensionem, & quia neque tunc ob discessum legere potui, nunc vero amicis quibusdam legendum eum dederim, hactenus eum non recepi, proxima epistola latius iis de rebus, Deo volente, agam, praesertim cum nunc prohibear ipsius tabellarii festinatione, cui hanc horam, qua scribo, constitui postulandae a me hujus epistolae. Gaudeo plurimum iis, quibus ostendi, & causam & doctrinam & modestiam tuam placuisse, quamvis mihi dubium esse vix poterat id ita futurum. Causam & modestiam etiam illi ipsi, qui maxime favent adversario, vel inviti cogentur probare. Doctrinam tuam mirabuntur. Sed sententiae tuae accedere non poterunt, nisi eos eadem opera ad partes pacimontanorum pertraxisses. Quod ut fiat necesse est omnibus tuis copiis, quas longe quam quisquam hac in parte majores habes, in praelium eductis oppugnes & expugnes. In praesentia nihil aliud dicam, nisi quod Deum Opt. Max. oramus omnes, ut sint illae copiae, sicuti certo speramus, laboranti Ecclesiae profuturae, & addat corpori vires & animo alacritatem, ut quam primum in lucem prodeant. Interim, mi Cassander, quando finem imponere cogor, ingrediente Domino Reverendissimo cubiculum Domini Archidiaconi, apud quem scribo, quaeso, ut tuum Ximenium, quo non puto habes tui amantiorem, sicut coepisti fratris loco habere pergas. D. *Lampsonius* quoque & propter iniquitatem adversarii tui, & ob amorem, quo te prosequitur, vellet offerri sibi eum, quo animi sui indignationem erga eum propter te possit ostendere. D. *Cornelium* plurimum salutabis. Leodii 22. Octobr. 1562.

Ad hanc respondet *Cassander* Ep. LIII.

EPISTOLA XLI.

PETRUS XIMENIUS

Georgio Cassandro S. P.

Coloniam.

CHarissime Domine Cassander. Cum has tibi literas redditurus sit doctiss. atque humaniss. Vir D. *Echtius*, non videor mihi habere quod scribam. Ab eo quippe omnia accipies, quae de nostris hîc rebus a me tibi scribi potuissent. Summa eorum, quae ad me pertinent, est, me omnino statuisse, nisi necessarium aliquod a Domino impedimentum mihi objiciatur, hac aestate ad vos proficisci. Nihil mihi jucundius esse poterit tua consuetudine, praesertim cum parem erga me benevolentiam in te ac D. *Cornelio* experiar. Communicabo tibi Deo volente meas nescio quas de Pacimontanismo cogitationes, aliquo jam usque progressas, non ob id solum, ut consilio tuo prosequendae ne sint an abjiciendae, verum etiam, ut, si prosequendas esse judicabis, opera ope atque opibus tuis homo, cui tam curta supellex est, utar. Fieri potest, ut Reverendissimus Dominus dimissurus hoc vere sit Episcopatum, & ea in parte tum reip. tum conscientiae suae, tum etiam dignitati ac tranquillitati consulturus, quando ita domino visum est tenuem nobis spem relinquere, quod sit animi eum vigorem recuperaturus, qui ad tantae provinciae administrationem requiritur. Oramus autem Dominum, ut quod consilium D. *Echtius* attulit, successum habeat majorem iis, quibus hactenus usus est. Quod si Episcopatum Reverendissimus dimiserit, necessitas me forte urgebit ad conditionem aliquam quaerendam, quam ad rem omnem mihi suam operam, sicuti ex eo intelliges, humanissime D. *Echtius* obtulit. De obitu *Juliani* nostri nihil intellexeram: cepi ex eo dolorem, quem par fuit, ac Deum oro ut illi voluerit esse propitius. Eadem semper metuenda sunt nobis de omnibus amicis, vel illis de nobis. Nam & heri de alterius cujusdam non levis amici in Dania obitu intellexi. Mi Cassander, dici non potest, quanto dolore afficiar, quod toties recurrat iste tuus morbus, oro nunc te per Deum, non minus pulchrum pietatis certamen tibi propositum putes in superanda omni impatientia, atque in agendis Domino perpetuis gratiis, quam in isto, quod geris, bello contra eos, qui oderunt pacem. Nihil mihi gratius esse potuit testimonio illo D. *Julii Pflugii*, itaque misi ad *Vendovillium* tibi amantissimum ac communicavi cum *Molinaeo*, quo praesente Epistolam tuam accepi. De victoria illa tua Clivensi, in qua victus non perditus, sed servatus est, tibi gratulor, vel potius Deo per te gratias ago, atque opto simul & spero parem in lectoribus illi dogmati affinibus successum libelli tui, qui nunc sub praelo est, cujus priores paginas hîc legimus: si omnes ad quaerendam veritatem eas dotes ingenii, modestiae ac discretionis afferrent, quas in illo ad sanitatem revocato fuisse scribis, sine dubio potior ubique sententia vinceret. D. Archidiaconus te plurimum salutat. Is proximis diebus Romam misit exemplar unum, quod

ego

ego Antverpiae emeram, libelli tui de officio pii viri, ſimul cum ejus defenſione. Gratiſſimum utrique noſtrum feceris, ſi dignaberis unum atque alterum exemplar ad nos iſtinc tranſmittere. D. *Cornelium* D. *Metellum* D. *Tienum*, officioſiſſime ex me ſalutabis. Vale in Domino, mi Caſſander. Leodii ipſo die purificationis. ſi uſus es libris S. *Laurentii* ac vallis Divi Lamberti, eos remittes, nam ſaepius a me expenſi ſunt.

Videtur eſſe reſponſio ad Epiſt. Caſſandri LV.

EPISTOLA XLII.

PETRUS XIMENIUS

Georgio Caſſandro S. P.

Duisburgum.

Chariſſime Domine Caſſander. Seculum mihi videtur elapſum, ex quo nihil a te literarum vel ad me, vel ad alium quempiam eſt allatum. Id eo mihi moleſtius, quia poſtremis tuis ad *Bircmannum* literis intelleximus, te iterum morbo tuo correptum. Quamobrem quo pacto hac te vice tractarit, & qua nunc ſis valetudine majore, quam explicare poſſumus, deſiderio omnes cognoſcere optamus. Quin ego quoque poſt illas meas priores ad te literas longiori ſilentio non ſine gravi culpa uſus, culpam eam conduplicaſſem, ſi ſine literis meis D. Doctiſſimus *Furſtenbergius* ad vos veniſſet. Ac de publicis quidem rebus ſi quid alicunde novarum rerum allatum eſt, ob eam ipſam cauſam, quod haec ex Doctore cognoſci poſſunt, nihil eſt quod ad te ſcribam, niſi quod pluſquam unis e Germaniâ literis cognitum eſt, Imperatorem in morbo ſuo ſacroſanctum corpus & ſanguinem Chriſti magna religione ſumpſiſſe, ſub utraque ſpecie. Ex eodem etiam intelliges, peſtem hîc quotidie invaleſcere, Faxit Deus Opt. Max. ut his clementibus flagellis admoniti, & culpas noſtras ſerio agnoſcamus, & in vocatione noſtra diligentes ſimul paratique ſimus ad emigrandum, cum Dominus vocabit, atque ipſam emigrationem veluti laborioſae peregrinationis finem ac faeliciſſimi ſtatus initium, cum ſpe potius, quam timore operiamur. Quod ad me attinet, ego, Deo mihi vitam largiente, ſtatui poſt duas aut tres ad ſummum hebdomadas Leodium, atque inde poſt aliquot dies Antverpiam ob ſororis negocia proficiſci. Neque mihi plane etiam nunc conſtitutum eſt manere Leodii, quamvis grave mihi futurum ſit D. Archidiacono hac in parte non ſatisfacere. Eſt mihi habenda ratio tum vocationis meae, tum etiam libertatis in hac praeſertim aetate. Non cogor autem me ulli aſtringere, cum mihi ſoror mea ſcripſerit hiſce diebus ſibi tanti non eſſe 50. aut 60. daleros, quibus mihi ſingulis annis futurum ſit opus, ut ob ejuſmodi lucrum aequo animo patiatur vel tantillum adimi libertati meae. Quicquid ſtatuero faciam te confeſtim, Deo volente, certiorem. Eſt autem in hac mea deliberatione inſigne momentum allatura Chriſtianiſſima, ſuaviſſima atque utiliſſima conſuetudo D. *Caſſandri*, ad quam me tam ex animo admit-

mitti uſque adeo mihi exploratum eſt. Dignaberis, quaeſo, hiſce literis ante diſceſſum meum reſpondere, quod tibi deinceps facile eſt futurum, cum veriſimile ſit D. Doctorem *Furſtenbergium* frequentes literas Coloniam iſtinc perpetuo miſſurum: Non ſolum ſummo deſiderio teneor de valetudine tua, hoc praeſertim tempore, aliquid cognoſcendi, verum etiam fieri cuperem certior de ſecundis ad te Imperatoris literis, ſimul cum ſarcicula quadam miſſis. Suſpicamur omnes eſſe ſcriptum quoddam ad religionem pertinens Viennae conceptum, de quo judicium tuum requiratur, quodque etiam a te expoliendum ac locupletandum mittatur. D. *Metellum* ac D. *Bircmannos*, qui te plurimum ſalutant, ſicuti facile ſuſpicari potes, incredibile deſiderium tenet haec cognoſcendi. ac *Bircmanni* quidem vehementer, mirantur te tot jam hebdomadis nihil illis reſpondiſſe, praeſertim cum de tuis libellis ſit ſibi reſpondendum, & doctor ſucceſſum intelligere cupiat poſitionis illius, & aliarum rerum, quas tibi miſit. Faxit Dominus, ut gravior aliqua valetudo non ſit hujus ſilentii cauſa. Si peſtis adhuc magis ſaeviet, *Metellum* etiam ipſum Leodium brevi migraturum arbitror. vix itaque ſic dici poteſt, quantopere cupiam aliquid a te videre literarum, & quidem prolixarum, ſi fieri poſſet, de rebus omnibus. ſi aliqua ex cauſa tibi non erit integrum ſcribere, ne dictando quidem te fatigari oportebit. *Everardus* noſter, quem amantiſſime ſaluto, facile fungetur officio ſecretarii, quoties ad *Ximenium* tuum erit ſcribendum. Audio D. *Horſtium* hinc profectum Lovanium, ut ſuſcipiat titulum Magiſtri noſtri, ſimul cum aliis, inter quos erit nepos praeſidis *Viglii*, cujus, ut puto, authoritate & ipſe, ut hoc faciat perductus eſt, is certiora nobis referet de *Lindano*. Saluta quaeſo amantiſſime patrem ac D. *Othonem* cum conjuge: viciſſim te hîc omnes ſalutant. Interim te, mi chariſſime Caſſander, communi Domino toto pectore commendo, ut incolumi hoc tempore valetudine eum vigorem & alacritatem addat, quae ſperatam jam ubique ex ſtudiis tuis utilitatem eccleſiae aliquando afferat. Crede mihi, quando caſu ſcribere coepi, aegre dimitto calamum, ſed quando ſterile ingenium nihil mihi ſuggerit, vel quando etiam nolim tibi meo ſtudio eſſe moleſtus, iterum tibi vale dicam. De D. *Cornelio* ſi quid habes mihi ſcribere non gravaberis. Oblitus eram tibi ſcribere de eo, quod ad *Sambucum* non tu ſolum, ſed etiam *Metellus* ac *Bircmanus*, ut arbitror, de me ſcripſiſtis. Uſque adeone me honorare cupitis, ut ea mihi tribuatis, quae tanto intervallo ſuperant & ingenii mei & eruditionis tenuitatem. Sed quia nolo tibi diutius eſſe moleſtus, pro veſtro erga me ſummo amore, immortales habeas gratias; finem faciam. Coloniae ipſo die divi Laurentii 1564.

Reſpondet Caſſander Epiſt. LXXIX.

EPI-

EPISTOLA XLIII.

PETRUS XIMENIUS

Georgio Cassandro S. P.

Duisburgum.

CHarissime Domine Cassander. Etsi mihi jucundissimum fuit de tua ac D. *Cornelii* valetudine, vel ex brevi tuo epistolio intelligere, alia tamen ex parte molestum fuit responsum a me sine ulla mentione reditus tui postulari. Atqui tres tantum ad summum hebdomadas vos istic futuros dixeras. Spero tamen constitutum ad terminum vos adfore, praesertim, si jucundam hanc coeli faciem imbres mutare coeperint. Novi hîc plane nihil habemus, quia neque D. *Metellus*, neque ego post discessum vestrum aliquid literarum vel Leodio, vel ex Brabantia accepimus. *Bircmannus* tamen Francfordiam discedens, narrabat nobis obiisse Londini laudatorem illum operis tui, legatum apud Anglos regis nostri: dicitur extinctus peste, quae tanta dicitur esse Londini, ut una hebdomada numerata funera sint paulo minus 1500. Haec nos, senes praesertim, cogunt de illis regionibus cogitare, a quibus & pestis, & omne genus malorum exulat, quas qui hîc etiam in terris positi animo peragrare possunt, praesertim si credant illam esse patriam suam, ibi beatissimum esse coelum, cui se quoque brevi aggregandos confidunt, cujus principem ac simul universorum dominum se patrem suum verissime, ac sine ulla tamen arrogantia, appellare posse intelligunt; non admodum moleste ferent, se per corporis imbecillitatem non posse frui, non decora unius loci amoenitate, sed totius etiam aspectabilis naturae varietate. Sed de his rebus hac hyeme, si me non expulerit conditionis suscipiendae necessitas, Deo volente latius agemus coram: tu quidem ut hac consolatione lenias perpetuos animi corporisque tui labores, ad gloriam Dei susceptos, ac silere jubeas humiliores interdum occurrentes phantasias, ego vero ut opponam peccatis meis infinitam Dei misericordiam ac contra spem, in spem de salute mea credam, & simul illa ipsa excitatus misericordia, torporem hunc corporis & animi, ac summum charitatis frigus ipsius beneficio excutiam. Expecto ergo vos summo desiderio, ac simul D. *Metellus* quam plurimum vos salutat. Vale. 9. Sep.

Duacenus, de quo scribis, nobis omnibus insalutatis discessit. Ad *Vendovillium* post discessum ejus scripsi, non sum tamen ausus illi indicare, quod nobis non sit visus tam civilis & sincerus, ut oportuit, ne si forte falleremur, non suo merito *Vendovillio* esset suspectus.

EPISTOLA XLIV.

PETRUS XIMENIUS

Georgio Cassandro S. P.

Coloniam.

CLarissime Domine Cassander. Has tibi literas redditurus est D. *Johannes Metellus*, vir omnibus doctrinae, prudentiae atque humanitatis dotibus ornatissimus. Annus fere est, ex quo negociorum quorundam gratia habitare coepit Leodii, quo quidem toto tempore ob singularem ejus humanitatem summa mihi cum illo intercessit familiaritas. Cum vero frequenter ex me intellexerit tua quoque humanitate non minorem mihi tecum intercedere, Coloniam hinc ob alia quaedam negocia profecturus, sine literis ad te meis discedere noluit, occasionem itaque te salutandi hac scripta epistola ei praebere volui; cum alioqui nullis literis fuerit opus, ut ejusmodi virum ac tui cupidissimum solita illa tua in omnes humanitate exciperes. Nomen tuum, mi Cassander, & antea quoque audierat, nunc autem lectis tuis posterioribus libellis, summam pietatem & eruditionem magis coepit admirari. Addiderunt aliquid & nostri de te sermones. Cum autem & ipse D. *Metellus* in eorum sit numero, qui moderatas in religione sententias, ex quibus fere solis spes aliqua pacis ac concordiae nobis ostenditur, deposito studio partium vehementer amet & amplectatur, vel hanc solam ob causam, quae hoc potissimum tempore homines inter se conciliat, & ipse summo teneretur tui cognoscendi desiderio, & tibi hoc nomine multo futurus esset gratior. Quoties ergo illi per negocia liberum erit, & tibi oportunum esse intelliget, tua consuetudine cupidissime fruetur, atque ea de causa multum se negociis illis Coloniensibus, quae illum ad vos proficisci cogunt, aliquid etiam huic meae Epistolae debere confitebitur. Scripsi ad te, mi Cassander, ante aliquot dies prolixam de rebus omnibus Epistolam; si quid erit praeterea quod cognoscere voles, D. *Metellus* tum de Reverendissimi valetudine, tum de nostra etiam ac studiis etiam nostris certiorem faciet. Poteris autem quamdiu D. *Metellus* istic erit, me paulo frequentius literis tuis invisere, quarum ut summo semper desiderio tenear, & alia omittam, haec tua tam frequenter afflicta morbis valetudo in causa est. Deum precor eam tibi ac D. *Cornelio*, quem officiocissime salutabis, longo tempore servet incolumem, in ipsius gloriam. Leodii postridie natalem Domini.

EPISTOLA XLV.

PETRUS XIMENIUS

Georgio Cassandro S. P.

Duisburgum.

ORnatissime Domine Cassander. Mitto ad te aliquas Epistolas Domini *Metelli*, cum literis *Bircmanni*. Cur tam sero mittantur causa haec est.

Prior

Prior Epiſtola commendata fuerat *Bircmanno*, apud quem, quia non habebant, per quem eam mitterent Duisburgum, relicta fuit multis diebus. Cum autem ante aliquot dies a me poſtulatum eſſet, ut ego eam mitterem, eadem inopia tabellarii factum eſt, ut nunc primum accipias. Ac fieri quidem poteſt ut hoc ipſo die venturus ſit Dominus *Metellus*, qui turpe judicavit, ſi ipſe ſuas tibi literas traderet. Nec tamen certum habeo eum hodie profecturum, quod cum D. Doctor *Echtius* & ipſe quoque hodie Duſſeldorpium atque inde Meurſam cogitaret, neque ante diem Lunae nunc diſcedere queat, incertum mihi eſt quid ſit facturus Dominus *Metellus*. Itaque haec ad te ſcripſi in omnem eventum, ac inſcribam literas D. Doctori. Secuturus eram ipſe D. Doctorem, ſi Duisburgi fuiſſes: nunc in iſto tam celebri conventu te, ſicuti par eſt, occupatiore, diſtuli amplexum noſtrum in tempus aliud commodius. Nihil eſt quod aliis de rebus ad te ſcribam, cum ſitim tuam rerum novarum, quantumvis magnam, & hae literae & poſtea ipſe author ſint impleturi. Hoc tantum dicam, miſſam ab *Wicelio* quartam partem typi Eccleſiaſtici Latine ſcriptam, a *Bircmanno* poſt reditum Antverpia edendam, quem librum ſi legerint iniqui illi cenſores tuorum ſcriptorum, verendum eſt, ne tu pro illo apud eos habearis plane catholicus, ille in Lutheraniſmum relapſus. Tam aperte, tam acriter abuſus & vitia noſtra reprehendit toto libello, & quidem plura inter vitia numerat, quam quiſquam fuiſſet arbitratus. Lutheranos inſectatur quidem more ſuo, ſed minus acerbe, quam ante hac fecerat. Quod ad te, mi Caſſander, attinet, imo quod etiam ad illum, quotidie magis ac magis bene mihi ſperandum videtur de fructu ac ſucceſſu ſcriptorum Palaeoleucorum ac Pacimontanorum. Itaque ſi, ſicuti dixi, vel integrum opus a vobis ederetur doctrinae catholicae, vel per partes ſingula argumenta perfecte tractarentur, primum omnibus Pacimontanis eſſent gratiſſima, & multo pluris fierent, & principes fortaſſe cupide eadem amplecterentur, & ſolida totius vetuſtatis, & ea numeroſa teſtimonia minus pertinaces convincerent, praefractioribus ſilentium imperarent. Apud Lutheranos forte plus profutura, quam apud noſtros: Lutheranos enim, ſicuti mihi dixiſti, pudet diſcedere a conſenſu veteris Eccleſiae; quem tamen vos illis quaſi in tabula ante oculos poneretis. Noſtri, quo minus ad hujuſmodi typum recipiendum adducerentur, unum meo judicio habent validiſſimum argumentum, quod juxta hanc ſententiam non videtur eccleſia omnibus aetatibus paris eſſe authoritatis, ſi quidem communis ſententia totius eccleſiae, quae fuit hiſce 400. annis, repudiari poteſt, quae ante illa tempora fuerit, non poteſt. Ergo authoritas non eſt penes Eccleſiam, qua eccleſia eſt. ut hoc argumento a nullo poſſit impediri pulcherrimus ille typus eccleſiae tempore Auguſtini & aliorum, ac ſalva maneat ea, quae debet, eccleſiae Chriſti authoritas, meo judicio vobis diligentiſſime elaborandum eſt. Eo ſublato, meo judicio, ſcrupulo, vel inviti omnes cogi poſſunt ad evidentiſſimas veſtras probationes ſuſcipiendas. Sed haec a me dicta ſunt, cum nihil minus cogitarem, imo cum fere tantum mea charta tegere literas D. *Metelli* ſtatuiſſem. Futurum puto, mi Caſſander, ut ſub initium Septembris ſim rediturus Leo-

Leodium, quo (quando fortuna postulat uti conditionem aliquam suscipiam) & vetus amicitia D. Archidiaconi, & spes injecta alicujus, causa publicae utilitatis, per novum Electum, me vocant. Si tamen a summa mea ignavia & tarditate in hac aetate aliquid praestabitur, quod florente aetate praestitum non est. Itaque mihi eripietur doctissima, suavissima utilissima consuetudo D. Cassandri. Dici sane non potest quantopere doleam, & D. quoque Doctorem esse deserendum, cujus erga me in ipsius aedibus humanitatem nullis verbis explicare possum. Sed hujusmodi sunt mortalia. Et nos & amici omnes θνητοὶ ἀποδημητικοὶ. Illud tantum commode est, quod non solum in hac propinquitate Leodii & Coloniae frequentior esse poterit, si vitam nobis Deus largietur, haec per literas consuetudo; verum etiam vos invisere frequenter potero. Non dubito, quin ante discessum meum futurus sis Coloniae, aut ego te, Deo volente, visam. De omnibus quaeso ad me scribere digneris. & nunc praesertim de eo, quid istic actum est. Amici te etiam, ut dixi, coram brevi salutabunt. Tu quaeso, humanissimum virum D. *Lithodium* meo nomine officiosissime salutabis. Itaque Vale, in Christo Charissime D. Cassander. Coloniae. 10. Junii.

EPISTOLA XLVI.

PETRUS XIMENIUS

Georgio Cassandro S. P.

Duisburgum.

QUa celeritate oppressus ad te scribam, Ornatissime Domine Cassander, indicabit Dominus *Levinus*, si forte ante reditum tuum non poterit has literas ad te transmittere. Rescripsit facultas Domino Reverendissimo. Summa haec est. Notata sunt non pauca, in quibus sententiam meam non probant. omnia tamen fatentur esse hujusmodi, ut propter ea ne suspectus quidem aliquis haberi debeat. Dicunt se temperasse potius rigorem legum adversus simpliciores haereticos, tantum abesse, ut illi sint authores. Haec tibi soli scripta sint. Miror tamen cum eo loco scriptum meum habeant, & cum Reverendissimo agant, ut omnino me restituat priori existimationi, cur praeterea collationem de illis ipsis controversiis judicent necessariam. Forte putant veriorem sententiam, mihi ab illis coram demonstratam, majorem in animo meo vim habituram. Cum ipsi humanissime scripserint, & Reverendissimus ipse properis literis me Leodium vocarit, & magno se gaudio affectum indicarit, non possum non obtemperare imperio ejus, cui tantum debeo. Itaque accinctus ad iter haec scribo, atque ex ipsius Reverendissimi consilio ac sententia Deo volente de collatione cum doctoribus, deque reliqua mea vita constituturus; sed quando jam beneficiis effecit, ut cogar me totum ejus arbitrio committere. Ad libertatem ac tranquillitatem studiorum ac fructuosissimam, qualis mihi tecum fuit, consuetudinem votis tamen recurrere licebit, si re ipsa impetrare non potero. Interim, mi Cassander, ami-

amicitiam nostram eo usque progressam arbitror, ut etiam si maxime liceret, verbis nullis opus esset ad demonstrandum vel meum erga te affectum, vel quem induisse te puto ergo tuum Ximenium, qui semper tuus erit & per occasionem perpetuo scribet, & nunc hac epistola te in Domino salutat, & complectitur toto animo, & salutem ac valetudinem tuam Domino commendat. Coloniae ipso die S. Crucis.

Libros tuos reliqui Domino *Levino*. *Julianus* discessit. si istic cum D. *Cornelio*, cum salutabis.

EPISTOLA XLVII.

PETRUS XIMENIUS

Georgio Cassandro S. P.

Duisburgum.

CHarissime Domine Cassander. Ingressus hoc ipso momento officinam *Bircmanni*, vidi paratas esse literas cum libris quibusdam, qui mittebantur Duisburgum. Itaque hora mihi ad scribendum concessa, vereor ne satis mihi spacii sit ad ea, quae sese offerunt, perscribenda. Dabis ergo veniam & celeritati & cacographiae. Valetudinem tuam speramus hîc omnes eam esse, qualem optamus post leve illud incommodum ex itinere acceptum; Deumque oramus, eam etiam supra vires affecti atque imbecillis corpusculi longo tempore nobis servet incolumem. Hac ipsa hora, qua veni ad *Bircmannum*, redibam a Licentio *Horstio*, qui proximis diebus per famulum a me postulaverat, ubinam ageres, & quando rediturus. Itaque ea de causa visi illum, ut mihi indicaret, si quid haberet, quod te cognoscere vellet. Summa haec est. Accepit literas a D. *Lindano*, in quibus arbitrari videtur, libellum hunc de communione eundem esse cum illo, de quo inter vos superioribus mensibus ultro citroque missis epistolis actum est. Itaque vehementer miratur hujusmodi libellum esse editum, cujus tu possis author convinci, qui tamen easdem sententias habeat, quas ipse in literis ad eum tuis jam tibi ab aliquot annis improbatas confitereris. Ego ostendi D. *Horstio* errorem. & quia hoc de hoc postremo libello adjiciebatur, quod esset valde seditiosus & pernitiosus, neque addebatur contineri in eo aliquod falsum vel improbatum dogma, suspicor libellum nondum esse *Lindano* lectum; sed ex similitudine tituli, atque aliorum, qui legerint, qui sine dubio Lovanii graviter videntur offensi, sermonibus deceptum, pro illo altero accepisse. Postulat, ad illum ut scribas, & an sis hujus libelli author, & an te conscio, permittente vel volente sit editus, & rationem hac in parte tui consilii explices, cur post illam tuam ad se epistolam hujusmodi foetum exire in lucem sis passus. Refert praeterea in eo libello Concilium Constantiense, & Basiliense sacrilegii damnari, quod ego plane falsum esse me omnino credere dixi. Postulat item sibi quam primum responderi. Ipse D. *Horstius* se transcripturum totum hoc caput ad te pertinens pollicitus est, ut

ad te transmittere queam. Nolui tamen hanc occasionem praetermittere, praeterea quia nihil fere plus in eo contineri puto, quam quod hîc a me scriptum est, ubi ipsa verba audieris, paratior eris, & magis meditatus ad respondendum, si tamen responsionibus agendum putabis cum tam iniquis omnium eorum, qui paulisper ab illis dissentiant, accusatoribus. Ego certe dixi me ferre non posse tantam acerbitatem, non dicam adversus talem virum, sed omnino adversus aliquem, qui non plane ab Ecclesia nostra discessisset. Multa alia inter nos acta sunt, quibus cum memorandis vacare non possum, summa est, cuperent te stare judicio hujus vel Lovaniensis Academiae, & non provocare ad eos, qui ipsis graviter suspecti sunt. Dominus munia sua nobis omnibus largiatur, & modestiam, & constantiam & prudentiam, & charitatem, quae Christianos decent, ut in hujusmodi quoque casibus ea, quae ipsi accepta sunt, praestare possimus, & Christianam animi magnitudinem ad ferenda, quae nostra culpa nobis non accidunt. Fieri posset ut D. *Echtius* & ego te simus visuri brevi, velim summopere eum in illa sententia manere, ut te ante hyemem videre & complecti queam. Nam absente D. *Cornelio* & paulo magis invalescente peste, quae forte etiam incrudescet, non arbitror te huc ante hyemem rediturum. Propter hunc ipsum metum pestis D. *Echtius* coëgit nos ad se, hoc est in vineam suam migrare. D. *Vendovillius* a me per literas quaesivit, an sim Duaci suscepturus conditionem docendi literas Hebraeas, simul & moralem philosophiam. Sese apud Senatum daturum operam, ut mihi hujusmodi provincia demandetur. Respondi placere professionem, si ad illam essem idoneus, & si ceteris amicis videar, omnino delatam suscepturum, sunt tamen aliquae causae, quae deliberationem requirunt, atque ideo tu quoque dignaberis ad me tuam sententiam perscribere, nisi prius, quod Deus faxit, te istic videro, & coram inquiramus, an expediat me Coloniam ac charissimum D. *Cassandrum* relinquere. Sunt qui ferant, Pontificem fecisse, quod Caesar postulabat. Eode te ac de libris si forte aliquid allatum erit, proxima epistola Deo volente, uberius. Nunc non licet ulterius pergere. Ad D. *Metellum* etiam scribes, ut ea ratione impellatur, ut copiose de rebus omnibus te certiorem faciat. Is te salutat officiosissime, ac aderat simul in aedibus *Horstii*, quamvis colloquio non interfuit. *Tusano* dedi genesim tuam. Occupatus aliis rebus, praesertim brevi promovendus in jure civili, nondum potuit de ea astra consulere. D. *Johannem Othonem* dignaberis officiosissime meis verbis & amantissime salutare. Coloniae Sexto Maji. Vale in Christo.

EPISTOLA XLVIII.

PETRUS XIMENIUS

Georgio Cassandro S. P.

Coloniam.

ORnatissime Domine Cassander. Cum prope non dubitem Duisburgum te ante aliquot dies esse profectum, dixi huic tabellario ut, si Coloniae te

te non reperiret, hanc epiſtolam relinqueret domus veſtrae inquilino, quem certo ſcirem tua cauſa eam primo quoque tempore miſſurum Duisburgum. Nolui porro committere, ut ſine literis meis nuncius diſcederet, quo ex illis, vel hoc ſolum intelligeres, meam ac *Vendovillii* ad vos profectionem dilatam eſſe in feſta Pentecoſtes, ob negocia quaedam, quae illum cogant proximis hiſce hebdomadis partim Mechliniae eſſe, partim Bruxellae. Ac gaudeo ſane vehementer haec ita accidiſſe, quia eo tempore mihi multo futurum eſt magis integrum me illi comitem adjungere, & ut nunc quoque fuiſſet, ſi *Vendovillius* ipſe non potuiſſet Duisburgum accedere, ſuſcepto hoc itinere, non vidiſſem Caſſandrum meum, cujus potiſſimum gratia iter ipſum ſuſcepiſſem. Meum voco Caſſandrum, ea ratione, qua noſtra merito poſſumus appellare, quaecunque a nobis diliguntur, quia poſſident animum diligentis, quod ſi illi mutuo nos quoque amore proſequuntur, jam duplici ratione noſtros vocare poſſumus. Id nobis evenire non dubito, quia cum tu propter iſtas animi tui dotes ſis amari digniſſimus, tu me viciſſim ob humanitatem redamas. Hoc certo ſcio ſingularem iſtam tuam eruditionem, pietatem ac ſinceritatem tantum apud animum meum valere, ut vehementiſſime dolerem carendum mihi eſſe tua conſuetudine, niſi haec & ſimilia nos docerent in ſolo Deo nobis eſſe acquieſcendum, cui ſi in hac vita fide ac dilectione uniri coeperimus, in perpetuum fruemur illo omnium bonorum inexhauſto fonte, & per ipſum omnibus illi ſanctitate ac ſapientia proximis, imo omnibus rebus ab illo conditis. Sed ut eo redeam, unde me vocabulum hoc meum diverterat, quamvis ſciam te feriis Pentecoſtalibus Deo volente futurum Coloniae, velim tamen literis tuis de ea re fieri certior, itaque dedi negocium huic tabellario, ut proxima profectione hoſpitium tuum accedat, ac ſi quas apud hoſpitem domus reperiat ad me literas, eas ſibi reddi poſtulat, neque dubito quin hoſpes ipſe hanc epiſtolam quam primum ad te ſit miſſurus, & reſponſum tuum redeunte Coloniam tabellario apud ſe habiturus. E Gallia laetiora paulo afferuntur, Rege Navarrae conatibus Calvinianorum ſeſe apertius opponente. Et quia credibile eſt, neque ipſum, neque Reginam hac in parte ſimulare, occaſio forte rei haec fuerit deſideratae in eo ſaltem regno per moderatas aliquas ſententias religionis concordiae, praeſertim cum etiam cogitare dicantur de redeundo in gratiam cum Guiſianis, qui prope regno pulſi bellum etiam occulte moliri credebantur. Sed haec incerta ſunt: Interim Deum oremus univerſae tandem Eccleſiae miſereatur. Valetudo Reverendiſſimi eodem eſt loco, vel paulo tantum meliore, accedente tamen aeſtate medici pro certo ſperant eum multo melius habiturum, praeſertim cum victus ratione, qua nunc utitur, & ſumptis per intervalla medicamentis profici putent, ne in morbum recidat, quod ille faxit Deus, cujus ſolius eſt dare atque adimere ſalutem. Cives Leodienſes hîc aliquantulum tumultuati ſunt, ac coactis per vim Conſulibus, revocarunt edictum a Conſilio Principis paulo ante in religione propoſitum. Sentiunt omnes non debuiſſe hoc tempore aegrotante Principe nova edicta proponi, nam quamvis in revocatione profeſſi ſint, ſe velle plane manere in veteri religione & in

obedientia Principis, & quamvis revera pauci sint, qui in religione aliter sentiant, non ferunt tamen se novis edictis premi, & putant imminui libertatem suam, neque desunt, qui populo natura sua parum tranquillo faces admoveant. Speramus tamen omnes, eos voti sui factos compotes nihil ulterius ausuros: Hujusmodi animantes, quales homines fuerunt, sunt, erunt, non Deus, non Prometheus finxit, sed unum peccatum efficere potuit. De valetudine tua, mi Cassander, quae me non desinit habere sollicitum, quamvis plane restitutam confidam, quaeso, diligenter scribe, ac de illo libello, quem a te parari scribis adversus Lemannica illa maledicta; si quid habes, etiam facias quaeso certiorem. Interim vero dum tempus advenit, quo te complectar Coloniae, tu simul cum D. *Cornelio* ac patre tuo in Domino valebitis, ac simul salutabis, D. *Jacobum*, qui apud Reverendissimnm nostrum habitavit, ac D. *Rhetium*, ac si quis istic erit, quem me nosse existimes. Iterum Vale. Leodii 17. Martii. Salutant te Archidiaconus & *Lampsonius*.

EPISTOLA XLIX.

PETRUS XIMENIUS

Georgio Cassandro S. P.

Duisburgum.

OPtarem, mi Cassander, plurimum hanc te epistolam plane valentem ac sanum deprehendere, ut illa quasi initia morbi adventantis nihil nobis, praeter inanem metum, attulerint. Quod si per corporis constitutionem id non sinunt, secunda jam vota sint, ut quantum quotidie decedit corporis viribus, tantum spiritualis ac Christiani roboris in invicto pectore accedat, utque tantum saltem temporis illa ipsa imbecillitas tibi relinquat, quantum satis erit ad scriptis mandandas cogitationes, quas Ecclesiae hoc tempore salutares fore, jam olim plurimis piis ac eruditis viris, nunc etiam summis Monarchis persuasum est. Dignaberis ergo nos quam primum facere certiores tuae valetudinis. Cum nos dico, omnes intelligo, quos hîc salutari cupiebas, quos par mecum hujus rei sollicitudo tenet. De reliquo accipies simul cum his literis epistolam Reverendissimi Treverensis, & deinde fortassis enim Moguntini, quibus, ut videtur, idem quod Coloniensi de te Viennam mittendo pari studio ac diligentia a Caesaribus mandatum est. Tanta illis Principibus, quod nobis ex animo laetandum est, hujus tam utilis ac jam omnino necessariae rei cura est, tantum ad eam rem in tua praestanti eruditione momenti positum esse merito arbitrantur. Fuit ille ipse consiliarius Reverendissimi Treverensis, quem nosti, qui has literas Coloniam tulit, quique te hîc Coloniae Principis sui nomine convenire cupiebat; ubi vero ex me heri audisset, te valetudinem hac in parte tuam apud Imperatorem excusasse, causam non esse putavit, ut ipse te accederet, aliis praesertim causis abitum ejus confestim postulantibus; itaque a me petiit, ut tibi scriberem quam primum Principi ipsius responderes, ut ipse quoque diligentiam suam in literis mittendis Principi probaret. Simul etiam

me

me aſcribere juſſit eundem Principem tibi ex animo bene velle, ac voluntatem erga te ſuam in eo, quod ab ipſo poſtulabis, libentiſſime declaraturum. Utinam, mi Caſſander, dotes tuae ita innotuiſſent tempore colloquii Wormatienſis, quum viribus integris ſponte eo profectus, ne praeſentia quidem tua, ut opera tua ſequeremur, effeciſti. Sed haec ab ea ſapientia adminiſtrantur, ad quam cogitationes noſtrae pervenire nequeunt. Cum in obvium mihi heri D. *Helmannum* incidiſſem, is tuis a me verbis ſalutatus a me diligentur contendit, ut cum tibi primum ſcriberem, ipſius nomine te rogarem, inquireres, an apud D. *Othonem* locus eſſet ipſius filio, quem etiam ipſi *Othoni*, ſicuti puerum ejus aetatis atque amiciſſimi viri filium decet, commendares. Addidit praeterea ſe quoque ipſum ad aliquot menſes migraturum Duisburgum, ſi commodae iſtic aedes illi reperiantur. Feci mentionem aedium D. *Cornelii*. Itaque vehementer optat vel eas, ſi vacarent (nam D. *Rochafageran* non puto de migrando valde ſollicitum) vel alias, quas illi commodas fore judicabis, ipſi quaeri ac conduci. Facies autem illum quam primum certiorem, & quales ſint aedes, & quo precio locentur. Arbitror totius hujus conſilii peſtem eſſe cauſam, quae tamen non admodum graviter hîc graſſatur. Sed tamen quia ſollicitus videtur, dignaberis ejus hac in parte deſiderio quam primum ſatisfacere. Ego, Deo gratia, ſanus & incolumis pedes perveni non Duſſeldorpium modo, ſed Coloniam etiam, tantum mei pedes tuis praeſtant: Salutavi omnes amicos, ſolus D. *Metellus* cupiviſſet te quacunque ratione iter hoc ſuſcepiſſe. Itaque prae nimio deſiderio, tum alicujus felicioris ſtatus Eccleſiae, tum tuae quoque gloriae, nullam credebat ſatis juſtam excuſationem. Literae tuae ad *Lindanum* hodie, ut puto, mittentur in Brabantiam per *Horſtium*. cui tuam apologiam quoque dedi, ac ſimul monui eos, qui in tuis ſcriptis non poſſint errorem aliquem, ſaltem graviorem, perſpicue demonſtrare, ab eorum ſimul & authoris inſectatione debere abſtinere, D. *Bircmannus*, ut puto, Latine & Germanice excudet tuam apologiam, cujus cauſa literas accipies. Omnes te officioſe ſalutant. Ego viciſſim patrem D. *Othonem* & *Everardum* ac te ſimul atque illos Deo commendo. Polonica tua nova tibi remittentur per primum. Vale in Domino, Coloniae. 4. Julii. 1564.

Indicavi D. *Bircmanno*, quae juſſeras de potione illa gemmea. Reſpondit ſe curaturum, ſed rem egere ſpacio pluſquam trium menſium.

EPISTOLA L.

PETRUS XIMENIUS

Georgio Caſſandro S. P.

Duisburgum.

Chariſſime Domine Caſſander. Rurſus me cogit tarditas mea, a te merito accuſata, literas ſcribere prioribus ſimiles. Eſt nunc prope hora noctis undecima, & craſtino die ſummo mane, Deo volente, proficiſcar Aquisgranum,

literis & proprio nuncio Domini Archidiaconi nomine Reverendissimi Domini mei accersitus, ut eum illic iterum agentem ac in patriam forte rediturum salutem. Quo itinere nihil mihi est gratius, visuro Principem de me optime meritum, & cujus morbus ac fortuna moerorem nobis incussere & benevolentiam augent, si tamen non rectius cum eo agatur, qui tantum onus deposuerit, quod etiam sanum gravare poterat, utcunque sic & ipsi & nobis omnibus ea ferenda sunt, quorum Dominus nos ὁ καθέστηκεν κυρίους. & tibi quoque, mi Cassander, in hac tam bona gratia, quam utrinque eruditio tua, labor ac christianae concordiae studium reportat. Pulcherrimam & hîc & in corporis morbis tum patientiae, tum aliarum, ut nosti, virtutum exercendarum nactus es materiam. Deumque precor, quando materiam hanc impedire non statuit, Spiritum quoque largiatur, per quem nihil est impossibile (si quidem hisce diebus per unum atque alterum piscatorem universum orbem sibi subjecit) cujus beneficio ea tibi cedat in ipsius gloriam. Eundem etiam majori affectu oro, vires quoque largiri dignetur, quo minus corporis imbecillitas te impediat, integrum aliquod Catholicae doctrinae corpus, ex orthodoxis scriptoribus tanto studio per tot annos a te collectum, in lucem brevi mittere. Quanto diligentius apud me rem eam perpendo, tanto magis confirmor in ea sententia, ut credam & eos, qui ex nostris tibi nunc sunt iniquiores, longe magis tuam sententiam probaturos. Et adversarios, qui nunc has futiles & obscuras disputationes, vel ad unam controversiam pertinentes, tot conviciis excipiunt, multis in rebus invictis principiis & probationibus, quibus ille Anabaptista resistere non potuit, cessuros. Sed de his iterum Deo volente latius, nunc neque tempus, neque calamus, neque atramentum, neque ingenium plane torpens patitur me his rebus immorari. Ostendi epistolam tuam, ut volebas, *Horstio*, neque tamen flectitur, ut libellum, quem tot Catholici probant, cui tam iniqui sunt adversarii, ipse probet. Mitto tibi ejus epistolam, quam scripsit postridie, quam ego priores illas ad te litteras miseram, tum ob inopiam tabellarii, tibi hactenus non misi, neque ipse posterioribus tuis literis respondi, quia cum eas accepi apud *Bircmannos* eo ipso momento expectabatur ad te rediturus tabellarîus: nec mihi satis fuit spacii ad sanctum *Scuerinum* ut redirem, ac meas simul cum D. *Horstii* literas mitterem. Fortasse non fuerit inconsultum, si responderes *Lindano*, sed uteris tuo judicio, satiusne sit vel contemnere, vel expectare, dum & ipsi aliquid edant. Non dubito idem fore editis utrinque scriptis bonorum omnium judicium, quod de tuis ac *Calvini* scriptis adversariis. Mi Cassander, non somnus me opprimit tecum disserentem, sed intempesta nox, talis praesertim, quae nimis urget Thessalicas sagittas, me jubet finem imponere. Regina Galliae dicitur esse infestior Condejanis, quam antehac fuerit, & aperte dicere regem illo foedere non obstringi. Egerrime tulisse id *Andelotium*, ac libere profiteri, non violatum iri id faedus, nisi prius moriantur decies mille nobiles, & centum millia aliorum civium: atque in quodam oppidulo ipsius praefecturae, quia incolae Catholici unum atque alterum per tumultum ex ipsius comitatu interfecerunt, duodecim cives egit in crucem. Si haec vera sunt

ſunt, propemodum dubitari nequit de novo bello, quo, quod Deus avertat, plane videtur peritura miſera Gallia. Angli fuere etiam adverſus noſtros ferociores, quamobrem non levis apud nos dicitur eſſe belli metus. Sed jam tempus eſt eundi cubitum, ac proinde te, chariſſime Domine Caſſander, Deo commendo. D. *Arnoldus* mittet tibi libellos, quos petis, ego raro in urbem venio: nam judico me habitare ruri: poſt reditum meum deo volente inquiram, utrum eos miſerit, & ſcribam latius, & D. *Metellum*, cujus etiam conſuetudine raro fruor in hac ſolitudine, objurgabo, ſi ad te non ſcripſerit. Tu tamen ad nos ſcribere dignaberis, quando te poterimus expectare: niſi totam aetatem nos deſerere ſtatuiſti. Peſtis non augetur, Deo gratia Dominus *Echtius* minimo digitulo trahere me poterit, ut longe ultra Duisburgum Dominum meum Caſſandrum inviſam, ſi tu ad nos brevi non es rediturus. De valetudine tua quoque ſcribes, quam tibi precor ex animo incolumem, ut ſaltem tanto jam tempore maturos animi foetus, atque eccleſiae hoc tempore tam neceſſarios, edere non prohibeat. Iterum vale. Coloniae 19. Maji.

EPISTOLA LI.

PETRUS XIMENIUS

Georgio Caſſandro S. P.

Duisburgum.

DOctiſſime ac Chariſſime Domine Caſſander. Puto tibi a Domino *Metello* ſcriptum eſſe, me favente domino poſt Epiſcopi noſtri Leodienſis inaugurationem Coloniam ad vos profecturum. Ego vero ne tamdiu quidem expectandum mihi ducerem, niſi D. *Marcus Peres* is, cui ego ſicuti, ut opinor, noſti, plurimis & maximis beneficiis ſum obſtrictus, ſe eodem tempore tum ſpectandae hujus pompae gratia, tum etiam ob alia negocia Antverpia Leodium venturum ſcripſiſſet. Cum is a me obnixe poſtularit, ne ante adventum ipſius quoquam diſcederem, profectio quoque mea ad vos neceſſario differetur, ad ſummum, ut arbitror, uſque ad feſtum Pentecoſtes. Non dubito, quin tu quoque, mi Caſſander, eo quoque tempore Coloniae ſis futurus. Sed, & ſi aliqua te cauſa Clivis detineret, parum mihi eſſet, & eos & quoſvis etiam montes ſuperare tui viſendi gratia. Sed aequum plane eſt ut Colonia quoque tua, praeſertim communes noſtri amici, poſt quindecim jam menſium abſentiam, *Caſſandro* ſuo rurſus fruantur, quamobrem, ſicut dixi, te quoque tunc Coloniae futurum dubitare nolo. Interim nullis ſane verbis deſiderii mei magnitudinem exprimere poſſum, quo teneor, te, D. *Echtium* ac D. *Metellum* viſendi & complectendi, te quidem ex tot morbis recreatum, tot laboribus interim fatigatum, D. *Metellum* ex tam longo ac periculoſo incendio ſalvum & incolumem; D. *Echtium* tam tenere eos, quas amiſit, amantem, & quidem etiam maximo eorum merito, amicorum adhuc praeſentia egentem, utinam autem vel hîc vel alibi quippiam in me eſſet, quod meo ergo illum amori &

illius

illius in me meritis respondere. Spero tamen me eum Leodii visurum ante meum hinc discessum. Spem mihi fecit adventus sui ad inaugurationis diem, partim minuendi maeroris causa, partim ut agrum sum Leodiensem commodissimo anni tempore perlustret. Cohortaturus sum illum, ut in proposito maneat, si venerit, credo nos simul Deo permittente rediturος. Vidi interim, mi Cassander, Imperatoris ad te epistolam, hoc est ejusmodi industriae testimonium, quale tibi omnes semper vere concordiae cupidi, & vere Catholicarum sententiarum amantes, perhibituri sunt. Eas a te Catholicae Ecclesiae testimoniis ac rationibus ita confirmatas non dubito, ut aequitas saltem contra sentientium nihil sit habitura, quod opponat. Invidia & iniquitas semper habebit. Vehementer vellem librum ipsum videre, & simul aequorum & iniquorum judicia de eo cognoscere, & quem effectum studio Imperatoris, & tua industria dignum pariat. De omnibus, favente Deo, latissime agam, & simul si quid in his ingenii mei ac doctrinae angustiis, ignavia mea studiis tuis inservire poterit, de eo, quod expedire videbitur, statuere poteris. Judicabis etiam utrum pergendum mihi sit in meis meditationibus, de quibus aliqua munde scripta videbis, & simul intelliges, me plurimis destitui ad tantum argumentum, sicut oporteret tractandum, praesidiis. Ut interim omittam incredibilem meam ignaviam, quam tua industria in tam infirmo corpore in die judicii esset accusatura; si prius Clementissimum Dominum non exoraverim, ne in judicium cum servo nequam venire velit. Vides, mi Cassander, quam sim cupidus veteris nostrae, cujus memoria recreor, consuetudinis, qui te tam diu teneam. Itaque Deo volente, cum primum licuerit, ad vos advolabo. De rebus meis nihil habeo, quod scribam. Post discessum Colonia meum fui Antverpia tribus prope mensibus, ubi sororis meae & liberorum negocia Dei benignitate, ac studio & cura illius honestissimi viri, quem hîc operior, ex animi sententia confecta sunt. Interim quinque fere sunt menses, ex quo hîc sum apud Dominum Archidiaconum, cujus nimia erga me indulgentia corrumpor. Deberem potius in hac aetate, in qua jam de migrationem ibi cogitandum est, exteriorem hominem corrumpere, ut interior vegetus nihil aliud cupiat, nihil expetat, nihil expectet, quam beatam illam hereditatem, in qua jus nobis est merito passionis ejus, qui altero jure filii contentus alterum nobis dedit. Interim in Christo bene valebis, charissime Domine Cassander. ac simul *Everardum* tuum amanter meo nomine salutabis. Nam D. *Cornelium* nondum ad vos rediisse credo. Salutat te D *Archidiaconus* cum *Lampsonio*, tui studiosissimi. Iterum vale. Leodii ipso die inventionis crucis. 1565.

EPI-

EPISTOLA LII.

PETRUS XIMENIUS

Cornelio Walthero S. P.

Gandavum.

CUm nihil minus fore cogitarem, Clarissime Domine Waltere, quam me hac saltem hyeme Colonia discessurum, vocatus sum subito Antverpiam, negotiorum quorumdam gratia ad filios & uxorem fratris pertinentium. Etsi autem nova hac molestia interrupta studia mea & turbatum placidum illud, quo fruebar, ocium non mediocriter dolebam, gravissima tamen dolendi causa merito fuit, quod D. *Cassandri* tot mihi nominibus expetita & quaesita consuetudine frui prohiberer, ipsumque vicissim hoc tempore te absente deserere cogerer. Fuit illi autem inter caetera molestus discessus meus, quod, cum post tam longas a proximo paroxysmo inducias in quotidiano fere metu futuri morbi versetur, si eo, quod absit, ante reditum tuum corriperetur, me prae caeteris, quamvis aliis rebus imparem, ob majus otium paulo magis apud illum fore assiduum sibi persuadebat. Fecissem sane per Dei gratiam, quod in me fuisset, & id ipsum ob ejus erga me benevolentiam fuisset illi gratissimum. Utcunque sit, hic ipse meus discessus summum illud reditus tui desiderium in eo nonnihil auxit, quam ob rem etiam ut eum paulo magis accelerandum ducas, charitatem tuam hortatur. Ego vero, ut ingenue fatear, rationem etiam aliquam inveniri posse optarem, ut, fieri si posset, in posterum perpetuo una esse possetis, utque vel ipse Gandavum se perduci pateretur, si negocia tua te istic diutius necessario retinerent. Nam, sicuti nosti, cum propter corporis ejus imbecillitatem, vix unquam metu carere nobis liceat, ne quid illi humanitus accidat, incredibili sane dolore conficeretur, si vel in periculosum aliquem morbum te absente incideret. His tamen de rebus me tecum agere supervacuum est, cujus omnes curae a 25 annis in uno *Cassandro* fovendo, per aeterna memoria dignissimam benevolentiam ac beneficentiam consumptae sunt. Itaque vestrum erit, ubi Deo permittente Coloniae fueris, quid negocia tua, quid valetudo ipsius postulet, quid communi utriusque desiderio, quid rursus importunae interdum necessitati tribuendum sit, accuratius examinare. Meae tantum sunt partes & brevem aliquem finem molestis istis litibus, & prosperam utrique vestrum valetudinem, & celerem mihi etiam reditum ad gratissimam & utilissimam *Cassandri* tui, (nam ad te scribens non audeo meum vocare, vel nostrum) consuetudinem a Domino postulare. Non arbitror tamen ante festa natalitia mihi fore integrum hinc discedere. Quantum autem ex postremis tuis literis colligere potui, ne te quidem iisdem festis cum illo futurum suspicor. Quod si molestum non est, facies me de tempore reditus tui certiorem, ut si & ipse tunc expeditus fuero, possim tibi esse comes. De reliquo de iis, quae ad D. *Cassandrum* attinent, nihil est, quod in praesentia scribam. Ex literis ipsius, quibus meas adjunxi, ea facile cogno-

ſces. Id tantum a me accipe, D. *Echtium* noſtrum, cujus erga me ſingularem humanitatem ſatis praedicare non poſſum, brevi alteram uxorem demum ducturum, ac D. *Metellum* te plurimum ſalutare. His ergo in Domino valebis, clariſſime vir. Antverpiae. 27. Novemb:

EPISTOLA LIII.

PETRUS XIMENIUS

Cornelio Walthero S. P.

Gandavum.

CLariſſime Domine Waltere. Accepi hiſce diebus binas a D. *Metello* literas, quae proculdubio ſummam nobis conſolationem afferre potuiſſent, ſi tale corpuſculum, quale eſt D. *Caſſandri*, mediocrem aliquam ſpem nobis praebere poſſet victoriae contra tot ſimul morbos. Quicquid id tamen eſt laetioris nuncii, quicquid ex eo conſolationis, quod nobis hae poſteriores literae attulerunt, hiſce tibi, ſicut aequum eſt, breviter impertiam. Paulo meliore valetudine per Dei gratiam eſt *Caſſander* noſter. *Bircmannus* optimam ſpem de ejus reſtitutione conceperat. Ceteri medici paulo quidem minorem quam *Bircmannus*, ſed tamen longiorem illi vitam pollicentur, quam paucis ante diebus erant polliciti. Supervenit poſtea familiaris illi articulorum dolor, & quidem non ſine nova febre, quamobrem auctus iterum omnibus metus eſt, ne agmen tandem malorum infirmiſſimum adverſarium obruat. Quamvis autem ipſi medici in nonnulla adhuc verſentur ſpe; nos tamen potiſſimam ſpem in Domino collocemus, qui nobis eum, ſicut ſcribis, ad ſuam gloriam conſervare dignetur. Vehementer doleo non te ſolum, ſed neque me etiam hoc tam neceſſario tempore illi potuiſſe adeſſe. Mea Coloniam profectio dilata fuit ob adventum D. Marchionis Bergenſis, quem hodie hîc expectamus, cum ante quatriduum fuiſſet alioquin venturus. Coactus ſum illum expectare, tum ob alias cauſas, tum quia ſoror mea nupſit hiſce diebus cuidam ex familia ipſius, ipſo Marchione eum nobis per literas commendante, & nuptias liberalitate in maritum promovente. Itaque neceſſe erit primum currum expectare, qui nullus paratus erit ante hujus hebdomadae finem. Si ullo modo, mi Corneli, negotia tua patientur, ut una diſcedamus, facile intelliges te praeſentia tua propemodum poſſe ſalutem afferre animae dimidio tuae. Opto itaque, certiorem me facias tui conſilii. Si ego ſolus diſceſſero, tuorum mandatorum ero memor. Haec ad te rurſus breviter ex aedibus D. *Bircmanni*, qui te plurimum ſalutat. Ego interim precibus meis, quantum in me eſt, chariſſimi viri ſalutem Domino commendabo, cui te quoque commendo. Antverpiae 2. Januar.

EPI-

EPISTOLA LIV.

PETRUS XIMENIUS

Cornelio Waltero S. P.

Gandavum.

CLariſſime Domine Waltere. Quo loco ſit *Caſſander* noſter, ex hiſce *Metelli* literis facile intelliges. Optimo eſt ille quidem, vel per Dei miſericordiam brevi futurus eſt; ſed nobis, qui illum amabamus, ob imbecillitatem noſtram ac communem ſtudiorum ac piorum jacturam, non optimo. Ego ſane erepto mihi tali viro, talique amico, cum quo aliquot adhuc annos cum ſumma voluptate ac ſumma ſtudiorum meorum utilitate me exacturum ſperabam, cum accepi nuncium, quo forte nullum in vita accepi acerbiorem, quique, te uno excepto, alium neminem tam gravi dolore afficere queat. Unum meo judicio eſt, quod in hoc tam gravi caſu nos prae caeteris conſolari poteſt, quod non modo ob afflictiſſimam ejus valetudinem, verum etiam ob noſtram omnium jam ingraveſcentem aetatem promittere nobis non licebat, hanc noſtram tantae voluptatis conjunctionem fore diuturnam. Sed de his & de aliis, divina providentia nobis contra has aerumnas datis, remediis coram fortaſſis paulo poſt agemus. Nunc neque per occupationes quaſdam in ſororis nuptiis de his agere vacat, neque per recentem adhuc maerorem facile poſſum. De reliquo vides etiam, quid D. *Metellus* ſcribat. Si ſupra vires meas non erit, quod a me *Caſſander* videtur poſtulare, & tibi ita videbitur, neque pium, neque honeſtum fuerit deeſſe tanti amici ſupremae voluntati, ac communi quoque ſtudioſorum utilitati. De eo igitur ſimul deliberabimus. Caeterum ego profecturus etiam Coloniam fueram poſt triduum aut quatriduum. Quamobrem opperiar harum reſponſum, ita tamen, ut ſi tibi integrum non erit quam primum iter arripere; ego cum mandatis tuis de eo, quod fieri Coloniae velis, praecedam; quod ſi in craſtinum nullus occurret, cui has tradere queam, proprium ad te nuncium, ſicuti jubet *Metellus*, dirigam. Tu, quaeſo, non committes, quin viſis hiſce literis extemplo reſpondeas, cum mihi vix liceat hîc diutius haerere, ſorore ſimul cum marito Bruxellam diſcedente. Epiſtola D. *Echtii*, cujus hîc mentio fit, ad manus meas non pervenit. Itaque morbi genus, & quae in eo accidunt, ab illo nobis deſcripta ignorare cogimur. Tenuiſſima adhuc, ut apparet, ſpes de vita ipſius relinquitur, quandoquidem multi a medicis deplorati aliquando ſuperſunt, quod in *Caſſandro* noſtro ille faxit Deus Opt. Max. ut vota noſtra hac in parte exaudire dignetur. Ad fratrem quoque tuum, quando ita *Metellus* jubet, ſcribam, & exemplum mittam literarum ejus, ut hac quoque ratione ad manus tuas perveniat, ſi forte fueris Bruxellae. Interim in Domino vale, Chariſſime Domine Waltere. Antverpiae. 14. Januarii 1566.

Obiit ex hoc morbo *Caſſander* III. Nonas Februarias A. CIↃIↃLXVI. ut ex Epitaphio, ipſi a *Cornelio Waltero* poſito, quod legitur ante ejus opera, conſtat. vid. *Valer. Andr.* Bibl. Belgicam.

EPISTOLA LV.

PETRUS XIMENIUS

Cornelio Waltero S. P.

Gandavum.

ORnatissime Domine Corneli. Scripsi abhinc dies tertius de tristissimo nuncio extremae valetudinis D. *Cassandri*, & simul misi epistolam ea de re D. *Metelli*. Omnino arbitror meam epistolam tibi redditam, sed nihil nocuerit, has etiam literas per ipsum Gandavensem nuncium ad te misisse. Res, ut vides, desiderat praesentiam tuam, vel saltem mandatum aliquod, quid fieri velis, dum tu revertaris. Ego ipse, quem nihil aliud praeterquam tuum responsum hîc detinet, vel comes tibi futurus sum, vel perlaturus epistolam & mandata. Itaque non committes, quin mihi per hunc ipsum nuncium rescribas. Interim ut tristissimum nuncium levi aliqua consolatione mitigem, scito me postea ex literis D. *Echtii* intellexisse, ipsum non plane desperare, quamvis deteriora metuat. Nos tamen magno, vel saltem aequo animo ferre oportet, quod illi videbitur, cui nihil placere potest nisi optimum. Ille nobis, quaeso, tantum amicum ac tantum Ecclesiae membrum servet misericordia sua incolumem, cui tuam quoque salutem commendo. Haec raptim scripsi in aedibus D. *Bircmanni*, qui te plurimum salutat. Vale 16. Januarii 1566.

EPISTOLA LVI.

ANDREAS MASIUS

Georgio Cassandro S. P.

Xantos.

VAlde me oblectavit epistola tua, mi Cassander, quam Cancellarius noster cum chorographia Sanctae terrae, a nostro *Gerardo Mercatore* elaborata, ad me mittebat die XVIII. hujus mensis, cum multis aliis de causis, tum in primis, quod te non pessime in tam noxia caeli intemperie, ut tunc mihi videbatur, valere significaret, & quod opus illud de dogmatis Ecclesiae controversis, ut ipso argumento difficillimum, ita ob tantorum principum expectationem tuae famae & nomini longè periculosissimum, & simul propter temporis brevitatem, imbecillemque tuam valetudinem tibi multo molestissimum, ad finem esse perductum nunciaret. Ego, mi Cassander, plane mihi persuadeo, si deo propitio illud sacrosanctae religioni nostrae congruenter elaborasti, ut eorum, qui hoc seculo rempublicam moderantur, titubans atque vacillans ad omnia & singula paene dogmata ritusque Ecclesiae animus, & novitate pruriens, firmetur, & a sui judicii fiducia aut confidentia potius, ad veterum conciliorum, patrumque autoritatem reducatur, futurum, ut posthac multo

quam

quam adhuc, ſuavius vivas, quando tam utilis tamque praeclari, immo divini operis te conſcientia miris modis ſemper oblectabit, & omnium hominum vota optima, quos certe novarum rerum libido non prorſus perdidit, te perpetuo proſequentur, ut jam nihil te poenitere debeat inſumpti laboris, etiamſi tuae valetudini aliquid detrimenti attuliſſe videatur: non credas enim, quam facile omne, tranquillata ſemel mente, reſarcietur. Illud porro faciendum tibi erit, ut bonorum approbatione contentus eſſe, eorum vero, qui novitatis, ut dixi, ſtudio prorſus inſaniunt, judicia, obtrectationeſque fortiter contemnere poſſis. Sed quid ego te hujus moneo, qui jamdudum hanc aleam probe es expertus, & prudentiſſime moderatus. Ego vero jam mirifice flagro deſiderio videndi operis illius tui, nec ſcio, an tantiſper, dum in publicum illud prodeat, ferre potero hoc meum deſiderium, certe niſi alia me ſtudia retinerent, jam nunc ad te adcurrerem, ex animo loquor, mi Caſſander; non quod ego in iis non acquieſcam, quae a veteribus tradita, & in Catholica eccleſia adhuc obſervata didici: mihi enim ſemper ſacroſancta erit majorum meorum religio, ad quam a puero aſſuevi, & qua veriorem ſimplicioremque, & verae pietati convenientiorem comperio nullam; ſed quod vehementer deſiderem illud videre ſcriptum, quo male curioſorum hominum πολυπραγμοσύνη, in iis praeſertim fidei noſtrae myſteriis, quae ſub Eccleſiae autoritate a profanis ſaltem hominum diſputationibus tuta, καὶ ἀνεξέλεγκτα, ἀνεξέταστα manere debebant, reprimatur aliquatinus: extingui enim poſſe, niſi per maximam rerumpublicarum viciſſitudinem, & prope novam orbis faciem, jamdudum deſpero. Sed de his hactenus. Facile enim, ut video, in publicam noſtri temporis inciderem querimoniam, ad quam nulla unquam verba ſufficient. Miſſum eſt ad me a *Plantino*, novo typographo Andoverpienſi, reſponſum quorundam Sacerdotum Anglicorum adverſus neſcio quem *Hopperum*, ei adjuncta eſt replicatio, ut vocant, *Stephani Gardineri*, in qua viſus ſum animadvertere plurimas hujus ſeculi controverſias docte, ſolide, acute, copioſe tractatas, quare velim hanc replicationem a te lectam fuiſſe, prius quam illud e manibus amandaſſes opus. Sed quae tua fuit multorum annorum diligentia & ſedulitas, nihil ſpero praetermiſeris, quod ad ſolidae veritatis agnitionem faciat, ad quam amplectendam, utinam non plurimis ſuae obſtat gloriae ambitio, & vaniſſimum novitatis ſtudium, cum implacabili vetuſtatis odio, & nullo judicio conjunctum. Plane in tempore venit *Mercatoris* noſtri χωρογραφία; jam tum enim ad ſortitionem tractandam, qua tributim terra ſancta dividitur, me comparabam. Sed quando ille ex animo, ut allegatum ſcriptum de ſitu montium Hebal & Garizim teſtatur, mihi gratificari voluit; ego mutuis ad ipſum literis meam quoque gratitudinem, ut potero, declarabo, tibi vero interim maximas ago gratias, mi Caſſander, qui talem virum mihi amicum & benevolum feceris. Fuit praeterea gratiſſimum mihi abs te munus libellus ille tuus de infantum baptiſmo, ex quo hiſtoriam adhuc mihi prorſus ignotam, veluti ob oculos depictam, videre viſus ſum, & ſimul fanaticae gentis ſubverſa praeſidia omnia. Satis intelligo, mi Caſſander, te ad hujuſmodi argumenta tractanda natum eruditumque eſſe; per-

ge ergo, aut potiùs ſequere macte virtute, quo divinus te afflatus ducit, & cave, ne, dum pudentiuſculus de te ipſe minus bene ſentis ac debes, ingenii tui alacritatem impedias, mentiſque vigori nebulas quaſdam offundas. Non tu, mi Caſſander, jejunus es in tuis argumentis, niſi me amor in te meus judicantem impedit, ſed occurrunt tibi dicenda, quae opus eſt, omnia, & ſuavi ϰ̀ αὐτόχθονι oratione omnia fluunt, qui ſtilus in rebus ſacris tractandis mihi probatur maxime: quorſum enim illa Calviniana σύρματα, & inutilis orationis luxuries, niſi ad faciendum auditori vel lectori fucum. Ego veram ingenii ſterilitatem, ariditatemque in me experior, cui vel prolixiſſima cogitatione vix quidquam occurrit. Ex memoria labiliſſima nihil ſuggeritur, adeo ut quoties ſerio me ad commentandum comparo, tametſi multa legerim, multa didicerim (abſit arrogantia) mens mea videatur, veluti nube quadam ignorantiae imbuta, ſe fruſtra intendere, quam alioqui ex Dei benignitate ſatis habeo perſpicacem: ſed ita ſunt Dei dona, alius ad alia natus eſt, ut diverſis operis omnia hominum inter ſe ſocietatis officia praeſtentur. Quare ſimus, mi Caſſander, Dei in nos liberalitate contenti, eamque, illo vires ſubminiſtrante, ita exerceamus, ut olim ſortem cum foenore poſſimus rependere minime duro domino. Quod ſupereſt Deum opt: Max: precor, ut hunc tibi annum & plurimos alios det quam feliciſſimos. *Wezius* te amantiſſime reſalutat, *Reccus* apud principem per hoſce duos menſes hinc abeſt, mea etiam uxorcula multam tibi ſalutem nunciat, teque aliquando coram videre exoptat, conſcia mei in te amoris. Non vacat, mi Caſſander, ut ipſe deſcribam hanc epiſtolam, neque habeo amanuenſem, quare eſt, quod lituris ignoſcas, impedior enim jam multis literis ſcribendis, & mens, ut vides, ſaepe articulos praevertit. Dominum *Petrum* Canonicum Xantenſem & Doct: *Riſvicum* obſecro ex me amanter ſalutes, quando ad te viſent. Et tuam valetudinem, mi Caſſander, quantum potes, curato. Pridie Calendas Januarias MDLXIV. Ex Zevenera. Si quid de *Ximenio* audiſti, ubi nunc agat, velim ſignifices, quando vacabit.

Vid. *Caſſandri* Epiſt. LXXXV. pag. 1186. operum *Caſſandri.* Fuit autem hic *Maſius* Vir egregius, cujus vita eſt apud *Valer. Andr.* Bibl. Belg. & cui teſtimonium praeclarum eruditionis & moderationis dedit *Dallaeus* de uſu Patrum lib. 1. cap. 4. pag. 67. Multa ipſi familiaritas cum *Latino Latinio*, ex cujus epiſtolis multa de eo diſci poſſunt. vide t. 1. pag. 84. & de ejus matrimonio t. II. Epiſt. 64. vide etiam *Teiſſer.* Elog. Thuan. tom. II. pag. 461. Quam non placuerit inquiſitionis antiſtibus ejus doctrina & libertas, oſtendit Index, ut vocant, expurgatorius Quirogae Cardinalis, qui in initio quaedam expungi jubet in ejus commentariis ad Joſuam, quibus Latinum interpretem *mendoſe*, & *non ſatis conſiderate* vertiſſe, & *Divorum monumenta ad ſolam vitae bene actae imitationem, non etiam ad religioſum cultum, quem adorationem vocant Theologi, conſervare jus eſſe* dixerat. Perperam etiam Inquiſiores eum *Maſſium* vocant in altero indice *Antonii a Sotomajor* Madriti, ut titulus prae ſe fert, edito 1682. ubi pag. 46. & 47. plura adhuc deleri jubentur.

EPI-

EPISTOLA LVII.

ANDREAS MASIUS

Georgio Cassandro.

SAlve mi suavissime Cassander. Iter isthac facturo *Wezio* meo, aut nostro verius, non potui non aliquid ad te literarum dare, pro magno meo adversus te amore, atque hoc officio, simul illi tui alioqui amplectendi avidissimo occasionem objicere majorem tui videndi, simul mei apud te memoriam instaurare. Nam alioqui nullum mihi jam praecipuum argumentum scribendi erat, nisi quod velim *Mercatorem* per te rogari, quando utrique ocium erit, ecquid certi habeat de montibus illis Samaritanis Garizim, & Hebal, quanto intervallo alter ab altero absit, & uter altero magis, ut sic dicam, meridionalis: vehementer enim me torquet celeberrimus ille actus faustae & dirae imprecationis a Mose praescriptus, & a Josua ad rem ipsam collatus. Neque enim quî potuerit illa caeremonia peragi intelligere possum, nisi mons unus fuerit, qui ab radice molli acclivitate assurgens, mox ex plano loco duobus veluti cornibus dissectus, prope ἡμιθεάτρȣ speciem praebuerit, atque in verticum altero Garizim, altero Hebal fuerit dictus. Si apud meos libellos essem, ubi haec altius sum meditatus, scriberem fortasse complures causas, quae, ut ambigam, faciunt, sed nihil opus est causis, quando ego non tam mea cogitatione *Gerardum* informare, quam quid ille, ut est talium rerum peritissimus, comperti habeat, audire desidero. Quod si me hîc expediverit, putabo me maximo beneficio adfectum esse, & avide alia quoque deinde ab ipso percontabor, qualia sunt de ascensu & descensu Bethoron, & quae sunt ejus generis. Memini me videre χωρογραφίαν terrae sanctae, quam ille aliquando evulgavit, obsecro te, mi Cassander, si isthic venalem habet, alligatam epistolae tuae, qua per ocium mihi ad haec dignaberis respondere, ad me curato. Ego tibi precium, quantum significaveris, lubentissime persolvendum curabo. Nam vehementer illius generis mappis oblector, quare velim simul significes, ecquas alias praeterea habet aliarum regionum, quas redimere possim. Nihil enim facilius, quam ejusmodi chartas ad Cancellarium, ut vocant, Clivensem mittere, unde ad me cotidie perferri possunt. Hoc quoque te oro, mi Cassander, ut libellum tuum de Baptismate, sive κατὰ τ̃ ἀναβαπτιςῶν, quando tibi commodum erit, mittas, ut es pollicitus. Vale, mi Cassander. Nam conveniunt frequentes Consiliarii, ut cogar a scribendo supersedere. Cancellarius creberrimam atque amicissimam tui mentionem facit, ut plane tenerrime ab eo amari videare. Iterum vale, & *Henricum* meum *Wezium*, virum ex meris virtutibus conflatum, suaviter amplectere. Ex Clivis Nonis Septembribus M D LXIV.

Ad hanc respondet *Cassander* Epist. LXXXV. vide etiam Epist. XCII.

EPISTOLA LVIII.

ANDREAS MASIUS

Georgio Cassandro.

Xantos.

SAlve mi Cassander, tametsi minus nihilo sit, quod scribam, non possum tamen te tribus verbis non salutare, prius quam hinc domum recurram. Postquam chartaceam supellectilem omnem movissem, repperi tandem de Patriarcha illo Nestoriano quaedam a me, causa memoriae, annotata, verum quae vix quidquam, immo prorsus nihil faciant ad ea studia, in quibus tu potissimum versaris, sed describam per ocium, neque enim amanuensem habeo, & mittam tibi: velim tu vicissim, quod tibi tamen commodum sit, promissum tuum libellum adversus Anabaptistas ad me cures. Vehementer, ut me Deus amet, gavisus sum, quod *Furstenbergius* te mediocriter valere nunciaret, immo proreptasse ad *Clossii* aedes: nam *Wezius*, tui certe amantissimus, ea retulerat, quae me valde sollicitum haberent de gravissimo aliquo paroxysmo, sed jam expecto Cancellarii oraculum, quo domum redeundi mihi fiat potestas. Tu igitur, mi Cassander, vale, & me, quod facis, pergito amare. Ex Clivis XXI. Novemb. 1564. Ego creberrimo capitis dolore infestor, & certe usque eo, ut verear, ne tandem (avertat Christus) in ἀποπληξίαν desinat, adeo molestus, & insuetus dolor ferit cor. Sed hoc Deo curae erit, egoque, quod potero, illius benignitate nixus, mihi ipse non deero. Certe si in literis operam ponere mihi non liceat, neque vivere libet.

EPISTOLA LIX.

JOHANNES METELLUS

Georgio Cassandro S.

Duisburgum.

SCripsi satis longas, & molestas rerum novarum litteras, ad te. Sed *Bircomannus* non repperit, per quem mitteret. Postea accepi exemplum unius aerearum Tabularum, quae in senatu Eugubino Umbriae diligenter adservantur. Numero sunt quinque, ac scriptae litteris antiquis Romanis, quales sunt primi versus in eo exemplo, quod mitto. Molestum enim fuisset, integram majusculis describere. Eas tabulas vidi, atque curavi totas iisdem formis describi. Sed Romae sunt, ubi *Pyghius* duarum a me exemplum habuit, & *Morillonius*. Hoc autem exemplum *Pyghius* ad me misit, ut id describi curares, ac remitteres, atque statim efficeres; *Campanus* ille, aliquo enthu-

Cum his *Metelli* Epistolis conferendae sunt aliae, circa haec tempora scriptae & editae, a *Dan. Heinsio* in prima Centuria virorum illustrium, quas in Indice reperire poterit lector, & responsiones in *Cassandri* operibus, inter epistolas.

enthusiasmi sui genio percitus, eas nobis interpretaretur. Itaque; repertae sunt in agro Eugubino. Quarum fortassis *Steuchus* mentionem fecit; vel alii ejus provinciae historici. Nemo vero umquam repertus est, qui eas intelligeret. Etrusca lingua scriptas non adparet; quarum characteres sint Latini, non Etrusci. nisi tamen, Etrusca lingua, Latinis litteris scriptas, putaremus. Sic autem; & Punica, vel Gotthica, Geticave lingua scriptas, liceret adserere. In ea re *Campanus* se excerceat, ac, siquid profecerit; alteram tabulam a *Pyghio* petam. Ut igitur cumprimum hujus interpretationem faciat, diligenter curabis. Quod si perfecerit; certe laudem merebitur. immo praemium ab eo Eugubino senatu; qui eas habeat pro thesauro. Cum Eugubio Perusiam venissem, mihi ostensi sunt aliquot libelli parvi, in papyro scripti, characteribus Geticis; qui in altaris cujusdam armario, tamquam Ethrusci servabantur. Quidam nobilis vir *Gottus*, eo a me ductus, agnovit, esse suae gentis Geticos characteres; & fragmenta quarundam municipalium legum Gotiae continere. Quod cum audiret *Jacobus Taurellus* Fanensis, Graecae linguae in ea urbe professor; mirum, quam ipse obstupuerit. Sed de his satis. *Sambucus*, ad me Vienna scripsit; pridie Nonas Maji; de tuis rebus; in hunc modum. *Saluta diligentissime, Dominos meos & eruditos viros*[2] *D.* Cassandrum *&* Gualterum. *Libellosque Imperatorem, & Regem, suis Consiliariis legendos dedisse. & valde studium, & varietatem laudasse doctrinae,* καὶ τὴν φιλαλήθειαν. *Ego, nondum cum Imp. loqui potui: tum quia decumbit; tum quia tres septimanas absui. Saluta D.* Gifanum: *& me, intra* x. *dies, Theophylactum missurum significato; quemadmodim, ad* Bircomannos *quoque scripsi.* Haec ille. Coram te visissem. sed me morbus, vel potius ejus suspicio, retinet. Vale. VIII. Eidus Junias. M D LXIV. Colonia.

2 Vid. *Cassandri* Epist. LXXIII. pag. 1173.

EPISTOLA LX.

JOHANNES METELLUS

Georgio Cassandro S.

Duisburgum.

FRanciscus Richardotus Sequanus Atrebatensium Episcopus, cum certior a me factus esset, tibi placere constitutiones ejus ecclesiasticas de sacramentis administrandis; in quibus eorum usus ostendatur: te tamen eas, qua lingua primum scriptae sunt, hoc est Gallica; cupere: ad me misit, hoc earum exemplum; ut id ego tibi traderem, teque suo nomine diligenter salutarem. Quare, accipe hunc libellum, ac lege. sique tibi probabitur, effice, alii legant. Is tibi optime cupit; propter notam ubique probitatem, virtutem, scientiamque tuam. neque non scit, ab aliis; te, in reformationis negotio, Caesarum jussu, versari. quod feliciter evenire, eque re Reipublicae, a Deo Opt. summis precibus, pro ea, qua praeditus est pietate, petit. egoque, ceterique omnes,

omnes, optamus. Haec de tuis rebus. De civitatis ſtatu lugubria ſcripſi. neque jam laetiora de communibus amicis indicabo. *Echtius* enim, jam quintum diem, peſte graviſſime decumbit. Eum inviſi, ſub initium morbi, ac ſum coram lectulo fixum decumbentem allocutus. Hodie, qui meus eſt natalis dies, adhuc in lecto jacens, accepi felicius nuntium. nempe, meliuſcule eum habere. neque ſpem, uti prius, de recuperanda valetudine, quod Deus faxit, projectam. Qui fugerunt, & huc redeunt; fere ea lue corripiuntur. quod aliquot exemplis teſtari poſſumus. Jam primum tamen, paulo ſaevitia remittitur; multique evadunt; cum antea vix e mille decem vitam conſervarent. Credimus; divino beneficio freti; tandem, clarius ſidus appariturum huic miſerae civitati. Sat. enim malorum exhauſimus. Philippica claſſis, oppidum Velezum Hiſpanis propinquum, in Africa, cepit, eique contiguam arcem, indomitam bello, & cetera, quae tu noſti. proximo veredario, expectatur nuntium, quod omnium invidorum Hiſpanicae gentis luminibus obſtruat, de victoriae progreſſu. ac fortaſſis, jam tertio Algerium tentabitur. De Gallicis rebus plura ad me perſcribuntur; quam aut vacet ſcribere, aut haec exigua, & ad imam ceram perducta charta, capiat. Tu igitur vale, ac ſalve. XVIII. Octobris M. D. LXIV. Colonia.

Reſpondet *Caſſander* Epiſt. 83.

EPISTOLA LXI.

JOHANNES METELLUS

Georgio Caſſandro S.

Xantos.

ACcepi litteras Ampliſſimi viri Cancellarii Clivenſis; quas ejus adfini tradidi. ſuaſit, expectarem Reverendum praepoſitum, cui ſupplicem libellum ad Illuſtriſſimum Ducem dederam. quo litteras ab ejus celſitudine, obtinerem. Nam ita quidam, immo prope omnes, conſulunt. Quare hoc unum urgeo. In quam rem, & *Furſtenbergius*, per hunc nuntium, epiſtolam quoque, ad Ampliſſimum illum virum Dominum Cancellarium, ſcripſit. Ego ſane, ei magna de cauſſa ſum obligatiſſimus. nempe; quod de me, tam humaniter adfini ſuo ſcripſerit. eumque etiam rogat; ne mihi deſit in re, quam peto. Id quod, me tibi debere, non ignoro. Tu igitur, poſtquam coepiſti, per occaſionem, obteſtaberis hominem aequitatis amantiſſimum; ne & hoc ſummum ejus erga te benevolentiae ſignum tibi deneget: ut ejus videlicet Illuſtriſſimi Ducis litteras, ejus auctoritate, nanciſcar. Ero non ingratus, quoad potero. tibi vero in primis; ſiquid ſit, quod ipſe, tua cauſſa, valeam. atque pateris, me uti hac meae in te obſervantiae teſtificatione. *Echtius*, etiam dudum, negotium promovit apud *Mejerum*. Quod autem ad *Weſembecium* attinet; habes, in quo poſſis, in eo juvando, pietatis munus exercere. ac ſane in negotio, quantum ipſe judico, longe juſtiſſimo. Sed, cur-

currentem non incitabo. Postremis meis litteris, tum his, si vacat, per hunc tabellarium respondebis. Cumprimum enim revertitur. Incidi in carmen, quod ad te mitto. Cujus auctor fertur *Joannes* quidam *Corputus* Bredanus, adhuc, ut audio, adolescens. & qui, Duisburgi, apud *Gerardum Mercatorem* habitat. nec se diffitetur auctorem, seque tibi id renuntiasse. Haec cum accepissem; ac tamen dubitarem, num vera sint; resque ad te pertineat; caelare te nolui. ea quidem lege, ut sopiantur, taliaque scripta, quemadmodum soles, egregie contemnas. *Franciscus* ille Jesuita, postremo ordinis sui sacramento, Pater evasit. jamque Patris insignibus, & titulo decoratus, Colonia nescio quo, Paternas opes egenis expositurus, proficiscitur. Frendent equidem, ac fremant licet ejus symmistae; calix edicto Clivensis permittitur, ut scis. In Rep. de reb. Gallicis, nihil praeterea accepi. Quidam, Antverpia monet; turbas componi. Sed Reginam matrem, cum *Elizabetha Philippi* Regis, in finibus Hispaniae conventuram. *Philippum*, quod tales principum congressus suspiciones moveant; se Proceribus Germanis excusasse, saepius rogatum, recusasse. victum tamen precibus, cessisse. siquid inde sinistri nascetur, ad se minime pertinere. scorpium sub lapide latere, sagaces suspicantur. Proxima aestate in Belgium properat. *Egmundanus* ad eum adpulit. *Renardus* Proreginae Belgii scripsit; se a *Philippo* comiter fuisse exceptum: Italicosque proceres, cum Turca, Galloque clam consultasse, contra *Philippi* potentiam. *Granvellanum* crebras ad *Philippum* litteras dare; velit ejus meminisse. Ordinis Livonici Magister, a Moscovita captus, fuit liberatus. ac toti provinciae, uti antea, restitutus. quibus condicionibus, nondum audivi. Polonus, qui defensionem ejus susceperat, Rigam provinciae metropolim tuetur. & Suecus, alteram eo loci urbem. Itaque adhuc bellum geritur. Sed; ne longior sim, valebis. XV. Cal. April. MDLXV. Colonia. *Echtius*, salutem.

Respondet *Cassander* Epist. XCIII. & CXIV.

EPISTOLA LXII.

JOHANNES METELLUS

Cornelio Valtero S.

Gandavum.

QUod tamdiu ad te scribere distuli; non id accidit, ulla mei in te amoris cessatione: sed primum, quia ubi litteras tuas accepi, uti calamo non licuit; propter humeri luxationem. postquam vero ab ea convalui; ea vobis imminere fata coeperunt; ut vix tuto, cui litteras darem, fuerit. & nihil erat tamen, quod scriberem; praeterquam necessitudinis nostrae recordatione te commonefieri, me recte valere; idemque me tibi optare. Postea accepi; te octo Hispanos hospites habere domi, quorum summa humanitate. plane nobis fuisses immutatus. & jam te coepisse eorum moribus totum dare. qui,

cum quales sint, sciam, & semper abhorruerim, naturae quadam meae libertate, a superbia; contempserim magnificos titulos honorum: nolui te, praeceptis philosophiae incessere; per quae, ob oculos tibi ponerem, vanas esse eas similium hominum cogitationes. uti a te ego, dum te Christianae doctrinae totum tradebas, didiceram. malui enim tibi amicus esse, quam importunitate mea tibi, ulla in parte, etsi honeste, molestus videri. Sed quia, & deinde mutatum video; & neglectis illis subtilibus honorum, sermonisque etiam ambitionibus, tete totum Jurisconsultis nostris dedere: equidem, alacrior ad tibi scribendum fui redditus, nisi quod mihi plane displicuit; te, adsiduos dies, & conjuges noctes, fori contentiosis maeandris, & involutis rabularum technis, irretire; quo minus ad liberos huc tuos redeas. & Cassandrinos partus; quos tu injuria nimia jacere sinis; & nescio quomodo, contra testatoris voluntatem, prope exponis, pietate foveas, alas, emittas. Nam obsecro; cur totam aetatem tuam in optimis studiis trivisti; praeclaros totius orbis Christiani doctos viros amicitiae vinculis tibi devinxisti; eorum scripta, libros, hausisti; omnia denique omnium omnia collegisti; quae negabantur, aliter si tu minime potueris quaerere, rapuisti: cur igitur ea tu detines captiva; cum tu captus ab Iberis, eos tu tantopere detesteris? Nimirum; ut tu, homo liber, servias, uni latrunculo vestrorum judiciorum? Et quorsum? ut tu, rabulam infamem aliquem, vicisse persimili arte, tute vir eruditus, vir Christiana pietate praeditus, glorieris? At tu famam non venaris. Atque si tibi venari cupias; melioribus retibus, & venabulis magis acutis, paranda est. Neque tu meminisse non potes igitur; quae tibi talenta Deus concredidit; loquar enim tuae disciplinae more; ea tibi non data, ut in terram illa defodias; sed ut illis sis utilis; & ei qui tibi ea concredidit, hoc est Deo Optimo Maximo, reddas. neque solum reddas; sed etiam, multo cum fenore. Quam ob rem omnes, quibus es notus, per me hoc a te poscunt; ut desinas, ipsorum de te insignem hactenus expectationem fallere. relinque aliis, tantos ad perniciem excogitatos labores judiciorum; iis inquam, qui nondum eo pervenere, pietatis profectu; ut putent, alia non esse potiora, quibus vitam transigant; & se non inglorie vixisse testentur. Tu itaque, si Dei donis abuti nolis; credo; explicabis te illinc. non quidem explicabis; sed alii deseres. Nam; nec tu tibi, aut liberis; sed sponte aerumnas illas (cur enim licita negotia vocem, quae nec tu, qui illa suscepisti, loqui si libere velis, probes) subisti. tibique, vel eo quo voles momento, inde te extricare licet. Utinam ergo; qui unam litem verso, tu centenas; mihi tu exemplo tuo auctor esses; ut, vel patrimonium potius, qualecumque est, perderem; quam bonas horas male collocarem. Cogor ego; tu sponte. Ego uni haereo; tu centenis. Tibi licet cedere; mihi non licet. Equidem; cum calamum in manus sumpsi, ut haec ad te scriberem; sensi, me spiritu quodam divinitus compelli; ut haec ego tibi. ne tu etiam excusare tute te possis. & cogita; te divinitus admoneri. quoniam Deus, per homines moneat, hortetur, excitet; quae fieri juste & velit, & mandet. Vale. prid. Non. Februarias. M D LXVIII. Colonia Agrippina.

Gra-

Gratum feceris; quod alias tibi ſcripſi; ſi cumprimum indicabis; quot ſingillatim, & quae, cujuſque valoris annui, beneficia, ab hinc annis decem, hactenus contulerit Praepoſitus ille, de quo monueram. & an indultorum vi, an vero tamquam praepoſitus. quia plurimum mea intereſt. Habes poſtremis litteris meis indiculum. quem relege, amabo te, ac reſcribe. meque, qui te hortor, etiam extrica ab hac hydra. Vale, mei memor.

EPISTOLA LXIII.

CORNELIUS WALTERUS

Reverendiſſimo Illuſtriſſimo Domino Friderico Archiepiſcopo Colonienſi, Primati Electori, Domino ſuo Clementiſſimo.

CUm Caeſar Maximilianus per literas *Georgio Caſſandro* piae memoriae mandaſſet, ut quaedam conſcriberet, quae facerent ad conciliationem controverſiarum hujus temporis in religione, eaque per Reverendiſſimam & Illuſtriſſimam Celſitudinem Tuam eſſent Caeſareae Majeſtati tranſmiſſa, reſcripſit praedictus Caeſar *Caſſandro* literas propria manu ſubſcriptas, quarum exemplum ad authenticum collatum his adjunximus, ex quibus conſtat Caeſaream Majeſtatem *Caſſandro* donaſſe Ducentos aureos, numerandos per ejus commiſſarium Spirae agentem, quibus acceptis *Caſſander* poſt aliquot tempus nactus occaſionem miſit chyrographum ſuum *Georgio Lanng* commiſſario. Idque per D. *Bartholomaeum Heimback* Conſulem Urbis Colonienſis tunc Spiram proficiſcentem, quo certius praedictos Ducentos aureos recipere poſſet. Verum *Georgius Lanng* reſpondit ſibi de hoc mandatum a Caeſare non fuiſſe tranſmiſſum, quare nihil numerare poſſe. Itaque dum ſic ſolutio differtur, interea *Georgius Caſſander* Coloniae ex hac vita migrat, cum is prius mihi *Cornelio Waltero*, vitae ac ſtudiorum ipſius Socio, jam per viginti & amplius annos teſtamento commendaſſet, aliaque fidei meae exequenda commiſiſſet. In primis vero ut *Joannem Caſſandrum* patrem ſuum, ſenem ac tenuis fortunae, quamdiu viveret, alerem, ac de omnibus neceſſariis providerem, & ſimul mihi omnia bona reliquit, quae moriens habuit. Quamobrem poſt ejus mortem ego *Cornelius*, haeres fideicommiſſarius, cupiens ſatisfacere piae voluntati chariſſimi amici, diligenter per annum & amplius egi, ut praedictos Ducentos aureos a Caeſareâ Majeſtate *Caſſandro* donatos in uſum parentis ipſius *Caſſandri*, aliorumque Legatorum recuperare poſſem, ſperans fore, ut interea temporis aliquod certum mandatum a Caeſareâ Majeſtate *Langius* acciperet, verum is adhuc conſtanter affirmat; ad ſe nullum de hoc mandatum a Caeſarea Majeſtate veniſſe, ſine quo nil numeraturus videtur. Quare jam neceſſarium eſſe deprehendimus, ut Caeſarea Majeſtas iterum admoneatur, praedictae donationis *Caſſandro* factae, miſſo exemplo authentico ſuarum literarum, ſi forte hujus memoria per graviora negocia exciddiſſet, quibus & alias ſupplices literas addidimus, una mittendas ad Caeſaream Ma-

jestatem: siquidem ita Reverendissimae ac Illustrissimae Celsitudini tuae videatur, quo tandem liceat impetrare a Caesarea Majestate chyrographum sufficiens ad pecuniam petendam, aut saltem Mandatum ad predictum ejus commissarium, cujus Mandati nos a Caesareâ Majestate certiores facti, ipsum *Langium* de solutione efficaciter compellare valeamus. Sed hujus rei conficiendae nullam commodiorem neque certiorem rationem invenire possumus, quam si prius a Tua Reverendissima & Illustrissima Celsitudine obnixe petamus, ut non gravetur literas quoque suas de his omnibus ad Caesaream Majestatem aliosque in ea aula viros dare, quibus imprimis futurum confidimus, ut promissa pecunia nobis Spirae a *Langio* representetur. Ut autem Tuae Reverendissimae & Illustrissimae Celsitudini super hoc negocio supplices esse audeamus, facit imprimis, quod te horum omnium conscium esse scimus, quippe qui frequentius Caesareae Majestatis literas de toto negocio acceperis, cum te Interlocutore, ut ipsius literae testantur, sua Majestas libenter ad haec usa sit. Praeterea quod adhuc recordamur, qua benevolentia ac pietate vivum ac etiamnum defunctum Cassandrum prosecutus sis, denique speremus fore, uti te moveat senectus parentis ipsius Cassandri ac calamitas, si is jam unico filio vitae suae solatio & praesidio orbatus, hoc insuper necessario subsidio frustrandus sit; Cum tamen eo beneficio Caesarea Majestas remunerari voluerit immensos labores; quos Cassander dies ac noctes exhausit, dum urgenti mandato Caesareae Majestatis absolutionem operis certum tempus praecipientis satisfacere cupit, valetudini quantumvis afflictae non parcens, neque vitae suae jam fatiscentis rationem habens. Sed cum haec omnia, & Caesarae Majestati & Reverendissimae ac Illustrissimae Celsitudini Tuae satis nota sint, nolo illis commemorandis esse prolixior. certo confidens fore, ut T. Reverendissima & Illustrissima Celsitudo huic pio officio non sit defutura. Oro autem Deum Opt: Max: ut T. Reverendissimam & Illustrissimam Celsitudinem ecclesiae ac Reipub: diu servet incolumem. Datum Coloniae.

EPISTOLA LXIV.

ANTONIUS DE TASSIS,

Magister Veredariorum,

Joanni Metello.

Coloniam.

CAlix, a Pontifice non fuit concessus, praecipue respectu Archiepiscopi; sed Imperatoris in Germania. idque sub certis condicionibus. Postea audivimus, ab aliquibus receptum fuisse. Scribitque Imperator, eam concessionem, fructum adtulisse; quia condicionibus illis, eae nationes, ad obedientiam sanctae sedis prolicerentur, traherenturque. Quam & ob caussam Caesar a Pontifice petit; ut ordinatis presbyteris uxores ducere liceat: ut laici matrimonio copulati, bonae tamen famae, doctrinaque praediti; presbyteratus

tus ordinibus possint initiari: ut presbyteri, qui duxerunt uxores, sint absoluti; cumque iis, quas duxerunt, uxoribus, manere iis permissum sit. Itaque Pontifex eruditis hoc negotium discuti mandavit. Non reperitur; hoc saeculo, Apostolicae sedi convenire; ut haec indulgeantur. Maxime; nullibi invenitur; ut qui presbyteratus ordinem susceperunt, ipsi uxores, ex Pontificis licentia, ducant, propter, uti fertur, vota. Pontifex cum Helvetiis foedus inire tentat. sed, cum solis Catholicis pagis. quod; pactum iri, Pontifex ipse, in Consistorio, dixit. verumtamen; tuendae solum Apostolicae sedi; & contra eos, qui eam niterentur offendere. non autem, aliis offendendis. Romae III. Mart. CIↃIↃ LXV.

EPISTOLA LXV.

[1]PEREGRINUS WILACH,

Pastor Duisseldorffiensis,

Georgio Cassandro.

DOctissime amicissimeque mi D. Cassander. Cum ante paucos dies ad tuam dignitatem venerim, miraberis fortasse, quid causae sit, quod ex Blannckenbergh (sicut T. D. promiseram.) ad te non redierim. sed ubi causam audieris, desines haud dubie mirari. Verum primum dicam, quando venerim in Blannckenbergh. Deinde quid ibi actum sit. Tertio itineris mei rationem reddam. Veni 12. die Augusti in Blannckenbergh hora quarta ante meridiem, & ingressus publicum hospitium, nempe Domum praetoris. (tuus interim adventus expectabatur avidissime, cujus absentia mihi quoque non parum molesta fuit.) sed vocavit me in Arcem praefectus Arcis, vir valde humanus, qui & me humanissime excepit & tractavit. Hîc multis verbis sursum deorsumque habitis de variis rebus, coepimus tandem colloqui de Anabaptistis, quae meae profectionis causa (ut nosti) fuit, quorum ajebat, nonullos esse minus pertinaces suae mentis, & de quibusdam se nonnihil spei resipiscentiae concepisse, & Dominum *Petrum Loo*, multum boni assiduo labore, per continuas tres Septimanas apud illos prestitisse. Me vero hîc percunctante, quidnam de illo viro sentiret, subrisit, ac tacuit. Nam ipse Amptmannus vir pius & bonus Catholicus. Deinde quaesivi ex ipso (est enim non indoctus) qua ratione & quo ordine Dominus *Petrus de Loo* in instituendis & ab errore liberandis miseris illis hominibus usus fuisset, Respondebat se non semper actionibus illis adfuisse, & tunc temporis Principis negociis vel occupatissimum fuisse, propter presentiam Principis & Consiliariorum: Proinde se non posse rationis illius & ordinis, ullam mihi dare informationem. sed in-

1 An ille *Peregrinus* Epist. LI. *Cassandri* memoratus? Crederem, quia & ibi de Anabaptistis agitur. hoc etiam anno *Cassander* edidit acta Colloquii in aedibus Vicecomitis Coloniae cum *Matthia* Anabaptista. vid. Epist. CI. & CIV. & Anno 1557. cum *Joanne Kremer* aliud habuerat, quae edita post Epistolas. Eodem tempore de parvulorum Baptismo opusculum *Cassander* elaboravit. vid. Epist. XCVIII. & seqq. quod etiam inter opera legitur pag. 701.

interim tamen omnia diligenter ab ipso publico scriba esse excepta, qui quoque, quum ego eo venirem, aberat. Hujusmodi colloquiis consumptus est primus dies. Sequente vero die, qui erat 13. Augusti, interrogavit me Satrapas, num etiam mihi esset animus agendi cum Anabaptistis ante adventum D. *Petri*. Respondebam: Id commode fieri non posse, ut aliquid nimis urgeatur a me, quod ab illo fuerit concessum, & ex contrario, ut ego aliquid concedam, quod ab illo non fuerit admissum. & me certo scire, non per omnia inter nos convenire, & ejusmodi dissentione, miseros illos homines misere & dolose deceptos, magis in errore suo confirmari, quam ab eo liberari & emendari. Ilico manibus pedibus in meam sententiam itum est. Interea dum haec inter nos aguntur, & D. *Petri* Adventus expectatur, redduntur Praefecto Arcis literae a Domino *Petro* missae, quibus significabat se non posse adesse ante VI. diem ejusdem mensis. Quid multis? hîc consilium, quod paulo ante ratum erat, irritum fieri necesse fuit, & aliud capessendum. Putat Satrapa non inutile fore, si cum eorum aliquo verbis fraterne & amice communicarem, experirerque, si aliquid boni efficere possem; praebebam me sane difficilem, ob causam superius dictam, victus tandem rationibus Satrapae consensi. Educitur itaque unus ex illis e carcere, quem Praefectus Arcis in hanc formam alloquitur. *Martine* (id enim Nomen erat Anabaptistae) non parum miratur Princeps Illustrissimus pertinaciam tuam, qui post unam atque alteram admonitionem non destiteris a tuo proposito, cum a piis & doctis viris erroris tui prorsus convictus fuisses. Deinde, dum carcere fuisti inclusus, data fuit tibi non semel cum viris, Divinae Scripturae non ignaris, colloquendi facultas, unde colligere potuisses, si voluisses, quantam ipsius Celsitudo tuae salutis gerat curam. Tertio petiisti, ut adhuc semel tibi concederetur doctorum virorum colloquiis uti, te velle operam dare, ut melioribus rationibus auditis & saniori Doctrina, non pertinaciter in proposito tuo permanere velles. Ecce adest igitur hic *Peregrinus*, Illustrissimi Principis Concionator apud Dusseldorpenses, cui ut dubia tua, si quae tuae adhuc inhaereant menti, exponas, & te illi vicissim docilem praebeas. ex animo tibi consulo. Respondebat. Quod Principis mandato non parui, illius facti vehementer me jam paenitet, & non parum doleo hoc factum esse a me. Verum non puto me in hoc admodum graviter peccasse: cum fidei negocium non pertineat ad prophanum Principem: Sed non possum tibi & aliis viris satis dignas agere gratias, qui hoc apud Illustrissimam Principis Celsitudinem effecerunt, ut ad petitionem meam, ante aliquot dies alios, nunc hunc ad me miserit unum, & quantum ad me attinet, ut jussisti, strenue faciam: precaborque Deum, ut si sim in aliquo errore, liberer per hunc virum ab hujusmodi errore. Ad haec ego paucis in hanc formam praefatus. Frater, hanc de me velim concipias opinionem, quod te in eo, in quo recte sentis, confirmare, in iis vero, in quibus male a tuis institutus es, rectius, quantum in me fuerit, instituere cupiam, idque prorsus syncero & fraterno animo. Respondebat, se nihil aliud petere, quam ut absque dolo hinc inde agamus, & ne quid sibi inde periculi immineat;
quod

Quod nullo modo futurum affirmavi. Quaesivi itaque ex illo, qua de causa ab Ecclesia defecisset. Ajebat se copiose respondisse Domino *Petro de Loo* ad illam quaestionem: nec se putare denuo opus esse illa huc repetere, cum illa sint literis comprehensa, & Illustrissimi Principis Consiliariis tradita. Coepit interim graviter taxare turpissimos hominum mores, pessimos in Ecclesia abusus, spurcissima Sacerdotum crimina, & ita nostram Ecclesiam turpissimis vitiis turpificatam esse, ut non esset dicenda Christianorum, sed Ethnicorum Ecclesia. Respondebam id verius & manifestius esse, quam ut negari possit, & pios viros idipsum male habere, non interim illos Ecclesiam deserere: abusus fuisse in Ecclesia semper tempore Moisis, Davidis & Prophetarum &c. tempore Christi, Pauli, Augustini, &c. non propterea illos Ecclesiam deseruisse. Sed pro viribus illam ab hujusmodi vitiis purgasse, & huc semper omnes pios viros direxisse omnes suos conatus, &c. Nil aliud illo die tractavimus. Sed omnia perscribere non arbitror necessarium esse. pergam igitur ad diem, qui decimum tertium sequitur. In hoc die haec paucis acta sunt. Interrogavi illum, quidnam ex Domino *Petro* didicisset de Paedobaptismo, cujus ipse jam existeret contemptor? Respondebat admodum modeste, se haec didicisse ab illo. Fidelium infantes, absque omni macula, & salvari posse absque Baptismo, nam illos esse Sanctos, & Sanctificatos propter parentum fidem. Quaerebam ex illo, anne Dominus *Petrus* aliquas adjecisset illius dogmatis conditiones, vel interpretationes? Respondebat mihi categorice Non. Locutus cum Satrapa Latine, num haec ita se haberent, annuebat & ille simpliciter. Ita surrexi ac Satrapae dixi, in ipso fundamento non convenimus, ergo suspendendum reliquum colloquium in adventum Domini *Petri*, quod & illi consultum videbatur. Quid illo praesente sit actum, de hoc vel tibi scribam, vel coram tecum agam. Haec potius effudi, quam scripsi, propter quotidianas occupationes & molestias, imo nuncii insperati, festinationem. Vale in Christo.

EPISTOLA LXVI.

PEREGRINUS WILACH
Georgio Cassandro.

DUbito hae literae priores subsecutae fuissent, Vir ornatissime, ut id quod in exordio promiseram, ordine executus fuissem: nisi intellexissem te tanta infirmitate oppressum, ut neque te legere, neque alios legentes audire liberet. Metuebam itaque tam afflictae valetudinis virum incomptis literis obruere. Sed spero te jam nonnihil ob aëris mutationem, a tam gravi difficilique morbo respirasse; Quare paucis quae adhuc restant perstringam, & tantum summa rerum fastigia tangam, ne mea loquacitas tibi nauseam moveat. Venit D. *Petrus de Loo* in Blanckenbergum 18. die Augusti (ut tibi prioribus meis literis significavi,) circa horam octavam ante meridiem. Protinus quaesivi ex illo, an concessisset Anabaptistis, infantes nullam ex parentum propagatione nativitatis suae attrahere labem, neque indigere ablutione sacri

fontis. Nihil mihi certi ab illo responsum est. Interim unus e carceribus ex Anabaptistis educitur, quîcum ego ante egeram, atque in medio statuimus illum, quem interrogavi. An ne fassus fuisset D. *Petrum* dixisse, infantes non opus habere sacro Baptismate, eo quod ex fidelibus Parentibus essent prognati? Affirmabat, hoc ita se habere adjecta hac ratiocinatione. Ex sancta radice ascendunt rami, sancti fideles Parentes sunt sancti, & sanctificati, ergo ex illis nascuntur sancti & sanctificati. Ajebat D. *Petrus* se haec ad Paganorum & Christianorum parvulorum distinctionem dixisse: sed de hac re ita obscure, nunc in hanc, nunc in illam partem sese dimittens cum illis agebat, ut mihi ab Anabaptistis non multum dissentire videretur. Manet itaque verum, quod ego apud te dixi, convertendi debent alios convertere. Sed haec sint lapidi dicta. secundo conabatur persuadere illis, infantes habere propriam fidem, idque his modis. Infantes placent Deo ex, *Vae illi, qui unum ex pusillis, qui in me credunt, offenderit* &c. per pusillos, non tantum simplices adultos, sed etiam infantes intelligi probavit, ex 18. cap. Lucae: ubi habetur *βρέφη*, sed num hoc cum proposito consentiat tibi dijudicandum relinquo. Ex his tandem & similibus concludebat, infantes esse baptizandos. Ad locum Actor. 19. nullo modo volebat illos fuisse retinctos ab apostolis, qui a Joanne fuerant baptizati. sed locum illum interpretabatur, de pleniore instructione Christianae Doctrinae: quum quaererem ego, quo auctore id faceret, respondebat mihi, Doctorem *Mommerium* quoque in ea sententia esse. Verum cum ego illi indicarem mentem tuam, statim arrepto calamo in suum librum assignavit, atque illam approbavit, & de illa interpretatione se quoque non semel cum Doctore *Aegidio* egisse ajebat. Hic oportet me multa transire silentio, ne tibi sim molestus. Quae de humana in Christo Natura cum illis disputabat, valde mihi placebant, conveniebantque multum cum proposito, sicut multa ex prioribus a proposito vehementer erant aliena. De coena vero Domini nihil hîc scribam, cum ipse ea de re justae magnitudinis ediderit librum, quem tu quoque legisti. Non tamen interim negabo, quaedam dubia ex illo colloquio menti meae inhaesisse, de quo coram (Deo favente) tecum agam. Me abeunte 20. die ejusdem mensis mansit D. *Petrus*, dicturus a meridie de coena ad seditiosas & scabiosas quasdam oves: ibi, ex aliis didici, multa suo more in Papam & Papistas effudit, imitatus suum patrem *Lutherum* (hoc enim nomine apud illos honoratur) qui hoc unum sibi semper unice propositum habuit, ut Clerum plebi quam maximè exosum redderet, & hoc illius conamen satis felicem exitum habuit: sed cum maximo Christianae religionis detrimento: factum est autem inde, ut vulgus libentius audiat fieri mentionem Diaboli, quam sacerdotis, unde & sibi novarum dignitatum finxerunt nomenclaturas. Ad hanc rem exaggerandam D. *Petrus*, coram miseris illis hominibus misere in errorem missis, utebatur subinde hac phrasi. *Tu bist ja nicht getaufft auff dess Gottlosen Papst Namen, oder einigen Paffens Namen*, & hoc admodum amarulenter faciebat, quo res tandem sit evasura, piis & doctis viris considerandum relinquo. Nunc ad ultimam propositi mei partem.

tem venio. Mansi ego illa nocte apud Siburgenses, qui religiosi Domicelli me perquam benigne tractaverunt, & ut te ipsorum nomine quam honorificentissime salutare jusserunt, & hoc a me hactenus neglectum, quaeso ignoscas. Sequenti vero die veni Coloniam, atque ibi inveni navem expansis velis ad Duisseldorpium properantem, quam ingressus domum festinavi, te & omnibus bonis amicis insalutatis: Deus Opt. Max: te nobis diu incolumen conservet. fac ut semel videam tua scripta. Si contingat te descendere, quaeso ne humiles meas lares contemnas. A°. 10. Novemb. CIↃ IↃ LXV.

EPISTOLA LXVII.
PEREGRINUS WILACH
Georgio Cassandro.

DEcima tertia hujus mensis die mihi traditae sunt literae tuae, vir mihi jugi observatione colende, quibus significas, Tuam Dominationem mihi misisse per *Ludovicum Rockelfingeri* filium literas una cum libello adversus Anabaptistas emisso, quae quidem ad me nondum pervenerunt, sed brevi pervenient. Deinde D. *Cassander* me fraterna quadam objurgatiuncula perstringit, quod tardior sim ad scribendum, quam ipse unquam existimasset, & hinc ego colligo meas literas non semper T. D. fuisse redditas. Quod scribis, ut, si quid habeam adversus Anabaptistas tibi mittam; certe ego nonnulla ab ipso M. *Petro* excepissem calamo, nisi ipse dixisset, se sua quae collegerat adversus Anabaptisticos furores, in lucem editurum, sic factum est, ut ea de re tibi non multum scripserim. Verum hîc praeterire non possum, quin paucis indicem, quae ipse in suis collectaneis, contra Anabaptistas parvulorum Baptismum esse necessarium negantes, observaverit. Primo ipsorum omnia argumenta, quibus parvulorum Baptismum infirmare, vel potius tollere conantur, ordine ponit, deinde eorundem confutationem. Hîc ex illis quaerebat, si quid haberent in contrariam partem, in medium adferrent, se velle id quod dixisset adhuc multis aliis rationibus confirmare, quod & fecit, de quibus pauca in postremis meis literis ad T. D. missis. Interim illud inficiari non possum, multa in medio ab illo abducta, continuo quodam orationis contextu, quibus parvulorum Baptismum commendabat. Et e contrario contemptores hujus Sacramenti aeternae condemnationis reos agebat, qui Deum facerent mendacem, Christum pedibus conculcarent, tesseram novi foederis destruerent. Hanc formam observabat in reliquis articulis hîc subjectis, nempe de humanitate in Christo, de coena Domini, de resurrectione, de Magistratu, quem dicebant Diabolicum: hic erit ordo & totius libelli scopus, cujus vidi bene magnum sententiarum ex neotericis acervum. faxit, ut omnia in Christi gloriam, & multorum salutem cedant. Libellum Germanicum T. D. nondum esse restitutum, satis equidem mirari non possum, cum cujus ille, sancte admodum promitteret, se statim T. D. traditurum, si nondum tradidit, quaeso mittas puerum tuum ad illum, habitat ille juxta templum D. Martini minoris. Vale feliciter, in Christo Jesu Salvatore nostro. 27. Nov. CIↃ IↃ LXV.

EPISTOLA LXVIII.

EUSTATHIUS A KNOBELSTORF

Georgio Cassandro suo S. D.

EXcipe Francigena missam regione salutem,
O decus, ô Clarii gloria summa chori.
Ut Lachesis fausto tibi stamina candida fuso
Protrahat, est voti portio prima mei.
Altera Cassandrum rapiant ne oblivia nostri,
Flandriacas Paphio dum fovet igne nurus.
Me licet immensis occludat Gallia septis,
Inque peregrina commorer exul humo:
Immemorem nunquam cernit me Sequana vestri,
Sequana Castalia vix superandus aqua.
Eustathium simili quo complectaris amore,
Hac te, si merear, conditione rogo.
In Christi quantum pietas tua sudet ovili,
Ad nos verorum nuntia fama tulit:
Perge bonis avibus comitantibus, auspice Christo,
Perge nigrum sacro sternere fuste gregem.
Arripe scripturae fundas, tormenta, sagittas,
In Goliathaeum projice saxa caput.
Regia jam veteris trepidat ruitura Babelis,
Extremumque sibi sentit adesse diem.
Alter ut Atrides victricibus utere telis
Parvo, ne dubita, tempore victor eris.
Audiat hanc celebris saltem Germania laudem;
Te patriae Brutum dixerit esse tuae,
Ipse ego cum repetam clarum pietate Philippum,
Cassandri feriet sydera pura fides.
Qui patrio profugas demulcet in orbe Camoenas,
Barbariemque suo depulit imperio.
Interea Musis dulcissima cura, Georgi
Vive memor nostri, perpetuumque vale.

Cum haec ad te missurus eram, plane nihil habebam tua praestantia dignum, quod vel tu audire posses, vel ego affirmare auderem: Ecce novus, at plane mirus inter Gallos oritur rumor de rustici cujusdam visione; quae etiamsi mihi a veritate alienissima videatur, tamen quoniam hîc a purpuratis regiis, & principibus aulae miro supercilio firmaretur, ejus te participem fieri volui, tum ut rumores, qui hîc sparguntur, scias, tum ut vanitatem hominum mireris.

ris. Fidem ejus rei nequaquam apud me esse velim, quoniam animadverto Gallorum ingenia foecundissima talium figmentorum esse, nec unquam nugandi finem facere. Sed ad somnium venio. Rustico cuidam ajunt, cum intentus suo operi esset, sese obtulisse adolescentem felicissima specie, ac ultra humanam quicquam prae se ferentem! niveis amictum, fulgorem formae repraesentantibus vestibus: quae cum rusticus admirabundus intueretur, ipse missum se, ut certa quaedam regi Gallorum nuntiaret, opus esse eo internuntio, ut statim relicto, quem colebat, agello in regiam (quae vicina erat) se reciperet, & commissam subiret legationem: additis verbis, quae regem scire voluit. Rusticus perculsus metu, se gnaviter effecturum respondit, iterumque videt evanescere puerum. Concussus igitur miraculo rei agricola de petenda aula cogitavit, quas tamen cogitationes facile illi extorsit conditionis suae reputatio, cum suam tenuitatem in consilium adhiberet, se & juvenem & rusticum, quibus sane in regiis aulis vix ulla habeatur fides; commissam igitur legationem omisit. Post aliquot dies, certo in loco versanti occurrit juvenis ille, graviter de neglecta provincia expostulans, interminatusque est illi dira, nisi quod se facturum recepisset efficeret. Hîc rusticus videns cum periculo conjunctam esse dilationem, aulam petit, apparitores convenit, ad regem aditum poscit, habere se aliquid quod regem scire plurimum intersit. Exceptus est legatus ille plane aulico apparatu & more, primum ab omnibus risu, mox etiam a satellitibus regiis famulisque purpuratorum instar morionis foras protrusus, in terram prostratus, ac concussus, iterum colaphis bene mulctatus ex castro ejectus est. Interim Grammatophylaceo praefectum obambulantem conspicit, ad quem ilico volat, ac regem necessario sibi conveniendum constanti vultu testatur; qui cum hominis rustici pertinaciam in asseverando satis mirari non posset, secum in conclave hominem ductum percontatur, quidnam novarum rerum ferat. Rusticus apparitionem narrat. Verba, quae a Juvene accepit, obticet, eo quod solum ea Regem scire oportere dixerit adolescens, jam bis sibi visus: quae cum praefectus grammatophylaceo audisset, credens hominem delirum, monitum non tam facile quibusvis accessum ad regem patere, dimisit. Paucis interjectis diebus redit Mercurius ille, vehementius etiam increpans negligentiam coloni, quod tam facile cesserit aulicorum injuriis, poenam illi denuntiat, nisi breviter legatione sua defungatur, proinde, clementiam suam quam severitatem experiri malit, hortatur. Colonus jam nullum locum neque socordiae neque ignaviae relictum videns, aulam repetit, mortem etiam se non recusare vociferans, modo regem conveniat: cinctus jam erat corona satellitum, qui forsan etiam inclementius excepturi erant hominem: cum commodum intervenit purpuratus ille, quem antea convenerat; cui provolutus ad pedes testabatur, se eadem & vidisse denuo & audivisse; etiam cum mortis denuntiatione. Accessit quamprimum aulicus ille Regem, legatum, quem nuper adfuisse dixerat, rediisse, eademque constanter proclamare. Rex asservato diligenter homine, percontari in pago diligenter, unde oriundus erat, jussit conditionem hominis, quam cum satis

 ho-

honestam audivisset, intromissus est ad Regem rusticus, ibique accepta in aurem profundit. Rex perculsus tantarum rerum nuntio, rusticum custodiri jussit, ac interminatus graviter ne cuiquam communicaret ea, quae ad se adtulisset, ob quod nullum conscium allatorum ajunt esse, resque imprimis arduas. Habes, optime Cassander, fabulam totam, ex qua ne tragoedia aliqua oriatur plane vereor. Scis enim ipse quae interdum ex talibus apparitionibus orta sint, cum ad ea divinitus agi videantur. Tu de ea vero sentias, quod velis, me narrare authorem somnii istius esse noli. Vale, & haec, quaeso, boni consule: relegere non potui propter festinationem. Ex Lutetia, 15. Aprilis.

EPISTOLA LXIX.

JOANNES MURELLIUS

Georgio Cassandro.

Duisburgum.

JAmdiu teneor magno desiderio communicandi tecum consilia mea (pie & erudite vir) quemadmodum rerum mearum status & nostrae amicitiae ratio postulat; communicavi ante annos quinque rudimenta meae religionis: dixi institutum meum esse facere primum, quod videbatur esse primum officium meum, nimirum exuere opinionem illam apostoli papistici, quae de me habebatur, qua sciebam multos perire me authore, & contrariam sententiam persuadere. Hoc Dei beneficio absolutum est forte non ea, quam optabam, foelicitate, uberiori tamen, quam speraveram, certe laboribus longe majoribus, quam fuisset ferendo mea infirmitas; nisi manus Domini potens adfuisset in bello, quod adversum me tribus annis crudelissime gesserunt meus olim *Picardus*, *Lisetus*, *Mallardus* & omnes Sorbonicae bestiae, atque ipsa mors: donec armato in me rege, & apparatu longe majori, quam adversus homuncionem oportebat, precibus & fletibus piorum potius, quam mea sententia coactus sum in Angliam excedere octavo abhinc mense; ubi cum de te quid haberetur quaererem (quoniam in Gallia jamdiu ante nihil acceperam; nisi te Coloniae esse atque bene habere) intellexi, quanto studio religionem & gloriam Dei promoveres: quo nuncio (quanquam facile fuit persuaderi) a multis confirmato nihil potuit gratius mihi significari. turbata religione in Anglia cum cogitarem Genevam, statuebam Colonia iter facere, atque ibi te convenire: interim rogatus sum a fratribus, qui sunt Londini, ut Vesaliam venirem, & Ecclesiae exterorum praeessem minimum, donec alium commode possent substituere: obtemperavi & secutus sum eum, qui hinc ad hoc missus fuerat. Hic primum conveni concionatores, & exposui me eum esse, quem ut praeesset Ecclesiae exterorum Senatus jusserat accersiri: nemo magnificentius laudavit nostrum institutum: Doctores & Ecclesias, quas nos imitamur, nemo plura nec majori significatione promisit in gratiam nostri atque tui (cujus se dicit studiosissimum, & ad hoc literas abs te habere, si quidam, quem *Flamminius* institue-

tuerat, huc veniret, quas jactabat se ostensurum Magistratui,) quam quidam *Hermannus* Hollandus, idque nudius tertius, cum apud nos caenaret: tamen heri pro concione dixisses furore correptum, tam seditiosa oratione usus est in nos. Senatum nondum sumus allocuti propter comitia, quae hodie cepta sunt haberi ad deligendum Magistratum: cum primum hîc aliquid erit in nostro negocio constitutum, vel contra statutum, ad te convolabo, ut diu desiderato tuo colloquio tandem potiar, interim cura ut valeas, precor Deum, ut te Ecclesiae suae diu servet incolumem. Vesaliae die 19. Februarii. *D. Cornelium* fratrem meum, charissimum laborum tuorum socium & adjutorem pii operis, opto meo nomine impense salutari.

EPISTOLA LXX.

PAULUS MANUTIUS ALDI, F.

Joanni Cratoni S. D.

Viennam.

NIhil minus placet quam ut, nulla proposita re, nulla certa sententia, ad te scribam. Occurrit enim mihi tua dignitas, occurrit autoritas. cogito, quam tibi personam tua virtus imponat, quae te premant onera, quae negotia distrahant. nimirum cum tuae scientiae, tuoque consilio salus & incolumitas commissa sit ejus Imperatoris, qui multa regna, multas provincias imperio, omnes virtutes animo complectitur, gravissimam Christianae Reipubl: partem sustines. Cur igitur ita sim ineptus, atque adeo tam adversus communibus commodis, ut inani te litterarum genere interpellem; & quem salutares illae curae detinent fixae, & locatae pro publica Majestate tuenda, ad privatae rei cogitationem ac studium vocem? Verum tamen quia nec res ipsa, ut ego interpretor, privatim ad me unum pertinet; sed aliqua ex parte cum publica utilitate conjungitur, & ex tuis litteris velle te mea causa multum, ex omnium sermone posse plurimum intelligo, male prorsus mereri videar de studiis meis, ac de me ipso, nisi opportunitatem istam nactus amoris, officiique tui, agam tecum de statu meo, quantum res ipsa postulat, & quantum mihi per humanitatem tuam licet, per quam licere video plurimum. Etsi enim jaceo, nec recenti, nec levi, sed inveterato jam, difficilique morbo: tamen si tu tantus vir ad me erigendum, ac recreandum accingeris; si istam scientiam, istam artem adhibes, quae saepe bonis viris in calamitate opem ac salutem attulit: cur dubitem, quin voluntatem atque industriam meam felicitas illa, utrique nostrum pariter exoptata, consequatur? quod si secus acciderit; suum tamen humanitas tua fructum non amittet. Ego enim quod volueris, conatusque sis, in tua laude ponam: quod non perfeceris, ad meam fortasse culpam, vel, ut aequius de me ipso sentiam, ad meam certe fortunam transferam. nam & praeclarus artifex perfectam animo speciem intuens, cum ipse nihil in arte possit, opus tamen imperfectum subjectae mate-

riae-

riae vitio relinquit. Nec tamen is ego ſum, cujus animum immoderata quaedam opum honorumve cupiditas angat. Habeo magnam gratiam naturae meae, quae me ad hanc inſaniam nunquam impulit; majorem etiam iis viris, quorum praeceptis eruditus, ad hanc diem ita vixi, itaque poſthac, ut ſpero vivam, ut neque ſumma cupiam, nec ſumma adeptis invideam. Sed quia virtus licet a ſe ipſa pendeat, externa tamen quaedam non recuſat: propterea mediocritatem earum rerum, quae fortunae bona quidam vocant, nunquam contempſi, elaboravi etiam, ut conſequerer: & plane me conſecutum credidi, cum decem ab hinc annis Romam veni. Quis enim aliter crederet, cum a Pontifice maximo vocarer; cum hîc vigere dicerentur, ac ſemper antea viguiſſent artes illae, quibus ab ineunte aetate meum ſtudium dederam: cum ipſum denique nomen urbis Romae nihil tenue, nihil anguſtum; ſed ampla, & magna polliceri omnia videretur? Hoc loco non faciam, ut aut de meis ipſe meritis detraham, quod certe non debeo: non enim commiſi, ut meam in re mandata diligentiam, operam, fidem requirere quiſquam jure poſſit; aut alios carpam, quod ab inſtitutis meis longiſſime diſtat. tantum dicam, & id ipſum invitus: neſcio quo fato mihi fontes aruiſſe, qui profluere ſolebant: benignitatem, quae antea patebat, ita clauſam in me eſſe, non modo ut nihil ejuſmodi, in quo vel copia, vel ſplendor ineſſet, ſed ne mediocritas quidem illa, quae repellit incommoda, quae honeſtatem ex parte ſaltem aliqua tuetur, mihi adhuc obtigerit. Ac vide tamen aequitatem animi mei. Rei domeſticae jacturam, quaecunque enim facile fero libenter diſſimulo; do operam, ut obliviſcar, quod antiquam colere frugalitatem, quod illam parvo contentam, omnium laudandarum artium parentem altricemque diſciplinam retinere cogar, non iraſcor. & hanc ipſam fere crederem liberis meis non contemnendam haereditatem. At multa deſunt. Ego deeſſe mihi quidquam nego, abeſſe multa confiteor. Quae tamen ipſa, ni fallor, ejuſmodi ſunt, ut ſi large ſuppetant, nihilo fiam melior; ſi abſint penitus, aut ſi minima ſint, ſicuti ſunt, nihilo deterior. Ergo, quod ad hanc jacturam attinet, tranquillo ſatis animo ſum, illa me dies noctesque vexat, illa mihi penitus inſidet, haeretque cura, quod ſi quem ſtudia mea fructum ferre, ſiquid poſteris induſtria mea prodeſſe poterit, id periiſſe totum, ac perire quotidie magis intelligo. Haec ſunt mea detrimenta, optime Crato, atque utinam mea tantum eſſent: ferrem facilius, & quoquomodo quaſi foverem, ac mollirem dolores meos: Nunc quum publico tamdiu commodo defuerim; quum jacere ſtudia mea per annos decem, quum ingenium languere ſim paſſus, quum denique fundamentis adoleſcentiae praeclare jactis, aetas gravior expectationi non reſponderit; id cum recordor, paene totus ipſe mihi diſpliceo; & quanquam culpa vacem, me tamen culpa non libero; ſed quaſi communis cauſae deſertorem accuſo. Una relinquitur in amore tuo conſolatio: & ſi nihil praeſtares aliud, hoc ipſo tamen conſolaris, quod aegritudini meae ſociam ſe adjungat aegritudo tua, & dum tu aeque doles, atque ego, id efficis, ut ego non aeque doleam, atque ſoleo. Sed illa pars litterarum tuarum, in qua de *Maximiliani* Imperatoris admodum pro-

propenſa ad liberales diſciplinas voluntate ſignificas; & addis, opem ab eo ſi petam, fore ne fruſtra petam, ea vero pars animo meo tanquam labanti, quiddam quo conſiſteret, inſtillavit. Aliis alia rara ſunt. Non eodem ſenſu; non eodem omnes ingenio natura finxit. ego quarum rerum illecebris capiuntur multi, ita pleraſque non amo, ut averſer penitus ac fugiam; litteris paſcor: his voluptatem nullam praefero, ac ne confero quidem: harum conſuetudine nihil ſuavius experior, nihil dulcius. & quemadmodum ſi ſolem ex mundo Deus auferat, ſtatim in hoc orbis terrae communi domicilio ſummus horror, ſumma ſequatur incommoditas, ſic adempto mihi litterarum uſu, plena tenebris omnia, plena moleſtiis. Otium injucundum, negotium perdifficile videtur. O mi Crato, o mi, inquam, ſuaviſſime Crato; (jam enim audeo tua fretus facilitate, familiariter, ac plane blande tecum agere) Tune is es, qui mihi me ipſum longo intervallo reſtituas? qui has aliquando tenebras tuo lumine expellas? cujus munere excolantur, & rurſus florere incipiant ſtudia mea? Confer huc, obſecro, opes tuas, quas intelligo eſſe maximas, ingenii, prudentiae, auctoritatis. Digna prorſus tuis officiis, digna tuo patrocinio cauſſa eſt: nam ſi pro litteris agitur, cur humilis & obſcura videatur? Si apud Imperatorem ſapientiſſimum verae ſolidaeque gloriae cupidum, cur difficilis aut dubia? Merces autem recte factorum nulla praeſtantior, aut uberior, quam ut uſuram vitae quam breviſſimam aeterna nominis memoria compenſet, poſteriſque tradita litterarum beneficio pulcherrimae virtutis effigies, amorem conciliet, laudandi voluntatem commoveat, imitandi ſtudium excitet: praeclarum ducitur quam plurimis imperare mortalibus, gentes, nationeſque ſubigere, dare leges, jura praeſcribere: haec magna videntur, & expetenda in primis. ſed haec ipſa ſaepe motus temporum labefactat, ſaepe vis hominum convellit, ſaepe ad alienam fortuna poteſtatem transfert. urbes & oppida intereunt: veſtigia vix apparent. nomina ſimul interire, & cum aſpectu memoriam quoque tolli ſcriptorum virtus & induſtria non eſt paſſa: decet igitur, cum tu *Maximilianum* vehementer ames, cum illius gloriae maxime ſervias, id curare te in primis, quod maximum eſt amoris argumentum, & ad ejus gloriam maxime pertinet: bonis enim viris, quorum excludi numero me non arbitror, & ita doctrinarum in ſtudio verſantibus, non ut ſibi tantum vivant, privata delectatione contenti, ſed ut ingenii monumenta relinquere, & poſteritati patere ſuam induſtriam velint, quae mihi ſemper ſtudiorum ratio probata vehementer eſt; his tu ſi otium das, & qua vales apud Imperatorem gratia, conficis: vide quot bona conſequantur: ipſum Imperatorem ornabis immortali gloria: probitati & virtuti amiſſam prope dignitatem reſtitues: frueris tu quoque magna laude, quanquam te quidem hoc ſpectare non oportet; ad eam enim laudem, quam adeptus jam es, propemodum accedere nihil poteſt: ſed tamen frueris eorum amore & obſervantia, quos tibi tua merita, tua benignitas adjunxerit. Equidem ſi hoc per te aſſequar, ut ex turbulento negotii genere emerſus ad tranquillitatem perveniam; & quod reliquum vitae contigerit, in optato litterarum portu, interpellatore nullo, vacuus omni cu-

ra degam; nulla res erit tanta, quam non & me tibi debere confitear, & libenter tua causa suscipiam. Istam quidem virtutem, quae me a molestissimis occupationibus ad suavissimam quietem, & aptissima naturae meae studia traduxerit, feram in oculis assidue, colam animo semper; fortasse etiam futuris gentibus ignotam esse non sinam, vale. Romae idibus Juniis CIƆ IƆ LXX.

EPISTOLA LXXI.

OBERTUS GIPHANIUS

Josepho Scaligero Philosophiae Professori publico S. P.

Genevam.

ETsi litteris illis ad me tuis (nam has ultimas a te accepi quatuor fere abhinc mensibus) quibus cum de casu illo & invaletudine tua ad me scribebas, tum de *Gellio* an *Agellio* candide & prolixe respondebas, & plane satis faciebas: etsi igitur ex iis constantem tuam & perpetuam in me voluntatem & studium perspicue cognovi: cogor tamen jam denuo nonnihil de te conqueri, qui tanto intervallo nihil rescripseris, maxime ad illas ad te litteras meas, quibus hoc, ut ita dicam, litterarium officium deberi videretur: nam memini iis me ad te scribere de novo vitae meae genere, & de nuptiis, ad quas cum te occurrere non posse viderem, Musas certe tuas expectabam. Sed tu interea cur nihil plane rescripseris, qui ne Musas quidem tuas miseris, mirari desinam; postquam tuas litteras accepero, quas equidem ac illas simul expectabo. Superioribus diebus, quibus ad soccerum migravi, dum libros & chartas scrutor, incido in litteras *Caroli Langii*, illius, qui olim officia Ciceronis emendavit: iis litteris; (quas abhinc sesquianno ad me dedit) scribit *Jacobum Susium* (est hic vir nobilis, & manuscriptorum librorum valde studiosus est, & mihi quoque notus) habere antiquissimum exemplar Manilii Astrologi, idque cum edito formis comparare. Sed se ita nosse *Susium*, ut vix putet nisi longo fortasse post intervallo eam rem perfectum iri. In eo autem Poëta, quia te illis litteris scripseras versari, & operam dare, ut emendatior brevi edatur: rem gratam me tibi facturum putavi, si illud ad te perscriberem: nam si ita voles, opera *Langii*, de quo tamen jam ex eo tempore nihil accepi, curare fortasse tibi potero, ut si non ipsum exemplar, saltem varietates scripturae habere possis. Qua de re quid me facere velis, facies me certiorem. Non in hac re tantum, sed in omnibus aliis rebus, me tui cupidissimum, & qui tibi operam dare velit, paratissimum reperies. Gratiam tibi habeo de Varrone, in quo eximiam operam praestitisse te existimo. Utinam nostra suppellex esset paullo plenior, unde & tibi & reliquis amicis accommodare liceat. Dabimus fortasse brevi in Institutiones juris quaedam, & Gellium nostrum, in quo cum alia quaedam me exercent, tum illud lib. III. cap. II. *Capella Homeri*, & maxime hoc *Quod ariete*. Scio *Hieronymum Magium* hîc voluisse quiddam mutare, sed aqua adhuc haeret, quod dici solet. praeterea miror quod est lib.

lib. II. cap. 22. Etiam cum de *Hispanis Alpinis* scriberet, nam Hispani non sunt Alpini seu inalpini, sed Galli potius, & Strabo lib. IV. de hoc vento agens ad Gallos refert, prope a Massilia incolentes. De his si quid habes, rogo te ut communices, & si qua fortasse alia in eo scriptore habebis a te observata. Vale, mi Scaliger, vir doctissime. Argentorati 7. Id. Febr. D. *Bonefidio* V. D. & humanissimo salutem a me dices quam officiosissime.

Scripta haec epistola videri potest circa annum 1578. nam & sub idem tempus scripta est epistola ad *Adrianum Mylium*, edita a D. *Heinsio* Centur. I. Select. Ep. LVIII. ubi rumores de amoribus suis sparsos Argentorato scribit *Gifanius*, & de nuptiis *Alenconii* & *Elizabethae*, de quibus hoc tempore rumor erat, agit. In literarum fronte *Scaliger* Philosophiae Professor publicus vocatur, quem titulum gessisse, nondum reperi.

EPISTOLA LXXII.

OBERTUS GIFANIUS

Josepho Scaligero S.

Genevam.

MUltum tibi debeo, mi Scaliger, qui cum de me meaque valetudine tam fueris sollicitus, tum ea fere omnia, quae satis libere te rogaram, liberalissime promittas. De quo tuo in me studio & voluntate praeclara etsi nunquam dubitavi, per mihi tamen gratum & jucundum fuit hoc amplius, ut dici solet, ex tuis id litteris cognoscere, & his, velut tabulis obsignatis, aliis quoque probare: sed de valetudine; ea jam satis commoda utor. Tibi vero & reip. vestrae potius gratulor, quae te Philosophiae doctorem delegerit. in quo munere quam praeclare aliis satisfacias, scio: quicquid tu in litteris ad me tuis excuses. quare jam plene illa tantum, quae petii, reliqua de lege Dei a te expecto: Gelliana, postquam suppellectilem eris nactus. nam Catalecta simul erunt formis descripta, avidissime expectata mittes. De *Lambino* tibi assentior omnia eadem. Ollus jam leto datus est, in quem tamen quae paravi, propter monstrosam plane Monstroliensis hujus in me maledicentiam, proferre aliquando volo, & brevi fortasse. Audio te versari in explicandis Finibus bonorum Ciceronis, de quo ipso loco theses aliquot hîc confeci, de quibus in schola disseratur. nam tametsi juris docendi munus mihi jam est mandatum, & in jure docendo jam satis sumus occupati: tamen politicis horam unam aut alteram etiam nunc tribuimus. mittam ad te exemplum thesium, si fortasse utiles tibi esse possint. In ipso Cicerone quae observavi, haec fere sunt: lib. I. de finibus fere in fine. *Sed ad rem redeamus, de omnibus dici necesse est.* in vet. cod. quodam est *de hominibus.* quare fortasse ita rectius, *de hominibus dici necesse non est.* lib. II. initio. *Ut quibusdam in formulis ea res agatur.* Turnebus & Lambinus, *qua de re agatur.* ego ne nimium mutem, ita: *Ea res agitur.* nam & haec formula veteribus erat usitata his notis *E. R. A.* teste Diacono de notis. *Quibus vinum diffusum, e pleno sit hirsiphon, ut ait Lucilius, cui nihildum sit jus & sarculos abstulerit.* in v. cod. *hirsison.* Tu conjicies fortasse *de-*

fusum e pleno sit oenophoro, ut ait Lucilius, cui nihildum nix & sacculus abstulerit. meministi de nivis & sacci usu in vino. *Nam cum Academicis incerta luctatio est.* in V. C. ut *Pithoeus* mihi indicavit, est, *uncta luctatio*, satis conveniente metaphora: post, ubi de Pompejo: *Esse enim quamvis vellet justus, iniquus poterat impune.* vetus ille codex ita: *esse enim quam vellet iniquus poterat impune.* sic Plato χαλεπὸν γὰρ καὶ πολλοῦ ἐπαίνου ἄξιον ἐν μεγάλῃ ἐξουσίᾳ τοῦ ἀδικεῖν γενόμενον δικαίως διαβιῶναι. & pulcherrime lib. VI. de legib. ubi de servis. *Nonne melius est de his aliquid, quam tantis voluminibus de Themistocle loqui?* idem ille codex, *de Themista loqui?* optime nam Themistam mulierem, Epicuream philosopham, valde celebrabant Epicurei. de hac Themista, Laertius, Clemens Alexand. Lactantius alii. de eadem & hic Cicero, & ille in Pisonem ut Epicureum, accipiendus mihi videtur, etsi alii mutant, *licet sis Themista sapientior. In quibus inest memoria rerum innumerabilium quaedam infinita. inest &* hic videtur legendum. lib. IV. *Jam ille sorites, quo nihil putatis esse vitiosius*, haec verba, *quo nihil p. e. v.* videntur, ut spuria, inducenda. lib. V. *Quae acerrime corripuisset.* forte legendum *concupivisset*; & mox *quem Tiberina dissensio*, forte, *descensio*, & mox, *quae ipsi egerint principia*, puto legendum *jecerint*. *Quae cum Zeno didicisset a nostris, ut in actionibus praescribi solet, de eadem re dixit alio modo.* De hoc instituto Jurisconsultorum veterum Cicero lib. XIII. epist. 27. Servio Sulpicio J. C. *Et ut vos* (inquit) *in vestris formulis, sic ego in epistolis; de eadem re alio modo.*

Vale. salutem D. *Henrico Stephano*, ad quem proxime scribam. Argentorato, postridie id. Decemb.

EPISTOLA LXXIII.

SIMEO BOSIUS

Josepho Scaligero Jul. Caesaris F. S.

VEllem propius a te abessem. frequens extaret testimonium amoris erga te mei: si quidem coalescit, ut censes, amicitia crebra litterarum missione. Nunc quoniam longiore itineris intervallo dissiti sumus, rariusque ad vos nostrates commeant, quam ut, quoties volo, litteras dare possim; idcirco tamen nolim existimes, quicquam de pristino meo in te amore decessisse: Qui a pueris ortus, ita cum aetate maximo merito tuo crevit, ut ad ejus cumulum sperandum non sit amplius quicquam addi posse. Manilium tuum ne diutius nobis invideto. efficies hac opera diligentiaque tua, ut Astrologi Latine loqui tuo beneficio nunc primum discant. *Lipsii*, viri diligentis & eruditi Plautinam editionem tam cupide expecto, quam tu: poene dixi, [1] *quam te.* Audivi enim ex rumore quodam, an ex aliorum litteris, te ad Marcham usque nostram, hoc est Lemonicum propediem excursurum. unde spem concepe-

1 Fuisse videtur *Bosius* ejus sententiae, ut vitiosam hanc constructionem crederet. atqui vindicavimus eam ad Quinctil: Declamat: CCLXIII. & CCCXXI. Cicer. IX. ad Att. 2. *me plus vidisse, quam se.*

peram fore, ut eadem ad nos inviſeres. Quo ut venias, ſi commodo tuo fieri poteſt, te etiam atque etiam rogo. Me & benignum, & minime odioſum hoſpitem habebis. Notae meae in epiſtolas ad Atticum defictae jam ſunt. tantum librarii, qui eas deſcripſit, menda tolluntur. Itaque brevi Lutetiam, ut edantur, eas mittere conſtitui. Nequicquam tamen, quod ſcribis, ſperas te re tam tenui beatum fore. Sat ipſe hujus generis divitiis affluis, niſi forte διψῶσι κρῆναι. Vale. Ratiaſti Lemovicum VIII. Kal. Decemb.

EPISTOLA LXXIV.

SIMEO BOSIUS

Joſepho Scaligero Jul. Caeſaris F. S.

VIx haec mea manu ad te; ita digitos ἀρθρῖτις contraxerat. *Caſtaneo* oratori regio quam oportuit operam narravi. Amico mandaram, ut mihi Manilium tuum curaret, quem excuſum putabam. Sed *Patiſſo* ſuam rem, non tuam gerit. expectandum igitur. De proceribus ſcholae Pariſienſis quid anxium animum habes? noſti illud, *homine imperito nihil eſt injuſtius*. Perge ergo. Nam probis & eruditis viris εἷς Σκαλανὸς μυρίοι. Ego editioni epiſtolarum ad Atticum hîc incumbo. diligentem habeo typographum, ipſeque διορθωτὴς ſum operarum. Sed juva Ciceronem, obſecro, quibuſdam in locis, quibus mederi non potui. Facile vero poteris. εἷς γὰρ σὺ τῶν πάλαι Ἀσκληπιαδῶν. Epiſtola prima libri decimi, ubi vulgo legitur, *M. Antonii iſtud*, *quod ſcribis*, *non mihi videtur tam re eſſe triſte*, *quam verbo*: pro *M. Antonii* veteres libri habent partim *Macum*, partim *Macom*. Latet, ni fallor, ſub harum litterarum cortice vox quaedam Graeca, quae alteri illi, quam Cicero ſubjicit, τῇ ἄλῃ reſpondet. Ego μοῖον olim putabam, nunc ἐπέχω. Libro ultimo Epiſt. 15. pro ϛρατήλαξ *Lambinus* repugnantibus libris antiquis repoſuit, aut potius ſuppoſuit ϛρατηλάτης. *Stratilax* vocatur ſervus quidam apud Plautum Truculento. Sed quae ſit ejus nominis ratio mihi ſatis compertum non eſt: *Camerarius* ait, eſſe ὑποκόρισμα τοῦ ϛρατιώτου. non probo: quid ſi ϛρατήλλαξ? ἀπὸ τοῦ ἀλλάσσειν τὸν ϛρατὸν. Nam hoc nomine Cicero indicat Antonium. Is vero tunc omnes ſui exercitus duces mutarat, ut refert Appianus. Haec, quaeſo, mihi explica. magna profècto me cura liberabis. Tuto litteras dabis, ſi eas Pictavium mittes, ad *Albonetum* tabellarium, qui creberrime ad nos commeat. ad eam rem commode uteris opera *Boſſelli*. ſaepius a me accepiſſes, ni valetudo obſtitiſſet. Bene vale, & nos, ut ſoles, ama. Ratiaſti Lemovicum V. Kal. Novemb.

EPISTOLA LXXV.

SIMEO BOSIUS

Josepho Scaligero S.

DEcreveram ad te proficiſci; jamque mihi equos inſterni juſſeram, ut te inviſerem, cum ſubito mihi undique allati ſunt nuntii, ita obſideri vias a graſſatoribus, ut ſine periculo vix quiſquam, niſi magno ſtipatus latronum comitatu, ita milites ἀρχαϊκῶς vocare ſoleo, itineri ſe committeret. Itaque cum partim incredibili tui videndi deſiderio raperer, partim itinerum periculo revocarer, tandem ſic de tua erga me & alios familiares tuos, jam ſatis ab ineunte uſque aetate perſpecta, voluntate judicavi, malle te amicorum conſuetudine perpetuo carere, quam ſi tua cauſa adverſi quicquam eis accideret. Quocirca inſtitutam illam profectionem meam in aliud tempus commodius forſitan, certe tutius diſtuli. Interim has ad te litteras exaravi, quibus coeptam quidem a teneris annis, ſed longo tempore deſitam, amicitiam renovarem, tibique ob praeclara ingenii tui, quae quotidie in lucem edis, monumenta tanquam litteratorum hujus aetatis principi gratularer, abs teque non veluti a λοξίᾳ, ſed ut ab Aperta peterem variorum locorum ex epiſtolis ad Atticum, quae diu me torſerunt, explicationem, Inprimiſque horum verborum, quae extant lib. XIII. epiſt. 39. *Libros mihi, de quibus antea ſcripſi, velim mittas & maxime* Φαίδρȣ περὶ θεῶν *&* παλιδος. Sic eſt in editione Victoriana: Antiquiſſimus vero meus codex ita edit poſtrema verba. *& maxime* Φαίδρȣ πελόσων & ἑλλαδ☉. recte meo quidem judicio. Videtur enim ſignificare Cicero librum Dicaearchi, quo genus illud ſcribendi, quo uſus erat in Phaedro Plato, ut redundans & odioſum reprehendebatur. Quod indicat Laërtius, quum ſcribit Dicaearchum dialogum illum, ut Φορτικὸν notaſſe. Itaque apud Ciceronem τὰ πέλοσα idem erunt atque τὰ Φορτικὰ, niſi tu aliter ſentis. Nam quamvis eo ſignificatu; ni fallor, alicubi ſcriptum legerim τὸ πέλοσον, nunc tamen locus non occurrit. Itaque aliquo exemplo, ex veteri quodam auctore deprompto, velim meam hanc opinionem juves. gratiſſimum certe mihi feceris, totamque illam emendationem meritiſſimo tibi acceptam feram. De poſtrema voce ἑλλάδος, nihil eſt quod dubitemus. Scripſerat enim Dicaearchus librum περὶ ἑλλάδος, ut refert Suidas. Hunc nodum, mi Scaliger, Tuo Boſio ſolve. plura ſcribam, cum plus erit otii. Bene vale Pictavii III. Kal. Sext.

Tuas litteras *Boſſellus* mihi reddendas curabit.

EPI-

EPISTOLA LXXVI.

SIMEO BOSIUS

Josepho Scaligero Jul. Caesaris F. S.

NIhil mihi gratius, & acceptius tuis litteris, quibus legendis, fatigatus antea negotiorum molestiis, animus mihi visus est quodammodo conquiescere: De loco Ciceroniano, lib. XIII. ad Att. 39. ut tecum non sentiam in causa est, quod eodem illo libro Cicero ab Attico alios libros petierat Dicaearchi, suppresso, ut hîc, auctoris nomine, ut τριπολιτικὸν, & [1] ἀναβάσεως. Instituerat enim illius exemplo scribere, aut ut ipse Cicero garrit, ὑλλεῖν πολιτικὸν σύλλογον Olympiae, aut ubi visum esset ipsi & Attico, ad eamque rem ei opus erat libris Dicaearchi, quibus valde delectabatur. Itaque ἑλλάδος tacite περιήγησιν sive περίπλουν illius indicat; quem praeterea adversus dialogum Platonis Φαῖδρον, cum genus id scripti ut Φορτικὸν vituperaret, aliquid edidisse refert Laërtius. ut vox quoque πελοπιστῶν eo necessario referenda videatur; Sed quia id tibi minus probatur, amplius deliberabimus. Tanti enim judicium tuum facio, quanti alius neminis. Illum autem Dicaearchi ἑλλάδος περίπλουν, quem te habere scribis, ne litterarum studiosis invideto, a quibus magnam sane gratiam inibis, si eum quam primum in lucem emiseris. Notas tuas in Catullum, Tibullum, Propertium legi, quae minime meam de iis expectationem fefellerunt. acute, docte, accurate omnia. Quamquam passerem aliter ac tu legebam, quam meam lectionem video veteri tuo exemplari valde confirmari. Sic enim ibi exaratum esse tradis,

Et solatiolum sui doloris,
Credo ut, cum gravis acquiescet ardor,
Tecum ludere, sicut ipsa, possem.

scribendum putabam

Ei solatiolum sui doloris
Cedo, ut, cum gravis acquiescet ardor,
Tecum ludere, sicut ipsa, possim.

Hanc tu lectionem si probas, utere tanquam tua: sin minus, Bosio redde, hoc est ei, qui, ut nec ingenio, ita neque conjectura multum valet. quo magis ferenda tibi est ejus in hoc scriptorum genere audacia. Sed ἅλις σπουδῆς. Ad postremam epistolae tuae partem venio. Itane Φιλέρημος es, ut regiam fugias? Atqui doctis & probis viris, hoc est, tui similibus stipatos potius reges oportuit, quam μιξοβαρβάρων aut θηλυδριῶν satellitio. Sed tamen, ut jubes, de te apud Regem, quamquam inviti, silebunt amici; εὐθυμίαςque istius tuae potius hoc tempore rationem habebunt, quam publicae utilitatis. Ego vero quae te velle, quaeque ad te pertinere arbitrabor, omni studio, dili-gen-

1 In Ciceronis Epist. ad Attic. XIII. Ep. 31. & 32. est καταβάσεως. & ita legi debere, ex Athenaeo constabit, notas doctorum virorum legentibus.

gentiaque curabo. agnoſcis ἐπερογενῆ καταπλεῖδα. Re tamen ipſa praeſtabo, ut me γνήσιον & αὐτοφυῆ amicum agnoſcas. Bene Vale. Pictavii v. Id. Aug. reſignarant tuas litteras πυλοφύλακες. Itaque vide quid ſcribas.

EPISTOLA LXXVII.

SIMON FALCONIUS AURATUS

Medicus,

Joſepho Scaligero S.

ITa me Deus amet (vir clariſſime) ſi unquam in hoc regno litterario (cujus tu ſummus Imperator) tantam gloriam mihi arrogare ſperavi, ut non modo nomen meum ſeſe auribus tuis inculcaret, aut ea ſcriberem, quae tu & legeres & probares: Sed & aureas illas litteras a te extorquerem, quibus me reique medicae ſtudioſos omnes tibi devinctiſſimos habes. Ita magnam ignotis vocibus, multis que *Joannis* hujus *Galeni* locis lucem attuliſti. Quorum omnium luculentam in litteris tuis explicationem dum ſaepius lego, atque oculis comedo, mihi neſcio quo fato ſubblandiuntur ac delitias faciunt ea verba, quibus tu hunc laborem noſtrum ut laudatiſſimum commendas, & meas eſſe aliquid cenſes nugas, ut mihi ipſe jam nunc ſerio atque ex fide tua eruditus videar. Atque eo tandem progreſſa eſt mea juvenilis φιλαυτία, ut tibi ἀνταγορεύειν non dubitem, nempe ὁ πάραλος τῷ ἄρχοντι, ut Ariſtophanem emolliam. Quod enim tu de eo animali, quod τοιχοδέμονα vocat, nempe ὑποκάμπην eſſe Dioſcoridis, id ſane dum attentius lego, libri noſtri ſcripturae videtur repugnare. Verum eo me rapit nominis tui authoritas, tantique apud me ſunt momenti rationes illae, quibus innixus, ea ſcripſiſti, ut in ſententiam tuam pedibus deſcendere paratus forem, niſi ſubinde cogitaſſem te ex conjectura tantum egiſſe. Itaque mihi ipſe ſuccenſebam, qui integrum authoris locum tibi non bona fide deſcripſeram. Nam praeterquam quod περὶ ὑποκάμπης inter calculoſorum renum auxilia apud veteres medicinos authores ne gry quidem reperias, Galeni hujuſce verba id liquido tibi perſuadere poſſint. Cum ergo Nicolaus Alexandrinus τηχυδαίμονα καὶ καρκίνους ποταμίους in illa re praecepiſſet, & ex eiſdem medicamentum pararet author noſter, etſi alia forma, quid eſſet τοιχόδεμον illuſtrare voluit. Hujus haec ſunt. Ἔπαρον τὸ λεγόμενον τοιχοδέμονα. πουλίτριν γὰρ ἔνι μικρότριχον, ἀκρόξανθον: καὶ περιπατεῖ εἰς τὰ κλαδία, καὶ εἰς τοὺς Φράκτας, καὶ εἰς τρύπας· ἔνι γὰρ ἴσον Καρὶ μικρόν. Βάλε δὲ αὐτὸ εἰς τριπάλιν· μαδάρωζετο πρῶτον καὶ ἐξεντεριζετο, καὶ βάλε καὶ καβούρους ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ κρασίν, καὶ ἀσβέρωσον. Quae animalculi deſcriptio & quam longe abſit ab ὑποκάμπης natura perſpicuum eſt, & non multum ab ea, quam paſſeris trogloditis adferunt Paulus Aegineta & Aetius, recedere fortaſſis ipſe concedas. Quorum ille, ἔστι δὲ στρουθίον ἁπάντων τῶν ὀρνέων τὸ σμικρότατον, πλὴν τοῦ λεγομένου βασιλίσκου: μικρὸν γὰρ ἐκείνου μόνου μεῖζόν ἐστιν, καὶ προσεοικὼς αὐτῷ. χρώαν μεταξὺ πε-

πιφρου καὶ χλωροῦ, λεπτόδερμον, ἐν τοίχοις μάλιστα καὶ φραγμοῖς διαιτώμενον. Addit Aetius permulta alia, quae illis tuis de tyranno avicula maxime consonant. Cujus verba proferrem, si exemplar graecum ad manum esset. Quantum tamen ex latino *Jani Cornarii* intelligere licuit, a regulo differt troglodites, quod & paulo major, nec in fronte habeat pennas auricolores, & garrulus magis exauditur. Quin & caudam subrectam habere punctis albis interstinctam, & plurimum hyeme apparere scribit: ut eam esse, quam tu asperis frigoribus venari solitus eras, non dubitem. Hanc saepissime per hyemem in parietibus hortorum & sepibus degentem, huc illuc sese brevi ac frequenti volatu inferentem conspeximus. Colore est admodum rufo obscuro: Quod ait Paulus, μεταξὺ πιφροῦ καὶ χλωροῦ, ut Aristoteles alicubi πιφροῦ καὶ πυῤῥοῦ μέσον. Quem colorem per τὸ ἀκρόξανθον vereor ne intelligat author noster. Hîc nostri eam a garrulitate, quam in ipsa annotarunt Aetius & Arabes, ex lusciniarum genere esse dictitant, parvamque lusciniam, seu agrestem vocant. Neque vero abs re ista minutius prosequi me putes velim, cum de hac avicula maximus vulgarium medicorum animis obversetur error, qui ex Arabum fontibus omnem suam doctrinam haurire soliti, cum apud Razem & Avicennam legissent aviculam hanc assidue caudam movere, eam esse existimarunt, quae *Motacilla* nonnullis dicitur, in quibusdam Galliae locis *Crolequeue*, unde caudam tremulam barbari, Graeci σεισοπυγίδα καὶ κίγκλον vocant, a qua posteriore voce κιγκλιζμὸν deducit Galenus comment. 1. In lib. de articulis. Quidam cum Jynge eamdem faciunt: haec aquas consectatur cinerei quidem coloris, sed non varii: Atque hinc erroris causa: in parietibus enim & piscinis reperiri dixit Avicenna, fortasse & ipse deceptus. Nam cum ex Aetio ejus aviculae descriptionem suis insereret, pro eo, quod caudam subrectam habere dixit Aetius, caudam movere scripsit Avicenna. Quorum illud ut verissimum, ita hoc falsissimum est: Troglodytes enim & rufus est, & caudam subrectam tenet: σεισοπυγὶς vero caudam movet, & tota cinerea est, etsi ἴυγγα ποικίλην τῇ τριχώσει esse dicant Pindari interpretes. Quod fortasse de troglodite intelligendum. Neque vero is sum, qui Graeculorum neotericorum more Arabas medicinae doctores nigro dente velim impetere, a quibus artem nostram plurimum illustratam esse scio, sed potius barbaros ipsorum interpretes, qui ea, quae non intellexerunt, depravarunt. Utinam autem tu Avicennam labore tuo & vigiliis dignum judicares, ac nobis latine loquentem exhiberes, cui familiaris est Arabicus sermo, ut & alii permulti. Hunc sane authorem neque Galeno minus elegantem, & optimis rationibus instructum visuros nos maximo viro, tibique soli comparabili parenti tuo, lubens assentior. Sed ad rem. Non est ergo avicula illa, quae juxta aquas degens caudam assidue motat, eadem cum troglodite, quem in omnibus refert τοιχόδεμον nostri authoris. Nam quod non sit ἱπποκάμπης praeter illa μαδαρίζετο, satis indicat, quod scribit περιπατεῖ εἰς τὰ κλαδία, καὶ εἰς τὰς φρακτὰς, καὶ εἰς τρύπας. Quae quidem id denotant, quod ajunt Paulus & Aetius, ἐν τοίχοις μάλιστα καὶ φραγμοῖς διαιτώμενον. τρύπαι enim sunt ἐν τοίχοις. Quin eadem esse videtur avis cum trochilo Aristo-

telis. Cujus haec ſunt ex lib. 9. hiſt. anim. ὁ δὲ τροχίλος καὶ λόχμας καὶ τρώγλας οἰκεῖ. Atque ἀπὸ τῶν τρώγλων dicitur τρωγλοδύτης. Heſichius autem τρώγλας exponit τρύπας. ſane trogloditem appoſite noſtri (*roſſignol creuſet*) vocant, quod murorum foramina ſubeat. Ita fortaſſe τοιχόδεμον ἀπὸ τῶν τοίχων. Alio hanc etiam nomine σιλιππίδα vocaſſe videtur Nicolaus Alexandrinus, unde & *pipiſdam* Razi dictam comperio, fortaſſis a paſſerum voce, quos πιπίζειν Graeci dicunt. Neque mireris, quod hanc avem uri non jubeat Galenus hic, ut Nicolaus, cum apud Paulum, Aetium, & Arabas eam uſtam, elixam, aſſam, ſalitam exhiberi videre poſſis. Illud reſtat, quod tibi negotium faceſſebat, ἔνι γὰρ ἴσον καρδὶ μικρόν. Sive enim καρδὶ ſit καρίδι, ſive καρίδιον, qua voce aut aviculae parvitas deſignetur, aut crabro, ſive etiam regulus intelligatur, ſive ſit χαραδριόν, quae lutea eſt, omnino trogloditen eſſe mihi perſuadeo. Haec ſane prolixiori ſtylo tibi ſcribere libuit, (Vir undecumque lectiſſime) quod & in medicina faciunda non adeo exigui ſint momenti, & ſi calculum addas tuum, non levis error vulgarium medicorum oſtendatur, qui cinerem caudae tremulae (ſic enim vocant) calculoſis exhibent. Sin tu aliter ſentias; non dubito quin verum ſit. Te vero pro ea, qua polles, comitate a melioribus ſtudiis paululum revocantem ne moleſte feras, immo ſemper diligas, qui te admiror, ſuſpicio, colo. Vale Aurati 15. Cal. Junias.

EPISTOLA LXXVIII.

ROBERTUS TITIUS

[1] *N.*

VIdeo me nunc tibi parum prodeſſe poſſe ad explendum deſiderium Clariſſimorum virorum *Occonis* & *Velſeri*. nam & ego hujuſcemodi antiquitatis monumenta nunquam admodum diligenter conquiſivi, & video ab aliis exquiſitiſſima diligentia in unum corpus fuiſſe collecta; ut nihil propemodum ſupereſſe credam, quod viros illos fefellerit. De pauculis illis inſcriptionibus, quarum copiam tibi feci, haec breviter dicere habeo: Ea cujus initium SP. *MELIUS COPRIANUS*, dicitur extare Auximi. Vetus epigramma, cujus initium *Q. MURCIO SALAPIENI*, & ſpectabatur olim in agro Tiphernati, in loco, in quo villa Plinii nepotis fuiſſe creditur, haud ita longe a mea patria, erat in angulo domunculae ruſticae, quae deinde vetuſtate corruit, & a domino in fornacem calcariam marmor conjectum fuit. inſcriptionis copiam mihi fecit *Chriſtophorus Rufus*, civis meus, vir apprime eruditus; cujus libri excuſi circumferuntur, ut te noſſe cenſeo. Epigramma, cujus initium *PORCILLAE VESTINAE*, ſpectabatur in agro Aretino, via, quae Cluſium ducit, procul ab urbe ad VI. lapidem. id ad patrem meum, harum literarum probe gnarum, miſit olim *Hieronymus Magius*, vir inſigniter eruditus, cujus plurimi libri formis aeneis impreſſi extant: Epi-

1 Haec epiſtola non ad *Gruterum* videtur ſcripta, (vide *Gruteri* Inſcript. pag. MIII.) ſed cum *Grutero* communicata.

Epigramma, cujus initium D. M. A. *RUSTICUS*, & adhuc ſpectari dicitur in delubro, quod eſt ad ripam Metauri, non longe ab oppido, cui nomen Sant Angelo in vado; in ditione Urbinatium ducis. id a me olim deſcriptum miſit *Accurſius Columbinus* civis ejus oppidi, meus affinis. Alia Epigrammata deſcripta habeo in codice Epigrammatum antiquae Urbis, qui fuit [2] *Benedicti Varicenſis*, hominis pereruditi; cujus libri plures extant Etruſco idiomate ſcripti, diverſis in locis impreſſi. Ad ea Epigrammata non erant adſcripta locorum: in quibus reperirentur, nomina, nec de eis certius quicquam habeo. Haec praeſtantiſſimis viris *Occoni* & *Velſero* ſignificare poteris, atque utrique meo nomine ſalutem dicere; id ut facias te etiam atque etiam rogo obteſtorque. mittam ad te pulcherrimam inſcriptionem, quae in Camertibus eruta fuit anno CIↃ IↃ XLIV. eam deſcriptam habeo in quodam codice, qui nunc mihi non ſuccurrit, incidam in eum, cum minus ſperavero.

2 An hic *Benedictus Varchi*, cujus Hiſtoria Florentina exſtat? de quo egimus in praefat. ad Theſaur. Italic. tom. VIII. pag. 8.

EPISTOLA LXXIX.

FREDERICUS MORELLUS, FREDERICI F.

Joſepho Scaligero.

INcidit in manus noſtras, Joſephe eruditiſſimorum humaniſſime, ſphaera illa graeca vetus, quam in Manilianis tuis citas libenter, & emendas obiter. eam typis noſtris regiis majoribus deſcribere fert animus: quod eodem tempore *Buchanani* Scoti ſphaeram Latinam, alio tamen ornatu poëtico expreſſam, excudere cogitem. Itaque oro te atque obſecro, pro perveteri illa magni *Julii Caeſaris* patris tui πολλῶν ἀνταξίου ἄλλων, & ſingulari in Vaſcoſanum avum meum maternum benevolentia, qua eadem te etiamnunc in me tui cupidiſſimum, non mei, ſed *Cujacii*, *Puteani*, *Pithoei*, *Pincei*, *Petitii* cauſa, eſſe confido; ut tuas in Empedocleam illam ſphaeram, (ſi Empedocli Agrigentino cum Demetrio Triclinio cenſes tribuendam) emendationes, vel ejus exemplar a te caſtigatum, & ſi quam ludens ejus verſionem paraſti, mittas ad me quamprimum. Itemque notas & animadverſiones tuas in Lycophronis Caſſandram Graecam & Latinam, quam veluti coactus a profeſſoribus noſtris regiis feſtinanter & indiligenter edidi. Illam, cuicuimodi eſt, ad te mitto. Piſidae κοσμουργίαν temere etiam & inepte a me converſam, & nonnulla alia, quae tibi non injucunda fore ſperabam. Gregentianam quandam diſputationem περὶ τῆς πίστεως, a Palladio Graece ſcriptam utraque lingua cudo. *Chriſtiani Florentis* ſcriptis propediem incumbam. Tuus, vel noſter potius, *Pincaeus* Senator, Aſtreae & Philologiae cultor aſſiduus, te ſalvere jubet, coram ex tua ſponſione ſalutare mallet. *Jonathae* noſtri fidei faſciculum hunc commendavi, quo citius optatis fruerer. *Auratus* ὕπαρ νεόγαμος, & *Ronſardus* ὄναρ νεοθανὴς hîc vivunt & valent: Vale, & feliciter vive μουσοπόλων ὄχ' ἄριστε. datum Lutetiae, Nonis Februarii. M. LXXXV.

EPISTOLA LXXX.

FRED. SYLBURGIUS

Josepho Scaligero S. P. D.

PLures anni sunt, ex quo ut patrem tuum, ita te quoque, Clarissime Scaliger, ob praeclara in remp. merita, amo & veneror. Cujus meae erga te observantiae etsi aliqua privatim ac publice indicia exhibui, fuerunt tamen illa fortasse obscuriora, quam ut tibi innotuerint. Itaque missis ambagibus, recta via mihi aditum ad te patefaciendum existimavi, cujus cum se commodior non offerret ratio, eam arripui, quam res ipsa monstrare videbatur. Secutus ergo doctorum virorum exemplum, eum Aristotelis tomum, quem te maxime dignum putabam, tibi dedicavi. idque eo libentius feci, quia confido te, quae a me festinante animadversa non sunt, pro singulari eruditione ac judicio tuo correcturum esse, ac per nos cum universo literatorum coetu communicaturum. Sed & haec spes accessit, fore ut perspecto instituto & studio nostro, nos in ceteris etiam tomis absolvendis pro virili adjuves, nec tua tantum nobis impertias, sed aliena etiam ab iis, qui tibi favent, impetres. Cum ergo tres nobis adhuc tomi supersint, Politica cum Oeconomicis, Historia animalium, & ultimus tomus, quo diversi argumenti opuscula continentur, rogo ad eorum expolitionem conferas quidquid vel ipse habes, vel ab aliis nancisci potes. quod beneficium si a te tuique amantibus obtinere potuerimus, efficiemus, ne vos contulisse poeniteat. Problematis Aristotelis addidimus etiam Alexandri & Cassii problemata. Hac aestate, si Deus conatus nostros fortunarit, Dionysium Halicarnasseum expediemus: deinde vel Polybium, vel Biblia Graeca. Ad quorum editionem si quid contribuere volueris, magnam a nobis pariter & literatis omnibus gratiam inibis. Sed modum petitionis me excedere sentio, quare finem ei faciam, audaciaeque ac impudentiae culpam deprecabor, ad quam quia me ardens juvandae reip. studium impellit, spero te mihi facilius daturum veniam: praesertim cum tu in eodem exercitationis genere, sed feliciore cum successu & laude majore, verseris. Deus Opt. Max. in tam laudabili curriculo te magis ac magis incitet & prosperet. Vale, & si quid vicissim tibi gratificari possumus, mone ac jube. Salutant te *Wecheli* heredes, *Claudius Marnius*, & *Joannes Aubrius*.

Francofurdi in Wecheli aedibus 12. Apr. 1585.

EPISTOLA LXXXI.

FRED. SYLBURGIUS

Josepho Scaligero S.

SAepius ad te scripsissem, Scaliger praestantissime, nisi ex *Opsopoeo* nostro intellexissem, te in remotioribus secessibus nunc degere, ad quos amicorum

rum litteris vix tutus ſit aditus. Nunc poſtquam e juvene quodam tui obſervantiſſimo cognovi, aliquam eſſe litterarum mittendarum occaſionem, utendum ea putavi, atque in his negotiorum turbis qualemcumque exarandam epiſtolam. Ut ergo de ſtudiis noſtris pauca tecum colloquar, poſt Dionyſium & Ariſtotelem aggreſſus ſum Romanae hiſtoriae ſyntagma. Ejus primo tomo dedi ſcriptores Latinos minores, qui altius exorſi, Auguſtae hiſtoriae aut viam ſtraverunt, aut partem ejus aliquam ad ſua uſque tempora brevi compendio deduxerunt: videlicet Faſtos Capitolinos a Sigonio ſuppletos & commentario explanatos; cum ejuſdem Sigonii libro De nominibus Romanorum; tum Meſſallam Corvinum, L. Florum, Vellejum Paterculum; Sextum Aurelium Victorem De Romanae gentis origine; De viris illuſtribus; De Imperatoribus; cum ejuſdem Victoris Epitome: Sextum Rufum, ſeu Feſtum Rufum; Eutropium, Caſſiodori & Jornandis ea, quae ad Rom. hiſtoriam pertinent. Altero tomo dedimus Caeſareae hiſtoriae ſcriptores Latinos minores, Suetonium Tranquillum, Aelium Spartianum, Julium Capitolinum, Vulcatium Gallicanum, Aelium Lampridium, Trebellium Pollionem, Flavium Vopiſcum, Ammianum Marcellinum; & ex recentioribus Pomponium Laetum ac Baptiſtam Egnatium. Ad horum expolitionem ut amici egregias contribuerunt ſymbolas, ita non dubito, quin tu quoque ſis collaturus aliquid. quod ut facias rogo, & quodammodo reip. nomine poſtulo. Maxime autem ad tertii tomi perfectionem tua ope nobis opus eſt. is Graecis ſcriptoribus cum Latina verſione dicatus eſt; nempe Faſtis Graecis, Eutropii Graeco interpreti [illegible]nio, Xiphilino, Herodiano, Zoſimo. Quibus Olympiodori ἐκλογὰς e Photio viſum eſt ſubjungere. ſed mallemus tamen Olympiodorum integrum, ſi abs te illum aut ab amicis poſſemus impetrare. Rogo igitur ne nobis hac in parte deſis, ſed de tuis amicorumque ſcriniis communices quidquid huc pertinere videbitur. Quartus tomus Procopio & Agathiae fortaſſis aſſignabitur: quorum nobis ab amicis facta eſt expectatio. Sequetur hos ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς Dio, & Polybius: ad quorum editionem ut ante aliquot annos quaedam nobis obtuliſti, ita te nunc ejus promiſſi velim eſſe memorem; & quidem ſerio. Verſionem Polybii a *Pompilio Amaſaeo* interpolatam accipiemus ex Italia, cum aliis quibuſdam ejus lucubrationibus: promiſeruntque ſuppetias alias alii amici. Non diffido igitur, quin tu quoque tuas notationes nobis ſis communicaturus, & ab amicis impetraturus, quae hanc ad rem conferre videbuntur. Id certe ut facias enixe contendo; ac plane mihi perſuadeo, precibus meis apud te amicoſque tuos aliquem futurum locum. Cujus voti ſi me compotem feceris, adnitar, ut te atque amicos collati in me beneficii non poeniteat. Porro quod attinet ad operis progreſſus, ſi Olympiodorus citius ad nos pervenire non poſſit, ſaltem primo vere ad nos mittendus fuerit. Dio & Polybius moram paullo longiorem ferre poterunt: quanquam ſunt, qui Polybium valde urgeant. Haec tibi, Scaliger Clariſſime, putavi ſignificanda. tu pro indefeſſo erga remp. ſtudio conatus noſtros, quantum potes, & tua & amicorum ope adjuva. Vale quam feliciſſime. Francof. in Wecheliorum aedibus 23. Sept. 1588.

EPISTOLA LXXXII.

JACOBUS CHRISTMANNUS JOANNIS-BERGENSIS

Josepho Scaligero S. P.

Bituriges, in ædibus Cujacii.

ANte annum, Vir Nobilissime, omnisque generis eruditione Clarissime, Studiosus Pomeranus, amicus noster, *Adrianus Borckius*, in Gallias abivit, excolendi ingenii causâ: cui rudimenta mea Arabica dederam, ut tibi ostenderet, & quid de illis sentires, ad me rescriberet. Sed cum nullas ab eo hactenus literas acceperim: malui in præsentia te ipsum compellare, & de Arabicis nonnulla proponere: quæ te in bonam partem accepturum, & sententiam tuam liberè mihi declaraturum, haud diffido. S. Lucæ Euangelistæ historiam Actorum Apostolicorum Arabicè conscriptam, conformavi in characteres Hebraeorum: iisdemque addidi puncta, prout Arabum & Hebraeorum fert analogia. Verbum de verbo Latinè expressi, Arabismos diligenter annotavi: ἀνάλυσιν inculcavi: omnes propemodum radices Arabicas, quae in Actis Apostolicis inveniuntur, ad Hebraeas & Chaldaeas reduxi: quò videre liceat, quae Linguae Arabicae sit proprietas, ejusque cum Hebraea & Chaldaea affinitas. Spero autem has meas lucubrationes brevi in lucem edendas. Codex Arabicus, ex quo ista primum descripsi, exstat in Bibliotheca Illustriss. Princ. Palatini Electoris, ad Rhenum, in urbe Heidelbergensium, (ubi etiam ... Professorem linguae Hebraeae ago:) estque exaratus, ut ad calcem ejus habetur, anno Martyrum Sanctorum 990. his verbis Arabicis: وكان الفراغ من هذا الكتاب في الثاني والعشرين من بابه سنة تسعين وتسع مايه للشهدا الابرار* Quae ego in literas & puncta Hebraeorum ita converti.

וְכָאן אַלְפָרָאע מִן הָדָא אַלְכִתָאב פִּי אַלְתָאנִי וַאלְעֶשְׁרִין מִן בָאבֶה שָׁנָה תִשְׂעִין וּתִשַׁע מֵאיָה לְלְשֻׁהַדָא אַלְאַבְרָאר/

Hoc est.

Et fuit finis de hoc scripto in secundo & vicesimo ex Baba, anno nonagesimo & novies centesimo Martyrum sanctorum. Hanc aeram quòd intellexerim, tuis eruditissimis commentariis de emendatione temporum debeo: & integrum locum pag. 245. operis tui, ex relatione Reverendissimi Patriarchae Antiocheni, lucubrationibus meis pro commendanda antiquitate Codicis Arabici inserui: tui etiam faciens honorificam mentionem. Cùm verò constantes habeam rationes, quibus Characteres Arabum in Hebraeos sunt transfundendi: in nonnullis ego à te dissentio: ita autem D. Ignatium respondisse Arabicè colligo,

وايضا انكم قد سالتم عن تاريخ الشهدا المستعمل من القبط ما هو وما هو سببه تسميته فاعلم انه مبدي من السنة التاسعة عشر ملك ديوقليطيانوس الكافر التي فيها زاد الاضطهاد علي النصاري وامر بهدم كنايسهم وبقتل كل

كل من ما يذبح لاصنامه فاستشهد بهذا الامر علي يده من
مومنين والية القبط مايه واربعه واربعين الف وسبعمايه نفر فمن هذا اليوم
يبدي تاريخ القبط ويسمونه تاريخ الشهدا اي هولاي الذين اسفك
دمهم ديوقليطيانوس

Quae in literas & puncta Hebraeorum ita commutavi.

וְאִיצָא אַנְכֻּם קַד שַׁאַלְתֻּם עַן תָּארִיחַ אַלשַּׁהֲדָא אַלְמֻשְׁתַּעְמַל מִן אַלְקִבְט מָא הוּ וּמָא הוּ שַׁבַב תַשְׁמִיתֵהּ בְּהָדָא
אַלְאֶשֶׁם וַאַעְלַם אָנֵהּ מַבְדִי מִן אַלְשָׁנָה אַלתָּאשְׁעָה עָשַׁר לְמֶלֶךְ דִיוֹקְלִיטִיאַנוּשׁ אַלְכָאפִר אַלְתִי פִּיהָא זָאד אַל
אַצְטְהָאד עַלֵי אַלְנְצָארִי. וְאָמַר בַּהֲדַם כְּנָאִישְׁהֻם וּבִקְתַל כל מַן מָא יִדְבַּח לְאַצְנָאמֵהּ וַאִשְׁתַשְׁהֵד בְּהָדָא אַלְאָמַר
עַלֵי יָדֵהּ מִן מוּמְנִין וְאַלִיַּה אַלְקִבְט מַאִיָא וְאַרְבָּעָה וְאַרְבָּעִין אָלֶף וְשִׁבְעַ מֵאָיָה נֶפֶר וּמִן הָדָא אַלְיוֹם יַבְדִי תָארִיחַ
אַלְקִבְט וְיִשְׁמוּנֵהּ תָאריחַ אַלשַּׁהֲדָא אִי הוּלָאִי אַלְדִין אַשְׁפַּךְ דַמְהֻם דִיוֹקְלִיטִיאַנוּשׁ/

Latine hoc modo ad verbum tranſtuli.

Etiam vos pridem quaeſiviſtis de aera Martyrum uſitata apud Kobtitas, quid eſſet aut quae cauſa appellationis ipſius in hoc nomine: ſed ſcito quod ipſa (ſit) incoata ab anno nonodecimo regis Diocletiani impii, in quo auxit perſecutionem adverſus Chriſtianos edixitque deſtruere eccleſias ipſorum & interficere omnem, qui non ſacrificaret idolis ejus. Sic martyres facti ſunt hoc edicto per manum ejus ex fidelibus dioeceſis Kobtitarum centum quatuorque & quadraginta millia, & ſeptingenta diſperſa ſunt. Quare ab hoc die incipit aera Kobtitarum, quam vocant aeram Martyrum, id eſt, eorum quorum ſanguinem effudit Diocletianus. Ex quibus omnibus perſpicis me literas Arabum ش & سٌ vel سٍ non aliter diſtinguere, quàm Hebraei faciunt in diſcernenda שׁ à שׂ. Primò enim ex ductibus literarum ش & س conſtat, eas ab Hebraeo *Sin* & *Schin* dimanaſſe: & per haec eadem Hebraeorum elementa reddendas. Sed utrum ſit *S* lene, & utrum *S* durum video ambigi: *Guilielmus* enim *Poſtellus*, & qui eum ſunt ſecuti, non ſine errore ſcripſerunt, Characterem Arabem ش denotare *S* durum, hoc eſt, reſpondere *Schin* Hebraeo: & س repraeſentare *S* lene, hoc eſt *Sin* Hebraeorum. Verùm hoc frivolum eſſe, oſtendit collatio utriuſque linguae: nam quamplurima, quae *Schin* Hebraeum habent, Arabes per س ſcribunt, ut in aera Actorum meorum سنة تسعين وتسع: Et in explicatione Ignatiana المستعمل سالم &c. Annon abſurdum fuerit, ſi illa per *Samec* ס vertamus, hoc modo סנה תסעין ותסע? Deinde multa ſunt, quae apud Hebraeos *Sin* obtinent, & apud Arabes ش, ut in ſuperioribus allegatis locis عشر, شهدا, عشرين quae ſi refundas ad CharacteresHebraeorum hoc modo עֶשֶׁר/שֻׁהֲדָא/עֶשְׁרִין prorſus quadrata rotundis mutabis. Etſi non diffitear, haec in omnibus non obſervari, ſed in aliquibus confundi: ut Hebraicè ſcribitur שֶׁמֶשׁ apud Arabes vero شمس, hoc eſt שמש &c. At objicias forſitan, apud Arabes literam ش duriter legi, & س leniter: equidem probè id ſcio: ſit autem hoc eo modo, quo

quo apud Judaeos pleroſque Character Hebraeorum ש legitur *S*, & non *Sch*: neque tamen propterea ſequitur, quòd ש debeat mutari in *Samec* inter deſcribendum. Exempli gratia, שְׂלֹמֹה legunt plerique *Selomo* vel Salomo: cum tamen non ſit ſcribendum שְׂלֹמֹה vel סְלֹמֹה. Ad lectionem autem Characteris Arabici ش quod attinet reſpondeo, illam propriè Arabibus non duram eſſe, ſed ſibilantem: ſicut ث *S* ſibilans (cujus punctum ſupernum, tranſſumtum eſt, propter pronunciationis affinitatem, ad *Sin* Arabicum hoc modo ش) vel *Tau* Raphatum Hebraeorum, Graecorum θ, deſignat. Si inſtes, quòd triangulare punctum ۨ vel ۧ infra vel ſupra literam poſitum, videatur habere vim durioris pronunciationis: ut ſi menſem بابه (quem Graeci dixerunt παωφί) ſcribas . . . . vel . . . . *Papa* legens pro *Baba*. Reſpondeo, ſupernum punctum triangulare, ſemper ejuſdem eſſe naturae, hoc eſt, ſibilum denotare, reſpondentem proximè ث ſeu Tau raphato: infra autem literam proſitum, & inverſo modo ۧ deſignare privationem ſibili, & fortiorem requirere literae prolationem. Inveni autem tale infernum punctum in litera *Beth*, ut . . . . *Baulus*, & in litera *Schin* ut سمع שָׁמַע &c. Utut ergo *Beth* fortiter efferatur, tamen manet *Beth*, ut figura ejus oſtendit: ſic licet Arabicum س nonnunquam leniter & per ſibilum, nonnunquam fortiter enuncietur: tamen figura ejus oſtendit, ſumtum illud eſſe ex Hebraeo ש, & in illud refundendum: nequaquam verò commutandum in *Samec* ס: Arabes enim vulgares non habent figuram literae *Samec* Hebraei: pro *Samec* tamen in numerorum notatione (quae prorſus Hebraicis literis ſecundum ordinem reſpondet) productius *Tſade* adhibent: ſicut in quodam Aſtrolabio Arabico apud me videre licet. Itaque ei, qui volet characteres Arabum, in originales Hebraeorum refundere, ſpectandum eſt, quid figurae inter ſe utrinque communes ferant, quaeque utriuſque linguae ſit proprietas & cognatio. Si enim ex vernacula Arabum pronunciatione pendendum eſſet, utique ض per *Daleth* raphatum, غ per *Gimel*, &c. etiam eſſet reddendum, quo nihil foret abſurdius, & à fontibus Hebraeis alienius. Sententia mea eſt, ut سٍ, vel سٍ, vel سٍ Arabum per ש reddatur: vel ſaltem ſi typi Hebraei non habeant punctum dextrum vel ſiniſtrum, ut exemplo Chaldaeorum ش Arabum vertatur loco *Sin* in *Samec*: hoc modo عشر, in עֶשֶׂר &c. Ubi enim apud Arabes viginti ſunt dictiones, quae per ش ſcribuntur, fere ſedecim earum reſpondent *Sin* vel *Samec* Hebraeo: & ubi apud Arabes ſexcentae voces ſunt, quae per س, س, س ſcribuntur, ferè quingentae ex iis reſpondent Hebraico *Schin*. Haec me movent,

vent, cur in versione praedictarum literarum a te dissentiam: tu, Optime & Nobilissime vir, ignosces Academicae παῤῥησία, & porro ut judicium tuum ad me perscribas vehementer oro. Quod si feceris maximis me beneficiis obstrictum habebis, & me amicum certum experieris. Plautum tuum eruditi juvenes, & viri Clarissimi sollicite expectant, & ut tandem promissa persolvas maxime rogant. D. *Franciscum Junium* Biturigem, hoc tempore collegam meum reverenter colendum, monui, ut occasione data de Arabicis quoque tecum conferret. Nobilissimum studiosum, D. *Adrianum Borckium*, quem supra nominavi: si tibi innotuit, meo nomine officiosissime saluta: eique, ubicunque degat, hasce adjunctas redde. Ad eum enim scripsi (modo Biturigibus adhuc haereat) ut me tibi commendaret, & responsum ad meas abs te peteret. Deus Opt. Max. te diu Reipub. literariae salvum & incolumem servet. Datae Dominica Judica, ipsa nimirum die 28. Martii Anno 1585. stilo vet. Heidelbergae.

De hoc *Christmanno* vide quae diximus ad *Lipsii* Epist. CLVII. CCCXXVIII. CCCCLXXXI. Quia vero ignorabam, quid de argumento hujus epistolae judicandum esset, eam cum viro optimo, & doctissimo collega, *Johanne Heymanno*, Linguarum Orient. Professore, communicavi, qui ad eam haec, quae sequuntur, adnotavit.

Arabicum textum in literas Hebraeas transfundere, de quo agitur in hac Epistola, vanus est labor, & solis Judaeis inter Muslimos commorantes, ne scripta sua legant, utilis. Nam Hebraei habent 22. Arabes vero 28, vel juxta ipsorummet calculum, 29 literas, & si peculiares, quas praeterea habent Turcae ac Persae, jungant in vocibus exoticis literas, quod tamen rarissime fit, quatuor vel quinque amplius. Praeterea Hebraei habent 10. vocales, & si jungas vata cum schevaim, 15; Arabes vero tantum tres & nunnationem; transeo differentiam non exiguam in aliis punctis diacriticis; sic ut non tantum turbanda sit lectio & pronuntiatio, sed etiam multo difficilior evasura, praesertim etiam quia Arabes regulariter quasdam literas elegantissime connectunt, alias non, unde saepissime limites vocum in Arabica scriptura melius dignoscuntur, quam in Hebraea, ubi singulae literae separatim pinguntur, & quae terminant vocem cum voce sequente initialibus saepe per errorem jungi possunt.

Si tamen aliquis ita instituere vellet, is leges illius transfusionis non ex suo cerebro condere, sed ex Judaeorum inter Muhammedanos habitantium usu, (v. g. ex quodam pentateucho, vel ex Maim. Moreh Nevochim &c. quorum textus Arabice, scriptura Hebr. exstat in hac Bibliotheca) accipere deberet.

Author epistolae etiam multos errores admisit. 1. in transcriptione textus Arabici ex *J. Scaligero*, apud quem fere omnia sana sunt: tres voces omisit; duas cum omissione aut transpositione literarum foedavit, aliquot puncta diacritica, quae adesse debebant, neglexit, unicam vocem correctius scripsit, sed alias incorrectas reliquit &c. 2. In versione ejusdem textus voluit versionem *Scaligeri* emendare, sed infeliciter, praesertim ubi vocem نفر quam non intellexit, vertit per *dispersa sunt*, ac si fieret distinctio inter occisos & dispersos per persecutionem Diocletiani, cum tantum in t. Arabico interfectorum fiat mentio, & vox نفر non significet dispergere, sed tot *homines* vel *personas*, idque praesertim ex usu linguae Turcicae, quam etiam videtur intellexisse *Scaliger*, sed non author Epistolae. 3. praeterea multa animadverti possent in seq. disputatione ejus de quibusdam vocibus & literis, quae aliter se habent in Hebraea, aliter in Arabica lingua; & de orthographia; in quibus se prodit inscitia authoris & animus admodum pronus ad subjugandam nobilissimam linguam Arabicam legibus linguae Hebraeae; sed ea haec pagella non fert.

EPISTOLA LXXXIII.

Q. SEPT. FLORENS CHRISTIANUS

J. Douzae a Noortwico S. D.

Leidam.

HEri tantum (hoc est sex integros menses, postquam scriptae sunt) tuas accepi literas, mi Douza, mittente *Jo. Jossentio* qui nunc Caesaroduni Turonum *Scaligerum* nostrum opperritur, ad vos merito iturientem, & quum has accipies, portum, ut spero, vestrum applicantem. Gratulor viro istam e Gallia nostra abitionem, & voveo felix iter, vobis vero planissime invideo bona tanta, quanta in hac copia eorum fruituri estis, quae propria nobis essent, si saperemus. sed bene, quod sub libera conditione Principem virum, & vere ἐλευθερον conduxistis. Nam & ex animi sententia istic morabitur, & regressum habebit liberum. Quanquam, si me audit, amabit vestros focos, quando in hac terra Gallia nullum operae suae dignum nactus est pretium. Vestrum erit causas morandi innectere, ut qui nunc vocatus, taedio ruentis patriae, & multa prece motus, Bataviam petit, vestra demum comitate & toleranti prudentia delinitus & victus, videatur ultro ambiturus. Neque vero miror fuisse apud vos genus hominum, qui *Scaligeri* erga vos propensum animum & simplicem voluntatem imminutum irent: etiam in his regionibus ii percrebuerant sermones, qui totum istud negotium pessum dare poterant. Nam de vobis Batavis ea circumferebant, quae certe scio ficta fuisse commenta invidae & malignantis ἔριδος. Quasi vero, ut *Lipsium* ureretis, *Scaligerum* tantum accersendum putaveritis. Imo neque hunc unquam in mente vestra sensum fuisse arbitror, & certum habeo neminem esse ex ista gente litterata, quem libentius videat, & de facie norit quam *Scaligerum Lipsius*, aut *Lipsium Scaliger*. Quicquid aggrediemur aut quoquo grassabimur, illiberale est & impium, gradum sibi facere ex aliena ruina, aut laetitiam ex dolore; neque cadit in humanitatis professores tam fera cogitatio. Vellem equidem aut *Lipsio* non praebitam, aut ab ipso non arreptam, discedendi a vobis occasionem, & haberetis δύω κοσμήτορε Μȣσῶν. Non me latet posse non leves causas adferri, propter quas istud discidium factum sit, sed sic censeo, talium virorum amicitias non disrumpendas, sed (si necesse sit) dissuendas. Vidi his diebus [1] Epistolam ipsius ad *Monavium*. Hui tantas turbas propterea? cui bono? quid velle istos dicam, nisi in lente unguentum? Non dissimulabo tibi, quaedam in illo esse, quae multis etiam bonis viris suspicionem urgeant non constanter servatae, sed laesae Religionis Christianae, vel cum ait, *Deum sibi posthac colendum per vestigia majorum.* Id quamvis per se rectum est & laudandum (agnoscimus enim majores Apostolos) tamen non perinde ab omnibus aut intelligetur, aut accipietur. Neque ego probaverim scribentis animum, si hac cautione quaesivit famam deserendae Ecclesiae, ut nec legentis, si id immerito su-

1 Cent. II. Miscell. 98. & vide in hac Sylloge ad Epist. *Monavii* ad *Lipsium* CCCXCV.

ſuſpicetur. Multi quidem in Gallia multum hac in parte peccavimus, ſed metu mortis inſtantis, quam vis & Tyrannis praeferebant, neque ſponte, ſed, ut ſemel dicam, vitio humanitatis. Haec ego, mi Douſa, libere ad te & apud te ſcribo, non qui ſim πολυπράγμων, ſed ut omnes Batavi intelligatis mihi, laudis veſtrae amantiſſimo, dolere hoc vobis deeſſe ornamentum, ac vere moneam (ſi quid monitoris eges tu) ſaepe bona a Deo data nobis excidere culpa noſtra, praeſertim ſi tale ingenium nobis ſit, quod in juventae calore praecipiti vocat Horatius, *Amata relinquere pernix*. Caeterum magnam iniviſti a me gratiam in literis tuis, quibus tam elegantes & amoris plenos [2] elegos attexuiſti, omnia dicta ſive ſoluta ſive vincta, recta ſemper ſunt: omnino reſpondere elegantiae tuae non poſſum: erit tamen cum aliquando carmine te alloquar. Quam jacturam filiolae tuae feciſti aegre, ut debui, tuli. Quanquam mei mihi ſufficiant dolores, ὥστε καὶ μὴ τὰ τῶν πέλας στένειν, ut ait Sophocleus Neoptolemus. Tamen, ne tu hoc neſcias, ſuperat Dei gratia *Claudius* filius, qui cum defuncto fratre, velut equo funali, gratiſſima mihi erat συνωρίς. Hunc ego Neoptolemum & militiae nimium amantem, vix ac ne vix quidem perſuaſi, ut arma deponeret & Andegavum proficiſceretur, ubi nunc meret ſub Juris doctoribus otia ſcholaſtica, non ſane quod armorum expertem ipſum velim, aut totum deponere Martis amorem (nam ea incidimus tempora, quibus vi geritur res) ſed ut diſcat, reliquas omnes artes, vel belli vel pacis, ancillas eſſe ſapientiae. Itaque eum opto eſſe ῥητῆρα λόγων πρακτῆρά τε ἔργων. utinam Deus mihi ſoſpitet ſuperſtitem & ſpiritu ſuo dirigat, ſi tamen ille ipſum cum timore diligat. Qui ut domum tuam, uxorem & liberos tecum proſperaſſit eodem animo precor. οὖλέ τε καὶ μέγα χαῖρε, θεός νυ τοὶ ὄλβια δοίη. Vale, Vindocini, Proprid. Kal. Majas CIƆIƆXCIII. Ego ſemper te ut Olorum Herodotus, μακαρίζω τῆς εὐτεκνίας propter filium *Douſam*, cui faveo ex animo.

2 Credo intelligi Epiſtolam XV. inter Carmina *Douzae* pag. 437. editam.

EPISTOLA LXXXIV.

Q. SEPTI FLORENS CHRISTIANUS

Jano Douſae Nordowico.

Leidam.

SI ſperaſſem eam fore *Scaligeri* noſtri procraſtinationem, ut hoc tantum Quintili ſe in procinctum daret, inhibuiſſem, mi Douſa, feſtinationem earum literarum, quas ad hunc *Joſſentium* ante tres menſes Caeſarodunum miſſas, redditurus eſt tibi *Tuningius*. Praeterea alia dediſſem in clientelam tuam litteraria munera (quae in Muſaeo noſtro latent ſatis multa, utinam bona) typis a *Raphelengio* Plantinianis, ſi ita tibi viſum eſſet, eliminanda. Nunc quum poſt diuturnam moram hac iter fecit *Scaliger* cum comitatu ſuo ita properanter, vix ut excuſandae illi ſcriptioni, aut hanc exarandae tempus ſuperſit a ſuavi colloquio, quo frui mihi datur cum veteri & magno amico; peto a te ut tu-

 mul-

multuariam illam operam boni consulas, & augere me sinas numerum eorum, qui te merito & amant & observant. Interim *Dousam* filium ex animo salvere jubeo. Perlegi attentius & cum cura, quae ad tres Poëtas erudita, & in illa aetate admiranda scripsit. Ea mihi saepius legenti magis ac magis adlubescunt, ut jure nexi obstrictum me jam teneat pro inscriptis meo nomini notis ad Propertium. Ita ille te patrem ingenio suo, & tu tali prole nos amicos beasti, imo omnes, quorum interest vacare Musis. Vale, Vir Generose & inclyte, columen ruentium litterarum, & ruina barbariae imminentis. Vindocini, Prid. Idus Quintiles 1593.

EPISTOLA LXXXV.

Q. SEPT. FLORENS CHRISTIANUS

Jano Donsae Filio.

Leidam.

ALiqua te existimo, Praestantissime Juvenum, intuentem in scriptis meis laudabilia, non solum ad amicitiae foedus mecum feriendum venire nunc, sed & quasi ad id cogendus sim, litterario munere verberatum me provocasse. Atqui, quamvis longe inferior opinione & praedicatione tua sit laus nostra, satisque iam exigui, quod in me est, ingenii conscius, tamen currenti, quod ajunt, calcar addidisti. Qui jampridem parentem tuum nobilem, eruditum & optimum virum, quum in isto fere aetatis, qua tu nunc es, uterque essemus, coluerim & amaverim, huc me impellente proba, & Christiana virtute, atque adeo studiorum similitudine, nullum alium mihi proxenetam adhibendum censui ad istam paternae amicitiae ἐμφύτευσιν: tantum Graeco versiculo admonitus πολλάκι καὶ φιλίην λῦσ' ἀπροσηγορίη, nolui committere ut, hac iter faciente *Tuningio*, officium meum desideraret pater *Douza*, ad quem festino impetu ante annum scribens, recolendum putavi pristinum amorem. Tu vero dignus isto patre filius, & olim Dei virtute in majus nomen iturus, meminentis animi lenem illam significationem cumulasti ingenti, & vel omnem principalem sortem superante accessione, dum novellum, sed mirificum ingenii tui foetum, quem Propertii hortis adsevisti, mihi consecrasti. De quo judicium meum vix feram ad aures tuas: apud alios id liberius fiet, & extra invidiam quaesitae gratiae. Hoc unum dicam, non solum admirari me, sed amare etiam quam nonnulli oderunt, *Teneris in annis praecocem sapientiam.* Interim cogitationi incumbam, qua te in simili munere redhostiam, & ex scriptis meis ornatum te velim. Habeo in schedis meis satis multa (bona sint tantum) quibus doctos amicos licet προσφωνῆσαι. Quorum bonam partem per hos civicos motus impinatus sum, postquam aulicae & vanissimae nostris moribus vitae pertaesus ad me redii. Ea si elegantibus suis typis diligens & eruditus *Raphelengius* edere volet, non admodum pertendam, quandoquidem his temporibus bonis artibus Pacis (inter quas Typographia non postrema) frui non possum, & vetus Proverbium tollimus, *Ipsi sitiunt Fontes.* Vale, mi Dousa, & quod videor semper reposititurus, me ama. Vindocini proprid. Kal. Majas 1593.

EPI-

EPISTOLA LXXXVI.

CUNRADUS RITTERSHUSIUS

Joſepho Scaligero S. D.

Leidam.

SI vel exemplo careret hoc factum meum, quo nunc ad te, Vir Clariſſime, tibi ignotus atque inviſus ſcribo, vel ſi mihi dubia eſſet humanitas & facilitas illa tua, qua uti ſoles erga omnes, qui adamarunt ea ſtudia vel univerſa, vel eorum aliqua, in quibus tu ita excellis, ut familiam ducere hac tempeſtate ab omnibus eruditis tuo jure exiſtimeris: facerem pluribus, ut tibi me excuſarem. Nunc cum & bonorum exemplum habeam, quo exemplo licere mihi puto idem facere, quod illi factitarunt, & tuae humanitatis, cum ſumma eruditione & virtute conjunctae, fama ubique decantatiſſima jam olim me quoque bona ſpe implerit, fore, ut ſi vel coram vel per literas tecum de rebus ad ſtudia literarum pertinentibus aliquando forte agerem, libenter me ad colloquium admiſſurus patienterque auditurus eſſes: non utar jam prolixiore oratione, qua me tibi inſinuem, teque mihi conciliem. Tantum peto abs te, ut quid velim, paucis, niſi quid te detinet, audias.. Jam diu ſit, cum de Oppiani Cynegeticis & Halieuticis (Ixeutica enim nullo ſumptu, nullo labore, ne quidem ex ipſa ſtudiorum parente Italia, eruere potui, ac fruſtra id ſemel iterumque tentavi) denuo edendis, & ad publicam ſtudioſorum utilitatem illuſtrandis cogitavi. Cum enim in hunc poëtam (noſti quantum & qualem) primo inter Saxones meos admodum etiam adoleſcens incidiſſem; ita illum ardenter amare coepi, ut quicquid mihi a ſtudiis Juris civilis, quibus me patris voluntas & imperium deſtinarat, otii concedebatur, id poſt Homerum & Virgilium in nullo Poëta alio, quam Oppiano conterere mallem. Acceſſerunt poſtea tot tantaque judicia, quae de eo fecit pater tuus, ὁ μακαρίτης καὶ δαιμόνιος ἐκεῖνος. Ea me in ſententia confirmarunt plurimum, & hunc auctorem etiam cariſſimo cariorem mihi fecerunt. Videbam enim, nullum ex Graecis poëtis majoribus ac pluribus laudibus cumulari, quam hunc noſtrum: quem paſſim in ſuis ſcriptis nunc Muſarum alumnum prudentiſſimum vocat, ejuſque verſus tum pios, tum pulcerrimos, tum divinos, tum luculentiſſimos, tum aureos, tum Maronianos, ſi cujuſquam Graecorum: nunc candidiſſimum atque magniloquentiſſimum, nec vulgari eruditione: nunc adeo ſublimem inter Graecos, adeo numeroſum, ut eorum unus ad Virgilianam diligentiam aſpiraſſe videatur: quîcum Graecorum neminem auſis comparare: cujus unius ſpiritu Virgilianam divinitatem repraeſentatam ſemper judicarit: nunc magnum poëtam, (quod ſaepe a ſe dictum ſit) nunc maximum atque elegantiſſimum appellat: nunc abſolutiſſimum Graecorum, qui nitidiſſimo carmine rem oculis ſubjiciat ſine ſtrepitu: quo nemo omnium frequentius uſus ſit comparationibus, in quibus & venuſtas, & robur & candor & efficacia ſit: nunc denique ipſum poëtis annumerat Ethicis, Naturalibus, Theologis. Ἀλλὰ

τί σοὶ τάδε πάντα λέγω φρονέοντι καὶ αὐτῷ; Tentavi itaque, num poſſem huic tanto poëtae meis quibuſdam Scholiis aliquid lucis afferre, unde ſimul honeſtam adoleſcentiae meae commendationem ducerem. Succeſſit belle ſub manus negotium, ut ait Plautus. Confeci enim mediocre corpus Commentariorum, tam in Cynegetica, quam in Halicutica: necdum audiveram aut videram quidquam eorum, quae in Cynegeticῶν libros ſcripta ſunt a *Joanne Brodaeo* & *Bodino*, duobus literarum in Gallia veſtra luminibus. Sed me meorum ne tum quidem poenituit, cum ea contuliſſem cum illorum Cl. Virorum lucubrationibus, quas tandem meis confectis nactus ſum. Halieutica autem nemo, quod ſciam, attigit, praeter *Laurentium Lippium*, qui ἐμμέτρως Latina ea fecit, commentariis autem illuſtravit nullis. Noſtra igitur ſaepe approbantibus, & me excitantibus σπεύδοντα καὶ αὐτὸν, doctiſſimis quibuſdam Germaniae noſtrae viris, praelo tandem adornavi Anno 1587. ac ſequente ad *Henricum Stephanum* miſi, petentem & editionem ultro pollicentem. Verum qua ille ratione uſque ad nundinas ſuperioris auctumni (hoc eſt ſex annos ipſos) me diſtulerit, meaque omnia ſuppreſſerit, & quomodo ego ea tandem ſingulari ope ac beneficio immortali *Iſaaci Caſauboni* recuperarim tanquam ex orci faucibus, hîc tibi non commemorabo, ſed ſcire cupientem remittam ad ea, quae ſuper his *Franciſco Raphelengio* veſtro ſcripſi: cui & epiſtolam *Caſauboni* ad me & Epigrammata duo amicorum meorum miſi, D. *Poſthii* inquam & *Berſmani*. Is tecum haec communicabit. Cum autem nondum abjecerim hujus editionis voluntatem, de alio Typographo, μᾶλλον ἀξιόχρεω τε καὶ ἀξιοπίστου, cogitanti venit mihi in mentem cum D. *Raphelengio* agere. Itaque ad eum ſcripſi voluntatem hominis explorabundus: de qua quam primum me certiorem fecerit, mea ipſi mittam. Quod ſi, uti ſpero, conditionem acceperit: peto a te, ut huic inſtituto noſtro faveas, non ſolum εὔφημα φωνῶν, ſed etiam adjuvans aliquando *Raphelengium*, virum quamvis per ſe diligentiſſimum & doctiſſimum, quo ornatior atque accuratior tandem Oppianus noſter exeat. Sed & illud te rogo, ac, ſi neceſſe eſt, etiam oro, ut Epigrammate aliquo hanc editionem noſtram exornatum eas: quod ego ſummi beneficii loco habebo. Idem per te a *Bonaventura Vulcanio* quoque peto & contendo: cui, ſi pateris, hanc epiſtolam tecum cupio eſſe communem. Non enim ſuccurrebat mihi in praeſentia peculiaris ad ipſum ſcriptionis argumentum, neque otium ſatis erat: cum quidem in notitiam viri, quem de quibuſdam optimae notae ſcriptis aeſtimo & colo animo meo, jamdiu geſtiam pervenire. Valete, & ſi vobis facinus nimis audax feciſſe videbar ad vos ſcribens ignotus, quaeſo date mihi veniam, & a fiducia veſtrae humanitatis hanc audaciam profectam exiſtimate. Iterum valete,

Ἔξοχαι δὴ κεφαλαὶ, πεφιλημέναι ἐννέα Μούσαις.

Altorpii in Academia Norimbergenſium, a. d. 28. Martii A. 1595.

Placuit tibi mittere Clariſſ. Collegae & amici mei conjunctiſſimi D. *Scipionis Gentilis* Epigramma in Jeſuitas, a Chriſtianiſſimo Rege e Gallia proſcriptos, quod is

is nuper faciebat, cum Arrestum Parlamenti Parisiensis & Philippica [1] *Ant. Arnaldi* J. C. ad nos allata essent.

1 Intelligit libellum, cui titulus, *Plaidoïe d'Antoine Arnauld, Avocat en Parlement, pour l' Université de Paris contre les Jesuites.* 1594. de quo vide *Le Long* Biblioth. Histor. num. 16858. Pater fuit celeberrimi *Ant. Arnaldi*, doctoris Sorbonii & Jansenistarum Coryphaei. vide de eo *Baylii* Lexic. T. 1. p. 334.

EPISTOLA LXXXVII.

CUNRADUS RITTERSHUSIUS

Josepho Scaligero S. D.

Leidam.

VIde vero hujus hominis audaciam, Illustris Scaliger, qui tibi suis literis iterum obstrepere non veretur. An non semel verecundiae fines transgredi satis fuerat, dum ad tantum virum ultro ignotus, invisus, scripsi? Ac sane ipsum me silentium tuum deterrere poterat ab omni ulteriore scriptione, nisi ex *Fr. Raphelengii* optimi & doctissimi viri literis unis & alteris intellexissem, meas te & comiter accepisse, & favere cum ceteris studiis meis, tum instituto de renovanda Oppiani editione. Pro hac igitur erga me benevolentia, proque consilio & ope, quibus Typographo illi meo adfuisti, gratias tibi nullas agere, mihi religio fuit. Hinc igitur istae nascuntur literae: quibus simul etiam amico meo, atque ut ipse modeste & benigne profiteri amat, discipulo opera a me datur. *Caspar Schoppius* est, adolescens ingeniosus & acutus: qui hac aestate novum opusculum Criticum edidit titulo Verisimilium. Eum librum tibi, Illustris Scaliger, ipsius nomine mitto, quod quidem ipse facturus fuerat, ni peregre abesset. Rogo autem tuam praestantiam, ut efflorescenti hominis indoli tu quoque favere velis, quem ego cognovi admiratorem virtutis & eruditionis tuae incomparabilis multo maximum, quique jam nunc in hoc aetatis lubrico ad omnem virtutis laudem, decusque literarium ex summis opibus connititur. Cujus rei argumenta minime obscura in hoc ipso libello, ni fallor, animadvertere licebit. Quod si hîc mei quoque nominis laudes aequo majores videris, illud velim cogites:

Πολλάκις ἐσθ' ὅτ' ἔρωτι τὰ μικρὰ μέγιστα πέφανται,

ut liceat mihi Throcritum παρῳδῆσαι. Ipse autem me vehementer amat. Meae erga te observantiae summae pignus capias licet a *Fr. Raphelengio* nostro, cum erit absolutus Oppianus noster. Cujus editio ut sit ipsi quam lucrosissima & fructuosissima, opto. Erit autem, si liber sit vendibilis. Et erit vendibilis, si a te tuique similibus doctis ac bonis viris juventuti studiosae commendetur. Quod ut facias saepe, idque non solum, ut dixi, utilitati typographi, cui ex animo factum volo, verum etiam honori meo tribuas, etiam atque etiam a te peto. Erit enim mihi tanto majori laudi ista editio, quanto in plurium manus liber pervenerit. Meae quidem Commentariunculae (quibus multa μειρακιώδη inesse ipse agnosco, ut quae ante complures annos a me scriptae sint) quamvis

tan-

tanti non ſint, ut veſtram, majorum gentium Criticorum (dico *Scaligeros*, *Douſas*, *Lipſios*, *Giphanios*, *Caſaubonos*, *Vulcanios*, *Merulas*, alios de genere iſto) approbationem promereri, aut acerrimi judicii limam ſuſtinere poſſint: tamen conatus iſte adjuvandi ſtudia adoleſcentiae, cui a me potiſſimum haec opera dabatur, aliqua in laude ponendus videtur. Quod ut facias, meisque ſtudiis favere pergas, iterum te majorem in modum rogo. Vale, vir Illuſtris, & Salve. Altorphii in Acad. Norimbergens. Prid. Kal. Septemb. An. MDXCVI.

EPISTOLA LXXXVIII.

CUNRADUS RITTERSHUSIUS

Joſepho Scaligero S. D.

Leidam.

QUaerebas ex me poſtremis litteris tuis, *Joſephe Scaliger*, vir Illuſtriſſime, quid in ſtudiis optimarum artium novi parem. Scire enim te ajebas, me ſemper novi aliquid parturire; nunquam feriari ſolere. O humanitatem benignitatemque incredibilem! Tene in tanta excelſitate tua etiam ad meam humilitatem reſpicere? neque id obiter aut perfunctorie, ſed ita ut de ſtudiis quoque meis tam & quaeras benevole, & judices benigne. Ergo cum tantae benevolentiae non reſpondere nimis agreſte & barbarum foret, ſic de me velim habeas. Ea quidem ingenii felicitas, quam tu, alios ex te aeſtimans, mihi tribuere videris, a natura mihi non contigit, novi quippiam ut parere poſſim, in tanto praeſertim eruditae doctrinae proventu, tantaque ingeniorum copia, quae pene omnia jam occuparunt: νῦν δ' ὅτε πάντα δέδασται, ut conqueritur Chaerilus. Mihi itaque ſemper in mentem eſt Pindaricum illud: πολλὰ γὰρ πολλᾶ λέλεκται: νεαρὰ δ' ἐξευρόντα δόμεναι βασάνῳ ἐς ἔλεγχον, ἅπας κίνδυνος. Tua tuique ſimilium, quibus mens altior & divinior a propitio numine conceſſa eſt, haec eſt provincia, novi aliquid & antea ignorabile in lucem proferre, quo nomine omnes vobis debere fateamur, veſtro magiſterio facti doctiores. Quid autem nobis relictum eſt, qui non quidem averſa a Muſis pectora geſtamus, ſed non ex ſupremis tamen illarum myſtis ſumus? Nimirum hoc, primum ut velut humi reptantes vos tanquam aquilas in nubibus ſuſpiciamus, & quantum nobis conceditur, acie oculorum vos ſequamur: Deinde, ut quae vel ab antiquis ſapientibus ad nos tranſmiſſa, vel a vobis adinventa, aut ex parietinis oblivionis & ignorantiae tenebris eruta ſunt, atque in poſterum adinvenientur aut eruentur, diligentia noſtra cuſtodiamus & conſervemus. Nam & in re familiari ſcimus eſſe non tantum, qui quaerat & comparet foris, quae ad familiam ſuſtentandam pertinent, patrem familias, verum etiam, quae parta foris ab illo accipiat & domi ſervet tueaturque, matrem familias. Atque ut illi laus praeſtantiae merito conceditur, ita huic diligentiae relinquitur, qua multas contineri virtutes teſtis eſt Tullius. Hoc ego animo & conſilio jam ab aliquot annis ſtudioſae juventuti, quae ſe in meam familiari-

ritatem contulit, auctor esse consuevi, ut optimorum auctorum lectionem ament, eorumque eruditione animos implere studeant: neque in Latinis solum sese deditos esse velint, quod plerique vulgo satis habent, (si tamen & hos cognoscant) verum etiam Graecos fontes adeant, a quibus ne ipsi quidem Latini dissimulant sua se pleraque hausisse, & si inficias ire vellent, facile convinci possent: planeque studiosis meis conor persuadere, frustra esse, qui sibi se doctrinam solidam sperent comparare posse absque Graecitate, neque Latinae linguae absque Graeca perfectam esse cognitionem. Non solum enim res & sententias plerasque omnes Latini a Graecis sunt mutuati; sed etiam bona pars verborum Latinorum inde ex Graecia promanavit in Latium: Quod tibi quidem minime est obscurum, qui quidquid uspiam est linguarum & traducem earum cognationemque nosti, tanquam ungues digitosque tuos, aliosque ad Varronem & Festum plurima id genus docuisti: sed propter eos, quibus id fortasse per suam imperitiam aut contradicendi libidinem incredibile dictu videri solet, cogito aliquanto proprio atque ad id destinato tractatu planum facere. Ita alias quidem in Euripide, philosopho illo scenico, alias in Aristophane, Comicorum festivissimo, diligentia nostra fuit versata. Superiore vero autumno & hieme amicis quibusdam, eruditae doctrinae sitientissimis, rogantibus accommodavi operam meam in omnis eruditionis parente Homero, familiari expositione post sumptum cibum interpretando, quantum quidem per alias occupationes, quae me subinde distrahebant, mihi concedebatur. Ea res occasionem mihi praebuit colligendi quaedam, quibus omnes libri pleni sunt, de hoc summo vate encomia, elogia & testimonia variorum: unde nimirum & studiosi illi mei, & alii fortassis, si qui praeterea haec legerent, tanto plenius cognoscerent, quid sibi de Homerica lectione sentiendum expectandumque foret. Adjunxi autem & Periochas Ausonianas in Iliadem & Odysseam, ex quibus nonnulla errata, qua lectionum, qua distinctionum sustuli, quae in tua illa omnium alioquin optima editione, aliisque quotquot vidi, resederant hactenus: non quod illa tu aliive viri doctissimi animadvertere non potueritis, (hanc enim ego laudem acuminis mihi non arrogo, ut aliquid videre potuerim, quod vestram animadversionem, ubi eam adhibere voluissetis, subterfugerit) sed quod vobis ad alia difficiliora properantibus forte relicta sint. Ita factum quod est in proverbio, ut claudus viator certiora omnia retulerit. Quod si qui putabunt, rem me fecisse alienam professionis meae, quae me in jure civili versari jubet: ii sciant, habere me veterum Jurisconsultorum exempla: ut Sabini, Cassii, Proculi, Julii Pauli, Aelii Marciani, Ulpiani, Papiniani, Sexti Caecilii, Gaji, Claudii Saturnini, Herennii Modestini, & aliorum (at quantorum virorum!) quos cum in illa luce reipublicae, quam consiliis suis ut veri politici gubernabant, non puduerit, lectitandis hujus summi & praecipui poëtarum scriptis assiduam operam impendere, adeoque testimoniis ejus uti, vel ad exornandos libros suos, vel ad juris controversias nonnunquam decidendas: quid nos facere aequum est homines Scholasticos? qui licet nobis sat occupati videmur, tamen otio abundare dicimur, ad prisca illa lumina compara-

ti, quibus tota vita in gravissimis negotiis consumpta fuit, & tamen Homeri lectioni vacare potuerunt. Sutelarios autem nunnullos (quos illud nunquam satis tibi, Scaliger, laudatum Glossarium δικοῤῥάφους vocat) quid moremur? quorum sententia, existimantium, perfecti & absoluti Jurisconsulti nomen tueri non posse, qui non omnem elegantiorem doctrinam & cultum humanitatis a se procul spreverit segregaveritque, & de industria quasi inquinate & sentiat & loquatur, jam pridem ab aliis, quibus sanum est sinciput, explosa est. Mihi quidem saepe mirari subit illos, qui cum alias semper crepent Justinianum, tamen non meminerint pulcerrimi illius Elogii, quo ab eo Imperatore Homerus afficitur, dum patrem omnis virtutis appellat. Etsi autem apud multos etiam eorum, qui se volunt esse ex melioribus, haec talia fere contemni & indies minoris minorisque fieri videmus: mihi tamen stat sententia, stabitque quoad vixero, ab hoc studiorum genere non plane discedere, sed levamentum ac solatium petere aliarum curarum, & grata hac varietate distinguere severiora studia, eorumque velut senium depellere. Valde enim mihi semper fuit probatum illud Εὐριπίδειον: οὐ παύσομαι τὰς χάριτας Μούσαις συγκαταμιγνὺς ἡδίσταν συζυγίαν: nec minus illud Theocriticum:

—— —— —— τί γὰρ χαρίτων ἀπάνευθεν
Ἀνθρώποις ἀγαπατόν. ἀεὶ χαρίτεσσιν ἅμ' εἴην.

ὅσσα δὲ μὴ πεφίληκε Ζεὺς, ἀτύζονται βοὰν Πιερίδων βόαν ἀΐοντα, ut ait Pindarus. Collectanea ista mea, qualia qualia sunt, non quidem acerrimo illi judicio tuo subjicere, (quod vereor ut sustinere possint, cum mihi non licuerit ea, ut volueram, perpolire, festinanti ad alia) sed benevolentiae & favori commendare visum est, qua susciperes eorum, sicubi opus esset, patrocinium. Quis enim erit ille tam arrogans aut fastidiosus, qui spernere ausit, quod tibi inscriptum, & a te non illibenter susceptum cognorit? & cui non sese approbet

Quae sibi Scaligeri praefixit pagina nomen? Vale.

EPISTOLA LXXXIX.

CUNRADUS RITTERSHUSIUS

Josepho Scaligero S. P. D.

Leidam.

JOsephe Scaliger, Vir Illustris. Rittershusius tuus cum vellet ad te accuratius scribere instantibus nundinis Francofurtensibus, tempore & aliis negotiis exclusus non potuit cogitata exequi. Quare justis litteris in aliud tempus rejectis hoc tantum πιττάκιον ad te nunc dirigere voluit, insertum libello Arabico, & (ut suspicatur) Mahumetano: quem tibi dono mittit, rogans ut boni consulas, & animum in eo recognoscas tui observantissimum, tui cupidissimum, tibi devotum. Homerica Collectanea, quae tibi inscribere parat, nondum perpolivit omnia. Culpam conjicit in morbum, qui ipsi prope letalis fuerat anno, & pigriorem effecit. Partem quoque culpae sustinerit (si haec

haec culpa tamen dicenda est) alia ordinaria & graviora ἐπιτηδεύματα Juris interpretandi, & consultoribus respondendi, cavendique. Resumet tamen per hanc aestatem, utque ad autumnales nundinas parata sint, operam dabit. Haec nunc volebat nescius ne esses, Tibique se commendat. V. Altorphii 3. Martii 1600. Mira sunt & inaudita quae in me patrat *Schoppius*, ille meus quondam consalaneus, ex quo Romam migravit, & Cardinalibus & Inquisitoribus supparasitatur. Sed de his ejus facinoribus & venenatis morsibus alias: longa enim est fabula. Nec clementius tractat *Giphanium* nostrum, veterem hospitem suum: a quo Symmachum habuit, sicut a me Plautum, quorum beneficio primum inclaruit. Ei extrema machinatur in aula Caesaris (ubi nunc vivit *Giphanius*) criminando virum magnum apud Legatum Pontificium aliosque. Heu qualem anguem fovimus! Quam turpiter ab homine ambitiosissimo delusi sumus?

EPISTOLA XC.

CUNRADUS RITTERSHUSIUS

Josepho Scaligero, Franc. Junio, Paulo Merulae, Bonav. Vulcanio, Jano Douzae S. D.

Leidam.

NE dirimant chartae, quos sociavit amor. Libet enim (& fas sit) compendii caussa jam conjunctim ad vos scribenti, versiculo uti, nato sub manum de sententia B. Hieronymi. Id factum vos, si bene novi vestrum candorem & amorem cum inter vos mutuum, tum erga me quoque, licet longe non solum loco remotum sed & imparem ut qui maxime, si bene ergo vos novi, benigne factum interpretabimini. Non licuit mihi vel antehac, quoties gestiit animus, toties ad singulos aliquid dare, vel etiam nunc affari singulis epistolis unumquemque vestrum. Alias alia, nunc occupationes obstiterunt, quae me in diversa distraxere. Cur ergo non abstineo calamum a scriptione? Quia cupio vestrum mihi favorem proprium conservare. Etsi enim vos, qua estis constantia, non mutatis forte quicquam de eo, quem semel in me sumpsistis, animo, mihi tamen metuendum, ne vestra excidam benevolentia, quae fit a me plurimi, si nimis longum colam silentium. Quo metu ut me ipsum liberem, loco litterarum singulis inscriptarum hoc tempore vobis boni ominis caussa mitto ecce

Δελφῖνας φιλανθρώπους:

qui quoties ad parietes museorum vestrorum vobis alludent, sistere vobis ob oculos poterunt hominem vestri cupidissimum & observantissimum nominis vestri. Quod utinam fiat! atque ad conspectum istius munusculi nostri usurpetis illud, de re alia a poëta in Dipnosophistis pronuntiatum:

Ἀνάμνησις δὲ πέλει χαριεστάτη αὕτη.

Te, Illustris Scaliger, & te Nobiliss. Douza, hîc diribitorem esse velim,

 cum

cum conveneritis. Puto enim vobis quoque probari ea, quae ibidem praecedunt:

Οὐ χρὴ συμποσίοισι φίλων ἀπέχεσθ᾽ ἑταίρων δηρόν.

Sint igitur tum vobis haec quoque quasi bellaria quaedam, si non ipso sui pretio aut sapore sat commendabilia gratave, saltem longinquitate itinerum, per quae ad vos deferentur. Sic & pulegium apud Indos pipere pretiosius habetur, quod in nostris hortis saepe calcamus pedibus. Desinam in eodem, a cujus sententia ordiebar, Hieronymo. nam & illud de pulegio ejus esse nostis. Vale & salve, tu Scaliger, tu Juni, tu Merula, tu Vulcani, tu Douza, πεμπτὰς illustris, mihi plurimum veneranda,

Tuumque amare perge Rittershusium,
Tibi qui in suo aram collocavit pectore:
Tuo & favere perge Ritterhusio,
Cui plurimorum tute millium instar es.

Altorfii xx. Martii MDCI.

EPISTOLA XCI.

CUNRADUS RITTERSHUSIUS

Josepho Scaligero.

Leidam.

COllegam meum, & compatrem conjunctissimum carissimum desideratissimumque, jucunde tecum, nec sine mei amica mentione fuisse, ex ipsius literis, quas Haga-Comitis ad me dedit, libenter magnaque cum voluptate cognovi. Illud autem non sine magno dolore, quod in iisdem adscripserat de sui parentis obitu, cujus salutandi tam longinquum & periculosum iter susceperat. Utinam aliis in rebus tam essemus similes *Scipio Gentilis* & ego, quam hac sumus miseria sociati! Nam & ipse, dum amici & collegae vicem doleo, nuntium consimilem ex patria accipio nudius tertius, Patrem meum optimum & carissimum nono Augusti in complexibus filiarum & generorum expirasse, vitamque hanc mortalem, (quam Dei beneficio ad quinque & sexaginta annos produxerat inter varias alternantis sortis vices, & reciprocantia nunc gaudia, nunc taedia) cum altera illa vere vitali commutasse. Quid dicam de maerore & squalore, in quem datus sum? qui oculos pene perdidi lacrumando. Experior in me quoque quam vere dictum sit olim: ῥᾷον παραινεῖν, ἢ παθόντα καρτερεῖν. Obfirmabo tamen animum quantum potero (potero autem quantum dederit qui tantum bonum mihi abstulit) & resistam dolori, certe ingenti. Cum primis id me consolatur, quod intelligo ex literis eorum, qui morienti adstitere, pie placideque in Christi fiducia obdormiisse. Testamento suo, quod sanus valensque fecit XVI. Julii, subjecit ab semet compositum epitaphion, quod nihil nisi pietatem spirat. Initium sic habet:

Militiam in terris egi dum fata sinebant:
Militiae laetus munia linquo meae.
Laetitiae sed, Christe, meae fons unicus es tu.

Par-

Parco adſcribere cetera. Sunt enim plures verſus, quos praeſtat ſeparatim abs te legi. Etſi igitur ipſi ſic mortuo nihil mali, imo nihil non boni contigiſſe poteſt, ac gratulari potius debeamus ei, qui poſteaquam nepotes nepteſque complures numeraſſet, vitae iſtius miſeriis (quid enim eſt quo magis affluat?) ereptus, venturiſque malis praereptus eſt: tamen noſtra cauſa non poſſumus non dolere & angi. *Sunt lacrymae rerum, & mentem mortalia tangunt.*

Verum ego jam longus ſum, tibique moleſtus, quod nolim. Dabis veniam querulo dolori, qui ſic paulatim egeri videtur, dum communicatur cum aliis, quos affici συμπαθείᾳ quadam erga nos credimus: ut ego Te in me eſſe non credo, ſed certo ſcio. Talem enim tuae olim literae mihi repraeſentant. Quare iſtas querelas pluribus apud te non excuſabo, fretus incredibili tua humanitate, qua etiam amiculorum res abs te non alienas putare ſoles. Meus conſalaneus & amicus *Mich. Virdungus* Francus, opt. & eruditiſſ. juvenis, recens Tragoediam ſcripſit, *THRASEAM*, quam Tibi cogitat inſcribere: ut nuper conſilium hoc ſuum mihi aperuit. commendarem ipſum tibi more Romano, niſi probum & doctum os & pectus hominis, quod ex ipſo dramate aeſtimabis, ſatis ſe ipſum commendaturum eſſet. Itaque μήνυτρον ſaltem abs te promereri volui, ſi forte has literas prius accipias, quam ipſius *Virdungi*, qui in patriam Kittingam hinc abiit, inde ad te ſcripturus. Vale, Illuſtriſſime Domine, & me in tuis cultoribus & amiculis numerare perge. Altorfii XXVII. Auguſti CIↃ.IↃ.CII. Mortis paternae, vel potius meae de ipſa ſcientiae praeſagium, quaeſo, vide & perpende. Nocte illa, quae praeceſſit diem, quo Norimbergam allatae ſunt funeſtae literae affinium meorum, continentes infauſtum illum, quem dixi, nuntium, θεῖός μοι ἐνύπνιον ἦλθεν ὄνειρος, quo videbar mihi vehementem plagam a patre accipere, pugno ejus in ipſum occiput meum percuſſus. Itaque ſtatim in ipſa illa quiete inquieta prorupi in haec verba: Quid hoc novi eſt, mi Pater? Cur ita me caedis? Talia certe ῥαπίσματα a te pati non aſſuevi. Equidem hoc factum tuum tam inſolens in Calendario meo ad perpetuam memoriam annotabo. κᾆτα ἐγὼ ἐξεγρόμην (κατὰ τὴν παροιμίαν) ἔτι διαλεγόμενος τῷ πατρὶ, καὶ δὴ παλλομένης τῆς καρδίας ὡς εἰκὸς διαταραχθείσης. Vix interpoſito uno die accipio ex reipſa ἐξήγησιν ἤγουν ἑρμηνείαν ὀνειροκριτικὴν, qualem minime ſperabam. Quis neget, in his θεῖόν τι ineſſe τὸ τὰ πράγματα ἡμῶν ἐλαῦνον καὶ πρυτανεῦον; Haec etiam cum Clariſſ. viris D. *Franciſco Junio*, *B. Vulcanio*, *Merula*, & *P. Bertio*, familiari hîc olim meo, μετ᾽ ἀσπασμοῦ velim abs te communicari. Vale iterum atque iterum.

EPISTOLA XCII.

CUNRADUS RITTERSHUSIUS

Joſepho Scaligero S. P. D.

Leidam.

NArro tibi, Illuſtriſſime *Scaliger*, Theſaurum hac hieme reperi χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου καὶ λίθων τιμίων ἀντάξιον. Is qui ſit, paucis accipe. Iſidori Pe-

lusiotae epistolas nosti, ad 1213. Parisiis tribus libris editas Anno 1585. cum lat. Interpret. *Jac Billii.* Eas ego his proximis tribus mensibus ope MSC. cod. quem Bibliotheca Principis Bavariae suppeditavit, parario *M. Velsero*, non solum plurimis locis qua correxi, qua supplevi, verum etiam ipsis ccxxx. epistolis insignibus auxi, ex quibus facile quartus liber confici & recusis prioribus adjungi possit. Nunc in versione totus sum, quatenus aliae occupationes permittunt. Postea, vel etiam interea, de idoneo Typographo inquiram, ne diutius Ecclesia & respublica literaria careat iis fructibus, qui ex ejus operis lectione percipi poterunt uberrimi. Inscribitur id in dicto libro χειρογράφω, Ἑρμηνεία εἰς τὴν θείαν γραφήν. quam alibi harum ἀνεκδότων epistolarum κανόνα τῆς ἀληθείας appellat. Ejus ἑρμηνείας tum regulas sparsim tradit: tum exempla adfert illustria. Potest ne vero argumentum ullum esse nobilius aut utilius, in tot sectas praesertim scissa Ecclesia Christi, quae unitatis & concordiae vinculo adstringi debebat? Plurima quoque ad bonos & Christiana professione dignos mores facientia habet: nec pauca φιλόλογα: quae suo tempore in lucem proferam. Interea te rogatum volo, ut huic labori meo faveas aliquo Epigrammate, quo mirifice exornabitur opus. Velim etiam me facias certiorem, an uspiam alibi, praeterquam Parisiis, editas cognoveris Isidori Epistolas: & an alibi etiam manu exarati codicis copia esse possit. Non parcerem equidem vel sumptui vel labori, si plures alicubi indagare possim. Confeci quoque hac hieme paraphrasim hexametron Danielis historici & Prophetae eximii: quam alias videbis. A te expectamus Chronicon Eusebianum, aliaque majorum vigiliarum opera. *Heinsii* vestri virtuti & eruditioni majori, quam pro aetate & seculo, impense faveo. Deus illum superstitem & μακραίωνα esse velit, omnique felicitate accumulet. Ego mense Decembri natu maximum ex quatuor filium Deo reddidi, qui patrem, cui ἐπώνυμος erat, non multo post annum sequutus, me in his miseriis vitae reliquit. Ut igitur hujus mei maeroris gravissimi paulisper obliviscerer, tanto liberius in Isidoro & Daniele me occupavi his proximis mensibus. Bene vale. Noribergae in diversorio, cum huc excurrissem comite Collega Clariss. *Scip. Gentili*, ad cohonestandum funus amplissimi & meritissimi Senatoris & Scholarchae Norici Dn. *Antonii Geuderi.* XXI. Martii, MDCIV.

Respondet *Scaliger* Epist. CCXXI.

EPISTOLA XCIII.

CUNRADUS RITTERSHUSIUS

Josepho Scaligero S. D.

Leidam.

QUicquam ne vero sit, quod non tua causa libenter faciam, Vir Illustrissime, si vel minimo indicio intelligam, quid tibi a me gratum possit eveni-

nire? Itaque quam primum accepi tuas, quibus [1] Albategnium abs te requiri significas, ad fontes adii, & in urbem, ubi impressum esse dicis, me contuli, inquisitum de aliquo exemplari. Impressum quidem ibi nullum inveni; sed in bibliotheca Reipub. Latinum MSC. ostendit mihi Ornatissimus vir, praefectus ejus, & simul Syndicus Senatus, *Bernhardus Praetorius*, amicus meus integerrimus. Ex eo quaedam exscripsi, & his literis inclusi, ut inde videas, sit ne idem opus cum illo, quod tu expetis. Domum reversus apud alterum *Joan. Praetorium*, mathematum apud nos Professorem, optimum senem, vidi tandem impressum: cujus qualitatem & quantitatem (ut sic loquar) cognosces ex mea designatione inclusa. Nunc a te expecto, quid me hîc praeterea facere velis: an ut petam a *Praetorio* nostro, ut tibi suum codicem impressum concedat (quod equidem eum haud gravate facturum crediderim, praesertim si intelligat, editionem Albategnii a te forte renovandam, & alterius exemplaris copiam se habere, vel etiam suum recuperare post impressionem posse) an MSC. ex bibliotheca Norimbergensis R. P. expectes. Ego certe quicquid te cupere intellexero, & quicquid potero, faxo lubens. De *Schoppio*, qui jam se *Scioppium* vocat, quod scribis, non miror: nam ut meretrix semel quaestuariam illam artem professa non amplius turpiter, sed instituto suo convenienter facit, ita & hoc genus hominum, quod semel instituit maledicere bonis, atque etiam benefactoribus, hunc quaestum sibi putat ubertimum. Itaque nihil aliud a talibus expectemus. In amphitheatrum illud sceleris & infamiae hîc etiam nonnulla facta sunt Epigrammata, quae alias ad D. *Heynsium* mittam. Meas antehac non omnes tibi redditas esse, inde colligo, quod ad ζητησείδια mea de quibusdam Isidori Pelusiotae locis nihildum respondisti. neque enim tacuisses, opinor, si accepisses. Quare alias repetam, si id tibi non molestum fore cognovero. Editionem illam spero totam hoc instante demum mercatu nos visuros. Indidem & ego tuas expectabo, quibus de Albategnio rescribas. Vale, Illustrissime Scaliger, & meis studiis favere perge. Altorfii XXVII. Februari MDCVI.

P. S. Quaeso, quid tibi de rebus Brunswicensibus videtur, & de illa disceptatione civili controversiae ex judicio in campum & castra translata? O nos Christianos λόγῳ μὲν, ἔργῳ δ' οὐδαμῶς. Siccine nos servare ipsa salus poterit?

Jam haec scripseram, cum ad me pittacium mittit Dominus *Praetorius*, quod ut accepi, ita his includere volui.

In bibliotheca R. P. Norimbergensis extat Albategni Arabis liber MSC. Latin. in 4. forma oblonga, num: 53. Habet praefixam praefationem *Platonis Tiburtini*, quae sic incipit: (ab eadem etiam incipit impressum exemplar

1 Videtur *Scaliger* accepisse impressum exemplar *Praetorii*, nam auctoritate hujus scriptoris, quem vocat *Muhammeden Albateni Aractensem*, saepe in libris de emendatione temporum utitur; ut index docere potest. Vocabatur vero *Mohammet Ben Giaber*, *Ben Senan* oriundus ex urbe *Batan*, unde *Albategnius* a Latinis vocatus fuit. cognomine etiam dictus *Harrani*, ab urbe *Harran* Sabiensium, quorum etiam sacra, non Mahomethica professus est. Scripsit circa annum Christi 912. vid. *Herbelot* Biblioth. Orient. p. 293. & 616. Alter Arabs Muhamedes Alfraganus hunc Muhamedem saepe ad verbum descripsit, etsi eum non nominat, ut notavit *Jacob. Christmannus* ad Alfraganum pag. 5. & passim.

plar Domini *Joan. Praetorii*, de quo infra) *Inter universa liberalium artium studia, quae Graecos, quaeque etiam prius invenisse constat Aegyptios, quae stellarum scientiam profitetur disciplina, & est, & habetur jure princeps. Quod inconcussis demonstrationum rationibus asserere non gravaremur, nisi & a proposito longe recederet, & aput Philosophiae perfessores indubitata fide constaret.* &c.. Et mox pag. seq. *Hunc*, inquam *Albategni meo labore Deo propitiante transferendum, & Latinis auribus offerendum censui. In quo opere si qua forte difficultas lectorem offenderit, ne hanc extimet interpretis vitio accidisse, sed materiae gravitate. Est enim liber etiam in Arabico gravissimus, tum quia scientia subtilissima est, & rationes perplexae: tum quia in plerisque locis Geometricae demonstrationes ex industria subtrahuntur, tanquam negotio non rudibus, sed peritis instituto. Deum ergo scientiae auctorem adjutorem invoco.*

Praefationi haec subjiciuntur:

In nomine Domini incipit liber Machometi, filii Iebir, filii Crueni, qui vocatur Albategni in mūs (forte, *motibus*) *stellarum & in locis motuum earum, experimenti ratione conceptorum, in quo libri capitula continuantur.*

Primum est in libri prooemio &c. Et sic ordine cetera &c.

Capituli primi hoc est initium: *Machomenus Tinen filius Acharzavi, qui & Albategni dicitur, inquit: In cunctorum operum initiis omniumque rerum exordiis principatus & excellentia Dei laudi nomine, cujus exaltetur ac ipsius gloriae deputetur, & ex suis sibi grates dignae beneficiis exhibeantur: ejus etiam cum prophetis nuntii, ut in ipso & cum ipso quieti sedem habeant, benedicantur. Rerum ergo creator omnium potens Deus velle proprio singula sapienter & benigne disponens, cujus scientia nunc* (forte, *munerum*) *Universitatis complectitur, quod nec eam caelestia seu terrestria latent occulta, laudibus honoretur.*

Cap. penult. ita incipit: *Quoddam ergo aeneum, vel lapideum, aut ligneum quadratum* &c. Desinit ita: *De compositione Altidade, per quam fiunt observationes.* Cap. ult. ita incipit: *Tres quidem planas regulas.* &c. Finitur ad hunc modum: *Simili quoque modo, si necesse fuerit, ut per eas altitudo lunae vel aliarum stellarum accipiatur, cum longitudinis arcus a cenit capitis de* 40 *minutis, reliquum erit altitudinis arcus.* Videntur autem hoc ipso exemplari usus aliquando fuisse Typothetae in typis describendo hoc opere. Id colligo ex numeris paginarum, quos in marginibus chartae stylo κεχαραγμένους deprehendi. Erat autem ultimus 89. Sed impressum exemplar nullum adhuc videre licuit mihi. Superiora Norimbergae in publ. Bibliotheca descripsi. Domum reversus petii a nostro Mathematico *Joanne Praetorio*, ut si quod Albategnii exemplar haberet impressum, communicaret mecum. ostendit suum codicem, qui in 4. forma ab *a.* incipiens, desinit in *y.* & 90. paginis constat: Quia vero initio deest una charta, in qua fuisse impressam dedicationem suspicor, non possum inde certo cognoscere locum, ubi sit editum illud exemplar: nisi quod typi videntur fuisse [2] *Joannis Petrei*, quondam typographi Norici. Accedit, quod etiam

2 Ita in Epitome Gesneriana docemur, & prodiisse A. 1537. nomen vero auctoris *Mahometis Aracensis.*

etiam in impresso numeri paginarum respondent illis, quos ad oram MSC. adnotatos supra dixi. Titulus in summo chartarum est.

Albàtegnius de Scientia Stellarum. Initio MSC. haec annotata reperi, quae & in Praetoriano exemplari totidem verbis adscripta vidi postea: *Albategnius observationes suas consideravit in civitate Aracta: cujus latitudo est 36. graduum & orientalior, quam Alexandria in 10. gradibus, quae sunt ⅔. unius horae: anno quidem Christi 883. currente.* Seqq. ad suum cod. annotarat *Joan. Praetorius*: *Longitudo Aractae 75¼. graduum. Albategnius Ptolemaeo posterior annis 743. ut ipse testatur fol. 80. 6. Copernicus vocat Albategnium Mahometum Aractensem.*

EPISTOLA XCIV.

CUNRADUS RITTERSHUSIUS

Josepho Scaligero S. P. D.

Leidam.

SUmmo honore & beneficio me affecisti, Illustrissime D. *Scaliger*, cum tuis Jambis Isidorum nostrum ornatiorem in manus hominum prodire voluisti. Ingratus autem & vivam & moriar, si non de referenda quodammodo gratia sedulo cogitem. Quî vero possim aliter te renumerari, quam hujus ipsius auctoris volumine novae editionis εἰς ἀντίδωρον ad te misso? Accipies igitur hoc a me, & boni consules, non quidem quod idoneum sit persolvendae gratiae, aut me ab illa obligatione, qua tibi obstrictus teneor, liberandi, sed tanquam pignus & monumentum grati ac memoris animi, qui sic erga te affectus est, ut quo plus jam debet, eo plura debere cupiat. Debebimus autem plus plusque vel hoc nomine, si Isidoro nostro aliquem in tua bibliotheca locum dederis, & aliquando eum inspexeris, meque de illis vel monueris vel etiam reprehenderis, quae in hac editione desiderabis. Hinc enim colligam, & gratum te habuisse hoc nostrum officium, nec omnia, quae ad Isidorum contulimus, improbasse, verum ea duntaxat, quae notaveris, quaeque ego ad nutum tuum corrigere paratus ero. De Albategnio, quae inquirere potui, jam pridem ad te perscripsi, & literas per *Gruterum*, sicut jusseras, curavi. Quid porro me facere in hac re velis, expecto. Scribo jam & D. *Heynsio*, cui mitto item unum exemplar Isidori, quod meo rogatu reponat in Academiae vestrae bibliothecam publicam. Si ipse forte absit, per *Bon. Vulcanium* V. Cl. id fieri velim. Cupio enim ibi quoque exstare publicum aliquod monumentum meae erga florentissimam Academiam observantiae.

Salvete Illustres animae, nobisque favere
Pergite. Sic vobis prospera quaeque precor.

Vale. Altorfii prid. Kal. Aprilis. MDCVI.

EPISTOLA XCV.

CUNRADUS RITTERSHUSIUS

Josepho Scaligero S. D.

Leidam.

QUidquamne vero sit, quod cum tibi, Illustrissime V. gratum fore intelligam, tua causa non velim? Libens igitur meritoque feci, quod tuis simul & *D. Heynsii* & *P. Scriverii* literis a me petitum est pridem, ut quae de catharmate illo, sive scelere, sive sterquilinio hominis, (a quo tam foede sumus delusi,) comperta habere potuimus, consignata complecterer Commentariolo quodam. Eum per Clarissimum *Gruterum* uti spero, recte accipies, cum epistola Collegae nostri *D. Gentilis*: Sero quidem, sed tempori tamen. Quae causa tantae morae, significavi *D. Heynsio*, purgandi nostri ergo. Nec repetam hîc, ne actum agam, cum ex relatu ipsius te putem cognoscere posse impedimenta legitima. Vestrum nunc erit, haec, quae ex fide dignis habemus, & partim ipsi observavimus, ita ad vestros usus, atque ad detegendum hominis, qua vilitatem, qua improbitatem, ut & ipse pudefiat publice, nec nobis ullum inde periculum creetur. Cogitandum enim, quorum consedemus arvis. Neque nobis in Germania media conceditur ea in scriptorum editione libertas, in ditione praesertim Norica, qua vos in Belgio fruimini. Cavebitis ergo modis omnibus, ne nobis fraudi sit officium nostrum, & ut non tantum non profiteamini unde haec, quae perscribimus ad vos, nacti fueritis, verum etiam strenue dissimuletis: quod fiet, si & styli nostri simplicitatem, quam dissimulare non facile possum, immutetis, auctoresve nos nullibi laudetis. Sed quid ego haec tam multis tamque sollicite? cum meminerim promissorum vestrorum de indemnitate illis praestanda, quibus merito fidem habemus. Utinam illum videamus diem, cum prodibunt illa scripta, quibus hominem tractabitis ex merito. quamquam quî hoc potest? Si enim ex merito suo tractaretur, jam corvos pasceret, qui nunc est iin vicinia nostra in Comitiis. Ibi enim esse heri ad me Ratisbonâ perscripsit vetus amicus. τοῖα νῦν τὰ ἐπίχειρα καὶ ἆθλα τῆς ἐπηρείας καὶ φιλολοιδορίας ἐσχάτης τε καὶ ἀναισχυντοτάτης. Φεῦ τῆς βιοπονηρίας; καὶ φεῦ πάλιν! Vale, Vir Illustrissime, & nos favore tuo dignare perge, vel tuae constantiae, si non nostri meriti causa. Altorfii die XI. Januarii. Anno MDCVIII.

EPISTOLA XCVI.

FRID. TAUBMANUS

Josepho Scaligero S. D.

Leidam.

COnstitueram, Illustrissime Scaliger, per hanc viam, quam in litteris eo perferundis unicam scribis, mercatum Francofurtensem, copiosissimas, qua-

quales vix alias unquam, ad Te mittere: & una ſpecimen Commentarii Plautini, Truculentum tuam; quidni enim tuam appellem, quam majore ex parte a mendis vindicaſti? ſed cum jam calamus in manu eſſet, & mens tota in Scaligero; negotium ab Academia ſubitum, grave, & cui expediendo juratus abſentiam meam Rectori nullo poteram excuſare modo, ſed nec protollere. Quid facerem? occaſionem tam praeſentem amittere poene religio fuit. arripio itaque chartam, & haec vides, Illuſtriſſime Scaliger, in ipſo aeſtu negotii (quod quidem e Belgio nonnulli tumultuantes, alioqui mihi valde amici, & quibuſcum crebros de te ſermones habere ſoleo, concitaſſe arguuntur) in ipſis ſubſelliis judicii tibi, imo mihi & Plauto ſuffuror. Scito, Illuſtriſſime Scaliger, me tuas recte accepiſſe, luculentum ſtudiorum meorum praemium. & quae in iſtis, ita a me haberi, ut ſolent & debent omnia, quae a *Scaligeris*. Etiam de Fragmentis Plauti recte mones, ſed quis ea mihi ſuppeditabit, omnique ex parte perpurgata? nam ut iſta retineam, quae doctiſſimus *Camerarius* & poſt hunc *Lambinus* ad calcem ſui Commentarii adjecerunt, neſcio ſane an *Scaligeris*, *Douziſque* & *Lipſiis* operam meam tali farragine probare poſſim. quando & ipſe deprehendi, non pauca ſparſim latitare in auctoribus, quae ad illam congeriem & lucem nondum ſunt protracta. Per decimam Muſam Plautum te obteſtor, mi Scaliger, ea vel abs te, vel a *Douzis* vel a *Lipſio* mihi impetres. nam praeter eos nemo eſt, opinor, qui illa cum judicio ſelegerit; ſed & notis illuſtraverit. Jam quid faciendum iſto procemio? Non credo in Europa eſſe, qui me id doceat, extra te unum. idque mihi perſuadeo non tam ex ingenii tui divinitate, quam ex libro illo de Emendatione temporum tuo, quem hiſce diebus ab amiciſſimo, & poene mihi domeſtico, *Tychone Brahe* utendum habui: in quo te ſpecimen edidiſſe vidimus. Obiter de *Tychone*: is menſes jam quaſi quinque nobiſcum Wirtebergae cum tota familia degit, exſpectans ſententiam Caeſaris. ſed quid eum exſpectare dico, qui nudius tertius litteris Imperatoris Pragam evocatus eſt: & haec cauſa, cur hac vice litteris te (quem maximi ſemper in ſermonibus noſtris facere ſolet) non compellet, quod alioquin facere mecum per hanc viam plane fuit animatus. eſt enim in rebus ſuis ordinandis & compilandis occupatiſſimus. Jam quis eſt ille *Ivo Villiomarus*? multa ſunt ab eo (ſi quid ego judico) divina, & vel Scaligero digna. quaeſo te, ſi quid praeter illa in *Titium* vulgavit, rationem me doce, quî ejus fiam particeps. Et quis ille praeclarae expectationis adoleſcens *Meurſius*, quem primum noſſe coepi ab Arnobio; eundemque tibi, o hominem felicibus familiarem? Etiam ad nobiliſſimos *Douzas* illos cogitabam litteras, quos mitterem ad *Lipſium*: verum hae turbae nimium intempeſtive intervenientes turbarunt mihi omne conſilium. Valeas Illuſtriſſime Scaliger, & *Douzas*, *Lipſium*, *Meurſium* meis verbis (ſi vobis ego tanti) ſalvere jubeas. ſi Melodaeſia mea, quae anno Lipſiae publicata eſt, coelum in Belgio aciemque oculorum veſtrorum ferre poſſet, optare auſim, eam haberetis. ſed nec Bibliopolae veſtrates hoc plumbo naves ſuas onerant. Valete iterum, divine Scaliger, & re-

reſponſurae plectra movete Lyrae. Wittebergae in loco conſiſtorii. Tuae Illuſtriſſimae dignitatis Devotiſſimus.

Reſponſio videtur ad Scaligeri Epiſtolam CCCCXXXVI. quae x. Kal. Sept. CIↃ IↃXCV. ſcripta.

EPISTOLA XCVII.

FRID. TAUBMANUS

Joſepho Scaligero S. D.

Leidam.

QUod ſi altera illa mercatorum Francofurtenſium via non ſucceſſit, divine Scaliger, Orbis terrarum doctor, fortaſſe hac ſuccedet, ad Te ut literae meae perferantur, quas ex his oris emitto jam tertias. Earum nullas tibi redditas vel hinc conjecturam capio, quod nihil hactenus reſponderis. Nec eſt, quod quis dicat, qui ambos novit; Scaliger tibi? Mihi, inquam: aut ſummi Viri ſumma humanitas, quae mihi privatim toties praedicatur, quamque publice ad alios depraedico, nulla ea de re praeſertim ad litteras pertinente, in quibus ille nobis Oraculum. Atque ut multa verba compendifaciam, divine Scaliger; ſumma deperditarum (in talium cenſu eos habeo) fuit; Me Plautum veſtrum juventuti noſtrae explicare, idque Wittebergae, ubi meri (ut Philoſophili iſti loquuntur) *Reales.* quod ante me nemo fecit, (cauſſam, tu divine, divinato) ne magnus quidem ille decimae hujus Muſae ſoſpitator *Camerarius*, civis meus. Me item Herculem, hoc eſt, Scaligerum aliquem invocare. Me pro his litteris, quique eaſdem docti, valde ad frigidum hunc Septemtrionem laborare; ſaepe ingemiſcere; ſaepe illud mecum tacite ruminari; *Nimis vellem habere perticam*: Me denique, ex quo coepi omnium Commentarios Plautinos cogitare: atque ex omnibus, qui aliquid in Plautum contulerunt, colligere (quod Nobiliſſimus omnium ille *Douza*, quem etiam ſaepe compello, ante annos x. promiſit, quodque hactenus fruſtra, magno rei literariae malo, hîc exſpectamus) retentis, quam fieri poteſt, cujuſque autoris verbis: atque ad hoc opus Tuam & *Douzae* operam & conſilium implorare, quae utraque etiamnum ab utroque flagito; & quae *J. Gruterus* noſter ultro mihi obtulit. Vale & Salve, divine Scaliger, cum tuo *Douza*, atque utinam *Douzis*! Wittebergae Sax. Id. Majis a. d. 1598. Mi divine Scaliger, mi Douza, quos toties e cathedra publice compello, me quaeſo vos, vel privatim tribus verbis dignamini. Quod ubi apud vos obtinuero, fructum omnium ſtudiorum me conſecutum putabo uberrimum. Verſor jam in Trinumo.

EPISTOLA XCVIII.

FRID. TAUBMANUS

Josepho Scaligero S. D.

Leidam.

EXhaustus sum, magne Scaliger, literas scribendo, atque intra breve tempus. Tamen cum dator harum, *Casp. Bartholinus* Danus, Academiae nostrae alumnus, adolescens pro aetatis modo, & ut nostratium sunt ingenia, apprime versatus in Philosophia, iter ad vos meditaretur, meque rogaret, vel tribus verbis aditum sibi ad te pararem; ut Scaligerum semel oculis posset intueri, quem me interprete toties animo vidisset: qui, quaeso, affectum tam honestum adolescentiae non amarem? non juvarem? Facio certe, magne Scaliger. Nec tibi molestum erit venerabile illud os tuum nostris ostendere, *dum superes & vescaris aura.* O me infelicem, cui idem non licet, quod me indice discipulis nostris! Abeant tamen (non invideo) salveant, & fruantur Scaligero praesente praesentes. ego absentes venerabor; Te inquam, & Patrem tuum, qui quidem mihi die abhinc octavo publice in Academia dicenti aliquot pagellas unus favebat cum faventia & applausu meliorum ex omni auditorio. Vale, divine Scaliger, cujus litteras quotidie exspecto a Bibliopolis Francofurto. Wirtebergae xv. Aprilis, anno Christiano CIϽIϽCVI.

Respondet Scaliger Ep. ccccxxxv. ubi male *Partholinus* pro *Bartholino* legitur.

EPISTOLA XCIX.

FRID. TAUBMANUS

Josepho Scaligero S. D.

Leidam.

ETsi haec via Francofurtensis expeditissima est litteris eo mittendis, merito tamen dubitavi, utrum tibi, Illustrissime Scaliger, molestus etiam esse debeam, quem scio ex omni Orbe litterato certatim adiri, & in feriis istis, quae posteritati laboras, saepius turbari. Ausus sum tamen denuo ad Te scribere: cum, quod nudius tertius demum tuas a Dano illo accepi; (tamdiu in patria substitit. Illas enim ad *Calvisium* comiti, recta huc proficiscenti, commisit: quas & recte *Lipsiam* curavi.) quod significare debui, & gratias simul agere pro honore mihi habito, (nam qui aliter interpretor?) tum, quia ita jussit fortissimus Vir & Urbi Elect. Dresdae Praefectus, *Barthol. Brand* Hannoveran. Saxo: Cum quo multa de Te, Illustrissime Scaliger, locuti: optima omnia (ut tua sunt) & auditu mihi jucundissima. Tuo etiam numini inter mensas libavimus vitro illo, quo se abs te donatum ajebat, contra aurum sibi caro, atque insignibus etiam tuis, insignito, Jussit is te, ut & uxorcula, plenissimo affe-

ctu ſalutare, ut primum ſe daret occaſio: quae quidem nunc dari videbatur. Sed cum, ut fieri ſolet, aliud ex alio naſceretur, quaeſitum etiam inter nos fuit, unde Inſignia gentis Scaligerae, domui Sax. inſerta. Nam ubicunque (ut & Wittebergae in templo Arcis Academico) baſilica aliqua Inſignium Saxonicorum pictura cum caelatura viſitur, inibi & Scaligerorum, ordine XIVtum apparet. Ubi ſcilicet duo canes per ſcalas adſcenſum moliuntur. Moliti ſumus aliquid, ſed emoliri non valuimus. quaeſo nos juva. Et vel ob hanc unam cauſſam reſponderi abs te velim primâ occaſione. Nam & alumni noſtri, nominis tui amantes ſaepicule idem quaerere mihi viſi: atque in vicino Marchionatu Berlini Scaligerorum Inſignia ante ccc. annos ſculpta exſtant in baſilica. Doce docendum: ut ipſe porro meos poſſim. Plautina editio, quam denuo ad ver proximum, Deo volente, ſuſcipiemus, doce quaeſo quomodo fieri a me aut typographo poſſit melior: ut & noſtris ingeniis probari & noſtrae juventuti (ſcis quali) utile eſſe poſſit. Atque ad hujus quidem captum ego potiſſimum mea illa accommodare debui; non ad veſtratium, quibus mea nihil opus opera. Wittebergae doceo, non Lugduni: quod vos etiam atque etiam attendetis. Sed Fragmenta, quaeſo Te, Incomparabilis Heros, tandem fac ſint meliora & clariora; vel tua cauſſa, cui Plautus a me inſcriptus. immo indiculum hoc da. res eſt tridui aut quatridui: Vel certe optionem tibi ſume alium, qui tuo arbitratu rem iſtam curet. Habes ibi *Heynſios*, habes *Meurſios*, habes *Grotios*, Quis horum omnium tam duram frontem habeat, qui jubenti Scaligero non libenter pareat? Diſſertatiunculam novam mitto, in qua ex profeſſo id agere videri poteram, qui amorem Scaligeri nominis juventuti imprimerem. Quo facto faciliores in omnibus bonis artibus noſtros habebimus. Vale, magne Scaliger, & mihi fave, qui te veneror. Wirtebergae XXIX. Aug. anni CIƆ IƆ CVI.

EPISTOLA C.

[1] JOANNIS PISTORII

Memoriale pro negotio apud D. Franciſcum Raphalengium Typographum expediendo.

NUper in excuſſione Bibliothecae antiquiſſimae inter libros ſemicorruptos inveni membranaceum librum chartarum nonaginta octo, in forma quarta vel minoris folii, in quo erant perpetuae notae, aſcriptis verbis, quae per notas ſignificantur. Miratus libri antiquitatem & notarum imagines, cum titulum quaererem, inveni a fronte majuſculis literis aſcriptum. *Auxiliante Domino incipiunt Notae Senecae feliciter Amen.* Et paulo inferius: *liber Notarum Senecae Magiſtri.* Veniebat ſtatim in mentem, eſſe nonnullos authores, qui ejuſ-

1 Hoc codice *Piſtorii* uſum ſe ſcribit *Gruterus* in initio notarum ad notas Tyronis & Senecae. de *Joanne Piſtorio Nidano*, antea medico & Luterano, poſtea Papiſta, & ut hîc ſe vocat, SS. Theologia doctore protonotario Apoſtolico & praepoſito Sarburgenſi; vide *Verton.* de ſatyris, quae titulum *Anti*-gerunt. T. I. p. 22. 26.

ejuſmodi librum attribuerent Senecae. Itaque mecum beneficio Domini Bibliothecae ſumptum & domum perlatum coepi cum illis notis, quas in libro [2] D. *Vulcanii* de notis Lombardicis paulo ante me legiſſe recordabar, diligenter conſerre: ſtatimque deprehendi eſſe illum eumdem integrum librum, cujus fragmentum ex codice Argenteo deſumptum ad D. *Vulcanium* pervenit: Sed initium libri non a verbis, *ſuper inſuper*, inchoatum erat, ſed praeceſſerunt triginta octo notae aliae. Nec erant iſti barbariſmi (*capitulas* vel *capitulo*) interſcripti, ut recitat D. *Vulcanius* ex Anonymo: tamen nec capita ordine erant poſita, nec proba erat ſemper latinitas, ſic ut folio ſexto legerentur Verba ſequentia, *Explic. Cap. Primus Incip. cap.* II. & ſimilia.

Quod D. *Vulcanii* liber ſub finem reperiri aſcripſerat (*Puteoli Puteolanus, Neapolis Neapolitanus*) id in meo libro ante finem quidem erat: ſic tamen, ut triginta duae chartae adhuc inſequerentur aliarum notarum plenae. In calce voluminis erat. *In Chriſti nomine, auxiliante Domino, explicitae notae Senecae feliciter Amen*: Et paulo poſt *Explicit Commentaria* VI. *feliciter, Deo gratias, Amen.* Verum ſequebantur adhuc duae paginae, in quibus ſimiles notae erant nominum propriorum, veteris & novi Teſtamenti: & ſimiliter dierum per ſeptinianam intercurrentium: ut ultima nota eſſet dies Sabbathi.

Talem igitur librum nactus, Exiſtimavi nihil me ab officio alienum facere ſi D. *Raphelengio*, qui librum D. *Vulcanii* ſuperioribus nundinis publicaverat, ſignificarem, aſcripta ſimul ſalute & oblatis officiis: quo is ad D. *Vulcanium* cum eadem ſalute mea & officiorum oblatione referret, qui librum, cujus ille Tyronem Ciceronis libertum authorem facit, magno deſiderio in praefatione expetere videtur.

Sive vero ille, ſive D. *Raphelengius* excudendum putat, intercedam libenter ad Dominum libri, qui mihi ad paucos dies utendum eum dedit: nec ſpero futurum difficilem: Id igitur celerrime in charta publica notari & per D. *Quentelium* tradi D. *Raphelengio* volui. Actum Friburgi Briſgiae Idibus Septembris A°. 98.

2 Inſcribitur *commentariolus viri cujuſdam docti Anonymi in literas Gothicas*, & ſolet adjungi ſcriptoribus Gothicarum & Langobardicarum rerum A. 1618. licet quaedam exemplaria viderim, quae hoc commentariolo carent: p. 16. alter *commentariolus in Alphabetum Gothicum & notas Lombardicas* legitur, de quo hîc agitur.

EPISTOLA CI.

P. MOLINEUS

Joſepho Scaligero J. F. S.

Leidam.

SI me amas, vir ampliſſime, etiam accuſas: & offenderis noſtro ſilentio. Sed offenſio illa, ut eſt argumentum amoris, ita facile admittit excuſationem. Non habui, nec unde, nec quid, nec per quem ſcriberem: nam ex quo deſe-

ſerui functionem illam, in qua otioſus agebam & liber, haud ſcio equidem ubi fuerim, aut potius ubi non fuerim, tot me diſtraxerunt negotia, tot diſcurſationes exercuerunt. denique idem mihi videor pati, quod is, qui dormiens in navi multa coeli & maris tranquillitate ſubito oborta tempeſtate excitatur: Nec hoc quidem mihi accidit praeter expectationem, immo nec prater votum, nunquam enim defugiam ullum laborem, qui ullatenus ad Dei gloriam redundabit. Hoc unum doleo difficile mihi eſſe in vitae actu diſſipato & vago tenere curſum ſtudiorum, quae ego vel abundans otio aegre promovebam. Spero tamen vitam tranquilliorem, atque id nunc operam do, ut rebus meis conſtabilitis, & ducta uxore ſedem figam Lutetiae, & liberem animum bona parte curarum, quae me hactenus circunſteterant: Vix pedem poſueram Lutetiae, cum me reluctantem, & conſcium imbecillitatis, & feſſum diſcurſationum, omnium ſollicitationes, & preces eo perpulerunt, ut Regis ſororem proſequerer in Lotharingiam: feci, atque ibi Sophiſticis Jeſuitarum quaeſtionibus tentatus ſic diſceſſi; ut illis nihil inde accederet honoris incrementum, Dominae vero animus jam labaſcens in religione plurimum obfirmaretur: Sed de eo (ſpero,) ut primum otium dabitur, ſcriptum extabit: Revertens inde, in via inveni uxorem, moribus ingenuis, ſtirpe honeſta & nobili, forma etiam ſupereſt, nec deſunt fortunae: Haec tibi pro more noſtro, hoc eſt libere & familiariter: Mihi enim videor etiamnunc te coram affari, & frui dulci tua conſuetudine: quae mihi debuerat tantum afferre utilitatis. quantum peperit honoris, ſed obfuit partim innatus ſtupor, partim interpellendi metus: Ut ut ſit, plurimum me tibi debere ſemper profitebor, immo & gloriabor: Jactare ſe eo nomine, quod fueris Scaligeri diſcipulus & contubernalis, honeſta eſt ſuperbia. Nam quae tibi imprudenti excidunt, plura ſunt & meliora, quam nos ex aliorum ſcriptis extundimus, multa cura & commentatione. Caeterum ſi me preſenti uſus es nec ſatis commodo, nec ſatis grato, fac experimentum an habiturus ſis abſentem promptiorem ad exequenda imperata, & utere tuo jure: *Tompſonum* heri vidi ex Italia reverſum noviſſime. Et is quidem ſub Italo habitu, Anglum crepat, & cerviſiam bibit, & Criticus eſt: & circunfert aqualiculum ſolito amplius: amo hominem, & rideo. Nihil hîc propemodum rerum novarum: Locus cogendae Eccleſiae nobis aſſignatus eſt ad quintum ab urbe Lapidem, Corbeliam verſus, interea dum nobis de commodiore proſpicitur: hoſpes Eccleſiae eſt *Joſias Mercerus* affinis meus, tibi probe notus: qui fundum ibi poſſidet: In eo dudum ſumus, ut locum propiorem & commodiorem conſequamur; ſed parvo ſucceſſu: Quid acciderit D. *Servino* Regio advocato, proculdubio inaudiveris, ſed plenius explicabo, & planius: Agebat cauſidicus, cui nomen *Roberto*, cauſam Ducis Mercurii, atque inter ſermonem, ut fit, nominaturus Ducem, eum Principem appellavit: Ibi tum *Servinus* incitatus ſubito animi impetu, increpuit acriter cauſidicum, dicens neminem in Parlamento appellari Principem, niſi qui ſit Regii ſanguinis: Aderat ἀντιάνειρα illa Ducis uxor, quae ad iſta, ut par eſt, vehementer commota, dixit, Indignum eſſe, marito ſuo ab iſto homine eum hono-

rem

rem negari, quem rex ipse ei saepe detulisset: Nihil commotior ad haec *Servinus* consedit: Mulier impotens, domum reversa maritum probris & conviciis sic excitavit, ut de *Servino* occidendo cogitaret: Venit igitur stipatus multo satellitio ad *Servini* aedes: & pulsatis foribus dixit sibi esse quod *Servinum* vellet; nec cunctatus, ingressus est domum, & invenit *Servinum* ultro occurrentem; ac post foeda convitia, ensem, sed non totum, distrinxit: haesit enim aliquantulum, manum habens ad capulum, pendulus inter iram & metum. *Servinus* quidem libere, ut est ingenium hominis, respondit, non suum caput peti, sed Regis & Parlamenti dignitatem, quam non esset Dux impune violaturus: convitia vero refellere insuper habuit, & raptim recessit. Mercurius revertens, rumpebatur dolore & poenitentia, quod a caede hominis abstinuisset. Res ut innotuit Parlamento, jussus est Dux domo non excedere, donec ad praestitutam diem causam dixisset: Intercessit Rex, & indignationem quidem prae se tulit & promisit se ultorem, sed Parlamentum vetuit de causa cognoscere: rem esse cognitionis regiae, quandoquidem Dux Mercurius esset inter Pares Franciae: Existimo ego Ducem laturum id impune. *Servini* quidem nullo probro, in quo ἐλευθεροστομία ab omnibus laudatur, sed summo Parlamenti, cujus dignitas agitur: Salve, vir amplissime; & me ama: Lutetiae Nonis Quintilibus 1599. *Casabonus* expectatur; sed non ante autumnum.

EPISTOLA CII.

LEONARDUS GUTENSTEIN

Josepho Scaligero.

Leidam.

VAlde ego, si quisquam alius, viros eruditione nobiles, & fama sublimes amare & colere soleo; inter quos, Vir nobilitate illustris, Josephe Scaliger, primus es merito, quem tacito quodam animi sensu, diu est, quod admirer, & observem. Quoties ego ad vos aspiravi? sed, ut video; speravi tantum hactenus. Et forsan spe & opininione mea id serius fiet, ut ocellum illum Germaniae perlustrare queam; Votum meum respiciens aliquando Deus adjuvet. Morae vero impatiens ardentissimus adfectus, velut ignis longo tempore inclusus, vi magna & pectore erupit, qui liber cum hac tabella, sine verborum ambitu, dicam & cultu, ad te, Vir Illustris, jam abire festinat; Cui si bene cesserit haec audacia, multis me nominibus obstrictum profiteor nobili Viro *Joanni a Wouveren*, qui mirum quantum *Scaligeri* divinam eruditionem cum humanitate conjunctam hîc praedicet, ut multos in tui admirationem & amorem rapiat. Multum tibi deberi omnes Viri eruditi fatentur: sed plurimum, crede mihi, *Scaligero* debebit posteritas, si opus illud Inscriptionum tot novisantiquis auctum tandem in publicum prodire coeperit. Nimium lente procedere ex *Welsero* nuper intellexi. Urge, potis enim es, Vir Illustris, apud *Commelinos*, ne labor & diligentia quorundam in conferendis cum

MSS. Smetiano, & Metelliano, ac exſcribendis tot Inſcriptionibus pereat. Plura hac de re *Wouveren*. Interim opto obvenire occaſiunculam ſaltem, quae ſcintillas aliquot cultus mei apud te teſtari queat. Hoc eris, qua es humanitate, ſcio jam contentus. Salutem & obſequia mea, ſi placet, Nobiliſſimo Viro *Jano Douſae* meo nomine deferre ne graveris rogo. Vale, Vir Illuſtris. Properanter Romae a. d. 7. Februarii Anno ſal. rep. 1601.

Romae anno elapſo in vinea quadam ad portam Septimiam Cippi, aerulae tabulae marmoreae, integrae turmae militum repertae, ſed maximam partem comminutae, inter quas hae tres Inſcriptiones Germanae, multae vero Romanae elegantes. Plures apud me, ſed Romanae his elegantiores, quas ubi praelum fervere intellexero, ad *Gruterum* mittam. Adſcripſi has ideo, ut genti bellicoſae honorem & virtutem inſtando apud *Commelinos* adſerere, & conſervare libro illo Inſcriptionum edito alacrius pergas.

Adſcriptae erant tres inſcriptiones, quas a *Wouwerio* accepiſſe ſe *Gruterus* teſtatur DXXVIII. 5. DXXXII. 9. & DCCCCLXXV. 2. ad ultimum vero lapidem ex *Gutenſteinio* notatur, Annos XLV. vixiſſe Felicem legi.

EPISTOLA CIII.

STEPH. CLAVIGER

Joſepho Scaligero S. D.

Leidam.

LUſtrum jam tertium agitur, domine Illuſtris, cum notitia tui paullo plus quam extima nobis, haudquaquam ob meritum, illuxit; ut te alloqui & coram intueri fas eſſet. facerent ſuperi, ut per aetatis lubricum inſcitamque adhuc caliginem, tam eximium decus clare perſpicere non minus, quam admirari, potuiſſem. ſed enim tua ſingularis eruditio divinitati propior, neque ab aevo conſtanti, neque a ſenili experientia, niſi oblique cerni valeat. Ne vero diutius te perplexum teneam; ego ille ſum, quem olim tibi nobile admovit hoſpitium Cujacianae domus. ubi tu, Sol orbis litterati, fere annis redeuntibus quaſi feſta luce cum appareres, radii alicujus indulgentia me non defraudaſti. ſi quam enim tunc a Doctore principe inii gratiam, ei lingua & animis favere dignatus es. Ita ut modo *Janum Clavigerum*, poſt modo muſaeolum ambulans, Attico idiomate vocitares. at praeclara illa, opinor, ex parte ceciderunt, non etiam tui memoria. Imo neque viri illius magni, quem tu parentis loco ſuſpiciebas, quae tua eſt moderatio. utque ſit meis dictis aliqua fides: ecce tibi *Cujacii* vitam libello mediocri, parique ſtilo delineatam tantum non emiſimus; eamque inclytae genti utriuſque Germaniae certa ratione debitam: modo prius tua cenſura invaluerit. addituri Panegyricos & elegias cum aliquot Epigrammatis libello, ſi ita res ferat, ſingulari: quae ſane tuis ſolius auſpiciis prodire geſtiunt. nam quidam e noſtris proceribus ea quantivis eſſe precii, ſi fas, non abnuunt, mihique dicunt eo nomine blanditias. ſed non ego

ego illis temere credulus; quamvis agnoſcam iſtius phalerati generis non adeo multa hodie publicari. Quid plura, ne ſimplici vice inſaniret tuus paupertinus *Claviger*, ei cupido nata eſt editionis Claudiani, poëtae, vel teſte tuo incomparabili patre, maximi. quem nos olim cum Manuſcr. *J. Cujacii* V. C. contulimus, denuoque cum aliis probae notae codicibus iteravimus; cum annotationibus, tum explicatione recenſita. De iis omnibus tuum, vir maxime, conſilium expectabo, ſi prius ſignificare non graveris, an ea non illibenter viſurus ſis. Nobilis ac eruditus juvenis *Adrianus Manmakerus*, hoſpes meus, tuo Illuſtri nomine aedes meas perſonat, ego illi accinere, ille recinere non deſiſtit: deque hac ad te ſcribendi occaſione monuit; ut tamen ſubita, nec meditata, licuerit contexere. Dabis vero vel temeritati vel infantiae loquaci veniam; noſque in tuam clientelam ſuſcipies. Biturigis prid. Kal. Martias Anno 1601.

Stephanus Claverius vocatur in editione Claudiani, quam emiſit Pariſiis A. CIƆ IƆ CII. Illum, editorem Cujacianarum annotationum, ingenio & diligentia ipſius auctarum, & tanto patrono non indignum, vocat *Barthius* ad Stat. VI. Theb. 404. ſed diverſum de ejus in Perſium notis judicium profert ad eumdem Stat. V. Silv. I. 96. Ejus commentarium in Perſium ſe ignorare dicit *Crenius* de Furibus librariis pag. 61. ſed prodiit Pariſiis CIƆ IƆ CVII. cum *Bernardi Autumni* ſimul notis; vitam vero *Cujacii*, cujus hîc meminit, nondum ab eo editam fuiſſe reperire potui, cum illa a *Papirio Maſſonio* ſit conſcripta, quae & ante ejus opera legitur, & deinde a *Frid. Jac. Leickhero* cum aliis JCtorum vitis edita *Lipſiae* MDCLXXXVI. mortuum hunc *Claverium* eſſe A. 1622. dici ex *Longi* Bibl. Hiſt. Franciae p. 6462. ubi ejus librum *Floridorum* recenſet.

EPISTOLA CIV.

FRID. LINDENBRUCH

[1] *Joſepho Scaligero* S.

Leidam.

PErſuadere mihi non poſſum, Vir Nobiliſſime, culpam tuam eſſe litterarum tuarum deſiderium tam diu quod feram. ſaltim enim vel ad id reſpondiſſes, Gloſſarium te [2] *Joan. Monachi* accepiſſe, quod expetebas. Quidquid ſit, tamen ſiniſtri nil ſuſpicabor. ceterum quo amore litteras proſequar, jam pluſculis indiciis, doctis me probaſſe reor: quocirca cum te Euſebii chronicon edere amicorum relatu intellexerim, inſuper habere non potui, quin tibi ſignificarem, eſſe penes me Idacii chronicon MS. nec unquam hactenus editum, ſimilis fere farinae cum Proſpero, quamvis diverſas res narret. tum quoque Idacius Proſpero antiquior; quippe quem Sigebertus A°. Chriſti 490. vixiſſe refert. Iſtum ſi Euſebio adjicere velis, lubenter tranſmittam. uti & Marcell. Comitem, quem collatum cum MS. in quibuſdam locis auctiorem habeo. a te enim multo maxime cupio ut edantur, quam ab ullo alio, ne vel a me ipſo quidem. nam & Georgium quendam Epiſcopum habeo, qui chronologiam ab

 Jul.

1 Reſpondet ad hanc *Scaliger* Epiſt. CCXIII.

2 *Maximum* vocat *Scaliger*, quod MSS. in Bibliotheca Medicaea exſtare ait Cl. *Fabricius* Bibl. Graec. lib. V. cap. 40. pag. 52.

Jul. Caeſare ad Anaſtaſium uſque conſcripſit, & curate ſatis Coſſ. nomina cum ſuis titulis notavit. eum prioribus conjungere decreveram ac in publicum dare, ſed mutavi conſilium, tibi haec omnia, uti dixi, miſſurus ſi velis, qui unus atque unicus omnium eſt, quotquot ſunt mortalium, a quo ea recte edi poſſint. Leges Germaniae paratas habeo, & jam illas vidiſſes, ſi per typographum licuiſſet, qui neſcio quid cauſatur ac moram trahit, at ſi nimis tricari inceperit, Francofurtum eas mittere decrevi. Jupiter! ὡς ἀργαλέον πρᾶγμ' ἐστὶν παραφρονοῦν ἄνθρωπος! adeo verum verbum eſt, pro captu librariorum habent ſua fata libelli. Interim ut intercapedinis damnum reſarciam, Terentii fabulas forſan exhibiturus ſum cum Donati commentario (antiquiſſima mihi obtulit exemplaria *Fr. Pithoeus*, & item alterum ex bibliotheca Regia habeo bonae notae) & Eugraphio multo ampliore, quam olim *Faërnus* quaedam illius ediderat. Quod te caelare nolui. ſi quid amplius in tuam gratiam poſſim, hominis plane tibi addicti, quaeſo ne parcas. Vale, Lutetiae VII. Kal. Septemb. A°. Chriſti CIↃ.IↃCI.

EPISTOLA CV.

FRID. LINDENBRUCH

[1] *Joſepho Scaligero S.*

Leidam.

NE verbis me munificentiorem, quam factis reabſe experiare, en tibi chronologos, quos promiſi. aude credere, vir amiciſſime, non tu illos avidius deſideras, quam a me libenter mittuntur: nec enim commodum ullum commodis antepono publicis: imo iſthoc ſidere natum me arbitror, vel damno meo Muſis ut inſerviam. Quod ſi ſeculum hoc benefactis gratiam referre vellet, abunde famae meae conſultum eſſet. nunc cum multum laboris atque impenſae inſumſerim his ſtudiis, quid aliud, quam caballus in clivo operam me luſiſſe dicar? hoc ſcilicet praemii auferens, calumniantis linguae flagello ut verberer. *Wouwerium* iſtum ἀλαζονοχαυνοφλύαρον, ut credo, fruſtra exſpectas. nam a Papa captus tenetur, puta catenis aureis. Plane quippe in [2] Romanum nomen ſacramentum juravit uri, vinciri, verberari, atque inde ſtipendium habet. Vides quorſum hominem adegerit ſupercilium altius & τυφομανία Ego hanc hyemem in Gallia commorabor, & partem aeſtatis quoque, deinde in Hiſpaniam cogito, ut & illius gentis mores & linguam addiſcam. De Donato Terentii quod miraris, noli quaeſo, ſic capiendi erant hi librarii. alioquin annus fuiſſet, antequam manum operi adhibuiſſet. nunc ſecunda fabula pene peracta. Leges Germaniae, ſi deſiderarem, jam equidem hic ederentur, ſed non multum urgeo. & reſervabuntur fortaſſis an donec Auguſtam Vin-

1 Reſponſio eſt ad *Scaligeri* CCXIII.

2 De hoc nihil reperi in ejus vitae ſcriptoribus, *Witte* Memor. Philos. dec. I. 9. & *Claramont.* part. II. 17. ſed tamen *Vulcanius* idem ſcribit *Cantero* in Sylloge *Matthaei* Ep. XI. ipſe vero Epiſtola ad *Baudium* ſcripta negavit, ſe ejuraſſe ſacra Lutherana. vide *Baylii* Lex. T. IV. pag. 2880.

Vindelicorum veniam, quî ſic commodius Imp. Caeſari exhiberi poſſint. Interim vero, quod tu de Euſebio ſcribis, ex mora meliores evadent. Nam a *Daniele* Marculfi formulas integras habeo, & alibi alias nactus, quas omnes (adhibito tamen judicio) in calce exhibebo. quae cura non exigui laboris & faſtidii. ſed quid? ita ita me ὡμεῖς ἐν νόμοις δεῖ προλοδάμνειν. A te vero peto ad excerpta Donati mature ut reſpondeas. Dn. *Buzenvallium* exlegatum Regium jam ſalutaveram, cui has tradidi, ut voluiſti. nec ego quenquam invenire potui, qui rectius curaret. Deſcripſi Idacium ex vetuſto MS. *Fr. Pithoei*, ut & Victorem. Georgius vero ineptire mihi ſaepiuſcule viſus eſt, ideoque hîc bonas horas male collocare nolui. ecce tamen & illius quaedam. Marcellinum non mitto, ſed variantes tantum lectiones, & ſi quid amplius erat. verebar enim ne latorem nimis onerarem. tamen & iſtum ſi deſideras, habebis. Secutus ſum editionem Pariſin. Wecheli. Inaudivi *Onuphrii Panvinii* meliorem eſſe. Ea ante quinquennium Heidelbergae prodiit, cum illius faſtis. tu videbis. Proſperi Chronicon quod *Pithoeus* edidit, collatum tibi olim dedi. ſed ſi recte memini, *Pontani* incuria periit. reſarciri ergo hoc damnum poteſt, ſi a *Raphelengio* inquiras, cuinam libri iſti MSS. inaurati divenditi ſint, quos tum temporis habebat. nam inter illos erat & Euſebius & Proſper, uno volumine. Ego ſi quid amplius poſſum, me vide, ſedulo & curate agetur. nec quidquam eſt, quod tua cauſa non velim, qui te ſincere atque animitus ubivis locorum colui & colo. hoc ſolum redhoſtimentum petens, me ſemper, quod facis, unice ames. Vale. Lutetiae Pariſior. Nonis Januarii A°. Chriſti CIↃ IↃ CII.

Fr. Pithoeus Palladii libr. de architectura editurus eſt; & *Bulengerius* ex illius bibliotheca Panegyricos veteres. Nil opus Idacium & reliquos tranſcribas. nam exemplar mihi ſervavi. Significes rogo Euſebius tuus quando prodibit. Et me doceas quid ſit in Diodor. Eclog. 22. p. 323. ubi de Pruſia agitur. πίλεον ἔχων λευκὸν, ἔπι Φορῶν τηβένναν καὶ [3] κάντιλον.

3 Adſcripſerat margini *Scaliger*, Μάντιλον.

EPISTOLA CVI.

FRID. LINDENBRUCH

Joſepho Scaligero S.

Leidam.

RUpi tandem ſilentium, quod continuare decreveram aliquamdiu, qui labore te levarem ad meas reſpondendi: ſed rupi, inquam, cauſa amicorum, qui id a me poſtularunt. Clariſſimi illi ſunt, & in regis aula fide ac meritis honorati. Scilicet Epiſtola huc perlata fuit, an hîc potius edita, ad te anno miſſa: ejus autor cum multis in Papam ac Romanam curiam debacchetur, ſcire expetunt boni illi viri, & veritatis avidi, γνήσιον ne hoc ſcriptum ſit, an ὑποβολιμαῖον non certe a te, ſed tui nominis praetextu, ut major illi autoritas fideſque concilietur. Rem igitur mihi illiſque gratiſſimam feceris,

si scrupulum hunc nobis exemeris, ad quem multi nunc subsistunt. Atque ut melius intelligere possis quid sit, ecce tibi exemplar. Hoc primum: dein, Statius meus denuo edetur, sed sine commento: ideoque si me amas, juva me tuo judicio, & quid de nomine illo *Surculo* sentias edoce. Ego sane in quibusdam MSS. libb. Hieronymi, non *Surculum* scriptum repperi, sed *Ursulum*. quod tamen ut ad nostrum hunc Papinium referatur nunc vix, imo nullus credo. Et verius puto, ut *Statius Papinius* solummodo dicatur: praesertim cum a nemine antiquorum illo altero nuncupetur, hoc vero non semel. Hieronymum tuum avide expectamus; at quando tandem, in tua manu situm est. Vale Lutetiae Parisiorum. VI. Eid. Octobris A°. Christi M. IↃ. CIII.

Litterae tuae ad me *Casaubono* nostro tradantur velim, is recte curabit.

Respondet ad hanc *Scal.* CCXIX.

EPISTOLA CVII.

FRID. LINDENBROGIUS

Josepho Scaligero S.

Leidam.

OCcupatiorem solito fuisse te, cum ad postremas meas responderes, ex ipso charactere litterarum tuarum animadverti: nam & festinanti manu erat exaratus, nec quidquam ad ea, quae petebam. Itaque denuo tibi aurem vello, ut quod commodo tuo fiet, curate de singulis moneas: praesertim vero de *Curiaribus*. Panegyricum illius nostri cum latrante nomine jam legi; ideoque nil opus est, ut tuum exemplar mittas. Statius meus adhuc stat. Ego sane apud multos verum reperio, quod antiqui de tua hac natione dixerunt, ridendo eam fidem frangere. Hinc factum, nondum poëtae illius secundam editionem prodiisse. Leges Germaniae Populorum paratas habeo, testisque mihi ejus rei esse poterit, qui tibi has tradit, Vir Nobilissimus *A. de Bibran*, quem quaeso eo favore, quo me omnesque bene natos soles, excipias. Meretur hoc virtus illius & eruditio non vulgaris: Quem ipsa sese melius conferendo exeret; nec me curione indigebit. Vale. Lutetiae Parisiorum XI. Kal. Septemb. A°. CIↃIↃCIV. Novel. 146. c. 1. ἀρχιφερεκῖται. Edict. 4. τερποδέλματων. Edict. 13. καλανδικῶν. *Curiales.*

EPISTOLA CVIII.

P. LABBAEUS

[1] *Josepho Scaligero Jul. Caesaris F.* S. P. D.

CUm priore littera, Vir Illustrissime, ad Cantabrigiam & Oxonium nos profectos intellexeris, quid in utraque viderimus, hac tibi significandum sa-

1 Respondet *Scaliger* Epist. CCCXVIII.

ſatis mihi officii mei ratio perſuaſit, quod etſi tua lectione revera indignum, ab officio tamen meo non alienum ſciens, calamum cohibere nec potui, nec debui. Cantabrigiam igitur appuli, dominum *Thomſonem*, virum tui amantiſſimum, convenimus, quem nobiſcum deambulantem febris ex improviſo invaſit, eaque per quindecim dies, non absque damno noſtro, detentus fuit, paulo ſiquidem tardius bibliothecas illorum inſpeximus, quas certe, praeter opinionem non ita inſtructas vidimus, pleroſque ſiquidem libros manuſcriptos falſo inſcripſit author Catalogi. exempli cauſa licebit hunc adducere, Viaticum Conſtantini, quem (magno labore repertum) ſic inſcribi vidimus, *Breviarium Conſtantini aliter dictus viaticus, quia ſecum ſemper hunc librum ferret.* in quo plane omnia monachalia erant. In collegio Trinitatis, Philonem Judaeum Graece manuſcriptum vidimus, cujus collationem ſuſcepit *Richardus Montacutius* ſtudioſus in collegio regali, a quo, ſecundum promiſſa ipſius, ſpero nos accepturos: Praeterea Domini *Thomſonis* caeteris inſtructiorem per otium videre nobis licuit, qui praeterquam quod ad plurimos libros, varias lectiones ex MSS. Italiae habeat, Procli praeterea juſtum volumen adhuc ineditum aſſervat, cum pluribus aliis MSS. ſed non tanti momenti. Viſis ita Cantabrigienſium collegiis atque comitiis, ad Oxonienſes absque mora properamus, quorum ut ingenue dicam, magnificentiora collegia nec non inſtructiores vidimus bibliothecas, quippe tam Latinorum quam Graecorum Manuſcriptorum copia, eaque permagna refertas: quos ita ſtricte, imo turpiter, pulvere undequaque obſitos, aſſervant, & occultant, ut perire, quam in uſum publicum redigi ſatius habeant: quod enim Cantabrigienſes plane ac plene nobis conceſſerant, manuſcriptorum videlicet exportationem, illi plane negaverunt; quod cum rude atque aliquo modo inhumanum nobis videretur, a collatione Julii Pollucis MSS. chartacei deſtitimus, quem per diem unum in bibliotheca [2] collegii Sancti Joannis contuleramus: *Doxapatris* libros duos ineditos in Hermogenem de inventione, in collegio Magdalenenſi vidimus, quos quidam ipſius collegii ſocius deſcribi ſe curaturum, poſteaque ad nos, ut typis mandari curemus, miſſurum, affirmavit, quod an facturus ſit, intra paucos menſes, uti ſpero, videbimus. Poſt haec Londinum reverſi, ubi per ſeptimanam, videndae Reginae aliarumque rerum gratia, haeſimus, ſalutato prius Clariſſimo legato, Domino *Boiſſizio*, optime de nobis merito, in Galliam reditum meditati ſumus, deoque favente Lutetiam ſuperiori menſe appulimus; ubi dominum *Thuanum*, *Caſaubonum*, *Rigaltium*, caeteroſque tui amantiſſimos convenimus, illiſque litteras tuas tradidimus, praeterquam Domino *Gillotio*, qui jam per aliquot menſes abfuit: Catonem tuum, quem omnes, qui viderunt, admirati ſunt, *Ambroſio Drovard* his diebus dedimus, qui ut excudatur per *Fridericum Morellum*, in quarto, brevi curaturus eſt. Libros Hebraicos, quos adhuc reperire potuimus, duos ad te mittimus, nobis, ut verum fateor, non ita no-

2 In Catalogo MSS. collegii S. Joannis Baptiſtae non invenio Pollucem MS. ſed in corporis Chriſti pag. 50. n. 1542.

3 Vid. Catalog. MSS. Britanniae Tom. I. part. II. pag. 71.

notos, tamen in pergameno excusum, partem esse Talmud existimamus, alterum, quem ex *Genebrardi* biblioteca fuisse intelleximus, plane non novimus, tu ipse videbis, atque si in eis quidpiam boni, eodem animo quo ad te mittuntur excipies. Ad linguas quod attineat, praeterea nihil vidimus, nisi tractatum Malaicae linguae a Generoso Anglo in India confectum, quam linguam Indicis populis tanto in praetio esse affirmat, quanto Gallica sit Teutonibus, quo in tractatu, primum litteras Malaicas ad vivum depinxit, postea nomen Regis, & officiariorum eorumque numerum, cum dictionariolo, ad mercaturam spectante, eaque Anglico sermone e regione apposuit: quem cum a quodam Consiliario reginae Angliae, viro omnium curiosissimo, describendum mutuo acceperimus, nos tibi transcribemus ac prima occasione transmittemus. Interim Deum Opt. Max. a quo, & in quo omnino nostra salus: ut te salvum diu ac incolumem conservet, ac foveat, orabo. Vale, ac nos tibi devinctissimos, in numerum tuorum habe: Lutetiae Parisiorum, die mensis Septembris 12. Anno 1601.

EPISTOLA CIX.

P. LABBAEUS

JC. F. Josepho Scaligero S. D.

Leidam.

UTinam ingenii tui merita nota mihi minus essent (Vir Illustrissime) aut facultas quidpiam ipsis dignum offerendi suppeteret, tunc ex laetitia animi tui exultaret noster, nec ingratitudinis labe veluti perpetua notatus ipse sibi videretur. In urbe praestantissima totius Europae degentibus, mundi totius veluti epitome, quis crederet nihil singulare occurrere, quod viri perquam singularis doctrinae mentem, laboribus nec non vigiliis fessam, recreare, ac quodammodo reficere possit? Quin singularia multa scriniis semidoctorum quorundam inclusa jaceant, nemo sanae mentis negabit unquam, officinis vero Bibliopolarum contineri negare possumus, qui multoties ipsarum volumina pervolverimus. Dominus *de Laet*, qui ante mensem huc pervenit, multos libros comparavit, quos intra paucos menses, uti spero, videre poteris, eos siquidem recta in Angliam misit, quibuscum accipies, quos a Dom. *Puteanis* te optare didicimus. Nuperrime colloquendo cum Domino *Marescaldo* nostrate, hac in curia consiliario regio, certi facti sumus Dom. *Petavium* misisse antiquum suum exemplar manuscriptum chronici Eusebii ad Episcopum *de Basas*, Burdigali, Quam rem scire, interesse tua visum mihi est, ut inde levitatem hujus, illius vero ineptam pertinaciam intelligeres. Vestram editionem quanto cum desiderio expectent omnes vix credi potest. Quod ad me, agrestis ac insolita mihi barbaries illa forensis caninaeque facundiae, summa ac vehementiori cum aviditate ut eam efflagitem, facit. Neque revera tamdiu animus chronologiae cognitionis rudis existeret, si aliquis ordo legendi authores ad

ad intelligentiam magnificae iſtius ſcientiae conducentes notus mihi fuiſſet, quem ut a notis tuis ad Euſebium exſpecto, ſic tandiu a propoſito ſtudio quieſcere, atque deſiderium iſtud lenire in animum meum induxi. Memini enim, & recte ni fallit animus, multoties mentionem a te nobis factam Introductionis cujuſdam ad chronologiae cognitionem, quam ad initium notarum tuarum eſſes collocaturus. Non injucundum forte erit, Vir humaniſſime, ſi deſiderium Domini *Bes*, mercatoris papiropolae tibi aperuero, cujus parentes, ni fallor, notiſſimi tibi fuere: is etenim non niſi 35. annum attigiſſe videtur, qui Arabicae linguae amantiſſimus, ante aliquot annos caracteres Arabicos perlepidos fabricari curavit, quorum ſpecimen ad te mitto; ac inter loquendum cum intelligeret a nobis te grammaticam Arabicam habere paratam, cum inſigni illo dictionario, coepit expoſtulare, ut ſuo nomine rogaremus te, grammaticam prima occaſione ad nos mittere, ſeque adeo eleganter excuſurum eam, ut cogaris, velis nolis, illius laudare acuratiſſimam operam ac diligentiam, Quod ſtudium decori maximo tibi, publico utiliſſimum futurum, pro aequanimitate tua, ſpero non recuſabis. vale.

Lutetiae Pariſiorum 3. Kal. Majas, anno domini 1604.

In Epiſtola *Scaligeri* ad *Carolum Labbaeum* cccxxx. quaedam ſunt, quae ad hanc referri poſſunt.

EPISTOLA CX.

DAVID HOESCHELIUS

[1] *Joſepho Scaligero* S.

Leidam.

LIteras & tuas, heros illuſtris, & *Caſauboni* eodem accepi tempore: quibus utriuſque veſtrum de Notis in Phrynichum meis judicium cognovi: ſed laudem accipio καθ' ὑπερβολὴν, qua me ad majora invitetis. Idem *Caſaubonus* obſervationes ad Procopium promittit: hunc enim, proximo vere, praelo (σὺν θεῷ δ' εἰπεῖν) ſubjicere cogitamus. Cum igitur tibi etiam ſit Codex MS. & varietas librorum calamo exaratorum haud parum ad cujuſcunque Scriptoris editionem conferat; cum etiam *Vulcanius* veſter interpretationem differat: ne interim Graecae linguae periti theſauro illo careant, perquam gratum accideret, ſi tui etiam codicis copiam nobis faceres, & mercatu proximo huc per certos Francofurdum iſtinc profecturos mitteres. Chronici illius *G. Monachi* uſum tibi quoque, nullo negocio, impetravimus. Sed abſque tuis notis non expectabo. Quod ſi clariſſimus *Vulcanius* quantum Graece imprimeretur, Latine, ad ſe miſſum, per negocia ſtatim poſſet vertere (facto ſtatim jam antea initio) ejus interpretationem ſubjiceremus, ea forma, qua Pauſanias editus eſt. Eidem doctiſſimo viro pro Theſauro utriuſque linguae, Philoxeni &c. gratias & ago & habeo: ἀντίδωρον mittam proxime, Phrynichum & homilias Chryſoſtomi κατ' Ἰουδαίων. Idem a me ſibi Cl. *Meurſius* pro-

1 Videtur eſſe reſponſio ad *Scaligeri* Epiſt. cccxc.

mittat. In illo thesauro, p. 34. *Canalis* Graece redditur Ῥόυστρυεξ: legit *Vulcanius* ῥοῦς, ὄρυξ: mihi (quod ad Horapollinem annotavi) propius a vero videbatur, ῥοῦς, ῥύαξ. utrum magis placeat, ni molestum, fac sciam. *Casaubonus* auctores, qui post Suetonium scripserunt, brevi nos habituros scribit. *A. Schottus* Senecam Rhetorem cum notis praelo commisit. [2] Amicus quidam meus describit Indicem Graecum veteris Testamenti, a se magno labore constructum. Ei vere biblico Thesauro typographum quaero, atque id negocii *Bongarsio* dedi. Bene vale vir eximie.

Idib. Christi A. S. N. 1601. Augustae Vind.

2 Credo esse *Conradum Kircherum* Augustanum, cujus concordantiae prodierunt Francofurti 1607. nam in praefatione inter amicos, qui institerunt, ut opus perficeret, principe loco memorat *Hoeschelium*, qui & diligentissimus fuit ἐργοδιώκτης; nuper vero opera *Trommii* A. 1718. alia forma refecta.

EPISTOLA CXI.

D. HOESCHELIUS

Josepho Scaligero S. D.

Leidam.

Mitto specimen Procopii, heros Illustris, quanquam ea non est prima pagina futura, ut neque hac forma imprimetur, sed quartâ, ea propemodum, quam vulgo Medianam vocant. Primum Persicis, alterum Vandalicis, tertium atque ultimum Gothicis assignabimus. His feliciter σὺν θεῷ finitis, edere cogitamus e legationum codice quem habemus, Prisci τοῦ ῥήτορος, Malchi Philadelphi, Dexippi Atheniensis, Menandri (haud scio an ejus, cui tam iniquus est Phrynichus) & Petri Patritii ac magistri. Nam ad horum editiones valde noster *Velserus* propendet, modo ad manus essent codices meliores. Nam quos habemus *A. Schotti* & e Bibliotheca Bavara, eodem tempore, manu eadem, ex eodem codice χθὲς καὶ πρώην a recenti Graeculo transscripti sunt satis mendose, neque integre, ut ex jam editis ab *Ursino* constat qui cum his nostris alicubi collati sunt. His appendicum vice adjungerem excerpta e Chronicis Diodori (ἐκ τῶν χρονικῶν Διοδόρου) Eclogas e libro 21. 22. 23. 24. 25. 26. Horum principium est πᾶσαν μὲν κακίαν φευκτέον ἐστὶ τοῖς νοῦν ἔχουσι, μάλιστα δὲ τὴν πλεονεξίαν. αὐτὴ γὰρ διὰ τὴν ἐκ τοῦ συμφέροντος ἐλπίδα προκαλουμένη, πολλὴν πρὸς ἀδικίαν μεγίστων κακῶν αἰτία γίνεται τοῖς αὐτοῖς, διὸ καὶ μητρόπολις οὖσα τῶν ἀδικημάτων πολλὰς καὶ μεγάλας ἀπεργάζεται συμφορὰς, οὐ μόνον τοῖς ἰδιώταις, ἀλλὰ καὶ τοῖς μεγίστοις τῶν βασιλέων.

Nundinis proximis Homiliam in Judaeos misi, plura Chrysostomi vix missurus, cum Nobilem Anglum *Henricum Savilium* omnia τοῦ Joannis χρυσορρήμονος opera in certos tomos digesta prelo adornet, e Variis Europae Bibliothecis suppetias magno aere quaesiturus. Bene vale, Vir Amplissime. Non. Junii Anno Christi 1602. Aug. Vind.

EPI-

EPISTOLA CXII.

D. HOESCHELIUS

Josepho Scaligero.

Leidam.

MItto, heros Illustris, Procopii chartas, quotquot jam sunt editae, & secundae quidem Tetrados geminas, quum primae Tetradis chartas *Vulcanius* abs te jam accepit. Huic non unas misi litteras, quibus certior fieri volui, quid sperandum sit de ipsius interpretatione, cum jam pridem illam suscepit, neque vero prius poterit, quam integrius exemplar obtingeret, beneficio nostrae editionis, id eum munus praestiturum confidam, tua praesertim authoritate inductum, quae ut plurimum apud illum valet, ita ἐργοδιώκτην velim agere pergas, fructu cum Reip. literariae maximo. Eusebium tuum nondum vidimus, sed jam in portu esse intelleximus. ut primum reddetur, faciam ut scias; pro quo munere gratias ago & habeo quam maximas. Crabronum examina merito spernes, nec *Velsero* nostro probantur id genus scripta, quibus praeclare de literis meritorum famam laedi posse existimat quidem, sed apud cordatos frustra. Et omnino id genus hominum ἐκθεατρίζει ἑαυτὸν καὶ παραδειγματίσει. Interea nostro nos officio fungimur. Bene vale, Vir Magne. salutem plurimam adscribo Cl. V. *B. Vulcanio*. Aug. Vin. VI. Idus Septembris 1606.

Procopii finita essent jam historica, nisi Photio prior locus datus fuisset. Dabimus ergo operam, ut accessione libri περὶ κτισμάτων redintegrati a *Casaubono* (sic enim literis ad nostrum Polytarchum promittit) & notis tam tuis, quam ejusdem *Casauboni* edatur splendidior. Ego nihil unquam scripsi in illum librum. Mi *Vulcani*, uno verbo monere nos potes, an Procopium vertere constitueris. Sin autem, nos curabimus vertendum, aut vertemus ipsi. Nolo enim homines falli secutos fidem nostram, quibus spem feci te hoc facturum.

Responsio est ad Epistol. *Scaligeri* CCCXCVI.

EPISTOLA CXIII.

GEVERHARDUS ELMENHORST

Josepho Scaligero Jul. Caes. Fil. S. D.

Leidam.

AD 3. Non. Nov. multo imbre Hamburgum veni. In Westphalia quae passus sum, haud facile effabor. Pestis ita in omnibus pagis & hospitiis grassabatur, ut sub nudo coelo pernoctandum esset. diverterunt semel (me quidem reclamante) ad quendam rusticum, ubi nihil propius fuit, quam ut perirem. Inhorrui enim tam periculoso frigore, ut jam pestem timerem. Ve-

rum Deus adfuit, qui me servavit; cui nunc gratiam habeo & aeternam. haec de itinere. Clarissimo *Wowerio* adfui, & ea, quae mandasti, curavi diligenter, qui omnia quoque quam citissime transmissurum, nobis pollicitus est. Deus bone. quam magnifice se gerit? holoserico indutus est pallio, & quando in publicum prodit, undique a servulis stipatur. omnia tam splendida & magnifica, ut fatigeris admirando. Censorinum & Minutium nunquam edidit. Ex libro cognitionis veterum novi orbis, pagellas aliquot vidi, (proprium & unicum exemplar reliquerat apud nobilem *Welserum*) ex quibus caetera quoque doctissima esse, conjecturam facio. Totum jam illum habet Tertullianus, quem ex cod. MS. Bibl. Vaticanae multis in locis faeliciter emendavit; omnia facturus publici juris, cum plus otii nactus erit. Haec apud te, Illustrissime Scaliger, liberius sum elocutus, quod ne fraudi mihi sit te etiam atque eriam oro. Vale, magne Scaliger, & Elmenhorstium tuum amare perge. Hamb. prid. Id. Nov. An. CIƆ. IƆ. CII. Biblia Islandica hîc non repperiuntur, mei jam ante scribserunt Kopenhagam, ut primum acceperimus faxo habebis.

Respondet ad haec *Scaliger*. Ep. CCLVI.

EPISTOLA CXIV.

GEVERHARDUS ELMENHORST

Josepho Scaligero S. D.

Leidam.

VIr illustrissime. Jam duos annos est, quod nullas abs te accepi, cum ego interea non intermiserim ex omnibus locis litteras ad te scribere. Nescio quo scelere me adversum te impiavi, quem ita aperte is contemptum. Praesentem te veneratus sum, ut omnium hominum eruditissimum: absentem tacitus colui, tanquam Jovem suum olim cultores coluere antiqui: facio idem adhuc, faciamque aetatem, licet tu parvi facis cultum meum & amorem. Quid enim ex alto isto silentio aliud possum augurari, quam mei oblivionem & contemtum. Nam si amares, non taceres. amor est importunus, non finit tacere. Etsi tu quidem tot negotiis implicitus, ut omnibus rescribendi vicem reddere non possis: Elmenhorstio tamen redderes; qui te ita observat, & colit: & quem tu olim (ut vidi non obscure ex sermone & litteris ad me datis,) amasti & habuisti inter tuos, incertum an nunc habes: ut meus ergo te animus est certe debes. Eheu cum hoc recogito, ut cor dolet mihi. Nonnullos (qui mihi male volebant) subdole frigidam mihi apud te suffudisse scio: an tu faciles aureis ipsis praebueris; nescio: ut homo es, non credo. Pluris certe te feci, & adhuc facio quam isti omnes. Verum haec hactenus. Ante annum ex Marburgo ad te scripsi de Scholastico quodam *Daniele Angelocratore*, qui edidit *demonstralem temporum descriptionem* (ut vocat suum librum quem *Mauritio* Landgravio inscripsit.) Ille nebulo aperte in te bacchatur. an

cum

eum librum videris adhuc nescio; si ejus copiam tibi fieri velis, mihi scribito. Legi nupere notas *Desiderii Heraldi* ad Arnobium: & miratus sum talem virum non doctiora protulisse. Eusebium tuum nondum vidimus. cur invides diutius tale bonum mortalibus? Multi sunt, qui suspirant eum & exspectant. Have, vir Illustrissime, & si rescribere tanti putas, quibus tuas committas, serio jube ut recte curentur. Hamburgi. III. Id. Aug. CIↃ.IↃ.CV.

Respondet Scal. Epist. CCLXV.

EPISTOLA CXV.

THEOBALDUS MEUSCHIUS

Ecclesiae minister, quae est in Zultzbach.

Josepho Scaligero.

Leidam.

SAlus sit tibi per Dominum nostrum Iesum Christum, *μεσίτην καὶ ἱκέτην*, Magnificentissime Domine Schaliger. Ante biennium fere dedi ad Magnificentiam tuam literas de divino tuo *χρονολογίας* opere, & misi brevem quandam summam harmoniae Evangelicae. Eae literae num Magnificentiae tuae a bibliopola vestro redditae sint, equidem ignoro. Famulus sane ajebat esse traditas, sed nihil responsi acceptum. Cum igitur hîc bonarum literarum studiosus terras istas invisere cogitaret, volui tibi iterum pro divino tuo opere gratias agere, & simul gratitudinis ergo offerre hunc peregrinae linguae sane quam vetustum codicem, cui fortasse soli potest esse usui. Non tamen dubito T. M. ejus argumenti, si quod forte dignum scitu habeat, me quoque facturum esse participem. De harmonia mea judicium tuum summo desiderio expecto, praesertim de Sabbatho *δευτεροπρώτῳ*. Si non placet secundum a primo, intelligam a secunda paschatis primum, sc: festum solemne magnum. Nam & festa Sabbatha magna vocabantur, ut sensus sit: in pentecoste. Omnino enim puto ibi pentecosten notari, non pascha. Nam sane paschatis tempore non licuit aristas manibus terere, quod fecerunt hîc discipuli, sed pentecostes. Cuperem etiam scire rationes. M. T. quibus capita Matthaei a 4. usque ad 14. non ad secundum, sed ad alium annum ministerii Christi referat. Certe ut scribit, M. T. in opere suo fol. 520. ea quae ante 14. Matthaei, 6. Marci, & 9. Lucae narrantur, eorum, inquam, melior pars inter 5. & 6. Johannis interjicienda sunt: sed Johannis 6. notari tertium, non quartum pascha: Tertium autem notari Joh. 4. vs. 45. & ibidem tertiae, non secundae illius praecedentis *ἀποδημίας εἰς Γαλιλαίαν* fieri mentionem existimo. si. M. T. me in his erudire dignabitur, gratias agam immortales: si quoque hunc studiosum juvabit, mercedem a Deo accipiet. Quin & mihi filius est a Deo datus, qui ad studia natus videtur: si famulitio vel alio tuo auxilio dignus haberetur, paratus essem vobis illum mittere. Sed interim expecto vestras literas. Va-

le, Magnificentissime Domine Schaliger, & me admiratorem tui complectere, quem ego contra *Bruchtonium* quendam Anglum, & *Christmannum* Heidelbergensem pro viribus defendam. Iterum valeat Magnificentia tua, & garrulitati meae ignoscat. postridie Calend. Ap. feria. 6. ad Vulgari 1602.

EPISTOLA CXVI.

THEOBALDUS MEUSCHIUS

Josepho Scaligero.

Leidam.

SAlus & pax sit vobis a Deo unico fonte pacis & Salutis per D. nostrum Jesum Christum, Magnificentissime Domine Scaliger. Qui semel verecundiae fines transierit, eum oportet gnaviter esse impudentem. Id in me ipso verum esse experior. Cur enim ego miser homuncio, qui bonas literas vix primis labiis attigi ausus sum Josephum Scaligerum, C. Julii Caesaris filium meis interpellare ineptiis? Sed admirabile ingenium, quod in scriptis vestris elucet, me quasi stupidum reddidit & insensatum, ut instar infrenis equi ad Magnificentiam Vestram accurram. Tum & incredibilis humanitas, quae me in literis suis sanctissimi amici nomine dignata est, facit me audentiorem. Mitto igitur non solum literas, sed filium quoque unice dilectum, *Ulricum Meuschium*, quem Deo vovi & sacro ministerio: qui est ingenio satis felici, sed timidiore. Si igitur M. V. ipsum in studiis suis juverit, non solum illum ac me patrem sibi penitus obstrinxerit, sed Deo etiam rem non ingratam fecerit. Sumus autem tenui fortuna, ita ut necesse habeat famulitium aliquod obire; vel mensae inservire, vel liberos informare, vel denique amanuensem praestare. Sin minus, non abhorreo eum ordinum Hollandiae stipendiarium fieri. Cur apud nos nolim, ex ipso intelligetur, quod pennae tradere non est tutum. Confido igitur ipsi a Deo & Magnificentia Vestra alicubi prospectum iri apud vos, si forte infimum gradum doctrinae Scaligerianae attingere possit. Porro, Magnifice Domine Scaliger, quae περὶ τοῦ σαββάτου δευτεροπρώτου, non solum in Emendatione temporum pulcerrime ostenduntur, verum etiam ad me perscripta sunt, ea sunt talia, ut a me refutari non possint: Attamen liceat mihi oro, conjecturam de his aliam (si conjectura, & non potius demonstratio appellanda est) ex vestro penu promere. libro 2. cap. de Periodo Judaeorum Alexandrea ex Iad Moisis Maimonis allegatur: Morem fuisse arboribus in Palaestina tempore Paschali florere. Hinc colligo tum fruges usquequaque maturas non fuisse, quoniam videmus arbores ante frugum maturitatem florere. Quod igitur de oblatione manipuli in 16. Nisan praecipitur, intelligi potest de ea maturitate, qua culmus ad justam magnitudinem excrevit, non tamen ita maturuit, ut demtii possit aut debeat. Unde tosti offerebantur manipuli ἐν τῇ δευτέρᾳ τοῦ πάσχα, ad spem frugum maturescentium alendam & fovendam. Discipuli autem ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ vellicant spicas, ac manibus tri-

tritas comedunt: quod ſane 16. Niſan fieri haud potuit. Praeterea eodem lib. de periodo Judaeorum Alexandrea magnificentia veſtra ingenioſiſſime diſſerens, poſt allegatum Joſephum ſcribit: Duo igitur feſtivi dies, Sabbathum & Paſcha &c. Quid ſi igitur feſtum pentecoſtes anno in feriam primam incidens, & Sabbathum immediate ſequens, appelletur a Luca Sabbathum δευτερόπρωτον? Ac ſane illo anno, qui fuit aetatis Chriſti 32. incidit pentecoſte in feriam primam. Nam & Paſcha praecedens inciderat in Sabbathum. Accedit quod meſſis triticea adſcribitur pentecoſte a Moſe Exodi cap. 34. Sed ſatis mearum ineptiarum, Domine Magnificentiſſime. Deus Opt. Max. Magnificentiam veſtram, mihi meoque filio atque toti rei literariae diu, ſervet incolumem. Amen. Zultzbach prope Francofurtum 23. April. 1603.

EPISTOLA CXVII.

GEORGIUS MICHAEL LINGELSHEMIUS

[1] *Joſepho Scaligero.*

Leidam.

ILluſtriſſime Domine. Jacebam in morbo, cum litteras tuas reddidit mihi *Gruterus* noſter, quae me ita replerunt gaudio, ut malum abiret. Quid dicam, ad tantam tuam in me benevolentiam, quam me indignum, quem ſol adſpiciat, niſi te ſupra mortales omnes colam ac venerer? Ac quamvis laudes abs te mihi tributas, minime agnoſcam, ac ſciam quam longe adhuc abſim, tamen gratum & optabile, quod tam praeclaram de me opinionem concepiſti, quam tantum abeſt, ut eximere coner, ut potius tibi perſuaſum eſſe cupiam, ſerio me jam dudum eo tendere, quo tua benignitas me perveniſſe tam amice innuit. Sed de libello illo Anthallenſi, me beas judicio illo tuo tam praeclaro; certe auctor, quod probe ſcio, hunc unicum ſibi ſcopum propoſitum habuit, oſtendere, in religionis re, ſummi illius viri auctoritatem valere non debere, quod quia tuo judicio adſecutus, merito ille triumphat. Idem tecum judicant lumina illa Galliae *Thuanus*, *Pleſſaeus*, *Caſaubonus*, quorum elogia itidem habeo. Verum non ſatis notus tibi ego, ſi me talem foetum edere poſſe putaſti, ac quamvis auctoris maxime interſit, nomen ſuum caelari, cum vivendum ipſi ſit inter Jeſuitas, & homines a vera fide alieniſſimos, tamen apud te diſſimulandum non putavi, auctorem ſcripti eſſe *Petrum Denaiſium*, Argentorati, quae & mihi patria, honeſtis parentibus & ampla in re natum. Is ab ineunte aetate mecum in bonarum artium diſciplina conjunctiſſime vixit, noſque ambo, uno fere tempore, ab Illuſtriſſimo Duce *Joanne Caſimiro*, laudatiſſimae memoriae, in Conſiliarios Electorios adſciti, ſed ipſi deinde quietior

1 Reſponſio ad *Scaligeri* Epiſt. CCCXV. in qua *Scaliger* ſuſpicatus erat, *Lingelshemium* fuiſſe auctorem diſſertationis contra *Lipſium* de Idolo Hallenſi: ſed *Lingelshemius* hic aperte auctorem indicat, vide & ejus epiſtolas ad *Bongarſium* LV. LVI. & ſeqq. nam & *Bongarſius* credebatur auctor. vide Epiſtolas Gallicas ad *Scalig.* II. 14. & *Placci* Theatr. Anonym. n. 760. *Deckerium* Jeſuitam, qui & *Scaligero* adſcribebat, laudantem hanc diſſertationem videre licet in Epiſtola ad *Lipſium* DCCCXLI. *Goldaſtum* vero editionem curaſſe ejus libelli ex iiſdem epiſtolis *Lingelshemii* apparet pag. 196.

tior vita obtigit, factus enim assessor in supremo Imperii Tribunali, quod Cameram Spirensem vocant, & litteris & sibi vivere jam per XIV. annos potuit, ego fluctibus aulicis immersus perpetuo curis publicis agitor. Habes virum, qui pietatem, virtutem & litteras unice colit, atque is jam dudum in tui admiratoribus, ut qui ex aeternis ingenii tui monumentis uberes fructus se percepisse fatetur, quique modestissimus cum sit, tamen erigitur, & operae pretium se fecisse existimat, cum tibi probari tam exilem libellum videt. *Lipsii* Sichemensem nondum vidimus, sed negotium datum huc adferendi. Mirum sane tantum virum existimationi suae tam parum consulere. Legi cum maxima voluptate Elenchum tuum in *Serarium*, impudentissimum monachum; bono reip. Christianae factum, quod veteratores illos dignis modis accipis, ac pestes illas generis humani detegis. Posteritas in tuis summis laudibus etiam hunc animum tuum vere magnum admirabitur & probabit, quod sceleratae factioni, quae exitium pietati & bonis artibus molitur, tam cordate bellum quodammodo indixeris. Audio impudentes monachos istos, magnum librum, id est, magnum malum effudisse [2] *Amphitheatrum honoris*, in quo boni omnes pro Calvinistis traducuntur, & impudentia etiam tuum nomen allatrare ausa. sed quid mirum, si improbissimi mortalium, bonis infesti? accipientur dignis modis, ac sentient summae ipsorum impudentiae & improbitati opponi exactam doctrinam & pietatem. Grave mihi remoras injici utilissimo operi tuo Eusebiano, & confido te expugnaturum moratores istos, ac gloria merita etiam superstitem fruiturum. Sed nimis patientia tua abutor, ignosce quaeso loquacitati, & me inter clientes nominis tui studiosissimos habe, ac vale, Illustrissime Domine. Heidelberga. IV. Kal. Jul. M IↃ CV.

2 De eo saepe occasio fuit agendi in Epistolis *Lipsianis* vid. ad CCXLVIII. CCCLXV. IↃ CCCXXXIX. & alibi.

EPISTOLA CXVIII.

GEORGIUS MICHAEL LINGELSHEMIUS

[1] *Josepho Scaligero.*

Leidam.

ILlustrissime Domine. Ablegatur ad Ordines generales ab Illustrissimo Principe Electore Palatino, *Hippolytus a Collibus*, Praeses Curiae, ut adsit consultationi de Pace. Is eo libentius munus hoc sibi delatum suscepit, quod tui compellandi, ipsi futura est occasio. Quum enim te ob immortalitate digna scripta tua coluerit & suspexerit semper: tum etiam de incredibili tua humanitate & comitate praedicantem saepenumero me audivit, ideoque litteras etiam a me flagitavit, quibus accessio ad te fieret. De eo aliud non dicam, quam quod sit mecum alter idem. Reperies autem ipsum dignum favore tuo, & gratias forte habebis quoque, quod conciliatorem hîc egerim. Summa cum ani-

1 Respondet Scalig. Epist. 316.

animi voluptate vidimus magni illius [2] *Casauboni* ad te epiſtolam Florilegio tuo praefixam. Abunde ſatisfactum dignitati tuae adverſus Sycophantam illum, a Romanis purpuratis ad maledicendum conductum, judicamus. Tu vero precibus illius tanti viri locum da, & qui amicis nihil negare didiceris, perſuadere tibi patere, & nos tui nominis cultores bea ſcriptionibus illis, quas publicari abs te bono publico tam vehementer expetit. Nobis bona ſpes eſt, quod tibi dictum ſit, obtinendi viri illius, & huc pertrahendi, quo integra libertate frui poſſit, & ea in re laboro ego pro virili. Vidimus & [3] Carmelitanum pecus in auctorem Idoli Hallenſis incurrens, ſuſpicatur monſtrum illud, *Bongarſium*, noſtrum ſummum, auctorem ejus ſcripti, in quo ille ſe magno honore mactatum judicat. Sed riſi ego, quum *Lipſium*, politiſſimum ſcriptorem, nactum vidi vindicem, omnis mundiciae expertem, & nil niſi ſtabulum monachale olentem. Sed longior ſum. tu *Hippolyto* noſtro fruere, ex quo de omnibus rebus noſtris quae voles cognoſces. Vale, columen litterarum. Heidelberga. Kal. Nov. MDCVII.

2 Legitur illa etiam inter Epiſtolas *Casauboni* DLX.
3 Intelligit *Anaſtaſii Cochelet* Carmelitae Palaeſtritam Honoris D. Hallenſis pro *Juſto Lipſio* Anno 1707. editum, de quo & vide *Lingelshemii* Epiſtolam ad Bongars. LXXVI. pag. 227. Scriptum vero ineptiſſimum eſſe cuivis inſpicienti ſtatim patebit.

EPISTOLA CXIX.

GEORGIUS MICHAEL LINGELSHEMIUS

[1] *Joſepho Scaligero.*

Leidam.

ILluſtriſſime Domine. Longe gratiſſimae mihi fuerunt litterae tuae, quod non tantum moleſtas tibi meas minime fuiſſe intelligerem, ſed & Praeſidem noſtrum *Hippolytum*, quo mihi conjunctior non eſt alter, tibi probari. Votis certe ſaepe vobiſcum ſum, & tam diuturnam cariſſimi capitis abſentiam aequo non amplius fero animo; praeſertim quum & tuum accedat prudentiſſimum judicium, vel inanem fore hanc omnem actionem; vel damno reip. ceſſuram. nam nemo noſtrum judicare poteſt, Hiſpanum eo anguſtiae redactum, ut tam infames condiciones pacis inire cogatur, ſed potius perſuaſum habemus, conſtituiſſe ipſum ſemel fallere hac ſpecie, itaque nihil non tandem permittere, dum ſcopum ipſe ſuum adſequi poſſit: ſed futura θεῦ ἐν γόνασι. Tot hoſtes ingruere in literas & literatos tecum indigniſſime fero; tantoque magis afficior, quod etiam nos monſtra fovemus, & toleramus eos, qui gloriam ex inſectatione bonorum affectant apud imperitos, ſed illos, quia acccepti pro meritis, plorare ſinamus, & ſuum ſibi cor edere. Satiram [2] Menippeam beneficio *Hippolyti* noſtri nactus ſum, & maxima cum voluptate legi; periit ſcelus iſtud hominum, & exitio literarum natum, ſed nimis a bona ma-

1 Reſponſio ad *Scal.* 316.
2 *Danielis Heinſii* contra Scioppium.

manu. Magni feci ſemper auctorem feſtiviſſimi, & multo ſale conſperſi ſcripti, & coram cum ipſo arctiſſimam inii familiaritatem, quum ornamentis ſaeculi in veſtra Batavia frui datum. Nebulo ille ad extremam lineam impudentiae perveniſſe videtur, adeo ut ex ipſa infamiae magnitudine gaudium capiat, nam in iſta luce comitiorum Imperii Ratisbonae, publicavit praeconium indulgentiarum ab Antichriſto ſibi pro meritis eximiis conceſſarum, & typis adeo vulgavit, cujus ſpecimen Praeſidi noſtro antea miſi, apud quem videre licebit, ſycophantam iſtum Deo & hominibus illudere, & pudorem omnem exuiſſe. verum deteſtabilem illum in maximam malam crucem mittamus. Publica laborant, & jam diſſoluta Comitia Imperii, nulla re geſta, tantum publice innotuit, quanta in Imperio diſtractio ſit animorum; gratia tamen Deo, quod major quam umquam conſenſus fuerit eorum, qui Babylone exceſſerunt. Conſtanter nunciatur, *Matthias* Archidux exercitum xx. millium in fratrem Caeſarem ducere, & Moraviam petere. Mihi merae hîc tenebrae: ſit Caeſar ineptus ad gubernationem, ſicut Archiduces inter ſe ante annos paucos ſtatuerunt; & Aulici conſiliarii digni ſint caſtigatione: num propterea fratrem decet, qui & ſubditus & adminiſter, ut is hero & fratri ſuo vim faciat? non adſequor, quidquid id eſt, & ſcio Archiduces omnes Romanae Beſtiae addictiſſimos, & Hiſpanorum conſiliis, addo & Loiolitarum duci: & conſtat nobis, quum *Matthias* Hungaris libertatem religionis conceſſit, ſimul Eccleſiaſticis pollicitum ſcripto, ſe in omnes occaſiones intentum futurum, ut una Catholica religio ſtabiliatur. Dies docebit, & imminere videtur, ut tu ſapienter proſpicis, inſignis in Europa mutatio. *Jungermanni*, domeſtici olim mei, mihique cariſſimi, literas mitto, & nihil tam in votis habeo, quam inſigni aliquo officio, quanti benevolentiam tuam aeſtimem, demonſtrare. Servet te Dominus incolumem bono reip. & literarum. Vale, Illuſtriſſime Domine. Salutem audebone adſcribere *Heinſio* Vindici? o virum! Heidelberga 22. April. 1608.

EPISTOLA CXX.

JOHANNES BUXTORFIUS

Joſepho Scaligero S. P. D.

Leidam.

REdditum eſt mihi menſe Martio D. *Jacobi ad Portum* Bernatis, amici mei Epiſtolium, מעט חכמות ורב האיכות. Inter alia ſcribit, T. M. perhonorifice de me in privato colloquio locutum eſſe, ac laudabiles in lingua Hebraea profectus mihi aſcripſiſſe. Quid? an etiam cum acutiſſimo *Druſio*, aliiſque incomparabilibus in lingua Hebraea artificibus ego comparandus? tacitus ſubriſi, cogitans mecum חברותא כלפי שמיא מי איכא. Anſer inter olores obſtrepens, ac omnino סריחא חלבנא נהרי בוסמין ego apud tales. Novi quam mihi curta ſit domi ſuppellex. Ingenita mihi a natura verecundia non concedit mihi in magnis ambulare,

ליעולם

לעולם הווי קבל וקיים dictum eſt R. Elieſaris in Sanhedrin cap. 11. pag. 92. Inter Judaeos Cracoviae, Pragae & per Germaniam paſſim aliqua mei notitia ex literis Hebraeis, quas ſaepiuſcule ad illos tranſmitto. Studio ſemper habui viros doctos in lingua Hebraea amice venerari, ut per quaeſtiones aliquid ab eis diſcerem. Nunquam enim tales mihi praeceptores praeſentes unquam contigerunt, ſed quantuloſcunque profectus habeo, privato labore & Dei benedictione acquiſivi. Inde *Druſium* amare & admirari coepi, ac praeter ipſum unum & alterum in Germania, cum quibus frequenter per literas colloqui ſoleo. Plerique, ut notum, ſunt ſuperficiarii, qui fundum plumae inſtar non petunt. Maximopere optandum, ut ſtudium Hebraeum ardentius in ſcholis Theologicis Germaniae excoleretur. Cum frigent docentes, quomodo inflammabunt diſcentes? Introductionem in verſionem Rabbinorum egone daturus eſſem? ut amicus ſcribit. Fecit id jam ante *Genebrardus* Pariſienſis profeſſor, qui tamen obſervationibus & notis opus haberet. Magnum id prae meis viribus opus eſſet, niſi forte aperire velim, qua ratione ego ingreſſum in illorum ſcripta invenerim, qui nullum ad hoc iter vivum ducem unquam habui. Mihi certe non admodum infeliciter ea via ſucceſſit, quam etiam poſtea privatis quibuſdam diſcipulis monſtrare conatus ſum. Scribit praeterea amicus *Ad Portum* M. Tuam petere a me Itinerarium R. Benjamin, & Lexicon Rabbinicum *Davidis de Pomis*, Judaei Itali. Itinerarium dono mitto, quod a Judaeo quodam ſatis aegre impetravi. Lexicon non niſi ſumma incommoditate miſſurus eſſem, cum tantum unicum exemplar habeam, cujus marginem novis vocabulis quotidie compleo, quae aliquando in ordinem redigam, & in juſtum Lexicon, mole contractius, ſed numero vocum auctius quam vulgo ſunt, congeram, ſi Deus vitam & vires ingenii conceſſerit, Sed & hîc mihi in mentem venit, quod legitur in Sanhedrin cap. 11. pag. 103. באתרא דמרי ביתא תלא זייניה קולבאי רעיא קולתיה תלא. Magnorum hoc artificum eſt, non miſellorum profeſſorculorum. Interea etiam in mentem venit illud Eliphaſi Themanitis ad Jobum אדם לעמל יולד, ubi pulchre Kabalici לעמל explicant עַל מְנַת לְלַמֵּר. Labore Deus mortalibus omnia vendidit, abſque labore nemo quid conſequitur, juxta illud אי לאו דלינא חספא לא משכחת מרגניתא תותיה. Miſit ad me D. *Druſius* praeteritis nundinis, an ante annum? reſponſum M. T. ad Jeſuitam *Serarium*, quod magna cum oblectatione legi. Promiſit & *Druſius* ſuum reſponſum, ſed id nondum vidi. Digne *Serario* iſti larva detracta eſt. Incidi his diebus in librum *Eliae Levitae*, cui nomen Maſoreth Hammaſoreth, (quem ante annos decem privati exercitii cauſa Latinum feci) ac diſceptationem de origine & autoribus punctorum & accentuum Hebraicorum perlegi. *Elias* per מתקני הניקוד primos autores, ut puto, intelligit, ac ſi in monte Sinai data eſſent, ſcribit, futurum fuiſſe, ut id in priſcorum ſcriptis alicubi reperiretur annotatum. At in priſcorum libris nullam punctorum mentionem reperiri ait. Huic Sententiae adverſantur, qui ex libro Zohar, (quo vix alius antiquior) haec citant, quae in Cantico Canticorum leguntur: לית לכל אתוון רשו לנטלא להאי סטרא ולהאי סטרא

בר׳..

נר בנקדי אתוון כלהו כגופא בלא נפשא כד אתין נקדי הא גופא אתקי״ם בקיומיה דמין נקודתא דמשה כנשמתא דחיי ב Et in libro הבהיר, qui itidem ſatis antiquus: כגופא דאניש. Sed de hac materia alias amplius mihi cogitandum. Monuit me *Druſius* de integro libello Epiſtolarum Hebraicarum familiarium edendo. Forte in Belgio eſſent, quibus hic liber placeret aut uſui eſſet. In noſtris Academiis pauciſſimi ſunt, qui eouſque in ſtudio Hebraeo progrediuntur, ut vel ſcriptitare vel balbutire aliquid Hebraeum audeant, unde non magnopere mihi iſte labor cordi fuit. Si tamen hoc qualicunque labore induſtria Studioſorum incitari & promoveri poſſet, libenter hoc praeſtarem. Poſſem adjicere alium libellum, in quo totus ſtylus fere biblicus eſt: poſſem etiam adjicere varias formulas exordiendi, concludendi, gratias agendi, ſalutandi, inſcriptionum & ſimilium rerum, quas ex manuſcriptis Judaeorum Epiſtolis mihi aliquando collegi ad meos privatos uſus. Sed Deus conſilium & vires dabit. Temerarius non immerito M. T. videor, qui imperito & prolixo ſermone eam delineam. Hoc quidquid peccati eſt, amico aſcribendum, qui ad ſcribendas haſce acriter me inſtigavit, ועתה אתה ארוני תמסוך עלי חוט של חסד ותכסה עלכל פשעי אהבה. Vale, Vir illuſtris & magnifice, ac has meas literas aequi boni conſule. Scripſi Baſileae 3. Aprilis Anno 1606.

Reſpondet Scal. Epiſt. CCXLIII.

EPISTOLA CXXI.

JOHANNES BUXTORFIUS

Joſepho Scaligero S. P.

Leidam.

UT homines tempore multiplicati frumenti ac abundantis muſti, aut cum partiuntur ſpolia, exſultant; ita ego, Vir Illuſtriſſime, acceptis tuis literis laetitia affectus ſum. כי מי אנכי ארוני המרומם והנעלה ומי ביתי כי הביאותני עד הלום ותפקדני בבקרים / הלוא אתה ארוני אביר הרועים מובץ ההשגות מעמד התבונות פט״ש החכמים עמוד הבינה ואנכי תולעת ולא איש/ בער ולא ארע/ נלעג לשון ולא בינת אדם לי. ותקטן עוד זאת בעיני דוממותך והבאת גם את עבדך עמך בברית האהבה. אשריני וטוב לי כי בהמה שמן חלקי וכסי רויה. Satis magnum gaudii argumentum mihi fuiſſet, vel verbulo favorem aut animum benevolum indicaſſe: at non tantum hoc Epiſtola humanitate pleniſſima teſtatum reddere, ſed & in amicitiae foedus cooptare, beneficium eſt, quo nullum majus mihi accidere potuit. Eſt itaque quod de ſummo hoc bono mihi gratuler, imo in Deo gaudeam, qui me plane inſcio, contra omnem ſpem, tuum animum mihi conciliavit. Pium gaudium eſt, laudatis placere viris. Pii vero etiam animi eſt, non in hoc tantum acquieſcere, ſed ulterius vehi, ac diſpicere, quorſum Deus ignotos animos inter ſe conciliet ac devinciat. Quod dum cogito, fateor me accendi ad ea, ad quae antea frigebam. Commoverat jam antea nonnihil animum meum *Druſius*, ad pertexendas Epiſtolas Hebraicas, ſed nondum plane permoverat. Nunc cum tuum, Vir illuſtriſſime, judicium accedat, nihil eſt quod negotium hoc amplius ſubterfugiam aut diſ-

differendum censeam, nisi in Deum ipsum aut vocationem meam peccare velim. Si vos, viri vere magni, studia haecce mea approbaveritis, non est quod innata verecundia me absterreat. Annitar itaque, ne mea opera amplius desideretur. Ante aliquot jam annos converteram in linguam latinam librum *Eliae Levitae* de Accentibus Hebraicis, cui טֻב טעם nomen, & librum Masoreth Hammasoreth, in quo multa praeclara ad rem Grammaticam pertinentia, tum etiam Masorethicarum notarum ratio traditur: hos cum quibusdam explicationum notis edere an consultum, aut etiam e re Scholae Hebraicae? Multo tutius aguntur, quae virorum prudentium applausu fiunt: ideoque & de hisce libris judicium tuum audire desidero. Sed jam de quaestione quadam agam, quam mihi proposuit vir in Hebraicis & Mathesi bene eruditus, nunc in Academia Marpurgensi Professor: Nempe constat primum anni mensem lunarem esse Nisan, in quo Deus voluit Pascha Judaeos ordinarie celebrare. Jam quaeritur, quisnam inter 12. vel 13. menses anni lunaris sit pro Nisan habendus? Judaei uno ore respondent, eum esse primum anni mensem, quem cyclus eorum parvus מחזור קטן demonstrat. Christiani doctores veteres & recentiores aliter respondent, nimirum eum esse primum mensem anni lunaris videlicet ניסן, cujus plenilunium quam proxime subsequitur aequinoctium vernum, quod omnes in primo arietis gradu constituunt. Hanc esse causam & sententiam Doctorum Christianorum, puto manifestum esse: de ea multi dubitant, cum nullo e sacris scripturis testimonio probari possit. Neque etiam ex Thalmud patet, quod Tekuphae olim, ad indagandum primum mensem anni Ecclesiastici Nisan, adhibitae fuerint. In hujus quaestionis explicatione vir ille sic statuit: Quemadmodum (scribit) Ecclesia a Judaeis accepit ordinem dierum hebdomadae, sic ab iisdem quoque ordinem mensium anni accipiendum fuisse: Et sicuti Ecclesia habuit eundem cum Judaeis cyclum lunarem, sic quoque eandem cum Judaeis illius cycli applicationem sequi hactenus debuisse, atque in posterum etiam debere. Hoc enim si fieret, nunquam Christiani suum Pascha aliter quam juxta decretum Nicaenum celebrarent. Tu, vir Illustr. limatissimo tuo judicio de hac causa controversa facile judicabis. Praeteritis nundinis alius Hebraeae linguae Professor petiit a me, per quae media ac subsidia, linguae Arabica, Aethiopica, Americana addisci possint. Respondi me ad linguas orientales discendas nulla alia vidisse praecepta, quam *Postelli* librum de 12. linguis. Scribit etiam in libris *Scaligeri* fieri mentionem Glossarum Latino Arabicarum, sed ubi ista reperiantur aut extent, se nescire. De his etiam mihi nihil constat. Tu si hîc aliquid in medium consulueris, facies viro eruditissimo, & variis linguis addiscendis addicto, rem summe gratam. Sed Epistolae modum jam excessi: ideoque telam praecidam. האהבה מכרעת הכף ומקלקלת השורה, ideoque longior, quam fas erat, fui. Vale itaque, Vir Illustrissime, & quem semel amare coepisti, amoris tui aura fovere pergito. Scripsi Basileae 4. Septemb. An. 1606.

Responsio ad *Scaligeri* 243. & *Scaliger* respondet sequenti.

EPISTOLA CXXII.

JOHANNES BUXTORFIUS

[1] *Josepho Scaligero.*

Leidam.

SUmma tua, vir Illustrissime, est humanitas, qua me secundo compellare dignatus es. Singulari Dei gratia fieri judico, quod Tua maxime & aliorum clarissimorum virorum benevolentia mihi conciliatur, Ea sentio me ex verecundiae somno excitari, & haud parum confirmari. De Lexico *Davidis de Pomis* tuum cognovi judicium. Certe neque meum aliud est. In Rabbinicis & Chaldaicis ordinem habet, qualis est inter crispos pilos. Multa, plurima, infinita desiderantur; probe novi. Testatur id meum exemplar, in quo omnes margines aliis vocibus complevi. Commendaveram autem illud studiosis, eo nomine maxime, quod putarem extare & haberi posse. Ecquae enim hîc subsidia? *Munsteri* Lexicon venale esse desiit. *Aruch R. Nathan*, quis studiosorum intelligit? Id quod operi Hispanico adjectum, quotusquisque habet aut habere potest? Et quid praeterea hîc subsidii? Quis hanc penuriam supplebit, defectum resarciet? Rogandus Deus, ut aliquem excitet, qui hîc studiosis subsidium ferat, laborem suscipiat ac superet. Si mihi ut animus, ita otium esset, cogitarem de hoc opere. Temporis multum, dicam plus, in aliena quam propria professionis meae studia impendere cogor. Hac hyeme *Sebastiani Serlii* Libros v. de Architectura ex Belgico idiomate in linguam Germanicam converti. Quorsum id? scilicet ut pascuum habeant irriguum שתילי זית כביב לשלחני. Hae plantulae, quae Dei benedictione quinque sunt, ac sexta cum bono Deo hoc vere orietur, ex mea professione nullum succum habere possunt. Nosti, אין קמח אין תורה. At בהר יהוה יראה. Et איזהו עשיר השמח בחלקו Et כבא ב עתא מנולגלתא משיתא קייסי כולתא, ut est in Berachoth pag. 44. b. De Pomariae familiae origine a te didici, ac verisimile id judico, quanquam ad haec antiqua perquirenda mihi nulla sit commoditas. Neque intelligo, quomodo Proseuchae nomen arguat eum, quem inscriptio ista Romana notat, Judaeum fuisse. [2] De responso tuo ad quaestionem de Nisan Hebraeorum maximas ago gratias. Multum eo hilarabo illum, qui de ea primo mecum contulit. Caeterum succurrit nunc, quod videbam in praecedentibus meis literis notare. Produxeram in prima mea Epistola locum ex ספר הבהיר de Punctis vocalibus. Autor istius libri vixit Jonathanis filii Uzielis tempore, & Hillelis ac Schammai, vel saltem in illorum vestigiis. Author Chronici Hebraei, cui Tzemach David nomen, ponit eum circa annos triginta ante Christum. Hoc Chronicon prodiit Pragae Anno ש״נב id est 92. superioris seculi, ac ab initio mundi ad istum usque annum historiam Judaicam complectitur, continua annorum distinctione. In libro Jochasim de autore libri Bahir est

1 Responsio ad *Scaligeri* 244.

2 Hoc in Epistola *Scaligeri* non legitur.

eſt pag. 20. ſub titulo נחוניא. Videtur ergo inde probari, non adeo recens punctorum eſſe inventum. Librum Zohar ſcribis eſſe recentiorem, quam Thalmud. Ejus author ſtatuitur R. Schimeon Ben Tochai. Hic vixit paulo ante R. Jehudam Hannaſi, vulgo Rabbenu Hakkadeſch dictum, circa annum Chriſti 120 aut 130. Sed R. Schimeon numeratur בדור שלישי מהתנאים, R. Jehuda בדור רביעי, circa annum Chriſti 150. De hoc Schimeone & ejus filio refertur hiſtoria fabuloſa in Schabbath pag. 33. b. In Jochaſin pag. 42. notatur ab hoc Schimeone Zohar non eſſe abſolutum, ſed a diſcipulis ejus, neque evulgatum niſi poſt tempora רמבן, imo ipſum הרא"ש ne vidiſſe quidem. An tam longo tempore liber iſte delituerit, neſcio. Ut ut a diſcipulis R. Schimeonis fuerit abſolutus, fuit tamen ante Thalmud ſcriptus. Nam ducentis & 20. aut circiter annis poſt Chriſtum fuerunt Miſchnajos abſolutae; Anno 230. aut circiter R. Jochanan compoſuit Thalmud Hieroſel. Circa annum millenarii quinti ר"ס, nempe 500. poſt Chriſtum obſignatum Thalmud Babylonicum, Non dubito itaque, quin ante haec tempora liber iſte conſcriptus ſit, etſi diu delituerit. Sed dum haec in Cronico Tzemach. David diſquiro, incido in Hillel Hannaſi, nepotem ex filio R. Jehuda Hakkadoſch dictum, qui notatur ad annum Chriſti 340. ibi notatur iſtum Hillel Hannaſi compoſuiſſe סדר העיבר על דרך תקופת רב אדא מפיני שער זמנו. היו מקדשין ע"פ הראיה ועברו השנים כפי הזמן והצורך ſicut ſcribit Rambani cap. 5. in Hilehors ק"ה id eſt, קידוש החודש. nempe in Tractatu זמנים. Vidi illic omnia tractari, quae ad lunae cognitionem neceſſaria ſunt. Sed quâ cauſa Judaei numerant a condito mundo 5367, nos quos & quot? Ego, ut numeri minores ſibi reſpondeant, & cum annis Chriſti conferre poſſim, ſoleo addere annos 40, ut ש"קז ut nunc numerant, additis 40, venit ultimus unus 70. Sed quo labor? cognovi te delectari Itinerario R. Benjamin: nunc tibi dono mitto aliud a R. Petachja notatum. Id ſi placet, gaudeo: ſin minus, oblecta te in Medraſch in Jonam. Hilarabunt te fabulae. Praeter has nolo te a rebus ſeriis avocare. Vale itaque, & optime vale per Servatorem Chriſtum; ſcripſi Baſ. 17. Martii. 1607.

EPISTOLA CXXIII.

PAULUS DUMAY.

D. *Joſepho Scaligero.*

Leidam.

NEſcio, Clariſſime Vir, & adhuc dubius ſum, an dextro alite epiſtolium noſtrum ad te pervenerit; licet enim praepoſteri pudoris & ignaviae a te jure optimo argui poſſim; diſcendi tamen deſiderium judicii cujuslibet aſperitatem nimiam emolliet, tuique nominis ubique terrarum diffuſa nobilitas, aviti privatique honoris laudabili ambitu juvenis audacia licet conamina ſuſcipere non dedignabitur. Emendabam nuperrime Ulpiani J. C. verba ad l. 49. *item legato* de leg. 3. *Item mancipia alia, puellae, forte acus queis comatas mulie-*

res

res exornant: evulgati Codices ſuggerunt, *puellae fortaſſis*, *quas ſibi comatas mulieres exornant*, quae verba hoc modo reſtituit *Jacobus Cujacius*, x. Obſ. c. 16. *queis ſibi comas mulieres exornant*: Caſtigatio noſtra, ut vides, verba legis veterii antiqua ſerie contexta non immutat; ornatricibuſque (quae ibidem *puellae* vocantur) acus ſubnectit, quemadmodum ſuperiori parte dictae legis, *lecticariis ſellam & burdones* J. C addidit: nec mirum quod acus, ſive ut eſt in V. Gl. Iſidori, calamiſtratorium inter mancipia connumerentur, prius enim lecticariis lectica & ſella conjungitur; Eaſdem rationes tibi deducebamus 9. Kal. Septemb. ad pleniorem fidem lectionis novae: ſed ad veteris ſecurius firmamentum Petronii teſtimonio utebamur, apud quem legimus Trimalcionem capillatos pueros privatim domi nutriviſſe; ſic etiam Ulpianus recte puellas ſive ornatrices legato muliebri contineri reſpondit, quas ſibi comatas ad procacioris licentiae luſum mulieres exornant. Supereſt, ut data venia, quandoquidem Arbitrum teſtem locupletiſſimum lectionis antiquae probationi adhibuimus, ejuſdem Satyricon accuratius perſcrutemur, cujus grata varietas ſaepius animum lepore interdum illepido titillat, eademque diſpari ratione ordine verborum interrupto nauſeam parit, ita ut ad majora mentis levamina pertinaces orationis incultae hiatus (utpote Archiatri filius) ſanare coner. Occurrit etiam, (diſciplina civili quam inſequimur temporibus otio praeſtitutis,) remedium ad illa verba; *Itaque in arcula herbarum omnium ſuccos Democritus expreſſit*; vulgo legimus *hercula* cum aſteriſco, ſed nos protractiorem lineam *h.* litterae *i.* ſubnexione contrahimus, deleto aſteriſco, ita ut recte dicamus *in arcula*. Hujus lucubrationis cunabula tibi arridere confido, apte enim ad id, quod *J. Lipſius* Lect. Antiq. lib. 1. c. 8. ex Luciano in philopſeud. annotat, quem in hac emendatione [*e pergula*] non omnes ſequuntur, nec mirum, difficile enim ut unicuique verborum correctio pro voto contingat. *Arculam* autem pyxidem interpretor: qua utuntur pharmacopaei, quorum induſtria herbarum varii ſucci intus continentur, expreſſi quadratis litteris in fronte ipſius pyxidos. His quaeſtionibus epiſtolicis ignoſces, Illuſtriſſime Scaliger, mihique pariter, quod harum nodum tibi ſolvendum propoſuerim. Vale, Viviſcorum lumen. Lutetiae Pariſiorum 4. Id. Novemb. M IↃ CVI.

Scaliger Epiſt. CCCLXXIX. excuſat negligentiam, quod ad binas Epiſtolas non reſponderit ſtatim: ceterum locus ille Petronii cap. LXXXVIII. varie vexatus, & de eo etiam vide *Heinſii* & *Graevii* Epiſtolas CLXXII. & ſeqq.

EPISTOLA CXXIV.

JACOBUS BORAETIUS CHANLIEU

Joſepho Scaligero.

Leidam.

CItius omnino, quam voluiſſem, ad te ſcribo: quaerin' cur ita? ratio eccilla, eſt ad manum. Nolui priuſquam certiorem eadem facere te poſſem de

de Seneca illo olim tuo, quem bibliothecam *Dalecampii* capere arbitrabaris. sed qui tamen non inventus est, quod liquido asseverare audeo, quoniam volumina nulla, neque membranae, nulli codices, libri, sive cubant, sive adstant in forulis, vel etiam in pulpitis conspiciuntur, aut in situ & pulvere ibi delitescunt, quos omnes non excussimus, non manibus sumpsimus, ut inde cognoscerem ecquid compareret. sed frustra. quocirca non est, quod unquam sperare possimus vel debeamus, illud exemplar recuperare posse his tractibus. subdubitat tutor a plagiariis quibusdam Lugdunensibus statim post mortem defuncti illud subreptum fuisse, & antequam ad minorum patrem Bibliotheca illa pervenisset. An factum hoc sit, opera amicorum, quos plurimos Lugduni habere potes, curabis expiscari. Intereadum male me habet, quod exspectationi tuae respondere non potuerimus. si effectum defuit, ut certe est, saltem ingenium & voluntas & conatus nunquam, quod eodem animo testatum tibi relinquo, quo me semper tui studiosissimum fore glorior. Vale, eximium orbis decus, meque amantem redama. Rotomagi IX. Kal. Mart. 1607. Audio Eusebium tuum, magnum, credo, opus in lucem nunc missum, quem librum mihi videre non contigit, quod huc ad nos nondum pervenerit.

Vide Epistolam *Schotti* ad *Lipsium* XCII.

EPISTOLA CXXV.

MONSIEUR.

J'Ay honte de vous escrire sans vous envoyer nostre receuil concernant le Concile. Il ne tient pas a moy: mais a un mauvais garcon d'Imprimeur, qui s'amuse a faire des fadaizes de livrets pour des colleporteurs, au lieu de travailler a un petit ouvrage serieus, & duquel, s'il avoit jugement, il peut faire grand proffit, s'il ne me trompe, comm' il a faict il y a deus moys, j'espere que nous l'aurons dans huict ou dis jours. je ne tien pas un homme, non pas Françoys seulement, mais pour homme, qui apres avoir leu les pieces, qui sont veritables, & dont nous avons les originaux, puisse appeler Concile l'assemblée de Trente, duquel on recommence de vouloir parler. l'accord des Venetiens est faict par la seule entremise & negociation du Roy, le quel l'a escript a Monsieur le P. Pres, *pour le faire scavoir a tout ses bons serviteurs. Je nay peu recouvrer la lettre, dont je desire vous en envoyer copie: parçe que j'ay estè pressé d'escrire. Monsieur* Dupuy, *qui est a Rome, m'a envoyé une Inscription Grecque fort grande & belle, trouvée* in via Appia *& me charge de vous en faire part. Ceque j'eusse faict a present, mais Monsieur* Casaubon, *qui l'a vëue & restituée & interpretée, la faict imprimer pour la vous envoyer. Il m'avoit prié de ne vous en escrire poinct, jusques a ce que vous l'eussies receu, & par la mesme voye Vous avec sceu la grande resjouyssance de la naissance d'un second fils de Françe, qui n'a point encores de nom asseuré: Lon en a faict icy de grandes joyes. je nay sceu descouvrir l'occasion de la hayne des Jesuïtes contre* Bodin, *mesmes en particulier de ce* P. Gontier, *lequel en son sermon a faict sa genealogie*, praefatus, *qu'il alloit faire le fol, & a dict que sa Mere estoit descendüe des Paleologues, comme* Scaliger *l'a*

escript: le tout pour monstrer, qu'il estoit grand & François. Il ny a icy rien de nouveau, qui se puisse escrire. Monsieur le president Janyn *s'en va traicter en Holande de la part du Roy: vous en saures plus de nouvelles que nous. Je vous baise treshumblement les mains & prie Dieu, Monsieur, quil vous donne en sante tres longue & tres bonne vie. de Paris ce* V. *May* 1607.

Vostre bien humble & tres obligé serviteur.

J. GILLOT.

Jacobi Gillotii senatoris Parisiensis multae epistolae sunt inter Gallicas ad *Scaligerum* scriptas, & editas A. 1624. per *Jacob. Revium*, quae hodie raro reperiuntur. Inter illas una est lib. III. 49. quae ostendit hanc circa Februarium 1607. esse scriptam: nam ibi etiam de Jesuitis in *Bodinum* declamantibus scribit. Inscriptio vero illa in via Appia reperta, & notis a *Casaubono* & deinde a *Salmasio* illustrata fuit. Utriusque commentarios Musaeo suo inseruit Cl. *Crenius* A. 1699.

EPISTOLA CXXVI.

MONSIEUR.

J*E ne puis a mon grand regret rien trouver, qui merite qúe vous y employes vostre temps a le lire: mesme du subject, que je veoy, qui vous plaist maintenant. I'espere, que nous ramasserons de bons & rares traictez, concernant la liberté & les droict de la Françe, pour monstrer, qu'elle s'est tousjours garentie de cette puissance Transalpine, qui n'a aucun fondement, qu'en la teste des fous, n'y eú progres, que par la lascheté,* ne quid pejus dicam, *des ministres des monarques. Je vous envoye un traictè, qu'en avoit faict defunct* Hotman, *qui pendant la Ligue fut advocat du Roy, frere du Docteur Jurisconsulte. Il avoit estudie & scavoit de bonnes choses: & peut estre trouverez vous en ce petit livret quelques passages non communs. Depuis qu'il se fut degorgè de la Ligúe, il le refit & corrigea en mieus. J'espere le recouvrer. Et si je l'ay il fera compagnie a trois, que j'ay de ce mesme subject: dont l'un est fort ancien de feu Monsieur* Capel *advocat du Roy. Je me delibere d'en amasser trois ou quatre, pour leur faire veoir le public, & d'autres petits traictéz, qui feront un autre volume. Je ne travailleray en ma vie, qu'a ce la, afin que nous laissions quelques monuments, & reliques veritables de nostre pauvre nation, la plus gourmandée & asservie aus Jesuites, Feuillants & Cappuzzins, que jamais fut nation.* Jam libera nulli lingua manusque sua est, voces & scripta notantur. *j'escri a Monsieur* Bodius *pour le prier de me donnec quelques vers en la memoire de defunct Monsieur* Rapin, *qui a grandement meritè des léttres. Il m'a laissé la disposition de ses oeuvres par son testament avec Monsieur de* Saintemarthe. *J'espere vous faire veoir des pieces, qui vous plairont. Je n'ay pas merité de Monsieur* Bodius *cette faveur, je vous supplie m'y ayder. Je dresse un petit tombeau en son honneur, & si je ne craignoy estre trop arrogant ou presumtueus, je desireroy qu'il fust honorè de vostre nom seulement, qui par tout, ou'il est mis, faict estimer & la chose, & la personne. je vous baise tres humblement les mains.*

Nous

Nous n'avons rien de nouveau. Le Roy est icy pour 2. ou 3. jours, l'on ne parle qui du mariage de Madamoiselle de Mercœur avec Monsieur de Vendosme: La fille ny a aucune volonte, la mere & la grande mere ne la veulent forçer, Le Roy est fondè en contract, id est, articles accordez lors de la reduction de la Bretagne: il veut que la fille soit sequestrée entres les mains de la Royne. Res est ardua & *se traicte au Parlement.*

Monsieur.

Du XIV. *Juin.*

Vostre treshumble & tres obligè serviteur.

J. GILLOT.

Haec epistola scripta est anno 1608. nam eo, circa idus Februarias, obiit *Nicolaus Rapinus*, ut scribit *Scaev. Summarth.* Elog. lib. v. p. 272. ubi & *Rapinum* sibi & *Jacobo Gillotio* Poëmata edenda testamento mandasse prodit. Quis vero *Bodius* ille sit vix scio. reperio *Robertum Bodium* Scotum, fuisse in Salmuriensi Academia, deinde in Patria Theologiae doctorem. *Antonii* vero *Hotmanni* tractatus Gallicus de libertatibus Ecclesiae Gallicanae editus inter alia opuscula A. 1616. vid *Le Long.* Biblioth. Histor. de la France. p. 2327.

EPISTOLA CXXVII.

IGNATIUS HANNIEL J. C.

Josepho Scaligero S.

Leidam.

JAmdudum te amo, Vir Nobilissime, & cum ex Gallia in Angliam trajicerem, animus erat, inde ad te provisere, ut meum adfectum tibi coram exponerem, si fortean ea ratione tuam quoque mihi benevolentiam lucrari possem. Sed Hispanorum, mare tunc infestantium, metu ab hoc consilio depulsus, omnem tui adeundi spem abjeci, & satis habui, te intra arcanum pectoris penetrale tantum religiose colere, & virtutes tuas tacite venerari. Tango hos oculos, mi Scaliger, quando tuos libros lego; lego autem fere quotidie: ut ego tibi ob praeclaros illos labores, aeternaque in rempub. nostram merita τῇ σιγῇ ἐπ' ἐμῷ omnia fausta optare, & detractoribus tuis exitium precari non desino. Nam meliorem illis mentem vovere, nugas agere est. Sed nec hîc cultus noster constat: etiam in elogia tui erumpit, idque unum agit, ut quod sibi jamdudum persuasum habet, aliis quoque persuadeat. Etsi enim solidae virtutis & scientiae adminiculis eo magnitudinis pervenisti, ut invidiam eorum, qui in hominibus censeri merentur, jamdudum superaveris; multos tamen in terris oberrare nosti, qui specie quidem homines, nomine etiam augustiores, pura puta tamen Diaboli progenies sunt, in quibus quia natura usque recurrit, non mirum, si omnibus bonis infesta te praecipue petat, quem in alto fastigio collocatum suis luminibus unice obstruere videt. Notae tibi nationis istius viperinae artes: non te recta invadit, aut rationes tuas impugnat; sed calumnias meras struens, famam oblique carpit, ut magnitudine sensim deminuta tandem in contemptum praecipitet: quo pacto se suasque res

bene ſtabiliiſſe, & in tuto collocaſſe putat. Hoc itaque non tantum verbis apud ſuos, ſcriptis apud alios ſatagit: verum etiam emiſſarios alit, qui juventuti ſeſe in noſtris Academiis inſinuantes, id unum ſummis opibus moliuntur, ut eorum, quos incrementis ſuis obſtare vident, contemptum adoleſcentibus ingenerent; qualem hìc ante paucos dies novimus neſcio quem *Terrentium*, qui memoriae aliaſque ſecretiores artes, nec non linguas exoticas magno cum juventutis concurſu profeſſus, tandem pontificiam religionem clam ſparſiſſe, & tui praeſertim odium imperitorum animis aperte inſtillaſſe deprehenſus fuit, quem ego poſtea plurimis, etiam e nobilitate, preſentibus ita depexum dedi, ut paulo poſt ſe ex hac univerſitate ſubduxerit. Scilicet haec illa natio eſt, quae in ſua manu rem jactat, famam alicui dare vel auferre; cui dum bonus *Lipſius*, amicus quondam noſter, nimium fidit, eam, quam habuit, fere totam amiſit. Ejus autem clamores quod tu, Vir Magne, magno contemnis animo, recte facis. perennabit enim tua fama anguibus iſtis invitis, quorum minutis ſibilis nihil eſt, quod magnopere commoveare. Relinque illos diſcipulis tuis compeſcendos. Tu ſaltem magna aggredere, & ardua ſemper debellanda ſuſcipe: quanquam ut ingenue quod ſentio dicam, fere non videam, quid in hoc mundo tibi amplius magnum videri poſſit: ut iſtas *Baronii* & aliorum nonnullorum in tuis ſcriptis laudes, ſaepe non ſine indignatione legam. Qua de re, contra hoc genus non hominum, ſed daemonum, aliquot jam annos, quatenus mihi per fori occupationes licuit, e pulpito pugno, a ſapientiſſimo piae memoriae principe *Ulrico* Megapolitano ad Chronologica & Hiſtorias interpretandas in *Chytraei* locum accitus: ubi occaſio ſe perpetuo offert, malevolorum de te calumnias refellendi, & labores tuos ſtudioſis commendandi, quibus me commentarios meos ornare tantum abeſt ut diſſimulem, ut etiam mihi laudi ducam. cujus rei teſtem tibi do decadis noſtrae II. controverſiam VI. quam contra *Beroäldum* alioſque de LXX. captivitatis annis auditoribus nuper explicavi. Ceterum ut hoc obiter adjiciam, longe mihi alia, ut vides, docendi methodus, eaque non tam a voluntate, quam neceſſitate. Nam eos tantum in temporum ratione nodos, de quibus pugna eſt, a ſenatu Academico explicare, & adoleſcentum captui accommodare juſſus. Totum principio opus in duas partes tribui; quarum priorem Chronologiae Sacrae: poſteriorem prophanae dicavi. niſi quod in ea, qua de captivitate Babylonica quaeſtio eſt, caput de aera Nabonaſſaris, ejuſque cum Olympiadibus, annis Urbis, Templi, mundi conditi connexione inſerere neceſſario coactus fui. Cumque animadverterem, adoleſcentes, adeoque etiam provectiores Theologos, Juriſconſultos, Medicos & Philoſophos ſolo numerorum taedio ab iſto ſtudio abhorrere: diſparavi argumenta, ut quae vulgaria, ex ſacris literis aut bonis auctoribus petita, in primis iſtis duobus libris tractarem; quae vero abſtractiora, ex Mathematicis deprompta, in peculiarem librum tertium rejicerem. Quod meum conſilium ſucceſſu non caruit, rei jucunditate non tantum adoleſcentibus, verum etiam ſenioribus, auditoria frequentantibus. Onus vero immenſum, quod humeri mei vix ferrent, niſi tu novus Atlas ſuccurriſſes. Ipſe

co-

cogita, quanti laboris ſit, in omnium rationes inquirere, quae ſaepe nullae; ſaepe, quia ridiculae aut parvi momenti, diſſimulantur, ita ut eas divinare neceſſe ſit. In controverſiis autem iſtis dirimendis tuum ſemper calculum ſequor, niſi quod in ea, quae de Abrahami nativitate, ejuſque vocatione quaeſtio eſt, a te diſſentiam, idque veritate victus, quam ab altera parte ſtare video; cui ego pertinaciter obluctari nolui, ne reliquis etiam fidem hoc pacto derogarem. Quod tu, Vir magne, quae inſignis tua eſt humanitas, aegre non feres; ſed potius libertatem in amico laudabis, cum, Symmacho teſte, *quaſſa fide ſint, qui jugiter blandiuntur.* Neque ego tamen tam pertinax, ut ſententiam praefracte tuear. Una veritas eſt, quam utrinque ſpectamus, a qua ſi vel tantillum aberraſſe deprehenſus fuero, ecce me primum, qui errores meos caſtigaturus ſum. Sed haec parergως, non tamen omnino. Nunc ut ad id, quod inſtitui redeam; puto te ex ante dictis cognoſcere, quam conſtans hactenus tui cultor fuerim. Et licet ſtudii in te mei ardor quotidie incanduerit, me tamen tibi in notitiam tuam inſinuare per verecundiam nunquam fui auſus, ſemper veritus, ne tu illam ignoti hominis compellationem aliovorſum verteres, & ego te in tam illuſtri loco poſitum cupidius ambiiſſe viderer. Tandem vero, cum tuam eruditionem cogitarem, & quae ejus anima eſt, humanitatem, quibus te hodie ſupra omnes mortales extuliſti: hisque accederet *C. Rittershuſii* noſtri hortatus, qui fere unus jam nutantem impulit, & ut omnem frontem abjicerem fecit; calamum in manus incunctanter arripui, ut eum, quo te hactenus, licet ignotus colui, amorem tibi plenius teſtatum facerem, & auctum tui deſiderium hoc velut litterarum ſolatio alienarem: In certam ſpem & fiduciam ingreſſus, te, ſi quid hac in parte peccavi, prolixo adfectui noſtro, quo te proſequor, aſſcripturum; interea vero amicitiae tuae ſacraria reſeraturum, mihique locum inter cultores tuos conceſſurum eſſe. Vale, Vir Nobiliſſime. Roſtochio v. Id. April. Anno Chriſti. MDCVII.

P. S. Quia Vir Nobiliſſime, controverſia illa, cujus in literis mentionem feci, tam cito deſcribi non potuit, ne primo ſtatim adpulſu ad amicitiae tuae aram vacuus venirem, placuit locum quendam ex ea enotare, & te nuperae noſtrae in Cenſorinum conjecturae judicem ferre. In eo mihi videtur haerere lacuna, ab exſcriptoribus plane neglecta, loco ſcilicet c. 21. famoſiſſimo, ubi de tempore inter catacliſmum priorem & initium olympiadis Iphiteae diſputat; Quod ipſe in univerſum ſtatuit eſſe MDC. circiter annorum. Recte. Nam a diluvio ad primam olympiadem totidem fere effluxerunt, uti tam ex noſtris, quam aliorum chronicis ſatis oſtendi poteſt. Hunc autem numerum Cenſorinus demonſtraturus, particulares deinceps adfert numeros, & primo annos circiter CCCC. a catacliſmo uſque ad Inachi regnum, in quo item paucis aberrat: Nam Euſebius LII. duntaxat hunc numerum excedit. Sed quod porro Cenſorinus ab Inachi regno ad primam olympiadem CCCC. tantum numerat, uti nunc quidem in editis legitur, in eo non tantum hiſtoria, verum etiam ſibi ipſi contrarius eſt, quippe qui totum intervallum MDC. annis paulo ante definierit. Nunc autem in particulari iſtius intervalli demonſtratione

ɪↄccc. duntaxat, id eſt, ſummae ejus dimidium profert. Non igitur ſine cauſſa medium intervallum ab Inacho ad captum Ilium hinc effugiſſe ſuſpicamur, praeſertim cum ipſe Cenſorinus dicat; poſtremum tempus Mythicon ab Eratoſthene definiri annis ccccvii. At totidem planiſſime Eratoſthenes apud Clement. i. Stromat. non ab Inachi regno, ut hîc legitur; ſed a capta Troia ad primam Olymp. numerat: ut ita mythici iſtius temporis medium, (nam initia & poſtrema apud Cenſorinum ſic ſatis conſtant) ab Inacho ſcilicet uſque ad Ilii Excidium, quod ipſe Cenſorino teſte ɪↄccc. circiter annorum eſt, librariorum culpa omiſſum certo certius ſit. Miraris tu, Vir magne, in libro de Emendatione, ubi de Ilii Excidio agis, Cur Cenſorinus poſtremum tempus ab Inacho, non autem a capto Ilio, ut reliqui ordiatur. Non dubium, ſi Cenſorini locum obiter ſaltem inſpexeris, te eam, quam dixi, exſcriptorum oſcitantiam facile deprehenſurum. Atque haec de illo Cenſorini loco, ſuper quibus tuam ſententiam audire pervelim, mihi inſtar oraculi futuram. Euſebium tuum nondum nobis videre contigit. Ea hîc bibliopolarum ſocordia, dicam, an avarities, qui de ſelectis auctoribus parum ſolliciti, quaeſtui duntaxat intenti ſunt. Proxima occaſione eam, quam dixi, controverſiam tibi cenſendam mittam, una cum ea, quae de Abrahami nativitate & vocatione eſt, ut videas, quibus rationibus motus pro altera parte pronunciaverim, neque enim eae unius generis. Si per veritatem fieri poſſet, quam unam me hîc ſpectare Deum & conſcientiam meam teſtor, libenter me ſcriptis tuis hac quoque in parte conformarem. Plurimum ſalvebis a *Joh. Kirchmanno*, meo hîc adfine, nominis tui, ſi quiſquam in Germania, ſtudioſiſſimo, qui ſuam erga te obſervantiam per literas libenter exponeret, niſi eadem, quae me, verecundia hactenus abſtineret. Quod ſi tamen id tibi non ingratum fore intellexerit, proximo meo reſponſo ſuas adjunget. iii. Id. April Anno MIↄCVII.

EPISTOLA CXXVIII.

IGNATIUS HANNIEL

Joſepho Scaligero.

Leidam.

ETſi, Vir Illuſtris, non ſatis commode habeo, lecto totum fere triduum adfixus, tamen egregiam hanc ad te ſcribendi occaſionem negligere nolui. Redit enim ad vos *P. Merulae* quondam uxor, Viro Opt. & doctiſſimo ineluctabilis fati neceſſitate orbata, quem ego eo pluris feci, quod & te, cujus effigiem mihi non ſine multo verborum honore communicabat, magni facere, tuamque juxta mecum famam contra Jeſuaſtrorum quorundam immanitatem egregie defendere videretur. iii. Eid. Jul. cum quaeſtionem de lxx. Danielis hebdomadibus ordirer, ipſe quoque, licet valetudine jam eſſet adflictiore, lectioni tamen intereſſe voluit, meque inſcio ſupervenit. Diſſertatione, quam inſtitueram, finita, domum me comitatus eſt, ubi ad tempus caenae uſque hi-

hilariter una fuimus. Nocte secuta in morbum incidit lethalem, sanguine copioso ex liene in ventriculum effuso, quem cum quarto post die magno cum labore & non sine vitae periculo majore copia & quantitate rejecisset, etsi tum meliuscule habere visus est, XIII. tamen Kal. Aug. viribus plane collabentibus, intra septimum a morbo diem decessit, integris usque ad mortem sensibus, ita ut me aliisque praesentibus, tribus plus minus ante obitum horis, sua manu aliquot ad *Barnfeldium* versus vel lineas, literis sic satis eleganter pictis, exararit. Aperto postea corpore, epar pallidiusculum repertum, sanguinis officina ad lienem fere translata, qui propter factas jam evacuationes, valde erat deminutus, vena bifida, quae ad fundum usque ventriculi pertinebat, existente amplissima. Magnifico funere post triduum elato, parentavit *J. Kirchmannus*, oratione extemporaria, sed in qua eorum, quae ad defuncti laudes pertinebant, nihil omisit. Atque haec ad te, Vir Nobilissime, aliquanto fusius, cum quod tibi carum fuisse existimem, tum ut meo quoque in eum amori satisfaciam. Sacrum illum & horribilem in te [1] librum cum stupore pervolutavi. Nihil me memini vidisse dirius aut immanius. Nec quenquam sanae mentis, etiam inter pontificios, futurum puto, qui istam calami virulentiam probet. Qua de re, doleo sane, eo jam res olim amici redactas, ut optimorum osor, pessumorum defensor, furiis quam homini similior esse, & cum Diabolo plane paria facere cogatur. Sed quid? hoccine & maledictis obtinere posse sperat, quod *Cardanus*, Deus bone quantus vir! re adhuc recenti & in propinquo Veronae constitutus nunquam tentare, vel etiam somniare ausus? qui licet acerrimus patris tui hostis, illustri tamen vestrae origini egregium semper in scriptis suis perhibuit testimonium. Neque id valde mirum, cum ipsius veritatis, oculos omnium tum perstringentis, vis hoc etiam ab invito & inimico pectore expresserit. De *Terrentio* tanti non est ut repetam. Natione Germanus erat, *Schreck* dictus, inter Jesuitas eductus, fortasse & ipse Jesuita. pro exploratore habui, quales in Germanorum Academiis, proximis his annis, observavi plurimos. Italiam, Galliam, aliasque provincias viderat. Minerval *Serarii* ediderat, ex quo ea, quae privatim apud discipulos in te jaciebat, tela depromebat. De tuis in *Paraeum* lucubrationibus multum te amo. Sane nunc demum absurditatem rei intelligo, taedetque pigetque & olei & operae in eam olim quaestionem collatae, quam utinam plane abolere possem. Neque enim dubito, si tu, non praemonitus, in eam forte fortuna incidisses, quin de Hanniele tuo illud Hannibalis pronunciaturus fuisses: Multos te quidem ejus quaestionis tractatores vidisse deliros; sed qui magis deliraret, vidisse neminem. Debent certe ea, quae dixisti, satisfacere modestis ingeniis. Sed tamen Augustini, Lutheri, & aliorum, veritatem perverse & minus mascule defendentium, disputationibus seducto, tum etiam difficultatibus propter Semiexemplum, quod nemo te melius expedivit; nec non locum protomartyris implicito, venia juste datur. Licet ne sic quidem omnis mihi scrupulus exemptus. Nam quomodo vs. 12. c. XX. tum etiam vs. 13. c. XV. Genes. explicandus

[1] Credo intelligi *Scioppii* Scaligerum Hypobolimaeum, qui hoc anno prodiit.

dus sit, valde haereo. Tu quaeso juva; Neque enim dubito quin possis. *L. Suslygae* de morte Herodis considerationes, quas vocat, a *Keplero* nuper repetitas, & tractationi de nova stella in pede serpentarii adjunctas, an legisti? vel tanti, ut legas, facis? Equidem prae valetudine, nimiisque occupationibus, hactenus examinare nondum potui. Sed & te unum, quotquot sumus Chronomaphi verius quam Chronologi, (Latine loquor,) hîc respicimus, tua dicta, quasi ex Apollinis Tripode profecta, suscipimus, admiramur; idque eo lubentius, quod humanissimarum tuarum literarum indicio, nunc certo cognovi, candori & libertati suam quoque apud te gratiam, nec te ingenuas modestorum hominum voces aspernari. Age igitur, Vir Nobilissime, & ubi a molestis illis culicum stridoribus paulisper conquieveris, quid tibi super omnibus videatur, breviter rescribe. Literas *P. Merulae* viduae, ubi voles, & quando otium suppetet, tradere poteris, quae eas ad fratrem D. *Johannem Gryphium*, V. Cl. urbis hujus senatorem, recta curabit. Plura valetudo, eaque pessuma, scribere prohibet. Et tamen sic etiam satis nugarum est. Vale. IX. Kal. Septemb. CIↃ.IↃ.CVII.

Malvasii Jcti mentionem inter alia in sacerrimo illo libro fieri vidi, quem autorem fortasse habes. Sane si desideras, exemplum tibi apud me in mundo est.

EPISTOLA CXXIX.

JOHANNES LYDIUS

Paullo Merulae S. D.

Leidam.

VIr Amplissime. Mitto ad te juvenilia Erasmi, sicut promiseram: mitto etiam Apologiam Patris p. m. sed tanto cum metu, ut mirum sit. Hoc enim certo certius scio, fratrem meum expostulaturum, quod eo inscio hoc agam, & ego non possum illi semper scribere. Et si forte scriberem AEthiopem lavarem. Miraberis fortasse me dedicasse patris opus Magistratui Roterodamensi, & dices hoc tuae dedicationi posse obesse. Minime: fratris causa hoc ago, ut ne quid habeat quod objiciat: tu Vir Amplissime, primo tuam praefationem praemittes, & totum offeres, haec dedicatio nulli rei servit, nisi ut frater habeat id, quod olim mihi mandavit. Si tamen hoc minus tibi placuerit, aut hoc modo edere nolis, gratum erit, si statim Apologiam remittas, nam video Epistolas Erasmi Palaeonaeas tales esse, quas pauci forte umquam viderunt, & quas curabo recudi, quia video ibi esse multa memorabilia. Ego in illis non solum hanc Epistolam regis Angliae, sed Pauli 3. Pontificis, Regis Poloniae, plurimorumque Cardinalium memorabilia multa invenio, quae omnia possent afficere etiam morosissimos. Editae sunt istae Epistolae Friburgi Brisgojae, apud Joannem Emmeum Anno 1532. Invenio in titulo manu patris scriptum. *Quicumque filiorum meorum, hunc librum abalienaverit, aut perdiderit, hunc ego ut infidelem paternorum bonorum custodem exhaeredari volo.* Hoc

man-

mandatum patris cogit me. Vitam Erasmi abs te vir Amplissime editam cum patris exemplari contuli, & collatam remitto, ut videas patris exemplar longe melius fuisse: utinam illa de nomine Erasmi adhuc possent inseri. Epistola illa scripta ad *Servatium* patrem, ejusdem est argumenti cum illa *Lutheri*, quam scripsit ad *Johannem Lutherum* patrem suum, cur ex monasterio fugerit, quam ego non puto esse in operibus. Ea excusa est Anno 1521. Habeo similis argumenti Epistolam *Zuinglii* & aliorum, si scirem posse publico prodesse, simul conjungerem, & inscriberem: *Epistolae renascentis Evangelii*: Tuo consilio stabo, mi Merula; & Deum rogo ut te bono publico conservet. Veteraquae 3. Augusti 1606.

EPISTOLA CXXX.

CUNRADUS RITTERSHUSIUS

Caspari Barthio, Amico in primis honorando S. P. D.

SUperioribus diebus, Barthi doctissime, optime, amicissime, Typographus *Joannes Schoenfeldius*, amicus meus, vir probus & industrius, unum atque alterum ad me misit exemplar Commentarii tui eruditissimi in Cirin Virgilianam, quem aperiens vidi meum nomen in προσφώνησιν conjunctum cum Clarissimo *Grutero* nostro; Quid quaeris, mi anime? Miratus fui, ut paucis absolvam, hanc combinationem tam imparium. Quod enim ad *Gruterum* adtinet, ille sane & hoc & id genus aliis honoribus dignissimus est. Ego vero quid tandem, vel de te privatim, vel de litteris unquam publice meritus fui, ut de hoc tanto honore, qui non nisi principibus Litterarum debetur, habendo mihi cogitares? Sed agnosco hîc quoque abundantiam Amoris erga me tui potius, quam ullum meritum meum: Addes autem hoc etiam ceterae tuae in me benevolentiae, ut patiaris tibi honore verborum gratam vicem rependi ac satisfieri, quando nunc aliud quam gratias agere nequeo, & hoc ipsum non luculenter ita facio, ut tua dignum erat eximia doctrina. sed simplici oratione, ut mea mediocritas, & varia ἀσχολία permittit. Aurea vel argentea, vel gemmea ἀντίδωρα sat scio, a me, non expectas, quem conditio nascendi, & majorum virtus atque opulentia talibus non egere passa est. Sed profecto grati animi memoria, quam tibi spondeo perpetuam nemini concedam. Ea me exstimulabit, ut tibi parem aliquid litterarium munusculum, quamprimum scilicet dabitur occasio &c. Tuus omni studio: Altorph. 7. Sept. 1608.

EPISTOLA CXXXI.

JANUS GRUTERUS

Caspari Barthio, & Friderico Taubmano & Adamo Sibero S. P.

MI Taubmane. Vix veni Francofurtum, & ecce abitum parant vestri Bibliopolae. Unde fit ut nec tuis privatim, neque Domini *Barthii* pu-

blice ſcriptis reſpondere queam, ut volebam, ut debebam. Et in tuo quidem aere, mi Taubmane, jam diu ſum quod haereo, neque me expedio. Itaque tu, mi Barthi, quid tibi vis? an ut tibi addicar mancupio? ita ſane arbitror. Taliter enim me devinxiſti luculenta illa dedicatione, ut conturbare habeam neceſſe. Imo profiteri praeterea, ne inveniri quidem verba, quibus meritis tuis ſatisfaciam, ne dum ullam rem. Quare ſi jure tuo agere voles, video eo me redactum, ut in nervo apud te militem neceſſe eſt. Verum quandoquidem ultro iiſti ad obaeratum, ſpero te, omiſſo ſummo jure, aequitati acceſſurum, quod fiet ſi me patiaris iſtis locis vivere, ſed tuum tamen totum, totum, quique etiam, ubi juſſeris, me tibi ſiſtam cum inteſtinis omnibus, ac cum voce:

O referant divi, quoniam non poſſumus ipſi.

Interim, quod nunc poſſum, & adfectum meum, & officia omnia tuae incomparabili voluntati denuo hiſce literis, largiter, ut decet, defero, interpreti noſtro Taubmanno, cujus litteras ad D. *Caſaubonum* cras recte curabo. Tu quoque quidvis in me potes, impetra quaeſo quodvis imperando, ne videaris diffidere voluntati meae in te prolixiſſimae. Vale, mi Barthi, mi Taubmane, ut & tu quoque, mi *Sibere*, Triga illis locis ex tot olim amicis, nunc iis locis unica magis unica. Scribebam nec ſtans, nec ſedens, nec jacens, ſed omnia. XXIV. Sept. CIƆ IƆ CVIII. Sic tamen veſter.

EPISTOLA CXXXII.

ANDREAS SCOTTUS

Petro Scriverio S. D.

Leidam.

QUod honoris mei gratia, eruditiſſime Scriveri, inopinato miſeris dono Bilbitanum poëtam, a te aliiſque, Vir Doctiſſime, egregie illuſtratum, facis benigne, meque obſtrictum, dum voles, tenebis. Ego vero neſcio quod ἀντίδωρον reponam, niſi forte, quia & in poëtica excellis, & Simonidae Lyrica eidem poëtae comitem muneri miſiſti, ad Te allegem Pindarico ſtylo *Joan. Aurati* poëtae Regii quaedam, quae a *Canteris* fratribus, dum viverent, ſuntque *Gulielmi* manu pleraque deſcripta, accepi, & quaedam typis nondum eſſe evulgata obſervavi. Habes itaque poëta poëticum munuſculum, exiguum, at magni pignus amoris habe; quando nihil nunc quidem ſuppetit quod rependam. In Belgica Hiſtoria, quam & ipſe Latine patriae gratia coepiſti recte illuſtrare, ſcito me miſiſſe ἀνέκδοτα non pauca *Joh. Grutero*, ſed aegre poſſe ab Aubrianis editionem extorqueri. Habeo & alia ſelecta e bibliothecis, ſed ſuſtinebo, dum typographus reperiatur idoneus, ne fruſtra ſumptus toleraverim. Hoc enim ago optoque ut poſteri habeant, tametſi ruſtice, ut illa erant tempora, conſcripta, quae elegantiore alii ſtylo velut calamiſtris inurent, ornentque pro virili. Hoc meum conſilium facile vobis iiſdem veſtigiis haerentibus,

ut spero, probabo. Vale in D°. Salvebis a *Schotto* & *Heriberto*. Antverpiae 27. Maji. CIↃ.IↃC.XIX.

EPISTOLA CXXXIII.

JANUS GRUTERUS

Joanni Meursio S. D.

Leidam.

AMice singularis, atque optime. Etsi affectus ille, qui Jambum tuum elicuit ad Plautum nostrum, plura quidem nobis tribuit quam meremur; tamen paulo post apparebit, me auctori illi plus praestitisse, quam postremos Asellos, quorum flagitia & scelera tot & tanta miraberis detestaberisque: plurimum quoque tibi debeo, quod Dominum *Vossium* incitaveris ad parem liberalitatem. Animis vestris quid rependam? imo quid non rependam? Facitis me de regulo Aquilam. Ergo quod talis habebor debebo vestrae prothymiae. Non puto esse *Jacobum Corputium*, cui aegrotanti adcurrerit. Si quid ei humanitus acciderit, indica id, obsecro, per affinem tuum Dominum *Billerbekium*: nam habet sub se res rationesque aliquas haeredum Smetianorum, quarum cura jam soli mihi incumbit, fato functo *Winando Zonsio*. Quaeso uti & virorum illi optimo eruditissimoque multas a me dicas habeasque gratias. Utinam vicissim de eo studiisque ejus, ut etiam tuis possem bene mereri! in Bohemia omnia succedunt ex voto nostro, si ante ver inde perduelles ejecerimus, magna me tenet spes, vix reliquias aliquas nos veri proximo habituros belli tam formidolosi. Videtur fatum deserere, quos hactenus elevarat super omnia. Distento Hispano, ceteri nihil agent nisi minis. Qui ad vos venit est Amplissimus *Carolus Paul*, amicus meus non e multis, homo non modo nostrarum literarum, sed & absque fuco. Is de me, de rebus nostris omnia tibi dicet, si interrogaveris. Itaque finio; precatus tibi & tuis, ut & familiae Vossianae, fausta omnia ac felicia, non in hunc modo annum seqq. sed multos multosque sequentes. Velim per occasionem indices, num quid *Stephanus Dousa* vivat Hagae in dignitate. Miror hominem ita intermittere foedus amicitiae, qua cohaerebam parentibus ejus, imo & fratribus, imo & ipsi, ante annos XXIV. Si is adhuc vivit, salutes quaeso a me quam officiosissime, ut & caeteros amicos, Dominum *Bertium*, Dn. *Erpenium*, Dn. *Scriverium*, dulcissima capita. Iterum vale ac salve ab omnibus modis tuo *J. Grutero*. XII. Decemb. CIↃ IↃCXIX. Aveam mecum communicari natales Triumvirorum, quos modo salutavi, unaque affinis *Vossii*.

EPISTOLA CXXXIV.

HUGO GROTIUS

Jano Rutgersio.

Leidam.

LEgi quanquam occupatissimus, Observationes tuas, Doctissime Rutgersi, & rerum ἀξιομνημονεύτων varietate, &, ut haec abesset, tamen admirabili lepore ac festivitate dictionis ita conditas, ut vel ob hoc unum legi debeant, quod Latinas Veneres ostendunt saeculo alioqui inficeto. Inter caeteras emendationes illa in Lucanum longe certissima est. & mihi nuper in lectione ejus Poëtae idem in mentem venerat. Sed postquam egi cum memoria mea, invenio jam ante me tuam super eo loco sententiam intellexisse. Ita quod mihi primo tanquam meum imposuit, nunc hoc ipso magis placet, quod tuum est. In Hylam conjecturae cum eruditissimis certant. itaque ardeo videre & caetera. nulla lis tam gravis, nulli libelli tam serii; quos non excussura sit mihi de manibus Rutgersii pagina. *Baudius* scazontes suos, quibus δυσεραστίαν suam ulciscitur, editurus est: sed tentabit praefatione persuadere hominibus, experiri se voluisse, numquid satis commode posset tutari partes amantis; ne quis ibi serium quicquam suspicietur. *Mylius* satis mihi placet, & est minime ἐρωτικός. si ita nunc sint homines, vilis futura sit advocatorum annona. sed queritur duris se imperiis premi. IV. Augusti.

EPISTOLA CXXXV.

HUGO GROTIUS

Johanni Rutgersio.

Leidam.

MAgnas tibi gratias debeo, mi Rutgersi, quod virum optimum D. *Gomarum* non passus es nescire nimiam editoris licentiam in meo carmine. simul quod de nova editione me admones. quare transmitto exemplar emendatum manu mea, quod sequi Typographus poterit. rogo commodes mihi oculos tuos, ne quid denuo peccetur. Visum mihi est etiam ad *Gomarum* scribere, ne putet me, quod *Arminii* memoriam benigne colui, ipsius honori detractum, aut controversiis praejudicatum velle: quarum magnam partem me non intelligere ingenue profiteor. neque enim faciunt ad edictum Praetoris. nobis modica Theologia sufficit. Librum tuum, quem amicorum tuorum indicem destinasti, retinui apud me hactenus, spe videndi tui, aut alicujus a te. nunc ne te diutius morarer, visum transmittere, cum epigrammate. Vale & nos ama. XXIV. Dec. 1609.

Carmen in mortem *Arminii* legitur lib. III. Farraginis pag. 210. & Epigramma in Album *Rutgersii* lib. I. Epigr. pag. 253.

EPI-

EPISTOLA CXXXVI.

HUGO GROTIUS

Jano Rutgersio.

Leidam.

LEgi, imo perlegi (nam olim legeram) *Baudii* noſtri orationem ad componendas Academiae turbas. Judicium meum exigis. Habeo juſtiſſimam excuſationem. eſt enim tam eximium illud ingenium, ut ſub nullius cenſuram, aut certe non niſi doctiſſimorum cadat. Urges adhuc & vis dicam quod ſentiam? Et orationem totam & partes ſingulas admiror. Relucet ubique ſingularis viri memoria, quae omnia veterum dicta factaque non retinet modo fideliter, ſed in tempore repraeſentat. Implevit locos duos aut tres plane accommodatos negotio. attexuit alios minus neceſſarios, illectus, ut puto, priorum dulcedine. In ipſa dictione agnoſco egregium vehementiae & tranquillitatis temperamentum, plane rei conveniens. Duo, quae propria ſunt *Baudii*, rariora hîc, quam in aliis ejus operibus, invenias. Prius eſt locutionum licentia, cum ſcilicet verba phraſeſque poëticas, Comicas, Satyricas, Mileſias, Ciceronianae majeſtati interſerit. alterum, quod in re maxime ſeria jocis non abſtinet. Ego neutrum in alio ferrem. ſed ut in omni legum genere, ita in iſto perſonae quaedam ſingulare privilegium merentur. & quoſdam ita decent vitia, ut virtutis locum occupent. Quo magis monenda eſt juventus, ne ea imitetur, quae viris doctis ſuo quodam ac ſingulari jure permiſſa ſunt. Novi patronum in foro noſtro nobilem, qui ne in capitalibus quidem cauſis & ſummo clientium periculo a jocis abſtinet. quod contra rhetorum omnium praecepta eſſe quis neget? At illi hoc ita ſuccedit, ut laudent multi, omnes ferant. Alteri idem tentanti, nemo ignoſcat. Ita *Baudius* quaedam cum laude peccat, quae in exemplum trahi non debent. Habet & peculiarem quandam excuſationem haec oratio; quia ad ſtudioſos dirigitur, qui ferre non poſſunt perpetuae cenſoriae gravitatis tenorem, quo juſtius licuit evagari interdum a triſtî argumento, & ad laetum divertere, & dulcia quaedam aſpergere, & auditorem minus faventem demulcere vario eruditionis apparatu. Habes, mi Rutgerſi, quod voluiſti: in quo obſecutus magis fortaſſe ſum deſiderio tuo, quam officio meo. tu tibi imputa, quod me extra territorium jus dicere compuleris. XXIX. Dec. CIↃIↃCIX.

EPISTOLA CXXXVII.

HUGO GROTIUS

Jano Rutgerſio.

Leidam.

POtueras quidem abſtinere; Doctiſſime Rutgerſi, a nobis conſulendis in rebus antiquitatis, qui ejus parum etiam olim attigimus, & hoc etiam

quantulumcunque fuit, eorum studiorum non tam voluntario quam necessario neglectu amisimus. Sed quia tibi visum est eum nobis exhibere honorem, qui non debebatur, officii est nostri id pro beneficio agnoscere, atque etiam conari amplius posse quam possumus. De Cosso igitur, quod quaerebas, sentio, ut dixi, majores omnes magistratus populi Romani, hoc est Dictatores, Consules, Tribunos militum consulari potestate, & Praetores, habuisse belli auspicia. Caeterum legatos & alios militum tribunos praefectosque, qui magistratus populi Romani non erant, cum ipsi creati essent sine auspiciis, non habuisse jus auspicandi. Quare quicunque imperium habebat jure magistratus, idem suis auspiciis gerebat bellum, quanquam fieri poterat, ut is ipse non summum haberet imperium: neque enim ad habenda auspicia, ut ego arbitror, summum imperium desiderabatur, sed imperium a populo datum jure majoris magistratus. Et qui auspicia habebant *duces* proprie vocabantur. Caeteri autem, qui mandatum a duce & quodammodo fiduciarium habebant imperium, non item. Fuit igitur dux Cossus, & auspicia habuit, quia Consul cum esset, ut vult Livius, aut ut alii, Tribunus militum, modo Consulari potestate, imperium habuit non ab ipso Dictatore, sed a Populo Romano, & quidem auspicato datum. Hanc autem sententiam non ita tibi scribo, quasi qui praefracte eam tueri velim, sed ut ipse, qui quotidie in Romana antiquitate versaris, tecum expendas, an cum veritate consentiat. III. Cal. Apr. CIƆ IƆ CX.

EPISTOLA CXXXVIII.

HUGO GROTIUS

Jano Rurgersio.

Leidam.

NOn deposui ex manibus tuas in Senecam notas, ex quo eas recepi, nec legere tantum, sed relegere dulce fuit. Solum id, quod petis, esset forte arduum, judicare: sed hoc quoque facile ut esset effecit rei evidentia, quae neminem dubitare patitur, quin sint ea, quae scribis, vera pleraque, verisimilia multa, ingeniosa omnia. Etiam mihi gratulor, cui memini in mentem venire multa eadem cum tibi observatis: nonnulla etiam, quae a te inducta video, quia ante & te & me alius ista occupaverat. Gaudeo me istorum studiorum transfugam cum bonis ingeniis interdum συμπίπτειν. Caeterum quominus singulatim ad tuas Animadversiones perscribam, causa est, quod Seneca mihi non ad manus: amicus enim exemplar meum secum abstulit, quod reposcere & exspectare poteram, nisi veritus essem, ne mea mora festinantibus Typographis tibi debitam laudis occasionem praeriperet. Haec interim in mentem veniebant. Phoenis 126. *sacra quo Dirce latet*, esse οὐκ ἀνεκτόν. nam latere amnes videntur in silvis, qui in planis camporum apparent. *Turpe servitio* casu dativo non puto convenire Senecae seculo: & quod adfers *Mucrone* &c. nihil vetat sexto casu intelligi. Itaque aut vulgatum *turpi servitio* retineam, aut

si

si tuum illud verum est, sumam *turpe* παρεργηματικῶς, ut saepe. Hippol. 558. *Mitius nihil est feris.* vera est tua interpretatio, nec dubita esse imitationem Ovidianam Epist. x. vs. 1. *Mitius inveni quam te genus omne ferarum.* Est schema a contrario. In Juvenali Sat. XIII. 81. etsi *pater Aegei* potest esse Αἰγῆος ut *Idomenea ducem*, tamen non dubito esse *pater Aegaei*, ut *arbiter Adriae*. Emendatio tua secunda in Octaviam vs. 516. est εὐστοχώτατος, ut multae aliae. sed non video quomodo *ducum aciem* recte ibi intelligamus Senatum Pompejanarum partium, cum Pompejus illa acie superatus dici non possit.[1] *superatus ducum acie*, pro cum acie ducum, sed durum est & potius contrarium significat. Nam *ducum* aciem vocat Caesarianam, in qua nullus qui non dignus, qui imperaret? An verum est quod tu judicas, *Magnus ducum* conjunctim pro Pompejo? Herc. Oetae. 172. *Templa suis collapsa Deis* Hellenismum non putem. aliud enim est αὐτοῖς, aliud *suis*; sed *collapsa Deis* est *lapsa cum Deis*. Haec eo liberius, quia certius indicium afferre non potui, quo ostenderem placere mihi caetera, nisi pauca excerpendo, de quibus dubitare posse videbar. Tu, qui morosum hominem lacessisti, tibi imputa. v. Jan. CIↃ IↃ CXI.

1 Hîc in autographo quaedam ita maculata erant, ut vix legi possent, ita ut forte uno vel altero verbo defecta hîc sit *Grotii* sententia. egit vero de hoc loco *Rutgers.* lib. 1. Var. cap. 15.

EPISTOLA CXXXIX.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio S. P.

Leidam.

CUm Lugdunum proficisceretur frater meus, quem clientelae tuae addixi, nolui illum sine litteris dimittere, quanquam omnino tibi loqui malebam, quam scribere. Sunt enim quaedam, quae litteris committere non audeo. Et tamen ad te pertinent, περὶ τοῦ ἡρωϊδελεγειεπιγραμματιαμβογράφου. Ita tamen addam: urget quotidie ut scribam Encomium: scis autem quam sit mihi infoecunda vena. Itaque dum nihil potuit elicere, nisi unum Epigramma, quod non intelliges forte, nisi sciveris poëtam nostrum equitare non minore cum fastu, quam ambulare solitum. Erat autem id tale.

Ingenti solitus silvam calcare Caballo,
Nunc pedibus noster quam bene currit eques!
Carminis ecce pedes gressus imitantur heriles,
Et sua libratus pondera versus habet.

Reliqua ubi confecero, te dabo judicem, an digna sint, quae *Euphrenii* versibus conjungantur: Nam & hic sine dubio inter encomiastas erit. Leges itaque πάντα γελοῖα, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, digna patella opercula, nec quales tu versus facis, sed quales ego vel Cluvienus. Nunc ad seria. Velim te Hesiodi editionem, nisi jam alteri destinata est, Ordinibus faederatarum regionum dicare. Nam Dominis *Scaligero*, & *Douzae* ἐκ τῶν ἐπιφυλλίδων, aut ex poëmatis tuis satis

tisfieri poterit, ſi ita videbitur. Haec amicitiae jure ſcripta boni conſules, & me videbis, ſi potes, cum tuo illo, odiſſe profanum vulgus, & iſtam encaeniorum frequentiam, hoc eſt ſtultorum ferias. xv. Cal. Quintiles Anno MDCII.

EPISTOLA CXL.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

IRaſcor, ſi aut iraſci me poſſe putes, aut omnino aegre ferre, quod ad conſtitutum non adfueris Quid enim mirum, ſi totus orbis ſuum te ſibi vindicavit? & quia mecum, ut cum Juriſconſulto, agere voluiſti, cave putes tam incivilem & adverſum te μονομερῶς calculum feram. Quod autem verſus promittis, bene eſt; nec poſſum deſperare, cum etiam in litteris tibi Pentameter exciderit. At Jambos etiam meos laudas, ἐγὼ δέ τις ἐ ταχυπειθής. Aliter nobis, quam Apelli & Protogeni accidit. Lineam enim, quam conſpiciendam reliqui, tu, ubi libitum fuerit, tanta ſubtilitate vinces, ut neceſſe mihi videam & penicillum & tabulas abjicere. Rectiſſime feciſti, quod iſtum hominem, τὸν ἐδὲν ἐι μὴ τύφον, pacaſti quatenus licuit. Quid enim neceſſe eſt inimicitiis gravari eorum etiam, qui amici prodeſſe non poſſunt. Idyllium tuum, & Elegiam toties hodie legi, ut, ſi quid unquam, haec certe in ſuccum jam abierint, & ſanguinem. Nihil eſt ediſci dignius, non modo a nobis, qui quovis Magiſtro libenter utimur, ſed illis quoque ardelionibus noſtris, qui adeo ſciunt omnia, ut nihil relinquant caeteris: De Poëmatum meorum editione mecum delibero. Si quid erit ſeligam meliora, & finiam luſus, quos hactenus excuſat aetas. Certe nihil eſt, quod aut *Scaligero*, aut Legato, aut tibi negare poſſim, qui urgent, & inſtant, reliquos parum moror. Hoc certum non aliter me vulgaturum mea, niſi tu & tua promiſeris. Nolo enim credant peregrini ulla ex parte me ad faſtigium illud Poëſios acceſſiſſe, quo aditus datur Belgicis etiam ingeniis; id tu proba, ſi me amas. Vale, juvenum quotquot ſunt, eruditiſſime, ἐ δύναμαι γλυκερώτερον ἐδὲν ἰδέσϑαι. 11. Aug. Hagae Comitatenſi. CIƆIƆCII.

EPISTOLA CXLI.

HUGO GROTIUS

V. C. *Danieli Heinſio* S.

Leidam.

CLariſſime juvenum. Martialem totum perlegere nondum licuit: Notas tantum *Gruteri* noſtri percurri, & nonnulla paſſim Epigrammata; Tuo ju-

judicio permittere placuit, quicquid inter legendum venit in mentem, quale est illud, quod dixeram unum esse Libro quinto Epigramma, quod in duo dividitur, inscriptum numeris XIX & XX. Nec minus LX & LXI. libri duodecimi, cui simile est, quod in Priapeis dixeram de LXVIII & LXIX. Libro I. Epigr. LIII. versu, qui ante penultimum est, *offendit*, quod in manuscripto reperitur, verum puto, quamquam *Gruterus* mavult *offundit*: *offendit* ita dictum, ut supra *violat*. Liceat mihi facere quod *Gruterus* saepe, nec satis commode meo judicio, ut interrogationis notam inseram Epigrammati XIX. Libri II. cujus versus secundus ita legetur melius.

Felicem caena Zoïle? deinde tua?

In Epigrammate ejusdem libri XLIV manuscriptus habet versu secundo

Seu tres, vel puta quattuorve libras.

Conjeceram unius litterae mutatione *selibras*. Sed dubito. Epigr. LVII versum penultimum restituere ex lege Pedia facile sit vel puero

Oppigneravit Claudii modo ad mensam.

Nec minus in proclivi emendare versum quintum Ep. quinti Lib. III. *quaeres*: nec monerem, nisi scirem haec tam levia praeteriri solere. Nam quis non miretur omnes hactenus editiones, & hanc nuperam omnium emendatissimam Libro III. Epigr. LVIII. praeferre corrupte, *Furemque Priapo*. cum illud *que* πλεονάσμος tam certum sit, quam Anapaestum illum locum non admittere. Non negabis eodem libro Epigr. LXXVII. in fine κοπροφαγεῖς verum esse potius, quam σαπροφαγεῖς. in Epigr. LXXXII. *pro Massilianis* finis Scazontis *Massilitanis* postulat. Epigrammate XCI. in fine vide an non pro *cervo*, *servo* scripserit Martialis, quia supra *fugitivum* dixerat, ut sit παρωνομασία, non ἀναφορά. Epigr. XCIII. scribendum esse

Et anatis habeas orropygium macrae.

Sciunt qui Graece non nesciunt. eodem Epigrammate lego.

Quid surire si velit saxum?

Surire est καπρᾶν. Emendavimus elegantem locum in Arnobio circa principium libri primi, *non esuriunt*, *nec concipiunt*? legendum est *non suriunt*? Quod vero dixit *saxum surire*, simile est ei, quod alibi dixit de Niobe. Epigrammate LXI. Lib. IV. in fine versus luxatus est, nec aliter sanari posse video, quam si legas,

Aliquando narra quod velimus audire.

Epigrammate LXXIII. miror cur *stamina pulla*, in textum non receperit *Gruterus*. Epigramma LXXVIII. vix puto γνήσιον, praesertim cum absit a manuscripto, nec sapiat Martialem. Tu aristarchus judica, an sit παρεμβεβλημένον. Certe ne illud quidem, quod penultimum est eodem Libro, Martialem redolet. Vide an Libri VI. Epigramma XII. ita possit expleri.

Numquid, Paule, numquid pejerat?

in Epigrammate LXXXVI. *Epotet*, pro *Et potet*. verum est: an pro *calidam* legendum sit *gelidam* ex sententia primi versus addubito. Epigr. XLIV. libri IX. Disticho quarto *Numen* pro *Nomen* restituendum esse arbitror. Libro X. Epigr. XXXVII. *capta marte* non improbarem, nisi in MS. esset *male*: legendum itaque

maele, cujus fere Plinius meminit, & Gratius. Vulgo *taxus* dicitur. Epigr. I. Libri XI. vide an probes ex vestigiis MS.

Nunquid Parthenium videre certas?

Miror, quid in mentem *Grutero* venerit, qui Epigr. VIII. *Penelope* dativum Graecum sua auctoritate ejecit, ut Latinum substitueret. Epigr. IX. pro *curvo quae cadit aura croco*, *Cilico* in mentem venerit, nec sine exemplo. Sed nondum mihi persuasi. Epigramma LI. mutilum est, idque patet ex sententia & judicio manuscripti. In Epigrammate LIX. in Telesphorum haeret *Gruterus*: ego non procul recedens a vestigiis manuscriptorum bonam effecerim sententiam, hoc modo

Cum me velle vides. tecumque Telesphore sentis,
Magna rogas. puta me velle negare. licet?
At nisi &c.

in libri XII. Epigr. LV. versum quintum expungo auctoritate Manuscriptorum, sextum transfero, ut praecedat illum, *Ne sint basia.* Lib. XII. Epigr. XCIX. *in comatis* duas esse voces, contra quam omnes editiones habent, certissimum est, Postrema illius libri Epigrammata non puto esse τοῦ ποιητοῦ. In Xeniis Lemmate LXIX. *dominae* probabis prae *domino*. neque enim Imperatorem intelligit. Lemmate XCV. lege

Constat quot mihi morte canum.

In Apophoreton LII. *Gestarit modo*, probum & acutum est. in CV. cur Gruterus *deerit* ex Palatino non praetulerit vulgato *desit*, haud video. idem judicium de CXLIII. ubi *consumunt* certissimum est. In CLXXXII. ex Manuscripto, qui habet *forris* lego.

Ebrius haec fecit formis puto monstra Prometheus.

In Epigrammate CXCVI. vera est *Gruteri* lectio, quam confirmo simili sententia Epigr. LIX. Lib. IX, V. Lib. I. LV. lib. V. De hisce omnibus sententiam tuam poscam, ubi ad lectionem Horatianam venero. Indicabis mihi diem, si placet, & mittes Elegiam. Tu Epigrammata accipe, quae promiseram, & vale quam optime, ne quid de fatis queramur. IV. Kal. Sept. Anno CIƆIƆCII.

In autographo adjectum erat epigramma, quo *Heinsio* gratias agebat pro misso Auriaco & Jambis, quod legitur in Poematibus *Grotii* pag. 223. sed adjectum etiam Graecum epigramma, quod legitur in libro adoptivo Heinsii pag. 641.

EPISTOLA CXLII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

EQuidem absentiam tuam, Clarissime Heinsi, diutius non fero, tu tamen & *Neostadium*, & me frustratus es. Ego *Myrtilum*, quem per *Gisbicium* po-

popoſceras, nunc demum mitto, occupatus hactenus nuptiis [1] *Barneveldianis.* quibus factum eſt, ut nec dies nec noctes habuerim utiles. Mitto tibi Epithalamion, & de eo expecto judicium tuum praeſentis potius, ſi ita videbitur, quam per litteras. Utinam extorquere tibi amicitiae jure poſſim libertatem illam, fidemque judicii, quam certe mihi debes; ſed ut auribus meis nihil volo, ita nolo plane improbes carmen, quia fuſum eſt fere, ut nos dicimus, ex tempore. Ridebis me ſcilicet, qui cenſori leges feram. Tu tamen hoc patere, & vale. VII. Febr. An. CIↃIↃCIII.

1 *Mariae filiae* magni *Oldenbarneveldii*, quae nupta *Cornelio vander Mylen*, & quas nuptias celebrat *Grotius* lib. III. ſilvar. p. 86. & lib. I. Epigram. p. 226.

EPISTOLA CXLIII.

HUGO GROTIUS

Daneli Heinſio S. D.

Leidam.

FAcis pro humanitate tua, quam nemo me ſaepius experitur, quod occaſionem mittendi ad me Appiani tam diligenter occupas, atque adeo amiciſſimo juveni mavis imperioſus eſſe, quam mihi inobſequens. Vides, mi Heinſi, quam familiariter tecum agam, qui & hoc officii genus nuper a te poſcere auſus fui, & nunc ita accipio, quaſi aut hoc mihi, aut omnino aliquid debeas: Qod tantum abeſt tamen, ut agnoſcam bona fide nulli me tam beneficiis obaeratum eſſe, quam tibi. Utar itaque eo libro non mihi Hercule, ut tu recte ais, ſed pluribus; non tamen tibi, quem tam eruditum lectorem jam dudum deprecor. Et tu tamen quas non laudes, quae non praeconia mihi, & quaſi obiter ingeris? In quibus equidem ſi quid agnoſcam, praeter amicitiam, & liberalitatem tuam, ne inter mediocriter inſipientes quidem ponendus ſim. Sed quemadmodum magnus ille mundi oculus, cum in caetera aſtra per ſe lucis egentia, tum in ipſam quoque ſiderum plebem jubar atque aureum illud lumen transfundit coeleſti largitione, quod tamen ſolius ſuum eſt, ita tu, cui injuriam fecerit, qui juventutis tantum litterariae principem dixerit, gloriam ſplendidiſſimam ingenii, atque eruditionis tuae nobiſcum communicas, qui in eodem quidem ſpatio tecum currimus, ſed ignobili ſtudio atque aeterna nocte damnamur, niſi quantum prohibent radii ſideris tui. Sed ut ad mea redeam, (nam huic quidem ſententiae, quam hactenus meditor, paria non invenio verba, & me ſpiritus, ut vides, deficit) gratiſſimum feceris, ſi Librum ejuſdem Appiani, quem Libyca ipſe inſcripſit, aliquando ad me ablegaveris. De [1] Pandora, quo diutius cogito, quo verius video, quod tu dicebas τὴν τύχην ſignificari, non qua τῇ φύσει, aut qua τῇ τοῦ θείου προνοίᾳ ἀντιτίθεται, ſed qua objicitur τῇ προμηθείᾳ, quae ſunt quodammodo ἐναντιούμενα, ita ut Ariſtoteles recte dixerit τὴν τύχην καὶ τὴν τέχνην περὶ τὰ αὐτὰ

1 Vide ad Epiſt. *Gronovii* & *N. Heinſii* LXXVII.

αὐτὰ εἶναι, quae eſt definitio adverſorum. Quemadmodum & in Menone Plato opponit τὴν τύχην τῇ ἀνθρωπίνῃ ἡγεμονίᾳ. & Libro IV. de Legibus τῇ τέχνῃ. Ariſtoteles ſaepe τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ. Haec ſane vulgaria. neſcio quid majus haerebat memoria cum nec authorem, nec ipſam omnino ſententiam reperire potui, εἰμὶ γὰρ ἐπιλήσμων: ſed vocor a D. Legato: ad quem eo hanc feſtinationem boni conſules. Cal. Mart.

EPISTOLA CXLIV.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

SI litteris tuis parum ordinate reſpondeam, veniam dabis: nam profecto ex quo eas legi vix apud me ſum: adeo iis turbatus ſum, adeo indolui, ut nunc demum ipſe ſentiam, quam te amem & colam. Tune, ut ſerio vaſa colligas, & deſiderium relinquas tui, cui medius fidius non ego par ſim? Tune, ut ejus bibliothecae, quam tu in ſpem publicae utilitatis comparaſti, quae te poſſeſſore facta eſt pretioſior, vel minimum divendas, ἐμεῦ ζῶντος, καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο. Nunc ego demum fortunarum mearum tenuitatem deploro, quas hactenus aequo animo tuli, quod non juſtiſſimis tuis querelis aliqua ex parte poſſum ſuccurrere. Serio, ſerio loquor, mi Heinſi, & ita me magnus ille Deus amet, quidvis potius ſum facturus, quam ut patiar mihi melius eſſe, quam tibi, ſiquid poſſum. Quod tamen potui, id feci: & quidem ne litteris opus fuiſſe credas, quibus ſocordiam meam excitares, jam locutus eram *Neoſtadio* vehementer, & ut vere dicam, accuſatorie; Liberaliſſime promiſerat operam ſuam, ita tamen, ut commune ſecum *Douzae* vitium τῆς ἀπραξίας fateretur. Preſſi hominem, dum polliceretur non parſurum ſe authoritati ſuae, ac negotium tuum quavis ratione perpelleret. Dixit ſcire velle, quantum deſideres. Dixi id verecundiam tuam, & genus, & fortunae priſtinae reputationem non pati: ipſorum eſſe ut ultro occurrant neceſſitatibus tuis. Peregeram hanc cauſſam, quum illud mihi tuum fulmen affertur, quo ita ictus ſum, ut continuo inflammato animo ego me ad eundem proriperem: nam *Douzam* quidem convenire id minus nihilo eſt. Ego confeſtim, nihil mirum eſſe, ſi Academiam fungis quibuſdam, & umbraticis doctoribus plenam haberemus, cum viderem palam, & quidem ex profeſſo in te eruditioni omnem contumeliam infligi: Nec minus acriter egi, quam tu ſcripſeras, non quod ita expedire arbitrarer, quamquam hoc quoque, ſed quod aliter non poſſem. Ille errorem accuſare D. *Seyſtii*: contra mandatum eam honorarii tui perſcriptionem factam. Dixi me ſcripturum tibi, quod nunc facio, ut *Seyſtium* ea de re moneas, qui ſi errorem corrigere ſuperſederit, inſtrumentum ad me mittas, effecturum ut hîc ab ipſis Curatoribus emendetur. Id nunc ſi tuto fieri poteſt, experiamur illorum fidem: ſin minus audes cuiquam chartam credere,

mi-

mihi ſcribe, ad te veniam, & mecum feram: nihil mihi moleſtum erit, quod tui retinendi cauſſa fiet. Addidi *Baudio* deſtinatam horam docendi, eandem quam tibi, ut vos homines ineruditi inter vos committerent, ſimulque curarent, ne cuiquam frequentius eſſet auditorium, quam ſibi. At Hercule melius ſtudioſos de magiſtris ſuis, quam Curatores judicare, cum iſti quem ſequerentur ſcirent, hi quem honorarent, neſcirent. *Neoſtadius* reſpondit, non placere ſibi Profeſſores eam auctoritatem, quam hactenus, uſurpare in lectionum tempora: Sibi ea curae fore. Atqui, inquam, maturato opus eſt: Itaque vult tranſmitti ſibi deſcriptum indicem omnium lectionum, quod velim cures, ſi fieri poteſt: nam qui publicati ſunt, non puto eos ita habere, ut nunc uſus eſt. Conſilium dedi, ut dum aeſtas eſt, *Baudius* hora ſeptima matutina doceret. Id illi placuit. Semper ad id recidebam, non ſatis tibi proſpectum: ad haec modo aerarii inopiam, modo Conſulum inſcitiam excuſare: ad extremum polliceri, ut ante quoque fecerat, ejus ſe rationem habituros plane, ne ſinerent jactare alias gentes eſſe quemquam apud ſe magnum, quem Batavi expuliſſent. Sed, inquam, tricones eſtis: properandum eſt. Cum iterum Comitia procul, & alia neſcio quae afferret, meam illi ſententiam dixi, quam continuo probavit, ad praefationem *Baudii* eos recte facturos, ſi convenirent; tunc hoc quoque negotium peragi debere. Recepit facturum. Sed iterum voluit edere te, quanto remedio opus eſſet, ut malis tuis medicina fieret. Dixi, ne quaererent quid tu, ſed quid dignitas tua flagitaret: dandam illis operam, ne ſoli litteratorum Heinſium ignorarent: me nunquam deſiturum ipſis moleſtum eſſe, dum id impetraſſem. Probavit hanc vehementiam meam in cauſſa amici, & voluit haec ad te perſcriberem. Habes hiſtoriam brevem horarum aliquot, jam te monebo. de inſtrumento dixi, & indice lectionum, ea ut mittas, ſi commode fieri poterit: ſin minus, me adfuturum. Nolo quicquam cogites de diſceſſu, antequam tibi loquar, & tu mihi. De *Douza* ex induſtria differam: neque enim is eſt, quîcum conſilia communicari oporteat. Poſtea viderimus, ubi inter nos convenerit, quid ultra agere oporteat. Niſi mihi perneceſſaria quaedam incumberent, & quae moram non patiuntur, jam apud te eſſem: & ſimulatque licuerit ero: niſi tu quippiam mandabis. Interea, ſi fieri poteſt, iraſcor tibi, quod etiam adeo iniquus mei aeſtimator ſis, ut nummos neſcio quos, pro tabellarii mercede miſeris: quaſi aut hoc aliquid ſit omnino, aut ſi aliquid eſſet, amicitiae noſtrae ratio calculis debeat ſubduci, Non faciam idem, ne me videar vindicare. Vale φίλον κάρα, ϗ ἐπὶ τῇ παρούσῃ τύχῃ μακροθύμησον. Reſcripſi eodem die, cujus meridie tuas acceperam. xxv. Maji. Hagae. CIↃ IↃ CIII. Ad *Hogerbetium* eadem hora curavi, qua acceperam.

EPISTOLA CXLV.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio S. P.

Leidam.

QUantam me censes injuriam aestimare, quod petitioni meae non satisfeceris in indicando tempore praefationis tuae. An tu nullos nisi Lugduni amicos habes, quos dignos putes, qui te audiant? Sunt certe & Hagae, qui gaudeant a te discere. Nam de Legatis quidem Palatinis, quibus idem significare omisisti, video fere quae tibi detur excusatio: verecundiam scilicet tuam, & alia ejusmodi praetexes, & jam fecit tuo nomine *Baudius*. Ista mihi dici non possunt, siquidem sum, quod unice ambio, amicus tuus. At ego Hercule melius tui memini, & jam emendatum instrumentum ad te misissem, nisi distulissem in eum diem, quo te praefantem auditurus eram, quem tu mihi eripuisti, nescio quo meo merito. Scribo itaque nunc paratum esse. Cur igitur, inquies, non mittis? quia non ausim homini ex vulgo committere & certum amicum, per quem curem, non invenio. Ipse potius ad te veniam hebdomade proxima. Nam nunc quidem admodum impedior. Legati nostri propediem discedunt. Vale, amicorum maxime, & posthac noli oblivisci mei, ne cogar tibi irasci. pridie Cal. Jun. CIƆIƆCIII.

P. S. Accipio jam litteras tuas, quibus ecce respondeo: Nomen alteri legatorum est *Georgius Michael Lingelshemius*: alteri [1] *Joannes Gernandus* Consiliarius uterque Principis Serenissimi Palatini Electoris: sed ille sanctioris consilii. Magnificentias, Amplitudines, Claritates, & si quae ejusmodi sunt hujus saeculi monstra, tu supplebis ex more. Miserunt mihi sculptores residua exemplarium [2] currus velivoli: poscunt cautionem: sed non meminerunt etiamnum debere se mihi duo colorata, quae ubi praestiterunt, dabis illis instrumentum. Vale, maxime amicorum.

1 Illi carmina scripsit *Grotius* lib. I. Farrag. pag. 174. & lib. II. pag. 186.
2 In quo exercuit Poëticam venam *Grotius.* vide poëmat. pag. 157. 264. & seq.

EPISTOLA CXLVI.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

ADeone tu me, quem certe eruditione immensum anteis, etiam officiorum benignitate praecurris? nam hodie quoque occupasti me jam jamque scripturum; nec ego invitus tibi aut culpam hanc, fateor, aut gratiam debeo, quod prior interpellasti inofficiosum illud silentium. Didici, didici jam dudum cedere, non quidem omnibus (nam non ita natus sum) sed Heinsio meo, quem

quem nunquam ita amo, ut non ſimul admirer. Idque mihi in literis tuis modo accidiſſe ſentio, quae me non minus ſuo lumine perculerunt, quam permulſere amoris leniſſimo vapore. Unum me in dolorem dedit; quod de convaſatione etiamnum cogitas. At certe dixeram ne quid molireris, ante conventum Curatorum, hoc eſt praeſentiam *Neoſtadii*, quem unum hactenus excuſo. Quaeſo, largire mihi hanc patientiam: tum ſi non tui habebitur ratio, potius tecum in exilium eo, quam ut te prodam. Poëmata mea reviſere mihi hactenus non vacavit: neſcio, mi Heinſi, quam totos mihi dies furetur ingratum illud forum. Crede mihi, & gratulare fortunae tuae. Longe aliud hoc eſt, quam Academia. Nam lites noſtrae, praeterquam quod homini etiam diligentiſſimo moleſtiam exhibent, & minime conveniunt ingenio tam pacato, qualia ſunt haec noſtra, tum offenſarum apud adverſarios plurimum habent, gratiae apud clientes parum, gloriae apud caeteros, paene dixeram, nihil. Vix ego emerſi, ut paulo plus eſſe viderer, quam caeterum vulgus togatulorum noſtrae aetatis: idque actionibus aliquot, quae ſatis feliciter ſucceſſerunt. Tamen neutiquam labori par fructus eſt, & niſi per has ſalebras eo eſſet enitendum, ut nos quoque eſſemus aliquando in Republica non aliena, plane ſudores iſti & vigiliae amico tuo perirent. Hoc enim tempore, quod ſcribendo cavendoque impenditur, quantum rerum bonarum diſci potuit, quas tu doces! Eſſem certe paulo magis philoſophus, in Graecis paulo minus peregrinus, in antiquis vero moribus, & in Poëtis &, quicquid eſt, Philologis, aliquanto verſatior. Haec cum cogito, quo me maerore affici putas, qui ſcis quam liberali ſim ingenio, quam mihi diſpliceant artes, quae, ut maxime non ſunt, tamen videntur ſordidae: ſolare me, ſi potes: tibi hunc maerorem meum commendo, quo certe in dies magis magiſque conficior. Ipſe non credas, quam haec mihi ſint ſeria. ſed ad Poëmata redeo: vix puto e re mea fore, ut te abſente, aut tuis ante vulgatis, experiantur lucem: poteram latere ſub tuo fulgore. quid nunc commendabit illos, ut leviſſime dicam, abortus meos? Haec tamen ita dico, ut de abitu tuo nihil adhuc velim credere: tua prius vulgatum iri etiam ſperem. Ita arbitror, multo mihi plus famae acceſſurum ex editione carminum tuorum, ſi mea Lectores tui tantum quaeſiverint. Magnus ille Poëta diadematus egregie fefellit [1] hiantem, ſcis quem velim. nihilo plus habet, quam meritus eſt. Nugas attulit: inanis redit. Pandorae tuae gratulor, quae ſola tanto viro potuit imponere. Itaque nunc illa vere mihi, quod dicitur. Sed te, mea lux, quando videbimus, Vale 21. Julii CIƆIƆCIII. Hagae noſtrae:

1 De *Baudio* agi conſtat; qui ſpe pecuniae in Angliam abiit, ſed inanis rediit, unde ſaepe in Epiſtolis ſe reges ſibi debendi reos habere jactat. quis vero ille ſit, qui eum pellexit in Britanniam & fefellit hiantem, doceri vellem. vid. & Epiſt. mox. CXLIII.

EPI-

EPISTOLA CXLVII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

VEniam dabis silentio hactenus, & nunc incuriosae scriptioni. utrique in caussa febris, quae me corripuit vehemens admodum, & primo paroxysmo totum perdomuit: ex quo malo hunc fructum cepi, ut cum gravioribus studiis vacare prae nimio capitis dolore non possim, interim mea Poëmata tuo jussu concinnarem. [1] Silvarum libros quinque jam collegi. Nunc sum in Epigrammatis. Ubi primum per morbum licuit, haec non sine molestia exaravi, ad caetera tua tum respondebo, cum paullo ero validior animo & corpore Aut potius ipse veniam: nisi tibi melius vacaverit ad nos transcurrere: quod pervelim: Locutus sum heri de te D. *Neostadio*, & quamquam serio semper, nunc tamen solito vehementius, quod lenta remedia improbarem in ejusmodi malo. Testatus sum Deum, & conscientiam animi mei, quicquid hactenus de te monui, id me Academiae & Curatorum caussa fecisse, cum sine horum ignominia, illius jactura, nulla ratione dimitti posses. Tribuisse deinde aliquid amicitiae nostrae, sed hactenus, ut si cum commodo tuo fieri posset, mallem te minus procul a me abesse. Scire me nunquam tibi minus esse posse, quam nunc est: nusquam te indignius haberi posse, quam ubi praeclarissimam operam navasti. Esse Lugduni, qui ista contumelia, an rerum omnium bonarum inscitia, respicere te supersederent. Adversus eos, si in ipso & *Douza* nihil esset remedii, si quod autem esse posset, in ipso esse debere, me non eo usque persecuturum amicitiae meae compendia, ut deditum te velim publicae ingratitudini. Cum deinde exempla attulissem eorum, qui in Galliis uberrimos quaestus ex litteris fecerunt, Academias quoque, quae Professores tuarum litterarum summopere requirerent, multumque verba commutassemus, atque ego, uti est, dixissem omnino non minari te abitum, quod scio plerumque aegre ferri, sed in hoc esse, ut serio discessum moliaris, & praelum te, non Academiam morari, sancte mihi affirmavit, invitissimis omnibus (scis quos, dicam) perfecturum se, *Douza* tantum astipulante, ut hîc pro dignitate tua habearis, ne quid ultra sit, quod tibi fugae consilia impellat, nec passurum, ut ulla justa ratio sit, cur nos deseras. Dixi, si id ita fiat, ut jure te retineri homines aequi judicent, intercessurum me pro amicitia nostra, ne magis nostri taedio, quam injuria affectus profectionis cogitationes iniisse videaris. Haec significata tibi volui, Clarissime Heinsi, &, quo ea de re acturi sint, praestitutum diem disputationis Arminianae; tunc enim necessario illis coëundum erit. Venissem ego ad Baudianam praefationem: sed forensia negotia me Brilam traduxerant. Veniam ad te prius forte, aut si id fieri non potest, cum Curatoribus. Quaeso ne molestum tibi sit adire mea caussa Illustrissimum *Scaligerum*: & gra-

1 Tres tamen editi tantum fuere.

gratias ei ingentes agere pro tranſmiſſo Procopii fragmento. Deinde dabis ei haec currus mei exemplaria, quae, ſi incommodum non eſt, amicis ſuis in Galliam mittere poterit. Vide etiam, ſi placet, an *Scriverio* nullum exemplar ſit. Accepi modo litteras ab iſto noſtro, quem ille Magnus τῆς εἰς Βρεττανίαν πλεύσεως ἐφολκίδα dicebat, amiciores ſane quam oportuit. Nec dubium eſt, quin ingentis beneficii loco ſit mihi imputaturus, quod prior mihi, & ut non plane indigno amicitia ſua ſcripſerit. Tu vale, Juvenum maxime, & eo me honore affice, cujus ſum ambitioſiſſimus, ut ſciant omnes, me tibi placuiſſe. Hagae Comitatenſi. XXVIII. Julii CIƆ IƆCIII.

EPISTOLA CXLVIII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

VIde quam me velis erubeſcere, qui impudentiam & importunitatem vocas, quod me *Murdiſonii* cauſſa juſſiſti *Mylium* accedere, quod certe vel ipſi, ſine tua commendatione poſtulanti, ſcis me non negaturum fuiſſe. Ego vero quod nomen meae culpae inveniam, qui te non ad *Mylium* aliquem, ſed ad homines ſpurciſſimos ablegavi? Tamen ſine ulla excuſatione id auſus fui, cum tu tamen te reprehendas, quod meis officiis utaris. Itaque aut mihi abſtinendum erit poſthac ab ejuſmodi familiaritate; aut tibi tacendum. Facies autem melius, ſi quo ſimplicius meam operam poſces (eſt autem exigua, & certe ad res paucas optabilis) eo me tibi amiciorem fore confides. Nunc quoque ſentio me non ſatis reverenter tecum agere, ſed dabis veniam amori. Haec tantum ſcribere placuit, ne me ſegnitiae accuſares, plura adderem, ſed neſcias quam occupatus ſim, in eo, quod brevi videbis. Vale interea, ſidus noſtrum.

EPISTOLA CXLIX.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio S.

Leidam.

MErito tibi iraſcor, quod tam pertinaciter nuper me fugeris: nec ignoſco, niſi culpa emendetur. Ut ſcias igitur & poenitentiae & veniae locum eſſe, cito te, ut coram cauſſam dicas, cui uterque vacare jam poſſumus, dum auditoria quieſcunt, & friget forum. Sin veniendi copiam ejuras, adero ipſe injuriae meae exſecutor. Vide tibi caveas ab illis hominibus. qui bilem habent, etiam quam venditent. En tibi *Junghermanni*, ut arbitror, litteras, quas accepi cum ejuſdem ad me, & *Lingelshemianis*. Salutem tibi ab illis aſſcriptam nuntiare paene ſupervacuum eſt, cum mea poſſis contentus eſſe: niſi

melius fidis illorum voluntati, quos nunquam offenderis. Longi Poemenica nescio an audeam a te poscere, ne forte putes eo beneficio redemturum me offensiones meas. sed heus tu *Junghermannum* illum suaviter decepisti: Soles nonnunquam mihi, homini misero, sine metu talionis, in libris tuis magnitudine praeconiorum illudere. Ille quod arbitratur, credo, te familiaritatis consortio non minus mihi eruditionis, quam laudis affricasse, titulum unum ex illis, quem mihi cum nugari libet, perquam odiosus laudator imponis, ita adscripsit, quasi perpetuum epitheton esset, aut gentilitium aliquod cognomen. Denique tu me facis omnia, cui multum debebo, si posthac sodalis & congerronis tui εὐτέλειαν non contempseris. VI. Jan. Anni CIↃ IↃ CIV. Hagae Comitatensi.

EPISTOLA CL.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

SCribo ad te, sed *Meursii* rogatu, quod tamen ita te scire oportet, ut ille nesciat. Apparat igitur Lexicon Barbaro Graecum, quale *Rigaltius* vulgavit. nosti laborem, in quo ingenii nihil, industriae non multum requiritur. Legit auctores plerosque & exscripsit. hoc illi placuit Lexicon vocare. Restant legendi Zonaras & Cedrenus: quos a te petere non cupit. Me submisit, qui illius gratia mentirer, & dicerem opus mihi illis auctoribus, ad quos videndos otium non est. Nescio an habeas. vix puto, quia raro inveniuntur; neque magnus usus est. Si ita est, scribes te non habere, sed ita quasi mihi petiverim, ut possim illi tuas litteras ostendere. Sin quid adjicere libebit, quod inter nos maneat, fac a litteris separes. Ego hoc magis illi negare nihil debui, quia videor offendisse hominem, quod rogatus Encomium scribere Meditationibus, Epigramma scripsi, nec tamen, ut ille, de sole, aut saeculo, sed liberale praeconium, & quo putabam ipsius quoque arrogantiae satisfieri posse. Nunc video inexplebilem, ex quo me coram meos versus legit fronte corrugata, tristis, an indignabundus, & ad singula prope verba subsistens, quasi cum dignitate sua expenderet. Est id Epigramma hujusmodi [1].

Si bene te novi, tu, ut ego, dices, [2] *nescio quid faciet*. Sed vale & ride, meum & litterarum decus v. Febr. CIↃ IↃ CIV.

1 Quia lib. 1. Epigram. p. 231. legitur, hîc omittere visum.
2 Haec verba erant ultimi versus in epigrammate, quod vide.

EPI-

EPISTOLA CLI.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

QUod mihi diſcedens mandaveras promptiſſime exſecutus ſum, ut ſane debui tantis jamdudum beneficiis, & recens tam illuſtri munere obligatus. Affirmat *Hogerbetius* locutum ſe de tua re *Seyſtio*, eumque id in ſe recepiſſe, quaſi haud dubie confecturum. Caeterum metuo, ne ille domeſtica calamitate impeditus comitiis Curatoriis non interſit. Ita in ſolo *Duyckio* ſpes eſſet: niſi quod & *Neoſtadius*, tum ab *Hogerbetio*, tum a me (ſi quid hoc tamen eſt) ſerio admonitus videtur, in re tua inchoaturus eam authoritatem, quae ejus collegii principem docet. Aeque tecum eventum deſidero. Valere te opto, precor vobis omnibus fauſta omnia, & Academiae egregium rectorem. τὰ γὰρ ἄλλα ἀδὴν καχεκτεῖ. 4. Febr. CIↃ IↃ CI.

EPISTOLA CLII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

JUſſit me D. *Neoſtadius* ad te ſcribere, de re, quae ad te non minus, quam ad illum pertinet. Eſt enim communis Academiae veſtrae, cujus honorem ſcis dictatoris ſui flagitio profanatum. Cupit igitur D. *Tuningium*, & D. *Baudium* a te conveniri, ut tres, qui ſimul iſti convivio interfuiſtis, quod literarum nomini probroſiſſimum fuit, ſumma capita earum rerum annotetis, quae maxime ſcire D. *Neoſtadium* publici intereſt. Nam etſi ad ultima remedia veniendum non erit, moneri tamen debet vir ille, non alio magis nomine celebrior, ſi ſuam famam vilem habet, attamen parcendum fuiſſe honori Academiae, & muneris: deinde ne quid tale iterum poſthac committat, fiducia ſacroſanctae poteſtatis. Annotabitis autem ea maxime, quae in ancillam D. *Scaligeri* protervius dixit; nam quae illi cum D. *Vulcanio* interceſſerunt, quanquam minime decent utriuſque dignitatem, tamen inconſultum ira, & altercandi calor excuſat. Iſta autem in feminam dixit haud dubie non provocatus. Si quid tamen & de jurgiis iſtis memorabile ſuccurrat, veſtrum erit monere, ſi quidem D. *Neoſtadio* gratificari vultis. Nec eſt quod vos remoretur: neque enim teſtes in judicium vocamini, ſed ſuggeri tantum ſibi Curator cupit ea, quae conſcientiae illius in publico conventu objicere poſſit. Etiam alii interrogabuntur. Vos quicquid ſcribendum videbitur (& Hercule licebit manum diſſimulare) mittetis ad me aut ſi mavultis, paratum habebitis in adventum D. *Neoſtadii* (futurum dixit Jovis die) cui occulte tradatur. Vale, lite-

 ra-

rarum columen: & Clariſſimos, quos dixi, collegas a me ſaluta. III. Maji. CIↃIↃCIV.

EPISTOLA CLIII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

PEſſimum commiſi facinus, quod tanto tempore (& ſane ut eſſet breve, non potuit te abſente mihi non eſſe longiſſimum) literis amicum non compellavi. Idque maxime vereor, ne forenſes tricas mihi putes tanti eſſe. Fuit autem vel nunc certe mihi feſtinandum, cum te video iſto cum homine magno, ut ſeſe aeſtimat, literas commutare. An tu reris hunc ſacrum, atque caeleſtem amorem minus habere aemulationis, & invidentiae, quam illi vulgivagi ſolent? An me vereri non putas, ne illum, Regio ſpiritu ſceptra ſibi votis admetientem, praeferas homini miſero, & cui ſatis ſit in toga ſeneſcere? Sed tamen ſerio, mi Heinſi, neſcis quantum illi ad arrogantiam, quod minime crederes (pervenerat enim ad ſummam) accreverit ex neſcio qua domini pollicitatiuncula, qua nunc ita elatus eſt, ut nec ſe, nec quenquam noverit. Ex eo me non ſalutat. nam ego privatus ſcilicet parebo iſti a ferula ſua venienti. Habet hercule mirificam virtutem, quam ἀναιδείαν vocant: & ei nunc proſtant omnia: nec dubium eſt, quin περιπλεμένε ἐνιαυτε facturus ſit aliquid magni. Tu ergo recte, qui talem tibi fautorem in tempore concilias: Nam niſi ita conſulimus rationibus noſtris, timendum eſt ne & ego vulturiolus togatulus eſcam non inveniam, & teipſum ne tua quidem Pandora prohibeat a fame. Haec libuit jocari, ne tam vaſtum poſthac ſilentium eſſet. Vale, lux, & ſpes mea. CIↃIↃCIV.

EPISTOLA CLIV.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

IRaſcentem me negotiis meis (quae exigua quidem, ſed tamen multa ſunt) quod tanto tempore ne litteris quidem tecum conjungerer, deprehendit belliſſima occaſio, quae debetur [a] *Garnandiſto* noſtro. Is cum & literis & inſcriptione problematum ſuorum me tibi ſociaſſet (quod fere ſolent, qui mihi optime volunt) quae utrique noſtrum erant communia forte prius ad me pervenere: Uterque rei gratiae ſumus, uterque in ſolidum tenemur. creditum hoc dividi non poteſt. ſed tibi conſtat ratio: habes quod imputare poſſis: ego nihil unquam aliud, quam debui. ita ſine fine obligor. excuſarem me, quod prior

[a] Vid. Epiſt. CXLV.

prior haec resignaverim, prior legerim. sed ita arbitror, ne illam quidem partem a me alienam esse, quae tua propria est. Non possum tibi non conqueri miseriam meam. Germanus quidam (nosti hominum genus) edidit figuras asterismorum caelestium cum explicatione. Eo in libro nihil paene est, nisi ex Manilianis maximi Herois, aut meis ad Aratea commentariis depromptum: nec tamen usquam profitetur illorum nomen, quorum fere paginas exscribit. Etiam praefationem suam expressit ex mea. & *Scaligeri* quidem, cujus opera vel propter ipsum perpetuo omnia legentur, id non interest. Mea aut peribunt, aut, si benignius mecum aget fortuna, faciet posteritas utrum volet, furti reum. Ita etiam tenuis fama insidiatores habet. Vale, mea gloria. xv. Dec. cIↃ IↃ cIV. Thesium exemplaria tibi mitto duo, manent apud me altera totidem. Saluta suavissimum *Baudium*.

EPISTOLA CLV.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

JAm dudum ad te scripturus fueram, si quid certius de rebus materterae tuae potuissem cognoscere. Nunc quoque non ideo scribo, quod cognoverim ejus quippiam, sed ne frustra expectetis. Nam ad litem illam quod attinet, nullum hîc ab ullo Magistratu praesidium peti potest, antequam judices loci nos laeserint, de quo nobis queri nondum licet. De re altera plane ita est, ut dixeram, nisi magnis faventium studiis spem esse nullam conficiendi negotii. Interim *Hussenius* hîc prensat, & valde vult in summum senatum allegi, quod si impetrabit, credo nobis aliquanto plus in jure fiduciae fore, nisi omne illud tribunal ejuramus. Heroi me & *Borelium* commendabis. Vale, princeps eruditae juventutis. xx. Oct. cIↃ IↃ cv.

Litteras has multo serius curavi quam scripsi: quia is, quem allaturum credideram, me frustratus est. Interim tuas recepi. Quibus nunc quidem nihil aliud respondendum habeo, quam fore ut ὁ δεσπότης praesideat septimana, non ea, quae nunc incipitur, sed sequente, quae in annum alterum incidet. Addebam xxv. Dec. cIↃ IↃ cv. Velim te meminisse *Douzae* Poëmatum. sed & Apotheosin nobis transmittere, ut videamus. Litteras inclusas, quandocunque commodum erit, velim *Tuningio* tradendas cures.

EPISTOLA CLVI.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

QUod nuper in fratrem hujus adolescentis studium ostendisti, idem in hunc ostendas tres simul oramus. Est enim eo judicio, ut facile intelligat ma-

gnum diligentiae suae subsidium in amicitia tua fore. Ego eum talem cognovi, qui tibi dehonestamento futurus non sit. Reliquisti apud me, si forte memineris, Saxonicam historiam, Suevicam inquam. Eam & si quid aliud apud me tuum est transmisissem nunc, sed nolui ipsi praeter literas quicquam oneris esse. De [1] *Bezae* carmine sollicitus sum: quia nec genus carminis, nec tempus invenio: Tantum argumentum abunde sufficit, idque ipsum saepe cogitanti impedimento est. si aliter non potero, ubi prima me Musica aura inflaverit, Epigrammate transfigam. De Apotheosi, quaeso, memineris *Mylii* causa. Quoties ad nos veneris, & molestum non erit, juvenis hic non invitus te comitabitur. Interim materteram tuam a me salutatam velim. Et eum, quem nunc incepturi sumus annum, felicem tibi, hoc est literis, precor. III. ejus Cal. scribebam CIↃ IↃ CV.

1 In ejus mortem quae incidit in XIII. Octob. hujus anni, Anapaestos fecit, qui leguntur lib. III. Farrag. p. 204.

EPISTOLA CLVII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

HUnc, qui ad te venit, duplici tibi nomine commendatum volo: & quod apud suos in aliqua dignitate est, & quod mihi olim Lugduni studiorum commilitio junctus, nunquam exinde desiit amicitiae foedus fovere. Nomen est *Eitzoni Tiardae*, tibi, ut puto, non inauditum. Ipse omnium elegantiarum studiosus, & quod reipsa magis experieris οὐ τῶν τυχόντων. Fac, quaeso, ut videat meam gratiam apud te aliquid valere: quae mea maxima jactatio est. De caeteris, quae pro nimia tua humanitate curanda susceperas, proxime, ut puto, aut per literas, aut, quod multo mavelim, adventu tuo intelligam. Et utinam illum una adducas, qui nunc, ut tu scribebas, in diem gaudet. Ostendam tibi, si velis, quanto ego rectius legem Ascraeae frugalitatis observem. Vale postrid. Kal. Sextil: CIↃ IↃ CVI.

EPISTOLA CLVIII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

MAle sit illi convivatori, qui me heri sobrium abire passus non est: ac praeterea maximo me bono fraudavit, conspectu tui. Idque eo magis dolet, quia quaerendi me laborem toties a te sumtum intelligo. Sed fatum hoc meum est, saepe tibi molestum esse. Nam & pro [1] versibus meis scio non me

1 Puto hac & seq. Epistolis agi de Epithalamio *Philippi Gulielmi* Arausionensis, & *Heleonorae Borbonicae*, quod legitur lib. III. Silvar. pag. 107.

me magis ipſum, quam te eſſe ſollicitum. Nihil forte opus erit aut emblemate aliquo (ut fieri ſolet) aut loci Typographiae expreſſione, ut frons ſit quam ſimpliciſſima: & apud Gallos (noſti gentem) aliqua novitate commendabilis; quos facile patiar & auctoris nomen conjecturis deſtinare, niſi ad quos ipſe ſcripturus ſum. Sed de his omnibus tuum eſto arbitrium: & re peracta monebis me, ut tranſcurram. Comprimenda erunt exempla, donec nuptiarum dies advenerit: de quo needum reſcivi. Materterae tuae ita me commendari velim, ut ſimul excuſes meam nuper feſtinationem. *Baudium* quoque gaudere jubeo, dum licet: & in iſto voluptatis interuſurio noſtrae vitae commoda delibare. Sed vereor, ne brevi recidat, in ſuum αἴθ' ὄφελον, noſti ſequentia. Tu autem quam jucundiſſime vale. XII. Sept. CIↃIↃCVI. Hagae.

EPISTOLA CLIX.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

EUndem te ſemper agnoſco. Tam tibi ἀδύνατον eſt non bene facere, quam mihi gratiam referre. Amicos meos ita amplecteris, ut non minus tibi, quam mihi debeant: niſi quod hoc ipſum mihi deberi vis, quod tu praeſtas. In carminibus noſtris, quae mihi ob hoc unum placent, quod tibi non improbantur, horas ultro perdis; & quidem tam pretioſas. Interpellatus nocte, literas ne in diem quidem differs: At eas quam lepidas, quam elegantes, ut ſane appareat, te ne tum quidem, cum dormiendum eſt, dormitare. Sed quid amplius dicam. *Baudione* memoriam ſuam impoſuiſſe, quod ego inter prodigia habeo, an, quod ſolet fieri, me non ſatis explicaſſe animi ſententiam? Non enim paucis exemplaribus, ſed aut omnibus, aut ſane magna parte opus erat, quae in Galliam mitterem. Itaque hoc volueram, quod de inauratione dictum erat, ſi ſine temporis jactura confici non poſſet, omittendum potius, ut quae parata eſſent exemplaria, ſine ulla mora curarentur, quod etiamnum ut fiat te oro. nam imminent nuptiae, & ſatius eſt quemvis potius cultum amittere, quam ejus temporis occaſionem, qua elapſa Epithalamium res ſit frigidiſſima. Transmittam igitur ea, quamprimum a te accepero, quod confido jamjam futurum. Si quae inaurari caepta ſunt, ea ubi perfecta erunt, facile hîc dominum invenient. Sed, ut dixi, non tanti hoc eſt, ut vel diem unum interponam. Rogo te, ut aliqua Carmina his, quibus videbitur, diſtribuas. Nam apud nos pauci ſunt, a quibus eo nomine gratiam exſpectem. Fraudem hanc mihi gratificare: Putent homines aliquid, eſſe quod per te donabitur. Pecuniam, quae Bibliopolae reſtat, ubi quanta ſit indicaveris, tranſmittam: niſi ipſe huc venturus es, quod ut ante monui, flagrantiſſime exopto: XV. Sept. CIↃ IↃ CVI.

EPI-

EPISTOLA CLX.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

TIbi gratias ago, Typographo ignoſco, *Baudium* abſolvo. Quid enim erravit, qui credidit non eſſe numeroſis exemplaribus vulganda carmina, quae ſive bona ſunt, quod nunquam mihi perſuadebitis, paucorum laude contenta eſſe debent, ſeu mala, ea ratione multorum notas lucrabuntur. Sed ita nobiſcum agitur, ut quibus labores noſtros donamus, iiſdem famam noſtram gratificemur. Mecum autem ita agitur, ut cum luſore paupere, qui perdere ne tum quidem poteſt, cum vincitur: ejus autem generis hominibus crebro arbitror tentandam aleam. Satis enim tuto periclitatur, qui quod ſperet habet, pro quo timeat non habet. Gaudeo ſane, quod τὸ τοῦ σοφοῦ experimento comprobaſti, ἅ τὰ τῶν φίλων κοινὰ, μάλιστα οἱ τῶν φίλων φίλοι κοινοί. praecipue quod caeptum faedus hoſpitali uterque teſſera obſignaſtis. Atque utinam fuiſſem & ego τῶν δαιτυμόνων. dixiſſem aliquid tam ſtultum, quam ea erant, quae te nuper laudare coëgi, ne me impune convivio excepiſſes. Ego, ſeverus ille cenſor, ultro popoſciſſem majoribus, cum ſuperindicto, bene te, bene me, bene noſtram. Nec enim aliter decuiſſet apud ducturientem. Bene ceſſit *Tiardae* noſtro, quod *Baudium* non vidit, ex quo contractior dormit. Non placuiſſet illi, vereor, vultus maritalis. quid enim illo triſtius, cui ex animo triſti eſſe non licet? Fingo mihi non jurgia tantum moleſta, ſed & delitias moleſtiores: cum miſer conjunx infauſto noctis tributo mala quae pertulit deprecatur. Sed heus tu, verſus meos cur ita contemſiſti, ut nulla paene apud te exemplaria retineres? An te puduit malorum carminum eſſe diviſorem? Nunquam effugies. reddam tibi ſi huc veneris. ſi non veneris, ipſe referam. Vale, dulciſſime Heinſi, & in Maximo diligenter perge. Poſtrid. Cal. Oct. CIↃIↃCVI.

EPISTOLA CLXI.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

PLurimum tibi debeo, per quem mihi adducto, & triſti eſſe non licet. Nam abſque te foret vitam agerem plane ἄμουσον καὶ ἀβροδίαιτον, nunc & fori taedium, & ingenii mei frigus feſtiviſſimae tuae litterae detergunt. Nam quis non rideat, cum tam lepide depingis illum, qui ſane intelligere debuerat, in Batavis neminem parem ſibi fuiſſe, peregre ſe non habere idem gratiae? Quod ſi magiſtrum ſe neget, & ego eum non mentiri liquido jurabo, nam diſcipulos non habet. Quod autem ita agit, ut herifugae famuli ſolent, ſeque pro li-

libero gerit, &, ut ita dicam, sui plagium facit, id hercule sciri dominorum interest. Carmina, ut voluisti, tibi mitto. Cupio enim, ut alias scripsi, ita te implicare, ne tibi integrum sit non laudare ista, quibus & oculos & manus commodaveris. Melius autem me scis, quibus ista debeantur. hoc est nec ita ineruditis, ut intelligere non possint, nec ita severis, ut nequeant ignoscere. De paraphraste Aristotelis jam mandatum a Curatoribus *Merulae* datum est: quem quidem librum ego, simulatque emtus fuerit, inspicere gestio. Delectant me enim mirifice τὰ περὶ ἠθῶν. Nec minus tamen ardeo & Maximum tuum & Alcinoum legere: quibus dum tu obstetricaris, interim desiderium Epigrammate Graeco, eruditissimae (ita me Musae juvent) simplicitatis solabor. Τῷ ἥρωι commendatum me velim & [1] illi, quem proprio rabies armavit iambo. Vale, meum dulce decus. IV. Oct. CIϽ IϽ CVI.

1 *Dominico Baudio*, ut puto.

EPISTOLA CLXII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

SOla nocte interposita postquam a te abscesseram adii *Mylium*, qui mihi literas tuas demonstravit, sane candidas & elegantes, & dignas quas tu scriberes, ille legeret. Probabat non tantum verba, sed, quod puto tibi non minus curae esse, rem ipsam: nisi quod arbitrabatur parum dignitati tuae consultum iri, si ante peractum interpretandae Paraphraseos laborem de praemio, velut stipulato, agatur. putat & ipsis Curatoribus, & tibi decentius fore, si nec tu liberalitati illorum diffidere videaris; & illi non ex pacti conventi formula, sed ex gratiarum lege teneantur, cujus nomine actionem ideo Praetor nullam prodidit, ne virtus esse desineret, quod jus esse coepisset. Scio multas esse causas, cur, non quantum tibi debetur, tantum sperare audeas, ab illis hominibus, quibus hactenus partim ad judicandum prudentia, partim ad efficiendum vis defuit. sed fas est attollere animos, ex quo illius numeri esse coepit vir cordatissimus, cui difficile sit literas amanti deserere literatos. praecipue autem dignitatis ejus fructum vindicare vobis debetis tuque & *Baudius* privato amicitiae jure: ut nunc nihil dicam de singularibus tuis in publicum meritis, in quorum partem nemo venit. Neque decipiet vos spes vestra, si hoc modo cogitetis temporis illi spatio opus esse, tum ut suam auctoritatem confirmet, tum ut vestris occasionibus invigilet. Curatores non coibunt antequam dissolutus sit aut diffisus Ordinum Hollandiae conventus, qui in aliquot dies adhuc, sed incertum quousque durat. Legatus noster sarcinas incipit colligere, & quidem optimas primo loco: jam enim libros convasat. Hodie illi Senatus Federatorum Ordinum datur, in quo nunc supremum, ut puto, oraturus est. Vides & tibi super itinere ineundum consilium: ac forte non imprudenter

ter feceris, si Illustrissimi *Scaligeri* rationes, quibus istam peregrinationem dissuadet, cum animo tuo consideraveris. Ego & hoc vereor, ne cum ille subito abiturus est, ut ferme solet, tibi tempus non sit cum Curatoribus agendi, ut illorum pace ab Academia tibi abesse liceat. Loquar hac de re cum patre tuo: & tecum si huc veneris: quod satis consultum videri potest. Mihi hesterni temporis angustiae abstulerunt bonam partem eorum negotiorum, quorum causa Lugdunum veneram. Nam *Patium* eram conventurus, ut scirem quid illi a me restet. si velit transcribere, mittam continuo. Promiseram Nobilissimo *Dousae* me ipsius nomine tecum acturum de editione Poëmatum fratris. potes negligentiae meae succurrere, si quid fieri ejus possit, & quid tibi optimum videatur, coram, sin minus, per literas mihi, aut ipsi significaveris. Idem voluerat dici *Bertio*, quem audiit editionem superantium *Lipsii* epistolarum adornare, esse aliquot apud se nec editas, nolim tibi eam ob rem molestus esse, nisi forte in illum incideris. Vale, & de Maximo, Alcinoo, Paraphraste fac ne nimium diu nos torqueas. XI. Nov. CIↃIↃCVI.

EPISTOLA CLXIII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

TE an Tyrium tuum magis expectem, ita te semper amicum habeam, ut nescio. nam & librum videre vehementer exopto, a se bonum, at te meliorem, & quem ipsa mora desiderio meo commendavit: & tu quoque abfuisse jam pene saeculum videris. sunt praeterea, quae tibi referam jussu D. *Busanvalii*. Fac itaque ad nos venias. Nam *Mylio* ipse te Maximus optime excusabit: cui tamen ego interim impatientiam expectationis spe propinqua mitigabo. Et eadem opera poterit res materterae tuae apud Hugensem Secretarium tua gratia adjuvari. quod & *Venio* videtur, qui protracti negotii hanc reddit causam, quod *Bevernius* nondum praesederit. Addam & hoc, si quid forte ad rem pertineat, optare me judicium tuum in paucis [1] Erotopaegniis meis, quae puto iratus otio meo effudi. Cura ut valeas. XIX. Dec. CIↃ IↃ CVI.

1 Leguntur illa lib. II. Epigr. p. 282.

EPISTOLA CLXIV.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

LIteras tuas, Clarissime Heinsi, non cum voluptate modo, sed & cum fructu perlegi, dignissimas illas, quae ab optimo Platonis interprete scribe-

berentur. Veniam autem dabis, si fatebor de Alcinoi loco nondum omnes mihi scrupulos evelli. eoque mitius, si quid fallor, interpretari debes, quia nec otium mihi suppetit ista pro voluntate & studio meo examinandi, neque ad manum sunt Academicorum scripta, quae consulam. Tantum quod mihi memoria Platonicae lectionis, & Alcinoi tui diligens inspectio subjecit, ejus te participem, atque adeo judicem fieri volo. Primum autem hoc velim diligenter consideres, illud ἐξ ὑποθέσεως apud Alcinoum dici non tantum, περὶ τῆς ἐν νόμοις πολιτείας, verum etiam περὶ τῆς ἐκ διορθώσεως ἐν ἐπιστολαῖς. Quomodo hoc τῇ ἐν νόμοις conveniat, aliquo modo in litteris explicas, ita tamen ut negare non possis, eam loquendi rationem a Graeco sermone, & usu Philosophorum abhorrere. sed Epistolicis πολιτείαις, quae sine dubio sunt verae Respublicae, & in se subsistentes, quomodo eadem illa interpretatio aptari possit, non satis video. Deinde in libris de Republica describi Rempublicam ἀπόλεμον ita verum est, ut iisdem etiam περὶ τῆς πολεμικῆς agatur. quid enim aliud faciunt ἐπίκουροι, & mulierum armata agmina? Et hoc ipsum diserte Alcinous testatur cum dicit, ἐν τῇ πολιτείᾳ, hoc est in libris, quos dicebam, ὑπογράφειν καὶ τὴν ἀπόλεμον καὶ τὴν πολεμικήν, utramque scilicet pari loco ponens: ut & debuit, quia tractatio bellica in illis libris neutiquam minorem partem obtinet. Idem ex Apulejano Philosophiae Platonicae compendio clarum est. Nunc ad rem venio. Convenit inter nos Alcinoum earum, quae apud Platonem sunt, πολιτειῶν duo summa genera ponere. ut patet cum dicit τὰς μὲν, & infra ὑπογράφει τε καὶ ἄλλας. Illa autem summa genera duo ex lege διχοτομίας Platonicae oportet ἀντιδιαιρεῖσθαι quare si unum intelligamus, facile est alterum reperire. De genere posteriori non dubitamus vocari τὰς ἐξ ὑποθέσεως πολιτείας. Sequi ergo videtur genus illud prius, quod contrarium huic esse oportet, non posse ἐνυπόθετον dici, quod idem plane est cum illo ἐξ ὑποθέσεως, (si tamen vox illa apud Philosophos usitata est, quod equidem nescio) sed ἀνυπόθετον. Expendere ergo debes, an non ullo recto sensu (quando istarum vocum non ubique eadem est significatio) Respublica ἡ ἐν τῇ Πλάτωνος πολιτείᾳ possit ἀνυπόθετος dici, ita ut ei directe opponatur, ea quae est tum ἐν νόμοις, tum ἐν ἐπιστολικαῖς διορθώσεσιν, ἐξ ὑποθέσεως scilicet. Voces ἐξ ὑποθέσεως & ἀνυπόθετον non memini me in ipso Platone alibi tam clare alteram alteri oppositam legere, quam in sexto & septimo τῆς πολιτείας: ad quos locos respexisse Alcinoum, cum de eo argumento ageret, plane mihi persuadeo. Videtur autem mihi Plato illis locis hoc ferme dicere. Esse in rebus aliud ὁρατὸν, aliud νοητόν. Νοητὸν esse duplex: aliud enim uti ὁρατοῖς εἰκόσι, aliud non uti, aut certe non uti necessario, illud quod ὁρατοῖς εἰκόσι noscitur pendere omnino ἐξ ὑποθέσεως, qua sublata corruere omnem ejus certitudinem. Alterum autem non uti τῷ αἰσθητῷ, sed εἴδεσιν αὐτοῖς δι' αὐτῶν. esse tamen ei posse τὰς ὑποθέσεις ἐπιδείξεων loco: sed easdem ὑποθέσεις ἀναιρεῖσθαι venirique ad ἀρχὴν ἀνυπόθετον, quae scilicet vi nulla ὑποθέσεως nitatur. Mox eam doctrinam aptans ad institutam de republica tractationem, fatetur, qualem ipse instituit rempublicam, difficulter quidem inveniri posse inter res visui ac sensui

obnoxias, ſed tamen veram ſe formam atque ideam reipublicae perſcripſiſſe, quae non contineat δοξαστόν τι, & ἐξ ὑποθέσεως, ut aliorum νομοθεσίας, ſed ut ipſe loquitur τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ, quod ſit ὂν magis quam γιγνόμενον, & καθ' ὕπαρ, non κατ' ὄναρ. Illud vero τὸ αὐτὸ ὂν vult eſſe ἀρχὴν ἀνυπόδεικτον: Itaque in República communi nomine δικαιοσύνης videtur exprimere. Ergo ut ipſi videtur τίθεται, non ὑποτίθεται: quod Rhetores dicunt, agit ἐν θέσει, non ἐν ὑποθέσει. In legibus autem agere videtur ἐξ ὑποθέσεως. nam ὑποτίθεται in agro Cretenſi civitatis exſtructionem. Et haec quidem ficta eſt, ut arbitror, ὑπόθεσις: At in Epiſtolis vera. Tam vero in Epiſtolis, quam in legibus, non id explicat quod abſolute & in ſe optimum eſt, quod non niſi ex ipſis principiis demonſtratur, ſed quod optimum eſt quibuſdam poſitis, quae videas tolli non poſſe. Apulejus de República in legibus ita loquitur. In hac non ſuo nomine & de ſtatu & de commodo civitatis requirens originis ejus principia, & fundamenta diſponit: ſed eo tendit, quemadmodum civilis gubernator, ejuſmodi locum conventumque multitudinis nactus, juxta naturam praeſentium rerum & convenarum debeat facere civitatem plenam bonarum legum & morum bonorum. Comparat item, ut Alcinous, rempublicam τὴν ἐν πολιτείᾳ & τὴν ἐν νόμοις. In illa dicit ipſa principia diſponi; quae eſt ἀρχὴ ἀνυπόθετος Platoni. in hac conſuli ex rerum praeſentium ſtatu, quod eſt ἐξ ὑποθέσεως. Haec autem, Doctiſſime Heinſi, non ita ſcribo, quaſi qui pertinaciter velim defendere haec ita ſe habere, ſed ut qui cupiam a te doceri, cui & librorum & ſcientiae major eſt copia. Praeſertim de voce ἐνυπόθετον velim me moneas, nunc ubi & quo ſenſu reperiatur, & ſi quid differat ἀπὸ τοῦ ἐξ ὑποθέσεως. Ego ſi poſſem, Alcinoum tuum libenter ab oblivionis & incuriae nota liberarem. *Borelius* noſter te reſalutat, & quis fuit alter, ὁ τῷ ἔρωτι ὀνειροπολῶν. De *Viſſchero* autem quid? jamne e voto ſuo miſer eſt, an ſervabitur invitus? Vale, amiciſſimum mihi & Muſis caput. Jan. CIƆ IƆ CVII.

EPISTOLA CLXV.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

Literas tuas, eruditiſſime Heinſi, legi non ut literas ſolemus, ſed ut libros: hoc eſt attente, & ut in quibus unus finis eſt diſcere. Quare gratias tibi habeo maximas, quod in me inſtruendo tantum laboris tibi perire volueris: aut non tibi, qui, ut ſcio, nihil mavis, quam amicos bene inſtitutos, ſed publico, cui perit etiam, cujus privatim tibi conſtat ratio. De argumento iſto nihil nunc ſcribam. Multa enim ſubjeciſti, quae longiorem cogitationem deſiderant: & interim nolui neſcire te, veniſſe *Mylium*, qui te & Maximum tuum ſedulo exſpectat. Erit aliqua gratia in ipſo tempore. Haec igitur in praeſens ſatis, niſi illud me vis iis addere, non hoc me quaeſiviſſe an ἐνυπόθε-

τος

τος possit ἀναλογικῶς dici, quod aliquis leviter, & ut ego, Graece peritus nescire non potest, sed an usitatum sit, & quidem ita, ut sit ἀντιδιῃρημένον τῷ ἐξ ὑποθέσεως. Ne illud quidem ignorabam, in sexto de republica a Platone Philosophum describi, quem perfici statuit divinitatis contemplatione. Sed arbitrabar demonstrari posse, quod, ni fallor & alii voluerunt, haec ita aptari institutae de republica tractationi, ut dicat, quemadmodum summam sapientiam in Deo, ita singulas partes ἐν ταῖς ἰδέαις quiescere: ibi autem τῆς πολιτείας ἰδέαν describi: quam qui norit secundum Platonem, certi aliquid, & non aliunde pendens, norit. Ideo enim per se sunt & semper: ideoque per eas vere sapimus. In tuis definitionibus, quae Alcinoi subjunctae Speusippum antistem praeferunt, recte ex Platonis sententia σοφία definitur, ἐπιστήμη non tantum τοῦ ὄντος, id est, Dei, sed τῶν ἀεὶ ὄντων, quod sunt ἰδέαι: eodemque sensu dicitur σοφία esse ἐπιστήμη ἀνυπόθετος; quia qui res, ut semper sunt, intelligit, is scit eas simpliciter, & non ἐξ ὑποθέσεως. Sed tu quam primum ad nos veni, ut & amplius, si necesse est, de hac re colloquamur, & versus legas, quos pro te interpellatus *Milandro* rescripsi. miserum me, cujus hodie feriae exierunt: vestrae an vivaciores fuerint equidem nescio. Salutant te duo, quorum alter diligentissime vigilat, alter felicissime somniat: & velit ex te audire quid faciat ὁ λπις ὁ τελπτὸς. VIII. Jan. CIↃIↃCVII.

EPISTOLA CLXVI.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

TAm anxie sollicitus fui, ut mea Epigrammata de [1] *Lipsio* inter vestra carmina non comparerent, ut cum moneret *Nicolaus* noster editionem a te parari, ne scribendi quidem ad te moram mihi indulserim, quum continuo quicquid erat id ad te mitterem, quare quod tunc festinatione peccavi, nunc resarcio. Facis rem te dignam, quod hoc tam diligenter agis: videant homines illi, qui humanitatem omnem eousque exuerunt, ut extra suam cohortem nullius virtutes velint agnoscere, in nos neque religionis neque reipublicae partes tantum juris habere, ut alieni boni ingratos nos faciant aestimatores. placuerunt mihi semper illi e Tragoedia versus:

Ἀλλ᾽ αὐτὸν ἔμπας ὄντ᾽ ἐγὼ τοιόνδ᾽ ἐμοὶ
Οὐκ ἄν γ᾽ ἀτιμάσαιμ᾽ ἂν, ὥς τε μὴ λέγειν
Ἕν᾽ ἄνδρ᾽ ἰδεῖν ἄριστον Ἀργείων, ὅσοι
Τροίαν ἀφικόμεσθα, πλὴν Ἀχιλλέως.

Et hujus quidem laudis ego quoque in partem veniam. illud autem proprie vestrum erit decus, *Lipsii* famam hostium carminibus auctam, quam sui male lau-

1 Leguntur lib. II. Farraginis pag. 201. & lib. I. Epigram. pag. 239. *Heinsii* vero in *Lipsii* mortem carmina inter ejus Poëmata lib. III. Silv. pag. 62. & seqq.

laudando corruperint. Ex literis postea tuis etiam illud libenter didici, nullum esse tam magnum malum, unde non bonum alicui obtingat: quippe cum illi, quos studiosos nos dicimus, sibi arcessito negotio, vobis otium paraverint. Egregrie sane se ulciscuntur, quod volunt quicquam discere. ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος. [2] illum dico, qui perpetuum cum ordinariis bellum gerit: qui vereor ne se cupiat per istos tumultus reipublicae partem facere, & jactare se tribunitiis concionibus, nisi forte domesticum illi bellum civili prius est. Miratus sum nuper vim hominis. serio cuidam irascebatur, quod alapis suis caput non praebuisset. Sed tu, arbitror, recte feceris, si ad nos transcurras? ubi nullae sunt, nisi horariae, partes. Salve, Heinsi clarissime & nos ama. Mart. CIↃIↃCVII.

2 *Baudius*, cujus epistolae, praesertim ad *Mylium*, plenae querelarum, quod tam diu inter extraordinarios Professores sedere juberetur. quod concoquere non potuit magnus ejus animus.

EPISTOLA CLXVII.

HUGO GROTIUS

Daneli Heinsio suo S.

Leidam.

UTinam tu quidem meam caussam, quam juste susceperas, tam feliciter egisses. nam profecto pudet me, cum ista video publici juris facta, quae ne privatim quidem, nisi inter paucos, legi debuerant. [1] Versus enim illos πρὸς ὅ τε ποτὲ μελλοδόκτωρα in ea primum charta concepi, quae ad ipsum missa est, idque praesentibus amicis aliquot & mecum nugantibus; neque aliud speraveram, quam quod tu verissime conjicis, fore ut noster ὑαλουργιάδης, ea quae ita scripseram, pro soluta oratione acciperet, quum non videretur mihi ipse unquam solutius scribere. Itaque in mandatis dederam Heroi ἡρωοποιῷ, ne litteras illi exhiberet, nisi in ipso prandio, aut paulo ante, ut cum deinde vobis easdem literas ostendisset, haberetis risus argumentum. Nunc ita res accidit, ut quae potuissent non indigna videri *Grotii*, ut ille inquit, lepore, facta sunt ista editione paullo minus, quam fatua atque insulsa. Locutus sum hac de re cum [2] *Archilocho*. is primum videbatur operam suam mihi velle imputare, quod ut magis persuaderet, ajebat quaedam se illic sui genii agnoscere, puto quia *natio mortalium* mihi excidisset. Postea, ut vidit me ita judicare, non debuisse tale quid fieri, me non modo inscio, sed etiam invito, ut qui contraria mandata dedissem, quod negare non poterat, culpam omnem rejecit in amicum nostrum, quem mihi in mentem venit vocare [3] ἐκδώσοντα, qui sane hac

1 Credo intelligi Epistolam jocosam ad *Henr. Delmanhorstium*, cum Medicinae doctor crearetur lib. II. Farrag. pag. 189. videtur ille *Delmanhorstii* pater vitriariam fecisse. vid. infr. Epist. CCX.

2 *Baudio* Jambico Poëta: quem mox *Biprofessorem* vocat, quia & Juris professionem ambiit, & titulum obtinuit, sed honore contentus, disciplina abstinere debuit.

3 *Scriverium*, qui diu Martialem promisit, antequam tandem ederet. nam in epistola illa vocat eum *Grotius Martialis editorem Lentulum*: & *Rossae Poëtam* esse ipsum *Heinsium* patet ex Epist. CLXXXII. quae sequitur.

hac in re contra istud nomen suum fecit, neque Lentulum se, sed Celerem aut Cursorem praestitit. Ipsi parentis tanti alumno non miror persuaderi potuisse istam editionem; credidit enim quae ibi dicantur, ad artis suae commendationem mirifice pertinere: cui ego cur parcerem, cum etiam meos offenderim? Posthac ergo & litigatores & medicos iratos habere mereor. ac proinde nec honestum mihi forte erit caussas agere, nec tutum aegrotare. Poterant omnia ista tolerari, si nomen non accessisset, quod sane pluribus quam duobus exemplaribus prostare oportet, cum ego jam duo ita edita acceperim, alterum per *Reigersbergium*, alterum per nostrum novum Biprofessorem, qui speró uxori eas poenas pendet, quas mihi debet. Aesculapii autem nomen, quod in aliis pro meo suffectum est, nonne insigniter ineptum est? saltem Aulum Gellium dixisset, nam Aesculapii personae alia conveniebant. Vide quam saepe falsa sint nostra consilia. Ego qui [4] *Heemskerkianum* Epicedium, quod tu quoque, ut inter mea, non pessimum judicabas, nescio quas ob ratiunculas, supprimere volui, nunc per istud egregium poëma fabula fio. Adversus hoc fastidium refeci me hodie lectione eloquentissimae tuae praefationis εἰς Δουσιάδην, quae visa est mihi mirabili temperamento, & amici affectum, & judicis relligionem servare. Rogo te, saepe aliquid edas, ut saepe praefari tibi necesse sit. Huc autem si redire tibi vacaverit, qua me domi reperias certiorem tibi horam, quam prandii condicere non possum. XXIII. Julii CIƆIƆCVII.

4 Legitur lib. II. Silvar. pag. 72.

EPISTOLA CLXVIII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

Mitto tibi literas ejus hominis, qui vix unquam solitus est gratis scribere, nosti, ut video, artem homines inescandi. tam belle illi Theognidem suum proponis. invenies & in his Theognidea, sed ea quorum optime meminisse videtur, περὶ τῶν χρημάτων, καὶ τῆς πενίας, quae puto facilius in Academiis, quam in aulis invenitur. Potest ille sibi occinere, *omne tulit punctum.* & tamen ita scribit, si animadvertas, quasi puncta nesciat. Sed satis jocorum. Nam ille profecto nos potest armis non Alexandri, sed Eumenis ἀντιμυκτηρίζειν. XXVII. Julii CIƆIƆCVII. Hagae.

Hanc epistolam agere de *Joanne Milandro*, Domino de Poederoye, ideo suspicor, quia *Danielis Heinsii* manu in margine notatum erat, *Milander*, ad quem sunt multae *Baudii* Epistolae, qui quovis modo ex arido illo pumice nummos elicere tentabat, unde saepe joci in ejus epistolis ad *Mylium* & alios de ejus tenacitate occurrunt. vide lib. II. Epist. *Baudii* 101. & 111. 3. & ex aliis ad ipsum *Milandrum* & *Mylium* epistolis saepe illum mendicasse, sed non potuisse emungere constabit. erat vero *Milander* Principi Mauritio scriba, sive secretarius, quo respicere hîc puto *Grotium*, cum Eumenes scriba Alexandri fuerit: & ideo nihil gratis scribere ait, quia scribae ex omnibus, quae scribunt, quaestum faciunt. *Grotius* epigrammata duo ejus honori dedit pag. 209. & 222. *Heinsius* nuptias ejus cum *Maria Hohenloia* celebrat lib. I. Silvar. pag. 7.

EPISTOLA CLXIX.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

JUssit D. Legatus Francicus impelli illud negotium, quod ejus nomine tibi commendaveram de libello, quem nosti. Quantum igitur poteris hoc cures velim, ut describatur. Locutus sum *Mylio* de controversiola, quae Urbi cum senatu inciderat; non potes habere animosiorem tui defensorem, ex quo rem illi omnem, & nescio quorum inscitiam aperui. Ille continuo ad vos perget: quid actum sit, postea sciam, & significabo. Interim de scribendis literis quod dixeram, tecum vide. Ego sicut ex usu tuo esse credidi, ita suasi. Tibi si aliter videtur, nihil repugno. Tua enim dignitas mihi commendatissima est. Sed de *Rhedonio*, mi εὐεργέτα, utinam! beabis me. Salve igitur, & aut scribe, aut potius veni, utriusque excusationem non accipiam. Hagae CIↃ IↃ CVII.

EPISTOLA CLXX.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

GRatularis vero mihi, Heinsi Clarissime, & cur quaeso gratularis? quiane ereptam mihi vides eam, quam semper habui maximam, literariam voluptatem? an quia in lites, apud quas diverti hactenus, nunc totus relegor? an vero quia totos dies cum eo hominum genere vivendum mihi erit, quos vos non possitis sine stomacho aspicere. Vera sunt quae dico, atque utinam minus vera essent. At tu etiam sic loqui audes, quasi in ista, quam tibi dignitatem appellare visum est, aliquid amicis esse posset praesidii, in quo sane nescis quantum fallaris. Nam mihi in hoc munere ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ut malis nocere possim, ἕτερον δ' ἀνένευσεν, ut bonis possim prodesse. Putasne tu ei homini magnopere gratulandum, qui officii bene gesti non aliam potest sperare mercedem, quam graves & magnas offensas? Hoc ei non accidit, qui Theocritum, Hesiodum, Maximum Tyrium & similia edendo quicquid ubique doctorum est obligat, aut ut ad minora exempla veniam, qui de curru aliquid, aut de area ludit. Quare, etiam vetante te, non mentiar, si me invidere vobis dicam, istam vitae tranquillitatem, securitatem animi, libertatem otii: An tu hoc esse putas, Hagae litigare, quod Lugduni inter *Scaligeros* & *Baudios* vivere? Vestras virtutes magna excipiet gratia posteritatis: quanquam ne posteritas quidem exspectanda est illis, quibus vivis licet fama & consentientis orbis judicio frui: nobis parum est inter ingratos senescere: inter iratos & in-

fen-

ſenſos transigendum eſt aevum, in praeſens ſollicitum, in poſterum ignobile. Lucani ipſius, cujus tu in mei gratiam meminiſti, vereor ne mihi nunc obliviſcendum ſit, niſi quod illi verſus nimium adhuc haerent animo

—— —— —— O vitae tuta facultas
Pauperis, anguſtique Lares, o munera, nondum
Intellecta Deûm!

Pleni ſunt omnes chori Tragoediarum id genus ſententiis, quae nobis privata ſtudia commendant, ſed nos iſtorum quaſi memores loquimur, quaſi obliti vivimus. Ipſe ego, cui nunc iſta dicere non difficile eſt, tamen hoc volui, quod nunc incuſo. At tu, cui liberius & conſtantius eſt judicium, loco gratulationis conſolationem meditare, neque enim minus verum eſt de eo, qui ad talia munera, quam qui ad aulas accedit, δοῦλος πέφυκε κἂν ἐλεύθερος μόλοι. Morbum tuum jam deſiiſſe ſpero, aut minuiſſe ſaltem: at meus nunc incipit primum, & creſcit, donec ego decreſcam. XIX. Nov. CIↃ IↃ CVII.

EPISTOLA CLXXI.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

ROgo te per quicquid amas & taces, ac per iſtos Belgicos verſus, quos nuper crudeliſſime cremaſti, ut Tragoediam noſtram, quam *Chriſtum patientem* inſcribere *Scaligero*, Heroum maximo, viſum eſt, perlegas quam diligentiſſime, emendes quam liberrime, deinde quamprimum tranſmittas, ut ea quoque corrigam, quae idem Heros admovit. Vellem ſane, ſi fieri poſſet, non tam meum nomen, quam *Jannini*, cui debeo plurimum, in Nundinis comparere. ſed oportet ſerius Typographos decipi, qui alioqui ſcientes tam malae merci ſe non immiſcebunt. Fac mentiaris aliquid mea cauſa. Sed neſcire non debes eſſe tibi iratum amici noſtri genium, quia ipſum ab uxore, quam ille inſanire tandem fatetur, contuſum eſſe *Scaligero* nuntiaſti: qua de cauſa a *Scaligero* ſe Laconem plagipatidam vocatum graviter conqueritur. Vide ipſi ſatisfacias, ne veſtri Jambi inter ſe committantur. Poſt abitum tuum dixit mihi *Mylius*, curaturum ſe, ut res tua jamjam transigatur, dum Lugdunenſes hîc ſunt. Doleo ſane recruduiſſe apud vos mala Academica, dum hîc remedia quaeruntur. Ego febricula laborare incipio, adverſus quam refice me, quaeſo, ſi vacat, literis tuis. XXVI. Febr. CIↃ IↃ CVIII.

EPISTOLA CLXXII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

VIx ad te dederam, quas poſtremas ſcripſeram, literas, cum mihi tragoedia a patre tuo redditur, quam leniter perlectam neque multo emenda-

tiorem remitto. Perfevero enim in ea opinione, fi edenda eft, id fine mora faciendum: nefcio autem an typographum jam inveneris, an praelum vacet. fi utrumque ex voto eft, nihil obftat quo minus continuo tradas. Praefationes ad *Janninum* & lectorem jam fcriptae funt. Sed retineo eas, dum caetera excufa fint, fi quid forte ex medii temporis occafionibus mutandum obveniat. Multum fine dubio taedii tibi creatura eft correctio. Sed rogo ne grave fit hoc quoque beneficium multis prioribus adjungere. Lectiones vobis recte procedere gaudeo. Et velim fcire, an *Baudius* a declamando fe abftinere potuerit, & quoufque vapulet tibi *Scoppius*. A°. CIↃIↃCVIII.

EPISTOLA CLXXIII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinfio.

Leidam.

ETfi nundinarum occafionem praeterfluxiffe ex te intelligo, tamen aliis de caufis omnino conftitui tragoediae editionem feftinare, & *Janninum* Praefidem, hoc potiffimum rerum ftatu, publico fcripto affari. quam ad rem te mihi adjutorem fere confido. Idque fcripfiffem ftatim poft receptas tuas literas, nifi dictus effes mihi hìc exfpectari, quod & literae tuae innuere videbantur. quae fpes cum jam forte evanuerit, & ob lectiones, neque dum fcimus quo fucceffu, repetitas, iterum te rogare volui, ut de Typographo fi quid actum eft, fciam, fimulque exemplar accipiam, ut emendatius remittam. Gaudeo tibi meos lufus mediocriter placere. nam caetera, quae addis, perfuafurum te non fperafti ei maxime, qui non modo priorem tuam Tragoediam, fed & recentioris partem viderit: fi quid apud vos novi agitur, fac nos, quaefo, participes: praefertim Scoppiana quo proceflerint. Et quomodo tibi cum virorum optimo, mulierem habente peffimam, conveniat. Vale, Clariffime Heinfi. 3. Martii 1608.

EPISTOLA CLXXIV.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinfio.

Leidam.

ANxia res eft poëfis. praefertim in ingeniis crudioribus, nec fatis in ea arte recoctis. Venit mihi in mentem hodie, me in choro fecundo femel pofuiffe, *Nova creverunt moenia templi.* quod non muto, femel; fub finem ejufdem chori *per te fancti moenia templi*, pro quo melius erit *Limina templi*; ne vocum duarum repetitio offendat. Similiter in actu quarto fcripfi, *Templi il-*

la-

la veteris decora, quae fuerant prius, quod retineo; sed in ultima scena Tragoediae est aliud, quod nimium prope accedit, nempe *Saecli illa veteris decora quam longe tibi &c.* Mallem igitur, *Senioris aevi decora quam longe.* Ignosce ineptiis, & vale, mi Heinsi. Mart. CIƆ IƆ CVIII.

EPISTOLA CXXLV.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

QUod Tragoediam nostram tam cito prodituram scribis, e voto est, eoque magis, quia in amicorum manibus esse poterit sub id tempus, quod ejusdem argumenti memoriae ab Ecclesia consecratum est. Et quod addis exiguum fore libellum, neque hoc displicet. Erit enim hoc magis περιφερητός: *Siquis tamen haec quoque, siquis.* Etsi parum id refert: Eritis enim pro omnibus tu mihi & *Scaliger*, a quibus absolutus non est quod aliorum judicia anxie metuam. Ceterum quod tu in re nihili tam diligentem operam navas, excusandam tibi habeo meam libertatem, quae te non uti modo, sed & abuti audeat. Quanquam vero in rebus majoribus expertus saepe sum benevolentiam tuam, tanto plus tamen nunc tibi debeo, quanto minus est, quod exsequeris. Utinam vero sciret orbis, qui te novit, te mihi tam amicum fuisse, ut ista tibi patereris injungi, esset mihi hoc sane non paullo gloriosius, quam id, quod tu magnifice depraedicas, inter forum & carcerem regnare: ubi sane nullus est locus meis Tragoediis. Misi tibi nuper emendationem duorum versuum novi opusculi. Nunc de tertio monebo. in scena Petri est Josephi Patriarchae quaedam περίφρασις. Ibi dixi, *undecim fratrum manus*, & tamen cum recte cogito, undecimus, qui erat Benjamin, consilio fratris interficiendi aut venumdandi non interfuit. Dolet mihi quod istam numeri elegantiam amittere debeo, & rescribere, *impias fratrum manus*, nisi tu mavis *invidas*. XI. Martii CIƆ IƆ CVIII.

EPISTOLA CLXXVI.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

VIdeo me in Tragoedia mea, id quod ferme potissimum erat, perdere tempestivam editionem. Itaque quod vulgo dici solet, post diem festum venimus. Scio te quoque irasci. Sed quid faciamus? ita sunt homines. Impelle tamen quantum potes. Versus hos ad *Vrientium* scriptos cum leges, ridebis, sat scio, captatam nominum allusionem. & tu scis quam hoc a me alienum sit:

 sed

ſed volui ipſum, cui iſta, ut video, placent, ſuo exemplo ulciſci. Tranſmittes cum litteris tuis, ſi tanti videbitur. Ego vero non Herculis, ſed tuam fidem imploro, quod exſpectatiſſimo ſcripto tam diu caremus. Accepi a *Baudio* novas litteras plenas triſtibus facetiis, in quibus vim ſibi fieri queritur, quod *οἱ κρατοῦντες* orationis editioni intercedunt. Vale, & fac aut te aut tua quamprimum videamus. 11. April. CIↃIↃCVIII.

EPISTOLA CLXXVII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

TRagoediae meae exemplaria, quod rerum omnium ſi non primum, certe nec poſtremum eſt, in tempore recepi: eoque nomine ac plurimis aliis diligentiae tuae ſummas habeo gratias. Mitto nunc miniſtrum, ut exemplaria alia uſque ad quinquaginta a bibliopola auferat eo pretio, quod tu, ſi vacabit, cum Typographo ſtatues. D. *Scaligero*, tibi ac *Baudio* ipſe hinc tranſmittam: interim volo quaedam nunc apud te relinqui, quibus pro arbitratu utaris. In relegendo inveni errata quaedam Typographica in poſterioribus paginis, & quaedam talia, ut ſenſum alium facerent, quam quem ego voluiſſe me ſentio. Ea omnino judico calamo, quando aliter fieri non poteſt, corrigenda: quod ſi Typographo nimis moleſtum eſt, tradat huic homini exemplaria omnia: remittam intra biduum emendata. De verſiculis, ſane tecum judico eſſe non ſatis πρὸς ἔπος aut, ut proprie loquar, πρὸς τὴν τραγῳδίαν. Sed tamen iſtius commendationis lenocinio aliquot lectores alliciemus. Te & Herculem tuum ἀποτρόπαιον avide exſpectamus, imprimis legati Germanici, qui me velut expromiſſorem interpellant. Legatus Marchionis Anſbachii eo magis, quia [1] hominem illum, ſi tamen homo dicendus eſt, tam familiariter in Italia novit, ut ab ipſo Cardinalibus Lutheraniſmi nomine commendatus ſit, quod illi magnam fugiendi diligentiam injecit. Vale, & veni. CIↃIↃCVIII.

1 *Scioppium.*

EPISTOLA CLXXVIII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

LEgi Menippeam tuam, quae ſane meretur, ut inter magnos titulos, quos tibi ſummo jure eruditorum omnium judicia conferunt, *Lepidi* quoque nomen non reſpuas. Neque enim arbitror poſt ἀποκολοκύντωσιν quicquam exiiſſe tam docte feſtivum. Unum dolet, quod plerique lectores magnam jo-

co-

eorum partem non intelligent, eam vero imprimis, quae ad *Zenonis* decreta alludit. Verſus autem, quos intexuiſti, ſunt vere Petroniani, hoc eſt elegantiſſimi: tum vero παρῳδίαι, & verſuum Graecorum & Latinorum detorſiones feliciſſimae. Utinam adſuiſſem heri, ut demonſtrare praeſenti tibi potuiſſem, eſſe me inter eos, quibus iſtam ſcriptionem potes imputare. Dediſſem ſimul tibi exemplaria aliquot Tragoediae, non quidem quot volo, magna enim pars a ſalutantibus abrepta eſt, ſed quot nunc potui. Ubi Lugdunum venero, efficiam ut habeas, quot voles. Rogo D. *Scaligero* meo nomine unum exhibeas, aut plura etiam, ſi uti voluerit: cui quidem Heroi ſedulo gratulor, quod ita uti debebat, ac pro dignitate vindicatus eſt. Vidi hîc *Baudium* cum uxore, quae litigando ita mihi profeciſſe videtur, ut tunc etiam cum loqui vult, non loquatur, ſed latret. Cerita mihi videtur, ita loquitur ἀνάρθρως. Ipſe autem, cum praeter iſtud, quod maximum eſt malum, eo miſeriarum redigatur, quotidie ut πτωχεύειν turpe non judicet, tamen & verſus facere potuit, & bibere non deſinit. Neſcio cum riſu haec an indignatione dicere debeam, nuper in menſa *Jannini* praeſidis, cum mero incaluiſſet, ſponſione obligare ſe voluit, ſe vel ipſis, qui aderant, judicibus, (erant autem Pontificii omnes) luce meridiana clarius demonſtraturum, Pontificem eſſe Antichriſtum. Nunc Haeſdam neſcio qua ſpecula abivit, & illam circumducit foedum ſpectantibus omen. Nobis erit procul dubio ἡ ζυγία placatior. de qua ſi lubet cogitemus. Nihil abſurdi feceris ſi de [1] illa, ἃν μελίαν καλέοισι, & quae *in Silvis* dicitur *pulcherrima*, aliquid moliaris: κωμάζεται quidem jam, quantum conjicio, non a noſtro *Othonis* adverſario, ſed ab altero, contra quem tibi non difficilem puto fore victoriam, ſi commiti volueris. Hoc affirmare tibi poſſum, ſi formae magnam habes rationem, nihil tibi poſſe melius contingere. Sed forte eorum ex numero es, qui aequo animo ferunt aliquid formae decedere, dum doti tantundem accedat, a quibus ego quoque non pertinaciter diſſentio. Tamen aliquid agamus, ne nos putent homines *Baudii* exemplo ita affici, ut de judicio noſtro deſperemus, aut id verum credam, quod mihi exprobavit ὁ μείζων *Reigersbergius*, te ac me noſtrique ſimiles tantum citra verſus amare; quam ego vocem illi non excidiſſe magno velim: adeo me moleſte habet. Tu autem Vale XII. Apr. CIↃIↃCVIII.

1 Vernaculo nomine, credo, *van Eſch* vocatam puellam innui: reſpicit enim ad illa Virgilii. Ecl. VII. *Fraxinus in Silvis pulcherrima.* vid. & Ep. CLXXX.

EPISTOLA CLXXIX.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

ROgo te faſciculum hunc tradas ei viro, quem nos, invito *Scioppio*, *Scaligerum* nominamus. Puto ineſſe litteras ad te. Alterum quod te precor

 hoc

hoc est, ut si quae habes penes te exemplaria Tragoediae nostrae, tradas unum *Scriverio*, quem sane multis nominibus amo. Si non habes, jube peti a Typographo. Audio te & *Baudium* nuper coenatos apud *Venium*, elegantissimum hominem. Sane, nisi se invitare turpe esset, adesse debueram, nisi posthac ob austeriora quaedam studia, exsulare me e vestro choro jubetis, quam unam poenam deprecor. April. CIↃIↃCVIII.

EPISTOLA CLXXX.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

POlybium Megalopolitanum, auctorem, ut Cicero sentit, neque vero ego dissentio, inprimis bonum, ut dicere tibi occoeperam, videre gestit [1] privigni Phaedrae cognominis; qui ut eum sibi transmittas e bibliotheca aut tua aut publica, meretur sane, Herculis tui lector non indiligens. Huic libro si alterum adjunxeris, *Philippum de Leydis* Jurisconsultum, rem munificentia tua non indignam feceris. Ne autem moram ullam facias his te versibus obtestor,

Sic properet se inferre tuis amplexibus ultro
Digna viro conjux; Dryadum seu sanguinis una
[2] *Fraxinei laetas nemoris te invitat ad umbras;*
Seu quicunque furor tecto quem carmine Rossae
Dissimulat, quas non perlatum nomen ad aures!
Sic tibi: [3] *Munsteri generis furtiva propago*
Sub flagris gemat, atque inscriptus verbere terga
Vibices toti cupiat monstrare Suburrae. [4]

IV. Maji CIↃIↃCVIII.

1 *Hippolytus a Collibus* Palatini legatus ad Ordines foederatos, cujus & infra mentio saepe fit.
2 Vide sup. Epist. CLXXVIII.
3 Scioppius.

EPISTOLA CLXXXI.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

MItto tibi, Heinsi Clarissime, libros elegantes duos ab *Ottone Venio*, quem ego non illepide, ut mihi videbatur, verum infeliciter *Octavium* nominaveram. Habes hîc [1] Emblemata Erotica, quia meruisti: Horatiana, ut merearis: pauca enim nunc exemplaria excudit, brevi plura editurus: ad quam commendationem à nostrûm utroque Epigramma exspectat. tertius erit *Vrientius:*

1 Vide *D. Heinsii* Poëmata pag. 376. & 377. & *Grotii* pag. 245. & 246.

tius: hic laudator illi ſatis eſt. Credo facturum te, etſi materia per ſe favet, & ipſius & fratris gratia. Hoc igitur ipſius nomine. Alterum alterius, vel potius meo petam. Monui nuper obiter, nunc ſerio urgebo verſus a te aliquos, quibus [2] *Joh. Borelii* ditiſſimae nuptiae celebrentur. Erit illi non ingratum poëmatum Belgicum, quod & ſponſae legi poſſit, ſi tibi ita videbitur. *Baudius* quoque non abſurde fecerit, ſi Gallicam venam experiatur. Nos etſi eo ſcribendi genere apprimis laſſati, Latine aliquod moliemur. Ab Heroe epigramma aliquod poſcere forte importunum foret. tamen fieri poſſe arbitror, ut leviter admonitus aliquid meditetur, ſi hora ſit commoda, & ad libros orientales reſpexerit. Haec ego amiciſſimi hominis nomine rogo confidentius, quam pro me fuiſſem rogaturus, cui tamen aliquid reſervavi, ſi quid nobis forte tale contingat, trepide precor. Vale, decus aetatis, & me perpetuo tuum crede. XIII. Maji CIↃ IↃCVIII.

2 Celebrarunt ejus nuptias cum *Agnete Haymanna*, *Grotius* pag. 104. *Heinſius* 191.

EPISTOLA CLXXXII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

PUto te, Clariſſime Heinſi, & tibi & *Borelio* non defuturum: *Borelio* quidem, quo minus ipſius locupletiſſimum conjugium praeſentia tua honeſtes; tibi vero, quominus optima occaſione & in hominum amiciſſimorum comitatu (quos inter & me velim numeres) remiſſionem aliquam ſtudiis indulgeas, & videas Zelandiam, illam divitum puaellarum nutricem. quis ſcit an & nos vocet aliqua boni fati aura? vulgatum enim eſt, nuptias ex nuptiis fieri. Epigramma tuum puto jam eſſe paratum. magno velim te videre hac ſeptimana, ut & de verſibus noſtris, & de itineris ratione aliquid ſtatuamus. Ego niſi quibuſdam moleſtiis detinerer, jam ad te advolaſſem, vocatoris diligentis officio functurus. Ita enim mihi jucundum eſt, ut te adducam, ut niſi te comite proficiſci omnino non audeam. Quare cum eo ire mea intereſt (eſt enim ibi quaedam nobis non inviſa) poteris paucos abſentiae tuae dies non minus mihi, quam *Borelio* imputare. Scis nos ita ſolere rationem ponere, ut nunquam ducamus perire id tempus, quo una ſumus. Reſponſum tuum, aut te potius, jamjam exſpectabo. 27. Maji CIↃIↃCVIII.

EPISTOLA CLXXXIII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

T*Uningius* noſter, & quidem ſerio, ſpem mihi fecerat adventus tui in hunc diem; ego multum crucior, quod eventus non reſponderit. Ecce enim

li-

literas, quas ea de causa penes me servavi. Audio te deliberare, num honestissimi viri postulato obsecuturus sis. da mihi veniam: si ea de re dubitas, parum amice facis. potes enim duobus summopere gratificari, & *Borelio*, qui hoc mihi diligentissime injunxit, & mihi, qui alioqui habiturus sum iter fastidiosissimum. Et si libere loquamur, quid utrisque nobis commodius accidere potest, quam tanto tempore, eoque continuo, simul vivere, & studiorum intermissionem familiaribus colloquiis solari. proculdubio jam aliquid scripseris. Ego scripsi, quod vides, carmen minime optimum, & in quo facile animadvertes nihil me sponte dixisse, sed quod Philosophi quidam in omni rerum natura putant accidere, tractum materiae necessitate. quo factum est, ut sumpserim decursorium scribendi genus, & quale, ut puto, neque tu antehac a me legisti, neque ego posthac scripturus sum. Vides quanta sit miseria non ex suo, sed alterius tempore poëtam agere. *Baudius* quoque spem mihi injecit ἐπιγραμματίου aut ἰαμβείου. velim illi aurem velli. Si *Basson* vacat, aut si non ille, alius quivis, velim mea cum vestris imprimat; ita ut sub vesperam diei Mercurii, aut, si fieri potest, aliquanto ante parata sint, ut ea nobiscum feramus σύν τε δύ' ἐρχομένω. Melius nobis conveniet, quam heri atque hodie *Gomaro* & *Arminio*. Utinam tantum apud te possim, ut cras te videam. Nisi admodum necessariis detinerer, jam ad te transvolassem. fac aliquid, quaeso, mei causa. 31. Maji. CIↃIↃCVIII.

EPISTOLA CLXXXIV.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

VElim ex te scire, Vir Clarissime, quae schola earum, quae sunt in oppidis nostris, maxime apud vos commendetur, optimamque juventutem in Academiam mittat: idque amicorum causa, qui de liberis aliquo literarum causa ablegandis consultant. Nonne tibi mirum videtur vacare homini sponso istis de rebus esse sollicitum? Atque die martis proximo isthuc cogito, unde abesse aequo animo diutius non possum. quo si, ut & tu venias in septimanam inde alteram circa XVII. Julii cum parentibus cognatisque meis rogem atque obsecrem, putem me rem indignam facere nostra amicitia, quasi tu, qui me soles, quoties benefaciendi occasio est, ultro praevenire, nunc magno ambitu exorandus sis, ne id mihi neges, quod nemo hominum venustiorum negare tibi putabit jus aut fas esse. Nam ne nescias, quanta res agatur, discent nunc homines, quid Poëtae Poëtis debeant. Ego in eo etiam persto, ut *Baudium* serio vocem, sed, quasi caelibem, id est, sine uxore, cujus adventus non posset esse nisi male ominatus. [1] Epithalamii necessitatem non ipsi modo; sed & summo Heroi facile remitto: praesertim si & ipse heros sponte malit facere. Ti-

1 Legitur *Heinsii* Epithalamium lib. 1. Silv: in ipso initio.

Tibi quoque remittam hoc potius, quam operam paranymphicam, ad quam & noster *Tuningius* ὁ ὑδρεπότης sodalis futurus atque sociennus unus tuus, serio se apparat. Vale. v. Julii CIↃ IↃVIII.

EPISTOLA CLXXXV.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

CLarissime Domine. Ita te illa amet, quam tu satis belle *Luciam* nominas, caeterum nescire non debes, haud indecoro vocabulo *Margaritam* eandem appellari, ita enim illam καλέουσι θεοὶ nimirum *Vettius* & *Blonquius*, μέροπες τ' ἄνθρωποι, hoc est *Tuningius* & sui similes. Miraberis quo eam tam longo hyperbato: sed hoc volebam, ita te illa amet, ut ego litteras tuas, in quibus legens σημεῖα καὶ εἰκότα morbi sane mihi non incogniti, recolui mecum *veteris vestigia flammae*. Votum meum simplicius efferre non possum, quam, optare me, ut idem Heroinae isti a te fiat, quod tu meae factum putas, cum primum in amorem incidisti. Interim nescire non debes, *Tuningium* ad illam scriptitare, animi, ut puto, caussa: tibi tamen opera danda est, ne plus ille joco facere videatur, quam tu serio. Si quid vis facere, quod ille assimulare non possit, scribe versus, *sed quos legat ipsa Lycoris.* materiam sumendam non arbitror, neque ab illo misero Vale, cum ipsam apud hortum relinqueres, neque vero a rheda, & arboribus illis, apud *Westhovium* tuorum suspiriorum consciis, sed quomodo mansionem hîc tuam, cum id maxime vellet, impetrare non potuerit. Aliquid illi praestare debes, cui tantum negasti. Ego, qui jam aliquid juris in novam nuptam meam usurpare incipio, diligenter eam admonui, quam sit me atque ipsa indignum, tibi ullas ab ipsa aut conquerendi aut suspicandi caussas dari, cui plus obligata sit, quam aut ego possim dicere, aut ipsa intelligere. Putabat se nihil aliud, nisi incendisse te, ego dixi, si aliae nescirent, at ipsam non posse ignorare, quam sint proni ad aegritudinem & desperationem amorum id genus hominum, qui, sanctissimo olim nomine, nunc prope ad convitium delapso, Poëtae vocantur. Orphea quoque & Stellam nunquam sine tristitia & suspicionibus amasse. Illa, tacta tam magnis nominibus, serio dolere, quod ullum suum factum tibi displicuisset. quid plura? promisit se in *Manmakeri* & *Comaniae* subselliis futuram. atque adeo hodie Middelburgum transit, *Luciam* allocutura ἀκαδημικῶς: id enim paullo est melius, quam σκεπτικῶς. Coepit jam & καταλαμβάνειν, & tuae sententiae συγκατατίθεσθαι. Heroum principi lusus nostros non displicuisse est quod gaudeam: atque eo praesertim nomine, quod eadem Epigrammata vobis duobus probantur, quae ego quoque damnare vix sustineo. Male sit isti decoctori, qui me solutione pecuniae sibi debitae fraudavit. neque enim hominem vidi, visurum tamen spero, ne ille sic impune cum aere alieno meo se in fugam dederit.

Plura non addo, viſurus enim te ſum, ut ſpero, ante abitum hinc meum, hoc eſt ante proximos octo dies. Veriae. CIƆ IƆ CVIII. XVIII. Aug.

EPISTOLA CLXXXVI.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

TRiumvirali noſtro conventui nihil his diebus ad ſummam laetitiam, ut arbitror, deerat, niſi quod amici noſtri uxor viveret, & *Scaliger* periclitaretur: hoc eſt, hic nimis, illa minus, quam vellemus, aegrotaret. Ego ſane & boni hîc omnes ſolliciti ſumus pro valetudine viri incomparabilis, & cujus damnum vere aeſtimare non niſi ſerae poſteritati dabitur. Nam noſtrum quidem ſaeculum, ſi quod ominari nolim evenerit, non tam perdidiſſe illum dici poteſt, quam expuliſſe: quippe tam ingratum ac prope dixerim impium, ut & beneficia *Scaligeri* ſine praemio tulerit, & ſcelera *Scoppii* ſine poena, abſque vobis paucis eſſet, qui & ipſi alieno ſaeculo nati eſtis, digni tamen a fatis habiti, qui cum *Scaligero* viveretis. Utinam immortali Deo hanc poenam placeret imponere facinoroſis hominibus, ut diu jubar iſtud luceat, quo fulgente inſcitia latere non poteſt. Quod ſi aliter, hoc eſt, ita ut aetas meretur, acciderit, quae licentia ignorantiae dabitur, quanta nox literarum imminet? mors iſta non mors dici debet, ſed occaſus. Qua nota terrarum eluvies & morbi populorum ſtrage graſſantes, & anni alimentorum frangentes fidem memoriae & honori commendantur, hac tranſibit ad poſteros iſtius non jacturae, ſed calamitatis deteſtatio. Moram tamen, ſi fas eſt, tanti mali precibus efflagitemus: non erunt inverecundae, etſi pro ſene. Demantur anni, quos non ſibi, ſed mundo vixit; juvenis eſt: imo puer. Interim has ab *Hippolyto*, ut puto, literas ei trade, ſi quid forte ſit quod dolentem juvet, languentem excitet; & ea mihi de ipſius valetudine renuntia, quae bene ſperare me non prohibeant. Tu quoque, ut ipſi melius ſit, recte vale. IX. Octo. CIƆ IƆ CVIII.

EPISTOLA CLXXXVII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

REduci mihi jammodo ab aliquot dierum itinere, inter alia laeta obvenit epiſtola tua, in qua quod de *Lucia* ſcribis tam gaudeo falſum reperiri, (ita enim mihi affirmant, quibus ea res curae cordique eſt) quam verum eſſe doleo, fraudem eſſe factam naſo Baudiano: de quo quid aliud dicam, niſi nec recte nec ordine factum videri? Heroina illa, quae vellet ſe ſine matre nâtam, nu-

nuptura est [1] seni nostro die, ut arbitror, solis, non jam imminente, sed eo, qui istum sequitur. certe non prius. ego hactenus ita destringor, ut scribendo epithalamio non vacaverim, nedum super poëmatum editione cogitarem. de quibus tu vere & amice mones, nunquam tempestivius posse vulgari, quam hac aetate, quae & judicio non caret, & extra veniam non est. Spero te brevi ad nos transcursurum, ut & de hac & aliis de rebus loquamur liberalius, quam aut epistolae mos est, aut mihi nunc facere temporis angustia permittit: cui donabis hujus tam festinatae scriptionis culpam. IV. Novembris CIↃIↃCVIII.

P. S. Deceperunt te heri scriptae literae meae, quibus nuptialem *Tithoni* tui diem significavi. hodie enim certo, hoc est ab ipsa, cujus de virginitate agentur Comitia, mihi nuntiatur, solemnia peractum iri die Martis proximo: quod te latere nolui: quem & arbitrum facio, num hoc carmen otii penuria & aliud agentis animi festinatione protrusum, novi conjugis honori, edi an meo supprimi debeat.

1 *Joh. Milandro.* vide *Grot.* lib. III. Farraginis pag. 209. *Heins.* lib. I. Silvar. pag. 7.

EPISTOLA CLXXXVIII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

VEreor ut satis vendibilis sit inventa opera nostra Indicana, eoque magis, quia nihil a te accepi tam relligioso rerum alienarum curatore. Mea quidem interest, ut editio mea me indemnem praestet, neque emam ipse opera mea meo pretio, quae rursum aliis donem. Tamen si non potest lucripetis vestris persuaderi, ut desiderio meo satisfaciant, malo librorum aliquot, quam temporis facere jacturam: Itaque celeritatem editionis inprimis tibi commendo, sine qua & usus & gratia operis peribit. Hodie admonet me quidam, ut circumspiciam, num quem possem reperire, qui Gallice hoc scriptum interpretetur. erunt forte studiosi apud vos Galli literati, quorum si quis aliquot horas in translationem velit impendere, poterit & typographum demereri, & me, qui libenter relegam & considerabo, num sensus meus, qui mihi optime debet esse cognitus, satis expressus sit. Rogo te patiaris hanc tibi a me molestiam imponi, ut partui nostro obstetriceris. Sed & alieno nomine te sollicitabo· *Janninus* induciarum arbiter magni facit commentarios istos in sacras litteras Rabani Mauri, quos puto esse in bibliotheca publica sub tua fide. ingenti desiderio tangitur ejus libri inspiciendi. si habes, velim (nam puto tomos esse plures) Tomum primum experimenti caussa ad nos transmittas. Ego me tibi publico nomine debitorem *Philippi Leidensis* profiteor, quem transmittam per nautam. XXIII. Nov. CIↃIↃCVIII. Fac aliquid sciam, quousque aegrotet *Scaliger*, & quid meditetur *Baudius*.

EPISTOLA CLXXXIX.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

SCripſi ad te nuper de Indicanis noſtris, nondum puto te Typographum inveniſſe, nam alioqui ſcripſiſſes, tamen id qualecunque eſt, fac ſciam, quaeſo, ne diu pendeam. Multas habeo rationes editionem feſtinandi in quibus, ſatis ſcio, adjuvabis me, ſi potes. Scripſeram autem de Rabano Mauro, quem praeſes *Janinus* utendum ex bibliotheca publica receperat. Si forte literas non receperis, potes ex his intelligere, quod prioribus ſignificaveram. Vereor, ne te *Scaligeri* ſequior valetudo detineat: tamen aliquid tibi temporis tui ſalvum eſſe debet, & amicis minoribus. Utinam iter Zelandium tibi arrideat: neque enim debes, ſi eo iturus, ire eo tempore, quo *Scottus* & *Vosbergius*, tui amantiſſimi inde abfuturi ſunt. Vale, & nos, quamvis ſaepe moleſtos, ama. XXVII. Nov. CIↃ IↃ CVIII.

EPISTOLA CXC.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

NImia mea expectatio & impatientia moleſtum me tibi ſaepius cogit eſſe, ſatis intelligere videor ex eo, quod non ſcribis, nihil te conficere potuiſſe de Indicanis meis. tamen velim ſcire, qua pecunia putes poſſe imprimi, ſimul quid de Gallica translatione ſperare debeam. Reſcribe, quaeſo, imo potius, ſi potes, tranſcurre ad me in aedes jam viduas. Uxor enim a me profugit, & minatur mihi gelu longum divortium; ſolare ſaltem in unum diem ſolitudinem meam. Facies rem pergratam *Jannino*, ſi ipſum videris. Legati Germani & princeps chori *Hippolytus* excuſant ſe, quod celeritate abitus ſui impediti ſint *Scaligerum*, ut putant, nunquam rurſus videndum teque & *Baudium* ſalutare. *Ansbachienſis* quoque abiit, qui ſane felix mihi videtur, quod *Scaligero* placeat: ſibi autem quod diviti dominae: quae multum praedicat eum, ſibi & bellum & non invenuſtum videri. Hoc eo, ut ſcias, illum, ubi redierit, indicturum tibi epithalamium: quod ſi ei ego excuſare non potero, praevideo futurum, ut in eundem locum incidamus, de gentium jure violato in vulnere legati. Rogo te ut has literas, quas incluſas vides (ſunt a patre meo) per miniſtrum tuum mittas ad hominem, ſi non fallor, in tractandis pecuniis non paulo te eruditiorem, quam ſapientiam mirum ni *Baudius* ipſi invideat v. Dec. CIↃ IↃ CVIII.

EPISTOLA CXCI.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

IN Zelandiam trahor, tristi caussa, ob morbum conjugis: quod ne tibi contingat certissimo uteris remedio, vita caelibe. Ego malo ibi totus esse, quam hîc dimidius. Caeterum τῶν Ἰνδικῶν deproperationem tibi, ut me ipsum, commendo. interest enim & publice & mea privatim, ut editio festinetur: alioqui χάρις ὤλετο. scio per te non staturum. sed negligentiae & desidiae Typographorum oppono diligentiam tuam, quam semper in rebus meis etiam infra dignitatem tuam exhibuisti. Cogita me, quamdiu absum, quotidie id rogare, quod nunc semel per litteras rogo. In correctione nescio an aliquis usus esse possit herois *Tuningii*. si ita est, non gravabitur. Dabo operam ut redeam quamprimum, etsi hoc θεῶ ἐν γούνασι. Inter proprios metus etiam *Scaligeri* me valetudo cruciat, cui me commendo, forte haud ultra visurus istud saeculi lumen. Vale, Doctissime Virorum. XVIII. Dec. CIↃIↃCVIII.

EPISTOLA CXCII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

EPithalamiorum tuorum partem a me interceptam humane laturum te confido. Interim de amoribus, si modo ea tibi manet cura, ignarum te esse nolui, heroinam nostram Middelburgi esse, eo a matre, ad quam *Bloncquius* miserat, vocatam. causa ejus consilii erat, ut si quis eam vere amaret, quaereret ipsam potius, quam inveniret. quippe oblata occasione colloquendi fortuita facile discerni posse simulatos & temporis causa confictos amores a veris amoribus. Dixit mihi *Blonquius* se, si ante adventum tuum consilii tui particeps fuisset, potuisse rem multum apud ipsam praeparare & matrem. Socrus mea a te stat. si non plane desperasti, neque quicquam vidisti cur te consilii prioris poeniteat, forte aliquid apud ipsam praesidii tibi futurum est in ea arte, quae mihi saepe feliciter cessit: de versibus loquor ea lingua scribendis, quam mollior sexus intelligat. Fac quaeso, aliquas a te literas accipiam, & memineris me unum esse ex eo hominum genere, qui summam felicitatis suae partem in eo ponunt, quod virtutes tuas & aestimare & praedicare possunt, quod ego & nunc facio, & facere nunquam desinam. Decemb. CIↃIↃCVIII.

EPISTOLA CXCIII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

Hic in Zelandia multos tui amantes pluresque accusantes video eam, quam tu quoque in versibus socordiam appellas. Imprimis *Blonquius* verba mihi retulit *Vettii*, qui cum matre dominae hac de re serio egeras. Uterque tuus est, quantum vis, sed prodesse tibi non possunt, dum tibi obstas. Ita feriae causam tuam gravant, & meum huc iter. putant enim minus esse patrocinii in occupationibus contra amicam, quam contra uxorem. Mea gravi morbo liberata est. Tua adhuc vacat. Neque est quod aut Papirios aut Martios, aut id genus hominum metuas. Liber meus interim, ut puto, procedit. te quidem ἐργοδιώκτῃ, quod si *Luciae* aliqua tibi cura est, & febrem Zelandicam non nimium metuis, poterit correctio mandari *Tuningio*, aut si ille minus vacat, *Baudio*, qui se oblectabit hac opera interim, dum uxor mori cunctatur. Pro *Scaligero* sane sollicitus sum, nisi tu fortiter desperandum putes. Vale, decus nostrum. 26. Decemb. CIↃ IↃCVIII.

EPISTOLA CXCIV.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

Domum reversus, sine uxore, quam tamen reliqui probe valentem, nihil prius habui, quam ad te scribere, primum ut hoc tu scires: deinde ut ego ex te, ecquid Indica mea profecerint, quae nisi maturantur, & oleum & opera perierunt. De *Lucia* nimium tu securus es. Et vera sunt, quae ex Zelandia scripsi. Nescio quis illi nunc miles alludit, quem tu facile excuties. Etsi hercule etiam dubito, an suadere cuiquam ausim matrimonium, cum video me, cui id optime cessit, tanto in cruciatu fuisse, pendente conjugis valetudine. Adeo nihil in rebus humanis sincerum est: nam ubi id quod amas nactus sis, succedit amittendi metus, molestia, cui vix ulla voluptas contra comparanda sit. ut bene succedat tamen, ut dico, me exemplum habes: sin male [1] amicum nostrum vides, quem non dubito graviter angi ob immortalitatem uxoris. Saluta quaeso materteram tuam, cui gratias ago, quod se pro uxore mea sollicitam ostenderit. 5. Jan. CIↃIↃCIX.

1 *Baudium.*

EPISTOLA CXCV.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

EGo vero, mi Heinſi, hominum ſum omnium ingratiſſimus, ſi aut ea, quae tu mihi praeſtas, quotidie non agnoſcam, aut ea tibi imputem, quorum in aliis culpa ineſt: quis enim non in ſuis hoc rebus experitur, diligentiam noſtram vinci ſaepe atque impediri aliorum deſidia, etſi iſtorum lucripetarum mora non eſt mera deſidia, ſed avaritia. ſi putarem eos non poſſe indemnes eſſe, niſi mihi injuriam facerent, ferrem aequo animo. nam de quaeſtu tuo certant diſpendio meo, hoc eſt gratiae detrimento: tamen quantum adhuc in poſterum feſtinabunt, tantum peccato ſuo demſerint. Tibi vero tanto plus debebo, quanto cum moleſtiore hominum genere rem tibi eſſe ſatis intelligo. Characteres ſane placent & libelli forma. utinam chartam non peſſimam adhibeant! De publicis addamus aliquid? Induciae periclitantur, quantum unquam antehac. Videtur Hiſpanus non tanti facturus nos decipere, ut eo nomine veterem ſuperbiam omittat. quod ſi facit, verendum eſt ne poſteritas illum a nobis corruptum judicet, adeo hoc rebus noſtris expedit. Caeterum de Eccleſia quoque, ut debeo, ſollicitus ſum. Et ut poſſim cum viris ſapientibus loqui cum ratione, legi diligenter dialogos *Caſtellionis*. invenio miſerum interpretem ſacrarum literarum, & ut objectiones moventem in argumento foecundo multiplices, ita ad contrarias auctoritates reſpondentem perfrigide. Si eſſem apud vos, darem operam, ut ſcripta aliqua *Arminii* nanciſcerer. De *Scaligero* nihil ſcribis, puto eum adhuc mori. *Baudium* noſtrum an vidiſti? inauratus eſt a [1] *Jannino* non poenitenda liberalitate: puto eam eſſe hominis ingenuitatem, ut hoc omnibus praedicet: nam ad me quidem eo is duntaxat nomine venit, ne hoc neſcirem. Rogo te, ut has literas ad *Gomari* aedes cures deferri. XII. Januar. CIↃIↃCIX.

1 Nec tacuit *Baudius*, ſed magnifice jactat *Braſſero* lib. III. Epiſt. 70. munus centum Piſtoletorum, quos de manu in manum *Janninus* ipſi dedit, minatus ante diſceſſum in Galliam adhuc tantundem additurum: nec minora exſpectabat ab Angliae legato, qui non inferiorem ſe in *Baudio* inaurando fore promiſerat.

EPISTOLA CXCVI.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

INter negotia non minus multiplicia, quam injucunda, ſolatium majus mihi obtingere nullum potuit eo, quod ex orationum tuarum lectione percepi.

pi. Nefas sit te alii quam tibimet ipsi comparari. Itaque cum priores tuas orationes cum his postremis confero, ita judico, eloquentiam tuam a subtilitate Senecae ad Plinii elegantiam venisse, nunc in perfectissima Ciceronis facundia consummatam. Discent posthac Tullium admirari, qui videbunt te, cui caetera dicendi genera felicissime contigerunt, hunc delegisse postremo loco, quem imitareris, aut quîcum contenderes. Quis nunc contemnet eam facilitatem, quam tu sequendam duxisti, cui nihil difficile est? Eant nunc illa verbosae brevitatis praaecipitia, eant acumina anxie quaesita, eat putida sordentis vetustatis affectatio: illi quoque eant, qui per omnes aetates, per omnia dicendi genera instabili dictione decurrunt. Habent forte aliquid eruditionis eorum labores: oratio sanitatem & robur non habet. Fuit olim laus saeculi incorrupte atque castigate loqui, quo nimirum tempore Hortensius, gravis aemulus, palmam tamen Ciceroni reliquit, quo Brutus, Asinius, Calvus, certatim ad vim dicendi masculam aspirabant, quo immensus ille Caesaris animus digna Romana majestate sine fuco & calamistris loquebatur. Nunc ista laus, quae publica esse aetatis jam dudum desiit, privata tua facta est: Versus ipsi tui, quorum gloria hac nova laude obscuratur, indicium huic rei dederant atque praesagium. Quid enim aliud exspectare debebamus ab Ovidiano poëta quam Ciceronianum oratorem? Illa vero imprimis quae de bibliotheca est oratio, multis mihi bibliothecis praestare videtur, quippe cum praeter eximiam in dicendo felicitatem de Clarissimis ingeniis exactissima judicia complectatur. Neque minus admiror, quomodo in argumento parum amoeno de ratione interpretandi Poëtas non disertus tantum, sed & festivus esse potueris. In librum de Mundo quae dicis, talia sunt, quae nisi ab excercitatissimo Philosopho, & Critico diligentissimo, dici non potuerint. Argumenta autem de auctore ejus libri certissima; stylus & placita Aristotelis, a quibus iste liber plurimum dissidet. Nunc ad mea venio, hoc primum testatus, non sine rubore mittere me ad te Praefationem, quam Indicis meis praefigas. nunc enim demum, postquam tua legi, incipio intelligere, quam non Latine alii scribamus. Sed profecto totus liber, ut ferme omnium, qui in studio hoc inficeto versantur, laboris multum continet, eruditionis nihil. Mitto & binas regis Hispaniae literas, quas in fine operis locandas judico. Inscriptio libri erit, quae in prima pagina scripta est. Sed non debet publicari liber antequam monstratus sit Ordinibus, a quibus accedet permissio, cujus exemplum in tergo ipsius frontispicii excudetur. Itaque ubi impressa erunt omnia, exemplar unum ad me mittetur, quod cum Ordinibus communicem. Vale, Clarissime Domine, & aequi interpretare libertatem meam, qua toties tibi molestus sum. 18. Febr. 1609.

EPI-

EPISTOLA CXCVII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

LEgi heri literas tuas, Clarissime Heinsi, quarum leporem si noster *Bloncquius* tam bene intelligeret, quam ego mihi intelligere videor, non putaret se difficile adeo patrocinium suscepisse, cum tibi contra Decios & Cursores & Martios favet. Ac de illo quidem novissimo rivali tuo ulciscendo nunc diligenter Antverpiae agitur: ac duo viri principes, [1] *Janninus* & *Mylii* socer nihil omittunt moliri, quo illi male sit, quod hercle fortiter concoquendum ipsi puto, quando affinis ipsius, vir & tibi & Monacho *Neyen* non ignotus, jamdudum annititur ut artificium istud, quo illi se jactant, funditus pereat. *Ferrum est quod amant*, inquit ille de sui saeculi feminis. sed profecto huic ferro posthac non tam cum hoste, quam cum rubedine certandum erit. Interim ad tui fautoris nuptias quod attinet, scis quam raro mihi vacet poëtari, qui hoc munere distringor & uxorem habeo. praeterea est adhuc, quod ipsi de Jona excusem. tamen cum heri tuam epistolam accepissem, meditatus sum aliquid hodie, quod est sane non magni pretii.

Ad V. Clariss. [2] Adr. Manmakerum.

Te quoque, per vanas jactatum saepe puellas,
Detinuit loro jam Cytherea suo.
Nec tua jam multas mirantur lumina formas,
Multarum victrix possidet una locum,
Teutonides sordent, & gens male casta Latinae,
Et Tamesis quicquid, Sequana quicquid habet.
Hic quoque sunt aliquae: sed & has Berchemia *vincit,*
Et tantum est animo pulchrior illa tuo;
Quantum nobilitas festivaque gratia morum,
Et tuus in laudes addere quivit amor.
O bene dilatae felicia gaudia taedae!
Omnibus ô votis concelebranda dies!
Sed quid opus votis? trepident quod vota precari
Jam tibi, praeveniens contulit ante Deus.
Jam nihil optandum dominam tu praeter habebas.
Optasti dominam: contigit ecce tibi.
Haeredes (id restat enim) jam cernere velles,
Hos quoque ludenti lectulus ille dabit:

1 Innuit inducias, de quibus agebatur hoc tempore, quae si convenirent, rivali *Heinsii* militi male esset. Vide Ep. seq.

2 Ejus nuptias celebrat *Heinsius* lib. 1. Silvar. p. 12. sed haec epigrammata inter *Grotii* Poëmata non inveni, ideoque perire nolui.

Vides nihil esse non vulgaris argumenti: & quandoquidem semel depuduit, quin te, aut potius sponsum, onero & hoc epigrammate inficeto: sed tamen aperto & familiari, in quo miraberis Baudianum *pernegat* tantopere mihi placuisse.

Ad eundem Manmakerum.

Accipe, felici juvenis dignissime fato,
Carmina pro meritis inferiora tuis:
Non ea larga quidem, nec certe qualia vellem,
Ut pereat Fisci triste patrocinium.
Quod tibi nunc justas prohibet me solvere grates,
Tam procul abstentum fontibus Aoniis:
Cujus tu implacidos quondam miseratus amores,
Tentasti Dominae frangere duritiem.
Praeterea vates quantum tutaris amantes,
Heinsius *ignotum pernegat esse sibi:*
Heinsius *ille meus, cui qui bene fecerit unquam,*
Hic Venerem & Musas scribat in aere suo.
Ille tuo dignos deducit foedere versus,
Quos procul extremo quisquis in orbe leget.
Felicem nimium dicet Berchemida *nympham,*
Felices thalamos, Mannemaquere, tuos.
At tu, cum Maria *nisi vis resipiscere nostra,*
Invisum populis, Lucia, *nomen eris.*

Cave nimium anxie inquiras, cujus characteris sit hoc postremum epigramma, est enim nullius, & quidni nobis uti liceat Baudiana libertate. Implevi epistolam nugis, implebo & hoc negotiolo. Uxoris meae (quae se dixerat nunquam aliarum fuisse partium, quam quae optimates decent, neque se cuiquam contra te favisse, sed tamen dedisse operam, ut suscitato rivalitatis certamine sui generis mercem incenderet) ejus inquam frater minimus, *Davidem* quem vocant, sub Majum mensem Lugdunum migraturus est, velim nos consilio instruas, quo in hospitio eum honestissime acturum putes. Vale, flos aevi: neque succense, si frigidius interdum jocamur, neque divinas virgulae tuae virtutis exprimimus. Quo ego scripto nihil vidi eo in genere felicius, nisi in saeculum insipiens incidisset: & tamen diligenter legetur iste liber, & a multis, non dubito, ob hoc tantum, ut intelligere credantur. x. Apr. CIƆ IƆ CIX.

EPISTOLA CXCVIII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

FAcis rem te dignissimam, quod ei, qui te unus tanti facit, ut pluris neminem, mortuo gratias persolvis: tuus enim vere grati animi affectus appa-

paret, cum amplius foenerari beneficia non licet, & ei datur, qui reddere jam non poteſt. Neque te decet quemquam magis ornare, quam *Scaligerum*, neque *Scaliger* ab alio ornari, quam ab *Heinſio* poteſt. Ego autem patrocinii mei triſtitiam nunc demum intelligo: duo jam itinera confeci, alterum Noorthollandicum: alterum Amſtelodamenſe: nunc ad tertium Dordracenſe accingor. mediis diebus ita premor negotiis, ut vix reſpirare mihi detur, multo minus verſus ſcribere, minuſque etiam tales, qui *Scaligerum* deceant, aut dignos, qui cum tuis appareant. Videbo tamen quid mihi permiſſurum ſit, quod nunc inſtituo, iter. Habere interim te puto Epigramma meum de chartis *Scaligeri*, quod puto poſſe ob argumenti ſimilitudinem epithaphiis verſibus adjungi. Sapienter autem facis, quod praeclariſſimo munere eum vis donare, cui ob inducias factas non uno nomine obligaris, ut quibus & Rivalis tuus damno auctus eſt, & tu recuperatis rebus, quas hoſtilis injuria abſtulerat, minus habes quod Rivali invideas. *Tuningius* aliud ſolatium ſibi invenit: dicit *Luciam* rubicundiorem fieri indies, & ſi ita pergit, non parum in deformitate profecturam. Nobis aliter videtur, neque enim poteſt ſine ſcelere non formoſa credi, quae tam bonos a te verſus meruit. Sed tu etiam vide, ne te Flandricae deliciae ita capiant, ut hujus noſtrae, quae & altera tua eſt, patriae obliviſcaris. Sed quid tantum mali feci, ut mihi tam acerbe de dilata exemplaris libelli mei miſſione inſultares? An neſcis, mare illud ita liberum eſſe, ut me Domino inſcio atque invito in libertatem proruperit, *Elzeviriis* hercule manumittentibus, qui mihi jus patronatus intervertere, dum ego in ultima Noorthollandia Fiſci utilitatibus pervicaciter indulgeo: quam ob rem aequiſſimum eſſe, ut in integrum reſtituar, multi mihi Juriſconſulti reſpondent. Tu igitur ita habe, quaſi nunc primum is liber prodeat, teque ante omnes alios, ita uti par eſt, ſalutet, quippe qui tot cruciatus & faſtidia ipſius cauſa fortiter exhauſeris, ut ipſos illos, qui in liberrimo Mari, quod Oceanum dicimus, vehuntur, magis nauſeare non putem. Vale, eruditiſſime Domine. CIϽ IϽ CIX.

EPISTOLA CXCIX.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

PUto occurrere tibi interdum juvenes, quorum ingenium cum fortuna luctatur. eorum ſi quem repereris non alienum a paedagogica ſorte, velim mihi commonſtres. Affinis enim meus *de Bye*, ordinum Foed. aerario praefectus, filios habet duos (minor eſt jam, ut puto, annorum quindecim, ſatis tenui tamen profectu) quos domi in conſpectu ſuo inſtitui ad maturandas, quas de liberis ſuis concepit, ſpes utiliſſimum putat. Foret autem hoc non incommodum alicui, qui Juris diſciplinam coepiſſet attingere, & ſine ſuo

ſumtu uſum fori hîc vellet addiſcere. Et pater ipſe talem quaerit, qui poſt tradita linguae rudimenta, & quantum Philoſophiae properantibus ſatis eſt, legum quoque primordia adoleſcentibus aperire poſſet. Adjicerem, poſſe & ad meliorem fortunam perveniri per gratiam viri, in noſtra Republica multum valentis. Sed quominus id aſſeverem facit exemplum [1] cujuſdam, quem noſti, qui nondum taediorum ſuorum dignam accepit mercedem ab eo, qui omnia poſſe creditur, Batavo Pericle. *Bontio* veſtro video vitam Academicam magis placere, quam ſpes forenſes. De illius itaque & *Meiroſi* negotio *Campius* viderit. Tu ſi quem talem noſti, qualem tibi deſcripſi, eum ad me rogo alleges. Juveris & affinem meum, & ipſum, ut puto, juvenem: Me quoque, qui libentiſſime amicis inſervio. 27. Junii CIↃIↃCIX.

1 *Meurſii* credo, qui *Oldenbarneveldii* filiorum rector fuit.

EPISTOLA CC.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

ARminium vita exceſſiſſe intelligo, virum ut omnes judicant, eruditum, probum & veri amantem. Scio tibi non placuiſſe ipſius in quibuſdam capitibus aut ἑτεροδοξίαν, aut, ut dicere tu ſolebas, ἀκαταληψίαν. Interim puto illi conſtitiſſe apud conſcientiam factorum ſuorum rationem, tam in iis, in quibus ἐπεῖχε, quam in quibus ἔξω τῆς λεωφόρου ἐβάδισε. Noſtrum certe eſt, praeſertim ex quo ille vitae huic ereptus eſt, quam optime de illo arbitrari ex charitatis regula, quae docet duarum anſarum ſemper commodiorem καὶ τὴν εὐληπτότερον apprehendere. Ego, etſi quartana ita premor, ut neceſſariis rebus meis ſupereſſe vix poſſim, conſtitui tamen ex animi ſententia viro eximio & mihi, dum vixit, amico, carmine aliquo, puto [1] epigrammate, ut meus eſt mos, id praebere teſtimonium, in quo ſpero me ψευδομαρτυρίας οὐκ ἐμπεσεῖν δίκην. Tu quid facturus ſis apud te conſtitues. puto, poteris ſine ulla nota inconſtantiae, aut invidia, etiam diſſentientium, mortuum laudare, quem vivum nunquam odiſti: praeſertim cum multae illi laudes tribui poſſint extra τὰ ἀμφισβητούμενα. A [2] *Baudio* quin id impetrare poſſim non dubito. eſt enim δεινὸς ἀνήρ. Et cum arbitrum ſe totius controverſiae conſtitui ſaepe poſtulaverit, praeſtabit ſine dubio, quod arbitrorum eſt, animum medium & offenſis non obnoxium: etſi in *Scaligeri* [3] naenia perſtrinxit τὸν μακαρίτην ſatis frigido ſchemate. quia tu ſcilicet ea omnia praeripueras, quae iſtius erant temporis, ad aliena confugit & locum implevit. Sed haec illi non minus jam exciderint, quam quae de *Scribanio* & Duce *Alberto* olim ſcripſit, ea nimirum tempeſtate, qua & fas & jus erat, πολεμιζέμεν ἠδὲ μάχεσθαι. Sed neſcio quomo-

1 Scazonte parentavit lib. III. Farrag. pag. 210.
2 Vide *Baudii* Poëmata pag. 232.
3 Neſcio quaenam ea ſit, nam in *Scaligeri* mortem nihil carminis edidit, & ſilentii cauſſam reddit *Jacobo Gilloto* Epiſt. III. 17.

modo orsus a tristibus ad jocos delabor, nisi quod est & hoc hominis febriculosi nulla in re sibi constare, sed per omnia affectuum genera jactari: Rogo, respondeas mihi, quid tu circa memoriam *Arminii* facere constitueris. 21. Octob. CIƆ IƆ CIX.

EPISTOLA CCI.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

MItto tibi [1] carmen, Clarissime Heinsi, non quale tua eruditio meretur, nec sane quale debeo tibi meritissimo, qui me immeritum saepe laudibus tuis obruisti, sed quod tu tamen, qui & occupationes nostras nosti, & ista scis non suo pretio, sed animi affectu aestimanda, aequi consules. Dixi in eo quod verissimum est, mirari me quomodo tot linguarum, tot generum carmina tam feliciter omnia tractes, quam veterum pauci singula. Et hîc de carminibus tantum mihi sermo. quid si illud de scriptis antiquorum acre judicium, quid si philosophiam sectarum omnium, quid si denique per omne id, quod sciri potest, diffusa studia tua velim prosequi? Quae cum considero, amicitia tua nihil mihi puto contingere posse gloriosius. teque oro & precor, ut eam mihi perpetuo tam integram serves, quam ego in admirationem tui defixus sum. III. Cal. April. CIƆIƆCX.

1 Vid. *D. Heinsii* Adoptiva p. 642.

EPISTOLA CCII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

MItto tibi litteras, Clarissime Heinsi, ex quibus intelliges, non tantum ea, quae tibi virorum maximus *Casaubonus* significat, sed etiam venisse *Milium*, qui has tibi attulit. Is me ut curarem rogavit. Ego *Casaubonum* sollicitari a Rege Angliae intelligo, non sine opimis praemiis. Puto illi non ita placituram Galliam, quin praelaturus sit securiorem sedem, sine rei suae detrimento. *Hippolytum* nostrum si aliquanto invisas saepius, facias rem & te dignam & illo, quo nemo est tui amantior; & nunc in relegendis poëmatis tuis totus est. [1] Amicus noster hîc fuit, & me vitare videtur, quod nolim. neque enim tam inepti sumus, ut nihil vino velimus ignoscere. Spero te vel *Milii* caussa huc venturum, quod si erit, fac, ut soles, ut me quoque facias participem tui. Salve, doctissime amicorum. Prid. Cal. Julias. CIƆ IƆ CX.

1 *Baudius.*

EPISTOLA CCIII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

CUm ad me venit epistola tua, Heinsi Clarissime, nullum apud me exemplum Senecae fuit. habui duo, sed alterum *Reigersbergius*, alterum *Bloncquius* abstulit, nec memoria mihi tam fidelis est, ut absente libro locum repraesentem. Tamen quae nuper notaveram cursim admodum, transmittere tibi volui. Tu ex his eligas, si quid dignum posteritate & aliis indictum. Postquam illa scripsi; vidi *Scaligeri* posthuma, & in illis notas ad Senecam, in quibus ut multa praeclara, ita non dubie pleraque ingeniosa magis, quam vera. Multas emendationes phrases & stylum Senecae respiciunt, de quo puto te non dubitaturum. Voces etiam quasdam, ut *praecommovebunt*, *procacitates* & similes a Seneca usurpatas vix credam. Jam vero illud Theb. 65. *Duc e duobus*, id est elige, quam durum nec illius saeculi? cum vera sit lectio, *quovis verte-re duce me: duobus omnis eligitur via.* Antigone enim duce Oedipo quovis ire cupit, nec posse patrem ait iter aliquod invenire, quo non sequatur & filia. Et in Medea quid est apertius illo versu 514. *Quid facere possim, eloquere.* MED. *pro me vel scelus.* Hoc enim vult Medea, nihil esse, quod non ipsius causa facere Jason deberet, quamvis id cum scelere conjunctum foret, quae videlicet multa scelera ipsa illi imputabat: Rursus Jason ait duos reges gemino a latere ipsi instituros, respondet illa, Medeam magis esse metuendam regibus. negari non potest quin apertum sensum vir magnus mirum in modum distorserit. Illud quoque non dubito, versui 500. *Regina natis*, in eadem Tragoedia, recte Jasonis personam praeponi. Cum enim Medea aegre ferret suis liberis fatres ex Creusa futuros, Jason contra nihil in hac quidem re dolendum esse ostendit, cum potius id & honori & praesidio ipsius liberis esset futurum, quod miseri ipsi potentes haberent fratres e stirpe regnante. In Phaedra versus 556. hanc ego putarim esse sententiam. Nihil est humani inter homines. Ipsae matres saepe suis liberis sunt infensissimae, ut jam de novercis nihil dicam. Omnia si circumspicias, invenies, inquit Hippolytus, feras, inter quas vitam agunt venatores, minus esse feras, quam ipsi sint homines. Est enim παράδοξον, ferae a feritate dicuntur, atqui ego contendo feras non esse feras, prae quam sunt homines, imo si comparationem instituas, nihil esse feris mansuetius: ita ut merito solitaria ista inter feras vita consortio hominum sit praeferenda; nam huc spectat oratio. plura nunc non addam. nam & negotia me divellunt ab hac suavissima confabulatione, nec quicquam ultra praestare possum sine libro meo. Vale, flos eruditorum. VIII. Decemb. CIↃ IↃ CX.

EPI-

EPISTOLA CCIV.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

DIcam quod res eſt, Heinſi, ut te eo compellem vocabulo, quod aliis quidem datur, caeterum uni tibi debetur, Vir undequaque eruditiſſime, cum omnibus ſcriptis tuis id reverentiae debeatur, ne ea aliter legere audeam, niſi quum totum id unum ago, tum vero imprimis addixiſſe me diligentiam expendendis virtutibus ejus [1] libelli, quem mihi poſtremo miſiſti proprium munus, utpote meo inſcriptum nomini. Neque enim ita legendum exiſtimavi, quaſi eſſet pulcherrimorum duntaxat epigrammatum dilectus quidam, ſed tanquam totius veteris philoſophiae breviarium. Quominus ante id fecerim obſtitit infelix hominum genus, quibus quotidie libet peccare magno meo incommodo. Implacabilius autem illis poſthac iraſcor, ex quo comperio me per illos impediri, quo minus mature fruar, re mihi dulciſſima, commentationibus tuis. Sed bene evenit, quod me triſtibus illis negotiis per dies aliquot exercitum ſolatus eſt liber tuus ſapientior, an doctior dicam incertum. Adeo tu & pro philoſophia es ſollicitus, quam Muſarum amoenitate exhilaras, & pro ipſa Poëſi non minus, quam rerum ſterilem non eſſe finis. Pauciſſimis datum eſt unam aut alteram ſectam diligenter ediſcere; tu nobis omnes pauciſſimis paginis exhibes; & quidem ſuis quamque ſententiis, ſua phraſi, ſuo etiam idiomate. Itaque ego, qui iſtis in rebus non quantum vellem intelligo, mirifice tamen moveor & Epicuri delitiis, & Platonis ſuavitate, & majeſtate Ariſtotelis, & Stoico robore, & dubitatione Arceſilai. Plane ut per ſe, quod eximium erat, ignotam per tot ſecula Graecam Poëſin ad vetus inſtar reparaſſe, id inter alia laboris tui merita vix compareat. Et pro his quidem gratias habeo tibi publico nomine, & tanquam eorum unus, quorum ſtudia tuus labor adjuvit. Caeterum quod cum libello aeternitate digniſſimo meum ſimul nomen poſteris commendare voluiſti, id vero ego tantum exiſtimo beneficium, ut libenter & ingenue fatear, nec ad habendas gratias copiam mihi, nec ad agendas verba ſufficere. Quod reddam profecto nihil habeo praeter vota, inter quae praecipuum eſt, ut ſaeculum te contingat te dignius. Magnum tibi luculentiſſimi operis fructum abſtulit mors *Scaligeri*, quo prope uno Judice hae ſtabant litterae. Nunc *Caſaubonum*, *Thuanum* & paucos aliquot mihi tolle; perierit ille ipſi etiam vetuſtati admirabilis labor. Sed ne tantum imperitiae regnum Deus conceſſerit, ut aeſtimantium penuria te a recto deterreat. Audeo de poſteris melius ſperare. Veniet aetas doctior & ſanctior, quae noſtrae hoc quoque exprobrabit, quod virtutes tuas non intellexerit. Vale, amicorum princeps. XII. Cal. Decembr. MDCXII.

1. Intelligit peplum epigrammatum Graecorum. vid. *Heinſ.* Poëmat. pag. 508.

EPI-

EPISTOLA CCV.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

CUm in manus meas venissent literae, quas ad te scripsit vir tui simillimus *Casaubonus*, in culpa esse nolui, quo minus quam maturrime ad te curarentur. Noveram enim illud nostri juris, minus solvere qui tempore minus solvat. Maluissem tamen, si spes fuisset tui hîc videndi, coram tibi tradere, si quid forte inde discerem, quo in statu res ipsius nunc essent, ecquid placeret Britannia, an Gallia adhuc potior, & quo labore rem sibi invisissimam otium pelleret. Nam meae quidem litterae horum nihil habent, tantum quaedam, quae ad me pertinent, quanquam ut verum dicam, ne haec ipsa quidem ad me pertinent. Nosti vitium hominis, etiam minime magnos magni facientis. Nimirum ita est saeculum, ut videri possint sapere, qui non extrema desipiunt. At tu vale, Heinsi doctissime, & hoc tum natura, tum diligentia consecute, ut laudatoribus tuis nihil debeas. VIII. Jan. CIƆIƆCXII.

EPISTOLA CCVI.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

LItteras, quas ad affinem miseras meum, Heinsi Clarissime, reserare ausus sum, cupiditate nimia videndi Socratis tui, tum ne Senatorum desideria morarer, quibus exemplaria te mittere non dubitabam: erat enim *Nicolaus* noster in Zelandia, estque etiamnum, reditu, ut videtur, hoc frigore intercepto. Omnes, qui legerant orationem tuam, gratias tibi agunt, ipsam orationem laudant, non modo ut tua omnia, verum etiam inter tua. Post tantorum virorum judicia, frigida sit mea commendatio. Et soleo de te ubique potius, quam apud te loqui. Uno verbo dicam, mel Hymettium. Nunc litteras ad te mitto, quas ad me *Casaubonus*: alteras quidem inscriptas tibi, quae simplices sunt, ut aspicienti patet: Caeterum ad *Bertium* alteras, in quibus nescio quid latet, uterum enim gestant. Dabis operam, ut curentur: simul rogo molestum ne sit, si forte illac transis, aut per famulum, monere *Raphelengium*, exemplaria mihi tria aut quatuor Antiquitatis Reip. Batavicae mittat. Petiit enim a me Galliae legatus, vir, ut tui amantissimus, ita tuo vicissim amore dignissimus, quod ubi voles experieris. 23. Febr. CIƆ IƆ CXII.

EPISTOLA CCVII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

USus ſum paullo inverecundius, Heinſi Clariſſime, beneficio tuo, dum libros, quos utendos dederas, longa poſſeſſione detineo. Pro uſura praeter gratias quod ſolvam nihil habeo: niſi in ſolutum accipere tibi placet has *Caſauboni* literas, quas mihi ad te curandas mandavit. Scripſit ad me nuper *Gruterus* verſari te in Cicerone Gulielmiano, & rogat ut, ſi quid haberem, adferrem ſymbolam. Velim ſcire cujus ſit anni editio Gulielmiana. nam, qua ego utor, Wecheliana eſt anni CIↃ IↃ XC. An poſterior aliqua & emendatior ſit, neſcio: ſed ex te id potero diſcere. *Caſaubonum* jam ſaepe, ut ad nos tranſcurrat, invito, & facturum puto: Eo magis, quia Spadanas aquas adire jubetur a nedicis. Id ſi evenerit, nos felices. Vale, mi cariſſime, & nos ama. CIↃ.IↃ CXII.

EPISTOLA CCVIII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

LIbenter admodum ex tuis intellexi paratas eſſe ad me viri maximi *Caſauboni* literas, quas avide exſpecto, bonaſque & auſpicatas reipublicae & Eccleſiae fore confido. Miror illorum περιεργίαν, qui tantum laboris inſumere volunt in effingendo vultu, quem ſine operis detrimento praetermittere poterant. Vobis illud jus debetur imaginum, nobis latere liceat, ne pictum mirentur poſteri, quem vixiſſe ignorabant. De *Eraſmo* agere coepi & peracturum me ſpero. interim velim tuo beneficio ad paucos dies uti tomis Conciliorum Graecorum. quo minus dubites, auctor tibi erit ipſe *Mylius.* ſi recta Roterodamum mittere non poteris, mittes ad hoſpitem meum, is ut ad me recte perferantur curabit. CIↃ IↃ CXII.

EPISTOLA CCIX.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

EX quo me tetrica haec & Muſis hoſtiliter inimica fori rabies ludo triſtiſſimo incluſit, haud facile memini felicius mihi proceſſiſſe Epigrammatis ſcriptionem (hoc enim ſolum mihi regnum relictum eſt) atque hodie, cum

paucos, ſed affectus veri pleniſſimos, verſus, in laudem ſacratiſſimorum tuorum poëmatum fudi: quae quidem tanti ego facio, ut in eorum venerationem interdicendum mihi carminibus putem. Sed exſtare volui apud poſteritatem quantumvis breve monumentum, quo conſtaret, vixiſſe in Batavis amicos duos, quorum alter optima ſcriberet, alter optime ſcripta, qua debebat, fide miraretur. Vale, vir ſummorum ſumme, & quantum te colimus tantum nos ama. A. CIↃ IↃCXIII.

Carmen additum erat, quod legitur in *Grotii* Poëmatibus, p. 642.

EPISTOLA CCX.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

ACcepi heri ſpecimen primarum paginarum libri ejus, quem pro tuenda Ordinum exiſtimatione conſcripſi. Non opus eſt, ut curam editionis tibi commendem, qui ſoleas rebus amicorum non minorem, quam tuis diligentiam impendere. Sed niſi ſerum eſt, oratum te volui, ut pagina tertia ad oram adjiciatur vocis Graecae interpretatio *cordium cognitoris*. Pagina etiam quarta magis maſculum mihi videtur *invicta patientia civitas*, quam *invictae*, etſi eſt hoc ſatis ἀδιάφορον. Et pagina ſeptima verſu tertio ego *debere* ſcripſeram, ubi nunc eſt *deberet*. malueram enim a prioribus pendere ſenſum. Cogita etiam, an nitidius ſit futurum, ſi voces, quae in margine ſcribuntur, characterem habeant, ut nunc, rotundum, an potius acutum, ut in *Caſauboni* Epiſtola ad Frontonem. Caetera, quae ad ornandam editionem pertinent, tu melius excogitabis, quotidianus editor. Ignoſces mihi, quod liberius te utor. Utinam tamen reſpondere poſſem tot tuis officiis. XVII. Sept. CIↃ IↃCXIII.

EPISTOLA CCXI.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

QUod de libello meo tam benigne ſentis, eſt quod gaudeam, Heinſi clariſſime: multorum enim inclementia judicia exſpecto, adverſus quae ſolabitur me recti inſtituti conſcientia. Multum errant, qui meo me conſilio, aut privata temeritate ſuſcepiſſe putant tam moleſtum negotium. Viri magni, neceſſitas muneris, periculum reipublicae hoc mihi onus impoſuerunt. Itaque & poſt confectum opus publico nomine actae mihi ſunt gratiae verbis honorificentiſſimis. Et certe examinemus ipſas libri partes: quid eſt, cujus poenitere me debeat? Socini errores nonne aperte damnavi, damnaturus & alios,

alios, ſi noviſſem omnes. De *Vorſtii* negotio quid ago aliud, niſi ne mala fide hoc actum credatur ab Ordinibus & Curatoribus, ut inveheretur in Eccleſias Socinianiſmus? ut culpa aliqua levis interceſſerit, dolum certe abfuiſſe contendo. Remonſtrantium dogmata toleranda eſſe dico, nimirum poſt tot Ordinum decreta eam in rem facta; poſt intellectam praeſtantiſſimorum in Anglia Theologorum ſententiam: qui ita exiſtimant, in primo capite partem antiquitatis, in caeteris omnem antiquitatem ab illis ſtare: ac ſi altera partium condemnanda foret, exiſtimant juſtius hoc ei parti eventurum, quae licet invita, attamen incredulitatis humanae cauſas Deo adſcribit, & ſtudium pietatis mirum in modum refrigerat. Ita ſentiunt illi in Anglia, quos nos ex *Caſauboni* teſtimonio maximi facimus. Ego tamen continui me, nec aliud dixi, quam ferendos utrinque diſſidentes. De jure ſummi magiſtratus promſi ſane intrepide ſententiam: quid enim aliud facerem juris publici patronus? Nihil tamen ſtatui, in quo non aſſentientes habeam Reges omnes, Electores & Principes Reformatos. Neque vereor, ne id in me reprehendas, quod quibuſdam aſſentiri non poſſum, Epiſcopatus Satanae commentum vocantibus: aut hoc agentibus ut presbyterium tale, quale nos habemus, juris eſſe mere atque abſolute divini putetur, & quod proinde Magiſtratui auctoritatis ſuae nullam partem debeat. Fremant qui volent; poſthac non alio jure in Hollandia vivetur, quam eo, quod libellus meus exprimit. Si qua tamen ſunt, in quibus modum me praetergreſſum exiſtimas, rogo libere me moneas: invenies minime contumacem. Non erit mihi dedecori, ſi altera editio contineat δευτέρας φροντίδας. Miror ſane quae narras περὶ τοῦ ἀπογραψαμένου. Documentum id mihi erit, ut ſim poſthac cautior. Quin Archiepiſcopus & *Winwodus* arripuerint eam occaſionem, ut libro meo odium apud Regem concitarent, dubium non habeo. Sed ſpero, ubi diligenter ſingula conſideraverit Majeſtas ipſius, & conſuluerit doctiſſimos aulae ſuae Theologos, nihil futurum quod magnopere reprehendat. quanquam alioqui ſcio eum, qui patriae ſuae libertatem tutandam ſuſcepit, non ſemper placere poſſe externis poteſtatibus: neque ea de re nimis ſollicitum eſſe debere. Salutant te & lienoſus, & paritura, & ſocrus: & adverſus plethoram remedium tibi ut quaeras etiam atque etiam te monent. Vale, vir praeſtantiſſime, & digne ſaeculo meliore. Prid. Cal. Nov. CIϽIϽCXIII.

EPISTOLA CCXII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

NIhil inſolitum facio, cum tibi moleſtus ſum. Libros, quos a te utendos accepi, etiamnum retineo. donec cum aliis, quos nunc peto, remittam. Laboramus omnes boni, ut ſemel & Reipublicae & Eccleſiae liceat ab *iſtis* miniſtrorum turbellis quieſcere. Et in conventu noviſſimo ita placide acta ſunt

omnia, ut a ſpe noſtra non longe ſimus. opus autem habeo Theophylacto in Epiſtolam ad Romanos, Fauſti & Lucidi ſcriptis, quae puto extare in tomo quarto Bibliothecae Patrum. Puto eſſe in eodem Tomo Epiſtolam Hormiſdae & Maxentii agentis de his ipſis controverſiis. Velim adjici Caſſiani ſcripta, & imprimis libellum Fulgentii ad Monimum. Mihi enim mirum in modum placet antiquitatis veſtigiis inſiſtere, quae & ſanctius vixit, quam nunc vivitur, & judicio uſa eſt minus perturbato. Haec ſi per te nanciſcor, adjunges plurimis tuis in me beneficiis hoc quoque gratiſſimum. Scripſi & D. *Bertio*, ut ſi qua ipſe iſtorum habet, te moleſtia levet. Vale, Vir doctiſſime, & diu de litteris bene merere. v. Febr. CIƆIƆCXIV.

EPISTOLA CCXIII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

PAucos ante dies, Virorum Clariſſime, convenerunt me litterae tuae, ſed paullo ſerius, quam oportuit; vix enim eas acceperam, cum mihi ereptus eſt *Seiſtius*, ita ut ejus compellandi poteſtas non eſſet. Sed poſtquam is Lugduno ad conventum rediit, coepi ipſi exponere aequitatem poſtulationis tuae. Ille ſtatim occurrere, tranſactum ſe arbitro negotium, & *Cunaeum* omiſſo Tacito ad Suetonium rediiſſe. Mihi ne hoc quidem ſatis placebat, cum neque ſic ſolida hiſtoriarum profeſſio tibi relinqueretur. Sed tamen gaudebam quocunque modo tibi ſatisfactum. Multi minus amant Ἡσιόδειον illud: ἀγαθὴ δ' ἔρις. At mihi inhumanum videtur, oblectare ſe eorum ſimultatibus atque contentionibus, qui magiſtri eſſe debent humanitatis. Recte faceret *Cunaeus*, ſi parceret uti in te tuis beneficiis, hoc eſt & fama ſua & dignitate, quarum utrumque, poſt Deum immortalem, tibi maxime debet. Sed ſi ille officium non facit, tu tamen obliviſci non debes eorum, quae de ferendis fortiter injuriis tuus Plato, & alii Sapientiae doctores praecipiunt. Minime enim te dignum eſſet, ignorare in vita, quod in ſchola & libris doces. De componendis belli noſtri Annalibus egi cum Pericle. ſed video decretum ipſi nihil agere antequam venerit [1] ὁ ὑπένθερος, quem plane tuum eſſe confido. Vereor ne *Byzantinus* molitiones noſtras perturbet. Ego non hîc modo, ſed in quacunque re alia, ſi quid facere poſſum, quod aut dignitatem aut commoda tua promoveat, id omne tibi deberi, ac longe inferius eſſe tuis in me officiis ſemper exiſtimabo. Vale, noſtri ſaeculi decus, & magno fer animo, ſi qui te qui ſis ignorant. XII. Martii CIƆ IƆ CXIV.

1 *Corn. Mylius*, gener *Oldenbarneveldii*, quem *Periclis* nomine videtur indicare. Quis *Byzantinus* ille ſit vix exputo, niſi ad nomen *Conſtantini* reſpiciens, intelligat *Hugenium*, vel forte an vero *Grotius* de ſuis Annalibus, an vero de hac Provincia *Heinſio* mandanda agat dubium videri poſſet, *Aarſſenium* ſed ego *Heinſium* commendaſſe puto, quia *Mylius* curator de eo conſuli debebat.

EPI-

EPISTOLA CCXIV.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

LIber, qui te Rotterodami exſpectaverat, Lugdunum ad te venit: [1] Poëta φιλελεύθερος, ἀριστοκρατικός, μισοτύραννος, in ſumma dignus, quem mei Batavi legant, ut quo magis amant vatem Hiſpanum, eo Hiſpanum Regem implacabilius oderint. Multum haec editio *Raphelengii* diligentiae, mihi aut nihil, aut minimum debet, itaque & nomen me inſcio adſcriptum eſt. Videtur enim mihi plane μικροφιλότιμον labore tam exiguo, tam obvio, gloriolam quaerere. Textus puto tibi non diſplicebit, concinnatus, niſi fallor, ex lectiſſimis lectionibus. Notas, non ut ita ederentur, ſcripſeram, ſed ut emendarem aberrantes quaſdam *Berſmanni* interpretationes, alioqui aut plura annotanda fuerant, aut nec iſta. Sint haec ſane, ut ſunt, haud magni pretii. tamen nemo ante me Syndicus Rotterodamenſis haec praeſtitit. Vides me ridere, hominem tanto Theologorum odio laborantem: quod non vulgaris eſt fortitudinis: Nam & apud Lucanum Caeſar [2] Achoreum ſatis placide alloquitur: ut videas, ne tum quidem tutum fuiſſe in Iſiacos incurrere. Miror quod nullum adhuc ex Friſia fulmen. magnum oportet malum ſit, quod tamdiu cuditur. Vale, mi Heinſi, & me vel illis invitis ama. xx. Apr. CIƆ IƆCXIV.

1 Lucanus. 2 Lib. x. 175.

EPISTOLA CCXV.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

[1] H*Enricum Delmanhorſtium* familiariter olim novi, juvenem puer, cum ambo mirifice eo ſtudio delectaremur, quod nos ſuperbo nimis vocabulo Criticum appellabamus, cum id omne in vocum quarundam abſtruſiorum notitia, & rituum quorundam indagatione conſiſteret: ac memini jam tum tantos fuiſſe illius progreſſus, ut ſi cum Carmenta, matrona nobiliſſima, loquendum hodie eſſet, aptior vix quiſquam poſſet inveniri, cui id negotium mandaretur. In Scholiis Graecis nullus illum locus fugiebat, ubi ſcriptum eſſet ἔθος ἦν. Ex eo tempore quantum profecerit, anni enim jam multi ſunt, equidem neſcio: praeſertim vero illud ignoro, quam prope abſit a magiſtro Hippocrate. Ego quidem aegrotavi jam ſaepius, ſed opem ipſius experiri mihi nondum contigit. Ambit nunc, & quidem calide, Medicam in Academia

1 Medicinae honores Academicos ei gratulatus erat lib. II. Farrag. pag. 189. vid. ſupr. Epiſt. CLXVII.

Professionem. Hîc ego quid facerem, homo tenerrimae frontis, diu dubitavi. Videbantur mihi multa esse, quae spem illi facerent. Primum videntur mihi, qui Academiam curant, numero docentium mirum in modum delectari: neque ineptum est, ut qui sex aliquando Jurisconsultos habuerunt, quatuor habeant Medicos: praesertim cum sint, qui ex ingeniorum conflictu voluptatem nescio quam capiant. Deinde quod minime est contemnendum, non Gallus est, non Germanus, non Flander, ut tuos quoque attingam, sed purus putus Hollandus, & quidem Lugdunensis, *Baudii* voce, *eques verna.* Tandem haec menti sedit sententia, ad te scribere, qui ipsum tanto melius nosti, quanto posterius cum illo vixisti. Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶ, meministi caetera. Quare rogo te, ut si videtur tibi *Delmanhorstius* herbarum ingenia ac vires, humani corporis membra ac recessus intimos, morborum caussas ac remedia, ita ut oportet, didicisse, patiaris eum de suo lumine aliis facem accendere: imo tuae commendationi meam quoque adjungas, quod & Virum Clarissimum *Petrum Scriverium*, amicum utriusque nostrum veterem, libenter facturum confido. Sin (nolo autem male ominari) tum ut blanda oratione, qua vales plurimum, a proposito infelicis spei eum deterreas, medicusque sis medico. Non leviter enim aegrotare mihi videtur, qui insana ambitione se macerat. Vale Vir Clarissime XIII. Maji CIϽIϽCXIV.

EPISTOLA CCXVI.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

Mitto tibi summe virorum, historiam ornate admodum & subtiliter scriptam a doctissimo [1] *Raphaele Thorio*, quae caussam mortis viri incomparabilis, & tibi simillimi, *Isaaci Causaboni* complectitur. Rogo legas, deinde ostendas *Pavio*, qui miram constitutionem corporis, in quo habitavit admirandus ille animus, observationibus suis Anatomicis adjungat. est enim res digna medicorum exacta consideratione. postea vero obsecro cures ad me redeant literae. De *Cassandri* epistola interpellor a Christianissimi Regis Legato, jussu ejus, cui omnes operam nostram debemus, *Augusti Thuani.* quare advigila quaeso. Velim etiam mitti mihi *Goldastina*: & primum quidem tomum quamprimum poterit: eum ubi remiserim, alterum, deinde tertium. Vale, decus literarum, quarum spes nunc ferme in te solo sita est. XIV. Aug. CIϽIϽCXIV.

1 Vide Vitam *Casauboni* ante Epistolas novissimae editionis pag. 64.

EPI-

EPISTOLA CCXVII.

CORNELIUS VANDER MYLE ET HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

VIrum nobilem & utraque fortuna insignem *Poppium ab Aysema* tibi commendamus, non sane perfunctorie, neque dicis causa, sed ut amantem eruditos, & dignum vicissim qui ab eruditis ametur. Ordines foederati, cum multa habent agenda apud Balthicas civitates, neminem reperire potuerunt, cui potius legationem, & quidem permanentem crederent. Quare recte & pro tua humanitate feceris, si hunc virum suis virtutibus praeclarum, deinde publica quoque dignitate ornatum, ostendas tibi esse quam gratissimum. Hagae Comitatensi x. Augusti CIↃIↃCXVII.

EPISTOLA CCXVIII.

HUGO GROTIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

PRo diligentia, quam praestitisti non operi (neque enim merebatur) sed amico gratias ago maximas. Errata annotavi, & gaudeo me tam paucis defunctum, ut nunc est Typographorum genus. Sed alia difficultas hinc suborta est, quod cum illorum hominum desidia opusculum meum sua tempora perdiderit, cum id ipsum argumentum isto modo disceptari decebat, nunc in ea inciderit, quae plane videntur incommoda omnia editioni, quippe in ultimo colloquiorum articulo, quibus ea omnia vitanda sunt, quae possunt ingenia partium offendere. Utique vir sapiens, *Mylii* tui socer (quem cum dico nihil me aliud, quam ordines Hollandiae dicere intelligo) in ea perstat sententia, quae & mihi, non hercule mea, sed reipublicae causa probatur, posse quidem, ne Typographus de damno conqueratur, mitti libellum ad nundinas: Caeterum distributionum in vulgus in septimanas aliquot, mensem ad summum, his in partibus diligenter comprimendam, extra ea exemplaria, quae mea cura & fide hominibus judicio praeditis & bene in patriam affectis donabuntur. Hujus rei causa, & ut impressio finem quam primum accipiat, ne nova suboriantur incommoda, eram venturus Lugdunum, sed prohibeor arcta occupatissimi muneris necessitudine, quo tamen non ita distringor, ut non vetera studia interdum fugitivum suum retrahant. Testabitur hic, quem tibi mitto, [1] *Jonas*, de quo judicium tuum simplex & sincerum exspecto, hoc primum stipulatus, ut bene cogites, quam sit difficilis omnis poëtica paraphrasis argumenti religiosi, & quantum intersit inter sermonem Hebraeum & versus La-

ti-

1 Legitur in ipso limine Poëmatum *Grotii*.

tinos. De libello meo explora, quaeso, an Typographus ultro pariturus sit legi, quam scripsi; alioqui utendum erit publica auctoritate: nolo enim eum meo periculo peccare. Et non sumus *Baudii.* Jonam aut remittes, aut, si placeret, referes. VII. Martii.

EPISTOLA CCXIX.

HUGO GROTIUS

Geverhardo Elmenhorstio.

Hamburgum.

LIbellum *Wouwerii*, quem mittis, Vir Clarissime, de interpretatione τῶν ὁ jam ante scriptum manu videram beneficio *Johannis Wittii*, qui a consiliis est Megalopolitano Duci: miratusque fueram & observationes raras & sermonis castitatem, cum summa elegantia conjunctam. quare me quidem libentissimo fecisti, ut publici usus foret tam praestans, deque argumento tam nobili dissertatio. Et hoc quidem nomine debitorem me tibi fateor, sed inter multos illud me propius tangit, quod animi tui affectum benignissimum mihi promis atque promittis: de quo dubitare minime possum, cum video quam praeclare & supra meritum de studiis nostris sentias. Id enim tanti judicii viro accidere non potuit, nisi amor judicium antevenisset. quare & gratias tibi habeo, & tibi persuadeas velim, me & ob summas tuas virtutes, & ob hunc in me affectum, addictissimum semper tibi fore. Meorum nihil erat, quod mitterem novum, praeter id, quod contra *Socinum* commentati sumus: in quo si quid est boni, id argumento debetur: si quid minus recte se habet, excusabunt me negotia publica, quae vix exiguam temporis partem excolendis studiis mihi relinquunt. Tibi felicius otium precor, simulque fausta omnia. Gratum erit, si indicem Photinianorum & Antiphotinianorum ad me miseris. Si qua in re vicissim commodare tibi potero, experieris paratissimum. Cal. Dec. Anni CIƆIƆCXVII.

EPISTOLA CCXX.

HUGO GROTIUS

Geverhardo Elmenhorstio.

Hamburgum.

NOli succensere mihi, Vir Amplissime, quod & literis & beneficiis tuis provocatus silentium tamdiu reponam. Non ausus sum vacuis ad te manibus venire: qua me molestia liberavit *Ravenspergerus*, qui aut contradicendi studio, aut prava inclarescendi libidine nostrum librum & aliorum, & quod plurimi facio, tuo judicio approbatum hostiliter est insectatus. Ei libro doctissime respondit vir tui nostrique amantissimus *Gerardus Vossius*: cujus laborem a me, quam ab ipso, ut acciperes malui, ne deesset testimonium grati in te ani-

animi. Nam cum a me propter molestissimas occupationes nihil dignum tuis oculis possit proficisci, quid facerem potius, quam ut ab alio sumerem, quo te possem demereri? Attamen si quod respirandi mihi tempus dabitur, resumam in manus Apuleji Milesias & alia ejusdem scriptoris: non quod praestare me quicquam posse confido in artibus, quas, si didicissem unquam, jam dedidicisse poteram. Sed ne ulla in parte tibi sim inobsequens. Vale, vir Amplissime, & nos in tuorum censu habe. Prid. Cal. Sextil: CIↃ IↃ CXVIII.

EPISTOLA CCXXI.

HUGO GROTIUS

Andreae Schotto S.

Antverpiam.

JAm pridem, vir optime ac doctissime, tui visendi cupidine flagraveram, cujus non eruditio mihi tantum ex editis libris, sed & suavitas morum ex *Scaligeri* atque aliorum testimonio innotuerat. Atque adeo id ipsum inter causas vel praecipuas erat, cur vestram Belgicae partem adire cuperem: sed obstitit bellum diu, mox factis induciis metus ne, quia privatus jam esse desieram, sequius id interpretaretur hominum malignitas. sed vere, quod dici solet, fumum dum metuo in flammam incidi. Nam qui tam temere metueram, ne levi suspicione aspergerer, totis calumniarum fluctibus mersus sum. sicut autem in carcere cum essem, me isto Josephi dicto solatus sum: *nihil feci cur in hanc foveam conjiciendus essem*: ita nunc liberatus Dei beneficio (ingratus sim aliter si dicam aut sentiam) merito mihi videor cum eodem Josepho dicere posse, τοῖς ἐμὲ δωρεὰν μισοῦσι: *Vos quidem in malum hoc cogitaveratis, Deus autem hoc cogitaverat in bonum.* Nam exemtus & negotiis publicis, quae vix ullam animo pacem indulgent, & turbae hominum plerumque per contagium noxiae, vitam egi quasi ἀσκητικὴν, maximamque partem temporis tum precibus, tum sacrae scripturae & veterum ejus interpretum lectioni impendi, eo sane animo ut, quemadmodum in controversiis de Gratia & libero arbitrio id, quod verum esse firme persuasus sum, magno potentium odio meoque periculo & professus eram libere, & pro eo, quo tum fungebar, munere tutatus; ita in caeteris partibus, seposito rerum temporalium respectu, veritatem aut jam cognitam, aut amplius (neque enim de profectu desperandum est) cognoscendam animose sequerer. in quo proposito Deum & precatus sum hactenus, & nunc etiam precor, ut me conservet ac roboret. cum autem iis, quae praecipua sunt, praecipuam quoque curam deberi arbitrarer, primitias otii mei consecravi illis rebus, quae Christianorum universitatem a reliquo humano genere segregant. Itaque eo animo lectis aliquoties sacris oraculis, atque iis, quae tum adversus Gentes, tum adversus Judaeos a priscis ac recentioribus erant disputata, operam dedi, ut horum summam populari ac patrio sermone expressam, quo magis lectio allubesceret, quadam versuum dulcedine

condirem, aliis quoque, ſed meis praeſertim Hollandis, hanc operam navans, ut qui domi cum Judaeis, peregre cum Mahumetanis & paganis, ſaepe etiam cum impiis Dei aut divinae providentiae negatoribus verſantur, haberent praeſens adverſus tot venena remedium. Is labor in libros ſex fluxit, quorum primus Deum eſſe probat, ac ſcitu maxime neceſſarias proprietates ei aſſignat, providentiam, & aliud poſt hoc, quod hîc agitur, aevum: atque inde Religionem generaliter adſtruit. Secundus docet eam eſſe veram religionem, quam Chriſtus Dominus noſter in terras attulit. Tertius auctoritatem defendit eorum librorum, quos veteris & Novi inſtrumenti codices continent: Quartus ſpeciatim Paganiſmo, quintus Judaiſmo, ſextus Mahumatiſmo opponitur. In eodem opere Chriſtianos omnes hortor, ut omiſſis ad pietatem minus facientibus controverſiis, praecipue vero animos aſperantibus rixis, ad pacem ſe concordiamque componant. Confido Deum Optimum Maximum, qui in delineandis iſtis Chriſtianiſmi rudimentis mihi benignus adjutor fuit, hoc etiam mihi conceſſurum, ne in erroribus ullis haeream, qui animae meae ſaluti poſſint adverſari, neve charitatem abjiciam in eos, qui eidem Domino nomen dederunt, praecipue qui vitae innocentia tanto nomini reſpondent: quam in rem omnium bonorum precibus adjuvari cupio, paratus & ipſe pro aliis eaſdem preces ad Deum ſine intermiſſione fundere. Haec igitur, ut dixi, quamquam meditari coeperam pridem, tamen ut amplius intentiuſque meditarer divina directione carcer mihi profuit. proderit, ſpero, & exilium, cui hoc etiam debeo, quod te aliosque viros eximios, tum iſtuc, tum hîc in Gallia vidi: quibus omnibus gratias ago, nominatim tibi, vir reverende, qui praeter illos ſane amiciſſimos ſermones has etiam literas, tui in me affectus indices, eſſe voluiſti. Bene mones & carcerem eſſe hanc vitam & exilium. Carcerem: nam quota pars univerſi eſt, quae nos incluſos tenet, adſtrictos etiam vinculis divinae gubernationis? exilium, a patria quippe abſumus: municipatus enim noſter in coelo eſt. Exempla Themiſtoclis, Coriolani, atque aliorum interdum cogito: ſaepius autem illorum, qui leniter tulere illatas a civibus injurias, qualis Ariſtides, Phocion, Rutilius, &, quem dicis, Scipio: ſed quid opus aliunde exempla petere, cum praeſtantiſſimum nobis in Moſe exhibeant ſacrae literae? qui populi liberator incertum ingratiusne acceptus ſit a ſuis, an ipſe patientius pravos populi mores pertulerit. Virtus hîc in alieno habitat. inde plerunque adeo ſine praemio eſt, ut & poenas incurrat, aut ubi unus principatum in dominationem vertit, aut ubi inter plures orta factio, rem, quae publica fuerat, privatam facit, aut ubi populus, (qui mos eſt furentium) in membra ſua, & quidem potiſſima, ſaevit. Merito divini libri civilis imperii ſtatum mari comparant: nam ut maris aeſtus eadem loca nunc tegit, nunc deſtituit, ita poteſtas illa ambulatoria eſt, neque veſtigium ſervat: tum vero non deſunt venti & fluctus, qui, non dicam, incautos, ſed vel maxime ſibi caventes, alios penitus demergant, alios diu vexatos tandem naufragos in littus ejiciant. Ad haec exempla nos quoque acceſſimus, quibus propoſitum ſemper fuit in eo, quem acceperamus, ſtatu patriam conſervare: quod nobis

qua-

qua mercede ſteterit vides, quanto tutior tranquilliorque vita in piis meditationibus & literato otio ſeneſcentium

Ζηλῶ σε γέρον, ζηλῶ δ' ἀνδρῶν
Ὃς ἀκίνδυνον βίον ἐξεπέρασ'
Ἀγνὼς, ἀκλεής.

Hoc vitae genus ſi mihi in poſterum clemens Deus indulſerit, operam dabo, ne eo ſegniter abutar. Verſus, quos ex Graecis apud Stobaeum Latinos feceram, jam recepi, eiſque relegendis quod primum dabitur tempus impendam. Conferam & *Ratalleri* libellum, pro cujus uſu gratias habeo, remiſſurus propediem. Quos nominas viros eruditionis fama pridem notas, videre nondum contigit. ſi qua dabitur eos videndi occaſio, utar, neque enim neſcio quam multa ſint quae ab eis doceri poſſem. Vale, vir optime. VIII. Julii. CIↃIↃCXXI. Lutetiae.

EPISTOLA CCXXII.

HUGO GROTIUS

Caſparo Gevartio.

Antverpiam.

SIlvam noſtram, Clariſſime Gevarti, jam puto noſter *Puteanus*, penes quem exemplorum diſpenſatio eſt, ad Te miſerit: in qua ſi quid eſt, quod tibi amiciſque aliis non diſplicet, id omne veſtrae in me benevolentiae atque amori acceptum fero. Neque enim neſcis hactenus ea noſtra tempora fuiſſe, quae litterarum uſum vix quenquam mihi, niſi ad ſolatium, permitterent. Pro Carmine, quo Libertatem meam proſequeris, ſummas ago gratias: agit & uxor, quae non ſine magnis incommodis tandem ad me pervenit, exſilium ejus toleratura, cujus carcerem tulit. Poëſin apud vos vigere ex ſapiente Satyra optimi ſenis, & ex *Burgundi* mellitis ſupra ſaeculum verſibus laetus intelligo. ſi quid recte judico, non eſt quod Belgica in hoc ſtudiorum genere cuiquam terrae concedat, te praeſertim ſuperſtite, Doctiſſime Gevarti, cui felicem litterarum ſucceſſum ex animo precor. Patere quaeſo ut *Schottus*, *Miraeus*, *Woucrius*, *Rubenius* per te ſalutem a me accipiant. Nam *Hemelario* jam alterum reſcripſi: tamen per te quoque velim intelligat amorem ipſius in me a me maximi, ut debet, aeſtimari. Vale, Vir eruditiſſime. XXV. Septembr. CIↃIↃCXXI. Lutetiae.

EPISTOLA CCXXIII.

HUGO GROTIUS

[1] *Joh. Hemelario.*

Anntverpiam.

SPero jam perveniſſe ad te, Hemelari doctiſſime, literas, quibus & Scriptori pro conſcripto, & tibi, pro tranſmiſſo ad me Belgico libro gratias ago. Alio-

1 Vide de hoc *Hemelario*, & his epiſtolis, quae notavimus ad *Lipſianas* Epiſt. DXLII. Tom. I. pag. 563.

Alioqui merito mihi doleat tamdiu me apud te mei amantiſſimum haeſiſſe in crimine maximo ingrati animi, cujus culpae ut me exſortem ſcias, mitto exemplum earum, quas dixi, literarum, ut ſi eas non accepiſti, hoc earum vicem praeſtet. Librum ipſum & legere incepi, & qua oportet diligentia atque animi attentione perlegam. Acceſſit interim alterum beneficium, Jambi ad me Latini: in quibus libertatem loquendi fruſtra excuſas. Neque enim neſcio id veri affectus certiſſimum eſſe teſtimonium, quae ſentias promere: praeſertim ſi ea perſuaſus ſis, ad ſummam ſalutem ejus, cui loqueris, pertinere, quod te quidem plane credere neutiquam dubito: & vel hoc uno, etiamſi deeſſent alia, facile agnoſco quantopere tibi ſim obligatus. Nam ſi omnium munerum cenſus ex animo maxime venit, ſequitur ut hoc mihi gratiſſimum eſſe debeat, quod non ambigua praefert ſummae benevolentiae ſigna. Accedit ad hoc Carminum dulcis politura, de Angelis vitae noſtrae cuſtodibus, de vitae a turba ſecretae felicitate, piae ſententiae, & ſingularis in me divinae bonitatis numquam ex animo meo delendae pulcherrima delineatio. quod vero antehac & dixi & ſcripſi, idem nunc quoque tibi perſuadeas velim, daturum me operam ut, quae inter Chriſtianos diſputantur, ad dictata Prophetarum atque Apoſtolorum, & ſecundum eos ad ſanctae Vetuſtatis conſenſum exigam, exutis praejudiciis & rerum caducarum reſpectu, quas ſi contemnere nondum didici, ſummus mihi adverſorum meorum fructus periit. Cum vero non neſciam, quot ſint humanae ignorantiae ſinus, Deum ſupplex veneror, ut tibi mihique animum ſuperna luce colluſtret, & ad verum, in rebus praecipue ſalutaribus, conſtanter arripiendum tenendumque corroboret: Te vero, Reverende Hemelari, etiam atque etiam precor, ne minus me tui amantem credas, quam tu te mei oſtendis, quamquam oſtendendi mihi haud par eſt copia. Vale, vir eruditiſſime. XXIV. Septemb. CIↃIↃCXXI. Lutetiae.

Exemplum epiſtolae primae, cujus fit in hiſce mentio.

Librum olim mihi conſolando, nunc inſtruendo deſtinatum, Hemelari doctiſſime, jam nunc accipio: ita ut totum perlegendi nondum tempus invenerim, facturus id ipſum ſine mora, ut meretur affectus pro meliore mei parte ſollicitus. Interim tibi magnas ago gratias, maximas Auctori ejus libri, cujus ego eruditionem per omne litterarum genus latiſſime diſperſam, quod vel inſpicienti patet, valde imperitus ſim, ni admirer, ingratus ni exoſculer. In illis verſibus, quos liberis meis inſtituendis conſcriptos, alii me ignaro ediderunt, video eſſe quaedam, in quibus aut ingenii mei caligo, forte id temporis per calamitates meas nonnihil obruti, cum ab omni amicorum alloquio abſtractus nihil niſi hoſtile aſpicerem, aut ipſa verſuum brevitas & numerorum vincula me impedierunt, quo minus ſatis perſpicue animi mei ſenſa exprimerem. Quod ni eſſet, certe nulli data eſſet occaſio adverſum me diſputandi de illis culpis, quae hominem de Gratiae divinae poſſeſſione non depellunt. Omnino enim cum libri, quem mittis, ſcriptore ſenſi, ejus generis eſſe quoſdam quotidianae incurſationis lapſus, quos ἀσθενείας ibidem appello: minime vero trahenda eodem capitalia facinora, quae aut dolum malum aut latam culpam

in-

involvunt, & proinde cum ſtatu τῆς παλιγγενεσίας nequeunt conſiſtere. Sic & alia quaedam eſſe arbitror, in quibus cum idem ſentiamus, hoc tantum intereſt, quod ille, qua pollet facundia, ſententiam communem verbis lucidioribus expreſſit. Erunt & alia, credo, in quibus aliud illi, aliud mihi animus dictat; quod ipſum tamen ne amicitiae noſtrae obſtet, impenſe oro: atque eo, ni fallor, juſtius, quia non tantum abſum longiſſime ab odio a me diſſidentium, ſed quod in ſummis malis, Deo juvante, praeſtiti, ne quid in re Fidei profiterer contra quam animus ſentiret, idem nunc eadem opitulante gratia praeſtiturum me confido, & quidem eo facilius, quo longius nunc abſum ab omnibus in eo negotio ſimulandi diſſimulandique cauſis. Interim Deum oro, ut ſi quid me fugit ad ſalutem utilis Veri, ejus me luce perfundat; meaque ex parte polliceor animum doceri cupidum, & rectis paratum cedere. Ejuſdem paternae bonitati te quoque & libri ſcriptorem quam poſſum maxime commendo. Carmen tuum avide exſpectabo. Vale, eruditiſſime Hemelari. XXIII. Julii CIϽIϽCXXI.

EPISTOLA CCXXIV.

DANIEL HEINSIUS

Geverardio Elmenhorſtio.

Hamburgum.

VIr Clariſſime. Mitto tibi ex pacto Methonenſem, exemplar elegans: quod ut deſcriptum qua potes fide ad nos remittas, vehementer oro. Scripſi nuper ad te, & quidem ſatis prolixe, ad quas literas reſponſum nunc expecto. Accepi Libanii Rhetoris λόγον ἀνέκδοτον: verum ante nundinas negat quicquam ſe in eo poſſe typographus: qui eodem tempore alia nonnulla excudit. Verum de his alias. nunc vix haec licuit. Impenſe enim properat Regis sereniſſimi legatus, cui Methonenſem tradidi. Meus amor vale, & reſponde. Lugd. Bat. CIϽ IϽCVIII. VII. Feb.

EPISTOLA CCXXV.

DANIEL HEINSIUS

Geverhardio Elmenhorſtio.

Hamburgum.

VIr Clariſſime. Reverſus e Flandria eximium munus tuum accepi. Arnobium inquam, & in eum commentarium doctiſſimum. Utinam quicunque has literas tractant, ad autores tales emendandos & illuſtrandos operam omnem & induſtriam conferant. Expectamus & Minucium; ſcriptorem, quem ſine ſingulari admiratione nunquam lego. Si quantum ego iſtis laboribus tribuere me fateor, omnes eruditi debere tibi ſe ſentiunt, non eſt quod oleum & operam perdidiſſe te exiſtimes. De literis, quas ad me creberrimas

dediſſe ſcribis, equidem neſcio. Scio unas & alteras me accepiſſe a mercatore noſtrate: Sed quibus reſpondiſſe continuo me arbitror. Si quo minus ſemel atque iterum hoc ut oportebat a me factum fuerit, per abſentiam meam ſtetit, quaeſo ignoſce. Aliquamdiu enim meus non fui. *Wouwerii* noſtri obitum maximo cum animi dolore intellexi. Ego eruditionem ejus viri ac praecipue acerrimum ingenium vehementer ſemper fui admiratus. Sed quid agas! Naturae concedamus ut in ſingulis hoc agat, quando ei viſum fuerit, quod vitare nemo poteſt. De Plauto diu eſt cum cogitare deſii. Sed fortaſſe ſi occaſio ſe offerat denuo in manus ſumam. Jam enim editionem adornaveram. Theophraſti opera, quae ex emendatione noſtra annos aliquot ſub praelo fuerant, adhuc lente procedunt. Excuduntur & Orationes noſtrae, quarum brevi exemplum videbis. Neſcio quae de Satira diſputavimus nuper an videris. libenter enim quicquid ejus eſt tranſmittam. Liber *Vorſtii* de Deo, quem ſollicite quaeſivi ante tempus aliquod, extare hîc negabatur. Scio tamen me immenſum aliquando exemplarium vidiſſe numerum. Res aliquantulum jam languet. Ipſe juſſu Ordinum Lugduno Goudam diſceſſit, ubi nunc vivit. Faxit Deus, ut cum quibus aliquamdiu Academia noſtra conflictata eſt moleſtiis, eas componat ὁ ἐπὶ πᾶσιν. De amore meo & benevolentia ſi dubitas, non noſti hominem ἀτέχνως χρήσει καὶ κτήσει tuum. Talem enim me profiteor. Vale, vir Clariſſime, & me literis tuis beare perge. Lugd. Bat. CIƆ IƆ CXII. XII. Junii.

EPISTOLA CCXXVI.

[1] N. N.

Iſaaco Caſaubono.

Londinum.

SOleo ego ſaepe mecum, Iſace Caſaubone, vir Clariſſime, in haec tempora intueri, quibus duae res graviſſimae, religio ac pietas, aliis quaeſtui ac lucro, aliis exercitio ſunt aut ludibrio. Quibus eodem modo diſputatur, quo in bello confligi ſolet, non ut utraque pars in fide & charitate placide ſub capite ſuo conveniat, & divulſa Eccleſiae membra colligantur, ſed ut quocumque modo victoriam obtineat, qui opiniones ſuas acrius tuetur. Quare quemadmodum milites, ſtipendia qui faciunt, fortes eſſe negat maximus philoſophorum, ac ne quidem civibus hoc nomen relinquit, quibus vel honor, vel aliud quid praeter honeſtatem eſt propoſitum: ita mihi hodie pauciſſimi videntur eſſe, qui inveniendae veritatis ſpe eam quaerant. Alii quippe, dum immane quantum corruptam eſſe Eccleſiam, ipſi non neſciunt, eam, a qua ſemel

1 Dubitavi diu cui hanc Epiſtolam adſcriberem. An *Dan. Heinſio*, a quo *Caſaubonus* judicium de Epiſtola ſua ad Cardinalem *Perronium*, de qua hîc agitur, petierat, & etiam acceperat: vid. *Caſaub.* Epiſt. DCCCVII. & DCCCXV. An vero, *Petro Bertio*, qui de hac epiſtola judicium ſuum transmiſerat *Caſaubono*, qui ſub *diatribes* nomine ejus mentionem facit Ep. DCCCXXXV. videat Lector, & dijudicet. in ſequentibus etiam epiſtolis, quas non autographas repperi, nomina eorum, ad quos ſcriptae ſunt, deerant.

femel recesserunt antiquitatem, semper & loquntur & fugiunt. Quare inventa est patrona caussae pessimae, Sophistica: quae dum partim verbum Dei vel superba praeterit, vel negligit secura, partim saecula aut diversa confundit, aut corrupta tantum adducit, facile obtinere hoc potuit, ut non tantum fidem inveniret apud suos, sed quae vellet suis sibi munita principiis, adversariis pro veris venderet. quibus hoc ipsum saepe nocuit, quod pastoris sui vocem non solam audirent: aut quod potius antiquitati crederent, quam ex solo Dei verbo tempora distinguerent. Omitto plurimorum interesse ex iis, qui Catholicos dici se volunt, ne admittant veritatem, aut efficacissimae ejus potentiae dent manus. Non enim aras tantum sed & focos tuentur, quos perpetuo lucere sibi volunt. Omitto autoritatem illius, sub quo militant: qui divisum cum Christo imperium jam habet. Ex quo illa caelum reliquit, sibi in inferiora ista potestatem usurpare coepit. Itaquo eo est deventum, ut & unus supremum caput sit Ecclesiae totius, & sub isto capite Ecclesiam errare non posse, pars sit fidei aut fulcrum. Cui si quis Dei verbum opponat: rursus ab eadem interpretationem ejus accipere cogatur, quam oppugnat. Hanc enim eadem sibi servat quae errat. Et ne quid desit, quia principem habet in terris, quae credenda sunt ex verbo vitae non probat, sed ex potestate sua injungit. Itaque Catholica, non quod universalis sit, vocatur, sed quod universae imperet, merite sic dici potest. Alii dum in ea omnia corrupta esse sibi persuadent, & hoc a parentibus liberi hauserunt, tantum studiose dant operam, ut in diversum eant, quare nihil praeter odium ad eam caussam adferunt, quam oppressam esse cupiunt. Verbo Dei gloriantur potius, quam ut ex antiquitate interpretationem illius admittant. Ritus, qui ad formam Ecclesiae interiorem quidem non faciunt, externam vero absolvunt, tollere non dubitant: Partim quia superstitionem metuunt, quam ibi viderunt, hîc autem non distinguunt, partim quia veteres non legunt, sed calide condemnant. Denique dant operam, non tam, ut Catholicae sint membra, quam ne sint in Romana. Nec intelligunt se ea ratione, non ab ea tantum abire, quam oderant. Sed cum reliquis, quae si non sunt puriores, sane quod ad formam internam nihil mutant, ad externam autem quod attinet, forte prudentius sunt constitutae, coalescere non posse. Ut de iis ne dicam, qui divortium faciunt. Nam quam multos novimus, qui opiniones sequi suas in exilio malunt, quam sub optimo principe pietatem in patria profiteri? Tantum quia maximus Regum, solis quidem literis sacris omnem in omnibus autoritatem defert: si quae ad salutem aut parum conferunt aut nihil, ad aedificationem autem plurimum, ea ex antiquitate, non corrupta quidem illa, sed quae proxime ad Apostolicam accedit, esse judicat petenda: Ideo quisque in religionis negotio, quia suae plurimum opinioni tribuit, alienam facile sententiam contemnit. Dum haec & id genus alia mecum ipse cogito, gratissimum munus tuum, amicissime virorum accepi. Si vulgares illas a me laudes expectas, quibus homo literarum studiosus, virorum quantum hodie est literatissimum, commendare soleo, fallit te tua expectatio. Longe enim majus & illustrius est munus, quam

quam pro illis laudibus, quod suscepisti. Neque tu ignoras, quaedam esse quae laudari non possunt. Quae suprema nempe sunt in bonis, & virtutem ipsam excedunt: ut philosophorum maximus nos docet. Quid est autem melius, quam Christi causam agere: cujus ἄῤῥαφον καὶ ὑφαντὸν χιτῶνα non jam milites, ut olim, dividunt, sed qui negotium pietatis maxime curare videntur? Quid praeclarius, quam cum summa eruditione nihil praeter veritatis studium ad hoc conferre, ad quod alii scientiam, alii fiduciam illius attulerunt: neutri sine perturbatione mentis integri & suae spontis accesserunt? Perturbatio quid est; nisi mentis tempestas? aut quis recte de duobus judicat, quam qui aliquid utrique concedit? vel quod aequitas hoc postulet, vel ut ea ratione animos utrinque mitiget? Jam κριτήρια quae ponis, ut ad veritatem inquirendam sunt certa, ita neutra pars ea non admittit. Sacras enim literas neque illi nesciunt, sed subinde aliter interpretantur: & praesertim de Ecclesiae autoritate cum agatur. Nam hîc tota res haeret. Patres vero & antiquitatem hi quoque agnoscunt, nisi quatenus ab illa veritatis norma recedunt. Id autem quando factum sit, & quomodo docet historia. Non Ecclesiastica tantum, & quae de industria hoc agit: sed quaecunque e continuatione aut mutatione petitur doctrinae: quae in patrum scriptis plana est ac manifesta. Quare qui pro saeculis diversam distinguit doctrinam, & ex una hac amussi judicat de tota, facile videbit quae sit pura. Et, quod utinam utrinque fieret, multas cavillationes, recitationes, rixas, conclusiunculas ineptas quas invexit ἡ δογματικὴ, vitabit. Quam nisi accurata illa ab antiquitate lux illustret, novam semper aut aliquid statuet aut refutabit. Hujus ancilla philosophia, ne non disputet, quas non ineptias invexit, ne non, quod Platoni tribuit antiquitas, erudite dubitet, quid non excogitavit? Hinc etiam opiniones in sacris peculiares, & nonnunquam nulli rei. Quae cum agitantur inter doctos, nihil aliud dicuntur, & facillime componi solent. Si in vulgus emanent, haeresin libenter vocant, qui non capiunt; alii libentius sequuntur. Unde primum Schismata in Ecclesia, & non raro factiones in Republica. Quod ex illa de Ubiquitate controversia apparuit. Vel una Metaphysica scientia, quae si intra limites consistat suos & principia, ita convenit cum mente nostra, ut occurrere ei ultro videatur cum discitur, ut quae prima sit ac nobilissima sapientia, in quam omnes inclinamus, quas non nugas in Theologiam induxit, & spinosas primum, mox perniciosas quaestiones? Scholastici enim, qui & illam veritatis normam, de qua supra agebamus, mirifice involverunt, & antiquitatem insuper habuerunt, principia ipsa diversissimarum disciplinarum confundere non dubitarunt. Quarum altera ex mera revelatione & effabili aeternae bonitate sapientiae, sua habet firma & immota: altera autem suo naturali circumscribit lumine. Velle in iis ergo lascivire, aut commiscere illa, quae mox aegre separari possunt, & nihil aliud quam controversiarum augent numerum, quae dementia est? Ubi pax praesertim & concordia quaeritur. Et hoc sancti illi patres viderunt, quibus loco Metaphysicae sua Huperphysica, erat, cujus principia; sola ea norma, de qua agimus, nituntur. Quid Augu-

gustino ad faelicitatem in disputando defuit? Nec Logicam quidem Aristotelis integram viderat. quae ut nobis divinitus est data, ita infinita addidimus, quae nec Aristoteles agnosceret. Quanto autem plura ad Theologiam ex philosophia nostra accesserunt: quae ne Apostoli quidem (humano more loquor: omnia enim illis Dei spiritus communicare potuit) intelligerent? Quae res sicut puritatem doctrinae, ita pacem Ecclesiae non parum turbavit. Ad utramque autem, nisi fallor, aspirare viri vere Christiani est. Et hoc serio agere Majestas illius videtur; quae internam Ecclesiae formam quaerit in divino verbo: externam partim ibi, partim ex antiquitate, sed quam maxime integra, quaerendam arbitratur. Cui laudabili ac praeclaro illius instituto, procul dubio is benedicet, cujus negotium potissimum agitur. Horum autem posterius ut fiat, diligenter τὰ ἱστορούμενα tractanda sunt. Nam ἐν τοῖς δογματικοῖς, satis ad salutem ac super: nimium ad contentionem profecimus. Gaudeo vero totum te in eo esse, & mecum plurimi praeclari ac eruditi viri. Qui quantum olim literarum humaniorum nomine obstricti tibi erant, tantum nunc Ecclesiae causa, debere se libenter profitentur. Nam ut omnibus placere ista posse credas, ne autor quidem fuerim tibi. Debes enim melius quorundam ingenia nosse, quorum saepe judicia expertus es. Hoc enim est prudentiae; sicut generositatis est, ea fortiter contemnere. Sunt qui novum esse putant, quicquid nunquam audierunt. Et haec imperitia est mera. Igitur commiseratione digni sunt. Sunt non pauci, neque indocti, qui antiquitatis loco habent quicquid obtinere coepit, licet nuper sit exortum. A quo latum unguem si recedas, pessimae opinionis damnatus fias. Non de necessariis jam loquor, sed externis quoque ac ritibus. Multi sunt, qui superstitionem vocant, quicquid paulo minus est quam necessarium ad cultum. Qualia non pauca prima illa saecula habuerunt, & Anglia nunc habet. Sunt qui Idololatriam vocant quicquid aut Pontificii admittunt, aut non damnant. Neque tantum homines hoc nomine, sed integras Ecclesias condemnant. Et hanc dari autoritatem sibi concedi volunt. Sacras enim literas sequi se ajunt. Quasi eas melius, quam Patres intelligant. Aut Apostolis sint propriores, quam eorum proximi. Ego vero sponsam Christi, puram debere esse semper judicavi, non nudam. Ordinem in domo Dei, non confusionem, laudari. In qua si omnes sunt pares, imperitissimi sunt superiores. Necessaria enim in regimine tollitur proportio. Tum si non sunt, fiant. Major enim est eorum ambitio, quae paulatim se exerit, & si nimium possit, tyrannidem inducit. Hoc non credidi olim, nunc experientia me docuit. Confessionem damnant: qui vel ejus usum non vident: vel abusum modo in papatu cogitant. Admittere autem nec *Melanthon* olim dubitavit. Τῆς γονυκλισίας πέρι meministi alias quid ad te scripserim. Quae ad τὰς ἐνστάσεις reponuntur, facilius nostris quam adversariis probabis. Tamen quae ad primum de reali praesentia, nec ex his quibusdam, scis quam multa plurimi quam operose de hoc argumento scripserint; quomodo τὸ *esse vere*, & τὸ *esse realiter*, distinxerint. Quam multas ea disputatio chartas impleverit. Cum facillime, in hoc utrinque convenire pos-

ſit. Eſt enim mere inanis diſputatio. Qui realiter praeſentem eſſe Dominum fatetur, pie loquitur. Nihil enim ibi eſt imaginarium. Atqui *eſſe realiter* & *eſſe ratione* a philoſophis opponuntur. Nam quae ratione ſunt, in ſola mente noſtra & imaginatione verſantur. Ut Reſpublica Platonis, quae τῷ λόγῳ γεγονέναι ſemper dicitur: Tale aliquid ſtatuere in ſanctiſſimo hoc myſterio magna ſit impietas. Nam τῷ λόγῳ ὂν, non imaginarium modo, ſed & fictum ſaepe dicitur. Et haec idem valent. Convenit ergo de reali praeſentia: convenit de eo, panem realiter eſſe corpus. Quomodo autem ſit, ut recte praeſtantiſſimus antiſtes notat, ſi intelligeremus, jam myſterium non eſſet. Qui ergo pie credit quod ſit, pie fatetur ſe neſcire quomodo ſit, ad ſobrietatem ſapit, ut Apoſtolus loquitur. Tum *tranſubſtantiones*, *concomitantias*, & alia, quae primum barbaries induxit, ſuperſtitio excepit, utilitas confirmavit, excludit. Quae tuentur pauci, quod ſic ſentiant: plerique vero, aut quod expedire id ſibi ſciunt, aut, quo ſemper confugiunt, quia Eccleſia id credit. Quam non amplius ſacrarum literarum autoritas, ſed pontificis defendit poteſtas. Et huc omnis res redit. Eo enim jam deventum eſt, ut nec calamo eruditi, neque armis eam debellare poſſint principes. Facile autem poſſit tueri quae credit. Qualia ſunt plurima quae nec verbo Dei, neque incorrupta antiquitate nituntur: neque immerito a te ad reliquas ἐνςάσεις adferuntur. In quibus omnibus, aliquando ut utriſque inter ſe conveniat, a miraculoſa Dei bonitate, & moderatione hominum eſt expectandum. Hoc autem magno Regi hîc cura videtur eſſe, non modo ut Catholicum ſe eſſe probet. Quod qui Anglis demit, quomodo Romanis tribuat, non video. Hujus autem principis tam magni inſtituto, tam praeclaro, pii omnes favent: & cum eo pariter deſperant. Nimis enim notum eſt propugnare quae ſemel placuerunt, non eſſe fidei fiduciam, ſed ingenii exercitium. Cujus praemia in hac vita hodie a pleriſque, non ut olim in futura, expectantur. Te autem ſtrenue ut pergas, moneo. Verum magno animo. Debes enim cogitare, homo tam profundae eruditionis, nunquam cuiquam, niſi magno admodum ſtetiſſe, concordiae inter diſſentientes ſtudioſum fuiſſe. quod tam bonum eſt opus, quam periculoſe ſuſcipitur. Scis *Eraſmo* quid evenerit: quem mordicibus aſini, cornibus petebant boves. Neque ſcio tamen an conſiliis illius quicquam extet moderatius. Niſi ſi qui damnent, quod prudenter iis diſplicere noluit, apud quos veritati ſolus prodeſſe tum poterat. Idem in ſcriptis aliquid nonnunquam ex iis, quae ἀδιάφορα ſunt, prudenter concedit. non quod ita ſentit, ſed quod tempori ſerviat, cauſae ſuccurrat, veritatem promoveat, quae tum nondum cognita, damnata tamen erat. Quod ipſum in paraphraſi cum nollet, maximis patronis eos libros inſcribit. Quos profecto ſine admiratione nunquam lego. Chryſoſtomi ac aliorum medullam eſſe dicas, qui ſine allegoriis & ineptiis τὴν ἀκολουθίαν ſacri contextus optime excuſſerant. Jam de *Melanchtone* quid dicas? quem ut animum ab omni perturbatione alienum, ita pectus omni eruditione inſtructum ad hoc negotium contuliſſe certum eſt, quo hoc unum eſt conſequutus, ut cui parti optime conſuluiſſet, prope ab ea tantum vapularet.

Ut

Ut *Cassandrum* hominem nostratem omittam, cujus summam modestiam, cum utrinque plurimi mirentur: sunt tamen nonnulli qui frigidiuscule de eo, ne dicam maligne, judicent. Credo, quia antiquitati nimium deferre eum credunt: quod ab ea, quam antiquam esse judicabat Ecclesiam, nondum divortium fecisset. Ne tum quidem cum utrique parti operam daret. Vides quam prolixe, ut mei prope fuerim oblitus. Huc res redit. Summam eruditionem tuam me mirari, institutum vehementer probare, curam antiquitatis, ac Christianae moderationis tibi commendare, successum a Deo immortali petere. A quo solo hoc expectandum est. Lugd. Bat. cIↃ IↃcxII. 18. May.

EPISTOLA CCXXVII.

DANIEL HEINSIUS

N. N.

Leidam.

CLarissime juvenum. Vidi lepidas festivitates, quas hoc die ad me misisti. Non est nostrae opis efficere, ut nemo insaniat: sane non magis, quam ne quisquam sit aeger: Quanquam iste morbus est profecto: & ut recte judicavit medicus, qui homini respondet, jugere ellebori curandus. Carmen illud ab autore paulo ante accepi. *Eglishemii* παιδαγωγικὰν μανίαν non videram. Est in paedagogicis ingeniis quotquot vidi, nota quaedam, quam vix toto mari eluas. saepe mecum cogitavi, an ab educatione sit hoc vitium. Verum usu didici, plerumque tales nasci. Ajunt *Buchananum*, virum suo saeculo majorem, cum vix unquam Academiam vidisset, sed in Gallicis collegiis consenuisset, ad Reginam suam, monstrum illud faeminae, attulisse, quod mirari satis ipsa non posset. Nam cum affectaret libertatem quamdam in censura morum, diluebat specie simplicitatis omnem protinus offensam. Ut non tantum aulae natus videretur; sed & huic emendandae. Quominus est ferendum, esse hominem tam confidentem, qui leoni mortuo insultet. Sed & pulices & pedes idem faciunt: animalia quae e putridine nascuntur. Equidem cum isto praeceptore usi estis, plus pro oblectatione, quam pro institutione debuistis homini. Versus enim sunt inepti: judicium φρενοβλαβὲς: numeri, quos reprehendit, exquisiti & cum cura adhibiti. Homerus, ait ille, alibi dormitat. Psalmus iste rex est caeterorum. Quod si versus leonini sunt, quos iste notat, dabo integras elegias Ovidii, quae talibus pentametris contextae sunt. Non potest *Buchanani* manibus de illo satisfieri, nisi constet saeculo, larvarum plenum esse. Cave tamen credas solum hunc esse, qui sic desipit. Narro tibi, nausea tenet ad plurimorum pensa, quae chartis hoc tempore illinuntur. & praecipue eorum, qui se literas tractare existimant. Inprimis ubi fastus paedagogicus & ignorantia conspirant. Ibi enim filia quae nascitur phrenesis est. Cujus in hoc Scoto specimen habemus. Verum desino nugarum, & ut amare nos pergas vehementer a te peto. Vale, praestantissime juvenis, ac parenti,

ti, viro ſingularis exempli, fratrique tuo, me commenda. Lugd. Bat. Octob. Anno 1619. Addidi munuſculum: quod ut aequi ac boni facias, te rogo. Pauca in uſum amicorum exemplaria excuſa ſunt.

EPISTOLA CCXXVIII.

N. N.

Danieli Heinſio.

Leidam.

REverendiſſime & Praeſtantiſſime Vir Domino. Fuit proculdubio Apoſtolorum Joannis & Pauli ſententia, quam in tua homilia enarraſti, eamque orthodoxam eſſe ſoli non credunt, qui caecitate mentis damnati ſunt; nam ut divinae gratiae & adoptionis ſoli electi participes ſunt, ita quae ſit ejus vis & efficacitas ſoli cognoſcere poſſunt. Non enim mundus, aut caro, vel nycticorax lucem ferre valent, quibus denegata eſt ea oculorum acies, qua lux perſpici poteſt. Meo judicio nedum fides divinum beneficium eſt, verum & recta de ea ac de illius cauſſis & effectibus exiſtimatio mundanis ſapientibus eſt denegata. Vos faelices, quibus caelitus divina myſteria detecta ſunt. Chriſtiana iſta Synodus Apoſtolicam ſententiam a carnali diſcrevit, & hac damnata illam pie amplexa eſt, & prudenter Ampliſſimi Ordines adverſarios veſtros linguam coërcere juſſerunt, defuncti munere, quod principis proprium eſt in Eccleſia. Quod vero illi hoſtibus ſe adjunxerint, nihil mirum, errores invicem maxime pugnantes, & extremum diſſidentes, facilius inter ſe conveniunt, quam cum media veritate. Ego ſumma alacritate literas tuas Kal. Jan. his de rebus recepi, & legi, quem divinarum rerum ſcientem ex homiliae lectione cognovi, & intelligentem humanarum ex aliis, quae circumferuntur, ſcriptis publicis adverti. Te diu incolumem ſervari maxime exopto, idque a Deo & Patre precibus exorare nunquam ceſſabo. Venetiis 4. Kal. Junii. 1620.

Credo eſſe *Pauli Servitae* epiſtolam, quae an alibi edita ſit neſcio; agit vero de Homilia in locum Johannis cap. XVII. 9. quae legitur poſt *Heinſii* Orationes pag. 431.

EPISTOLA CCXXIX.

DANIEL HEINSIUS

N. N.

Leidam.

VIr Clariſſime. Quod ſerius reſpondeo, pro humanitate tua ut excuſes enixe rogo. Ex quo enim mortalium cariſſimam, uxorem meam, cum dolore ineffabili amiſi, vitam egi vagam, & in diem quaſi, ſaepe & abſens, vixi. Quod de ſtyli puritate & auctoribus, qui eo ducunt, paucis ex me quaeris; paucis reſpondebo. Duo hîc ſpectanda. Primo ut Latinus ſit, quam nos *puri-*

ta-

tatem dicimus. Secundo ut abſolutus, in quo *brevitas* potiſſimum, & quae cujuſque ingenio convenient, ſpectatur. Quod ad *puritatem*, Ciceronem cum Terentio ac Caeſare, omnibus praeferri non ignoras, nec Romanos ipſos alios his praetuliſſe. Qua de re praeclare alibi *Muretum* diſputaſſe memini, cujus ſcripta, hac aetate, ſola fere puritatem iſtam prae ſe ferunt, Adde nihil obſtitiſſe, quo minus Menandrum caeteris praeferrem Graecis, qui poſtea eſſent, qui in hac parte, hoc eſt in formando ſermone, comicis cujuſque gentis ſcriptoribus non ſine cauſſa praetulerunt. E Cicerone quidquid eſt ſimpliciſſimum, legendum primo. Ubi jam ulterius deventum, Epiſtolas ad Atticum, quas *brevitas* commendat, caeteris praeferri velim, ac cum iis Curtium, Vellejum ſimileſque, qui puriſſime ſcripſerunt, ex hiſtoricis conjungi. Confirmata jam aetate Tacitum, qui omnibus prudentia antiſtat, cum Salluſtio. Aliquamdiu autem iis abſtinendum, quos declamatoriae argutiae commendant, & qui quam longiſſime a puritate ea abſunt. Inter quos Valerium, ſcriptorem alias eximium, fuiſſe & ego judicavi ſemper, nec tu, puto, negas. quaeque alia in eo culpent, recte annotaſti. Vale.

EPISTOLA CCXXX.

DANIEL HEINSIUS

N. N.

Leidam.

AMicorum intime. Quod ad tuas nihil reſponderim, cauſa una eſt. ſperavi enim hactenus; Sluſam me venturum. Interim cognatus meus, adoleſcens ſummae indolis, & eruditionis in aetate iſta rarae, ad vos venit, a quo unum alterumve *Scriverii* munuſculum accipies. Ita enim malo vocare, quae nobis excidunt, ille autem ſtudioſior lectoris quam noſtri, ſed tamen amore noſtri, cum omnibus communicat. Quanquam ſane Hymni ſacri non me poenitet. Epiſtolas quas promiſiſti, fruſtra hactenus expecto. De edendis loquor. Poëmata, cum ſenſim, ſicut ſolet fieri cum multa ſimul excuduntur exemplaria, vendantur, bonum factum erit, niſi fallor, ſi inſcriptio mutetur, & mutata illa reliqua addantur. Sed fortaſſe de his coram. jam enim tempore excludor. quod ſi non eveniat, multa brevi ſcribam & multis. In privatis enim meis fide tua & integritate nobis opus eſt. Valde Itali nos amant: & jam clanculum εἰς τὴν ἑπτάλοφον ingenti praemio, videndae urbis cauſa invitamur. Sed ut dixi, de his brevi. Vale, noſter amor, & de Belgicis his judica. Lugd. Bat. A°. CIƆIƆCXVI. XX. Maji.

Ad quem haec epiſtola ſcripta ſit ignoro; certe Flandro cuidam, vel in iis partibus agenti. ex fine hujus epiſtolae poſſet quis ſuſpicionem, in quam multi Heinſium vocabant, confirmare, quaſi non modo in Italiam, ſed in ipſa ſacra Romana inclinaſſet. vide *Cunaei* Epiſtolam ad *Apol. Scotum* XXVIII. pag. 48. certe tentarunt eum poſt hanc ſcriptam epiſtolam etiam *Barbarini*, vid. *Eryc. Puteani* Nov. Apparat. Epiſt. Cent. III. 82. quam cum *Naudaei* epiſtola protulit hanc in rem Cl. *Crenius* Animad. Hiſt. tom. III. pag. 98. Cardinalis etiam *a Balnea* eum labefactare conatus eſt;

ſed gravius viſum Heinſio Religionem, quam ſedem aut fortunam mutare, fatetur *Eryc. Puteanus* Centur. I. Poſth. Epiſt. 8. *Voſſius* quoque Epiſt. DXV. ita eum ſcripſiſſe ait, ut & Romae placeret. Et ex *Balſaco* nobis narravit *Auctor Novor. reipub. Literariae* Anno 1686. tom. V. pag. 650. *Heinſium* in libro quodam ſuo ſcripſiſſe Papam, *Eccleſiae caput*; ſed in erratis juſſiſſe emendari, *Eccleſiae Romanae caput*; illud ut Romae placeret; hoc ne Theologis noſtris cauſſam aliquam criminationis praeberet: tot ſuſpicionibus preſſum fuit caput illud, cujus manu vindices ὀρθοδοξίας in Synodo Dordracena uſi fuerant, & quae tam fervide ibi victricem cauſam egerat, ut grande inde odium ſibi apud alios contraxerit. ſed hoc etiam *Caſauboni* & aliorum magnorum virorum fatum fuit.

EPISTOLA CCXXXI.

DANIEL HEINSIUS

Scoto cuidam.

Leidam.

NObiliſſime Vir. Bene ſit optimo huic viro, qui effecit, ut, quod diu optavi, aliqua in Scotiam ſcribendi daretur occaſio. Quomodo enim non optare eam poſſim, qui ex quo hîc una fuimus venuſtos mores tuos, ſummam comitatem, exquiſitam eruditionem, excitatum ac vegetum ingenium, non tam inſcriptum, quam inſculptum huic pectori aſſidue circumfero. Quod ut credas, ecce meos de contemptu mortis libros, ecce & aliud, quod nuper aliud agenti excidit. Noſtra in Politica philoſophorum maximi paraphraſis, propemodum ad finem a typographis perducta, ad te itidem abire geſtit. neque voluntati ejus deero, niſi deſit nobis, cui eam, & quaecunque noſtra poſthacároditura ſunt in publicum, committere auſim. Mea enim magis intereſſe arbitror quam tua, ut qui incredibili humanitate tua me obſtrictum ſentio, ſi deſint caetera, ad tanta beneficia, ſi nihil aliud animum erectum ſaltem non ingratum adferam. Quem ſpondere tibi, Nobiliſſime vir, audeo. Vale, Generoſe Domine, & nos ama. Lugd. Bat. A°. 1621. Jan. 29.

EPISTOLA CCXXXII.

DANIEL HEINSIUS

Joanni Polyandro Academiae Rectori.

Leidam.

MAgnifice & Ampliſſime Domine. Cum primo Hagam ex itinere me contuli, eo veni animo, ut Lugdunum me conferrem. Nam & ſatis adverſus omnes caſus, qui humano generi, ex ſupremi numinis juſtiſſimo judicio ac voluntate, evenire poſſunt, inſtructus ſum, & de contemnenda morte libros, qui in omnium verſantur manibus, conſcripſi. Ita tamen, ut nec amicorum judicia, nec eorum, quibus reverentiam debemus, conſilia, quod praefractorum eſt, inſuper habenda exiſtimem. Evenit autem, ut cum aliquot proceribus, quorum prudentia res noſtra ſtat ac nititur, occurrerem, uno omnes ore peterent, ne, qui puriſſimum hauſiſſem in itinere aerem, infecto me

me committerem, sed ad tempus aliquod, secessum urbi nostrae proximum eligerem. Certo scire se, non eam esse mentem iis, quibus curae esset Academia, viris humanissimis praesertim, ut ad ultimum discrimen eruditos cogerent. qui quo pauciores misera hac tempestate superessent, qua ad internecionem prope eruditionis ventum esset, eo magis dandam operam, ne in flammam manifestam ac incendium se darent, si qui superessent. Haec illi, qui & in loco commodo idoneoque offerendo, inter se certarunt. Quorum humanitatem cum vix expugnarem, ac ut meo succo viverem, nec cuiquam gravis essem, Wassenariam concessi. In primis autem curae nobis fuit, ut cum iis agerem, quibus cura Academiae commissa est. Qui amorem, aut ut propria hîc voce utar, pietatem verius, quodque illorum est, humanitatem singularem, prolixissime testati sunt. Consulendo ac monendo, ut me sibi atque Academiae servarem, nec in casum tenere aut periculum tam praesens me darem; ne cum invidia cujusquam id conjunctum esset. Sperare enim, brevi adfuturum urbi laboranti Deum immortalem, nec diuturnum fore, quod tam vehemens atque atrox esset. Me vero quanquam haec movere aut debebant certe, aut poterant, & exemplum viri conjunctissimi suavissimique, ne de eruditione dicam, *Golii*, terreret, qui vix ex itinere ingressus urbem, lue eadem, aut malignitate simili afflatus est, ante omnia, in statum Academiae, ac caeteros, qui nondum malo illi ac calamitati sese subduxissent, inquirendum duxi: ne quod viri boni munus ac officium in me desiderari posset. Intellexi autem, plerosque, cum ad obeundam stationem magno animo se comparassent, destitutos omni auditorum populo, sine comitatu ac choragio, cum ornamentis, domum rediisse. Quae res animum nutantem confirmavit. Non ignarus autem, annos esse plurimos, ex quo, amicorum monitu, inprimis autem ejus ordinis, in quo illustrem locum obtines, laborem, ut molestum, ita, si quid judicare possum, plane necessarium, suscepi, in quo eos jam progressus feci, ut post pene exhausta veterum praecipue Theologorum scripta, nihil praeter describendi taedium jam restat, huc me protinus converti. Non ignoras autem, quod non semel ex me audivisse potes, primo omnium, Amplissimum doctissimumque *Catzium*, nunc Curatorem nostrum, nomine Illustrissimorum Bataviae Ordinum, per literas aut internuncios egisse mecum, ut me interpretibus recentioris Foederis adjungerem. Secutum mox & *Pauwium*, qui ex eorundem partim, partim & eorum, quos Foederatos dicimus, mandato, quod in scriptis haberet, idem persuadere nobis conaretur. Quod ut honestissime ac modeste tum declinavi, ita nihil mihi prius est, quam ut brevi labore proprio defungar, ac nonnihil temporis ac ocii curae gravissimae impendam. Quod cum caeteris negatum non sit, mihi, qui Latinam non interpretationem modo recensui, ut nosti, sed & locos difficillimos, pro virium tenuitate ac ingenii, extricavi aut excussi, tristissimo hoc tempore, quo alii, non sponte, sed inviti vacant, non negatum iri arbitror. Quanquam enim destitutus libris, quibus infinitis opus est, non possim quae velim, nullum tamen tempus, cujus ratio non constet nobis, hîc elabi patimur. De quo tibi, qui ἐργοδιώκ-

ἐργοδιώκ-

διώκτην hujus operis te profiteri ſoles, ut conſtaret, mea intereſſe exiſtimavi. Inprimis vero, ut & per te iis, quos religioſe, ut debemus, hactenus coluimus, Ampliſſimis, videlicet, Conſulibus, aut ſi qui ibi, praeter eos, alii, quos cura Academiae aut ſalus tangit. Ubi caeteros redire ad munus intellexero, dabo operam, ut & ipſe ad reditum paulatim me componam: qui jam annos amplius triginta, tum ſcribendo, tum docendo, niſi fallor, nihil de induſtria remiſi. Magnifice & Ampliſſime vir, vale, & ut ſoles, nos ama. Waſſenariae, anno cIↃIↃCXXXV. Octob. 25.

Ampliſſimi viri D. Syndici negotium noſti quam ſerio a me commendatum ſit. cum quo has, ſi videbitur, communicare poteris, ne non curae fuiſſe nobis exiſtimet.

EPISTOLA CCXXXIII.

JOHANNES BUXTORFIUS

Danieli Heinſio S. P.

Leidam.

Literae tuae, menſe Auguſto anni ſuperioris, datae, ex nundinis vernalibus hujus anni demum mihi ſunt redditae. liber autem Tuus Exercitationum in N. T. ante paucos dies, quem proinde nondum mihi licuit perluſtrare. Interim gratias tibi ingentes ago pro munere praeſtantiſſimo, quo non aliud pretioſius accipere potuiſſem. Utinam & gratitudinem & obſervantiam, quam Tibi debeo & habeo, luculente aliquando re ipſa teſtari poſſim. Petis a me, ut, quo jam in loco res meae ſint, ad te ſcribam, quo item hîc fruar ſtipendio. Citius utique reſpondiſſem, ſed morbus febrilis, quo per totam fere aeſtatem, a principio menſis Maji, laboravi, & a ſtudiis & a literis ſcribendis me averſum reddidit. Nunc meliuſcule iterum habeo; necdum tamen plane confirmatus. Res meas igitur quod attinet, ſtipendio fruor quidem extraordinario, ſed tamen modico, hac praeſertim omnium rerum caritate, quo victualia omnia in triplo ſunt, reſpectu aliorum temporum, pretio. In pecunia parata quotannis 150 Thaleros Imperiales circiter habeo in univerſum: frumenti aliquanto amplius, quam pro praeſentis rei familiaris neceſſitate nunc requiritur, vini aliquanto minus: haec pecunia aeſtimata, centum plus minus, his temporibus, Imperialibus aeſtimari poſſunt, decreſcente autem illorum pretio, tantundem etiam huic ſummae decedet. Hoc totum eſt ſtipendium, quod tamen alendae exiguae meae familiae, cum duobus liberis, & totidem famulis, nequaquam ſufficit. Itaque quod ulterius requiritur, de peculjo meo addendum, vel aliunde acquirendum. Per caetera triennium nunc eſt, ex quo in ſtatu viduo dego, neque adhucdum de mutatione ſuſcipienda cogito, varias ob cauſas, inter quas tamen non poſtremae ſunt hae; ut tempeſtate vel turbidiore & adverſa (quam nobis haud pauca minitari videntur) hîc ingruente, tanto expeditius evadere & enatare poſſim; vel ſereniore & favorabiliore, ſeu publica ſeu privata, affulgente, tanto liberius, quod mihi videbitur, facere

liceat. Omnia autem mea in Dei providentia & benedictione sola pono, ejusque voluntati totum me submitto. Dabit idem aliquando meliora etiam tempora. Tu interim, Vir & Amice summe, mihi meisque studiis semper faveto. Praeteritis nundinis Abbreviaturae Parentis cum Bibliotheca Rabbinica, trecentis circiter novis libris aucta, sunt recusa: eidem nunc accedit Appendix satis copiosa: unde non dubito, majorem imo maximam librorum Judaicorum partem nobis jam notam esse, quae res non exiguam habet quoque utilitatem. Si Deus mihi vires adaugeat, prodibit forte hac hyeme nova editio Latina Synagogae Judaicae. Utriusque enim, & Latinae & Germanicae editio, a Typographis & aliis apud me urgetur. Quid D. *L'Empereur* agat & edat, his nundinis expecto: intra annum nullas ab eo literas accepi; cum tamen ego semel atque iterum ad eum scripserim. Plura alias, si Deus volet: scriptionem negligentiorem ut benigne interpreteris, & valetudini, quae me nec intentum, nec assiduum adhuc in studiis esse sinit, ut adscribas, observanter rogo. Deus Opt. Max. Te saeculi praecipuum decus & ornamentum quamdiutissime salvum & incolumem conservet, suisque benedictionibus cumulet. Dab. Bas. prid. Kal. Sept. An. 1640.

EPISTOLA CCXXXIV.

JOHANNES BUXTORFIUS

Danieli Heinsio S. P.

Leidam.

NOn soleo libenter occupationes Tuas, Vir honorande, frequentius interpellare: sed nequeo etiam mihi temperare, quin aliquando, occasione in primis aliqua se offerente, ad conservandam eam, quam tua singularis humanitas & benevolentia mihi indulsit, amicitiam & familiaritatem, verecundiae limites transiliam, meaeque in Te observantiae debitae testimonium apud Te deponam. Saepius jam sum expertus, quantopere Tibi & rerum, & studiorum meorum statum curae Tibi esse patiaris ac digneris. Unde non ingratum futurum Tibi duxi, si ex meipso quoque intelligas, quod forte ex aliis jam audivisti & intellexisti. Viri Clarissimi D. *Spanhemii* ad nos adventus & Promotio occasionem dedit, ut & ego, magnis sic suadentibus Viris, me ipsi adjunxerim, & supremum in Theologia gradum una cum ipso assumpserim. Causas habuerunt amici, qui id suaserunt: causas habui & ego privatas, ob quas huic consilio mihi obtemperandum esse duxi. Tu spero cum caeteris amicis favebitis, nec improbabitis. Mitto Tibi, Vir eximie, Disputationis inauguralis exemplar, quamvis probe sciam, nihil quicquam in ea esse Tua lectione dignum, sed duntaxat veluti μνημόσυνον, & meae observantiae testimonium. Ob instantissimam enim D. *Spanhemii* festinationem non licuit mihi aliquid accurate conscribere & meditari: imo vix haec licuit tumultuarie in chartam conjicere. Faxit Deus ut ista quoque res cedat ad Nominis ipsius Divini

vini gloriam, Ecclesiae & Scholarum aedificationem, Orthodoxae nostrae Religionis propagationem, meamque propriam salutem. Addo Exercitationem quoque in Historiam Institutionis S. Caenae Dominicae, in qua praecipue ritus primae Caenae enucleare mihi fuit propositum, & tentare, num ex Hebraeorum historia ad hujus quoque rei ulteriorem illustrationem, in rem Christianam, aliquid elici possit. Quid praestitum, Tuum, & Tui similium erit judicare. Utinam vero non Camarinam moverim in meum malum! *Scaligeri* sententiam examino, sed modeste & candide. Si bene id a me factum, vel haec unica susceptae hujus scriptiunculae causa sufficiet, quod maculas istas ex illustrissimo illo tanti Herois opere eluere conatus sim: si & ego erravi, docilem me & facilem meliora ostendenti praebebo. Occasionem mihi eam scribendi dedit, quod hoc ipso tempore in nostris quoque Ecclesiis, ad caeterarum Ecclesiarum reformatarum exemplum, Caenae celebratio sit confirmata, azymo pane sublato, & communi ac nutritico pane, una cum illius fractione, introducta. Hanc ergo actionem hac Exercitatione Academica prosequi volui, existimans id & rei de qua agebatur, & professioni meae consonum & conforne, nec absque utilitate publica, futurum. Exemplaria autem ejus publice apud Bibliopolam nostrum sufficientia prostant, si qui forte studiosorum sibi comparare desiderent. Tuum, si tantum abs tuis rebus tibi sit otii, ut ad me de ista Exercitatione judicium perscribas, officiose rogo. Simul & illud scire vehementer desidero, quibus in studiis tua nunc sint tempora occupata, quidque nobis a te exspectandum. Vale, Vir Magne, & solito tuo amore & favore prosequi me perge, Dabam Bas. 5. Sept. An. 1642.

EPISTOLA CCXXXV.

THOMAS BANGIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

NObilissime & Excellentissime vir. Ecce tibi denuo amoris dextram, tesseramque debiti tuis virtutibus honoris. Imo ecce tibi nobile ingeniorum par, *Joh. Mulenium* & *Michaelem Johannaeum*, quibus si me interprete, favere digneris, magni beneficii loco ponam, ipsosque tuarum virtutum admiratores fore spondeo. Causam vero spontaneae sponsionis tanto lubentius in me suscipio, quanto rectius heic apud nos uterque se virtuti & labori suapte devovit sponte. Alter *Mulenius* nobili genere, alter Episcopali loco oriundus, non minus loci quam generis decus esse coepit. Quare si has commendatitias aliquid apud te ponderis habuisse cognovero, conabor efficere, ut non modo hujus favorabilis beneficii memoriam conservasse judicer, sed etiam singularem tuum erga nostrates virtutis & eruditionis alumnos affectum & agnovisse & digne aestimasse. Annus jam est, cum eum erga memetipsum a te declaratum gratus intellexi e literis tuis humanissime & eruditissime ad me scriptis.

Deus

Deus tibi ac tuis praeclaris ausis benedicat, quibus, quae omnia vincit, mortem dudum vicisti. Porro judicio tuo submitto chartas quasdam meas, majorem in modum rogans, velis istas anguli nostri obscuras umbras benignis oculis tueri, mihique ut indigno Jesu Christi servo bene velle & precari. Deo ter Opt. ter Max. te ex animo commendo. Hauniae 6. Jun. 1641.

P. S. Lustraturus pronuper thecam librariam, forte incidi in Dialogos duos elegantissimos *Venetiis* 1534. *a Melch. Seff.* excusos, quorum hic titulus: *Cicero relegatus* & *Cicero revocatus*. Ille Ciceronis dictionem & res gestas obelo confudit: hic vero liberat & laudat. Opus praeter propter 24. fol. 8°. min. dicatum *Pomponio Trivultio* a H. A. Tuae humanitatis erit me heic ἐν τῇ τῆς βολῆς τριόδῳ haerentem juvare, & siquid certi de illo (H. A.) autore tibi constiterit, paucis id per amanuensem velis significare. nolo enim viro occupatissimo & publice & privatim me molestum esse, nisi hac lege. In primis vero eo nomine hoc Te rogo, ut scribas mihi tuum judicium, ubi de autore constiterit aliquid exploratius, dignumne novis typis censeas? &c. Vale, seculi decus, & importunitati amici audentioris facti tua humanitate ignosce!

EPISTOLA CCXXXVI.

HENRICUS A DIEST

Danieli Heinsio.

Leidam.

Nobilissime & Clarissime vir. Visis tuis literis, laetatus sum, quemadmodum solent homines, כְּחַלְּקָם שָׁלָל. Eas vero, ut exosculatus sum, ita reverenter habebo, donec fructum aliquando benevolentiae, quem promittunt, carpam. Coepi his feriis evolvere exercitationes tuas sacras, Deus bone, quantos labores! & non potui, quin de duobus, hac occasione, te consulerem. Primo, quum distinctionem N. T. in versus, non semel perstringas, tanquam novam, & alicubi vim ipsi contextui facientem; quo consilio ejus authorem dissimules, quem *Henricus Stephanus*, praefatione in Concordantias graecas N. T. scribit esse patrem, *Robertum Stephanum*? Deinde, an 1. *Tim.* 3. 15. 16. articulus, de quo scribis, impediat talem constructionem, τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ἐστὶ στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, καὶ ὁμολογουμένως μέγα? Habeo enim authoritatem Irenaei, qui videtur verba illa, στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, non ad praecedentia, sed ad sequentia referre: ut & doctissimo viro D. *De Dieu* nuper exposui. Ille enim lib. 3. cap. 1. Evangelium, ab Apostolis praeconiatum, postea in literas relatum, scribit esse Columnam & Fundamentum fidei nostrae. Interim admiror ea, quae a T. C. in explicationem hujus loci adducuntur, sicut & pleraque alia; quibus Ecclesiam tibi aeternum obligasti. Deus T. C. bono publico, meoque privato, diu servet incolumem. Dabam Daventriae, Anno 1641. 19. Septembris.

EPISTOLA CCXXXVII.

LUDOVICUS CAMERARIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

POstquam Leida discessi, & cum meis Groningam feliciter appuli, saepius mihi animus fuit, ut hoc tibi viro mihi amicissimo, & cujus virtutes & eruditionem veneror, significarem litterarum mearum indicio. Non enim dubitavi, gratam tibi fore cognitionem rerum nostrarum. Verum distuli illud officium, donec oportuna se offerret occasio, quae cum nunc mihi contigerit, negligere illam nolui. Vivimus hîc & habitamus satis commode, & quod primum est, grati sumus Magistratui, Ecclesiae & Academiae. Otio fruimur honesto, & in valetudine mediocri ea tranquillitate vitae, ut in hac migratione temporaria de coelesti illa ad aeternam beatitudinem ductura rectius cogitare possimus. Interea nunquam amicorum, quos habemus complures in Hollandia, oblivifcar. Sed ubi ubi & quandocunque erit occasio, reipsa ostendam, & virtutes ipsorum me aestimare, ut par est, & grati animi memoriam pro acceptis beneficiis nunquam depositurum esse. Dispofui nunc in ordinem Bibliothecam meam, & omnes chartas avi mei τῦ μακαρίτυ, ut & meas tot annis collectas, evolvi. Ex iis brevi ad x. volumina Epistolarum a magnis doctisque viris ἐν αὐτογράφοις scriptarum me congesturum puto. Ad incrementum vero totius operis adhuc a tua benignitate expecto, quas a me in scheda annotatas, ut etiam plures alias, mihi es pollicitus. Spero etiam filium tuum, lectissimum mihique carissimum juvenem, recuperata integra valetudine ex tuo jussu eam curam operamque in se lubenter suscepturum esse, quantum sine vestro damno fieri poterit. Ex *Rutgersii* Epistolis plures sane desidero. Quodcunque autem hac in re officium mihi praestabitis, grati animi memoria & aliis hostimentis compensare studebo, arrepta omni occasione se forte offerente. Multum jam vobis debeo pro iis, quas ex magni *Jos. Scaligeri* chartis mihi nuper communicastis, Sed ad eas adjecturos adhuc vos esse aliquas etiam ex illis, quae a doctis clarisque viris ad doctissimum clarissimumque Dn. *Heinsium*, praesertim ex Italia, missae fuerunt, certo mihi polliceor. Iubete autem vicissim, quae vobis a me fieri velitis, securi, voluntati & desideriis vestris cunctis viribus me obtemperaturum esse. Deus Te, Nobilissime vir, cum tota tua domo servet & tueatur, in bonum Reipub. & amicorum. Inter quos persuadeas tibi velim, quod sum dignitatis tuae studiosissimus. Groningae. 26. Julii. Anni 1642.

EPI-

EPISTOLA CCXXXVIII.

ANDREAS COLVIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

NObiliſſime ac Praeſtantiſſime Vir. Summas tibi debeo gratias pro libello nuper ad me miſſo. quem heroibus noſtris Conſuli *Beverio*, & D. *Beverovicio*, cultoribus tuis, communicavi. qui elogia quae tibi merito tribuuntur gratiſſimis auribus oculiſque excepere. quemadmodum & ego, qui ab ineunte aetate magnus fui virtutum tuarum aeſtimator. Auctor, cujus nomen necdum apparet, videtur vir doctiſſimus. Ego ſummopere optarem magna illa ingenia nunquam conflictari. ita enim fit, quod omnis eruditio apud vulgus male audiat. Qui de contemnenda gloria ſcripſere, etiam nomina ſua addidere. Et qui de concordia Chriſtiana ſcribunt, & ad eam viam ſternunt, quantas rixas dant, & ni fallor dabunt. Et qui omnium affectus componere ſtudent, proprios ſedare nequeunt. Quis unquam crediſſet talia de maximo *Hugone*, quem ὁ μακαρίτης *Friſius* noſter, cui olim palmam ſolebatis dare, Deum in terris vocabat paulo adhuc ante obitum. In ſenibus maxime prudentia & judicium vigeant oportet. In multis ipſi inimici ejus defectum harum rerum puto agnoſcent. D. *Mareſius*, quem ſemper per contemtum Borboritam vocat, ſatis acerbe, ut puto, more Gallico, reſpondebit. Ejus ſcripta necdum vidi, etiamſi ultima noſtra Synodus lectionem illorum mihi injunxerit. D. *Spanhemii* adventum una tecum vehementer deſidero. quemadmodum & tuum in hac noſtra urbe, qui etiam communi noſtro amico D. *Beverovicio* erit longe gratiſſimus. Vale, vir ſumme: & me amare perge. Dordrechti 16. Julii 1642.

EPISTOLA CCXXXIX.

JOACHIMUS MATT. F. GERDES

Danieli Heinſio S. P. D.

Leidam.

VIr Nobiliſſime. Iterum ad Te exiguo aliquo literario comitatus munere venio, ſed minime ad palatum tanti viri. Quam vellem, crepundiis ejuſmodi meis vel unum Diſtichon hoſtimenti loco elicere poſſem, quale illud in *Grotium*, quod nunquam ſine admiratione tui recolo:

Depoſitum coeli, quod jure Batavia mater
Horret, & haud credit, ſe peperiſſe ſibi:
Talem oculis, talem ore tulit ſe maximus Hugo,
Inſtar, crede, hominis, cetera crede Dei.

Equidem perlibenter, ſic beatus effectus, illud, χρύσεα χαλκείων, uſurparem.

Videor facilius mihi imposterum talia promissurus, quum Lugduni in praesentia *Henricus* Jacobi Archiatri Reg. Dan. fil. *Fabricius*, amicus meus praestantissimus, qui has Tibi tradet, degat, quoque curatore (nam ita cum illo egi) commodum utar. Nunc, virorum Excellentissime, paucis causam percipe, quamobrem ad Te scribere, necessarium duxerim. Annus est, ex quo cum Doctissimo, & elegantiore tam Graeca quam Latina Eruditione ornatissimo quodam viro Nobili, cui nomen *Joachimi Gerstorpii*, in Scania vivebam. Apud quem cum Philosophia Stoica magno in pretio esset, ego jamdudum eam periens, acrius amore illius accensus fui. Quare, cum mihi apud eum copia Veneti Codicis Simplicianorum in Epictetum esset; quibus insignis ille Philologus *Hieronymus Wolfius* usus est, eum cum Editione Batava, quae tuam in fronte praefationem exhibet, ac biennium in Academia vestra abhinc excusa est, quam potui diligentissime conferre, quodque Oppio de B. H. dictu frequens est de militibus, pedem pedi componere coepi. Quo labore longe molestissimo exantlato, equidem me temporis dispendium fecisse, non questus fui, cum, ut opinor, exacte satis ea ratione utriusque codicis indolem perdidicerim, nec frustra nunquam satis laudatum *Hieronymum* perhibuisse viderim, quod perquam depravatum codicem in versione sua sequi coactus fuerit. Hinc mirari desii, quare eruditissimus ille vir non eadem opera, qua Epicteti Encheiridion, ac Arriani in illud exegesin Graece divulgaverit, lectorem φιλέλληνα exhilaraverit; sed Latinae interpretationi Simplicii, optimi explicatoris Epictetici, acquiescere voluerit. Vidit enim acutissimus, linguaeque Graecae peritissimus Germanus, si ea ratione literariae rei prodesse vellet, integrum illum codicem, quantus quantus est, describendum, ac eam ei medicinam adhibendam esse. Quod fortasse per alia eo tempore ipsi praestare non licuit. Pauci tamen loci in istis Veneti Cod. tenebris lucem praeferunt, quam vestra editio, clariorem. Id quod miranti ostendere, non esset difficillimum. Quod autem ad illam attinet, equidem si Graecum textum excutimus, cumque Veneto illo desperato volumine componimus, merito gratias vobis, quotquot aliquid studii in ea posuistis (quos inter Tibi, *Heinsi*, princeps debetur locus) habemus, agimusque; majores acturi, si per Typographum aliquantisper adhuc tam aurei operis editionem differre vobis licuisset diutius. Idem enim etiam vobis illic loci accidere autumo, quod aliis alibi quandoque usuvenisse audivi, quibus Typographorum instantium importunitas, scripta saepe numero quasi extorsit, nec postremam manum iis imponere concessit. Ego autem non parum tam illustria duo nomina praescripta libro indignatus sum, in quo tantum quid adhuc desideretur. Nam hoc parum vestrae opitulabitur existimationi, quod Typographus interpretationem illius, de qua loquor, editionis, nonnullis a Wolfiana interpretatione abire dictitat; cum illud tale sit, quod integrum scriptum accuratiori Lectori suspectum magis faciat. Omnino enim, Latinam interpretationem cum textu Graeco comparanti, mula equo juncta visa fuit. Quomodo enim (ut de multis duo saltem Tibi, tua, Excellentissime vir, pace, propinem) pagina 89. τῇ ἀρχῇ significet *per ignaviam*? pag. 91. ἄγνοιαν, *horrorem*?

rem? Recte, pro ἀρχῇ Wolfius ἀργίᾳ, pro, ἄγνειων, ἀγωνίαν legendum censebat. Atque illi emendationi Latina ista quadrabant. Licet illi, qua τῇ ἀργίᾳ legitur, rectius, quam huic, qua ἀγωνίαν. Mihi, cui continua illa bellica flamma ad excelsa in editis illis Sapientum Templis adspirare minime alias concedit, eam mihi obtingere de cetero tranquillitatem tantum expeto, ut nobilissimos hosce divinae Philosophiae Doctores Epictetum, Simplicium, Arrianum, pro captu meo, munde mihi descriptos, ac *Wolfii*, tuo V. C. *Rutgersii*, atque, si ut modice saltem caepit, opem ferre uberiorem iis perrexerit, *Salmasii*, tum meo judicio castigatos, effingere, ac eo modo effictis commodam aptamque interpretationem apponere possim. Is talis, erit meus codex: meum delicium: meum ἰατρεῖον. Inde, si dextre spero, quae Belgicam nuperam Editionem, citra tuam, vir Doctissime, culpam, lectionum monstra contaminant; qualia pag. 144. m. διαβὰς: pag. 157. ἐπιχαίρησιν: pag. 214. αἴτια τά: pag. 247. m. περὶ φύσιν: 280. pag. φέροντα, ibid. εἰρημένων, & quae, nisi opera tua in legenda hac epistola abuti mihi esset religio, multo plura annumerare possem (nam operarum errata, quae etiam affatim observavi, quale Pag. 83. f. ἀποτκαίματα, hunc in censum nullus traho) ea, inquam, omnia, iisque similia, e codice mea manu utilitati meae exarato, exulabunt. Quae illic animi recreatio; quae seria voluptas erit? Praesertim si industriae meae aliquis prosperior respondeat eventus. Ignosce mihi, *Arriane*, Philosophe maxime sobrie, quod voluptatem cum utilitate junctam in aureae hujus doctrinae lectione, cum meo mihi *Heinsio* pollicear. Videris enim eam his in seriis nullus tolerare. At seria mihi illa, quam dixi, erit voluptas: sicca erit: quaeque se alte tollat super omnem faecem. Nec *Lipsius* enim (at quis viro illo magis vestrae addictus Stoae?) ullo modo illud delectationis nectar removet ab hac palaestra. Vale, vir summe *Heinsi*, ac ea quae tecum communicavi, candide interpretare, etiam, cum per varia officii tui negotia licet, ad ista respondere haut aspernare. Filio tuo politissimo meis, quaeso, verbis salutem dicito. Scrib. Hafn. XVI. Kal. Jan. anno Salutis per D. N. partae CIƆIƆCXLIII.

EPISTOLA CCXL.

MARTINUS SCHOOCKIUS

Danieli Heinsio S. D.

Leidam.

Amplector consilium de chartis nostris *Janssonio* committendis, cum quo ubi huc venerit (exspectatur autem intra tres hebdomadas) coram agam. Diutius si emanserit, fratrem meum Amstelodamum ablegabo. Intererea alterum hominis nostri Commentarium percurri, & praeter alia multa prolixius expendi opinionum portenta de dono linguarum Apostolis ad horas tantum paucas concesso (cujus commenti architectus videtur esse *Erasmus* in Apologia ad Monachos Hispanos p. 148.) de Epistola ad Hebraeos & Evangelio Johannis

nis Ebraice ſcripto, de Petro Graecae linguae ignaro, ejuſque interprete Marco, & LXX. ſenum verſione deperdita, de verſione eadem nunquam ab Apoſtolis (ſic contendit noſter) ad partes vocata, de Judaeorum diſperſionibus, quas reclamante variis in locis ipſi Sp. Sancto, contra *Grotium* unam tantum fuiſſe vult, oblitus eorum, quae in Praef. ex Epiphanio citaverat, aliiſque ejuſdem per omnia farinae. Prolixiorem Praef. ad ipſum virum Nobilem (ſic enim haberi vult) Diſſertationibus, quae jam in molem aliquam excreverunt, praemiſi, qua perquam modeſte ſummam non tantum controverſiae propono, ſed ipſum quoque procedendi Methodum, provocando ad eum ipſum & ſcripta, quibus olim viſus eſt probare ea, quae cum pſalteriis & canticis praeter rationem hodie traducit Omnium, qui linguae noſtrae favent, indiculum, prolegomenis ſubjiciendum, contexui, in quo praeter ipſum *Salmaſium*, *Hugo* quoque *Grotius* ex nuperis Annotationibus in N. T. laudatur. Triplex N. T. ἐκδόσεις neſcio an tibi annotata ſit ex Eulogio Alexandrino apud Photium. Multa congeſſi, quae ſi uni tibi probata fuerint, regem me putabo. Turbae & eruditorum vulgi ſecurus ſum. Quod reliquum, ſupplex Deum veneror, ut miſereatur reip. literariae, te illuſtriſſimum ejus principem non ante ad ſe vocando, quam ſuccreverit alter Atlas, qui niſi ex aedibus veſtris prodeat, ipſis Muſarum manibus formari non poterit. Vale & ſalve, ſeculi miraculum, ac ſi mereatur amare perge eum, qui ſemper devotus nominis cultor. Raptim Groningae XII. Kal. Jan. CIↃ IↃ CXLIII.

EPISTOLA CCXLI.

MARTINUS SCHOOCKIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

MAximum Muſarum decus, virorum doctiſſime & celeberrime. Pono tandem frontem, ſchediumque hoc, cui qualemcunque de Anima Mundi Commentariolum jungere meditabar, coram literati ſenatus principe comparere jubeo. Loqui compellit impudens quis veſpillo, qui niſi odio excaecatus eſſet, cognoſcere potuiſſet imperatorium ſpiritum in gregario milite non elidi. Minus polita & tumultuaria exercitatio, viſa a viris admodum Reverendis Dn. *Revio* & Dn. *Cloppenburgio*, cum tandem veniſſet in manus D. *Voetii* (qui nugas meas aliquid eſſe putare ſolet) me inſcio typis exſcripta eſt: adeo vere ejus evulgatio diſplicuit, ut nulli mortalium, praeterquam amiciſſimo *Vedelio*, jam ἐν τοῖς μακαρίτοις exemplar miſerim. Et tamen homo noſter in abortivum hunc partum, quem ipſe author ad torrentem delatum mallet, haut ſecus ac Ajax in verveces ac hircos ſuos, debacchatur. Si pateris, mi domine, viri furibundam imprudentiam orbem docebo. Non ſemel pronunciat linguam Helleniſticam, quia nuſquam eſt, mori non poſſe, & tamen funus ei ducere audet. Me certe haec κωφὰ βέλη mirum quam confirmant, &

& pene cogunt ea, quae amplius de nobilissimae linguae natalibus, incunabulis ac excessu commentatus sum, iis legenda offerre, qui rationes magis pensitare, quam loquentis authoritatem respicere solent. Nomen an praescribere debeam, tute arbitraberis. Enimvero latere malo, & Deo meo (quem toties innocentiae vindicem expertus sum) notus esse, quam pilas & librarias nominis celebritate replere. Quidam ex iis quoque, quos professio & aetas aliud docere deberent, existimant abunde conatus nostros contundi, si iis opponantur rancidae calumniae, quibus veritatis divinae hostes religionisque mangones ante annos aliquot me onerare laborarunt. Deus talibus ignoscat, pergatque servo suo, frementibus omnibus maledicentibus, benedicere: si ille, qui omnes eruditos submovere laborat, quo solus in vacua arena dominetur, secundum easdem furoris lineas me adoriatur, methodum in scribendo ipsi peculiarem orbi literato ostendam, ut exemplo *Renati des Cartes* (quem audio conviciorum plaustra in me ac Doctorem *Voetium* exonerasse) ingenio suo tantum servire ac gnaviter furere possit. Si ita videatur, Nobilissime Domine, caussam linguae Hellenisticae communem faciam, laudando authores, maxime Theologos, qui nobis sunt ὁμόφρονες. Quod ad ἑλληνιστὰς, favent per omnia sententiae nostrae Reverendi authores annotationum ad novam versionem N. T. item *Piscator*, & tot alii ex Pontificiis, inter quos *Salianus* sic pro nobis sunt, ut amplius quid ab eo flagitari non possit. Contra coaxantem *Gretzerum* pro Illustrissimo *Scaligero*, confutante vulgatam ex Aristaea de LXXII. senibus fabulam, diu apologiam paratam habui; si pateris, eam reliquis quisquiliis adjungam, ut & octo exercitationes circa varia Scripturae loca, ab homine nostro minus faeliciter examinata, quo videat, cur ea, quae prodiit, prima inscripta fuerit. Rogo vero doceas me, qua fide libitinarius pag. 59. referat conciones Gallicas desiisse Illustri vestra praesentia condecorari, ex quo ipse in Hollandiam venit: Ad hoc, an ullibi, ex tripode profatus sis Apellam, in vulgato illo Horatii versu, *Credat Judaeus apella*, notare λιπόδερμον. Flaccus Vester ad manum non est. Homo noster existimat se novi quid docere, ostendendo Apellam proprium nomen esse, cum hoc notatum sit a *Torrentio*. Si non abnuas, hac occasione prolixum catalogum conjecturarum, & audacium bustirapi dictatorum concinnare potero, ex quo quisque videre poterit, saepe eum Talariae legis securum esse. Amplius si quid usui esse putes, rogo communices. Si deo visum fuerit, propediem inter infinitas & plus quam paedagogicas occupationes, telam hanc pertexam: nisi forte magister arrogantiae *Renatus* virtutes suas, clarius adhuc propositas, intueri debeat. Vale σεβασμιώτατον ἐμοὶ κάρα, diuque orbem exorna. Conscientia tenuitatis nisi vetaret, rogarem ut me amares, & esse patereris in ultimo amicorum agmine: quam stationem quanquam non mereor, ero tamen semper Illustri vestro nomini devotissimus. Groningae IX. Kal. Jun. CIↃIↃCXLIII.

EPISTOLA CCXLII.

MARTINUS SCHOOCKIUS

Danieli Heinſio.

Leidam.

UT quod res eſt fatear, gratiores literae veſtrae fuerunt, quam apud multos caeci illius Dei cum multis talentis adventus. quemadmodum enim Amplitudinem Veſtram ſemper ſuſpexi, tacitaque veneratione colui, ex animo vovendo, ut potius annis meis quid decederet, quam Muſis; (quas niſi ſolus recreares, curriculo ad tibicines properandum eſſet) ita hominum ſortem me exceſſiſſe credo, quod nullo meo merito cohorti eorum aſſcribere digneris, qui ut virtutes tuas magis aeſtimare ſciunt, merentur quoque primae apud vos admiſſionis amici eſſe. utinam vero, provincia, quam a me ſuſceptam eſſe probas, ſic defungi queam, ut ſaltem qualiſcunque conatus tibi non diſpliceat! quam curta mihi ſupellex ſit, per Dei gratiam, non ignoro, & prae omnibus aliis ſerio deploro: cum multis hactenus difficultatibus luctatus fui, nec per ea adminicula, quae abunde aliis in mundo ſunt, proficere potui: non defuit tamen qualiſcunque coelo ſucceſſus, Deo, cui ex aſſe me conſecravi, homini juveni & imperito favorem & non contemnendam conditionem ibi procurante, ubi neque cum candida toga unquam conſpectus fuit, neque notos habuit eos, quos alii prenſare, & ſuperfluis officiis onerare ſolent. Funeris, quod homo ad miraculum arrogans ducere meditatus fuit, apparatum ac ornamenta diligentius luſtrare inſtitui, quoque rogo (ad quem ſubſecundariis horis aliquando multos jam faſces contuli) nihil deſit, de cupreſſis (immo ſex exercitationes circa Theologica dogmata adverſaria plane communi omnium Orthodoxorum opinioni) ordine convenienti diſponendis cogitavi. Omnia Archilochi noſtri ſcripta legi, ex quibus omnes, quotquot extra partes ſunt, docebo, nullum unquam in literatorum Orcheſtra ſediſſe, quem non furibundi inſtar cum veru ſuo aggreſſus fuerit. Suſpexi hactenus hominem, ut doctum, credidique Gratiis etiam litaſſe, at me deceptum video. Recolui obiter ea, quae ante in variis ejus ſcriptis & elephantinis libris notaram: quò diligentius vere ea expendo, video propoſitum ei fuiſſe, ex quo primum animum ad ſcribendum appulit, nulli parcere, ac per omnium (qui eruditi haberi ſolent) aut contemtum, aut latrocinium ad dictaturam quam graſſari. modeſtiſſime agam fideque optima; & quo more ſuo dein convitia pro rationibus adferre non poſſit, breviter per indicem ea omnia exhibebo, quibus non tantum te, omnibus invidiae conatibus ſuperiorem, ſed multos etiam alios, quorum nomina aequa poſteritas peplo conſecrabit, petere ſolet. ad me quod attinet, ignorari mallem, quam in libri fronte legi. ſed cum neceſſitas flagitare videatur, lubens offeram me dentibus, quibus Theones ab annis aliquot lacerare laborarunt, quod ſtylum in virum quem celebrem pro re nata ſtrinxi. ſi ſupremo conatuum noſtrorum arbitro viſum fuerit, cuicuimodi opuſculum propediem af-

affectum erit, & si ita Amplitudini Vestrae videatur, typographi alicujus operam efflagitare audebit. Quas vero, mi domine, tibi gratias debeo, quod sollicitus sis de me promovendo, & ex carcere hoc educendo. mihi hîc non male esset, si liceret per eos, qui, ut olim σεβασμιώτατον senem, nunc ἐν τοῖς ἁγίοις D. *Gomarum* quiete beare non potuerunt, ita circumscribere artibusque homine Christiano non dignis circumvenire eos laborant, quibus servile non est ingenium. In Franekerana Academia quos fautores me habere scio. in partes si amicos plures sollicitare voluissem, forte Curatorum puncta tulissem. sed haut soleo in subsidium advocare seculi hujus delitias. eventum ei commisi, qui (quicquid malevoli qui crepent) novit servi sui innocentiam & candorem; quem ex animo rogo ut Academiam vestram clementer respiciat, teque ejus Palladium cura singulari conservet, & nepotibus quoque nostris, tanquam rarum suae omnipotentiae depositum, ostendat. Vale, vir saeculo hoc major, & si merear, me qui animum hunc tibi mancipo, ama favoreque prosequere. Si non grave, disertissimo Domino *Boxhornio* ac Reverendissimo Domino *Revio* salutem. Iterum Vale & salve. Raptim Groningae propridie Kal. Quintil. CIƆIƆCXLIII.

EPISTOLA CCXLIII.

MARTINUS SCHOOCKIUS

Danieli Heinsio S.

Leidam.

ERuditorum princeps, fautorum maxime. Fidem Hagae nuper datam, magno meo emolumento, servassem, nisi eadem vespera declamata (sic opinabatur avia) filioli valetudo me Ultrajectum revocasset, invidissetque voluptatem, qua, praeter melleum tuum os, dives opum bibliotheca me perfudisset. Incommodum hoc aliud secum traxit, sinistrum scilicet de me rumorem, per nescio quem flagrionem per hanc urbem divulgatum. qui male conatibus meis volunt, indigenasque in his oris supprimere student, per *Cartesium*, graviter quasi a me laesum, custodiae in vestra urbe mandatum ominabantur, audebantque absentem, ut publicae quietis perturbatorem, traducere apud eos, per quos Acedemiae sceptrum hoc anno mihi mandatum esse ringebantur. Quid non facturi sunt hi maleferiati, ubi viderint me audere Deo literatorum (sic de *Salmasio* existimant) personam detrahere, libereque pro veritate ac innocentia verba facere. Ego contemnere hos didici, eorumque ronchis & calumniis bonae conscientiae Palladium opponere. Scriptum meum jam misissem, nisi hîc significatum esset hominem nostrum alterum quem tractatum de Hellenistica lingua, inscriptum τῷ πάνυ *de Laet*, apud vos evulgasse, rogo quam ocissime ejus mihi copiam facias, quo cum chartis illis conferre queam, quae, quoniam animum addidisti, censurae tuae subjici gestiunt, ut orbis universi, si a te probatae fuerint, applausum mereantur. Vale, seculi Phoenix, bonoque pu-

publico perenna. Si non molestum D. *Revio* Viro Clarissimo salutem. Iterum vale ac salve. Raptim Groningae postr. Eid. Octob. CIↃIↃCXLIII.

EPISTOLA CCXLIV.

MARTINUS SCHOOCKIUS

Danieli Heinsio S. D.

Leidam.

LIterarii Senatus princeps, virorum observandissime. Hominis nostri Commentarium accepi, in quo multa πάρεργα, quaedam ἑτερόδοξα, pleraque ejus commatis notavi, ut cum funere propediem ad rogum jam structum efferri queant: cujus apparatum hac occasione vidisses, nisi nova quaedam errata, proscripta jam olim ab iis, qui inter antiquos Patres prae aliis judicio valuerunt, vetarent. Toto tractatu hoc ago, ut doceam aequum Lectorem, infestissimum Hellenisticae linguae adversarium improvido contradicendi studio abripi ad errores, nequaquam ferendos in eo, qui Orthodoxus Christianus haberi cupit. Rogo indicium typographi, fidique editionis curatoris facias. Nosti quid solitarius inter Professores hujus Academiae Belga ferre ab alienigenis debeam, qui tum sibi magni videntur, quando innocentes calumniis ac convitiis circumvenerunt. Nuper cum in Hollandia opinione diutius per morbum & alia negotia detinerer, sine fronte homines ipsis Curatoribus persuadere voluerunt, per *Cartesium* Amstelodami me incarceratum esse, ad cujus nomen trepidare debeam, quia decem aureorum millia quotannis ex reditibus colligit: nunc, quia reversum me vident, quos ex primoribus blandiloquentia ductare solent, vinculis in tempore meam in scribendo pruriginem coërceant, monent; grande enim periculum Academiae imminere, si in eam *Salmasius* concitetur, qui ut habeatur quis ex Indigetum choro, literas Vossianas, nescio ad quem datas, publice ostentant. Sed haut terrent me tales Lamiae turres: Proceres nostri tam exploratum habent meam candidam innocentiam, quam eorum maledicam invidiam. Postquam liber sub praelo fuerit, modo Consuli, qui unus hîc omnia est, scripseris, securus ero. Ut vero propediem eum habeas, sedulo inter curarum agmina enitor. Quod superest Deum rogo Excellentiam Vestram sospitet, bonasque literas sero Hercule suo spoliet. Vale, seculi ornamentum & salve. Si non grave salutem plurimam Reverendissimo *Revio* amicorum candidissimo, & disertissimo *Boxhornio*. Raptim Groningae XII. d. Novemb. 1643.

EPISTOLA CCXLV.

GYSBERTUS VOETIUS

Danieli Heinsio.

Leidam.

NObilissime & celeberrime vir. Voluissem sane occasionem mihi oblatam summum meum erga te studium & observantiam declarandi. Sed quia gym-

gymnasii nostri Conrector D. *Bockstadius* ex hemiplegia sua convalescit, & spes sit eum pristinae sanitati restituendum; factum est, ut Senatus noster non cogitet de successore. Alioquin juveni illi libens pro modulo gratificari voluissem; cujus pater & avus mihi non ignoti fuere. Non parum mirantur nostrates, quod in Academia vestra ante menses aliquot corollariis & thesibus fanatica & fantastica illa philosophia defensa sit: metuunt, ne praeludia sint majorum turbarum. Senatus noster de consilio Academiae hîc in herba eam oppressit. Non dubito quin & vos invigilaturi sitis, ne quid Respublica literaria detrimenti capiat. Quod nisi fiat, non video quomodo tempestas aliqua Reipublicae & Ecclesiae non immineat. Deum precor nostri misereatur, & furores fanaticorum compescat, teque & animo & corpore sospitet. Ultrajecti VII. Kal. Junii CIƆIƆCXLIV.

EPISTOLA CCXLVI.

REINHOLDIUS FRANCKENBERG

Danieli Heinsio S.

Leidam.

DOmine Patrone & Fautor aeternum honorande. Gratum mihi est & fuit, quod literas meas ut & ipsum, uti spero, Tractatulum meum Chronologicum acceperis, & insuper Dn. *Meisnerum* commendatissimum habueris, gratius autem & gratissimum, quod affectum, quem erga μακαρίτην Magnum *Scaligerum* ab ineunte aetate gessisti, prolixe declaraveris, eoque ipso tenue meum *Scaligerum* contra *Petavium*, *Calvisium*, *Samuelem Petitum* &c. defendendi studium non parum laudaveris. Nulla opus fuisset excusatione, quod literae tuae responsoriae serius sint subsecutae. Sat cito, si sat bene. Facit autem tuus immensus *Scaligeri* amor, ut non dubitem in his, quae ad causam Scaligerianam pertinent, majus negotium facessere. Scripsit & edidit nuper Clarissimus Dn. *Cloppenburgius* in causa Scaligeriana & Casauboniana, ad Pascha potissimum συνεώσιμον Alexandraeum spectante, contra Dn. *Capellum* libellum quidem exiguum, & tamen multiplici eruditione plenum, ut vocant, in 16°. Ingenue fateor me hunc libellum elegantissimum, cum fundamenta conscriberem & ederem, neque vidisse neque legisse. Unde magno meo infortunio factum est, ut neque Maximi hujus Viri Dn. *Cloppenburgii*, neque Dn. M. *Petri Crugeri* Mathematici quondam Dantiscani, ipsius *Cloppenburgii*, in Paschatis Alexandraei συνεωσίμου Scaligeriani causa ὁμοψήφου, in Scholio meo 16. & praecipue in Paschate quinto ullam mentionem fecerim. Idem mihi accidit cum Paulo *Guldino* Jesuita doctissimo & iniquiore, quam *Petavius* existit, *Scaligeri* Adversario. Libenter ergo scirem & rescirem, num Dn. *Cloppenburgius* fundamenta mea jam legisset, in quibus nimirum Calendarii Calippici & Alexandraei artificium in *Scaligeri* operibus aliquo modo obscurum, a *Calvisio* autem debita fide minime propositum, & planissime proposui, & rationibus Astrono-

micis munivi. Si ſcirem Dn. *Cloppenburgium* ſuam in libello iſto propoſitam adhuc retinere ſententiam, facere non poſſem, quin in Chronologia ſuo tempore edenda ejuſdem Dn. *Cloppenburgii* argumenta, contra *Scaligerum* & *Caſaubonum* prolata, & a Dn. *Capello* meo judicio non omnino ſufficienter refutata, de novo & examinarem & refutarem. Ita etiam tu, Vir Illuſtriſſime & Maxime, haud gravatim me erudies, namque potes, cur Illuſtriſſimus *Scaliger* Cantorem Lipſienſium, prout ipſum *Paulus Guldinus*, per contemtum & injuriam vocat, *Sethum Calviſium*, qui in tam multis & magnis rebus *Scaligero* obloquitur, contradicit & adverſatur, tantis in variis locis non tam ornaverit, quam oneraverit, quae encomia non tantum in *Guldino* de *Calviſio* & *Origano*, hac occaſione Sceptice & ironice loquuta, mala audiunt: verum etiam Scaligerianorum & Calviſianorum Scriptorum Chronologicorum lectorem, *Scaligerone* magis an *Calviſio* credere debebat, dubium reddunt, imo confundunt. Ego diviniſſimum *Scaligerum* mallem & optarem in *Calviſio* laudando fuiſſe cautiorem & circumſpectiorem; ſed homines ſumus, errare poſſumus. Ego Illuſtriſſimae Tuae Excellentiae ſancte promitto, me τȣ̃ μακαρίτȣ *Scaligeri* veſtri & tui, hoc eſt ipſius veritatis Chronologicae cauſam, cujus patrocinii ſuſcipiendi in Tractatulo illo tum primo & ut tyro initium feci, toto vitae meae tempore & praeſertim in ipſius Chronologiae meae, quam etiam primo quoque tempore publicarem, modo Bibliopolam ſumtus facturum haberem, exiguo opere ita, Deo dante, eſſe acturum, ut neque veritati vis injuſta, neque *Scaligero*, *Petavio*, *Calviſio*, *Petito*, D. *Behmio*, Dn. *Cloppenburgio*, Dn. *Petro Crugero*, *Paulo Guldino*, ipſique adeo Calendario Gregoriano injuria facta videatur. Tu interea, Virorum Illuſtriſſime, & defenſorum Scaligerianorum Maxime, longiſſime vive, bene vale, meis conatibus favere, omniaque officia & ſervitia a me expectare perge. Dabam Witebergae. 28. Maji Anno 1645.

Hujus *Franckenbergeri* vita eſt apud H. Witte in memoriis Philoſophorum Decad. VIII. 5. p. 439.

EPISTOLA CCXLVII.

JOANNES BAPTISTA DONIUS

Danieli Heinſio S. D.

Leidam.

CLariſſime vir. Quanto ſim gaudio affectus ex adventu in Italiam atque in hanc urbem eruditiſſimi juvenis *Nicolai* filii tui, vix equidem dicere poſſum. Nam praeter proprias inſitaſque dotes probitatis atque excellentis doctrinae, quae cordatis omnibus ac virtutis amantibus mirifice eum conciliant, vivum in eo ſimulacrum Clariſſimi genitoris apparet: ut qui te vel e ſcriptis elegantiſſimis noverunt; ideoque & plurimi faciunt, & non vulgariter amant (quorum numero me licet adſcribas) non poſſint ex ejus notitia atque amicitia non ſummam percipere voluptatem. Et quamdiu quidem Florentiae is manſit,

ſit, non deſtiti quacumque in re potui, ſtudioſe eum colere atque aſſectari. Nec tamen quidquam praeſtiti, quod aut propenſiſſimae in eum voluntati meae ſatis reſponderet; aut merita illius ullo modo aequaret. Nunc illum Urbs gentium victrix complexu ſuo fovet ac detinet; ſingula quaeque monumenta & bibliothecas in primis curioſe luſtrantem, quibus ſic afficitur, tantoque ardore ac perſeverantia dies totos & magnam noctium partem in volutandis libris impendit; ut niſi eum, Vir Clariſſime, autoritate tua, quae ſumma eſt, patris videlicet, taliſque patris, a tam pertinaci labore deterreas, vehementer metuam, ut eſt corpore infirmo & gracili, ne citius, quam Reipublicae litterariae expedit, deficiat atque ſuccumbat. De hoc ut te admonerem (quamquam id prius a me factum oportuit) & officii mei ratio, & commune humanitatis jus ſuaſerunt; ſive impulerunt potius. Tu quidquid hoc eſt, in bonam partem accipies: & me inter nominis tui, veſtraeque familiae ſtudioſiſſimos connumerabis. Interea Deum Opt. Max. precor, ut & ineuntem annum, ac deinceps alios plures tibi quam laetiſſimos ac feliciſſimos fluere velit. Florentiae 3. Nonas Januarias CIƆIƆCXLVII.

EPISTOLA CCXLVIII.

DANIEL HEINSIUS

N. N.

Leidam.

NObiliſſime & Ampliſſime Vir. Anni ſunt jam plurimi, cum de vocando in hanc Academiam *Claudio Salmaſio* agi coeptum eſt. Inter eos autem, quibus praecipue tum commendatus erat, Nobiliſſimus Ampliſſimuſque vir *Franciſcus Arſenius* Someldyckii Dominus, Academiae hujus Curator, fuit. Cujus comitati ſummae ac benignitati tota Academia debere ſe fatetur, inter primos autem ego. Qui cum prolixe hac de re tum ad me ſcriberet, ac judicium, quo tamen opus hîc non erat, ex me ſcire meum vellet, non hominem modo, ſed & inſtitutum de vocatione approbavi, meque eo eſſe animo ſignificavi, ut quo plures eruditi hanc Bataviam ornarent, eo melius & illi & eruditis caeteris proſpectum judicarem; niſi eſſent, quorum animos invidia, familiare quorundam, qui in literis verſantur, malum jam afflaſſet. A quo, ſi quem alium, inprimis alienum ſemper me fuiſſe. Optare interim, ut quantum poſſet fieri, peregrinus hic cum eſſet, humanitate ac civili converſatione quam plurimos conciliaret ſibi. Ubique enim & aetate omni quoſdam reperiri, qui nec advenis nec eruditis nimium faverent. Meminiſſe me quid maximo *Scaligero* jam olim eveniſſet. qui vir tantus, ſumptu licet maximo in Academiam vocatus, & aegerrime ab Hoſpite Illuſtriſſimo, cum quo tot annos vixerat, ac Rege impetratus, quanquam gravis ac moleſtus eſſet nemini, haud pauca tamen, etiam in Academia, ingenti concoxiſſe animo, quae vix ferenda videbantur. Quas litteras judiciumque meum gratiſſimum fuiſſe ſibi, ſaepius vir idem Nobiliſſimus cum voluptate & gaudio teſtatus eſt: neque quic-

quicquam magis placuisse sibi, quam quod a livore ac aemulatione omni alienum me videret. Odium enim aliorum non raro comitari eruditionis amorem: cum nihil tamen minus animo honesto dignum sit, quam in alio non ferre, cujus ipse studiosus sis. Post haec omnia diu exspectatus ipse in urbem hanc advenit; quem & protinus accessi, & officia quaecunque excogitari a me poterant, sincero animo ac candido, qualis Belgarum esse solet aut debet, qui sine fuco aut ostentatione ulla non aliud, quam sentiunt, atque ab amico simili exspectant, vultu prae se ferunt, libentissime obtuli. Ludere enim in re seria ac tali mimicum ac scenicum, viroque bono, si quid aliud, indignum arbitrantur. Paullo post quam huc advenit, & in Academiam admissus est, de loco, quem in ea obtineret, actum est; cum eundem, quem obtinuisset *Scaliger*, deberi sibi, atque hac lege vocatum se affirmaret, caeteri plerique se opponerent. Atque eo jam deventum est, ut ad Illustrissimos Hollandiae Ordines nonnulli provocandum judicarent. Ego autem quantum potui id dissuasi. cum ab iis, qui pars essent Ordinum, imo ipsos, & ab ipsis constituti, hîc repraesentarent, abeundum non existimarem, neque id gratum iis fore crederem. Modeste potius ac placide cum his agendum, quod aegerrime tulisse quosdam, tum expertus sum. quod ut ipsi judicabant, animo non satis pro praesentibus erecto, mihi pariter & Academiae deessem. Aliquanto post evenit, ut typographus tum quidam, quis & qualis hîc non dicam, cum res ipsa satis id evincat, Epicteti Enchiridion hîc ederet, cui & Simplicii adjungebat commentarium, quem cum manuscriptis collatum codicibus domi meae cum haberem, copiam ut ejus sibi facerem, enixe petiit. Curaturum enim, ut qui operis praeesset typographicis, atque eas emendaret, Graecae linguae cum peritus esset, meliorem ex collatione ejus publico contextum daret. Quem codicem, qui nihil publico negare aut amicis soleo, praesente quodam e collegis ei tradidi. Et, ut amplius de eo mererer, praefatiunculam editioni ad amicum praefixi, in qua ne tantillum quidem mihi vindicavi. Ille gratum se pro beneficio, tam candide collato, ut profiteretur, codicem hunc meum, (quem ne nunc quidem ab eo impetrare possum) hosti meo tradidit. qui me indignissimis asperrimisque dictis tanquam plagiarium traduxit. Me inquam, qui jam publice testatus fueram, interpretem me cum editione Veneta collatum, locisque haud paucis auctiorem, cum Typographo communicasse. quemadmodum & Nansianum nomen meo jussu a Typographo expressum est. qui *Nacti ergo*, inquit, *codicem cum Nansiano MS. collatum*, &c. *Viro erudito*, *qui emendationi praeest operarum*, *percurrendum dedimus*, quo nihil dici potest planius. Ille interim, haud recte quaedam, quae in Nansiano codice extabant, manu mea emendata ait. Ac ne veritati locus detur, aut ad ea respondere nobis in hac ipsa libertatis sede liceat, noster nobis denegatur codex. quibus singulis nihil posse atrocius excogitari omnes boni mecum judicant. Nisi sit atrocius, quod sequitur. Cum asperrime in viros eruditos plurimos is ipse, de quo agimus, invectus esset, quidam, cujus nomen quoque mihi hactenus ignotum est, excerpta quaedam ex ejusdem scriptis edidit: in quibus & opiniones aliquot,

quot, in quibus ab Ecclesiis, quas reformatas dicunt, recessisse videbatur, refutavit auctor & rejecit. Qui libellus ne distraheretur publice effecit. me quoque, ut autorem ejus, cum ne jurato quidem mihi, aut amicis meis fidem hîc haberet, aliquoties traduxit. Quidam hîc consultus juris, inter urbis hujus Senatores, cum de Mutuo ac Alieno, applaudentibus quotquot Hagae saperent, ac tales haberentur, Jurisconsultis, imo admirantibus (judicia quippe nec unius ipse audivi) tractatum conscripsisset, opinionem autem ejus ac sententiam damnarent, ipsum quidem Senatorem verum dixit Asinum; Jurisconsultos vero Hagienses, ut & Advocatos publice cum ratione insanire scripsit, quae nunc publice leguntur: cum nihil iis interim respondeat, qui principia eum Juris, cujus scientiam venditare coeperat, ignorare, & argumentum, quo ad hoc quod vult probandum utitur, virgis dignum ferulisque in aliis jam Academiis scripserunt, imo Thesibus, quae publice ibi disputatae sunt, haec addiderunt. Omnes, quotquot hactenus fuerunt, eruditi, cum non parum interesse inter eam linguam, qua Novi Foederis conscriptus codex legitur, eamque, qua scriptores Graeci veteres jam olim usi sunt, recte judicarent (ut pote, in quo non minus ubique exprimatur Hebraismus, ac familiaris Orienti ratio loquendi, quam a septuaginta, ut vulgo eos vocant, interpretibus, qui Hebraeorum atque Chaldaeorum nobis librorum versionem dederunt) peculiari eam distinxerunt nomine, cum de re si constet, parum referat, quo nomine dicatur. Hellenisticam igitur etiam Rabbinis praeeuntibus dixerunt. Neque aliter aut *Scaliger*, aut *Casaubonus*, aut *Seldenus*, aut alii innumeri: neque aliter *Salmasius*, qui nomine hoc eodem passim, in Exercitationibus praesertim Plinianis, usus est. Quos cum & ego non immerito secutus essem, non secus ac si crimen majestatis commissum a me esset, id objecit mihi. Quod ita mirum eruditis visum est, ut nuperrime ex iis quidam, cum quo nihil commercii intercessisse unquam mihi norunt omnes, qui me norunt, scriptum opposuerit publicum: quod ipsum non expresso cum prodiret nomine, ne quid suspicari ullo modo de me posset, aut indignum quicquam se committeret, cum cura ac sollicite, & in tempore de hoc amici eum monuerunt: Quos acerbe, ut intellexi, atque asperrime excepit. Libro interim famoso non in scripti auctorem licet jam monitus, sed in me, etiam amicos meos, ac propinquos, qui, quo loco hîc & alibi fuerint, multi meminerunt, asperrime invectus est. Ita ut quaecunque in auctore reprehendit, non auctori, sed, quod fidem omnem superat eorum, qui nunc vivunt, neque minus & posteritatis superabit, rei hujus plane ignaro, hoc est mihi pro libidine asscribat. Adeo, ut cum auctor nos commendat aut honoris, ut fit, titulos attribuit, id ut a me, non ab eo, factum acerbissime traducat. Quod si is, qui privatim aliquem, a quo privatim laesus est, acerbius traducit, reprehensione ac censura etiam, privatim, inquam, hoc si fiat, dignus judicatur, quid qui publice ac coram orbe universo illi parcit, a quo laesus est, immerentem autem atque innoxium, & quem talem novit ac novisse debet, publice traducit? Quod longissime omnem, quam privatim hactenus in Bel-

gio exercuit Hispanus, vim, crudelitatem, ac injuriam excedit: neque aliud jam Academiae nonnullae, atque in iis eximii loquuntur Viri. Cum nihil sit crudelius, quam innocenti & de cujus innocentia ex amicorum monitu jam constat tibi, publice injuriam inferre, ac carnificinam in bonorum famam atque existimationem exercere, & cum alii in te scripserint, ac qui sint scire possis, aut jam scias, non his ipsis, sed qui eos ne noverunt quidem, insultare ac vi publica grassari: imo ea non in illis, sed in his traducere, quae alium autorem habent; ut omittam D. D. Curatorum rem hîc agi; qui cum liberaliter imprimis ac benigne Professores habeant, tantum Academiae ac sumptibus eorum, quantum famae Professorum atque existimationi publice detrahitur. Ne de D. D. Ordinum autoritate ac majestate agam, qui cum publicis decretis hanc licentiam, ut diram atque detestabilem proscripserint, adversus instituta sua toties peccari, ac praeiri aliis intelligunt. Id autem quid & quantum possit, quotidie hîc jam videmus, cum vix quisquam hîc nuper ad gradum facultatis, ut loquuntur, aliquem promotus sit, quin versiculi famosi, etiam adversus facultates ipsas, & earum Professores, publice prodierint. Quia id, quod uni licuit, ac quotidie licet, licere omnes sibi arbitrantur: imo volunt: quia sine legibus superiores sunt, in primis autem, & ante alios, juventus. Fuerunt interim non pauci, qui initio ut responderem serio hortati sunt. Cum alii & quidem e proceribus nonnulli serio id dissuaderent. Futurum enim, nemini ut parceret, qui quam plurimos impune ac optimos laesisset. Ita & futurum, ut id nemo excusaret, quod jam detestantur plurimi, tum autem omnium ut puniretur interesset, quanquam & nunc omnium intersit. Sed & fieri vix posse, quin qui petulanter laesus esset, irritatus simile aliquid reponeret, cui neque ingenium praesertim, nec vigor animi deesset. Ita similem futurum ei, quem jam accusaret. Dissentire autem eruditis usitatum: certare maledictis neque generosi animi, nec viri boni esse. Maledicere autem ultro vix hominis esse, ideoque ad spiritus ab homine diversos nomen id aut simile, a Christianis jam translatum esse. sed & ipse haesisse in bivio me fateor, donec aliorum scripta non autoribus suis, sed nobis, nescio quo animo ac fide asscripsit, ac pro iis me traduxit. Qui ne responderem, mea simul & illorum interesse existimavi. Mea, quod ad me non spectent: illorum autem, quod ut illis hoc debetur, ita relinquendum est, neque vindicandis suis impares futuros aut existimem, aut aliis, qui hoc ignorant, persuadere debeam. Quis enim esse auctorem illorum me ignorat? Ut dissimulatio hîc nullum aut contemptus habeat jam locum. Adde quod famosis libellis nemo pro merito respondet praeter magistratum, qui autores punit. Memini autem mihi aliquando quid evenerit. Dum initio quid faciendum esset adhuc dubitarem, cum amicus quidam me Theologus, officii atque amoris offerendi caussa accessisset, ac de eo agerem cum ipso, praeter exspectationem meam, cur *Scaligeri* jam mei amplius non meminissem, & an penitus extincta ejus apud me jam esset recordatio, quaesivit. Cum attonitus haererem, nec quid vellet intelligerem, ibi iterum ille, Cum quidam maximorum, inquit, hominum, *Xylandri* pariter

ter ac *Casauboni* cum ab iis dissentiret, nomen traduxisset (erat autem is de quo nunc agimus, cui Theologorum ordo alibi homines inepti, eorum aetate sua princeps *Franciscus Junius* bestia terrena alibi dicitur) verbis totidem ad eum scribit *Scaliger*: *Tuum est indicare*, inquit, *illa* (errores scilicet) *ne rudiores in illos scopulos offendant*: *& excusare, ne animadversio illa propior sit obtrectationi, quam castigationi. Doctis & probis semper honos suus & reverentia debetur. Contra, maledicos inultos pati non debemus, nisi forte contemnere malimus: Nam superbi magis offenduntur silentio, quod se contemni putent, quam responso, ex quo triumphum captant, quasi digni, qui meliorum odium aut iram meruerint.* Sed nec ignorare me aut ignorasse unquam, melius contemptu quaedam quam responso vindicari, & quam magno illi viro ea semper displicuerint. Loco autem alio rem esse hîc nunc judico. Cum omnino aliud sit maledicere, aut intemperanter aliquem ab aliquo dissentientem respondere: aliud non respondere iis, qui dissentiunt, aut aliquid scripserunt, sed in famam innocentis, ac majorum ejus nomine dissimulato truculenter ac congestis maledictis & calumniis, quas falsas esse, bonus nemo est qui nesciat, incurrere ac grassari; quod si hîc impune licet, de quo omnes docti ac indocti pariter nunc agunt, quis antiquis legibus, quae inter pauca alia nec male, Augustino si credimus, capite id puniendum judicarunt, tantum olim tribuisse quosdam non mirabitur, aut quis, ut de iis agam, nostris locus erit? Quid Reipublicae denique aut Academiae jam fiet? Quas interiisse, nec jam viris bonis esse in iis locum, si hoc liceat, ac tandem omnibus sit metuendum, quod in quibusdam non punitur, caeterae fere omnes judicant, ac libere de eo inter se consentiunt, pronuntiant ac censent. Quid ipsis Curatoribus, in quos nonnulla circumferri sunt qui dicant. Hoc affirmare possum, vidisse me nonnullos inter primores patriae, quibus moestissimae querelae exciderent, cum haec & similia audirent. Nos aequissimam rem petimus ac postulamus; cum praesertim plures sint, quos publice exagitavit aut exagitat. Ne iis, qui tot annos absunt hinc, & alibi jam vivunt aut morantur, hactenus in eos, qui praesentes sunt, nec pessime de Academia omnium judicio merentur, tyrannide immodesta saevire ac publica liceat. Quorum nomen atque existimatio dum laeditur, nomen atque existimationem Academiae prostitui, eosque, qui de ea frequentanda cogitant, in alias, vel propter hanc licentiam, ac simultatis caussas, vel inusitata maledicta, quibus fidem quidam habent, ablegari, ne amici quidem ejus negant, aut negare possunt.

EPISTOLA CCXLIX.

DANIEL HEINSIUS

N. N.

REverende Domine. Aliquamdiu postquam eruditum munus tuum hîc accepi, quod, ut omnia tua, cum admiratione percurri, quemadmodum,

ut ſpero, ſigillatim aliquando teſtabor, venit ad nos tanto patre dignus filius: cui & me, & quicquid exſpectari a me poteſt, libentiſſime obtuli. Si quis enim vivit hodie, qui te tuaque, adde & tuos vere aeſtimat, ut debet, is ego ſum. Utinam occaſio ſe offerat, ut vere hunc animum teſtari poſſim, qui nihil magis opto: etiam caeteri, quos commendaſti, ſemel nobis ut ſe ſiſterent, ſed fruſtra domi noſtrae fuere. jam enim in publicum prodieram. Poſt natos homines nemo minus hominem, quam *Salmaſius*, ſe aut eſſe meminit aut praeſtat. Nullus in Belgio Hiſpanus ſic graſſatus eſt. Qui in omnem etiam Theologorum, etiam Juriſconſultorum ordinem, mucronem ſtrinxit publice. In me praeſertim, a quo nunquam laeſus eſt. Et, quod fidem omnem ſuperat, cum bis adverſus eum alii jam ſcripſerint, quos (de quo amici eum monuerunt) ne novi quidem hactenus, quicquid deliquiſſe eos arbitratur, nobis id aſſcribit. Atque haec cauſſa eſt, cur amicorum ſuaſu hactenus contemptu iſta vindicem. Alii enim hoc jam agunt. De lingua Helleniſtica, ſtolida, ut ſcribit, λογομαχία eſt, quid enim cum de re conſtet, hoc eſt quae qualiſque ſit haec lingua, refert, quomodo dicatur? Linguam, de qua agitur, eruditi, niſi fallor, hujus ſeculi prope omnes Rabbinorum imitatione Helleniſticam dixerunt, *Salmaſius* inprimis, quod negare nemo poteſt; paſſim id Exercitationes ejus clamant, etiam poſteriora ſcripta, ut amici nos monent. Nunc majeſtatis crimen qui hac voce utitur committit. hiſtoriam eorum, quae hîc evenere. & quomodo adverſus me imprimis hic ſe geſſerit, tranſmittam aliquando. Vix fidem adhibebis credo. Fidem enim omnem haec excedunt. Haec ſcribebam obiter. breve pluribus ut ſpero. Feſtinationi & mendis ut ignoſcas rogo petoque.

EPISTOLA CCL.

DANIEL HEINSIUS

N. N.

NObiliſſime & Reverende Domine: Quantum tibi pro erudito atque elegantiſſimo ſcripto, quo adverſus hominis malevoli calumnias, & me & Infanticidam meum tutatus es, debeam, e *Gronovio* noſtro pridem intellexi: qui cum in terras alias jam pridem ſe contulerit, neque de eo, in quo verſaris, loco certus eſſem, nihil hactenus ſcripſi. igitur quas debeo ac poſſum pro immortali beneficio gratias privatim ago, quas occaſione prima publice acturus ſum. In quo dum totus ſum ex amicis intelligo, fuiſſe quendam (cui ut Deus immortalis ignoſcat peto, eumque veneror) qui perſuadere conatus fuit tibi, me typographis fuiſſe auctorem, ne tuas in Novum Teſtamentum obſervationes hîc in lucem darent, quas ego me vidiſſe nunquam ſatis ſcio: qui nec tale quicquam a te praeſtitum aut te praeſtiturum ſcivi unquam. Cui rei confirmandae typographi ipſius, quem in partes audio vocari, teſtimonium hîc mitto, qui ut tua haec excudat operam libenter atque ex animo daturus ſum.

In meis nihil magis bonis omnibus, imprimis τῷ μακαρίτῃ, D. *Gomaro*, cujus opera Amſtelredami nunc eduntur, placuit, quam quod nuſquam acerbe de viro maximo, cui & inter primos honorifice hîc olim parentavi, *Theodoro Beza* judicaverim. qui *Gomarus* paullo ante obitum, poſt amicum nimis de conatibus noſtris elogium verba haec apponit. *Nomini D. Bezae quantum obſervare potui, parcis: cum vir ille Clariſſimus Eraſmo non parcendum judicavit, ſi quando uſus poſtulabat: nec ſibi ipſi, cum quaedam revocanda ac recenſenda cenſeret. Nec in Piſcatorem eſt invectus, ſed gratam teſtatus publice memoriam ob merita. Adeo ut non dubitem, quin ſi ſupereſſet ob multa egregie a te correcta, gratias ſimiliter ageret ac haberet.* Aliter mecum te acturum quod nonnulli arbitrantur, abſit ut credam: qui exiſtimationem tuam veneror ac colo. Salutat te amicus meus ac deliciae, vir ſummus, *Fredericus Spanhemius.*

∗Videtur ad *Crojum* ſcripta.

EPISTOLA CCLI.

DANIEL HEINSIUS

N. N.

Reverende Domine. Cum Saturni die proximo, Ultrajecto, & quidem hac de cauſſa, indignantibus amicis, quotquot ibi ſtudioſos mei repperi, reverſus eſſem, ut ſacro caenae Dominicae hîc intereſſem epulo, praeter exſpectationem amicus me acceſſit, qui & monuit aſperrimum D. *Salmaſii* adverſus me parari ſcriptum, quod ante tempus aliquod gener meus, ſcripto poſt pactum inter nos initum ab illo hîc edito, acerbe exceptus, acerbe, ut ait, ei reſpondiſſet. Se, cum tanti illum non faciat (qui ampliſſimis tamen ſummaque dignitate functis prognatus eſt parentibus, ac magiſtratum in hac urbe gerit) mecum eſſe acturum, ac jam acerbiſſimum ad manum habere ſcriptum. Amicum utriuſque noſtrum, cui id aut partem ejus tum exhibuit, attonitum haeſiſſe: quod non ignorarent nunquam eum a me laeſum eſſe: neque hoc decere eos, inter quos dematur concordia, cum mandato publicae auctoritatis conveniſſet: Sed & qui ſanctiſſimae conjunctionis ac fraternitatis epulo ſe conjunxiſſent. Ille non id ſibi curae eſſe nunc reſpondit, cum non me, ſed mea vitia odiſſet. Qui, licet hominem me eſſe memini, quae aut cujus tandem ſint generis ignoro. Ex quo tempore inter nos convenit, nullo, ut nec ante, eum ſcripto laeſi. Genero autem meo, ut aut non, aut modeſte reſponderet, non auctor modo fui, ſed & ut perſuaderem, dedi operam, & quidem omnem. Ut autem genero, & quidem qui in publico verſatur munere, abſolute ſocer imperet, ac legem ponat, quis conſultum aut hoc admiſſurum eum credat. Neſcio quis illi amplius perſuaſit, Curatori me noſtro hunc libellum ei dedicatum cum inſigni commendatione obtuliſſe. Hoc enim a quibuſdam agitur, ut committamur. Cum omnino fieri non poſſit, ut vel cautius vel circumſpectius, vel Chriſtiane magis quiſquam agat, quam a me, praeſertim poſtquam inter nos convenit, actum eſt. Per amicum quemdam nu-

per mihi *Schoockius* significavit, alterum de lingua Hellenistica paratum se habere libellum: qui & libelli ejus auctor, cujus causa acerrime in me invectus est: cum ne nomen quidem tum autoris nossem, me tamen ille, (quo quid acerbius dici potest?) non hunc refutavit. Respondi, inter nos jam convenisse, si quid scriberet atque ante editionem, quod facturus videbatur, ad me mitteret, D. *Salmasio* me id missurum esse. Moriturum enim prius, quam ut pacto non starem. Litterae, in quibus cum primum huc venisset, acerbissime in proceres nonnullos invectus dicebatur, ne in lucem ab hostibus illius ederentur suasi atque obtinui, ne de aliis quibusdam agam, quae oberrant. Quod si nihilominus, ut in me innocentem invehatur, sua interesse existimat, quae hîc denuo inusitatae atque omnino inauditae hactenus turbae immineant ac simultates, verbis exprimi non potest. Et in primis si ad procerum quorundam me consilium componam, qui, ut hactenus ne responderem, serio suaserunt, ita laesam patientiam furorem fieri non negant. A quibusdam jam dimisso Ordinum Hollandiae conventu, in locum ei rei destinatum vocatus, scio quid intellexerim, & de famosis ejus libellis quid judicent. Ipsum ergo D. *Salmasium* cum ministro uno Gallicae Ecclesiae atque altero, vir Reverende, ut convenias te rogo. Verbis enim exprimi non potest, quid utrinque hîc sit expectandum, & quid de inusitata hac scribendi licentia primates judicent. Ego, ut saltem hospitem me esse & convivam Domini mei patiatur, rogo; a cujus sacrosancto epulo jam annos aliquot cum cruciatu animi ac conscientiae non levi abstinere sum coactus. Vale, Reverende Domine, &, si me ames, hoc age.

Videtur fuisse codicillus, quem ad aliquem Ecclesiae Wallonicae Pastorem, quae Leidae erat, misit *Heinsius*.

EPISTOLA CCLII.

DANIEL HEINSIUS

N. N.

in Britanniam.

NObilissime Virorum. Litterae tuae, quibus nonnulla proponebas nobis, ad quae responderi velles, in eo morbo a Clarissimo *Latio* nobis traditae sunt, quem fatalem nobis aliquamdiu judicarant medici. Ita factum, ut seponerentur litterae, ad quas respondere tum non potui, &, cum ad me rediissem, eas non repererim. Ignoscas igitur, si non mihi, meae calamitati certe, quae ab omni seria cogitatione me tum abduxit. Quare ad posteriores nunc respondeo. Veterem Aegyptiorum linguam non fuisse Graecam, recte summi illi Viri, quorum meministi, judicarunt. Quid enim hîc commune esse potuit? Extant etiam hoc tempore Aegyptiorum linguae quaedam in libris Foederis antiqui voces, ut exempli caussa illud *Zaphnath Paaneach*, quas quum ad Hebraeam nonnulli ex magistris Hebraeorum reducere linguam conen-

nentur, alii, voces esse Aegyptias candide fatentur. quod Graeci interpretes aut Hellenistae potius ψονθομφανὴχ salvatorem, ut volunt, mundi dixerunt. Quod an origine sit Graecum, aut quicquam cum Graecorum lingua commune habeat, ejus linguae periti satis vident. Ptolemaeos Graecos fuisse origine, in primis Lagi, summum Alexandri magni amicum, patrem Philadelphi, cui Graeca interpretatio debetur, nemo nescit: cui & Stratonem praeceptorem tribuunt. Et quis dubitat, quin Philadelphus, Soter, Euergetes, caeteraque quibus usi sunt Ptolemaei, ut & ipsum Ptolemaei, Graeca sint nomina? quid igitur mirum, si Rex talis tantusque Graecae & Hebraicae peritos linguae convocarit viros, ut tam illustrium interpretatione librorum (ne de majori & publica utilitate nunc dicam) nobilissimam suam exornaret bibliothecam, quamquam cur, qui eam legerent, Aegyptiace legere dicerentur, caussam notat magnus *Scaliger*. Neque mirum utriusque linguae peritos fuisse Hellenistas Judaeos, cum plurimi sint hodie, qui plures conjungant. Oracula olim Sibyllina fuisse & quidem nota paganis ac lecta, qui negat, simul duumviros S. F. atque iis quoque inspiciendis, ac deinde decemviros, tandem quindecimviros, creatos neget. Qua dignitate functus inter caeteros, si ipsi credimus, etiam Tacitus. Et quomodo, si nulla apud eos Sibyllina fuerunt oracula, idem libro VI. Annalium, *relatum ad patres a Quintiliano tribuno plebis, de libro Sibyllae, quem Caninius Gallus quindecimvir recipi inter caeteros ejusdem vatis, & ea de re Senatusconsultum postulaverat*, notavit? Ut omittam Platonem in Phaedro, in Theage Aristotelem, Strabonem, Plutarchum, Aelianum, Pausaniam, Graecorum alios, Latinos autem prope omnes eorum non semel meminisse, quod jam ostenderunt eruditi. Ut omittam caeteros, quis Pollionem Eclogam Virgilii ex Oraculis Sibyllinis, aut plurima certe in ea excerpta, non videt? Nota quae de Virgine ibi ac felicitate saeculi ad verbum prope ex Esaia & prophetis conversa. Cum de Pseudo Sibyllinis autem oraculis, *e Christianorum haec officina prodiisse, in Gentium autem Bibliothecis non reperta*, idem dixit *Scaliger*, quis de Pseudo Sibyllinis, quod profitetur, non de Sibyllinis egisse eum non videt? Pseudo Sibyllina autem ea esse, quae hodie habemus, ita planum est, ut vel quivis obesae quamquam naris protinus id deprehendat. Sibyllarum veterum oracula aenigmatibus, pluribus in locis, ex obscuritate proxima fuisse, antiqui docent. Cum haec, ad fastidium prope, plana sint, & omnibus exposita. Ita autem putide inepta nonnunquam, ut nec Graecismus, nec quantitatis ratio in syllabis plerisque in locis sibi constet. Ut omittam, ex Homero, ex Hesiodo caeterisque paganorum poëtis, ridicule ac trivialiter non pauca desumpta esse. Qua aetate autem vixit Sibylla, quae futurum aliquando Mosen praedicit, Τούτων δ' ἡγητῆρα καταστήσει μέγαν ἄνδρα Μωσήν? Cui si credimus, ante Mosem vixit. Aliae quae de Domino, ut vere ita ex oeconomiae ratione obscurius, quemadmodum ut caeteros omittam, ab Esaia dicuntur, ita plane exprimunt, ut Mariam quoque matrem Domini futuram dicant: quod ipsum eruditis jam, ut alia non pauca, observatum video. Singula autem si percurram, infinitae, & quidem non inusitatae Criticis, cen-

censurae, de dicendi in primis genere, quod nec vetustum esse, nec constare sibi certum est, sub manu nascentur. De oraculis res alia est. Neque enim mirum, non nunquam vera, oraculorum, ut caeterorum ita inprimis Delphicorum autorem, praedixisse Diabolum. qui ne falsa responderet, ut plurimum ambigue respondit. Quemadmodum, nec mirum, nato Domino defecisse oracula, nec amplius locutum falsi autorem. Quis esset Dominus, novisse Diabolum probat hoc oraculum (ita enim confessionem illam dico) quod Marci 1. 24. legitur. *Novi te quis sis. Sanctus ille Dei*: quid respondet Dominus? *Obmutesce* quod & eo tempore evenit, quo magnus ille Pan (nosti historiam) advenit. In oraculo Clarii Apollinis, Germanico de morte ejus reddito, ita Tacitus, *Et ferebatur* (quod non tam ejus est, qui affirmat, quam qui rumorem memorat aut famam) *Germanico per ambages* (hoc est, dubie & ambigue) *ut mos oraculis, maturum exitium cecinisse*, quod nemo qui ingenium Tiberii ac Pisonis perspectum haberet, quem non alia de caussa, nisi ut Germanicum everteret, missum in Syriam satis constat, ignorare poterat, neque quisquam vere prudens aliud Germanico tum praedixisset, nisi in omnibus nos fallit Tacitus. Sequitur de Historia adulterae, quam a Pharisaeis accusatam ac Scribis absolvit Dominus. & quam non Syriacus modo codex, ut scribis, & Nonnus, sed & maximus interpretum ac vere cordatus, adde & qui optimis usus est codicibus, praetermisit Chrysostomus, & qui eum sequitur Theophylactus. ne de Eusebii judicio aut aliis nunc dicam. Mihi quoque interdum mirari subiit ipsam Dei sapientiam, non quidem hypocriseos Scribas damnasse ac Pharisaeos, sed deprehensam in ipso facto absolvisse adulteram. Ipsum dico verbum Dei & sapientiam, quae simpliciter pronunciarat, *quicunque mulierem aspicit, ut eam concupiscat, jam cum ea adulterium in corde suo commisit*. quomodo igitur factum absolvit, qui cogitationem damnat? Quod & in mentem venisse S. S. Patribus existimo, qui ex optimis codicibus suppositum id esse ac paulatim, ut non pauca, in Graecum antiqui Foederis contextum, quae Hebraea norma non agnoscit, irrepsisse judicarunt. De praeclaris numismatis tuis, & vero antiquitatis thesauro maxima cum voluptate legi, quae scribis, qui & memini quanta cum voluptate nummorum *Gorlaei* nostri indicem confecerim. Cujus imprimis Graecos maxima cum admiratione magnus *Scaliger* lustraverat. Magnus, inquam *Scaliger*, cujus autographa quaedam ad te misisse nostrum *Latium* ex eo intellexi. Annotationes autem nullas ad Novum Testamentum habeo, aut ullis unquam, quae non extant, usus sum. In augendis nostris exercitationibus jam sum totus. Atque utinam tam sim felix, ut, procurante aliquo, in nostram gratiam Manuscripti, quos antiquissimos esse in Brittannia vestra novi, conferantur codices. Quod sperare quam consequi facilius: ego sane publice me gratum probarem. De excerptis tuis ex Homiliis MS. Anglo Saxonicis; gratias, quas possum, ago maximas, qui sum ac futurus semper sum tuus.

EPI-

EPISTOLA CCLIII.

JANUS VLITIUS

Danieli Heinsio S. P. D.

Leidam.

ITa eſt, ut praedixti, Vir Illuſtris: Stipites Romanos in elegantiſſimis literis ſuis multum mihi praedicat Filius tuus; (quem niſi redamem, ἀναξιοφιλητότατος; niſi aeſtimem ut tuum, indigniſſimus illo, quo me hactenus inter cultores familiae veſtrae admiſiſti, ac habes, favore tuo ſim.) Saxa tamen ac lapides, &, quam in iis conſtituit, Urbis magnificentiam mire laudat, & ſuper incolas atque indigenas ſuos extollit. Vereor ne, ut digniorem ſe iis inquilinum adſcribat, ideo etiam atque etiam morandum Romae cenſeat; nimiſque antiquis inhaerens, praeſentium immemor vivat. Multis conatus ſum deſiderium Tui (cujus ſubita deſolatio pro maximo argumento militabit) patriaeque ac noſtri in memoriam illi redigere. Ne ſaltem ulterius tendat, cauſasque innectat emanendi, dehortatus ſum hiſce [1] literis meis; quas vel ideo, Virorum ſumme, commendari & committi tibi patiare, rogo. Tu quoque affectui meo ignoſce; ac porro, ſi faves, luculenta illa favoris tui teſtimonia, literas tuas, quarum compellatione jam gloriari incipio, aliquando repete. Ita te Reipublicae tuiſque incolumem diu, tibique reducem ſiſtat Filium tuum Deus Opt. Max. Vale, Vir illuſtris. Dabam Hagae Com. pridie Idus Januar. CIƆIƆCXLVII. quem annum & Tibi feliciſſimum opto.

1 Quae leguntur tom. III. pag. 117.

EPISTOLA CCLIV.

VIRO AMPLISSIMO

. . . .

Amico Veteri.

PAulo ante Calendas Maji Sedano diſceſſimus. Ubi Ducem Comitemque, quem noſti, iiſdem operari ſacris vidimus. D. *Molineum* & *Rambourſium* ſed ignotus, ſalutavi. Lutetiae nonnullos, imprimis Cardinalem, veram nunc Europae totius, rerumque quae pro Gallis adverſus Hiſpanum geruntur, Cynoſuram, cum Patre Joſepho, etiam amoenum *Balſaci* ingenium vidi. Ante omnia mira de apparatu belli in ſequentem annum, ex aulicis nonnullis intellexi. Non ita multo poſt Leodium venimus, ubi diem unum alterumque egimus. In qua urbe exacerbatos plurimorum animos adverſus Hiſpanorum factionem invenimus; ob proditionem imprimis, quae Trajecti ad Moſam nuper tentata, peſſime autoribus ceſſit. Eodem nobiſcum hoſpitio noſtras quidam utebatur. Cujus eruditionem admiratus ſum. Ex eo cum de ſtatu Academiae Lugduno-Batavae, cujus olim alumnus fuiſſem, & in qua moratus ali-

quamdiu ipse esset, diligenter quaesivissem, omnia optimo loco esse respondit. Etiam amicos veteresque Professores salvos ibi atque incolumes. Cum ex eodem, ecquid novi sub praelo esset, aut in lucem nuper prodiisset, quaererem, inter alia libellum quendam De usura nuper editum, respondit; cujus autorem ante annos aliquot, relicta matre Gallia, eo se contulisse, veterem amicum suum. De quo varia in Batavia (ubi & ipse ignotus aliquamdiu vixisset) judicia, & quae nollet, audivisse. E quibus alienos multorum animos ab eo esse, satis perspexisse. etiam Theologorum quorundam, etiam amicorum: qui non parum mirarentur, cujus consilio hoc argumentum delegisset, ut tot annorum ocium sic excusaret & usuram sic solveret. Sed & concionibus interfuisse, in quibus non obscure tangeretur. Judicare quosdam, potuisse eum genti nihil minus quam insipidae, a qua benigne inprimis esset habitus, ratione alia nomen atque existimationem suam commendare. qui ejus praesertim Ecclesiae pars esset, in qua verbis solennibus excommunicari foeneratores ac usurarii solent. qui inter Belgas viveret, quorum pueri in templis ad octavum praeceptum verba illa, *furti nomine*, *iniquum pondus*, *injustam ulnam*, *inaequalem mensuram*, *fucosam mercem*, *fallacem monetam*, *ac usuram*, *aut aliam quanvis rationem aut modum rem faciendi a Deo interdictum*, contineri recitant, aut morali lege prohiberi, discunt. Illud quoque mirum non paucis videri, quod de Jurisconsultis cum loquitur, quorum mentem non satis plerunque assecutum praedicant, qui haec intelligunt, non morari se eos publice pronunciet. neque saltem quod de eo profani scriptores veteres Romani statuerint, permovere eum potuerit. In omnium enim manibus, ut caeteros omitteret, Catonis de re Rustica libros versari, quorum initio nobile illud dictum legeretur: *Majores nostri sic habuerunt & ita in legibus posuerunt*, *furem dupli condemnari*, *foeneratorem quadrupli*. *Quanto pejorem civem existimarint foeneratorem quam furem*, *hinc licet existimari*. Ad quem locum cavillari. Sed & Aristotelem arroganter ab eo traduci. Neque quis, si connivendo alibi toleratur, ideo laudari aut permittendam dicat. Quod tale est, ac si quis furtum commendet, aut permittendum dicat, quia in severa alias Lacedaemoniorum Republica id permissum, aut paederastiam, quia alibi non toleratur tantum ac dissimulatur, sed & laudem ejus quidam, patrum aetate, in iis locis scripsit. Nam quid Synodi de ea statuerint, mirum, ubi tot eruditi vivunt, neminem suppeditasse ei. Sed & hoc mirari, quod eos, a quibus nunquam publice aut privatim laesus esset, praeter rem & institutum scribendi, lacesseret. De quo mirum esse, nunquam a D. *Riveto* monitum fuisse: inprimis, ne inprovide nonnunquam apud eos, quorum animos non satis perspectos habet, de ea gente judicaret, cui tantum debet. cum ille aliter se gesserit, ac amice cum collegis vixerit. Ibi ego, Me eruditis omnibus, illi quoque viro, de quo nonnulli ita judicarent, quanvis necessitate nulla junctus nobis esset, semper favisse, dotesque ejus aliis commendasse, id autem serio displicuisse, quod in aliis quoque scriptis, quoties a Magno *Scaligero*, *Casaubono* aliisque dissentit, ineptire eos dicat. Quae non nisi ab aegro animo aut bilioso, proficisci posse.

Sed

Sed & *Franciscum Junium*, de Theologia optime, nec de aliis studiis pessime meritum, tum Gallum, vehementer alibi perstringat; quasi ea quae in Tertullianum scripsit, nihil aliud quam cacata charta essent. quem & parum honesto, aut infami potius, notavit nomine. Quemadmodum & summo cum periculo quosdam, qui adhuc supersunt, tangi: cum praesertim nec illorum satis refutet sententiam, nec suam probet: talesque sint, ut impune eos nemo irritet; qui fortasse solo contemptu melius haec vindicabunt. Illud inprimis parum consulte ab eo factum videri, quod in eo libro hos reprehendat, in quo ab ipsa, cui nomen dedit, Ecclesia, a Patribus, a Synodis, quin a plerisque Christianis, dissentit. Ne jam dicam, quod inciviliter ac putide Aristotelem exceperit. Ibi contubernalis ille meus, quaesivisse se sollicite ajebat, quisnam esset ille, quem de mutuo cum agitur, acerbe pungit. Intellexisse autem e quodam, urbis primariae Medicum ac Senatorem esse, cujus nomini nunc parceret: qui & ipse scriptis jam illustris, neque quicquam minus quam mulus esset. Etiam illud mirari quosdam, quicquid autor alibi legisset, in hoc scripto legi: neque quicquam, praeter ea quae ad rem spectarent, ibi praetermitti. Hoc fateri omnes, qui judicio exacto essent, etiam plerosque amicos ita sentire. Nihil enim aeque ac genium & brevitatem cum judicio, scripta, quae unius sunt argumenti, commendare. Sed & sine etymologiis, emendationibusque locorum, qui locum ibi non habent, transigi negotium hoc potuisse. Etiam mirari quosdam, quod Theologo, & quidem erudito, opusculum hoc inscripsisset; quem & ab ea sententia alienum esse nemo dubitaret (adeo ut respondendi imposuisse illi necessitatem videatur) & ne scribendi quidem rationem probare existimarent. E locis enim communibus congerere omnia, etiam quae praeter rem sunt, non tam eruditionem, quam molestam ostentationem, nonnullis videri. De lectoribus autem eorumque judicio semper sollicitum prudentem scriptorem esse oportere. Haec tum ille. Nos post dies aliquot, tuti commeatu publico, Antverpiam pervenimus.

EPISTOLA CCLV.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmasio amiciss. meo S. P. D.

Heidelbergam.

BInas abs te accepi probe, utrasque gratissimas, mi amiciss. Dn. vin' tamen scire quae gratiores? verbo dicam; longiores. Prioribus ex parte quid reposuisse me jam nosti, antequam has acciperem. In illis quam ornate excusas eruditam aberratiunculam tuam? tanti paene fuit errare, uti tam elegans orator accederet. O de meis quid dicam, si sic tu agis, qui subinde labor, haereo, nescio. id tu omne in me amice toleras, & connives non raro; te vero tam acriter castigas, nae tibi es ipse injurius. Ego hos eruditos lapsus culpis annumerare non possum: & si mihi contingerent, laudi ducerem. de plaustris quoque cavillari (ignosce verbo) tibi ut in tuis licet, mi Dn. Mihi tamen, ut

ut aliter ſentiam, quam ſcripſi, ne perſuaſeris unquam, ne ſi Suadam adducas ipſam, & quae in labris tuis ſeſſitat, Attica Pitho: verſum, quo carebat inſcriptio Herodiana, eodem tempore quoque cum literis noſtri *Bongarſii* accepi. E quibus nil novi alias, quam editorem nuperum Boëthiani libelli de conſolatione philoſophica facile potuiſſe impetrare a *Petavio* veſtro graecam verſionem illius libelli Planudicam. De *Morello* noudum certe e paucis, quae vidi, potui mihi ita perſuadere prorſus, uti eum inter ſemperfidos interpretes adnumerarem. Ingenio mihi indulgere nimium videtur ſuo, & delectari floſculis inſerendis, hinc inde decerptis. Sed penes vos ſit potius judicium de ejuſmodi. Platonis comici carmen de συβωτεία ut interpretaris, intelligo. Nondum tamen, amiciſſime, poſſum conquieſcere, vereor uti aliquid adhuc lateat. Jam accipiebam editoris *Seberi*, auctoris inquam Pollucaeae editionis, qui multis MSS. uſus fuit, notas. avide accurrebam ad hunc locum, ubi ne gry quidem. Puto de loco iſto ſane inquirendum magis: quod ego tamen prae inſcitia non audeo. Infra quidem l. VII. c. 33. συβώτρειαι quoque nominantur: ſed nihil praeterea additur. video quidem forte Pollucem hoc dicere, Epicharmum ποιητικὸν (de qua vocula quis etiam ambigeret) τι μέλος αὐλεῖσθαι dicere: Platonem vero comicum etiam συβωτικὸν αὐλεῖσθαι· & neſcio an dicat συβώτειαν habere ſaltem digitos αὐλητικοὺς, non & os aptum ad canendum tibia. Sed aegri ſomnia vidiſti & ante, nec opus ea me referre. Alias noſter αὐλοὺς δακτυλικοὺς vocat infra etiam τοὺς ἐπὶ ὑποςχήμασιν. Sed quando taceo delirare? Sed lubet repetere de σφοδρομαχία, quod vocabulum l. III. c. ult. in mendo cubare admonebas, non προδοσίαν. Audi quid mihi in mentem fuit jam, legendum σφαιρομαχία. conſidera infra ſis, ſique vacat, quae l. IX. cap. 7. de luſu pilae τῆς ἐπισκύρου, an me quid juvent. Ad Indicas facile jam acquieſco, & cur te caelem, haec ipſa *a duobus feriri* quae ab Iſidoro videbam addi, & in Suida ὄργανα τρίγωνα. me ſtatim dubitare fecerunt. Pro inſigni loco de tubicinibus maximas tibi gratias, quae per omnes lineas eſſent repetendae, quia ſemper mereris. Quid enim dicam de ποὶ, in quibus eruditiſſimi viri faſſi ſunt ſe nil ſcire, & ἀναδήγμασι, quae jam omnia primum intelligo? O quem te dicam! nolo in os te laudare, quod modeſtiſſimum ipſe incoram cognoſcere potui. Quod ad γυλίους, prorſus ſcopum attigiſti: omnibus enim ſuis litteris id ita in MS. Palatino: & uti porro nos doceas, eodem in loco lib. X. c. 31. noſter ita auctior: πλαμῶνα δ' ἂν καὶ ζωςῆρα εἴποις, καὶ ὄχανα, καὶ κιλλιβάντας, Ἀριστοφάνους εἰπόντος, τοὺς κιλλιβάντας οἶσε παῖ τῆς ἀσπίδος. Et eodem capite poſt οἰκοδόμου σκεύη, ſtatim ante νεωλκοῦ, ζωγράφου σκεύη &c. καλλιβάντες, quae infra in vulgato c. 37. leguntur. Sed l. VII. c. 28. ubi vulgo καὶ καλύβας, MS. κίλλιβας. Ariſtophanea in Acharnenſibus indicarunt jam alii, ubi legitur, οἶσε παῖ τῆς ἀσπ. Sed jam iterum mirum locum propono lib. VI. c. 12. ἐμοὶ δὲ καὶ τὴν καλουμένην αἴγλαν μυστλὴν ἴδιον καλεῖν, ἢ αἴγλαν. MS. habet καλ. νέγλαν ἥδειον καλεῖν, ἢ νέγλαν. ego nec de αἴγλα, nec de νέγλα alibi quid invenio. ἥδειον emendare facile eſt. Etiam audi mea facinora lib. VI. c. 11. fine, ubi MS. λείπει. Et quidem de βαγινδαρίοις, & πλασίοις tacui, uti ignarus. Mox ἰσχαδόπλην.

δόπ]ην ſuſpectum mendi habeo. Sed & quod conjiciebam, ἰσχάδα ὀπ]ήν. Sequitur paullo poſt ἐλαιοσάμμαξις. quod monſtrum ni fallor pellebam feliciter, reſtituendo, ἐλαίος, ἅμαξις, (ſive ἅμαξις, vel ἄμμαξις,) ἐλαίος ſane, ut ἀμπέλου εἶδος: & ἅμαξις, uti γένος εὐφυλῆς apud Heſych. legi: apud quem & caeterorum quoque nomina fere variant. Sequitur in Polluce χαιρένεως. apud Heſych. eſt χαρόνη, χαρῖνος ἄμπελος. dein quae malum φθισία. patet mihi ſcribendum ψιθία Dein λυβυστῷ ἀπράμνειος. an? λίβυσσα, πράμνειος. de πράμνειος non dubito. Deinde χαρόπη. forte id apud Heſych. quoque reponendum pro χαρόνη. De ea quae πελμηρὶς & τορνία mihi non liquet. Cap. ſequenti τὰς λαβικλας ὀνομαζομένας. An λαβίδας? Heſychius tamen de χρυσοχοϊκῷ σκεύει. Eodem capite 14. iſta ταῦτα δὲ ὅσα κατὰ φιάλας ἀνεπέπλατο (quae pars capitis in MS. deeſt) neſcio an non aliquid quoque vitii alant. l. VI. c. 28. περὶ κόλακος. in fine. deſunt in MS. προσαιρήσεων, ἐπίσιτος. Et quid hîc eſt quaeſo προσαιρήσεων, vel quo modo corrigendum? Ibidem ultima, πᾶνα εἰπὼν, πᾶνα παθών. ridicule veſter *Bulengerus* in theatro interpretatur, *qui panem patitur*, *riſum vocans panem*, omnia ſic reſtituenda ajo: παρεχόμενος συμβολὰς τοῦ γέλωτι, πᾶν ἂν εἰπῶν, πᾶν ἂν παθών. MS. habet ſaltem, πὰν ἂν εἰπών. Sic. c. 32. loquitur noſter, πᾶν ἂν πράξας, πᾶν ἂν εἰπών. Agatharchidis Eclogas Cteſianis adjiciemus, quod me aliquando ſcripſiſſe puto. Edemus illa ex Photii Bibliotheca. Quaeſo te, adi ejus Bibl. graecae p. 722. 723. Si tibi vacat & illa, Αὐστηρὸς ὁ λόγος, ἀλλὰ σωτήριος δηλοῦται &c. uſque ad p. 724. quae *H. Stephani* vetus editio non adgnoſcit, conſidera an Agatarchidis putes. Mihi id perſuadere non poſſum, ſed ex alio auctore aſſuta credo, niſi tu diſſentis. Et plura jam non addo, niſi haec non nimia fuere ad te obtundendum. Prolixe eſt ad *Gruterum* noſtrum ſcribendum, qui tecum credo quaedam, ſi tanti, communicabit. Vale & ſalve, amiciſſime Salmaſi, diu diuque mihi & reipublicae litterariae, & tibi quoque annes & perannes. raptim e typographio Wecheliano: a. d. XVI. Kal. Jan. CIƆIƆCVII.

Hae epiſtolae, quae ad *Salmaſium* ſcriptae ſunt, cum annorum modo XIV. vix eſſet, ſtupendam eruditionem in tam praecoci ingenio magis oſtenderent, ſi ad eas reſponſiones nobis ad manum eſſent. Tot enim egregias in Polluce & aliis Graecis ſcriptoribus emendationes cum *Jungermanno* communicavit, ut patet ex hujus notis in Pollucem, quibus *Salmaſii* ſui verba fere ſemper inſeruit, ut incredibile videatur jam tum potuiſſe evolvere tot Scriptores. Hac vero occaſione de ejus natalibus aliquid adjiciendum videtur, quia *Ant. Clementius*, qui *Salmaſii* vitam prodidit, & Epiſtolis praepoſuit, ſibi contraria tradidiſſe, nec recte calculos poſuiſſe mihi videtur. Scribit ille *Salmaſium* natum eſſe A. CIƆIƆXCVI. & deinde A. CIƆIƆCVI. abiiſſe Heidelbergam, annos jam XIV. natum. quare ex ejus opinione debuerat naſci A. CIƆIƆXCII. Sed poſtea ipſe ex epiſtola ad *Gronovium* docet Anno XV. aetatis edidiſſe Florum, qui cum prodierit A. CIƆIƆCIX. ſine dubio natus fuit A. CIƆIƆXCIV. De anno, quo obiit, etiam in diverſa abeunt Scriptores. *Clementius*, *Witten* in Diario Biogr. referunt ad III. Sept. CIƆIƆCLII. ſed ex Epiſt. *Heinſii* ad *Gronov.* CCLXV. qui mihi videtur falli vix potuiſſe, conſtat; A. CIƆIƆCLIII. mortuum eſſe; & *Adolf. Vorſtius* parentans ipſi A. CIƆIƆCLIV. (dies non additur) praeteriti anni III. Septembris animam exhalaſſe ait, Anno aetatis LXV. quod iterum mirum videri debet. ſed ille natales in Annum CIƆIƆLXXXVIII. conjecerat. quis non miretur tot viros, qui vixerunt cum *Salmaſio*, & eum habuerunt familiarem, tam diſcrepare in annis natalium, aetatis & mortis. Ego puto recte calculum conſtare iis, qui ſtatuunt natum A. CIƆCXCIV. obiiſſe CIƆIƆCLIII. aetatis LIX. Qui vitam nuper *Salmaſii* edidit *Clarmondus* perſonatus, incredibilis ſtuporis & inſcientiae compilator, ſequitur fere, etſi omnem temporum rationem confundit, *Clemen-*

tium, quem ignoraſſe tamen videtur: nam & *Clementem* illum vocat, & Famulum *Salmaſii*, & ipſi in primis charum, ideoque ſcripta ipſi, quae vivente *Salmaſio* jam tractabat, ait fuiſſe poſt fata commiſſa; quae omnia falſiſſima, cum *Clementius* ſibi non eam familiaritatem interceſſiſſe, quanta aliis, nec neceſſaria ſibi ſuppetiiſſe ſubſidia ſcribat, neque umquam in familia *Salmaſii* vixerit, ſed poſt ejus mortem omnia, quae edidit, undique collegerit: in ipſa vita tot peccata admittit, ut ne puer quidem, qui Latine ſciret, ex aliorum monumentis omnia corradens, foedius poſſet errare. Patrem deſtinaſſe filium ſibi ſucceſſorem ſenatoriae dignitatis in *Lugdunenſi* Parlamento ſcribit: legerat certe in Gallico quodam ſcriptore *Dijon*, inde ille *Lyon* fecit. nec errorem operarum eſſe patet, quod bis Parlamenti de *Lyon* meminerit, ubi nullum eſſe conſtat. Florum edidiſſe A. xv. aetatis recte quidem narrat, ſed eum *Hugoni Grotio* dedicaſſe falſum eſt: nec enim ejus viri notitiam adhuc habuiſſe credo. dedicavit vero *Jano Grutero*. Unicum reliquiſſe filium, quo quid factum ſit omnibus ignorari ait: atqui *Clementius* ex filiis (habuit ergo plures) duos memorat *Claudium* & *Joſiam*, ex quorum primo adhuc poſteritas, ejectis ex Gallia Hugenottis in Bataviam tranſtulit aedes, & nos ejus nepotes nuper diſciplinae noſtrae alumnos habuimus. Interdici publice deberet tam fatuis & indoctis nugatoribus, ne vitas ſummorum virorum tot mendaciis contaminarent. Ego certe nullam hujus compilatoris vitam inſpexi, quin ſingulis fere paginis pueriles errores deprehenderim: potuiſſet certe *Hanckium* conſulere, cujus operâ vita *Salmaſii* conſcripta legitur apud Wittenum Decur. v. Philoſ. p. 111. in qua etiam quaedam caſtigari poſſent, ſed notarum harum ratio, jam nimium me fuiſſe, clamat.

EPISTOLA CCLVI.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmaſio ſummae eruditionis juveni, S. P. D.

Heidelbergam.

NOn ut tuas elegantiſſimas, & quae divinae in te particulam aurae, ut ea pollens & melior tibi data prae caeteris, ita ſpirabant, redhoſtirem, haſce exaravi; quî enim id fieri poſſet? ſed ut ex iis tamen magis tibi, mirum, quem veneror & admiror, familiarem me factum adgnoſceres. Placet enim tuum judicium exquirere ſuper quibuſdam Πολυδευκείοις. in quem auctorem jam conſcribere incipiebam, quae ex MS. obſervaveram. Unum tamen, ut ſtatim id quod dolet indicem, in tuis literis me hactenus male habuit, quod *Stephanum* rurſus inter ἀποκειμένους relictum iri dicere videris: quod ut ne facias, reip. litterariae nomine te volo etiam atque etiam obſecratum. De caeteris geographis & *Hoeſchelii* levi in illos opera juxta tecum ſentio. Sed Pollucea illa libet adferre, in quibus me a te adjutum velim. l. 1. c. 1. τμήματι περὶ τῶν προσιόντων θεοῖς, vulgati: τὰ δὲ ἀρώματα καὶ θυμιάματα καλεῖται. Θουκυδίδης δ᾽ αὐτὰ εἴρηκεν ἁγνὰ θύματα πρὸς τὰ αἱμάσσοντα καὶ σφαττόμενα ἀνατιθεὶς σμύρναν, λιβανωτόν. MS. Θουκυδίδης εἴρηκεν αὐτὰ, θύματα ἁγνὰ, ἀντιδιαστέλλων πρὸς τὰ ἐν αἵματι. & in margine alia manu additum, ἀνατιθεὶς σμύρναν, λιβανωτόν. Quaeſo te, quis iſte locus Thucydidis. nam qui mihi l. 1. ξυγγραφῆς occurrit de Diaſiis: ἐν ᾗ πανδημεὶ θύουσι πολλοὶ, οὐχ ἱερεῖα, ἀλλὰ θύματα ἐπιχώρια, vel non eſt, vel Pollux mendoſus eſt. Mox τμ. Περὶ ἀναθημάτων. πόπανα; ὁμικὴν, στεφάνους. Illud ὁμικὴν lexicographi certe plane omittendum ſunt rati, ignorantes credo juxta mecum, cujuſnam eſſet generis. MS. quidem eo caret. tu me doce; & ego potero tum alios. Non ita longe poſt τμήματι ſequente ſe-

ſequitur fabula de Hercule pomario. Ibi iſta, Μήλων ὁ Ἡρακλῆς, Eraſmus interpretatur, *Hercules malorum*, quod mihi videtur non rectum: qui ex Heſychio videor poſſe colligere, Μήλων fuiſſe nomen Herculis, non caſum illum patrium. Heſychii verba ſunt: Μήλων Ἡρακλῆς. ὀνομασθῆναί φασι τὸν θεὸν οὕτως διὰ τὸ μὴ ἱερεῖα θύειν αὐτῷ τοὺς Μελιτεῖς, ἀλλὰ τὸν καρπὸν τὰ μῆλα. & quinam fuerunt illi Μελιτεῖς, fuerunt enim Melitae illae plures. Sectione Περὶ τῶν κατὰ τὰς θυσίας ὀργάνων. λίκνα, κανᾶ MS. auctius longe: λίκνα περιφερῆ κανᾶ, ὃ βαρβάρως πίγρας καλοῦσιν κανᾶ &c. Ubi illud πίγρας uſitatum fuerit, ignoro juxta cum ignariſſimis. Sectione antep. ubi de hymnis Deorum, *Bulengerus* veſter de theatro ſic ait: *Polluci l.* I. *dicitur Demetrulus aut Demetriulus*; qui neſcio quid codicis ob oculos habere debuit, cum in Polluce noſtro clare legatur, tantum: δήμητρος, ἴουλος. apud Euſtath. in ιλ. Σ. eſt quidem δημητρέϊουλος συνθέτως. Et haec ſaltem e primo cap. Plura adtexere nolim: ſi non haec forte ſatisſunt. Euſtathii fabellam amaenam tandem ad te mitto, quod bene Eroticis vertat. MS. 2. ſunt Auguſtani; unus Lutetianus cum Tatio. Addidi, ut & ego deſcripſi, ſi otium ullum nactus fuiſſem ad illum recenſendum, vel interpretandum ſerio. Is ſi tibi uſui eſſe potuerit, ut ad prelum ſerviat, gratum mihi eſt. Ego tamen nondum contuli, an fideliter uſquequaque deſcripſerim, quod non ſemper credo factum. Sequutus ſum vero codicem Auguſtanum majorem illum, integumento ornatum. Quae alia habeo a *Caſaubono* & *Scaligero* τοῖς πάνυ, ut & a *Rigaltio* ſuper iſto auctore, ἐν καιρῷ, ſi tibi placuerit, ſubmittam. Tatium aliquando ſtudioſe perlegi, & minutias multas in eo obſervare viſus ſum, quibus ingenium exercere conabar. Heliodorum eodem modo: quem audivi ab *Helia Putſchio* τῷ νυῦ ἐν ὁσίοις auctiorem exſtare Commeliniano apud *Raphelengium*. Cyri illa Prodromi, quae te feliciter audio deſcripſiſſe, & Venetiis in Martiana ſe vidiſſe quoque narravit mihi *Segbetus* meus, δυσαναγνώστῳ pariter ſcriptura exarata. Debes, credo, & illa impetrare ab *Hoeſchelio*, quae bibliotheca Auguſtana habet a *Simone Sethi* e Sarracenico verſa κατὰ στεφανίτην καὶ ἰχνηλάτην. Sed doctum moneo. tu ignoſce meae audaciae, qui ita meae conditionis & ingenii immemor adverſus te, eximie Salmaſi, tam prolixe garrio. Vale atque ſalve, & impolitiſſimis litteris ignoſce, quas raptim dabam Hanoviae. A. D. IX. Kal. Jul. MDCVII.

EPISTOLA CCLVII.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmaſio ſuo S. P. D.

Heidelbergam.

ITa ſcribas ſemper, amicorum doctiſſime atque reſcribas, ubi id cum tuo commodo fiat, & abſque publico reip. litterariae incommodo. Quod profecto illa ſentiet, ſi tua praeclare meditata interrumpas ob ullius amici privatam cauſam. Novi tuam iſtam inſignem modeſtiam, quod te gravent illa,

quae

quae dixi: ſed non potui tamen non vel leviter affari, quod veritas exprimit. Et quam gaudeo de Floro tuo, amiciſſime & floridiſſ. Juvenis: o fac certo efflorefcat cum futuro vere, nec nos amore γηράσκειν ſinas diu. Et quoniam ita ſtat Latium prius demereri, poſt iſtum Romanum ſine, quaeſo, quamprimum ſequi tuam Atticam corollam, *Stephanum* tuum, ſive quocumque alio nomine tibi adpelletur ille ὁ τὰ ἐθνικὰ γράψας. Jam, uti ſcripſi, nolim te morari pluribus, quum impedimento eſſe ullo tuis Muſis abominer. Mererer alias certo furcillis ejici praeceps, uti illa mala apud Catullum res. Quum tamen ad *Gruterum* noſtrum alias cum ipſius adfine ſcriberem, libuit quid adjicere ad te. Cteſiae fragmenta edimus quaecunque *Schottus* collegit, egoque pauca inſuper inveni. Novi autem apud Stephanum tuum in *Dyrbaeis*, & *Choramnaeis* extare ejuſdem quid: ſed libro iſto careo. Si vacat & non moleſtum eſt, quaeſo ſis iſta paucula deſcripta habeam. Valde caveo, ne te ulla ratione avocem a tuis: ſed hîc tamen male cavi. Tu hoc ignoſces, rogo. De σφαιρομαχία legi quae adfers. Non libenter contendo tecum, uti qui nimium quantum prae me vales. Neſcio tamen, an praeciſe negandum illud de luſu pilae. Certe enim infra l. IX. c. 7. περὶ παιδιῶν, ἡ ἐπίσκυρος σφαίρας παιδιὰ ita deſcribitur, uti curſui in eo varius locus eſſe videatur: & in ſegmento illo capitis ult. lib. III. ubi de mendo nobis ſermo, agitur de variis curſus exercitiis. Ait autem Pollux diſerte in capite περὶ παιδιῶν l. IX. ἔξεστι δὲ καὶ σφαιρομαχίαν εἰπεῖν, τὴν ἐπίσκυρον τῆς σφαίρας παιδιάν. Sed non traho hanc ſerram ulterius. De τυμβοπώλαις eximia tua conjectura. Et praecedunt certe ibi νεκροφόροι καὶ ταφεῖς. MS. noſter ibi nos deſtituit, ita ſaltem habens: τὰ δὲ ἐπὶ τούτοις ἀποπεπράσκειν. ἔστιν δὲ εἰπεῖν ἐπ᾽ αὐτῶν τομιοπῶλαι. καὶ ἡ παμπρ. Ita ſaltem noſter MS. Nec placet jam *Caſauboni* expoſitio illius vulgati. De Agatarchide facile jam tecum ſentio. Aberraveram tamen in interrogando. Non enim de illa oratione tam dubitabam, ubi Aethiopum mentio: quam de caeteris, quae ſequuntur excerpta ex orationibus Hegeſiae, Hermeſianactis, Demoſthenis, & quae mihi plus ad rhetoris alicujus inſtitutum pertinere videbantur, quales Senecae fuit, quam hiſtorici. Sed non te diutius moror, mi amiciſſime Salmaſi. Quaeſo inſubidas litteras, quales omnes meae, boni conſule: non poſſum aliter per meas operas, & tam diſtractum animum. Vale, & hoc novo anno feliciter age & ex animi tui ſententia, feratque ille, quem jam numeramus cum vulgo a Chriſto nato CIƆIƆCVIII. ingenii tui partus optatiſſimos in dias luminis oras. Scripſi τῇ ἁγίᾳ τῶν φώτων ἑορτῇ, uti a Nazianzeno diem appellatum ferunt.

EPI-

EPISTOLA CCLVIII.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmasio S. P. D.

Heidelbergam.

NOn patiar tamen, Salmasi eximie, te errare de me diutius. Amor quidem erga te meus & tui veneratio apud me tanta sunt, ut nolim tibi in ipso initio firmatae per tuas elegantissimas literas amicitiae quasi contradicere. Affectus quoque proprii, immo communes omnibus, ad laudes tam egregias, quas in me congeris, facere queant, ut ad illas conniveam. Est enim, ut Xenophon ait, & repetit Plinius noster, ἥδιστον ἄκουσμα ἔπαινος. Verum addit alter, utique si te mereri putes. Id quoque meditor ego, & quum me ne quidem mereri unquam posse tam egregia dicta abs te non putem, sed certo sciam, nolim tibi etiam quid esse fraudi. Si enim verum est suo modulo atque pede se quemque metiri, nolim sane mihi aptari alienum, & qui majori conveniat. Meri nos, mi eximie *Salmasi*, pumiliones sumus, si in litteris vobiscum τοῖς περιδεξίοις Asteropaeis comparemur. Quid enim putas nos hîc posse, ubi ἀπὸ δείλης ἑώας μεθ' ἑσπέραν βαθεῖαν εἰς ἀρχομένην νύκτα, male conciliati typographorum pueri detinent, errata erratis adcumulando, ut nunquam queas satis esse securus, vel, quasi hoc mendorum stabulum satis hac die expurgasses, in utramque aurem ob eam rem dormire? Jovem lapidem tibi juro, dum hîc fui, operae meae hautquaquam passae sunt me ullum boni coloris auctorem mihi perlegere: quod tamen ipsorum ingratiis fecissem, si illis potuissem tantillum surripere operae. Et tu itaque, juvenum elegantissime, quid verecundaris scribere ad me, vulgarem scilicet correctorem librorum, & qui prae tenuitate ingenii & eruditionis vix audeat prodire tenus, ultra certe desperat? Quid enim non tibi me aperiam, quem certe sua opinione falli minime velim? Nec vero leviter saltem cogitare debes, ut regeram in te laudes, quas tibi convenire scio. τῷ αὐτῷ sane μέτρῳ facerem, καὶ λώϊον, αἴκε δυναίμην. Sed id virium nostrarum non est; & laudes eximias ingenii culpa detenere οὐ θέμις γε. mittamus itaque hoc omne, & ad alia, quae litterarum nostrarum argumentum sint potius, properemus. Eustathii de Ismenia fabulam amoenissimam ad te mittam lubens, primum ac mihi certa occasio mittendi offeratur. Sunt MSS. duo Augustani: & tertius a *Grutero* τῷ πάνυ nostro mihi donatus: Accedit quartus raro varians, eleganti manu, sed mendose perquam exaratus e *Thuani* vestri bibliotheca, cum Achille Tatio pleniore longe, quam est editus & correctiore. Ipse Eustathium mea manu descripsi, vacuis pagellis interjectis, quibus inscriberetur versio Latina. Mittam illum quoque, qui prelis inservire potest. Conquiram & alia, quae super auctore ipsiusque nomine eruditi viri exquirenti responsa dedere varia. *Rigaltii* nomine promisit *Casaubonus* vester plura e MSS. regiis: sed ultra annum est, quod nihil viderim. Valde vero gaudeo de Prodromi Rodanthe, gaudebit & heros noster *Scaliger*, qui

hoc ursit jam ante biennium. Vidi enim ipse MS. illum Palatinum, & contortiplicatis vocabulis, Graeculique manu difficili & δυσαναγνώστῳ deterritus resilii: quamvis Illustrissimus *Scaliger* animum adderet, scribens diligentiae & assiduitati omne tandem id fore facile. Incipiebam sane Heidelbergae transferre Eustatium: sed omne id in spongiam incumbere jussi. Hîc certe ne aspexi quidem amplius: adeo se omnes amaenitates a me in hoc statu spernunt. De Anthologia diu est, quod ex litteris mei patroni amplissimi *Lingelshemii* cognovi illa εὐαγγέλια: juxtaque tecum sensi & sentio de Planude, cui non omnia fuere plana. Credo tamen deterritum & lascivia carminum. Sed quid? Faciamus vel invitis illis inficetissimis castratoribus bonorum auctorum, ut rumpantur ilia patrum impudentiae. Si enim illi inciderint in haec carmina, antequam publicentur, actum erit, ilicet. Sed Stephano tuo quid tandem fiet? Quaeso fac ad hiemem habeamus; quum prius nobis non vacet. Da hoc reip. litterariae, quam ἔρωτι γηράσκειν video illius auctoris, & vel pacifcere cum typographo non ex animi tui sententia prorsus. Diligentia sane mea in corrigendo ταύτῃ κέν τοι μάλα πρόφρων ἀρεσαίμαν, & in quacunque sane re eam tibi usui esse posse putaveris. Dabo certe operam, ne te operae meae poeniteat, huicque negotio praevortam ante omnia, ut mendarum, quae typographorum sollemnis incuria hodie fundere solet, expers tuum opus prodeat. Cui enim bono noctu diuque invigilamus, ut σφάλματα e bonis auctoribus exturbemus, si alius turbo mendorum a typographo ingruat deinde? Nec immemor eris, quae per Cl. *Gruterum* olim monui, Scylacis Caryandeni, Martiani Heracl. &c. si versione tua illustriores queant Stephano addi. Bonum factum id putant *Welserus* & *Scaliger* & *Hoeschelius*: accedit & auctor optimus *Bongarsius*, qui id novissime ad me perscripsit. Sed charta me jam deficit, & tenui te diutius meis impolitiis, quas ignosces, & me ideo amore tuo, quem erga me cepisti, non ducas indignum: quod me sperare jubet tua humanitas. Vale atque salve, eximie Salmasi. raptim e typographio Wecheliano, Hanovae ipsis Kal. Maji 1607.

EPISTOLA CCLIX.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmasio S. P. D.

Heidelbergam.

ITane, mi amicissime Salmasi, tuam operam semper mihi promptam ac paratam sentio, nec unquam quid posco frustra? Ah pudet me impudentiarum, pigetque nugarum, quibus te onero tam saepe, tua humanitate adeo frequenter abutens. Quid faciam tamen, si tu tam facilis, qui ne differs quidem operam rogatus, nedum negares quidquam? certe me facis iterum iterumque audere, licet non ita prorsus perierit apud me pudor tamen, ut non ideo tacitus mecum erubescam. Gratias vero habeo, quod jam tantum possum mente

te & animo, hisque literarum tabellis, tibi maximas pro lepidiſſime convertendis in Latium noſtrum iſtis carminibus graecis. Valde noſſem libens & quis illius auctor, quod ſine auctore citant, non illepidum certe: ex veteribus membr. in numero pag. 382. Ἡρόδοτος Μούσας ξεινίσατο· τῶ δ' ἄρ ἑκάστη Αντὶ Φιλοξενίης βίβλον ἔδωκε μίαν. *Brougthonus* noſter in novantiquam editionem Herodoti promiſit ſponte carmen, & vidi jam initium, pluſculos aliquot verſus graves & elegantes: pertexeret modo quam primum. Herodoto neſcio quid adpendiculae adjecimus, quoniam nil alias in tam brevis temporis anguſtiis adgredi auſi ſumus, immo quaedam adgreſſi fruſtra abjecimus: ſed adjecimus tamen e priſcis aliquot locos de diſſenſione veterum ſuper auctu Nili. In iis una cujuſdam incerti expoſitiunculam, quam varie ſenſerint, vel diſſenſerint potius illi, editam anno 1553. inter alia fragmenta Theophraſti & Ariſtotelis, graece ab *H. Stephano.* Iſti unico ἀποσπασματίῳ non inveni interpretem, quem itaque ipſe praeſtare coactus ſum, ne hic libellus ſaltem verſione deſtitueretur. quod quum raptim & operis urgentibus praeſtiterim, non eſt ut me valde venditem; malim omnibus excuſatus eſſe potius. In illo ſunt verſus Aeſchylei, quae an in hodiernis, quae ſuperſunt, ejus viri tragoediis temere reperiantur, neſcio. Sunt autem iſti:

Γένος μὲν αἰνεῖν καὶ μαθὼν ἐπίσταμαι
Αἰθιόπιδος γῆς, ἔνθα Νεῖλος [1] ἐπάρρους,
Γαῖαν κυλίνδων πνευμάτων ἐπομβρίας.
Ἐν ᾗ πυρωτὸν [2] μηνὸς ἐκλάμψαν φλόγα,
Αἴγυπτος ἁγνοῦ νάματος πληρουμένη,
Τήκει πετραίην χιόνα, πᾶσα δ' εὐθαλὴς
Φερέσβιον δήμητρος ἀγγέλλει στάχυν.

Vincte ego iſta extorſi.

Aethiopiae haud incognitum terrae genus
Laudare novi, Nilus unde defluit
Humum volutans quum flabra imbres concitant;
Ubi ignea diei micans vis ſplendida
Flamma reſolvit ningidas rupes. viget
Aegyptus omnis tum beata, flumine
Sacro tumens, ſegetemque laetam nunciat.

Legiſti & antea imperitorum verſiones, mi amiciſſime, legeris itaque & iſtam meam, cui ſi quis ſtipulam me adhibuiſſe arbitrabitur, quum hoc carmen diſperderem, opinione ſua non falletur, quiſquis eſt. Sed quid tibi videtur, mi amice obſervande, de Graecis, uſquequaquene ſana? ego in quibuſdam haeſi, ut ſatis oſtendit mea παράφρασις. immo auſus fui etiam duos verſus movere loco, non in graeco contextu, ſed in meis, nempe penultimum in locum antepenultimi reponens, & contra. Si ſuper quibuſdam me, in quibus forte hîc hallucinor turpiter, monueris, candidiſſime meorum judex, id quoque

1 Legendum eſt ἑπτάρροος, hoc eſt ſeptifluus. *Salmaſ.*
2 Legendum σμῆνος πυρωτὸν. *Salmaſ.*

que monebo alias. ista enim jam data sunt prelo. Caeterum inter istas περὶ τῆς ἀναβάσεως τοῦ Νείλου adnotaveram mihi & peculiare in eam rem caput Theophylacti Simocatae in illius historia, qui de hac re opinionum variarum examen se instituere suo sibi jure ait, quoniam sit Aegyptius. Quid alibi sane fecit nescio, haec, quae vulgata sunt nuper, ad verbum transcripsit e Diodoro Siculo, ne quidem nominato suo auctore, mutasset saltem ordinem, & saepius Diodorea verba, quae quidem aliquando aliter παραφράζεται, ubi tamen, ni fallor, ψυχρολογίαν non omnem effugisse videri queat, de qua re & Photius innuit. Nec putavi hoc isti debere abire adeo impune, optarique ne lucrifaceret censoriam notam ab iis, quibus hoc jus datum est hodie, in quibus & te agnosco. Libetne oculos advertere ad aliquod iterum ζητημάτιον in Polluce nostro? Suidas ait, τινὲς δὲ Ἀρδουέννας σφισὶν γράφουσι παίζοντες. πόλις δὲ Φοινίκης ἡ Ἀρδουέννα. Et haec sollemniter Polluci praefiguntur. An vero tu legisti unquam de hac Syriaca Arduenna? & quid tibi videtur de viri docti sententia, quam ultro ad me perscripsit, nimirum de Cardyto Syriae potius quid hîc comminiscendum? Sed cur te moror diutius; quem cum Floro suo florentem & valentem hisce nundinis visurum spero, quod laete fiat, faxit summus Deus, cui te commendo, amice honorande. Vale atque salve. raptim Hanoviae e typographio Wecheliano. a. d. XI. Kal. Mart. CIƆIƆCVIII.

EPISTOLA CCLX.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmasio suo S. P. D.

Heidelbergam.

NOn tamen adeo abutar, mi amicissime, tua humanitate & benignitate, ut singulis septimanis illas τὰς ἀφθόνους παρά σοι τῶν Μουσῶν θύρας pulsem: quamvis ad tuas jucundissimas & doctissimas, in qua re quidem antiquum obtinent, quin continuo responderem, vix me continerem. Tamen calamum nimis prurientem repressi, & amico aliquot dieculàrum quietem permittendam merito cogitavi. Laudari vero abs te ni gauderem, vererer certe ne mihi soli cornea fibra esset, a tam laudato juvene, & cui placere in hoc studio plus duco, quam multis senibus. Nec tamen huic gaudio non conjunctus est & pudor multus, quum tantum abs te non mereatur scilicet nostrum ingenium, curtam sane eruditionis suppellectilem & tenuem quamvis possidens. Nam quod MS. Palatini optimi ope tot insignes locos restituerim: id fortunae potius tribuendum, qua tam bona in tam bono codice nanciscendo uti me contigit. Et res clamavit ipsa, si modo Notae nostrae unquam in lucem emerserint, quod quidem non tam mei causa, quam Pollucis exopto, τὸ αὐτὸ βοᾶν tum patebit, quidquid in iis boni & reconditi, id maximam partem & fere omnem tum laudato MS. codici, tum tuo erga nos amori & benevolentiae acceptum ferendum esse. Sed ad tua accedo propius. Quod itaque ad lib. VII. 31. attinet,

net, κρωπεῖς, & ego ad eum locum, ob praecedens πόρκῳ, conjeci πορκεῖς, adduxique locum Pancratis apud Athen. lib. VII. πορκῆες ἀλίζωοι, ut ibi *Casaubonus* pro ἀλίζωνοι legit. paulo post ναυφύλαξ habet clare & MS. Lib. x. 8. quoque non falsus fuisti. Sic enim MS. ibi: εἴρηται γὰρ παρὰ Φιλίσκῳ ἐν τῇ ς, καὶ ἐν τῇ Σιμύλου Μεγαρικῇ. illius Simyli mentionem alibi quoque videor legisse, nec ubi possum recordari: nisi tamen memoriam meam ludit Simulus ex Moreto Virgiliano. de eo itaque amplius quaerendum quis fuerit: sane recipiendam interim MS. lectionem nullus dubito. Pro εὐήτελχος voce nihili, quod εὐήτελος reponis, & in eo MS. nostrum habes consentientem, felicissime ingenii amice, sicque ille auctior: καὶ ἐπαινῶν δ' ἂν εἴποις, στρωμνὴ λεπτὴ, εὐυφὴς, εὐήτριος, ὑγρά, &c. qui bene jungit εὐυφὴς, & εὐήτελος. nam & lib. VII. 10. habebamus, ὕφασμα δέ ἐστι, λεπτὸν, εὐυφὲς, ἰσχνὸν, εὐήτελον. Versus istos, quos dein uno impetu feliciter concinnas, & a me tentati sunt, adsumpto Clementis codice ad lib. VII. 22. Sed quod ego ambitiose egi, & per multas ambages, id tu simpliciter & facili conjectura agis, mi amicissime. Indicabo itaque, ubi ego diversus abii, Primum ex MS. nostro ita scribebam. ξυρὸν, κάτροπτρον, ψαλίδια, κηρωτὴν, νίτρον; secundum juxta tecum restitueram. In tertio ego pessime, ἄγχουσ' ὄλεθρον &c. quum accusativus ἄγχουσαν necessario requiratur. In 4 & 5, quoque pari modo laboravimus. 6 & 7. ita ego: τρυφοκαλάσηρεν, ζῶσμ', ἐλέβορον, κεκρύφαλον, Αμπεχόνιον, τρύφημα, παρυφὲς, ξυστίδα. In MS. enim nostro, ἀμπέχονον, τρύφημα, inveni. Ista χρύφωμα, λάσειρεν in MS. non erant, & pravissimam repetionem alicujus negligentis scribae quoque putavi. 8. ita ego: χιτῶνα, βάθρον, ἔγκυκλον, κομμωτρίον. nam βάθρον in MS. Sed alterum magis placet. 10. ita ut tu, nisi quod μαλάκιον, quod & Hesychio nititur, cum MS. retinebam. 11. 12. 13. quoque ut tu, nam & MS. ὀλίσβους habebat. Lib. v. 16. MS. noster ὄχθοι, βοῦς, ὄλεθρον· egoque omnia ista tria adstruere conabar: sed tecum potius legendum judico ὀχθοίβους, ὄλεθρον. paulo ante ξάνιον MS. noster, ut conjecisti: ut & ἱπποκάμπια, quae utraque restituere jussi. Quod ad πανθευρεστοὶ ὅρμοι, tibi facile assentior πανθηρεστοὶ legenti, quum alterum non capiam. Considera tamen sis nostri MS. Scripturam, an tanti. Is enim habet, Κανθείρυστοι ὅρμοι. ego non intelligo: & quis omnes has nugas? Pro τελοπὶς, si τελωπὶς mavis, nescio an adsentiri debeam, quum Hesychium in τελόπιος lego. Cap. 14. MS. etiam diserte ὀισπώτην. λέγνα (ea periodus in MS. deerat) ex Hesychio quoque jam reposueram. Quod ad φιλίνην lib. VII. 17. attinet, merito id mendosum tibi videtur. legendum enim certo Φλοΐνην ut MS. noster habet. Locus historici nostri est, Thalia de Indis: οὗτοι μὲν δὴ τῶν Ἰνδῶν Φορέουσι ἐσθῆτά τε Φλοΐνην, ἣν ἐπεὰν ἐκ τοῦ ποταμοῦ φλοῦν ἀμήσωσι &c. Et quod mireris, ea lectio remansit Polluci lib. x. incorrupta, ubi ita orditur caput XLVI. Φλοΐνην ἡ ἐσθῆτα Ἡροδότου εἰπόντος. Sed eodem lib. x. ut jam quaedam abs te quaeram cap. 36. extremo, ubi Ἡρόδοτος ἡ καὶ κίταριν. in toto Herodoto non adverti hanc voculam: sed in excerptis Ctesiae Persicis apud Photium eam quidem legi. Si tu in Herodoto nosti, indica. Sed juva me in ipso fine libri quaeso,

ubi MS. noster deficit. Illa, quibus clauditur ὀνομαστικὸς decimus, ex Eupolidis πόλεσιν enim adnisus sum in versiculos, ut certe esse credo, reponere, sed haereo in quibusdam, nec ea constituere possum. Quodque eodem ultimo capite est, τὰ ἢ ποδόσπμπα, παρασπίμπεια καλεῖται, non credo mendorum exsors. MS. ut dixi, noster isto capite fere caret toto. A calce ad caput regredior. lib. I. cap. ς. καὶ τὸ χειρώνακτες Ἡροδότῳ εἰς τ̀ μέλλοντα καιρόν. Quaeso quid hîc salis? curque hanc voculam improbans ait eam concedendam Herodoto in futurum tempus? MS. noster aliter longe, Ἑκαταῖ@ λεγέτω, ἢ Ἡρόδοτος τὸ χειρώνακτες. Tum novum caput, titulo περὶ καιρῶν, incipit ita: Εἰς τ̀ μέλλοντα καιρὸν, εὐφορία &c. ubi ista verba facilius tolero: nec adquiesco. Cur enim ista εὐφορία &c. quae sequuntur, saltem ad futurum tempus spectent, causam non video. Plura jam non addo: quam de *Broughtono* nil tibi mirum accidisse putes, cum homine tam miro. Is profecto potius videtur quaerere, qui opinioni ejus adsentiantur, quam quos prius doceat. Multum hîc fatigavit Mercatores ob eam rem, & inter eos consulem *P. Schambartum*: ad quem inter alias litteras etiam scripsit, quibus me, ut audio, immiscuit. Scilicet me ipsi etiam demonstrasse locum ex Aemil. Porti Lexico Pindarico, qui egregie suam sententiam περὶ ἅδε firmet: & Heidelbergenses tamen sapere nolle. Ego de loco quaesitus mirari valde coepi, quum nullum unquam talem ipsi ostendissem, quantum memini: qui ne quidem ejus mentem percipere adhuc potui: nec valde ursi hominem quoque, sed sivi semper suo sibi modo funditare verba. Veritus ne mihi accideret quod aliis infinitis, si ad ejus ingeminatum crebro, *intelligis*? non fateris, ut asinus audias, & atheos, & nescio quid illi amplius solet dictare assidua bilis. Vale & Salve, mi amicissime Salmasi. Idem facere jubeo *Gruterum* nostrum, a quo responsionem ad meas exspecto adhuc avide: Scripsi raptim proprid. Kal. Aug. 1608. Hanoviae.

EPISTOLA CCLXI.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmasio suo S. P. D.

Heidelbergam.

JAm nunciatur mihi tabellionem vestrum, qui hodie cum prima luce petasatus prae foribus adstabat, in civitate adhuc morari: rebus itaque relictis caeteris, propter opuscula tua ad te scribendum putavi illico: quamvis fortasse res non ita celeriter suscipietur ipsa. Immo si non impressorem adhuc unum nanciscamur, de quo nobis spes injecta, nulla ratione fieri posse video, qua ad nundinas vestro desiderio satisfiat. Volo autem certus esse de tuo consilio super quibusdam ad editionem spectantibus: ut omnia καθδύναμιν ex animi tui sententia prodeant: tu liquido tui animi mentem nobis explicabis.

I. Titulus saltem continet Nili libellum contra primatum Papae, & Barlaami alterum, nec additum est, Latinam versionem adjectam, quod vel propter

pter typographum tamen addendum eſt. Praeterea inter ipſa opuſculi adjicitur libellus de igne purgatorio, Niline an alterius? Tum διάλεξις quaedam Graeci & Caldenarii, ſive is Cardinalis eſt. Haec Latine & Graece. In fine excerpta ex actis Synodi VIII. & Quaeſtio de purgatorio. quae Graece non invenio in tranſmiſſis. Haec iſta ſi titulo propter concinnitatem non addenda, tamen in alteram faciem primae paginae vel poſt praefationem tuam poſſent addi.

2. Velim, ſi non vidiſſes, poſceres a Dn. *Lingelshemio* vel *Grutero*, Nyſeni epiſtolam vel illam, quam *Molineus* edidit, vel illam, quam *Caſaubonus*: quamque nos ante annum recudimus. Eo modo alternatim Graecis & Latinis paginis poſitis & haec edere volumus: & omnia pulcre quadrabunt.

3. De lectionibus aliis, quas *Servinus* adjecit ad oram, cognoſco jam e notis tuis, eas nos non debere recipere in textum: qui alias ita emendatus fuit, ut operae potuerint aberrare. Videntur tamen & aliae quaedam adhuc ad oram occurrere, a te in notis praeteritae, (non dico errata manifeſta typographica) quas plane itaque abjiciamus: Idem cognovi de duobus illis locis prolixis, quos ſupplent Servinianus & Palatinus: qui ſi in contextu recepti fuiſſent, debuiſſent tum & Latinae interpretationi addi, ut pagellae ſibi reſponderent. Quod jam non opus: quoniam in notis tuis eos recitas.

4. Indiculum, quod tamen non promitto, adderem in fine, ſi forte inter corrigendum aliquid occurrat, qua in rebus, qua in verbis: ſi tibi non diſpliceat.

Barlaami Libellum propter novitatem ſtatim arripui, & quoniam aliter non licebat, priora duo capita in prandio perlegi. Non contra te mutire audio, mi amiciſſime: tamen veniam mihi da, ſi in duabus emendatiunculis a te diſſentiam. Initio capitis: ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν ὁ μακάριος Πέτρος καθολικὸς ποιμήν τε καὶ διδάσκαλος ἁπάσης τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας κατέστη, πάνυγε ἀληθὲς φημί. οὐ μὴν αὐτόσγε μόνος. ἀλλ' ἰσοτίμως αὐτῷ καὶ τῶν Δώδεκα ἕκαστος. Tu, amiciſſime mi, ais legendum ἰσότιμος. Ego prius putabam verius & capiebam, ἰσοτίμως αὐτῷ καὶ τῶν δώδεκα ἕκαστος, ſcilicet, κατέστη ποιμὴν καθολικὸς καὶ διδάσκαλος ἁπάσης τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας, οὐ μόνος Petrus. Alterum erat. διὸ οὐδεὶς αὐτῶν τῆς δι ἢ τῆς δι τῆς πόλεως ἢ χώρας ἐπίσκοπος κατωνόμασαι, ἀλλὰ πανταχοῦ τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν ἐτύγχανεν ἔχων. Tu ais mi Dn. legendum, τῆς δεῖνα ἢ τῆς δεῖνας. Mihi ſaltem videbatur mutato accentu certo ſcribendum τῆσδε ἢ τῆσδε, *hujus vel alius* certae civitatis aut provinciae, idque videbatur mihi ſic eleganter & Attice dici. ſed tu ignoſce quod ego, qui vix ἀκροθιγῶς attigi Helleniſmos, haec ad te audeo: & metuo ne imperitam αὐθάδειαν non boni conſulas. Nolim tamen de humanitate tam perſpecta dubitare. Vale, mi amiciſſime & ſalve quoque, quod & *Gruterum* noſtrum facere jubeo. raptim a D. XVII. Kal. Sept. CIↃ IↃCVIII.

EPI-

EPISTOLA CCLXII.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmasio suo S. P. D.

Heidelbergam.

EN tibi, amicissime Salmasi, de vestris opusculis primitias tuarum praefationum, quas hospes meus praeterita dominica elaboravit. Speramus autem tibi placituras. Valde vero voluissem additam fuisse *Vulcanii* praefationem vel titulum: potuissem inde quid sequi certius, quod ad caeteros libellos Nilo adjectos attinet, de quibus nil tibi monitum video. Praeponemus autem Nilo & adjectis istis peculiari pagella post praefationes tuas titulum, qui indicet Nili duos libellos, & e *Vulcanii* interpretatione eos esse: tum adjunctam διάλεξιν vel διαλέξεως ἀρχήν Graeci cujusdam & Latini: tu excerpta loca similia e Nilo: tum libellum de igne purgatorio: omnia (ni fallor) ex ejusdem *Vulcanii* interpretatione: sic enim adponam, modo ne falso. nam editionem eam in primis pagellis non vidi. Exinde sequitur Barlaam quoque novo titulo, qui indicabit *Luydum* interpretem esse. Tum notae tuae in utrumque: amplissimi vero Domini *Lingelshemius* & *Bongarsius* volunt, ut inseramus contextui, quae a *Servino*: & monuit me Dn. *Lingelshemius*, in notis tuis interpretationem eorum fragmentorum inventurum. Sed nihil tale ibi: nec inseram itaque: sed qui velit cognoscere, is sane tuas notas non gravate adire poterit. In praefatione tua ad lectorem ibi: *Et cum nos quoque in codice Palatinae bibliothecae, ejusdem Nicolai Methonensis disputationes aliquot adversus Latinos, item dissertationem Basilii Thessalonicensis Metropolitani, hoc eodem usi argumento &c.* mihi omnino verbum deesse visum fuit; & ausus sum addere; *Metropolitani invenerimus, &c.* Et in prima praef. *Nam ut caeteras tuas virtutes nonnunquam, quae maximae sunt.* jussi opas edere *non tantum, quae.* Sed o me miserum criticum: fere tua certa corruptela affecissem. In ultimo enim specimine, quod jam exhibetur, cogito legendum *tangam*: & tu jam editum habes. Si non recte, condonabis tamen nostrae solicitudini, & indicabis, quid tu volueris, id referam inter Errata ad calcem libelli. Ut & hoc quod ibi *Stilus hujus, quem edimus plenus, aequabilis, illius alteri, multiplex* &c. fecerim *alterius*, quum te mihi non persuadebam voluisse ἀρχαΐζειν. Sed currente calamo emansisse συλλάβιον. Ut & in notis tuis: *Haec quidem hactenus. Quae data fuisse omissa, vel caeco appareat* - non dubito addere: *Quae data opera fuisse* &c. Haec tamen omnia tibi indicanda duxi, ut si quid temere, in Erratis adhuc sit corrigendi locus. Nam in tuis ne apicis mutandi libertatem mihi sumo absque metu. De Barlaamo sperabam quid a *Gernando* vos impetraturos: sed spem abjeci post Domini *Lingelshemii* literas. Alias is, qui apud *Gernandum* degit, mihi certo affirmavit, *Luydum* quaedam *Sylburgio* misisse ad Barlaami vitam pertinentia, quae praefigerentur, si quando hic libellus ederetur. Si salvi & incolumes fuerimus, in ipsis nundinis adhuc istos libellos extrudemus. Speci-

cimen si cum amplissimo *Lingelshemio* communicaveris, quem officiose saluto; ut & *Gruterum* nostrum, scio te rem gratam facturum. Meas notas in Pollucem, bonam partem tuas, hac hieme se editurum Marnius promisit: nisi mole audita deterritum iri sperare debeam. Et quando tuus *Stephanus* emittetur? O te durum! vel sola ejus mentione in notis tuis torquere nos iterum voluisti. Sed ne haec epistola sine ζητηματίῳ finiat, quaeso doce me emendare, vel intelligere ista in scholiaste Aristoph. ad Ἀχαρνεῖς, paullo a fine longius: ἀγοράζειν, ἐν ἀγορᾷ διατρίβειν, Ἀττικῶς, ὅθεν καὶ Κορίννα ἐστὶ τοῦ Πινδάρου Ἀττικιστί. ἐπεὶ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν παρθενίων ἐχρήσατο τῇ λέξει. Pindarum παρθένια scripsisse e Suida mihi notum. Sed Corinna quid hîc agat, id non novi. Et quid τὸ Λύδιον πάθημα apud Pollucem lib. 1. cap. 10. mea memoria mihi non indicare vult, quum tamen tale quid videor certe olim in historia legisse. Vale, mi amicissime, & impudentis amici mores noris, nec oderis, & salve quoque. raptim e typographio Wecheliano. a. d. 10. Kal Sept. CIϽ IϽCVIII.

EPISTOLA CCLXIII.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmasio suo S. P. D.

Heidelbergam.

LAnguidum te fuisse, quum proximas scriberes, illae quidem mihi indices: quamvis ex illarum filo eleganti, & sibi simili, ut alias, id nunquam conjecissem. Sed respicies tamen te, immo nos, & cui te debes, publicum inquam bonum, & vel ejus caussa ita studia tractes; ut diu tractare queas. Scimus enim quam in illa re sis tibi inclemens, & quam valetudinem contemnas, ô ferree. Quaeso vero in ea re resipisce, nec te prode nobis. Mihi sane οὐδετέρως, quamvis id Stagirites neget recte dictum, ἔχοντι tuae redditae sunt, immo per totam Hebdomadam hanc porro non tam valui, quam male habui. Credo aëris τὸ ταραχῶδες in causa esse, & quum eo sereniore me rursus firmiorem fore. Libellos vestros tandem in ipsis nundinis extrudemus: ubi valde conflictor cum operis imperitissimis, quod ad Graecas literas componendas attinet: adeo ut non raro & inter nos sit διάστασις, ubi ego tamen, non secus ac papa, primatum obtineo. Sed τὸ πάπαν οὐκ ἀεὶ ὀρθοποδῆσαι ostendit Nilus, & nos quaedam vitia proculdubio oculis male lippis pervidebimus. Cumulant enim plane σφαλμάτων σωρακόν. Raptim videbo ad relegendum ut temporis aliquid suffurari queam, & si quid adhuc erratorum videro, nec aberunt credo, sub exordio libelli ponam, cum tribus vel quatuor meis conjecturis leviculis, quae interim dum corrigo in mentem venere, πάντα ὑπὸ μίαν μύκωνον. Tua quod adeo extenues, apud me opus non erat, minime nempe credulo, & qui se ipsum non nihil plane judicare posse putat, nec in tuis nisi eximia multa advertit. De Floro oppido quoque gaudeo. Sed cum vere & aestate debebas: tu mirus in ipsa hieme θαυμασίως nobis profers flores. Alias in tuis me ita gessisse videbis, ut

 nul-

nullam causam expostulandi habeas. Sex vel septem variantes lectiones a *Servino* additas, quae non fuisse videbantur, tuis inserui, sed verbis spero tuis. illius loci corruptelam utinam in tempore advertissemus, quo ei mederi licuisset. Ecce enim in libello περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς ab operis Lugdunensibus in Graeco male tota linea omissa est: nempe ubi narrat quomodo J. Chrysostomo adparuerit B. Paulus: τὸν ἐν τέλει τινὰ δυστυχίᾳ χρησάμενον, καὶ ὀργῆς πειρώμενον βασιλικῆς, τὸν δὲ Πρόκλον ὑπανοίξαντα τὴν τοῦ δωματίου θύραν τοῦ διδασκάλου &c. Ecce hic omissus integer versus, ad sensum necessarius, sine dubio ab operis, quae sat negligentes alias fuere. nec ἔλλειμμα notatum est. Interpres sane integre vertit: *Quidam e primoribus urbis rebus suis male affectis, quique regiam indignationem incurrerat, noctu ad magnum hunc Johannem venit, precaturus ut sibi regem placaret. Proclus autem, quum recluso domunculae ostio.* &c. Francofurtum mihi vix ire licebit: mallet enim *Marnius* operas pergere per totas nundinas. Erit tamen eo excurrendum vel per dieculam negotiorum privatorum caussa. Clarissimum *Gruterum* officiose saluto, qui sine dubio aderit & forte aliquando ad nos huc excurret. Vale atque salve, mi Salmasi, & tuum Jungermannum, ut facis, ama. Deum omnipotentem oro, ut te diu nobis servet. raptim a. d. 6. Id. Sept. MDCVIII. Hanoviae.

EPISTOLA CCLXIV.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmasio S.

Heidelbergam.

QUo longius in Polluce progredior, eo me certius puto deprehendere caussam, quod hactenus nemo exortus fuerit, qui serio illi operam navare ausus sit, eque sua recensione in publicum emittere voluerit, operis nimirum varietatem, quam multis modis difficilem reddit vocabulorum multorum varietas & ignorantia, plurimorum vero corruptio & depravatio. Quae omnia experior desiderare ingenium Salmasianum, id est felix, & expromptae memoriae: idque quum meo, in quo nihil praeter vulgare, tam prompte, tua comitate adminiculetur, non possum non gaudere satis: qui tantum amicum inveni, cujus opera mihi benigna ubique licet in obscurissimis locis, & ubi antea alta & mera nox. Utar porro, mi amicissime Dn. ita enim te velle, quod tuum τὸ ὑπέραγαν φιλάνθρωπον, incoram mihi adfirmabas. Et quid quaeso vocabuli est illud περισφὶς in fine lib. 2. ubi περισήκοι τῷ δέρματι recensentur: ὑποδερὶς, περιδερὶς, περισφὶς, περιδέραιον, &c. reliqua sane in MS. Pal. habentur ibi; sed illud, de quo quaero, non adparet. Quid quaeso vocabuli lib. 3. cap. 20. περὶ ποταμῶν statim initio, γωματίαι, quod etiam in MS. deest? ineptiebam forte, γομάτιαι, a γέμα, γέγομα, quasi tumentes: sed te audiam. Et libet paullo altius repetere librum III. Pollucis: Ibi c. 2. τμ. περὶ τέκνων fine, locus videtur tua consideratione dignus: ἢ (μηκέτι τίκτουσαι)

ἢ

ϗ ἀνειλήθειαν φίλον τοῖς ποιηταῖς καλεῖν. MS. η. κ. ἀνειλείθυιαν οἱ ποιηταὶ καλοῦσι. *H. Stephano* videtur verisimilius ἂν εἰλείθυιαν, ut apud Hesychium: alias enim fore συνθέτον, ἀνειλείθυιος. An itaque Pollucem erraſſe dicamus? non puto. Sic enim & Suidas una voce, & Etymologus in εἰλείθυιαι. Turbat me inſuper & Hesych. apud quem ita: Ἀν' εἰλείθυιαν, ἀνὰ τόκον. Εὐριπίδης Ἴωνι. Ego nil tale in hodierna Jone invenio. Nam illi verſiculi in media fere, ubi chorus, σὲ τὰν ὠδίνων λοχίαν Εἰλείθυιάν τε ἐμὰν Ἀθάναν ἱκετεύω &c. nihil ad rem credo. lib. III. tm. 2. initio: ϗ προμνήστριαι (MS. προμνήστειαι) μὲν &c. Σικελιῶται δ' αὐτὰς καλοῦσι προμηθυτρίας. MS. Pal. προμυθικτρίας. *H. Stephanus* mavult προμηθητρίας. Quid tibi videtur? lib. IV. pluſculum a fine: ϗ ξενίζειν, ὃ οἱ μὲν παλαιοὶ τὸ ἑστιᾶν λέγουσι. MS. longe aliter. πολλοὶ enim pro παλαιοὶ habet. lib. VIII. tm. I. ἀλλὰ ἡ δουλεία, κατὰ Θουκυδίδην. τὸ ἔργον αὐτῶν, δουλεία, δοῦλον, &c. Suſpicor de mendo. quorſum enim repetitur δουλεία, an tum pro opere & actu ſervorum, ἔργῳ ut Pollux ait, capiendum? prius ſane περὶ πλήθους δούλων dici, locus Thucydidis ſatis oſtendit, qui eſt l. ϛ. ξυγγρ. in ξυμμαχίᾳ Athen. & Laced. ἢν δὲ ἡ δουλεία ἐπανίστηται, ἐπικουρεῖν Αθηναίους Λακεδ. ubi & ejus Schol. Cap. XIII. ubi τὸ γὰρ σκελύθριον, ὑπομόχθηρον. MS. σελύθριον τὸ γὰρ σκελυθρ. ὑπ. quibus quid faciam, neſcio. Cap. XIV. ὑπὸ δὲ Κρατίνῳ, βάδισμα MS. nova voce Κρατῖνος δὲ βαδισματίας, quod an de equo gradiente, vel gradario accipiendum? qui ſolutim badiſſat, ut Plautus jocatur. Eodem cap. XIV. ubi: ϗ οἱ τοῖς ἀναβαίνουσι βοηθοῦντες, ἀναφέρουσιν αὐτοὺς ὀρθαῖν ταῖν χεροῖν. MS. longe aliter: ἀναβαίνουσιν αὐτοὺς ὀρθαῖν ταῖν χεροῖν, ἢ σημαῖν ταῖν χεροῖν. Illud ἀναβαίνουσιν videtur mihi errore librarii oculos in praecedentem voculam intendentis contigiſſe, ut & τὸ repetitum ταῖν χεροῖν. Ex σημαῖν ni fallor facile fiat σιμαῖν. Et *Stratores* puto exprimi. Audiam tamen tuam ſententiam: in quam quaeſo & hoc conjice, cur vocabulo ἀναβολέων Pollux abſtineat? an nullum apud Graecos vocabulum, ſicut *Molineus* veſter nuper adfirmavit, quod exprimeret eum, qui herum equo deponat. Addam unam vel alteram corruptelam inſigniorem, tuo feliciſſ. ingenio profligandam:

Lib. x. c. penult. ϗ πολλὰ ἐκείνῳ τρυπήματα ἐναπείληπται, μίλιγδος καλεῖται. ὅθεν ϗ Σοφοκλῆς ἐν αἰχμαλώτισιν, Ἀσπὶς μίλιγδος, ὡς πύκνωμά τι ἐπιπόρπαμα δὲ, κιθαρῳδοῦ σκεῦος, ὡς Πλάτων, Δότω τὶς ἔνδοθεν ϗ ἐπιπόρπαμα. Sic vulgo. jam notabo MS. lectionem. ἐναπολείπεται, μήλιγδος. αἰχμαλώτισι, Ἀσπὶς μὲν ἡμίλιγδος, ὡς πυκνὸν πατεῖ. σκεύη, ὡς Πλάτων ἐν ταῖς ἀφ' Ἱερῶν, Δότω τὴν κιθάραν τὶς ἔνδοθεν ϗ τοὐπιπόρματα. Sed emendatum videtur, τἀπιπόρματα. Ejuſdem capitis finem tibi totum ex MS. praeſento, ipſe, ſi vacat conferre cum vulgato potes: θαυμάζω τὸν τὴν δαπθάκνην (ſic ſunt priora deleta alterius manu in MS.) πότερ' ὀστρακίνην ἢ βίβλον ἔχων τὴν δήποτε Ἡρόδοτος δ. κ. κ. ε. ϗ ὁ Ἀναξίλας βότρυς (in margine βοτρυδίωνι) ſic eſt reſutum, διωνίου κἄνγε μήπου τι γένηται κεράμινον. En monſtra, quae te Herculem laceſſunt. Mihi nihil hic virium. Quam praeclara vero nos docuiſti de ternis remigum βόλοις, & δὲ ἑταιριδίοις Corinthiacis deque loco Callimachi: pro quibus gratias tibi meo loco aget aliquando poſteritas. In tantum, ſi vacat, & caetera ad nos

 mit-

mittere ne dedigneris, quae Pollucem percurrens, adnotasti. Non sic laetetur pertrepidum cor, si quis vel τ̃ γυγάδα χρυσὸν ϗ ἄργυρον nobis dona ferat. Alias mihi in recenti memoria, quae dum Francofurti tam charo & amico ore incoram frui dabatur (ὦ φίλε, σε ἀπ' Αἰγίλῳ ἰσχάδα τραγεῖν Ἀδεῖαν ὀμοσαίμην) auribus his hausi, de ἡμιάμβοις, pro μηνιάμβοις l. 4. reponendis (quo pacto credo & *Casaubonus* suspicatur) & de θαρgίοις ξύλοις, quae prorsus ita scribenda erant praecedit enim statim eodem loci de θαιροῖς δεξιῷ ϗ ἀριστερῷ. οἷς τοιαῦτα ξύλα ὑποπεπηγέναι ait. *Marnius* noster ad me misit Herodotum ex ultima (anni 1592) editione *H. Stephani*: vultque illum hac hieme excudi. Ego ut aliquid adferrem; tempus Polluci adhuc tribuendum si sineret, prorsus tamen nec pransus nec paratus ad hanc rem essem. Bonum factum erit, si ad exemplar illius καλλίςȣ τ̃ τοπογράφων Στεφάνȣ fideliter auctor ille edatur & correcte. Si tu tamen quid nosti, quo dare aliquid solemni typographorum desiderio possemus auctius, vel additamenti vice, consilio & ope nos juvabis: idque ut facias rogo. Non dubito hinc inde ejus auctoris locos a Scholiastis laudari: sed cui ea collecta, non scio. Vale atque salve, mi amicissime Domine, & longas ac insubidas litteras boni consule. Scripsi Hanoviae A. D. VI. Kal. Octobr. CIↃ IↃ CVIII.

EPISTOLA CCLXV.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmasio suo S. P. D.

Heidelbergam.

IGnosce, mi amicissime Salmasi. muto institutum tuis forte ingratiis: heri scribebam ad *Gruterum* nostrum, & inter alia in sequentem hebdomadam me tibi iterum molestum fore minabar. Jam προήμερος venio audaciter nimis, qui si sustinerem meas diutius, scilicet ὑπερημερίας fortasse γράφεσθαι ἔμελλον. Sed ea libido peccandi fuit, quam si non intendere velis, noli ipse tam promptus esse in respondendo. quid dico? ah sis potius porro mihi tale unicum μαντεῖον. & amiculi mores noveris, non oderis: quamvis nimis tamen impariter inter nos comparatum est. mihi in quaerendo labor parvus, tibi vero in respondendo nonnullus, quem tamen praeclarum ingenium, quod summus ille ἐάων δωτὴρ tibi largitus est, facile profligat. Sed ad tuas aliquid prius, χωματίας, ut verum fatear, mihi etiam in mentem fuit, sed vix tam fuit atque excidit: quod ejus voculae considerationem non persequerer, vel quid conjecissem intelligerem. nunc ex tuis scio sensum nominis, quod me scire ipse prius nesciebam. Locum illum, ibi δȣλεία inculcatur, bene expedis. Sed sequitur tamen eodem tmemate statim. καὶ ἔργον δȣλικὸν καὶ δȣλοπρέπεια. &c. hac ratione vero erit repetitum illud δȣλικόν. sicut antea δȣλεία. sane perturbatus est locus. audi tamen, mi amicissime, quid mihi denuo jam incidit, quod non probo, nisi tu adprobas. locus sic legendus: ἀλλὰ ἡ δȣλεια κατὰ Θȣκυδίδην. τὸ ἔργον

αὐ-

αὐτῶν, δούλεον, δοῦλον, δουλικώτερον. &c. de δούλειον vix dubito. δοῦλον non invenio sic: nisi δοῦλα σώματα, quod bis statim ponit Pollux tm. 2. hoc cap. VIII. quamvis in extremo l. 2. sit δουλοσώματα, forte mendose, quum statim sequatur, σώματα οἰκεῖα. Platonis locum vero a te explicatum adgnosco, uti tam eleganti ingenio dignum. de ἀναβολεῦς video verum esse & inquirendum etiam hic in hujusmodi φιλολογήμασιν illud Cassianum, *cui bono*. Aristophanem vero diligenter lectum oportere ei, qui Pollucem feliciter aliquammultis locis restituere velit, ex tuis, uti περὶ κολλύβου, facile video. En ut & ego interdum, tamquam ut patriae meae idiotissimo utar, & gallina caecutiens quamvis interdum etiam reperiat granulum, non plane sum infelix. Libro enim IV. Cap. 2. ubi Ἀριστοφάνης δὲ παίζει ἐν Θεσμοφοριαζούσαις, λέγων ἡ γραμμάτους, voculam ultimam plane corruptam advertens, in manus statim illam fabulam sumo, & prius quam dimidiam parvo intellectu & raptim percurrissem, perveni ad cubile illius dictionis, & menda remota, legendum adfirmavi, ἡ γραμματεῦς. hoc est quod joco foeminae hoc vocabuli tribuere ait comicum. Versus est ille, si recte odoratus fui: τὰ δ' ἄλλα μετὰ τῆς γραμματέως συγγράψομαι. Sed ad te, mi Salmasi eximie, revertor, qui si me ex uno expediam, infinita contra sunt, in quibus haeream: e quorum numero sunt & ista, quae tuam curam deposcunt a me relicta. L. III. Cap. 15. fere extremo: Πλάτων δὲ τῆς ἀγοράσεως εἴρηκεν, ὡς τῆς ἀγοράσεως Τηλεκλείδης. repetitio hujus vocis prodit mendum. an ἀγορασίας altero utro loco legendum? vel si aliud mendum suboles, doce me. In eodem cap. pro ῥῦπος legendum ῥῶποι, unde ῥωπικόν. Dabo tibi alios ejusmodi errorum modos: nec enim credo in junctis lineis Pollucem tam negligenter voces repetiisse. Eodem libr. cap. 28. ἐπὶ δὲ ἐπαίνου, θάρσος, εὐψυχία, εὐτολμία, ἄδεια. τὸ γὰρ εὐτολμια, πάνυ εὐτελές. atque antea εὔτολμος, & postea εὐτόλμως, non sunt nostri εὐτελῆ. an itaque primum τολμια delendum? Aliud dico. eodem cap. φιλοσώματος, ἄψυχος, καταδειλής. ὁ γὰρ ἄψυχος, σφόδρα κωμικόν. non me expedio, ni prius tollam. incidit tamen pro priori reponi posse forte ἄθυμος haec in MS. desunt singula, quum tantum MS. habeat ibi parvam epitomen. Ejusdem l. c. ult. tm. 3. fine: τὸ μέντοι προδραμεῖν ἐάσαντα ἐπιδιώκειν, ὅπερ ἐν τῇ σφοδρομαχίαις γίγνεται, προδοσία ἐλέγετο. sic & MS. Legistine aliquid in Tacticis de hac προδοσία; ego nil invenio. Eodem cap. ult. tom. ult. σεσωμασκηκὼς, ἀδικομαχεῖν, ἀσκητὴς &c. illud ἀδικομαχεῖν MS. etiam habet, ego non capio. Lib. IV. cap. I. extremis verbis: καὶ στῆναι, καὶ ἰᾶναι, καὶ ἰᾶσθαι. agit de verbis ἀστατικῇ & ἰατρικῇ, prius emendo ἱστάναι, ut infra c. 24. alterum ἰᾶναι, ab ἰαίνω est, nec huc pertinet, nisi ejiciam. Sequitur enim ἰᾶσθαι, infra quidem & penult. est, ἰᾶσθαι, ἰάσασθαι. Eodem l. c. 3. καὶ τὰ πράγματα, δεινότης &c. ἀφθονια, ἐπιμέλεια, &c. εὐφωνία, ἀφθονία, βραχυλογία &c. hic iterum talis error? quales ante adnotavi. Eodem cap. δι' ὧν ἐστι πόρους ἐξευρεῖν. &c. si antecedentia & sequentia considero, videtur mihi illud δι' ὧν mendosum. ita sane vox etiam praecedens in mendo cubat. quae omnino delenda sunt & leg. πράγματα δι' ὧν ἐστι &c. Ibidem paullo post, διασαφῆξαι, δεδίξασθαι, διδάξασθαι. Est phraseologia.

gia cum πολεμίυς. ad quos quomodo quaeſo ultimum pertineat. Ibidem ſtatim: συναγωνισαϛ, συνεξετασθῆναι, συναγωνίσαϛ, συναγωνίσαι. Solemne vitium, credo, huic libro tertio & quarto, toties ſuccurrit: nec illud συναγωνίσαι valde quoque placet. Caeterum vix credas quam gaviſus fuerim, quod ex *Gruteri* noſtri literis intellexerim, illum tibi auctorem fore, quo Herodotum ad MS. compares, & cum Excerptis in veſtra bibliotheca. Ego inſuper te ut id facias etiam atque etiam reip. literariae cauſa rogo. Edimus autem eum, ut dixi, diligentiſſime ad ultimum exemplum *Stephani.* Certe ſi tu aliquid addes, facile feremus tantopere promiſſas Stephanianas adnotationes, cujus verba meram nobis ſalivam movere, nec res certe ſequuta eſt. Pluribus te haudquaquam teneo, mi amiciſſime Domine, rogo tantum ut nobis ignoſcas. Vale atque ſalve, noſtrum, immo literarum decus. Scripſi raptim Hanoviae e typographio Wecheliano. a. d. 8. Id. Octob. cIↃIↃcVIII.

Dum haſce volo obſignare, e Franconia, quo denuo recurrerant, remittuntur huc ad me a Pollucis editore *W. Sebero* MSS. Palatini: quod quaeſo *Grutero* noſtro, quem officioſe ſaluto, indicare haud graveris, quo ille indicet, cui tuto commendem reportandas.

EPISTOLA CCLXVI.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmaſio Amiciſſimo ſuo S. P. D.

Heidelbergam.

QUicquid dicas, mi amiciſſime, ego quando litteras tuas accipio, ἁμάξας πολλῶν ἀγαθῶν μεστάς me accipere mihi videor. Aliter mihi non perſuaſeris, ne ſumas operam modo. Nec tamen ita eadem fere hebdomoda, qua tuas accepiſſem, remiſiſſem meas, uſque & uſque adeo nugis meis obtundens: niſi omnino ad *Gruterum* noſtrum ſcribendum fuiſſet: quibus ad te adjungere placuit. Tu ignoſce, & quando tibi commodiſſime vacat, reſcribe. Gaudeo te adprobare meam περὶ κλονᾶ emendationem: novi enim quam raro ſcopum tangam, immo ejus inſcitiae ſum, ut me tetigiſſe neſciam, ni peritus jaculator accedat, qui id confirmet. Philoſtrati locus eſt reconditus. Ego illo auctore careo. quem vero innuis, *Morellum* eſſe credo: & tecum ſentio, ſi Libanianam editionem conſidero & Statianas Notas. Infinitam lectionem ſane ei nunquam derogabo. De Etymologo facile tibi accedo, qui antea quoque fui ejus ſententiae: licet ille cum Negallo ſuo ſibi omnino credi volebat. De *Sylburgii* in Etymologum opera miror. Sed credo illi accidiſſe, quod & mihi ſolet (parvis componere magna licebit) ex libidine typographorum librorum editiones nundinis circumſcribuntur, & noſtra opera una ſimul, quaſi tota menſura, ultra quam nihil diligentiae accedere debeat: licet ἡμιτέλεστα, immo vix adhuc talia, hoc pacto extrudantur ſaepius. Ita feſtinandum, praecipitandum eſt. ἢ τὸ κώδωνα ἀκάλανθις. ſed ad noſtra. Pollux x. cap. 8. σάναξ alibi

bi non legi: adnotavi tantum MS. varietatem modo σάμαξ, modo σάναξ. σάμαξ mihi alias placet magis. Hesychius me valde firmat, cujus verba tibi nota non adscribo. Ait etiam quosdam a σάττεσθαι deducere: in qua certe sententia & ego fui, antequam legerem. Ab eo verbo certe & κάλαμος ὁ σάκτης vel σάκτας, cujus ῥὶψ nominatur a polluce σάμαξ. ἐν σάμακι itaque dormiebant milites, in expeditione credo, quasi ἐν καλάμῳ σεσαμένῳ ὡς ἐν σιβαδίοις, uti & Hesychius innuit, qui & aliam ὕλην quoque narrat. Sic mihi videtur; quod rectum putabo, si tu accesseris. De *Chalcedonia Demoneso* lib. v. cap. 5. tibi facile assentior: sed Καρχηδονίων expresse habet Aristoteles, uti ipse vidi, περὶ θαυμασ. ἀκουσ. De *Teumestria* vulpe ibidem locum quoque inveni in nuper recepto libello Metamorph. Ant. Liberalis. Et patet mihi ista omnia Pollucem deprompsisse ex Nicandri ἑτεροιουμένοις. De *Psyllicis* & *Menelaidibus*, intricata res. Versus vero illos quod emendasti, gratiam habeo, Jam enim ideo ad te issem. Non intelligebam sane λδωκοσεάτον τύμβον. *H. Stephanus* nihil ausus erat, nisi prima ita emendare, ἢ σεῦ καὶ &c: In ἄνισας magis haesi, ubi *H. Stephanus* πολυῤῥίζον emendabat, praeterea nihil. Illud ὠκύταλον quidem & mihi incidit. Sed liceat jam quaedam majoris pretii addere, & ubi aetatem haeream, nisi tu juves. lib. IV. cap. 7. tm. 2. Πλάτων δὲ ὁ κωμικὸς, καὶ συβωτικόν. ὅτι δ' ἂν ἡ συβώτεια μ. η. δ' ἀγαθὴ γένοιτό μοι. ἔχει δὲ μόνον δακτύλους αὐλητικούς. MS. hîc λείπει. Tu redigas & illustrabis mihi, mihi mera caligo in talibus. Nosti de ἰαμβύκη initio cap. 9. Est locus Isidori 3. Etymolog. 1. *Psalteria, lyrae, barbita, Phaenices, & pectides, & quae dicuntur indicae, & feriuntur a duobus simul*, putabam forte & hic legendum: *& quae dicuntur jambycae* &c. Delrio enim nimis abire puto, qui *scindapsi* emendat. Eodem lib. c. 10. tm. 1. quaero qui sint σύριγγες ἀπότεροι, uti & MS: habet. tom. 2. vulgo Θερικιὸν δὲ, τὸ Ἀργολικὸν, ὃ ταῖς ἀνθεσμοφόροις ἐν ἦρος, ἐπηύλουν. MS. ἱεράκιον δὲ τ. α.ο.τ. ἀνθεσφόροις ἐν ἥρας ἐπ. Bene ἱεράκιον. De Hierace enim paullo post noster. Et ἀνθεσφόροις etiam puto rectius. Αἱ ἀνθεσφόροι credo ἀπὸ τῶν ἀνθεσφορίων, quae Proserpinae festa novi e nostro. supra l. 1. c. 1. de ἥρας nescio quid dicam. vulgatum ἦρος capio. scilicet ὥρα ἦρος. De Serrite Pollucem adiri jubent hic Casaubonus & Bulengerus ego ne gry invenio, sed apud Athenaeum. Ibidem statim postquam de Anthesphoriis: οἱ δὲ Εὐίου, κύκλιοι. MS. monstrose: οἱ δὲ συίου κύκνοι. Eodem l. c. 11. καὶ Μένανδρος δέ τινας καλεῖ ἀρισοσαλπιγκτὰς, λῃστὰς σαλπιγκτὰς, quinam illi λῃσταὶ σαλπιγκταί. Mihi erat in mente ineptum quid, λώσους, sed me hercule adscripsisse paenitet pudetque. Sed profecto jam tibi locum proponam, quam si restitueris, eris mihi magnus Apollo: καὶ τὸ μὲν ἐπιστάδην τὸν σαλπιγκτὴν παραφέρειν, εἰς πεντήκοντα στάδια τῇ σάλπιγγι διϊκνούμενον, ὥσπερ ἡμόλοκρον ἐπὶ τοῦ Φιλοπάτορος αὐλήσαντα δύο σάλπιξιν ἰσαῖος ἕωλον. Quid enim ἐπιστάδην. An forte aliquis Epistades tubicen dictus? quis dein ille Hemolocrus? & quid illa sine sensu ἰσαῖος ἕωλον. MS. hîc deficit. C. 12. εἰς δὲ φιλοτιμίαν τῶν ἐπ' αὐτῷ προσελθόντων, οἵτε καλούμενοι πόδες ἐνεθέτηθησαν, ἔλεγχον ἔχοντες εἰς μῆκος πνεύματος, καὶ πολλῶν τῶν περὶ τοὺς νεὼς ᾠκοδομημένων ἔκδοσιν, σαφηνείας τινὸς δεομένην. Locus hic vel non sanus, vel non clarus, mihi quidem: nil poteram praeter ἐνομοθέ-

τη-

τηθηζαν faciens ex ἐνεθέτηθηζαν. Mendoſum eſſe pronuntiavit & *H. Mercurialis*, emendare tamen non auſus eſt· De verſiculis mox, quae Archiam Hyblaeum ſpectant, nolo tibi narrare mea commenta. Emendabam tamen quos mendoſos putabam. ὅς τρὶς ἐκάρυξε τὸν ὀλυμπίασ' αὐτὸς ἀγῶνα ἔθ' ὑπὸσαλπ. quaenam illa ἀναδεῖσμαζω mihi obſcurum: niſi quod in Heſychio legam exponi, ἡνίας περὶ τραχήλοις. Unde putabam innui eum non in curuli certamine victorem, qui lora non tenuerit. Sed nae tacuiſſe ſatius erat, quam de quibus mihi non liquet, narrare tamen tibi mea ſomnia. Plura jam non addo, quam ut valeas, atque ſalveas ex animi tui ſententia, id tuum Jungermanum ex animo precari, qui ſcribebat haec A. D. IV. Kal. Dec. e Wecheliano typographio. CIↃIↃCVIII.

EPISTOLA CCLXVII.

CLAUDIUS SALMASIUS

Gothofredo Jungermanno S.

Hannoviam.

LEgi nuper tuas, mi Jungermanne, quas mihi communicavit *Gruterus* noſter. Illae mentionem mei ferebant, ex quibus me nondum tua memoria excidiſſe cognovi. Sed pene memoria viventum excidi, ita me morborum peſſimus per has quatuor ſeptimanas peſſime habuit. Quam pene furvae regna Proſerpinae &c. Nunc neque melius habeo, neque melius ſpero. Deus tamen aderit, & ſalvum me praeſtabit. Hodie venae ſectionem, nunquam antea expertus, omnibus rebus quaſi deſperatis, paſſus ſum. Tuum caſum non diu ſanus cognovi, & dolui: ut ſcias quantum de viribus cum animi tum corporis diminutum ſit, has inſpice: multa quidem mira & magna minatus in hanc hyemem eram; ſed Deus ille me plane μεγὰ φρονοῦντα ἐταπείνωσεν. Nunc itaque agnoſco quam multa homines ſibi fingant, quae numquam futura ſint. Vale, mi Jungermanni, tuumque Salmaſium, ut antea ſolebas, nunc etiam ama. Kal. Decembr. CIↃIↃCVIII.

EPISTOLA CCLXVIII.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmaſio ſuo, utinam jam ſano & ſalvo, S. P. D.

Heidelbergam.

AMice care atque honorande. Doleo ob morbum tuum, qui profecto me non mediocri triſtitia affecit, quum primum de eo cognoſcerem e tuis, & mei *Lingelshemii* literis. Deus te quamprimum priſtinae ſanitati reſtituat, & bonis literis atque amicis caris diu diuque conſervet. Eam ob rem vota facio, quorum ut fiam quamprimum damnas, avide ex tuis literis cognoſcere cupio. Inſomnia vero pari uſi ſumus, mi amiciſſime, uterque. Mirabilis

Deus

Deus in operibus suis, cujus nomen sit benedictum in saeculum saeculi. Ego te tamen vici isto pervigilio injucundo. Ultra quatuordecim dies somnum oculis non vidi in mea febri, dumque supinus (quasi trabali enim clavo lecto dorsum meum ob pedis cruciatum immobile figebatur) ita eodem loco jacerem, nec in alteram saltem, nedum utramque aurem possem quiescere. Si oculos clauderem paullisper insolens terror, unde statim pedem meum σπᾶσθαι contingebat, quod & tussis vigilanti quoque malum oggerebat assidue. Vel legi itaque vel legentem audire fui solitus. Et misericors Deus ita affecto ne ullum tamen delirium vel capitis dolorem sivit accidere. Sed ego tibi sum molestus, amice doctissime, dum ita de me longum sermonem insero: pes tamen meus ad officium suum non redit, & desperant medici nostri, ut video, nisi in tempore me conferam ad thermas. Neglectim nimis chirurgus in ea re fuit. Deus clementia sua me respiciat. Animus alias erat, dum ita ἑδραῖος κάθημαι per totum diem, suscipere tandem in manus interpretationem Harpocrationis lexici, & ejus editionem adornare: in eamque rem confeci indicem omnium auctorum & scriptorum veterum, qui ab eo laudantur, ubi multa vidi corrupta, quae restitui non sit difficile: multa vero quoque de quibus prorsus despero, nisi a te tuique similibus (quos ubi quaeram?) auxilium feratur. Nolim tamen intempestive tibi movere jam taedia: quod tamen jam imprudens fecissem, nisi meus morbus & diuturnus ab eo languor hactenus vetassent. Alias ambae officinae *Marnii* nostri occupantur & occupatae erunt hac hieme in Medicis potissimum, & Theologicis. Pudet me vero tam leviter tecum fuisse nundinis proximis: sed certe subrepens jam tum febris, & tussis φθισικόν τι subsonans, me ad omnia reddebant tardum & defessum. Tu operam dato, mi amice, ut quamprimum te audiam convaluisse. Musis nostris haec evangelia erunt, & mihi laetior nuncius veniet nemo. Faxit id Deus, cui te & tuam valetudinem commendo ex animo. raptim e typographio Wecheliano. Hannoviae a. d. v. Id. Dec. 1608.

EPISTOLA CCLXIX.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmasio suo S. P. D.

Heidelbergam.

GAudeo magnopere, amicorum eruditissime, te a morbo tuo tandem liberatum esse atque convaluisse: & summum illum γυίων καὶ ψυχῶν παίονα precor, ut optimam tibi porro largiatur valetudinem, teque diu salvum & incolumem bonis literis nobisque conservet. Et hoc meum votum anno illo novo, in quo jam agimus, & ut feliciter tecum peragamus. Certe sollicitum me valde habuit tua invaletudo. idque omnibus meis literis tam ad Cl. *Gruterum* nostrum, quam ad *Lingelshemium* meum sum testatus. Intelligo enim quantum in te praesidium resp. literaria & totus Musarum chorus amitteret: prae-

ſertim jam ubi Muſageta ille unicus, pro dolor, *Scaliger* noſter *ὁ πάνυ* diem obierit. Vixit quidem ille ſibi ſatis, immo & gloriam eam ſenſit vivus, quae paucos ſectatur mortuos: at nos iſto ingrato & inſolenti ſaeculo nunquam non poſſumus tales viros ex animo deſiderare, ſi vel ad Pylios annos pervenirent. Quod quum longe ſupra vota noſtra ſit, neque fieri queat, quid aliud ſolatii nobis repoſitum putas, quam ſi tales bonae & optimae frugis floſculos effloreſcere videamus alios, a quibus ſimilem fructum nobis poſſumus promittere. Et id in te profecto ignorare non poſſumus, quandocunque ingenium tuum conſideramus, & quae adfecta vel parata habere nobis ipſe indicaſti, horum inquam quandocunque in mentem venit, venit autem ſaepius, nunquam non tacitum noſtrum pertentant gaudia pectus, & adprecamur tibi *στηθηδὸν* optimam & diuturnam *ὑγίειαν*. Nec enim ſpero, quamvis ad majora te tui vocent, tuque altiora ſtudia aggredi cupias, te non reſpecturum ſaepius ad Muſas noſtras, praeſertim illas Atticas. Sines inquam illas in partem curarum venire: nec enim tam leviter illas noſſe coepiſti, ut unquam earum obliviſci queas. Quid vero jam agis, o dulciſſime rerum & quid paras? Audivi enim laetus, te illo moleſto morbo tandem profligato, ad ſtudia rediiſſe. Ego quantum per meas operas licet, (quantulum vero iſtud?) Harpocrationi adornando ſum intentus: cui rei forte cum aeſtate, ſi noſter tum ab imprimendo ceſſabit, ut conjicere eſt, otium nactus fuero largius. At multa ſunt ibi, quae me ad te auxilii implorandi cauſſa recurrere cogent. Utinam ſaltem uno ſcripto codice juvarer: vel illum, quem ille *ὃς νῦν μακάρων ἀριθμεῖται* *Scaliger* noſter poſſedit, vulgatis & auctiorem & locupletiorem, poſſem nanciſci. Eo lexico abſoluto, ſi Deus porro vitam & otium conceſſerit, ad Stobaeum rectam manum admovere animus eſt. Nolim te jam quaeſtiunculis ſolitis exercere: hoc ſaltem addo, miram oppido mihi videri explicationem illam Chryſoſtomi ad Hebr. 11, 35. *ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν*, hoc verbi de capitis praeciſione interpretantis, & *ἀποτυμπανισμὸν* idem eſſe quod *ἀποκεφαλισμόν*. In eaque ſententia *σύμψηφον* habere audio Oecumenium. Mihi, ni tu rectius docebis, longe aliter videtur, accipioque cum aliis vel de diſtenſione tortoria, vel fuſtium ictibus, quo pacto apud Demoſthenem, ni fallor, adverti, ſemper. Sed ne diutius te teneam, quod ad meum ſtatum alias, is ad pedem *ἐξαρθρωθέντα* quod attinet, nondum is eſt, quem optavi: & incedere, ne titubanti quidem gradu, *ἄνευ στηρίγματος ἤγουν βακτηρίας*, nondum poſſim ne gradum. Cogito, medicorum noſtrorum ſuaſu, in ipſis nundinis ad thermas Wisbadianas, ſi annuente Deo medelam aliquam inde ſentire poſſem. Vale, mi amiciſſime Salmaſi, & ſalve etiam. Scripſi raptim a. d. XII. Kal. Mart. anno MDCIX. Hanoviae e typographio Wecheliano.

EPI-

EPISTOLA CCLXX.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmasio suo S. P. D.

Heidelbergam.

SPerabamus vero certe amicissime Salmasi, Florum tuum cum isto florenti vere proditurum. Fefellit nos spes illa, & desiderium nostrum frustratus es, nisi te tamen typographus, quod potius credam. Sed tamen, quid ita te juvat, amicissime mi, caussando nostros in longum ducere amores: De Stephano, inquam, Callimachaeis curio, Anthologia nova, Erotico Syntagmate. Utinam tu desideria nostra στηθιδὸν posses contemplari, non mei solius, de quo leve est, licet illud me hercle non leve, sed & aliorum, quo quiquam Graecas Musas ambit studiosius. sine tibi tandem cum Stephano persuadere, & noli typographis hîc adversari, ne diutius differas publica commoda; sine illos, inquam, addere vel *Wolfii* vel alius cujuscunque versionem etiam ineptam suo cum periculo; tuum certe nullum est, a quo saltem hoc impetrare cupimus, Graecum textum emendatum & Notas in eum tuas: orator accessi, sine exorator sim. Et hinc quid vetat iterum ad Pollucem nostrum redire, in quo non audeo dicere, te mihi adhuc debere, ita tibi immane quantum ego debeo, qui tam multis obscuris locis mihi lucere fecisti, tam multis intricatis extricasti: Interim mi D. a Clarissimo *Casaubono* nostro accepi litteras amicissimas, ubi etiam ad quaedam loca respondet, de quibus olim & ex te quaesiveram. Et nolim te laudare in os, auxilium a te mihi efflagitatum magis praesens. Lubet tamen tibi & quae ipse scripsit ὁ πάνυ *Casaubonus* indicare (lib. IV. cap. II. pro ἐπιστάδην, malim ἐπιτάδην, παρὰ τὸ ἐπιτείνειν τὴν φωνήν. Corrupta vox est ἡμολοκρὸν. apparet insignis tubicinis nomen desiderari: nescio an ita scripserit ὥσπερ εἰ Μολοκρὸν. Sed putem verius τὸ Λοκρὸς a praecendentibus separandum esse, ita ut proprium tubicinis nomen cubet in menda) Haec ille: tu ἐπιστάδην & Μολοκρὸν volebas. & in illis ἰσαίω ἕωλον, pro iis quid restituat ait sibi non occurrere. ibi tu felicissime ἴσως ἕωλον. Capite seq. versus duos ita se ait legere, ἐς τρὶς ἐκάρυξεν τὰ ὀλυμπία αὐτὸς ἀγῶνα, οὔθ' ὑποσαλπίζων, οὔτ' ἀναδέγματ' ἔχων. Tu vulgatum ἀναδείγματα nobis clare jam in litteris tuis exposuisti: Quaeso te, nunc porro operam dato, si vacat, sique commodum est: alias si poscam. Musas mihi merito habeam iratas. lib. VII. cap. 2. Ἰσαῖος δὲ καὶ Ὑπερίδης τὸν πράτην εἶπον ἐν τῇ κωμωδίᾳ. ὁ πωλῶν, πράτης εἴρηται. MS. noster insigniter: πλὴν Ἰσαῖος καὶ Ὑπερίδης, ὁ πράτης εἶπον. καὶ ἡ κωμωδία ὁ πώλης. ὥσπερ καὶ ὁ πρατίας. egregie πώλης, quod ex Aristophanis Ἱππεῦσι optime novi. Illud πρατίας vero ubi exstet, minime, non tamen minus probum id, quam βαδισματίας quod Cratino supra lib. III. onomast. quoque MS. conservavit, Eod. cap. inferius προπώλην δὲ Ἀριστοφάνης αὐτὸν εἶπε. MS. pro Ἀριστοφάνης, Ἀριστοτέλης habet. Illius tamen potius arbitror, licet locus

non mihi in promptu. Sub finem capitis: ἐν δὲ τοῖς Ἀττικοῖς ψηφίσμασιν, ἃ τοῖς ξένοις ἐπί τι μέγα ἐγράφετο, ἔστιν ὠρεῖν εἶναι αὐτῷ καὶ οἰκείαν ὤνησιν. an iſta verba, εἶναι αὐτῷ καὶ οἰκ: ὤν. ſunt ex Atticis ψηφίσμασι MS. hîc nos deſtituit, qui & ſequenti carmine Pherecratis caret. το παιδίον τὸ πολλαγόεργσιν, κ'ἀπὸ πολλῶν θ'ἡλίων, ubi extrema πολλῶν θ'ἡλίων non ſat capio. cap. 4. Alexidis verba ἐν ἀμφωτίδι quoque in MS. deſunt, ἐνεκόπτου τοὺς ἀλεκτρυόνας, τῶν δὲ κοπτόντων ὄνους. ea mihi non corrupta eſſe nemo perſuaſerit, niſi tu mihi explicaveris. Noſtrae opis ſane non eſt talibus medelam conari, nec abſque MS. quid tentem. Tentare non ſolemus facile, ne cum imperitia noſtra audaciam conjungamus, & rideamur merito: ſi excidit tamen umquam quid calidi, quod viros doctos & humanos nobis ignoturos ſperare lubet. cap. 5. καὶ ἀρτοτροφεῖν δὲ Ἀριστοφάνης λέγει. διαπλάσαι &c: egregie MS. καὶ ἀρτοστροφεῖν δὲ διαπλάσαι δὲ ὡς Ἀριστοφάνης. egregie inquam τὸ ἀρτοστροφεῖν, in quo aliqua ſignificatio toſti in veru & agitati panis, quales ὀβελίαι illi erant, ὀβελίσκοις ἐμπεπαρμένοι, unde ipſis etymon etiam dant, ἀρτοτροφεῖν ſane hîc ad ἀρτοποιΐαν nihil pertinet. Paullo inferius difficilis locus nec ab *H. Stephano* potuit reſtitui, nec MS. hîc quidquam juvat, illa omittens. Sophoclea verba inquam ἕως ὅτου κελαθώσης εἴνου. Putabam ſane κελαθιώσης ὄνου. Tu vero, qui rectiora habes, candidus imperti, nos cum gratia publice reddemus. Statim in verbis Ariſtophanis πιττῶ (ita eſt nimirum MS.) βεράττω &c. non tamen poſſum exputare, quid pice uſi fuerint in panificina. Haec jam ſufficiant, Amiciſſime Salmaſi, & per amicitiam in bonam partem interpretare hanc audaciam. Accepi alias quaedam *A Schotti* excerpta ex MS. ad eundem Pollucem & *Labbaei* veſtri codicem, mittente noſtro *Bongarſio*, in quo tamen nihil, niſi vix ſeptem primae pagellae (eſt autem editio Baſilienſis) cum MS. collatae, & rarae aliquae adnotatiunculae, neſcio an a *Labbaeo* vel alio adjectae interdum. Miſit idem *Bongarſius* & editionem Aldinam Harpocrationis e bibliotheca *Vulcobaei*. Vale, mi amiciſſime Salmaſi, & ſalve, quod tibi me dicturum ſperabam interea his nundinis, quum gratiſſimum tuum adventum fruſtra exſpectarem. Utinam tu & *Gruterus* noſter (quem plurimum ſaluto) aliquando ad nos excurreretis, dum ita adhuc feriamur. Vale iterum. a. d. XIV. Kal. Maj. CIↃ IↃ CIX.

EPISTOLA CCLXXI.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmaſio S. P. D.

Heidelbergam.

MI amiciſſime Salmaſi, quibus verbis tibi ſat magnas agam gratias, quod iterum tam multa & erudita me docere volueris, miſſis litteris jucundiſſimis, quae quo inſperatiores, eo gratiores. Nam, ita me Deus amet, prorſus male verebar, ne nimis te ſatietas mearum quaeſtiuncularum, quibus te numquam non tam impudenter adgredior, quaſi apud te certum διδασκαλεῖν conſti-

ſtitutum haberem, ad quod ἀδεῶς φοιτᾶν mihi quandocunque luberet, liceat, cepiſſet. Et mehercle ſi indignareris, & prorſus diuturno ſilentio, quae tua eſſet benignitas, ſaltem hanc impudentiam noſtram multares, non ideo mihi injuriam fieri, vel incomiter mecum agi, dicere poſſem, vel me dicturum quiſquam credat. ſed tu ultra inſignem eruditionem, quam in te unice admiror, tali praeſertim aetate, inſigniter quoque humanus atque comis es. Quid enim agis? Auctarium addis inſuper: quaſi non ſatis ſit ad ea quae propoſueram reſpondiſſe. Iterum tibi gratias ago, mi amiciſſime, & rogo ut me porro juvare velis: quod tamen cum commodo tuo fiat, quod ſine omni tua moleſtia. Aliis conditionibus abs te litteras non exſpecto: Nec addas in poſterum ullam excuſationem, ſi quando reſcribas tardius. Sed ſtatim hoc agere volo. utut Pollucem emendare difficile, tamen ſponſione velim contendere cuivis, ſi non poſt eruditum & amicum editorem adhuc gravidis mendis & praegnantibus, qui profecto alia paritura videbantur innumera, ſexcentis (parce enim dico) Pollucem liberavero, MS. Palatini opera, & Claudii mei Salmaſii opera, & ingenii mei interdum ſubclaudicantis opera. primus locus lib. VII. 6. tuum κρεάκεντρον valde ingenioſum eſt. ego male haerebam ibi, MS. nihil juvabat, niſi quod καὶ ῥάκετρον haberet: ego me varie vertens, comminiſcebar ῥάχετρον, quod cum κοπίδι idem putabam: quum Pollux ita vocet medium dorſi: & ῥαχίζειν pro κόπτειν. ῥαχετεύσαι pro διακόψαι exponit. Sed jam meum mihi evileſcit, & putem in illa corrupta voce omnino initium a κρέα vel κρέω concipiendum. Quod ad ἰσχαδόπτην attinet ſane & ego ſuſpicabar ἰσχάδ' ὀπτῆν. quamvis leviter, & ἀνδὸς βεβαιωτοῦ. ſed mihi in mentem revocans quod l. I. c. 12. idem noſter ſcripſiſſet οἱ δὲ κωμῳδοὶ καὶ ἰσχάδα κοπτὴν λέγουσιν. omnino & l. VI. putem legendum: καὶ πλάσια ἃ καὶ Κρατῖνος ἰσχάδα κοπτήν. Sane ibi & MS. adgnoſcit illud: hoc vero lib. VI. cum aliis multis tota pagella exſecta deeſt in eo. l. ult. c. 34. tuam emendationem exoſculor in Callimacheis. Totus locus in noſtro MS. ita habet, quamvis monſtroſe: εἰπὸν τε ἀναικτητε μᾶλλον εἰδότα μακρὸν ἀλέσθαι unde tamen ἀλέσθαι, propter verſum quoque, pro vulgato ἄλλεσθαι ſecure reponamus. ſed & quae vulgo ſequuntur ὡς τὸν ἀνδικτήνοντα, εἶδος μυάγρας, MS. noſter egregie emendare monſtrat, qui habet, ὡς καὶ τὸν ἀνδικτήνοντα. Ut tua enim legi ſtatim, vidi ſcribendum, ὡς καὶ τὸν ἀνδικτῆν ὄντα εἶδος μυάγρας. En quo monſtra noſtrum Pollucem invaſerunt, & hîc muſcipulas ſuas corruperunt opici mures. quod tamen non credunt hodie illi critices oſores, & Graecarum litterarum contemptores. Quae addis prorſus ita leguntur in noſtro MS. Καὶ μετὰ τοῦ κεράμου ἐν τοῖς δημιοπράτοις καλυπτῆρες κορινθιουργεῖς. Et talia quaedam ex MS. etiam aliquot locis apud Pollucem memini emendare, quae ſe jam memoriae non ſiſtunt. Tale tamen l. VII. c. 22. de Sandaliis: ἐχάλουν δ' αὐτὰ τυῤῥηνικουργῆ. ſic enim ibi MS. ubi vulgo τυῤῥηνουργῆ. ſic & parilia Aeliani illis, quae noſter l. I. c. 10. Segm. 13. Θώραξ ἀττικουργὴς (ita enim MS. non 16.) κράνος βοιωτιουργές. ubi bonus interpres, vulgato deceptus quoque; *Thorax Attica*. ſequens Ariſtophaneum veriſſime correxiſti: MS. noſtro conſentiente, quamvis ſine accentu μη in fine unius

versus habet, altero incipiente δίκων. Sed idem MS. noster ψηφισμάτων τι θωμός, habet. & in praecedentibus etiam, γόργαθον καὶ θωμόν. quod mihi videtur verius quoque, πρατίας mihi adhuc valde arridet, quamvis in forma ὐκ ἀναλόγως illud conceperam. Nec non reliqua bene docuisti. De ἀρτοστροφεῖν tamen ad ὀβελίας potissimum id apud Aristophanem, cujus locus in amissis comoediis forte erat, referebam: quod plerumque alias sub testa panes suos πέψαι legeram, quo pacto & in Moreto placenta fit, *testisque tegens superaggerat ignes*, idque ἀρτοστροφεῖν ad circumactionen in veru transferebam. sed jam tu docuisti rectiora: & puto te respexisse ad ista Moreti: *Contrahit admistos tum forteis atque farinas. Transversa durata manu etiamque subactum Format opus palmisque suum dilatat in orbem.* Quod ad versus Poëtarum attinet, praesertim Comicorum, quorum maxima in Polluce seges, mihi quoque plerumque aqua haeret: nam MS. fere in illis nos prodere solet. Tu nihil gratius facies, quam si ejus notae nobiscum communicare volueris. Jam profligavi caput de Talento & re nummaria lib. IX. in quo insignes locos plurimos restitui, etiam mutilos ex MS. supplevi, non paucos eximie, ut & reliquos, qui restant, tu juvato sis: egregie enim in illo capite operam locatam ducere debemus, licet forte, hoc ingrato aevo, ne ramento quidem ditiores efficiamur ideo. Sed addo quaedam loca: ne te tamen diu nimis morer. Primo loco statim egregie a me ni fallor, sed ex MS. restitutum locum adfero. Illo lib. IX. cap. 6. vulgo τοῖς κρατιτοστόλαις &c. ita MS. noster: τὸ δὲ ἐν ταῖς Κράτητος τόλμαις, πρῶτα μὲν ταλαντιαῖος ὅστις ἐστὶν αὐτῶν λέγε ἄδηλον, εἴτε τιμὴν, εἴτε ῥοπὴν, λέγει nil verius. itaque concipio verba comici: —— πρῶτα μὲν Ταλαντιαῖος ὅστις ἔστ' αὐτῶν λέγει, quibus Pollux subjicit ἄδηλον &c. esse, pretium an pondus dicat: Et quid si eaedem Τόλμαι Cratetis apud Suidam non recte omissae sint? ait enim, Κράτης &c. δράματα αὐτοῦ εἰσιν ζ'. & tantum sex enumerat. sed leguntur apud Pollucem etiam alia adhuc dramata. Ibidem: ὡς ἐν τῇ Ἱπποκράτους παρακαταθήκῃ, ὅταν γὰρ οἶμαι λευκὸς ἄνθρωπος, παχὺς, ἀργὸς, λάβῃ δίκελλαν εἰδὼς τρυφᾶν πενταστάτηρον, γίγνεται τὸ πνεῦμα ἄνω. Versus sine dubio comicos tu nobis concinnabis. In MS. nostro tota haec particula deest. Ego tamen nomen comoediographi emendandum credo, Ζωσικράτους. Si nostro MS. fidem non abrogamus. supra enim lib. IV. c. 24. ubi eadem ita vulgo: δίκελλαν δὲ πέντε στατήρων Κράτης ἐν παρακαταθήκῃ τὸ πεντάλιτρον. ibi MS. noster clare: πενταστάτηρον Σωσικράτης. Ibidem porro. ἐν καλλαισχρῳ ὑφησιν εἶναι τῶν ἑτέρων τὰς μέσας Στατηρίδας; mihi tamen non placet ista concipere: MS. totum hoc commation omittit. ego ita legerim: ἐν Καλλαίσχρῳ οὐ φησὶν, εἶναι τῶν ἑταιρῶν τὰς μέσας στατηριδίας. Mox in Eupolidis χρήσει, quae pariter deest in MS. non video quid alterum Κολάζειν ante οἶνον hic agat. Deinde Theopompi verba in MS. quoque non adparent: nec ego temere ea concinnare adgredior. postea ἀνημιωβολαία, & sic legitur etiam in editis Aristophanis, & apud Suidam credo, & non tamen potest MS. nostri scriptura clara mihi displicere, ἂν ἡμιωβολιαῖα praesertim quum τοῦ ἡμιωβολιαίου χρῆσιν noster adferre se indicet. paulo post Philemonis χρῆσιν, quae quoque in MS. non est, ni fallor, ita recte concipio: χαλκοῦς

κȣ̃ς ὀφέλλεις πέντε μοι. μέμνησ', ἐγὼ Σοὶ πέντε χαλκȣ̃ς, σὺ δ' μοὶ τεταρτημόριον τȣ̃ς ἐξ ἀπόδȣ, τȣ̃ς &c. nefcio tamen an ἀποδȣ̃ς mutandum. Philemonis altera χρῆσις defperatior: nec tantillum ibi MS. Ego quidem fenfum puto me adfequi, & per partes tento, ut v. 1. legamus τεταρτήμορον, & v. 2. forte ἕκαστος ἡμῶν ἦλθεν. εἴκοσι τέσσαρας. Sed nondum mihi plana omnia, certe mox ἐξ ἑκάστῳ legendum. & pro ὀβολῶν ὄντων, forte χαλκῶν, ut & avum meum puto legiffe. Senfus certe hic effe videtur: fuiffe quatuor, inter quos triobolum ex aequo dividendum. id vero fi obolus 8. chalcos valet, ut nofter docuit, continebit 24. chalcos. Jam ex illis quatuor hominibus fiquifque acceperit fex chalcos, illud aequaliter diftributum erit, & habebit quifque fuum, quod Philemo vocavit τεταρτήμορον. Eadem pag. Ariftophanis verba ex γεωργοῖς & emendandi & in numeros fuos reponendi a te poffunt: ego ubi MS. defuit, Davus foleo effe. pag. 434. v. 3, 4, 5. ex MS. ita repofui. ἐν ταῖς Ἀριστοφάνους διδύμαις ἢ πυραύλῳ:

—— ἔπειθ' ἡπάτια, καὶ νῆσσάν τινα,
Προσέθηκεν οἶμαι, πεντέχαλκον προσλαβών.

Callimachea in eodem cap. ut & Euripidea, in quibus nofter Cafaubonus de Satyra, inopia melioris codicis, non fe extricabat, mihi olim jam dilucide explanafti, & reftituifti. Nec addo jam alia: quum & haec nimis multa fint, & charta tenuior non admittat τὸ μέλαν. egoque alteram paginam deberem invadere. Quod ad Theocritum attinet, ita fe res habet. Mifit quidam politiorum litterarum ftudiofiffimus *Jo. Weitzius*, Scholae Gothanae in Thuringia prorector, cujus carmen in novam editionem Pollucis praefixum eft, fuas Notas in Theocritum. Eae nihil critici continent omnino. Sed faltem ἄνθη γνωμῶν καὶ νȣθετήματα ἠθικά. Ne itaque *Marnius* nofter fpernat, quia eas folas vendi poffe metuit, commentus fui aliud, nempe ut accederet Index in Theocritum a *Sebero* confectus, quem ad huc exfpectamus. His tua eximia, talia enim novi, an addenda cenfes? mirum id editioni conduceret. Sed nefcio an fuadeam. Nifi tamen ita rem adgrederemur, ut tua ita accederent, ut non acceffiffe, fed feparatim, edita viderentur. Scilicet cum novo frontifpicio atque pagina ab aliorum fere dixiffem quisquiliis feparanda. Vale atque falve, mi amiciffime Salmafi, & Jungermano tuo favere & adeffe porro perge. fcripfi raptim Hanoviae a. d. III. Id. Jun. e typographio Wecheliano 1609.

EPISTOLA CCLXXII.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmafio fuo S. P. D.

Heidelbergam.

EN incipio fcribere in adverfa chartae pagina, quod ifta tenuior nimis tranfmittat alias litteras. Et id tu quidem facile ignofces: modo & alterum, quod prolixas iterum a me accipias litteras. Quamvis enim de humanitate & fa-

facilitate tua mihi ſatis jam conſtet: tamen nunquam non me pudet poſtquam litteras miſi, quod adeo iis, quas in te virtutes cum aliis eſſe dixi, abutar. Dum ſcribo tamen, manum de tabula numquam tollere poſſum. Et quas tibi ſat magnas gratias agam, qui me tot tantaque docuiſti? adeo in tuis litteris

Ἀγαθῶν τοσούτων ξυνελέγη μοι σωρακός.

Et una vocula ſaltem immutem iſtud comici (ita enim in MS. κακῶντος ξυνελέγη μοι σωρακός) ubi tu me quid *Soracum* & Plautus dixerit vere docuiſti, grates perſolvere dignas non opis eſt noſtrae. Sed ſi quid leviter conari contra poſſim, non mihi deero. Jam quaedam egregia, ad quae me ducunt tuae conjecturae, ex optimo codice Palatino tecum communicabo. Tu vero memineris, pro commodo & quando optime vacabit, reſcribere Jungermanno tuo: nec ejus cauſſa ullis tuis, quae publico paras, accedat ἐμποδισμάτιον. Quod itaque jam ad locum Ariſtophanis attinet, in tuam ſententiam pedibus jam eo facile: praeſertim poſtquam illius Scholiaſtae verba legi. Antea eo libro carebam, quem nuper jam accepi, quum prius comico ἄνευ σχολίων uterer. Sed ſi vidiſti novam editionem Genevenſem, quam mihi in nundinis σὺν θεῷ parare volo precio, quaeſo quid illi praeſtiterunt boni? ego enim nondum inſpexi. Quod ad ἰσχάδα κοπτὴν ego nil ſcio. nam τύρος κοπτὸς credo joco tutus eſt: quod de altero, bis a Polluce repoſito dici nequit. Et Callimachi tui ὀπτὴν non poſſum improbare, quî enim? nondum tamen & in Polluce audeo mutare iſtud ego quidem. Quae de Alexidis, Sophoclis, & Hipponactis locis talia ſunt, a quibus nemo diſſentiat credo, niſi qui cor non habeat: licet in illis MS. nos vel deſtituerit, vel non juvaverit tamen. qua re ea gratiora: quum ad ea ego nil adnotaſſem, niſi quod quivis poſſit, me haerere ſcilicet. lib. x. cap. 31. τοῖχοι & in MS. noſtro, quod miror. Nec tamen dubito de tua conjectura. Notum mihi quam ſaepe in noſtro MS. οι & υ errore mutent & Κ in Χ facile lapſu pervertatur. Firmat eam ipſe Pollux ἐν τεκτόνων ἐργαλείοις ſupr. VII. 26. ἡδὲ σφῦρα τῶν λατόμων, καλεῖται τύκος. Immo quod propius, in eo ſequenti capite continente οἰκοδόμων ἔργα & ἐργαλεῖα clare iidem τύκοι. In ſequente Ariſtophanis loco MS. noſter adhuc mendoſius: τοῖχον μοχλίσκον καλάνειν. Tuae emendationi facile accedo. pro σπειτία in medico inſtrumento MS. noſter σπογγία habet, quod mihi placet valde, ut cujus uſus ſit clarus. in margine tamen recentiore manu σπειθια additum cum notula, ut & hoc insereretur. eodem libro c. 26. Axionici e χαλκιδικῷ jam ita reſtitueram, & tentaram reponere in verſiculos, & gaudeo nos eodem forte tempore pari modo emendaſſe. Tuum facinus tamen tibi ſoli vendicare potes & ingenio tuo, mi humaniſſime & doctiſſime Salmaſi: ego MS. noſtro meum: e quo videbar & hoc melius feciſſe, quod κάνθαρος reponebam ex MS. quod vas κεραμεοῦν fuiſſe e multis comicorum locis apud Athenaeum conſtat: alterum κανθαρὶς mihi ignotum. Et ultimum verſiculi ita ex MS. ſcribebam; ὑπηρεσία σοι παντελὴς γραῦ, κεραμίων. Sed quod antecedit tu ingenioſe ἐξαπτρίας. nam vulgatum nemo intelligebat. Ego tamen me vere reſtituiſſe ajo lectionem MS. εἴρηκεν ἐν ξαντρίαις αἰσχύλος. ξάντριαι Aeſchyli in catalogo ejus dramatum hodieque viſuntur. ibidem

dem ϰ̀ λύχνι☉ mutilus erat MS. & defectus. Et cap. 24. σκαμέλλαι, non videram rationem emendandi, quam tu me clare docuisti. Miror & fugisse *Scaligerum*, qui in Varronem scribit Pollucem *camellam* σκαμιλλαι adpellasse. Et me hercule σ adponere hujus voculae initio nimis eam barbare pervertere sit. Sed ibidem in χρήσει ex Alexidis σπονδοφορικῷ ego reponebam —— λάρκον ἠμφιεσμένον τῶν ἀνθρακηρῶν —— ut magis adhuc haererem vulgatae lectioni. Et eleganter putabam dictum, sicut alia talia: & hoc quod ibidem ex MS. restituebam : ὥσπερ καὶ ἐν τῷ γήρᾳ ὁ αὐτὸς ποιητὴς εἴρηκεν, κοπίδι τῶν μαγειρικῶν λάρκους enim & alios adnotabam in Hesychio ἐν ᾧ ἰσχάδας ἐφόρουν. Sic & illud cap. 23. ἐν δὲ σκίρωνι, καὶ πηλίνων λεκὶς putabam defendi posse? ita enim MS. ibi, nisi quod habebat πλήνων λ. Nescio tamen, an quum particula τῶν non sit addita, satius tecum legere sit, πηλίνη λ. Sed elegantissima ibi χρῆσις ex Hipponacte mutila est, quam adscribo: ita enim MS. ἱππώνακτ☉ εἰπόντ☉ καλειφαροδινόν. ἡδὺ καὶ λέκος πυρῶ. Quis non videt legendum? κἄλειφα ῥόδινον ἡδὺ καὶ λέκ☉ πυρῶ: πίνακες μαζηροὶ & in nostro MS. Pal: egoque initio, quod meum ingenium hebes, inops quomodo explicarem, & quos nescio absurde populos cogitabam. Jam tuis lectis, ut ἰχθυηροὶ vidi statim mihi incidebat, illas ἀπὸ τῆς μάζης dictas. Vides, mi amicissime cum quali homine tibi res, cui ingenium mehercle nec exprompta memoria est: adeo ut si te ejus imperitiae & inscitiae taeduisset dudum, ego ipse minime mirarer. p. 475. 6. noster MS. ita habet Hipponactea: στάζουσιν ὥσπερ ἐστρεπήιον σάκ☉. Ego nihil tentabam. Jam tua conjectura factum, ut elegans versiculus reddatur auctori:

Στάζουσιν ὥσπερ ἐς τρυγοίπιον σάκ☉.

In Eupolideo cap. 17. ubi καταχύτλου reponis, MS. vulgatum καταχυτλον retinet. Tuum magis placet. Sed in sequentibus falsus es mi amicissime, Locum tibi totum ex MS. adscribo, longe auctiorem, ut inde de integrioribus ex integro sententiam feras: ὅστις πύελον ἥκεις ἔχων, καὶ χαλκεῖον, ὥσπερ λέχω στρατιώτης ἐξ ἰωνίας ϰ̀ γὰρ τὸ χαλκίον ἔν τι τῶν λουτρῶν, ὥσπερ ϰ̀ λέβης ϰ̀ τρίπους ρ ubi ϰ̀ χαλκίον, legendum esse, vel quae sequuntur, καὶ γὰρ τὸ χαλκίον satis firmant ρ. Et de eo χαλκίῳ in capite de talento lib. IX. cap. 6. quaedam: ubi v. 43. Aristophanis verba e γεωργοῖς in MS. omissa, a te constitui desiderant. In altero Eupolidis versiculo quidem λεχὼ στρατιώτης facile video legendum: tu & alia, quae χρῆσιν elegantem illustrent. De ἀμολίνῳ certum est. Sed lib. X. 14. MS. noster ni fallor veram lectionem conservavit: ὡς ἔχοιμέν τινα τοῦ ὀνόματ☉ τοῦδε ἀποστροφὴν, capiebam autem hîc simpliciter ἀποστροφὴν, pro κρησφυγέτῳ, de perfugio, ad quod quis se convertere queat, & auctorem quasi exhibere ejus nominis. Sic enim video nostrum loqui & cap. 23. v. 9. οὐ γὰρ ἄχθομαι τὰ συνήθη τῶν ὀνομάτων, κἂν παρά τινι τῶν ἧττον κεκριμένων εὕρω, παράγων εἰς χρῆσιν, ἐπειδ' ἂν ἔχω τὴν πρὸς τὸν εἰπόντα ἀποστροφήν. Philippidae χρῆσιν male torquebam, vix τόν☉ ille καινὸς magis fuerit, nec extorquebam quid sani. Tuis quid aliud adclamem, nisi *vere*. Sed Pherecratea cap. 23. ni fallor feliciter restitui & vere, si modo tu non negasses. MS. ita habebat: ἀλλ' ὅτι ἂν Φερεκράτης ἐν Κραπατάλλοις φῆ, μάχαιραν ἀρενέθη κάσου τι μ' εἴργασαι ἀμάχαιρ☉

ἐπιβοεία νοςήσω κρέα. ἀνὴρ γέρων ἀνόδοντος. Crapatalli hi a noſtro ſaepe citantur. Verſiculos ita conſtituebam

Μάχαιραν ἄρ' ἐνέθηκα σοι; τί μ' εἴργασαι;
Α'μάχαιρος ἐπιβόεια νοςήσω κρεά,
Α'νὴρ γέρων ἀνόδοντος ——

Sed tecum jam in primo ſcribo: μάρ' ἐνέθηκα; ἤτοι μ' εἴργασαι. Illam eandem χρῆσιν in mente habuit noſter, lib. 11. 4. ἀνόδοντος, ὡς Φερεκράτης, ut quidem MS. illic habet. cap. 23. Verſus Nicocharis (ita enim cum MS. ſcribo, qui Νικοχάρους. & Suidas id in Νικοχάρης firmat, pariter *Galateam* inter ejus dramata recenſens) ipſi in MS. deerant: in iis concipiendis quoque ὁμογνώμονες fuimus, niſi quod κυμινοδόκον malebam, ut in MS. praecedebat, pro κυμινοθήκη; quae nimis repetitur vulgo ſaepius. nam primum noſter Pollux κυμινόδοκον ſive κυμινόδοχον ex Nicochare firmat. tum κυμινοθήκην ex Demiopratis, tandem κυμινοδόκην ex Apollodoro. ita enim paullo poſt κυμινοδόκη μέταξυ τῶ λόγων δε τουτὶ μοι δοκεῖ κυμινοδόκην οὐ γραμματεῖον περιφέρει, quae vulgo vix dimidiata legas, videtur autem altero verſiculo legendum κυμινοδόκην, οὐ γ περιφέρειν Tu tamen rectius ſtatues. Jam adderem libere quaedam, ubi plane non mihi liquet, ſed chartae ſpatium reſtat exiguum. Potius de ipſo Auctore hîc injiciam quaeſtionem mehercule difficilem. Scribit Suidas Πολυδεύκης Ναυκρατίνης, τινὲς δὲ Αρδύεννας σοφιστὴν γράφουσι παίζοντες. πόλις δὲ . . . ἡ Αρδύεννα. Viri docti valde ſe fatigant, nec explicant tamen, ubi ullibi de Arduenna quid legatur. fatentur fere ſibi N. L. quidam malunt Carditin ex Herodoto reponere; quid tibi videtur? In inſcriptione veteri, quam *Caſaubonus* noſter non ita diu edidit, nuper de binis locis ſuam ſententiam ad me perſcripſit, eruditiſſimus *Hoeſchelius*, quam ego porro ad te, ſi quid forte elicuero viciſſim. Novi enim te praeclara ibi quaedam poſt *Caſaubonum* notaſſe. verſu ſexto nihil mutandum cenſet *Hoeſchelius*, ſed *a* extremae dictioni adjiciendum, ἐν ἀθανάτοις ἀλέγησθον, *inter*, ait, *immortales recenſeamini*, velut eodem utatur verbo Pindarus 11. Ad. Olymp. πύλαισι καὶ κάδμος ἐν τοῖσιν ἀλέγονται quod verbi hujus ſignificatu, in Lexicis fuerit annotandum. verſu 23. itidem ſcripti lectionem exiſtimat ſervandam χλωρὰ θεῦσαν, ut in ſcuto Herculis v. 146. λευκὰ θεῦσαν legamus. Sed de Stephano iterum quaero quid ſit? A te certe duriter & immiſericorditer, ignoſce, nec tu es mitio huic factui. Nuper Francofurti fui, quum *Marnius* inter alia, ubi Stephanus tandem maneret, rogitabat. quaeſo te emitte tandem nec invide utiliſſimo ſcriptori lucem, & utere mea opera ad praelum: omnes nervos intendam, ut me diligentem & religioſiſſimum in tuis fuiſſe dicas. Vale, & ſalve, mi amiciſſime Salmaſi. Scripſi raptim a. d. 7. Id. Jul. Hannoviae ex urbe nova. Brouchtonus jam Amſterodami eſt. is te ob literas, quibus illi reſpondiſti, apud omnes mirum in modum praedicavit, quaſi ſuae opinioni ὁμοψηφότατον, ſi ita loqui liceat. Adeo ut e primoribus hîc quidam me rogitarint aliquoties, & in iis *Lavaterus* noſter, quid tu ſentires de ipſius ſententia ἐν τῷ περὶ τοῦ Καταβαίνειν εἰς ᾅδου. Tuas literas apud Praetorem noſtrum legi, ſed in iis nil niſi ſummam modeſtiam

ſtiam video, & quod potius aliis diſputare de iſta re permittas, quam praeſcribas quid ipſe. Is alias Anglus iracundior eſt; & quamvis ſaepe ab ipſo ejus mentem percipere cupierim, tamen ipſe ſemper iraſcitur, & adhuc magis, ſi quaeras, vel contradicas, adeo ut fruſtra ſemper fuerim. Et hoc te admonere volebam, ea quae occurrunt in notis *Seberi* noſtri ad Pollucem ſub nomine Sylburgii, ea omnia eſſe *H. Stephani*: ejus codicem habeo, ibique ejus manu ad oram ſuis quaeque locis notata. Inde *Sylburgius* ὁ μακαρίτης, dum apud *Stephanum* vivebat, credo, tranſcripſit, ut ſolet, ad ſui codicis oras, quem quoque modo ſum nactus. Hinc error noſtri *Seberi*.

EPISTOLA CCLXXIII.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmaſio τῷ πάνυ S. P. D.

Heidelbergam.

MI eximie Salmaſi. Vix credas, quam exoſculer tuam humanitatem, atque benignitatem. Nam hoc in quibuſdam doctiſſimus viris deſidero, qui nolint ſibi tantum a re ſua otii, ut amicum doceant. Sic nuper Doctiſſimum quendam medicum, litteris Graecis haud leviter imbutum, rogabam ut opellam ſumeret in Pollucis capite, quod de morbis tractat: quum mihi videretur id corruptum valde. Sed fruſtra fui, & ille me ad *Goraei* definitiones remittit. Verum facile id condono optimo amico περὶ ἄλλα ἀσχολοῦντι, ἃ ἴσως μᾶλλον ἐπείγουσιν. Tibi vero, mi eximie Salmaſi, qui tam promptus es in conatibus noſtris juvandis, ago immortales gratias, & nunquam non σὺν εὐφροσύναις praedicabo ingenue, per quem profeci. Illud lib. 1. cap. 1. tm. 25. ὀμπὴν vero quam prope ad litterarum ductum emendatum: quod ipſum ὀξυτόνως ſic in Etymologo inveni. Caeterum in hoc nimis ſuavis es, mi Domine, quod nos contra de tuis elegantiſſimis conjecturis ſuper obſcuriſſimo illo poëmatio judicare velis. Quid dicam? ludis? Ego non ludam, ſed vere dicam, & valeat a candore noſtro fucatus ſermo. Admiramur tua, inquam, quaecunque ſuper iſto poëmatio adfers, & gratias agimus, quod nobiſcum communicare volueris. Optamus vero, ut quamprimum publici juris fiant, bono nimirum reipublicae litterariae. Quam vero optima illi interpretes paene omnes ad illud ovum Rhodium, & caetera illa poëmatia ſubſtiterunt, nec ſunt progreſſi ultra. Nec enim, credo, quid ibi *Caſaubonus* vel *Heynſius* auſi. Unum & alterum a *Scaligero* adferunt, qui illud Ovum profecto mire verſavit, & forte, ut ex te cognoſco, tenellum illud laeſit gravius. doctiſſimus *Brodaeus* veſter caetera poëmatia illuſtrare conatus, Ovum & Fiſtulam non attigit, ſi recte novi. De Pitii, cujus ἐρωμένης & Longus meus meminit, argutiſſima tua expoſitio, mirum quam placuit, quum praeſertim nil verius ea mihi videatur. Lectionis illius ἀντίπετρος etiam Graeculus ἐξηγητὴς meminit. Illud ὅλον in Panis nomine etiam ſagaciter inveniſti. De Planude tecum facile ſentio, licet

in rem praeſentem non venerim, illum praeſertim impotenti libidine quaecunque libidinoſa putaret amoviſſe. Sed nuperorum Graecorum παρατολμήματα ejuſmodi arbitror plura. Stephanum quod attinet, fatum ſcriptoris doleo, ſi iterum noſtra ſpes fallatur. Nonne ſatis fuit *Caſaubonum* per tot annos noſtra vota fruſtratum. Quid enim? vix audeo tamen contra tam magnos viros hiſcere. Sed profecto hoc aevo inſaniendum eſt cum vulgo, & libidini typographorum obſequendum. Illud emere non curat, ſi Latina non addantur: hi vendere tamen omnia volunt, quaecunque cudunt, immo niſi ſat lucri illis obtingat, queruntur ſtatim de damno. Putabam etiam multa hiſtorica in Stephano, quamquam auctoris copiam habere numquam potui, quae interpretem merentur. Sed, ut dixi, nil audeo contra tantos viros. De Eroticorum miſſione ita nos deluſos, male me habet. Tali tamen qui non diligentius, quam ſi ſua res ageretur, haec curet, tradere ſane nolim. Et ipſe noſti raritatem horum codicum, & periculum, ſi pervenirent in alienas manus. alias jam compacti & in ſarcinam conjecti ſunt, mittenturque primum ac a vobis occaſio indicetur mittendi, vel per me inveniatur, de qua ſecurus ἐπ᾽ ἀμφότερα τὰ ὦτα καθεύδειν poſſim. Nunc quum chartae aliquid reſtet, placet tuam ſententiam ſuper Pollucis locis iterum rogare, nec dubito quidquid tu cenſueris, idem fore ac ſi a ſenatu critico reſponſum tuliſſem. Nec aliter fiet poſthac a me: ſed Aetolus hic tam diu ſibi ſuperveniet, donec te negaveris eſſe velle amplius Dorienſem: quod, ſi quam nullum meum meritum contra in te exſtet vel extare forte poſſit conſideraveris, facile potes facere. Ego tamen cum bona fortuna iterum tentabo. Bis in MS. Poll. haec nota ς᾽ occurrit, quam alias ſemper ως ſignificare adverti ex paucis, quos Heidelbergae evolverim. In hoc MS. tamen ita ponitur lib. 1. cap. 2. περὶ τοῦ μὴ βραδύνοντος εἰς, ἔργα, ἥς᾽ τοῦ τάχεως. putavi ἥγου ſignificari; nec incidit aliud. eſt etiam ab alia manu, quam quae contextu exaravit. Sed hoc nihili ſane. Et forte illa non penſiora, quae jam indicabo. l. 1. c. 4. Pollucis venatione punica purpurarum in MS. λείπει. bina tamen ibi loca ab ingenio conabar emendare in vulgatis. 1. ubi de κυψέλαις ſtructis a piſcatoribus. τὰ γὰρ τῶν σπάρτων ἢ τῶν σχοίνων τέλη, περὶ τοῖς στόμασι τῶν κυψελῶν ἐξεπίτηδες ἀνέχειν ἐῶσιν, ὡς τῷ μὲν purpurae παριόντι ῥᾳδίως ἥκειν καὶ διϊστασθαι. ἀναχώρησιν δὲ εἰς τοὔμπαλιν, μηδὲ ἀναστροφὴν τῷ παρελθόντι ἐκδιδόναι, Pro ἥκειν reponebam εἴκειν. Mox de coctura purpurae. τὸ δὲ αἷμα, ἐπειδὰν πυρὶ ὁμιλήσῃ, χεῖταί τε, καὶ ἐξανθεῖ pro χεῖται emendabam ζεῖται. cap. 5. ἀποχειροβίωτοι, ἀπειρόβιοι δημιουργοί. Quaeſo te quinam illi medii? corrigebam itaque ἀποχειρόβιοι ex Heſychio & Suida. c. 7. ἀπενιαυτίσαι δὲ, τὸ φυγεῖν ἔτος, ἢ παύσασθαί τινος ἐπ᾽ ἐνιαυτὸν. MS. noſter clare ἀπενιαυτῆσαι ut & Suida, apud quem tamen *Meurſius* emendare nos jubet ἀπενιαυτίσαι. Sed & alia talia ſub duplici forma, ni fallor, dives illa lingua profert. unde etiam alias eſſet ἀπενιαύτησις; MS. forte & haec rectius habet. φυγεῖν εἰς ἔτος nimirum, c. 8. ἔστι δ᾽ ἂν τὸν περίστυλον τόπον &c: κατὰ τοὺς ἀττικοὺς περίστοον. στοὰν δὲ καλεῖ (H: Steph: κάλει emendat) τὸ μέρος αὐτοῦ: στοὰ γὰρ τὸ πλευρὸν καλεῖται. ἡ μέντοι χρῆσις καὶ ἐπὶ τὰ ἐναντία τέτραπται. Haec ultima non capio. & primum forte τέτραπται ſu-

ſuſpicabar legendum. MS. hîc λείπει. Caeterum illa ἐπὶ τὰ ἐναντία non capio tamen incidebat ἐπὶ ταμιεῖα. Legeram enim & ταμεῖα στοὰς ſignificare apud Heſych. Tu rectius me docebis, mi eximie Salmaſi. Ibid. non longe poſt: εἶτα ὀπτανεῖον, το μαγειρεῖον, ἐρεισὸς, ἀποθήκαι, ταμεῖα, θησαυροὶ, Φυλακτήρια. ἐρεισὸς quid eſt quaeſo? Lexicographi tacent prorſus: in MS. deficit hoc totum c. 8. In eo ſtatim ſine dubio & haec medicinam expetunt. Ξενοφῶν δὲ καὶ στεγανὰ, καὶ στέγην ὠνόμασεν, ὅτως εἰπών. ὅσα δ' ὅδ' ἐν δεκακλίνω μεγαλοστέγει. καὶ παλιν. στέγανα, ψυχεινὰ, καὶ ἀλεεινά. Nec enim στέγην nominare hic Xenophontem videas. An itaque Pollux ſcripſit καὶ στέγος (& mox utitur etiam genitivo τῦ στέγυς) & in Xenophonteis legendum μεγάλῳ στέγει. δεκάκλινον στέγος ut δεκάκλινος οἶκος. Verum exſpecto a te aliquid rectius. Talia enim plerunque mea, quae ipſe non ſatis probem mihi, nedum aliis. c. 9. de re nautica initio fere, ἐπακτρίδεις ἐπακτροκεληστες βαρεῖς, πρθμεῖον. Quid ſi? επακτροκέλητες βάρεις. Mox στρατηγιὰ puto omnino emendandum στρατηγὶς, uti & infra nominat. Sed libet ſaltu facto pauſam facere. C. 12. inter legumina enumerantur ἐρέβινθος, ῥόσραχοι, ἀράκη. ῥόσραχοι quid fuerint nullus invenio. Quid tibi videtur, eximie juvenum, nonne χάλκεα, ni vix ſint ὑποχαλκά τινα, remiſi tibi, χρύσεα qui dederas. Non aliter fit amice, pro opibus quiſque ſtruit moenia. Vale atque ſalve, mi eximie Domine, & tuo Jungermano, quum loci non magna intercapedo id nobis commodi faciat, nectar litterarum tuarum, nil magis ſitienti, crebro propina. Ita diu felix ſis, & ex animi tui ſententia vivas. Cl. *Gruterum* noſtrum ſaluto officioſe, & reſcribam proxime: jam hercle non vacabat. Vale iterum atque iterum, raptim e typrographio Wecheliano A. D. xv. Kal. Aug. CIↃ IↃ CIX.

EPISTOLA CCLXXIV.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmaſio τῷ πάνυ S. P. D.

Heidelbergam.

SAgax ingenium nobis non eſt, mi eximie amice, τὶ γὰρ ἂν ἄλλως κλύθοιμι Θεῶν ἐρικυδέα δῶρα. Nec, ingenue fatear, me ſi rupiſſem, expediiſſem ex illis tricis, quas tu profligaſti facile, & feciſti, ut Pollux tibi aeternum debeat, & per eum bonae litterae. Evileſcunt mihi jam aliorum oracula, in quibus adeundis fruſtratus fui ſaepius. Tuum μαντεῖον me non fallit. Caeterum quod ad illud ἀράκη attinet, putabam tantum eſſe qui apud Heſychium ἄρακοι. ἀθάρη enim mox tm. ſequenti ſequitur, ubi MS. ἀθάρη. ἐκ καχρυδίυ. πυράτη. Alia tua valde placent, praeſertim tam recondita de illo compoſito non compoſito μεγαλοστέγη. Jubes inſuper & alia non minus grata exſpectare. Pro quibus omnibus gratias ſatis dignas tibi agere infacundia mea me prohibet. Spero ſane, ſi ego non mereor tantam benignitatem, tamen in litterarum gratiam porro noſtros conatus juvare perges. Pergo itaque adnotare & alia tuae

 opis

opis indiga. c. 9. tm. 2. de re navali περὶ ναυπηγῶν. quae desunt in MS. vulgo ita: φιλοτιμότερον ᾗ καὶ νεουργοὶ, νεώτεροι, νεωποιοὶ &c. sub illo νεώτεροι aliquid latere puto, quod paria cum caeteris significet. nec placet cum viris doctis accipere pro recentioribus scriptoribus, quasi illi usurpassent νεωποιοὶ. quid tibi videtur? Eodem tm. τὰ ᾗ εἰς τὴν κατασκευὴν χρήσιμα, σανίδες, σίδηρος, ἧλοι, πεττανία, πίσσα &c. & haec in MS. desunt. Caeterum an scribendum πελτάνια; & an eadem cum πιτύροις vel σανίσι. Tm. 3. MS. ita: ἑπτὰ ᾗ (vulgo ἔπειτα) ἐνίοις ἀνίσαται ἡ τελήρης (vulgo tantum ἀνίσανται) ὧν ἕκαστος κατὰ τάξιν καλεῖται πρῶτος βόλος, καὶ δεύτερος, καὶ ἐφεξῆς. Illud βόλος mihi rectius vulgato βῶλος videtur. Verum & aliud quid latet sine dubio hîc, quod tu, sagacissime juvenum, facile eruas, & ni fallor delitescit menda in cubili ἐνίοις. Facit, hoc ut suspicer, Hesychius, qui: ἐννίον, κώπης μέρος τὸ ἐπὶ τοῦ σκάλμου ἔνδον ἐν τῇ νηΐ —— C. 10. tm. 18. fine ἱερεῖα ἐθύσαντο, ἐσφραγίσαντο, ἐσφαγιάσαντο. MS. illud medium ἐσφραγίσαντο non habet: & nescio quid significet in hac quidem re sacrificiorum. Tm. 19. ἐμετάλλευσαν, ἐπατάλλευσαν. alterum illud MS. non habet, & quaeso quid est verbi? an forte legendum ἐπατ[ά]λλευσαν? πατ[α]λλεῦσαι lego in Suida, προσπῆξαι, quod de machinis forte non inepte dicatur. an tanquam ex priore male repetitum, delendum? emendare tamen placet. Sed ut quidque sub manu ita quaedam addam, quum occasio de subito ad vos litteras mittendi offeratur. cap. 14. περὶ ἁμάξης. locus ibi ita in Ms. ὑποπέπηγε ᾗ αὐτοῖς ξύλα, ἃ θάραια (sine accentu) ὀνομάζεται. Certe vulgatum καὶ καθαραῖαι nescio quid corruptionis innuat. l. 11. sub finem, ubi vocabula, quae a δέρις deducuntur, recenset, ea habet omnia MS. praeter unicum περισφές. quod profecto nescio quid sit rei. L. III. c. 2. περὶ θείων &c. & hunc locum corruptum puto, qui sic in vulgatis. Καλλίας ᾗ, δυαδελφίδην ταυτῷ μυχῷ: in MS. ea desunt, & itaque inde nihil opis. c. 3. tm. 2. περὶ προμνηστρίας. initio statim MS. ita: Σικελιῶται ᾗ αὐτὰς (προμνηστρίας) καλοῦσι προμυθικτρίας. an forte id rectius, quam quod *H. Stephano* placet, προμνηθητρίας. Sed addo quaedam desperatiora, ubi divinum ingenium tuum exerceas potius, L. IX. c. 6. (Bas. edit. p. 483. vs. 20.) ita MS. auctius: Αριστοφάνης ᾗ ἐν ἀναγύρῳ λέγων, τοῦτ' αὐτὸ πρᾶγμα δυσβόλω, καὶ σύμβολον ὑποτωπηλιντρώμων τὶς αὐτὸ ἀνείλετο. an? ὑπὸ τ' ἐπηλίντρῳ ὤντ: Sed haec tu rectius. Statim Callimachi versus ita in MS. ἐκ τοῦ ὀκοβουννοκολλύβου πιπρήσκουσιν. Quae vero paullo post sequuntur Euripidis, ea corrupta esse patet, non ut restituenda. narrabo ut in MS. habentur: caetera tuae erunt διηγήσεως. Τάχα δ' ἂν εἴη κόρη, ὡς εὐριπίδης ὠνόμασε παρθένον ἐν Σκήρωνι, λέγων περὶ τῶν ἑταιρουσῶν ἐν Κορίνθῳ. Καὶ τὰς μὲν ἄξη πῶλον ἂν δίδως ἐνατας ᾗ ξυνωρίδα. αἱ δὲ καὶ ἐπὶ τετ[ρ]άρων φοιτῶσιν ἵππων ἀργυρῶν. φιλοῦσι ᾗ τὰς ἐξ Ἀθηνῶν παρθένους, ὅτ' ἂν φέρη πολλάς &c. vulgata sunt in edit. Basil. p. 454. vs. 18. &c. Mi eximie Dn. Salmasi, amice suavissime ignosce impudentiae: & perscribe ad ista tantum quae θαυμάσιον ingenium tuum ex tempore jubet. nolim enim mea caussa ullo pacto te fatigari, vel tempus insumere, quod praeripias aliis tuis meditationibus. Vale, atque salve, mi domine. Scripsi raptim e typographio Wecheliano a. d. VI. Id. Aug. CIↃIↃCIX.

EPI-

EPISTOLA CCLXXV.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmasio S. P. D.

Heidelbergam.

MAxima laetitia me affecisti, amicissime Salmasi, quod litterarium nostrum colloquium renovaveris. Ego enim amplius scribere vix audebam, quum nescirem silentii tui caussas. De amore quidem dubitare ne leviter quidem volui, nec ulla tua vel diuturniora silentia, (quae tamen deprecor) id ut faciam, efficient, quam diu certe in mente vel manibus tuas amicissimas & eruditissimas litteras verso (verso autem saepius) in quibus certe non amoris ῥαδίως λυθῆναι δυναμένου signa, sed constantis & minime interituri. Facile autem tibi credo, quaeque de tuo taedio perhibes, & ego novi meo malo, καὶ γάρ τι οὐκ ἀνόμοιον ἔπαθον. Senex quidam Metensis, famosus, medicaster tamen, tumens τυμπάνου δίκην genu in pristinam εὐμέλειαν restituere aggressus fuit. Et admisi hominem virorum gravissimorum hîc consilio inductus, qui & adduxerant. At ille medicatis suis potionibus, (praeter quas admittebat nullam) ita ventriculum meum afflixit (inepte curam internarum, quae non egebant, partium instituens) ut prae taedio & nausea quoque nemini amicorum responderem quidquam, ἀγαπητῶς μάλ' ἔχων, si typographicas occupationes, quibus perpetuo distineor, possem quotidie profligare. Sane ille medicaster tantum non me enecavit, abiitque re desperata cum mala gratia. Jam paulatim benignissimus Deus Jungermannum tuum erigit, ita ut speret se resumere serio tandem posse Harpocrationem hac aestate. Paullulum modo summus ille Deus valetudinem confirmet, videbo ut tandem molesto me illo negotio liberem. Si non possum multa millia mendarum a me ejecta gloriari, certe tamen bona fide dixero, quot voculae explicentur, tot quoque σφάλμασι, in quibus multa insignia, me liberasse istud Lexicon. Deus modo largiatur valetudinem aliquanto minus incommodam. Dulce vero fuit de tua recuperata valetudine cognoscere: Deoque ideo ago maximas gratias, & porro eum precor, votaque ipsi facio, diu nobis salvus vivas & superstes sis. Quam gratum vero fuisse mihi putas, quod iterum ipse tuum mihi μαντεῖον tam humaniter aperias. ὦ ἄφθονοι Μουσῶν θύραι. Nosti quid aliquando querebar. viros doctos plerumque ad talia ζητημάτια tacere: idque ipsum te ajebas expertum fuisse. Certe ad Harpocrationis Lexicon illud, quod tamen innumerae mendae possident, ubique loci aliquot mutili & desperate corrupti, symbolam hactenus contulit nemo mihi. Tu facies, mi amicissime Salmasi, vel in mei gratiam, immo boni publici caussa, cui nostra studia inserviunt. Sed ad rem ipsam, ubi statim initio rogo, si plura proposuero, ubi me expedio minus, ne id gravatim feras, quum enim tuis litteris eruditissimus tamdiu caruerim, vellem mihi has dapes repetere (cum tua tamen venia) largius: & ipse ita jubes, ad tuas-

tuasque litteras audacter provoco. Age sis igitur ὦ φίλτατε. In Ἀεὶ mirus locus: ἀντὶ τοῦ, ἕως exponit, itaque inveniri in Antiphontis Samothracica. quibus addit: πολλὴ δὲ χρῆσις αὐτοῦ. καὶ Θουκυδίδης ἐν τῷ προοιμίῳ οὕτως ἤρξατο. Οὕτως μὲν οὖν μοι δεῦρ' ἀεὶ τείνει λόγους. prorsum versum istud prooemium perlegi, nil inveni tale. Locus sine dubio insigni vitio inquinatus, ubi ego nil nisi me haerere fatear. In Ἀξιοῖ, ita laudatur Antipho: Ἀντιφῶν ὑπὲρ τοῦ εἰς τὸ ἐλεύθερον παῖδα. titulus orationis sine dubio corruptus. Versus Eupolidis in Απόκρισις. ὡς ὑμῖν ἐγὼ πάντως ἀποκρινοῦμαι πρὸς τὰ κατηγορούμενα. & statim in Ἀπολαχεῖν Aristophanis: ου μὴν ὅγε σὸς ἀδελφὸς οὐκ ἀπελάγχανε. tuo quoque judicio subjicio, cujus in ejusmodi restituendis felicitatem ex Pollucaeis locis abunde didici. Quae in Ἀπομάττων mythologumena refert, videndum Etymologicum magnum in voce δελφοὶ καὶ δελφὸς ἀνήρ. ὡς ἄρα οἱ τιτᾶνες τὸν Διόνυσον ἐλυμήναντο, γύψῳ καταπλασάμενοι, ἐπὶ τῷ μὴ γνώριμος γενέσθαι. quaeso si ea alibi legeris indica. ita enim illustriora mihi & aliis reddam. In Απρότων. Dinarchi haec: ἐμπεπηδηκότων τῶν ῥητόρων, ὥσπερ Ἀπρότων εἰς τὸ ἐμπόριον: addit, nisi sit γραφικὸν ἁμάρτημα, καὶ δεῖ γράφειν, ὥσπερ Ἀλησίπων. Vaticanus cod. habet ἀλῃπίσων. Utrum rectius judicare non possum: neutrum enim intelligo. In Ἀρχαίως iterum locus Thucydidis memoratur: Θουκυδίδης, ait, ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἱστοριῶν τρόπον τινὰ ἐξηγήσατο. φησὶ περὶ τῶν ἀρχαίων πραγμάτων τοὺς νεωτέρους &c. Nec enim ista in Thucycide quaerens invenio. In Ἄττα, ἐνιαχοῦ δὲ παρέλκει τὸ ἄττα. χιωνίπου, πύθου χελιδῶν πηνίκ' ἄττα φαίνεται. Putavi rescribendum: χιωνίδης που. Πύθου χελ. π. α. φ. Chionides in Heroibus & apud Pollucem laudatur. In Ἀττικοῖς γράμμασι. Θεόπομπος δ' ἐν τῇ κ. ε. τῶν Φιλιππικῶν ἐσκευωρῆσθαι λέγει τὰς πρὸς τὸ βάρβαρον συνθήκας, οὐ τοῖς Ἀττικοῖς γράμμασιν ἀλλὰ τοῖς τῶν Ἰώνων. Vatic. habet οὐκ Ἀττικοῖς γρ ἐστηλίτευται, ἀλλ' ἰώνων. Sic & Pithaei variae lect. nisi quod οἷς οὐκ Αττ. An forte illud ἐσκευωρῆσθαι delendum & scribendum ἐστηλιτεῦσθαι, ut illud fuerit hujus glossema. Statim locus qui me magis torquet in Αὐθέντης ὁ αὐτόχειρ, ἢ ὁ αὐτ' ἀναιρῶν. διὸ παρ' Ἰσοκράτει, αὐθέντες. Torsit & *H. Stephanum*, qui certe exemplum ex Isocrate afferre non potuit, ubi αὐτόχειρ ita usurpetur: nec ego in iis, quae exstant, reperio. Et quis ubique immorari velit? In Ἀυτολήκυθοι locus dignior, cui medicina & lux fiat: ὅτι δὲ εἶχον ἐν ταῖς ληκύθοις ἀργύριον. ἐνίοτε δὲ φίλον ἀποβάτην. Vatic. & Pith. habent ἀργύρεια, ἐνίοτε δίφιλον ἀπ. Tu medere mi Salmasi. In Ἀφ' ἑστίας ὡπότης οἰκίας. καὶ ἀφ' ἑστίας μυεῖσθαι. Ἰσαῖος ἐν τῷ πρὸς Καλυδῶνα. Ὁ ἀφ' ἑστίας μυούμενος Ἀθηναῖος ἦν πάντως. καὶ ὁρῶ δὲ λάκων ἐμυεῖτο. Locus defectus: qui a me quidem frustra exspectat opem. Nolim ad Βῆτα progredi: nam haec satis multa: quibus si nil responderis pro imprudentia dignam sane fero mercedem. Sed tuae litterae me fidentiorem reddidere. Quid vero, mi amicissime Salmasi, de tuis ita taces, Stephano, inquam, Callimacho, aliis praeclari illius ingenii tui (ἄνευ κολακείας dico. τὰ τοῦ θεοῦ, ἐρικύδεα δῶρα namque laudanda sunt) monumentis, quid illis fit inquam? Θεράποντας certe μουσῶν φθονεροὺς esse minime decet. cur itaque premis tamdiu, & caussando nostros in longum ducis amores, qui πόθῳ isto tantum non γηράσκομεν. Et Eroticorum syntagma ego quoque nonnullo jure urgeo, certe

ita

ita olim promittebas, quum hanc lampada tibi cederem lubens. Catalogum nuper vidi: ſperabam in iis & ad te quid. Sed fruſtra. praeterea, ſi tituli me non fallunt, nil fere τȣ̃ παλαιȣ̃ κόμματος. Saeculum hoc ſcilicet ita novitatis avidum. Juſſi mihi tamen adferri *Meurſii* Gloſſarium, & *Heinſii* Horatium. Veſtri libri nimis caro Francofurti, ut noſti, venduntur. Suetonium alias *Caſauboni* veſtri deſiderabam. Sed vix obtinetur, ut audio, ſeptem florenis. Et nondum mihi conſtat, an illius magni viri Animadverſiones exauctae acceſſerint. Nec enim in rem praeſentem ire poſſum: quum hîc lectulo meo affixus tenear, Deo meo ita volente, cui ὅτι φίλον, καὶ ἐμοὶ κεχαρισμένον εἶναι χρή. *Caſauboni* veſtri amorem erga me inſignem, & qualem minime mereor, ex multis litteris jam cognovi, ut ex proximis etiam, quae mihi his nundinis redditae. Cujus commentarium in Polybium an mox habituri ſimus, aveo ſcire. Sed in primis de te & tuis, mi Salmaſi: vellemque adhuc ante mortem meam hoc frui gaudio, ut tua in publico viderem. Jam nuncius advolat, *Claudium Marnium* eſſe mortuum. ipſius haeredes & Aubriani ante nundinas paullo rem librariam diviſerunt: & utriuſque jam officinae catalogum ad ampliſſimum *Bongarſium* miſi: alias novi nihil apud nos quidem prodiit: quo te impertire potuiſſem. Vale, mi amiciſſime Salmaſi, & longas has litteras in bonam partem interpretare, impolitiemque meo languori diuturno condona. raptim e lectulo meo, Hanoviae in typographio Thomae Willier hoſpitis mei in urbe nova. 1610. ipſis Non. April.

EPISTOLA CCLXXVI.

GOTHOFREDUS JUNGERMANNUS

Claudio Salmaſio ſuo amiciſſimo S. P. D.

Heidelbergam.

Quid agis, mi ſuaviſſime Salmaſi? Perpetuone ita Sigalioni ſacra voviſti? Nec tamen credo te oblitum eſſe Jungermani tui, quamvis id nulla re ſe mereri novit, quapropter ita volueris antea eſſe tuum: quod ſolum poteſt, te & eruditionem tuam veneratur, & venerabitur, quamdiu vitam habebit. Spero vero te ex diuturnis morbi tui reliquiis tandem evaſiſſe, certe ita velim, utque ita ſit, Deum ſummopere precor, & diu ſervet ſanum & incolumem. Deſiderat hoc bonarum litterarum, quod videtur inſtare, ſenium, quae immane quantum detrimentum fecerunt in obitu *Scaligeri* noſtri. Ne porro faciant, tibi profecto, tuiſque ſimilibus (quorum tamen quotus quiſque eſt?) providendum eſt, nobis inferioris ſubſellii precandum, ut Deus ideo vos ſervet. Quid multi hodie agant, vides: nil praeter calumniarum & quidem ἁμάξας plenas evomunt in optimos quoſque, quaſi in nulla re alia ſtylum vertere poſſint vel debeant. Vidiſtin' quam aniliter convitiatus nuper fuerit *Gretſerus Molino* veſtro & τῷ πάνυ *Caſaubono*, ob editas ab utroque Nyſſeni epiſtolas & Notas. Sane ſi tu in Nilum & Barlaamum paullo liberius commen-

tatus fuiſſes, ſtatim idem fatum te manſiſſet. Sed quo prolabor? Hoc potius, quod tamen timide facio, te conſulere ſuper aliquot corruptis Harpocrationis locis, in quo auctore adornando adhuc ſerio pergo, quantum per valetudinem licet infirmiſſimam, quantumque dolores pedis ȣ̓ μάλ' εὖ ἀποκαταστάθέντες ſubinde recurrentes, & me quotidie lecto affligentes ſinunt. Hac conditione, ſi convalueris, ſi tibi vacat, ſi obiter incidet, quod ideo ad me perſcribas: alias nolim, potiuſque illas non ſcriptas velim. Ex feſtinata quamvis collatione Demoſthenis, Iſocrátis, aliorum, qui exſtant, rhetorum lacunas quaſdam deſperatas ſanavi, & alia loca innumera, certe putavi me non potuiſſe incidere in corruptiorem auctorem. Sed reſtant adhuc, unde me nemo extricabit, niſi vel tu, vel liber MS. plenior. In ἄττα: ἐνιαχοῦ ἢ παρέλκει τὸ ἄττα. χιωνίπȣ πύϑȣ χελιδὼν πήνικ' ἄττα φαίνεται. Chionidem quidem comicum novi, ejus etiam heroas Suidas laudat: at loco huic neſcio, inde quid medelae: χιωνίδης πȣ. . . . . πύϑȣ χελίδων πήνικ' ἄττα φαίνεται. Sic tentabam. In διαστῆσαι ἀντὶ τοῦ διαταράξαι, καὶ οἷον ἀδύνατον ποιῆσαι. Μένανδρος: χηραιβοῶν ποιείτω τὴν πόλιν διαστατῶν. Putabam. Μενανδρος: χήρα βοῶν, & videbatur mihi in eo dramate citari apud Suidam in ἀνάδοχον. Sed non tamen conſtituo verſiculum. Nec plura: vereor enim, ne hiſce peccarim. Quod ſi a me factum, amicus amico amice condona, & vale atque ſalve, mi amiciſſime Salmaſi. raptim a. d. 16. Kal. Hanoviae in urbe nova ex aedibus hoſpitis mei Thomae Williari. 1609.

EPISTOLA CCLXXVII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Nobiliſſimo & Clariſſimo Viro

CLAUDIO SALMASIO

in Academia Lugduno-Batava Profeſſori Honorario, de omni Antiquitate optime merito, Domino meo.

Leidam.

SI quis eſt in natione noſtra, qui, ubi illam famam rumores diſtulerunt, ex animo favit ſeu Academiae Lugduno-Batavae felicitati, cui tua praeſentia illuſtrari conceſſum, ſeu tuo honori, qui ſoli virtuti tuae imputari ſe patitur, ſeu denique ipſi Germaniae, quae viciniore fruitur Litterario ſole, eum me eſſe ajo, atque tibi ut perſuadeas, oro, Nobiliſſime & Clariſſime *Salmaſi*. In religioſum enim nominis tui cultum rapuerunt me veluti limphatum tua in eruditionem omnem merita, omnem aeſtimationis gloriam, & judicii aleam ſupergreſſa: quibus tanta ſum doctus, indoctus alias & rudis, quanta per vitam doceri poſſe vix ſperaveram. Itaque non potui, iſtius admirationis molem mente non capiente, moderari amplius libidini meae, aut verecundiae fines

nes non migrare, ut non fronte commasculata devotionis meae apud te indicium profiterer, & referri in numeros cuperem eorum, quos cultores tuos nosti, & aliqua benevolentiae strictura remuneras. Plures enim quam scire potes, ubique a sole exoriente usque ad Maeotis paludes admiratores peperit tibi incomparabilis illa quamlibet doctos erudiendi felicitas: nec singulorum mentes hanc audaciam praesumunt, suae humilitati fastidium veriti, ut innotescere cupiant iis, quos in tantam sublimitatem fama evexit. A quo metu immunem non facit me ulla meae dignitatis, sed tuae humanitatis opinio, quam praecipue ex familiari colloquio magni amici tui *Hug. Grotii* nuper Hamburgi didici, & tum quoque timidi voti murmure, operam daturum, ut experirer ipse, me obligavi. Eaque religione nunc me solvo, per communia musarum sacra, in quibus te summum antistitem veneramur, nobis placentes, si mystis esse liceat, orans; ut gratam tibi esse hanc scriptionem hominemque velis, temeritatemque, si quae est mea, studio rem litterariam promovendi, & te submisse colendi, condonare. utque hanc spem res aliqua mihi affirmet, patere, quaeso, me nec frustra expectare edecumatam censionem tuam super his paucis in Martialis quaedam loca, quem docto seculo in augustis tuis ad hist. Augustam notis promissum a tua lima avide desideramus. Lib. XI. Epigram. 9.

Lassa quod hesterni spirant opobalsama drauci;
Ultima quod curvo quae cadit aura croco;

Valde dubito de hac lectione, obscaeni enim hominis unguenta quis non abhorreat? tum *lassa opobalsama*? Itaque suspicor rectius legi in MSC. Norico, quique jactat *T. Gennadium* recensitorem, ac Palatinis:

Lapsa quod externis spirant opobalsama truncis

Sic Tragicus Herc. Oet. 792. *quod Phoebum colens Dives Sabaeis colligit truncis Arabs.* eodem XI. Lib. Epigram. 44. turpi quidem verbis, sed quod mores probos non inquinat:

Parce tuis igitur dare mascula nomina rebus:
Teque puta cunnos, uxor, habere duos.

MSC. *Uxor, biare duos.* Horatius: Ep. VIII. *hietque turpis inter avidas nates podex.* Lib. XII. Epigr. 32.

Portabat uxor rufa crinibus septem.

MSC. *Uxor capta* quod non intelligo, nisi emendandum *capra*, quod in conviciis obvium: sane Lib. VII. Epigram. 86. pro *Catellae*, *Capellae* invenio. Errat *Jos. Scaliger*, qui percrines septem intelligit septem sertas, vittae & crinibus ipsis implexas, ad Festum. Innuit Martialis foeminam fuisse calvam, ut summum formae dedecus indicaret. ut hoc Libro Epig. 7. *Toto vertice quot gerit capillos; Annos si tot habet, Ligia, trima est.* Et VI. 74. *calvam trifilem.* Et Lib. III. Epigr. 93. *Et tres Capilli, quatuorque sint dentes.* Lib. XII. Epigr. 57.

Dicet, quot aera verberent manus urbis
Cum secta Colcho Luna vapulat rhombo.

Vvv 2 Am-

Ambigo, an sit *septa* scribendum. Ovid. I. Amor. Eleg. 8.

Quid torto concita rhombo Licia.

Et familiaris confusio harum litterarum. Invenio, *Salipto*, *Copta*. Et Lib. x. Epigr. 48. *septa*, pro *saluto*, *cocta* & *secta*: Ibidem:

Nos transeuntis visus excitat turbae.

Forte, *nisus*, scribendum. ut innuat motum agitantis & densentis se turbae. In Xeniorum Libro. post Ep. LXVII. inveni in MSC. distichon quod abest a vulgatis quos vidi: inscriptio: Phasiani duo:

Quas Argoa prius transvexit Phase carina,
Oris avis sapidi foemina virque sumus.

De quo uti & de caeteris omnibus tu quid sentias, vir maxime, magnopere scire & ingenii mei plausum cognoscere haveo. Salve, & vale publico bono, meque amare incipe qui devotissimus Excellentiae tuae cultor. scripsi Bremae IV. Kal. Decemb. Julian. Christi CIↃ IↃ CXXXIII.

Has summi viri *Gronovii* ad *Salmasium* epistolas debemus viris egregiis & humanissimis *Francisco Sevino* & *Claudio Sallierio*, qui ex Bibliotheca Regia Lutetiae descriptas ad me transmiserunt, hîc & illic vero voces quaedam, quas ille, cui describendi partes mandaverant, non bene affectus erat, excidisse, vel perperam expressas esse animadverti, quare aliquando conjectura fuit utendum, in qua si aberravero, divinanti ignoscet lector, denique unam aut alteram etiam deesse Epistolam ex argumentis reliquarum deprehendet lector. Respondit ad hanc *Salmasius* Epist. XLIV.

EPISTOLA CCLXXVIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.[1]

Leidam.

NObilissime Domine, Admirationem tui auxit maxime mihi illa felicitas, quae semel iterumque, cum Lugdunum vestrum praeterirem potius, quam intrarem, colloquium tuum participare permisit. Etsi enim praeclara illa ac diu reperta, quibus litteras sine pari demeruisti, quemvis facile inducant, ut nihil nisi maximum de te concipiatur, tamen omnia fidelius committuntur oculis, & praesens intuitus diutius haesuras imagines animo commendat. Ne dicam, quod recedere non licet ab aedibus tuis, nisi ingenti litterarum flumine inundatum, humanitatis tuae prothymia plane obrutum. Unde mihi amabili isthac, sive opinione, sive errore blandior, non vulgarem esse affectum, quo religionem mei erga te cultus remuneravis; nec ingratum fore auribus tuis, si de vitae genere, cui libertatem meam transcripsi, aliquid familiariter narrem atque in sinum tanti fautoris fortunae meae aestus expectorem. Fuerant amici, qui comitis Nassovii *Guilelmi*, Administratoris Zelandiae, filio *Mauricio* adjungere me volebant. Sed iidem cum de toto negocio ad D. *Altingii* consilium me remitterent, dissuadenti huic, ne hanc provinciam susciperem, quod non paulo feliciori sorti reservarer, manus dedi. Itaque

[1] Respondet *Salmasius* Ep. XLVIII.

que post aliquot septimanarum decursum parui jubenti me citato Noviomagum ire, quasi rem factam habiturus, & in vacuam possessionem invasurus apud Lansbergensem Principem, fretus ipsius promissione, fore ut statim post abitum per litteras illustrissimae matri commendarer. Devoro incommoda itineris, & sumptus illos animose profundo: sed cum eo venissem, alia inveni omnia, & ultra tres, ut minimum, menses expectationes meas differendas audivi. Porro quasi non sit satis in ista itineris, sumptuum, temporis improbe deperditi damna, velut in lagenam me esse conjectum, ubi redeo Amstelodamum, affertur mihi nuncius horribilis, κήρυξ ἀχέων, alii cuidam, serius hanc spartam ambienti, auctorem fuisse D. *Altingium*, ut se suaque quacunque ratione commendaret, esse enim rem integram: sic ferre cogimur mortales judiciorum ludibria, & ab iis ad nitendum petere alas, quibus magis in deliciis est, pinnas, si quas habemus incidere, quam quas non habemus, addere. Itaque cum viderem simplicitatem meam malis artibus deludi, mihi cum istoc altero, cui *Altingius* magis factum vellet, in ambiguam litem descendendum, favore, non virtute ambiendum, non sustinui diutius videre tam inique paria componi, & ludus esse jocantibus damno nostro, a quibus nihil tale merueramus. Jamque abjecta omni spe in eo eram, ut aptis sarcinulis & expeditis Groningam reverterer, meoque modulo me includerem, cum vir in hac Republica amplissimus *Michael Pavius* me vocavit, & sermonibus ultro citroque habitis, si sui fratrisque filii studia ordinare vellem, praeter convictum, habitationem, aliaque, quae ad horum commoditatem necessaria, stipendium C. Imperialium humanissime promisit. Ego, qui cogitabam rem certam incertae quamvis amplae spei praeferendam, hîc plus dapis & minus rixae atque invidiae me habiturum, tum studiis quietem aptiorem in privato, quam aulicas inter turbas fore, conditionem accepi, ac ventos & inania captare desii. Hoc meum insidorum amicorum experimentum cum catastrophe, quae scilicet tanti erat otiose hîc narrare, ut tibi, Vir maxime, odium essem, & graviores occupationes nugarum longis ambagibus morarer. Ignosce nimiae fiduciae, quae talis est, ut vel sic habere me, quod caelo imputem, credam, cum etsi quotidie adesse negatum, tamen propius abesse licet, & quod non ab nectareo tuo ore pendenti per litteras citius subinde doceri. Quam in rem ecce tibi vitrea fracta, id est emendationum Lucretii, ad quas Domini *Vossii* liber MSC. me manu duxit, gustum: quae valde vereor ne plurimum traxerint ab languenti animo & ad meditandum plus quam inepto. Patere, quaeso, me hunc fructum ferre sincerissimae meae erga immortale nomen tuum observantiae, ut censionem tuam accommodes & diviniores meditationes tuas super iisdem locis mecum communices. Secus, damnabo studium meum, & ipse operae pretium me fecisse non putabo. Dominus *Sixtinus*, qui te utique pro meritis tuis aestimat, attinetur nescio quibus negociis, ut interea non nisi semel mihi cum ipso colloquium fuerit. Etsi verbis satis magnifice promittit, & salivam thesaurorum suorum audientibus movet, tamen videtur eorum esse plus nimio retinentior, & cum haereditate librorum *Gruteri*, simul ejusdem optimi viri

certe hac in parte invidentiam crevisse. Inclusam Schedam ni grave est, cum tuis remitte quas destinabis Amstelodamum rectaque mittes ad eum, qui naviculariam exercet, ne iterum morae nobis sit, ut antea oscitantis Bibliopolae, apud quem per tot menses tuae delituerant. Vale, vir & Fautor incomparabilis cum omni familia. Scripsi Amstelredami Prid. Eid. Aug. Juliani Anno Christi CIƆIƆCXXXIV.

2 Deest schedula, quae emendationes Lucretianas continebat sed ex *Salmasii* responso patet de quibus egerit.

EPISTOLA CCLXXIX.

JOH. FRED. GRONOVIUS

[1] Claudio Salmasio Salutem & observantiam.

Leidam.

Libero fidem meam, vir maxime, quam appellas, & Catalogum fibularum thesauri, ut eum a [2] Pastore Noviomagensi accepi, transmitto. Qui si alicui tibi futurus est usui, habeo quod gaudeam: sin, constabit tamen memorem me promissi paruisse jussis tuis. Vir bonus, & supra captum maximae partis sui generis hominum eruditus, captavit occasionis articulum in alloquio tui, cui siquid respondebis, ad me delatum tuto curabitur. Nos autem cum desiderio expectamus θεῶν ἐρικυδέα δῶρα, tuum, inquam de re vestiaria libellum, tum Arnobianas notas. Hic enim tam variae doctrinae scriptor, tantus Varronianorum scriniorum compilator, tot cruces, quoties legimus, nobis destituit, quot eximere interpretum antehac connisus satis est nemo, te ab stirpe excidisse spes est, aut omnes aut plurimas. Suspicio judicium magni *Grotii* nostri, quem recordor, quum de loco difficili consuluissem, etsi alias promptissimus in respondendo est, ad te digitum intendisse, tuaque ut expectarem, jussisse hoc Catone contentus. Quid autem dicam de illis in Lucretium, quibus me nuper beasti?

Nectar & Ambrosiam latices epulasque Deorum

gustasse sum visus. Atque hae quo plus sunt potae, plus sitiuntur, ut non ignoras. Itaque plura nunc quoque misissem quibus eandem vicem referri peterem, nisi vererer transgredi verecundiae fines, & nimium mihi rapere ocii tui, cum & de inclusa dissertatiuncula quid sentias, scire haveam. Paucula tamen, quae in MSC. reperi, & dubito num carbonem pro thesauro hîc ponam, uti discam, possitne inde aliquid ad lineam extricari an rejicula sint & purgamentis librariorum deputanda. Lib. I. in princip. de Memmiada: *omnibus ornatum voluisti excellere rebus*, MSC. *ora latum*. Lib. III. in querulis quasi praeficarum vocibus: vs. 907. *At non jam domus accipiet te Laeta*. MSC. *Vim non jam*. vs 934 *aeternum per nos sic esse soporem*. Monstrum Lectionis in MSC. *per nos sic esse praemo*. vide, magne Pontifex noster, quomodo expiari possit. Lib. IV. vs.

1 Respondet *Salmasius* Epist. L. & LI.
2 *Johanne Smithio*.

vſ. 1202. *cum ſemen forte virile, Faemina immulſit.* MSC. *cum ſemine forte virili Faemina vi mulcit.* Lib. v. vſ. 678. *Conſequa natura eſt jam verum ex ordine certo.* MSC. *Conſequiae quoque rerum ex ordine certo.* Damno verſus. Editio Florentina, cui variantes aſſcripſerat quidam *Carolus Strotius*, olim *Joſephi Scaligeri*, e manu iſtius in margine exhibebat: *Conſequitur naturae eſt jam ſeries.* videtur aliquid latere. Lib. VI. vſ. 641. *neque enim media de clade coorta.* MSC. *neque enim media greciade coorta.*. Edit. florentina: *media de glande.* Illud *volventes frigora fontes.* quod eleganter explicas, confirmatur quoque alio loco lib. IV. vſ. 260. *Ventus enim quoque paulatim cum verberat, & cum Aere ferit frigus.* MSC. *Aere fluit frigus.* ſic Lib. VI. vſ. 925. *Perpetuo certis fluant ab rebus odores, Frigus ut a fluviis, calor a ſole, aeſtus ab undis Aequoris.* Idemque ingerunt quae habentur Lib. IV. vſ. 225. De his omnibus quid ſentias ſi contingat mihi ex tuis cognoſcere, ſummo me beneficio affectum putabo. Et ſi enim plura debeam, quam quae tam arcto & grato nexui unquam me exſolvi patieris; at nihil gravius accidere mihi poſſit, quam ſi ex eo aere me dimiſſum velis, & cum eo rem tibi eſſe putabis, qui quamdiu vivet, & quicquid poſteris relinquet, magnam ponat in ea confeſſione gloriam, quo doctore profecerit. Tu vale, & me fovere perge. Amſtelredami VII. Kal. Septemb. Juliani CIↃIↃCXXXIV. qui quod te cognoviſſe, vidiſſe, tam prothymo uſum eſſe conceſſit, aeterna mihi in memoria.

EPISTOLA CCLXXX.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio Salutem & cultum.

Leidam.

ETſi ſerio exoptarim, non hac ſtaturam ſalutationem tui praeſentis, cum in aedibus *Voſſii* a me convenirere, tamen reputans a pluribus te adiri, quam vel ipſe velles, & hanc litterarum viam mihi ſervans, indecorum putavi undam ſalutatorum augere, & partem recreationis, quam huc excurrendo quaeſiveras, perdere. Nihil in aetate gratius contingere mihi potuiſſet, nihil quo ante obitum beatus fuiſſe videar, certius quam perpetuo guſtare vel audire Nectareos ſermones tuos, qui nec breviſſimi me dimiſerunt, ni aliqua eruditiorem. Sed ſic ſemper fui φιλομαθὴς, ut potiorem modeſtiae rationem duxerim, caverimque omni modo, ne in eorum cenſum referri mererer, quos modeſtos dixere veteres, quibus debetur illud, *Nimium tinnis.* Ideo, Vir maxime, ne, infrequens ſi in officio fuiſſe exiſtimer, minimam culpam imputes aut negligentiae aut moroſitati, ſed ſi ulla eſt, ſtudio potius meo, ne nimis familiariter odio tibi eſſem, alias ille, quo nemo mortalium virtutum tuarum agit reverentior, quoque vel vicem mediaſtini (tantam obligationem ultro profiteor) uti potes. Schedas meas a *Scriverio* tandem recepi, ut eas paululum interpolatas typographo, ſi cujuſquam notitia mihi eſſet, darem. Spero

ro *Boxhornium* amici officio hîc functurum, Inclusas misit ad me ante paucos dies *Smithus* noster, ut videbis, priores meas redeuntem invenisse puto, flagitoque amice responsum. Aveo quoque audire judicium tuum de difficillimo, ut vides loco Lib. VI. Lucretii vs. 954. *Undique qua circum caeli lorica coercet*, Ubi neque MSC. qui *denique qua circum caeli*, neque interpretes mihi satisfaciunt. A te expectamus ea quae alias docere nos queat nemo. Salve, heros incomparabilis, & vale cum omni familia. Scripsi Amstelredami Prid. Non. Octob. Ad CIƆ IƆCXXXIV.

Respondet *Salmasius* Epist. LI. & LII.

EPISTOLA CCLXXXI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio S.

Leidam.

UT scias nondum desultoriae isti vitae me ἐρ῾ῥῶσθαι dixisse, transtuli Hagam Comitis frivola mea in aedes *Regnerii Pavii* Senatoris. Ita placuit nostris, qui pecori imperitant. Fateor prope fore, ut si me ἁμαξόβιον quis vocet, agnoscere cogar convitium, & advocationem non mediter. In musarum tamen viretis nunquam erimus peregrini. Itaque incredibile gaudium meum, quod concivit felicissima enodatio tuae sortis verae Delphicae, apud Lucret. VI. 747. *apud*, *acri sulpore montes*. Neque caetera aliter me afficiunt. Calpurnii, tamen Declam. II. *naturaliter fuscos artus umbra cogit albescere*, nondum satis capio, *Fusci*, credo, erunt, qui ut Persius loquitur, *fixerunt in cute solem*, & postea ab illo insolationis exercitio abhorrentes domi se continere, ut in umbra pallescere caeperunt. Sed videtur ἐμφατικῶς prolatum, *naturaliter fuscos*. Et videtur in hoc vis argumenti declamatoris esse, si tempori tantum licet in naturam, quid naturae in seipsam & sui munera. In Arnobio *carnem* fateor a sono vulgatae distare, at non a litterarum apicibus; fuerit vetus scriptura, *carem* quam facile *v* pro *a*, *a* pro *e* supponitur. Nempe in Lucretio quoque *ecris* pro *acris*. *In valetudinem vertere* explicatur sequentibus. *prandia inde & caenas conficere*. Neque aliud intelligit Lucretius, cum ait *pecudes verti in nostra corpora*. Alimentum puta in id, quod alitur. Sic apud Tragicum, Herc. Furente . . . *igniferas trabes hinc inde traxit*, *nimia quas flamma occupat*, *totasque in ignem vertit*. Scilicet materia est alimentum ignis, & generatio unius corruptio alterius; sed nugae hae sunt. A tua Cortina Arnobiana veritatem expectabimus. Laetatus sum, cum cognovi ex *Vossio* ipsum illum scriptum codicem inspectione tua te dignatum esse. Nec dubito desperatissima quaeque, ubi adhuc viri docti in tenebris micarunt, tibi se debitura. Illud per Genium tuum te rogo, ut pergas me adhibere mensis istis. In Lib. III. vs. 966.

At

At qui obitum lamentetur miser amplius aequo
Non merito inclamet magis, & voce increpet acri:
Aufer abhinc lacrymas, barathre, & compesce querelas
Grandior hic vero si jam seniorque queratur
Omnia per fructus vitai praemia marces;

Non videntur haec cohaerere & versus quartus ponendus in locum secundi. Sed quid illud *Barathre*? quod servent MSC. an *Balathro* qua voce uteretur ex lege allegoriae. ut vs. 951. *plenus vitae conviva*, & vs. 973. *Satur ac plenus rerum.* Certe talis figura impedivit Librarios, ut corrumperent locum in Lib. I. Augustini de Civitate Dei. c. 30. *Eaque ipsa Libido Dominandi, quae inter alia vitia generis humani immoderatior inerat universo populo Romano.* Ita vulgo: At membranae Noricae, quas inspexi, exhibent, *meracior*, pro *immoderatior*, quod servat in margine optima omnium Editio Parisina. Plane apparet vulgatum esse alterius interpretamentum. Livius Lib. XXXIX. *nimis avide meram haurientes libertatem.* Arnobius: *o meraco sapientiae tincti & saturi potu.* Ipseque Augustinus hoc lib. c. 32. *mens tam diu potatis erroribus ebria.* Et utitur simili allegoria Plato Lib. VIII. de Rep. ubi de ὀχλοκρατία agit, sed liber non est ad manum. haec eo lubentius, quia MSC. Scriverianum etiam penes te esse puto. Lib. IV. vs. 166.

Quandoquidem speculum, quodcunque obvertimus oris,
Res tibi respondent simili forma atque colore.

Mire hîc se torquet *Gifanius*, *Turnebus* quoque & alii. At legam ex MSC. *quocunque oris*, ab *ora* quae notat extremitatem rei, circumtexturam, vel circumcaesuram ut Lucretius appellat. *Quocunque ergo obvertimus oris*, seu extremitati rerum *speculum*, simili colore res eae respondent in speculo, ut est in extremitatibus. Patet hoc ex vs. 156.

Et quamvis subito, quovis in tempore, quamque
Rem contra speculum ponas, apparet imago,
Perpetuo fluere ut noscas e corpore summo
Texturas rerum tenues, tenuesque figuras.

Lib. V. vs. 583. *Ut est oris extremis cunque locata.* *Orae* sunt corpora summa, cum quo quia immediate cohaerent tenues texturae, quas vocat Lucretius, pro his illae sumuntur nonnunquam: ut Lib. IV. vs. 179.

Nunc age quam celeri motu simulacra ferantur,
Et quae mobilitas ollis tranantibus auras
Reddita sit, longo ut spatio brevis hora feratur.

Legendum est: *brevis ora feratur.* Quod postremum verbum est in o. MSS. *Brevis ora* est textura tenuis. difficillimum sensum mira hypallage fingebat *Gifanius*, sed haec omnia aut tibi placeant, aut dicta nolo. Vale, prima gloria litterarum, & me ama. ad *Smithum* quum scripseris, litteras ad me mitte; diligentissime curabuntur. Hagae Comitis XI. Kal. Novemb. Juliani Ad CIↃ IↃ CXXXIV.

EPISTOLA CCLXXXII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

[1] *Claudio Salmasio Salutem & observantiam.*

Leidam.

Silentium tuum, Nobilissime Domine, dubitare me facit an ultimae meae, quas per ordinarios aurigas misi tibi redditae sint. Quod tamen magno velim ego, qui in istis omnem a me suspicionem Lucretii causa candide fueram amolitus. Repeto eam mihi mentem esse, ut quicquid aggrederer, si viderem strenuiorem athletam Isthmia deluctari velle, lubentissime manum sub togam retraherem: Nedum, te, o temporum nostrorum gloria, cui uni neminem inter eruditos comparo. Repeto etiam nihil a te posse fieri, quod me offendat, nisi si amare desinas. Quod ut extremi supplicii mihi instar esset, ita nunquam tam malis moribus ero, ut merear. Certe si quid in eum scriptorem cogitarem, non praecipitarem & male cocta promerem, ritu illorum, qui proponunt famam, antequam nascatur. Premerem profecto in annum, nec te unquam dimitterem aut copias tuas. [2] Qui ultimus Lucretium editum cum magnifico praeconio optimo *Vossio* nostro dedicavit, si vidisti, quid praestitit, quaeso, nisi quod librariorum scrinia Volusianis chartis exuberantiora fecerit? Mallem alterutrum ex doctis commentatoribus sive *Lambinum*, sive *Gifanium*, curasset excudi. Stulti indices, qui typographorum etiam errata fideliter exhibent, plerumque a paedagogianis pueris collecti, quid habent simile ad *Gifanianum* istum? Quae nos faciunt non omnino viribus nostris indubitare, etsi alias semper esse malim, ut ille ait, obtrectator mei. Sed ut dixi, inter ὀψιμαθεῖς esse volo prae quam cito ineptus videri ostentator. Tuas ad *Smithum* diligenter curavi. Adjeceram prioribus meis rejiculam quamdam in Tertulliani de Pallio locum conjecturam, cujus jacturam, si illac periere, levissime fero: sin, etiam nigrum theta tuum lubens praefigi patiar. Quaesiveram etiam quid in Festo & Macrobio intelligeres per *mundum patere.* Doce me, quaeso sis, si lubet. Illustrissimae principi Landsbergensi inscius & praeter spem commendatus placui: sed obstat communibus votis Dominorum meorum morositas, qui obligatum ad certum tempus dimittere nolunt. Ac etsi autoramentum nullum acceperim, nescio tamen qua verecundia vi nexum rumpere non sustineo. Laboratur tamen etiamnum in ea re a nonnullis, quamvis ambiguo eventu. Post octiduum revertendum mihi est Amsterodamum in aedes *Michaëlis Pavii.* Itaque si ante rescribendi ocium non fuerit, tuae me sequentur. *Isacius Pontanus* misit ad me MSC. codicem Cypriani, bonae, ut spondet, notae. Facturus ne operae praetium sum, si excussero? Germania nostra extrema patitur. Hodie litterae Noriberga nunciant mihi a Kalend. Augusti usque ad Cal. Novemb. unum & viginti millia hominum peste in ea urbe

1 Respondet *Salmasius* Epist. LVIII.

2 *Danielem Pareum* intelligit, qui Francof. 1631. edidit, & *Vossio* inscripsit Lucretium.

urbe periisse. Vale, primarium aevi decus. Hagae Kal. Decemb. Juliani Ad CIↃIↃCXXXIV.

EPISTOLA CCLXXXIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio S.

Leidam.

MAxime Virorum. Non sine admiratione, *Smithum* nondum respondisse, accepi. Cum enim comitatem ipsius & promptitudinem nossem, putaram alia via eum in suis curandis usum, & recta Lugdunum eas destinasse. Itaque subirascebar illud officium mihi eripi. Recipio autem tibi, nobilissime Domine, fideliter tuas ordinariis tabellionibus commendatas. Statimque, ut postremas legi, scripsi *Smitho*, & lentitudinem ipsius admonui. Sed ne nunc quidem ullus mihi apex inde: ut verear, ne optimus vir causa sontica & nostris & suis desideriis excludatur. Sed avertat Deus omen. In me, si quid accepero, nihil erit morae. Merito ridiculum ἀναχρόνισμα quorumdam nimio affectu Pontificiorum, sed dolerem ex MSC. Codicibus nihil opis a me adferri, nisi ipsa se veritas facile probaret. Ne nihil agam, mitto indiculum opusculorum quae in illo leguntur, ne similiter in posterum frustrer. I. Epist. ad Donatum: *Bene admones.* II. de habitu virginum. *Disciplina custos.* III. de Lapsis: *Pax ecce.* IV. de Ecclesiae Catholicae unitate. *Commoneat Dominus.* V. de orat. Dominica. *Euangelica praecepta.* VI. de opere & Eleemosinis. *multa & magna.* VII. de Mortalitate. *Etsi apud plurimos.* VIII. ad Demetrianum. *oblatrantem te.* IX. de bono Patientiae. X. de Zelo & Livore. XI. Epist. ad martyres & confessores. *Exsulto Laetus.* XII. Epist. ad Mosen & Maximum Presb. *Gloriam fidei.* XIII. Eisdem. *Et cunctos nos par.* XIV. Presbit. & Dd. Frr. *Quanquam sciam, fratres carissimi.* XV. Presbiteris & Diaconis, item plebi. XVI. Eisdem. *agnoscenda & amplectenda.* XVII. Cornelio fratri. *Cognovimus.* XVIII. Epist. Multorum ad Corn. Fr. *Statueramus quidem.* XIX. Cornelio. *Legi Litteras tuas.* XX. Eidem. *Et cum diligentia & d.* XXI. *Et religiosum & necessarium.* XXII. Eidem. *Quod Dei servis & maxime.* XXIII. Eidem. *Venerunt ad nos.* XXIV. *Et egisse nos & agere.* Eidem. XXV. Cyprianus cum Colleg. Lucio F. *Nuper quidem tibi.* XXVI. Maximo & Nicostrato. *Cum frequenter Carissimi.* XXVII. Pr. & Collega Lucio. *Exsultantibus nobis.* XXVIII. Rogatiano presbitero & confessori. *Et jam pridem.* XXIX. Plebi universae. *Quanquam fratres Carissimi, Virtus.* XXX. Nemesiano, Lucio &c. *Gloria quidem vestra.* XXXI. Cypriano fr. Nemesianus. *Cum semper magnis.* XXXII. Quod Idoli Dii non sint. Haec sunt, quae in codice illo continentur; unde si quid scrutari me tibi velis . . . . *& hoc & omne militabitur Bellum in tuae spem gratiae.* memini cum primum litteris Brema datis, favorem tuum sollicitassem adscripsisse me epigrammation Martialis *Phasiani duo*: quod inveneram in

MSC. Cod. *Pirckheimeri*, proximo bonitate post Palatinum *Gruteri*. Idque tibi vehementer probatum. Post id tempus nefaria manus spoliavit me omnibus chartis, tam quae excerpta ex MSC. quam quae conjectanea servabant. Concluseram in vidulo, & ad iter subitaneum eram compositus, ea scilicet causa, ut hujusmodi luctus mihi indiceretur. itaque miscellanea, quae vidisti, nihil aliud erant, quam observata, ex fuga retracta paucarum horarum spatio, ut vos salutaturus non omnem spem vestram minuerem, nec plane a Musis incomitatus essem. Et forte absque hac honesta ambitione fuisset, ejurassem omnem bonam copiam, & nuncium remisissem tam infeliciter tentatis Litteris. Nunc etiam gratias incentivo isti ago, & quotidie memoria, quae amiseram, recolligit. Sed haec ideo ne mireris, quod peto illud distichon mihi descriptum mitti de Phasianis duobus. tale erat:

Quas Argoa transvexit Phase carina
Oris avis sapidi faemina virque sumus.

Sed quocunque me vertam, tertiam vocem recipere nequeo. Vale Nobilissime Domine, & Libertati meae ignosce. *H. Grotium* cum Legatione Lutetiam missum, & una cum uxore pervenisse indicavit mihi nuper *Vossius*. Iterum Vale. Amstelodami VI. Eid. Febr. Anno Christi CIↃ IↃ CXXXV.

Respondet *Salmasius* Epist. LXIX. sed ex Epist. LXV. unam *Gronovii* intercidisse, suspicari licet.

EPISTOLA CCLXXXIV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

MAxime Virorum. &c. Jamdudum manifesto rubore suffundor, quod toties insuavi alloquio gravissimas occupationes tuas moror. Est is honor homini pudico meminisse officium suum; molestiam autem exhibere iis, quorum incommoda publicum bonum participat, mos est impudenter ociosorum. In quem censum ut referar grande quidem periculum est: fas tamen, me in priori quasi innocentiae patrocinium quaerere. Unus es, Nobilissime Domine, cui ego parem faciam neminem: unus, cui me meaque probare, timidissimo voto exoptem. Itaque cum saepius Religionem meam testari desiderem, fieri non potest, ut non aliquam culpam officiosae injuriae in me admittam. Beatus ego si, uti adhuc factum, tuo affectui hanc condones. Illam (quamvis & absque hoc foret, aeternum meritis tuis debeatur) amoebaeis velut facula animare pergas. Mihi quidem nihil antiquius, quam operam sumere, ne te unquam tui de hoc homine judicii paeniteat. A *Smitho* tandem aliquid Litterarum, omnia salva nunciantium, accepi. Culpam dilati responsi confert in pictores, quibus fibulas nonnullas rariores delineandas dedit. Ectypa ad te destinat, & cum litteris, ubi illa fuerint parata, propediem mihi submissurum se spopondit. Cum Lucretium nuper *Gifanii* volverem, subiit conjectura

ra ad Ovidii Locum, de qua judicium tuum audire haveo. Notat ille *contingere* antiquis dictum pro inducere, illinere, a *tango*, non *tingo*. Inter alia exempla recenset verba Nasonis Lib. XIV. Metamorph. vs. 345. de Pico:

Phaeniceam fulvo chlamydem contactus ab auro.

Sic enim emendare se ait, ex MSC. cum vulgo legatur *comprensus*. Et secutus ipsius judicium *Hercules Ciofanus*: Sed veriorem puto scriptionem, quam & ipse in MSC. qui penes me est, & illi in aliis invenisse testantur: *contractus*, ut intelligatur fibula, qua chlamys connectebatur circa collum sic enim Naso infra:

Purpureum chlamydis pennae traxere colorem,
Fibula quod fuerat, vestemque momorderat aurum,
Pluma fit, & fulvo cervix praecingitur auro.

Nempe illud aurum, quod momorderat chlamydem, eandem contraxerat. Vale, Vir maxime, & me ama observantissimum tui. Amstelodami VI. Kal. Mart. Anno Christi CIↃ IↃ CXXXV.

Respondet *Salmasius* Epist. LXIX.

EPISTOLA CCLXXXV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio S.

Leidam.

MAxime Virorum &c. *Smithi* nostri litterae tandem vadimonio se stiterunt, ac nunc politissimis manibus tuis gaudent contrectari. Si explebunt sitim tuam, partem absens laetitiae capiam. Denuo saliva mota est mihi tui illius de re vestiaria Commentarii. Vix fero desiderium, &, si licet tamen, audeo familiarius poscere, ut properes insigni hac occasione tua in publicum merita augere. Quae cum summa sint, a te solo summa esse negantur, cum majoribus in dies revincuntur. Miscellanea mea, multimodis & in aliam plane formam, quibusdam defectis, plurimis additis recocta edendi fervor jam intepuit. Senium merum fuere & fecere mihi typographi, qui, quotquot allocutus sum, quasi de compacto rem agere, captare lucrum: ita dum illi sperant, a me illis manus adita est. Triumphum impudentiae abstulit, cujus humanitatem ad invidiam mihi, & mea, ut ajebat, ipsi commendaverat *Boxhornius*, ausus stipulari, ut centum florenorum praetio exemplaria ipse praestinarem, quantum ipsi in integrum opus vix sumendum esset. Equidem nulla ambitio, ut ejusmodi vota mihi proponerem, mentem dedit: sed affectus in bonas litteras, & quia ostendenda erat aliqua diligentia iis, quibus innotuisse rebus Germaniae nostrae affectissimis, forte e re nostra erat. Quod tamen si hac via prohibebitur, aliam munient tempora mea, quae opperiar, hoc Catone contentus. Interim non adeo ista amo, ut nolim in decimum annum premere, ut omnibus juvenilis fervoris notis ipsa mora obsolefactis puriora ali-

quando benigniores homines nactus, si numen volet, prodam, aut omnia junctim cum porcis cum fiscina, ut ille jocatur, consumi sinam. In Cypriani libro de habitu Virginum. c. VIII. *Patrimonium tuum Deo faenera, Christum ciba* &c. MSC. *Patrimonio tuo Deum faenera.* Quod & alicubi *Pamelius* invenit, sed improbat. Et quam ille vulgatum citet, *Patrimonia tua*, eo aurigatur. mihi perelegans videtur Lectio MSC. Et sic Martialis: lib. I. Epig. 77. *haec omnes faenerat una Deos.* Sed & idem *Pamelius* Epist. ad Donatum: *impletur in succum cibis fortioribus corpus, & arvinae toris membrorum moles robuste pinguescit* &c. *toros* pro cibis gladiatorum accipit. Quo mihi nihil videtur ineptius, aut valde fallor. *Tori* enim gladiatorum sunt, non cibi. Seneca epist. XV. *Cum tibi feliciter sagina cesserit, & tori creverint &c.* Toties apud poëtas, *Herculei tori.* Sed de habitu Virginum, cap. 12. *Impugnatio est ista divini operis.* MSC. *Indignatio.* Quasi dehonestationem ea vox notet. non succurrit tamen exemplum ejus significationis. Tu videbis, Vir maxime, & me tui observantissimum amore solito prosequeris. Vale & bene age. Amstelodami prid. Eid. Mart. Anno CIↃ IↃ CXXXV.

Respondet *Salmasius* Epist. LXXI.

EPISTOLA CCLXXXVI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio S.

Leidam.

MAxime Virorum. Qui has ad te defert, Domine, *Theodorus Graswinckelius* JCtus, Vir eruditissimus est, quod plerique Gentis vestrae peculiare habent, felicissimo cinno amaenitates Musarum cum Jurisprudentia conjunxit. Adderem cultorem juxta ac mecum, id est si quisquam mortalium vivit summorum tuorum meritorum devotissimus, si dubitarem, quemquam cui vera Eruditio & non mentita humanitas cordi est, talem esse velle: ostende ei, quod me docere non dedignatus es, posse te verae observantiae amorem infucatum refundere. Quod cum ipsius virtutibus dabis, tum meae quoque submissae petitioni, qui de affectu istius viri non sine causa maxima mihi spondeo. Postremae tuae multum nubis mihi deterserunt. Heros maxime, aut si quod nomen est omni veneratione majus, crede mihi, (sine dolo dico) me unum tuum judicium opponere omnibus hujus seculi affaniis, quod non capit nisi specie inanium validos. Nunquam ita frontem perfricuissem ut tantum exemplum Comitatis tuae peterem, quantum ultro me, si res ferret, experiri voluisti. Et nunc quoque ut timeo a te poscere, ut ita leves nugas typographo commendes: ita contra tamen nemini lubentius famae primordia, quam tibi debere velim. Itaque nisi jam cum hominibus majoris fidei rem omnem transegisti, cum bona pace tua, sufflamen injicio voluntati tuae, postquam me inscio, qui curam mei egerunt, ante paucos dies suspensum & bo-

nae

nae ſpei plenum me fecerunt. De quibus proximis clarius, & continuatam diligentiam meam probabo in Cypriano. Interim Vale, prima ſeculi gloria, & bene age. Vovet, qui reverentiſſimus tui, Amſtelodami XVIII. Kal. Majas CIↃ IↃ CXXXV.

Reſpondet *Salmaſius* Epiſt. LXXIII.

EPISTOLA CCLXXXVII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

IS, qui nuper veneres ſuas probare potuit tibi, *Graswinckelius* noſter, cum heri negocii cauſa huc adveniſſet, indicium fecit eorum, quae ſe inter & typographum tranſacta eſſent. Diſtuliſſe ajebat omnem rem ad cenſuram tuam, atque ita abſtuliſſe chartas meas, ut non improbatas tibi ſine mora evulgandas promiſerit. A te, Nobiliſſime Domine, quid earum vilitas mereatur, quid rurſum tuus erga hunc hominem affectus promittat, utrumque ſcio, & ſic lancem deliberationis hujus libro, ut huc fere propendeat. Interim egerit ne ille, quod prae ſe tulit, & quibus ſtudiis cognoſcere haveam. Una hac vice multa opus mihi placabilitate tua, ne aegre ferat ob nugales ineptias toties interpellari. Noſti utendum eſſe iſtorum hominum calore, & dum ferrum in igne eſt urgendum opus. Porro in illis meis, ſi quid ob oculos venerit quod meae tenuitatis & inſcitiae meae prodigum ſit, ut plurima fugere te non potuiſſe ne addubito quidem, ſerio rogo, ut ſevere moneas, dum res integra eſt. Pleraque omnia vulgaria ſunt, & conatus potius, quam res ſeriae, ſed beatus ſum, ſi vel iſto titulo cenſeantur. de caetero quae nonnunquam in viris magnis minuta deprehendo errata, in iis libertatem & modeſtiam me miſcere operam dedi. *Vincentius Fabricius* Nuperis ſuis juſſit ſalutationem & officia ſua religioſe tibi deferre, & quaerere, an quae ante dies aliquot ad te deſtinaviſſet eſſent perlata. Duobus verbis docere me ne graveris, aut ſi quid Literarum ad eum cogitas, quandocunque commodum fuerit, mihi credere tuto potes, qui hanc operam amico debeo. Tuae ad *Smithum* bene ſunt curatae. Vale, Vir ſumme, & me obſervantiſſimum tui ſolito amore dignare. Amſtelodami raptim. Nonis Jun. Anno CIↃ IↃ CXXXV.

Reſpondet *Salmaſius* Ep. LXXIX.

EPI-

EPISTOLA CCLXXXVIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

LUcretium recte accepi, & magnas ago gratias. Quam primum pinguius paullo otium nactus fuero, majori cura eum aggrediar. De nova Editione Apologiae Apulejanae bonum factum, quod me mones, & ut verum fatear nimium quantum videre haveo. Illud praecipue quaererem, quid de aliquot palmariis tuis emendationibus censuerit autor, quales: hic labratae, &, ut partim Ocensium dicunt: quae quidem meo judicio adeo divinae sunt, ut continuo in textum migrare illis liceat. Et sunt isti loci adeo insigniti, ut nemo fere praetergressus sit, qui non alia formá stigma inusserit. In eadem levissima mutatione unum locum emendare visus sum pag. 281. Edit. Elmenhorstiana: (*Quippe ejus* (caelitis Veneris) *amorem non amaenum & lascivum, sed contra incomptum & serium pulchritudine honestatis virtutis amatoribus suis conciliare: & si quando decora corpora commendet, a contumelia eorum procul absterrere.* Casaubonus voluit, *incorruptum.* item: *virtutis amorem amatoribusque suis con.* Flor. *virtutes* & sic editum ibi. Non recte ut puto, aut saltem nimis obscure, cum de amore puerorum (*ἄρρενος μόνον*) (Caelestem Venerem esse ait Plato) agatur. Velim unica littera mutata: *pulchritudine honestatos virtutis amatoribus suis conciliare. Incomptum* autem utique retineri debet. Est enim comere generale verbum omnem corporis ornatum indicans, itaque amaeno opponitur, ut serio lascivum. Sed hoc non est tanti. Lib. IV. Metamorph. locus est valde suspectus mihi. p. 152. *Ego vero quanquam alias ordeum tunsum minutatim & diutina refectione virulentum semper eserim* &c. Ubi quidam codices pro *refectione cogitatione jurulentum.* Et certo scio latere aliquid, quod exputare non possum. Te nobilissime Domine, libens cum hoc monstro commisero, & petam ut me doceas quomodo ista concinnanda sint. Litterae ad *Fabricium* curatae sunt. Bene vale, vir incomparabilis, & me ama. Hagae. V. Kal. Jul.

EPISTOLA CCLXXXIX.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

IMmensum quantum exhilararunt me cordatissimae litterae tuae, quae tam rara tam certa tam elegantia me docuerunt. Nihil ibi est, quod non, quo magis lego, hoc magis placeat. Atque vel citius hoc scire volueram, ne qua vel minimo momento sub eorum censu me esse suspicarere, qui cum ipsi odorisequae naris ad vestigandam occultam veritatem non sint, adeo imbecilles sunt

funt judicio, ut nec ab aliis productam agnoscere valeant. Quae in plerisque magna profecto infelicitas, in plurimis etiam invidia est. Miseri! qui nesciunt hac βαλανηφαγία post fruges repertas sibi maxime se molestos esse. Cupio tamen videre librum illum saltem quia novus est, & cum bene commodum fuerit mitti peto. *Illud Tragoedi Syrmate*, *histrionis crocota*, *mimicentunculo* memini jam olim te proposuisse ad Pallium Tertulliani, memini etiam statim me margini Apuleji mei appinxisse & probasse. Et sunt sane reliqua ascititia ex glossa magistelli alicujus, nil nisi cupressum pingere & appingere docti. De illa emendatione in Lib. IV. *Ego vero nunquam alias hordeo cibatus cum minutatum & diutina coquitatione jurulentum semper eserim*: Non possum tam magnifice dicere quam sentio. Plane ita Lucium scripsisse quovis pignore contendere paratus sum. Velim scire an publicaveris alicubi. Est Locus in miscellis meis, ubi illa verba alleganda sunt, eaque de causa praecipue, ut ea considerares, petieram. Si edita est, remittam Lectorem: sin, ego quod primus produxerim, seculo Litterato eam imputabo additis ab uberiorem Lucem, quaecunque ex te hausi cum honorifica (ut saepissime ad partes vocandus es) mentione autoris mei. *Salie* sic γνήσιον Apuleji est, etsi viveret, ut excidisse sibi gemmulam istam doleret, ita repertam denuo gratularetur. In Septimio *in exitum ptisanae* magis laudarem, nisi dicendum esset, & credenti forte, idem mihi quoque ante in mentem venisse. Notaveram signatum hoc & exquaesitum verbum esse. Apud Martialem: Lib. XI. Ep. 32. *hinc exit varium coco minutal.* Sed & idem verbum de exactis operibus mechanicis frequenter dici animadverteram. Cicero in paradoxis: *ut ex eadem officina exiisse appareat.* Horat: *cur urceus exit.* Tali sensu apud Augustinum de Civitate divina. Lib. VII. c. 4. *Ridemus quidem, cum eos videmus figmentis humanarum opinionum partitis inter se operibus distributos, tanquam minuscularios vectigalium conductores, vel tanquam opifices in vico argentario, ubi unum vasculum ut perfectum exeat, per multos opifices transit &c.* Quo in loco de *minuscularijs vectigalium conductoribus* mira fecerunt *Lud. Vives* & *Gruterus* Lib. II. Suspic. c. VII: Sed omnium facetissimus *Eus. Swartius*, qui ex Servii loco, ubi de minusculis Quinquatribus, lucem an novas tenebras Augustino faeneratur? Poterant autem hoc aestu supersedere, si meminissent quae scribuntur Lib. 3. Cod. Theodosiani de indulgentiis debitorum, quae quasi data opera Augustinum interpretantur; certe satis indicat per illud, quod Augustinus allusit. Sed haec extra oleas. Vide autem quo processerit forte non felix temeritas mea. *Exeundi* verbum hoc sensu restitui volebam Arnobio tuo Lib. II. *Vidit enim Heraclitus res ignium conversionibus fieri? Concretione aquarum Thales? Pythagoras numero exire?* scil. res. Ubi vulgo: *numero scire*. Legitur. De vicibus autem istarum Litterarum *S.* & *X.* nihil attinet dicere: adeo celebres sunt; haec duo *spectare* & *exspectare* id testantur, quae ubique fere in Libb. antiquis confusa. Nec persuadent mihi, qui saepe annotarunt mutuas easdemque verborum horum significationes: Ut enim credam, *spectare* non nunquam ea notione accipi, qua *expectare*, ita contra *expectare* idem quandoque esse, quod *spectare*, vi-

dere, aſpicere nondum credo. Sic *exire* in *ſcire* corruptum. *Heraldus* & *Fulvius numeros coire* voluerunt. Rides, Nobiliſſime Domine, an doles ſcruta haec & pannuceas theſauris tuis rependi? Sed nulli tam nota domus ſua, quam mihi tua aequitas, qui haec talia etiam in acceptum referre ſoles. Ego autem ideo propono, ut de omnibus me certius quid doceas. Quod ſcio a nemine eruditorum ſaeculi noſtri, ſive habeant illi famam tantum, ſive etiam mereantur, quam a te (ſine adulatione & coelo teſte dicam) certius me expectare poſſe. Neſcio quomodo abreptus paene praeterieram ultimum tuum, *frena rodebam.* De quo Pyrrhon nec ipſe dubitabit, & quantula quaeſo mutatio eſt *faena frena*? Ipſos faenum eſſe jubeo, qui lautiſſimum Lucium in aſinina facie commorantem faenum commeſſe volent in poſterum. De Apulejanis tuis rogo ne intermittas, quoties ocium eſt, etiam non rogante me aliquid litteris tuis adjicere. Non invenies appetentiorem ſtomachum ad has delicias. Nec deero mihi frequenter ſciſcitando, qui & diligenter illum ſcriptorem evolvi, & in plurimis haereo. Nec nunc quidem abſtinuiſſem, niſi excreviſſet loquax haec epiſtola, adeoque etiam nigellae hae Cadmi filiae rubore ſuffundi viderentur, & quod tam familiariter paene odio futurae ſint, metuerent. Bene vale, o primarium decus aevi & noſter eſto. Hagae VII. Eid. Julias Anno CIƆ IƆ CXXXV.

Reſponſio ad *Salmaſii* Epiſt. LXXX.

EPISTOLA CCXC.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

NObiliſſime Domine. Novos honores, quibus Patria nuper tantum civem ornavit, meditata oratione gratularer tibi, niſi acceptum haberem, nullos honores conferri in te poſſe tantos, quos non virtus tua & merita infinitis paraſangis excedant. Nunc hactenus, ut & feliciter eveniſſe tibi eos ex animo precer, & gaudeam, nactum te eſſe, quod, illis, qui adventitio illo ſplendore magis quam ſolidis propriiſque bonis gloriantur, opponas. Jamdudum hîc te expectavi, ut amplecterer aut adorarem potius: tum ut diatriben meam, quatenus nondum ab operis tenetur, emendari peterem. Sed uſque adhuc ſpes meas fruſtratam eſſe valetudinem tuam maeſtiſſimus intellexi. Precor Deum immortalem ſupplicibus votis, ut illam quamprimum commodiſſimam reciperes, atque in Neſtoreos annos haud dubiam teneas. Utinam piaculare pro te dare hoc poſſem caput, aut annos meos, qui mihi inglorii otioſique peribunt, tibi tranſcribere. Sed adeo res rediit, ut non tantum non niſi precibus tibi prodeſſe queam, ſed ultro etiam augere imperitis quaeſtiunculis moleſtias tuas cogar. Quas adhuc tamen ita circumcidi, ut ubicunque mihi aliqua ſpes, quae puſilla ſane nimis, ingenioli ſupereſſet, ibi te fatigare pu-

pudori haberem. Quare, noli, quaeso, irasci, quod de locis tantummodo deploratis consultum ad te venio, utpote quibus te unum suppetias venire posse certum habeam. Ubi minus equidem fero quod modestiam tuam mihi allegas, cum inexhaustam doctrinam possis; aut illudis mihi, quod ea placere mihi tester, quibus tu ipse nihil precii tribuis. Ego vero ita a natura comparatus sum, ut tecum errare malim, quam mihi ipsi in veris, quibus tamen indubito, credere. Nec exigit a nobis aliud fortuna nostra, qui in ea statione locati sumus, ut abunde spartam ornaverimus nostram, si per captum sensus hebetis sane & frigidi discere tantum atque intelligere possumus divina illa, quae a te paucissimisque tui similibus proferuntur. MSC. Cyprianum & poëmation *Fabricii*, quae praesenti in manus tradere speraveram posse, mitto. Advolassem jam pridem Leidam, si hinc abesse me pateretur editio libelli mei, cujus correctura ipse fungor. Praeterita hebdomade sontica quaedam negocia Amsterodamum me evocarant. Interea cum amico meas vices commendassem, duo folia, quae excusa sunt, tot sunt conspurcata mendis, ut totius negotii suscepti me paeniteat. Locum Apuleji in floridis : *Religiosis viantium moris est*, *cum aliquis locus sanctus*, *aut lucus in via oblatus est*, *votum postulare*, *portum apponere* quomodo concilies, scire velim, obiter eum allegare necesse habeo, sed nec ipse quomodo sanem, invenio, nec cuiquam interpretum qui tentarunt, assentiri possum. Hoc si res tuae patientur, quamprimum discere haveo. Hac enim hebdomade pagina illa typis dabitur. Nec minus exercent nos illa in Epicedio in patrem Statii: *Et quibus Arcadia carmen testudine mensis Cyda labor nomenque fuit.* Nam τὸ *Cida* purum putum figmentum *Domitii* est. MS. Flor. *Cicla liben.* Et Domitius: *Libem* reperiisse se fatetur, unde fecerit *labor*. hoc ex *lyrae* depravatum videtur. Pro *Cida* quid olim fuerit nescio, nisi forte *Cura*, Ut scripserit Papirius. *Et quibus Arcadia carmen testudine mensis Cura Lyrae nomenque fuit.* Testudo pars Lyrae, non pro integra ipsa accipienda esset. *Quibus cura & nomen Lyrae fuit*, esset, quibus amor lyrae fuit, & qui inde nomen apti sunt, ut Lyrici dicerentur. hoc somnium nostrum. habeo aliorum conjecturas mecum primum communicatas, quae cum ipsis placeant, mihi nec coelum, nec terram tangere videntur. Sed a te, vir maxime, certius aliquid expecto, quo magis quam istis nostraque lector satietur. Quod ne graveris me docere, etiam atque etiam rogo. Vale, primarium decus nostrum & hujus saeculi. Hagae VII. Kal. Mart. Anno CIϽIϽCXXXVI.

Respondet *Salmasius* Ep. LXXXVII. sed sequentis anni gerit notam, aut hîc aut ibi scribae peccarunt. Certe in Salmasianis ordo turbatus est, nam Epist. LXXXVIII. praeponi debet priori: praeterea deesse puto *Gronovii* Epistolam, quae in Silio emendationes continebat, cui respondit *Salmasius* Ep. LXXXV.

EPISTOLA CCXCI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

ETsi semper, Nobilissime Domine, antehac ad te magis fiducia tuae comitatis, quam mearum virium litteras dederim, tamen nunc maxime vereor, ne nimis prodam infantiam meam. Praeterquam enim quod solemnis illa mihi, contagionis aliquid adhaesisse mihi sentio a rure, in quod per hebdomadas tres quatuorve secedere me ratio haec vitae meae coegit. Neque tamen morari debui aut expectationem tuam, aut officio optimi nostri *Smithi* deesse: neque etiam amicum, quem latorem offerebat occasio, & ipsius studium, abstinere nolui, quominus hac contestatione sui cultus penes te defungeretur. Ultimas meas, puto, obtulit tibi *Graswinckelius* noster, quae aeque importune, atque hae mihi exciderunt. Tibi tamen, uti constat de sincerissima observantia mea, ita unius scriptionis infelicitas, atque impolitia, quae subinde properantes deprehendit, non excusserit amorem mei. Vir ille eximius suscepit adeo fidelem nugarum mearum curam, ut nunc demum sperem, nihil citius fore quam ut publicum tentare incipiant. Quod nunc eo acrius desidero, quo certius scio te quoque spei nostrae favere. Cum iterum ad *Smithum* scribes, habes me, qui tuis me servitiis devovi. Perendie Amsterodamum ad consuetas sedes revertemur. Bene vale & bene age, Vir summe, meque ama, qui tui observantissimus. v. Eid. Maji. Anno. CIƆ IƆ CXXXVI.

Et hanc Epistolam loco motam puto. hoc enim tempore in Gallia erat *Salmasius*, nec *Graswinckelius* ei tradere epistolam potuit. credo Ann. 1635. scriptas & collocari debere post; sed nolui Ordinem mutare.

EPISTOLA CCXCII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine. Incredibili laetitia affectus sum ut ad Penates tuos, salvum te sospitemque, salvis claritatibus tuis, salva etiam re, reversum audivi. Cognoveram ex parte quibuscum excetris conflictatus esses, antequam Gallia decedere tibi liceret. Sciebam, quanta incommoda & pericula a difficultate itineris & tempestate dubia tibi instarent. Cruciabar tam diu a Bibliotheca tua & studiorum ocio te separari, cum certum habeam, quicquid temporis extra tui studiorumque tuorum curam tibi perit, id ex visceribus (ut ita dicam) literarum & sanctissimo eruditionis censu expendi & derui. Denique Academiae vestrae bene volebam, cui ex ferali squalore caput erigenti, so-

ſolum decus tuum ad perfectiſſimam lucem (quam vel ſolus dare poſſes) deerat. Ex quibus omnibus unum naſcebatur votum: quod cum Deus Opt. Max. nunc tandem ſecundaverit, ipſi quidem laudes grateſque ago, tibi vero ex animo gratulor voveoque, ut poſthac Neſtoreos annos in optata ſacrae & divinae tuae mentis tranquillitate exigas, omnemque laborem, qui ſive a fortuna, ſive ab improbis hominibus impendere queat, duriſſimis itineris malis expiaveris. Ego, ſi nondum excidimus tibi, & pateris noſtrae fortunae audire vices, ad hoc uſque bene me habeo, ſit gratia Numini: ex aedibus nobilium iſtorum hominum, ubi me agere ſciebas, cum bona eorum gratia diſceſſi, ut totus meus eſſem. Itaque nunc quidem virtute mea involutus pro opibus maenia munio. Sed praevertendum eo eſt, quod cum tot communes mihi cum optimo quoque cauſſae eſſent, quare praeſentem te aut ſaltem propinquum vellem, inteſtinum propriumque quiddam jam pridem habuerim, quod deſiderium tui acerrime ſtimularet. Narro tibi, nacti ſumus tandem, qui nugarum noſtrarum miſereretur, & permoveri potuit, ut aliquid earum edere non recuſaret. Itaque Diatribe in Statii Silvas foras jam ſpectat, quam ſine cenſione tua, ſine ſymbolis publicare extremae mihi infelicitatis videbatur. Plurima enim loca miſere nos exercuerunt, in quibus exploratum mihi eſt, neminem niſi te & nos & antiquitatem juvare poſſe: plurima haud dubie nos Homericis oculis tranſmiſimus, quae ſagacitatem tuam fugere non potuerunt. Quare venio ad te, Vir incomparabilis, & per inaeſtimabilia merita tua, per denique affectum, quem obſervantia non quidem meritus ſubii, ſed ab humanitate tua abſtuli, te oro atque obteſtor, ut ne faſtidire ruditatem noſtram, ſed ζηλητίδια noſtra comiter excipere velis, deinde ultro, quae olim ad illos libros notaſti, benigne nobiſcum communicare. Integrum libellum miſiſſem tibi, ut lituras & obelos & miniatulas tuas pateretur, ut omne in eum jus haberes, niſi vererer me occupato in domo ordinanda & refocillandis viribus, curandoque corpore, ſi tetricis iſtis nugis negocium faceſcerem, graviſſimam noxam meriturum. Et ſpero propediem tibi me adfore, cum de manu in manum tradere licebit. Interim ne nullum meae adverſum te audentiae nunc exemplum edam, de duobus tantum locis te rogabo. Lib. II. Silv. in epicedio Pileti: *vitae modo carmen adultae, Nectere tentabat juvenum pulcherrimus ille, Cum tribus Eleis unam trieterida luſtris.* Quid *vitae modo carmen adultae*? Lib. III. in lacrimis Hetruſci: *hibernos citius numeraveris imbres, Silvarumque comas vigilis te animique ſagacis Exitus evolvit.* Quid, *exitus animi ſagacis*? & quomodo cum ſequentibus haec cohaerent? Interpretes ad unum omnes, ſtupori legentium confiſi, ceu clara haec & facilia tranſeunt, cum nihil in toto Poëta difficilius mihi viſum, nihil, in quo minus mihi ex mea arte ſpei ſit. habeo quidem in promptu conjecturas, ſed quas apud te promere non ſuſtineo: cui, quae mihi ipſi non ſatisfaciunt, minus multo probaturum me opinor. Quare malo ignorantiam meam fateri, & tuum auxilium implorare. Illud nunc iterum te rogo, ut ſimul primum res tuae patientur, petitioni meae facilis, quemadmodum ſoles, reſpondeas. Hac hebdomade incipient nobis laborare opera, & magna res eſt, cur ego quoque ſe-

festinem, quod praesenti, si Deus volet, exponam. Ego, σεβασμιώτατε Salmasi, cum ea ex te Scriptisque tuis didicerim, quorum odorem extremum ad me perventurum nunquam speraram, ita statuo, quae a nemine mortalium, ab te uno expectari debere, & si regnum in Eruditione instituendum esset, in tua uniusque verba jurarem. Haec non adulatio, quae longe a moribus nostris abest, sed verus amor simpliciter, & sic ut credi velim, ita dignus sim qui literas tractem, post longissimam taediosissimamque, sive litterarii commercii, sive colloquii intercapedinem, mihi exprimit. Vale & salve cum tuis, prima seculi gloria. Hagae. a. d. IV. Non. Februar. A°. CIƆIƆCXXXVII.

Scis puto *Casauboni* Epistolas virum & amicum tuum summum *A. Rivetum* mihi edendas commendasse, & jam nunc eduntur. Ni fallor audivi ex ipso te aliquot, quarum apographa nondum haberemus, in Gallia nactum esse. Ejusce quid sit, indica, quaeso. Si vacabit rescribere, uti cupio & rogo, destinabis tuas, in de Wagestraete allernaest de drie goude mersen. Ibi enim habitationem conduxi.

Respondet *Salmasius* Epist. LXXXVI.

EPISTOLA CCXCIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

[1] *Claudio Salmasio.*

Leidam.

NObilissime Domine; Quemadmodum reditus ad nos tuus immensa me laetitia affecit, ita primus quoque fructus ejus longe mihi gratissimus fuit: literas tuas dico. quas nudius tertius accepi. Eaece multa egregia me docuerunt, magnis testimoniis affectus tui, quem nullo auro, nullis gemmis contra carum aestimo, pectus mihi pertentarunt. Pro utrisque immensas ago gratias, & hoc quidem in sinu gaudebo, tantoque stimulo ad excitanda studia nostra prudenter utar, illis vero, ceu purpureo limbo, centonem meum & vere pannuceas commendabiles faciam. De Siliano loco prorsus tibi assentior, & tum eruditionem, tum sagacitatem divinae conjecturae tuae prorsus stupeo. Statianus uterque ut depravatissimus antea erat, ita nihil antehac reperi, in quo facilius acquiescere possem. Interpunctionem in priore mutandam, quod verissime mones, ipse quoque notaveram. Sed & istud: *gnara malorum infelix invidia*, quamquam vero *infelix* eleganti Graecismo pro scelesta positum esse videri posset, vehementer displicebat. Itaque τὸ *infelix* accipiebam ut appellationem Viri, quem alloquitur poëta in vocandi casu scribebam denique: *Sed gnara dolorum invidia, infelix animi vitalia vidit, laedendisque vias in te (modo carmen) adulte.* Ut apostrophe ad Piletum esset. *Modo carmen*, ut apud Silium: *nunc Ardea nomen.* & Horatium: *fabulaeque manesque*: *Adultus* pro adolescente. quomodo Ammianus & ejus generis scriptores saepe loquuntur. Quare

1 Responsio ad *Salmasii* Epist. LXXXVIII.

re hîc maxime dubitabam an Papinius ita ſcribere auſus eſſet. Libentiſſime igitur tuo illo hoc expungam. Nunc rogandum habeo quomodo conciliandum putes vexatiſſimum locum in Propemptico Metii Celeris. *Sint quibus exploret rupes gravis arte molorchus.* Nam ultimum illud de molorcho urinatore quidem, ſtipula levius. Vellem tam facile mihi eſſet aliquid aliud reperire, quam hoc arguere, utcunque docti viri in eo ſibi placeant. Excerpta MS. Cod. Florentini, (quae tranſmiſit Hamburgo mihi *Fr. Lindenbrogius*) habent: *primo gravis arte molorchos.* Ego niſi tu quid movebis, ab hac ſcabie abſtinebo ungues. Kal. Decembribus: *Jam bellaria adorta pluebant*; Non haeſitarem hîc, ſi ullibi alias hac licentia producendi brevem ſyllabam uſus eſſet, & non dubitare juberent MSC. Cod. Quorum Senenſis, quem excerpſit *Scaliger. velaria linea.* Florentinus: *velaria Borea.* Protreptico Criſpini in Lib. v. *Sic Phryges attoniti quamquam Nemaea viderent arma &c.* hoc a *Domitio* eſt, cum in MSC. inveniſſet, ut ipſe teſtatur; *quamquam vectita.* Et ita prorſus Flor. Etiam Politianus illud *Nemaea* ſe non probare ait in Epiſtola illa, quae *Domitii* Commentarium ſub cenſuram revocat: ſed quid verius ſibi videretur, non apponit. Scire etiam velim, quo tempore vixiſſe putes Meleagrum iſtum, cujus epigrammata aliquot in Anthologia extant. Ego nihil hactenus inveni, unde de aetate ejus argumentari poſſim. Et eſt hujus mihi rei uſus, ne ſimili imperitia me prodam, qua ille [2] Q. R. conditor, qui auſus eſt ſcribere Catullum dixiſſe hoc modo, ut imitaretur Martialem, & hic nobis ſacra & profana eruit. Sed valeat Carcinoma ſeculi noſtri, quandoquidem ſtupore vulgi nobilis factus eſt. Tu de iſtis, Vir maxime, haud gravatim erudire nos dignabere. Epiſtolam *Caſauboni* ſuo loco inſeri lubens curabo. Meminiſti me aliquando ad Cyprianum obſervata non nulla ex MSC. membranis ad te mittere. Eum codicem adhuc penes me habeo, ſed repoſcitur nunc a Domino *Iſaco Pontano.* Quod ſi inſpiciendi eum lubido tibi & ocium eſt, tranſmittam, & dum ad ſatietatem uſus fueris, penes me magna cauſſa adhuc detineri reſcribam; Neque enim totum conferre potui, quod aliis avocarer & ille, cujus edito Cypriani exemplari utebar, librum ſuum utique ſibi volebat reddi. haec incommoda ſunt deſultoriae vitae & ſtudiorum, quae ab aliena bibliotheca pendent. Sed ego ſatis magnum pretium habuero, ſi mea opera tibi iſte liber ſit profuturus. heri primum folium Diatribae noſtrae excuſum eſt. Et minantur operae intra ſex hebdomadas hoc munere defungi. Quare etſi

2 Manifeſtum eſt intelligi *Boxhornium*, qui Quaeſtiones Romanas edidit, ſimul cum Plutarchi. Problematibus: Vix credibile tamen videri poſſet, virum non ineruditum & qui publice literas humaniores profitebatur, tam craſſum potuiſſe errorem committere, niſi publice in Cap. 35. Quaeſt. Roman. exſtaret. Ubi tamen *Boxhornius* agens de loco vexatiſſimo Catulli, in quo Minerva *patrona virgo* dicitur ait *Joh. Pontanum* in literis ad ſe, correxiſſe *paterna virgo* & expreſſiſſe haec Catullum ex Martialis VIII. Ep. 72. ubi *narbo paterna* dicitur. Sed ſi jam *Pontani*, epiſtolam feſtinantis, ea fuiſſet hallucinatio, certe *Boxhornii*, librum publice edendum meditantis, partes erant, eam emendare aut arguere: ſed ſtupor hic fuit *Boxhornii*: nam *Pontanus* ſcripſerat *deinde, quia imitatus hic Catullum Martialis illo, quod legitur lib.* VIII. *&c.* & cum legiſſet illa in *Boxhornii* edito libro, eum graviter objurgavit alia epiſtola, quae nunc legitur in Analect. *A. Matthaei* Tom. x. p. 517. ubi cum haec ſcriberet *madida Boxhornium memoria* fuiſſe dicit.

etsi nunc minus sum ociosus (nam & Epistolae *Casauboni* procedunt) tamen videre velim Anglum illum, quem narrabas aliquando in Apuleji apologiam scripsisse, sed hoc si tibi commodum fuerit. Vale, Vir incomparabilis, & ruditatem nostram ita patere, ut doctrina tua expellas. Hagae postrid. Non. Febr. A°. CIↃIↃCXXXVII. raptim. *Vincentius Fabricius* poëmation quoddam Hamburgi excusum tibi dedicavit. Misit ad me exemplaria aliquot, sed ignarus te ad nos rediisse, non jussit ut tibi sive unum sive pluria redderem. Puto jam in Galliis id visum tibi, sin, exemplar faxo habeas.

EPISTOLA CCXCIV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.[1]

Leidam.

CUm praestantissimus *Colvius* diceret se ad vos ire, ut te salutaret, Nobilissime Domine, non potui quin raptim hoc quicquid est exararem: praesertim quia necdum sperato abitu tuo ultimum colloquium mihi miscendi tecum destinatio intercepta est. In excerptis Livianis nihil inveni, quod juvare te posset. Locus puto ille est Lib. VIII. c. 7. & 8. ex editione *Gruteri*. Non variant MSC. nisi in his levibus: *a prima acie ad triarios sensim referebantur*. Duo MSC. *ad triarios retro se referebant. Extemplo compressis ordinibus velut claudebant vias.* iidem: *complexis ordinibus. in hostem incedebant.* Unus *concidebant.* Suprascripto in sec. *incidibant*. Nihil praeterea notatu dignum. *Lipsii* conjecturas immiscuerat modo suis excerptis collector. Sed ipsum librum si jubes, mittam: Rogo quod tamen commodo tuo fiat, memor sis promissi de excerptis & tuis notis Ovidianis. A *Scriverio* nuper iterum accepi libellum (non enim epistolam) emendationum ad Silvas. Quid quaeris? ὑγιὲς οὐδὲν, nosti caetera. Aut ille prorsus de ingenio meo desperat, & similem me putat, *patrio subsidere Belgae, qui famam primaevo flore juventae Solis ab occasu solis metitur ad ortum.* Aut ille quotidiano ejus convictu scabiem contraxit, ipsique similis factus est. A filio quoque[2] *Heinsii* unas habui post discessum tuum, in quibus haec leguntur: *Vide quam impudens sim, qui petere ausus a te, ut me magno illi Salmasio commendares hominem nihili. Sed hoc amori erga literas meo imputabis. Ipse enim licet nihil ad hanc rem aut eruditione aut ingenio conferre possim, affectu tamen, quod licet, prosequor eos, qui principatum in his sacris tenent. Inter quos qui Claudium Salmasium vel primarium esse negant, ne illi plane asini & stipites sunt.* Et majorem propositionem assume & vera sit conclusio. De Pervigilio Veneris quid fit? fac sciam quaeso. *Casauboni* ad te epistolae jam descriptae sunt typis. Itaque si vis, autographa restituere tibi possum. Non expectas ut iterum offeram tibi operam meam in tuis ad *Lindenbrogium* curandis & *Fabricium*, qui scis beneficium me grande habiturum, si quid, quod facere

1 Respondet *Salmasius* Epist. LXXXIX. ad hanc & sequentem.
2 Vid. Epist. *Gronovii* ad *Heinsium* XII.

cere me velis, mihi jure tuo imperaris. Oblitus pene fueram quaerere de loco Statii in Lib. IX. Theb. 696. de Parthenopaeo.

—— —— —— tereti juvat aurea morſu
Fibula pendentes circum latera aſpera cinctus
Vaginaeque ſonum, tremulaeque audire pharetrae
Murmur & a cono miſſas in terga catenas.

Schottus in Obſerv. Human. lib. II. 29. ex MS. emendat *ligat* pro *juvat*. Et ita in membranaceo cod. reperi. Sed parum videtur intereſſe, cum *juvat* ſit ſuſtinet. Verum ille verſus: *Vaginaeque ſonum*: & qui ſequitur prorſus non video quomodo priori connectatur, aut a quo verbo regatur illud *audire*. An deeſt verſus? an *juvat* bis conſtruendum diverſis ſignificationibus: *juvat fibula cinctus* & *juvat audire ſonum vaginae &c.* hoc profecto duriſſimum & indignum Statio. Quid denique *miſſae in terga catenae*? Vidi quid notet Lactantius, ſed de eo nihil memini legere. An κατάχρησις eſt, & *catenam* dicit flexum illum criſtae quem alibi ſic deſcribit. *Capiti tremit aerea caſſis Ter nivea ſcandente juba*? Haereo & a te cupio doceri. Vale. Vir maxime, & me ama. Hagae raptim. ad IX. Kal. Apriles A°. CIϽ IϽCXXXVII.

EPISTOLA CCXCV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

NObiliſſime Domine. Etſi pudori habeam tot moleſtis meis ſalutationibus faſtidio tibi eſſe, tamen ut nunc quoque verecundiam iſtam inſuper haberem, officii ratio a me exegit. Vides epiſtolam *Fabricii*, quam ut nunc ipſum Hamburgo accepi. mitto, ut videas quam egregia aperiat ſe occaſio, ſi quid petes, ex iſtis oris accipiendi. Unas meas expectare ſe poſſe dicit, antequam itineri, quod per Belgium inſtituet, ſe committat. Non fideliorem latorem optare poteras, aut cui ſecurius committat *Lindenbrogius*, quae huc velit deſtinare. Quare ſi vacat nunc tibi ad utrumque ſcribere, recte facies, ſi ad me ante diem martis inſtantis hebdomadis, qui erit pridie Kal. April. tuas mittes. De loco Statii quam nuper deſignavi, doceri abs te opto. In Abaſcantii Poëmate vide an legi poſſit: *quis centum valeat frenare maniplos Intermiſſus eques. Eques frenans centum*, hypallage frequentiſſima eſt, pro frenans centum equites, quod antea tibi quoque videbatur. *Miſſus* autem idem eſt quod mandatus. Ut *mandata ſigna*, *mandata caſtra* alibi dixit. Pro juſſus conſiſtere inter maniplos, & centum equites ducere. Graeci quoque στέλλειν uſurpant pro jubere, quod tibi notiſſimum. Plura nunc nolo, & vel ſic deprecor importunitatem meam. Vale, vir incomparabilis & me ama. Hagae a. d. VI. Kal. April. Anno CIϽ IϽCXXXVII.

EPISTOLA CCXCVI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine, Fateor peccasse me largiter quod non citius gratissimis tuis litteris respondi, & pro excerptis Ovidianis, quae mittebas, gratias egi. Sed illas differo, dum usus pro libidine schedis fuero tuis & remisero eas: istud quominus facerem inhibuit me negociorum turba, quae velut ruina quaedam subito incidentia mihi, licet parva dictu, multitudine tamen magna necdum satis me juris mei esse sinunt. Epistolas statim curavi, & si omnia recte se habent, jam redditae sunt iis, ad quos destinabantur. Excerptis quantum properata perlustratione fieri potuit, mirifice delectatus sum. Inveni statim non pauca, quae lectiones MS. Codicis, quo in Noricis usus sum, confirmarunt. Ut illud Lib. I. Amor. Eleg. VI. *Aspice, &, ut videas, immitia claustra relaxa.* Et Lib. I. de Arte: *jacturas poma myricas.* Ubi vulgo, *laturas.* Quod muniveram Prudentii loco hymno III. Cathemer. *Arbor onus tremefacta suum deciduo gravis imbre pluit. Purpureosque jacit cumulos.* Item illa: *Palliolum nitidis*: &: *Venerem Cois posuisset Apelles.* quae jam olim in scriptis tuis monuisti. quae & plura talia ego, si mei arbitrii res esset, statim quidem in textum admitterem. Ignosce autem stultitiae meae, quod verissimae conjecturae tuae in Pietate Abascantii indubitavi. Scilicet deerat hoc unum mihi, ut elegantissima Epistola tua omnia illa in memoriam mihi revocaret quae dixeras, & clara luce oculos ipsos feriret. Nec τὸ *equos* muto amplius. Nam & Ovidius *regere centum* dixit Centurionem in Lib. I. de arte, ut Statius *frenare centum* praefectum equitum. Hodie excusa est pagina illa, ubi istam purpuram tuam centonibus nostris attexuimus. Videbis quam ingenue fessus sim, cujus doctrinae & humanitati & ista & plurima alia debeam. Quamquam hoc mihi non est fateri. Sed profecto, si verum licet dicere, gloriari. Hîc multa animus dictat mihi, a quibus vix abstineret calamus, nisi castigationem vererer, & scirem etiam quae serio & sincere dicuntur, si propius blanditias sint, tibi odiosa esse. Fabii locus est Lib. XII. Instit. Or. c. VIII. *Denique linum ruptum, aut turbata cera, aut sine agnitione signa frequenter invenies.* Eum locum qui emendasse visus sum, inserueram postremis schedis meis. Corrigebam autem, *aut turbata cera, aut ima* (sc. cera) *agniti erroris signa.* ut diceretur nihil quidem in textu correctum, sed in ima cera aliquid additum, unde appareret agnitum esse errorem quemdam in scriptis commissum. Probasne? aut juvat MS. Codex quem contulisse te narrabas? Fac sciam, amabo; & expecto, ut a tuo judicio aut stet aut cadat hoc conjectaneum. Laetatus sum cum legi quae addidisti de probitate & vero animo *Scriverii.* Ergo omnia illa quae ad te delata sunt, & quae ipse his auribus hausi, fuerunt pessimorum hominum vota & Sabinorum somnia. Equidem non dubitavi, quin hoc velut

signo

ſigno dato arriperent illi occaſionem, & qua poſſent oleum affundere camino: ſed verebar ne & ipſe ſuetus ſemper audire eos, qui verba tollunt cadentia, veritatis eſſet impatiens. Nunc de conſtantia ejus prudentiaque tibi mihique gratulor. De excerptis Statianis dicis, ut res eſt: idemque monuerat me, antequam mitteret *Lindenbrogius*. ſed cum inſtarem & qualiacunque videre cuperem, tranſmiſit ut erant. Quia alia non habuimus, neceſſarium fuit, ut iſto Catone eſſemus contenti. Et tamen paucula inde hauſi, quae utinam tibi probare poſſem? Sed confido, neque enim amare me potes, niſi ut multa ignoſcas. Atque illud facis ſpero: atque aeternum facias, obſecro te & obteſtor, ſiquidem id bonae mentis ſtudio, tuique obſervantia merebor. Ita vale & ſalve cum omnibus tuis, Princeps eruditorum. Hagae. III. Eid. Apr. Anno. CIƆ IƆ CXXXVII.

Reſponſio eſt ad *Salmaſii* Epiſt. xc. & reſpondet ille Epiſt. xcI. & xcII.

EPISTOLA CCXCVII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio ſalutem & obſervantiam.

Leidam.

FUiſſe ad guſtum tuum excerpta Urbiciana non tu magis, nobiliſſime domine, quam ego laetor: optoque ut fideles invenias manus, quae integrum illum tibi perſiſtant. Video enim quantum in eo momenti ponas ad conſummandum illuſtre illud opus, quod tibi in manibus. Si tamen per Phaenicem noſtrum te dignum eſt veteres libros MSS. inſpicere . nam hoc ille nuper cum apud magnatem quendam, potentem virum & fama doctum, una pranderemus, aperte dicebat Actum Mechanicum eſſe, ſeque nunquam eo perveniſſe ſtultitiae gloriabatur. De Patricio, erravi, non erat ille amicus hic, ſed Amſterodami, homo nempe iſte moroſiſſimus, quem non ſemel tibi deformavi, interim curabo ut eum quoque *Lindenbrogius* mittat. Quam difficultatem aliis crearet imperfecta linguae Italicae cognitio, eam procul dubio omnem peritia materiae facile tibi explicabit. Intra menſem hoc quoque effectum dari poterit, ut librum iſtum Hamburgo habeamus. Tu modo quas ad ipſum ſcripturus, fac primo quoque die habeam. Quae ad locum Fabianum illuſtrandum de ratione obſignandi tabulas aut literas addidiſti, tam grata mihi fuerunt, ut cum plura ſuppeditarent, quae me doceri erat aequum, te abrupiſſe doleam. Sane cum multa de cera & lino legerim, notaverim, fateor tamen me nunquam ritum illum ſatis intellexiſſe. Tibi vero hoc διδάκτρον in ſolidum debeo. Locus poſterior Julii Pauli egregius eſt ad emendationem tuam cuivis paulum modo attendenti probandam. Martialis verſus de Livio didiceram explicare ex notis ad H. A. tuis. *Gevartius* lib. IV. Pap. Lection. cap. III. inſultat interpretibus Martialis, cujus acumen neſcio an magis paſtoritia fiſtu-

la dignus sit, quam omnia, quae caeteri attulerunt. Et scio tamen fuisse, aut esse potius, cui nunc quoque commentum placet. De Metio verissime correctum vel invitis MSS. Nullis fidiculis inde extorqueatur sensus, qui ad aliam historiam alludat. Subtilitas illa distinguentis inter *in contraria versi*, *& in diversa acti*, eum decet, qui quid *agere*, quid *vertere*, quid *diversum* sit ignorat. *Paucaque fortunae* plane insulsum & fatuum mihi videtur. *Parca* ut vere explicas, ita profecto summa cum gratia & notabili proprietate accipitur. Sed illud scito sic tenere patrem, sic filium ab eo didicisse, ut quo quid sit simplicius & apertius, eo magis ducant esse Ovidianum. Quomodo bene eos dicere puta, sed quod bene dicunt male intelligere. Neque enim simplicitatem istam ex genio Nasonis, sed ex sui opinione, dimetiuntur. Vidisti opinor, optimi *Gruteri* ad Sallustium notas. In eis eandem rationem sistit. Cum enim brevitas Sallustiana omnibus in ore sit, vix vero centesimus quisque eam meo judicio capiat, quodcunque vocabulum salvo sensu abesse posse credebat, censet superfluum, aut certe sententiam veterum de Sallustiana brevitate tacite oppugnat. Eodem videbis modo hos quicquid exquisitum, nec obvium impolitis auribus, si otium hoc sumere velint, ut iterum notas scribant, una litura exstirpare, & quae monachi deliraverunt, aut ipsis male feriatis venerunt in solum, Nasoni impingere. In Epist. Hypermnestae: *Et queritur, factum sanguinis esse parum.* negabant latine dici aliquando. Subserviebant qui aderant, alter pervigilii, alter Plutarchi editor & corrigebant *tractum* vel *jactum* vel *tactum.* Nec potuissem ulterius contra niti, quicquid dicerem, nisi objecissem eis Livii locum ex lib. II. 30. *plusque ibi sanguinis promiscua omnium generum caede, quam in ipsa dimicatione factum.* Alibi: *Perfide quo pretio, qua nece dignus eras.* Emendat Scaliger: *Perfidiae pretio qua nece*, sine dubio ex libro MS. Et tua excerpta ita habent, sed non vacat nunc requirere, certus autem sum me legisse. Quid verius, quid elegantius? ille noster hoc insuper habito nuper scribendum me monuit, nescio ex quo libro *Perfide qua paena qua nece.* Nesciebat *precium* & *mercedem* in malam quoque partem accipi, sed hoc ajebat esse simplicissimum. Omitto alia, ne senio sim tibi. Hoc ergo magis miror, quomodo *tutet* ausus fuerit reponere: quod cum ineptissimum revera sit, speciem tamen habet rarioris verbi. Suavissima vero & frequens Poetae ista repetitio est. Verissimum τὸ ET in UT debere mutari. *Ingenuae vires*, si placebit, retineam. Ut enim liberi homines animum a sapientia, ita servi corpus a robore & injuriarum patientia habent aut habere credebantur instructius. Cujus rei rationem meministi dare Aristotelem lib. I. Pol. Et habent illud Bersmanni, Pal. & Pirchaimeri codex. Et similiter Martialis: *Vires ingenuae, salubre corpus.* Item: *Invalidum est nobis ingenuumque latus.* Ovidius alibi indignum censet: *Ingenuum dura ponere corpus humo.* Valeat tamen hoc, si tu probabis. Caetera omnia vehementer mihi placuerunt. Illud imprimis elegans: *Quae mimis prodest, scena:* Illud eruditum de authore, *qui mollem Achillem fecit*: ubi confossiorem soricina naenia istius notam fecisti. Et haec tamen, ceu nescio unde ex abdito petita, cum similibus quam maxime vulgus admiratur. Vellem, vir maxime, hoc

hoc impetrare a te poſſem, ut quoties a gravioribus ſtudiis quieſcere & velut interjungere velis, digrediaris in notas illas, & ut cepiſti excutias infelix lolium, cujus plena meſſis eſt, non quidem ut ſingula denotes, & minuta quaevis, quaeque etiam nobis patere poſſe putes. Non adeo abuti otio tuo volo, aut operam a majoribus detractam in hunc ludum damnare. Sed illa minus apparentia & ſpeciem atque perſonam quandam abſtruſae doctrinae praetendentia. Neſcio enim quomodo hoc ille peculiare habet, ut cum maxime nugatur, maxime exſultet, & hac gloriatione incauto lectori aſſenſum extorqueat, quod plurimis in locis obſervavi & quoſdam hîc aſſcriberem, niſi omnia illa jam obelis tuis deſignata certum haberem. Sed ſimulatque Statium depoſuero, haec cura erit mea, ne, ſi illi denuo Naſonem conſpurcaverint, vindex ei deſit. Epiſtola, quam plus millies ad me ſcripturum promiſit pater de Statii aliquot locis controverſis, in ſpongiam credo incubuit, aut certe, ſi nondum caepta eſt, non ſcribetur. Nec ego valde ſollicitus ea de re ſum. immo ſapere eum puto prae duobus ſodalibus, qui tot vulnera a ſe bono poetae meo inflicta per me publicari ſperant. Sed nae illi vehementer ſe falſos deprehendent, poſt tres, ut multum, Hebdomadas. Quae de prima Syllaba vocis *athletes*, notaſti, adjeci in Chartula, quae jam in manibus eſt operarum. Fuerat autem diſputatio illius, quem ſignificabam, honeſti & non ineruditi, viri mecum non proprie de poſitione Syllabam eam producente: non dubitabamus ambiguas illas eſſe, quae ante liquidam conſonantem haberent. Sed cum ἀθλεῖν ab ἄθλος deſcendat, ἆθλος vero contractione ex ἄεθλος factum eſſet, poſſetne ſyllaba, quam contractio longam feciſſet, & in diſſyllabis poſteriore correptâ circumflexo notaſſet, corripi. Nam in ἄτλητον, ἄκλυτος ἄχρηστος, α privativum eſt, non poſſunt ergo haec, niſi quoad poſitionem, cum τῷ ἀθλητὴς comparari. Ad hoc ego reſpondebam, quod in prioribus ſcripſi, nempe Latinos in Graecis vocabulis interdum ſuo jure uti. Quod non ſic intelligebam, quaſi Graecas ſyllabas pro lubitu ſuo producerent corriperentque, quod omnino falſiſſimum: ſed quod in Graecis vocabulis ſuas regulas, ceu Latinae eae eſſent, adhiberent. Ut in *Coo*, *pliada*, *romphia* factum: quippe vocalis ante vocalem corripitur. Ut in *Hector ubi eſt*? quia in R deſinentia brevia ſunt communiter. ſic in *Athletes*, quia α Graecis eſſet ex communibus, poſitio autem illa etiam ambiguam ſyllabam faceret, nullo reſpectu contractionis habito, primam a Statio correptam dicebam. Ut ut ſit, veriſſime a te emendatum eſt, & ſtupidum eſſe oportet, qui de eo dubitare velit. Tuas ad Reverendum & Cl. Dn. *Rivetum* ſtatim detuli. Vale, maxime virorum, & de ſtudiis meis, quod facis, optime mereri perge a. d. IV. Kal. Majas Anno. CIↃ IↃCXXXVII.

Excerpta tua Ovidiana penes me eſſe ſciant illi, & legant; ut oculi illis doleant, ego nunquam theſaurum illum communem faciam in talibus, qui nihil ſe aliud inveniſſe putarent, aut videri vellent, quam calvus ſi pectinem, quam Gallus Gallinaceus, ſi pretioſum lapidem.

Reſponſio eſt ad *Salmaſii* Ep. XCIII.

EPISTOLA CCXCVIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

[1] *Claudio Salmasio.*

Leidam.

NObilissime Domine, Jamdudum ex scriptis tuis cognoveram, quanto intervallo in originibus Graecae & Latinae linguae eruendis omnes veteres recentioresque superasses, quam latum dedisses limitem aliis, si quis secretiori aliqua eruditione imbutus vestigia tua perlegat. Ejus rei certissimam quamvis, etiam absque his foret, fidem postremae duae, quas a te accepi, mihi confirmarunt. Unde ut multos gravesque Grammaticorum errores condemnavi, ita sic in omnibus satisfactum mihi esse fateor, ut nihil sit, quod aut non cum rationibus tuis conveniat, aut si disconvenire videatur, non ipse facile solvere possim. De ipsa quidem emendatione Statiani loci nunquam dubitavi: Et pridem quae ibi in diatribe notavimus, edita sunt. Spectat enim ad finem libellus meus, & praeter indices & Praefationem omnia sunt perfecta. Non poteram autem satis removere, quod unum de quantitate mihi objiciebatur dubium. Itaque quod ad haec laevia te submisisti, & de omnibus accurate me docuisti, immensas tibi gratias ago. *Internas aras* in Ovidio Epist. VII. 113. nunc ferre possum. Illud *Herceas*, quod hariolationem vocas, si incidisset illis hominibus, qui se amant sine rivali, non jactarent, se non albis quadrigis invehi meritos arbitrarentur? Hujus ergo ut ingenium laudari meretur; ita alteram conjecturam in Epist. XIII. 13. *quibus arsa relucent, ut solet a fuso*, non possunt improbrare nisi illi, qui omne eruditum, vocesque a plebe summotas ex Nasone exterminant. Si quid video, haec ipsa veritas est, & multum tibi debeo, quod mecum eam communicaveris, Quod in prioribus de illa subindicaveras, non intellexeram, & erat animus cum scriptionem ordiebar, rogare, ut loquereris apertius. Sed nescio quomodo id oblitum sensi non priusquam meas manu emisissem. Nunc etiam vere puto reprehendi a te audaciam transpositionis in Epist. Penelopes: & ad servandum ordinem qui vulgo est, recte explicari τὸ *hoc faciunt*: Nec displicet, *tu solum imitaris.* Incidi his diebus in locum Lib. XIV. Metam. vs. 656. de Vertumno; *custosque intravit in hortos Pomaque mirata est: tantoque potentior, inquit*; Inserunt olim vulgatae post ultima verba duos versus, quos citat homo noster. ubi cum multa esset nugatus, concludit tandem non dubitare se, quin aliquid desit. Ego sic accipio haec verba, formulam illam loquendi, *tanto potentior*, non ceperunt & ipse & alii, qui locum illum vitiarunt: quae mihi eodem modo dicta videtur, ut apud Comicos, Senecam, Phaedrum: *tanto melior*; *tanto felicior.* Quo quis valet, eo *potens* est & dicitur saepe Ovidio. Sic *nobilitate potens*, sic *generis natisque potens.* Opes autem Pomonae erant poma: Census profecto nobilis heroïco aevo: Unde Polyphemus Galatheam dicit, *nobi-*

1 Responsio videtur ad *Salmasii* Epist. XCIV. qui respondet Epist. XCVI.

biliorem pomis. Viſo ergo Pomonae hoc cenſu, *tanto potentior* inquit Vertumnus. De hoc ſcribe mihi quid ſentias. Pertinacem inſcitiam novantiquorum poëmatum [1] conſtipatoris, hercle, miror. Nam illa quidem quae ponis *in armis*, item, *vere natus* (hoc prius ſciſſe vellem ſic a te defendi) tam aperta ſunt, ut ſtuporis meri ſit non aſſentiri; ſupponere autem *armatus*, & *ver renatus annus* confidentiſſimae & incivilis audaciae. Nimirum hoc habet, qui cogitur admirari tua ſcripta, cum alia legit, ubi te ſecum comparat, hoc eſt in locum incidit, quem uterque tentaſtis, ita ſe amat, ut non poſſit non te poſt habere, & uſque ſuam palpare ſcabiem. Equidem Gentis vitium eſt, omnes alios prae ſe faſtidire & contemnere, in qua ſcias quanti ſe facere oporteat eum, qui ἐνδόμυχον ſuae ſapientiae ante caeteros opinionem geſtat tot adulantium ac ſymbolorum larga humanitate auctam in majus. haec ſano officiunt ſatis judicio: quid ſi accedat invidia, & quos aperte appetere non audet, ignavo ac imbelli dente ſic admordeat clanculum, atque libidini ſuae obſequatur. Diſputationem aliquando cum eo habui ſuper Juvenalis loco: Qui *Lacedaemonium pityſmate lubricat orbem*: dicebam te nihil ibi dubii reliquiſſe: meque ipſum, qui *Scaligeri* ſententiam antea prae caeterorum commentis probarem, ſimul legiſſem tua, nihil feciſſe citius, quam ut aſſenſum darem. Et eram forte recens tum ab iterata lectione, rationeſque tuas omnes clare exponebam.. Ille tamen pertendebat ſcribendum: *Qui Lacedaemonium per cruſmata lubricat orbem*, quia *Baetica cruſmata* in Martiale ſuo legerat. Et videbis cum prodierit, qui nunc commentator eſſe Juvenalis minatur, radiare hanc ibi conjecturam. Nam hic verus utrique Subballio eſt: Ille vero etiam ineptiſſimorum ſomniorum adeo tenax, ut ſive vera ſive falſa eſſe putet, ſuſque deque habeat, dum nomen ſuum in ſcripta aliorum infulciet. Hinc illa Ilias vaniſſimorum commentorum, quibus ſperavit ſe omnes paginas in mea Diatribe poſſe facere. Sed mirum quantum ſe opinionis falſum videbit: quamvis & pudeat me, ſervandi moris & fucatae amicitiae cauſa, laudari toties illa nomina ibi, quoties facere id coactus ſum, & tibi quoque non dubitem improbatum iri. Sed vides quae fortuna ſit mea, ut leviſſimae etiam invidiae ferendae impar: Quam tamen hactenus cedendo omnibus, praeferendoque omnes mihi vix vitare potui. quid me fieret, ſi inſpexiſſe illos propius & propemodum intelligere me faterer? Quare non commovebunt te iſta, vir maxime, quae vereor ne manifeſtae vanitatis reum faciant factum illum: & de animo meo judicabis ex hac litterarum ſimplicitate, cum qua ut fidem ſerves, facile ſuſpicaris, quanti mea interſit. Equidem verum & ingenuum erga me amorem ut apud illos excitem, pridem deſperavi, ex quo noſſe illos, immo nationem caepi: ſufficit, ſi non inimici ſint profeſſi, & quia ſuorum miratorem me putant, non male velint mihi, aut noceant: Ea enim noſtrarum rerum nunc incertitudo eſt, ut abs quîvis metuere & neminem offendere nobis curae ſit. Interim non diſſimulo, me aliqua apud te, ſi tamen; gratia pollere, & crebras tecum alternare litteras: ſed ubi de ambitione ſua quid injiciunt,

1 Scriverii.

ciunt, dico me ista nec scire nec curare; id agere, ut aliquid discam, hîc subinde me in loco lubrico servat Apollo. N filius Dordrechto redux nudius tertius cum transiret, horam fere unam apud me garriebat. Strenue in Ovidio ajebat pergere: excerptorum mentio nulla: unde conjicio, postquam audivit ex te *Scriverius*, illa penes me esse, nondum cum eo esse locutum. Sed forte non petet, quia non magis aliquid volet tibi debere, quam nos ad indignas manus thesaurum istum pervenire. In loco Livii lib. VII. c. 15. nihil variant excerpta. Nos foenus tuum anxie expectamus: aliud quod epistolari dic (liceat sic loqui) pensum, ut mihi scribis, laetissimus semper accipiam. *Fabricium* Leidae audio fuisse, & vide quam parum ipsi simus curae, qui tot epistolis spem fecerat mihi videndi sui, & sibi fuerat eo nomine gratulatus? cum Amstelodami tot dies exegerit, tot Leidae, me insalutato transiit. Quid dixit, quaeso, quid prae se tulit? nisi illis mortalibus, qui pessimo rumore hîc famam ejus laeserant, cum quibus bacchari assueverat, similior, quam verorum amicorum amantior est. Vale, Nobilissime Domine; Hagae. V. Eid. Maji Anno. CIↃ IↃ CXXXVII.

Quid sentis de loco illo in Soteriis Rutilii. vs. 13. *Nosterque ex ordine collis confremat.* Ita enim se restituisse ait Domitius, cum MSC. haberent. an latet aliquod nomen regionis, urbis? cogita quaeso.

EPISTOLA CCXCIX.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine, quas ultimas a te accepi, non fefellerunt expectationem, quam semper de tuis habere soleo. Ita doctrinae & humanitatis tuae nectare non dico irrigarunt me, sed inebriarunt. Quid vero est quod liberam mihi potestatem facis tua reprehendendi? ποῖόν σε ἔπος; Non ego adeo sum fatuus, ut cum illis, qui soli sapere sibi videntur, certem; ut hoc mihi attribuam aut petam. Ego vero tum aliquid profecisse mihi videor, cum tuis assentiri possum, facilioribus quidem sine mora, secretioribus vero illis post quandam ingenii contentionem. Si dubito, non argumenta quaero, quibus meae opinioni adsim, sed in agnitionem imbecillitatis meae reducor & laboro in hebetudine sensus mei corrigenda. Quod etsi subinde molestum est, non aegre fero tamen: quia haec velut modestiae retinendae admonitio est. Illud vero quo contingit saepius, eo impensius laetor, & vel pro pusillo hoc quod accepi, quodque assecutus sum Deo doctorique meo gratissimas gratias ago. Si vero cum millia multa me docueris, semel forte, dum inter gravissimas occupationes mihi tamen vacare non desinis, aliud agentis calamus praeceperit mentem, & in minutiis non alta cura dignis, vacillaverit; utar ea libertate, cujus copiam fecisti; non ut erroris alicubi te convincam, (crede mihi ex animo

mo loquenti, vanam ambitionem & typhum, quo nefcio quomodo litterae noftrae jejunos quofdam & mei fimiles inflant, peffime odi) fed ut accuratius mihi cupiam monftrari, & clarius explicari, in quibus haefito. Quae de epenthefi Jonica notafti, veriffima funt, & magnam erroris nubem oculis meis exterferunt. Nec de antiquitate & praerogativa temporis in Attico Alphabeto dubitare poffunt, qui non Graecae hiftoriae prorfus ignari funt. Sed quid dicis de voce ἀργὸς, quae omni Grammaticorum vulgo pro ἀεργὸς facta putatur. Nec epenthefis hîc locum videtur poffe habere, cum origo, ut illi volunt, fit τὸ ἔργον. fed ᾄδω, fi non ex ἀείδω factum, cur alpha habet jota fubfcriptum: aut quae differentia inter ἄδω *fatio*, & ᾄδω *cano*? Hoc ergo explica mihi. In Ovidii loco Epift. XI. 46. *Denaque Luciferos Luna premebat equos.* omnino ferri illud *dena* non poteft, ob rationem quam addis: quicquid ille philofophetur. Hoc verum eft librum poffe confcribi locis illis, ubi tam decimi quam noni menfis mentionem faciunt in hac re veteres. Sed hoc non dicit *dena*. Vide autem an fcribendum fit, *Plenaque*? Et videtur hoc probari per τὸ *premebat.* Quod etfi in genere de aurigis dicitur, tamen proprie competit properantibus ad finem & metam fui curfus. Nec *Luciferi equi* alitèr excufari videntur poffe, quam per Hypallagen, ut equis datum fit Epitheton, quod ipfi Lunae debebat addi: II Art. Amat. 660. *Male viva*, certiffimum, elegantiffimum, & proprium, & fignatum eft: nec aliter legendum effe credidi, ex quo Pallium tuum Tertulliani legi, & ita quoque Palatinus, & ille, quem ego in Germania contuli. Habui fuper hoc ipfo loco acerrimam contentionem adverfus N. quid quaeris? perfuadere non potui. fi omnino βαλανηφαγεῖν neceffe effet inventa fruge, malim equidem quod *Gevartius male vifa* probat alio loco, ubi *male confpectus*: quam illud ridiculum & exfibilandum eft, *mala vifa*? fed aliud fane eft *confpectus* hoc ufu, aliud *vifus*. Epift. XIII. 137. *Heroifin* & *Troafin* non dubito quin vera fint, & ipfius Nafonis. *Infernae arae*, ut placere fane non poffunt, ita nefcio quomodo nec *internae* illae fatis funt ad guftum. Si *infectas* aut tale quid poffet fupponi, amarem magis. Itaque te oro, ut per ocium aliquando de ifto loco cogites. Si tamen in MSC. *Herculeas* legitur, quid opus cunctari? Unde autem tanta mutatio? Lib. VI. Livii c. 36. ita invenio in duobus MSC. legi: *ni potius quam forte creditum folvat.* in tertio: *an placeret faenore circumventam plebem potius quam fortem creditam folvat, corpus in nervum ac fupplicia dare*? Ad Lib. XXXV. nihil habeo. non enim ultra XXX. excerpta noftra porriguntur. Ultimam illam partem nullis blanditiis ab Dracone illo hefperio extorquere potui. Sed quando thefauro ifto nos beabis? falve & vale cum tuis, unicum decus meum. Hagae a. d. IV. Eid. Majas A°. CIƆIƆCXXXVII.

Lib. V. Silv. piet. Abas: Laudavi palmariam tuam emendationem: *nullaque famofa fignatur lancea pinna*, Itaque locum ex fcholiafte Juvenalis: *Antea fi quid confules.* Nefcio quid fibi velit τὸ *Antea*, an fcribendum *anxia.* Ut fit prima vox verfus quam explicat. Infpice, quaefo, Scholiaften. Nam mihi ille ad manus non eft.

Refponfio ad *Salmafii* Epift. XCVI. ipfe refpondet Epift. XCVII.

EPISTOLA CCC.

JOH. FRID. GRONOVIUS

[1] *Claudio Salmasio.*

Leidam.

NObilissime Domine. Lapsam hebdomadem miris modis eripuerunt mihi certi homines maleferiati: etiam unum diem urbe abesse coactus sum. Ea causa est, quod gratissimis litteris respondere statim non potui. Illud, *Foenoris accedat merces* omnino alicubi me legisse puto: sed ad ipsum repraesentandum aeque me deseruit memoria. Manilii esse initio suspicabar, sed cum integrum percurrissem, non inveni. Ipsa observatio tua adeo mihi placuit, ut continuo non paucos locos ad eam exegerim, & deprehenderim verissimam. Itaque quod hoc quoque nos docuisti, immensas tibi gratias, ingentem sitim istius operis mihi excitasti. Quod quia admonuit, scribam nunc rem invitissimus, quam tu cum risu leges. Eruditus quidam juvenis Belga, quia ex me audiverat propediem id typis datum iri, dicebat nuper habere se librum MSC. JCti cujusdam Hispani, maritimum spolium, de Usuris. Eum jussit offerrem tibi, si uti velles. Respondi ejusmodi adjutoribus te non egere: deinde procul dubio tractari ibi forenses quaestiones & naenias ex recentibus JC. millies repetitas: quod genus toto coelo a tuo scribendi more differre. Nosti φιλαυτίαν gentis. non persuasi ut urgere desisteret. Itaque liber penes me est, & expectat quid jussurus sis. Est autem talis qualem fueram suspicatus. Prima quaestio est: *Usurane sit mutuum dare cum pacto, ut mutuarius teneatur partem mutui in mercibus accipere aut solvere in alio loco*? secunda: *Utrum usura sit mutuare aliquid, ut tantumdem reddatur, quando plus valebit*? &c. Ego mandatum persecutus sum: tibi ridere, vel ad haec non respondere licet. In Statio: *Septenusque ordine collis*, utinam non tam longe a vet. Lectione abiret. Vix me contineo, quin euge acclamem. adeo nihil convenientius sensui fingi posset. *Senusque ex ordine collis* nimis videtur eruditum. Malo tamen quam interpretum Φλυαρίαις. Locum Scholiastae Hephaestionis valde velim habere descriptum, nec enim is scriptor in mea librariola est. Verissime reprehendis imperitiam corrigentis in Ovidio: *Quo mihi sit genitor*. In lib. VI. Fast. vs. 435. *autor in incerto est, res est Romana. tuetur Vesta, quod assiduo lumine cuncta videt.* Mira hîc affertur *Scaligeri* emendatio, sed an non scribendum, *juncta*. *Quod* pronomen est, non conjunctio. Erant autem iisdem in penetralibus Vestalis ignis & τὸ διοπετὲς Palladium. Citavi hunc locum in Diatribe: sed corrigere oblitus sum. Ea perfecta fuisset, nisi deficerent litterae, ut loquuntur, Capitales ad indices adornandos. illae dum funduntur, opusculum non exit. *Bodecherus* cum [2] lituo hujus expeditionis, nuper hîc quatuor integros subsedit dies, ut haberet occasionem caedendi *Fr. Vossii*: & fecit in via celeberrima media luce.

1 Responsio ad *Salmasii* Epist. XCIX & CI. Respondet vero *Salmasius* Epist. CII.
2 Vid. Gronov. Epist. ad Heins. XX.

lucc. vide otium & dignitatem Professoriam: Rumusculos quod non nisi contemptu dignos aestimas vehementer laetor. Et profecto jam dudum eo profecit tua virtus, ut possis ὑπὸ στέγῃ πυκνᾶς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὑδούσῃ φρενὶ Litteras ad *Lindenbrogium* curavi. Epithalamion illud, in quo sic ἐσυκοφαντήθης ob certas causas habere me vellem: &, si fieri posset, editum cum lituris tuis. Vale, maxime vir, & me solito favore complectere. Hagae III. Kal. Jan. A°. CIↃIↃCXXXVII.

Hanc epistolam nudius tertius sera nocte scripseram, ut altero die summo mane deferrem ad aurigas. Ecce adsunt *Vossii*, & totum istum diem Genialem cum ipsis in suavissimis sermonibus habui, quorum praecipuum argumentum tu fuisti. Nunc etiam nunciatur te auctum esse liberis. quod ex animo gaudeo, eamque rem tibi, puerperae atque ei quod natum est, bene evenire Deum precor.

EPISTOLA CCCI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

MAxime Virorum. Quid promerueram de te, Nobilissime Domine, ut me fraudares palmaria illa Ovidiani loci correctione, nisi Deus quispiam bene advocatus me suspicari de ea coegisset? Certe enim talis primo intuitu mihi visa est: nec dubitare possunt nisi Acrisii & Acrisiorum filii. Vere dicis multa esse, quibus probare eam possis. Puto & Prudentii loco, qui mihi incidebat Lib. II. in Hymn. *Ut Tragicus Cantor ligno tegit ora cavato Grande aliquod cujus per hiatum crimen anhelet.* Verissimum etiam τὸ *praetexit.* Ille N. quaesierat hîc nuper per epistolam ex JC. quid esset lib. IV. de Ponto. el. XV. *Teque meae caussam servatoremque salutis, Meque tuum libra novit & aere magis.* Ita enim habet ista Editio. Veniebat ille ad me & petebat Ulpianum & Theophilum, ut describeret loca illa, ubi mentio facta testamenti per aes & libram. Dicebam de ritu illo satis multos notasse: Inter caeteros *Brissonium*: sed hunc quoque errare, quod *magis*, non *minus* legeret, cum illud a saevis correctoribus esset. Insanire videbar homini, quod tam sanam lectionem loco movere vellem. Silui ergo & mihi sapui, si tamen sapui, quod tu judicabis. Habent enim optimi quique MSC. *minus*, non *magis*. Et errori illos implicuit quod dicendi illud genus non intellexerant: *tuum libra & aere minus*, quod elegantissimum est. Et simili fere sensu Galba apud Ciceronem filios suos parvos tutelae Populi Romani commendat, ac se ait *tanquam in procinctu testamentum faceret, sine libra atque tabulis populum Romanum tutorem instituere illorum orbitati.* Nisi quod Ovidius non ad testamenta, sed mancipationem in genere alludit. Sic Manilius: *Tarquinioque minus Reges.* id est, praeter Tarquinium. Statius: *Pallados armisonae, pharetratae que ora Dianae Aequa ferunt, terrore mi-*

 nus.

nus. Ausonius in periochis: *amissis una minus caeteris navibus.* Tuum ergo inquit, mancipium sum, sola libra & aere minus? sola haec mancipationi meae defuere. Per aes enim & libram Dominum mutabant mancipatione, quae res mancipi erant, & nexu abalienabantur, ut est apud Boëtium. sic hunc locum tractaveram dudum in miscellaneis meis. Tui de foenore in dies mihi sitis crescit: etiam *Lindenbrogio* nostro, qui me statim, ut editum fuerit, sibi comparare jussit. Is salutat te plurimum. Acronem & Porphyrium non habeo, nec nancisci possum. Cruquianus commentator ita: *hic Fufidius capiti a summa capitali quinas enim exsecat. id est quinas centesimas de sorte deducit in singulos menses, quas aut accipit aut tabulis notat.* Cruquius ipse: exsecat *scriptum est in o. c. quinas autem centesimas exsecare, est, de sorte seu capitali summa (ut fertur) foenus exigere, est quod Flandricè dicitur. vyve ten hondert. Quod quidem exiguum est in annos at in menses singulos intolerabile. Quod ne fieret apud Romanos Censoribus negotium datum erat.* Laev. Torrentius: *caput vocat sortem ipsam; mercedem vero sortis fructum, quod proprie vel foenus vel usuram dicimus. foenus tanquam fetum quendam sortis, usuram quod usu detur. Merces vero proprie in locatione appellatur, ut in emptione praetium: Horatius igitur* καταχρηστικῶς, *ut paulo ante conductos nummos vocat foenori acceptos, sic nunc mercedem quae pro eis penditur. &c. Fufidius iste quinas in singulos menses capiti mercedes exsecabat, hoc est quinos quot mensibus aureos pro centum numero datis tanquam vi quadam in summa indigentium necessitate auferebat, non toto biennio sortem aequans.* Sic illi. De loco Martialis & Epithalamio sis memor, quod commodo tuo fiat. Epistolae *Casauboni* sunt sub praelo: sed tardius procedebant operae, dum iidem inter meam Diatribam & illas laborem partirentur. Quod nunc desierunt facere: & proximis diebus mei libri exemplum habebis. quem utinam oculis tuis subducere honeste possem! Sed tanti est errasse, tanti plurima jejune & inepte dixisse, ut veriora & certiora a te docear. Salve & vale, primarium literarum ac meum decus. Raptim. Hagae a. d. XIII. Kal. Jul. Anno CIƆ IƆ CXXXVII.

EPISTOLA CCCII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

[1] *Claudio Salmasio.*

Leidam.

Mitto ad te tandem, Nobilissime Domine, infelicem foetum nostrum seu abortum verius Diatribes in Silvas Papinii, pro quo etsi semper metui, tamen cum maxime discrucior animi cogitando, quis sensus futurus sit tuus, quae de nobis existimatio, cum tantum cumulum inscitae λογοδιαῤῥοίας & inanilogae inscitiae sub conspectu & uno quasi oculi ictu es habiturus. Utinam paucae modo paginae, immo lineae probarentur tibi! Utinam invenires aliquid, propter quod caeteris ignosceres! Quicquid sit, hoc etiam te oro, ut per-

1 Respondet *Salmasius* Epist. CVII.

perdere digneris horas nonnullas vacuas, & idem ſumere in illa jus, quod in Naſonimaſtiges, caprimulgos [2] P. V. & Q. R. editores, & per Epiſtolam quamvis longam apud ipſum me plectere abnormem illam Minervam. Non dabis beneficium invito, & hoc certe intererit, ut & caſtigationem utcunque acerbam aequiſſimo animo feret, etſi vel totus liber una deleatur litura, ſpem tamen habet autor ſe imprudentia ſua atque ἀμαθεία, non perditurum affectum tuum, quem ut nulla doctrinae opinione, ſolo cultu erga nomen tuum, acquiſivit, ita eadem arte ut deſint caetera omnia, ſe ſervaturum, ſi quid in rebus humanis certi eſt, certum exploratumque habet. Miſi ad te ipſum exemplar, quo, dum ſub operarum manu liber eſt, ipſe uſus ſum: cum nondum haberem paratum, quod tibi proprium deſtinavi, & perire mallem non diutius tortus. Eum ipſum licet tibi obelis tuis diſtinguere aut configere: ſed ut remittas poſtea, cum exemplum purum, quod retineas, ad te curavero. Nondum enim dedi cui inſcripſi, nec aliis, quorum quidam ea ambitione ſunt, ut ſiniſtre interpretarentur, ſi ultimi tam Levidenſe donum acciperent. De loco Varronis quando ſic illudere mihi voluiſti, ut ſententiam meam quaereres, ludibrium debere tibi pergam. Puto ergo falli Varronem, non tantum in ridicula illa origine τȣ̃ *nexi*, ſed & quod ceu diverſas ponit ſententias Manilii & Scaevolae, quarum utraque vera eſt, nec inter ſe pugnant. ſane & Cicero diſtinguit ea, quae tenentur *jure nexi*, & *jure mancipii*. Nempe quae habeo jure mancipii, eorum ſum Dominus: quae jure nexi, in ea habeo obligationem. Ita non contradicunt ſibi Manilius & Scaevola. Nam Manilius requirit, ut quae nexa ſint, eadem quoque ſint mancipi, hoc eſt talia, quorum commercium ſit, & quae mancipari poſſint: Scaevola dicit nexum eſſe, quod per aes & libram geritur, praeterquam quae dantur mancipio. Et haec enim per aes & libram geruntur, ſed plus dant juris, quam nexa. Non negat igitur Scaevola neceſſe eſſe, ut aliquid, quod per aes & libram geritur, ſit nexum, id eſſe rem mancipi: ſed dicit aliud eſſe tenere aliquid jure nexi, aliud jure mancipii, quamvis utrumque per aes & libram geratur. ſeu omne id nexum eſſe, quod per aes & libram geritur, ſi non mancipio detur. ita negatione unius ſpeciei, definit alteram, quod non negat Manilius. Quod mancipio datur, ejus fio dominus: quod nexum eſt, ejus proprie non ſum dominus, ſed habeo tantum in id obligationem. Et ita *nexus* quoque differt a *ſervo*, etſi obligatus eſt, ad ſerviles operas praeſtandas. Nexum habeo jure nexi, non jure mancipii; at ſervos habeo jure mancipii. Sic quod mihi pignoris loco datum eſt habeo jure nexi: illud etiam etſi penes me ſit, non tamen eſt meum. Logica haec Etymologia eſt, non Grammatica, videntur omnia quidem mancipia etiam eſſe generali vocis notione nexa, aut quae habeo jure mancipii, eadem me habere jure nexi: ſed non contra aut reciproce. Ita Cicero cum dicit *abalienationem eſſe traditionem alteri nexu*, ſine dubio generaliter vocem accipit, ut etiam quae mancipio dantur, comprehendat. Sed ad utrumque requiritur, ut ſint res illae, quae ſive jure nexi, ſive jure mancipii tenentur, res mancipi. Quod

2 Pervigilii Veneris *Scriverium* ſcilicet, & Quaeſtionum Romanarum *Boxhornium*.

volebat Manilius. Nec adverſatur quod liber homo, qui non eſt mancipi, obaeratus poteſt nexus fieri. Revera enim liberi hominis commercium non eſt, ideoque non poteſt eſſe mancipi: ſed ut fiat nexus, fit ex diſpoſitione legis, quae obaeratos necti juſſit, & ad refrenandam indiligentiam quorumdam patrumfamilias, hoc introduxit. Ita etiamſi liberi hominis commercium non ſit, idque leges ſciverint, homo tamen major viginti annis, cum ad pretium participandum venundari ſe patitur, fit mancipi & ſervus, etiam diſpoſitione legis, quae unicuique favori pro ſe introducto renunciari licere, & hoc modo laſciviam fraudatorum coercere voluit. Fateor tamen omnia iſta non tralaticia obſcuritate involuta mihi videri, & neſcio an recte ſingula intellexerim. Tu judicabis, & ſi erravi, me in viam reduces. Habebam in Miſcellaneis meis duo capita de nexis debitoribus, ubi Livii, Senecaeque loca non nulla explicantur. ſed poſtquam intellexi te de foenore ſcripturum cancellare ea conſtitui. Non enim tam ineptus ſum, ut non te de his omnibus veriora firmioraque prolaturum crederem. Vale, vir maxime, nec in mentem veniat tibi, ut ob tenuem immo nullam cognitionem meam ſive doctrinam mores meos & animum odiſſe velis. Hagae. a. d. VIII. Kal. Jul. A. CIↃIↃCXXXVII.

Illud etiam rogare te volui, & paene fueram oblitus, ſi in aliqua libelli mei incides, quae videntur ambitum ſapere & laudationes praeferent hominum, de quibus quid ſecreto ſentiam, noſti, ne iraſcare. Crede mihi, non tam te, quam me ipſum talium pudet pigetque, & tamen moderata haec erunt, praeut alii graſſantur. Aliqua etiam mutis inſaniendum fuit. Iterum vale.

EPISTOLA CCCIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

QUibus inceſſerim laetitiis lecta epiſtola tua, Nobiliſſime Domine, deſcribere tibi non poſſum, ſic ut credas, quia non vidiſti. Unus es, quem revereor, quem timeo, quoties calamum manui applico, cujus ὀξυδερκεστάτους oculos nihil fugere puto, quod Homericis ſcriptum eſt. Qualia multa cum haud dubie in libello ſint noſtro, tamen meliora penes te valuiſſe tantum, ut his illa condonares, & totum opuſculum laudares, hoc vero mihi omnia ambitioſorum hominum vota tranſcendere videtur. Tibi enim probari exiſtimo idem, quod omnibus doctis & bonis probari. Atque etſi illud magis ex affectu profectum arbitrer, quam ſevero ſtrictoque judicio, tamen ipſe affectus mihi judicium eſt, quod neminem eo uſque adames, quem non elegeris. Plauſu igitur illo tuo ſic erectus ſum, ut de ſtudiis meis animum nequaquam deſpondeam, & hoc amabili mihi ſomnio mihi blandiar, non omnino perditum eſſe oleum, quod lucubrationibus noſtris impenſum eſt. Interim refrigerata congratulatione illa recenti, non abſtineo petere, uti quae condonaſti etiam notes, & emen-

emendare me ſinas naevos, qui ſpecie rectiorum absconduntur. Sunt enim non pauca, quibus ipſe diffidam, & ideo propoſui, ut certiora diſcam. Sunt quaedam jejune dicta, ut exactius ab aliis tradantur. In quibus eſt locus ille, ubi defendi in Tiburt. Manlii contra Gevartium, *Satiram turbare*. Si hîc fuiſſes cum illa notarem, aut facilior copia mihi foret per literas te conſulendi, petiiſſem, ut quod de Satira tractavit Danaes pater examinare me doceres. Bella namque occaſio erat materiam illam ſub incudem revocandi. Licet enim ſcirem te & alios doctiſſimos viros ſententiam *Caſauboni* magis probare: tamen inveniebam ibi quaedam, quae quomodo ſeponenda eſſent, ſatis decernere non poteram. Itaque nec illi aſſentiri volui propter veſtram dubitationem: nec ſententiam ejus tangere, quod rationes, quibus confutarem, ſatis explicatas non haberem. Inprimis ſpecioſus eſt ille Heſychii locus: σατύραι σκαφαὶ βοτρύων παρὰ Λάκωσιν, eum enim pro ſe adducit ut *ſatiram* Graecum eſſe verbum, & *ſatiras* Graecae inventionis eſſes probet. De hoc & aliis, quae eodem ducunt, quid ſentias perſcribere te nimio velim, & ſic repetes ſolemne ſcribendi genus, quo adverſum me pridem uſus es, & uſurum te ſpopondiſti. Quod obelum obelo transfigis, non aliter expectaveram, & omnino recte factum judico. Homo quidam tibi non ignotus, ut primum id legerat, monebat ὄβελον. ὀβελισκον Graecos dicere conſueviſſe. Ei objiciebatur autoritas Phaen. qui ſemper media longa eam vocem pronunciaret. Ille cum videret gratius fore, ſi defenderetur aut excuſaretur quod ſemel placuerat, tantoque Catone niti diceretur aut fingeretur, capiebat vorſoriam, & Graecos ajebat interdum brevem vocalem ante liquidam producere. quomodo, ni fallor, apud Homerum: θεὸς δ' ὑπὸ μέλος &c hoc ingenti plauſu exceptum, & *obelus* ille infelix ſubito felix judicatur, in qua poſſeſſione ſua manere juſſus eſt. Quanti vero hoc argumentum ſit, vides, nec ille ignorabat. ſed de pluribus verum eſt, quod de Domitio Afro dicebat Tiberius: eos nempe ſuo jure diſertos & Poëtas eſſe. De curſoria pellectione libri non tam mole, quam ſolida & omnigena doctrina ingentis, verum de uno eſt, puero nempe. Ille enim egregium hoc facinus moleſtiſſimus tum mihi praeſtitit. Ego vero magno me hoc ſpectaculum, etſi tum aegerrime tolerarem, non vidiſſe nollem. Inde didici quae iſtorum hominum perpetua ratio ſtudendi ſit. Certus ſum nihil cum aliqua ſaltem ingenii contentione tractare, niſi forte magnas nugas; Ita ignavia, & quia omnia facilia ſibi credunt, omnia difficilia Subterfugientes, aut contemnentes torpent, ſatis arbitrati, ſi ſtupore vulgi famam nacti ſint, & verba ſaeculo dederint: adeo rurſum ſecuri, immo ſtupidi, ut famam apud imperitos nacti opinionis faſtum propriam conſcientiam circumveniant. Tales ut te intelligant unquam aut anteponant fruſtra ſperamus. Ut vero propter eos rationem ſcribendi tuam improbes, indigniſſime fiat. Quam ipſis majorem optabis paenam, quam ut ſibi ſint ſimiles, id eſt, neque ex tuis neque ex cujuſquam ſcriptis aliquid diſcant. Vale, Vir maxime, cum tuis. Hagae. Non. Jul. Anno Chriſti CIↃ IↃ CXXXVII.

Reſponſio ad *Salmaſii* Epiſt. CVII.

EPI-

EPISTOLA CCCIV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine. multis modis animum meum delectarunt postremae tuae, quibus quaedam mea reprehendis, & quae petieram accurate me doces. Nunquam venit mihi in mentem adeo esse fatuum, ut saepe lapsum me esse & dormitasse non opinarer, aut δοκησίσοφον, ut veritatem discere nollem. Quare ad omnia illa ne hiscere quidem audeo. De *ripa stagnata* memini te, cum hîc esses, paucis me monuisse. Ne vero putes me pertinacem fuisse in tenenda sententia, mea non dico (jam enim id folium excusum erat) sed cum monitus essem non corrigenda, quod inter omissa commode fieri potuisset, rationes meas allegabo, cur non plene tum tibi assenserim. Inveniebam tot locis, quorum partem citavi, verbum *stagnare*, ut Statium id aliter usurpasse non putarem nisi quod suo more usus *stagnare ripam* dixisset, pro stagnando facere ripam: ut alibi *turbare satiram* & quae similia istiusmodi sunt. Nec vocem *ripae* accipiebam in individuo, ut loquuntur, pro ista vel hac ripa, quae facta est, sed in specie, quae subinde aggeritur. Nec enim omne illud, quod advexit, tollit Nilus. Cur enim *donata rura* dicerentur? cur *fossae oblimatae.* Deinde cum *stagnare* in hoc usu apud nullum scriptorem antiquiorem Justino reperiebam: cui inter caetera istius aevi hoc condonandum esset. Nec sane tam *stagnare* quam *stannare* scripsisse illi videntur: ut ἀπὸ τοῦ στεγνοῦ aut στεγνῶσαι *stannum*, a *stanno stannare* dicatur; Illud vero *G.* quod insertum est, illis rescribatur mortalibus, qui *columpna*, *dampnum* & similia in veteres libros monstra invexerunt. Sic igitur *stagnata* non componebam cum *Cecropio luto*, sed *stagnatam ripam*, id est a Nilo ipso factam, coërcere undas Cecropio luto, seu hirundineo opere, sed haec non repeto, quasi nunc quoque explicatio tua displiceat (placet vero, & meam ea redemptam vellem) sed ut scias me non pertinacia, verum ratione, quamvis perversa, meum illud reliquisse: vellem enim ut pluria talia, pro affectu docendi me, notares. Nunquam enim fiet, si vel totum librum una litura deleas, ut ego plus stolidae charitati erga infelicem faetum, quam rectissimo judicio tuo tribuam. De *Satira* omnia nunc mihi expedita, & miror ipse, quomodo nomen aut existimatio hominis oculos mihi praestrinxerit, ut hoc praejudicio veluti glaucomate mihi objecto deceptus verum pervidere non potuerim. Quamquam & ipse non pauca in istis libellis notaveram, quae solitam ipsius festinationem redolerent. Quale est quod reprehendit in Juvenale: *Dominae femur exclamare coegit.* Quasi non Statius *portae mugitum exclamare* dixerit? Quasi non alii *rumorem* pro murmure, immo *vocem* pro sonitu. Item *figi in cute solem* in Persio. Quod mihi si tamen veram rationem video, eleganter dictum videtur: De solis enim lumine, ut liquido plerumque loquuntur veteres, *& nubem sole colorari* dixit Seneca, & alii innumerabiles aliter.

Jam

Jam insolatione non ad valetudinem tantum aut depilationem, sed & ad fuscum & virilem colorem cuti inducendum utebantur. A quo praecipue fine *figi in cute solem* dixit Persius, cum reliquam forte mollitiem etiam reprehenderet. *Figendi* verbum in colorum applicatione usurpat Petronius: *nec vestem atramento adhaesuram, quod frequenter etiam non accersito ferrumine infigitur.* Nec diverse Juvenalis: *nitidis rebus maculam figere. figere ergo in cute solem* dicetur, cujus cutis vernum solem bibit, Juvenalis Phrasi, & verno sole coloratur. Plinio *alligari* dicitur color, qui constanter haeret, nec eluitur facile aut evanescit, ut Graecis κατέχεσθαι, quod tu nos docuisti in Plinianis exercitationibus. Qui *colorem alligari*, *infigi*, qui rursum *cutem sole tingi*, *colorari* dicit, quare non *solem in cute figere* diceret. Haec ante octo fere dies scripseram, cum interpellatus seposui chartam, & continenter postea tot negociolis distractus fui, ut vix cogitatio ejus mentem subierit. Quare oro atque obsecro, ne sinistre accipias silentium meum aut ignaviam moramve imitere. Posthac diligentior ero. Notum est post divisionem Augusti, qui in provincias publicas cum imperio mitterentur, sive Consulares sive Praetorios, *Proconsules* dictos. Cur ergo Strabo. Lib. III. p. 166. Ed. Casaub. ἡ μὲν Βαιτικὴ πρόσκειται τῷ δήμῳ καὶ πέμπεται ἐπ' αὐτὴν στρατηγὸς ἔχων ταμίαν τε καὶ πρεσβευτήν. Etsi hoc in Strabone ferendum, cur dubitant in I Annalium Taciti docti viri, an non vitiosa scriptura sit, ubi *Praetorem* Bithyniae Granium appellat? Pudet omissam esse in libello meo egregiam emendationem tuam in Saturnalitio ad Plotium: *Alvorum, calicum, atque caccaborum.* Nuper adeo id recordatus sum. Nam semper, ex quo primum cognovi, pro verissima haberi, cum Varro & Columella perpetuo *alvos* dicant. Et destinaveram ei locum ab Lib. III. Sil. L. ubi obiter de corruptione τοῦ *B.* in *V*, & *V.* in *B.* monui. Nescio quae menti caligo objecta fuerit, aut quomodo sic pocula lethes traxerim, ut oblivisceerer. Si quando textum edemus, videbis sine ullo metu hanc lectionem Statio assignaturos: Nec dubitare possunt, nisi putidi & inepti. Vale, Vir maxime, & me ama. a. d. VIII. Kal. Sextil. Anno CIↃ IↃ CXXXVII. Hagae.

Foenori tuo quid fit? Nisi forte idem quod Epistolis *Casauboni.* Nam dum avaritia & lucri odor hominem meum impellit, quaevis opera, ex quibus sperat aliquid proventurum suscipere, suscepta inceptaque necessario cogitur, dum absolvat unum aut duo, caetera differre. Iterum vale, & bene rem gere.

Responsio ad *Salmasii* Epist. CVIII.

EPISTOLA CCCV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

ERgone irascerer, quod errores aliquot meos benevole correxisti? nunquam faciam cuiquam, qui modo aliqua specie judicii mecum aget; nedum tibi,

bi, quem unum omnibus oculatiorem aestimo, cui uni studia mea approbare cupio, apud quem unum aperta fronte dicere licet mihi quid sentiam, & quid sentiendum sit audire. Nam caeteri maxima pars, ut ipsi sunt, vana respiciunt, atque inutili ambitu plerumque judicia corrumpunt, sic ut etiam cum exuerunt simulationem, fidem non inveniant. Serio immo irascor occupationibus meis, vel mihi potius ipsi, qui non omnia posthabui, ut aut suspicionem tuam officio anteverterem aut caverem saltim, ne tot dies mihi sustinere eam necessum esset. In quo video & cognosco negligentiam inaestimabili me fructu privasse tuarum epistolarum, ex quibus plura addidici, quam ex aliorum gloriosorum hominum vastis commentariis. Igitur posthac cavebo, ne similis noxa committatur. Ita tamen ut tuarum quoque occupationum rationem eliciam. Exilui prae gaudio, ubi legi certissimam conjecturam tuam de Hesichii loco. Quam ego felix essem, si hac purpura centones meos adornare potuissem! sed veniet, spero, dies, cum emendare illud opusculum potero, & omnia ista, quae ambitionem & juventutem sapiunt, (quorum quidem me paenitet & paenitebit quamdiu non correxero) spongiis effingere, substitutis aliis, quae & verum animum meum, & quae ex te didicerim, praeferant. Sed ad conjecturam tuam, quae, credo, ipsum Suffenum nostrum eo adigeret, ut fateretur se autorem illum suum incomparabilem negligenter & imperite, hoc est suis oculis inspexisse. Neque enim vocum praecedentium subsequentiumque series aliam scriptionem admittit: & eruditissime sagacissimeque Laconica illa vox a te eruta est. Σαττάραι vel Σαττήραι pro θηττάραι, statim subibant illa Σίας pro θίασος; πίσορ pro πίθος; σῆν pro θῆν; μαχάτας pro μαχητής; & ejusmodi innumerae. Nec geminatio illa litterarum ignorari potest, quae omnibus vocibus communis. De Epigrammate valde amo te, quo quidem purius, elegantius, ingeniosius, quod in rotundius Κέντρον, quae peculiaris illi generi laus est, desinat, diu nihil legi. Neque aliter judicare possunt nisi homines ἐμβρόντητοι, αὐθάδεις, ὑπερήφανοι, verbo mali, quibus nihil placet, praeter quod ipsis satis interdum infeliciter excidit. Humane vero facis, cum ad excutiendas Horatianas paleas ultro offers operam, quam ego etiam libens precibus ambire vellem. Nec dedignor partes a te mihi impositas: hac tamen conditione ut cum in arctum contrusus fuero, nec effugium habeam, non accersendus sit mihi θεὸς ἀπὸ μηχανῆς, nec susceptum meum deserendo praevaricer, sed aperte rejecta parmula malam causam omittere possim. sane in ipso limine mallem *tetram nivem* Riphaeis montibus reliquisset. *Jove non probante*, placet fere prae commentis interpretum, nisi tu quid novi habes. sed de *imminente Luna*, *& undique decerpta fronde*, ubi se tantopere jactat, quid judicas? nam posteriore quidem loco veram lectionem asseruisse paene persuasus sum. Expectabo tamen sententiam tuam. Vidistine librum *Galilaei* de Systemate mundi quem *Berneggerius* noster vertit? Et legisti sine stomacho encomium illud nugacissimi hominis, certe hujus studii ignarissimi: *Florentissimus in Batavorum Academia doctor, quem Heinsius, quem Salmasius gloriae suae succrescentem sibi gratulantur?* Equidem non patiar virum optimum diutius in tanto judicii errore

re verſari: ſed ſimul primum ad eum ſcripſero, hoc glaucoma oculis ejus detergebo, & monebo ne in poſterum, ſi quid turbida A. illa elevet, ſtatim accedat. me quidem vehementer haec res commovit, doleoque librum alias, ut periti judicant, multae bonae frugis faediſſimo hoc ſtigmate ipſa in fronte inuſtum eſſe. Ad poſteriorem partem meae prioris reſponſionem tuam expecto. Epigrammatio etiam illo, quod miſiſti, non niſi cum ſummo honore tuo utar. Vale, Vir maxime, & me fingere perge facilem obſequentemque materiam. Hagae VI. Id. Sextiles Anno CIϽ IϽ CXXXVII.

EPISTOLA CCCVI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

[1] *Claudio Salmaſio.*

Leidam.

CUm heri Leida diſcederem, abſtuli mecum commodatum a filio hoſpitis mei Dionyſium περὶ ὕψȣς λόγȣ Oxonii editum cum notis cujuſdam Angli, nec viſi antehac mihi, nec nomine cogniti. Perlegi aliquot pagellas in via, quantum quidem ſuccuſſio rhedae pateretur, vidique tandem recte eum vidiſſe quod magnos quoſdam viros fugeret, cur [2] *Salamis vera* diceretur. Ita enim notat: *Salamis Inſula ad quam navali pugna Athenienſes Themiſtocle duce Xerxis copias fuderunt. Salamini Atticae aliam in Cypro cognominem extruxit Teucer, cum a Telamone patre non reciperetur, ut qui Ajacem fratrem αὐτόχειρα non impediiſſet. Atque hinc Salaminem Atticam veram appellant ſcriptores.* Senecae: *Nunquid Ajacis Salamina veram?* Lucanus: *Treſque petunt veram credi Salamina carinae.* Manilius: *Vera Syracuſis Salamis non merget Athenas. ubi aqua haeret magno Scaligero.* De eadem re ego latius in miſcellis meis jamdudum notaram, ut teſtis eſſe mihi poteſt *Iſaacus Voſſius*, apud quem jam ante biennium Amſterodami (cum *Sam. Petiti* miſcellanea nobis in manu eſſent) & poſtea hîc non ſemel ſuper ea ſermones habueram. Itaque partem illorum ſtatim domum reverſus ad te, Nobiliſſime Domine, miſi, tum ut olim, ſi forte arguerer, te teſtem citare poſſem, me nihil alieni involaſſe, tum ut haec ipſa, & quae propterea adjecta ſunt perlegeres, & ſicubi ſum lapſus corrigeres. Conſtitui enim per otium hoc modo ex ſchedis meis ſelectum librum adornare & velut nova incude diſtinguere: cujus ut aliquid perfectum fuerit, ſtatim tuis occulis cenſendum ſubjiciam, nec ullum ibi apicem tolerabo, quem tum improbaveris. Cupioque ut unicus Κανὼν ſis poſthac ſcriptorum meorum, niſi grave hoc tibi eſt. Nunc accipe hunc guſtum, & quando tentaveris, cum cenſura tua remitte. Proxime de eo, de quo inter nos convenit. Vale, Princeps Eruditorum, & me ama. Hagae. raptim ad D. XV. Kal. Septemb. A°. CIϽIϽCXXXVII.

1 Reſpondet *Salmaſius* Epiſt. CX. ex Epiſtolis *Salmaſii* apparet deeſſe quaſdam *Gronovii*.
2 Vide *Gronovii* I. Obſ. 3.

EPISTOLA CCCVII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

JAmdudum siti tuarum me conficis, Nobilissime Domine, Ambiguum etiam acceperis nec ne postremas meas, quibus epistolam praestantissimi e Germania Viri incluseram. Eam tamen periisse nollem, nec respondere potui, antequam tuas reciperem. Equidem nunquam ita fui insulsus, ut meis quibuscunque desideriis gravissimas occupationes tuas non praeverterem. Quare nec nunc moleste rogo, ut quamprimum tuis me digneris, sed commodorum tuorum primam rationem putare te cupio, sic tamen, ut paulo otiosior nostri recorderis. Mitto hîc pagellas quasdam miscellanorum, non ea mente ut onerem curas tuas. Itaque potes eas cum lubitum fuerit perlegere, atque exigere ad obrussam, quaeque displiceant, libere notare. Parata mihi spongia est, in quam omnia, quibus juste notam appinxeris, ultro incumbant. Duas paginas libelli mei non ita pridem cum in Galliam destinanda exemplaria essent, mutavi. Eas hîc quoque mitto ut tuo inseras. Scito me priora illa scripsisse procinctum ad iter Amsterodamense, stantem pede in uno, quae etiam caussa est, ut totum illud folium turpissimis mendis depravaretur. Eram tum recens a lectione scripti magni viri quem aestimo caetera, sed imprudenter interdum amo meos, & indigne ferebam dentem ubique repetitum in vulnus [1] popularis mei, qui aliquibus certe meritis redemit meliorem famam. Nunc iste fervor refrixit, & me serio paenitet. Quare pudori non duxi apud amicos fateri ἄνοιαν meam, praesertim cùm me quoque non in re quidem, quod sciam, sed circa rem errasse agnoscerem. Tu igitur ignosce confitenti & se deferenti reo, & sit haec inter caetera quae aetati, & improvido conatui condonas. Vale, Vir maxime, & me ama. Hagae. a. d. v. Non. Octob. Anno CIↃ IↃ CXXXVII.

1 *Joannis Wouwerii.* vide *Gronovii* Epist. ad *Heinsium* Ep. XXX. alterum, qui *Wouwerio* obtrectabat, fuisse *Elmenhorstium* colligi potest ex Epistola *Gronovii* & altera ad *Heinsium* LXII.

EPISTOLA CCCVIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine. Quod excusas tarditatem tuarum, exosculor comitatem tuam, id vero mei potius quam tui reor esse officii. Nam ego quidem facile gravissimas curas tuas metior, atque illis ignosco, si quid praeter

ter cupiditatem meam evenit: Tu vero meum negotioſum ocium neſcis. atque ideo ſemper vereor, ne quod negligentior ſum interdum, ſecius interpretere, ac putes me χρηστότητα ac facilitatem tuam, cujus ad participandos immenſae tuae doctrinae fructus tam grande ſaepe pretium tuli, non ſatis agnoſcere & venerari, in petendo identidem quam tu in dando tardiorem; ſed ſi rationem vitae meae cognitam haberes (& plane cognitam facere non poſſum) eſſem ſemper tibi purgatiſſimus: & teſtor Deum immortalem, non id fieri unquam minore cura aut tui aut dulciſſimarum literarum, ſed occupationum mole, quas non ipſe onero, ſed fiducia mihi imponit illorum, qui aliquod jus in me habere ſe putant, & me ut mulo Mariano utuntur. Cum te poſtremum viderem, Leidam excurreram vocatu avunculi mei, Conſiliarii Ducis Brunſwicenſis & Luneburgenſis, qui ad Comites Oldenburgicum & Friſium legatus hucuſque perrexerat ad viſendam famoſiſſimam obſidionem urbis Bredae. Reverſus ille ex caſtris ſignificaverat mihi vix fore, ut Hagam adiret denuo: ſi quae haberem domum mandata, aut per litteras explicarem aut venirem Leydam. Poſtero die cum omnino ſcribere ad te conſtituiſſem, ecce totam urbem pervagatur nuntius, obſeſſos pactos eſſe deditionis leges, & raptus ſum a familiaribus quibuſdam, quibus hoc promiſeram, impranſus imparatus in caſtra comes. Ex quo vero relatus ſum in nidulum meum, ita fui diſtractus totos dies, ſaepe etiam medias noctes, ut de ſtudiis meis vix cogitare poſſem. Ita compenſanda mihi paucorum dierum voluptas, ſi voluptas fuit totos dies currere per caſtra, mille homines alloqui, fame & ſiti oculorum redimere paſtum, noctes ſemisomnes in ſcamno aut terra nuda cubare. Nunc ubi paullulum reſpiravi, & me ex iſtis evolvi tricis, nihil habui antiquius, quam ad ſolitum reverti ſcribendi munus. Igitur in prioribus quidem tuis, quae diſputas de *inhibendo* κρούεσθαι & ἀνακρούεσθαι πρύμνην vehementer mihi placent: nec dubito aut ineptire Scholiaſten Ariſtophanis, aut ibi eſſe mutilum. Unum tamen atque alterum eſt, in quo nondum ſatisfacio mihi: ſed cum illud, quod opponam tibi, nondum concoxerim ſatis, proximis aut certe poſt proximas videbis. Interea ad cogitandum ſpatium mihi dabis. Quod vero pagellas, quas miſeram, perluſtrare atque perpendere dignatus es, ob id maximas tibi gratias ago. Utinam quod ſpero telam hanc te arbitro vel exactore detexere mihi liceat. Ita demum ſtudioſis profuturum aliqua laborem noſtrum non deſperarem. Nam tuum, Vir maxime, unius judicium mihi famae inſtar eſt. Nec pugnabo tecum in Senecae loco. Arguit enim Antitheſis in illo: *Salebroſa exilienſque oratio*: *pedem ſervare* eſſe nihil aliud, quam eodem tenore delabi & quaſi defluere. quod convenit orationi velut in plano incedenti: hoc igitur mutabo. Horatianum vero interpretem nequaquam deponere ſuadeo, antequam promiſſum tuum totum mihi repreſentaveris. Veriſſima ſunt omnia quae notaſti: in primis moverunt ſalivam duo illa loca, quibus demonſtras quid ſit πνεῦμα ἔχειν ἄνω. Itaque non expecto, ſed διψῶ caetera. In lib. IV. Od. II. potuimus obſervare (& puerile eſt non obſervari) nihil minus eum, quam ſenſum eſſe aſſecutum in illis: *Tuque dum procedis*, *Io triumphe*,

 non

non semel dicemus, Io triumphe. Ubi cum de *Lipsio* triumphasset, certissimum ait esse scriptum fuisse olim: *Duque.* quod sit *Duxque.* si certissimum est, cur non pugnaturum se dicit ei, qui vulgatum ad solem referat? Et id tamen falsissimum est. Nunquam vel puer intellexi haec aliter quam ut apostrophe sit ad ipsum triumphum. *Et dum tu, triumphe, procedis non semel dicemus, Io Io triumphe*; Ut in Epo. IX. *Io triumphe, tu moraris aureos &c.* & Ovidius:

Tempora Phoebaea laurum cingentur, Ioque
Miles, Io, magna voce, triumphe canet.

Extra ordinem unum rogabo, quid intelligas, per *Vectigales*, apud Sallustium Jugurtha cap. XCIX. ex distinctione *Gruteri*, ubi describit pugnam post captum oppidum Capsam inter Jugurthinos & Marianos: *defessis jam hostibus ac somno captis de improviso vectigales item cohortium, turmarum, legionum tubicines, simul omnes signa canere.* Et dignum hoc in militia tua doceri. Vale, Vir maxime, & me ama Hagae a. d. IV. Kal. Novemb. A°. CIↃIↃCXXXVII.

Cum claudere has vellem, commodum intervenit, qui has tradet tibi, juvenis modestus καὶ σὺν ἄμυσος *Berneggeri* quondam amanuensis. Is una opera humanitatem alloquii honoremque desiderat, quem haud gravatim impartieris.

Responsio ad *Salmasii* Ep. CXIV. & CXVI. qui respondet Ep. CXVIII.

EPISTOLA CCCIX.

JOH. FRID. GRONOVIUS

[1] *Claudio Salmasio.*

Leidam.

NObilissime Domine. Nisi affectum tuum ex meo animo metirer, & occupationes tuas nossem, non aegre modo ferrem silentium tuum, sed & male de eo suspicarer. Sed quia narravit elegantissimus *Vossius* mihi Foenus tuum ad diem & colophonem spectare, & rerum tuarum aliarum haud dubie satagis, publicis tuisque commodis privatum meum libenter damnum compenso. Interim cum totum tribueris potioribus, id etiam atque etiam oro te & obtestor, ut exiguum dare non desinas memoriae amiculi tui, vel potius μαθητοῦ, qui nunquam sperat emensurum crassissimam ignorantiae noctem, nisi tuae identiden litterae facem ei extollant. Si nihil aliud, saltem rationem te habere velim promissi tui & detexere telam ad Horatianum interpretem institutam. Nunquam puto deprehendisse in me fastidium aliquod hujus gratiae tuae, quin semper immanem sitim & gustum quoque pulcherrimarum tuarum observationum. Quas *Berneggeri* amanuensi dederam, ultimas meas, non dubito redditas esse tibi. Quaesiveram ibi de loco Sallustii, & id nunc repeto. Habeo alia, in quibus simile officium desidero: sed nunc onerare te nolo, dum pergamus in Horatianis. Mitto autem idoneum fidumque hunc latorem nactus librum Epistolarum *Casauboni*, ut in Arabicis per Hebraicas litteras exprimendis, quem-

1 Respondet *Salmasius* Epist. CXVIII.

quemadmodum recepisti, nos juves. Tres ex acerrimis obtrectatoribus tuis [2] V. C. H. hic exeunte priore hebdomade fuerunt. Multa cum primatibus colloquia, & haud dubie aliquid sunt moliti, quod opto in ipsorum recidat caput. Nos personam nostram ludere pergimus. Illi quidem μιμνήσκονται ἀπιστεῖν, sed unus homo est, qui cum semper magni me facere penes eos testetur, huic vero blandiantur illi, & carere eo nolint, nec nisi amorem nostri simulare audent. Itaque mihi ineptas in Statium conjecturas eorum refutare licuit; nec de hac libertate verbum: a te vero (credo fortioribus plagis) in de usuris saepe vapulare N. narrabat aut querebatur mihi N. Vale, Vir maxime, & vince malevolorum conatus. Hagae a. d. XVI. Kal. Decembris Anno CIƆIƆCXXXVII.

Quid sibi vult quod in nonnullis litteris *Casauboni* ad *Thuanum* additum est nomen *Emerii*? quibusdam etiam in apographis adscriptum esset manu secunda cancellatum? an nomen igitur illustrissimi ejus viri fuit: *Jacobo Augusto Emerio Thuano*? Rogo ut ipsum quomodo praescribi Epistolae primae ad illum optime censeas (idem enim eidem praeponitur caeteris) mihi significes.

2 *Vorstius Cunaeus* & *Heinsius.*

EPISTOLA CCCX.

JOH. FRID. GRONOVIUS

[1] *Claudio Salmasio.*

Leidam.

Nobilissime Domine. Quod responsum eo usque traxi, donec te monitore opus haberem, fecit exemplum humanae fragilitatis, quod his diebus communis naturae me admonuit in juvene magnas spes promittente, majoresque fovente, *Francisco Levio*, cujus erat liber ille MS. de Usuris, quem aliquando ad te misi. Is ante octo dies cum mensem tabe correptus jacuisset, ante oculos miserae matris turbato mortalitatis ordine extractus est. Ego qui summam cum eo necessitudinem coluissem, & multa humanitatis officia ab ea domo accepissem, non potui non & adsidere identidem morituro, & postea orbatae matri adesse frequens, ut aliquot fere integros dies Delphis, ubi habitabant, agerem. Quod Arabica illa Characteribus expressisti Hebraicis, & hanc amicam nobis operam commodasti, magnas ago gratias. Etsi enim utriusque linguae juxta cum ignarissimis sim peritus, tamen litteras Hebraicas novi & pingere possum, quodque caput est, Arabicis typis destitutus est typographus noster. In ista quidem olim, quae ad Grammaticam pertinent, mediocriter addidiceram: sed cum pene puer ad Caussidicinam vocarer, hominum barbarorum impulsus consiliis id studii, quod nunc paenitet, & serum est, insuper habui. Postea mei arbitrii factus magno animo ad Graecas tamen Latinasque

1 Responsio ad *Salmasii* Epist. CXIX.
2 Vid. Gronovium ad Heins. Epist. XXXII.

que Litteras relatus ſum: in quibus etſi nihil labore meo dignum aſſequi potuerim, nunquam tamen deſperavi, aut abjeci diſcendi cupidinem. Quam magis magisque tu ſtimulas doctiſſimis epiſtolis tuis. Vel in hac proxima dubium mirerne magis eruditionem an τὴν ἀκρίβειαν ſingularem in illis excutiendis, quae milleſimus quisque tranſit. Itaque noli quaerere, nihil ſcripſiſti, quod non ſtatim mihi totum placeret, quod minimam dubitandi anſam relinqueret. Mirifice vero movit ſalivam illud *Vepris inhorruit*: Certe oportet omni ſenſu carere Germanae Criticees, qui in hac emendatione haeſitaret. In Virgilii loco ſaepe haeſi in illo Hemiſtichio: *Celſis caput urbibus exit.* Quid hîc *caput*, a quo *domus* diſtinguitur? Sed & in Heſychio probasne illud παιδωνακῆες. nam de eo non monuiſti. Vere etiam in poſteriore duobus notas verbis de Praeſente divo. Vide autem (fateor enim ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ) negligentiam meam, qui futilem illam obſervatiunculam nunquam attente legeram. Credo quia Φαίνεσθαι apparere eſt, voluit docere nos pro imperio ſuo Φαναῖος, eſſe apparens & ſic praeſens. De legibus Atticis, verum eſt in bibliotheca eas aſſervari, & ipſe habui in manibus. Quod vero meo vis officio uti, gaudeo, & libens illud repraeſentabo tibi, ſi paucorum dierum ferre moram potes. Expectant me quothoris Leidae, ubi poſt plurimas invitationes hodie me adfore promiſi. ſed intervenerunt negotia, ut ante ineuntem ſequentem hebdomadem venire nequeam. Quod ſi nunc librum illum peterem, aut putarent me promiſſum fallere & ſpem adventus mei perdere, aut me juberent adeſſe & auferre quo opus haberem librum. Vides juſtiſſimam cauſſam hujus dilationis. Ubi autem Leidae cum bono Deo ero, nihil obſtabit quo minus ſtatim poſcam, & etiam cum tibi in manus tradam, idque inſciis ipſis. Vale, Vir maxime, & me ama, etiam ſi fieri poteſt, paulisper ſuſtine. Hagae a. d. XVIII. Kal. Januar. Anno CIↃIↃCXXXVIII. Cujus feliciſſimum exordium, feliciſſimum decurſum cum omni domo tua tibi ex intimo affectu precor.

EPISTOLA CCCXI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

HEri tandem abſolverunt me moleſti illi tricones, qui codicillum quem dixeram, expedire debuerant. Sero itaque in conductum reverſus uno die coactus ſum expectationem tuam fruſtrari. Ut potui nihil fuit mihi antiquius quam promiſſum luere, hoc eſt, ſi neſcis, mittere ad te legum Atticarum collectanea. quae, tibi curae erit, ne oculos mordeant illorum, qui prodere nos poſſent. De loco Flori geſtio cognoſcere judicium tuum, quo conjectura mea ſtabit cadetve. Illud *ſicut erat ad nuncium* indicat feſtinationem Caeſaris intenti, ſi quisquam olim ducum, ad occaſiones & articulum temporum. Ob quod, ni fallor, a Cicerone ad Atticum alicubi τέρας nuncupatur.

tur. Ad *nuncium*, ut alibi *ad famam*. pro ſimulatque nuntius allatus eſt. Sed haec facile deſpicies; addidi tamen, ut ego quomodo intelligerem, ſcires. Proxime pluribus, nunc morari te nolo. Vale, Nobiliſſime Domine, & me ama. Hagae a. d. Non. Januar. A. CIↃ IↃCXXXVIII.

Velim ut quam primum commodum fuerit tibi, commentario hoc utare, & mihi, antequam reſtituatur, pervolutandi copia ſit.

Reſponſio ad *Salmaſii* CXX. qui reſpondet Ep. CXXII.

EPISTOLA CCCXII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

[1] *Claudio Salmaſio.*

Leidam.

NObiliſſime Domine. reverſum me excepit, ut ſolet, maxima negotiorum moles, quae inhibuit ne citius reſponderem ad tuam χρυσοῦ ἀντάξιαν Epiſtolam. Nec enim reſpondere volebam, quin una mitterem hanc putidam fortaſſis Diatribam de [2] A. D. in qua deſcribenda decies ſum interpellatus. ut vides ex inaequali ſcriptura. Ocium autem ea res requirebat, ut ſingula componerem ex Schedis, in quas prout nata erant: facile enim apparet non uno die neque tenore uno haec nobis expedita. Expecto igitur ut ad Lydium lapidem & examines, & ubi viſum fuerit reprehendas. Neque enim reprehendere potes quemquam, quin doceas, & limpidiſſima elegantiſſimarum tuarum obſervationum ῥεύματα effundas. Mihi non taedio erit aliquot impendiſſe horas etiam ubi falſus fui, ſi erroribus meis veritatem ex te elicui. De MS. Gloſſa *cupa* indubitata conjectura tua eſt. Vere lutulentus fluit noſter ille, dum in lutulento Lucilii apud Horatium fluxu Graecitatem ſuam oſtentat. Et correctiuncula tua & explicatio loci Ariſtophanis mihi plane perplacuit, nec dubitare de iis poteſt, niſi omnium imperitiſſimus. *Cupa potare magiſtra*, omnino probo, & reminiſcor dicti quod referunt de juvene, qui cum Dioniſium inter vinum maledictis proſcidiſſet, interrogatus a tyranno, reſpondit: imo niſi lagena defeciſſet, occidiſſemus te. Vereor ne inſcitum aut adulatorium videatur tibi toties me tantum aſſentiri. Sed teſtor fidem meam, ex animi ſententia loquor: & Φορτικός imo Φορτικώτατος eſſet mihi, qui in talibus peteret advocationem. *Verſus Enni gravitate minores.* Nondum ſatis intelligo quid velis: & licebat utique Horatio & Satirico ridere quod alii probarent. De hoc ergo, quando placebit tibi, ſilentium caſte & juratus ſervabo. Vale, quam optime, cum tuis, o unicum θαῦμα meum, & me ama. Hagae. a. d. XVIII. Kal. Febr. A. CIↃ IↃCXXXVIII.

Memineris, cum in Galliam ſcribes, petere epiſtolas *Caſauboni* ad *Rigaltium*, niſi grave eſt.

1 Reſpondet *Salmaſius* Epiſt. CXXIV.
2 *Ante Diem.*

EPISTOLA CCCXIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

ME vero incredibili voluptate affecit doctissima & Accurata epistola tua, Nobilissime Domine, qua & meam conjecturam discutere, & tuam proponere dignatus es. Lecta tamen illa, visus sum mihi invertere posse verum verbum tuum: hoc est visus es elegantius & fortius tuam munivisse opinionem, quam meam confutasse. Non igitur illam culpabo; sed (quod fiat sine offensione magni animi tui, quem si cujusquam mortalium semper mihi adjunctissimum cupio ut qui maxime) quibus mea redarguis, ea paucis aggrediar. Ita sentiebam: *Ante diem* III. *Kal. Jan.* concisum esse pro *die ante diem tertium ab hoc, quo sunt Kalendae Januarii.* Reprehendis, quod dixeram, *Kalendas* adjungi ad *tertium diem* per Adpositionem. Nam quae ita dicuntur casus etiam sequi in omnibus ejus vocis, cui adponuntur. Sic vero dici quidem *ante diem tertium Kalendas*: sed & *dies tertio Kalendas.* Quidni etiam *dies tertius Kalendas*? ita ponis pro principio eandem esse rationem illius, *a. d.* III. *Kal. Jan*: & illius, *die* III°. *Kalendas Jan.* quae ego toto genere differre puto, etsi idem significent. *Die tertio Kalendas* sine adpositione dicitur & per Ellipsin τῦ *ante*, quae Ellipsis locum non habet in altero. A *die tertio Kalendas* recte etiam dicitur *dies tertius Kalendas* in Nominativo, eadem Ellipsi: at *ante diem* III. si pro Nominativo debeat poni, eadem terminatione manet. Nam qui dies est tertius Kalendas vel ante Kalendas, idem est *ante diem tertium Kal.* sine ulla variatione. Quaeris quomodo nunc in hac, quam dixi, adpositione adpositum sequatur casum verbi, cui adponitur? nihil demonstratu facilius: Nam & *tertius dies Kalendae* potest dici, & *tertiae diei Kalendarum*, & sic deinceps. At ecce puta me pro pridie Kal. Februarias scribere: *hodie Amsterodami manebo, cras Leidae: dies tertius Kalendae reducet me Hagam.* Sic in Genitivo: *Primo actionis die, hoc* III. *Kal. Febr. negocium bene processit*; item altero; tertiae diei Kalendarum Febr. semper meminero, ita alia tum omnia atque putarent evenerunt. Et sic per omnes casus. At in ablativo, cum adpositio est, *tertio die Kalendis*, ipse Kalendarum dies significatur: cum vero dicitur, *tertio die Kalendas*, intelligitur tertius ante Kalendas. Denique in illo: *ante diem tertium Kalendas*, prout ego explico, primus dies hujus numeri intelligitur ipse, qui sic vocatur, tertius vero ipsae Kalendae: at in illo *die tertio Kal.* incipit numeratio a die Kalendarum, isque primus est, qui sic dicitur, tertius. Negas dein subaudiri posse *die*: idque confirmas, quod sic etiam subaudiendum esset verbum *die* in illo *die tertio Kal.* diceretur que integrum ridicule: *die die tertio Kal.* Ad hanc ἐνστάσιν similis responsio est, nempe duas illas locutiones habere quidem voces quasdam & significationem communem, sed ratio-

tione esse diversissimas. Jam vero subaudiri debere τὸ *die* argumento, ut adhuc existimo, apodictico vincam. Scis multas esse orationes infinitas, quae quia unam vocem, seu partem cui accedit casus, ut loquuntur technographi, circumscribunt, in omni casu fere quem adjunctum verbum requirit, sine variatione ponuntur. Qualia sunt: *a pedibus*, *ab Epistolis*, *ad Cyathos*, *pro Praetore*, *supra velarios*, *unde petitur*. Et innumera ejusmodi. Sub hanc seriem pertinet illud: *ante diem tertium Kal.* quod non dico in omni casu, sed certe in Nominativo, Accusativo, Ablativo reperitur. Non enim negabis latine dici: *duplici clade insignis dies est a. d.* XV. *Kal. Sextiles.* Hic nominativus est. In accusativo ut apud Gellium: *ante d.* IV. *Kalend. vitant, ut ominalem.* In ablativo: *accepi tuas a. d.* III. *Kal.* diceretur enim alias. *die tertio Kal.* Si mihi potes ullum exemplum dare orationis istiusmodi, in qua non intelligatur casus nominis, vel saltem articuli (hujus enim defectus obscuritatem gignit: quae apud Graecos non est, nam hi articulum omisso nomine praeponunt) viceris. Nam cum dico, *a pedibus*, *ad Cyathos*, subaudio, *servus*, aut simile. *Pro Praetore*, *pro Consule*, intelligo, *praefectus* vel *regens pro Praetore*, *pro Consule*. *Unde petitur*, scilicet, *reus* vel *pars litigans.* Cum ergo *ante diem* III. *Kal.* Nominativi vi ponitur, subintelligendum est τὸ *dies*; ut *Dies a. d.* XV. *Kal. est dies insignis duplici clade.* Cum Accusativi, τὸ *diem*, *ut diem a. d.* IV. *Kal. vitant ut diem ominalem.* Cum in ablativo τὸ *die*, ut ubique. Jam alterum argumentum accipe. Dixeram, male viros doctos una voce legere *inante diem* III. *Kalend.* Idque ideo, quod inter *in* & *ante* alia vox, nempe *diem* subaudienda sit. Tu conclusionem largiris mihi, argumentum, quo concludebam, tollis, falsumque ais esse. Nunc ergo ex conclusione argumentabor ad assertionem antecedentis; adeo haec duo mihi cohaerere videntur. *In ante diem* III. *Kal.* idem est quod *in diem tertium Kal.* & *ex ante diem tert. Kal.* est idem quod *ex die tertio Kal.* Potesne vero ullum exemplum dare mihi orationis, in qua praepositiones duae conjunguntur, & se mutuo videantur regere, ut non subintelligatur intermedium nomen? Ego certe nullum memini. Dicis hujus locutionis eandem rationem esse debere, quam in *pridie* & *postridie Kalendas.* Ego vero haec non subterfugio: sed imo ut dicitur *dies tertius Kalendas*, ita ubi haec vox non exprimitur, ibi intelligitur, quasi scriptum esset: *dies pridie Kalendas* & *die tertio Kalend.* ita integre accipio: *die pridie Kalend.* Cum enim Cicero dicit: *Exspectabo te in Formiano duntaxat ad pridie Nonas*: an inter *ad* & *pridie* non subaudies *diem*? Ego certe, nec hoc mihi quisquam eripiet: nisi qui ostenderit praepositionem vel particulam ab alia praepositione regi sine subintellecto casu nominis. Denique ais, *nunquam diem tertium post Kalendas ipsis Kalendis nominarunt post tertium diem Kalendas*, sed semper *ante diem tertium Nonas.* Atqui si *diem ante d.* XIX. *Kal. Febr.* licuit dicere: *post diem tertium Idus Jan.* cur non illud: *post diem* III. *Kalend.* Dein expressum ejus rei exemplum est in l. 233. §. 1. D. de V. S. ubi sic ait JC. *Post Kalendas Januarias die tertio pro salute principis vota suscipiuntur.* Notum vero id esse factum *a. d.* III. *Nonas.* Velim te haec ad obrussam applicare: hactenus enim aeque du-

dubius ſum, licet alias minime pertinax in ſomniis meis defendendis. Quare & iſta ut dubia accipere te cupio, quae me exercent, non ut argumenta tuae ſententiae refutandae. Nec hanc libertatem uſurparem, niſi juſſu tuo. In Epigrammate riſi ſatis. Utinam migrare poſſes morem tuum, & hoc ſaltem concederes pullatae plebis, in quo ordine me ipſum trado, conſuetudini! Vides enim non deeſſe ſalem qui multorum oculos urat. Duo tamen poſtrema diſticha non intellexiſſe me fateor. Vale, Vir maxime, & me ama qui te ſine pari venêror. Hagae a. d. VI. Kal. Febr. A. CIↃ IↃ CXXXVIII.

Reſpondet *Salmaſius* Epiſt. cxxv. quae ultima eſt ex editis.

EPISTOLA CCCXIV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

[1] NObiliſſime Domine. Quod paulo occupatior hos aliquot dies eſſem, ſerius ad gratiſſimas tuas reſpondeo. Neſcio vero quid in prioribus exciderit mihi, ut ſuſpicarere offenſum me libertate obelorum tuorum. Non ſum offenſus, non per fidem: quamvis ſententiam tibi meam probari initio maluiſſem. Neque enim adeo γελωτὴς aut αὐθάδης ſum, ut omnia perſuadere velim omnibus; ne dum tibi oculatiori, quam ut fucum facere audeam tibi vel in minutiſſimis. Quod & ſcio & confiteor, & in laudibus tuis ferre apud amicos ſoleo. Egone igitur iraſcerer tibi? cui? quis? cur vero tandem? an quod docere me & quarumdam vanarum, ut exiſtimabas, opinionum ſentes evellere pectore meo, quod meliore fruge conſereres, fueras conatus? Non ita obliviſcar mei, non abſurda adeo geſtabit pectora cliens tuus. Si tenax meorum errorum defenſor eſſem, & revincerer, ſuccenſerem fortaſſis, & ſine arte aut lege luctae repugnarem, nec concederem more illorum, quos pudet homines deprehendi. His vero quomodo poteram ſimilis eſſe, quamdiu eſſe putarem abunde mihi, quod tuis objectionibus reſponderem? Nec enim convictus tantisper, ſed confirmatior redditus forem. Ego vero facilis & εὐείκτος non amo qui vincit, ſed qui ſuccumbere nolit: diſputavi autem non quaſi brachiis niterer contra torrentem, & indignatus a te in viam reduci (teſtor iterum fidem) ſed quod ita crederem & ſentire verum me arbitrarer. Atque erravi in hoc fortaſſe: judicium enim modo requirebam tuum: idque ſufficere mihi debuerat, etſi ejus nonnulla non caperem, forte iterata lectio & volvenda dies id mihi approbaſſet. Quare libens herbam porrigo tibi & deludia poſco prior, ut ex his tricis & argutiis exeamus. Tu quidem, niſi grave eſt, repete Horatianum penſum: ego vero alia alias, nunc quaſdam conjecturas ad Thebaïda Statii mei apud te proferam, non alia expectatione, quam ut liberrimi monitoris hîc quoque mihi officium praeſtes. Lib. IV. vſ. 49.

Jun-

1 Hinc deficiunt *Salmaſii* Epiſtolae, quibus reſpondit Gronovianis, quas obtinere non potui ab illis, quos eas poſſidere noveram.

Junguntur memores transmissi ab origine reges,
Qui Drepani scopulos & oliviferae Sicyonis
Culta serunt.

Ita omnes Edit. & Scripti Codices. Qui vero *reges* illi? puto legendum esse *regis* id est Adrasti, quem Achaia & singulariter Sicyon Argis dederant. Lib. II. *Quis te solio Sicyonis avitae Excitum in fraenos compescere legibus Argos Nesciat?* Lib. IV. vs. 57.

Seu Thracum vertere domos, seu tecta Mycenis
Impia Cadmaeumve Larem.

Scribendum puto *Mycenes* pro Mycenarum. Ita enim Homerus, Statius, Silius, alii. vs. 167 *erepta Juvencis terga.* perspicuum mendum esse puto pro *derepta.* vs. 176. *galeaeque corusca prominet arce gigas.* An *galeae arcem* legisti? Ego non memini, & interim scribam: *galeaeque corusco prominet aere gigas.* Ut supra de alio: *capiti tremit aerea cassis.* vs. 183.

—— —— hic fretus doctas anteire canendo
Aonidas, multos Thamiris damnatus in annos,
Ore simul citharaque (quis obvia numina temnat?)
Conticuit.

Scribendum: *mutos.* Sic eleganter dixit vitam sine cantu. In ea voce & olim Apuleium correximus in Floridis, ubi *multorum animalium sonores* pro *mutorum* & Valerium Catonem: *muta prius fuerit, quam non mea libera Musa.* Quod tamen vix persuasissem Satiricorum minorum editori, nisi ille, qui te nuper cecinit, ita sibi quoque ante probatum affirmasset. Vale, primarium decus meum, & me ama Hagae. a. d. IV. Non. Februar. A. CIↃIↃCXXXVIII. Miror in *Casaubonianis* Epistolis nullas comparere ad τὸν πάνυ, Socerum tuum. Rogo, ut si illarum nanciscendarum ulla sit copia, hanc utrique operam naves, quo eae ad nos veniant. Nec de illis ad *Nic. Rigaltium* velim te oblivisci.

EPISTOLA CCCXV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine. Ingenti me pudore suffudit Reverendus Dominus *Rivetus*, postquam epistolam tuam a me delatam legerat. Narrabat enim nuncianti invaletudinem suam eo te non credidisse, quod ego in meis de illa nihil scripsissem. At ego laevus, qui tot nugis saepe onerare te soleo, de periculo amicissimi tibi capitis monere neglexeram: sive quia in remissione erat morbus, sive quia ab ipso sub primum tenorem edoctum te de ea re esse cogitabam. Quare sero quid officii fuisset mei recordatus, non destiti petere a venerando viro, priusquam statim se responsurum ad tuas promitteret mihi, idque ipsum responsum ad me missurum. Quod hic habes, sic ut opus non

ſit me quicquam addere, niſi quod in dies major ſpes appareat, quando & febricula emanſit, ut aures defluxu catharri obturati paullatim uſum recipiunt. Congreſſum veſtrum illum miror. Iſte nihil ſcire in Politicis, neque vertiſſe Ariſtotelem, neque minari regnum (ut loquitur) poſſe ſuum in examinando *Balſaci* principe ſe putaret, niſi tam pulchris involucris nigrum celare didiciſſet animum. ſed quid ſi metus homini injectus eſſet, & parcere in poſterum conſtituiſſet tibi, ut tu ſcripta ejus omitteres? Non audeo tamen hoc ſuſpicari, cum cogito quantum quiſque de ſe ſentiat, quantum ſe ſcire opinetur qui multa neſcire profiteatur, quantum denique famae incumbat. Vellem tamen fieri poſſe ut ad ſanitatem rediret, nec ſemper lateat anguis in herba. De Theocrito, poſt Flaccum placet omnino conditio, nec omittam te quin promiſſa, quod tamen commodo fiat tuo, ut repraeſententur, appellem. De Epiſtolis *Caſauboni*, gratum eſt quod dubitationem mihi ſuſtuliſti. Nunc morari te non audeo, qui ſcio abſolutum fortaſſis nunc ipſum (quod abſolutum ex animo tibi & Reipublicae gratulor literariae) opus tuum vindicare tempora tua. Vale, vir maxime, & me ama. Hagae a. d. VIII. Id. Febr. Anno CIↃ IↃ CXXXVIII.

EPISTOLA CCCXVI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

[1] *Claudio Salmaſio.*

Leidam.

NObiliſſime Domine. Quia Heuſdanus ille morabatur reſponſum, aliam ingreſſus ſum viam, ſcripſi ad amiculum quendam, Ultrajecti commorantem, ut quacunque ratione manum illius ſibi compararet. Is continuo album ſuum ad τὸν δεῖνα detulit, quod hac ipſa hora mihi redditum ad te mitto, poteriſque eo ad ſatietatem uti. Quo magis ſcripturam illam inſpicio, eo magis admiror εὐστοχίαν tuam, vir maxime, quae non tantum in literis aut quocunque doctrinae genere omnia δυσεξερεύνητα tibi facit pervia, ſed & tantum adjumentum eſt ad vitae prudentiam & diſtinguendum amicorum nomen. Si quippiam reminiſcor, plane hi ſunt iſti apices, quales in inſcriptione comparent. Mihi vero & nuper admodum alia ſuſpicandi anſa praebita eſt. Quaeſivi ex *Heilerſichio* praeceptore principis, cui nihil ſolet habere ſecretum amicus ille tuus; numquid vidiſſet epiſtolam iſtam. Reſpondit ſe non vidiſſe: ſed de ea ex ſermonibus ejus cognoviſſe. ſilui illico, & cogitavi nihil aliud cauſſae eſſe, quam quod ille juvenis aliquandiu haeſit Ultrajecti, & *Voetium* familiariter novit. Quod cum ſciret ille, veritus ne fraudem deprehenderet, oſtendendo abſtinuit. Multum tibi debeo, quod enarraſti mihi declamatiunculam jejuni ſenecionis & hiſtoriam ſimul conflictus tui cum illo, quem ut unicum Eccleſiaſticae Antiquitatis ταμεῖον nunc ibi miratur vulgus. miſeret me in-

1 Vide Infr. Epiſt. CCCXX.

infelicitatis saeculi, quod adversus apertam veritatem tam pertinaciter oculos claudit. Sed hoc est illud, quod semper magni viri sunt conquesti, nec tibi adeo novum accidit. Spero tamen, ubi deferbuerit paululum recens haec tempestas, pudorem eos habituros, praesertim si conquiescent flabra illa, quae in suis latebris tam sagaciter deprehendis. De loco Ausonii cognosce quid mihi evenit. Eopse die quo ad te scripseram venit ad me *Graswinckelius*, & affert missas ad se a *Scriverio* [2] paginas, quae erant excusae ut illas inspiceret, patereturque suo nomini eum librum inscribi. Percurri avide, incidi in locum illum, & paenituit me conjicere esse ausum. Tantum vero abest, ut ille in verissima emendatione tua conquieverit, ut non modo suas aliquot nugacissimas conjecturas protulerit: verum etiam ausus sit *Boxhornii* quandam addita ingenii laude cum hac tua comparare, recensere certe. Itaque non mentitus est ille, qui narraverat mihi disputatum inter illos eo de loco fuisse. Sed de tota illa scriptione expecto judicium tuum, ubi prodierit: O miserum senem vel miserum potius ocium, quod sic excruciatur. Scripseram tibi monuisse me virum illum optimum, quod librum Galilaei stigmate nominis *Queriani* inussit. Id quomodo ille acceperit, agnosces, si manum agnoscis, ex inclusa schedula: quam nisi grave est, cum rescribes, inclusam tuae remittes. Vale, unicum θαῦμα meum, & sapientis saeculi, & me ama. Scripsi raptissime, ne tuos oculos morarer, Hagae prid. Non. Maji A°. CIↃ IↃ CXXXVIII.

2 Intelligit *Baudii* amores, qui inscripti sunt *Th. Graswinckelio*: & ubi in notis *Scriverii* ad Ausonii Cupidinem p. 492. *Boxhornii* acerrimi conjectura festiva post Salmasianam proponitur, quo respicere hîc *Gronovium* puto.

EPISTOLA CCCXVII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine; Dum quot diebus hîc affuturum te speramus, scriptionem distuli, quandoquidem ipse in extrema epistola tua quaedam ad sermones στόμα πρὸς στόμα rejeceras: tandem laesisse te nescio quo casu pedem, & Museo alligari. Precor Deum immortalem, ut non animi modo vires tibi conservet integras, sed & tanti hospitis ξενῶνα corpus sanum & salvum in Nestoreos annos tibi largiatur, hoc etiam quicquid molestiae est sine cicatrice deleat, quo utroque ad ipsius gloriam & Reip. Literariae grande incrementum commodissime & diutissime utaris. De libro tuo, miror unde tam laeva mens cuiquam mortalium, nedum istius professionis, & quem tanto merito devinxeris (inaudivi enim aliquid) ut ultro sine mercede malus & ingratus esse cupiat. Certe ipsi hostes tui, quorum oculos malignos & nigrum pectus & decora tua, & quod nihili eos te facere ostendis, sauciant exasperantque, res ipsas solidas & copiosissimam doctrinam ingratiis, si non depraedicant, tamen

men fatentur. Nam prolixitatem, ut appellant, carpere ignavorum partim ventosorumque ingeniorum est, quae laborem lectionemque multam aspernantur, fere autem ex indicibus sapiunt, cujusmodi multos hîc novi, partim illorum, qui uber illud & fructu refertissimum scribendi genus, quo aspirare potuerunt, nunquam improbant: sed concerptis hinc inde notularum frustis (ut ita loquar) ad singulas periodos aucupantur plausum. Mihi quidem nihil tuorum satis est longum, qui certus sum, quo plures implebis paginas, eo docturum plura: Nec inficiabimur hanc laudem tibi omnes boni & discendi cupidi, ut quae imitari per tenuitatem nostram moremve insitum (nam de aliis judicium ferre non est meum) nescimus, ea in te admirari & amare nolimus. Quae sequuntur in epistola tua, mirifice animum mihi commoverunt. Nemini jurato id credidissem: tibi experto credo invitus, quia sic esse nollem, & demiror unde tanta prudentiae fama aut quomodo vivere in tali domo & potuerit olim & nunc possit. Tibi vero gratias ago, qui tanti arcani me fecisti participem. Cautior ero in posterum, & uti hoc tu fidei meae commisisti, sancte id servaturum polliceor. Cum otii paululum erit tibi, velim absolvere pergas Horatium & progredi ad alia ejusmodi, Theocritum primo, quando liberaliter satis cupido & memori ita promisisti. Addam levissimum unum, ut exprimam meliora tua. lib. I. sat. VI. vs. 53. *felicem dicere non hoc me possum casu.* paratragaediatur in hoc loco & magni quid se praestare putat, quod scribit, *non hic.* Puerile est non videre, τὸ *hoc* minime conjungendum esse cum τῷ *casu. felicem hoc, quod te sortitus sum amicum, non possum casu me dicere.* Sic supra: *hoc tibi Paullus & Messala videris.* Vale, vir maxime & me ama. a. d. III. Eid. Mart. A. CIↃ IↃ CXXXVIII. Hagae.

EPISTOLA CCCXVIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

CUm praeter opinionem longius detinuisset me prolixa humanitas magni & optimi viri, res exigit, ut postquam gratissimis vinculis sum exsolutus, continuato itinere ad gurgustiolum meum redirem. In quo nihil magis dividiae mihi fuit, quam quod videre te, vir maxime, ac servire tibi in perferendis libellis concessum mihi non fuit. Quod potui tamen summis precibus ab *Isaaco* contendi, ut expectationem tuam ne moraretur Ac fortassis ille jam misit, sin, scito Stobaeum MSC. cujus quandam contulerat *Dionysius* ὁ μακαρίτης cum diu quaestioni fuisset, reperiri nequivisse. Aderat tamen Epictetus, *Scaligeri* olim κτῆμα, & ἐκλογαὶ quaedam Stobaei, quibus posse te uti opinabamur. Dum ibi haesi, obiter inspexi Codinum, qui libro Anglicano, quem *Isaaco* utendum dederas, erat insertus. Miratus sum integras in eo paginas haberi, quae in edito non comparerent, praecipue vero, quod longe alius

alius libri ipsius esset, & auctior finis, si inspexisti, aveo scire judicium tuum: sin: rogo, ubi receperis, tantum ocii gravissimis detrahas occupationibus tuis, ut recognoscere & me desiderii compotire digneris. *Graswinckelius* noster te salutat plurimum, & magnopere sibi in affectu tuo gratulatur. Librum, quem vides, dedit mihi ut ad te curarem, si forte usui esse posset tibi in illa materia, quam nunc versas. Ait se communicasse tecum consilium suum scribendi de protectione: enarrasse etiam descriptionem operis, ut animo illam conceperit: petitque ut quid videatur tibi, quae conferre ad hoc institutum velis, significare ne graveris. Audivisse se ex Clarissimo *Rivetio*, difficilem tibi, quando Bibliotheca publica velis uti, esse ejus praefectum, teque majoris esse animi, quam ut eas molestias perferre possis. Rogat ergo, sicubi sit quod ex ea desideres, velis id vel mihi vel ipsi indicare. se curaturum, ut sine ulla mora aut suspicione nanciscamur, & ad te destinemus. Prorsus est vir animi in amicos proni, & qui nullis officiis, quae grata esse noverit, parcat. Hoc in aurem dicam tibi, Vir maxime, quando soli sumus: famae paullo cupidior est, & dum omnibus patet, multa facit obiter, ac est dissolutus. Loquor ut soliti veteres, negligens volui dicere, si sic satis ea vox exprimitur, (ociosus enim nunquam est) & non satis distinguit ordines officiorum. Quem vero perfectum invenias, aut cui non aliquid adsit vanitatis? Ego quum parum in publico vixi, & rerum humanarum peritus sum, facile hoc vitii condonare possum; modo malignitas absit & arrogantia intolerabilis. Cum ad hanc partem respondebis, velim, nisi grave est, stilum sic temperes, ut praelegere eam illi possim. Quando revertemur ad Horatium? Ego certe, si moraberis, mox ipse eum resumam; & obtundam te nugis, si alio pretio verum elicere non possum. Vale, Unicum decus nostrum & me ama. Hagae IV. Non. April. A°. CIϽ IϽ CXXXVIII.

EPISTOLA CCCXIX.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine, *Graswinckelius*, etsi maluisset subsidiis tuis conatus suos adjuvari; tamen & in judicio tuo triumphat, & gravissimas occupationes tuas libens reveretur. Rogat, ne ulla in re operae ejus aut officiis parcas: Et ipse recipio tibi sincerissimo cum animo facere quicquid tibi offert. Vellet si memoriae etiamnum sunt tibi sermones tunc inter vos habiti, significare te, quid de ipso ordine & descriptione operis, quam enarravit tibi, sentias. Vidi (& haud dubio turba vidit) epistolam furoris plenam scriptam a Satageo Ultrajectino ad amicum tuum. Miratus sum singularem temeritatem hominis prorsus infruniti, qui tanto cum supercilio audet de opere, ut ipse fatetur, inviso pronunciare ineptissimum judicium. Et allegat authoritatem

collegae sui, qui quidem summos plausus in dies de Cathedra inter cirratos excitat. Caeterum novi nihil sapere supra scholam, & ne minimam quidem partem admirandi illius scripti capere. Ei sacrilegium committit, qui dicit Tribonianum alicubi in compilatione juris errasse. Ex uno disce omnia. Nam hoc etiam lepidum, quod iste Ardelio allegat theses suas magnis plausibus (at quorum?) exceptas. Itaque expectabam an juberet te inter adolescentes auditores suos considere, & ea scribere, quae tantus magister dictaret. Miseror vicem tuam, Vir maxime, si cum ejusmodi mortalibus res futura tibi est. Nam quos hactenus adversarios habuisti, etsi malignissimi essent, non tamen adeo erant stupidi, ut cum in paucis habere se putarent, quo tibi insultarent, de pluribus tamen non concederent, & silentio aut transcursu convictos se faterentur. Crede mihi, isti hoc facient nunquam, si mappa missa fuerit. Nihil intelligent, nihil intactum praetermittent, immanibusque voluminibus bibliopolia implebunt, tempora tua, quae melius collocari poterant, misere excruciabunt. Itaque etsi consilio meo non indigeas, & profecto ne deceat quidem me consilium tibi dare; tamen κέλεταί με θυμὸς, optem ita te stilum temperare in posteriore parte, ne omnino eos contemnere videare. Ignosce, vir maxime, sollicitudini meae: pecco sciens & invitus: sed jubet insita καὶ ἐῤῥιζωμένη mea erga te observantia, quam simul cum spiritum dimittam, non ante: ita sit mihi mens sana in corpore sano. Nec enim levis haec res est, aut quam oculis connivis transeant alii inimici tui. Adde quod non unum aut alterum habebis, qui occentabunt tibi, sed greges advolabunt & pecora imperitissima, & quicunque volent se commendare magistris ad famelicam aliquam stationem in illo ordine nanciscendam, quaestionem istam agitabunt. Talis ista Natio, ista secta est. sed de hoc tu videbis, vir divine, & mihi insolitam hanc libertatem condonabis. Haec scribentem interpellavit [1] cognatus & popularis meus, juvenis pereruditus, quîcum fortassis propediem coram te salutavero. Is a longo tempore non visus mihi, dum Basileae, Genevae, Aureliae aliisque in Galliarum urbibus peregrinatur & nunc ex patria urbe recens, varia, quorum avidissimus eram, narrando integrum hoc biduum vacivas aures meas tenuit, & nunc vix finit ad hoc intermissum officium reverti. Quae ad Horatium notas, pepo sim, si verbum in iis ullum mihi displicuerit. Nec dubito quin geminum germanum sit, [2] *splendide*. Quae mox laudat in Torquato, sunt ea ipsa, quibus ut plurimum splendor a Latinis tribuitur, ut λαμπρότης a Graecis. Prorsus nihil est, cur huic indubitandum, aut locus ullus relinquendus *splendidis illis arbitriis*. Itaque hoc quoque nomine gratias tibi ago, & hoc novo gustu sitim meam denuo accensam fateor. Vale, primarium seculi decus & me ama, qui te sine pari observo aeternumque observabo. Hagae. a. d. xv. Kal. Majas. Anno CIƆ IƆ CXXXVIII.

1 Vide Epistol *Gronov.* ad *Heins.* XLVI. intelligi vero credo *Joachimum Hagmejerum.* de quo ad *Gronovii* Ep. LXII. actum.

2 Quod legisse *Salmasium* hinc discimus in Horatium IV. Od. VII. 21.

EPI-

EPISTOLA CCCXX.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine. Speraveram facilius fore mihi invenire manum illius [1] terrae filii ac nunc re ipsa experior. Omnes excussi angulos, omnes adii, quos ex sermonibus antehac cognoveram unice illum admirari. Nihil reperi quod tibi satisfacere posset. Una spes restat, quam tentavi, cujus propediem videro effectum. Est Heusdae rector scholae homo Germanus, nomine *Theodorus Simon.* Is non ita pridem hîc fuit, meque ut popularem nosse concupivit. Ostendebat autem librum Theologicum scriptum, & nunc Leidae operas fatigantem contra *Jansenium* Episcopum ni fallor. Quem librum cum isti aliisque Theologis dedicaverit, non dubito litteras aliquas penes illum esse. Scripsi ad eum per ordinarias vecturas die Lunae praeterito, & nunc exspecto in dies responsum. Audi nunc aliam fabellam lepidam. Eramus in convivio nuper apud magnatem quendam: N. & alii. Ille cum multa magnifica de opere quod sub manu habet praedicaret & elevaret autoritatem magni [2] Editoris Genevensis, audiebat ex quodam: Quid vero si mox idem eveniat tibi, quod tu nunc facis illi: & praesto sit, qui commentationes tuas refutet? suscipiebat ille: ego de hoc sum securus, & neminem metuo: nam qui id maxime est minatus, eo redigitur cum maxime ut liber ejus de usuris factus sit fabula e suggestu concionantium. N. postea narrabat mihi causam huic responso dedisse virum alias mansuetissimum & a litigiis intempestivis aversum P. Item narrabat nuper apud *Boxhornium* praesente se actum a *Scriverio* esse de verbis Ausonii in cupidine crucifixo:

Fulmineos Semele decepta puerpera partus
Deflet, & ambustas lacerans per inania cunas,
Ventilat ignavum simulati fulminis ignem.

Varieque illos conjecisse. Dicebam dudum visum mihi scribendum: *jactans per inania cunas.* hoc enim requirit τὸ *ventilat.* tibi quid videtur? sed in Mosella vs. 32. *& bivio refluus munimine pontus.* Quid illud *bivium munimen*? neque enim intelligo, nec aliud excogitare possum quod placeat. In aliquot Epistolis *Casauboni* ad *Scaligerum* mentio Pseudogorionidae, qui nescio ubi quaedam

1 *Gisbertum Voetium* intelligi puto, quî contra *Salmasium* insurrexit, propter rem foenebrem & trapeziticam. ille vero cum Heusdae olim pastorem egisset, ejus Autographum & manum hac via consequi voluit *Gronovius.* liber vero *Simonis* titulum praefert de *statu & religione propria contra Jansenium* Leidae hoc anno editus in 8°. Quis qualisve fuerit hic *Simon* ignoro, nisi quod ex libro, qui sub ejusdem nomine laudatur a *Lypenio* videatur a Lutheranis transiisse ad Pontificios, & deinde rediisse ad priorem sectam. nam titulus est *Th. Simonis retractatio caussarum propter quas a Pontificiis ad Luteranos iterum* (vel *denuo*) *transiit* A 1630. si vero idem sit, a Lutheranis ad nostros transfugisse debuit, & Heusdanae scholae praefecturam obtinuisse.

2 *Th. Bezae.*

ex Callisthene de Vita Alexandri alleget. Quis ille sit, nostin? simul responsum habuero Heusda, faciam te ut scias. Vale, Vir maxime, & me ama. Hagae prid. Kal. Majas. A. CIↃ IↃ CXXXVIII.

EPISTOLA CCCXXI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NE vero assem posce tibi pro tam lepida ac inaudita fabella, Vir Nobilissime, sed aureum, sed mercedem quantam vis. Quamquam me magis etiam duplex ἐπιμύθιον delectat: habet enim exemplum confirmatae tuae ac certissimae opinionis de utroque prorsus palpabile. O facinora! o flagitia! Quid illo laudatore sui ineptius? quando tanta vanitas luculentius patuit? quid est herbam parietariam non fieri aut arte quadam moliri ut fias, sed ultro se facere & palam luce clara, si hoc non est? De ambitione hominis profunda atque insatiabili nunquam dubitavi: sed tam ἀφελῶς καὶ ἀκαίρως eam publicare nescio sitne incuriae ac stolidae fiduciae, quod neminem inquisiturum ipsumque authorem mussaturum credidit, an roboratae ac summae κακότητος, quae ad extremum infamia ac turpitudine gaudet, an denique θεηλάτου τινὸς μανίας, quae artificia quibus famam & opiniones hominum invasit, sic sero punire debuit. Quid autem de monitore illo dicam, qui toties ἐπ' αὐτοφώρῳ deprehensus nondum bona fide poenitentiam toties professus emendat? Et tamen ut saepe succensui, cum secreta tua prodita agnoscerem; ita jam nimio libens ei ignosco, efficienti ut sentiret alter patere vulnera sua, manifestiusque teneatur, & extricando acrius se irretiret. Ago itaque maximas tibi gratias, quod & historiam istam communicasti mecum adeo raram & chartam ista parte aureis conscribellandam litteris. Erit hoc apud me duraturum monumentum candoris, modestiae, sapientiae ejus, qui nihil in vita excusandum habet. Proximas ad te meas recte curatas opinor. Magno sum in metu, quoties apud te, Vir maxime, prisca libertate ex animi sententia garrio. Nullo enim praetio vellem Schedion aliquando tale meum in scelestas incidere manus. Qui ista audent, quomodo familiari epistolae parcerent? signum immo curarent tantum, quantum aut numerum Lupus, aut discursus Editor oculos autoris: Et prope est, cum eorum indigebo gratia, quando cis paucas tempestates ibi doctorale birretum petere constitui. Quod me paene apud te profiteri pudet, qui me credo, juris peritum malles, quam doctorem, qualia nunc corpora producunt Academiae. Ipseque aversissimus sum a stultitia illorum, qui istiusmodi titulis dignitatem suam metiuntur. sed Hamburgenses mei, supra quos sapere mihi non licet, nisi infeliciter nato, hoc postulant, flagitant: me revocant, & videre dedignantur, nisi cum isto candidato nomine. Itaque jam dudum in tricis apinisque molestissimis exerceor. Nam cordate jus civile tra-

ctare, quod decebat & pro captu meo institueram, non permittit nunc mihi brevitas temporis: ne dicam nulli usui fore mihi apud magistros, si quid sciam praeter caeteros, cum ipsis quisque eo doctior, quo magis communium opinionum: Igitur de eo alias cogitabo. De Epistola Advocati Hagiensis nihil dum potui subodorare. Quin erat amicus, qui rogatus super ea re, quomodo potest, ajebat, ex omni grege nostro vix tres novi, qui theoriae seriam operam impenderunt, ii vero aut amici tui sunt, aut certe, etiam familiariter non noti observantes. Nec ὁ οἰωνὸς noster ὁ νύκτιος interea hîc fuit, saltem me non vidit: ut cognoscerem quod monstrum in libro tuo e lectulo suo fuisset speculatus. Etsi vero nunc non tam legum, quam legulejorum aenigmata evolvam, vaco tamen Horatianis tuis. An placet illud lib. I. od. VI. *praelia virginum sectis in juvenes unguibus acrium*: Qui dicunt, sectos ungues esse acriores, eos alium sensum habere oportet ac me. Neque allubescit acumen eorum, qui volunt ideo *sectis*, quia pugnent non laesurae, tanquam quae vincere nolint. Notum est enim ex amatoriis scriptoribus, luctas istiusmodi irasque amantium veras notas impressisse. Quare an non potius: *sectos in juvenes*: Nescio cur noster ille lib. I. sat. II. *Sententia dia Catonis*, *sententiam* mentem ac rationem interpretetur. Quin simpliciter, ut sententiam rogari & dicere & ferre dicimus, Catonis, inquit, sententia etiam laudabatur ille, qui in lupanar descendisset. Taciti verba sunt lib. XVI. ann. c. 24. *Eos codicillos Nero properanter accepit, spe exterritum Thrasceam sensisse, per quae claritudinem principis extolleret, suamque famam dehonestaret.* Ita legebatur olim. Lipsius pro *sensisse* conjecit *scripsisse*. Id in textum recepit, & secutus eum optimus noster *Berneggerus*, meo judicio pessime. *Sententiae*, *sensus* propria sunt Rhetorum verba, & proinde omnium, qui orationem componunt. Sic Tacitus lib. XV. *ipsa retuli verba, quia non ut Senecae vulgata erant. Nec minus nosci decebat militaris viri sensus incomptos sed validos.* Quasi ergo diceret, exterritum Thrasceam ejusmodi sensibus codicillos adornasse & composuisse, τὸ *sensisse* accipiendum. Saepe ita Cicero. & quis non? Igitur illi quidem in re levi errarunt, sed tu non eras mihi in re tam levi detinendus, Vir maxime; Vale igitur, & fac promissa appareant. Hagae a. d. VIII. Eid. Jul. A. CIↃ IↃ CXXXVIII.

EPISTOLA CCCXXII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

DUm uni alterive amicorum operam do, effluxerunt aliquot dies mihi & caeterorum & mei incuria. Accesserat optimus *Peiraredus*, in quo cum alia sum miratus; tum quod sua poëmata & observationes criticas legendo, si patientes nancisceretur aures, totum diem non delassaretur. Is nuper in castra abiit, sed ne tu, Nobilissime Domine, putes vacivas tibi aures eum etiam ab-

ſentem relinquere, tradidit hoc mihi carmen, quod ad te mitterem. Impoſuit etiam hoc negotii, ut epigramma, quod libro ejus praefigendum ipſi promiſeras, ſi vacares forte, te poſcerem. Sperat enim impenſiorem fore illum laudationibus, quam ſupplementis Virgilianis, emblematis & hujuſmodi caeteris. Atque hoc quando expedivi, ingenue fateor tibi & inſolens & dividiae mihi eſſe, quod tantum temporis ſine venula aliqua ex humanitatis doctrinaeque tuae uberrimo fonte in me derivata abire paſſus ſum. Recte aeſtimanti id omne periit, niſi tu morae hujus gratuitam uſuram debere velis. In poſtrema tua merito riſiſti illud: Horat. II. Ep. II. 70. *intervalla vides, humane, commoda.* quod perfecto incommodum & inhumanum eſt. Ea occaſione tum ſtatim ad lectas tuas caepi expendere tranſpoſitionem tot verſuum ejuſdem Epiſtolae, in qua tot verbis paratragaediare, eamque deprehendi ineptiſſimam eſſe. Omnia enim bene cohaerent, ut vulgata ſunt, & obſervatum jam interpretibus ibi, *Frater erat Romae*: incipere novum argumentum, quo Poëſeos excuſat omiſſionem. Nimirum ne neceſſe ſit ſibi, ſi ipſe probari ſuos verſus velit, aliorum malos laudare. Aliquot vero hujuſmodi partes per hiſtoriolam orditur, ut de Luculli milite & ſtatim in principio de Mangone. Sed haec ipſa tu jam vidiſti melius, ut longo mihi eſſe hîc non liceat. πόλεμον οὐκ εὐμουσίαν indubitatum eſt. Quid enim εὐμουσία πολέμων ſed & caetera aptiſſime a te ordinata, neſcio tamen quo tibicine. Nam duo verſus apud ipſum:

Ἄσκει καὶ ἄσκει ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν

&,

Τοιαῦτ' ἄειδε δόξεις φρονεῖν μέγα.

Non video quomodo in unum coeant: ἄσκει τοιαῦτα θ' ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν. niſi apparet hoc ex ipſius Platonis verbis, qui ad manum mihi nunc non eſt: aut ille, quo jure alibi in Ariſtotelem, eodem hîc in Platonem liberalis fuit, & addidit quae nec decuit, nec debuit. ſed & hoc volebam quaerere in Iſocratis πρὸς Νικοκλέα paucis poſt principium: ταύτης δὲ τῆς ἀνωμαλίας καὶ τῆς ταραχῆς αἴτιον ἐστιν, ὅτι τὴν βασιλείαν ὥσπερ ἱερωσύνην παντός ἀνδρός εἶναι νομίζουσιν. ὃ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων μέγιστον ἐστιν καὶ πλείονος προνοίας δεόμενον. [1] Quid ſit ἱερωσύνη παντὸς ἀνδρός nunquam intellexi, & nuper adeo id me torſit, ut ad te appellandum cogitarem. Niſi vererer me *Peiraredo* ſimilem fore praeter iſtud carmen mitterem ad te elegantiſſimum Jambum vindemialem nuper ad me ſcriptum, in quo ſatis lepide in iſtum, quem dicebas aliquando oecumenicum Criticum, luſit *Fabricius* noſter. Si tamen ſalivam movi tibi, mittam proxime. Vale, Vir maxime, & me ama. Hagae a. d. IV. Non. Jun. Anno CIϽ IϽCXXXVIII.

Quid agunt belli cenſores uſurarum; quia enim his proximis hebdomadibus nemo Leida venit, nihil eorum reſciſco.

1 Vid. ad *Nic. Heinſium* Epiſt. XLV.

EPI-

EPISTOLA CCCXXIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

[1] QUod posterior tua me occupavit, antequam priori responderem, est quidem, ita uti scribis: minima pars temporis mei mea est, & id quod meum est, per varia ac distracta studia ita consumitur, ut vero aestimatori nihil ad ociandum supersit: nunquam tamen vel aliis vel animo meo sic parcebo, ut in officiis erga te, nobilissime Domine, omissior queam reperiri. Quid ergo causae est, inquis? nempe quod primum a *Graswinckelio*, cui perquam jucunda comitas tua fuit, etsi vix putabat ulteriori inquisitione opus esse, cum tu breviter quidem, sed vere in fine rem decidisses, (dedi tum ei partem istam epistolae tuae descriptam, & se cogitaturum dixit) responsum expectarem: dein quoniam ille morabatur, Ultrajectum perpaucos dies ad visendum *Fabricium* nostrum, qui eo advenit, excurreram. Unde reversus hodie offendi alteram tuam, juxta gratam mihi cum priore, nisi qua narrabant homines improbos & malcferiatos suae calumniandi libidini nondum fibulam imposuisse, non quasi nolim partiri te mecum curas tuas (quo ut sum indignus, ita nihil gloriosius contingere mihi fateor, nec facio quicquam lubentius, quam ut tua caussa corruptissimis moribus succenseam) sed quod aegre feram adeo ingratos esse adversum te, qui tuis muneribus toties profecerunt, aut nisi stupor livorve obstitisset, proficere certe potuerunt. Si vere dixit Tacitus, consilium fuisse Neroni in Thrasea non Senatorem & Philosophum, sed ipsam virtutem exscindere: Nemo eripiet mihi quin vere dixerim tot conscelerata capita in infamiam jurasse, non magni & singularis viri, sed ipsius eruditionis, quam unus mortalium possedisti. Atque hoc non auribus tuis dare me, sed proferre ex animi sententia fidem meam testor, & norunt communes amici, quoties super his, ut saepissime, sermo incidit. Itaque nullo modo nullius affectus humani praetextu excusare malitiam possunt, tot argumentis convicti, tot exemplis certissimae & spectatissimae virtutis tuae in sua ipsorum conscientia confutati. Anni complures excesserunt, ex quo ipsi eorumque γεννήματα pudendis chartis Librarias oppleverunt: & videtur omnes impudenti inscitia superare voluisse ille [2] Quaestionum editor, cui ipsum quaerere, non modo respondere, prohiberi publice intererat. Nemo verbum prolocutus est, nemo nutu significavit haec ludibria an flagitia, sibi displicere. Postquam tandem unus processit, qui brevi charta plura docuerat, quam sciri a quoquam isti δοκησίσοφοι cogitarant, convolare omnes undique fuci & muscae, & in eum figere aculeos hac solum de caussa, quod similis ipsis non est. Hoc me cruciat sae-

1 Hîc adhiberi debet & inseri Epistola *Gronovii* ad *Salmasium* scripta prid. Eid. Jun. hujus anni, quam exhibui inter Gudianas CCLVIII.

2 *Boxhornius*, qui *quaestiones Romanas* Plutarchi edidit.

ſaepe, hoc cor meum exedit. Nec tamen eſt quicquam, quod tanto cordolio opponam, niſi ut tu conſtantiam, ſic ego patientiam: teque, vir maxime, ſi licet, ut ultimorum unus horter oremque pergas gnaviter, ut hactenus, bene rem gerendo prodeſſe bonis, oculos eorum urere, & ſtimulos contemptus hebetare. Quod a me requiris, ne dubita ſumma opum vi anniſurum, ut effectum tibi reddam; ſi potero. Verum quod de epiſtola nunc primum ex te reſcivi, vellem ſi nomen iſtius μορμοῦς ad te pervenit id non ſiluiſſe te, aut cum reſcribes non celare. Quod ubi novero, recipio nihil fore facilius, quam rem totam veſtigare: nec ignoras nuſquam ita apertos eſſe hoc natorum genus, ac ubi gloriationes ſuas ac pugnas umbratiles publicari rogentur. Interim cras ſimul prodiero, captabo omnes rumuſculos ſubbaſilicanos, ſi quid odorari de autore & epiſtola poſſim. Nec κεροκέρως ille abibit ἀπείρατος; quamquam verear ne adverſus me obſcurior ſit, quem quaſi per ludum Salmaſianum vocare ſolet. Ego ex diverſorum ſermonibus nihil admodum hujuſmodi audivi, quod referri ad te dignum eſſet. Erat non nemo, qui tot autoritatibus convictus libenter manum daret iis, quae diſputas de differentia foenoris & uſurae: putabat tamen obſtare Leg. 4. princ. de Nautico faenore ibi: *utrobique igitur majus legitima uſura foenus non debebitur.* Reſpondi non negare te foenus quandoque pro uſura accipi. Immo diſerte id notaſſe pag. 32. tamen nec id proprie foenus eſſe, nec in plurimis aliis locis, quos allegaſſes, ita poſſe accipi. Nec tanti igitur hoc fuerat, quod referretur? Sed fortaſſe & aliud quid annotaſti in lege illa, quae *Cujacium* occupatum habuit. Quod ſi ita eſt, ſcire velim illius, qui audit alpha leguleiorum, ἀπὸ σκυθῶν ῥῆσιν. De homine ignoto, & juvene & ejus nationis minus miror. Sed hoc faſtidium nemo melius ulciſcetur, quam qui ſe diligentiorem, immo curionem, in eorum ſcriptis fuiſſe oſtenderit: hoc enim prohibere non poſſunt. Decies ab illo petii, quas ad ſe ſe ſcriptas ſervare ajebat *Caſauboni* Epiſtolas. Reſpondebat primum Religioni ſibi eſſe publicare eas, quae non ea fine ad ſe datae eſſent. ut nimirum plus ſapere videretur tot bonis & praeſtantibus viris, qui ſine fraude manes ſummi viri hac editione ornatum iri putaſtis. His exemplis cum eum urgerem, miſſurum ſe promiſit. Quid facturus ſit neſcio: ante duas hebdomades admodum humaniter eas petenti, quia ſeries admonebat, nihil reſpondit. Nec operas moratus ſum. In loco Iſocratis veriſſima interpretatio tua & elegantiſſima, quam frigidi ſenſus antea putabam: Statim cum legerem tuas, veniebant in mentem quae de Sacerdotibus illis notare ſolent, JCti noſtri. Poſtea incidi in verba Iſocratis ἐν τῷ περὶ ἀντιδόσεως παραινῶ τῷ Νικοκλεῖ μηδ' ὥσπερ ἱερωσύνην εἰληφότα τὴν βασιλείαν ἀμελῶς οὕτω τὴν γνώμην ἔχειν. In lepidiſſima Parodia Catulliana & riſi & ingemui. Vale, vir maxime & me ama. Hagae a.d. prid. Kal. Jul. A°. CIƆIƆCXXXVIII.

EPI-

EPISTOLA CCCXXIV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

EN tibi iterum aliquot paginas nugarum noſtrarum. Appello generoſum & ſimplicem animum tuum, vir maxime, ut qua comitate ſolitus es, errores meos redarguere velis. Etſi enim conjectanea haec ſint, tamen ſcopum praefixum habent veritatem: & optem felicius conjicere; quam ratiocinatur noſter Cauſſarius. Ingenii & doctrinae laudem non adfecto: ſufficit ſi ad intelligendos veteres nonnihil contulerim, idque in levibus, quae tu tuique ſimiles, cum non ignoretis, praeteritis & mediocribus relinquites. Nam a literis renatis vix quidem quatuor aut quinque tellus tulit, qui tecum v ere docti exſtitere: plures mimum illorum ingenio egerunt, ſic tamen ut tandem deprehenderentur. Ac mihi praecipuus ſtudiorum fructus eſt, non quod doctus ſim, quod nunquam efficiam, ſed quod cognoſcere queam, quam longe ab illa meta abſim, & ſcriptorum genium diſtinguere. In quo quantum divina monumenta tua, quantum amicitia me juverit, aeſtimare magis poſſum, quam fateri. Hic tamen animus ſatis erit tibi, ſi recte novi τὴν εὐγένειαν τὴν σὴν, ut diſcipulum ὁρμώμενον πρὸς τὴν σὴν διδαχὴν ne ſpernas. Meminiſti datas tibi a *Voſſio Caſauboni* quaſdam ad [1] *Neranum* epiſtolas, quae operi noſtro inſererentur. Eas ego accepiſſe me a *Riveto* putavi, & in utraque ſecurus ſcilicet dormiebam, donec tempus eſſet eas operis dandi. Cum vero inter Schedas editioni paratas non reperirentur mihi, excuſſi omnes angulos gurguſtioli mei: & ne ſic quidem inventis, triſtis paſſus ſum, abſolvique volumen hac acceſſione fraudatum. Idque excuſavi nuper *Gerhardo Voſſio*, cum ante paucos dies hîc eſſet, ne forte illi conſulto conſilio omiſſa crederent: Ille nudius tertius ſignificavit mihi per litteras fruſtra me operam quaerendi inſumpſiſſe, cum tu dudum illas E*lichmanno*, *Elichmannus Nerano* reddiderit. Obſtupui ſane ad tuum nuncium, & miror, ſi unquam illas habui (nam haeſitat hîc memoria mea) quomodo ad te pervenerint, aut quomodo nos apographas ſervare putaveris. Nam *Riveto* quidem quoties hac de re ſum conqueſtus, nihil ille aliud reſpondit, quam ut me diligentius inquirere juberet. Cum ultimas ad te darem, oblitus eram *Carrionem* & *Giffanium* inſpicere, hic quoque fallaci memoriae confiſus. At poſt inſpectis illis deprehendi, *nox Durica*, quae emendatio Politiani, non explicatio veteris lectionis eſt. ſed plane *Dorica* in omnibus MS. repertum eſſe. Amicus tuus hodie apud me gloriabatur redditam ſibi a te A. ſuam cum eximio elogio. Simplicius ad *Graswinckelium* & me miſſus eſt.

 Va-

1 Editae ſunt tres ad *Naeranum* Epiſtolae in ultima editione, ſed quae nihil continent, propter quod minus edi vellent aemuli; niſi quod de *Arminio* aequius cenſeat *Cauſaubonus* in ultima n. DCLXXVII.

Vale, Vir maxime, & me ama: ſcripſi dormituriens ſera nocte Kalend. Octob. Anno CIↃ IↃ CXXXVIII.

Hodie ultima manus Ep. *Caſauboni* impoſita eſt, a quo moleſtiſſimo labore me liberatum admodum laetor. Si eris occupatior, non eſt quod nimis feſtines affanias meas recognoſcere. ſatis tempori recepero, ſi intra ſextum diem. Credo ſcire te Notas Heinſii ad Novum Teſtamentum abſolutas eſſe, neque reſtare quicquam, niſi ut adjiciatur *Ariſtarchus*. Iterum Vale.

EPISTOLA CCCXXV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

CEras tuas miniatulas accepi, Vir maxime, quas equidem malo prae inſanis aliorum plauſibus, laudantium quod aut non intelligunt, aut non legerunt: tantum abeſt, ut ingratae illae fuerint mihi. Videbis ipſo opere, quam earum rationem habuerim. Scripſiſſem etiam citius, niſi ſperaſſem eadem via folia aliquot ſequentia me poſſe a te cenſenda mittere, ſed moratur me ille, cui deſcribenda dedi, Itaque has praemiſi, ne ſuſpicionem gignerem tibi, quaſi ſimplicitas tua mihi diſplicuiſſet. Serio enim confirmo tibi nunquam adeo me inſubidum aut mei amantem fore. De loco Valerii Flacci ita ſe res habet. In MSC. legebatur: *manet immotis nox Durica luſtris.* Id retinere voluit *Politianus*, eo ſenſu quo tum *Duria.* Sed oppoſuit ſe illi *Giffanius* in Indice Lucretiano, duobus niſus argumentis, altero quidem, quod *Duricus* Graecum non eſſet: altero quod ſi eſſet Graecum, Latine ſonaret *Ligneus.* Quem vero dicturum illam noctem *ligneam*? Itaque emendavit, *Nox Dorica.* Idque dictum putabat, ut *dies Allienſis*, & ſimilia. Idque confirmavit *Gevartius* ad Tiburtinum Vopiſci, & ego alicubi pluribus exemplis in Diatribe, quum *Gevartium* autorem ejus lectionis crederem. Nam quod tu affers ex Heſychio, ſane Equus ille dicebatur κατ᾽ ἐξοχὴν, δούρειος ἵππος. Non mirum igitur ſi ejus effigies aerea quoque ſic dicta fuerit, cum tranſlatitium ſit ſigno attribui rei ſignatae vocabula. Velim igitur denuo hoc conſideres. De Maniliano loco lib. v. 263. quid dicam? Utinam eam conjecturam perſuaderem tibi. Neſcio quomodo jam ab aliquot annis factum eſt, ut cuicunque eam narraverim, facile in eam ſententiam induxerim. ſed tuum judicium magis vereor, magis ambio, qvam caeterorum omnium. Unum tamen repetam. dicis ςεφανοπλόκον non poſſe dici effingere *ſuum*, ſimiles flores, ſed potius eum, qui acu aut penicillo eos pingit, ſi *ſuum* pro Nativo ſumatur. Et vere dicis, neque ita loquitur Manilius, aut ego ſic loquentem intelligerem. Nempe ſemper omittis Epitheton illud, *varios*, quod non poteſt nec debet in hoc filo orationis omitti. Varios flores nectendo & ſertis locando effingit ſimiles *ſuum*, id eſt unius naturae, quaſi non arte nexi, ſed ſic nati eſſent. Profecto non poſ-

possum videre hîc ullam absurditatem. sed semel rogavi te, ut in hoc uno stupiditati meae ignosceres: nec tu gravatim id fecisti, quae humanitas tua est. Quare si aliter fieri non potest, liceat semel nunc dissentire, & concede mihi, uti quidem toto pectore, sed tamen liber, te amem & venerer. Quod certe facio & facturus sum, quandiu mihi sana mens. At scin! quomodo? sic quidem, ut a nemine mortalium magis id fieri tu ipse exposceres. Vale, Vir maxime, καὶ ὧδ᾽ ὄλαγε ut inimici tui doleant. Hagae a. d. VII. Kal. Octobr. A°. CIↃ IↃCXXXVIII.

EPISTOLA CCCXXVI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

RIsi sane, quum legi quem sequestrum & medium vir optimus, haud dubie id facere occulte jussus & monitus, vobis commendaret. Ille vero per εὐήθειαν suam de homine, quem nulla magis, quam piae prudentiae laude pollere existimat, ista nequaquam crederet, quae nos scimus, & est aliquando incautior. Narro tibi, Vir maxime, cum ante mensem fere Leidae essem, venit ad me N. gratias agit, sic quasi expostulando, quod adeo simpliciter, honeste tamen de virtutibus vitiisque suis apud *Vossium* essem locutus. Ego quum quicquam scire me negarem, subjiciebat, ut noscas verba tua: quaesivit ex te *Vossius* an etiam essem maledicus? tum tu respondisti nondum: sed vereor ut a vicino adverso suo, quo nimis utitur familiariter, corrumpatur. Nescio sane utrum mea fuerint verba ista, an *Vossii* ipsius, cum ego indolem ejus cautus & tutus laudarem. Sed quicunque sic sensit, nimium vere veritus est, quod eventus comprobat in dies. Interim inficiabar ego, ut profecto incertus sum. Ille se didicisse haec ajebat ex viro optimo & clarissimo. Cum ante paucos dies se, ut frequens adesset vicino illi, unde multum proficere posset (vide judicium optimi & clarissimi viri: sic enim iste hunc appellabat) serio adhortatus esset: non diu post cecinisse palinodiam, idemque vehementer dehortatum fuisse, quod ita *Vossius*, ita ego censuissemus. Scripsi illico Amsterodamum, rogavi, ne fidendo nimium amicis ambiguis me in invidiae, quam hactenus vix cavi, flammam conjiceret. Illorum hominum iras esse redintegrationem scelesti amoris, qui plerumque concilietur per commune bonorum odium. Ille respondit, quod facere solet rarissime: negat tale quid ex ore suo profectum: audivisse alios ita de isto juvene judicantes, imprimis quosdam nunc in oras profectos exteras (*Bodecherum* intelligit) etsi ex me idem cognovisset, consuesse se aut silere, quae crederentur, aut saltem authores celare. haud dubie id ipsos inter se commentos, ut me callide explorarent. Equidem passus sum ita mihi satisfieri: non credo tamen merum id figmentum esse. cum igitur denuo scriberem ad illum, adjeci de Epistolis *Casauboni* ad N. quae

ex te didiceram, & rogavi ut *Gerhardo* ſuo id negotium daret, quamprimum reſpondendi. Nihil factum eſt. Scripſi bis poſtea ad *Gerhardum*, ne verbulo reddidit vicem. Rogavi maximum natu *Franciſcum*, qui interea Amſterodami fuerat. Ait ſe nihil ea de re nec ex parente, nec ex fratribus cognoviſſe. Plane ita eſt, ut ſuſpicamur: deprehenderunt machinam & volunt diſſimulare artificem. Cum nuper ad te ſcriberem, oblitus ſum gratias agere tibi de duobus Senecae locis. In priore quidem, Cyrneae puto, neſcio quomodo manus mea erravit, nam mens idem, quod tu monueras, voluerat. Me ſane poenitet in arcto ocio rem tanti negocii ſuſcepiſſe. Sed vel ſic probabimus, quam male ocio ſuo abutantur, qui, cum id largum habeant & pingue, tantaſque occaſiones bene de antiquis authoribus merendi, malunt nomine ſuo inſcripto fallere emptorem, quam ſerio bonum publicum juvare. In tua enim ſolius correctione fiducia mihi, & erratis meis emendatio. Vidi codicem Graecum Novi Foederis, quem Egregius *Elichmannus* tibi procuravit. Scire cupiam cujus ille ſit aetatis & notae, tantum ut diſcam indolem ſcripturae antiquae noſcere, & uberiorem habeam materiam expectationis amicorum de notis tuis ad N. T. accendendae. De *Nexis* quod obſervaſti, plane mihi novum, & geſtio accuratiſſimam haud dubie illam obſervationem diſcere. Rogo quaecunque in Seneca refinges, de iis me moneas, nec docendo reprehenſioni parcas, uti & in his poſtremis foliis libelli noſtri. Aegre eſt, quod nondum exemplar Epiſtolarum *Caſauboni* ad te miſſum eſt, ſed teſtor fidem nondum me ei, cui inſcripſi, dediſſe. Tali cum non bibliopola & typographo, ſed Hydra nobis colluctandum fuit. Vult autem amicus tuus gratiam hujus doni inire. Quem tamen hodie monebo, ut feſtinet. Vale, Vir maxime, & haec ubi perlegeris, remitte. Hagae. a. d. IV. Kal. Novemb. Anno CIƆIƆCXXXVIII.

Audiſti puto Ultrajecti denuo ſceleſtum & maledicentiſſimum librum prodiiſſe [1] *G. V.* ſuballione, cujus nullum eſt aliud argumentum quam ut doctos bonoſque viros impie traduceret. Imprimis magnum *Grotium*, de cujus haereſibus author integrum volumen minatur. Ipſis qui ex magiſtratu (nam cum uno locutus ſum) cenſura ſua licentiam publicandi dederunt, vehementer diſplicuit: ſed non auſi ſunt nec potuerunt obſiſtere ambitioni & ſtudiis Demagogorum. Et haec eſt via ad honores graſſandi. Nam author poſt editum illum partum ſtatim Daventriam ad Profeſſoratum vocatus eſt. Agnoſce miſeriam ſaeculi & iterum vale.

1 *M. Schoockio*, qui pro *Gisberto Voetio* calamum ſtrinxit, & in fine hujus anni vocatus ad Profeſſionem Hiſtoriarum & Eloquentiae fuit.

EPISTOLA CCCXXVII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

SI librum illum, quem petieras, Vir Nobiliſſime, undecunque potuiſſem nanciſci, dudum ad te ſcripſiſſem poſt acceptas poſtremas. ſed me ſcrutantem ami-

amicorum bibliothecas spes illa & frustrata est, & tardius tibi fecit respondere. *Graswinckelius* te salutat humanissime. *Muretum* non habet: habet vero *Lambinum* in Eth. & Pol. Aristotelis cum *Zwingeri* & *Canteri* nonnullis; est editio illa, quam haud dubie vidisti: Hoc volumen si inspicere cupis, verbo impera & mittemus. Authorem technae illius, de qua ex J. V. litteris, sane feliciter per te indagatum tenemus: in ministro aqua haeret. Nam illius, quem suspicamini, confirmare possum ibi nullas partes fuisse. Ipsi septem menses sunt & ultra, quod ille *Vossium* Amsterodami vidit: & fallitur in designatione temporis *Isaacus*. Ego eum intus & in cute novi, nec apud me quicquam secreti habet. Putes in duobus corporibus unum animum esse divisum. Nec igitur hoc me celasset, nec celaret nunc, si ipse intervenisset huic negocio. Illum etiam sui muneris authorem habet optime cognitum; sed qua probitate & prudentia est, vitia ejus dissimulat, ne ingratus videatur. Narrabat iste nuper mihi te non posse concoquere, quod illae litterae *Vossio* redditae essent, antequam aut excuderentur aut apographa earum apud nos manerent. se vero omnino putare, me inscium libro ad *Vossium* misso eas inclusisse. Hoc ipsi placebat commentum falsissimum, cum integro anno nullum eo librum destinaverim, praeter Justinum in minuta forma, quem *Pirarcdus* apud me deposuerat. Is liber cum admodum sit parvus, ut dixi, non potuerunt ei imprudente me quatuor folia includi. Non tamen ego valde repugnabam, ne viderer aliquid aut scire aut suspicari. Vidi nuper apud *Petrum Grotium* epistolam parentis ex Gallia, in qua honestissime loquebatur de usuris tuis, & desiderium partium sequentium significabat. In primis laudat opinionem Aristotelis solidissimis a te rationibus confutatam. se olim eadem de re cogitasse: nunc gaudere quod a te potissimum illa provincia esset occupata. Si commode fieri potest, cupiam inspicere Anglum illum in Apologiam Appuleji, teque rogem, ut in unum biduum ejus usuram mihi concedas. Vale, Vir maxime, & me ama. Hagae a. d. VI. Eid. Novemb. A°. CIƆ IƆ CXXXVIII.

Nobilissime Domine, hanc heri scripseram circa meridiem. Intervenit *Scriverius*, ita hanc aliasque chartas seposui. Cumque garrivissemus aliquandiu, instaretque hora prandii, ad quod *Graswinckelio* promiseram, cum *Scriverio* domo exivi, nec ante serum redii. Ita heri non potui hanc mittere. *Scriverius* ajebat habere se *Muretum*, & ad te missurum. Habeo etiam pretium morae. Reversus enim reperi has a [1] professore juris Altorphino, clarissimi & optimi viri filio litteras. Quas cum ob alia tibi offerendas putavi, tum ut recognosceres, qua cum observantia de te apud populares meos loquar. Quod non imputo tibi: nec enim id facio ut tibi placeam, sed quia sic sentio. Ita salvus sim, & tu salveas. Inclusam ad *Fabricium* rogo ut per famulum cures deferendam ad nautas. Interest ejus ut illam habeat. hinc vero ante diem Jovis nulli nautae Ultrajectum proficiscantur.

1 *Nicolao Cunradi* filio *Rittershusio* Vid. *Heinsii* ad *Gronovium* Epist. LXII.

EPISTOLA CCCXXVIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

LAmbinum ante dies paucos accepisse te puto. Nunc en promissam partem miscellorum, quae utinam placeat palato tuo, & praelis digna videatur. Hoc biduum jam moror flagitantem typographum. Itaque jussi ut sub vesperam chartas a te accipiat. Ea tamen conditione, nisi insit, quod omnino debeat corrigi. Tum redire illas prius ad me velim, & unum adhuc diem feriatum operis dabo. Brevior hîc sum, quia tot quasi paginis tecum loquor, & tum tibi, credo, tum mihi plus desit temporis, quam superest. Vale, vir maxime, & quae non approbabo tibi, de illis sententiam tuam ne me, quaeso, celes. Hagae. a. d. IX. Kal. Decembr. A. CIↃ IↃ CXXXVIII.

EPISTOLA CCCXXIX.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

LIbenter legi, quae de studiis tuis scribis, Vir nobilissime. Equidem quoties de te cogito, tacite apud me gratias ago supremo Numini, quod te hoc potissimum seculo nasci voluerit in exemplum quousque humanum pertingere possit ingenium, & quid sit vere esse doctum. Nam id nomen cum vindicent omnes, rem habent paucissimi. Precor tibi annos longissimos, ut tot nobilia incepta, quae a nemine expectari possunt, jucunde & cum tranquillitate animi tui fructuque tantorum meritorum perficias. Si tantum licet tibi per occupationes ingentes, velim paucis significes quomodo Romani togam amicirent. Legi quae de ea *Aldus Manutius* in quaesitis per epistolam: quae tu accuratissime ad Pallium Tertulliani: adhibui etiam Quintiliani locum; nec dum tamen satis me explico, cum dicis rotundam fuisse togam & undique clausam, an putas nec in pectore apertam habuisse? an veterrimo vestiendi more clausisse convolutum undique corpus? Sinus vero an fuit lacinia extrema dexterae partis aperta? an vero clausa? an vero undique attexta vel assuta fimbria? Si clausa undique fuit, quomodo dextrum brachium ex ea exseri potuit? & an etiam habuit sinum non exserto brachio? Non opus, ut testimoniis authorum utare, si id late ostendere non permittent aliae curae tibi, sententiam modo tuam indica. Habes etiam hîc particulam nugarum nostrarum. Cap. XI. an recte intellexi Plinium? Nam *Dalecampius* de marmore coloribus picto interpretatur, quod displicere tibi alias me docuisti. Ut dubitem, facit,

cit, quod Claudianus alicubi dicat, *purpureis Synnada venis.* Hae si naturales sunt, non opus de porphyretico intersperto suspicari: cum vero Plinius ait: *qualiter nasci illos optarent deliciae*: Satis indicat synnadicum purpura distinctum non nasci. *Graswinckelio* gratissima fuit salutatio tua. Is salutat vicissim te, & omnes opes suas cupit esse tuas. Vale, vir maxime; & te bene gere. Hagae III. Kal. Decemb. A. CIↃ IↃCXXXVIII.

EPISTOLA CCCXXX.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine. Seculum videtur esse mihi, quod litterarum tuarum melle deficior. Et tamen omnem fateor in mea ignavia esse culpam. Primum quidem dum Alcinoum requiro, quod jusseras, mente scriptionem eousque distuli, dum eum tibi mitterem. Frustra fui vero, & sic aliquot elapsis diebus partim a variis negotiis direptus, partim segnitie languescens, silentium continuavi. Nunc vero alium accipe librum, qui ex Germania ad me missus est, ut munus traderetur tibi. Author vir optimus tuique observantissimus Consiliarius ille Noricus, cujus litteras aliquando ad te miseram, excusat sane apud me tenuitatem scripti oculis indigni tuis, idemque suo nomine penes te contestari me jubet: Sperat tamen devoti animi hoc testimonium acceptum tibi fore. Meus sequenti puto hebdomade ab operis absolvetur. Tuae vero usurae quid agunt? quid dissertationes ad Simplicium? Cum postremo Leidae essem, hoc est cum te vidissem, in Museo [1] τῦ κρίϗ interrogabar, quid jam in publicum molireris. Respondebam melius hoc ipsos scire, qui in urbe essent, in quam ego venirem peregrinus, & typographia quotidie visitarent. Itaque incipiebat iste numerare, Usuras, Achillem Tatium: & nihil ne praeterea? subjiciebam: id me ex vobis rogare opportebat. Immo inquit fieri poterat, ut inter Sermones aliquid de caeteris curis suis tibi enuntiaret. Atqui, ajebam, cum ego video *Salmasium*, ea temporis augustia concludimur, ut otiosis confabulationibus vacare minime liceat. Sufficit mihi, si quaestiunculis meis impetrem responsum. Ita finiebantur istae insidiae. Nihil enim agebat aliud, quam ut aut me detegeret, aut ipse occasionem haberet judicandi de Simplicianis, praesente editoris filio. Tuus ille εἴρων librum his diebus edidit contra histrionales ludos. Quidam inter ἀγύρτας eruditulus, & nostram Religionem professus parat apologiam, jamque multis ostendit, nec dubitavit publicare. En par bene compositum! Legistine *Petiti* conjecturam de loco Statii in Soteriis Rutilii:

—— —— Legesque urbesque ubicunque togatae,
Quae tua longinquis implorant jura querelis.

1 *Boxhornii.*

Pu-

Putat hoc nimis dictum generaliter: & emendat: *urbisque ubicunque togati*. Per togatos urbis Senatores intelligit, quod vix mihi persuadet. Immo non. Tibi quid videtur? Vale, maxime virorum, & me ama. Hagae postridie Eid. Januar. A°. CIↃIↃCXXXIX. quem auspicatissimum tibi tuisque ex animo precor.

EPISTOLA CCCXXXI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine. Fateor ingenue culpam, & ut in reliquis amicitiae nostrae partibus impar duco jugum, ita hac quoque comitate tua me multum superari. Etsi autem silentium meum non minus habeat Religionis, qua te ac tua in me merita veneror: tamen in posterum operam dabo ne me majorem aut tui aut mei otii, quam officii rationem habere existimes. Subnatum tibi novum, quod debelles, Hydrae caput, nescio utrum doleam potius an laeter. Nollem sane hujusmodi luctis, non propter veritatem, sed hominum pertinaciam tibi laboriosis, te inhiberi, quominus aliis tuis curis nobiscum, qui doceri cupimus, communicandis vaces. Gaudeo tamen, siquidem ille ad interdictum veniet, occasionem tibi praebitam abstergendae calumniae. Nam illa quidem publica cantilena est, mirifice de Saccharo errasse *Salmasium*, & memini cum in Belgium primo venirem, ubi esset exemplum dandum magnos viros interdum dormitare, te & hanc opinionem in theatrum produci. Meminit & olim audivisse id se *Fabricius* noster, qui nunc mecum est, & hîc aliquot exiget gratissimo mihi consortio hebdomades, donec in Galliam transfretet. Haud dubie subjiciet facem ille, qui in alium verti plagas tuas cuperet, ut ipse vapularet minus. Quamquam hoc consilium parum ei profuturum putem. Utinam servasses exemplum epistolae ad amicum scriptae, aut hactenus recipere eam posses, ut legendi facultatem nobis concederes! Hoc ego rogarem, & amicus ille noster, qui serio triumphat, quod tam gratum tibi fuerit tenue suum, ut ipse ait, officium. Legimus & relegimus summa voluptate quae scripsisti, cum Ventidium elegantissimo dicto ageres. Quid si priorem editionem vidisses, ubi [1] *caeli induperator*, ubi *Hecate*, & *Jupiter Infernalis* erant invocati? Libel-

1 Haec spectant *Boxhornium*, qui in funere *Petri Cunaei* carmina, quae *Lacrimas* inscripserat, fecit, in quibus haec occurrebant, quae secunda editione correxit. leguntur ea post *Vorstii* Orationem funebrem, tunc editam, & inter Poëmata p. 34. Mittit eas Lachrimas *Adriano Hoffero* Epistola pag. 122. de illis *Nic. Heinsius* in Epistola ad *Gronovium*, post editas Tomo III. a me reperta, ita scribit· *Herois nostri, scis quem putem, Lacrimae ex secunda nunc prodiere editione. Primam si habes, inter Thesauros tuos reponatur.* Eam *enim pro genuina amicus noster agnoscit.* Coeli induperator, *&* Jupiter infernalis *a Theologorum supercilio mire vapalarunt. Ita ut quidquid hoc esset nugarum, totum delere fuerit coactus, nisi primum inter* Crocodyli *lacrimas, quas* Voetius. *nisi fallor, nuper edidit, locum vindicare sibi maluisset. Veniet post annos fortassis centum antiquarius aliquis, qui Epigramma hoc Ennio vel Andronico vindicabit. & profecto audivi magno cum applausu a* Delmanhorstio *fuisse id approbatum. Malim tacere potuisset heros disertus. Sed ne ego quoque illo morbo carere me confiteor.*

bellus meus ante triduum absolutus est. Dedi in mandatis *Comelino*, ut unum in augustiore charta ligari faceret, ac tibi tradi. Quod forte cras aut perendie fiet. Quod si faceres eum tanti, ut ceu erronem tuum, aut fugitivum, aut plagio subreptum tibi vindicares, nihil, credo, fieret propius, quam ut addictus duceretur tibi. Sane enim dum perficitur, & numeris suis componitur, multa ei membra accessisse e thesauris tuis constat, aut saltem accessura non fuisse, nisi tutas scrutari favissas, in ἀδελφαῖς tuarum incidissemus observationes. Postquam vero a mea manu exiit, tu lambendo & fovendo plurimis locis sanum ei colorem addidisti, naevis mille, quibus insignem eum reliqueram, liberasti. Compositio tamen & descriptio tota mea est etiam te fatente, hoc est, majestate illa genii tui, ac beatissima sine exemplo ubertate, notis peculiaribus scriptorum tuorum, deficitur. Hoc quoque meum est, ubi censuras tuas vident probantque, stultitia mea & φιλαυτίᾳ in ineptiarum mearum labore mihi placui, quod tamen paucissimis locis evenit. Si mitius agere velis mecum (tantus quippe doctrinae oceanus manipulum ex te, aut urnam aquae limpidae hauriri non sentis) nec defugere possum hanc confessionem, nec defugiam unquam, & honori mihi duco, καὶ αὐτὸ τοῦτο ὑπερευφραίνομαι. Si quid profeci in litteris, si sub ullo magistro judicium formavi, & de cujusquam pollice artificem duxi vultum, tu is es unus, tuorum scriptorum lectio, rigidumque inceptorum meorum ad hanc rectissimam amussim examen. Quare oro te atque obsecro per omnia tua in me merita, ne spernas tuum opus, etsi propter materiae ἀνεπιτηδειότητα saepe non appareat digitus tuus: & hoc munusculum, quod dandi facultatem dedisti nobis, accipias tantisper animi grati mnemosinon, donec quod toties in litteris apud te, id publice ad te & de te profitendi potestas nobis fiat. O videam ego illum diem, cum omnia alia nomina ignorare mihi atque abjurare liceat, totoque orbe videar ingratus, ut *Salmasio* uni gratus appaream? ac ne me quicquam auribus tuis dare putes, male peream si quicquam tecum ago simulate. Schedam ex scriptore Gallico, ut eam mihi amicus dedit, hîc vides, quam ubi rescribes, velim remitti. Has quoque duas ad *Dumaeum* epistolas, quas *Riveto* me tradidisse putaram, nuper inter chartas meas inveni, & quia eas aliquando reposcere te memini, hîc inclusi. Vale, Vir maxime, & me ama. Hagae a. d. XIII. Kal. Februar. A. CIƆIƆCXXXIX.

EPISTOLA CCCXXXII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine. Heri cum brevis tua mihi redderetur, eram in eo, ut ad te scriberem, & sententiam tuam de nonnullis apud Senecam dubiis requirerem. Fieri potest, ut *Vincentio* nostro comes in Gallias eam. Nondum plane constitui: scripsi tamen de eo consilio ad cognatos, & omnino

futurum arbitror, ut eam. Gaudebo quidem ab tot nequissimis ac fatue ambitiosis hominibus me separari: a te vero remotum fore longius id mihi erit instar mortis. Nunc igitur quibus possum modis itineri me paro, & praeter caetera, quia Senecam corrigendum suscepi, id ago, ut si non totum, certe maximam partem operum ejus, antequam vasa collegero, perlegisse queam. Secrevi aliquot locos stigmatis, de quibus, nisi tu suppetias veneris, nihil mihi superest spei. Dum ista mecum repetita meditatione expendo, ecce redditur mihi tua brevis, & istam tetricam Musam discussit. Mire narras; me adversariis tuis tela suggerere, atque ex libris tuis venena colligere, quae illis in tuam invidiam subministrem. Mentiar ego, immo impostor omnium sim maximus, nisi mentiuntur Nebulones, qui hoc confinxerunt. Nam qui ad te retulerunt, fortasse sunt homines minime mali. In me vero nihil magis apud istos odio fuit, quam hoc ipsum, cum illi e scriptis tuis commotius dicta excerpsissent & jactarent, quod omnia ego benigne interpretarer, & concedendum hoc magnis viris dicerem, quorum vehementiores essent motus, si vitium omnino vellent esse, at non malitiae, sed ingenii esse calidioris, at infinitis immensisque meritis compensari, aliaque ejusmodi: denique *Scaligeri*, quem laudavi semper, at te minus, ipsis exemplum objicerem. Sic memini narrasse mihi N, monstratum a *Boxhornio* N. locum e Solinianis tuis, ubi refutas de pulla myrto, quod ipse & nolle se factum ajebat, & ego detestatus sum, nequissimeque factum videri, non dissimulavi. Ne dicam millies contentiones mihi cum illis fuisse acerrimas, cum observationes tuas, quas non assequebantur, inepte & inimice exagitarent. In quo fuit, quod apud Ovidium, *tenenda*, *male viva*, *perfidiae pretio nece*, apud Arnobium *Colium*, apud Petronium *Cociores Cociaria* restituisti, & innumera talia, quae nunc non incidunt. Jam de [1] *terrenis bestiis*, possem negare, si simulate agere vellem tecum, quando id ipse credere non fateris. Non inficiabor tamen aliquando dixisse me, *Junium* ejus opinionis esse, quam terrenis bestiis adscribis: joco qui tam facile pennae volanti excidit, quam malitiose ab istis traducitur. Cognosce autem quid rei sit. Mortua ac sepulta illi revocant, omniaque miscent, ut aut hostes acquirant tibi, aut quos amicos habes, eos in suspicionem apud te adducant, eaque te cura inquietent. Id manifestissime ex hoc crimine apparet. Jam quadriennium pene est, cum illud de *terrena bestia*, N. (neque quisquam alius mortalium, quod sciam,) ex ore meo audivit. Tu in Gallia eras, nos una Leidae. Ille accusare tuam δοκησισοφίαν, solum te putare aliquid scire, in opinionibus tuis defendendis esse pertinacissimum, nec omnino pati, ut quis tibi contradicat: Omnia denique quae in unum magis hominem, quem ille bene novit, quam aut in te aut quemvis alium convenirent. Ego multa contra & inter caetera (si male, Deum testor,) sine fraude subitoque & inter conflictum dum argumenta peto, quaecunque incidunt, hoc jeci: exemplum esse me simplicitatis & candoris tui, qui cum conjecturam meam in Tertulliano timide ad te perscripsissem, cum alia tua publice extaret, meam lau-

[1] Vid. *Gronovii* ad *N. Heinsium* Epist. LXXVII.

laudavisse. Cupiit videre locum: prolatus est liber ex editione tua: legimus verba authoris, & pleraque tua ex commentariis. Cum ille legisset: *Qui Vedium intelligunt plane terrenae bestiae sunt*; Arridens, quis hîc designatur, ait. Ego nihil suspicans aut cogitans mali, nescio, ajebam, sed hanc opinionem apud *Junium* legisse memini. Hoc tantum abest, ut ille in calumniam rapuerit. tunc, ut ostenderit ex occasione mihi Junianam editionem, qua *Scaliger* usus est, obelis ejus confixam, ubi *Pecoritas*, *Asinitas*, *Bestia*, *Cujon*, & istis acerbiora per totum librum marginibus apparebant allita. Nunc id reducunt, nunc apud amicos tuos narrant, me interprete *Salmasium* tale scomma *Junio* impegisse. Fateor quidem summae cautionis fuisse futurum, si tale quid mihi non excidisset: sed vides tamen, vir maxime, quam innocenter fuerim nocens, & simplex, ac sine ulla suspicione invidiae post tot annos secuturae prolatum dictum dolosissimo captatori objecerim. sed agnosco artificium, postquam me frustra aggressi sunt, nec sive blanditiis, sive beneficiis a tui observantia averterunt, ac in partes trahere nequiverunt, te tentant, ac suspectum saltem fieri me cupiunt tibi. Itaque non dubito, quin ab hoc principio profecti ejusmodi plura aut commenturi, aut a me dicta in alium longissime sensum fraudulentissime contra me interpretaturi, eademque per eos, quos credunt tibi non adversos, ad te delaturi sint. Equidem quantum in me erit, operam dabo, ut huic sceleratae molitioni fibulam imponam: scribam de eodem oleo ad N. cumque eo hanc injuriam serio expostulabo, quia nemo est, nemo, apud quem ista protuleram, alius. Caeterum si ille ingenio utetur suo, & magis postquam ego digressus fuero, si deo placebit, te oro atque obtestor, vir σεβασμιώτατε, ne illis potius, quos scis omnia conari ac turbare, ut te vel leviter commoveant, quam tibi de animo meo credas. Contestatus sum toties tibi, & contestor etiam nunc, & Deo teste dico, me animum apud te semper in labris gessisse, atque promptum apertumque habuisse, nec unquam aliter de te, ac tua in literas meque merita, ac amicitiae nostrae postulabat sanctitas, aut re aut ore sensisse, quod non illi modo non ignorant, apud quos esse libero licet mihi, quique judicia mea secretiora norunt, sed ipsos quoque istos, qui nunc frigus inter nos contractum vellent, sua docet conscientia. Facile tu quidem amico tali carere potes. Quid enim sum ego? aut quid in me tantum, cur unquam meum tibi cultum imputare potuerim? aut ornamento tibi magis quam oneri fuerim. Certe novi me, & scio, quam illa benevolentia, qua ad hoc usque me prosecutus es, sim indignus, ut postremissimus omnium, qui per te profecisse confitentur. Noli tamen spernere atque abjicere hominem, qui uti amari abs te se existimat, ita id totum soli atque uni bonitati adscribit tuae: neque unquam commissurus est, ut, quum nullo merito affectum tuum pigneret, sua culpa, scelere immo ac flagitio suo, tanto se bono privarit. Haec raptim ad tuas hesternas. Pulcherrimum epitaphium tuum nemo vidit intellexitque, qui non vestra satis laudavit. Sunt qui id petierint, ut describi liceret sibi, nec negare potui. Vale, maxime virorum, nec si qua re aggredientur illi porro mihi apud te frigidam suffundere, ne me caelatum

habe, aut certe ne id ad animum tuum demitte. Hagae a. d. v. Eid Feb. A. CIↃ IↃCXXXIX. Nunc recordor, quia ſcripturum me ad N. dixi, fortaſſe id tibi non placiturum, quia illum, qui id retulit tibi, prodi nolis. Si id periculum non times, & is ſermo per plurium manavit ora, verbulo fac ſciam.

EPISTOLA CCCXXXIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

NObiliſſime Domine. Vellem quidem parcis verbis majorem fiduciam in conſcientia mea tuaque prudentia contra impuniſſimorum iſtorum διαβολας nuper oſtendiſſe me: ſed commotiorem non adeo res ipſa, quam exemplum rei reddiderat. Prorſus ex fraudibus & dolis conſuti ſunt homines iſti, ut nec ubi velint maxime, nihilque intereſt, verum poſſint dicere. Ego & *Vincentius* quotidie conferendo, quae ad utrumque & ſingulos dicta ſunt, innumera mendacia detegimus, ridentes quaedam, alia deteſtati. Nam quod de ſubdititia epiſtola ſcribis, eſſet id quidem facinus palmarium, niſi in turba tot falſorum lateret. Geſtio tamen, ubi illuc venero, (ſiquidem penes te exemplum eſt, ut eſſe opinor) id quicquid eſt lepidi ſcripti videre, & ſycophantae inſciti totieſque deprehenſi miſereri. Conſilium meum viſendi Gallias ſtabile eſt. Quod probari tibi laetor, ſed admiratus profecto ſum inſignem comitatem tuam, qui quod ego precibus a te contendere non faſtidirem, id ultro promittis. Accipio vero avido ſinu conditionem, tuiſque hortationibus quam cujuſquam mortalium, acceſſum ad tot inſignia hujus aevi decora, quibus omnes terrarum oras hodie vincit Gallia, libentius debebo. Eo namque redactus ſum, ut infinitis tuis in me beneficiis, non aliter quam oblata etiam ambiendo & accipiendo, atque aeſtimando reſpondere queam. Fui per hos dies in Seneca diligentior: deprehendi minuta quaedam, in quibus editores conniverunt, plura quibus nec ab ipſis nec a me ullam remedii ſpem invenio. Ex quo numero eſt quod legitur de vita beata c. 11. *Vulgum autem tam chlamydatos quam coronam voco.* MSC. Pall. & Eraſmi Edit. *coronatos.* Praeterea ex MSC. unus: *clamidatos.* unus: *Clamitatos.* Lipſius: *tam candidatos quam coloratos.* Probat Gruterus *coloratos*, quod etiam extare ait in antiquiſſima editione Veneta: *Chlamydatos* retinet: non explicat tamen, ſed relegat nos ad ſuas ſuſpiciones. Conjungendum ex eodem libro c. xxv. *Malo quid mihi ſit oſtendere praetextatus & candidatus, quam ſcapulis nudis ac faetentibus.* Ubi etiam MSC. *praetaxatus* & *catus*, *camiſatus*, *cauſatus*, *gauſapatus*, *chlamydatus*, *cauſeatus.* Muretus: *Camiſinatus.* Lipſius dubitat an pro *praetextatus* debeat ſcribi *pexatus.* Sed & *faetentibus* non eſt in pluribus MSC. In quibus: *Scapulis aut ſententiis omnes mihi ex voto decidant: aut aſſentientes omnis. mihi ex voto diſcedat: ſcapulis aut funi. Omnis mihi ex noto decidant.* Portenta ſunt iſta. Nihil video, nihil

ſa-

ſapio, nihil ſentio. Niſi tu ſuppetias veneris locis aegerrimis, actum eſt, ilicet ad tibicines mittemus. Narrabat heri mihi nobiliſſimus *Boswellus* neſcio quem Salluſtium de mundo, ſcriptorem bonum & frugi, Roma ad te miſſum, ejuſque editionem parare *Elzevirios*: id ſe accepiſſe ex amico tuo, qui tuarum curarum nihil obſcurum ſinit. Poſſumne bona cum tua venia id requirere, quid rei ſit? *Grotius* Advocatus me rogavit ut liceret ſibi Epicedion tuum ad fratrem mittere. Deſcriptum mea manu ipſi dedi. Fatuus forem, ſi id, quod mones, accepiſſem aliter, quam feſtinationis indicium. *Vincentius Fabricius* & ego eruditiſſimam tuam ad eum epiſtolam libenter legimus? Is te ſalutat obſervantiſſime, & ſcripturum ait propediem. Vale, unicum decus noſtrum. Hagae. a. d. v. Kal. Mart. Anno cIↃ IↃ cxxxix.

EPISTOLA CCCXXXIV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

NObiliſſime Domine. Et initium epiſtolae tuae non mediocrem mihi attulit dolorem, & clauſula inopinatum riſum movit. Precor Deum ut ſoſpitet te, ac iſta corpuſculi ſtipendia remittat, vireſque ſufficiat ad praeclara animi tui cogitata non abrumpenda. Sed illud pugilis os validi antagoniſtae manus merebatur, niſi quia τ᾽αὐτόματον ipſi melius conſuluit, malimus vel ſic habere eum, quod tibi imputet. Ante triduum ſermo iterum fuit mihi cum nobiliſſimo *Boſwello*. ajebat vidiſſe ſe ſcriptum *Petavii* contra libellum de Caena Domini: audiſſeque in animo eſſe tibi progredi in campum iſtum, & illud refutare. Itaque multis rationibus agebat mecum, ut perſuaderem tibi atque hoc conſilium darem, ne id negotium capeſceres. Tu noſti eas melius, quare narrandis ſuperſedeo. Mirabar unde is rumor: cumque ſuſpicarer facile, quaerebam an mihi copia fieri poſſet ſcripti Petaviani inſpiciundi. Reſpondebat jam reddidiſſe ei, a quo acceperat, nempe qui textis maternis menſas ſternit. Videram penes eundem ante menſem tuas unas, quibus ſcriberes mitti tibi illud opuſculum; jamque Caletum eſſe perlatum: promittebas etiam nihil magni tibi de authore, & niſi fallor, narrabas, te primum monuiſſe amicos de fraude Tertulliano facta. Scis autem non poſſe illius ordinis hominibus placere ſententiam prioris tractatus, praeſertim in poſteriori parte: qui etſi totum illud privilegium, quod ſacrificuli vindicant ſibi, non approbant, tantum tamen, quantum ipſis doctores noſtri & vulgatus mos Eccleſiarum permiſit, retinent mordicus. Cui ne tu aliquomodo intercederes, veritus, rumorem illum ſeminando apud optimum ac tui amantiſſimum virum, ejus authoritate & conſilio deſtinationem tuam frangere ſe poſſe credidit. ſed haec ego ex ſuſpicione: qui nec de inſtituto tuo quicquam ſcio, nec mandatum ejus omnino inſuper habere debui. Repetebat etiam ſermonem de Salluſtio

 tuo,

tuo, & (eramus una matutino tempore, cum tuae nondum fuissent mihi redditae, nesciremusque adeo editionem jam spectare ad umbilicum) putabat commode ei posse adjungi Ocelli Lucani libellum, qui jam rarius reperiretur in bibliopoliis, nolletque id opusculum perire. Denique tradebat mihi literas ab illo juvene, cui tuas ad *Patr. Junium* in Angliam eunti commendaveras, *Berneggeri* discipulo, in quibus nuntiare tibi jubet, prima quaque occasione habiturum te aliquot authores de re militari cum excerptis ex Nicephori Cod. MSC. haec hactenus. De Senecae locis gratias ago maximas. Plane satisfecisti mihi: nec commodius quicquam explicatione prioris loci, nec emendatione posterioris verisimilius: *semitectis*, dico, *pexatus* (id enim malo) *& gausapatus*. praesertim cum postremum totidem apicibus in uno *Gruteri*, quem Coloniensem vocant, deprehensum sit, & non semel illum praestare aliis animadverterim. Nunc quaeso liceat mihi redire, ut in proverbio est, ad armillum. De tranquillitate animi c. 11. *multos ex his, quos forum, curia, sermo mecum contraxerat, nox abstulit, & vinctas ad sodalitium manus copulatas intercidit.* Videtur hic quoque parum adjumenti esse ex MSS. & *victas ad sodalium manus copulatas interscidit. e vincas ad sodalium. & vinctos ad sodaliam. & junctas sodalium manus copulatasque.* Postremum quidem solum tolerabilem sensum habet. Tentabam tamen: *& juncta ad sodalitium manus copulam intercidit.* Ut de Societate datis dextris contracta intelligeret: Ut lib. III. de ira c. 8. *difficile erat illi in copulam conjecto rixam ejus, cum quo haerebat, effugere.* Hic quoque de sodalibus coenae agitur, ut & simpliciter, non de societate, sed sodalitio possit illud accipi. De vita beata c. 6. *Non video quomodo ista tam diversa in eamdem copulam conjiciantur.* Haereo tamen & sententiam tuam expecto. lib. I. de Clementia. c. 5. *magnam fortunam magnus animus decet. qui nisi se ad illam extulit, & altior stetit, illam quoque infra terram deducit.* Quid est infra terram deducere? cap. 11. *Haec est in maxima potestate verissima animi temperantia & humani generis incomprehensibilis amor non temeritate aliqua incendi; non priorum principum exemplis corruptum, quantum in cives suos liceat, experiendo tentare, sed hebetare aciem imperii sui. MSS.* tres: *& humani generis comprehendit te sibi amor.* Optimus ille Nazar. *comprandit te sibi mor.* Latet aliquid. Editum est a conjectura Agricolae: ante cum vulgo, *comprehensibilis.* Fabricius te salutat observantissime, & respondebit propediem. Usuras tuas quando expectabimus? Vale, maxime virorum, & me ama. Hagae. Non. Mart. A°. CIϽ IϽ CXXXIX.

EPISTOLA CCCXXXV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine. Postremas tuas accepi. Nunc raptim narro tibi venisse ad me heri *Vorstium.* Ajebat se accepisse ex certis hominibus, commu-

munibus amicis, esse penes me Epicedium tuum. Id cupere se videre & rogare pro amicitia, ut ostendere vellem. Cum praetexerem, jacere inter chartas & difficili nunc quaestioni fore; non dimissurum me ajebat, antequam id legisset. Vidit, laudavit. Postea mirari se dixit, mihi potius, quam sibi id missum esse. Respondebam causae me ignarum, nisi quod significasses in tuis, eum postquam rogasset, ad te postea non accessisse. Petebat exemplum: ut videbat me cunctari, non id futurum apud se, nisi cum honore tuo pollicebatur sancte. Vos omnino amicos esse, seque, ex quo primum in Hollandiam venisset, magnopere te coluisse. Esse sane quasdam opiniones, in quibus abiretis ab invicem diversi: caeterum amicitiam eas non dissuere. Cogitavi, quoniam Senatori *Schotto*, *Grotio*, aliisque indulsissem, si huic negarem, posse eum facile id ab istis nancisci: & me totius vestrae controversiae nescium gerebam. Descriptum ergo tradidi, id conferre ipse voluit cum autographo tuo, & ita sollicite, immo pueriliter, singulos apices meos cum tuis comparabat, ut monstrasse, nedum tradidisse exemplum, me illi poeniteret. Praeferebat id facere, ut de accentibus, spiritu, distinctionibus recte a te positis testimonium perhibere posset. Epistolam non inspexit, neque passus sum manui meae autographum tuum unquam extorqueri. Mox non ita obscurus, ut ante, sine circuitione quaesivit, nunquid de litigio vestro rescissem: & quia negabam, caepit ingentes oras evolvere belli. multa καυχήματα Thrasonica. Provocatum utique a te esse. Caussam dedisse nullam, nisi quod interdum non probari sibi sententiam tuam apud amicos non siluisset. Id homini libero non posse eripi. Alias neminem laborasse magis, ut te & Aristarchum conciliaret. Esse domi suae folium usurarii operis, ubi ἀσόφως aliquid ab Aristarcho proditum, qualia infinita in illis exercitationibus, esse scribas. Id constituisse tecum agere communis pacis caussa, ut diffingi cures. Quamquam hîc dudum sit mos tuus, nec uni id te facere, sed omnibus. fore ergo tandem, ut totus mundus tecum consistat. Ideo se infelicitatem tuam miserari. Animadvertisse etiam nescio quid frigoris inter te & [1] R. scribunt inter se literis mordacibus, ajebat. Cum hîc demum credere id me posse, negarem, addebat. hoc quoque argumento esse sibi, quod roganti aliquando, num quid ad eum velles, ne salutationem quidem translatitiam commendasses. (vereor autem ne quaerelas suas illi conjunxerint, & alter nimis jam gravetur secretis illis continendis.) haec provenire bonam partem ex ingenio tuo suspicaci, partim quod veros amicos, qui recte consultum cuperent tibi, ipsum nempe & collegas, sperneres; aliis deterioribus semper obsequerere, inter quos jactabat se aperte quondam te monuisse, quomodo reputare posses [2] eum, cujus in socerum olim sic lusisses. Ego mirari omnia, nihil istorum scire: doctrinam tuam immensam & affectum erga me, quae sola comperta haberem, extollere: caetera, quae inter ipsos intervenissent, si qua eorum cognoscerem, non nisi ex incertis rumoribus didicisse. Itaque nec scire me illa, neque ut sciam laborare. Tandem de

1 *Rivetum* credo.

2 Credo *Ger. Vossium* intelligi, cujus Socer *Fr. Junius*, quem terrenam bestiam *Salmasius* vocaverat.

de instituto suo orsus, etsi consuetis aculeis in epistola ipsum tetigisses, non tamen jure pari acturum tecum: nec directe contra te scripturum. sed in animo esse sibi integrum opus de Saccharo commentari. in eo sane unum caput oppositum iri tibi, sed sic, ut cum maximo viro disceptationem sibi esse meminerit. Nec festinaturum se, quoniam omnia cupiat quam exactissima esse, & sic ut potius rei ipsius, quam vestrae dissentionis caussa ad scribendum actus videri possit. Itaque ex ultima usque Hispania per amicum Amstelodamensem petere pictas dulcis arundinis formas, & mandasse ne in ea re quam subtilissime perficienda sumptui ulli parcerent. Ita lente perfectum iri suum opus, se Hollandum esse, nec fervore nec impetu Gallicano impelli. Et, si revinceretur, libenter herbam tibi porrecturum. Haec fere observavi, quae ad te deferrem ex sermone odiosissimo, quo dum ille μακρὰν ἰλιάδα continuat, nec morantis mei rationem habent sodales, parte prandii pene carui. quae tamen ex me rescivisse te aut omnino rescivisse, nisi ansa aliunde data fuerit, pro prudentia tua, ac amore in me celabis. Ut purgatus essem tibi, si forte de congressu nostro inaudires alibi, & carmen tuum, quod haud dubie facient cercopes illi, illudant, neque aliter facere omnibus, quae a te publice vel privatim exeunt, jurarunt. Illudant sane dum refutare argumentis nihil possint, ipsique omnibus occasionibus vapulent. Vale, maxime virorum, & me ama. Hagae a. d. III. Eid. Mart. A. CIƆIƆCXXXIX.

EPISTOLA CCCXXXVI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine. Pauculas horas, quas nuper in regressu Leidae exegi, ita vindicarunt sibi, apud quos diversari soleo, ut nullam elabendi, tuique conveniendi copiam haberem. Id etsi dividiae mihi esset, ferebam tamen patienter, quod & ante valere tibi dixeram, nec hunc transitum sinistre te interpretaturum verebar. At postquam nudius quintus ex *Elichmanno* discursanti mihi obvio intellexi de litteris, quas Lutetia a Puteano accepisti, & miris novis, vehementissime condolui & succensui mihi, qui ab isto consortio non ingratiis ipsorum tantisper me divelli, dum nuntiis jucundis bibulas aures opplerem. Et cogitabam statim ad te scribere ac rogare, ut quae per transennam ex amico illo optimo addidiceram, de iis accurate me edoceres. Sed direptus undique & circumlatus quamdiu Hagae fui, aut solus esse aut sedere, nisi forte in prandio vel caena, non potui. Nunc sedemus satis, & ventos occasionesque elabi patimur, jussi per nimiam formidinem eorum, qui arbitrium habent itineris nostri, non conscendere prius, quam Ammiralius classem ad Duynkerkam advexerit. Itaque cupidus cognoscendi quaecunque sint ea, magnopere oro, ut, si commode fieri possit, cras unas a te accipiam, in quibus

tuis horrendum carmen de [1] antagonista meo celatum me non habeas, & si in promtu sint cuicuimodi excerpta illa Statiana mittas. Nihil fieri potest nunc mihi gratius, & desiderio contabescam, dum tuas videro. Proximo triduo nondum puto nos soluturos. Vale, vir maxime, & importunas preces meas fer benigne. Rotterodami a. d. x. Kal. Majas. A. CIↃIↃCXXXIX.

1 *Em. Cruceo.*

EPISTOLA CCCXXXVII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

[1] QUas e Navi ad te dedi, Nobilissime Domine, ad ipsum Oceani ostium fixis anchoris spero diligenter ad te curatas. VI. Non. Majas nauseae plenus & satur mari multam dixi salutem, & attigi tandem toto divisos orbe Britannos, post diem tertium ingentem & regiam Londinum intravi. Aliquantum temporis absumptum in spectandis & audiendis illis, quibus peregrinantium curiosum otium solet occupari, parum mihi profuturis, ideoque comitum potius, quam animi mei gratia admissis. Respirare visus sum mihi, postquam denique libros & doctos viros salutavi. Quos quidem reperi effusissima humanitate, ac neminem illorum, sive clari esset, sive nullius nominis, qui de te scriptisque tuis non summa cum reverentia loqueretur, & me loquentem hilari & benevola attentione audiret. Non excipiam nebulonem frondatorem, (ei enim frequens quoque adfui partim in mari, etsi altera esset nausea, partim hîc) Nam illum in numero doctorum habere non possum. Nulla in eo lectio veterum, judicium nullum aut peritia litteras tractandi, malitia & fatuitas insignis, ut miror quomodo adhuc tam Grammaticè loquatur. Crucior abesse me a libellis meis, praesertim exemplari Diatribes, quod variis locis auxi, interpolavi. Constitui antem simul venero Oxonium, ubi bibliotheca in promtu erit, fatuo secundum stultitiam suam respondere: non tamen ita, ut solum ipsum confutem, quod esset chartam maculare & imperitis scribere: sed ut subinde alias quasdam observatiunculas meas intermisceam, & isti Elencho textum silvarum adjungam recensitum, quod plurimis locis fieri posse sine periculo satis nosti. *Patritius Junius* Tacticos omnes, qui in bibliotheca Bodleiana adservantur, aut ipse descripsit, aut aliorum opera descriptos habet. Egi cum eo strenue ut illos tecum communicaret. Et promisit haud gravatim, est enim vir humanissimus & candidissimus. Est etiam penes illum Achilles Tatius cum duobus, ni fallor, aut tribus MSS. collatus, ac multis locis auctior. quem si desiderabis, habebis quoque. Ipse totus est in conferendo antiquissimo exemplari LXX. Interpretum, quod a Patriarcha *Cyrillo* in Angliam missum est. Et vulgaris opinio obtinet, ut ipse Pa-

1 Hae defuerunt nobis literae.

triarcha ὁ μακαρίτης in prima pagina notatum reliquit, ſcriptum manu Teclae. Eadem manu adjunctum habet novum foedus. Arbitrare quid faciendum tibi ſit. Nam *Fabricio* ultro obtulit *Junius*, quoniam *Grotius* ſuas notas adornaret, ſe variantes lectiones, ſi peteret eas *Grotius*, libenter ipſi tranſmiſſurum. Si tu praeveneris, certus ſum nihil tibi negaturum. De iis, quae jam cum ſeptuaginta Interpretum verſione vulgata collata ſunt, affirmare poſſum quod vidi, nullam lineam aliqua varietate vacare. De ſpecimine linguae Aegyptiacae, quod hîc proxime Anglus quidam publicavit, nihil addo, quoniam amicus librum ipſum ad Cl. *Elichmannum* miſit. Uſuras tuas expecto impatienter ſi abſolutae ſunt; ſin, literas, quas tuto ad Nobiliſſimum *Borwellum* deſtinabis. Eidem etiam liber committi poteſt, perſolvit enim annuum ſtipendium curatoribus literarum, ut perinde ſit ipſi, litteras mittat, an ingentes faſciculos. Vale, vir maxime, & me ama. Londini. a. d. XVII. Kal. Jul. Julian. A. CIↃIↃCXXXIX.

EPISTOLA CCCXXXVIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

QUas Londino ad te dedi, Nobiliſſime virorum, recte exiſtimo curatas. Reſponſum *Patricius Junius* egoque avidiſſime expectamus. Scito illo viro non reperiri humaniorem, aut qui ſincerius ſtudia literarum juvare cupiat, aut qui magnitudinem tuam intelligat. Ille & duo praeterea forſan ſunt, non certe plures, quare pedem intuliſſe his terris non paeniteat. Nam quid ego narrem tibi, quam vana ſpe lactati fuerimus. Quid tu mandabas mihi, ut in Tacitis quaerendis tui meminiſſem? Qui in decantata illa bibliotheca Bodleiana, ne Martialem quidem, aut Statium aut vulgatiſſimam quamque chartam MSC. inſpicere poſſum. Prorſus hîc peregrini ſunt, ut vocantur a vulgo, *Frencs dogs*, id eſt, Gallici canes. Statutum habent, ne cuiquam peregrino uti ullo MSC. Codice liceat, niſi adſtante magiſtro aut Baccalaureo artium. Ubi reperiam ego homines, qui ita male perdere tempus velint, ut mihi per tres quatuor horas conferenti adſideant, & ungues meos obſervent? Fruſtra igitur huc veni. Bene ſit Comiti *Arondellio*, cujus libros MSC. licet optimo *Fr. Junio* commodare etiam extra domum amicis. Itaque niſi *Patricius* ex bibliothecis collegiorum, quarum tamen MSS. ita ſunt obſerati, ut ne ſociis quidem ad eos liber acceſſus pateat, per amicos nanciſceretur, quod mihi furtim utendum daret, merus hic eſſem Tantalus inter undas. Mirum genus: ipſi theſaurorum ſuorum pretium ignorant, nec unquam quicquam, praeter ſcholaſticas tricas, aut loquuntur aut ſomniant: Interim iis, qui cupiunt uti, eas objiciunt moras, ut melius ſit non deſideraſſe, quam indignitates ferre. Quatuordecim hîc exierunt dies, antequam ullum librum publi-
cum

cum liceret mihi tangere. Ubi hoc tandem emi (non ſufficiunt enim preces, pretium oportet accedat) & forte conjeceram oculos in librum MSS. haud magni momenti, adeſt continuo Occanus aut Lectius, qui me ſuſcitabat ex equeſtribus illis, & librum e manibus auferebat. Abivi, ut iniquae ſortis aſellus, & Scotiſtas, Thomiſtas praedicavi beatos, qui quae neſciunt non dolent aut indignantur. O Gallia quando videbo te? Quando homines? ſolus ſi eſſem, redderem me participem voti cis pauciſſimos dies. Nunc manendum & expectanda graculorum comitia, quae poſt duas hebdomades habebuntur. Puta cum doctores creant. Iis habitis excurram ad Thermas & Briſtolam, inde per Cantabrigiam Londinum citatis equis, ne facta Pelopidarum diutius audiam. Interea expectabo tuas. Ad frondationem paravi reſponſum fatuo dignum. De loco Suetonii, quem nugator adducit p. 81. contra veriſſimam emendationem tuam (quam per ſe defendere ſatis poſſum, nec res indiget argumentis) in Abaſcanti pietate lubens ſententiam tuam cognoſcerem. Sed necdum *Caſaubonum* inſpexi. Quae ſub praelo habebas, an abſoluta ſint, ſcire haveo. ſalveat, niſi grave eſt, Cl. *Elichmannus*. Vale, vir maxime, & me ama. Oxoniae a. d. VI. Kal. Jul. Julian. A. CIϽIϽCXXXIX.

EPISTOLA CCCXXXIX.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

QUas *Heilerſigio* tradideras, nudius tertius reddidit mihi ampliſſimus *Boswellus*. Gaudeo apparuiſſe fictitium *Alexium*, ſi nihil aliud, fidei meae cauſſa, & ne in poſterum expectationem tuam deludat. Cum *Patritio Junio* locutus ſum de iis, quae Oxonia ſtatim poſt acceptas priores tuas ad ipſum ſcripſeram. Achilles Statius paratus eſt, itemque Tactici & ſingulis horis mitti poſſunt. Jamque egeram cum juvene quodam honeſto, qui iſthuc tendebat, ut iſta ſarcinula ſe tibi commendaret. ſed invaſit omnes Panicus terror a Duynkerkanis, & ipſe Legatus Belgicus ſubeſſe quid periculi non negat. Itaque quoniam illi, quos novi illuc praefecturos, aut navem aliquam bellicam, aut regreſſum *Borwelli* expectant, autor fui *Junio*, ut huic potius ſuum theſaurum committeret. Ea tamen conditione, quoniam majore feſtinatione in Achille opus, quam in Tacticis, ut ſiquam haberet ipſe *Boswellius* tutam occaſionem tibi quid mittendi, iſtam non in ſuum diſceſſum differret. De N. T. Collatione nondum promittere poſſum. Cauſſatur & vere *Junius* labores ſuos & curam in LXX. caretque jam amanuenſi, quem doctum & diligentem nuperrime per ſonticum & deſperatum morbum amiſit. Interim quoſcunque deſignaveris ipſi difficiliores locos, juſſeriſque inſpicere, libenter lectionem codicis perſcripturum ad te offert. Ego vero aliud etiam quid molior. Habes hîc amicum, virum bonum & eruditum, qui hîc me in confe-

rendis quibusdam codicibus juvit. Cum illo egi & pene suscepit, se in Junianis aedibus, si locus ipsi detur, collaturum, & excerpta *Junio* relicturum uti ad te mittat. Heri cum varia agitarem, quomodo voluntati tuae obsecundare possem, hoc mihi commodum in mentem venit, heri illum allocutus sum. Et spero optimum *Junium* haud gravatim id nobis indulturum. Matthaei paucissima supersunt in codice isto: Epistolarum quarundam varias ad *Grotium Junius* per *Fr. Junium* misit. Si consilium hoc exitum habuerit, ut nullus dubito, faxo propediem specimen habeas. Utinam, vir maxime, haec conditio esset mea, ut ipse ministeriis tuis locare operam meam possem! sed nec illis sufficio, in quibus me servire mihi necessitas praesens cogit. Et in dies singulos profectionem meditor. Nec nunc haereremus hîc, nisi adventus Regis in hanc urbem nos moraretur. Frondatori respondimus pro modulo nostro accurate; & saevis cum jocis, ut ipse merebatur. Faxo ne numeret hallucinationes, quas in me deprehendisse gloriatur, & erroris conscientia de pluribus me tacuisse dicat. Nihil enim intactum reliquimus. Quomodo autem praedicem liberalissimam tuam humanitatem offerentis ultro beneficium, propter quod solum frivola nostra legentur. Accipio vero, & ambabus amplector ulnis, nec quicquam erit longius mihi quam dum τελπόθητον illam epistolam teneam. Adventu, ut dixi, regio profectio nostra dilata est, & pauculos dies Cantuariae *Merico Casaubono* promisimus. Non dubito tamen, cum Deo intra tertiam hebdomadem nos in Gallia futuros. Si expectabis adventum meum, simul atque Rothomagi fuero (nec ibi ultra quatriduum haerebimus) significabo, ad quem destinare tuas debeas. Nam mercatorem, cui commendati sumus, non nisi de nomine novimus; ubi habitet, ex fratre Rothomagi discemus. Sin, non fallet me, si ad *Puteanum* eam miseris, ubi me expectat. Non quievero enim, ubi Parisios venero, priusquam rem illam habeam pertractatam. Oxoniae incidi in codicem pervetustum & optimae Notae Aldhelmi de Virginitate. Prosam ejus legeram olim. hoc scripti non noveram, nisi ex tuis scriptis. Itaque honorem hunc ei habui, ut cum editione Canisiana conferrem. Inveni omnes tuas emendationes probatas, omnes lacunas suppletas, & multa verba peregrina, quae editor non intellexit. Inter ea vox *bargina*. p. 841. *septuaginta duos reclaudens bargina biblos.* cum glos. 1. peregrinus. & pag. 855. *thesaurosque simul librorum forte pelasgos Edidit in lucem, quos bargina texerat umbra.* glossa, id est *peregrina.* Sensu sane perspicuo. Nam *Canisius* utrobique *pagina* edidit, quamvis priore loco codicem sum *bargina* habuisse fateatur. Tamen originem nullam nec analogiam utcunque parum probabilem video, eamque a te cupio doceri. Praefationem usurarum videre gestio, aeque ac totum opus. Vale, unicum θαῦμα meum, & me ama. Londini Non. Sextil. Jul. A. CIↃIↃCXXXIX.

EPI-

EPISTOLA CCCXL.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NOn ita diu eſt, Nobiliſſime Domine, cum poſtremis tuis reſpondi. Eas Dano cuidam iter ad vos affectanti dedi, & tamen forte eadem navi cum his demum ex Anglia ſolvent. Has ut ſubjungerem, fecit inquies deſiderium meum ea procurandi, quae tibi non ingrata eſſe ſcire poſſim. Accipe igitur Achillem una cum litteris Junianis, partim amici alterius, partim mea manu deſcriptis, quod ipſe aegre haberet, & ut illa traderet mihi, e lectulo, cui adſidebat uxor, excitatus eſt. Noluit tamen mo..ri, quod hunc diem conſtituiſſet nobis nobiliſſimus *Boswellius*. Idem Tactica quoque illa in reditu ſuo non in longum, ut audio, differendo, afferet tibi. Adduxi etiam ad *Junium* amicum illum meum, qui collationem N. T. in ſe recepit. Cui me coram reſpondit, ſe libenter locum daturum ipſi, modo ad ſe poſt dies aliquot, ubi paullo eſſet valentior, rediret. taedioſus enim magis & piger ex defluxione, quam metu .idus morbus eſt, quo vir humaniſſimus attentatur. Ego etiam, cum abero, ..n deſinam, & *Junium* & amicum illum meum crebris ſtimulare literis, donec omnia ex voluntate tua perfecta fuerint. Epiſtolam, quam promiſiſti, magna cum ſiti in Gallia expectabo. Illud rogo, ne ipſum nomen hominis uſpiam ponas. Nam nec ego illud feci. Quia inſolenter eo gloriatur p. 108. gaudium illud dare ei nolui. *Mercurium fraudatorem* ubique appellavi. Tu imponas ei quodcunque, modo proprio non voces. *Elſevirii* rogaverunt, ut in Seneca pergerem, de quo hic nequidem cogitare potui. ſi tamen poſſet fieri ſine illorum detrimento, vellem ut ſuſtinerent paullulum. Habeo nunc mecum ex bibliotheca Regia Codicem Nat. Quaeſt. quo meliorem vix unquam contuliſſe memini. adeo plurimas elegantiſſimas ſuppeditat variationes, quas tamen, quia in promtu non eſt, an occupaverit *Gruterus*, neſcio. Accedet in Gallia, credo, quem laudaviſti mihi, epiſtolarum apud *Puteanos* codex. Unde gemmulae multae reddi poterunt autori, & mora quidem dignum eſt ornamentum, quod editionem augebit: An vero ſpes & odor lucri eam patiatur, ipſi deliberabunt. Simul Pariſiis ero, ſaltim notulas, ſi nec expectare poterunt, aut otii tantum mihi non erit, aliquot in ſecundum tomum mittam. Plura alias. Vale, maxime vir & me ama. Londini. x. Kal. Septemb. ſtilo veſtrate. A. CIƆIƆCXXXIX.

EPISTOLA CCCXLI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

ROthomago adventum in Galliam meum tibi ſignificavi, vir maxime, atque a primo ingreſſu meo in hanc urbem impatienter expectavi tuas. Neque etiam neceſſarium putabam aliis tunc datis eundem tibi ferre nuntium, quandoquidem non ignorabas, quot millibus iſta urbs ab hac diſtet, & in illa non diu moraturum me facile conjicio: etiam συςατικὰς tuas, quas dederas mihi, curare ante cupii: quae, quid effecerint ſingulae dicere non poſſum, quia omnes eam erga me pepererunt benignitatem amicorum tuorum, ut parem in vita nullam adhuc cognoverim. De Elencho meo jam cum typographo, penes quem degit *Elzevirius* adoleſcens, locutus ſum: quamvis *Sarravius* ὁ πάνυ vellet hoc quoque doloris addi furcifero Parricidae filio, (nam pater ejus fuit ex ſedecim *Briſſonii* carnificibus) ut idem *Du Puis*, qui frondationem excudit, Elenchum etiam meum publicaret. Sed hoc mihi perinde: alteruter faciet certe & propediem. Iterum ergo de epiſtola tua, quod promiſiſſe te ſcit jam *Sarravius* & typographus, aurem vellere tibi venio. Omnes tui in maxima expectatione ſunt N. in N. T. & partis II. de uſuris. Narratur etiam jucunda hiſtoria de poſtremo motu & molitione inhibendae praefationis. ſed quod fulmen tibi & litteris obitus optimi heu quondam noſtri *Elichmanni*? Quem huic ſufficies? quis tantae ſpei ſuccenturiabitur? o lugubrem caſum, quo neſcio an quiſquam, dum a vobis abſum, magis mihi cor peredit? Sed inſtat tempus tradendi litteras tabellario. Vale, vir maxime, & Epiſtolam tuam τελεσφόρητον ad nos quam citiſſimè. Lutetiae Pariſiorum. Poſtridie Id: Octob. A. CIƆIƆCXXXIX.

EPISTOLA CCCXLII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

TErnas tuas, vir maxime, recte accepi: in iis illam contra furciferum meum, pro qua gratias immenſas ago, & quantumvis tibi me debere profiteor. Exſtabit hoc monumentum aere perennius, & me apud poſteritatem quoque vivere faciet, illum quotidie mori, nec ſupereſſe niſi in paenam. In tempore advenit ſane: nam praefatio mea jam parabatur, & folia omnia *Pelaeo* tradideram, quae tamen antequam excuderentur, viſis tuis opus mihi erat. Nam & ego aliquid de locis, de quibus tu egregie, aliquid, inquam, frigidum in tuorum comparatione dixi. Bene autem cecidit ut de iiſdem alia fere & inter

ſe diverſa, nullo autem modo pugnantia nobis in mentem venerint. Deſcripſi ſtatim & operis dedi: poſt praefationem meam (nolui enim cuiquam tam leve opuſculum inſcribere, cum textus Silvarum adjunctus non ſit. quem additurum ſe quidem ſed ἄκοντα ajebat *Pelaeus*, egoque deinde lubens id onus a me devolvi) locum habet. Audiveram infelicem illum filium eſſe unius ex ſedecim magni *Briſſonii* carnificibus & ſenatorum aliquot id plurimi hîc mihi confirmarunt, & imprimis optimus *Cordeſius*, qui & τ κακὸν κόρακα & τȣ κακȣ κόρακ☉ κακὸν ὠὸν olim novit. Rogarunt tamen iidem, ne cicatricem iſtam refricarem. Equidem mirabar tam ſtupidum hominem eſſe tam malum, nec poterat eſſe, niſi domeſticis furiis ageretur praeceps. Vidimus tandem tuum de modo uſurarum vere tuum, & priori geminum Germanum. Qui cum plurima inaudita & inſperata nos docuerit, tamen laudandi ejus rationem a te ipſo nobis video ereptam. Cum enim ita eminenter omnes ſcriptores anteibas, ut cum nemine amplius, niſi tecum & ipſo debeas comparari: ita quoque ſcribitur, ut ſi tua conferantur cum aliis, laudari mereantur ſola, ſi cum tuis, quod maxime laudandum ſit, difficile judicium faciat, & unumquodque ſibi ἀρισεῖα tribuat. Tot antiqua ſepolta in illa materia, quae inſcribit librum, eruiſti; tot diverticulis abundantiam litterarum, quae in te eſt, diffundis: Cognoſcere libet ſingula, & ordo legendi turbatus eſſet, niſi differre poſteriora doceret, qui omnium oculos praecipue advehit ac traxit, ingreſſus ipſe operis, non eruditus modo aut copioſus, ſed omnino ex omni parte Rhetorum. Neſcio an ibi ſine numero ſint, quibus confeciſſe Helleniſticum monſtrum videare: hîc quidem conſenſus communis tropaeum erigit tibi. Audio nihil reſponſurum, ut tu vere auguraris, ſed quod mentiri quoſdam & falſo blandientes ſibi jactare puto, delegaturum tibi duos; qui in conſilium & quaſi partem adhibitus eſt, ejus neſcio utrum ſocerum an affinem. Idem enim utriuſque nomen. Et mentio facta eſt denuo quorundam lenonum, ut cum Juſtino loquar, ſeu conciliatorum inter vos. Quos tamen non admiſſurum dicit ſe, niſi omnes autores ſimultatum ſatoreſque rumorum nominaveris. Idque jam caepiſſe te facere, ut non abrumperes plane negotiationem, caeterum *exteros illos eſſe*, dixiſſe, nominare voluiſſe neminem. Inde itum in conjecturas & hariolationes, & me denuo inter ſartores ſatoreſque iſtos velut per tranſennam viſum. Quia quaedam ferrentur publice, quae non niſi ego ad menſam audiverim. Ita ego tentor. Interim omnia iſta prae aegrorum habeo ſomniis. Nulla in re coram me tectus fuit & ambiguus, niſi cum de te loqueretur, Et id vix ter in praeſentia mea factum eſſe liquido jurare poſſim. Caetera eadem apud me erant, quae apud omnes, quorum fruſtra diſſeminator quaeritur unus, cum tot eſſe potuerint, quot quibus unquam locutus eſt. Illud etiam monere debui. Indicavit mihi Ampliſſimus *Sarravius* audiviſſe ſe commendatum quemdam eſſe JC. hic Pariſiis degentem praecipue *Riveto* τῷ πάνυ, ut ipſius ſtudio & gratia Leidam vocaretur. Eum amicum ſuum eſſe & notum ſibi intime, ac ſe quod ad alia optime ipſi velle: ſed praeter rabulariam, quam adoleſcentes aliquos advocatos hîc docet, nihil doctum; ſic ut ſine rubore ſuo

ſum-

ſummo & Rever. ac Cl. *Riveti* eam cathedram, in qua *Cunaeus* docuit adſcendere non poſſit. Haec ad me ille vir, ut noſti, & doctiſſimus & candidiſſimus. Videbis ſi Academiae & *Riveti* ipſius interſit de hoc ut cogitetis. Dudum eſt quod literas ab ipſo nullas habeo: ſcripſi tamen poſtremum. & puta aliquas *Petiti* ad me penes ipſum eſſe, quas ſcripſit, (nam ſcripſiſſe ante tres menſes & quod excurrit ſcio) accepto libello meo per eundem communem amicum ad illum miſſo. *Patritium Junium* monere non deſiſto: nullas dum tamen ab ipſo accepi, credo quod tardius redierit a Thermis. Et hoc & alia, quae te velle ſcivero, mihi curae erunt magis quam ad me ſpectant ipſum: velit modo Deus efficere ut poſſim. Quod opto & tibi fortem ac vegetam valetudinem, ne in tantis, quae res literaria a te expectat, operibus promiſſis majorem animum inſtrumenta & manus deficiant. Vale decus & praeſidium noſtrum. Lutetiae a. d. VI. Kal. Decemb. A. CIↃIↃCXXXIX.

EPISTOLA CCCXLIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Pariſios.

NObiliſſime Domine. Jam dudum ſcripturus ad te, & viciſſim differendo me fruſtror, dum mittendi difficultatem, teque fortaſſe jam in via, & mox adfore ſubinde cogito. Nunc cum ad ampliſſimum *Sarravium* aliquid exararem, ex cujus litteris intellexi, non niſi vere proximo te vaſa collecturum ut redeas, non potui non refricare tibi memoriam clientis unius tuorum, qui ſi portat infrequentius ave, nihilo tamen remiſſius apud animum ſuum te colit. Cognoviſti forte reduci mihi compedes injeciſſe Daventrienſes, qui olim Romae agentem vocaverant, & quamvis nihil promiſiſſem ſolido tamen anno vacuum ſervaverant locum. Itaque cupidus otii, & Germaniae tempeſtatem parum deſaeviſſe cernens tantis bonorum meique amantium hominum ſtudiis facile ceſſi, & in hunc quaſi nidulum correpſi. Nec invitus hîc dego, quippe ſine invidia, ubi nulli Phoenices, nulli Graeculi, & quod ſupereſt a publicis recitationibus, mihi cano & muſis. Vix fama cognoſcimus facta Pelopidarum, rarae etiam litterae interveniunt, ne, quia ſemel in his provinciis ſedem fixi, hîc temporariam me ſumſiſſe quietem, utque in collegium ſuum recipiar, ſuffragia ambiri ſua exiſtiment. Labores in principiis paullo fuerunt intentiores nondum adſueto his functionibus, ut vix hactenus ſecretiora noſtra ſtudia agitarim: Leviores tamen in dies redduntur, & incipio ad vetera ſigna frequenter adeſſe. Igitur nunc quoque more priſco venio ad te ſciſcitatum. Eumenius Rhetor in Paneg. qui incipit: *facerem ſacratiſſime Imperator*: narrat Conſtantinum devictis captisque Francorum Regibus exegiſſe ſupplicia: quae vero nomina illorum fuerint, nuſquam potui expiſcari. Verba ſunt cap. XI. *haec eſt tua, Conſtantine, de Aſcarici Regaiſique ſupplicio quotidiana & aeterna*

vi-

victoria. Arguunt haec falsitatis, quae in MSS. Veneto habentur: *de asacrari Cymero, Gaisique supplicio.* Quae quomodo constituenda sint, tu nos docebis. apud Manilium lib. I. 221. ubi colligit argumentis rotunditatem terrae:

Te testem dat Luna sui glomerabilis orbis,
Quae cum mersa nigris per noctem deficis umbris,
Non omnes pariter confundis sidere gentes:
Sed prius Eoae quaerunt tua lumina gentes &c.

Non dubito *glomeraminis* esse scribendum. Te luna orbis terrarum testem dat sui glomeraminis, id est rotunditatis. Uti & lib. IV. 540. *Pleiadum parvo referens glomeramine sidus.* Ubi vulgo eodem errore *glomerabile.* Quid est autem *res parvo glomerabilis*? Sed vehementius me torquent illa: *confundis sidere gentes:* & vellem explicatione digna duxisset *Scaliger.* Aut τὸ *confundis*, aut τὸ *sidere* mendosum. Si illud servemus, ἀντὶ τοῦ in tristitiam conjicis, alia vox pro *sidere* quaerenda: nec enim *sidere*, sed ἀφανισμῷ terrebat gentes auxiliaria crepantes aera. Si τὸ *sidere* movere non libet, pro *confundis* aliud verbum excogitandum, quod significet, privas, defraudas. Id quod tamen nullus invenio. Ante mensem excurreram in Patriam, sed nihil ibi quod mentione apud te dignum sit, nisi quod *Lindenbrogius* & *Fabricius* te plurimum salutent. Ego quoque & precor ex animo, ut salvus ad nos incolumisque cum tuis redeas. Vale, maxime virorum & me ama: Daventriae a. d. Idus Januar. A°. CIↃIↃCXLIII.

Ampliss. *Dumaeum* plurimum, ni grave est, per te saluto. Literas ejus tardissime accepi, & rescriberem ni jam delassatus essem scribendo. faciam proxime.

EPISTOLA CCCXLIV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Parisios.

NObilissime & maxime vir, Meministin' me mittere aliquando tibi officiosissimam salutem, & munusculum a V. A. Consiliario Reipublicae Noricae *Georgio Richtero*? & utraque tibi admodum fuisse grata? Ejus ecce filium patre praeclaro dignissimum & politissimum adolescentem, quem & Lugduni dudum fastidium caepit, quod te videre, adire, admirari praesentem illic non potuit, & nunc tenet incredibile desiderium Lutetiae tanta fortuna perfruendi, sive igitur illius studium cogito, qui ut commodiorem haberet hujus voti viam, iter ad me Daventriam facere gravatus non est, sive adfectum, quem tum propter parentem, tum propter optimam indolem, egregios profectus & modestiam singularem ipsi debeo, non potui non eum tibi summopere commendare: etsi omnia illum abs tua humanitate expectare jusserim, quae cum suaviter omnes recipiat bonos, eminenter tamen explicare erga eos se solet, quos ut accuratissimus ingeniorum aestimator habere in sese, cur amentur, fa-

cillime intelligis. Hic tibi nuntiabit, quantis plausibus exceptum sit funus, quod demortuae tandem Hellenisticulae singulari commiseratione duxisti, quamquam id aliunde jam scire potes, nec forsan ut aliunde scias opus habes, qui plausum tuum nosti. Epistolam, quam ante aliquot menses ad te dederam, recte curatam puto. Nunc ardeo scire quid tibi videatur de Ciceronis loco lib. I. de oratore c. 10. *Quod vero in extrema oratione quasi jure tuo sumpsisti, oratorem in omni sermonis disputatione copiosissime posse versari, id, nisi hic in tuo regno essemus, non tulissem, multisque praeessem, qui aut interdicto tecum contenderent, aut te ex jure manu consertum vocarent, quod in alienas possessiones tam temere irruisses.* Quid est *multisque praeessem*? An scribendum: *praes essem* nempe sacramenti illorum, cujus statim meminit. Quia enim reus ab litigatore provocabatur sponsione certae pecuniae aut aestimationis, quam amitteret, ni res sua esset: non videtur mirum, qui instigante alio atque auctore ageret, quia litem gratis perdere non poterat, de periculo sacramenti illum cavisse sibi ab autore litis, & hunc praedem sumsisse depositae pecuniae. Ita *multis praes essem* significaret multorum litis ac sacramenti periculum in me reciperem. Quod ut probabile est, ita auctoritate hujus cautionis deficior, eoque sententiam tuam expectare malo. Atque utinam propediem literas, quibus hoc me docebis, Leida abs te acciperem. Certe nimium jam est desiderium omnium, qui te colimus, adventus tui, isque ut tibi nobisque prosper sit, ac cito contingat, ex animo vovemus. Vale, vir nobilissime & maxime, cum omnibus tuis. Deus vos omnes salvos sospitesque reducat. Scripsi Daventriae a. d. XVI. Kal. Jun. A. CIↃIↃCXLIII.

EPISTOLA CCCXLV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine. Accepi χρύσεα χαλκείων quibus me honorare voluisti, maximoque cum fructu & voluptate mea, sicut erant paene integra percurri, & nunc ingentes ago gratias. Sane nulla re comparabile est munusculum nostrum tanto redhostimento: & ingratissimus sim mortalium, si somnia ista & deliramenta nostra ingrata mihi apud te cecidisse conquererer. sed ex silentio tuo (nam valetudini tribuere abominor, nec aliam facile caussam invenio) suspicor nescio quid [1] offensionis tibi me dedisse: quod invito me atque imprudente factum, si factum est, & nec voluisse me unquam nec velle etiamnum, Deum immortalem ex animi sententia juro. Nam quod improbas forte scriptum illud, & parcere velis pudori meo, satis justam tacendi cau-

1 Iratum fuisse *Gronovio* ob editum de sestertiis libellum docet Epistola ejus ad *Sarravium*, quae nunc post *Gronovii* librum de pecunia veteri legitur p. 674. & cui sua reposuit *Gronovius* in Epistola ad *Ant. Clementium* p. 679. quas si quis inter se contulerit, quid de amicitia illa inter hos viros judicare debeat, facile conjiciet.

causam nequaquam tibi esse vel te judice evincam, cum non ignores & abs quovis homine, vel sit ille meus frondator, aut tuus Cercops, discere me gaudere, & hanc mihi legem dixisse, ut omnia Tibi in me liceant. Scribe igitur, nec ut laudes flagito (non est meae frontis hoc ambire, nec tu is es, a quo id debeat peti) sed ut cognoscam, falsane sint omnia, quae proprie nostra sunt, an vera falsis mixta, & quae falsa maxime tibi videantur. Habeo permulta, de quibus in Livio a te cupio edoceri, siquidem, ut quondam, id non erit tibi molestum. Atque utinam codicem illum, cui excerpta ex Puteaneo adscripta a te sunt, sive illa sunt chartae singulares, paululum mihi utendum dares, quod *Isaaco Vossio* aliquando fecisti. Sed de hoc arbitratu fiat tuo, in illo non deero mihi, si id per te licere intellexero. Vale, virorum summe & me ama. Daventriae a. d. VII. Kal. Februar. CIↃIↃCXLIV.

EPISTOLA CCCXLVI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

MIrifice exhilararunt me litterae tuae non modo, quia tam honeste de nupero faetu meo sentis, sed vel praecipue quia vanam fuisse suspicionem meam & ipse ais, & argumento certissimo, tibi forsan ipsi incognito, confirmas. Vehementer etiam atque etiam oro, ignoscas sollicitudini meae: quanto enim laboro magis, ut abs te amer, tanto magis vereor, ne id minime omnium merear, aut adeptus citra meritum meum levissima culpa perdam. Nec negabo admodum me delectatum, quod rudimentum nostrum tantopere tibi placuit. Ego enim, quicquid alii mihi gratularentur, solido gaudio me pascere non poteram, dum tuam sententiam anxius & pendens animi expecto. Videbar subinde dicere libello meo: salvum te spero quidem. Sed ille qui occulos centum habet, dum te videt, magno in periclo vita vertitur tua. Quem designem ex animi sententia nosti, & cum sint paucissimi dignissimique, quorum litteratum plausum ambio, illorum tamen quoque omnium, quam unius in tuis conatibus studio carere malim: adeo solum hoc verae & prudentis industriae praemium puto. Nec ideo tamen capere illos animos me sinit conscientia, quos tam dulcia ac magnifica verba homini non se ipsum spernenti facile subderent. Utinam sperare liceat, quod posse adfirmas! Certe si auderem, hinc praecipua mihi fiducia esset, tum quod tu viam illam in postremis scriptis tuis multifariam munivisti, tum quod tam liberaliter porro viaticum & commendatitias promittis. Quam conditionem uti nondum accipere me confiteor, ne vires meas nosse non videar; ita nec omnino adspernari ausim, ne tantum auctorem sequi detrectem. Discipulus prioris posterior dies forte aliquid certius de his statuere dabit. Nunc ablego ad te [1] *Octavium*, qui quidem

[1] *Oct. Ferrarii* librum de Re vestiaria.

dem de judicio, quod primo adſpectu abſtulerat mihi, poſtquam ſe familiarius noſcendum praebuit, immane quantum decoxit. Primum certe volumen pauca habet capita, in quibus non aliquid deſiderem, & gravitate tua minorem deprehendam. Sed tuum judicium diſcere malo. Interim non potui, quin una mitterem ſchedam, in qua duxi lineamenta obſervationis de toga, valde quidem rudia, ſed tamen quibus, ſi vera ſunt, prolixam habeo addendi & rudia elaborandi materiam, maxime contra *Ferrarium*. Nondum redegi caetera in mundum: ſecus miſiſſem omnia: ſed ſatius eſt haec prius aleam ſubire, ut ſi forte parum probentur, minus me deridendum tibi propinem. Volo autem tuo arbitrio ſtentve, cadantve; eoque rogo attendere paullulum, & cum ocii fuerit aliquantulum, reſcribere ne graveris. Pacis illius legem ſane quam miror. Aut valde fallor, aut exemplum eſt tranſductum ab nova Academia ex eo, quod in popularem tuum ſtatuit, quem olim ajebant doluiſſe, quod theſium ejus majeſtatem parum comiter obſervaſſes. Haec eſt libertas! ſed tamen expecto quam mox faedus iterum rumpatur. Vale, vir maxime, & me ama. Daventriae. priore beſſexti. A. CIϽIϽCXLIV.

EPISTOLA CCCXLVII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

ABit ad vos negotii ſui cauſa *J. Chriſtenius* II. noſter, vir perhumanus, Collega mihi amiciſſimus, tibi quoque, ut puto, non ignotus, certe nominis tui obſervantiſſimus. Is quia adire te & ſalutare conſtituit, ſalutationem quoque a me delegari ſibi & epiſtolam committi voluit. Quamquam autem habeam dudum non pauca coacervata, de quibus tecum agere velim, tamen adhuc dividere eadem & repetere otium non fuit, nec nunc eſt, ita diſtringor publicis privatiſque recitationibus, quae jam ad finem hujus ſemeſtris ſpectant, & quod ſupereſt temporis, recenſioni Livianae datur. Eam autem merito reverentiam tibi debeo, ut nihil ſerium ad te ſcribere auſim, quod non ſit aliquantulum meditatum: nam vel ſic oculis tuis ut dignum ſit vereor. *Ferrarium* accepiſſe te puto, cum chartula nugarum plena. Scio jam quid ſit opuſculi, quod Pariſiis pro cenſura *Balzacii* nuper editum innuebas. Rogo ejus copiam facias mihi, ſi non poteſt aliter, ad paucos dies. Mentio fit apud Stephanum loci in agro Stratonicenſi, cui nomen *Tendeba*. Neſcio an id ſingulariter genere faeminino, an πληθυντικῶς genere neutro declinetur. Bis reſtituit ἐυςόχως, ut videtur, apud Livium lib. XXXIII. *Freinshemius*. Id me doceas velim, & latorem harum more tuo humaniter excipias. Vale, Vir Nobiliſſime, cum tuis & me ama. Daventriae a. d. V. Kal. April. A. CIϽIϽCXLIV.

EPI-

EPISTOLA CCCXLVIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine. Quod duplex occupationum genus aliquandiu attinuisse te scribis, altero, quod facete circumscriptorem doloris tui appellas, levatum te ex animo cupio, alterum feliciter procedere opto. De petitione non magna, nec tamen adhuc impetrabili, & credo, quae scribis, & vel cogitatae humanitati tuae gratias ago: ita tamen ut pollicitationem tuam ratam velim, ne ab iis, qui te non sinunt esse negligentem, & exposita habere, quae mihi destinasti, secundam injuriam feram. *Ferrarius*, ut dicit, captavit omnes occasiones, non tam novi aliquid pangendi, quam aliud a te dicendi, quae tamen malignitas nemini magis fraudi fuit, quam ipsi. Utinam autem & animus tibi rediret perficiendi Commentarii de re vestiaria, & tantum ocii patereris aliis tuis curis decerpi. Vides enim, quales id argumentum, dum tu cunctaris, invadant, quid facturi, si plane id deseruisse te per hanc tentationem cognoverint. Innumera sunt, quae rectius tradere poteras, si tantum, quae sparsim & aliud agendo tibi exciderunt, colligere & componere maluisses. at bene positis, quod facile esset homini ingenioso & industrio, alia superstruere, etiam egregium fuisset: nunc satius habuit alia dissimulare, alia sinistre accepta imperite vellicare. Equidem fieri non potest, quin diversorum hominum diversae sint sententiae de multis: sed tamen facile apparet, quid intersit inter dissensionem & detrectationem: cum illam vel plane explorata, vel non satis explorata veritas gignat, hanc, animi pravitas, quae quos transversos agit, nec in aliis quidquam pulchri vident, & in se nihil non esse pulchrum putant. De fasciculo Divionensi, & tibi pro opera, & mittentibus pro animo & adfectu gratias debui. *Elzevirii*, acceptis recisis meis contractisque notis ad primam Livii partem, tamen eas judicant prolixiores, quam ut illi volumini commode adjiciantur; scribunt autem tuo aliorumque amicorum suorum consilio Notarum se quartum tomum facturos. Non repugno, & scis quam sit difficile vel ex solo Puteanorum codice ad bellum Annibalicum breve emendationum scriptum facere, nisi quis varias tantum lectiones dare velit: sed vereor, ne absoluto Livii contextu notas jubeant ᾀιάζειν, & contenti praesente lucro sumptum ultra facere graventur. Quod non fieret sine magno qualiscunque nostrae existimationis periculo, cum infinita in contextu mutarim, & nemo bonus tantam licentiam interpolandi probare possit, nisi aliquas rationes mutationum videat. Et jam nunc igitur, (si ita est ut scribunt, teque auctore hanc mentem ceperunt) interponi auctoritatem tuam velim, ut se non frustraturos spem meam promittant, & postea verecundia tui ad praestandum promissum adigi. Multum deberem tibi, vir maxime, si callidius eos tentares, an vere sit hic ipsis animus, & stipulareris ab illis, quod mihi per ultimas suas promi-

ſerunt ſine dolo facturos, nempe perfecto Livio, notas tomo ſingulari edere non ceſſaturos. Accepi nuper litteras Patavio ab *J. Rodio* Dano, qui commentatus eſt aliquid de Acia Cornelii Celſi: cupit autem commendari tibi, & reſciſcere an librum ſuum, quem ad te miſit, acceperis. Locus eſt Livii lib. XXIII. c. 9. *Tu patriae ferrum, quo pro te armatus hanc arcem defendere volebam, hoſti minime parcens, quando parens extorquet, recipe.* MS. *Hanc arcem hoſtrimini quoniam parens ext.* Caetera deſunt. Quid cenſes? Vale, maxime virorum cum tuis & me ama. Daventriae VIII. Id. Jun. Julian. CIↃIↃCXLIV.

Quid audio te ſcribere de Coma? & hîc habemus, qui negat quemquam poſſe bene ſperare de ſalute aeterna, qui non habeat eam reciſiſſimam. Itaque ut primum hîc admiſſus ſum ad ſacram ſynaxin recens ex Gallia redux, eoque quem illic ſumpſeram habitum, & privatim & in Conſiſtorio excepi graviter intentatas fraternas, an fratrales admonitiones de Thracica putatione. ſilui. per honeſtatem licuit: ſed quia non ſunt omnes aeque faciles, identidem trepidant roſtra, ſubſellia, tectaque clamore convicioque rumpuntur.

EPISTOLA CCCXLIX.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

SI vales, bene eſt: ego valeo, & hoc omne Livio proficit, qui quidem ipſo brumae ſidere ſudantem me concinnat, etſi nec camino admodum luculento utar. Spero tamen fore aliquid in ea opera, cur nos ames, & aliquando non nugari exiſtimes: hac certe ſpe & fallo & conſolor ſaepe laborem meum. Schedas tuas ab *Iſaaco* noſtro accepi, illiſque pro reverentia, quam tibi etiam pro tuis erga me meritis debeo, & mea ſimplicitate ſic utor. Quidquid eſt inviſum mihi, in quo ut olim jocabaris ſuppus fuerim, (ſunt autem non pauca) id omne ſine ulla malignitate tibi reſcripſi. Nuſquam captavi occaſionem diſſentiendi: immo ſi quid occurreret, quod perſuadere mihi & capere non poſſem, ut quiſque ſuos patimur manes (quamquam id rarius factum) ſilui, tranſivi, integrumque reliqui tibi, ſi id affirmatum argumentis ita, ut dubitationis cauſam eripias nobis, docere aliquando nos in mentem veniat tibi. Caeterum non ſunt ibi totius Puteanaei codicis excerpta, ſed tantum pertinent ad librum uſque vigeſimum ſextum. Quid cauſſae? non habes plura? an diſtuliſti dare? an ſepoſueras, ut quaeſtioni eſſent? Rogo per Deum, ſiquidem habes, ne me illis carere ſinas. hoc beneficium, ſi ullum unquam, ſine repulſae metu & peto a te & expecto. Intellexiſti forte *Heinſium* filium rediiſſe ad lares: is, quibus reditum ſuum nuntiabat mihi, poſcebat ſuum *Ferrarium.* Quare ſi commodo tuo fieri poteſt, eum ut remittas rogo, una cum illa ſcheda, quam adjunxeram: quam ſi legiſti, quae vitia ejus deprehenderis, cognoſcere cupio. Si nondum ſatis uſus es *Ferrario*, facile copiam ejus faciet tibi *Iſaa-*

cus:

cus: nam & ipſe eum ſecum attulit. Interroga, quaeſo, memoriam tuam, ſi poſſis deprehendere, ubi extent verba Plinii & Lactantii de [1] *incedere ſummoto*. Aveo quoque ſcire, quid factum de litteris & negotiatione illa, quae tanto niſu Belgis adimere te velle minabatur, paucis, ſiquidem vacat. Vale cum tuis, vir divine, & me ama. quod te facere inprimis credam, ſi reliqua Liviana mecum communicaveris. Iterum vale. Daventriae. poſt diem quintum Eid. Decemb. Julian. CIƆIƆCXLIV. quem feliciter exire in novum annum tibi tuisque cupio.

1 Vid. *Gronovium* ad Liv. XXV. 3. & XXVIII. 27.

EPISTOLA CCCLI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

SCripſeram nuper verbo de petulantia iſtius [1] Argentoratenſis, ut a cognato meo Hamburgo acceperam. Eſt Osnabruggae *Joannes Adamus Schragius*, Agens in rebus Comitis Naſſavii Sarbruſcenſis, qui ante aliquot annos in Belgio vixit mihi familiariſſimus, amator bonarum litterarum & tui obſervantiſſimus. Is commodum ad me miſit folium infame, quod vides: quod quia fortaſſe vidiſſe non nolles, quamquam ut cognoſcas vix dignum eſt, ſtatim ad te miſi, vir nobiliſſime. Tales homines, vel pecora potius talia, ſi in poſterum ulla mentione digna judicas, ignoſce ſi libere dicam, ignoras magnitudinem tuam, quam inſcitia tam barbara & aſinina capere non poteſt. Pudet me tanti pudoris & ſeculi noſtri & Nationis meae. Et vellem alia tibi nuntiaſſe. Sed putavi ſic quoque curioſitati tuae ſatisfacturum. Vale, vir maxime, & terrae filios patere terrae filios eſſe, & obtrectatione tui non inclareſcere. Daventriae XI. Kalend. Januar. Julian. CIƆIƆCXLV. quem feliciſſime inieris.

1 *Freinshemii.* vid. ad *Gronovii* Epiſtol. ad *Heinſium* LXXXVII.

EPISTOLA CCCLI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

NObiliſſime & Maxime virorum. Qui has ad te defert *Laurentius Langermannus*, egregiae ſpei adoleſcens, conſobrinus eſt meus, avunculi mei magnae dignitatis viri filius. Is annum vertentem in contubernio meo exegit, neque hortanti ad praeclara ſtudia induſtria ſua mihi defuit. Nunc cum

ma-

maxime ad suos reversurus aliquot Hollandiae urbes transcursu perlustrare constituit. Quum autem semper de te, ut unico omnis eruditionis principe me loquentem audiverit, quum ex tuis potissimum immortalibus scriptis multa egregia ad doctrinam adminicula a me tradita acceperit, summi honoris loco se habiturum mihi contestatus est, si te salutare, alloqui, verbaque, quorum meminisset aeternum, e sacrato tuo ore pauca excipere posset. Eamque in rem me voluit parario uti, etsi promitterem ei, solum amorem studiorum sufficientem esse tesseram, per quam cultores tui ad te admittantur. Hoc igitur rogo per breve dispendium pretiosi temporis tui adscribas summis tuis erga me meritis, juvenemque serena fronte accipias, faciasque ut semper eum jucunda hujus diei subeat memoria. Adde quod nulla opera alia praeter obviam illam humanitatem tuam exigitur. Itaque neque ego hoc sollicite peto, quia opus ita esse judicem, sed ut illi satisfaciam non alia lege me dimittenti. Locus Livii, quem nuper quaerebamus, est lib: XXIII. cap. 29. in pugna Publii & Cnaei Scipionum cum Asdrubale: *Triplex stetit Romana acies. Peditum pars ante signa locata, pars post signa accepta: Equites cornua cinxere.* Hic promiscui MSS. Libri omnes: *peditum pars inter ante signa locata.* Sed Put. clare: *velitatum pars inter antesignatos locata.* Manus secunda virgulis confixerat *τὸ tos.* Quae caussa fuit cur subsequuti librarii, eas litteras omitterent. De observationibus ad jus Atticum & Romanum tuis expecto, quam mox sim nuntios accepturus. Vale & me ama. Daventriae. raptim. VII. Id. Mart. CIↃIↃCXLV.

EPISTOLA CCCLII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine. Fateor vix ullum satis honestum praetextum inveniri posse, quo tam ingrata mea tarditas, tam luculentis praesertim muneribus tuis honorata, gravissimae culpae infamiam effugiat. Itaque a primo statim jus omne meum & caussaria praesidia remitto: veniam peto, oroque ut hoc peccatum supplici condones, & sine ulla sinistra suspicione satisfactionem meam accipias. Non enim negligens fui, aut de religione illa, qua te semper veneratus sum, quicquam imminutum est: sed profecto praeter quotidianas occupationes extraordinariis intervenientibus auctas, ita me tenuit tenetque districtum pensum Livianum, ut nisi summus pudor instaret imperaretque, ne nunc quidem prolatare responsum desisterem. Cupio enim nimis esse aliquid in ea opella, quod tibi probetur. haec me sollicitudo usque adeo urget, ut pene nihil aliud cogitem, & quoties aliud agere cogor, saepe quid agam aut quo me vertam, nesciam. Major in dies exoritur labor, & sentio me negotio suscepto imparem: non ingenium respondet, non adest eruditio, quam in alio ad eam rem requirerem: non praesidia veterum librorum, in qua par-

parte nunc laboro, nancisci potui: desunt & multi editi alioque loco paratu faciles: contentione & diligentia, ut possum, tantos defectus supplere conor; dissimulare tamen apud claros oculos, quales inprimis tui sunt, non potero. Inter tantas tamen temporis angustias animique curas nihil mihi fuit antiquius quam noscere statim inclita tua dona: Itaque [1] librum utrumque non ante deposui, quam totos non persalutassem, sed studiose, sic ut apex me nullus effugeret, perlegissem? Quid dicam? Tu quidem ubique tuus es, & ingratissimi inscitissimique mortalium erunt adversarii tui, si non ingratiis debere tibi se fateantur, quod tam multa eos docuisti, etiam ubi stultitiae suae ignorantiaeque poenas se persolvere dolent. Alii vero nos, illis forte non multo doctiores, modestiores tamen & minus temerarii, atque ad discendum quam contradicendum proniores, quidni faveamus vapulantibus, tibi vero laeti triumphum, cujus honor tuus, utilitas nostra est, destinemus? Ego quidem apud me hanc illis obrussam constitui: si tacebunt, aliquo eos numero habebo, ut non in primis, serius tamen sapientium; si redibunt, velut anus ad armillum, mentis illos desipuisse, & omne judicium decoxisse jurabo. Cupio tamen scire quid de Mutio an Lucimone Parisiensi tibi nuntient amici, an supercilium posuerit, an vero adhuc Σκύθης τον ὄνον. quod quidem libenter usurpo unum ex festivissimis tuis, quibus non minus capior, quam seriis pascor. Puto autem plus hunc habere nasi, eoque difficilius illi fore contra intellectam veritatem niti: nisi forte ad rabulariam confugiat, atque inde frontem obfirmet, linguae & stylo pro litigatoribus contra animi mentem loqui solitis errores suos colorandos deleget. Quamquam enim ista, ut ait leno Plautinus, latrocinentur, & argentum poscant praesentarium, nec nisi sonantibus locellis servire soleant, vereor ne vel domino gratuitam operam negent. Alterum genus, etsi supra sensum communem, quem verissime allegas tot evidentissima argumenta aeterno silentio damnare deberent, tamen haud scio an agnoscere illos pudorem suum patiatur extrema barbaries, & studiorum infelicitas. Summa est, dolerem te illis quamvis illaetabilem famam dedisse, nisi melioris doctrinae capacibus tantum profuisses. Nam quod me jubes fateri, siquid offenderis; ego vero nihil, quod quidem intellexerim, non cum summo applausu percepi. Quod ut scias me ex animo dicere, non celabo quid mihi dubii occurrerit? Non persuasus sum plane [2] de *pactibus conventis* apud Plautum: *jacturas* vero apud Caesarem & Hirtium mutari non debuisse propemodum credo. Non enim ignoras apud Ciceronem pro lege Manilia. cap. 23. *qua cupiditate homines in provincias, quibus jacturis, quibus conditionibus proficiscantur.* Pro Cluentio: c. 8. *primum illum indicem pecunia corrupit: deinde ipsum Aurium non magna jactura facta, tollendum, interficiendumque curavit.* Pro Flacco. cap. 5. *Qui comitatus in inquirendo? Comitatum dico? immo vero quantus exercitus? quae jactura? qui sumtus.* Pro Caelio c. 16. *Nulli sumtus, nulla jactura, nulla versu-*

1 Intelligit Observationes *Salmasii* ad Jus Atticum & Romanum, contra *Heraldum*; & Dialogum de Coma, inter Caesarium & Curtium, utrumque opus hoc anno editum.

2 Vid. Observ. ad Jus Att. p. 803. 804.

ſura. Pro Rabirio Poſthumo c. 16. *Non turpibus impenſis cupiditatum atque jactturis.* Quae [3] olim congeſſi ad defendendum illum ex orat. pro L. Manilia locum contra *Andream Scottum.* Propemodum tamen dico. Nam expectabo quid reſponſurus ſis. Omnibus aliis libens manum dedi: neque ambigo quin quod mones, apud Livium rectius ſit *peditum* quam *velitum*: Mallotorum & Pſilonum elegantiſſimam fabulam in Curtii & Caeſarii dialogo nuper quoque hîc cognovimus: placuit permultis, ſed auctorem ſolus ego & ſtatim deprehendi. Audio typographo Servium Danielis una cum Virgilio edere paranti dediſſe te exemplar tua manu olim emendatum: Velim ſcire an verum ſit, & quam mox ſperetur opus perfectum fore. Vale vir divine, cum tuis, & ut tunc erat, cum tuae darentur (quod opto nunc aliter ſe habere) pedibus te tuis jucunde porta. Daventriae. v. Kal. Jul. CIↃIↃCXLV.

3 In libro de ſeſtertiis, quae nunc leguntur lib. IV. de Pecunia veteri cap. 4. in fine.

EPISTOLA CCCLIV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

NObiliſſime Domine. Ante paucos dies prolixe ad te ſcripſi. Eas litteras ad *Elzevirios* curandas miſi, a quibus peti jubere potes, ſi ipſi, ut ſolent in hujusmodi officiis, lentiores fuerint. Haec non tam mea cauſſa, quam illius, qui tradidit tibi, *Nicolai Friſii* Dani, juvenis honeſti & bonarum artium perſtudioſi, qui vidiſſe te & alloqui ſibi magno honori exiſtimat fore, & quia iter in Galliam adornat, ſi qua habes mandata & libenter ſuſcepturus, & diligenter curaturus eſt. Id ego de illo recipio tibi, oroque, quamvis orare non eſſe ſciam neceſſe, ut brevem humanitatis tuae ei copiam facias. Vale & me ama. Daventriae v. Non. Jul. CIↃIↃCXLV.

EPISTOLA CCCLV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

NObiliſſime Domine. Qui has tradidit tibi, *Lucas Langermannus*, frater eſt illius, quem ante hos ſex menſes allegavi tibi, cognati mei, adoleſcens egregius, & multo majore, quam frater, in litteris profectu: cui inprimis imputare ſoleo, quod tui tuorumque prae omnibus aliis ſcriptorum reverentiam imbibit. Ergo revocatus a parente priusquam redeat in patriam, Leidam hac praecipue de cauſa excurrit, ut cujus e ſcriptis, adhuc tamen me interprete, plurimum profecit, longe plus autem lectione profecturum ſe pro-

ve-

vectiorem ſperat, ejus viſi ſalutatique ad ſuos referat gloriam. Dabis igitur hoc illius ſtudio, dabis ſpei, quam de illo maximam concepi, dabis denique meae commendationi, ut tantulum temporis, quo ſacri oris tui effigiem animo figere, & verba paucula pro profectu ex oraculo ſervanda excipere poſſet, eripi ſanctis ſtudiis tuis non indigneris. Auguſto munere tuo (quia nauta, cui faſciculum librorum huc vehendum Amſterodami tradidi nondum appulit) necdum ſum uſus: itaque necdum ſcribo, quid tibi debeam, aut inde profecerim. Vale cum tuis, & ſecundos ſemper nuntios a ſanctiſſima conjuge, donec ipſam ſalvam, accipe. Daventriae a. d. VI. Kal. Octob. Jul. CIↃIↃCXLV.

EPISTOLA CCCLVI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

LAudo vocem excelſo animo dignam, nec convitiis deprimi, nec laudibus extolli: ſic decet, qui omnia in ſe & vera virtute poſuit. ſed utinam hoc eo uſque diceres tibi, donec animum induceres tandem omnes illos minutos oblatratores ſilentio & neglectu punire. Neque enim aliud agunt, quam ut vel de ſoricina naenia confeſſionibus dicat poſteritas, auſos tamen adverſarium *Salmaſium* mereri. Et magis ſunt tum ſtupidi tum pertinaces, quam ut ratione poſſint convinci. At muſcae comedent iſtos, ſi tu exerere adverſus eos manum deſines. Doleo & excrucior in pinnigero non corpore exerceri illa tela, abjecta gloria. Quantum interim vitae aufertur, quod prodendis praeclaris illis & magnis, quae abs te uno expectamus, vindicare & proferre poteras? Neque ego negem, iſta quoque, quae inter paedagogos iſtos municipales nos doces, eximia eſſe & te digna. Tamen multa fortaſſe non diceres, niſi contra tales; & ſunt alia, tua quoque confeſſione majora, quae jamdudum tempora tua expoſcunt. Fuerint ergo neceſſaria illa, quae praeceſſerunt. In poſterum certe, qui diſcere nolent, inſcitiae ſuae relinquantur; & maledicentiam vel ob id, quod contemptui eſt, paenitentia puniant. Neque facile quidquam ultra proferent, quod ex illis, quae antea monuiſti, non poſſit redargui. Ita mihi certe viſum in vero illo, tandem non amplius aſino, Lucio, quem nuper huc attulit quidam collega meus. ſed velim ſcire qui ſint iſti fidi amici tui oſtentatores tuarum litterarum? Hunc potius inſtructum credam ab eo, quem deſignas, quam iſtum Germanum: etenim ſi vellet ei placere, ſaltem uno convitio futiliſſimus homo abſtinuiſſet, equitis puta *Calamaris*, quod in eum & illos nuper nobilitatos longe aptius quadrare novit. ſed, per fidem! de illo ipſo cymbalo quid ſentis? Ego certe longe pluris hoc in genere certe facio tuum foederatum, aut ille etiam, de quo elegantiſſime Simplicius Verinus, quam hunc, qui nunc ſolus placet. An unquam bene Latinum, & non aut ſoloeciſmi aut prodigioſi ſermonis plenum carmen ſcripſit? Illud ipſum,

cui pagina scripta Solini est, quid vult, aut quis sic loquutus? Jam *circulus orbis laudari* si in Gallico aut Italico carmine legeret. sed quis sic Latinorum? Audio tibi responsum esse: nondum vidi. an potuit salvo foedere vestro tangi chorda de hellenistica. Ego cum proximis feriis de Tragoediis Senecae cogitarem, denuo perlegendis philosophicis ejusdem auctoris stylo me familiarem reddere volui. Memini dixisse te mihi Nazarianum Codicem quorundam librorum longe omnibus caeteris praestitisse. Id nunc maxime verum deprehendi, & quam vane conjectent doctissimi viri, dum nulla illius ratione habita librorum jam depravatorum in lectionibus emendandis sunt. Cupio in posterum frequentiores & dare ad te & accipere abs te, Vir maxime, si id a te impetrare possum, ut spero: nam cum tanta tempora improbis hominibus concedas, quare non aliquid vere tibi amico concederes? habeo coacervata multa nimis, de quibus consulere te volo, neque alium possum. Et nunc quoque aliquid adderem, nisi instaret importune, cui has sim daturus. Unum tamen me doce. Cujacius lib. XXI. c. 29. Observ. notat *permittere* esse interdum *remittere* & vicissim: habetque ejus rei complura exempla. Equidem ut de verbo *remittere* concedere possum, id interdum poni, ubi alterum locum haberet. Ita non possum persuadere mihi, *permitti accusationem*, pro perimi vel remitti, *permitto jus jurandum* vel *pecuniam*, pro remitti Latinum esse: & potius credo omnia ea loca ab librariis esse vitiata. Quin & apud Ovidium lib. XI. malim. *sed mora damnosa est, & res dubitare remittit.* Rogo fac sciam quamprimum quid tibi videatur & vale, cum tuis, Nobilissime & venerandissime Domine. Daventriae festo Ascensionis. CIƆIƆCXLVI.

Lacera multis partibus haec Epistola erat, itaque verba quaedam deerant, quae, ut sensus constaret, supplere tentavimus.

EPISTOLA CCCLVII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

NObilissime Domine. *Raboldus Hermannus de Schele*, cum nudius tertius hac transiret, has uti ad te curarem, mihi mandavit. Is juvenis est Graecas Latinasque literas & universam antiquitatem ad miraculum doctus: eoque illorum, qui serio literas colunt & coluere, tui vero ante quotquot hos, quoque observantissimus: ea praeterea morum elegantia ac simplicitate, sermonum ac familiaris usus suavitate, animi magnitudine, judicii acrimonia, ingenii vivacitate, styli venustate, pondere, acumine, ut ego in tota nobilitate Germanica (est autem non ut illi, quos nuper risimus, sed ab omni memoria nobilissimae sine controversia gentis) par exemplum, neque viderim neque audiverim. Et quamvis illa, ex quibus praecipue ipse se aestimandum censet ille, tu quoque satis ex uno colloquio deprehenderis, tamen ego diuturnita-

tate consuetudinis nostrae certius horum testimonium perhibere possum. Ita quoties in hanc urbem venit, totos dies una sumus, neque unquam conspectu aut garritu alterno exsatiamur. Id eo potissimum accidit, quod & ille & ego vitam inter eos agimus pleramque, apud quos de secretis studiis nostris verbum facere non audemus, nisi aut data opera inepti omnem aetatem haberi, aut ut mitius plectamur, peregrina loqui videri velimus. Ergo quoties hoc magnum bonum a superis datur, ut conjungamur, rapimus gaudia pariter & effundimus, & unicum certamen est uter altero magis fruatur. Nihil illic simulatum, nihil compositum, & hoc potissimum placemus, quod utrimque patemus, nec quo probemur mutuo, aliunde quam a nobis petimus. Quoties vero & tu deliciarum nostrarum consummatio fuisti, & cum gloriari libebat, jactantiae argumentum erat, quis plura ex tuis scriptis didicisset, quis diligentius te magistro uteretur. Itaque etsi ipsius satis acre desiderium esset, tamen meam adhortationem vel praecipuam caussam fuisse certum habeto, cur abs te ignorari diutius nollet. Quod quidem ut ille summo honori sibi ducit, ita mihi credas velim, vir maxime, te cognoscere jam & acquisivisse unum virtutum tuarum intelligentissimum & studiosissimum cultorem. Rogoque etiam atque etiam, ut quamprimum tua commoditas feret, responsione, quae mea de tua humanitate promissa confirmet, digneris, easque litteras ad me mittas. Cum postremum scriberem, constitueram quasdam in Seneca observatiunculas facere judicii tui, quasdam etiam quaestiunculas proponere: sed finire cogebat tabellarius. lib. VI. de benef. c. 31. *tantas minas belli & pene totius generis humani ruentis impetum paucissimi sustinebunt.* *Gruterus* notat in tribus MSS. esse *sustinent.* Et sic emendatum in Naz. cum a manu prima fuisset: *paucissimis stent.* Vides optimum librum velle: *paucissimi sistent?* Eodem lib. cap. 35. invehens in eos qui amicis imprecantur aliquid adversi, in quo se memores beneficii approbent: *Nemo, ut existimo, de immanitate animi tui dubitaret, si aperte illi paupertatem, si captivitatem, si famem ac metum imprecareris. At quid interest, utrum vox ista tua sit, an votum?* variant codices: variant editores: sed Naz. *Aliquid interest utrum vox ista sit voti tui.* Recte, modo subjiciatur nota interrogationis, & *aliquid* accipiatur pro *an aliquid* vel *aliquidne.* *Vox voti* est conceptio & formula. Sermo praegnans & brevis: an interest aliquid, utrum isto modo concipias votum de amico: nempe ut ei aliquid eveniat adversi: an hoc proximo, nempe aperte, ut ei paupertas, captivitas &c. eveniant. cap. 36. *Nihil debet Scipioni Roma, si Punicum bellum ut finiret, perseverare maluit.* Rem magnam docet Lipsius, *perseverare*, esse durare. At Gruterus ita esse in uno tantum scripto: in duobus: *perseveravit.* quod fere probat. Naz. hic esse mancum, nam loco duarum illarum ultimarum vocum habere tantum *aliud.* Ego malo hunc mancum, quam tres mangonizatos. docet enim me scripsisse Senecam: *Si Punicum bellum ut finiret, aluit*: cap. 37. *Non servat grati hominis affectum, qui bene de se merentem difficultatibus vult opprimi, quas ipse submoveat.* Dictio, *opprimi* exulat Nazar. cod. extat tamen, uti debet, in aliis MSS. sic Gruterus. Immo non debet: plus credo Naz. quam aliis viginti. Innuit au-

tem ille ſcripſiſſe Senecam: *qui bene de ſe merentem in difficultatibus vult*, *quas* Per ellipſin verbi ſubſtantivi. cap. 38. *Agricolam annonae caritas erig t: eloquentiae exoptat pretium litium numerus.* Quid non hic conjectant. At ego cum Naz. probo: *exceptat.* quod & Codex Eraſmi Long. & Pal. alius habuiſſe dicitur. *Excipere* vel *exceptare* interdum eſt obſequi. Quid ergo difficile? Litium numerus ſubſequitur honorem eloquentiae: ubi in pretio homines diſerti, ibi multae lites: nemo enim, tum certe, cauſſarum patronis eloquentiam magis exercebat. Non pauca ſunt ſimilia: ſed haec ſi probaveris, laetabor. ſin minus, laetabor ſimul & docebor. Sunt etiam in quibus nihil video, niſi occulos tu mihi aperias: ſed differo, ne te onerem, atque eo citius binis meis & unici mei *Schelii* literis reſpondeas. Vale, vir incomparabilis & de tuis rebus ac ſtudiis fac quaeſo quamprimum cognoſcam. Daventriae. a. d. III. Kal. Jul. Julian. CIↃIↃCXLVI.

EPISTOLA CCCLVIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

NObiliſſime ac maxime virorum. Ita me attinuit proximos hos menſes ſubceſiva illa opera, quam me exorſum haud ignoras, ut perpetuo meditando & ſcribendo feſſus in litteris dandis omiſſior eſſem. Neque enim oportet te meam impotentiam ex tua facilitate & indefatigabili alacritate metiri, qui quanto minus ſum inſtructus ad ea, quae amore potius ſtudiorum & impetu quodam inconſulto quam peritia ſubinde molior, tanto plus temporis impendo & lentius ad omnia progredior. Perveni tamen aliquando ad umbilicum & ſchedas miſi ad amicum, qui primum cum typographo egit, & eum futurum in officio pollicetur. Etſi cum is ipſe ſit, a quo ante aliquot annos me deſtitutum ſcis, cujus arte, adhuc dubius expectem, quid ſit eventurum. Nunc reverſus ſum ad Senecam & ſpicilegium meum compono, quod certiore ſpe *Hackio* & *Ludovico Elzevirio* promiſi. Atque adeo nudius tertius immiscebam meis obſervationem tuam elegantiſſimam & veriſſimam de *Chlamydatis* & *Coronatis*. Si viciniores eſſemus, id potius agerem, ut plura talia abs te elicerem, & propriis tuis ac graviſſimis curis ſuffurarer, quam in me ipſo aliquam ſpem haberem. Nec dubito ſic me melius de auctore tanto meriturum. Quod quando non licet, hactenus indulgebis mihi, ut de nonnullis certe, quae literis exquiram, me erudias, & hanc ſolam venerem doctrinarum tuarum lucubratiunculae noſtrae largiare, quin nunquam me, ubi te produxero, tanquam Hylam Alcidae litigantem ponam. Conſolatione ad Marciam cap. 20. *Ad breviſſimum tempus editi, cito ceſſuri loco, venienti in pactum hoc proſpicimus hoſpitium.* Quid illud *venienti*? quid *proſpicimus*? nihil differunt codices Gruteri. Eodem capite: *Fixus eſt cuique terminus: manebit ſemper ubi poſitus eſt: nec illum ul-*

ulterius diligentia aut gratia promovebit: ſcit libenter illum ulterius diligentiam ex conſilio perdidiſſe. Eraſmus addidit: *ſcit illum libenter ex conſilio perdidiſſe.* Duo Pall. *poſitus eſt; nec illum ulterius diligentiam ex conſilio perdidiſſe*, omiſſis mediis. Alius: *ſcit libenter illum ulterius diligentia conſilio perdidiſſe.* Unus: *ſic habent illum ulterius diligentiam ex con. perd.* Quid hoc monſtrorum? lib. I de Clementia cap. 4. *Cum ille* (animus) *imperavit, ſive avarus Dominus eſt, mare lucri cauſa ſcrutamur, ſive ambitioſus, jamdudum dextram flammis objecimus, aut voluntarie ſubſiluimus.* Naz. *voluntariam.* quaſi ad dextram referatur, ſed quid eſt tamen? Relegi & nuper ea conſideravi, quae de lecto ſummo, medio, imo, praeclare & primus nos docuiſti in Plinianis. Omnia capio egregie & aſſentior, & Plutarchi Salluſtiique loca explicari aliter nec poſſe, nec debere, certum habeo. ſed non poſſum cum illis conciliare locum Ciceronis lib. IX. famil. Epiſt. 26. & Horatii in caena Naſidieni: Idque te mihi facere pro magno aeſtimarem. ſi deſideras dubitationes meas, quamquam non opus eſt, & inſpectis verbis ſatis apparebit, quid mihi aut alii incidere poſſit, proximis eas proponam. Tuas ad *Schelium* domum redux una cum illis, quas ad me ſcripſeras, ſtatim miſi, ſane longe illi gratiſſimas: nec adhuc alteras recepi: nam cum hîc eſſet, oblitum ſe eas dicebat. De cruce prodiitne? & quid nunc maxime moliris? Vale, vir divine, cum omnibus tuis, & recordare noſtri. Daventriae. a. d. VIII. Kal. Februar. Jul. CIↃIↃCXLVII.

Sarravius an redierit Lutetiam ſcire aveo: habeo unas ad illum a *Fabricio*.

EPISTOLA CCCLIX.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmaſio.

Leidam.

NObiliſſime Domine. Jamdudum in mora ſum tibi, cujus cauſſarum ut ſingularum pulchre mihi conſtare ratio viſa eſt, ita nunc univerſarum minime conſtare videtur, quod de diebus fieri Romae queritur alicubi Plinius. Itaque exponendis iis non te tenebo, quando ne nunc quidem multum otii ſupereſt: ſpero autem pro cognita tibi mea erga te obſervantia non te dubitaturum, ſatis fuiſſe graves, quae effecerint, ut tua mandata tardius habere curae potuerim. habes hîc libellum amici noſtri, cujus lectionem aliquid voluptatis allaturum tibi ſpero. Atque etſi de optimo genere dicendi (nam & me diverſum non nihil ſentire non ignorat auctor) forſan aliter ſentias, tamen egregii ſenſus & quae placent in partibus, etſi filum totum corporis minus placeat, judicium tuum ſupplantabunt. Quis enim hodie praeſertim iſtas materias tractantium, ſic ſcribit? aut ſermonem habet, ſi non liberae, at certe non diu regnatae Romae, tam adpropinquantem. Nec repugnant tua illis, quae nunc diſputantur. Scripta ſunt enim, quo tempore nonnulli majore ſpecie quam animo rem incaeptare videbantur: nunc haec conceſſa ſunt & conſenſa utrim-

que:

que, citius an tardius, nisi maturius mavis, salubria sint, quaeritur. Et est ille tam magno animo, ut etiam in hac quaestione, & amicos & bonos cives diversum sentire illibata amicitia salvoque amore utrorumque in Rempublicam posse existimet. Sed haec ingerentem me paene fastidis: Itaque desino. Significavit mihi *Isaacus* noster cupere te videre Collationes Manilianas, quas e Venetis membranis non malae, ut videbatur, notae excerpsi. Itaque libellum mitto, sed quando ipse quoque videre illas desiderabat, non inclusum huic fasciculo, hac tamen conditione ut quamprimum eum ad te destinaret. Utinam, Vir maxime, esset aliquid in potestate mea, quod te juvaret! Scires nihil esse mihi tam carum, ut id tibi debere gravarer. Abstuli Amsterodamo mecum MS. chartaceum Suasoriarum & Controversiarum M. Senecae, & in conferendo caepi singula attentius excutere. Succurrerunt non pauca, quae belle emendare visus: sed de toto libro quid dicam? O stabulum Augiae! atque utinam suppeditare velles, quae ipse forsan per lectionem in eo notasti. Nam ut expectes quaestiunculas meas, frustra es. ubi inciperem? ubi desinerem? Liber scribendus esset, non epistola: adeo passim ubique sentes, ubique scrupuli. Gustum tamen habe nugarum mearum. Controv. XXXIV. non longe a fine: *Non minus stulte Aemilianus quidam Graecus Rhetor*, *quod genus stultorum amabilissimum est. Hexarida fatuus dixit* &c. Tacent diligenter Commentatores: bonus etiam *Schottus* in indiculo Rhetorum fecit quendam *Hexaridam*. Sed an non verum est: *amabilissimum est ex arido fatuus*. Saepe meminit aridorum declamatorum: quae exempla tibi subjicere non est opus. Sed neque *ex arido fatuus* esse dictum, ut paullo ante: *ex captivo cocus*, *ex coco lecticarius*. Significat enim hominem aridum & jejunum, quum superare se ipsum vellet & aliquid eximium dicere, in aliud vitium fatui sermonis delapsum. Mox: *Hispo rideon honeste. Romanus fecit*: *multo enim vehementius insanit quam nostri fanatici*. Magnus *Nic. Faber* legit, *Spiridion honeste minus fecit*. Saltem recte quod *Spiridion*: fuit enim Rhetor Glycon, cui id cognomen: confirmantque verba paulo post sequentia. Pejus *Schottus* eo quod hoc non intellexit & de Hispone Romano dictum putat. Sed superabo ipsum Spiridionem conjectura (liceat apud te) fanatica: *Rideon* dictum esse graeca figura pro ridendum est, quasi γελαστέον. O stuporem! scribendum: *Spiridion iste Romanos vicit*, scilicet declamatores stupida & absurda sententia. Vel *isto* nisi mavis *stupore*: nam de his apicibus haereo, cum caetera sint certa. Est enim post paucos versus ubi significat nihilo melius Murrhedium dixisse: *Sed nolo Romanos in ulla re vinci. Restituet aciem Murrhedius*, *qui dixit* &c. Quamquam quae mox sequuntur, aut defecta aut vitiata existimo, nec curationem invenio. Utinam posses induci, ut totidem tuas aut plures mihi redderes. Vale, vir incomparabilis, & si mora mea bilem tibi concivit, placare & ignosce. Daventriae. III. Kal. Jun. CIↃIↃCXLVII.

EPI-

EPISTOLA CCCLX.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

ILlustris Domine. Ante hebdomades aliquot misi ad te *Vincentii Fabricii* Epistolam ad Amplissimum *Sarravium* curandam. Paulo post studiosus quidem nostras inde adveniens, nuntiavit mihi te Defensione Regia edita in Selandiam profectum. Caepi itaque sollicitus esse, an etiam meae cum inclusis istis, quas perire omnino nollem redditae tibi fuerint. Rogo itaque tribus me verbis hoc doceas. habeo etiam aliud quod te orem. Quando in Sueciam humanissimis Reginae litteris invitatus, videbaris minari iter, velim concedas interea mihi usum MSS. Augustini Scriveriani de Civitate Dei: quando nec interea tu illo uti poteris, & liber tibi salvus manebit, neque unquam per me (juratus polliceor) aut quemquam alium rescìscet ille, penes me esse. Quod si longiorem in diem differs iter, tamen, si commodo tuo fieri potest, velim ad paucos, & praefinitos licet dies, eum indulgeas mihi. Contuli olim nonnulla ejus scripti cum membranis, ut videbatur, minime malis, in Germania & desidero scire, an ista mea annotata hujus suffragio juventur. Magno beneficio me affeceris, si hoc a te volente impetraro. Nolo autem impetrare, nisi commodo tuo, &, ut dixi, volente te ac propitio. Senecarum exemplar, ut jusseram, puto tibi esse ab *Elzeviriis* traditum. Quid jam moliaris, cupio scire. Vale, vir incomparabilis, cum omnibus tuis, & me amare perge. Daventriae IV. Kal. Mart. Gregor. CIↃIↃCL.

Augustini librum si mittes, poteris Amsterodamum destinare ad *Ludovicum Elzevirium*, ut ille ad me porro curet. Utinam impetrem! si tamen non potest commodo tuo, nihilo me devotiorem habebis. Ita valde volo quod volo, ut nihil amicorum incommodo velim. Iterum vale.

EPISTOLA CCCLXI.

A. COLVIUS

Claudio Salmasio.

Leidam.

DIu est, Vir summe, quod in aere tuo sum super munere trapezitico; quod jam cum faenore persolvam. Perlegi opus illud tuum: de quo, nisi hoc a me postulasses, judicare nullus auderem. Scio enim quam mihi domi sit curta suppellex. novi quid sit criticum agere, hoc praesertim tempore; idque de tantis viris, quos mundus admiratur. Utar ergo libertate concessa: sed continebo me intra limites Theologiae & amicitiae non fictae: cujus reverentia, ut in praefatione loqueris, te tacere fecit. quanquam ipsis Theologis

adeo mihi non favere videris; quasi ipſorum proprium ſit ineptire, quod illos putant, qui ad illum gradum criſeos aut literaturae non pervenerunt, quo aſcenderunt illuſtres illae animae, quas heroas vocant, ſolos aeternis laudibus dignos. In praefatione ais, *Quis hoc credat, exceptis Theologis?* Qua phraſi etiam videris uti, ubi de D. *Heinſio* loqueris, *Quis hoc poſſet dicere, niſi hic?* p. 157. tanquam de futiliſſimo mortalium. *Quis dubitare poſſet, praeter Theologum?* p. 284. *Illud impertinens etſi Latinum non ſit, niſi ſit Theologicum.* p. 372. Ego non exiſtimo te ita judicare, quod eſſe Theologum & literatorem ſint ἀσύστατα. Omitto Patres, Hieronymum, Cyprianum, &c, in quem ipſe ſcripſiſti, Tertullianum, &c, quem prae manibus habes, Arnobium: an non Eraſmus, Melanchthon, aliaeque illuſtres animae iſtius ſaeculi fuere literatores? Certe male habet communem noſtrum amicum D. *Voſſium*, quod ſocerum ejus D. *Junium* Theologum Gallum, olim vocaveris *terrenam beſtiam*, qui a multis habetur aquila in nubibus. certe ſubtilitate ingenii multis non cedit Et ut mortuos praeteream, an non, quem jam nominavi, *Voſſius*, Theologus? *Grotius*, etiamſi ſummus Juriſconſultus & literator, D. *Spanheimius*, D. *Petitus*, an non Theologi & Critici? Subordinata ergo haec ſunt, aut ſaltem eſſe debent, non pugnantia. Haec obiter, quae facile condonabis Batavo, amico, &, ſi ita licet addere, Theologo, ſcribenti Salmaſio, qui ut liberrime aliorum annotavit errores, ita & ſibi fieri ab amicis vult & petit. Noſti dictum Sapientis, *Meliora eſſe vulnera amici, quam fraudulenta blandientis oſcula.* imo ipſe tanquam viles animas rejicis adulatores. Quod ad ipſum opus attinet, in eo multa praeclara invenio; & libens fateor me non videre, quid reſponderi poſſit argumentis tuis e Scriptura, Patribus, Conciliis, jure civili, & rectis rationibus petitis: per quae omnia, luculenter oſtendis, quod Trapezitae, modo intra cancellos a Magiſtratibus poſitos maneant, ad Sacram ſynaxim admitti debeant. Obiter etiam multa S. Scripturae loca difficilia, & hactenus non bene intellecta, explicaſti. Sed non omnes faventes habebis in eo, quod ſub finem tractas de pane ἐπιουσίῳ. Quod ſi interpretandus, ut putas, tunc certe multi male oraverunt, orant & orabunt. Magna pietatis portio eſt, victum corporis ſolida fide a coeleſti Patre orare. Hoc Jacob fecit Gen. 28. Salomon Prov. pen. Quod ſi omnes eſſent ſine cura corporis, tunc omnes eſſent ſpirituales. Tales autem omnes nec poſſunt eſſe, nec debent; ut loqueris p. 339. Nec puto te ſentire orationem hanc tantum praeſcriptam Diſcipulis, ut de ſermone habito in monte videris affimare p. 309. Nam tunc caeteri non deberent quotidie fundere has preces ad Deum Patrem ipſorum. Non video quomodo conciliari poſſint quae ſcribis p. 337. 338. Omnes ad perfectionem teneri. Utinam poſſent. & in ſeqq. dicis non omnes poſſe eſſe ſpirituales, nec debere. Quicquid ſit, charitati omnes debemus ſtudere, quae eſt vinculum perfectionis. haec nos facit filios Dei, & diſcipulos Chriſti: ſine ea ſumus Σαρκικοί, qui ſunt rixoſi, peſſimi, & nomine tenus Chriſtiani, ut ipſe fateris. Chriſti dictum Matt. 5. omnes tangit: *Qui dixerit fratri ſuo Raca, obnoxius erit concilio: quiſquis autem dixerit, Fatue, obnoxius erit in-*

incendio gehennae. Illa ſententia eſt terribilis. Chriſtianorum eſt diligere inimicos. Omnibus dictum, *Quod tibi nos vis fieri, alteri ne feceris*: ut oſtendis p. 463. Petrus alloquitur omnes fideles, omnes unanimes illos eſſe vult, fraternitatis amatores, non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto. Magnus eſt Theologus coram Deo; non qui docuerit tantum, ſed & fecerit Matt. 5. Criticorum eſt explicare ſed Theologorum applicare. Dicam libere & amice cur pro uno maledicto *Sycophantae*, quod in genere prolatum, tot reponis? Cur clavum clavo vis retundere, ſi hoc Magiſter noſter non vult? Chriſtianorum non eſt delectari erroribus fratris, ſed potius condolere, & revocare eum in viam per ſpiritum dulcedinis: Riſum tibi movet Criticus, p. 460. Volupe fuit videre monſtruoſam interpretationem p. 662. Ubi ergo illa charitas, quae non irritatur, non cogitat malum, non gaudet de injuſtitia, ſed congaudet veritati? Interdum doctum, acutum, interdum fatuum & ineptum, ad delirium uſque vocas Criticum. Et ſi ſummi Critici tam ſaepe & tam craſſe impingunt in propria, quid mirum Theologos interdum labi circa aliena? Circa finem objicis illi corporis exiguam ſtaturam, nominando illum ἀνθρωπίσκον, quaſi vero in poteſtate noſtra ſit aliquid addere corpori noſtro. hoc eſt accuſare eum, qui fecit nos. Haec ſunt Theologica. nam praeſtat unum mandatum adimplere, quam omnia recte interpretari. Ego malim ſanus eſſe ſine cognitione morborum, quam omnes morbos noſſe ſine ſanitate. Auguſtinus ait. *Veniunt indocti & rapiunt regnum coelorum, nos autem cum eruditione noſtra mergimur in infernum.* Scribendo in proximum plus peccamus, quam maledicendo, quia ſcripta ad plures pertinent, & ad poſteros transmittuntur. Deinde & riſui exponitur apud vulgus ipſa eruditio, ubi tot diſſidia inter doctos eſſe animadvertunt. & ita perit praeclarum illud nomen & gloria, quam Critici tantopere affectant. Sperandum, ut a D. *Riveto* intellexi, in poſterum vos firma amicitia unanimes futuros. Quod faxit Deus pacis: Certus ſum, ſi bene perſpexi heroïcum illum tuum animum, a me divulſum non iri, quia liberrime protuli animi mentem, ſed majori in poſterum vinculo conjuncturum cum eo, qui te intime colit, & ſummopere aeſtimat. Precor Deum, ut te per longos annos nobis & Reip. literariae incolumem ſervet. Dordrechti, 19. Julii, 1640.

EPISTOLA CCCLXII.

JOANNES SELDENUS

Claudio Salmaſio S. P. D.

Leidam.

PEr incerta, quibus adeo paſſim diſtrahimur, temporum, aut neſcio unde accidiſſe videtur, (hujusmodi perplurima jam accidunt) meas ſub initium Julii noſtri datas ad manus tuas, Vir Ampliſſime, non perveniſſe. Summas tibi agebant illae gratias ob munus praeſtantiſſimum de Annis Climactericis.

Opus ſane, quod antiquae in univerſum Aſtrologiae praemeſſum eſt uberrimum. ut ignoſcas etiam obſecrabant, quod non tempeſtivius, quantum ad editionem illam, ad te allatus fuerit Vettius Valens noſter. Cauſam jam ante retuli, quae inevitabilis erat. ſed ſpero, ita operi tuo alteri Aſtrologico, quod ut quantivis pretii merces avidiſſime exſpectamus, ex eo quamplurima etiam & de Climacteribus nonnulla ſubminiſtranda fore, ut quidquid in edito locum habere potuiſſet ullum, etiam in hoc admodum ſatis potuerit ſortiri. Quod ad Talmudis Hieroſolymitani in bibliotheca Leidenſi exemplar attinet; immane quantum angor animi cruciorque (quod & in illis ſignificavi) quod aut a te aut ab Viro eximio, multisque mihi nominibus colendo *Conſtantino L' Empereur* credi videretur ea de re, me ante certiorem factum & jam velut oſcitanter immemorem importunius aut petulantius, ne dicam impudentius moleſtiam tantis viris denuo faceſſiſſe. hujusmodi quid meum non eſt, eſſe nequit. Deum teſtor, nunquam ante quidquam ea de re ad me relatum, licet aliquoties ab Viris nonnullis Leidam hinc abiturientibus id ſollicitius ſed fruſtra, aliterque etiam popoſciſſem: ſed jam abunde mihi de primo ſatisfactum eſt. & maximas veſtrum utrique eo nomine gratias habeo. Impenſe autem doleo chiragram adeo infeſtaſſe dextram illam, cui tantum, quotquot literis nomina dedimus, debemus, indiesque magis magisque bono noſtro incomparabili admiramur. Deus faxit, ut animo revertendi abacta caveat, & ſalus ipſa nobis te ſalvum praeſtet. de Vitruvii exemplari illo ante menſem, aut circiter, rogatus eram heic ab Viro Cl. *Joanne Morricio* nomine V. Cl. *Joannis de Laet*, cui libentiſſime illud communicaſſem ipſe, ſi tunc omnino potuiſſem. poſt acceptas jam de eo tuas aliquamdiu de eo ullo modo adquirendo (etiamſi ſolus ipſe uti heic voluiſſem) deſperabam. ſed tandem haud exigua ſane cum difficultate, nec tamen ſine nobiliſſimi bibliothecae illius Domini indultu proniſſimo, nactus ſum. & ne quid, quod conatibus veſtris ibi praeclaris conducere omnino poſſit, in libraria apud nos ſuppellectile ſegniter deliteſceret, cum his transmittitur; fidejuſſore me, tempeſtive reſtituendum. Vetus quidem eſt exemplar, ſed figuris caret. maxime autem gratulor operam tuam ita editioni adhiberi, cum Architectum illum, maximorum virorum cura digniſſimum, etiam jam olim ſummo ſtudioſorum commodo in Plinianis tuis toties ac feliciter, ut ſoles, refeceris. Vale, Nobiliſſime Vir, & amicitia tua me adeo beatum indulgenter ſuſtine. Londini. Auguſti xx. 1648.

EPISTOLA CCCLXIII.

NICOLAUS BLANCARDUS

Claudio Salmaſio, *Equiti* &c.

Leidam.

OCtavus menſis eſt, Nobiliſſime Salmaſi, poſtquam Lugduno decedens in hanc provinciam veni. Peccavi largiter fateor, quod uſque in hoc tempus

pus nihil datum fuerit litterarum. Non tamen ignoro, quantis nominibus tibi ſim obſtrictus, nec immemor quam non ingratum futurum officium in hac parte noſtrum. Sed ut eloquar apud te plenum humanitate, multum temporis eripuere ſtudia, & publicae privataeque curae, nec non morbus, & dolor, quem ex morte *Erpenii* graviſſimum cepi. Quae cauſſae fuere, cur animum componere haud potuerim ad compellandos amicos, in quibus tu tuo merito principem locum obtinebas. Nec ut me tui oblitum exiſtimes, magnam partem hyemis in ſcriptis tuis velut imagine tua exegi, ex quibus quam multa & varia percopioſe didicerim, jucundum eſt reminiſci. Rogo autem, mi Domine, ut ſalva amplitudine tua deſcendas ad curas meas, quae bono publico litterarum impenduntur. Jus etiam benigne data dextera conceſſiſti, referendi ea ad te, de quibus dubito. Ad quem vero potius referrem, niſi eum, qui cum optimus doctiſſimusque, ac inter praecipua ſeculi ornamenta numerandus, etiam ſtudiorum ſeneſcentium ſolers reductor eſt ac reformator? Toga Romana olim me involutum tenuit, nunc dubitandi materiem poſtquam in multis exemere Veteres nummi, non potui quorumdam ſententiis accedere. Eam Romanorum proprium tegmen aut geſtamen fuiſſe, ſciunt omnes, qui litteras ſciunt. At Etymologus τήβεννον regium geſtamen appellavit. Quomodo regibus in uſu, ſi communis Romanorum civium veſtis? neque exterarum gentium principes toga vulgo amictos ulla ratione aut colore dici poteſt. Eidem non infirmi auctores Romani, & inter Graecos Suidas, Artemidorus, aliique non pauci refragantur. Quid mirum, ſi haec inſolenter in aures meas cadant. De forma togae ſcrupulum injecit *Aldus Manutius* in Epiſtola ad Superantium, qui a ſummo ad imum integram, nulla ſciſſura, nullis manicis fuiſſe, multis argumentis adducitur ut credat. An ergo per totum clauſa? an cervici ita adſtricta, ut nuſquam pateret? an ſi aperta ſit, patere pectus, indecorum videtur? Atqui conſtat ex Plutarcho, magiſtratum petentes togis in comitiis ſine tunicis amictos, ſive quo magis ea ſpecie ſe ſubmitterent ad petitionem, ſive quo ſubjicerent oculis, qui cicatrices habebant, perſpicuas Virtutis notas. Verba ejus ſunt in Marcio Coriolano; καὶ γὰρ ἔθος ἦν τοῖς μετιοῦσι τὴν ἀρχὴν παρακαλεῖν, καὶ δεξιοῦσθαι τοὺς πολίτας ἐν ἱματίῳ κατιόντας εἰς τὴν ἀγορὰν ἄνευ χιτῶνος, εἴτε μᾶλλον ἐκταπεινοῦντες ἑαυτοὺς τῷ σχήματι πρὸς τὴν δέησιν, εἴτε δεικνύντες, οἷς ἦσαν ὠτειλαὶ, προφανῆ τὰ σύμβολα ἀνδρείας, cum hoc loco non ſatis convenit, quod Manutius adſeruit. Nam qui potuere cicatrices, quas pro Republica militantes acceperant, populo patefacere, ſi a ſummo ad imum clauſa, ſine ſciſſura, ac cervicibus adſtricta? firmat & ille togae geſtandae modus, qua dextera libera relinquebatur, & exerebatur. Aliam viam ingreſſus *Sigonius*, a *Manutio* diſcedit, togamque apertam quadratamque fuiſſe contendit. Locus, in quo arx Sigonianae cauſſae, reperitur apud Athenaeum lib. ϛ. cujus verba ſunt. τῶν δὲ ἄλλων Ῥωμαίων οἱ μὲν θεῶν ἀγάλμασι προσπεπτώκασι, οἱ δὲ λοιποὶ μεταμφιεσάμενοι τετράγωνα ἱμάτια τὰς ἐξ ἀρχῆς πατρίδας πάλιν ὀνομάζουσι. Per τετράγωνα ἱμάτια togas intelligit. Ego, qui hactenus graeco exemplari uſus ſum, nec verſionem *Caſauboni* inſpexi, exiſtimo Romanos depoſita toga quadratum pallium

lium induisse, non vero quadratis vestimentis abjectis ad togas rediisse. consilium quippe Romanorum fuit, habitu mutato Mithridatis tunc temporis in Asia grassantis crudelitatem declinare. Idem *Sigonius* apertam ea de caussa dixit, quod non aliter semicircularis esse posset. At Dionysius togam ἡμικύκλιον τῷ σχήματι, seu figura semicircularem fuisse scribit. Quomodo semicircularis esse poterit, eademque vestimentum Quadratum? Quadratum enim quattuor angulos, semicirculus duos tantum habet. Mirari libet politissimi Viri μετεωρίαν καὶ ἀβλεψίαν. Quid igitur, togane semicircularis dicitur, quia laciniosa circa oras circulum imperfectum efficit? ita mihi videtur, neque vanae, aut lubricae conjecturae praesidium ex nummis, quorum uberem copiam lustravi in cimeliis *Knotterorum*. Quadratum vestimentum apertum melius dixisset *Sigonius*, quale est pallium. Sed an omne vestimentum apertum Quadratum intelligi debet? illud constat, Festo ricinium, pallium muliebre quadratum vocari. Sic & Enothea apud Petronium sacris operatura, *incincta* dicitur *quadrato pallio cucumam ingentem foco apposuisse*; Linnae Gallorum veterum vestes *saga quadra* vocantur Isidoro lib. XIII. 23. Idem pallam *quadrum pallium* muliebris vestis asseruit, illud ergo doceri velim, cur haec *quadrata* dicantur si communiter hac forma. An toga rotunda nominabitur, si vulgo talis? Quod autem toga Romanorum *pallium teres* dicatur Tertulliano, factum puto ad discrimen pallii Graecanici quod τετράγωνον. nec me movet Dionysius, cui toga περιβόλαιον κυκλοτερές. illud κυκλοτερὲς additum, quod περιβόλαιον commune nimis, & generale nomen, ac simpliciter amictum, seu περιβολὴ ἢ ἔνδυμα significat, auctore Suida. praeterea si omnia pallia quadrata, an pallia vulgaria eadem dicemus cum philosophicis? an judicabimus sola materia differre, si forma, conveniant? inter haec tamen discrimen fuisse, non dubito. Haec tibi nobiliss. Domine, judicanda cum reliquis permitto, cujus subtili judicio aut stare aut cadere paratus sum. Percupio autem videre litteras tuas melle eruditissimi pectoris oblitas. Nec id mei tantum, sed boni publici caussa, quia libros de re vestiaria responsis tuis firmare non utile modo omnibus litteratis, sed & mihi gloriosum, ac honorificum duco. Vale, Vir incomparabilis, ac languentes musas fove, & me amare perge: datum Middelburgi Zeelandorum. 1653. Idibus Aprilis.

EPISTOLA CCCLXIV.

GERARDUS VOSSIUS

Jacobo Wittio S. P. D.

VIr Amplissime, cognate dilectissime. Retulit mihi D. *Polyander*, ut a Synodo Gallica quatuor hi, *Revrius* Delphensis Ecclesiastes, *Dulcierius* Amstelodamensis, *Pourtius* Medioburgensis, & senior quidam Amsteledamensis deputati sint ad agendum cum magistratu Dordrechtano, idque lege ea, ut si pos-

possint, permoveant eum ad novam electionem. sin eum videant in Colviana vocatione persistere, non pertendant, sed cedere sint parati, ne quid majoris mali caussare ea res possit. Itaque idem arbitratur, utcunque deputati illi animose primitus rem agere videbuntur, eoque magis, quia unus & alter e vestris Ecclesiasten quemvis potius e peregrinis, quam indigenam ullum malit (cujus rei caussas per te vides) tamen nihil esse, quod a Synodo metuatis, cum certo futurum sit, ut deputati desinant urgere, si viderint se non evasuros hoc pacto superiores. Idem ajebat, utcunque deputati detrectarent *Colvium* confirmare publice in vocatione sua, non id tanti fore, ut propterea resiliendum sit a proposito: quia sic quoque trimestri, atque semestri non concionari modo, sed & reliqua Ecclesiastae munia obire possit. ut qui tot annos jam pastor fuerit. ac propterea subsecuturam confirmationem, ubi maxime commodum videbitur. quod si maligniores aliqui duri esse capitones perseverent, praesertim e pullato grege, quales aliquot se concionanti subduxisse intelligo; ne hoc quidem tanti esse arbitrabatur, ut dimovere de statu debeat. sese enim uti dissidio, unde gravis erat metus, aliquam, cum adesset, vobis medicinam fecit, ita si opus videatur reditu altero omne illud malum facile persanaturum. Ac proinde magistratui in omni hoc negotio tantum animis opus esse. Equidem saepe indignor mecum, quando video nullos aeque indigenis obstare, quam exteros, qui solis sibi in alieno sole bene esse volunt. nec concoquere illud cum animo meo possum, quod qui omni vita virtutem & eruditionem sociarunt, ab his aperte, ab aliis vero cuniculis oppugnentur, non alia de caussa, quam quia tales vel virtute, vel doctrina, vel utraque sint inferiores. Atqui si in quoquam hoc vituperatione dignum est, sane in iis, qui pietatis ac virtutis ut praecones, ita antistites esse debent. Non potui committere, quin & de istis te certiorem facerem, & simul querelam meam in sinu tuo deponerem. [1] Filius hodie in Zelandiam abiit primo vento inde in Angliam abiturus, quod Deus fortunare illi, & omnibus nobis velit. Plurimam salutem a me uxoreque conjugi tuae lectissimae: item socrui tuae, foeminarum prudentissimae, si bene sexum illum novi. Adhaec Blyenburgio praetori, Consuli Beaumontio, Secretario Berkio, affini etiam meo Corputio, eruditissimo & amicissimo Colvio, & omnibus, quibus nostri memoriam gratam putabis. Lugd. Bat. CIↃIↃCXXVIII. XXV. Sept. raptim paene nocte intempesta. tuus Vossius.

1 *Joannes*, quem commendat Anglis Epist: XCI. & sequentibus, & de qua vid. ad Epistol. *Cunaei* CLIII.

EPISTOLA CCCLXV.

JOHANNES WEVELINCHOVIUS,

Claudio Salmasio.

NObilissime, Clarissime & Doctissime Vir. Ea est eruditionis tuae fama & nominis celebritas, tot lucubrationibus primae notae contestata, ut ne-

nemo ſit paullo humanior, cui ignotum ſit, quantum hactenus de Republica literaria meritus fueris, & quam multa a ſubacto tuo ingenio ſint deinceps expectanda, ſi magnis dotibus tuis accedat etiam & locus commodus ea diſponendi & evulgandi, quae jam habes affecta, & porro, Deo tibi vitam (quod omnes docti & pii in votis habent) prorogante, in bonum Eccleſiae paranda. Ea praeſertim conſideratio, quod donis ſpiritus Dei perfuſus abunde, non ſolum eruditione ſumma inclarueris, ſed cum ea veritatis, quae eſt ſecundum pietatem, amorem, & profeſſionem conſtanter conjunxeris, te apud ejuſdem Religionis conſecraneos, ſupra alios commendat, qui τῆς ἔξωθεν tantum παιδείας ſtudio incumbentes, primarium illum ſcopum negligunt, illam ad Dei gloriam & Eccleſiae aedificationem dirigendi. cum alium tibi plane animum eſſe nobis indicaſſent, quibus mentem tuam plenius aperuiſti, & muſaei tui paenetralia reſeraſti, re apud nos deliberata, communi omnium noſtrum, qui Illuſtrium Hollandiae Ordinum nomine huic Academiae invigilamus, conſilio & ſuffragio viſum eſt, rogare te, ut non dedigneris muſis tuis ſedem in ea eligere, eamque tua praeſentia, collationibus cum viris doctis, & cum iiſdem converſatione, ſcriptisque tuis aeternum victuris, condecorare. In eum finem has ad te litteras damus, tibique offerimus omnium noſtrum animum in te propenſum, quo excipieris, non tanquam hoſpes, ſed tanquam civis honoratiſſimus, & ne tuis impenſis apud nos vivas, quod incivile eſſet a te petere, ne dum exigere, numerabuntur tibi e publico ſingulis trimeſtribus floreni noſtrates quingenti, id eſt, ſingulis annis bis mille librae Gallicae. Habebitur inſuper ratio impenſarum, migrationis tuae, ad quam deſignatae ſunt ſexcentae ejusmodi librae, ut plenius etiam id tibi indicabitur ab iis, [1] qui has noſtras tibi tradendas curabunt, ſignificabuntque quanto ſtudio teneamur, ut quamprimum cum tuis te viae committas, ut ipſa ineunte hyeme colligere poſſimus laborum tuorum fructus uberrimos ex omnigena qua polles eruditione. Sed ea maxime, quae ad antiquitatem Eccleſiaſticam illuſtrandam ſpectat, & Strophas Cardinalis *Baronii* & aliorum detegendas, qui amplis ſuis voluminibus fucum facere conantur, & quamvis e propinquo veniant, mucido pane, & calceis detritis ſe remotiſſimos mentiuntur. In his & talibus pro tua prudentia apud nos verſaberis, ut ſperamus, in honeſto otio, & quiete, nemine ſtudia tua interturbante, cum plena libertate, ut tua exarandi, ſic eadem evulgandi. Quam ut tibi plenam apud nos cupimus, ſic etiam a te id ſtipulari, ne poſtquam nobis ſemel tui uſuram feceris, poſtea alio in has provincias velis migrare, aut de alia vocatione agere, niſi prius re communicata nobiscum, qui quem ſemel obtinuerimus, non facile patiemur a nobis avelli, ſed omnibus benevolentiae vinculis alligatum retinebimus. Accede ergo cum bono Deo, ad eos, apud quod abſens merito tuo magnus es, qui praeſentem amplectentur & fovebunt, & eo proſequentur honore, quem virtus, & eruditio tua jamdiu apud animos noſtros concitavit praeſenti deferendum, cum omnibus hu-

1 *Johanni Walaeo* hanc provinciam mandatam, ut praeſens praeſenti lautiſſimas & Heroïcas conditiones offerret, refert *Clementius* in vita *Salmaſii* pag. XLI.

humanitatis officiis. Interea dum illucescat dies illa, quae te nobis sistet, Deum precamur, ut tibi & tuis viam facilem, & inoffensam praestet, teque diu magno Ecclesiae, & Reip. literariae bono incolumem servet. Vale. Lugduni Batavorum. XVIII. Kalendas Septembris 1631. Stilo Gregoriano.

EPISTOLA CCCLXVI.

J. ERPENIUS

Nicolao Blancardo Amico Optimo.

CLarissime & Doctissime. Rogatus fui heri a Germano quodam, noto meo, quodnam hic doctorum judicium fuisset de methodo docendi discendique J. A. Comenii, cum is in his terris ante annos complures degeret, & num quos nossem, qui ea methodo, aut etiam ipso tum Comenio usi essent, exquirere id principem suum Saxoniae Gothanum, qui methodum istam in scholas ditionis suae, si satis ipsi probaretur, introducere cogitaret. In mentem tum mihi veniebat tui, amicissime Blancarde, qui aliquando, si recte memini, narrasti mihi, Comenium, cum Leidae ageret, notum tibi fuisse, eoque etiam methodum ejus fortasse penitus perspectam tibi & cognitam esse, id itaque significavi Germano isti, recepique me quoque primo die hac de re per litteras ex te sciscitaturum. Rogo itaque, mi Blancarde, ut si quid ejus rei propius noris, quodque tuum de methodo ejus judicium sit, & si quae praeterea Doctorum de ea Judicia scias, quam primum poteris, ad me perscribas, rem mihi multo gratissimam facturus. Ajebat Germanus iste differri Comenium rumoribus, ut Apostatam Relligionis, quodque apud Polonos semet in monasterium abdidisset, quod vix inducor ut credam. Non possum autem non occasione hujusce scriptionis te monere, amicissime Blancarde, Cl. Salmasium questum amico cuidam nostro, qui ad eum visum ierat, quod tanto temporis spatio, neque coram, neque per litteras eum compellasses, id volebam ne nescius esses. De rebus Anglicis, quod te ignorare putem nihil est, cum ibi propius mare, unde ista advehuntur, degas. Leonem nostrum usque adeo omnem injuriarum sensum amisisse videri, quis non indignetur? Vale, Doctissime Blancarde, meque ama. Hagae Com. IV. Julii 1652.

EPISTOLA CCCLXVII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Nicolao Blancardo S. P. D.

Leidam.

ORnatissime juvenis, non ignotus appellas eum, qui omnium praeclare aliquid in litteris conantium studiis ac famae mirifice favet. Tu vide, ne

ego tibi ſim ignotus, a quo neſcio quae magnifica & tuis curis laudem additura exſpectes. Utcumque ſit tamen, quaecunque a me proficiſci officia erga te poſſunt, omnia tibi ſemper ſalva conſtabunt. Itaque habe iterum quaedam, ſed abrupta partim intervenientibus occupationibus, partim occaſione hac, quae mihi offertur faſciculum ad te mittendi. Tu iis utere pro arbitrio tuo, & ſi qua de re dubitabis, aut me temere quid ſcripſiſſe exiſtimabis, nihil gratius erit mihi, quam abs te moneri, ut vel ego tibi perſuadeam, vel tu mihi, vel ſi hoc fieri non poſſit, cognitis rationibus alter alteri ignoſcamus, quod ſponſam utervis ſuam maxime amet. Amicitiam, quam offers, accipio cupidiſſime, & magno honori mihi duco, ejusque teſſeram ac pignus libellos, quos vides, ad te mitto. Alterum, vel potius utrumque, ſed praecipue majorem habeo paratum multis detractis, pluribus locupletatum ad aliam, ſi Deus dederit, editionem. Et ſunt ibi nonnulla mihi poſtea deprehenſa feſtinantis calami veſtigia. Itaque ſi quando illo utere in ſcriptis tuis, ſi me amas, facies me conſulto, neque tamen libertatem ſentiendi tibi praecidere velim. Tu vero proba, refuta, quicquid & quantum velis. Malo ab amico emendari, quam ab inimico traduci. Itaque de his ſtatues, prout tibi videbitur officio congruere. De aetate Curtii, ego vero ſummis viris aſſentior, qui Plinio minori non valde diſtantem ponunt, & in utroque aliquid ſimile aut propinquum obſervaſſe me memini. Nam de aevo Theodoſiano, πῖον δ' ἔπος? quid eſt judicii ludibrium debere, ſi hoc non eſt? Male meritus eſt de amico ſuo, qui hanc ſententiam ejus in acta retulit. Ego non magis Curtium aevi Theodoſiani eſſe credo, quam ſcriptorem Belli Trojani, Dictys Cretenſis nomine, eſſe Tulliani, atque adeo Cornelii Nepotis, quod alius eſt viri docti judicium. Sed haec tu melius, qui ſi ter, quater, quinquies Curtium legeris, ut decet, quem quis edere vult, ſenſus communis dictabit tibi, quid de tanto ſcriptore ſentiendum ſit. Vale, mi Blancarde, & memento ἀϱιστεύειν, me vero ama, meoque nomine magnum noſtrum *Boxhornium* ſaluta. Daventriae Kal. April. Julian. CIↃIↃCXLVIII. Non placent mihi illa grandia capita, in quae Curtium diſtinxerunt. Omnem enim uſum hujus ſectionis tollunt, qui eſt facilitas quaerendi & enotandi, & neceſſarias tradunt illas minutas ineptias verſiculorum, quae vehementer diſplicent, & putidae diligentiae hominumque otio ſuo, quod tanto melius collocari poterat, abutentium videntur. Quid igitur an facienda alia? ſi res integra eſt, ſuaſerim, necdum enim ſerum eſſet, cum perpauci illis capitibus in citando ſint uſi, & habeo librum, in quo *Gruterus* ſua manu multo breviora & commodiora fecit. Exempli gratia hujus libri quinti capita ſunt 63. Sed ſi jam incepta eſt editio tua, hoc fruſtra monuero, cogitabis.

EPISTOLA CCCLXVIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Nicolao Blancardo S. P. D.

Leidam.

FAsciculum, quem ad te misi, quin acceperis, non dubito, Vir doctissime: adeo fido homini eum commisi: id tamen ex te cuperem cognoscere, & num pergeres in apparando munere Curtiano. Ego variis de transverso incurrentibus impeditus sum, ut non potuerim ita pergere in spicilegio, quod adornabam. Sed nec minutis observantiunculis tibi opus est. De uno insigni loco, non possum te celare sententiam meam, lib. VI. extremo in confessione Philotae. *Festinasse ergo se, dum praemium in manibus haberet. Repraesentasse consilium, cujus patrem fuisse auctorem si crederent; tormenta, quanquam jam tolerare non posset, tamen non recusare.* Freinshemius hic *repraesentare consilium* interpretatur exponere, & quasi re figurare, in rem praesentem deducere, dein quia libris quibusdam abest τὸ *auctorem*, *patrem consilio* dixisse putat Curtium pro auctore. Ego ut de posteriore valde dubito, an Curtius ita fuerit locuturus, ita priorem illam interpretationem hîc non competere scio. *Repraesentare consilium*, est exequi, in opus & effectum adducere. Caesar. lib. I. Gall. *itaque se, quod in longiorem diem collocaturus esset, repraesentaturum, & proxima nocte, de quarta vigilia castra moturum.* Cicero V. Fam. *Neque expectare temporis medicinam, quam repraesentare ratione possimus.* & lib. XVI. *Dies promissorum adest, quem etiam repraesentabo, si adveneris*, id est, non exspectabo, sed praeveniam, & habebo quasi ille sit, quo aderis. Seneca. Epist. X. c. I. *Petis a me, ut id, quod in diem suum dixeram debere differri, repraesentem.* Sic & *repraesentare supplicia* apud hunc Curtium. Porro meliores codices habent *repraesentare*, non *repraesentasse*: atque haec vera lectio est, distinctione mutata: *Festinasse ergo se, dum praemium in manibus haberet, repraesentare consilium.* hoc est voluisse properare scelus, & exsequi destinata, dum pater viveret. Quae sequuntur fortassis non tam ingenium, quam librum aliquem meliorem desiderant: verum est enim abesse fere a scriptis τὸ *auctorem.* Duo Grutero visi codices, *cujus patrem non fuisse nisi crederent.* Alius, quem Pal. I. appellat: *consilium patrem, non fuisset nisi.* Duo praeterea. *fuisse nisi cred.* Vide an fuerit: *conscium patrem non fuisse* (nempe hujus postremae conjurationis) *nisi crederent; tormenta, quamquam jam tolerare non posset, tamen non recusare.* Videbis an hoc sit tanti. Caeterum auctor tibi sum, ut quandoque literis tuis nos invisere ne pigreris, neque enim id fraudi futurum tibi judico. Vale, mi Blancarde, & memento ἀεὶ ἀρχεύειν. Daventriae a. d. IV. Eid. Jun. CIↃIↃCXLVIII.

EPISTOLA CCCLXIX.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Nicolao Blancardo S. P. D.

Leidam.

DEcidamus igitur, hoc eſt, & ego ſilentii tui, quod mirabar, juſtas fuiſſe cauſas agnoſcam, & tu, quod nunc ego tardior fui, non negligentia tui, ſed occupationibus meis effectum eſſe mihi crede. Nam quae una nobis occaſio eſt hinc ad vos aliquid dandi, eam bis, imo ter prehenſuro, & jam calamum chartae admoventi, intervenit aliquid, quo diffindere illum diem juberer: ut autem in anteceſſum litteras parem, quae poſtea, cum praeſto fuerit occaſio, mittantur, vix a me impetro, cum vacui temporis parum aut habeam, aut mihi ipſe concedam. In locum *Iſendornii* duo ſunt ſurrogati, unus Medicus, qui extraordinarius Medicinae erat jam antea, itaque ei adjuncta eſt Philoſophia Naturalis, alter praeſtans juvenis *Loënius*, civis hîc & honorati, ſeu Scabini filius. Quod quaeris de extraordinario eloquentiae Profeſſore, non poſſum ullam tibi ſpem facere. Nemini extra ordinem noſtrates Profeſſoris titulum dedere praeterquam Medico: nam quia ſtudioſorum ejus ſcientiae juſtus hîc munerus nunquam fuit, neque ordinarius Profeſſor fuit: Huic autem petenti, cum pater ejus ſtipendiolo a ſenatu conductus eſſet, ut civibus inſerviret & Praxin hîc exerceret, facile in eo gratificati ſunt. At dum *Chriſtenius* etiamnum hîc fuit, vir quidam bonus & peregrinus quidem, ſed tamen primariis civibus adfinitate junctus, multo ambitu deſideravit extraordinariam juris profeſſionem; ſed nihil impetravit. Nihil hîc magni geritur: omnium, qui in hoc gymnaſio quibuscunque artibus ſtudent, vix eſt ad triginta numerus: itaque ſi privatim te exercere velis illic, certus ſum te plures habiturum, qui te audiant in muſeo tuo, quam vel tu habiturus ſis vel ego habeo hîc, cum doceo publice. Si lubet excurre ad nos, & vera, quae dixi, ipſe deprehendes. Noli contemnere conditionem, de qua ſcribis, ſi honeſta eſt, ſi ſalarii juſti certus es. Nihilo pejori conditione eris, quam ego hîc ſum. An tu putas hîc degere ullum mortalium, cui emendationem aliquam in Curtio tuo ſine deriſu & traductione praelegere auſim? Denique niſi aequiſſimus ego eſſem & patientiſſimus, & loci, quemcunque cepi, tenax, & averſus tum ab ambitu, tum a querelis, jam locum hunc tibi, ſi appeteres, vacuum ceſſiſſem. Non poſſum omnia exprimere, quae volo, ſed ſi quando huc excurreris, plura cognoſces. Vale, mi Blancarde, & me ama. Daventriae. Nonis Sextil. CIↃIↃCXLVIII.

Illuſtri *Salmaſio* & Cl. *Boxhornio* officioſam ſalutem. Valde deſidero videre *Jac. Capelli* librum de ponderibus & nummis. Eum ſi alicunde excutere poteris, & uſum ejus mihi concedere, gratiſſimum mihi feceris. Mitte meo ſumtu per ordinarios nautas. Nec diu detinebo; dum haec ſcribo redduntur mihi literae Hanovia a curatoribus Teſtamenti *Philippi Parei* τοῦ μακαρίτου,

qui

qui me librorum MSS. ſplendido legato honoravit. Vellem hîc eſſent, ſed ſpero fore; nam cum bonis viris, ut video, mihi negotium eſt. Iterum Vale.

EPISTOLA CCCLXX.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Nicolao Blancardo S. P. D.

Leidam.

FActum eſt, quod imperaſti, Blancarde praeſtantiſſime, nam & quas Benthemium deſtinaveras, per certos homines miſi, & quae de loco Hardervicano ſpes eſſet, exploravi. Egi autem cum ipſo *Tollio* (eâ enim nobis amicitia intercedit, ut nolim quicquam adverſus voluntatem ejus ſuſcipere, ſimulque ea illius penes pleroſque Curatores eſt auctoritas, ut invito illo fruſtra contenderemus) tuo nomine nec omnino diſſimulato, nec plane profeſſo. Reſponſum ejus hoc fuit. *Pro fratre meo* Alexandro *ſcripſi in iis, quas pridie ad me per occaſionem dederat, me eniſurum, ut detur illi vel ſpe ſola honorarii lectio extra ordinem in Graecis. Nam quando iterum futura eſt occaſio tam capillata fronte promovendi illum, qui me patremque, ut ſolet in domo plena liberorum, ſollicitos diu habuit? Noſti verbum omnes ſibi malle melius eſſe quam alteri: & quanto id quidem aequius, non pro ſe modo, ſed pro fratre, ſed pro familia ſua, laboranti? Ego ut* Hornio *ſufficiar, & utramque & Eloq. & Hiſt. profeſſionem ſuſtineam, omnia faciam etiam pertinaciter, quia jure poſſum: Hoc ſi impetro, nec tamen fratrem fratri ſufficere dignantur proceres, ſciat optimus* Blancardus, *ſive quiſquis alius ſit, quem tu aeſtimas, neceſſario bonum, me ipſi ante alios omnes candidatos, manum meam libentiſſime polliceri.* Sic ille. in Curtium habeo non pauca, quae otioſior deſcripta ad te mittam, ſed ante omnia velim in editione tua quaedam aboleri, quae adoleſcenti mihi elapſa, & e Freinshemio a te relata invitus video. Ut pag. 352. deleri poteſt. *Pulcherrime alter* MS. &c. uſque ad *τὸ reperitur.* Pag. 445. iſta, *ſed defendit receptam* &c, uſque ad *interponere.* Si quid ibi de me vis potius hoc ſit. Videtur legendum *abſtineri*, & *τὸ ſuis* non ad *Macedonas*, ſed ad *τὸ corporibus* referendum. *Sua corpora*, ſunt ingenua, non ſerva, quae ſui juris ſunt. Verbum JCtorum. Horatius *Vindicta poſtquam meus* &c. id eſt, liber. Pag. 457. *Cujus autem gentis nobilitatem* &c. uſque ad *τὸ ſuis ederet.* Pag. 571. *quam pro vera lectione habeas* &c. uſque ad *τὸ at hîc.* Potes autem iterum concinnare. *Armigeri.* Totam hanc obſervationem cancellare potes. Nam illud *vera*, hîc non eſt nauci. Ego autem ambiguis notis ejus, qui MSS. Pall. excerpſerat, deceptus ſum. Haec inter occupationes plurimas. Si qua in re viciſſim tibi tuiſque ſtudiis ſervire potero, confidenter opera mea utere. Vale, politiſſime vir, cum omni domo tua & me ama. a. d. XII. Kal. Jun. Julian. anni CIƆIƆCLIV. quem tibi auſpicatiſſimum precor.

EPISTOLA CCCLXXI.

JOH. FRID. GRONOVIUS

Nicolao Blancardo S. P. D.

Leidam.

Quas nobili adolescenti dedisse ais, sive ferendas ad me, sive curandas, accepi nullus. In illum, quem rivalem tuum fuisse ais, indignationem pone. Qui solus palam de illo factum esse nescis, audi rem acerbissimam. Κεῖται Πάτροκλος. ille qui literas, modo ad invidiam usque per omne liberum Belgium florentes, nunc prorsus occisas atque eradicatas nunc resuscitaturus videbatur. Ille alter, quicum agi debuisse ajebas, adeo non plus valet apud τοὺς ἐπιτρόπους, ut invitissimo eo atque omnibus collegis, vix elato altero, interceperit locum ejus homo mihi familiaris, sed quem valde vellem, si non primoribus labris, saltem extremis digitulis literas & veteres unquam attigisse. Hoc fatum est, ex quo Palladia curant, qui egent ipsi a praetore dato. Itaque feramus publicam insaniam, tanquam unum ex praeceptis Epicteti τῶν οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν, quae ad nos non pertinent. In Curtium erant nonnulla: sed non vacat nunc scrutari meas schedas. Quae in promptu erant, misi, opinor. Et tamen etiam nescio, si quae nunc addam, an non crambem tibi repetam. Nondum me dimisit Livius: vellunt aurem quotidie de sestertiis, sive Subsecivorum Pecuniae veteris Graecae & Romanae lib. III. cis paucos dies praelo dandi. circumstant adolescentes publice privatimque audiendi cupidi. Tamen paulo liberior eruam chartas. & ne nunc frustra appellaveris. lib. x. cap. VII. *irrupit regiam clamitans, suffragari Reip., de novo rege paullo ante concepto robur aetatis experirentur.* Meministi, quae ibi Acidalius, quae Cl. Freinshemius de amici sui conjectura. At vide num verius sit. *Clamitans suffragari spei de novo rege paullo ante conceptae robur aetatis. experirentur stirpem Philippi, & filium ac fratrem regum suorum: sibimet ipsi potissimum crederent.* Sed de hoc alias. nunc interpellor. De pacto cum Typographis, nolo te imitari exemplum meum. ninis lenis sum: agunt mecum, prout volunt. Livii & Senecae exemplaria duodecim, notarum ad eos mearum viginti mihi dederunt *Elzevirii*. Hoc omne, quod ab illis habui, praemium. Itaque praeter ista, CL floreni persolvendi mihi fuerunt pro alterius exemplaribus, quae donavi, pro alterius, paulo minus. Haec est lucri cupidissimorum hominum benignitas. Itaque tu illis, qui te ultro requirunt, & egent opera tua, minime parce. Ditescunt vigiliis nostris, nec per ipsos stat, quo minus pauperie contabescamus. Vale, mi Blancarde. Daventriae a. d. XI. Kal. Octobr. Jul. Anno Christi CIƆIƆCLIV.

EPI-

EPISTOLA CCCLXXII.

NICOLAUS BLANCARDUS

V. C. *Joh. Frid. Gronovio* S. P. D.

Leidam.

ALiquamdiu me ſuſtinui a ſcribendo, etſi animus & cauſae paene publicae impellebant. tamen locus ubi eſſes, dehortabatur. Audiebam te in Germaniam vitandae luis gratia profectum, & verebar tibi in communi luctu, & a libris diſſito moleſtus eſſe. Sperabam etiam brevi te ad tuos reverſurum: & tunc abrupto ſilentio gratulaturum, & recepti muneris, & incolumitatis. liceat ergo tibi gratulari, qui amicis redditus placide quieſcis; & urbi, quam conſilio juvas & ſcholae Academicae, quam voce pariter, & ſcriptis ſic ornas, ut nihil tamen ad oſtentationem, omnia ad conſcientiam referas, recteque factorum, non ex vanis ſuperſtitum Judiciis mercedem, ſed ex facto petas. Haec facere pro parte, etiam nos conamur, atque iſti conſentientes ſenſus firmiter nos jungunt. Audi igitur ea, quorum cauſſa te interpellandum duxi. Quinque anni ſunt, ex quo Arrianum veri diligentem hiſtoricum, coepi recenſere, & cum Diodoro, Curtio, Juſtinoque, & Plutarcho conferre. Subſidio fuerunt primum excerpta e libro manuario *H. Stephani*, quae *Vulcanius* editioni ſuae praefixit. Acceſſere dein expreſſi Baſilienſes, quorum copiam fecit humaniſſimus patriaeque antiquitatis cornu copiae *Cornelius Boot*, ſenator Trajectinus, publicaeque bibliothecae praefectus. Sed cum nonnulla ſortis eſſent deploratae, coepi undique inquirere in codices manu exaratos. At ſuppeditavit quidem unum ex Richelii Cardinalis bibliotheca *Petrus Gaſſendus*, princeps aevi ſui Philoſophus; alterum exhibuit reverendus *Antonius Tryſt* Epiſcopus Gandenſis; tertii Codicis ſpem fecit *Iſacus Voſſius*. Nonnihil etiam profuerunt, excerpta Photii, Suidas, Stephanus, & Euſtatii ad Dionyſium, ὑπομνήματα, in quibus varia Arriani loca citantur. Ipſi auctori comitem dabo *Vulcanii* verſionem, ſed centenis aliquot locis modeſte interpolatam. Nondum tamen videre contigit *Pauli Vergerii* interpretationem; quam ut barbaram, Germanis incultioribus relinquere ſe praedicat *Bartholomaeus Facius*, cujus fatuum caput ſale nigro lepide defricavit *Bonaventura* Brugenſis. *Vergerium* primo in Flandria Brabantiaque, mox Pariſiis, & Londini, tandem in Francofurtenſibus nundinis quaeri juſſi. Sed nusquam comparuit. Eam tamen olim extitiſſe, fidem facit *Aeneas Picolominaeus*, Senenſis Cardinalis, Commentario de his, quae Frederico III. imperante in Germania, & per Europam geſta ſunt. Hunc ego codicem, ſi penes te ſit, aut alicubi excutere poſſis, rogo ut tranſmittas; ne ſi forte minus germanae lectiones aut obſcurius reddita compareant, noſtra id culpa accidiſſe videri poſſit. omnem quippe lapidem moveo, ut tantus Scriptor non modo elegantioribus typis exprimatur, ſed quod potiſſimum eſt, a ſordibus purgatus ſtudioſorum manibus inſeri poſſit. Quod ſi a negotiis liberior ſis, erue chartas & diſpice ſollicitius,

num

num ſciolorum παρεγχειρήματα per te tolli, num diſtorta ſanari, num Cimmeriis tenebris involuta face & luce tua illuſtrari poſſint. Jam diu Syllabum praecipuarum emendationum miſiſſem, ut ex Veterum conſuetudine & legeres, & corrigeres, ſi ratio rerum tuarum perſpecta fuiſſet. Tuae partes erunt indicare, quo loco ſint, ut obtinere fortaſſis queam, quod impetratum a te maxime cupio. De notis perpetuis, quibus ſcriptorem illuſtravi, nihil nunc dicam. Videbis in tempore ubi & ipſae lucem viderint. Sed de Arriano hactenus, &, quae praeſtiti, habes: ſequitur, ut quae in re diſpari, domeſticane dicam an publica, a te fieri velim paucis aperiam. Atque utinam ora videre fas! Voces accipere, & interponere! ſed regionum abjunctio, & magis honeſti Juvenes vetant. ut audivi igitur, mi Gronovi, te deſignatum a Curatoribus Athenarum Leidenſium, qui Graeci Profeſſoris munus obires, fateor ex intimo animi ſenſu me gaviſum. Age, aggredere, exſequere, quo Deus & virtus ducunt, & adflictae Graeciae pro virili medere: qua occaſione non potui non refricare memoriam commendationis veteris, etſi verecundia, & paene religio eſt, interpellare te pluribus. Sed affectus in me tuus impellit ut conſortem, imo arbitrum, & adjutorem te habeam conſilii, quod res meas tangit. Non diſſimulo poſt obitum *Apollonii*, ſperaſſe me, ut duo Profeſſores adjungerentur. At nihil factum eſt, temporumne an hominum culpa, quid attinet dicere. Itaque in pejus abeuntibus rebus (ut qui ſolus relictus ſim) neque impudentem me putabis, opinor, aut intempeſtivum, ſi de negotiis meis ad te referam, & ſerio petam, ut poſt diſceſſum tuum profeſſio, quam nunc ſuſtines, mihi permittatur. ſi ex re Gymnaſii Daventrienſis & juventutis cenſes, hunc hominem per te promoveri. tum illud pro beneficio adde, ut ne diu anceps & incertus tuae ſententiae haereat. Ne occaſiones provectionis (quae praecipites eſſe ſolent) elabantur. Addo etiam verecunde, ut ſi commendationem ſuſceperis, ea absque literarum, & voluntatis meae ſignificatione fiat. Nam & munus Hiſtorici, ante biennium ab Comitatus Ordinibus ſponte delatum, & publica profeſſio tot per annos expleta, clamant a puſillo animo fore, ſi quae virtuti & eruditioni praemia debentur, multo ambitu emendicatisque precibus peterentur. Sed quid ego haec tibi? cujus prudentiae & benevolentiae tota res gubernanda permittitur. Vale Vir. Clariſſime, & me amare perge. Middelburgi Zelandorum. 1658. Prid. Id. Jun.

EPISTOLA CCCLXXIII.

JOH. FRID. GRONOVIUS

V. C. *Nicolao Blancardo* S. P. D.

Medioburgum.

De Arriano ſane quam gratum quod polliceris, nec ad literas quidem juvandas, quod poſſum, expoſces opis, ὁποίας ἐξαφιςαίμην ἐγώ, haud ſcio an tu me ferre poſſis ſimpliciter agentem tecum, ut & aetas mea, & hîc locus,

cus, & mutuus amor mihi videntur imperare. Dicam tamen quia ἱερὸν βȣλή. Velim in eo, quod in manibus habes, opere ſpectare te ſolidam laudem, non adumbratam & parietariam illam, quam nuper exorti repentini auctorum editores, quod a Variis promittunt, domi non eſſe ſibi ſponte faſſi, cumque omnia adepti ſunt, nihil ulterius promeriti quam hunc titulum *Sarcinatores eſſe probos, ſuere centonem optime.* Officinis illi quidem gratificantur & ocliferia mercemque imperitos pecunia emuncturam adornant: ipſi quod inde exiſtimationis apud vere bonos doctosque auferant, non habent: niſi forte laboris miſeri deriſum, ne dicam ingrati & impii invidiam. Quid enim ingratum vel impium, ſi hoc non eſt, praeſtantiſſimorum ingeniorum monumenta, quae non tam ipſorum, quam poſterorum intereſt, ſalva & honeſta eſſe, ut ipſi ſtatuerunt, mutilari & truncari ab homine nequaquam ejus profectus, ut de his recte judicare poſſit, cum aperto praejudicio tamen, quaſi nihil in iſtis ſit ſani, niſi quod eclogarius iſte excrevit, quaſi nihil damni ſit caeteris carere? & ſic quum a legendo ſtudioſorum, tum a repetendis editionibus typographorum cupiditatem averti? Quid ſe futurum ſperare ille poteſt apud poſteritatem, aut quamdiu ſua ſalva fore, qui hoc facinus in ſanctas animas, quas inter majores noſtros ducere debemus, quicunque imitamur, ediderit? Quam facile eſt turbare iſtam congeriem, paullo aliter diſponere, & aliis quaeque reddere locis, dein ſuum nomen praeponere? Quod quidem in Curtio tibi, tibi inquam, munuſculum jam deferre aliquis parabat, & peregiſſet, niſi ego inhibuiſſem, & verecundiam tui homini feciſſem. Mihi nunquam meum nomen tam vile fuit: quamvis admodum adoleſcens animum ad ſcribendum appellerem, jam tum tamen mihi volebam concipi & naſci, quod tollerem, non adoptione aut plagio ad me venire. Non poteram ferre conſcientiam illius. *Proh Deum atque hominum fidem! Quid? ego lenocinium facio, qui habeam alienos domi?* Semper ante oculos erat, non quid potiſſimum exerceret forum, aut diriperet vulgi licitantis, quod nec legit nec intelligit, inſania, ſed quid *Camerarius*, *Victorius*, *Turnebus*, *Scaliger*, *Caſaubonus*, *Lipſius*, & horum proximi annotaſſent, hos ut quantumvis e longinquo ſequerer: quid, ubi legiſſent, quae ſcriberem, dicturi eſſent *Grotius*, *Salmaſius*, *Heinſius*, *Voſſius*, *Scriverius*, & horum aequales, his ut operam approbarem. Neque enim videbatur pretium prodire in ſcenam, niſi ſub talibus ſpectatoribus. Ita excuſſi animo illam & vitae & ſtylo peſſimam Caji ἀδιαφορίαν, meque coëgi habere reverentiam famae, quam inter bonos, non in turba, quaerebam. Tempus eſt te ſuſcipere ſimiles cogitationes, & conari, ut imaginem ingenii duraturam ad poſteros transmittas. Quod antehac multorum circa te exempla abripuerunt Συναστρέφειν τοῖς μὴ σοφοῖς, poteſt aetati & conſuetudini condonari. haec dies aliam vitam, alios mores poſtulat. Neque monerem, niſi optime & de indole tua & ſtudiis ſentirem, certumque haberem, modo intendas nervos, fore ut induſtria tua nitare

Avia Pieridum peragrans loca, nullius ante trita ſolo.

Nec dubito, quin largam materiam praebeat ille minor Xenophon, quem

suscepisti, praesertim istis praesidiis instructus. Age, mi Blancarde, aggredere rem, incipe de te ipse petere ac promere, quo enitescas; sperne alienas exuvias: dedignare bajulus esse vasorum & ornamentorum triumphi non tui; ipse tua opima porta. Plus laudis habebis ex una pagina observationum, quas eruit tua sagacitas, quam ex ingenti volumine istius undique emendicatae stipis. Haec unde profecta sunt, eo accipe, oro te, vero & benevolo animo, & vel ob id me ama, quod de fama tua sollicitus sum. Si peccasse censes, ne tamen me oderis, sed tuo quidem consilio utere, mea vero nihilominus officia tibi constare in reliquum puta. Unum non possum pati, quin etiam addam. Notae perpetuae, si sunt ad exemplum illorum, quos supra nominavi, si obscura illustrant, difficilia & confragosa complanant, dubia confirmant, errores notant, corrupta emendant, & quidem ita, ut primo tibi visum inventumque est, nullum illis modum definio, & quam prolixissimas esse cupio; sin sarcinas onerant alienas, & centies dicta tantummodo referunt, quanto pauciores erunt; tanto minus poenitebit homines nummorum expensorum pro scriptis nova cura mangonizatis; quae toties antea & integriora jamdudum in bibliotheca habebant. *Vergerii* editionem ignoro praeterquam ex Basiliensi, qua sola utor, & praefatione *Facii*. Excerptas e MSS. varias, & si quid tu ad illos primus vel contra alios vel pro illis, quod utile & animadversum non sit, si communicabis mecum, libenter de illis sententiam meam perscribam, & quibus potero rebus te juvabo. De discessu meo in hunc diem tantumdem scio, quantum tu. Si quid fiet tamen, & audiar (solent enim plerumque graviter irasci deferentibus, neque ab illis consilium admittere) tui non immemor ero. Vale, Blancarde humanissime, & cura, ut velis non nisi ἀριστεύειν. Daventriae. a. d. IV. Idus Junias Julianas. CIƆIƆCLVIII.

Spectabilem illum virum, Decurionem patriae suae, mone, si dignitati suae consultum velit, ut consilium de epistolis abjiciat. Quid? an non orbis terrarum gemit sub tot futilium verborum plenis, rerum inanibus ponderibus? satis indulsit sibi amicus noster ὁ μακαρίτης, dum viveret, nec paulo melius consuluisset nomini suo, si multo minus scripsisset. Quid enim nunc quiescentem & beatum sero ludos facere volumus? Memini me aliquando vidisse apud te excerptum e *Seldeno* de aurea vite apud Florum: si ea scheda tibi superest, vel ipsam, vel exemplum ejus fac, quaeso, habeam. Iterum vale.

EPISTOLA CCCLXXIV.

NICOLAUS BLANCARDUS

V. C. *Joh. Frid. Gronovio* S. P. D.

Leidam.

TIbi vero, Gronovi, rectum iter, quod mature cognovisti, non solum amanter, sed etiam liberaliter monstranti, irascerer? μὴ γένοιτο ὦ ζεῦ φίλιε. Itaque cum ante ex litteris scriptisque diligerem te, nunc caepi etiam amare

plu-

plurimum, ſalutareſque admonitiones ſerio admittere. O raram curam & ſollicitudinem! qua me non quidem penitus bonarum artium rudem, ſed nutantem adhuc, ab tramite devio ad lucem, ab inepta perſuaſione ad veritatem revocaſti. ut, quod res eſt, dicam, ante videbar habere multos amicos, ſed meo malo expertus, hujus generis, cujus & ipſe quaero, & ſtudia exigunt, praeter te eſſe neminem, ſunt enim omnes incauti, & nimium officioſi. Literarum vero tractatio poſcit durum aliquem, & caſtigatorem, cui ut conſilia in promtu, ſic omnis adulatio & ſervilis & noxia videatur. Proinde ſi quas ad me deinceps epiſtolas mittes, memento ſtimulum adhibere, non qui aures blandicri ſono permulceat, ſed animum praeclara meditantem erigat, ac inflammet. Nunc ſi vacat, amiciſſime Gronovi, velim hos Arriani locos a te diligenter examinari. Libro Ἀναβάσεως ſecundo, obſidione Tyri: καὶ τὴν μὲν μίαν τῶν νεῶν οἱ ὑπασπισταὶ ἔλαβον, ᾗ ἐπετέτακτο Ἄδμητος. τὴν ἑτέραν δὲ, ἡ Κοίνου τάξις οἱ ἀσθενέστεροι καλούμενοι. Vulcanus vertit: *atque alteram quidem navium ſcutati occupant, Admeto duce: alteram Coeni cohors e militibus, qui infirmiores dicuntur, conſtans*: offendit me vox ἀσθενέστεροι. Nam ſi Macedones a Graecis aut ab Alexandro *infirmiores* vocati, id ſine ignominia fieri non potuit. Scriptus liber Stephani heic legit ἀσθέτεροι, & interdum ἀσσέτεροι. noſtri codices conſtanter ſcribunt, ἀσσετέροι. Expreſſi Baſilienſes nonnunquam habent τῶν ἀσθετέρων καλουμένων τὰς τάξεις, velut libr. VI. interdum τὰς τῶν ἀσθενεστέρων τάξεις, ut lib. V. aliis in locis τῶν ἀσθεταίρων καλουμένων τὰς τάξεις. ſicut lib. IV. omnino videntur ſyllabae poſteriores corruptae, & pro ἕτερο, aut ἑτέρων, ſcribendum ἑταίροι & ἑταίρων. nam ſimplicem vocem conſimiliter fuiſſe deformatam obſervavi. libro IV. in vulgatis Baſilienſibus: τοὺς δὲ Μακεδόνας τε εἶναι, καὶ ἑτέρους βασιλέως, ſcripti & editi Vulcanii rectius, ἑταίρους. Aliud exemplum in Photio, num. 91. ἐπιτελεῖ δὲ καὶ γάμους αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἑτέρων λαμπρούς. Lego, ἑταίρων, quod de Hephaeſtione, Cratero, Ptolemaeo, Eumene, Nearcho, & Seleuco, qui mox ſubjiciuntur, ſermo ſit. Adhaec poſt recenſita noviter nuptarum nomina addit, καὶ τοῖς ἄλλοις ἑταίροις τὰς δοκιμωτάτας τῶν Περσῶν καὶ Μήδων παῖδας. ut certum ſit, intelligi debere amicos, qui erant ex turma regia, ex τῆς βασιλικῆς ἴλης, cujus praeter noſtrum, ut Vellejum Pliniumque omittam, meminit etiam Diodorus in octavo decimo. Nunc ἀσθεταίρους, vocem a nomine intellectam expediamus. Wolfio valde probatur Gulielmi Canteri, cum honoris praefatione ab illo nominati conjectura, ſic dictos παρὰ τὸ ἄστυ τοῦ τ ob ἑ aſpiratam in θ mutato, ut ἀσθέταιροι dicantur, ſicut ἀστυγείτονες. Hoc eſt aliquid quod dici, quod defendi poſſit, ſed κάθαμμα non ſolvit. Germana lectio πεζεταίρους, ſcilicet in Macedonica militia fuere amici regis, ex praeſtantiſſimis electi, inque unum σύστημα contributi. & hoc non minus de equitibus, quam de peditibus capiendum. certe Arrianus noſter fere conjungit. Libro 4. Ἀλέξανδρος δὲ ἄγων τοὺς ὑπασπιστὰς, καὶ τῶν ἑταίρων ἱππέων, ὅσοι μὴ ξὺν Ἡφαιστίωνι ἐτετάχατο, καὶ τῶν ἀσθεταίρων καλουμένων τὰς τάξεις. Libro 6. ἐκεῖθεν δὲ ἀναλαβὼν τῶν ὑπασπιστῶν τε καὶ τῶν τοξοτῶν τοὺς ἡμίσεας, καὶ τῶν ἀσθετέρων καλουμένων τὰς τάξεις, καὶ τῆς ἵππου τῆς ἑταιρικῆς τό τε ἄγημα καὶ ἴλην ἀφ᾽ ἑκάστης ἱππαρχίας.

χίας. Quod de Syſtemate amicorum dixi, id ἀντιῤῥήτως evincitur ex ſequentibus verbis Harpocrationis. Πεζαίτερος, Δημοσθένης Φιλιππικοῖς. Ἀναξιμένης ἐν πρώτῳ Φιλιππικῶν περὶ Ἀλεξάνδρου λέγων φησὶν. Ἔπειτα τοὺς μὲν ἐνδοξοτάτους ἱππεύειν συνεθίσας, ἑταίρους προσηγόρευσε. τοὺς δὲ πλείστους, καὶ τοὺς πεζοὺς, εἰς λόχους, καὶ δεκάδας, καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς διελὼν, πεζαστέρους ὠνόμασεν. ὅπως ἑκάτεροι (notabis) μετέχοντες τῆς Βασιλικῆς ἑταιρείας, προθυμότατοι διατελῶσιν ὄντες. Haec prave in Graeco, nec Mauſacus expedivit, ſcribe vero πεζέταιρος, & mox πεζεταίρους. nam πεζέταιρος formatum a πεζὸς & ἑταῖρος, quis non videt? idem mendum adhaeſit Suidae, ex cujus verbis de ἀσθετέροις caepi ſubdubitare. Interpres ſimpliciter vertit, *pedes*, *qui pedibus iter facit*, debuiſſet *pedes amicus*, aut *ſodalis*, quia hi non minus, quam turmae equitum amicorum μετέχοντες τῆς βασιλικῆς ἑταιρείας, ut loquitur Anaximenes. Sed emendationem noſtram mire juvat Demoſthenes Olynthiaca II. Οἱ δὲ δὴ περὶ αὐτὸν ὄντες ξένοι, καὶ πεζέταιροι, δόξαν μὲν ἔχουσιν, ὡς εἰσὶ θαυμαστοὶ, καὶ συγκεκροτημένοι τὰ τοῦ πολέμου. Imo etiam in editione Baſil. 496. & Vulcani 156. & V. Polluc. 52. 35. Etymologus in voce πεζέτεροι in fine literae Π. Huic denique accedat unicus Arriani locus, qui inter tot alios incorruptus permanſit. Libro I. in editis Baſileenſibus ſic leges. ἐπὶ μὲν τοῦ δεξιοῦ κέρως ἵνα καὶ αὐτὸς ἐπετέτακτο τοὺς ὑπασπιστὰς εἶχεν. ἐχομένων (Vulcanii editio legit ἐχομένους) δὲ τούτων τοὺς πεζεταίρους. unde colligere datur ex πεζεταίρους primo factum πεζαιτέρους, dein ἀσθεταίρους, vel ἀσσετέρους, mox ἀσθετέρους, & omnium peſſime ἀσθενεστέρους, qui hactenus pro infirmioribus habiti ſunt. Libro 5. Εἴη ἂν οὖν ἐκ τοῦ δὲ τοῦ λόγου ξυντιθέντι τεκμηριοῦσθαι, ὅτι οὐ πόῤῥω τοῦ ἀληθοῦς ἀναγέγραπται τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ τὸ μέγεθος, ὅσοις ἐς τεσσαράκοντα σταδίους δοκεῖ τοῦ Ἰνδοῦ εἶναι τὸ εὖρος, ἵνα μέσως ἔχει αὐτὸς αὐτοῦ ὁ Ἰνδός. ἵνα δὲ στενώτατός τε καὶ διὰ στενότητα βαθύτατος, ἐς τοὺς πεντεκαίδεκα ξυνάγεσθαι. Aut haec inſigniter vitioſa ſunt, aut Arrianus a ſe ipſo diſſentit, aut ego rudis profecto & aure agreſti homo. Cur enim aliud potius ſupra dixerit, haud equidem intelligo. Κτησίας, inquit (εἰδήτω ἱκανὸς καὶ Κτησίας ἐς τεκμηρίωσιν) ἵνα μὲν στενότατος αὐτοῦ ὁ Ἰνδός ἐστι, τεσσαράκοντα σταδίους ὅτι διέχουσιν, αὐτῷ καὶ ὄχθαι. ἵνα δὲ πλατύτατος, καὶ ἑκατὸν τὸ πολὺ δ' εἶναι αὐτοῦ τὸ μέσον τούτοιν. Penſicula utrumque, & reperies ſuo quodque in loco ſonare diverſiſſime. Forte dicis contra, & hanc Cteſiae ſententiam eſſe, illam Arriani. nos autem alibi quoque poſtea conſimiliter in noſtro ſcriptum invenimus. Intende ad haec animum ex libro ſexto. Ὁ Ἰνδὸς, πρὶν ἐς τὸ δέλτα σχισθῆναι, οὐκ ἀπιστῶ ὅτι καὶ ἐς ἑκατὸν σταδίους ἔρχεται, καὶ ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν τυχὸν, ἵνα περιλιμνάζει μᾶλλον. Quis aliud putet in hiſce verbis ab Arriano, aliud in ſuperioribus ſignificari a Cteſia? mihi videtur ex Ptolemaeo Indi fluminis latitudinem inepte colligi: nam is de Aceſine ſenſit, cujus partem latiſſimam ad tranſmittendas copias regem delegiſſe, auctor deinde ſignificat. Locum quidem, ut vitii accuſemus, neque eruditi forte patientur, neque omnium librorum parilis conſenſus. Codex Stephani legit quidem ἵν ἀμέσως, ſed ibi prior litera vocis poſterioris adhaeſit ex ἵνα, vitio librariis familiariſſimo. ſi vero mei arbitrii res foret, primo & ſecundo loco ſcribi debuiſſe cenſerem non Ἰνδοῦ, ſed Ἀκεσίνου, at

at tertio ὁ Ἀκεσίνης. Nec dubito coarctandam fluminis latitudinem, & pro illis τεσσαράκοντα σαδίες, emendandum τριάκοντα. prius rationi consentaneum est, ne Ptolemaei & Arriani de Acesine narrationem interrumpat Indi mentio: alterum clarissime evincitur ex libro Indicarum, ubi ait Acesinem Nilum & Istrum magnitudine superare, quando Hydaspe, Hyaeraole, & Hyphati in suum alveum receptis, Indo committitur, adeo ut ejus latitudo triginta stadia efficiat. Atqui neque τριάκοντα, neque τεσσαράκοντα σάδια, & quod amplius, ne si uterque numerus jungatur, Indi latitudinem aequabit. Noster lib. 6. ὡς δὲ ἧκον ἵναπερ ἀναχεῖται ἐς εὖρος ὁ ποταμὸς, ὡς καὶ διακοσίους ταύτη σαδίους ἐπέχειν, ἧπερ εὐρύτατος αὐτοῦ ἦν. In has rationes subtiliter inquirenti, vel propemodum res erat de Acesine amne capienda videbantur. Habes Cl. *Seldeni*, veram, nisi fallor, de aurea vite sententiam ex libris de Jure naturali, gentium, & civili noviter descriptum & simul pauculas in Arrianum observationes, quae si forte placere poterunt, non displiciturae utique aliae sunt, quae ad eundem gustum exactae. Quanti certe faciendae sint, inter omnes si investigassem, in neminem incidere potuissem, qui rectiore judicio quam tu, valeret aestimare, illud iterum unice a te rogo, ut quoniam es.

—— rigidi servator honesti,
In commune bonus.

Privatim etiam in me bonus sis, & trepido, atque apud indoctos haerenti manum porrigas. Qua de re quum ex nuperis etiam litteris, & benevolo animo scriptis, nihil ambigam, non possum adduci ut credam (quamvis unus e Leidensibus Professoribus significavit) te recepisse alium in fidem tuam, eumque Daventriensi magistratui commendasse. Vale, Gronovi amantissime, & me virtuti tuae addictum, beneficio etiam obstringe. Middelburgi Zelandorum. Id. Aug. 1658.

EPISTOLA CCCLXXV.

JOH. FRID. GRONOVIUS

V. C. *Nicolao Blancardo* S. P. D.

Medioburgum.

GAudeo admonitionem meam molliter exceptam tibi, non quod apud te valuerit auctoritas mea, sed quod te, quem bonum & consilii patientem putabam, meliorem, & quod suaderi debebat, ultro occupantem intellexerim. Ego enim te de medio illo genere esse libens credebam, οἷς τῶν λεγόντων εὖ, καλὸν τὸ μανθάνειν. Tu vero.

Οὗτος καὶ πανάριστος ὃς αὐτῷ πάντα νοήσει
Φρασσάμενος τά κ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ἦσαν ἀμείνω.

Sic igitur age, ut specimen ostendit illud, quod tuis literis inclusisti: nec de grata fama & posteritate dubita. De πεζεταίροις praeclare mihi observatum videtur. Lib. enim v. merito offenderis de Indo dici, quae de Acesine vera sunt.

Sed admittis etiam τὴν ἀφέστηκουσαν μοί; τὰ ἰνδοῦ & ἰνδοί imperiti librarii additamenta esse videntur, & reliquisse auctorem. ὅτι οὐ πόρρω τοῦ ἀληθοῦς ἀναγέγραπται τοῦ ποταμοῦ τὸ μέγεθος, ὅσοις ἐς τεσσαράκοντα σταδίους δοκεῖ εἶναι τὸ εὖρος. ἵνα μέσως ἔχει αὐτὸς αὐτοῦ. ἵνα δὲ στενότατος τε καὶ διὰ στενότητα. &c. Nihil enim hic obscuri, nec fallere quenquam potest ex praecedentibus τὸν ποταμὸν, de quo loquitur, Acesinem esse. Apud Curtium *Smaragdo & gemmis*, vide an tolerari debeat, non dispari sensu, quam id est, quod substituis: quemadmodum Ζεῦ καὶ θεοὶ cujus generis non pauca apud veteres occurrunt. Lugdunenses sane vocarant; sed frigide, nullis certis constitutis Συντάξεσι. Fuit igitur & responsum meum ambiguum, quod tamen satis indicarat, non abhorrere, si non deteriora fierent vectigalia. Mox abeunt menses duo, nec ad me ille quicquam publice, nec erat quem privatim tentare auderem. Jactabantur etenim rumores varii. quidam palam dicere, rem decolasse, & ridere alii vocantes, alii me. Ego incertus omnium animique pendens, quantum poteram, de negotio sermones vitabam aut praecidebam, ne plus minusve dicerem quam par esset, quodque longa dies coargueret. Et sic quoque adfectus eram, quum proximas ad te darem, iterum deinde tertioque cum syndici tum ipsorum Curatorum literis edoctus serio rem agi, flectere coepi animum, & quum per ferias rei familiaris causa in Hollandiam percurrissem, ita praesentem aggressi sunt, ut res conveniret. De commendatione quod scribis, miror quis ille sit, qui melius sciat, quid hîc geratur, aut amplius, quam nos ipsi. Sane post primam appellationem Lugdunensium (priusquam mora refrigescere res inciperet) ut meum, si forte contingeret, discessum hîc molliorem redderem, habui in sermonibus aliquos, quos facile dicebam locum hunc impleturos veteres & hîc notos discipulos meos (nec pudebit nomina addere) *Schultingium* Noviomagi, *Graevium* Teutoburgi, *Holtermannum* Steinfurti Professores, *Munkerum* Arenaci, *Coccium* Swollae, Rectores, *Balenium* Zuollanum, juvenes omnes egregios & studii perpolitos, & grassaturos ea via, quam a me acceperunt: horum quemcunque optarent, non erraturos. Addideram, nemine omnium inferiorem esse *Graevium*, & facillime posse haberi tum propter exiguitatem stipendii, quo nunc fruitur, tum propter metum armorum in his locis. Totum hoc diu antequam acciperem tuas, aut de Lugdunensium erga me animo ex mora dubitarem. Post tuas traditas, ne tui quidem mentionem honestam facere destiti. Sed neque certum ego, & unum publicis commendavi, neque ullam adhuc commendationem nostri aut exegerunt a me, aut admittere voluerunt. Quin pridie illius diei, quo mihi posteriores tradebantur tuae, primo in scholastico senatu, deinde inter scyphos omnibus machinis tentato, an retinere me possent, quum inter alia jacerem, me, ut Gallia apud Tacitum dicat, non posse plus illis conferre quam bonum successorem, palam negarunt, se ad illam rem consilium meum requirere. Itaque non video quam honeste aut verecunde posthac isti negotio interponere me possim: praesertim quum manet ad aures susurrus propendere favorem in quendam aliquot procerum hujus urbis cognatum satis propinquum, juvenem etiam non indoctum,

&

& mihi amicum, Stenovicenum. Quod si est, frustra omnis alia suscipitur suffragatio. Prorsus ita se parant, quasi me ab illa deliberatione remotum velint, & abitum meum exspectent: neque enim ignorant VI. idus Septembr. Julianum inaugurando mihi dictum esse, eoque jam vasa colligo. immo & de domo publica, quam incolo, vendenda, jam decretum fecerunt. At de successore neque appellat me quisquam, & ego quoties istius sermonis initium pepuli, haud agnosco me valde propitiis auribus accipi. Habes totam scenam, & faciem rei, in qua quid ego tibi servire possim prospicio parum. quicquid autem potero, id sine fuco libens praestabo. Utinam scissem sensum tuum ante triennium, quum Franequerana statio mihi deferebatur. Sed nec tunc, nec nunc ante tuas literas in mentem mihi venit tui, quem meliori loco, quam aut illic, aut hîc futurus esses, agere putabam. Memor te appetitam aliquando apud Hardebones conditionem, postea consilio mutato, longe inferiorem tua duxisse, & vehementer contempsisse. Haec copiosius quam ab initio constitueram, ne quid de fide & veritate mea dubitares. Tu interim exsequere fortiter, quod praeclare instituisti, & si qua illic sunt insuavia, sustine confisus Deo & tuae virtuti. Vides ut fastiditi aliquando postea requirantur, ut insperata citius speratis eveniant. Ne hic quidem ignotus es, &, si adhibebor, introspectique Procerum animi aliquid spei dederint, meum utique habebis, quamvis, secundum testimonium. Vale, doctissime Blancarde, & me ama: Daventriae. Idibus Sextil. CIↃIↃCLVIII.

EPISTOLA CCCLXXVI.

NICOLAUS BLANCARDUS

Isaaco Grutero S. P. D.

SI, quando Medioburgum politis ingeniis floruit, Grutere praestantissime, nunc maxime floret. Quod tamen vulgo non auderem, eloquar apud te, plenum humanitate, quam nuperis ad me litteris expressisti. Reperti apud nos homines oppido pauci, sed iniquissimi, quibus volupe fuit illustre procerum institutum, nosque adeo in contemptum adducere. Et quo id impetrent, non verentur calumnias aliasque pejores artes in subsidium vocare. Eorum tamen tecta impietas est, & quantum mihi cernere datur, fronte praeferunt amicum vultum, ut dissimulatis inimicitiis gravius ex occulto ferirent: sed ego, mi Grutere, fatuus, qui litigo cum istis, quorum vitae sanctitas summa, multa severitas tonsum caput apud vulgum in pretio. Me potius sequere, qui dulce otium nactus inanem strepitum relinquo, dumque judicia mortalium non virtutibus tantum inimica sunt, verum etiam literis ad haec confugio, quae affecto animo mederi possunt, non tantum delectare. Acris enim esse, non mollis cupio, qui edere quidquam ac excudere paro quod aliorum limam, tuto ferre possit. Cum nupere in vicinam insulam excurrissem (quo animus agitatione corporis excitaretur) meditabar aliquid notabamque ad bellum

lum Mithridaticum Annaei Flori, quem ſcriptorem diligenter emendatum in lucem dedi. In eo tamen ſponte quaedam praetermiſſa, quae tunc temporis excutere haud vacabat, praeſertim magnorum hominum judiciis probata. Locus eſt lib. 3. cap. 5. de Victoriis Pompejanis. *Nec non in meridiem verſo agmine, Libanum Syriae Damaſcumque tranſgreſſus, per nemora illa odorata, per turis, & balſami ſilvas, Romana circumtulit ſigna: Arabes, ſi quid imperaret, praeſto fuere: Hieroſolymam defendere tentavere Judaei: verum hanc quoque intravit, & vidit illud grande impiae gentis arcanum patens ſub aureo uti caelo.* Priora ſana ſunt, aſt *grande* illud *arcanum* felici augurio aperiendum. Codex Nazarianus unica tantum littera diſtat a vulgata, cum pro *uti caelo*, habeat, *uti Scaelo*, ex quo Salmaſius, *vitis caelo*, I. Lipſius flos literarum, 11. Elect. cap. 5. vere & cum hiſtoriae momento emendaſſe ſe opinatur, *ſub aureo Vitem caelo.* Ego autem (qui in Veterum ſcriptura ſollicitanda religioſior eſſe conſuevi) veritati rerum geſtarum intereſſe exiſtimo, *Lipſii* emendationem non admittere. Loca quaedam enotabo, quo res tota melius pateſcat. Joſephus lib. Antiquit. 14. cap. 5. ubi de diſceptatione Ariſtobuli & Hyrcani apud Pompejum. Πομπηΐου δὲ εἰς Δαμασκὸν ἀφικομένου, ἧκον παρ' αὐτὸν πρέσβεις ἐξ ὅλης Συρίας, καὶ Αἰγύπτου, καὶ ἐκ τῆς Ἰουδαίας. ἔπεμψε γὰρ αὐτῷ μέγα δῶρον Ἀριστόβουλος, ἄμπελον χρυσῆν, ἐκ πεντακοσίων ταλάντων. μέμνηται δὲ τοῦ δώρου, καὶ Στράβων ὁ Καππάδοξ, λέγων οὕτως. ἦλθε δὲ καὶ ἐξ Αἰγύπτου πρεσβεία, καὶ στέφανος ἐκ χρυσῶν τετρακισχιλίων, καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἴτε ἄμπελος, εἴτε κῆπος. τερπολὴν ὀνόμαζε τὸ δημιούργημα. τοῦτο μέντοι τὸ δῶρον ἱστορήκαμεν, καὶ ἡμεῖς ἀνακείμενον ἐν Ῥώμῃ ἐν τῷ ἱερῷ Διὸς τοῦ Καπιτολίνου, ἐπιγραφὴν ἔχον Ἀλεξάνδρου τοῦ τῶν Ἰουδαίων βασιλέως. ἐτιμήθη δὲ εἶναι πεντακοσίων ταλάντων. id eſt. *Pompejus autem, cum Damaſcum veniſſet, legati ad eum venere ex omni Syria, Aegypto, Judaea. Miſit & illi inſigne donum Ariſtobulus vitem auream pretii quingentorum talentorum; cujus doni Strabo etiam Cappadox meminit, his verbis. venit & ex Aegypto legatio, & corona aureorum quater mille, & ex Judaea, ſive Vitis, ſive Hortus Terpolen, id eſt, delectamentum, vocabant id opus. quod vidimus nos etiam Romae dedicatum in templo Jovis Capitolini, ex inſcriptione Alexandri (Jannaei) Judaeorum regis, aeſtimabaturque quingentis talentis.* Idem ex Joſepho habet Zonaras, qui nobilem hanc vitem ab eodem viſam adſerit, quod tamen aeque ad Strabonem referri poteſt, & video cuidam erudito ſic placuiſſe. Huc facit Plinii locus in lib. 37. in cap. 11. ubi de Triumpho Pompeji, quem de piratis, Aſia, Ponto, gentibuſque & Regibus egit. ipſe enim ex triumphorum actis refert. *Montem aureum quadratum, cum cervis & leonibus, & pomis omnis generis, circumdata vite aurea* una cum aliis cimeliis fuiſſe tranſlatum. Neque omittendus Tacitus, qui in lib. 5. Hiſtor. ubi de famoſae urbis ſupremo die. *Sed quia Sacerdotes, Judaeorum tibia tympaniſque concinebant, hedera vinciebantur, vitiſque aurea templo reperta, Liberum patrem coli domitorem Orientis quidam arbitrati ſunt.* Ita res eſt, inquit *Lipſius.* Vitis aurea magnae artis, & pretii in Judaeorum templo fuit, quam Pompejus illic, ſive repperit, ut Florus, & Tacitus volunt, ſive oblatam ab Ariſtobulo recepit, ut Joſephus & Zonaras narrant. Huic vero ſententiae cum applaudat ſibi, non eſt committendum mihi, ut

tam

tam plausibilem errorem non refellisse videar. Quae enim, quaeso, vitis a Pompejo repperiri potuit, quae ante ejus tempora nunquam fuit, neque etiam cum in Hierosolymam admissus, aedem sacram oppugnaret. An scriptura vel veterum quisquam Graecorum aut Latinorum, Salomonis templum, vel, eo per Nabuchodonosarum incenso, Zorobabelis, hac vite fuisse decoratum, meminit? Quis credat, nisi cui obstipum caput, spiritum Dei ollarum, forcipum, fuscinarum, quin etiam mensurae minimarum rerum mentionem injicere, hujus autem inclitae, & mirandae vitis dememinisci velle? Accedit Aristobuli donarium Hasmoneae domus cimelium exstitisse, eo plane more, qui orientis Regibus usitatus. Non enim sacrum, aut templi adytis a Judaeis caelatum cultumve. Quid enim? nullane in templo vitis? Nulla me hercule ante Herodem, qui decimo & octavo regni sui anno rerum varietate ac divitiis affluens, post Caesaream conditam, ad sempiternam posteritatis memoriam illud quoque eximium animo concepit, Dei templum renovare. Josephus in lib. xv. Antiq. c. 14. Θύρας δὲ ἐπὶ ταῖς εἰσόδοις σὺν ταῖς ὑπερθυρίοις ἴσον ἐχούσας τῷ ναῷ, ποικίλοις ἐμπετάσμασι κεκόσμηκε, τὰ μὲν ἄνθη ἁλουργῆσι, κίονας δὲ ἐνυφασμένοις. καθύπερθεν δ' αὐτῶν ὑπὸ τοῖς τειχώμασι, ἄμπελος διετέτατο χρυσῆ, τοὺς βότρυς ἀπεωρημένους ἔχουσα, θαῦμα καὶ τοῦ μεγέθους, καὶ τῆς τέχνης τοῖς ἰδοῦσιν, οἷον ἐν πολυτελείᾳ τῆς ὕλης τὸ κατασκευασθὲν ἦν. Vides superliminare aulaeis variegatis floribus purpureis, columnis intentis ornatum fuisse, sub harum vero capitibus vitem auream dependentibus botryonibus se expendisse. Quae si quis Pompejanis temporibus applicare velit, nae is in gravi errore & temporum ignoratione versatur. Neque mirum C. Tacitum vitis repertae meminisse, quoniam ea aetate vixit, qua templum Herodianum totamque ejus magnificentiam per Romanum Principem diruere statuerat supremi numinis providentia. si tamen *Lipsio* concedam, auream hanc vitem potuisse a Pompejo videri longeque adeo ante Herodem exstitisse, momenta rerum diligenter circumspicienti nulla idonea ratio succurrit, cur Romanus auctor eandem *grande* Judaicae gentis *Arcanum patens* appellaret. Mirum igitur *Janum Gruterum* τὸν πανάριστον καὶ πάνσοφον Lipsianam conjecturam pro certissima depraedicasse. Neque *Joannes Camers*, Franciscanae familiae sodalis, probandus nobis, qua templum, sive aedem sacram interpretatur. Quis igitur Flori sensus sit, Josephi malo quam propriis verbis adstruere. Is igitur in lib. xiv. c. 8. Παρηνομήθη δὲ οὐ μικρὰ περὶ τὸν ναὸν ἄβατόν τε ὄντα ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ, καὶ ἀόρατον, παρῆλθε γὰρ εἰς τὸ ἐντὸς ὁ Πομπήϊος καὶ τῶν περὶ αὐτὸν οὐκ ὀλίγοι, καὶ εἶδον, ὅσα μὴ θεμιτὸν ἦν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ἢ μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσιν. *Laesa est etiam non mediocriter templi religio humanis ante nec vestigiis penetrati, nec oculis. Introgressus est enim in illud Pompejus, & una cum eo non pauci alii, & inspexerunt quod nefas est videre nisi solis* (melius *Pontificibus*) *sacerdotibus.* Idem Flavius in primo ἁλώσεως, in capite quinto. Vides Pompejum non devotione supplicis, ut Augustinus loquitur, sed jure victoris templum reserasse, & ad Sancta Sanctorum, ut profanatorem accessisse. Hoc autem sub concameratione caelo haud absimili se magnifice oculis ingerebat ut non immerito auctor: *subaureo uti caelo*, quo sic adyti veneranda majestas quadantenus adum-

braretur. Sacerdotibus quippe inacceſſum, caelum Dei quodammodo repraeſentabat. ubi & Arca foederis Jehovae, ex qua ceu Throno Oracula fundebantur, & ex cujus ſanctitate atrium tabernaculumque ſanctitatem participabant. Formam igitur ſanctuarii tentorio caelove aureo, (licet in hoc ludat, maledicumque dentem ſtringat Florus) appoſite aſſimulavit, ſive totius operis faciem, aut ſingularum partium majeſtatem velumque praetenſum reſpexeris. Unum addo, in Joſepho minime tolerandum, adyta a profanis ante Pompejum non fuiſſe adita, ſi quis Nabuchodonoſaris everſionem, praecipue autem Epiphanem, ambitioſum, avariſſimumque principem cogitaverit. Sed de his in animadverſionibus noſtris ad Severum aut in Ariſtarcho ſacro in Flavium. Vale, mi Grutere, & ſi quid hic rectius noſti, ne deſine impertiri. Malo enim ab amico emendari, quam ab inimico traduci.

EPISTOLA CCCLXXVII.

GULIELMUS ANSLAER

Nicolao Blancardo S. P. D.

Litteris tuis humaniſſimis quanta ſim laetitia affectus, Cl. Vir, verbis haud facile expreſſerim: in iis ſummam tuam modeſtiam, aut earum humanitatem magis admirer, valde ambigo. itaque quam tua humanitas mihi conceſſit veniam, ita propenſo, ac laeto animo exoſculatus ſum, ut non dubitaverim ſtatim ad te litteras dare, quin ex candido pectore illa proveniat, nullus dubitans: tu modo, eruditiſſime ac celeberrime vir, hanc meam παῤῥησίαν aequi bonique conſule, utpote ab animo tibi μαθητεύειν quam cupidiſſimo profectám; temporis mei partem aliquam, inter reliqua quae tracto ſtudia, praeſertim orientalia, etiam ſibi vindicat Lingua Graeca: cum autem a viris doctis non ſemel acceperim inter Graecae Linguae auctores claſſicos nullum alium propius ad N. T. ſtilum accedere, quam Polybium, ideo ante tempus aliquod per ſubciſivas horas me ad ejus lectionem accinxi, & quidem eorum librorum, qui ſelecta de legationibus inſcribuntur, editique ſunt ex Fulvii Urſini bibliotheca Antverpiae per Chriſt. Plantinum A°. 1582. tum quod reliqui ejus libri ad manus non eſſent, tum etiam ut ingenioli mei vires, utut exiguas, in libro verſione Latina deſtituto experirer: ex iis quum quaedam, praeter multas phraſes N. T. ſtilo lucem, affundentes ad antiquitatem pertinentia in Adverſaria mea ἐν παρόδῳ conjecerim, alio forſan tempore ad te referenda, placuit in praeſentiarum hanc meam qualemcunque dubitationem ad te perſcribere. Feſtus de verborum ſignificatione deſcribit *Caduceatores legatos pacem petentes*, eumque ſecutus ipſe Cl. Vir in eruditis ſuis ad Curtium adnotationibus p. 125. *Caduceatores* per legatos exponit: At loca Polybii, quae adferam, docere videntur, Caducatores non eſſe ipſos legatos pacem petentes, ſed alios quoſdam προδρόμους, qui ante legatos mittuntur, ut pro iis ἀσφάλειαν petant, viam-

viamque muniant : locus autem habetur. cap. 24. p. m. 41. quem adſcribam integrum: ὅτι μετὰ νίκην, οἱ Ρομαῖοι τὴν αὐτῶν πρὸς Ἀντίοχον παρειληφότες καὶ τὰς Σάρδεις καὶ τὰς Ἀκροπόλεις ἄρτι, ἧκε Μουσαῖος ἐπικηρυκευόμενος παρ' Ἀντιόχου. τῶν δὲ περὶ τὸν Πόπλιον φιλανθρώπως προσδεξαμένων αὐτὸν, ἔφη βούλεσθαι τὸν Ἀντίοχον ἐξαποσταλῆναι πρεσβευτὰς, τοὺς διαλεχθησομένους ὑπὲρ τῶν ὅλων. διόπερ ἀσφάλειαν ἠξίου δοθῆναι τοῖς παραγινομένοις. τῶν δὲ συγχωρησάντων, οὗτος μὲν ἐπανῆλθεν. μετὰ δέ τινας ἡμέρας ἧκον πρέσβεις παρὰ τοῦ βασιλέως &c. ſic & cap. 4. p. 8. eos a legatis diſtinguere videtur. ὅτι καθ' ὃν χρόνον οἱ τῶν Ρωμαίων πρέσβεις ἐν ταῖς Ἀθήναις, ἐποιοῦντο τὴν διατριβὴν Νικάνορος, τοῦ παρὰ Φιλίππου κατατρέχοντος τὴν Ἀττικὴν ἕως τῆς Ἀκαδημίας, προδιαπεμψάμενοι πρὸς αὐτὸν οἱ Ρωμαῖοι κήρυκας. συνέμιξαν αὐτῷ, &c. quos & σαλπιγκτὴν, penes ſeſe habuiſſe teſtatur idem cap. 9. p. 19. προελθὼν ὁ κήρυξ καὶ σιωπησάμενος τὰ πλήθη διὰ τοῦ σαλπιγκτοῦ &c. per Κήρυκας autem intelligi *Caduceatores* dubitare nos non ſinit Livii locus eandem hanc hiſtoriam narrantis lib. XXXVII. (prout adfertur ab Urſino in notis ſuis ad hunc Polybii locum) *ſub idem fere tempus caduceator ab Antiocho per P. Scipionem a Conſule petiit, impetravitque, ut Oratores mittere liceret regi*; haec, niſi dicamus nomen legatorum late ſumi, quomodo conciliari poſſint non video. Sed eſt adhuc aliud, de quo tuam vellem ſcire ſententiam, quamvis ſit μετάβασις εἰς ἄλλο γένος. nempe de Euangelio S. Matthei, qua lingua ſit exaratum primitus, Hebraicane an Graeca, ego enim perpenſis utrimque auctoritatibus & rationibus ob periculoſas conſequentias, ἐπέχω. Haec & alia ſequutura forſitan, ſi me docere volueris, immortali me afficies beneficio. Vale Vir Cl. Deum ſupplex veneror te diu florentem & incolumem Reipub. litterariae conſervet. Scribebam Traj. ad Rhenum A°. 1654. ipſis Idibus Februarii. Styl. Vet.

EPISTOLA CCCLXXVIII.

GULIELMUS ANSLAER

Cl. V. *Nicolao Blancardo* S. P. D.

QUotieſcunque recordor Cl. Vir, iſtius temporis, quo proxime una fuimus, quod ſaepius facio, facturuſque ſum, non poſſum non identidem tuam exoptare praeſentiam, quod dum hoc tempore fruſtra facio, nihil mihi reſtat, quam ut iſto utar medio, quod abſentes praeſentes facit, Epiſtola enim ſola res eſt, quae abſentes praeſentes facit. Etſi vero hoc tempore nihil habeam, quod tua ſtudia morari poſſet, ſummus tamen in te amor meus me ad ſcribendum impulit, cui eo facilius obſecutus ſum, quod me nihil tibi ingratum facere confidam : familiariter hic utor Viro Cl. D. *Coccejo*, qui ut eſt ex humanitate totus compoſitus, quotidie ipſum adeundi veniam mihi conceſſit, quod profecto avidiſſime arripui, non poſſit enim mihi exoptatior ad ulterius in Hebraicis proficiendum offerri occaſio. quare pro tempore adhuc aliquo

Me ſibi totum tenent
Hebri nepotum ſcripta.

Verum non ita totum, ut non aliquid quotidie temporis, quamvis id ſit ſatis exiguum, impendam litteris Graecis & Latinis. legeram nuper in Polybio περὶ πρεσβειῶν c. 13. p. m. 27. ταῦτα λέγων φέρειν ἅλυσιν ἐκέλευσε καὶ σκύλακα σιδηρῶν ἑκάστῳ περιθεῖναι περὶ τὸν τράχηλον. Quid ſit σκύλαξ σιδηροῦς nuſquam me legiſſe memini, niſi quod generaliter ſciam, eſſe quandam catenae ſpeciem, itaque peto abs te ut hoc latius, niſi moleſtum ſit, mihi explices. memini me aliquando ex te audiviſſe, cum pro ſumma tua humanitate nomen tuum Albo meo inſcribere dignatus es, eum morem jam a Ciceronis omnino, ni fallor, temporibus invaluiſſe, qua de re vellem mihi aliquod ex antiquitate exhiberi teſtimonium. propediem ex officina Hackii prodibit Homerus cum ſcholiaſte Graeco, ſive is Didymus ſit, ſive alius, paucula quaedam adhuc tantum reſtant folia imprimenda. molitur etiam editionem Polybii cum notis ineditis *Caſauboni*, habet omnino multa MSS. a *Merico Caſaubono*, ſed plura adhuc deſiderat, quae ubi acceperit, ſtatim prelo ſubjiciet. Elzevirii edunt Herodotum, Gr. & Lat. in fol. cum commentario *Georgii Hornii*, cujus etiam diſſertationes hiſtorico-politicae excuduntur. Sed detineo te, quare finio. Deum ſupplex venerans, te diu incolumem Reipubl. litterariae conſervet. Lugduni Batavorum. 5. Calend. Novembris A°. 1654.

EPISTOLA CCCLXXIX.

NICOLAUS BLANCARDUS

Reverendo Doctiſſimoque viro. D. Jacobo Lydio, Dordrechtanae Eccleſiae Paſtori fideliſſimo, S. P. D.

Dordracum.

PErgratae fuerunt Hermetis noſtri literae, quibus veterem amicitiam, & qualiacunque in eum ſtudia, quando hic fuit, nimiopere laudaſſe viſus, ſimul deſiderium tuum noſcendi Nehalenniam, ſingulare Francorum numen, ſignificavit. Gaudeo occaſionem datam breviter explicandi, de quibus adhuc velut de incerta re, omnes ambigunt. Atque utinam ſupereſſent expreſſae olim litteris meditationes, quas amici mei ſemel acceptas nunquam remiſerunt! Quantum tamen memoria teneo, & inſcriptiones juvabunt, communicare conſilium eſt. Neque advocabo probandis ſingulis antiquorum teſtimonia, niſi obvia, & quae requirenti mihi ſponte in manus venient. Inprimis peto tarditatem reſponſi molliter interpreteris. Nam conjugis gravidae morbus pene capitalis (febrem continuam loquor, atroces artuum dolores, & poſt iſta variolas) per duo & triginta dies ſollicitum habuit: ac nunc ipſe vigiliis fractus, animo quoque langueo & torpeo, *Pocula lethaeos ut ſi ducentia ſomnos, Arente fauce traxerim.* Nihilominus commaſculavi frontem: utcunque res cadet ἐῤῥίφθω κύβος ſtatuae, quas quidem videre ac dimetiri contigit. fuere in uni-

universum octodecim: Arae quattuor. Ex illis una Jovi; duas Neptuno, reliquae omnes Nehalenniae consecratas. Undecim sedentem praeferunt Deam, quattuor stantem. Sed in his quaedam variant. Nam sex sedentem sic exprimunt, ut sinu calathum teneat horariis fructibus repletum, & praeter ista, tres calathum humi sinistrorsum adpositum, una corbem manu laeva suspendat. Ad haec in tribus Deae sinus vacuus: in duabus quidem corbis unus, in tertia duo, pedes juxta hinc & hinc positi. Quin etiam sex (quod de omnibus stantibus simul adverti velim) canem venaticum; una proram navis rostratam, sinistro pede pressam, repraesentant. jam in erectis imaginibus vix digna memoratu diversitas recurrit, nisi excipias singulare monimentum, in quo Nehalenniam accedit Δρύας, seu sacerdos Gallica, cum flamine, cui ad latus sacrificulus, fragmini columnae insistens. Latera statuarum ornant plerumque cornucopiae, aut opus ἔγκαρπον. frequenter etiam Dii, velut Hercules nudus, clavam tenens, & exuvias leonis indutus. Neptunus pariter nudus, barba undatim fluente, cum gubernaculo, tridente ac Delphino. Lapis, e quo statuas dedolavit artificum industria, subcinericius est, scaber & sabulosus natura, facileque in arenam resolvitur: illi opinor haud dissimilis, qui ex candidis Brittanniae montibus eruitur, nisi is ipse sit. Certe in columna, Nehalenniae dicata, mentio cretarii Britanniciani, de quo infra. Quin ipsum sacellum ex parili materia structum fuisse, firmat alia columna, non semel a me lustrata apud *Samuelem Episcopum*, societatis Indiae Asiaticae, dum superstes, praefectum. Idem adstruunt lapides majores, quibus universa aedis moles, ceu fundamento, innixa. Sin vehementior Eurus mari incumbat, tunc arenis disjectis, rudera murorum aperiunt se, non sine fructu Romanae suppellectilis studiosorum, qui inde, precium operae, vasa Samia, Lemnia, fibulas, urnas, nummos veteres, hisque consimilia, identidem referunt. Formam monumentorum facile conceperis, si subjicias animo portas splendidiores operis fornicati, quae palatiis regum praestruuntur: aut arcus triumphales urbis, ac praecipue post Judaeos devictos positum Tito Vespasiano. Nam e basi adsurgunt columnae, modo quatuor, saepius binae, eaeque vel planae (figura parallelogrammi rectanguli.) vel cylindraciae, rarius striatae. Atque his dein arcuata fere moles superinducitur. Sedes illa, cui Nehalennia insidere deprehenditur, non uniformis est. In duobus monumentis id sellae genus videtur, quod scriptoribus antiquis SELIQVASTRUM dicitur. Marcus Terentius Varro libro IV. de lingua Latina, §. XXVIII. *Ab sedendo appellantur sedes, sedile, sedum, sellae, seliquastrum.* sed longe clarius incognitae vocis originem, & notionem explicat Festus: *Seliquastra sedilia antiqui generis appellantur*, D *litera in* L *conversa, ut etiam in sella factum est, & subsellio, & solio, quae non minus a sedendo dicta sunt.* Fuit autem seliquastrum cathedrae genus priscis regibus usitatum, ad commodiorem usum ita effectum, ut dorsum reclinatum recumbere in eam posset, σὺν ἀνακλιντηρίῳ. Hesychius: Θρόνος, ἀνάκλιτος δίφρος. sic enim Graeci vocant sedes vel cathedras, quae ἀνακλισμὸν sive recubitorium habebant. Ea forte ratione *mollis cathedra* Juvenali, satyra sexta, qua in sequioris sexus scelera invehitur:

Nnnn 3 — *fa-*

—— —— famam contempſerat olim:
Cujus apud molles *minima eſt jactura* cathedras.

De Hippia loquitur Satyricus, quae cum ſenatori nupta eſſet, cum Sergio tamen gladiatore moecho ſuo in Aegyptum profugerat. Seliquaſtrum in prima ſyllaba Varroni, & Feſto per vocalium ſecundam ſcribitur. Hygino duobus in locis, & Arnobio per tertiam. Illi in Aſtronomico: *Caſſiopeia inter ſidera ſedens in ſiliquaſtro conſtituta eſt.* Et rurſum: *Caſſiopeja ſedens in ſiliquaſtro collocata eſt.* Arnobius libro II. *Quid arquata ſellula, acus, ſtrigilis, polubrum, ſiliquaſtrum?* Sic legit codex vetuſtus Franciſci Sabaei Brixiani, qui Romae vulgatus anno ſeculi praeteriti quadrageſimo ſecundo. Non ſpernam tamen priorem ſcripturam, ob ſolemnem vocalium E & I inter ſe commutationem. Sic *ſpeculator* pro *ſpiculatore*, & ſimilia, de quibus nos alibi. Errant qui *ſiliquaſtrum* de mendo ſuſpectum habent, & inter herbas referunt, quibus nullus locus eſt inter inſtrumenta. Nec ignoro plantae genus eſſe, *piperitis* etiam a Plinio, in libro XX. in cap. 17. aſt non ea Afri mens. Notabile eſt, Paulo Jureconſulto in lege IV. Digeſt. de ſupellect. leg. id ſedis genus non incognitum. *Rhedae, & ſeliquaſtra* (inquit) *ſupellectili annumerari ſolent.* Sic ante *Antonium Auguſtinum* legebatur, & probat *Haloander.* ſed ille emend. IV. ex libris Florentinis, reclamante licet exemplari Norico, ſtylum vertit, & ſubſtituit *ſedularia*, interpretatusque ea, quae in rheda ſedenti ſubjiciuntur. *ſedularia* legiſſe quoque videtur Hadrianus Turnebus, lib. Adverſ. VIII. cap. 9. *Quae in ſedilibus, ut cathedraria in cathedris numerantur*, de quibus lex quinta Dig. eodem. Idem Turnebus lib. XVIII. cap. 23. *Ut roſaria roſae, ſedularia tanquam ſedillaria.* Porro ſeliquaſtrum ἀμφικέφαλος καθέδρα Syneſio, Cyrenes epiſcopo, in cujus generis ſede collocata Caſſiopea. Hinc eam *Scaliger* in Mappis ذات الكرسي hoc eſt mulierem ſeliquaſtri dici teſtatur. Vide imagines ſiderum Germanici Caeſaris, ex Manuſcripto deſumptas, & obſerva duas earum ſtellarum quae in forma ſunt collocari ἐν τῇ κεφαλῇ τῆς καθέδρας, hoc eſt in ſedis extremitate. Figura talis eſt, ut partes ſingillatim conſideratae parallelo-grammon rectangulum efficiant. Omnes tamen eas cathedras non fuiſſe ἀμφικεφάλους, ex veterum monumentis hodieque varie videmus. In marmore quod reperitur Romae ad Lateranum, adeſt convivantibus muſicarius, in ſella ſemirotunda conſtitutus, ſed pone & ad latera undique clauſa. Eum lapidem luſtrare oculis ſi cupis, adi *Fulvii Urſini* appendicem ad librum Ciacconii de Triclinio. Alias in marmoribus ſunt apertae, etiam quorundam Graecorum. Exſtat Mettii Epaphroditi cathedra in lapide Bertoniano ſimili figura, quam cum Grammatici illius imagine artificioſe ex archetypo delineavit Theodorus Gallaeus. Habet porro una Deae ſedes ὑποπόδιον, aut ſcabellum, quod, auctore Clemente Alexandrino, Perſae primi repererunt, ſed aliis quoque gentibus poſt uſitatum, ſatis adſtruunt imagines Mettii Epaphroditi, Moſchionis, & Pythei, apud Fulvium Urſinum, ut de aliis nihil dicam. Notiſſimus tibi locus inſtrumenti Novi, μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ. In canticis Davidis, id quod Hebraice הדם & Graecis ὑποπόδιον, Lactantius vertit *ſuppedaneum.* Tale Chriſti pedibus, in cruce pen-

pendentis, ſubjectum fuiſſe, multi credunt, nummi adſtruunt, Gregorius, etiam Turonenſis palam clamat. Sed omnium pace, ſi tranſcribendam vulgo fabulam, & ἀνιστορησίαν dicerem, nihil erravero. Quamvis pater Annalium alta intonet voce, rumpantur ut ilia, quid effecerit? omnes antiqui Christiani arrectario crucis ligno aliud minus adfixum fuiſſe tradunt, ἐφ' ᾧ ἐποχοῦνται οἱ σταυρούμενοι, ut loquitur Juſtinus Martyr. De ſuppedaneo οὐδὲ γρῦ. Caeterum iſta non ſunt hujus loci: hoc te magis ſcire expedit, cujus credo cauſa appellatus, quae fuerit Nehalennia, quae nominis ratio, & cur divinis culta honoribus. Eam rem, tui Celoſſiique noſtri intuitu, facile ſuſcepi, id vel in primis praefatus, nolle in demonſtrationibus haberi, quae probabili ſolum conjectura nituntur. Quin Nehalennia maritimae gentis noſtrae, vicinorumque tractuum, ſingulare numen fuerit, & quidam velut genius loci, nihil ambigo. Inde eſt, quod nullus veterum, ſeu Graecos ſpectes, ſeu Latinos, vel nominis ejus meminerit. Dicta etiam loca Saliis, & primis Francis habitata, ex memoriis rerum claret. Primos voco, ut ſecernam a ſecundis ſeu transrhenanis, qui cum mediterranea occupaſſent, ſimul eandem relligionem, a maritimis Francis cultam, ſecum devexere. Inſciptio Divitenſis, prope Coloniam Agrippinam. DEAE NEHALENNIAE ERIATTIVS IVCVNDI PRO SE ET SVIS VSLM. Perperam Gruterus edidit, NEHAEE. Marcellinus de Juliano in XVI. *Agrippinam ingreſſus, non ante motus eſt exinde, quam Francorum regibus, furore miteſcente, perterritis, pacem Reip. firmaret, interim profuturam & urbem reciperet munitiſſimam.* Franci igitur ad Rhenum, ſeu in Germania ſecunda, & ab iis, mutato nomine, Francia ſecunda deinceps audiit. Ex veteris linguae Gallicae & Graecae cognatione, hujusque cum Latina, Nehalennia omnino videtur eſſe creſcens, ſeu nova Luna. νέα ἑλήνη, aut σελήνη. Sic ex Graecorum ἡμὶ, ἓξ, ἕπτα, ὑπὲρ, ὗς, ἕρπω, ἕδος, ὕλη. Latini fabricarunt. *Semi, ſex, ſeptem, ſuper, ſus, ſerpo, ſedes, ſylva.* Ac in plerisque his verbis τὸ Σ in ſpiritum mutare ſuſtinuerunt. Origo vocis ac rei a Druidibus, qui in omnibus fere rebus publicis, privatisque rationibus, Graecis literis utebantur, prout Caeſar Julius ſcripſit in Belli Gallici commentario ſexto. Inſula noſtra Walacra, (quae in manuſcriptis ſaepe *Gualacra*) quid eſt niſi extrema Gallia? Literarum V & G facilis transmutatio. Ita *Walia* pro *Gallia*, & hodienum *Walo* pro *Gallus*. Taciti quoque aevo exſtabant Graecarum relliquiarum ſparſa per Galliam Germaniamque veſtigia. Hinc in ripa Rheni Ἀσκιπύργιον, ara ibidem conſecrata, & tumuli Graecis litteris inſcripti, in confinio Rhetiae & Germaniae. Eſto igitur Nehalenia, Nova Luna; Cur eam praecipue coluerint, nonne quod opibus ejus juvarentur? Solis Lunaeque tempora obſervabant, cum ſererent & conderent. Videſis Horatii Oden. 24. lib. III. *Coelo ſupinas ſi tuleris manus Creſcente Luna &c.* Huc faciunt calathi fructubus pleni in monumentis. Praeterea Franci, maxime Salii, aeſtibus marinis obnoxii, quorum acceſſus & reciprocratio ab Luna. Idem ſydus, dum creſcit, mitius judicabant pleno, quod aeſtus violentes efficere conſuerit. Unde cum incremento tutiores navigationes, & fauſta praelia, mentibus augurabantur. Exempla

pla obvia: illius in Caesare, comment. IV. B. G. cap. 29, hujus apud Frontinum lib. Stratag. II. cap. I. Graeci quoque Lunam & colebant & observabant, sed ex legibus Lycurgi, μηδὲ εἰς πόλεμον προχωρέειν πρὶν τὴν σεληναίην πλήρεα γενέσθαι, ut loquitur Lucianus. Sed omissis praeliis, si navigationes spectes, monumenta nonnunquam Nehalenniae vovebantur in itineris procinctu: DEAE NEHALENNIAE M TARINVS EX VOTO SVSCEPTO L. M. Frequentissime autem emenso oceani periculo. In lapide, cujus ἐπιγραφὴν Celossius noster petit, legitur. DEAE NEHALENNIAE IANVARIVS AMBACTHIVS PRO SE ET SVIS V. R. L. M. id est *Votum reddit libens merito*. In aliis omnibus V. S. L. M. *Votum solvit*. Juvabit unam caeteris nobiliorem subjicere inscriptionem, quam repperi in columna. DEAE NEHALENNIAE OB MERCES RECTE CONSERVATAS M. SECVNDO SILVANVS NEGOTOR (id est [1] *negotiorum gestor*) CRETARIVS BRITTANNICIANVS V S L M. Portus, quem Romani Francique advehebantur, *Tabuda* erat, seu novus Scaldis (vetus enim Mosam influebat) Augusti Caesaris aevo ductus: servatque hodie memoriam originis vocabulo *Roompot* (malum *Room port*, Romanorum portus) inter Scaldiam & Wallachriam, nobilissimas gentis nostrae insulas. Illic appulsi, in templo Nehalenniae, quia non aliud portui vicinius, vota sua solvebant reddebantque. Sed de cane venatico omisi dicere, qui assiduus fere Deae comes. Vidi aram subrubram, cujus frons insigniter deformata, verum latere illaeso. Huic insculptus servus tunicatus, capite detonso, dextra baculum tenens, & leporem alteri baculo appensum, laevo humero gestans. Vidi praeterea vasculum terra samia, referebatque cervum, cum binis canibus persequentibus. Haec in honorem Dianae, quae eadem cum Nehalennia, Hecate & Proserpina. Virg. *Tergeminamque Hecaten, tria Virginis ora Dianae.* Servius alibi. *Hecate trium potestatum numen est, ipsa est enim Luna, Diana, Proserpina.* Horatius, *nox, & Diana, quae silentium regis, Arcana cum fiunt sacra.* Atque haec mihi, reverende Lydi, visa semper cultus Novae Lunae simplicissima interpretatio, quam ante quatuordecim annos κατὰ πλάτος praeivi [2] *Olivario Vredio*, consuli Brugensi, neque, cur ejus adhuc pigeat, obstare quidquam hactenus reperio. Illud rogo, postea quam nostra ad lapidem Lydium exegeris, simul ipse quid conjectes, ad me perscribas. Addes pro munere sententiam super cap. XV. comma 20. Actorum Apostolicorum, ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορνείας, καὶ τοῦ πνικτοῦ, καὶ τοῦ αἵματος. Item cap. XIX. commate XXXV. τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὃς οὐ γινώσκει τὴν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς Μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ Διοπετοῦς. De Νεωκόροις seu ἱεροδούλοις veterum, res necdum satis explicata ab iis, qui principem in Sacris Literis locum tenent. Vale, Vir Doctissime, meoque nomine Hermetem Celossium, qui semper visus mihi ὁ πανάρετος, officiose saluta. Middelburgi Zelandiae MDCLXIII. VIII. Eid. Octobr.

1 Immo *Negotiator* ut centies in lapidibus veteribus, vid. Indices *Gruteri* & *Reinesii*. quem vid. ad cl. I. 184.

2 Vide additiones ad veteris Flandr. lib. prodromum II. ad cap. XXII. fol. XLIV. An vero *Vredio* praeierit *Blancardus*, an illi sua sublegerit, aliorum judicio relinquo.

EPI-

EPISTOLA CCCLXXX.

NICOLAUS BLANCARDUS

Nobilissimo A. P. Jongestall.

Leovardia.

MEministi opinor, Domine, quum novissime JCti sacris interesses, brevibus me insinuasse tibi, quid adversum sparsos falsosque rumores molirer, nec aliud justius prae manibus esse praesidium, quam ut totum negotium ad Illustrium Academiae Curatorum cognitionem referretur. Nam & causae innocentia, & honesti nominis existimatio, tum male feriatorum hominum iniquitas, ipsiusque adeo splendor Principis, id uti facerem, suadere videbatur. Nunquam veritus sum eos, qui meam indolem, & in melioribus literis scientiam satis perspexerunt, me plagii reum insimulaturos. Constans etiam nos ambitio tenuit, per quos doctiores melioresque facti essemus, eorum merita candide profiteri. Sed hi scurrae tam latenter struxere dolos, ut me omnium ignarum citius confecisse videri possint, quam nostra allocutio ad proceres provinciae fuerit transmissa. Hujus exemplar unum a fine atque initio (erant paginae quinque) varie conscribillatum, invidaque manu perstrictum, in privato locatur auditorio, juxta positis *Boxhornii* orationibus. Nec mora, accedunt ad condictum tempus adolescentuli, ac, uti fit, caperata fronte Professor fabulantibus interveniens, velut nescius suscitatur. Quid novae rei? O divinam Schedam? sed ut aureum vellus raptum magis, alienisque ex parte laciniis circumdatum. Egone haec audire, mi patrone, haec post terga jaci mea, famamque trahi, vexari, scindi crudelissime paterer, sustinerem? Additur ex orco splendidum mendacium fuisse in adversariis oratiunculam *Zuerii* manuscriptam: nec enim tam vesanum, tam impudentem fore aestimabant, ut typis expressam, & quae in omnium notitiam venisset, transcribere auderem. Nescimus, utrumne istud serio, atque ex rei compertae faciant fide, an fictionibus cassis ludentes, ingenii quadam protervia lasciviant. Nam manuscriptum nec habere, nec ullo tempore habuisse, & meam conscientiam, & quod longe majus, numen testor sanctissimum. Adhaec orationum exemplar vulgatum, sola comparandi nostra cum illis voluntate, septimo demum hujus Novembris die per *Arcerium* redemi. Tantum abest, ut quae Majo mense scriberemus, ex alterius scriniis partem aliquam furtim mutuati fuerimus. At tu forte cum istis dices, mi Patrone, fieri haud posse, ut alter alterius ignarus, eadem & dixerit & scripserit. Dicam igitur quod res est, & Herculeum tibi argumentum opponam, quod neque illi de catasta scurrae, nec arietes ratiocinationum, aut si quid his validius, possint ludificari. Anno hujus seculi octavo & quadragesimo, reversus Monasterio Paderbornam (designatus paulo ante eram Professor Steinfurtensis) dum ob stabilitam pacem Hispanos inter & Belgas, universa exsultat Europa, neque plebs & honore usi sua capiunt gaudia, scripsi

Panegyricum inclytis Legatis, *Mathenesio* & *Pavio*, sacratum. Constans fama erat eos salutaturos *Ernestum Guilelmum* Comitem Benthemii, transiturosque Steinfurtum aut Scuttorpum. Egoque tunc juvenis, vivacisque ingenii, & honestae ambitionis, captabam occasiones, dicta oratione eorumdem in patriam studia amplissime gratulari. Sed comperi secus Neohusium flexisse iter Oldensaliam, indeque per Transisalanos Hagam meditari; postquam Lugdunum Batavorum apud consanguineos veni, eorum suasu an auctoritate, typis describi passus sum. Nec multo post eadem non modo Legatis, sed patriae Urbis Magistratui, omnibusque Professoribus, & si quos alibi caros habebam, donata. Ejusdem scripti exemplaris bona pars a typographis plumbagine distincta apud me servatur, mei candoris, innocentiae, ac veracitatis testis locupletissimus. Tu si quidem, Patrone, juris & prudentiae consulte, facile judicabis rei dominum & auctorem re sua uti pro arbitrio ac voluntate posse. si in illis quaedam laudabiliter inventa, acute disposita, stylo vere Romano enuntiata, quis aegre ferat ista abs domino usurpari? quod si deinceps alius post triennium (nam oratio quam compilasse differor, 1651. expressa) meis utitur; ut suis, an aliena usurpasse dicendus sum ut meis? Absit, absit a vere bonis tam mala & ficulnea ratiocinatio. Quae omnia fidis coram testibus, nostrique Lycei praepositis, ostendere sedet sententia: nam quum videam nec modestia, nec patientia quicquam profici, & maledicus rumor crescit eundo, silentium pro crimine habetur. Idcirco nec abs re fore, opinor, judicabis, si coronide apologetica meque & adlocutionem adversus tot viperas in angulis vel circulis sibilantes defendam. Sed istius invidiae Theoniacae causas in unum si contraham, prima occurrit titulus Historiae Graecae Professoris, qui dudum ussit germanum Ononymum. Accedit prolixus tui, mi Patrone, & tuorum erga me favor: quem ego, si vir sum, quousque licet, aeternum demerebor; nec faxim ut ingratus, dum vivam, inveniar, paratus deinceps erga filium, modo patiens esse consiliorum, & solutos mores desuescere velit, reapse qui sim per omnia & in omnibus manifestum dare. Nec sine piaculo transeunda Illustrissimae Principis *Albertinae* benevolentia, per te etiam & vere nobilem *Harenium* conciliata. Hujus occasione nec silebo in dubium vocata Principis jussa, ac si multo ambitu, nec illius sponte, factum foret, ut filii adventum publice gratularer, ejusdem studia urgerem, illiusque curam, absente matre, susciperem. Quae cuncta falsissima esse, teque & adfinem, ipsumque Principem modestiae meae veros fidosque testes invoco. Nec verebor subjicere, quantos motus, quot bombos ediderit Adlocutionis dedicatio, praesertim unius Olcosunianardi, qui Academiae dignitatem his consiliis violari rabie plusquam Scythica clamitabat. Sed fruantur sensu suo, mihi satis erit, post fidem Principi vobisque debitam, veritati litasse. Plura adderem si non urceus dum coepit institui, rota currente, amphora exiret. Vale, Vir illustris, ac patrone incomparabilis, cui cum omnia mea deberi gratus profitear, hoc insuper gratissimum accidit, quod me tanto praeside possim tueri. Deus te tueatur, ac justitiae bonorumque omnium bono diu servet, sospitet salutem conjugi lectissi-

ctiſſimae, florenti liberum gregi, ac Nobiliſſimo *Harenio* abs me & uxore dicito plurimam. Franekerae 1671. 15. Novemb.

EPISTOLA CCCLXXXI.

ABRAHAMUS BERKELIUS

Nicolao Blancardo S. P. D.

Franekeram.

NOn abs re metuo, doctiſſime Blancarde, ne tu me hominem plane illiberalem exiſtimes atque ingratum, quod aut nullo munuſculo tuae liberalitati reſponderim, aut quod nunc demum tanto tempore poſt pro inſigni tuo congiario, quo me hominem nullius famae & immerentem proſequutus ſis, gratias agam, verum ſi quid mihi apud te fidei eſt, hoc credas velim neque mea inurbanitate neque ingratitudine, ſed afflictiſſimo Foederati Belgii ſtatu, & tympanorum ac tubarum undique ſonantium clangore factum, ut ſerius quam decuerit, calamum ſtrinxerim: exiſtimabam enim cum aliis non amplius in litteris ſed in armis, quae Batavi hactenus infeliciſſimis auſpiciis geſtarunt, omne Reip. praeſidium eſſe quaerendum. Fateor equidem me ex Friſiorum finibus tam praeſtantiſſimum donum exſpectaſſe nunquam, nam cum nemine mihi iſthoc ſub ſole, praeſertim Franequerae, hujusmodi amicitiae neceſſitudo intercedebat; quare maximas tibi habeo gratias, quod me talibus principiis ad te pellexeris, imo neceſſitate quadam eo adegeris, ut ſincerum tecum amicitiae foedus ineam. Dederam Bibliopolae in mandatis, ut mihi mea pecunia ex auctione quadam Chariſium Soſipatrum compararet, ſed clariſſimo tuo nomine alium tradidit, paſſim a viro docto emendatum atque ſuppletum. Quid multis opus eſt? agnoſco eximium tuum erga me immerentem beneficium, quia ſic voluiſti, data occaſione par pari relaturus. Sed ex *Geldero* etiam recognovi, te novam Harpocrationis editionem parare, nuper mihi oſtendente Mauſſaci notas, hunc in finem tua opera interpolatas, atque ad eum transmiſſas: has cum obiter in officina percurrerem, mihi in mentem incidit (ignoſcas, quaeſo, tam libere & candide agenti apud ignotum, ſi famam excipias) ſupereſſe addenda quaedam ad notas in Harpocrationem, quae Mauſſacus poſt Plutarchum de fluminibus Toloſae MDCXV publici juris fecerat, & Salmaſio dedicaverat. Haec nusquam inſerta animadvertens, manibus pedibusque apud *Gelderum* inſtabam, ut te de hiſce minutilis admoneret, quod ille quodammodo ſubterfugiebat: ſuppeditavi tamen ipſi libellum, quem poſt crebras admonitiones deſcribendum curavit, & uti ex ore ejus percipio, ad te miſit. Verum hoc obiter addam, nonnullas mihi eſſe difficultates in Harpocratione ipſo, atque ſcrupulos, quorum unicum duntaxat monebo, in voce Ἀγασικλῆς latentem, ibi enim ſic excuſum eſt. Γέγραπται καὶ Δεινάρχῳ λόγος κατ᾽ αὐτοῦ ξενίας, ἐν ᾧ δεδήλωται, ὅτι Ἀλιμουσίοις συνεδίκασε &c. Omnino hic ſubeſt aliquid portenti, quod nemo, niſi perditi cerebri, ferre poſſet. An

Dinarchus conscripsit orationem contra suam peregrinationem? Nusquam mihi hoc apparet, illum fuisse τ ξενίας Διωκόμενον. Sine dubio verior erit nostra conjectura, scilicet hoc loco debere rescribi: Γέγραπται καὶ Δεινάρχῳ λόγος κατὰ πυθέα ξενίας. Tempus non teram in asserenda hac lectione, tantum Stephani mei verba apponam, quae id evincunt manifestissime; ita enim ille in voce Αἴγιναι. Καὶ γυνὴ Αἰγιναία, ὡς Δείναρχος ἐν τῷ κατὰ πυθέα (male in vulgatis πυθέα) ξενίας. Possem hanc veritatem plurimis & minime dubiis argumentis ex Demosthene, Dionysio Hallicarnasseo, aliisque confirmare, sed illud acerrimo tuo judicio atque diligentiae committo. Quin in Bibliotheca Vossiana codex Harpocrationis M. S. exstet, nullus dubito, nam glossariis, lexicis, & aliis istius generis libris instructissima est, verum ea de re certus esse non possum, quia *Vossius* ante biennium ad Anglos enavigavit. Tu interea temporis quod potes perge, ut brevi hunc auctorem emaculatiorem, tuisque doctissimis annotationibus magis illustratum habeamus. Proxima septimana negotiorum meorum causa Hagam Comitum excurram, ex *Vossii* amicis simul expiscaturus, an aliquid in novam Harpocrationis editionem conferre possint, qua de re te posthac certiorem reddam. Ad catalogum scriptorum Historiae Byzantinae quod attinet, nemo tibi illius copiam faciet, nisi instructus sit vere regio illo opere, quod privatas Bibliothecas non capit. In auctione Gronoviana immensi hujus operis tomus primus jam venalis prostat, huic *Philippus Labbe* praestantissimum indicem auctorum editorum & edendorum praefixit, quanquam non ignoro plurimos etiamnum hodie latere, & nuper post *Labbaei* mortem alios detectos esse: hinc si auxilium in proposito exspectes tuo, *Gelderus* tibi istum tomum fortassis vili pretio comparare posset. Pergimus jam pedetentim in Stephano nostro, qui anno praeterito sub praelo non sudavit, sed friguit, quod profecto non mihi, non typographo, verum potius publicis calamitatibus est imputandum. Vale, vir doctissime, mihique hoc tributum velis, ut me e tuis unum possim dicere. Scribebam Lugduni in Batavis ante diem Septimum Decimum Kal Maj. Anno CIↃIↃCLXXIII.

EPISTOLA CCCLXXXII.

ABRAHAMUS BERKELIUS

V. Cl. *Nicolao Blancardo.*

Franekera.

NUnquam profecto *Gelderus* ex Frisiorum finibus rediit, quin me tuo nomine salutaverit, & de insigni tua erga me humanitate certiorem fecerit. Quid mei officii sit, & jam dudum fuerit, probe agnosco. Sed occupationes circum caput & latus salientes me ita districtum tenent, ut vix stylum in manus sumere & viris doctis & amicis mea officia offerre valeam. Ergo post longam cunctationem occasione ex ludicris meis, atque affaniis in publicam lucem emissis, nimis ambitiose quaesita, & affectata, animum has confingendi

di litterulas cupido incessebat. Etenim cum ante aliquot menses versioni & animadversionibus in gemina Stephani fragmenta finem imposuisset, non poteram quin potissimo tuo judicio exemplar exponerem; quod si tibi & paucis aliis non fuerit improbatum, erit, cur me non male tempus & otium in commune rei litterariae bonum collocasse existimem. Fateor perexiguum esse congiarium quo te prosequor, & tuo adspectu vix dignum, spero tamen tibi ob venerandam maxime musarum κοινωνίαν, non ingratum futurum. Quanquam ut olim Lucilius a Persio sua poëmata, ita & ego, quae de Graecis Latina feci, quibusque Stephani Fragmenta illustravi, a te legi reformidem: novi ingenioli mei modum, & quam exiguas & οὐδενοσώρους in litterarum pulvere progressus fecerim. Hactenus mecum alii tuam Harprocrationis versionem exspectarunt, cujus partem typographus oculis subjecit: nae multum tibi meliores literae debent, qui ipsarum illustrationi tantum operae impendas. Utinam ita res ferrent tuae, ut alios ejus generis criticos beneficio tuo haberemus! Nuperrime N. ex Italia redux, quid tunc temporis, cum de ipso apud *Gelderum* verba faceres, contra te, *Heinsium*, *Spanhemium*, & alios rei litterariae Atlantes machinatus fuerit, jamjam ex supplementis lacunarum in Aenea Tactico, Dione Cassio, & Arriano lecturus es? non ita N. cum *Gevartio*, & aliis viris doctis egit, quos semper, si quid humani irrepserat, humanissime admonuit. Hactenus cum N. amicissime vixi, tuaque admonitio, pro qua tibi grates habeo, agoque maximas, non duntaxat hunc Juvenem apud me suspectum reddidit, verum aliae machinationes & fraudes, de quibus praestat silere, quam pauca dicere. Videtur ille jam omnem eruditionem, & quidquid in bibliothecis rarum & magnificum, Italiae subduxisse, ut in hisce regionibus solus in literas & literatos dictaturam exerceret. Rogabis quid Stephanus meus agat. Tandem fiet surculus arbor. Quod lucem nondum videat, mihi non est imputandum, sed typographi culpae, quotidie temporum diritatem, papyri Gallicae inopiam, & nescio quid nugarum praetexentis. Interim si in edendo Harpocratione, qui fortassis nunc brevi prelo subjicietur, tibi inservire mea opera queat, ea utere, & abutere pro arbitratu tuo. Vale, Vir Clarissime, & hominem tui amantem ama. Dabam Lugduni in Batavis ante Diem x. Kal. Jun. 1675.

EPISTOLA CCCLXXXIII.

NICOLAUS BLANCARDUS

Abrahamo Berckelio.

Leidam.

ACcepi nuper, Clarissime Berckeli, & quod Gelderus misit, Harpocrationis folium, cum fragmento Stephani tui, & quas huic comites dedisti literas. hae quod erant candoris modestiae, amoris & doctrinae notis perfusae, me μαλακῶς ἔχοντα ἐκ τῆς ἀσθενείας exhilararunt aliquantulum. Illud, quod

quod fiduciam darent properae editionis scriptoris ejus, in quo tot soles condidi, non mediocri gaudio affecit. Gratissimum pariter venit in emendandis operis tam liberaliter oblatum mihi studium tuum, eoque nomine quantum tibi debeam, facile intelligo. ut nihil dixerim interesse posteritatis, tantum auctorem, & τῶν λεξικογράφων vetustissimum ab naevis prorsus omnibus, quantum humana ope provideri potest, vindicari. Itaque jure amicitiae postulo, ut exemplar Graecum, quod est multo ungium morsu correctum & distinctum, sic exprimendum annitaris, nihil ut in eo alieni visatur. quod ipsum si in nostra versione consequor, gratias pro tanto beneficio acturus sum maximas. de Forma operis quid decreverim, ex epistola ad *Gelderum* cognosces. Voce Αἰγὶς ad oram codicis, quo hîc utor, pauca notaveram e Nymphiodoro, ubi cum θώρακα legi videam, mutabis in θώρακα, nisi forte in chartis transmissis a me sit occupatum. Stephani ἀποσπασμάτια, pro quîs grates ago meritissimas, arrepta ex templo devoravi. atque utinam caetera ejusdem tuis vigiliis haberemus, quae non dubie ad eundum gustum exacta. non ego is, qui solitus sim cuidam mortalium, nedum viris sagacibus, & de literis bene merentibus, ancillari. Sed animum testor, eumque, qui mediis cogitationibus intervenit, ubi locos tentatos emendatosve inspexi, perpendi, suis cum auctoribus contuli, statim pro studiorum tuorum εὐπορίᾳ me precatum, ut tam feliciter incepta benignus Deus secundaret. Si quae alia de hoc genere prae manibus habes, aut luce donasti, indicabis, paratus ero τὴν χάριν τῷ ἔργῳ ἀμείβεσθαι: nec enim me tuorum operum quicquam, praeter τὰ Επικτήτεια vidisse memini. De Lucio isto, cujus supplementa in tribus scriptoribus percurri, dicendum ἐν τοῖς προλεγομένοις Arrianaei voluminis secundi. Isti, quia Vir bonae fidei sum, & tamen ὑπὸ τῶν χρεῶν δακνύμενος, sortem cum usuris dependam. Vale & feliciter vive. Franekerae, ex arce fiarda MDCLXXV. a. d. XII. Kal. Jun.

EPISTOLA CCCLXXXIV.

ABRAHAMUS BERKELIUS

V. Cl. *Nicolao Blancardo* S. P. D.

Quia ex tuis anno praeterito ad me datis intellexi, animadversiones meas ad Stephani fragmenta tibi non ingratas accidisse, nunc per fratrem Leovardiam commigrantem de mittenda ad te Ant. Liberalis Metamorphoseon congerie, notulis & quibusdam emendationibus a me illustrata, consilium formavi. Anni duo sunt, cum in officina libraria inter colloquendum forte fortuna dixeram fabulatorem hunc nitidissimum ac non passim obvium ab eruditis desiderari, & operae pretium fore, si a quoquam prelo subjiceretur. Typographus non improbans consilium exemplar meum petiit, quod ei utendum exhibui: illud cum ad me referret, obnixe rogavit, ut novam hanc editionem aliqua observatiuncula correctioneve augerem. Aegerrime aliquid

a me impetravit; tandem crebris sollicitationibus defatigatus expugnatusque, exhibui, quod tertia diei parte chartis alleveram. proverbium illud ah demens! de cane festinante in memoriam non revocans. Ingenue fateor aliquid commisi quod humanum est, & documentum unum, atque alterum dedi, qua sim origine natus; Vix suspicans aliquem repertum iri, qui illas nugas theonino dente arroderet. Quippe per annum lucem publicam non viderat, quin nostram exceperit alia editio Amstelodami excusa, & Delphis, non illis Phocicis, sed ad fossam Corbulonis in pulvere scholastico nata, in qua aliquando sine ulla aequitatis specie perverse nostra traducuntur, atque detorquentur. Hoc minime ferendum existimans, tandem decrevi istius hominis σκαλαθυρμάτια novo commentario refellere, eumque docere, si nesciat, quod plurima commiserit a veri rectique norma longissime remota, ut tibi aequissimo harum rerum arbitro evolventi patebit. Sed mi Blancarde, quid tandem fiet de Harpocratione, quem omnes docti a te emendatum tantopere desiderant? Si Leidenses Typographi recusent, invenies procul dubio Amstelodami ejusdem artis peritos, qui scriptis tuis faveant, & excudere non subterfugiant. memini me aliquando apud te mentionem fecisse de loco quodam in sapientissimo illo Lexicographo, γέγραπται ἐν Δεινάρχῳ λόγος κατ' αὐτοῦ ξενίας, ubi aliquid conjectabam tam pulchre ad rem faciens, quam Butubata Naevii. deinde locum, pensiore examine consideravi, sed reperiebam, me oculis meis non recte usum fuisse. properantiae hoc condonabis & homini aliis rebus intento, quod ita tamen facias oro, ut ipsas literas, in quibus tam infaustam conjecturam exaraverim, aut flammis tradas, aut quod illarum meritum est, multo pejus perdas: sed aliam tibi istius loco, musis, ut spero, melius faventibus, indicabo, quanquam vix dubitem quin mendam subolfeceris, qui multo unguium morsu totum Harpocrationem correxeris. locus est in voce ξυστίς: ἔστι δὲ καὶ ἱππικὸν ἔνδυμα ὡς Ἀριστοφάνης ἐν Φιάλαις. An alibi citantur Aristophanis Phialae? Ego semper corrigendum existimavi, ὡς Ἀριστοφ. ἐν Νεφέλαις, vel Ἀριστοφ. νεφέλαις. locus de Xustide apud Comicum isthac in fabula, hodie legitur Act. 1. Scen. 1.

Ὅταν σὺ, μέγας ὢν, ἅρμ' ἐλαύνῃς πρὸς πόλιν.
Ὥσπερ Μεγακλέης ξυστίδ' ἔχων.

Haec verba interpretes, ut ipse videbis, pessime acceperunt. Telam meam in Stephano nondum detexui, quam si tam longam & tam molestam futuram praesentiscere potuissem, dubito vehementer, an unquam fuissem exorsus. Vale, & pancratice vive. Dabam Lugduni in Batav. a. d. v. Id. Novemb. A. 1676.

EPI-

EPISTOLA CCCLXXXV.

THOMAS MUNCKERUS

Nicolao Blancardo S. P. D.

Franekera.

TAndem aliquando redit ad te Hyginus olim Salmaſianus; pro cujus uſu benignitati tuae gratias memini gratiſſimas. Comitem illi dedi recentem ejus editionem Cl. *Schefferi* cura, & meis aliquot notulis illuſtratam. Rogo levidenſe munuſculum aequi boni facias? ει πλέον ειχον, πλέον εδίδων, ceterum quicquid in ſcriptore iſto perfecerit *Micyllus*, & *Barthius*, & *Schefferus*, quicquid nos tentaverimus reliquimus tamen etiam ipſum Augiae ſtabulum. Quod ſi me ὁ κρείτ]ων tamdiu ſupereſſe voluerit, donec δευτέρας dein edidero Φροντίδας, ſpero fore ut melius litem. Nam primum ipſum conatum damno ipſe & deſpicio. deproperata enim pleraque in eo, & minus exacta. Hac hyeme fui omnis in Antonino Liberali, cui excudendo cum non parvo ſimul commentario quaero typographum, ubi prodibit aliquando, majori, ut mihi quidem videtur, fiducia ferre poſſit oculos tuos, quam Hyginus. Vale multum, Vir clariſſime, & ſtudiis noſtris fave. Delphis. a. d. x. Cal. Martias Anno CIƆIƆCLXXV.

EPISTOLA CCCLXXXVI.

NICOLAUS BLANCARDUS

Thomae Munckero S. D.

Delphos Batavam.

DE Hygino, quem *Schefferi* tuisque notis emendatum ad me miſiſti, & ago & habeo gratiam, Munckere praeſtantiſſime. Ex his ego praecipue ſenſi, quanta abs te in poſterum exſpectanda, & hae litterae tibi debiturae ſint. Magnam ex earum lectione cepimus voluptatem, eſtque ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ λοιπὸν ἱμάτιον aeſtimare. itaque optamus caetera, quorum ſpem facis, videre. Conſtitueram Antoninum Liberalem cum noſtris animadverſionibus transmittere: ſed codicem dum requiro, dum forulos bibliothecae perſcrutor, nuſquam comparuit. Utrumne in migratione, an ſubleſta manu perierit, non habeo dicere. breviter, hoc velim tibi perſuadeas, nihil optatius accidere potuiſſe, quam ut aliena e noſtris, aut haec ex alienis emendarentur. ut defectum libri οἴκοθεν facile ſuppleveris. Venit nuper ad nos *Theodoricus* J. F. filius *Gronovius*, qui die craſtini futurus jurium doctor, theſes aſſeruit de Teſtamentis. Illum & merito parentis, & ſuo excepi humaniſſime. Viſus enim eſt τὰ γράμματα οὐκ ἐν παρέργῳ ἀσκήσας. Huic remeanti domum in manus dedi Thomam Magiſtrum, caeteroſque Eclogarios, quos tam benigne tranſmiſſos gratus reſtituo. De meis autem ſtudiis quid dicam? niſi de me, qui ipſus langueo & tor-

torpeo. Nam post obitum *Mariae* conjugis, cui parem haec aetas non tulit, ardor iste vetus deferbuit, armaque sapientiae de manibus excussa sunt & fracta. Thucydides tamen longo intervallo repetitus lente procedit: nec satis scio, utrum perveniet ad metam. Ingens certe προκεῖσθαι δόλιχος, & currentem turbant difficilia minusque expedita. De Philippo Cyprio, quem *Laevinus Warnerus*, Belgarum apud Turcas legatus, donavit, facilior res videtur. Exspectavi hactenus expressa typis *Aurati* poemata, quae descripta manu *Canteri* me habere tibi professus sum. sed frustra. Vale, & me ama Franequerae a. d. x. Kal. Apriles CIƆIƆCLXXV.

EPISTOLA CCCLXXXVII.

THOMAS MUNCKERUS

V. C. *Nicolao Blancardo* S. P. D.

Franekeram.

TAndem aliquando venit ad te Antoninus meus, Vir clarissime. An aliquod operae fecerim pretium eum denuo publicando, ubi hanc editionem cum illis, quae antehac prodierunt, contuleris, tu judicabis, populum & suffenos, qui hoc tantum, quod ipsi faciunt, rectum putant, nihil moror. Tibi & tui similibus modo placeam sat habeo. esse apud Leidenses, qui graviter nimis iteratam hujus libelli editionem ferat, jam puto audisse. In omnibus tabernis uti mihi fama narravit, tanquam ad publicum judicium subscriptores conquirit. Quae haec iniquitas? imo quae tyrannis est? Ergo nemini licet ullum attingere scriptorem, licet id modestissime fiat, ad quem alter aliquid sit commentatus? Sed glorietur dente suo Theonino, dummodo mihi pudoris constet fama. Nolim ego me conviciando vincere. *Aurati* poëmata, de quibus scripseras, frustra mihi hactenus quaesita sunt. Quod serius libellum hunc, quam debueram, ad te mittam, rogo occupationibus meis, quae vix unquam respirare me sinunt, imputes. Vale multum Vir Clarissime, & miserere hujus asini, qui tam misere vapulabit. jam scapulae mihi pruriunt. scripsi Delphis Batavis a. d. IV. Cal. Januarias anni 1676. qui tibi & tuis feliciter exoriatur & decurrat.

EPISTOLA CCCLXXXVIII.

THOMAS MUNCKERUS

Nicolao Blancardo S. P. D.

Franekeram.

FRatrem meum, qui ex negotio has oras petierat, sine ullis ad te litteris domum redire ut sinerem, facere non potui. Ut vales, Vir Clarissime? ut nostri es memor? Nihil prorsus a te litterarum, quod vehementer miror, ex quo Antoninum meum ire in Frisiam jussi accepi. fraus heic aliqua an ta-

bellarii negligentia latet? fac oro ni grave eſt, quamprimum iſta me ſollicitudine liberes. Harpocrationis lexicon, quod tuis curis ornatius exercere jam operas Typographicas audivi, mirum quantum videre geſtio. Non dubito enim, quin utiliſſimam operam in opere tam eleganti collocaveris. in paucis diebus prodibit Leidae ἐς φάος ἠελίοιο horribilis libellus, qui me dedocebit criticam, meum Antoninum, dico, Liberalem antagoniſtae mei. In eo conſpicietur, ut fama narrat, Epiſtola N. in qua emendationes ullas Antoninianas ſibi ſublectas queritur, communicatas enim illas quondam cum *Gipſone*, meo olim collega, & ab eo mihi acceptas. Nequiſſimum ergo, inquies, tu caput es, qui, quod alium capere oporteat, intercipias. imo ego peream, quantum qui pote plurimum perire, ſi vel unquam de ullo Antonini loco apud me verbum fecerit *Gipſon* iſte. Has querelas in ſinum tuum ideo effundo, quod & tu maledicum ejus os nuper adeo expertus es plus ſatis in ſupplementis iſtis maledicentia omni refertis. ſcilicet Heroum filios noxas eſſe, ut eſt in vetere verbo. ut pater Orbis amor, ita filius, ſi ſic perexerit, evadet odium. Curis ſecundis emendatiorem publicabo brevi Hyginum, cui comitem adjungam Lactantium, an Luctantium? qui argumentis Ovidii metamorphoſes illuſtravit, ſed multo quam ante hac editus eſt ex MS. limatiorem. Vale multum, vir optime, & conatibus noſtris fave, qui omnes niſi qui te & tua nimium, ſtudiorum amantes, amamus Delph. Bat. a. d. XIII. Cal. Majas A°. 1676.

EPISTOLA CCCLXXXIX.

DAVID GIFFENIUS

Nicolao Blancardo S. P. D.

Franekeram.

AUdet, praeſtantiſſime Blancarde, ad te dare literas D. *Giffenius*, ante annum & quod excurrit, tam in privatis, quam publicis exercitationibus tuis ad varios & Latinos & Graecos ſcriptores, auditor perpetuus, nunc vero in obſcuro pago deliteſcit, rem ſacram faciens inter ſimplices homunciones

—— qui procul negotiis,
Ut priſca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercent ſuis.

Didici ego ex doctiſſima tua in Arrianum tuum praefatione nihil innocentius eo vitae genere, muſis & Phoebo ſacratos cum lucis ac fontibus colles, quorum heic nobis eſt copia. Solitudo haec mihi foret gratiſſima, ſi tui carendum non eſſet, ſi aliquando ſuaviſſimis tuis ac doctiſſimis colloquiis intereſſe daretur. Dici non poteſt, quanta in te mea ſit pietas ac veneratio, ob ſingularem tuam erga me benevolentiam, & in humanioribus inſtitutionem. O felicem Academiam veſtram! (ſi ſatis ſua bona norit) quamdiu te habet ſuperſtitem. Tu enim, me hercle, Muſas ex Friſia fugientes; cum pauciſſimis ad-

adhuc moraris; imo tu solus ferme divina veterum monumenta; alioquin mox casura, Atlantis instar, perpetuis lucubrationibus tuis & curis fulcire satagis. Vereor equidem te in os laudare, sed ipsa fatebitur invidia, Graecarum literarum causa, tanto restauratore opus esse. Hi sunt dies, quibus secundum laudabilem Ecclesiae usum Historia passionis Dominicae coram populo exponi consuevit. Habebis a me quaedam, quae publice ex suggestu coram populo recitavimus ad caput Evang. Lucae. XXII. Κόμμα 44. ubi de agone Servatoris Jesu in horto, & de sudore ejus sanguineo. En habe, quae ex Evangelistis tribus congessimus, quaeque ad lucem eorum ex doctissimorum virorum commentariis, & propriis meditationibus nostris addidimus. Tuum erit, si legisti, vir accurati atque animosi judicii, de quibus monendum me putes, sine fuco libere ac candide admonere. Historia exstat apud D. Matth. XXVI. 36—46. Marc. XIV. 32—42. Luc. XXII. 40—46. Haec est summa. Jubebat Dominus octo discipulos subsistere ante ingressum horti, tribus Petro, & filiis Zebedaei assumptis intra hortum. Ingressus coepit animo angi, & summis terroribus affligi; monet istos tres ut illic loci subsistant & secum vigilent in precibus. Animam enim suam undequaque tristem esse usque ad mortem: se ad preces secedere. Hac, tanquam excussus tormento, rapitur ad jactum ferme lapidis: primo in genua se dat: hinc prolapsus in faciem ac humi stratus orabat, *mi pater, si fieri possit, transeat a me calix iste; attamen non ut ego volo, sed ut tu vis.* Primo isto certamine defunctus redit ad discipulos, quos invenit oppressos somno, quem labores diurni, profunda nox & moeror creabant. Dicit igitur ad Petrum: *Sic nec ad horam unam mecum potestis vigilare. Vigilate & orate, ne incidatis in tentationem. Spiritus promptus est, at caro infirma.* Inde in secunda & tertia conflictatione, divulsus a discipulis, quanto vehementius premeretur, tanto ardentius precabatur. *Mi pater, si non possit iste calix a me transire, voluntas tua fiat.* Ita se jam composuerat ad patientiam & obsequium. Finito quolibet certamine ad discipulos revertebatur, eosque inveniebat dormientes. A secundo rediens non compellavit eos, sed permisit somno. post tertium monuit proditorem in propinquo esse. Scribit Lucas in aestu conflictationis visum ipsi angelum esse, qui eum confirmabat. Angelus internum robur sufficere non potuit, verba tantum suggessit, ut turbato in promptu essent. Idem Evangelista notat sudorem ab eo instar sanguinis, grandibus guttis in terram destillasse, Beza. *Alioqui nolim Agyrtas illos imitari, quos non pudet multa comminisci, ut mulierculas non tam ad resipescentiam, quam ad mollem & inanem commiserationem commoveant, id est, ut Pilatum ac Judaeos potius, quam sua peccata discant exsecrari. Sed vicissim digni sunt reprehensione, qui ne videantur Christo tribuere tam insignia humanae infirmitatis argumenta, partim ista extenuant, in quibus tamen posita est nostrae pacis & cum Deo reconciliationis summa: partim etiam eo impudentiae provecti sunt, ut nonnulla tanquam ab Haereticis infarcta expunxerint. Si quidem (ut est ab Erasmo annotatum) Hieronymus contra Pelagium. lib.* II. *& Hilarius lib. de Trinitate.* X. *indicant, in plerisque Graecorum & Latinorum Codicibus non fieri mentionem, neque de sudore, neque de angelo confor-*

tante: at ego ſacrilegam eorum audaciam exſecror, qui haec deleverunt. Monarcha Sapientiae & eruditionis Hugo Grotius in illa verba (ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ) *Illaudabilis fuit & ſuperſtitio & temeritas eorum, qui hanc particulam & ſequentem de ſudore deleverunt, nihilo graviore de cauſa, quam illud, quod ſupra (cap.* XIX. 41.) *eſt de fletu, deletum diximus. Chriſtus enim deſtitutus Divinitatis in ſe habitantis virtute, humanaeque naturae relictus, ac proinde* ἐλαττωθεὶς βραχύ τι παρ' ἀγγέλων *opus habuit angelorum ſolatio* &c. Grotius exiſtimavit ſanguinem non fluxiſſe, ſed verum ſudorem, qui in grumos concrevit, ut ſolet ſanguis concreſcere. Καταβαίνοντος *ita legit Latinus; & ſenſus videtur eſſe apertior, nam ſanguis maxime cum in terram cadit conſpicitur* θρομβοῦσθαι. *Eſt enim* θρόμβος *Galeno etiam in lib.* I. *de Semine* τὸ αἷμα πεπηγός. *Syrus quoque ſic legiſſe videtur, ſed ſic ut ſubintelligeret vocem* ἱδρῶτος, *quod loquendi genus exemplo non caret. Docet Ariſtoteles* III. *de Hiſtoria Animalium accidere nonnullis* ἱδρῶσαι αἱματώδες περιττώματι διὰ καχεξίαν καὶ διὰ τὴν τῆς θερμότητος ὀλιγότητα. *attamen hoc loco nihil eſt, unde certo colligas ſudori huic ſanguinem fuiſſe permixtum. nam & Theophylactus & Euthymius notant, non dictum eſt* ἐγένετο ἱδρὼς αἵματος, *ſed* ἐγένετο ὁ ἱδρὼς ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος. *quae verba indicant verum fuiſſe ſudorem, qui emanavit, nen tenuem tamen, ſed craſſum, quales eſſe ſolent grumi ſanguinis, quum ſudor vix ſoleat* θρομβοῦσθαι, *non aliter certe intellexit Juſtinus colloquio cum Tryphone, qui omiſſa ſanguinis mentione, ſatis habuit grumos dixiſſe* ἱδρὼς ὡσεὶ θρόμβοι κατεχεῖτο αὐτοῦ εὐχομένου. *tale illud.* Salſuſque per artus Sudor iit. *Theophylactum in ſuam ſententiam allegat, eum audiamns.* Ὅτι γὰρ ἀπ' ἀνθρωπίνης φύσεως ἦν τὸ προσεύχεσθαι, κατὰ παραχώρησιν παθούσης τὸ κοινὸν πάθος τῆς φιλοζωΐας, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῆς θεότητος ὥς φασιν οἱ κατάρατοι Ἀρειανοὶ δῆλον ἐκ τοῦ καὶ ἱδρῶσαι καὶ οὕτως ἐναγώνιον γενέσθαι ὥστε τοῦτο δὴ τῆς παροιμίας καὶ θρόμβους αἵματος ἀπ' αὐτοῦ πεσεῖν. Παροιμία γάρ ἐστιν ἐπὶ τῶν σφόδρα κοπιώντων ὅτι αἷμα ἵδρωσεν. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν πικρῶς ὀδυρομένων αἵματα κλαίει. τοῦτο τοίνυν δηλῶται καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι οὐχὶ λεπταῖς τισι νοτίσι καὶ οἷον ἐνδείξεως χάριν ἐμφαινομέναις ἀλλὰ σταγόσιν ἀδραῖς ἱδρώτων περιεστάζετο τοὺς τῶν αἱμάτων θρόμβους εἰς εἰκόνα τοῦ γενομένου παρείληφεν. *Quod autem ab humana natura fuerit orare, quae juxta permiſſionem patiebatur communem affectionem, qua amamus vitam, & non a Deitate ſicut dicunt maledicti Arriani, manifeſtum eſt ex hoc quod ſudavit, idque cum tanta anxietate, ita ut plane juxta paraemiam ſanguinis guttae ab eo ceciderint. Paraemia enim eſt de valde laborantibus, ſanguinem ſudavit. Sicut & de his, qui amare flent, dicimus quod ſanguinem fleant. Hoc igitur voluit manifeſtare Euangeliſta, quod non tenuibus quibuſdam humoribus & velut indicii gratia apparentibus, ſed magnis guttis ſudorem ſtillarent, ſanguinis guttas, ut id quod gerebatur, repraeſentaret, aſſumpſit.* Plane igitur ſentit cum Grotio Theophylactus: ſed fieri poſſe, ut ſanguis ſudetur, docet Ariſtoteles III. de part. animal. 5. Ἐκ μειζόνων δ' εἰς ἐλάσσους αἱ φλέβες ἀεὶ περιέρχονται ἕως γενέσθαι τοὺς πόρους ἐλάσσους &c. Quae ſic Latine Sonant. *E majoribus in minores continuo abeunt venae, donec meatus minores fiant, quam pro ſanguinis craſſitie: per quos ſanguini tranſitus non datur, ſed excremento humidae rorationis (quam vocamus ſudorem) idque percalefacto corpore, & venulis apertis. Jam vero quibuſdam contigit*

git ſudare ſanguinolento excremento propter malehabentiam corpore fluido & raro, ſanguine autem humefacto, quod coctum non ſit, quia calor in venulis ob exiguitatem concoquere non poteſt. Drexelius Pius & Doctus Jeſuita, Chriſti Morientis cap. 11. *feminam fuiſſe affirmat non e plebe teſtis, quae mariti ſui mortem eo lacrimarum imbre proſecuta eſt, ut lacrymis deficientibus guttas ſanguineas oculi ſtillaverint; at vero qui ſanguinem toto corpore, tanta copia, tali ratione ſudaverit, nemo mortalium ullis retro ſeculis eſt viſus. Jacob Patriarcham cerno, cum Angelo luctantem, ſed ſine ſanguine; Jonam Prophetam video precantem & laborantem, ſudantem & aeſtuantem ſed ſine ſanguine* &c. Johannes Maldonatus tomo. 1. Euang. cap. XXVI. Com. 37. Matth. *Audio, inquit, ex his qui viderunt aut cognoverunt, ante annos duos Lutetiae Pariſiorum hominem robuſtum ac bene valentem, audita in ſe capitali ſententia, ſudore ſanguineo fuiſſe perfuſum.* Fieri poſſe, ut ſudorem ſanguineum ſudet homo, teſtatur experientia, quamvis alienum ſit quod contingit ictis a ſerpente haemorrhaeo teſtatur in exemplis quibuſdam, licet paucis. Paroemia adducta a Theophylacto non ita Hyperbolica, ut exeat extra limites τοῦ δυνατοῦ. Poteſt id evenire ex nimia animi preſſura & angore. Lucam velle quod in Chriſto factum ſit, docet locutio & res. Locutio ὡσεὶ ita ſumi ſolet Act. 11. 13. ὡσεὶ πυρός: ubi extra controverſiam, ignis exprimitur. Dicit Lucas ἐγένετο δὲ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν, id eſt loco ſudoris grumi ſanguinis deſcendebant in terram. Sudor ipſius nihil erat niſi grumi ſanguinis. Antiqua lectio expreſſius ἵδρωσε καὶ ἐγένετο δ' ἱδρὼς &c. ſudavit, ſed ſudor ipſius plane grumi ſanguinis. Res docet. 1. ſudor tam copioſus & craſſus non effluit apertis venularum oſtiis, niſi ſanguineus. non concrevit in terra, ſed inter manandum craſſus & coagulatus erat. II. Tantus animi angor & horror erat, & ex illo ita corpus conturbatum, ut ſanguinem non exprimere non potuerit. Si enim in ullo mortalium ſanguinem horror expellere potuit, id debuit fieri in maximo illo, quem Dominus ſenſit, qui ſtrangulaſſet eum, niſi humana natura ſuſtentata fuiſſet robore Deitatis. III. Si ſanguis non fuiſſet, ſed ſudor tantum copioſus, cum eum potius ſanguini, quam pituitae, aut alii humori craſſo Spiritus Sanctis aſſimilaſſet. nempe ſanguis fuit rubore & ſubſtantia. IV. Typus juvencae rufae mactatae, cujus cinis ad purificationem, ſine fuſo ſanguine impleri non potuit. Obſervatu digniſſimum eſt, quod doctus pariter ac ſedulus Rabbinorum illuſtrator *Conſtantinus l'Empereur* obſervavit in codice Middoth. cap. 1. T. 5. ſcribitur in templi ambitu quinque portas fuiſſe, duas a meridie, unam ab occidente, unam ab aquilone. De porta quinta orientali ita loquitur. שׁע׳ הַמִּזְרָחִי שׁוּשַׁן הַבִּירָה צוּרָה שֶׁמּוֹ רוֹאֶה כֹּהֵן גָּדוֹל שׂוֹרֵף אֶת הַפָּרָה וְכָל מסעריה יוֹצְאִים לְהַר הַמִּשְׁחָה׃ *Portae orientali figura erat civitatis Suſan, per quam intuebatur Pontifex, cum comburebat vaccam. Etiam operis inſtrumenta egrediebantur in montem olivarum.* Fuit communis traditio eodem referente, qua traditum juſſos fuiſſe Judaeos e Perſide reduces, ſtruere januam, quae civitatis Suſan formam referret, ut reverentia regis Perſarum ſemper oculis animiſque obverſaretur. Quidam referunt circa portam fuiſſe aedificium, ad effigiem arcis Suſorum. Rubrae vaccae cerimonia nota eſt ex Num. XIX. &

Codice פרה. Vacca rubra debuit ad Pontificem adduci, quam educebant per pontem ingentis operis in montem olivarium, ut mactaretur & combureretur. E cujus cinere conficiebatur aqua lustralis, qua aspergebantur, qui cadaveris contactu immundi erant. Praeceperat Deus, ut Pontifex Vaccae sanguinem spargeret versus partem templi anteriorem. Num. XIX. 4. והזה אל נכח פני אהל-מועד מדמה שבע פעמים Καὶ ῥανεῖ ἀπέναντι τοῦ προσώπου τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῆς ἑπτάκις. Misna dicit. שֶׁבּוֹ רוֹאֶה כֹּהֵן id exponit Aben-Esdras הַכֹּהֵן הַשּׂוֹרֵף אֶת הַפָּרָה עוֹמֵד בְּהַר הַמִּשְׁחָה וּמִתְכַּוֵּן וְרוֹאֶה כְּנֶגֶד פִּתְחוֹ שֶׁל הֵיכָל בִּשְׁעַת הזיית הַדָּם. Sacerdos comburens vaccam stabat in monte olivarum, intendens & videns in ostium aedis, hora aspersionis sanguinis. Intuebatur januam aedis, collimando per ambitum templi portam orientalem. His expositis vir doctus ita concludit. Hinc patet cur servator noster voluerit etiam pati in monte olivarum, emisso, antequam caperetur, cruento sudore ex animi illo angore piis omnibus venerando. causa fuit Dei quae typum antitypo per omnia respondere voluit. Quemadmodum in monte olivarum e Juvenca rufa pharmacum confectum fuit; ita in eodem ex sanguine illo Christi rufo, & exsudante confectum nobis vitale medicamen fuit.

Atque haec quidem sunt, Clarissime Blancarde, quae in praesens ad te scribere habui. Mature respondebis, si hae qualescunque meae literae, tibi gratae acceptaeque fuerint. Vale, magne vir, & Harpocrationis pene mortui Esculapi. Dabam in Wrikkel, prope urbem Slooten, in Regno nostro, puto Musarum, cui nemo, quod sciam, hactenus invidet, nemo inhiat. III. Cal. Mart. Anno Christi CIↃIↃCLXXV. Aet. XXI. & Dim. Quid de Harpocratione tuo fiat, paucis quoque significa.

EPISTOLA CCCXC.

NICOLAUS BLANCARDUS

Davidi Giffanio.

Stotam.

PEr mihi gratae fuerunt literae, quas a te nuper accepi. nam & nostri memoriam servant, & divina loquuntur. Utinam alii, de quibus haud male meriti sumus, possent adduci, ut suae ingratitudinis eos serio puderet. Sed non ita hîc vivitur, ut sperare hoc liceat. tu beasti me rara confessione pietatis, cui tempore omni ac loco, nisi ipse ingratus sim, faxo respondeam. Nostra vero cave putes esse τὰ ἄρτια καὶ ὁλόκληρα, sed neque τὰ τοῦ χρυσοῦ γένους λείψανα, quamvis fugientes literas lacinia teneamus; si nihil aliud, id certe effecerim, ut exstet apud posteros hujusce honestissimi studii testimonium. Quam vellem tamen non deferbuisset ardor, flebili morte *Mariae* conjugis, cui parem sanctitate haec aetas vix tulit, exstinctus. agnosco humanis in rebus τὸ ἀβέβαιον, quum exultationi successit luctus, gaudio planctus & lacrimae. Itaque ex eo tempore τῶν ἔξωθεν σοφῶν monumenta parce attigi, frequentius eorum, quibus immissa vis spiritus τοῦ παρακλήτου, & quos ad omne virtutis genus duces

ces doctoresque solos habemus. Nihilominus hoc δυσβάστακτον φορτίον, quo voluit ὁ ἐπουράνιος πατὴρ pietatem experiri, & patientiam probare, viriliter fero, nec me ejulamentis dedi, ἐπιστάσοις κακοῖς. Dabit, spero, his quoque finem ὁ ἐπὶ πᾶσι, & lucem affulsuram rebus necdum desperatis. Hac cogitatione, quum jacentem erexi animum, offertur abs te mihi patiens Christus, post ἀγωνίαν non simplici morte periturus. Quod sudorem spectat, cujus Divus Lucas meminit, ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐς τὴν γῆν, legi super hoc Justini, Theophylacti, aliorumque veterum sententias, ut omittam Juniores, *Grotium*, Cl. *Pricaeum*, qui eorum vestigia sequuntur, vel dicta repetunt, aut suis quisque argumentis stabiliunt. Ego, licet, παλαιόφιλος, cogor discedere. Nam ἱδρῶτος θαυμαστὸν ὅσον. neque aliud Lucam voluisse quam sudoris copiam ex animi summa perturbatione obortam, haud crediderim. in his παροιμιῶδές τι agnoscit Theophylactus, ut in illis, αἵματι κλαίειν, & αἵματι ἱδροῦν ἐπὶ τῶν σφόδρα ἀγωνιώντων: Quod e Zenodoto & Diogeniano notavit etiam Photius Epistola 138. θρόμβοι in glossis *Grumi*. hoc loco, guttae spissi & concreti sanguinis. sudor iste cruentus super omnem naturae rationem fuit, & cui similis non exstat in memoriis veterum, nec deinceps memorabitur, sola materies κατὰ φύσιν, cetera παρὰ φύσιν omnia. si advertis hominum inde ab Adamo peccata; si irae divinae sensum, ὥσπερ φθείροντος φλογὸς, si propositum ei certamen cum principe seculi, cum Gehenna & morte, μετὰ φόβου διαπλώσεως ἤγουν ἀποτυχίας, ut loquitur Damascenus; si denique placandum patrem, & humani generis ἀπολύτρωσιν: quid tandem simile in sudoribus καχεκτικῶν, quos descripsit Aristoteles, & medicos versantibus sunt notissimi. De Haemorrhoo, aspide Lybica miranda leges apud Nicandrum, Dioscoridem, Galenum, & Aelianum: sed tu Lucanum videsis lib. IX. ubi de Tullo, est enim prae manibus. Omnis scrupulus, quo magni viri sudorem sanguineum exauctorare nituntur, est in Lucae ὡσεὶ, quae particula si tantum valeat, ut excluso vero solam similitudinem servet, facile vicerint. Sed qui expedient ista Mathaei cap. 3. τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, ubi Lucas habet σωματικῷ εἴδει, specie corporali, quin veram fuisse columbam adstruit Tertullianus libro de carne Christi, plerique speciem agnoscunt, nonnunquam igneam, quod de linguis scripsit quoque Lucas Actorum secundo. Verum de his alias fortasse plura: nunc enim in senatum vocor. Vale, ac me amare perge, καὶ εὐημερῶν διατέλει. Franekerae Idibus Martiis. 1675.

EPISTOLA CCCXCI.

HENR. CHR. HENNINIUS

Nicolao Blancardo.

Franekeram.

NUllus dubitavi, Vir celeberrime, has litteras ad te exarare, atque una carmen quoddam nostrum, quod nuper in laudem novellae Academiae Mu-

Mutinenſis cecinimus, in animi tibi devoti notam transmittere; quandoquidem humanitas illa inſignis & eruditio celeberrima me ſecurum reddunt, uti haec qualiacunque ſerena fronte ſis accepturus. Sed ne jejuna nimis ſit Epiſtola, bona tua, Cl. V. cum venia, Divino Platoni ſuppetias feram. is in pulcerrimo dialogo, qui Phaedon inſcribitur, quaeſtionem de αὐτοχειρία excutiens, Cebetem ſic interloquentem inducit. καὶ ὁ Κέβης ἠρέμα ἐπιγέλασας, ἴττω Ζεὺς, ἔφη, τῇ αὐτοῦ φωνῇ εἴπων. illud ἴττω Ζεὺς. in Epiſt. 7. ad Dionis propinquos etiam occurrit: εἰ μὲν οὖν, inquit, ἐκ τῆς μιᾶς συνουσίας τοῦτο γέγονε, τάχα ἂν εἴη, γέγονε δ᾽ οὖν ὅπως, ἴττω Ζεὺς, φησὶν ὁ Θηβαῖος. Ficinus, optimus Platonis interpres, priore loco reddit, *Ittio Jupiter*; male. nam in Graeco ἴττω exſtat, non ἰττίω, & forſan Ficinus putabat eſſe cognomen Jovis; altero loco reddit, *Proh Jupiter?* tanquam ſi eſſet interjectio. & hoc male. ut brevis ſim τὸ ἴττω ζεὺς vertendum, *Sciat Jupiter*. nam ἴττω Thebanorum dialecto eſt *ſciat*, pro ἴςω, a verbo ἴσημι ſcio. atqui Cebes Thebanus erat. Facetiarum Pater Ariſtophanes, in Acharn. Thebanum mercatorem, ſic loquentem inducit, ἴττω Ἡρακλῆς: & alibi etiam: ſed nunc non vacat inquirere. vult autem illa formula illud, quod in Belgarum ore frequens eſt. *God weet het!* haec cum ita ſint, verbum non amplius addam. Princeps etiam Philoſophorum Ariſtoteles noſtram operam deſiderat; lib. de mot. animal. Poſtquam enim dixiſſet, in omni motu opus eſſe corpore ſtabili, extra illud corpus, quod movendum eſt, cui movens inſiſtat; ſubjicit confirmationis ergo. Μαρτύριον δ᾽ ἐστὶ τούτου τὸ ἀπορούμενον διὰ τί ποτε τὸ πλοῖον μὲν ἔξωθεν ἄν τις ὠθῇ τῷ κοντῷ τὸν ἱςὸν, ἤ τι ἄλλο προσβάλλων μόριον, κινεῖ ῥᾳδίως. ἐὰν δ᾽ ἐν αὐτῷ τις ὢν τῷ πλοίῳ τοῦτο πειρᾶται πράττειν, οὐκ ἂν κινήσειεν, οὔτ᾽ ἂν ὁ τιτυὸς, οὔθ᾽ ὁ βορέας πνέωσιν ἔσωθεν ἐκ τοῦ πλοίου, εἰ τύχοι τις πνέων τὸν τρόπον τοῦτον, οὕπερ οἱ γραφεῖς ποιοῦσιν. ἐξ αὐτοῦ γὰρ τὸ πνεῦμα ἀφιέντα γράφουσιν. quae linea ſubduxi, mirum faceſſunt negotium. Vidit ante me hanc difficultatem Niphus, celebris ſuperiori ſeculo Peripateticus, & pro τιτυὸς reſcribit εὖρος, nam τὸ πνέωσιν refertur ad τιτυὸς, οὔθ᾽ ὁ βορέας, tanquam duos ventos; ſed nullus mihi ventus, ut verum fatear, uſquam compertus, quem Graecorum Phyſici, quos quidem legi τιτυὸν appellarent. & licet omnes libri MSS. prae ſe ferant conſtanter τιτυὸς, ut ex commentatoribus conſtat, tamen incredibile mihi videtur, Ariſtotelem voluiſſe Gigantem Tityon pro vento ponere. Itaque cum loci hujus explicandi ergo, & intelligendi, ut fit, plusculos interpretes conſulerem, incidi in ſcholia Michaëlis Epheſii ad hunc locum, quae ita habent. οὔτε ἂν ὁ τιτυὸς ἢ ὁ κινῶν. & mox de Borea, οὔτε ὁ βόῤῥιως ἦν ἐν αὐτῷ τῷ πλοίῳ, καὶ ἔπνει ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἐκίνησιν ἂν αὐτό. Ex quibus ſcholiis & Ariſtotelis veram lectionem mihi videor reſtituere poſſe talem: οὐκ ἂν κινήσειεν, οὔτ᾽ ἂν ὁ τιτυὸς ἢ ὁ κινῶν. hoc ſenſu. *non moturum fore navem, ſi vel ipſe Tityos immanis gigas ſuis viribus omnibus id conetur.* & ſequentia ſic ſupplerem, οὔθ᾽ ὁ βορέας (καὶ ἔρως) πνέωσιν ἔσωθεν planus ita eſt commodus ſenſus. tum etiam ex ſcholiis illis videor mihi notaſſe morem veterum Graecorum, qui in aliqua navis parte, puta puppe, aut aliis, ventos humana facie inflantes

vela

vela navis pingerent, ornamenti ergo, ut hodieque noſtri pictores ventos ſolent depingere. bene hunc digitum intendit Ariſtoteles iſtis verbis, ἐξ αὐτῦ γὰρ (ſc. πλοίυ) τὸ πνεῦμα ἀφίεντα γράφυσι, ubi pro ἀφίεντα, ἀφίεντας legendum jam nemo non videbit. Sed ignoſce temeritati, Vir celeberrime, quod γλαῦκ' ἐς Ἀθήνας: & crede nulla alia ratione factum, quam ut tibi Doctori Graecarum Literarum doctiſſimo hac occaſione noſtram in iſtis literis diligentiam probem: quam ſi placuiſſe tibi viro humaniſſimo intellexero, audacior ero in transmittendis data occaſione pluribus ejus notae noſtris obſervationibus, quas lubens tuae in iſtis literis eruditioni ac cenſurae ſubmitto. Vale, celeberrime Vir, & fave. Rheno-Trajecti, ubi commoror medicinae exercendae ego, ipſis Kal. Octob. 1681. αὐτοχεδιαςί.

P. S. Nobiliſſ. *Nic. Heinſius.* Dan: Filius, noſter Fautor inſignis, ante hos IV. dies Hagae Comitis ſummum diem obiit.

EPISTOLA CCCXCII.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinſio S. P. D.

Hagam.

NI noſſem humanitatem tuam, animumque omnibus amiciſſimum, qui ſeverae artis amant effectus, illaque ſe conantur tollere humo, vix eſt, credas velim, ut te gravioribus publiciſque negotiis & curis diſtrictum interpellare auderem; ſed perſpecta, cum horam tecum ponerem, doctiſſimoque colloquio fruerer, moderatione ſingulari, exquiſita doctrina, ingenio excellenti, animoque pleno officii atque aperto, non potui amplius officio meo deeſſe. Mitto igitur obſervationes in Auctores nonnullos; tuoque judicio omne hoc, quicquid eſt, relinquo, iſta tamen lege, ut ſi quae ſint, ut erunt, noſtris vitioſa libellis, canente divino & tuo beneficio reſtituto Sulmonenſe Vate, ea aetati dones, cogiteſque homini imperito, nec ſubacto ſatis in ſtudiis ingenio, facile quid potuiſſe excidere, quod viris omni Eruditione claris non probatur. Adjicio praeterea huic munuſculo nonnullas inſcriptiones, quae Noviomagi inventae ſunt, quarum mentionem injeci, cum me dulciſſimo alloquio Hagae Comitis foveres.

I. O M
ET. GENIO
LOCI
C. CANDIDINIUS
SANCTVS SIGN
LEG. XXX. V. V.
PRO SE ET SVIS
L. M

M. TERNO. ET AT † CO. CO.

MATRIBVS
MOPATRIBVS
SVIS
M. LIBERIVS
VICTOR
CIVES
NERVIVS
NEG. FRV
V. S. L. M.

MATRONIS
AVFANIABVS
T. ALDINIVS
IANVARIVS

I. O. M
DOMES
TICO
BRATO
VETERA
NVS. L. N.

Vale Vir Nobilissime. Daventriae 11. Id. Sept. MDCLXXI.

Hae inscriptiones in antiquitatibus Neomagensibus a *J. Smetio* editae fuere, & inde partim a *Sponio*, partim a *Reinesio* publicatae, praeter primam, quam nondum reperi.

EPISTOLA CCCXCIII.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero.

Daventriam.

HUmaniori litteratura, cui exornandæ totum te feliciter dedisti, Cupere politissime, injurius profecto sim in memet ipsum, si eam inficias vehementer me capi; sive hoc occulto quodam naturae sit instinctu, sive senescentibus nobis vix displicere possunt aut procul haberi ea, quibus tenero ab ungue delectabamur. Jam olim Observationes tuas *Grævii* nostri beneficio videram, ac majori ex parte perlectitaram, quas munus vere eximium proximis diebus ad me misisti. Perlegam illas nunc denuo otii nonnihil nactus; ne tuae munificentiae ac benignitati, qua immerentem cumulasti, minus tribuisse videor, quam commendationi Graevianae. Praesertim cum sim certus, ex ea lectione perventuros ad studia mea profectus haud mediocres. In transcursu agnovi unum alterumque Valerii Flacci locum prorsus restitutos abs te eo modo, quo in scriniis meis eos castigatos jam pridem asservo. Sed est profecto is auctor foedissimum in modum etiamnum depravatus, cui nos medelae nonnihil ferre conabamur olim, in qua tamen vix satisfaciam mihimet ipsi, etsi restitutis in integrum locis haud paucis, quibus manum temere admorant ho-

homines litterati. ſed quidquid nos perfunctorio conatu molimur, alio frequenter avocati, id tuum tuique ſimilium eſt ſolide effectum dare. Quo impenſius velim maturari abs te editionem eorum, de quibus coram proxime ſpem luce publica donandis faciebas: erint enim tua non minus cum gloria, quam cum publico emolumento, ſi quid augurari fas eſt, conjuncta. Eſt præterea, quod pro vetuſtis inſcriptionibus, Noviomagi nuper effoſſis, me debere tibi profitear. In quarum prima ſub finem vide, ne ſcribendum ſit

MATERNO ET ATTICO COSS.

quod tamen par conſulare an in Faſtis alibi occurrat vix dixerim, cum libri non ſint ad manum, quorum auctoritate nitar. DOMESTICVS IVPITER in ultima inſcriptione commune nihil habet cum *Hercaeo* Graecove *Jove*, ni fallor. Sed de his meliori occaſione. Ampliſſ. *Hogerſium* ſalvere plurimum jubeo, cui me cum aliis nominibus non paucis arctiſſime obſtrictum agnoſco, tum ob Schelianae lucubrationis munus aureum, proxime mei juris illo mittente factum. Jubeo & aliis viris litterarum apud vos ſtudioſis ſalutem meis abs te verbis dici. Vale. Hagae Comitum XXVI. Sept. Gregor. 1671.

EPISTOLA CCCXCIV.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinſio S. P. D.

Hagam.

NOn ſine ingenti animi gaudio te valere, & propediem emendatum Val. Flaccum in lucem daturum a Clariſſimo *Terburchio* accepi. Quo nuntio ita affectus fui, ut vix ulla major & ſincerior laetitia mihi objici vel obvenire poſſit, cum Auctor ille, ſi quis alius, medica manu indigeat, & non niſi a te, Vir magne, vel emendari vel illuſtrari poſſit. Cumque ultro citroque, ut fit amici ubi adſunt, multa verba haberemus, diesque nobis conſumeretur, venit in eum tandem ſermonem, ut diceret, ſe Plinii Epiſtolas cum MS. collatas mittere, & interrogaret; ecquid & ego ad te? Annui: noluique occaſionem oſtentatam tantam, tam bellam, tamque optatam amittere: ſed decrevi breviter (occupationis enim tuae, temporis & laboris rationem habeo) ad te ſcribere, quid me male habeat Silius Italicus eſt, cujus verſus, quibus Homerum in campis Elyſiis oberrantem lib. XIII. verſ. 778, deſcribit, mihi crucem figunt.

Atque hic Elyſio tendentem limite cernens
Effigiem juvenis caſtae, cui vitta ligabat
Purpurea effuſos per colla nitentia crines.

Dauſquejus emendabat recte, ſi quid video, *caſti*: quomodo autem Homerus *juvenis* vocari poſſit, non ſatis perſpicio, cum ſenex fuerit, taliſque in nummis Chiorum & Amaſtrianorum, imo etiam in marmore Homeri Conſecrationem exhibente videatur. Nec aliter a Luciano, & poëta anonymo lib. V.

Antholog. deſcribitur. Et hunc locum laudans *Kircherus* pag. 86. Latii Antiqui fingit.

Numinis effigiem, caſta cui vitta ligabat.

Qui qua id auctoritate, ſive MSS. ſive ingenii, faciat ignoro: illud ſcio τὸ *caſta* tolerari non poſſe. *Numen* autem vocatur recte, quia Homerus a plurimis populis Dei honore cultus fuit, & apud Silium paulo poſt *Deus* vocatur, *Numenque* ipſi tribuitur. ſequitur apud eundem

Atque haec cuncta prius quam cerneret, ordine terris
Prodidit. —— —— ——

Apud *Kircherum* peſſime legitur *terras*: eorum autem verborum ſenſum hunc eſſe puto ſimpliciſſimum: Homerum terram & mare deſcripſiſſe, antequam illas luſtraret ipſe & obiret. Haec enim erat nota illum Deum eſſe, hocque erat non parvum Numen in tanto pectore. Patris viri celeberrimi editionem nullus habeo, ut quid ille hoc de loco judicet, neſciam; quare ad te decurro, cui ſine dubio multa exemplaria manu exarata verſata ſunt, quique certiſſimus poëtarum judex es. Hoc autem eo magis feci, quia mihi hic locus inſervit exornando commentario in Apotheoſin Homeri, quem tuo nomini (ſi pateris,) inſcribere animus eſt. Cum enim conſilium eſſet, illum dedicare homini Erudito & Belgae, quem potius eligerem, quam eum, cui Muſae & Charites exornando operam ad certamen contulerunt? Scis quid in eo argumento praeſtiterit Kircherus, & quam jejuna (ne quid gravius dicam) ſint omnia iſta viri in aliis rebus ſatis exercitati. Ego conatus ſum ſingula explicare, veſtitus, montem, antrum, inſignia Homeri, ornamenta capitis tam mulierum, quam Tragoediae, Ἐυμέλιαν, Κηρονον ſive Χρονον, bovem, aram, omnia denique; rationeſque non in cerebro meo natas, ſed auctoritate veterum fultas & firmatas adduxi, inſertis pluribus nummis, quibus res veſtiaria & praecipue ornatus muliebris illuſtratur. Sed rem ipſam loqui malo, quam ſingula enumerare: ſperoque illam operam Eruditis placituram, quam & maximus *Gronovius* ὁ μακαρίτης probavit. Commentarius iſte in juſtam excrevit molem, brevique illi ultimam manum impoſiturus ſum, ſi modo Deus mihi otium, & patriae cariſſimae pacem conceſſerit, quam hîc turbatam tumultu (ſi modo illo defunctum ſit) Gallico iri quotidie haud injuria veremur. Scis, vir Clariſſime, quam male Muſis & Bellonae conveniat, & quanto divortio ſejuncti ſint Mars & Apollo. Sed Deus his quoque finem. Hoc peto mihi, id eſt tuarum virtutum admiratori, des, ut quid de hoc Silii loco ſentias, ne me celes; Vale vir Maxime. Daventr. XVII. Kal. Februar. MDCLXXII.

EPISTOLA CCCXCV.

NICOLAUS HEINSIUS

Giſberto Cupero S. P. D.

Daventriam.

AGitari abs te conſilium de illuſtrando marmore antiquo, apotheoſin Homericam complexo, non poſſum non vehementer approbare: etſi enim

vix

vix in tranſcurſu inſpectum a me, tot jam annos ab omni litterarum elegantia excluſo, viſum eſt tamen illuſtratorem mereri, ab antiquitatis reconditae cognitione haud perfunctoria inſtructum. Huic autem lucubrationi tuae, Vir Clariſſime, quod me patronum deſtinari ais, neque is ſum ego, qui ad invidendos honores ambitioſus aſpirem, & tibi longe quaerendi non ſunt, auctoritate gratiaque in publico pollentes viri, qui pro munere pulcherrimo, uti par eſt, fortunas tuas in majus augendas fovendaſque, quam a me confieri poſſit, conatu certiore ſuſcipiant, Habebis vel ſic me ſtudiis tuis vigiliiſque bono publico praeclare conſulentibus ſuccenturiatorem haud malignum, quotieſcunque ad opem meam non gravaberis decurrere. De Silii loco paucis accipe, quem membranae complures a me adhibitae ita prorſus exhibent, ut in libris vulgatis circumfertur. Nam quod in Latio antiquo caſtigandum eum ſuſcepit, mendoſum haud dubie, *Athanaſius Kircherus*, Vir celeberrimus, ingenii vires advocavit in partes, non auctoritatem membranarum, quas ab antiquitate commendendas in urbe nullas exſtare ſum certus. Nec *Dausqueio* ſubſcribendum, qui fruſtra tentavit locum. Homerum vocari *Senem* ab aliis poëtis frequenter, juvenem haud umquam, ſenili etiam forma referri in marmoribus ac numiſmatibus antiquis recte obſervaſti. ſic Statius Epicedio Glauciae: *Maeonium ſive ille ſenem Trojaeque labores Diſceret.* Quid ergo? *juvenis* Silio non eſt Homerus, ſed Scipio, qui aliis etiam compluribus locis in hoc ipſo libro ſic appellatur. verſum vel ultimum vide,

Tum laetos ſocios juvenis portumque reviſit.

Supra, *ſic juvenis prior*: & *Oſcula vana petens juvenis.* & *Contra quae juvenis turbato fletibus ore.*

Plura loca proferri poſſent. Scribendum igitur in Silio.

Atque hic Elyſio tendentem limite cernens
Effigiem juvenis caſtam.

Caſta effigies, effigies ſacerdotis, ſive vatis, quod tantundem. Apud Maronem Aeneid. VI.

Quique ſacerdotes caſti, dum vita manebat.

Idque perpetuum ſacerdotibus epitheton adjunctum. Sic apud Naſonem Metamorph. XV.

—— —— —— *Caſtos,*
Evinctus vitta crines albente ſacerdos.

Sed haec protrita ſunt: & Silius ipſe ſibimet pro interprete eſt in proxime ſubſequentibus. Nam de caſtitate Homeri ex Suida locus aliquanto longius petitus videri poſſit. *effigiem* pro umbra poni ne hoc quidem novum eſt aut inſolens. noſter paullo poſt:

Sed quae tanta adeo gratantum turba requirens
Heroum effigies majoreſque accipit umbras.

Plinius Secundus lib. III. ep. V. *adſtitit ei quieſcenti Druſi Neronis Effigies.* Virgilius in Culice, paſtori quoque culicis exſtincti *effigiem* in ſomnis oblatam teſtatur. Ita & Plinius avunculus Lib. Nat. Hiſt. VII. Cap. XXVII. Atque haec

ad priorem Silii locum. In altero nihil omnino immutandum.

Atque haec cuncta prius, quam cerneret, ordine terris
Prodidit.

Haec cuncta, quae Scipioni a Sibylla apud inferos exhibentur. Ipsos etiam inferos accurate Homerus descripsit, antequam vidisset, utpote in vivis adhuc, nec morti obnoxius. Et hoc divinitatis ejus argumentum. Et sane in descriptione inferorum Homeri vestigia legerunt Maro ac Silius. Vult igitur Sibylla, sic descriptos ad Homero inferos, quales revera erant. Et haec quidem hactenus. Scribendae mihi propediem sunt literae ad amicos in Italiam, quos instituti tui de illustrando marmore antiquo certiores faciam: nec dubito, quin hunc nuntium perquam acceptum sint habituri. Mittam & mari aperto libellos nonnullos, in hoc terrarum tractu nuper admodum editos, aut mox edendos. Eaque occasione *Octavium Falconerium* ac *Carolum Datum* rogabo, si quibus aut numismatis aut alia quacunque re propositum tuum ornare possint, ne nobis hîc desint. De tuo additum si quid cupis, fac ad me ante Apriles Kalendas perferatur. Amplissimo *Hogërsio*, ac reliquis apud vos viris praestantibus salutem dico plurimam. Vale, Vir praestantissime. Hagae Comitum. A. CIↃIↃCLXXII. a. d. XIII. Febr. Greg.

In nummo Homerico Amastrianorum, quantum licet meminisse, fluvius agri Smyrnaei Meles citharam manu tenet seu lyram, cum alii in nummis marmoribusque antiquis fluvii urnis innitantur. Nisi quod in nummis Hadriani Nilus quoque sistrum quatiens exprimitur, Isiaci sacri emblema. Ceterum Meletem cum lyra apud veteres solitum exprimi in Homeri laudem existimo, quamquam Smyrna aliorum quoque poëtarum fecunda mater. Atque eo trahebam illud Moschi, in Bionis epicedio, ubi Meletem vocat ποταμῶν λιγυρώτατον.

Τοῦτο τοὶ, ὦ ποταμῶν λιγυρώτατε, δεύτερον ἄλγος
Τοῦτο, Μέλη, νέον ἄλγος; ἀπώλετο πρᾶν τοι Ὅμηρος.

Apud Nasonem, quod in observatis monere neglexi, Metam. l. I. vs. 247. scribendum *Meles* pro *Melas*.

Mygdoniusque Meles, & Taenarius Eurotas.

Quod refer ad Meletem nostrum. Unde Homerus Μελησιγενής. Meleager in Epigrammatis Μελησιάδας χάριτας pro Musis Homericis dixit, & pro scriptis Homericis *chartas Meleteas* Tibullus: Iterum vale. Valerius Flaccus, cujus editionem ante hosce ternos menses *Plumerus* urgebat, jacet. immo ne manus quidem ab operis Typographicis hactenus est admota, procrastinante rem *Plumero*. Jacere igitur nunc perget; quando impetus ille in me refrixit, & ad alia cogitationem converti.

EPI-

EPISTOLA CCCXCVI.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Hagam.

MUltum, imo plurimum, tibi debeo pro elucidatis & docte non minus quam eleganter explicatis Silii locis, in cujus tamen ultimo, *Haec cuncta*, non ad solos inferos, sed ad terram, mare, sidera, retulerim, quae versibus praecedentibus, quibus etiam *Manium*, id est inferorum mentio fit, carmine complexus esse dicitur. Haec enim nonnullorum opinio, quam respexisse puto Silium, Homerum terram, mare descripsisse, nunquam autem lustrasse, vel peragrasse: Maximus Tyrius initio Dissertationis XVI. narrat terram inhospitalem, & mare infestum non peragrasse Homerum, sed animo illa, ut & sidera, aliaque lustrasse: ψυχῇ, inquit, πανταχοῦ περιεφέρετο, πάντα ἐσκόπει. &c. quo pertinet illud Eustathii, sive istius, quem compilavit, notantis poëtam per suum Ἄειδε θεὰ intelligere mentem suam, vel animae cognitionem pag. 9. Edit. Romanæ. Sed de his latius ad ipsum Marmor, & tu, vir Magne, optime judicabis. Quod de Italis mittis, laetor; quos nullus dubito, quin multa, Marmori illustrando inservientia, suppeditaturi sint, cum & illustris Abbas *Severolus*, teste *Kirchero*, constituerit diatribam de eo conscribere, Clarissimusque *Falconierus*, ut me docuit *Ezechiel Spanhemius*, vir celeberrimus, voluerit illud notis illustrare? Sed cum nemo horum, *Spanhemium*, ad quem ante aliquot menses litteras dedi, si excipias, mihi cognitus sit, nolui illis πράγματα παρέχειν, nec oneris quicquam imponere, & rogare super dubiis nonnullis, quae etiamnum restant, ut sunt, Vir, quem Reverendus *Kircherus* Flaminem esse putat, basi juxta antrum insistens, character, ut idem vocat, Tauticus, Arcus, Pharetra, Pileus, (is enim mihi esse videtur) quae in ore antri ad pedes duarum Virginum jacent. Haec omnia dubitanter exposui, licet non desint conjecturae, quas mittere nimis longum esset, auctoritate Veterum fultae & firmatae, quae rem, nisi mihi ipse nimis placeo, satis clare explicant. In his si me juvare possis rem gratissimam feceris, beaverisque si *Carolum Datum*, cujus eruditionis sponsorem habeo librum de vita pictorum, vel *Falconierum*, aliumve meo nomine rogaveris, ad quos tamen decurrere causae nihil erit, si tu aciem ingenii advocare, & symbolam conferre volueris. Scripsi hac super re ad Clarissimum *Laurentium Pantiatichi*, ad quem litteras hasce, ut cures, etiam atque etiam rogo, qui fidem enim dedit, se omnia mea causa facturum. Mitto simul ad eum Inscriptiones nonnullas ineditas, & Noviomagi repertas, quarum corpus novum *Falconierum* adornare dixerat. Harum tibi quoque, ni temporis angustiis excluderer, fecissem copiam: sed interim fer a me lapidem in ripa Gallica prope Noviomagum ante paucos menses repertum. Forma ejus est quadrata, & quasi ad amussim ducta: in medio protuberans, & in quatuor partes aequales divisa, & in circuitu vel ambitu litterae le-

leguntur inverſae, ubi puncta ponuntur, ibi eaedem litterae ab omnibus lateribus leguntur ꟽΛΓꓕH. &c. Hic lapis quid ſibi velit fateor me cum ignariſſimis ſcire, niſi quod nonnulla ita legenda videantur. SIGNARIVM ADIMIT TALASSEROS STRATIOTICVM: quid autem reliqua ſibi velint ignoro. Vale, vir magne, & me amare perge. Davent. IV. Nonas Mart. MDCLXXII.

Lapillus ille viridis politus & quadratus exhibetur apud *Joh. Smetium* in Antiquit. Neomagenſibus pag. 98. ideoque hîc eam exprimere neceſſarium non putavi.

EPISTOLA CCCXCVII.

NICOLAUS HEINSIUS

V. Cl. *Gisberto Cupero* S. P. D.

QUas fidei meae concreditas ad *Laurentium Panciatichum* ire voluiſti, Cupere doctiſſime, eas jam in Tuſcos per tabellarium miſi. Intempeſtivum enim videbatur opperiri reſponſum ab amico noſtro ad eas, quibus illi reditum ad lares patrios, menſe proxime decurſo, eram gratulatus. Obſecravi igitur & hunc & *Octavium Falconerium*, pro ea, quae cum utroque intercedit mihi, neceſſitudine haud perfunctoria, ſtudiis tuis egregiis, pulcherrimoque Apotheoſeos Homericae illuſtrandae propoſito ne ſuffragari graventur. Spero augurorque non tam precibus id meis, quam ſibimet ipſis hoc daturos viros praeſtantes humanitate non minus quam eruditione: quorum officia aliis in rebus haud paucis habeo jam pridem perſpecta. *Haec cuncta* apud Silium ſic eſſe capienda omnino, ut tu arbitraris, tecum plane ſentio. Quapropter veniam mihi dabis, & exſulanti jam pridem a libris minus praemeditate reſcribenti ad ea, quae proponebas. Marmor ipſum vix in tranſcurſu conſului, & tum quidem arcus ac pharetra in veſtibulo antri, uti & lyra pro Apollinis inſignibus a me capiebantur. Virum baſi ſuperſtantem proxime antrum, Maronem eſſe colligebam, quod veſtitus ac tonſura capitis Romano potius, quam Grajo videretur mori reſpondere. Is autem Homeri cultor praecipuus. Conſulam diligentius aliquanto ectypum marmoris, & ſi quid enucleatius poſſum, ejus te ignarum eſſe haudquaquam patiar. A *Carolo Dato* in dies litteras exſpecto: quibus ad me perlatis, non intermittam illum quoque exhortari, ut inſtitutum tuum pro virili foveat ornetque. Ampliſſimum *Ter Borchium*, qui multis officiis me complexus eſt, dum reipublicae admotus nuper apud nos vivebat, rediturum ſunt qui negent. Id quod permoleſte omnino ac inique fero. Erat enim in illo candor plurimus, pari cum morum urbanitate ac eruditione haudquaquam protrita conjunctus. Salveat is, quaeſo, a me multum. Salveat & *Hogerſius* & alii apud vos viri, litterarum cognitione praeſtantes. Tu vale. Exarabam manu properante Hagae Comitum. A°. CIↃIↃCLXXII ad XXIV. Martii Gregoriani.

Pro lapidis quadrati inſcriptione communicata mecum gratias ingentes ago: de

de qua amplius erit deliberandum. Vidi inſcriptiones Magicas huic non omnino diſſimiles. Iterum vale.

EPISTOLA CCCXCVIII.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinſio S. P. D.

Hagam.

Recepi ab *Elzevirio* MONVMENTA PADERBORNENSIA; quae te diſtribuere viris Eruditis, quorum tamen me numero eximo, voluit Celſiſſimus princeps. Delectavit me jam olim prima elegantiſſimi operis editio, quando aeger licet morboque fere confectus, facere tamen non potui, quin doctiſſimum volumen, rebuſque eruditiſſimis refertum evolverem. At nunc nova illa & longe auguſtior facies tantum injecit deſiderium, ut ad praeclara Monumenta ſummo animi gaudio, veluti ad res novas acceſſerim & delicatiſſimas, receſſerimque non ſine magna eruditionis uſura. Quid multis? placent omnia: admiror Illuſtriſſimi principis ſingularem Eruditionem, Romanae, Francicae, Sclavonicae Hiſtoriae accuratiſſimam cognitionem, & puram pudicamque orationem, ac condendi carminis elegantiam. Hunc Phoebo didiciſſe magiſtro, Αὐτοδίδακτον, & πολυφωνότατον eſſe τῶν ποιητῶν recte facit, qui credit. Quae enim carminis vis & majeſtas? quae artificioſa & blanda verborum conſtructio? quis dulcis ſonus? quae magniloquentia? quae perſpicuitas? optime ſane actum eſſet cum genere humano, ſi talium principum & Antiſtitum eſſet copia; quod ne ſperare quidem, ea nunc natura rerum & is temporum curſus eſt, licet, cum undique omnium aures perſonent, NON EST VTILE. Fatearis tamen, Clariſſime Heinſi, neceſſe eſt nihil majus huic ſaeculo, quo vix privatus litteras a limine ſalutat, obvenire poſſe, quam principem, talibus ingenii dotibus proditum; qui cum tot & tanta, qua divina, qua humana negotia ſuſtineat, animum non tantum humanioribus ſtudiis laxat, ſed iis plane immergit. Gratulor temporibus noſtris, quod tali ſidere illuſtrari meruerint; gratulor mihi ipſe, quod ejuſmodi ingenium admirari queam; gratulor denique Eruditis omnibus, quod hunc Celſiſſimum principem habeant ducem & hortatorem. Quem enim non inflammet Antiſtes iſte? cujus dum depictum vultum cerno, cum auctore carminis ad Piſonem cano,

Sed ſuper iſta movet plenus gravitate ſerena
Vultus, & inſigni praeſtringit imagine viſus:
Talis ineſt habitus, qualem nec dicere maeſtum,
Nec fluidum, laeta ſed tetricitate decorum
Poſſumus: ingenitae ſtat nobilitatis in illo
Pulcher honos, & digna ſuis natalibus ora.

Sed hoc mihi non ſumo, ut Principis panegyricum conſcribam, cujus laudes ſuperant vires ingenii, quaſque recenſere & enumerare non opis eſt noſtrae.

 Ti-

Tibi, Vir Clarissime, mirificas pro tuo beneficio & misso exemplari gratias ago habeoque, ut & Amplissimus *Terborchius*, cui alterum tradendum curavi, a quo, cum haec scriberem, poëmata septem Clarissimorum Virorum, munus tuum, accepi; quibus nihil elegantius fingi potest, cum cernere detur vere Romanam & minime fucatam venam, illaque redoleant fragrantissimas veterum μυροθήκας; quae tamen omnibus numeris fuissent absoluta, si & tua, non minoris spiritus poëmata iis accederent. Sed haec hactenus. Commentario in Apotheosin Homeri, tuo nomini inscribendo, ultima fere manus est imposita: eum se praelo subjicere velle fidem fecerunt *Andreas Frisius*, & *Waesbergius*; sed, ut nunc est, diritatem temporis accusant, quae simul abierit, pransos se dicunt & paratos operi manus admovere; quod antequam typis describetur, curabo ad te deferendum, ut, sicubi forte humani quid passus sim, tu admonere, qua es humanitate, possis. Speroque Italos, viros celeberrimos tantum tua causa facturos, mihique daturos, ut symbolas conlaturi sint. Vale. Daventriae: a. d. XIV. Kal. Jun. MDCLXXII.

EPISTOLA CCCXCIX.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Hagam.

Cum jam te Laribus & penatibus redditum (nam ex *Graevii* nostri, quas nuper dedit, litteris, intellexi te reditum in patriam adornare) credam, non potui non facere quin tibi gratularer, quia de salute tua propter infestas vias non leviter fui anxius & sollicitus. Te enim salvo, salva in patria nostra res litteraria, quae, si quid tibi accidisset, maximam & non pensandam jacturam fecisset, ut unusquisque confiteri necesse habet, qui raras ingenii dotes, humanitatem, benevolentiam, eruditionemque, qua fulges, non ignorat. Haecque etiamsi praecipua institutae hujus scriptionis causa, haud sola tamen est. Nam & cupio scire, quod commodo tuo fiat, num quid ab Italis, viris doctissimis, apud quos tuas litteras maximum pondus habituras spero, elegantissimi Marmoris illustrationi inserviens receperis. Opus enim illud ad umbilicum perductum est, & in non poenitendam excrevit molem; quamvis nullus dubitem, quin Itali, qui in majori talium rerum luce versantur, multa suppeditare possent. Dubia enim nonnulla supersunt, quae ut paucis, sola conjectura fretus, explicavi, ita illos veriora certioraque daturos confido. Nulli tamen editionem morabuntur, si modo candidior patriae affulserit dies, & pax cum Galliarum, Britanniarumque Regibus, nec non Germaniae Principibus fundata sit. Illa nobis, illa, Magne Heinsi, opus est: bellorum enim tempestates, fulmina & procellae Musis inimica sunt, nec in una sede morantur Mars & Apollo. Spero Deum Opt. Max. patriam tandem nostram, tot acerbitatibus vexatam, respecturum, sublaturumque miserias, quae non

mi-

mihi ſolum, ſed tot hominum millibus impendent. Sum tamen animo forti magnoque, & ante oculos mihi propono mutationem converſionemque rerum humanarum, quae me in tantis moleſtiis non leviter conſolatur. Non minimam etiam partem aegritudinis tollunt Veteres, in quibus, praefiſcine dixerim, ſine ulla interpellatione verſor. Commentarium nomini tuo inſcribendum, quoad ejus fieri poteſt, orno, marmoribusque & nummis illuſtro. Eum ſe praelis deſcripturos, his turbis depulſis, fidem fecere *Andreas Friſius* & *Waesbergius*. Notas in Lucianum conſcripſi; auctoremque illum multis locis emendare conatus ſum, nolui enim ſcribere, emendavi, ne me oſtentare videar. Ni temporis anguſtiis excluderer, teque gravioribus rebus occupatum probe noſſem, δείγματα a me ferres. Sed & de his coram commodius, ſi modo brevi te conſulere detur. Ego hîc quaſi in ſolitudine vivo, & quid eruditus orbis agat, quid moliatur, quantumque in Auctoribus, a te, vir eximie, illuſtrandis, profligatum ſit, juxta cum ignariſſimis ſcio. Quid quaeris? rem mihi gratiſſimam feceris, ſi de Italorum, de quibus magnam ſpem fecerat clariſſimus *Pantiatichi*, cujuſque opera me ſperabam apud eos gratioſum fore, aliorum, & tuis conatibus certior fiam. Vale, vir Nobiliſſime, petoque ut me complectare & in tuis habeas. Daventr. Kal. Mart. CIↃIↃCLXXIII.

EPISTOLA CCCC.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinſio S. P. D.

Hagam.

AMpliſſimo *Terborchio* in Batavos iter adornanti non potui non facere, quin litteras comites darem; quibus & gratias agerem, quas poſſum, maximas pro incredibili erga me voluntate, humanitate ac benevolentia, & ſignificarem me non mediocriter laetatum, ubi ex ultimis illis, papavere & ſeſamo ſparſis, intellexi, cum Eruditiſſimo te, celeberrime Heinſi, *Octavio Falconerio* de conatu meo ſermonem (μέγα κλέος) habuiſſe. Et quanquam de inſtituto illo promovendo vix ſpei quid reliquum fecerit, tantum tamen tua cauſa facturum ſpero, ut vel ſe illuſtraturum etiam (quod docet *Spanhemius*) elegantiſſimum Antiquitatis depoſitum affirmet, vel tandem aliquid conferat, quo Commentarius, in quo ſine ulla interpellatione verſor, ornatior, venuſtiorque exire poſſit. Sed tibi haec, quemadmodum non obſcure oſtendis, curae erunt; multumque mihi a viri magni humanitate, qua fulget, promitto & ſpondeo. Litteras, quas ad Clariſſ. *Pantiatichi* dederam, non vana conjectura ductus credo oſcitantia tabellarii intercidiſſe. Adjeceram enim illis Inſcriptiones aliquot in agro Noviomagenſi ante biennium repertas, quas non ſibi, quanquam nec ita repulſam tuliſſet, ſed Illuſtriſſ. *Falconerio*, in novum Inſcriptionum, ut narrabat, corpus adornanti, petebat. Mirum ni has ſe recepiſſe Apoſtolicus Internuntius dixiſſet, ſi epiſtola ab hemerodromo (nam de amici

fide nihil est quod dubitem) recte curata foret. Quare in hoc omne, quod commodo fieri possit, inquiras rogo, credasque velim, rem te, cui tamen tantum oneris vix imponere nec audeo nec debeo, mihi gratissimam facturum. Sed libertati, importunae forte, veniam da; habeasque excusatum, si paulo prolixior sim, & adjiciam loca aliquot Auctoris Consolat. ad Liviam, quae a me emendata judicio plane tuo permitto. vs. 103.

Te queritur, casusque malos, irrisaque tales
Accusatque annos, ut diuturna, suos.

Minima mutatione lego *tabet*: id est; mater lamentatur propter te, & miserrimos, Druse, casus tuos; ideoque tabescit irrisa & elusa a Fortuna, quae te abstulit, cum sperasset a te sibi ultimum officium redditum iri: hinc ait, *Accusat annos*, quia scil. nimis diu superstes fuit, maluissetque ante te obiisse, ut lumina claudi a Druso fratreque potuissent. quo respicit vs. 159.

Atque utinam Drusi manus altera, & altera fratris
Formarent oculos comprimerentque meos!

Irrisaque merito dici potest, quia fortuna blanda, postquam summis filium honoribus affecerat, ipsum florentissimae aetatis & felicissimo rerum cursu abstulit. Huc spectant illa, quae canit. vs. 30. & sequentibus, ut & quod vs. 51. in *Fortunam* invehitur: denique hoc illud est, quod vs. praecedente canit:

Liquitur: ut quondam, Zephyris & solibus ictae
Solvuntur tenerae, vere tepente, nives.

Quod idem est ac si dicas *tabescit*, vel antique *tabet*: qua voce utitur etiam Cicero in Catil. cum dixit, *desiderio alicujus tabere*, & Ovidius lib. VII. Metam. vs. 540.

Lanigeris gregibus balatus dantibus aegros
Sponte sua lanaeque cadunt, & corpora tabent.

vs. 234.

Iste meus periit: periit arma inter & enses
Et dux pro patria: funere causa latet.

legendum omnino censeo *patet*. alloquitur Mars Tyberinum, Drusumque sibi vindicat: unde ait, *Iste meus periit*: quia scilicet in bello, cujus praeses, dux pro patria periit; causamque non longe arcessendam esse ait, sed *patere ex funere*, quod erat Triumphale, nec nisi illis dabatur, qui caesis hostibus triumphum meruerant, & antequam eum agere possent in bello obierant, quo de funere haud protrita, ni otii tui rationem haberem, monere possem. vs. 402.

Juppiter ante dedit fati mala signa cruenti,
Flammifera petiit cum tria templa manu:
Junonisque gravi nocte impavidaeque Minervae,
Sanctaque & immensi Caesaris icta domus.

Distichon ultimum aut adulterinum aut pro declamato censes habendum, Clarissime Heinsi. sed si tanti, considera, quaeso, quid mihi in mentem venerit. Hujus prodigii etiam meminit Dio lib. LV. initio, aitque templa nonnulla tempestate & fulmine χειμῶνι καὶ κεραυνοῖς perdita esse, & inter alia, τό τοῦ Διὸς

τοῦ

τοῦ Καπιτωλίνου, τ̃ τε σύνναον αὐτοῦ κακωθῆναι. *ipsius Jovis Capitolini, & huic adjunctum*, ut vertunt, *fanum*. mirorque valde Auctorem consolationis, templi, quod praecipuum erat; non meminisse: quare parum abest, quin refingam.

Flammifera petiit cum sua templa manu.
Junonisque gravis, doctae impavidaeque Minervae,
Sanctaque divini Caesaris icta domus.

Sic singula erunt clarissima & historiae consona: *Juno gravis* vocatur propter incessum, Minerva *docta & impavida*, quia & studia & bella amat. Illud autem *tria* irrepsit, propter versum sequentem, ubi Junonis, & Minervae, templi, & Augusti domus, quod & templum vocatur, fit mentio. Sed ecquid placet Dionis locus? ego sane quod sit illud *adjunctum fanum* quaero. Συννάους θεοὺς scio significare Deos, qui eodem templo, eadem cella colebantur, quos & συνθρόνους & παρέδρους vocabant; docerique velim quis veterum σύνναον pro adjuncto templo dixerit; quare puto legendum; τ̃ τε συννάων αὐτοῦ, id est *Junonis & Minervae*, ut Auctor Consolationis narrat, quasque constat ibidem cultas esse.

Et haec quidem hactenus; sed, pace quod fiat tua, Ovidium etiam & Plinium ad partes vocabo. Is ita canit lib. III. Amor. El. 9. vs. 43.

Aurea Sanctorum potuissent templa Deorum
Urere, quae tantum sustinuere nefas.

Legendum omnino *qui*: neque enim templa, sed Dii nefas fieri patiebantur, ut est notissimum; unde & iis non autem templis invidiam faciebant. Alterum leviusculum mendum apud eundem est lib. I. Artis Am. vs. 141.

Et bene, quod cogit, si nolis, linea jungi.

Scribendum enim, ut arbitror, *nolit*. id est, si puella nolit bene jungere latus suum tuo, dic lineam cogere, & te debere lege loci puellam tangere; quod & poscere videtur explicatio tua doctissima τοῦ *lineae*, quam cum Hagae Comitis tecum essem, pro solita humanitate & benevolentia impertiebas; sed, ut est τὸ λεγόμενον, numeros teneo, non verba. Agmen claudet Plinius, qui lib. XIV. cap. 7. vina transmarina recensens, inter ea commemorat *praeparentium*: pro quo MS. CH. legit *peparethium*, MS. Regius unus *perperentium*: unde *Claudius Sarravius* Epist. CCI. faciebat *perperennium* laudatum Galeno vinum. Sed ego *peparethium* veram lectionem arbitror; quod vinum etiam laudat Demetrius Troezenius ἐν ταῖς δευτέραις Θεσμοφοριαζούσαις apud Athenaeum lib. I. cap. 23. & Peparethum insulam veteres a vini copia laudarunt; Αὕτη ἡ νῆσος, ait Heraclides in Excerptis, εὔοινός ἐστι, καὶ εὔδενδρος, καὶ σῖτον φέρει. Sed ohe nugarum jam satis est, & patientia tua nimis diu abutor: &, ut verum fatear, video me juxta Ciceronem eos imitari, qui cum semel verecundiae limites transgressi sunt, gnaviter sunt impudentes. Quare veniam πολυλογίῃ dabis, &, si tantum horis tuis, vir Magne, abire vis, erranti comiter viam monstrabis. Vale Clarissime Heinsi, & Cuperum tuum amare perge. Daventr. a. d. VIII. Id. Julias, CIƆIƆCLXXIII.

Vide *Cuperi* Observ. IV. 3. ubi & *Heinsii* Epistolae, qua respondit, pars legitur.

EPISTOLA CCCCI.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Hagam.

QUas ad me pridie Kal. Sextiles dedisti epistolas, ab amica manu recepi; gaudeoque tibi, Virorum Maxime, & studia mea probari, & emendationes non plane displicere, nec ἀμούσους videri. Glorior sane tali teste; & licet pudor paene subrusticus ejusmodi saepius coram te agere conantem deterreat, quia tamen ipse auctor es, & admisso equo, ut cum Ovidio tuo, praefiscine tamen loquar, calcar subdis, aequi bonique consules, si iterum adsim & publicorum negotiorum & studiorum interpellator; atque alias conjecturas tuo, id est, acutissimo judicio vel improbari vel firmari desiderem. Epistola Heroidum III. vs. 115.

Et si quis quaerat, quare pugnare recuses,
Pugna nocet: citharae noxque Venusque juvant.

Nulla in praecedentibus noctis mentio, sed tantum Veneris & citharae; ut hoc versu: *At Danai moerere putant*: &; *Tutius est.* &c. Unde legerem; *Citharae voxque Venusque.* Nosti elegantissime *vocem* citharae tribui, & significare sonum. Sic praeterea locutus est Virgilius VI. Aen. vs. 646. & Homerus il. Σ. vs. 495. Βοὴν, & vs. 571. φωνὴν illi tribuit. Epist. VII. vs. 597.

Exige laese pudor poenas, violate Sichaeo;
Ad quas (me miseram!) plena pudoris eo.

Puto scribendum esse; *ad quem*; nimirum Sichaeum, vel ejus statuam: subjicit enim sibi esse ejus statuam marmorea in aede sacratam, seque quater esse invocatam & venisse, sed tarde propter pudorem: *Sed tamen admissi tarda pudore mei.* Ep. XII. vs. 84.

Sed mihi tam faciles unde meosque Deos!

Lego; *meisque*; nempe sociis vel Argonautis, quibus ex hac re magnum commodum non secus ac Jasoni erat eventurum. Sabinus Ep. III. vs. 67.

Anchisen propter voluit formosa videri,
Visaque post latam jacuit ulta deam.

Locus, si quis alius in his Epistolis, corruptus; sed sanitati suae restituetur, si legamus: *Visaque post propalam jaccuit ulta Deum.* id est, Venus in adulterio a Vulcano deprehensa, & visa ab aliis postea liberior facta est, nec furta uti solebat, tegebat, sed palam jacebat, atque ita Deum, id est, Vulcanum ulciscebatur. Sic *jacere* usurpatur Metam. III. vs. 363. Quinimo idem canit poëta lib. II. Artis vs. 590.

Hoc tibi profectum, Vulcane: quod ante tegebant;
Liberius faciunt, ut pudor omnis abest.

Et simile quid etiam scribit Julius Firmicus de E. P. R. *Venus in adulterio deprehensa detegitur; & post Dei nuptias, Anchisae hominis cubile sectatur.* Tu autem,

tem, vir Clarissime, me doce qui sint *arrecti currus* apud Virgil. lib. IX. Aen. 317. Nam quae Donatus notat, nequaquam difficultatem tollunt. Et nescio quare currus arrexerint vel in altum sustulerint, nisi hic solitus fuerit mos, & currus per posteriorem partem depresserint, ita ut temo in altum erigeretur, quale quid observo in tracto agitatore apud *Joh. Rhodium* ad Scribonium Largum. praeterea aveo scire, quid sit illud, quod in colloquio Scholastico apud *Vulcanium* uni homini tribuitur χιτὼν περὶ τὸ σῶμα cincta; περὶ τὸν τράχηλον ἀναβόλαιον: ἐπενδύτης λευκὸς & φαινόλη. Malo enim haec a te certissime discere, quam variis, quae mihi natae sunt, conjecturis, indulgere, easque chartae illinendo patientia tua abuti. Vale, Clarissime Heinsi, & me amare, studiisque meis favere perge. Amplissimus *Terborchius* tibi salutem adscribit. Dav. ipsis Kal. Januariis CIↃIↃCLXXIV. qui tibi, patriaeque felix ut sit, multa Deum Opt. Max. veneror.

EPISTOLA CCCCII.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Hagam,

DUm singulis diebus me certiorem fore a Clarissimo *Graevio* spero, te in agro Trajectino versari, ecce juvenis modestissimus, & litteris interioribus haud mediocriter imbutus *Jacobus*, quem tibi majorem in modum commendo, *Perizonius*, mittit te Hagae-Comitis etiamnum haerere. Nihil tam praeter opinionem accidere potuit, causamque morae diuturnae statim litibus, quae te nullo tuo merito tam longo tempore exercitum habuerunt, adscripsi. Damnavi quoque consilium meum, quod commentarium in Homeri Apotheosin conscriptum apud te non reliquerim, ut in quibus a vero aberrassem moneres, & si quae addenda forent, pari facilitate atque humanite, quam semper maximam esse cognovi, impartires. Sed hoc idem praestare te velle, quando a *Graevio* librum accipis, etiam atque etiam rogo, ut dignus tuo, id est, nobilissimo & celeberrimo, quod praeferet, nomine exeat. Neque enim lucem sine judicio tuo aspiciet, quod si tulero, satis magnam laboris mercedem me consecutum esse arbitror. Typographi, quos & Lugduni & Amstelodami conveni, diritatem temporis, & papyri inopiam, quam nisi nitidissimam adhiberi volo, una omnes accusant. *Graevius* promisit se cum *Zylio* acturum, si forte ille operas suas addicere vellet. Tu, quaeso, idem mihi, quod commodo fieri potest, officium praesta, cum non tam mea, quam Homeri causa qualemcunque Marmoris explicationem exire summo opere desiderem. Non dubito haec a te per litteras petere, & viro occupatissimo πράγματα παρέχειν, quia certo persuasus sum, te mea causa velle. Cum autem priores litterae male curatae sint, veniam dabis, si quae loca in iis examinavi, breviter habitaque ratione otii tui proponam. Apud Hesychium Milesium Libello, quem de rebus

bus patriis Constant. conscripsit, dicuntur Μεγαρεῖς ἀπὸ νήσου γένος κατάγοντες Byzantium condidisse. Scio *Megarenses* fuisse in Sicilia, & videri posse ἀπὸ νήσου addi ad differentiam aliorum. sed tamen puto legi debere ἀπὸ Νίσου Nisum intellige, qui Megaris, urbs Atticae est, imperavit, teste Pausania libro primo. Hujus progenies, Byzantium videtur migrasse, urbemque condidisse vel restaurasse; quod Megarenses fecisse memoriae etiam mandarunt Philostratus & Constantinus Imperator in Thematibus. Apud Curtium libro IV. 14. in oratione Darii, pro, *Duces vestros*, *Regum instar*, *vinctos habet*, scribo, *reorum instar*: & *Duces* non de satrapis cum *Freinshemio* V. Cl. interpretor, sed per appositionem dictum puto, & ad matrem, filias, filiumque *Darii* refero; quasi dicat, qui sunt duces vestri. Illos autem *principes*, id est, primas dignitate vocat, hunc vero *subolem regiae stirpis*, quia hic a Dario Rege susceptus, filiae vero antequam regno admotus esset, ipsi natae sunt, nec mater ex regia familia oriunda foret. Eadem occasione emendaveram Justinum lib. XI. ubi narrat Alexandro semel tantum uxorem Darii visam, *cum matrem filiasque ejus parvulas frequenter consolaretur*. Neque enim videntur filiae Alexandri parvulae esse, quas Curtius *adultas*, Plutarch, θυγατέρας παρθένους, Diodorus ἐπιγάμους vocant, quasque ipse Justinus Alexandro in uxores oblatas dicit. unde scribebam, *matrem*, *filias*, *filiumque ejus parvulum frequenter consolaretur*. Curtianam autem emendationem firmant, *vincula*, *carcer*, *servitus*, *compedes*, & alia quae sequuntur. Sed cum de his ut & aliis multis locis agam in Observationum affecto opere, quod apud *Graevium* quoque reperias; pluribus sententiam firmare supervacuum existimavi. Geographus a *Gothofredo* editus, Indiam in majorem, minorem & minimam, ἐλαχίστη enim pro ἐλάσσων ultimo loco videtur legendum, monente viro Clarissimo, dividit; cujus divisionis auctorem, & num alibi exstent exempla quaeso me doce. Haitho quidem Armenus cap. VIII. *Indiam majorem* memorat, & M. Paulus Venetus cap. 23, 34, & 43. Indiam in majorem, minorem & intermediam, sed nescio quo auctore, dividit. Majorem interpretabar extra Gangem, ita ut Seres ea non comprehendantur, Minorem intra Gangem, Minimam intra Indum, ubi Indi Littorales, qui fuere Persicae ditionis, a Justino collocantur. Sed haec omnia tu melius elucidabis, acerrimique vi ingenii omnem dubitandi ansam auferes. Quotidie expecto Inscriptiones ineditas in Hispania repertas, quas ubi accepero, statim ad te mittam. Vale, virorum Maxime, & Cuperum, ut soles, amare perge. Davent. ipsis Id. Jan. CIƆIƆCLXXV. qui annus tibi felix & a litibus vacuus sit, multa Deum Opt. Maximum veneror.

EPI-

EPISTOLA CCCCIII.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero S. P. D.

Daventriam.

NIhil equidem magis me invito fieri potuit, mi Cupere, quam quod post secessionem in agrum Trajectinum, quam studiorum praesertim caussa eram meditatus, ante Januarias Kalendas proximas, adeo nihil horum perficere licuerit, quae agenda mihi illic proposueram, idque ob crebras interpellationes molestissimae valetudinis, ut nec ordinandae bibliothecae satis vacarim, nec perlegendo tuo super Apotheosi Homerica commentario me dederim, quod maxime voluissem tamen. Torpor enim lethalis quidam dejectas vires adeo non sinit eniti hactenus in pristinum vigorem, ut animum pene dispondeam de salute recuperanda, nisi ab aura benigniore verni temporis, & thermis Germanicis, praesidium adfulget. Interim tricae forenses huc me denuo evocarunt, e quibus laqueis si mature detur expediri, rus ut quam primum recurram mea interest: quo & res privatae ante Germanicam profectionem componantur, & studiis, si possim, non nihil vacem. ablaturus tunc a nostro *Graevio* lucubrationes tuas, quas emigrans rure vicino apud illum deposui nuper, ne quid iis inter tumultuarias istas discursationes in via forte incommodi superveniret. Typographum jam circumspexissem tibi, si quis indagari potest, nisi quod adstrictus tenaci compede valetudinis diuturnae vix denuo efferre pedem potui jam pridem. Nam *Elzevirius* noster in Brittannias profectus, vix videtur reversurus inde ante Apriles Kalendas. Utinam haec bella, quae nos miserrimis adfligunt modis, amoveantur tandem, ac litterariae rei decus pristinum aliquando instauretur? Nunc inter tantas fluctuationes nec ipsi praestare quicquam possumus, nec quae peregre praestentur ab hominibus bonarum artium studiosis, satis edocemur, sublato paene omni cum Gallis Italisque commercio. *Henricum* tamen *Valesium*, post editos Ecclesiasticae historiae scriptores, manum admovisse Libanii Rhetoris opusculis compluribus luce donandis, quae in publicum hactenus non prodiere, audio, *Johannes Schefferus* ad me perscribit, habere se paratas in Justinum Juliumque Obsequentem animadversiones. Observationes adhaec Academicas typis Hamburgensibus describendas in Germaniam pridem abs se missas. Nunc commentariis in officia Ciceroniana elucubrandis se studere. Ceterum cum & is de valetudine magis ac magis ingravescente conqueratur, virum optimum haud fore vitalem est cur jure optimo subvereamur. Ad Hesychium, Milesium, Q. Curtium ac Justinum, quae mihi communicasti abs te observata, praesertim ad Hesychium veris veriora mihi videntur, pluribusque tecum agerem de re tota, si ipsi codices nunc essent ad manum. Sed librariam supellectilem omnem etsi indigestam plane, reliqui in villa. Apud Propertium locus est, in lib. IV. illa elegia, qua lusus suos nocturnos cum Phyllide & Teja describit.

Lanuvii ad portas hei mihi solus eram.

Quae interpretes illic argutantur, frivola sunt plane & nulla nituntur auctoritate, sed ut demus Lanuvium sic capi posse, ut capiendum illi sentiunt, vix video, quid commodi sensus inde eliciatur, & ad rem praesentem pertinentis. An nescivit esse se solum, quando puellam utramque ad se evocavit? quid opus ergo exclamatione illa? Sed aliter persuaderi non possum, quam ut credam, locum esse mendosum? de quo sententiam tuam docebor libentissime, ubi commodum id tibi erit. Amicos communes jubeo plurimum salvere, atque in hisce Amplissimum *Ter Borchium*. Vale, Belgicae nostrae ac rei litterariae lumen certissimum. Hagae Comitum CIↃIↃCLXXV. XXVII. Febr.

EPISTOLA CCCCIV.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Hagam.

SImul a singularis indolis juvene *Jacobo Perizonio* certior factus sum, quas ad te dedi litteras male curatas esse, aliquantulum commotus sum. Nam cum doctissimas accepissem, cumque mihi singulari humanitate novum honorem gratulatus esses, accusari utroque nomine videbar jure posse, quod nec illis quicquam reponerem, nec gratulationem acceptam esse significarem. Scilicet antequam ultimae, quae mihi fuerunt gratissimae, redditae sunt, divinationes in locum Propertii miseram, simulque quid accidisset indicaveram, ne ex aliis prius, quam ex me disceres, quomodo rerum scena non sine fragore & strepitu in Transisulano agro conversa sit. Sed cum epistolae exemplar apud me sit, totam eam ad te mittere volui, ut & officii mei ratio constet, & quod consilium ceperim, prospicere possis.

Quamvis non dubitem famam ad te attulisse novorum Magistratuum creationem, faciundum tamen mihi putavi, ut & eam mea opera ex parte cognoscas. Factio, quae Principi adversata ferociter tam diu est, tota naufragium honorum fecit, & cum ea *Hogersius* noster, quem vellem multas ob causas non tam pertinaciter novis & re & nomine hominibus adhaesisse, vel virulenter adeo in Optimum Principem, Serenissimamque domum debacchatum esse. Amplissimus *Ter Borchius* omnibus dignitatibus cum suis est redditus, illoque multum in constituendis Rectoribus usus est LIBERTATIS RESTITVTOR. Dignus sane is est, qui hoc virtutis & sanctissime administratae provinciae testimonium habeat, indignus qui famosis, quos te non sine detestatione legisse audio, libellis destringatur. Me quoque Celsissimus Princeps consulem creavit, ita ut priori dignitati nuncium remittere non cogar, quam ut relinquam, nondum induci potui. Amicae enim hae res sunt, & quam aegritudinem tricae & rabulae forenses mihi dabunt, eam studia, & docendi publice, quo maxime delector, munus exhaurient. Parum, fateor, aberat, quin cum Na-

so-

ſone tuo ceciniſſem, *Curia reſtabat*, ſed amicis, quorum in poteſtate ſum, illud denegare ſine impietate quadam non potui; licet, ut ingenue loquar, ſi alterutrum eligendi imponeretur neceſſitas, mallem me honeſto otio, quam ſplendidis negotiis oblectare. Vides, Virorum Maxime, quam altas radices in me egerit Eruditionis amor, & novam dignitatem non tam deſidiae, ut fieri fere amat, quam diligentiae incitamentum fore, ut, quae premo, opera abſolvere, & ad nova animum adjicere queam. Quae de litibus ſcribis ex animo doleo, ſperoque te tandem illis moleſtiis liberatum iri, ut amplius de litteris, quod toties feciſti, ſcribendo bene mereri, & quietam ſenectam poſt exercitam juventutem tranſigere poſſis. Mire placent quae de Viris Clariſſimis *Valeſio* & *Scheffero*, cui ſummo opere innoteſcere cupio, ſcribis. Nam in Juſtini libros priores XII. etiam obſervationes paratas habeo, quas, ni diritas temporis obſtaret, luce publica donarem. Te ſi parario uti licet ad tanti viri ſe in amicitiam inſinuandum, quaeſo, quod commodo fiat, reſcribe. Quod quae ad Heſychium Mileſium alioſque auctores notavi, probas, multis etiam de cauſis gaudeo; & nunc demum video me aliquid in hocce ſtudiorum genere proficere, cum a laudatiſſimo viro non illaudatus abeo. Sed, Nobiliſſime Heinſi, quae in me obſecro eruditio, ut quid de Propertii loco intricato ſentiam, doceri cupias? non adeo mihi placeo, ut credam me aliquid conari poſſe in iis verbis, in quibus ipſe, ſi ita loqui fas eſt, haeres. Vis tamen, & voluntas tua mihi lex erit. Recte igitur hoc epigramma cum priore jungitur, & peſſime in editione Wechelii A. 1621. ſeparatur. Cohaerent enim, & non niſi detrimento ſenſus poſſunt divelli. Cynthia Propertii amica Lanuvium petit, non Junonis, quae ibi ſuperſtitioſe colebatur, cauſa, nec ſola, ſed Veneris, & comitata Volſo, vel Vulſo nepote. Hac injuria tactus poëta voluit caſtra mutare, & vocatis Phyllide atque Teja Romae noctem lenire. Sed haec gaudia mala omina minuebant, ut lucerna moriens, menſa cadens, & damnoſi canes; quibus accidebat, quod cantilenis muliercularum non attendebat, *Cantabant ſurdo*, quodque etiam *caeco pectora nudabant*, id eſt, quod non ſpectabat pulchritudinem pectorum Tejae & Phyllidis, quae illae in gratiam poëtae nudaverant: & quare? quia mente Lanuvii erat, & Cinthiam vel proficiſcentem, vel jam in urbe illa quieſcentem ſequebatur, nec rebus, quae in illo conſortio agebantur, intentus erat. Vel igitur *ſolus erat ad portas Lanuvii*, quia Phyllis & Teja, nec non reliquae Perſonae ſe bona fide oblectabant, nec alibi animum occupatum habebant; vel legendum, ſi hoc durius videtur, ſenſu elegantiſſimo,

Lanuvii ad portas (hei mihi) totus eram.

Id eſt, Nihil aliud quam Cynthiam Lanuvium profectam meditabar, omneſque adeo cogitationes circa eam verſabantur, adeo ut ſe, quemadmodum propoſuerat, cum Phyllide & ſocia oblectare, etiamſi cuperet, nos poſſet. Haec erant, vir magne, quae tunc ſcribebam, quaeque aequi bonique conſulas rogo. Caeterum novos Lares, quos Vianae figes, gratulor, venerorque Deum Ter Opt. & Ter Maximum, ut tibi illo in ſeceſſu omnia ex voto procedant.

Cum autem *Graevio* nostro propius hac habitatione jungaris, Apotheosin cum observationibus ab eo petas rogo, ut eam tandem una cum notis tuis, quas te adjecturum sponsorem habeo humanitatem illam singularem, ad me communis amicus remittere possit. Vale, & Cuperi etiam Vianae memor vive. Dav. a. d. IX. Kal. Jun. CIƆIƆCLXXV.

EPISTOLA CCCCV.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero S. P. D.

Daventriam.

JUre merito bilem mihi concitat insignis illa tabellariorum supinitas, quae literis tuis, hoc est luculento eruditionis reconditae ac pulcherrimo Thesauro, non semel jam me fraudatum voluit. sed bene habet, quod tua diligentia abunde compensatum proxime agnovi, quicquid detrimenti ac jacturae hac supinitate ad me nuperrime redundabat. Amplissimi *Terborchii* diuturnam hanc absentiam aegerrime, medius Fidius fero, cujus e consuetudine ut voluptatis longe plurimum capiebam, ita is adminiculo suo res meas protegebat ac tuebatur laudabilem prorsus in modum. Mirifice enim gestio ardeoque post superatas tandem forensium tricarum molestias illas annosas ac ingratas; in sinu Musarum consenescere. Quo votis flagrantioribus maturum ejus reditum exopto voveoque, qui consilio suo ac patrocinio unice provehebat huc contendentem. Alias ex aliis luces perire nihil agenti frequenter ingemisco, post totum ferme quadriennium curis publicis jam subductum hoc potissimum consilio, ut meus essem, ac bonarum artium candidatus; non quod tam magnifice de me sentiam, ut opiner utilitatis nonnihil ad rem literariam exornandam meorum a fonte studiorum posse derivari, sed quia in tanta calamitate patriae communis praesentius solatium vix aliunde videar mutuaturus, quam e contubernio Musarum, quo tempus inauspicatum certe fallatur, ac sensus ingentium mihi malorum obtorpescat; si consuli per me nihil jam possit in bonum publicum. Te vero, a quo praeclarum quidvis disciplinae sibi liberaliores non promittunt solum, sed jam prorsus obtinuerunt, sic curare rem patriam, ut privatis nihil studiis inde decedat, id sane pulcherrimi ducendum est instituti. Veniet, mihi crede, aliquando tempus, quo per hominum gratorum ora te laudes istae, uti mereris, ferant, posterisque conspicuum reddant. Locum Propertii, qui me & alios non parum exercuit, sic enodasti, ut nihil jam in illo supersit difficultatis. Irascor equidem torpori meo, qui non viderim, unam esse faciendam Elegiam e duabus; quamquam dormitarunt hîc mecum viri multo me praestantiores: nam qui sub *Lanuvii portis* obscaenae quid latere significationis censuere, nugas egerunt. sed quando Delium te nobis hîc exhibuisti natatorem, age & alterum ejusdem Poëtae locum expedi, quaeso, nobis, ex ultima libri IV. Elegia. is sic se habet,

Aut si quis posita judex sedet Aeacus urna,
In mea sortita judicet ossa pila.

Ulti-

Ultimus versus est subobscurior mihi : nam neque rationem Latinitatis satis habeo perspectam, & quid *pila* illa hîc sibi velit haud quaquam intelligo. sunt & plura ejusdem Elegiae mendis inquinata, sed de quibus alibi dicendi erit locus. Vale, vir eximie: Hagae VI. Kal. Jun. CIↃIↃCLXXV.

EPISTOLA CCCCVI.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Hagam.

UT laetatus conjecturam meam tibi placuisse, ita rubore perfusus sum, postquam non sine admiratione vidi, te iterum, Clarissime Heinsi, a tuo, id est, perpolito ingenio recedere, & a meo, quod nondum limpidis Antiquitatis fontibus perlutum est, explicationem loci aeque intricati petere. Erras, si putas me ea illustrare posse, in quibus mentis tuae radii aliquantulum caligant. Tuum est poëtas altius interdum & supra humanum modum locutos ἐξηγεῖσθαι, cum non solum ad unum omnes evolveris, verum etiam cum plerisque de palma certes. Quid ego homuncio eruere queam, qui nec in bicipiti Parnasso somniavi, nec ab arte aliquod auxilium mutuari potui? Videbo tamen num quid exsculpere possim, sedetque non tam perspicaciam, quam ignorantiam prodere, & me Davum non Oedipum esse luce meridiana clarius testari. Ut igitur, vel me tacente patet, ex veteri judiciorum forma locus explicari debet. Introducit poëta uxorem Pauli Corneliam rogantem, ut umbrae suae mollia jura pater, seu Pluto, quem ante *fuscae Deum aulae* vocat, det: vel si antequam hoc consequatur, judicium obire, & condemnantem, vel absolventem calculum expectare debet, optat ut prior exeat; quia sibi nullius mali conscia est, seque in judicio ipsa defendere potest, *Ipsa loquar pro me*: hinc puto unica litterula mutata legendum,

Aut si quis posita judex sedet Aeacus urna,
En mea sortita judicet ossa pila.

Nam mortui antequam vel in beatorum, vel in damnatorum sedes transcribebantur, sortem obire debebant. Sortes erant in una urna, & aliae vel damnabant, vel absolvebant: Virg. VI. Aen.

Nec vero hae sine sorte datae, sine judice sedes,
Quaesitor Minos urnam movet ——

Quae cum exiisset, judicis erat officium videre, quo praemio vel qua paena umbra foret digna. Ait igitur Cornelia: si tale judicium apud inferos exercetur, per me licet calculus *ossa mea*, id est, umbram vel me mortuam, ut & postea loquitur, condemnet; nam certa sum me posse ipsam me defendere, ita ut absolvi debeam. Ψῆφον sive sortem vocat *pilam*, quae rotunda videtur fuisse, non secus ac calculi aenei, quibus Athenienses utebantur, teste Polluce

 l. VIII.

l. VIII. c. 10. Nam Hesychius κημὸν, per quem calculum jaciebant, ait similem fuisse χώνῃ *infundibulo*, quod proculdubio rotundum erat. pila igitur sive calculus judicet ossa mea, id est, condemnet. Nam *judicare* cum sit verbum medium, tam absolvere quam damnare significat: sic Plaut. Men. 1, 1, 2. *quo jam diu sum judicatus*, id est, quo ut eam sum condemnatus. *En* autem confidentiam, quae ex bona Corneliae conscientiae oritur, notat, & frequentissime poëtis usurpatur. Quod autem *Passeratius*, *judicare in ossa*, e Cicerone conatur probare, nihil agit. Nam ille c. 29. pro Domo, dixit: *sacramentum in libertatem injustum judicare*, quia causae liberales, ut nosti, solebant fere jurejurando decidi: nec hîc, ut ibi, accusativus adjicitur. Male praeterea *sortita* ad *pilam* refert, quia peccatur in syllabarum rationem, nisi sequens *in* praecedentem brevem longam facere putavit. Tandem male etiam *sortiri pilam* putat esse educere nomen judicis ex urna in pila scriptum, quod ante eum amplexus est *Beroaldus*. Nam judex hîc certus erat, & calculus vel condemnans vel absolvens ex urna educi debebat. Caeterum vide num illud *in* retineri possit, & pro *sortita* legi *sortito*, ita ut *insortito* sit una vox, per *mea* divisa, ut saepe fieri solet: *pila judicet ossa mea insortito*. Qua re confidentia Corneliae mirum quantum augetur: dicit enim; si urna posita & sors subeunda est, per me licet hac praerogativa caream, & non sortita urna condemner. Nam ut consulto, inconsulto; honorato, inhonorato; audito, inaudito; ita & *sortito* & *insortito* usurpasse veteres videntur. *pilam* autem postea *tabellam* vocat; *Quaelibet austeras de me ferat urna tabellas*, quia tabellae, & pilae sive calculi eundem usum praebebant. Vides, vir insignis, egregie me & patientia tua abuti, & hariolari posse. Num tamen alius sensus elici possit dubito; nisi tu tot MSS. & tanta doctrina instructus, certiora, ut facies proculdubio, nos doceas. Amplissimus *Ter Borchius*, cui litteras, ut soleo, legendas dedi, nescit quando iter in Batavos suscepturus sit; & forte republ. ita exigente paucis, forte plusculis diebus elapsis, illi sese accinget. Ubicunque tamen est singularem tui memoriam servat, & si praesens res tuas juvare nequit, illis absens quam maxime favet, quantumque humana industria fieri potest, ubi ad vos redierit, promovebit. Sed, vir Nobilissime, me quaeso doce, num stilus, quem elegantem judico, induxerit *Joh. Gerh. Vossium*, ut Sabini epistolas recentes faceret, quas tu sine Notarum A. Sabino adscribis. Haereo etiam in illo versu Propertii *Assideant fratres.* puto scribendum: *Assideant fratres* (Rhadamantus & Minos.) *juxta Minoida sellam Eumen.* & juxta sellam Minois Furiae. In *generosis vestis honoribus* interpretandis non satisfaciunt interpretes. Et denique dubito num verba Statii lib. 4. Silv. —— *omniumque late praefecit stationibus viarum* recte *Lipsius* ad Tac. interpretetur de *viarum cura*. Nam aliud videtur, *praefici viis*, aliud *stationibus viarum*: quae mihi sunt mansiones, in quas provinciales frumentum convehere debebant, uti ex variis locis patet. Quadrat id quidem valde cum praecedente versu, quo a Caesare *arbiter sequenti annonae*, id est, anni sequentis, *datus* dicitur, sed num Domitiani aevo usitatum fuerit in Mansiones frumentum comportare, ut & num alii mansiones vocaverint *statio-*

tio-

tiones, non secus ac Graeci σταθμοὺς, fateor me ea, qua par est, ingenuitate ignorare. Tu erranti comiter viam monstra, & quid de his locis sentiendum sit libere imperti. Vale, vir Maxime, & me amare perge. Davent. a. d. III. Kal. Jul. 1675.

EPISTOLA CCCCVII.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero.

Daventriam.

CAveto opineris, quaeso, quicquam perferri ad me posse, quod prius habeam acceptiusque suavissimis tuis literis. Quamquam non diffiteor caussas haud longe quaerendas tibi esse, cur aliter suspiceris, si ex responsi hac mei tarditate metiaris ipsa studia, ipsumque animi adfectum. Sed nuper in eo unice occupatum, Vir Ampliss. ut ex tricis permolestis, qua rei familiaris, qua fori, quamprimum memet expedirem, totumque transferrem ad Musarum castra, sacramentum religiose dicturus de deserenda nunquam statione, tot tantisque votis ac suspiriis desiderata pridem, ecce dum in portu navigare videor, oppressit me repentinus morbus, ac lecto diuturno adfixum praeclaris cogitationibus inopinato dejecit. Quapropter quod in rebus privatis ante Eidus Septembris nihil posse promoveri comperissem, sub quod tempus Proceres Hollandiae Hagam denuo sunt conventuri, consilium cepi de transferendo interea corpusculo, etsi satis etiam infirmo, in agrum Trajectinum, a coeli mitioris aura atque ipsa solitudine solatium ac fomenta valetudini, si possim, quaesiturus. Ubi locorum nunc positus scripta tua omni eruditionis ac leporis fruge cumulata, vir longe doctissimus ac utriusque nostrum perquam studiosus, *Joh. Geor. Graevius* diebus proximus in manus mihi tradebat. Jamque quos ex iis profectus cepissem haec epistola ubertim te doceret, si Bibliothecae in ordinem redigendae facultas mihi fuisset hactenus. Est enim opus inspectis libris compluribus, inter latebras cistarum adhuc reconditis, ut quae per nubem animo obversanter parum liquide, defecatum in modum tibi a me proponantur: cum tot jam per annos ab omni penore praestantium Scriptorum contingat excludi. A *Carolo Dato*, viro longe praestantissimo, ex Etruria literas habui proximis diebus, quae multae sunt in observationibus tuis collaudandis, quas tum primum ad se perlatas ille testetur. Si quid ad illum perlatum voles, ut & ad *Emericum Bigotium* in Gallias, tui aeque studiosum, opera mea quo minus utaris nihil impedit, quando ad utrumque ante hibernam tempestatem fasciculi nonnihil erit a me parandum. De Propertii loco sic habe, quem tu erudite, ut omnia, illustras. sed quam diu liquebit parum, urnam sive Aeaci hanc, aut etiam quamcumque, aut calculos etiam sortientes sive ψῆφον, pilam a Latinis dici, haerebit mihi scrupulus, fateor. Video in codicibus nonnullis *vindicet ossa*, non *judicet* legi. Et sane *judex judicet* Propertiano genio parum vide-

detur respondere, itaque alterum malo. sed sic, ut totus minima mutatione sic restituatur

Aut si quis posita judex sedet Aeacus urna,
In mea sortitam vindicet ossa piram.

Aeacus judex vindicet ac animadvertat in piram, sortitam ossa mea, hoc est in me mortuam. Confidentiam hanc ab innocentiae suae conscientia mutuatur. Sic *rogos* pro mortuis etiam ponit initio Elegiae hujus

Obserat umbrosas lurida porta rogos.

Paucis tibi sententiam meam aperiendam duxi, ut eligas ipse quid malis. Fuerunt mihi super hoc loco, aliisque ejusdem Elegiae versibus, (est enim infinitis naevis aspersa passim) velitationes amicae per literas jam olim cum nostro *Graevio*, quando illi alias proponebam conjecturas, in quibus minus nunc mihi satisfacio. Torquebat etiam tum me versus ultimus ejusdem Elegiae, quem sic nunc scribo,

Moribus & coelum patuit: sim digna merendo,
Cujus honoratis ossa fruantur avis.

Scriptum fuit *fuantur*, vel *ruantur* una omissa litera, unde fecerunt *vehantur*. de *Honoratis equis* non persuadent interpretes. *Honorati* enim viri aut triumphales, aut certe primis in republica honoribus, ut consulari vel praetorio puta, perfuncti. ominatur Cornelia ob illibatos mores animam suam caelo deberi, ossa autem monumento Corneliorum inferenda, utroque autem loco majoribus suis fruituram. De Scipionibus ob merita coelo illatis vide vel Tullianum illud Scipionis somnium. Alterum locum ex MSS. sic in adversaria dudum redigere, ac *Graevio* nostro approbanti memini praeponere:

Assideant fratres juxta Minoida sellam, &
Eumenidum intento turba severa foro.

Illa quoque me torserant, de *generosis vestis honoribus.* & fuit cum castigarem, *& tanti emerui generosos testis honores*, ut ab Augusto sellam datam innuat pro funere, ac simul ad Scriboniam alludat matrem, quae Augusto fuerit nupta. sed de vestibus feminarum post duplicem partum aliquid videor legisse. Papinii locum de re annonaria videris recte cepisse. Vale, Vir eruditione praesignis. Vianae XIX. Aug. CIƆIƆCLXXV.

EPISTOLA CCCCVIII.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S P D.

Vianam.

HARPOCRATEM commentario illustratum ad te, Vir Amplissime, qui aliquid meas esse putas nugas, ea lege atque omine mitto, ut quae occurrent vitiosa, emendes atque excusata habeas. *Carolum Datum* & *Emericum Bigotium*, Viros in Gallis & Etruscis praestantissimos, mei studiosos esse non sinc

me summa voluptate & incredibili gaudio intellexi. Fecit eorum humanitas & eruditio, quam non solum a te, verum & aliis accepi, atque adeo ex libris hausi, ut ausus sim ad eos, & Clarissimum *Schefferum*, ac *Spanhemium*, cum quo mihi familiaritas intercedit, litteras, unaque cum iis Harpocratem mittere. Fasciculos rogo, quia hanc provinciam suscepisti, recte deferendos cures, certioresque Viros praestantissimos facias, me eorum cultorem praecipuum esse, nec, nisi perspectam habuissem omnium humanitam, illam παῤῥησίαν mihi fuisse sumpturum. Est & aliud exemplar, quod si Celsissimo Paderbornensium Principi, Litterarum unico Maecenati, vel alii, si votum illud majus est, quam quod in privatum cadere possit, mittere volueris, rem mihi facies gratissimam. Quae servas opuscula, lege, & emenda, atque, ubi commodum erit, non sine notis, quae mihi erunt gratissimae, remitte. In interiorem enim amicitiam admissum me esse censebo, ubi videro multa in iis inesse, quae tibi displicent. Quibus Propertium illustras mirifice placent, nisi quod *pila*, vide quam φιλαυθὴς sim, arridet: sed alios eodem sensu voce ea usos esse adhuc quaero, nec quicquam certi statuo. *Honoratos avos* omnino amplector; de *generosis testis honoribus* dubito, quia sequens versus, *nec mea de sterili* .. respicit liberos, & veluti causam reddat, quare meruerit generosos vestis honores. Sed tu haec omnia, vir Maxime, elucidabis; & si quid de vestibus matronarum illustrium ob faecunditatem mutatis in mentem veniat, quaeso mecum communices. Vale. Id. Octob. CIↃIↃCLXXV. Etiam atque etiam rogo, Commentarium in Apotheosin & Observationum libellos, non tamen sine notis, remittas, ea absolvere, atque ita hyemis taedia fallere constitui; poteris *Graevii* nostri opera uti, qui omnia recte ut curentur, providebit. Vale iterum, a. d. x. Kal. Nov.

EPISTOLA CCCCIX.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Vianam.

INdustriae meae, quantula ea cunque est, fructum HARPOCRATEM non modo ad te, verum etiam ad alios viros praestantissimos, quibus summo opere innotescere, cum nemine enim, nisi cum *Spanhemio* amicitia intercedit, cupio, ante aliquot dies misi. Haec namque mea sola & praecipua voluptas, eumque studiorum, quae ab Humanitate nomen habent, fructum esse uberrimum & jucundissimum statuo, si detur absentes litteris adire, atque cum iis dulce commercium exercere. Quod si cura illa levis nimis & jejuna est, nec digna, quae gratissimo ἀντιδώρῳ pensetur, tu, quaeso, Maxime Heinsi, pro mea erga te summa observantia, & nostra amicitia adjice verborum honorem & quo in viros eximios animo sim, quibusque artibus a primis temporibus aetatis studium dederim, significa. Verbum hac de re non addam, ne videar vo-

luntatem tuam in dubium vocare. Sed quid censes de verbis Herodoti lib. III. c. 130. ὑποτύπτουσι δὲ αὐτέων ἑκάστη, φιάλην τοῦ χρυσοῦ σὺν θήκῃ ἐδωρέετο τὸν Δημοκήδεα: id est, interprete Valla: *Tunc earum singulae auream phialae thecam suffringentes Democedem donaverant tam amplo munere &c.* Mihi equidem glaucoma oculis offusum est, nec illud vel Valla, vel Portus, vel Palmerius tollunt. Sed quid in mentem venerit, cognosce. Lego una voce συνθήκῃ, *ex compacto, ex composito*, neque enim quid *theca* hîc faciat video. deinde ὑποκύπτουσαι, *caput submittens, caput inclinans*, quod vel reverentiae causa, unde ὑποκύψας apud Lucianum pro venerans ponitur: vel forte metu faciebant, ne praesentibus Eunuchis alium virum a rege petulanter aspexisse possent accusari. φιάλην autem τοῦ χρυσοῦ dicit, quia aureos stateres continebat, quamvis sensus longe clarissimus foret, si legatur, φιάλην πλείην τοῦ χρυσοῦ, possetque videri vox illa a praecedentibus litteris extrita esse.

In Fragmento Nemesiani, quod *Janus Vlietius* ex Longolio & Gesnero editioni Auctorum rei Venaticae adjunxit

Saepe ego nutantem sub iniquo pondere vidi
Mazonomi puerum, portat cum prandia cirro,
Quae consul praetorve novus construxit ovanti.

Quaero quid sibi veiit *cirro*: putoque legendum *circo*. Nam consul & praetor novus videntur illo tempore in circo epulas dedisse: docet hoc elegans locus in epistola Valeriani ad Aelium Xifidium praefectum aerarii apud Vopiscum in vita Aureliani cap. 12. idque plane probat. *puer* autem *Mazonomi* erit Maurus vel certe Afer, quia Mazices & similia gentium nomina ibi frequentia, & quia ejusmodi servos in deliciis non modo ex Suetonio, sed & aliis fuisse constat. Apud Frontinum, vide quam desultorius sim, lib. I. cap. 5. ex. 24. pro *castra fecit*, nescio an scribendum sit, *castra cepit.* Nam parte exercitus hostes cecidit, parte altera eorundem castra, quae reliquerant, occupavit. Apud Stephanum in v. Ἑρμοτυμβιεῖς, pro οἱ αὐτοὶ καὶ Λαβαρεῖς, legerem: οἱ αὐτοὶ καὶ Καλασιρεῖς. Nam ita apud Herodotum lib. IX. cap. 31. cujus verba etiam distinctione sananda sunt, vocantur. Et ipse Stephanus Καλάσιριν ait partem esse Aegypti, sed hujus ethnici non meminit; quod tamen & exstat apud Herod. lib. II. cap. 164. ubi non secus ac altero loco, Ἑρμοτύβιες, non autem Ἑρμοτυμβιεῖς legitur. In v. Ἀνοχῖται lego, ὕπερ Βάρκης, pro ὑπερβάκης, auctoritate Herodoti lib. IV. cap. 171. qui gentem eam Αὐσχίσας vocat. In v. Κρότων, legitur καὶ τρίτη Ἰταλίας: Atqui jam Italiae Crotonem laudavit: fallor aut legi debet Ἰλλυρίας; Nam in ea regione Crotonem etiam sitam esse docet Procopius libro I. H. Gothicae. Sed nimis diu otio tuo & patientia, vir eximie, abutor, mihique dies aliquot vel hebdomades potius consumendae forent, si quae in Stephano ejusque Fragmento, quod nuper a viris eruditis editum est, notata sunt, describere animus foret. Tu, quod commodo fiat, erranti comiter viam ostende, & Apotheosin, Observationesque, quas absolvere vehementer desidero, non sine censura, quae mihi erit gratissima, & noctis remitte. Vale. Dav. a. d. VII. Id Nov. CIↃIↃCLXXV.

EPI-

EPISTOLA CCCCX.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero S. P. D.

Daventriam.

COlores mihi, fateor, desunt, quibus procrastinationem litterarii officii apud te excusem, Cupere elegantissime. Adeo credibili majora sunt avocamenta, quibus debeo, ne epistolaris commercii partibus defungar apud te tanto tempore. Quid enim exoptatius contingat mihi, quid aut voluptatem aut fructum luculentiorem ferat, quam per litteras tecum colloqui de studiis communibus, quae ut amantur a me tenerrime, utcumque delibata leviter, sic tu regnum in iis possides, & late dominaris, ut certissimos profectus atque emolumentum grande possim mihi hinc polliceri jure optimo. Sed nescio quae fati malignitas tantum in rebus meis potest, ut cum videar supremam quodammodo manum diuturnis hisce, qua rei familiaris, qua fori molestiis jam imposuisse, aliae ex aliis tricae emergant praeter exspectationem, ac repentinae suboriantur, cui Hydrae profligandae nec Hercules ipse, credo, suffecerit. Verum desino querelarum, ne qui silentii diuturni culpam deprecari sine ulla circuitione debebam, ad ea confugiam, quae tibi fortasse parum ad rem videantur pertinere, ac longius quaesita esse. Apud me quidem certe eo virtutes tuae sunt loco, ut circumspicienti nihil caussae satis legitimae occurrat, ad obtinendam a te veniam delatae scriptionis. Sed omnem negotii odiosi Iliada coram malo ex me intelligas aliquando. Nunc ad Harpocratem tuum venio, quem tuum vere appello. Adeo concinne, erudite, feliciterque omni ex parte in hoc antiquitatis monumento enodando versatus illic appares. Et hoc quoque sensum calamitatis meae auget mihi, quod in ejus lectione non illam exhibere detur animi attentionem, quam scripto eruditionis reconditae perquam pleno debebam. Exemplaria libelli ipsius, cum ad Principem Paderbornensem, tum ad *Carolum Datum*, *Ezech. Spanhemium*, ac *Emericum Bigotium* quae mitti volebas, jam misi: addidi & exemplar de meo, quod *Octavio Falconerio Datus* curaret tradendum. *Scheffero* destinatum exemplar penes me haerere etiamnum pergit, interclusis ob haec bella itineribus terra marique in Septemtrionem. Penes me igitur libellus erit asservandus, dum major opportunitas adfulgeat. nam ne Tabellariis quidem nunc satis integrum est ultro citroque commeare. Porro ad Apotheosin Homericam quae annotasti perlegi satis diligenter Vianae nuper, nec quicquam offendi, praeter pauca rei minoris, de quibus aut coram, aut per litteras proxime tecum. Nam meae laudes, quod toto in libro frequentes occurrunt, agnosco beneficentiam tuam singularem, non meum meritum. Caeterum locus ille Statianus de Domitiano *olim dolet altera vinci*, nihil ironicum prae se fert, nec credibile lacessitum illum a Papinio Tyrannum

Qui se tam bene vindicare posset.

Capio itaque simpliciter, lauream Poëticam Domitiani lauro Imperatoriae victam concessisse. Tale illud Nasonis in Fastis,

Victaque concessit prisca moneta novae.

Domitianum in juventute studio Poëtico se dedisse complures testantur: hinc illud Martialis ad eumdem de Poëtis,

Nos tua cura prior deliciaeque sumus.

Plura conferrem hujus argumenti, si libri essent ad manum. in Petronii loco videri scribendum, *per Mysteria deorum*, non *ministeria* puto significavi jampridem. Epici enim Poëtae frequentes sunt in consiliis Deorum convocandis, & iis enarrandis, quae Junoni in aurem dicuntur a Jove. Haec Deorum *mysteria* ingens epico carmini ornamentum ferunt, ut & fabulae. Adeo quidem ut Plutarcho Poësis ἄμυθος dicatur ἄψυχος. quare vide ne & in eodem Petronii loco castigandum sit, *per fabulosum sententiarum ornamentum. Ornientum* contracte festinans scripserat librarius. inde *tormentum* factum, quod si toleremus nec humane, nec Poëtice sit locutus Arbiter. Sed de hisce, ut dicebam modo, alias. Imago etiam prope antrum Apollinis, quae basi insistit & manu codicem versat, in Apotheoseos Homericae marmore, quemvis potuis alium, quam Virgilium designat. Itaque delendum id omne, quod aliud agens olim de Marone suggerebam. Alibi contextum Graecum allegas libelli a *Jacobo Gothofredo* editi, quem veterem orbis descriptionem ipse nuncupavit. cujus tamen contextûs auctoritas est nulla, quod ipsum *Gothofredum* habeat auctorem, qui cùm animadvertisset Latina ex *Jureti* membranis a *Salmasio* descripta, e Graeco videri translata, eadem Graece denuo convertit. In eodem marmore virgo illa, quae digitum globo intendit, Uranie videtur. qualis etiam exprimitur apud *Fulvium Ursinum*, in Familiis Romanis gente, quantum recordor, Pomponia: ubi Musarum omnium habitum, ut ab antiquis est expressus, agnoscas licet. Exstat & penes me magna pars horum gentis Pompejae numismatum, etiam plura quam exhibentur ab *Ursino*. Sed totam discrepantiam nummorum, puto, etiam *Gorlaeus* in supplemento ad *Ursinum* sic designavit. In statuis denique porticus Justinianae, praelo jam pridem Typographico descriptis, Musarum imagines occurrunt non paucae. In Propertium quod ausus sim nonnulla a me animadversa tui facere arbitrii, isti confidentiae ut benigniter ignoscas, enixum te in modum obsecro. Tot enim jam annis exulo ab omni lectione veterum scriptorum, ut instituti sit non nisi temerarii atque inconsulti, si velim in hisce litteris supra vulgus infimum me efferre. In explicatione loci illius de *honoratis avis* plus aequo indulgebam mihi, non enim coelum sibi patere voluit Cornelia, quod nimiae esset in femina fiduciae, sed eo & perveniri posse ingenti morum merito innuit. Quicquid sit, se dignam tamen statuit, cujus ossa majorum monumento inferri mereantur. Hoc certe voluisse Propertium sum certus, atque eo referendos esse *honoratos avos*. pro *Fruendi* verbo fortassis aliud quid ille dederat, quod quale sit, vix possum nunc divinare. De *pila* non obnitor, uti nec *de generosa veste*. In Herodoto, Nemesiano, Frontino,

tino, Stephano, quae obſervas litteris poſterioribus perplacent omnia, quibus ut reponam non nihil, en Epigramma apud Sueton. Auguſto cap. LXX. cujus verſum ego primum numquam potui concoquere,

Cum primum iſtorum conduxit menſa choragum.

Iſtorum, inquam, hoc loco prorſus inficete, quare opinabar *Hiſtrorum* pro *hiſtrionum*. Hinc *Juppiter Hiſtricus* & ſimilia. *Iſtrorum* primo erat exaratum. Forte & ſcribendum

Cum mimum Hiſtrorum conduxit menſa chorago:

Octavianus enim Choragus hujus mimi. *Conduxit* ambigue dictum; nam mimi & Hiſtriones conducebantur. ſed hîc voluit in unum eſſe conductos & congregatos. ſecundus verſus videtur referendus ad Legem Malliam, nobis ignotam, ut alias plurimas, per quam frenabatur Hiſtrionum licentia, ne deos ludicris obſcoenioribus, praeſertim mimis, immiſcerent; quod id faceret ad contemptum religionis ac ludibrium. In alia omnia hîc loci interpretes. Verſu ultimo malim etiam *tholos* quam *thronos*, quod vocabulum aevo meliore inſolentius apud Prudentium demum ac aetatis ejus ſcriptores eſt in uſu. Per *auratos tholos* Capitolium intellige auratis templorum tholis conſpicuum, ut ex omni liquet antiquitate. ipſe Capitolinus ſedes ſuas reliquit, conſpecto impio illo ludicro. Haec pluribus, non quod pro certis habeam, quae produxi, ſed ut veriora abs te eliciam. Hiſce jam exaratis, tertias tuas ab apparitore veſtro accipio, quando Viana proxime huc contendebam, Obſervationes & Apotheoſim (hanc enim ſolam per anguſtias temporis perlegeram) *Graevio* reddidi. Vale, Hagae. x. Decemb. 1675.

EPISTOLA CCCCXI.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinſio S. P. D.

Hagam.

CArolum *Datum*, virum in Etruſcis praeſtantiſſimum, fato functum eſſe ex litteris, quas *Antonius Magliabequius* ad *Gronovium* dedit, non ſine ſingulari animi maerore intellexi. perſpiciebam enim magnum inde graveque damnum ad Remp. Litterariam manare, & dolebam Harpocratem meum, quem tu, Vir Maxime, curaveras, Viro tam diligenter in Antiquitatis ſtudio verſanti, redditum non fuiſſe. Eſt tamen quod ultimum vulnus leniat, quodque nullam aliam ob cauſam, ne forte cenſeas me laudis avidum eſſe, mitto, quam quia aliquid meas ſoles eſſe putare nugas. Scribit idem ille *Magliabequius*, vir, quantum ex Gronovianis elogiis perſpicio, eruditiſſimus, Magnum Etruriae Ducem, ubi ad eum delatus eſt, libellum tradidiſſe ſibi perlegendum: ut de eo judicium ferret; ſeque curas meas probaſſe, & multis laudibus apud Sereniſſimum Ducem proſecutum eſſe. Hanc fortunam expertus eſt Harpocrates, mihique illa calcar currenti ſubdet, ad alia luce donanda, & praecipue,

Apotheosin Homeri; cujus molem cum Typographi causentur, animus est, simul eam vel a te vel a Clarissimo *Graevio* recepero, recidendi, quae sine fraude abesse, & in alium librum transferri possunt. Crucem mihi figunt versus Virgiliani πολυθρύλλητοι, *Incipe parve puer risu cognoscere matrem &c.* Quae viri praestantissimi, *Bembi*, *Nannii*, *Josephi* & *Julii Scaligeri*, *Turnebi*, *Politiani*, *Tristani*, & denique *Laboratores* notant, mihi nondum satisfacere potuerunt. Suspicabar nonnunquam hanc Virgilii mentem esse: *Incipe p. p. risu cognoscere matrem*, id est, ridentem, vel simul ac tibi arridet, quod matres facere solere, ut videant, num infans eas agnoscat, notissimum est, praecipue cum forma insigniores liberi sunt. Sic Juno Vulcano non arrisit, quia erat deformis, uti observat Servius: Incipe igitur puer matrem tuam ex ipso risu, quo tibi blanditur, cognoscere: Nam eum cui parentes non arrisere, vel qui formosus non est, nec Deus dignatus est mensa, nec Dea cubili, id est, non intererit Deorum consortio, ut Ganymedes, quem Jupiter mensae adhibuit, & Adonis, quem Venus cubili dignata est. Sed tu, Vir Magne, qui omnium poëtarum genium perspexisti, quid tibi hoc de loco videatur, quaeso doce. Adderem alia, nisi valetudinis tuae curam haberem, cui te restitutum tamen esse gratulor: Vale Daventr. a. d. 5. Kal. Apr. CIↃIↃCLXXVI.

EPISTOLA CCCCXII.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero.

Daventriam.

IN iis, quas Decembri mense ad te exarabam, si tamen in manus tuas eae pervenerunt, nonnullas eram complexus super locis Petronii Suetoniique obscurioribus observationes, non quod eas ipse calculo meo possim approbare, sed ut a te certiora elicerem, Vir Amplissime. De *mysteriis Deorum* rem suspensam teneamus praestat. Videtur enim & vulgata scriptura posse defendi. *Histros* lingua Etrusca dictos histriones etiam Livius testatur. *Throni* vocabulum non memini occurrere apud Poëtas aevi melioris: vel sic tamen nimium fortassis sim delicatus, qui in *tholos* id mutandum censuerim. In Apotheosi Homeri statuam basi insistentem ante antrum Apollinis opinor esse Pisistrati, optime de Homero meriti, cujus scripta in unum corpus collegit, quod per codicem illum, quem manu tenet, videtur indicari: non enim volumen est, quale in statuis oratorum exhibetur, quo breviora scripta comprehendebantur. Sed haec in transcursu. Super Virgiliano loco, quem postremae tuae tangunt, quid in scriniis meis adnotaverim non satis recordor. Domum reversus excutiam, & si quid conferre possum lucis loco perplexo, non intermittam tuis desideriis id dare. Harpocratis exemplar *Cl. Bigotius* accepit, meque serium rogavit in modum, ne quid intermitterem tibi testatum facere, munus illud fuisse sibi longe acceptissimum. Destinatum etiam *Scheffero* exemplar amico

in Sueciam perferendum tradidi: quod *Spanhemio* debebatur, missum a me quidem in Britanniam est, sed ipso *Spanhemio* inde profecto, cum Londinum pervenisset, inter domesticos Oratoris nostri direptum esse videtur. Certe ab illo quaesitum inveniri non potest. Quotiescumque compellare me tuis litteris non habebis molestum, Vir Amplissime, eas aut *Graevio* nostro, aut *Elzevirio* curandae permittantur, praesertim absente Illustri viro *Henrico Ter Borgbio*: cum enim compellationes tuas & perhonorificas habeam & longe jucundissimas, fraudari me iis tabellariorum incuria, quod non semel jam evenit, fero molestissime. Vale, & me tui inprimis studiosum solito adfectu complecti, si mereor, perge. Hagae Com. 22. Maji. Gregor. 1676.

EPISTOLA CCCCXIII.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Hagam.

VIx dici potest, quantopere gavisus sim, postquam ex Amplissimo *Ter Borchio* te, Litterarum fugientium unicum columen, non modo ἐυ πεϱάτῖειν intellexi, verum etiam litteras ad me dedisse, quas maximi semper facio, tum quia singulari eruditione semper refertae sunt, egoque nunquam ad eas legendas accedo, quin abeam doctior. Harpocratem sedulo & diligenter curatum esse, habeo gratias, quas possum, maximas, & multis nominibus laetor eum *Bigotio*, viro summo, non displicuisse. Ad Amplissimum *Spanhemium*, simul Noviomagi, quo ex toto nostro orbe Legati confluunt ad pocem inter tot & armis & animis infestis depugnantes Principes fundandam, intellexero esse, aliud exemplar vel mittam, vel ipse feram. *Deorum ministeria* apud Petronium interpretabar de Diis, qui gravibus rebus intervenire & fingebantur & putabantur, qui vel consilia hominibus dabant, vel iis auxilio erant, vel poenas ab iis sumebant &c. quales in carmine Petroniano, quod ad formam praescriptam compositum est, Pluto, Fortuna, Venus, Pallas, Mars, Phoebus, Diana, Hercules, Discordia. *Tormentum sententiarum* non video, quomodo commode explicari possit, quare facile amplector tuum illud *ornamentum*. Versus Anonymi apud Suetonium obscuri semper mihi visi sunt: placet *mimus Histrorum* (quam vocem Valerio Maximo etiam recte restituit Pighius lib. 11. cap. 4.) & vulgatum *istorum* nimis frigidum videtur, ut vel patet ex verbis *coenat adulteria*, quod pantomimorum, uti nosti, vel Histrionum proprium est. pro *Mallia* nonnunquam putavi refingi debere *Manlia*, & referebam ad legem, quam apud Liv. lib. XXXIII. cap. 42. ex emendatione *Sigonii*, cui adsentitur *Gronovius*, tulit P. Manlius de *Epulonibus* creandis. Cum enim Epulones facerent epulare ludorum sacrificium, & coenas proculdubio Diis, qua erant superstitione, apponerent, videri posset & alia huc pertinentia eandem per legem statuta esse; sed nihil certi definio, in poëmate praesertim, ut recte judicas, a non magni-

gni nominis poëta facto; *tholos* tamen pro *thronos* non displicet, Si quid de intricatis Virgilii versibus certi statuas, communices mecum rogo. Clarissimum *Rycquium* laetor Servio, Grammaticorum facile principi, medicas manus admovere, & virum tam eruditum hoc Augeae stabulum purgare animum induxisse. In Bibliotheca hujus urbis publica exstat vulgatus MS. quem propediem Amplissimus *Ter Borchius*, prout recepit, ad eum mittet. *Gronovius* Priscianum cum perantiquo Codice confert; *Perizonius* aliquid de praenominibus, nominibus, & cognominibus Romanorum molitur; nosti juvenis ingenium, & quam vere eo discipulo gloriari possim. Ego Observationum quinque libros, uti nec paenitendam sexti partem absolvi, qui, ubi ultimam manum recepit, Dissertationem de Actibus & Scenis Terentianis, nec non alias aggrediar. Sed cum mihi in Observationibus interdum cum Viris Eruditissimis res sit, unicum locum arbitrii judicique tui faciam. Ex Capite 6. Lib. III. Pomponii Melae Vir Magnus probare conatur *Vectim* insulam etiam in sinu Codano fuisse. Nunquam ego illi sententiae manus dare potui, & neminem Geographorum, quos equidem vidi, veterum inveni, qui idem memoriae mandaverit. Rescribo igitur apud Melam: *Septem Aemodae. contra Germaniam Vecta. In illo sinu, quem Codanum diximus, ex insulis Scandinovia, quam adhuc Teutoni tenent, ut magnitudine alias, ita faecunditate antestat.* Levis tantum additur distinctio, & pro *ex iis* feci *ex insulis*, quod, quia librarii voces fere contrahebant, per *ins* vel *isls* videtur scriptum, & inde factum esse *iis*. Sed illud *ex iis* si retinemus, sententia erit manca & hiulca. Nam nihil praecedit, ad quod referri possit. Nulla igitur *Vectis* in sinu Codano. Adducitur tamen Ptolemaeus, & pro Ὀκῆτις apud ipsum scribitur Οὐίκτις; sed, si dem locum corruptum & ita emendandum esse, nulla tamen ex mente Ptolemaei, erit *Vectis* in sinu Codano. Nam illi haec insula describitur inter *Orcada* promuntorium Scotiae vel Albionis, & insulas Orcadas. Vide loca, &, si tanti, judica. Alia firmandae opinioni meae addere possem, sed temporis tui rationem habeo. Illud tamen addam, non displicere veterem scripturam, si distinguas: *Septem Aemodae contra Germaniam projectae.* & deinde legas. *In illo sinu . . . . . ex insulis Scandinovia.* Rationes reddo in Observationibus, in quibus & aliorum hoc de loco opiniones examino. Vale, Vir Maxime, & me non modo solito amore complecteris, sed saepissime tuis, id est eruditissimis litteris convenias, etiam atque etiam rogo. Dav. pr. Id. Jun. CIↃIↃCLXXVI.

EPISTOLA CCCCXIV.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero.

Daventriam.

Epistolis meis qui pretium abs te nonnullum poni testeris, quas hîc locorum, omni praesidio librorum, omni Musarum contubernio destitutus, so-

ſolitus ſum familiariter atque aliud agendo exarare, nulla eruditionis fruge ſpectandus, prodis tu quidem, ut ſemper, cum facilitatem ſummam, tum ſingulare mei ſtudium, Vir Ampliſſime. Nec tamen ita mihi blandior, ut qui in aliis omnibus tibi libentiſſimus ſubſcribo, hîc manum porrigam. Intelligo enim ac capio, mihi crede, quam iners mihi vita fluxerit a prima jam adoleſcentia, dum aut valetudo interpellans identidem ſtudiis incumbentem, aut peregrinationes aſſiduae cum vita aulica ac publicis negotiis concurrentes, aut denique lites annoſae tricaeque forenſes cum curis rei familiaris permixtae, me totum alio convertunt, ac ingratis occupationibus oppreſſum tenent. Sed iſthaec querela non eſt hujus loci. Cl. Virum *Ezechielem Spanhemium* concilio oratorum apud Noviomagos interfuturum vix eſt ut rear. Ita quidem fixum ſedebat pridem Electori Palatino, verum is ſententiam mutaſſe poſtmodo ferebatur, neſcio quam vere; quo magis indignor Harpocratem tibi atque illi in itinere Britannico periiſſe. De *Deorum myſteriis* apud Petronium nulla nobis erit diſceptatio, cum & ipſe de iis dubitem. Suetonium amici noſtri dum forte non ita nuper evolvo, epigramma ſe ingeſſit mihi, quo coena illa Auguſti δωδεκάθεος perſtringitur. Ejus complura, ipſum praeſertim initium obſcurum atque mendoſum mihi videbatur. nunc gaudeo opinionem meam tuo judicio confirmatam eſſe. de *Mallia* ſive *Manlia*, quod ibi occurrit, (nam haec in codicibus vetuſtis promiſcue, ut ſcis, confunduntur) ſubodoratus ſum, praeter mentem interpretum, de lege aliqua, in quam convictu illo eſſet peccatum, intelligi debere. Quid tamen legis hoc eſſet, omni ſcriptorum, quos conſulerem, copia defectus, haud ſatis perſpiciebam. Tu nunc haerentem hoc in vado expediiſti feliciter, dum oſtendis ad legem P. Manlii de Epulonibus id eſſe referendum, ut illius epigrammatis nunc plana ac perſpicua ſint omnia. *Manliam* pro lege *Manlia* dici non eſt ſine exemplo: ſic apud Papinium in Silvis lib. v. protreptico Criſpini, ni fallor,

—— —— Succinctaque judice multo
Surgeret, & caſtum vibraret Julia fulmen;

legem Juliam de adulteriis deſignat. In Pompeji loco perdifficili rem acu tetigiſſe mihi viſus es. plura volebam, ſed ſpe per *Graevium* noſtrum facta, mox fore, ut ad nos excurras, in congreſſum noſtrum quicquid reſtabit confabulationis differemus. Vale, 20. Jun. 1676.

EPISTOLA CCCCXV.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinſio S. P. D.

Hagam.

PRaeſtantiſſimus juvenis *Jacobus Perizonius* fidei meae commiſit libellos, quos ex bibliotheca Ampliſſimi *Hogerſii* tibi, Vir Maxime, comparavit. Ceperam initio conſilium eos ad te deferendi, ſed cum in Aquilonarem, quaeque minis Boreae venti expoſita eſt, Hollandiam excurrere debuerim, ab ea ſen-

tentia depulsus perquam invito sum. Veniam tamen, si modo potero, in complexus tuos; & quia librorum desiderio te suspicabar teneri, omnes *Elzevirio*, quod te jussisse *Perizonius* affirmavit, tradidi, qui recepit se diligenter & summa cum fide eos curaturum. parvo pretio destinavi mihi Onuphrium de R. R. in quo P. Victor & S. Rufus de regionibus Urbis *Scriverii* manu multis locis correcti & illustrati sunt, ut & C. Plinii Epistolas cum binis MSS. iisque optimis, Oxoniensis Bibliothecae collatas. Auctorem legis Malliae vel Manliae tibi placuisse gaudeo. Sed dum per steriles Velaviae arenas & damnatum erica solum vehor, variaque, ut fieri amat, putarem, Cynthius aurem vellit & admonuit, me nonnulla de Nemesiani fragmento ad te olim misisse. Rescribebam recte, vel te judice, *circo* pro *cirro*: Verum in explicatione τοῦ *Mazonomi* haerebam. Nunc mihi nullum dubium, quin *Mazonomus* sit lancis capacioris genus, in qua escae deferebantur; quo sensu Horatio lib. II. Sat. ult. Varroni lib. de R. R. & Polluci usurpatur; per *ovantem circum* insuper intelligo populum laetum & hilarem, propter epulas a novo Consule vel Praetore illi in Circo sedenti more usitato exhibitas: Vale plurimum, raptim Hornae a. d. xv. Kal. Sept. CIↃIↃCLXXVI.

EPISTOLA CCCCXVI.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Hagam.

EO ipso, quo Amplissimus *Ter Borchius* decessit, die, litteras plenas humanitatis & summae erga me benevolentiae a Clarissimo *Scheffero* accepi, una cum nitido & eleganti libello, *De Tribus Orbibus aureis in Scania repertis*, quo praeter Antiquitates patrias, varia Auctorum loca, in quibus explicandis aqua haeret Eruditis, illustrat. Rogat me iis majorem in modum, ut verbis suis amantissimis te, Vir Maxime, salutarem, & licet post non unas suas (reddo tibi verba ejus) nullum habuerit a te responsum, illud tamen calamitati temporum, & infestis a milite viis adscribit. Provinciam suscepi perlibenter, tum quia commode sese offerebant Legati Ordinum nostrorum, interque eos Amplissimus *Steenbergius*, qui ut intersint digerendis sumptibus belli, Hagam proficiscuntur, tum quia facere non poteram, quin tibi gratias agerem, quod tam diligenter Harpocratem curaveris, eaque opera mihi virum Doctissimum & Borealis plagae decus conciliaveris. Aderat autem epistola pusilla *Rumphii* cujusdam Lingua Belgica exarata, qui me rogat, ut quicquid *Scheffero*, amico communi, destino, ad ipsum mittere velim. Sed cum dubitem, num hic Ordinum Foederatae Belgicae nomine Holmiae rempublicam curet, numque idem sit, qui Lutetiae Parisiorum Oratori *Borelio* a secretis sit (nam eodem ille nomine erat) doceas me quaeso, commodo quod fiat tuo, quis hic Vir sit, quam personam tueatur, & qua via litterae ad eum tuto deferri possint. Vale,

Dav.

Dav. Kal. Nov. CIↃIↃCLXXVI. Ampliſſimum *Ter Borchium* alteras meas tibi reddidiſſe puto. Vale iterum, Vir maxime, & Cuperum, quod facis, amare perge.

EPISTOLA CCCCXVII.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinſio S. P. D.

Hagam.

CUm pedem domo extuli, & in Batavos profectus ſum, nihil quicquam antiquius habebam, quam ut Hagam Comitis excurrerem, & te convenirem. Sed partim amicorum, quorum in poteſtate eram, agmen, partim *Pluymerius*; qui fidem faciebat te neſcio quo profectum eſſe, me ab hac ſententia perquam invitum dejecerunt. Vix dici poteſt, quam aegre tulerim hominem eum, uti arbitror, deceptum mihi impoſuiſſe, & quanto deſiderio expetiverim congreſſionem noſtram. Proponebam mihi ob oculos ſingularem illam benevolentiam, & non obſcura in me ſtudia, eximiam eruditionem, & te facillime varia Apotheoſeos loca, in quibus ipſe haereo, nova luce perfuſurum, meque maximos doctrinae tuae fructus praeſentem capturum perſpiciebam. Legiſti eam, quantum video, Vir Summe, ſed quod reſtat, σφάλματα mone audacter, & quae punctum tuum ferre non poſſunt annotata. Caeterum cum ſoleam aliquid φιλολογικόν litteris ſemper miſcere, & auctorum loca ad amicos perſcribere, de quorum ſenſu dubito, veniam dabis, ſi cum Terentiano Critone antiquum obtineam. Pace igitur quod fiat tua, Ovidii loca aliquot, quae mihi ſemper obſcuriora viſa ſunt, in medium afferam. Epiſt. VI. Heroid. vſ. 601.

Per tumulos errat paſſis diſcincta capillis,
Certaque de tepidis colligit oſſa rogis.

Vir Magnus reſcribit, *curtaque*; ſed ego puto vulgatam optimam eſſe, & veneficas non promiſcue omnia cadaverum oſſa collegiſſe, ſed habuiſſe eorum delectum, & elegiſſe *certa*, quae ſc. arbitrabantur plus artem adjuvare potuiſſe: cur enim non idem in hominibus, quam animalibus obſervaverint? Medea apud Ovid. lib. VII. Metam. multis rebus, *inſuper addit Ora caputque novem cornicis ſaecula paſſae.* Epiſt. XII. vſ. 84.

Sed mihi tam faciles unde meosque Deos?

Reſcribo, *meisque*, nimirum comitibus, pro quorum ſalute paulo ante Medeam etiam rogat,

O Virgo, miſerere mei, miſerere meorum.

Epiſt. XVI. vſ. 25.

Perſtet, & ut pelagi, ſic pectoris adjuvet aeſtum;
Deferat in portus & mea vota ſuos.

Elegantiori ſenſu videbatur ſcribendum; *praeſtet*; ita Epiſt. praeced. extrema:

Solve ratem : Venus orta mari mare praestet eunti; & lib. XI. Metam. vs. 748. *praestatque nepotibus aequor.* Ep. XX. vs. 206.

Sacra pharetratae cum facis ipsa Deae.

Dicit Ovidius eam non modo adstitisse sacrificio, sed etiam sacrificasse; vel lego; *dum facit ipsa Deae. ipsa* enim mater, cui omnia ut narret, paulo ante rogat; *matri licet omnia narres*; & eam sacrificasse patet ex vs. 93. Epistolae sequentis,

Dumque parens aras votivo sanguine tingit;
Festaque fumosis ingerit exta focis.

Ead. Epist. vs. 235.

Quod si contigerit, cum jam data signa sonabunt,
Tinctaque votivo ——

Conjiciebam *rata*; non secus ac Ep. XVI. vs. 90. *Regius agnoscor per rata signa puer.* Ead. Ep. vs. 12.

Invenies illic id te spondere, quod opto,
Te potius, Virgo, quam meminisse Deam.

Suspicor scribendum *pepigisse*; altera lectio fabricata videtur ex vs. 224. Epistolae sequentis; *Et cupies illud non meminisse Deam*: sane *meminisse* in priore versu, qua sum oscitantia, vix capio. Epist. XXI. vs. 205.

Si mihi lingua foret; tu nostra justius ira,
Qui mihi tendebas retia, dignus eras.

Vir Doctissimus emendat, *si me digna forem*; sed ego arbitror scribendum; *Si mihi digna foret*; nimirum ira. Lib. III. Amor. Eleg. VI. vs. 103.

Nescio quid spectans, Acheloon & Inachon amnes,
Et potui nomen, Nile, referre tuum.

Sensum horum verborum esse arbitror. Nescio ubi mens mea fuerit occupata, vel quid in animo habuerim, quod tibi, qui es ignobilis & hibernis collectus aquis, narrarem amores Acheloi, Inachi, & Nili fluviorum celeberrimorum, hinc est quod paulo ante dicit:

Jactasse indigno nomina tanta pudet.

Vide, Maxime Heinsi, quam egregius ariolator sim, & quam vere illud Ciceronis in me quadret, Qui semel verecundiae fines transgressus est, eum naviter oportere esse impudentem. Neque enim satis habeo epistolam scribere, ejusque lectione seria tua negotia impedire, sed & tot dubia (ni meus mihi stupor imponat) moveo, ut rubore suffundar, quod tibi onus imponere audeam ea examinandi. Sed hos fers benevolentiae, humanitatis & voluntatis, qua Cuperum amplecteris, fructus. Vale, Vir Nobilissime & me amare perge; Davent. a. d. VI. Id. Nov. CIƆIƆCLXXVI.

EPI-

EPISTOLA CCCCXVIII.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero.

Daventriam.

Constantius *Rumpfius*, de quo scire nonnihil cupis, Vir Amplissime, is ipse est, quem tu suspicaris, mihi a proceribus nostris in aula Suecana successor datus, & per me conciliatus *Scheffero*. Caeterum voluptate multa me perfudit nuntius perlati ad hunc ipsum *Schefferum* libelli tui, quem in Sueciam perferendum *Mortanio* tradideram. Ad ipsum *Schefferum* scripsi non semel, quodque misi etiam animadversa magni *Scaligeri* & mea in Julium Obsequentem jam poene annus est, quae periisse in via invitus audio; cum ad *Rumpfium* tamen perlata esse sim certus. Pari fato libellus Viri Clarissimi de tribus orbibus est functus, quem cum ab eo *Rumpfius*, si quid ipsi credimus, ad me mittendum acceperit jamdudum, miseritque, tamen mihi haud quaquam est redditus. Literas *Scheffero* destinatas, si ad me miseris, meis additis explorabo viam, qua Upsaliam perferantur, etsi haud ullam novi satis certam, nisi forte per fratrem ipsius *Rumpfii*, qui Principi Arausionensi est a medicina. nec *Schefferi* Observationes Academicas, aut Lapponiam, aut Obsequentem Julium vidi hactenus. quod si ex te rescierit, multum equidem tibi sum debiturus. In Petroniano loco, pro illis *fabulosum sententiarum ornamentum*, vide ne Arbiter ipse dederit potius, *fabulosum commentum. Tormentum* certe absonum hîc loci videtur. Pro tuis ad Nasonem Observationibus gratias ingentes uti par est, ago. mihi enim inter tricas domesticas jactato jampridem insolitae coeperunt esse hae deliciae. Pleraque certe placuerunt mirifice, quo magis te exhortor, ut saepe mihi lautitias similes apponas. Epistola Acontii vs. 12. *meminisse* in *pepigisse* ut mutetur parum videtur necesse. volebat enim credi Acontius perjurii poenas Dianam memorem ab illa exigere: hinc ipsa Cydippe initio Epistolae, *utque jubes credi memori te vindicat ira.* sed nec vs. 23. *data signa* videntur sollicitanda. nam tubae usus in sacris: ut Metam. fabula Atalantae, *signa tubae dederant*. Vale. Hagae Com. 22. Novemb. 1676.

EPISTOLA CCCCXIX.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Hagam.

Est quod serio gaudeam, plerasque conjecturas meas placuisse: explicationem tuam *datorum signorum*, ut & τοῦ *meminisse* ambabus, quod ajunt, manibus amplector, & irascor mihi ipse, quod verum verborum eorum sensum nullus viderim, quem vel τὸ *sonabant*, & *quod opto* me docere potuissent, sed

homo ſum. Sunt & alia mihi in Ovidio tuo notata, quae, quia intelligo qualemcunque meam diligentiam tibi non diſplicere, alio tempore mittam. Nunc ecce tibi quaeſtionem, ex qua me vix extrico: Notum eſt temporibus Alexandri Severi Mammaeae filii, floruiſſe Piſandrum Larandenſem. Hic hiſtoriam verſibus conſcripſit libris ſex, quibus titulus fuit, Ἡρωικῶν θεογαμίων βιβλία ἕξ, vel Ἡρωικὴ θεογαμία, non quia Jovis & Junonis tantum nuptias celebrabat, ut video cenſere *Aemilium Portum* & *Gerhardum Voſſium*, ſed quia a nuptiis illis incipiebat, & ad ſuum uſque tempus hiſtoriam, quae maximam partem fabularis erat, deducebat. Locus hanc in rem elegantiſſimus & Viris Eruditis omiſſus, exſtat apud Macrobium Lib. v. Sat. Serm. cap. 2. quo docet, quae Virgilius in Aeneidem ſuam e Graecis tranſtulerit: *Vel quod everſionem Trojae, cum Sinone ſuo & equo ligneo caeterisque omnibus, quae librum ſecundum faciunt, a Piſandro paene ad verbum transſcripſerit? Qui inter Graecos poëtas eminet opere, quod à nuptiis Jovis & Junonis incipiens, univerſas hiſtorias, quae mediis omnibus ſaeculis, uſque ad aetatem ipſius Piſandri contigerunt, in unam ſeriem coactas redegerit, & unum ex diverſis hiatibus temporum corpus effecerit? in quo opere inter hiſtorias caeteras interitus quoque Trojae in hunc modum relatus eſt. Quae fideliter Maro interpretando, fabricatus ſibi eſt Iliacae urbis ruinam.* Vides procul dubio, Ampliſſime Vir, quid me male habeat; nam ſi Piſander hic vixit Alexandri Severi tempore, nullo modo Virgilius ex eo libri ſecundi argumentum ſumere potuit. Nec alii tempori hunc auctorem adſcribendum eſſe docebit non modo Suidas in v. Πείσανδρος, ſed & altero, quo tradit Neſtorem patrem ejus ſub eodem Impp. floruiſſe, & ſcripſiſſe Ἰλιάδα λειπογράμματον. Quid igitur dicemus, an Macrobium tam turpiter erraſſe, & cum ille a Virgilio ſua mutuatus ſit, putaſſe Virgilium ab hoc deſumpſiſſe, vel potius Suidam ſatis oſcitanter Larandenſi Piſandro tribuiſſe, quae ſunt vel[1] Camiraei, vel alterius incogniti? Extrices me ex hoc aeſtu, & ſi quid tibi praeter haec de Piſandro Larandenſi, cujus neſcio an fragmenta exſtent apud Scholiaſtem Apollonii, compertum ſit, ſignifices rogo. *Gronovius* litteras accepit ab *Anton. Magliabequio*, quibus nomine *Stephani Coſmi* Generalis patrum, vel De' Padri Somaſchi (qualis hic ordo ſit ignoro) & Oratoris Sereniſſimae Venetorum Reip. invitatur ad Litteras noſtras publice Patavii docendas, & Clariſſimi *Ferrarii*, qui emeritus eſt, provinciam ſuſcipiendam. Quid decreturus ſit nondum ſatis conſtat; auguror tamen eum patriam praelaturum Italiae, & gratias acturum illis, qui propenſa adeo in eum ſunt voluntate. Quas ad *Rumphium* dedi, cures peto. Incluſae illis aliae ſunt ad *Schefferum*, cujus Lapponiam, & Lectiones Academicas Amſtelodami mihi comparavi, quo magis miror illa te nondum vidiſſe. Vale, Vir Magne. Dav. Kal. Dec. CIƆIƆCLXXVI.

1 Idem cenſet Kuſterus ad Suidam. vid. & Hygin. Aſtron. Poët. II. 24.

EPI-

EPISTOLA CCCCXX.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero S. P. D.

Daventriam.

QUas tu ad *Rumpfium* ac *Schefferum* in Sueciam mittendas mihi commisisti, eas ego *Rumphii* ipsius fratri quam primum tradam, ut cum in promptu habebit occasionem opportunam, qua tuto perferantur eae, quo destinatae sunt, hanc ne quid negligat. Nodus ille, quem mihi proponis extricandum plus quam Gordius ac Herculaneus videtur. Locum Macrobii de Pisandro singularem mirum equidem est fuisse neglectum praeteritumque ab iis, qui de Poëtis Graecis ex professo aetate nostra egerunt. Ex eo colligas licet, plures fuisse Pisandros, quorum scripta videantur confundi. Nec credibile est, Macrobium, qui sua paene omnia transcripsit & mutuatus est a viris sese doctioribus, tam turpiter lapsum esse, ut Pisandrum Larandensem, quem alii omnes Alexandro Severo coaetaneum faciunt, Virgilio velit vetustiorem. Nec fieri potuit ut is ipse Larandensis, si poëma suum exorsus a nuptiis Jovis & Junonis, omnes historias, quae mediis saeculis usque in aetatem suam contigerunt, uno eodemque complexu, tam diffusi argumenti opus, sex libris absolverit. Nam ut Troica omittamus, a nuptiis Veneris & Anchisae, Hesiones & Telamonis, ut Thebaica a Cadmi & Harmoniae copulatu, ut quae Argis ac Spartae perque omnem Achaiam gesta sunt ab Inachi temporibus, quaeque Attica in ditione post Aegei & Aethrae nuptias, ne quid altius adscendamus, quam multa gesta sunt alias per civitates perque insulas Graeciae, quorum singula justo poëmati argumentum dederunt. Solas metamorphoses vix XV. voluminibus complexus est Naso. Ut demus tamen numerum esse augendum in libris Ἡρωικῶν θεογαμιῶν Pisandri, haerebit tamen difficultas, quî Maro excidium Trojanum mutuari potuerit e scriptis illius, qui vixit sub tempore Severi Alexandri. Itaque reprimo me. Tu vero, Vir Celeberrime, me doceas velim, qui sint *Apri gausapati* in fragmento coenae Trimalchionis, apud Petronium. *obsonabat apros gausapatos tanquam rex*: cur non apros praetextatos idem nobis apponat? Apud Leidenses occupantur typographi in describenda Graecia *Palmerii*. Roma accepi nuper elegantissimam orationem *Steph. Gradii*, qua parentavit *Rasponio* Cardinali, ejus denique poëma exquisitum, quo cladem patriae suae describit. De *Perizonio* nostro diu est, quod nihil audio. Salveant amici, quaeso, ac in his amplissimus *Terborchius*, si vobis adest. Hagae Comitum 15. Jan. Grego. 1677.

EPISTOLA CCCCXXI.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Hagam.

PErlectis ultimis, quas mihi Amplissimus *Steenbergius* tradidit, litteris tuis, laetabar nonnullas sententias meas & emendationes a te probari, eoque magis, quod ostendebas haud ingratum tibi fore, si plura Sulmonensis vatis loca mitterem, de quorum explicatione vel dubitarem, vel quae emendanda censerem. Non potui tibi, Vir Maxime, hoc negare, tum quia animus mirabiliter hoc studiorum genere recreatur & refocillatur, tum quia lite vacant aures, & lingua publico docendi munere. Accipe igitur, quae, abitum adornante Amplissimo *Ter Borchio*, prout in mentem venerant; chartae illevi. Epist. Heroi. XXI. vs. 165.

Projicit ipse suas deducta fronte coronas,
Spissaque de nitidis tergit amoma comis.

Suspicabar scribendum esse,

Projicit ipse sua deductas fronte coronas.

Nam *deducere* est aliquid aliunde avellere, quomodo *deducere vestem* legimus lib. III. vs. 479. Metam. & *deducere corpore febres* apud Horatium lib. I. Ep. 2. Lib. I. Am. El. VIII. vs. 28.

Stella tibi oppositi nocuit contraria Martis,
Mars abiit: signo Venus nunc apta tuo.

Aliae Editiones exhibent *suo*, quod mihi solum verum videtur, ut sensus sit; Venus nunc stella sua tibi prospera praedicit, spondetque ex sententia tibi omnia eventura; & ita *signa* pro stellis initio Fastor. libri primi, Lucretii, cui & aether propterea *signifer* vocatur, & alibi. Eleg. XIV.

Non anus Aemonia perfida lavit aqua.

Suspicabar nonnunquam veneficas non modo herbis Thessalicis, verum etiam ejusdem regionis aqua usas esse ad veneficia, atque hinc hunc locum esse interpretandum. Eleg. IX. lib. II. vs. 35.

Fige puer, positis nudus tibi praebeor armis,
Hîc tibi sint vires, hîc tua dextra facit.

Cupidinem advocat poëta, eumque audacter hortatur ut feriat: sed illud *facit* hortantis nequaquam est, verum frigidum plane; arbitror scribi oportere, *face*, id est, fac, ut tibi in meo corpore &c. sint vires, fac hîc sit tua dextra & fortiter feriat; ita Ep. XIII. vs. 44.

Producetque virum; dabit & mandata reverti:
Et dicet, Referas ista face arma Jovi.

Lib. III. Amor. El. 7.

Aut te trajectis Aeaea venefica lanis.

Interpretes, quos vidi, explicant de lanea imagine; sed mihi videntur *licia* de-

be-

bere intelligi, quorum in incantationibus multus usus, uti patet ex hoc Virgilii Ecl. 8.

Terna tibi haec primum triplici diversa colore
Licia circumdo.

Nec non Petroniano isto: *illa de sinu licium protulit varii coloris filis intortum*: & *trajecta lana* mihi est eadem, quae intorta, quia intorquendo trajiciuntur, & sibi invicem junguntur. Sabinus Ep. II. vs. 74.

Si modo mens eadem, nec quod sit jam mihi dives
Regia Cecropia non minor arce, movet.

Demophoon sibi ait esse regiam non minorem arce Cecropia, quam tamen ipse obtinebat, uti ex epistolae initio patet; deinde Phyllida alloquitur; quare rescribo, *tibi dives* id est, Tu Phyllis es unicum mihi auxilium, si modo eadem tibi, quae olim mens & eadem voluntas, nec te retrahit regia dives, quaeque non minor est Acropoli Athenarum, quam ego teneo. Quid de his minutiis, ut & quaestione nuper posita, unde me vix extrico, vel Pisandro Larandensi Suidaeque & Macrobii verbis videatur tibi, Vir Eximie, majorem in modum rogo significes. Arbitror enim ad te meas, quibus junctae erant ad *Rumphium* & *Schefferum* litterae, Clarissimum *Ter Borchium*, cui redditae sunt in itinere & domum reduci, recte, prout affirmavit, curasse. Vale Dav. a. d. XI. Kal. Feb. CIↃIↃCLXXVII.

EPISTOLA CCCCXXII.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero.

Daventriam.

PRoxime copiosas ad te dabam super locis nonnullis Arbitri Petronii male adfectis, Vir Amplissime, nunc ad eas rescribo, quas *Henricus Terborchius*, vir ornatissimus, ex illo mihi tradebat. *Deducta fronte* apud Nasonem Epist. XXI. vs. 165. contrarium videbatur τῷ *subducta fronte*, *subducto vultu*. postea opinatus sum legi oportere, *adducta fronte*, quae aliis est *frons adstricta*. Nec propterea tamen rejiciendam censeo tuam conjecturam de *deductis coronis*. Amoris VIII. 28. *signo nunc Venus apta tuo*, pro *suo*, errorem reor esse typographicum. Eleg. XIV. de *Haemonia aqua* locus est subobscurus, ad quem nonnihil curis secundis annotavi, cujus nunc non recordor, qui ne Nasonem quidem habeo in promptu, adeo primus studiorum impetus in me refrixit. lib. II. El. IX. 35. legendum, *huc tua dextra facit*. lib. III. El. VII. in illis verbis, *Aut te trajectis Aeaea Venefica lanis*, multum discrepant vetusta exemplaria, ut in annotatis meis sum testatus, sic tamen ut castigatiora, aut vulgatum tueantur, aut *ranis* agnoscant pro *lanis*. Licia illa, quorum Maro & Petronius meminerunt, ad Magicum Rhombum sunt referenda, nec locum hic habent, deinde *trajectas lanas* pro *intortis* dici posse vix est, ut opiner. Duplex erat defixio magica apud Vete-

res, unde poſtea *defigere* pro devovere uſurpari coepit. Aut enim acu pungebant imagines laneas cereaſve, aut e lino formatas eorum, quas devovendos ſibi proponebant, additis incantamentis: aut nomina eorumdem deſcripta nunc in pugillaribus tabellis, nunc in membranis vel laminis plumbeis ſtilo atroci confodiebant. Atque eo referendus videtur hic Naſonis locus, ac propterea legendum una addita littera, *trajectis lamnis*. nonnunquam & incondita ipſarum devotionem carmina his laminis inſcribebant. Quo trahebam iſta Apuleji Metam. III. de *laminis ignorabiliter litteratis*. ſed quod praecipue ad rem facit, *Germanici nomen plumbeis tabulis* cum *inſculptum* narrat Tacitus II. Ann. c. 69. de hac magica defixione eſt capiendum, quod & ipſum Dio confirmat, ubi Germanici mortem deſcribit, cui ſunt ἐλασμοὶ μολυβδίνοι ἀρὰς τίνας μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔχοντες. verum illic devotiones nominis additae, non defixiones. eſt & locus Divi Hieronymi de his laminis plumbeis in re magica uſitatis, quem in adverſariis annotavi. ad defixiones nominis ejuſdem Taciti. trahebam *notas atroces* eodem Ann. libro c. 30. *Uni tamen libello, manu Libonis, nominibus Caeſarum aut Senatorum additas atroces vel occultas notas accuſator arguebat.* nam *occultae* notae ad devotiones videntur eſſe referendae. vides praecipuum Libonis crimen, de magicis defixionibus devotionibusque, quod pluribus debebant illuſtraſſe interpretes. haec cum ita ſint, miror alterum Naſonis locum eadem elegia a *Salmaſio* in Solinianis tentatum,

Sagave punicea defixit nomina cera,
Et medium tenues in jecur egit acus.

legit is, inquam, *defixit numina cera.* At Naſo uno eodemque diſticho defixionem & nominum & imaginum conjunxit. Nam illud *punicea cera* ad pugillares haec eſſe referenda demonſtrat, quae cera rubra ut plurimum illinebantur, ipſe noſter lib. I. Eleg. 12.

At tamquam minio penitus medicata rubebas;
Iſte color vere ſanguinolentus erat.

Sed haec pluribus quam par erat. Sabini Epiſt. II. vſ. 73. opinor curis ſecundis a me caſtigatur, *nec quod ſit tam tibi dives Regia.* Vale, Virorum praeſtantiſſime, & mihi, ut hactenus, ſi mereor, favere perge. Hagae Comit. XVI. Febr. Greg. 1677.

P. S. *Trajecta lamna* acui vel ſtilo nimirum, ſic Celſus lib. IV. 14. *a quibuſdam ad imum acu trajectum.*

EPISTOLA CCCCXXIII.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinſio S. P. D.

Hagam.

MUltis nominibus me devinctum eſſe ſentio tibi, Vir Ampliſſime, quod binis iiſque longe acceptiſſimis litteris, quarum alteras *Ter Borchius*, alte-

teras *Graevius*, licet tardiuſcule, curavit, tot praeclaras res ignarum docere, difficillimaque Ovidii, Petronii, Taciti, nec non aliorum Auctorum verba enodare tam εὐςόχως animum induxeris. Perplacent ſane omnes conjecturae, &, ne quid me vel gratiae vel favori dare putes, liquido jurare poſſem, nullas unquam me doctiores elegantioresve vidiſſe. Sed tamen meum illud *deducere fronte coronas* firmat locus elegans apud Petronium, qui *deducere vertice canos* parili ratione dixit;

Haec ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Conſecuitque genas ——

In Petroniano fragmento legebam olim: *hos ſuum propitiaſſe dicebat*, nimirum vinum, quo verbo indicare Trimalchionem putabam, ſe ea liberalitate eſſe, ut & Iatraliptae vinum dominicum, id eſt, optimum biberent & effunderent, at tuum illud, *genium propitiaſſe*, vix dici poteſt, quantopere nunc arrideat, maxime quia aliquoties arroganti hac formula Trimalchio utitur. Caeterum cum videam *Rhombum* Radero aliisque exemplo Propertii *rotam* vocari, & orbicularem inſtar ἑκατικοῦ fere ςροφάλου deſcribi, interrogare libet, nonne mecum, Vir Eximie, ſentias, eam *rotam* a Propertio vocari, quia inſtar rotae circumagebatur, & quadrata non orbiculari forma fuiſſe. Nam id quod *Rhombus* vocatur proculdubio *Rhombi* vel *Scutulae* figuram habuit, quae qualis fuerit docet nos Fragmenti, quod Cenſorino additur, Auctor cap. 7. *Scutula id eſt rhombus, quod latera paria habet, nec angulos rectos ſimiles ſcutulae*: qualem rhombem manu tenet, ſi Eruditis Antiquariis credendum, Nemeſis in Numiſmate Juliae Soaemiae a Byzantinis percuſſo. Dubito etiam num recte alii dicant eſſe inſtrumentum Magicum, ex liciis tortis ad conciliandum amorem. Arbitror enim ex aere, cujus plurimus in Magicis uſus fuiſſe, id quod clare docet Theocritus in Pharmaceutria, & eo licia torta, quibus deinde devinciebant homines, uti anus Poliaenum apud Petronium, & maga Daphnidis imaginem apud Virgilium. Apud Arbitrum Petronium legitur vulgo: *Nunc nec quid nec quare in caelum abiit, & Trimalcionis topanta eſt.* Locus hic admodum vexatus, & *Freherus* in Parergis ſcribit, *neſcio quem Trimalcioni τὰ πάντα eſſe*: *Pontanus* ad Macrobium *Hierophanta eſt*; *Scioppius* in veriſimil. *Sycophanta eſt*. Sed quid ſi reponamus *holopanta*, vel *holophanta*, id eſt omnia mentiens? Hanc vocem, uti non ignoras, multi Plauto reddunt, eamque ante oculos videtur habuiſſe Feſtus, quando *Halopanta* exponit *omnia mentientem*, licet, uti recte *Scaligerum* & *Canterum* puto docere, ea vox potius a Plauto propter marinum habitum ficta ſit. Quadrat ſane valde ὁλοφάντης, quia mox inſigne Fortunatae mendacium ſequitur. Alibi exſtat hic verſus,

Divitis haec magni facies erit, omnia cernens
Qui timet, & ſicco concoquit ore famem.

Nunquam illa, *omnia cernens qui timet*, concoquere potui, ſemperque ſuſpicatus ſum nihil haec πρὸς Διόνυσον; & longe praeferendam eſſe lectionem, quae exſtat apud Fulgentium lib. 2. Myth. extremo;

—— —— —— *omnia late*
Qui tenet, & ſicco.

 Id

Id est, qui amplos agros tenet, & tamen avaritia conflictatur, ita ut nunquam sibi bene esse velit; & elegans est illud *late tenere*; ita *late ingredi* dixit Ovidius Ep. IX. vs. 127. & *late movere sceptra* lib. III. Am. El. I. Ibidem praeterea in praecedente versu pro *poma aut pendentia carpit*, scribitur, *nec poma patentia carpit* elegantissimo sensu, quia *res patere* dicuntur, quae obviae & captu faciles sunt, quod miror tot Petronii editores non observasse. *Fabulosum sententiarum tormentum*, de quo olim agere te memini, nescio an defendat *contorta oratio*, *contortiones orationis*, & *Demosthenis fulmina numeris contorta* apud Ciceronem, Graecorumque oratio κατεστραμμένη, quae ἐν τοῖς περιόδοις vel *sententiis* cernitur. Epistola III: Sabini vocula exstat, quae mihi sensum turbare videtur;

Nondum Tyndaridos nomen mihi sederat aure,
Nec cecinit Grajos illa vocare viros.

Antea canit sororem Cassandram, futurorum praesciam, vidisse vel praedixisse amorem Paridis & Helenae;

Adde quod hic satis amor est adjutus, & illum
Praescia venturi viderat ante soror.

Hinc addit illud factum esse, cum nondum Helenae nomen sibi esset cognitum, unde scriberem

Et cecinit Grajos ——

Id est, cum nunquam Helenae nomen audivissem, cecinit tamen illa convocari Graecos ad repetendam Helenam; inde sequitur, *omnia vera vides*, quod alioquin locum habere nequit, videtur etiam pro *illa* commodiore sensu posse scribi *bella*. Celeberrimus *Reinesius* pag. 603. Variarum Lect. *Ebonem* numen tutelare Neapolitanorum barbatum humana specie taurino corpore exhiberi in Nummis tradit. Apud Macrob. lib. I. cap. 18. Sat. invenio eum barbata specie senilique cultum fuisse, sed ne γρῦ quidem de Tauro. Tu qui plurima in Gallicis, & Italia alibi cimeliarchia lustrasti, quid hujus rei sit doce, & vide nonne potius *Reinesius*, vel Minotaurum vel Fluvium, qui ita depingi fere solent testibus Numismatis apud *Spanhemium*, crediderit esse *Ebonem*. Vale, Vir praestantissime: Dav. a. d. XIV. Kal. Apr. CIↃIↃCLXXVII. Amplissimus *Ter Borchius* & σεβασμιώτατος *Vogelsangius* te amantissimis verbis salutant.

EPISTOLA CCCCXXIV.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Hagam.

Litteras refertas quaestiunculis minutis etsi non ita pridem ad te, Vir Ornatissime, dederim, tua tamen summa erga me benevolentia, cujus perpetuam memoriam servo, me hortata est, ne amitterem occasionem commodam atque idoneam, & nova ἀπορήματα, quae felicissime a te interpretando explanari posse semper existimavi, ponerem. Cum autem consilium sit, quae de

Re

Re vestiaria, materie, uti nosti, admodum intricata, cum in Apotheosi, tum Observationibus qua editis, qua ineditis, aliisque curis sparsa sunt, in breve corpusculum redigere, specimen & cognoscendi & emendandi causa, ut cum Justino loquar, transmittere volui. Luciani haec verba sunt pag. 699. Editionis Bourdelotianae, in Jove Tragoedo: Καὶ τοὺς ἐμβάδας, καὶ τοὺς ποδήρεις, χιτῶνας, καὶ χλαμύδας, καὶ χειρίδας, καὶ προγαστρίδια, καὶ σωμάτια: id est, Interprete Vincentio Obsopoeo: *calceos & tunicas ad pedes usque porrectas, & chlamydes & chirothecas, & ventriculos & corpuscula.* Eadem ornamenta Tragica exceptis προγαστριδίοις recenset quoque Julius Pollux lib. IV. cap. 18. Onomastici: verum σωμάτιον vel σωματεῖον ipsi non exponitur *corpusculum*, sed *stola*; καὶ σκευὴ μὲν ἡ τῶν ὑποκριτῶν στολὴ, ἡ δ' αὐτὴ καὶ σωματεῖον ἐκαλεῖτο: & iterum libro II. extremo: σωμάτιον ἡ τῶν ὑποκριτῶν σκευή: videturque ita haec vestis dicta esse, quia totum corpus cingebat & involvebat: προγαστρίδια redduntur *ventriculi*, Minerva itidem, uti arbitror, invita, quia potius fuere ventralia, vel vestimenta brevia, quae ad instar thoracis muniendo ventri tunicae subjiciebantur, uti interpretatus *Ferrarius* lib. I. cap. 18. part. I. de Re Vestiaria. Sed quod idem Vir Doctissimus interpretem carpit, quia χειρίδας *chirothecas* vertit, exponitque ipse transposita voce, *tunicas talares manuleatas* lib. III. cap. 13. part. II. operis ejusdem, necdum approbare potui. Quin potius suspicor inter tragicum vel scenicum apparatum *chirothecas* etiam fuisse. Sane Semus Eleus Grammaticus apud Suidam in v. Σῆμος, *Ithyphallis* tribuit *chirothecas floridas*: οἱ δὲ Ἰθύφαλλοι προσωπεῖα μεθυόντων εἶχον, καὶ χειρίδας ἀνθινὰς καὶ χιτῶνα μέχρι τῶν σφυρῶν, quod & idem Lexicographus sine nomine auctoris tradit in v. Φαλλοφόροι. Omnibus Tragoedis D. Chrysosthomus Homilia VIII. in Epistolam priorem ad Timotheum: τὰς δὲ χεῖρας καθάπερ οἱ τραγωδοὶ, οὕτω μετ' ἀκριβείας ἐνδιδύσκουσι, ὥστε νομίζειν προσπεφυκέναι μᾶλλον αὐταῖς; *Manus vero sicut Tragoedi tam accurate chirothecis muniunt*, (virgines sacrae) *ut natura annexas iis existimes.* Nec dubito idem tradere Pollucem loco admodum eleganti, sed Viris Eruditissimis κατὰ τὴν ἐμὴν κρίσιν parum intellecto. Nam postquam loco laudato varia ornamenta Tragica, & cum iis chlamydem chlaenamque recensuisset, addit: Ἐφαπτὶς συστρεμμάτιον τι φοινικοῦν ἢ πορφυροῦν; ὃ περὶ τὴν χεῖρα εἶχον οἱ θηρεύοντες: *velamen quoddam phaeniceum purpureumve, quo manibus involvebant milites vel venatores. Vlietius* ad Nemesianum arbitratur ἐφαπτίδα fuisse insigne histrionum, quo persona bellica vel venantis agnoscebatur, quale hodie fere milites in brachio etiam alligant: *Scaliger* in Conjectaneis ad Varronem interpretatur chlamydem, quam brachiis circumvolvebant milites, cum scuto carerent. Sed hos refellit ipse Pollux; illum, ne dicam morem hunc apud neminem veterum reperiri, quia non *brachium*, sed χεῖρας vel *manus* nominat; hunc vero, quia Chlamydis & chlaenae jam meminit, nec de iis, tanquam de re parvula, ut indicat συστρεμμάτιον τι, loqui censendus est. Neque tamen ignoro ἐφαπτίδα *chlamydem* vel *paludamentum* significare; Nam, ne alios adducam, ita loquitur Eustath. ad Iliad. π. pag. 1056. Ed. Rom. οὐ μὴν δηλαδὴ καὶ αἱ χλαμύδες, εἰς ἐφαπτίδας. φασὶν εἰρῆσθαι παρὰ τῷ εἰπόντι, οἳ εἶχον πορφυρᾶς ἐφαπ-

πόδας πολλοὶ ἢ καὶ διαχρύσους ζώνας: Auctor fragmenti, quod laudat anonymus, est Athenaeus, qui libro quinto his verbis utitur in describenda pompa Antiochi regis, & ex quo constat apud Eustathium scribendum esse; διαχρύσους καὶ ζωωτὰς, id est, *paludamenta auro texta, & animalium imaginibus variegata.* Quid igitur? puto ἐφαπτίδα Pollucis fuisse chirothecas, non tales, qualibus hodie politiores vel rustici utuntur, sed fascias & lintea, quibus tota manus, & forte singuli digiti seorsim involvebantur, quaeque chirothecarum loco usurpabantur. Atque hoc est, quod tradit Musonius apud Stobaeum Sermone primo: Διὰ τοῦτο οὐδαμῶς καλὸν οὔτε ἐσθήσεσι πολλαῖς καλασκέπειν τὸ σῶμα, οὔτε ταινίαις καλειλεῖν, οὔτε χεῖρας τε καὶ πόδας περιδέσει πίλων ἢ ὑφασμάτων τινῶν μαλακύειν τούγε μὴ νοσοῦντες: *Quare minime honestum est vestitu nimio operire corpus, aut fasciis involvere, aut manus pedesque circumligatis pannis ac linteis quibusdam molles ac languidos reddere, cum morbo non sunt impliciti.* Ut enim ad Pollucem συστρέμματιον, ita apud Stobaeum περίδεσις, id est, *circumligatio* occurrit, utque pedes fasciis, quas *pedules*, & περιειλήματα ποδῶν vocant, involverunt, ita & aliis manus, & quemadmodum dixi, forte digitos singulos. Sed otio & patientia tua, Vir Amplissime, abutor; Vale quapropter quamplurimum, & me, ut facis, amare perge, Dav. Kal. Maji. CIƆIƆCLXXVII.

Cum Apparitoris nostri iter nimis diu differatur, hasce commisi tabellario publico. A. D. XV. Kal. Jun. Vale iterum a me & Amplissimo *Ter Borchio.*

EPISTOLA CCCCXXV.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero.

Daventriam.

IN perditis numero illa tempora, quae tibi me subducunt, Gisb. Cupere, Vir eximie, adeo libenter absens utcumque tecum loquor. neque avelli me abs te paterer per ullas occupationes aut curas, nisi jactarer inter eas tricas, quae me ab omni studiorum voluptate nolentem avertunt. Habes & Petronii auctoritatem, fateor, quo tuearis egregie *deductas fronte coronas.* In eodem Petronio quod tibi videantur non infeliciter versari conjecturae meae, quas nuperius proponebam, est sane cur non modice gaudeam. Illud tamen, *in tantum repente risum effusa est, ut timeremus*, non videtur in *Thymelicam* mutandum. Luxatus tamen est locus, ut apud Arbitrum complures, descriptoris vitio, qui dum excerpit inde ea tantummodo, quae ad gustum suum faciunt, truncavit hîc illic sententias ac mutilas reliquit. etiam hîc videtur excidisse *ne rumperetur*, post τὸ *ut timeremus.* de Rhombi forma quadrata ad Theocritum viri eruditi. In altero Petronii loco videtur castigandum. *Nunc haec quid? ne quaere, in coelum abiit, & Trimalchoni τὰ πάντα est. ne quaere* vetus formula, cum caussam rei abs se ignorari testarentur; sic apud Maronem, *ne quaere doceri.* Trimalchioni τὰ πάντα est. sed postea vidi id occupatum a *Lipsio* III. Epist. quaest. 2. videndus

dus idem ad Vellej. II. cap. 103. ubi recte reponit loco luxato, *qua ille omnibus omnia fuerit.* Medea apud Nasonem

Deseror amisso regno, patriaque, domoque,
Conjuge, qui nobis omnia solus erat.

in Arbitri versu de divite pridem legebam, *omnia spernens qui timet.* scis Tyrannicum illud, *oderint dum metuant. poma patentia* eleganter legi in Fulgentio pridem observavi. de *Tormento* statues ut libebit. propono enim tibi conjecturas meas non pro oraculis, sed ut docear meliora. in Sabini Epist. putabam,

Nondum Tyndaridos nomen, mihi sederat aure
Ut cecinit Grajos illa vocare toros.

vocare verbum in vaticiniis frequentissimum apud veteres. hinc toties in Poëtis occurrit *Fata vocant.* Eboris effigies, qualis a *Reinesio* describitur, in nummis antiquis frequens occurrit. apud *Capacium* Historia Neapolitana, quales & ego nonnullos possideo, ni fallor. Ceterum ab humanissimo *Bigotio* litteras habui non ita nuper, qui te salute plurima impertit, cupitque, si fiet quandoque, ut dissertationem de Deo Harpocrate tuam juris facias publici auctiorem, & indagari abs te, cur & quinam *Harpocratiani* dicti a Ptolemaeo de Astrologia lib. III. cap. 124. Ἑρμαφρόδιτοι καὶ οἱ καλούμενοι Ἀρποκρατιανοὶ. Proclus pag. 177. paraphrasi sua eandem scripturam agnoscit, nec interpretatur *Haly* Arabs, & *Cardanus* commentariis suis de hominibus praesagis praesagioque capiunt. sed hi non monstrorum loco haberi possunt, ut, Hermaphroditi. aliis duobus locis idem Ptolemaeus Ἑρμαφρόδιτοι καὶ ἄτρητοι. ubi Proclus explicat, qui sint ἄτρητοι. pag. 212. nempe οἱ μὴ ἔχοντες τρυπήματα καὶ διεξόδους. pag. 261. eidem ἀτρυπάνητοι sunt. ἄτρητοι medicis dicuntur, quibus membri virilis non est pervius meatus: pariter idem de feminis. Ἁρποκρατιανοὶ igitur censente *Bigotio*, sunt Ptolemaeo dicti, quibus omnis meatus est obstructus, qualem fuisse natum celeberrimum *Fracastorium* ferunt, ita & *Menagius* sentit: *Petitus* vero medicus Parisinus haud incelebris, de iis intelligit, qui pedibus sunt imperfectis mutilisque, qualem Harpocratem fuisse Plutarchus in libello de Iside testatur & Osiride. Vale. Hagae Comit. 16. Maj. 1677.

EPISTOLA CCCCXXVI.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Hagam.

QUemadmodum & quod judicium meum tibi placuit, & quod tot praeclaras res litteris, quas a. d. XVI. Maji dedisti, doces, serium in modum gaudeo, ita irascor occupationi tuae, quae nos frui non patitur tot doctis eximiisque curis, quas partim, Vir Amplissime, mente reconditas, partim litteris consignatas habes. Petronianum *ne timeremus* olim & mihi placebat, puta-

tabamque commode ea, quae addis vel similia subaudiri, praecipue cum ab ea loquendi ratione nec noster sermo abhorreat; sed tuum illud *ne thymelem crederemus*, ita sensibus meis arridebat, ut probare coactus fuerim. *Ne quaere*, τὰ πάντα & reliqua, quae feliciſſime enodas, perplacent, nisi quod *omnia late qui tenet* videatur efflagitare, *& sicco concoquit ore famem.* Neque enim magis apte divitem avarum describere potuit, neque aliud comparationi Tantali aeque convenit, quia ut ille, licet cibo *pomis*, & potu *aqua*, abundaret, fugacibus cibis eludebatur, quemadmodum loquitur Quintilianus Declam. XII. extrema, ita dives avarus, cujus typus erat, jejuno ore famem tolerare & pati cogebatur, quamvis latiſſimos ditiſſimosque fundos teneret. Quin & τὸ *cernens*, id quod postea in mentem venit, non omnino a re, quae agitur, alienum videtur. Nam ὑπερβολικῶς divitem describit, qui quocunque oculos flectebat, agros suos posseſſionesque videbat. In Sabini versu gaudeo & me vidisse illud *nec* otiosum esse. Caesaris Capacii Historia Neapolitana careo, adeo ut eam consulere non potuerim, frustraque opinatus sim Eruditiſſimum *Reinesium* errasse. Quae autem praestantiſſimus *Bigotius* misit, vix dici potest quantum arrideant. Sed quod existimare videris me viro tam diligenter in Antiquitatis studio versato perspicaciorem esse, aut quid ulterius conari posse, erras, Maxime Heinsi. Nihil enim verius divina ipsius interpretatione, longeque alteri, quam *Petitus* dedit, praeferenda. Fateor quidem & doceo in libello meo, ex Plutarchi libro de Iside & Osiride, *Harpocratem* pedibus debilem fuisse, sed quia os occlusum Deus ille habere fingitur, crediderim *Harpocratianos* optimo jure vocari eos, qui ita nati sunt, idque eo magis, quia debilitas pedum inter partus monstrosos, de quibus agunt Ptolomaeus & Proclus, quod equidem sciam, non numeratur. Verum en tibi monstrum vocabuli, quod exstat in Interpretatione Ptolomaei Latina, quae Julio Firmico subjungitur. *Si Jupiter aut Venus testificetur, nati proprietas, quo fuerit illa mutatio, erit ut honoretur & sublimetur, eo quod ex hoc illa figura Armasorodhotis* (in Margine, ut vulgo vocant, *Hermaphroditus*) *continget, id est figura ex Venere & Mercurio denominata, nec non figura, quae nuncupatur* Arsocarazietu, *& his similia.* Haec vox proculdubio eosdem designat, quos Ptolemaeus Ἀρποκρατιανοὺς, & paullo aliter Proclus Ἀρποκρατιατικοὺς appellant, sed quî interpreti in mentem venire potuerit etiamnum quaero. Praeterea in editione mea Procli (est autem *Leonis Allatii*) ii, quibus virile vel muliebre membrum non est pervium (qualem describit Jul. Obsequens, *Puer ex ancilla natus sine foramine naturae, qua humor emittitur.*) non ἀτρυπάνητοι, verum ἀτρύπητοι, licet res eodem recidat, vocantur. Sed age quoniam in eo sumus, ut Harpocrates meus illustretur, locum rogo Arnobii, qui commodiſſime interseri potest, expendas. Exstat is lib. VI. *Inter Deos videmus vestros Leonis torviſſimam faciem mero oblitam minio, & de nomine* Frugiferi *nuncupari. Laurentius Pignorius* & *Elmenhorstius* arbitrantur auctorem loqui de Deo, qui capite leonino, qualem exhibet Tabula Isiaca, describuntque Minutius Felix, & Tertullianus, colebatur. Damnat hoc, modo in hanc, modo in illam partem sese torquens, nihilque certi statuens *Desiderius*

He-

Heraldus, & tandem pro *Frugiferi* (quod nec alii exponunt) reſcribit, *trucis ferae*. Rationes Viri Doctiſſimi non examinabo, ne videar aliorum erroribus operoſe redarguendis gloriam aucupari, iisque ſimilis exiſtimer, qui nomen ſibi acquirunt aliena de eruditione delibando. Vel igitur deſcribitur homo facie leonina, vel leo animal, quo Solem Graeci, Romani, Aegyptii, aliique, licet male neget *Heraldus*, exprimebant; atque ex ea ſuperſtitione totus locus interpretandus eſt. Hinc puto faciem ejus *minio* impleri ſolere, ut rubrum Solis colorem igneosque radios referret, & eandem ob cauſam apud Achaeos Bacchi ſtatuam Cinnabari inunctam fuiſſe teſte Pauſania lib. VII. Hinc & *frugiferum* nominari, quia Sol frugum parens, faecunditatisque praecipua cauſa & ſcaturigo eſt. Atque ita in Albini Numiſmatis Mercurius radiatus, Solis inſigne, occurrit cum Inſcriptione *Saeculo Frugifero*: & Statius lib. I. Thebaidos Oſirim, ſive Solem, *Frugiferum* nominat. Verum quod caput epiſtolae eſſe debuerat, quodque pene praeterieram, gratias & tibi & Ampliſſimo *Bigotio*, quem rogo meis verbis & peramanter & perofficioſe ſalutes, ago habeoque maximas, quod tam erudita me docueritis, enixeque rogo, ut conatus meos ſemper juvare velitis. Litteras, quas ipſis Kal. Maji ſcripſi, quibusque Luciani verba & rem veſtiariam illuſtrare conor, tibi redditas eſſe confido: Vale plurimum, virorum & amicorum ſumme, atque ab Ampliſſimo *Ter Borchio* ſalve. Dav. a. d. III. Id. Jul. CIƆIƆCLXXVII.

EPISTOLA CCCCXXVII.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero.

Daventriam.

NOn ſatis habeo compertum, Vir Ampliſſime, idemque eruditiſſime, ſintne perlatae in manus tuas, quas Majo menſe, non ita nuper decurſo, exarare memini, quamquam perlatas eſſe augurari licet. Nec multo poſt tradebantur mihi, quas ipſis ejuſdem menſis Kalendis ad me dederas, multa arcanae reconditaeque antiquitatis fruge inſtructas luculentis modis. quibus etſi nihil poteram reponere opportunius, quam aſſenſum tacitum ac religioſam induſtriae tuae admirationem, ipſa tamen humanitatis lex poſtulabat, ne ad eas tanta provocatus eruditione tantaque elegantia inurbanum prorſus in modum tanto ſilerem tempore. Sed is rerum mearum ſtatus fuit hac aeſtate, idque vitae fluctuantis genus inſtabile, ut, mutata frequenter ſede nullas admiſerim occupationes, niſi quae ab oblectamentis litterariis me removerent. In poſterum dabitur meliora forſan ſperare, cum moleſtiarum partem potiſſimam jam profligarim, quae res etſi deſideriis meis plenius reſpondebit, dubitare non debes, quin litterae frequentiores tibi a me ſint exſpectandae, & commercium mutuae ſcriptionis epiſtolicum inter nos frigere nonſinant. Nunc hîc a *Rumpfio* habes, qui tuas, quas per me ad Cl. *Schefferum* curatas voluiſti, Holmiam re-

recte perlatas esse nuntiat. Vale cum Amplissime *Borchio*, *Perizonioque*, ac amicis caeteris. Hagae Comit. 1677. XXI. Septembris Gregor.

EPISTOLA CCCCXXVIII.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero S. P. D.

Daventriam.

QUas Quinctili mense perferendas ad me dedisti Leidensi via, earum Octobri demum proximo compos sum factus, nulla *Ryckii* nostri culpa, sed illius, cui eas permisisti curandas. Ex illo morbus habuit me exercitum, qui cum ne nunc quidem prorsus abigi se patiatur, haud inique, spero, feres, pro caetera tua indulgentia ac morum facilitate, si breviter tecum agam. de loco Petroniano, *omnia late qui tenet* amplius a me cogitabitur. De *Harpocratiacis* sententiam tuam diu est, quod aperui Cl. *Bigotio*. sed is pridem non scribit, totus in moerore ob ereptum fratrem, quem luget inconsolabiliter, uti colligo ex Menagianis litteris. Locus Arnobii lib. VI. plurimum me exercuit aliquando, quem membranae regiae sic exhibent. *Inter Deos videmus vestros Leones novissimam faciem mero oblita minio & de nomine frug. . . serio nuncupari.* ita, inquam, codex Regius, qui unicus Arnobium conservavit. Ejus enim excerpta cum editione Heraldina accurate collata a *Salmasio* penes me sunt. Hinc aliquando videbatur scribi debere. *Inter Deos videmus vestros leones torvissimam faciem mero oblitos minio*, *Deae nomine Frugiae fere nuncupari*. Vel, *de Dominae Frugiae imperio nuncupari*. *Leones* mutari in *leonis* nil necesse. nam Cybele aut Leoni insidens, aut currui binis juncto leonibus insidens exprimitur in nummis & marmoribus antiquis. *Dea Frugia* Cybele per Archaismum Arnobio familiarem, ut *Dea Suria* Venus in antiquis marmoribus. sic & *Aeguptus* in nummis Augusti. *Frugia* pro *Phrygia* etiam in veterrimus Maronis membranis offendi, ut *cumba* pro *cymba*, & *Cumaea proles* &c. *Frugiferio* pro *Phrygio imperio* ita codex illic peccat non semper. *Ferio* pro *perio*, id pro *imperio*. Vale. Kal. Decemb. 1677. Hagae Comit.

EPISTOLA CCCCXXIX.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Hagam.

NIhil est, Virorum Maxime, quod literarum tuarum, quae mihi semper sunt acceptissimae, moram excuses; cum quia certior factus eram tarde admodum Juvenem, quas ipsius fidei commiseram, ad praestantissimum *Rycquium* curasse, tum quia ex *Gronovio* non sine singulari animi dolore intellexeram,

ram, te difficillimo corporis morbo laborare, & occupatam tricis molestiisque forensibus vitam agere. Sed est quod serium in modum & meo & Reipublicae literariae, quae tot praeclaros ex te percipit quotidie fructus, nomine laeter, sanitati te & integritati restitui, speroque δωτῆρα ἐάων eam propediem incorruptam largiturum. Valde me oblectavit Illustrissimi pariter & Doctissimi Avunculi tui imago, eaque vehementissime ad Eruditionem accensus fui. Et veniebant commode in mentem, quae τὸν ἐν ἁγίοις *Gronovium* memini familiari colloquio mihi narrare; Nobilissimum scilicet Transisalaniae decus *Schelium*, cum, postquam ex ephebis excesserat, haereret quam viam in evolvendis antiquis auctoribus sequeretur, perlectis diligenter *Variis* & tanta doctrina refertis Avunculi tui *Lectionibus*, eam institisse, qua in magnum virum evasit, & ad summum Eruditionis culmen, ni morte acerba ereptus nobis foret, pervenisset. Recte igitur facis, si persuasissimum habes, admodum gratum & acceptum munus fuisse, meque illud dum una cum Epigrammate inspicio & admiror, nihil aliud optare, quam ut & tuos, Nobilissime Heinsi, vultus aeri incidi jubeas, ut ea via cum libris Europam peragrare, atque in bibliothecis juxta avunculum dedicari possint. Quas ad me dedit Doctissimus *Schefferus*, diligenter curatae sunt, sed cum eas, simul recepi, petierit legendas *Ter Borchius*, & adhuc servet, nondum respondere potui. Scilicet affligitur magnus ille vir mortifero & desperato fere morbo, nique Deus benignus adsit, conclamatum est de columine Patriae, legum, libertatis. Quid quaeris? Aquae intercutis metus, sine lacrymis haec non scribo, intestini dolores & cruciatus, continuata per plus quam x. hebdomadas, nisi quod brevissima nonnunquam requie refocilletur, insomnia parum nobis spei reliquae, & quae ratio ineunda sit ut nesciamus faciunt. Si superstes, quod utinam faxit ὁ Κύριος! manet, non nisi longinquitate grave hoc malum removeri atque depelli posse οἱ ἰατρῶν παῖδες, qui non desperant, uno ore affirmant. Quartum mearum Observationum librum, simul exierit, ad te deferendum curabo; inde Apotheosi novas quasi manus adhibebo, atque ad eam non modo ut alienum opus accedam, sed ex parente fiam Areopagita. Gratias habeo quod miseris excerpta Salmasiana, & locus ille forte majorem requirit, licet non displiceant conjecturae tuae, medicinam. Nunc, qua es facilitate, doce me, quid sibi velit, *aris altaria imponere*, cujus phraseos mentio apud Quintil. Decl. XII. *Transeo tormenta nostrae inopiae, maciem corporis, vulsos terra destrictosque ramis cibos, quod aris altaria non imposuimus, quod populus corporibus suis vias stravit, quod mendicus quem rogaret non habuit*: An intelligit partem arae, quam *Scaliger* ad Manilium scribit vocari altare, quaeque arae imponebatur, & a Graecis ἐπιβωμεὺς exponitur; qualia etiam his verbis prodit *Turnebus* in Adv. *Ejus superficies, in qua prunae collocantur, dicitur καυτήρ. Basis altaris τὸ ἐπίπυρον, supra καυτῆρα est βωμίσκος*, id est, *Altar, locus ipse prunarum*? an vero ipsa *libamina*, vel, *quae ab altaribus continentur*, vel, *quae in altaria funduntur*, uti ad Ecl. V. VIII. & lib. XII. Aen. ubi poëta canit, *paterisque altaria libant*, observat Servius? adeo ut significent cives Legatum apud Quintilianum accusantes, tantam fuisse inopiam, ut nihil

esset, quod aris imponere & diis sacrificare possent. Nam & eo sensu usurpare videtur Lucanus lib. III. vs. 404.

Hunc non ruricolae Panes, nemorumque potentes
Silvani, Nymphaeque tenent, sed barbara ritu
Sacra Deum, structae Diris altaribus arae.

Grotiana tamen editio nescio quibus auctoribus MSS. *structae sacris feralibus arae* exhibet; sed altera lectio nihil difficultatis in se involvit, si per *altaria* intelligere licet res illas, quae aris imponuntur, quibusque struuntur, id est, altiores fiunt, quomodo *struere mensas* & similia dicimus. Me, quaeso, his difficultatibus libera, & quis sensus verborum Quintiliani, Virgilii, Lucani sit, edoce; Vir Magne; Davent. a. d. IV. Non. Decemb. CIƆIƆCLXXVII. *Ter Borchius* melius se habere incipit, & nocte, quae diem Martis excepit, placide quievit. Morbum celatum cupit, rogoque ne eum divulges: Vale iterum a. d. VIII. Id. Decemb. CIƆIƆCLXXVII.

EPISTOLA CCCCXXX.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero.

Daventriam.

DEcembri mense relictis turbis aulicis ac forensibus castra huc transtuli, valetudini prostratae levamen hîc quaesiturus a solitudine. sed praeter animi sententiam spemque conceptam ratio instituti hujus me immane quantum est frustrata. Vides silentii diuturnioris caussas, eo molestiores mihi, quod litteris tuis longe facundissimis ut tempestive responderem haud quaquam permiserunt. Has constitutus inter angustias, nihil curas meas aeque intendit, ac morbus optimi ac humanissimi *Terborchii*, quem tamen nunc evasisse discrimen omne vitae fert noster *Graevius*, identidem super capitis tam cari rebus ac statu dubio a me consultus. Hirundinum proximarum adventum illi salutarem fore confido, ac si quid residet mali profligaturum. Distinxisse veteres inter *aras* & *altaria* recte vidisti, emendato & Lucani hanc in rem feliciter loco ad Apotheosim Homeri, quem & ego pari modo e membranis antiquissimis afferere memini ad illa Maronis in Bucolicis,

—— —— *En quattuor aras*
Ecce tuas tibi Daphni, duas altaria Phoebo.

Haec enim vera illius loci scriptura est, quam meliores membranae illic adstruunt, & ego compluribus veterum Poëtarum exemplis confirmavi in observationibus ad Maronem meis. Maroniani loci castigationem etiam a Servio cognitam ex interpretamento ejus satis apparet, etsi locus ille est interpolatus. Idem Servius nos docet *aras* & *altaria* dici solere, quae diis superis dedicabantur, *aras* tantum, quae Diis inferis erant sacrae. Ergo *Altaria* pro superficie ararum. nam diis inferis fiebat in depressa scrobe, quae tamen *ara* diceretur. *Aras* & *al-*

taria Maronis & Lucani exemplo, conjungunt Lucretius, Prudentius, Plinius in naturali Hiſtoria non ſemel, quorum loca longum ſit huc transferre. Arnobianum locum, de quo nuperius inter nos actum eſt, a *Salmaſio* quoque ad Hiſtoriam Auguſtam tentari video. librum quartum Obſervationum tuarum jam prolatum in lucem, ut ferunt, percupio excutere. Vale, vir Celeberrime cum amicis communibus. Vianae 23. Febr. 1678.

EPISTOLA CCCCXXXI.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinſio S. P. D.

Vianam.

QUam elapſi anni menſe ultimo dedi, recte curatam eſſe, atque inde te intellexiſſe quas menti meae tenebras offuderint *ſtuctae diris altaribus arae*, nec non *aris altaria imponere*, credo, Ampliſſime Heinſi. Has rogo, namque potes, nebulas pelle; & quid ſibi inſolitae plane oratoris diſerti, & Poëtae numeroſi loquendi formulae velint, quod commodo fiat, doce. Nunc mitto novum Obſervationum corpuſculum, quod vix dubito quin ſtomachi tui futurum ſit, quia omnia mea, qua es humanitate, probare ſoles. Inſerui literas, quibus loca nonnulla Conſolationis ad Liviam explicaſti, illudque meum conſilium te probaturum confido. Exemplaria deſtinata Nobiliſſimis viris *Bigotio*, *Huetio*, *Menagio*, *Magliabequio*, *Rumphio* & *Scheffero*, ſerium in modum rogo, ut, ſi patitur bellorum tempeſtas, ſimulque ac δύνατον erit, curare velis. Ampliſſimus *Ter Borchius* valetudinem experitur proſperam, & ſanitati atque integritati redditus eſt, nihilque exitum ejus moratur, niſi pedum levis imbecillitas; Deus faxit, ut ſuperſtes diu patriae, amicis, tibi mihique ſit: Vale, Dav. a. d. IX. Kal. Mart. CIↃIↃCLXXVIII.

Literas has cum Hagam mittere vellem, ecce mihi peropportune tuae redduntur; atque ex illis intelligo, te Vianae ad Leccam agere, & doceor *ararum* & *altarium* diſtinctionem, quae & mihi ad Apotheoſin obſervata, quamque, vel ſacra ἐπιβώθεια, ut Graeci loquuntur, potius pluribus illuſtro in retractatis Obſervationibus; ſed male me habebat praecipue Quintiliani illud, *Aris altaria imponere*; quod, ut verum fatear, necdum ſatis capio. Accipe nunc mendum, niſi me plane fallo, ex Juliano, quem hoc ipſo tempore obiter inſpiciebam, ſublatum: ita loquitur Orat. v. p. 315. Τέμνεσθαι γάρ φασι τὸ ἱερὸν δένδρον καθ' ἣν ἡμέραν ὁ Ἥλιος ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ἰσημερινῆς ἁψῖδος ἔρχεται. εἶθ' ἑξῆς περισαλπισμὸς παραλαμβάνεται. τῇ τρίτῃ δὲ τέμνεται τὸ ἱερὸν καὶ ἀπόρρητον θέρος τοῦ Θεοῦ Γάλλου: id eſt, Interprete Petavio: *Etenim ſacram arborem ſuccidi illo ipſo die ferunt, quo Sol ſupremam aequinoctiorum apſidem attigit. Altero die tubarum clangore perſtrepunt. Tertio ſacra & arcana Dei Galli meſſis putatur*: Sed ego reſcribo μέρος, quomodo membrum, quo viri ſumus, Graeci vocabant, cujusque exciſionem eo die ante Hilaria celebratam fuiſſe non modo ex pag. 317.

ſed etiam ex Calendario a Lambecio in Bibliotheca Vindebonenſi edito conſtat: XI. *Kal. Apr. Arbor. intrat.* X. *Tubiluſtrium*: IX. *Sanguen*, *Dies Aegyptiacus*: VIII: *Hilaria* VII. *Requietio*: VI. *Lavatio*. Quae optime cum Juliani verbis conveniunt, in quibus & mox *Hilariorum* mentio occurrit. per *ſanguen* autem intelligo abſciſſionem, quae ſine ſanguinis miſſione fieri non poterat; ſed quis ſit *Dies Aegyptiacus* plane ignoro; & tu proculdubio, praeſtantiſſime Virorum, optime docebis: Vale iterum; a. d. v. Kal. Apr. Sed, quod pene praeterieram, ita eſt, *Salmaſius* ad Flavium Vopiſcum vulgatam Arnobii lectionem retinet, & parum vel nihil abit a mea interpretatione, niſi quod Mithram deſcribi putet, cujus ſimulacrum facie leonina effingebant, cum tiara: at jurato crede, me te monitore hoc primum diſcere, nec ante ſciviſſe Salmaſianam explicationem,

Exemplaria mittenda *Huetio* & *Scheffero*, continentur faſciculis deſtinatis *Bigotio* & *Rumphio*. Mitto ſimul binos libellos, quibus barbaries Philoſophi noſtri impugnatur.

EPISTOLA CCCCXXXII.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero S. P. D.

Daventriam.

QUamquam debita gratiarum actione ſerius apud te nunc defungar, pro miſſo non ita nuper Obſervationum tuarum muſteo atque exquiſitiſſimo libello, non intermiſi tamen, Cupere Clariſſime, oculis haurire totum avidiſſimis, ſimul is ad me perlatus eſt. nam dilati hactenus officii partim valetudo eſt in cauſa, partim & ſpes, quae adfulgebat, quando libelli facta mihi primum eſt copia, mox fore ut lucubratiuncula mea, etſi pertenuis nec ad tuae munificentiae ſplendorem accedente, te remunerarem. Verum ſubitanea *Elzevirii* profectio in Britannos, quae praeter expectationem intervenit, opuſculi editionem moratur, publico exhibendam tamen, ſi quid augurari licet, ante decurſum menſis proximi. Eidem profectioni refero acceptum, quod exemplaria libelli in Galliam atque in Sueciam abs te deſtinata, eo mitti nondum potuere, quod *Elzevirii* opera hîc mihi imploranda, quae in hiſce talibus adhiberi a me ſoleat, quod alium non habeam Amſtelodami majori familiarite mihi conjunctum. Quid vero nunc dicam de ſingulari voluptate, qua perfuſum me ſenſi evoluto Obſervationum tuarum volumine. Eam certe ſi coner verbis adaequare, oratio & dies me deficiant. Atque utinam ejuſdem argumenti reliqua, quae in ſcriniis tuis deliteſcunt, publice donata quamprimum videam. Neque enim dubitari poteſt, quin gloriae plurimum inde acceſſurum ſit tibi. De *aris*, & *altaribus* ſi vera ſunt, quae Servius prodit, ſuperorum tantum eſſe, *aras* & inferorum, videtur inde colligi poſſe, *aras* nonnunquam poni pro ſacrificii ſolo ſive fundo, *altaria* pro ſuperficie aris impo-

ſita,

sita, sive ea ex cespite strueretur, sive e lapide. *Solum* autem si in scrobem effoderetur, ut in sacris inferis solebat, nihilominus retinuisse nomen *arae*, quam sic *altare* non potuisse dici, originatio vocum tibi satis evincet. in Juliano pulcherrime μέρ@ restituisti. Vale, 18. April. 1678.

EPISTOLA CCCCXXXIII.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Vianam.

NEc tui mandati, nec officii sui oblitus est *Elzevirius*, misitque ante sex vel septem hebdomadas una cum litteris tuis Virgilium a mendis, quibus defoedatus erat, repurgatum, ornatumque eruditissimo pariter & elegantissimo carmine, quod cum omni antiquitate certare si affirmo, cave existimes me auribus dare quicquam; quodque Christianissimo Rege dignum est, quia ut Maximus ille Regibus, ita tu poëtis reliquis facile praeripis palmam, Heinsi Nobilissime. Utinam cum valetudine bona fide in gratiam redeas, animumque Eruditorum omnium expleas notis Virgilianis, & tot doctas res, quas ejusmodi cura secum trahit, doceas nos ignaros tandem aliquando! Votis meis, spero, Deus annuet, tibique viridem vegetamque tribuet senectutem, nec patietur, qua est pietate, Virum, a quo tot praeclara in Rempublica Litterariam commoda profecta sunt, & quotidie proficiscuntur, perpetuo quasi morbo conflictari. Sed tamen *Elzevirius* unum tantum ad me misit exemplar, parsque mandati ejus videtur excidisse memoria; unde etiam factum est, ut eruditissimus *Perizonius*, cujus tres dissertationes, quarum una ritus Judaeae gentis, altera legem Voconiam, ultima nummos illustrat, hîc describuntur typis, illud a me nondum tulerit. Quod autem non responderim continuo, tibique meritas pro munere gratias egerim, fecit patris mei matura quidem, erat enim septuagenario major, attamen acerba mors; meque illa coëgit per tres fere menses abesse domo, atque in agro Batavo, cui Superiori nomen, vitam transigere. Nosti alioquin me exercere commercia litterarum libentissime & nihil habere prius, quam officiose colere eruditos, eorumque & praecipue ad tuas explicationes, Heinsi Amplissime, veluti totidem, absit dicto invidia, oracula decurrere. Et sane, ut nunc est, multa mihi suppetunt, de quibus tecum confabulari cupio vehementer; sed cum valetudinis tuae habeam rationem, mittam tantummodo quae mea sit sententia de *interiore*, id est sinisteriore, rota Circi, & *interiore* id est dexteriore homine ambulante; quae omnia quanquam nec tu ignores, vel sic juvabit intelligere, te vel idem mecum sentire, vel docere, namque potes, velle meliora. Igitur *interior*, qui incedit ad dextram est, *exterior* ad sinistram manum, uti ex Ovidii Fastis, Horatiique Satyris recte docuerunt *Lipsius*, *Torrentius*, & *Castalio*. At in circo aliter se res habet, ibique *interior rota* est sinistra, *interius flectere* ad sinistram; putoque male

male *Turnebum* & *Lipsium* commentari dextrum equum interiore gyro flexisse, laevum exteriore, equumque sinistrum ampliorem lustrasse orbem, quam dextrum, cum omnia potius contraria sint. Nam quia incipiebant a circi dextra parte committere ludos, necessario sequitur, sinistram currus rotam propiorem fuisse metae, quae ad sinistram erat aurigantis, simulque sinistrum equum non tantum spatii in flectendo fecisse circa metas, quam dextrum. Hoc est quod Ovidius tuus canit lib. III. Amor. El. 2.

Et modo lora dabo; modo verbere terga notabo:
Et stringam metas interiore rota.

Silius Italicus lib. XVI.

Sed laevo interior stringebat tramite metam.

Et ad Circi ludos clare respiciens Maro itidem tuus Lib. V. Aeneidos,

Ille inter navemque Gyae, scopulosque sonantes
Radit iter laevum interior ——

Rursus vs. 202.

Namque furens animi, dum proram ad saxa suburget
Interior, spatioque subit Sergestus iniquo.

id est, Sinisterior, uti recte explicat Servius, quanquam *Lipsius*, & *Vossius* in Harmonia Euangelica culpent eum, quia omnino *interior* est dexterior. Scilicet Viri Eruditione praestantes confundunt circum & homines, nec animum advorterunt aliam rationem esse aurigantium, aliam deambulantium; cujus meae opinionis rationes dare conabor. Illa proculdubio res dicitur *interior* prima significatione, quae est inter duas, vel certe aliis undique inclusa; cum igitur equus sinister medius fuerit inter metas vel spinam circi & equum dextrum, non secus ac rota sinistra media inter easdem metas & rotam alteram, recte & equus & rota *interior* vocatur, quippe qui ambo inter duo erant constituti. Firmat hanc meam conjecturam mirum quantum Virgilius, quando canit Cloanthi navem inter navem Gyae (finge fuisse equum dextrum) & scopulos (fuerint illi metae) *interiorem*, id est sinisteriorem, rasisse iter laevum. Atque inde extra circum in jungendis equis aliisve animalibus non aliter locuti sunt: Varro lib. IV. de L. L. *Oppida condebant in Latio Etrusco ritu multa, id est, junctis bobus, tauro & vacca interiore*, id est, sinisteriore: nam dextrum latus tauro tribuit diserte Servius, vaccamque *intrinsecus* similiter junctam scribit, ad Lib. V. Aen. *Condituri enim civitates, taurum in dextra, Vaccam intrinsecus* jungebant. Imo ad alia quoque transfertur haec loquendi forma, & *intus canere* dicuntur citharistae, id est manu sinistra: Ascon. Act. III. in Verrem: *Cum canunt citharistae utriusque manus funguntur officio. dexra plectro utitur: & hoc est foris canere. sinistra digitis chordas carpit, & hoc est intus canere*: mox; *Difficile autem quod Aspendius citharista faciebat, ut non uteretur cantu* (id est inter canendum) *utraque manu, sed omnia, id est universam cantionem, intus & sinistra tantum manu complecteretur.* Sed quae tandem erit ratio cur homo, qui ad dextram est, *interior* contrario plane sensu vocetur? tacent Viri eruditi & fluctuant, ego autem sic existimo. Tribus ambulantibus, medius proculdubio erat inter duos at-

que

que adeo *interior*; eo, qui ad medii dextram erat, abeunte, qui medius fuerat fiebat dexter, nomenque *interioris* usu loquendi ipsi haerebat; sique tertius accederet dignitate minor, ad dextrum ejus latus incedebat. Sinistro trium discedente, medius quidem fiebat sinister, sed quia dexter locus erat honoratior, is qui absente tertio ad dextram medii erat, locum, quod inter moratiores gentes hodie etiam fieri amat, sinisterioris videtur occupasse, & clausisse latus ei, qui fuerat medius; qua ratione ille qui, cum tres ambulabant, fuerat medius proprieque *interior*, incedet a dextra, veterique nomine *interior* vocabitur. Haec, Vir Amplissime, mea est sententia, quam tamen meliori submittere pransus, quod ajunt, & paratus sum: Vale plurimum a me & Amplissimo *Ter Borchio*; Dav. a. d. Id. Jul. CIↃIↃCLXXIX.

EPISTOLA CCCCXXXIV.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Vianam.

QUam velim literas recte curatas, quas ad me ante aliquot tempus datas a te esse ex *Perizonio* nostro intellexi non ita pridem, Heinsi Clarissime. Invenissent enim me lectulo affixum, & cum quartana, qua necdum bona fide liberatus sum, confligtantem febri; illique non minorem, quam τῶν ἰατρῶν venis concepta pharmaca fecissent medicinam. Si enim verum Quintiliani verbum, *Non quod datur, sed quod sanat medicina est*, nihil revera melius animum ex morbo interdum aegrum recreasset, corpusque debilitatum refocillasset, quam epistola, cujus auctorem singulis diebus cogito & admiror. Iniquo quapropter animo fero jacturam, & si quid preces meae valent, eam resarcias, novisque litteris vetera & recentia dubia tollas serium in modum rogo. Nam nuper publice triumphi pompam explicans incidi in Livii locum, quem non tantum notabilem existimo, quia equorum alborum originem nos docet in triumphis, sed etiam quia servat elegantem, ita sim felix, comparationem, &, si quid video, homini Romano indignam. Camillus nempe Vejentium victor, & triumphans confertur animalibus sive equis, Lib. v. cap. 23. *Maxime conspectus ipse est curru equis albis juncto urbem invectus: parumque id non civile modo & humanum etiam visum. Jovis Solisque equis aequiparari Dictatorem in religionem etiam trahebant.* Sed ego, nisi plane fallor, Livium scripsisse existimo; *Jovi Solique equis* id est, per equos albos, vel quia currum equis albis junxerat Dictator, eum aequari Jovi & Soli, quibus itidem nivei equi, uti de Jove testatur Plut. in Camillo, tribuebantur. Atque Camilli triumphus mihi simul revocavit in memoriam Suetonii verba, quibus tradit Octavium per quietem vidisse filium, *mortali specie ampliorem cum fulmine & sceptro exuviisque Jovis Opt. Max. ac radiata corona super laureatum currum, bis senis equis candore eximio trahentibus*; c. 94. Lectus mihi quidem *deauratus*, *aureus*, & *ebore* constans currus, sed nunquam

laureatus; & bona fide ignoro, num unquam ipsi triumphantium currus laureis sertis fuerint ornati; cumque in Codd. Fulvii Ursini legatur *deauratum*, suspicabar unam vocem propter similitudinem litterarum alteram absorpsisse, & scribendum esse; *ac radiata corona super laureatam, deauratum currum*; vel *super lauream.* Sane sic sensus longe clarior, & verba sibi melius cohaerent, quia hiulcum nescio quid sonabant absolute posita, *bis senis equis trahentibus.* Et ejusmodi corona, sive radiis & lauru ornatus occurrit Cajus Caesar in nummo Smyrnaeorum apud Tristan. Tom. I. & Rhodiorum Nero apud Patinum cap. 6. Thesauri; Vale plurimum; Dav. a. d. v. Kal. Mart. CIƆIƆCLXXIX.

EPISTOLA CCCCXXXV.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero.

Daventriam.

UTinam minus bene consentiret astrum nostrum, quod de valetudine intelligi velim, quae cum te nuper habuerit exercitum, me quoque ea exercuit multo tempore, & etiamnum, quamquam remittens nonnihil a solita inclementia, habet exercitum. Te quartana, tertiana me plurimum infestavit. nunc a Typographo Virgilii mei exemplar accipies Regi Christianissimo inscripti, quod officium veteris debiti juxta ac promissi religio a me expressit, vellentibus praesertim aurem amicis Gallicanis. Addendum & exemplar curassem, quod Amplissimo *Ter Borchio* destinatum est, si certo scirem, ubinam is locorum nunc esset quaerendus nobis. Quare tutiori viae me crediturum sum arbitratus, si illud apud *Graevium* nostrum deponeretur Trajecti, cum eam per urbem amicus noster frequenter, aut Haganam aditurus aulam, aut inde ad vos recurrens, iter moliatur. In Taciti & Suetonii locis feliciter tibi omnino conjectura cessit. Apud Suetonium tamen malim ut ingrati soni vitium caveatur, *Radiata corona super laureatam. Currum bis senis equis.* Nam cum currum designet triumphalem, non potuit nisi deauratus intelligi. Habeo nummos argenteos, in quibus Augustus exprimitur in corona radiata, sed post mortem ejus cusos, quod titulus DIVI AVGVSTI indicat, sic etiam exhibetur thensa per circumvectus e nummo veteri ab Onuphrio Panvino de ludis Circensibus. Haec in lectulo exarabam decumbens, quo magis & brevitati harum; & festinationi venia a te danda. Vale. 12. Maji. 1679.

EPISTOLA CCCCXXXVI.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero.

Daventriam.

MAronis mei bina exemplaria ut ad te mitterentur, quorum alterum *Perizonius* noster sibi ferret, in mandatis a me accepisse non diffitetur *Elzevirius*, idque religiose praestitum adfirmare pergit, pertinacem

in

in modum. ſed videor poſſe ſuſpicari quid hîc lateat culpae. Ex uno nimirum faſciculo bini ſunt confecti ab ejus famulis (iis enim horum talium curam ſolet demandare) quorum alter tibi, alter *Perizonio* inſcriptus, additis litteris, quas ſatis verboſas ſuper variis Velleji Paterculi locis ad illum eodem tempore exararam. Nautam vero, quod explorare non poſſet in qua urbis regione *Perizonius* eſſet adeundus, pertaeſum moleſtae inquiſitionis projeciſſe curam faſciculi, cum ego pari de cauſa, quod Perizonianas aedes non haberem compertas, ad te librum cum litteris mittendum *Elzevirio* injunxiſſem. Epiſtolae jacturam praecipue deploro, quod non ſine aliquo valetudinis incommodo ſcribendis litteris utcumque properatis ſine multa contentione animi incumbam. De *Interiore & exteriore* inter ambulandum loco, etſi non ſatis meminerim, quid *Lipſius*, quid cum *Caſtalione Torrentius* tradiderint, quae arbitratus ſum ipſe ante perlatas ad me tuas litteras, accipe. Cum coeni lutique apud veteres colluvies vergeret in mediam plerumque platearum partem, utpote depreſſam ac lacunoſam, honoratiorem locum fuiſſe habitum, qui aedificiis magis vicinus eſſet, quod Londini in Britanniis, atque alibi terrarum adhuc videmus obtinere. Itaque ſive laevum latus clauderet comitis ſive dextrum, qui mundiora & aedificiis proximiora occupabat inter deambulandum, *interior* ire dicebatur, ac honoratiorem locum occupabat. In circo autem rotam laevam ſemper *interiorem* dictam, quod illa neceſſariis de cauſis proxima metam accederet, cum intra ſeptem ſpatia a dextro curſum auſpicarentur, non a ſiniſtro. Parem loquendi modum a circo mutuatus eſt in deſcriptione navali Maro Aeneid. v. ubi cum Gyas a laeva ſcopulos praeterveheretur, Cloanthus, qui navem ejus per viarum compendia occupat ac tranſit ſcopulis proximior, *iter laevum interior radere* eſt dictus. Eodem Varronis loca ſunt trahenda, de vacca inter arandum *interiore*, ſive ſiniſteriore, & Servii de vacca *intrinſecus juncta*; tum *intus canere*, & *intus ſiniſtra manu complecti* apud Aſconium. Tribus una deambulantibus *interiorem* vero dictum hunc, qui medius incedebat, legere haud memini. & diſſentire in Faſtis videtur Naſo lib. v. 67. Ubi de reverentia ſenibus praeſtita,

Et medius juvenum, non indignantibus ipſis
Ibat, & interior, ſi comes unus erat.

Ubi fruſtra ſunt, qui malunt *anterior*, e codicibus parum caſtigatis. Et haec quidem hactenus ſuper argumento, ad quod cum tu praemeditatus accedas, facile mihi imparato, ſi aberrem, quae tua eſt animi benignitas, ignoſces. Parentis tui exceſſum vel tua cauſſa indigne tuli & poteram adhibere ſolatium huic vulneri, niſi omne fomentum in tua ſapientia & temporis mora collocatum haberes. Vale, & Ampliſſimo *Ter Borchio*, ſi vobis adeſt, ſalutem plurimam meis verbis, uti & ſuaviſſimo *Perizonio* dicas, rogo. Vianae ad Leccam. Kal. Septemb. Greg. 1679.

EPISTOLA CCCCXXXVII.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Vianam.

IN rationem, cur sinister equus in circo vocatus *interior*, & idem nomen datum sit contrario sensu alteri ambulantium, inquirebam ultimis literis meis, Vir Amplissime. Et sane tu quoque elegantem reddis atque politam admodum; sed & sic mihi quodammodo accedis, quia qui propior murum ambulat, ἀναμφιλόγως medius est inter murum & eum, qui latus ipsi claudit, ut equus in circo inter alterum equum & metas. Si tamen ratio tua vera, uti arbitror omnino, est, pro diverso incessu *interior* modo erit sinister, modo dexter; quique nunc dexter est, ubi se cum socio vertit, & ab eadem plateae parte manet, erit sinister, etsi digniorem locum obtineat; nec proprie ita vocari poterit is, qui ad dextram alterius ambulat; nisi dicamus usu obtinuisse, quia illi, qui *interior* vel prope domus incedebat, sive dexter sive sinister foret, honor habebatur; & dexter locus in foro vel locis vacuis incedentibus erat dignior, ut homo a dextra alterius ambulans, & sic honoratiorem locum tenens, vocatus itidem *interior* sit. Doleo jacturam epistolae ad *Perizonium* datae, cum tua, tum Velleji, quem ea post doctissimam curam illustras, causa; speroque illam postliminio quasi redditum iri. Sed age, quoniam Paterculi mentio incidit, quid tibi videtur de emendatione Doctissimi *Lambecii*. Vellejus l. II. c. 70. & Val. Maximus l. I. c. 7. celebrant *Artorium* medicum; *Lambecius* l. II. p. 591. Bibl. Vindob. rescribit apud ambos *Antonium*; intelligitque *Antonium Musam*, medicum Augusti celeberrimum, & *Artorium* illis tantum, ut videtur putare, memoratum e numero hominum tollit. Sed Eusebius narrat, quibus viri opinionem labefactare queam; *Artorium* nimirum Medicum post pugnam Actiacam, quae incidit in annum U. C. 722. periisse naufragio; at *Antonius Musa* vixit adhuc A. U. C. 730. quo Augustum periculosissime aegrotantem sanavit, teste Dione Lib. LIII. Vale, Dav. Kal. Octob. CIↃIↃCLXXIX. Occupatio facit, ut plura non mittam.

EPISTOLA CCCCXXXVIII.

NICOLAUS HEINSIUS

Gisberto Cupero.

Daventriam.

MUltus, ut solet, de te sermo mihi fuit diebus proximis apud illustrem & utriusque nostrum amicum *Terborchium*, quando Graevianis in aedibus una epulabamur. Nondum nos jubet is desperare de videndis in publico tuis ad Apotheosin Homericam pereruditis animadversionibus, quod omen utinam eventus

quam

quamprimum comprobet ac ratum efficiat. *Interiorem* de tribus una deambulantibus non dici, locus, puto, Nasonis manifeste convincit. nec habeo quod iis, quae de circensi certamine jam dixi, superaddam. *Jacobi Perizonii* librum musteum atque eruditione multa refertum accepi, legique plurima sane cum voluptate. In suis, quae librum comitabantur, cum excuset comem in modum, quod ad ultimas meas nihil responderit tanto tempore, videtur inde colligi posse, non vanis argumentis, meas, quas Maroni addendas in se receperat *Elzevirius*, illi redditas, atque adeo Maronem quoque ipsum. Etsi parum aperte de hac re agat in suis litteris. Vellejanum locum adversus *Lambecii* conjecturam pulchre vindicasti, & sane *Artorii* nomen non minus Romanum est, quam *Antonii*. *Artorii* hujus medici etiam Dio libro 48. meminit. Velim id genus complura mihi suppeditentur, in quibus alii Vellejum aut frustra aut feliciter castigare sunt aggressi, ut inde animadversis ad illam meis, quae curis secundis multum adauxi, cumulus atque ornatus qualiscumque accedat. Glossaria antiqua *Labbaei*, quae nuper in Galliis prodiere, nescio an usurparis oculo: qui ea publicavit, *Cangius* Lexicon quoque suum Latino Barbarum multae & eruditae molis in tria digestum volumina absolvit. Nunc post Meursium Rigaltiumque de vocabulis Graeco-Barbaris opus luculentum meditatur. *Emericus Bigotius* Collectanea veterum scriptorum, quorum indicem hîc mitto, quae diu sub praelo desudarunt, ante Kalendas Januarias, ut spero, in publicum dabit. Vale, xxv. Octobr. 1679. Vianae.

EPISTOLA CCCCXXXIX.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Vianam.

Licet nihil antiquius, postquam in amicitiam tuam admissus sum, habuerim quam frequentes literas, quas tibi non displicere saepe significasti, mittere; occupatione tamen mea factum est, ut nunc primum excutere obstinatum quasi silentium, epistolaeque tuae, quam xxv. Octobris proximi anni dedisti, longe acceptissimae respondere possim, Amplissime idemque praestantissime Heinsi. De *interiore* autem (licet nullus mihi praeter Terentium And. 4, 4, 38. in mentem veniat auctor, qui docet coeni lutique colluviem in mediam vergere platearum partem) ut plane tibi assentior, ita laetor placuisse quae inservire putabam destruendae opinioni *Lambecii*; & mecum te statuere, alium *Artorium* (cujus de *Hydrophobia* Caelium 3. Acut. 14. & τῆς περὶ μακροβιοτίας Clementem Alexandrinum laudare arbitratur in epistolis *Reinesius*) & alium *Antonium Musam* esse. Et licet arrogantiae quodammodo πλημμελεῖν sit manus Vellejo post elimatissimas curas tuas admovere, tamen, quia id te desiderare scribis, mitto, quid mihi de uno aut altero loco videatur; & si nihil aliud, occasionem certe dabo, si modo valetudo tua patitur, in dubia mea

inquirendi. Lib. II, cap. 6. *Longe majora & acriora repetens*; diductis literis formabam *re petens*; uti nonnunquam suspicatus sum cap. 30. etiam scribi oportere, *inter coenam & Oscae*, ut servetur fides historiae & constans codicum lectio. *Re* autem est, *re ipsa*, *re vera*; quia civitatem dare omnibus Italicis &c. clare ostendebant cum majora atque acria re ipsa petere. Cic. IV. Fam. 11. *re praestare aliquid*, IV. Verr. 172. *Re ac ratione cum aliquo esse conjunctum*; III. Nat. Deor. *in caelum translatos non re, sed opinione esse*, & denique in Catil. *majora omnia re, quam fama esse* dixit. Atque ita ipse alibi auctor noster loquitur; ut in loco satis vexato & obscuro cap. 125. *prisca antiquaque* (ita Cicero alicubi *veteres & priscos viros* conjunxit; & alibi dixit *priscam vetustatem*) *severitate usus, ancipitia sibi tam re quam exemplo pernitiosa &c.* quae erat, cum ita distinguerem, *usus, ancipitia, sibi . . . perniciosa, &.* ita ut conjunctio more satis frequenti sit omissa, idemque foret ac si dixisset; coërcuit militum gladiis, quibus obsessus erat, *ancipitia*, id est res ancipites, dubias, incertas; & sibi tam re ipsa quam exemplo pernitiosas, quia revera erat Druso admodum hoc periculosum, & alii exercitus inde exemplum capere possent. Cap. 52. *Quam in omnes partes (ut militari verbo & consuetudine utar) dimitteret*: Videtur *dimittere* fuisse vox militiae usitata, quando aliqui aliquo ablegabantur; ita cap. 70. *Dimisisset evocatum, jussissetque nuntiare sibi*: Sallust. Catil. cap. 42. *Namque illi, quos Catilina dimiserat*, id est, in varias partes ad milites & arma paranda miserat: Sen. l. III. de Ira c. 20. *Adjicere his longum est, quod patres quoque occisorum eadem nocte dimissis per domos centurionibus confecit.* Verbum igitur recte militare dicitur, quia cui Impp. mandata dabant ad aliquid faciendum, dicitur *dimitti*, & *consuetudo militaris* etiam, quia iidem, si satis sanguinis effusum, hostesque victi forent, in omnes partes praelii certos homines mittere saepe solent, qui juberent caedibus victores abstinere. Cap. 116. *Nam & Sejanus vir antiquissimi moris.* Tu, Vir Clarissime, recte haec ad Apronium deleto *Sejani* nomine refers; & male puto *Lipsium* scribere, *Nam & Junius*; atque *Vossium*, *Nam & Blaesus etiam*; quod magis patebit, si ostendero, rationem, quam afferunt, plane nullam esse; cap. 125. scribit Vellejus, *Junium Blaesum Hispanias exercitumque virtutibus celeberrimaque in Illyrico militia, ut praediximus, cum imperio obtinuisse.* Nusquam, ajunt viri doctissimi, nisi hoc loco, ita scil. emendato, tradit auctor Blaesum celebrem in Illyrico militia fuisse. Verum ex mea opinione, *ut praediximus*, non refertur ad Blaesum, sed ad exercitum, de quo egerat c. 112. & seqq. Illi, qui de jure Pontificio scripserunt, quaerunt num Pontifex Max. *privatus* sit; multusque est in hoc explicando *Muretus* ad I. Catilinariam, in qua Cicero ita loquitur; *An vero Vir Amplissimus P. Scipio Pontifex Max. Tib. Gracchum mediocriter labefactantem statum Reip. privatus interfecit?* Ego ut quaestionem *Gutheriis* & *Bosiis* relinquam, arbitror *Muretum* frustra fluctuare, & Ciceroni nunquam venisse in mentem dicere hoc loco Pontif. Max. esse privatum; sed P. Scipionem, qui postea factus est Pont. Maximus, cum adhuc privatus foret eam seditionem compescuisse. Sic clare eum & absque ambagibus privatum facit, lib. I. de offic. *Nec plus Africanus singularis & vir*

&

& Imp. in excidenda Numantia Reip. profuit, quam eodem tempore P. Nasica privatus, cum Tiberium Gracchum interemit: Et licet Appianus lib. I. Bell. Civil. scribat Romanis ducem fuisse Scipionem Pontificem Maximum; καὶ πρῶτος αὐτοῖς ὁ μέγιστος ἀρχιερεὺς λεγόμενος ἐξῆρχε τῆς ὁδοῦ Κορνήλιος Σκιπίων ὁ Νασικᾶς; togae laciniam in humeros & caput rejecisse, vel ut pugnae signum, vel θεοὺς ἐγκαλυπτόμενος ὧν ἔμελλεν δράσειν, & Gracchanos cessisse tanto viro, vel κατ' ἀξίωσιν ἀνδρὶ ἀρίστῳ; mihi tamen longe secus videtur, & major est Velleji tui auctoritas; qui l. II. c. 3. scribit P. Scipionem Nasicam *privatum & togatum* haec fecisse, atque *ob eas virtutes primum omnium Pomtificem Max. absentem esse factum*. Compescuit igitur seditionem privatus, & propter tam egregium facinus Pontificatum Maximum meruit; quod quia non ita multo post factum, auctores tempora non satis rite distinguentes, eum, cum Pontifex Max. esset, Gracchum occidisse scripserunt. Nam P. Licinius Crassus Dives Pontifex Max. bello contra Aristonicum gesto periit; Epitome lib. LIX. *P. Licinius Crassus Coss. quum idem Pontifex Max. esset (quod nunquam antea factum erat) extra Italiam profectus, praelio victus & interemptus est*; & quidem Coss. Appio Claudio & M. Perpenna, teste Julio Obsequente c. 87. sive A. U. C. DCXXIII. Nullo igitur pacto potuit Scipio seditione Gracchana, quae repressa est A. U. C. DCXXI. Pontificatum Maximum gerere, sed occiso Licinio Crasso is honor primum ipsi delatus est, & quidem *absenti*; quippe qui, *ut invidiae subtraheretur per speciem legationis in Asiam ablegatus erat*, uti testatur auctor de Viris illustribus. Sed nimis diu seria tua naeniis meis interpello, & finem facerem, nisi doceri cuperem, num alia loca testentur, patres infantes abluisse modo natos, eosque fasciis involvisse, praeter eum, qui exstat in Ins. antiqua, quam descriptioni aedium Barberinarum ad Quirinalem adjecit *Hieronymus Tretius*,

Ἐκ γαίης με πατὴρ ἐμὸς εἵλατο χερσὶ γεγηθώς
Καί μ' ἀπέλουσε λύθρου, καὶ εἰς σπαργάνα μ' αὐτὸς ἔθηκεν.

Vale plurimum, Vir Nobilissime, & me amare, ut facis, perge; Dav. a. d. IV. Id. Mart. CIƆIƆCLXXX.

EPISTOLA CCCCXL.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. D.

Vianam.

FRequenter mihi ante oculos versatur exquisitissima tua bibliotheca, & splendidissimum τῶν Μουσῶν revera καταγώγιον. vixque dies abit, quin vel aliis narrem, vel certe revolvam mecum ipse & humanitatem, qua me excepisti, singularem, & doctas confabulationes, certissimasque emendationes, quibus qui artus meos regit spiritum exhilarasti. Memini autem me inspexisse librum Italicum in folio, ut vocant; cujus auctor inter ceteros exhibet Domitiani Imperatoris nummum, in cujus una area cernitur προπομπή muliebris, in al-

altera corvus ramo inſidens. Quid ille de eo ſentiat, non reddit mala memoriae fides; teque ſerium in modum rogo, ut verba ejus ad me mittere velis, quia forte anſam praebebunt diligentius in ſimilem, quem ſervat illuſtris *Hugenius*, inquirendi. Hîc jam ſerio conſilia ponimus de eligendo profeſſore Theologo, ſed qui Spartam illam exornare poſſit, vix invenimus. Laudantur varii, ut *Clingerus* Hanovienſis, *Andre* Marpurgenſis profeſſor, & quidam *van Haelen* Eccleſiaſtes Ultrajectinus. Tu quaeſo da hoc amicitiae noſtrae & meae erga te obſervantiae, ut, ſi modo num atri an albi ſint noſti, quibus ingenii dotibus commendentur homines, ſcribas; meque quamprimum certiorem facias, num ultimus, illum enim te ignorare vix patitur locorum vicinitas, literarum, in quibus tecum absque interpellatione verſor, amans; & Theologiae ſolidae veraeque cognitione imbutus ſit. Si quem praeterea alium, cui tuto tanti momenti provincia mandari poteſt, cognoſti, ut es natus ad rempublicam literariam juvandam, eum ne celes; & judicium tuum non apud me ſolum, verum etiam apud alios magni erit ponderis, ac neſcio qua permotus animi divinatione ſpero nos tua opera dignum ἱεροφάντην vel μυσταγωγὸν, fas ſit a tacita Eleuſi voces petere, adepturos: Vale plurimum; Daventr. a. d. VI. Id. Aug. CIƆIƆCLXXX.

EPISTOLA CCCCXLI.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinſio S. P. D.

Vianam.

Litteras haſce ad *Emericum Bigotium* ut cures, & quae de Theologis, quorum dotes me vehementer velle cognoſcere proximis ſignificavi, comperta habes, mittas, quod commodo fiat, quamprimum, rogo ſerium in modum, Heinſi Ampliſſime. Ceterum cum nuper tecum & apud te eſſem, varias emendationes explicationesque auctorum ſumma cum voluptate ex ore tuo hauſi; verum quae de *Aſtyriis*, vel *Aſteriis*, ut & *Aradio Rufino* monebas, utpote longiuſcula, exciderunt plane, cumque forent eruditiſſima atque certiſſima, maximo me beneficio afficies, ſi quae de iis obſervaſti, nec non Virgilii membranis vetuſtis additam epigraphen mittere velis. Cumulabis ſic tua in me merita, faciesque ut quotidie nanciſcar occaſionem laudandi & eruditionem immenſam, & humanitatem, qua praeditus es, ſingularis exempli. Quae in litteris a. d. VIII/XVIII. Cal. Junii ad me datis notas ad Vellejum Paterculum, placent valde; niſi quod illud *exemplo pernicioſa* mutandum eſſe nequaquam cenſeam; quare alio tempore pluribus tecum agam. Nunc accipe conjecturam unam aut alteram, & ſi tibi quid oneris impono, des hoc, quaeſo, amori extendendae eruditionis: Latinus Pacatus cap. XLI. *Vel longior poena ferro incumbere, & corpore vulnus onerare*; fluctuat hîc valde Clariſſimus *Schefferus*, nec ſatis capit, quid ſibi velit *corpore vulnus onerare*: mihi illi hoc facere videntur, qui, ut an-

te dixi, ferro incumbunt; qui se dum ipsi occidunt, inclinando corpus in ensem, onus quasi vulneri vel gladio, quo vulnus infligitur, cujusque capulus in terra positus, imponunt; & ut eleganter aeque Seneca loquitur, *instant ferro & tela corpore urgent*: Cap. 46. *Vidisti civile bellum hostium caede, militum pace, Italiae recuperatione, tua libertate finitum*: valde & hîc se cruciat vir Doctissimus, & quo sensu Theodosius *liber* possit dici, inquirit: at ut mihi videtur, alloquitur adhuc Romam Pacatus, eamque ait vidisse bellum civile *finitum libertate sua*; quia Maximo tyranno, qui Italiam occupaverat, victo, *libera* quasi facta erat. Sed quod me magis cruciat est Graeca inscriptio apud *Jacobum Sponium* in indice populorum Atticae Num. XXXII.

ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΜΥΗΘΕΝΤΑ
ΑΦ ΕΣΤΙΑΣ ΤΑΙΝ ΘΕ
ΑΙΝ. ΑΝΕΘΗΚΑΝ

Nec non alia Num. CXLI.

- - - ΘΥΓΑΤΕΡΑ ΜΥΗΘΕΙΣΑΝ
ΑΦ ΕΣΤΙΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙ ΚΑΙ
ΚΟΡΗ ΑΝΕΘΗΚΕ.

Illam vertit vir Doctus, *initiè au foyer sacrè des Deesses*; hanc similiter, *initiatam mysteriis sacri foci Cereris & Proserpinae*. Verum uti ex secunda inscriptione patet, ταῖν θεαῖν non est genitivi, sed dativi casus, adeo ut jungi debeant, ἀνέθηκαν ταῖν θεαῖν, & ἀνέθηκε Δήμητρι καὶ Κόρῃ; atque in ambabus μυηθέντα ἀφ ἑστίας. Hoc quid sit, ut verum fatear, mihi perobscurum est, arbitratus tamen nonnunquam sum Atheniensium pueros dici μυηθέντας ἀφ᾽ ἑστίας, quia illi tales mysteriis Cereris initiare solebant, ut ex Terentio & Donato observavit *Meursius* c. 16. Eleusin. Quo proculdubio pertinet Suidam scribere illum, qui ἀφ᾽ ἑστίας initiabatur, Atheniensem fuisse; ἀφ᾽ ἑστίας μυηθεὶς, ἀφ᾽ ἑστίας μυούμενος Ἀθηναῖος ἦν; quia scilicet non nisi Atheniensium liberi ea aetate initiabantur. Et ita forte Graeci loquuntur; quia id primum videtur esse factum, postquam puerum natum curriculo circa focum, περὶ τὴν ἑστίαν, sacris, quae ἀμφιδρόμια vocantur, uti Hesychius, Harpocration, Auctor M. Etymol. aliique docent, tulissent; vel quia ἀφ᾽ ἑστίας, propter Vestam, cui primum sacrificabatur, proverbii vicem obtinet, significatque nihil aliud, quam *ab initio*; & in illis inscriptionibus, *a prima pueritia*, *a prima infantia*. Exstat & haec loquendi forma apud Aristidem T. I. Orat. in Herculem: Ἀρξάμενος δ᾽ ἀφ᾽ Ἑστίας ἐκάθηρε τὴν Ἑλλάδα, id est, vertente Cantero: *A Vesta deinde exorsus*; at ego malim, *a lare*, *a patria*, *a Thebis*; quia Heros ille primo patriam liberavit, fecitque ne amplius Orchomeniis tributum penderent Thebani; inde Graecos & tandem alias gentes adiit. Idem Orat. περὶ ὁμονοίας ταῖς πόλεσιν, *De concordia ad civitates*. Tom. II. πρῶτον μὲν ἀφ᾽ ἑστίας ἀρξάμενοι τὴν ὁμόνοιαν ἐνδείξεσθε; *primum a Vesta concordiam vos ostendetis auspicatos esse*; imo dicit Orator, Graecos primum a se ipsis incipere, vel primum debere esse concordes inter se; quomodo Eustathius ad Odyss. H. hoc proverbium explicat; ἐκ τῶν κρειττόνων id est, *a diis*; ἢ ἐκ τῶν οἰκείων i. *a propriis*, *a sese*. Rursus T. III. p. 690. τὴν δ᾽ οὖν ἀρχὴν

χὴν ἀφ' Ἑςίας ἄναγμοι, καὶ πείθειν ἐμαυτὸν πρῶτον; *ita tamen ut initium a Vesta sumerem, ac mihi primum ipse persuaderem*: cum sensus flagitet; *ita tamen ut a me ipse inciperem*: quae loca vel ideo adduxi, ut clare pateat ἀφ' ἑςίας significare tempus, vel aliud quid, a quo res quaepiam incipit, nec posse verti in laudatis inscriptionibus, *initiare mysteriis sacri foci*: Tu, Vir Maxime, Vale; & mihi favere, ut facis, perge: Daventr. a. d. IX. Cal. Sept. CIƆIƆCLXXX.

EPISTOLA CCCCXLII.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Vianam.

Binae, quas ad me pr. Non. & $\frac{VII}{XVII}$. Sept. die dedisti, literae probe curatae sunt; quodque iis non ante, ut aequum erat, responderim, occupatione mea factum est. Gratias autem habeo maximas de missa explicatione numismatis Domitiani, versibus vetustissimo Maronis Codici adscriptis, *Q. Aradio Rufino*, *Asteriis*, nec non novis Paterculi emendationibus, quae una cum aliis omnibus ἀρίςου κόμματος sunt. Illud autem Vellejanum, *& re & exemplo*, ita putabam nonunquam posse defendi; quia haec ipsa rebellio exercitus erat periculosa Druso re vera, utpote qui a militibus tumultuantibus occidi poterat, & apud Tiberium accusari, tanquam dux inexpertus, & nescius tractandi militum animos, quod magis credidisset suspicax Imperator, si alii apud Rhenum exercitus idem tentassent; adeo ut & *exemplum* Druso nocuisset, cum invidia fere in eum redundet, cujus culpa, ut non desunt optimos etiam accusandi causae, primus tumultus exoritur. Apud eundem Paterc. l. I. c. III. *Urbis Romanae* putabam sanum esse; quia non aliter loquitur ipse lib. I. cap. 6. Justin. lib. VI. cap. 6. Florus lib. III. cap. 20. & quia *civitas Spartana* pro Sparta apud Val. Max. III, 3, 5. Extern. & *urbs Attica* pro Athenis apud Vellejum lib. I. cap. ult. occurrunt. Sed, virorum ἄριςε καὶ πολυμαθέςατε, quid est τῶν κοράκων χρησμὸς apud Diod. Siculum lib. XIX. pag. 697. Ed. Rhodom. an locus fuit in Graecia, ubi corvi oracula dabant; an intelligendum oraculum Dodonaeum, de quo huc pertinentia narrat Strabo lib. IX. pag. 401. an Delphici Apollinis, cum ejus tripodibus frequenter corvus addatur; & Statio vocetur, *comes obscurus tripodum*; an vero tandem omen, quod ex volatu vel garritu corvorum ceperant Thebani? Praeterea aveo cognoscere, quis ex veteribus praeter Hyginum *Boëtiam* in Propontide ponat: ita enim ille loquitur Fab. 186. *Qui in Propontide ex suo nomine condiderunt, Boëtus Boëtiam, Aeolus Aeoliam.* Alii Graeciae regionem ab eodem Boeotio Melanippes & Neptuni filio nomen accepisse scribunt; uti videre licet apud Diodor. Pausan. & Strabonem; sed quis *Boëtiam*, sive *Boeotiam*, uti apud Hyginum scribi oportere judicant eruditi, Propontidi adscribat adhuc quaero. Suspicio tamen oborta

Hy-

Hygino designari Βοιωτίαν ἐν Θράκῃ, uti urbs quaedam Stephano, quem male mutat vir doctus, appellatur; & quia Aeolia Asiae regio mari Aegaeo adjacet, scribi mox debere *Aeolium*, quo nomine urbs fuit Chersonesi Thracicae; teste Stephano & Theopompo lib. XXIII. Philipp. apud quem forte pro Ἀττικῆς legendum Θράκης, Cum autem pars Chersonesi septentrionalis fuerit Propontidi proxima, binae hae urbes potuerunt hoc in tractu fuisse; ita ut recte Huginus *Boeotiam* Thraciae attribuerit. Tandem quae *Icaria* fuit, cujus rex vocatur fab. laudata *Metapontus*? neque enim insula Aegaei maris videtur posse intelligi; imo scribi debere *Italiae*, quia *Dianae Metapontinae* mentio fit; quam a Metapontinis Italiae incolis cultam fuisse verosimile admodum est; maxime quia *Metapontus* Metaponti conditor a Barbaris, teste Stephano, *Metabus* appellatur: & Strabo lib. VI. tradit illi loco fabulas, Metapontum & Melanippem, hujusque filium Boeotium tribuere. Sed nimius sum; tu, Vir Clarissime, nisi morbus articularis, quem te exercere serium in modum doleo, obstat, facem, ut soles, his tenebris praefer; & quid de splendidissima provincia futurum sit, si tanti, ex literis ad praestantissimum *Graevium* datis a me cognosce. Vale plurimum; Davent. a. d. x. Kal. Dec. CIϽIϽCLXXX.

EPISTOLA CCCCXLIII.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Vianam.

Postquam litteras a. d. x. Cal. Dec. & cum iis varia ὑπομνήματα misi, coepi diligentius paulo in vocem *penaces*, quae in Turcii Rufii Aproniani Asterii carmine occurrit, inquirere; videorque si non veram, at saltem verisimilem ejus significationem invenisse. Celebrat igitur Asterius tria ludorum genera nimirum ludos scenicos, agitationes bigarum & quadrigarum in circo, & feras in eodem depugnantes, vel inter se, vel cum bestiariis, uti patet ex hoc disticho;

Ut ludos, currusque simul, variumque ferarum
Certamen junctim Roma teneret ovans.

Inde & mox canit se *ternum sofos* meruisse, *terna populi agmina* ipsius in honorem plausus edidisse; ac tandem uno die *tria festa* fuisse exhibita. Ad unum horum spectaculorum, me judice, pertinent *penaces*; &, nisi plane fallor, ad scenam referri debent, cujus eodem versu mentio occurrit;

Tempore, quo penaces circo subjunximus, atque
Scenam Euripo extulimus subitam.

Id est, cum subitario opere in ultimo circo super Euripum exstruxi ex tabulis theatrum vel scenam, atque in ea ludos scenicos exhibui. Nam *penaces* sunt Graecorum πίνακες vel *tabulae* mutato I. in E. Et ne gratis hoc videar adfirmasse, audi *Carolum de Fresne* in Glossario suo Doctissimo ita commentantem

[PENAX. Codex Croylandiae ſub Joffrido Abbate apud Spelmannum: *pulcherrimumque penacem per incendium illuc tunc perdidimus, & valde ſumptuoſum de omni genere metalli pro varietate ſiderum & ſignorum mirabiliter fabrefactum. Saturnus enim* (videtur aliquid & forte *aereus* excidiſſe) *Jupiter autem aureus, Mars vero ferrugineus, ſol de auricalcio &c.* Ubi *penax* eſt pro πίναξ tabula, hîc autem pro ſphaera coeli] Hucusque ille; qui ſi veram vidit loci illius explicationem, proculdubio & noſtra a vero non erit aliena. His adde ſcenicos ludos in circo nonnunquam fuiſſe exhibitos, uti docet Suetonius Aug. cap. 43. ſi optimum *Torrentii* Codicem ſequimur. Hujus autem, nec non quod Sedulii codicibus adjicitur, quodque etiam edidit *Labbeus* part. 1. Bibl. Novae pag. 23. carminis, eundem *Aſterium* eſſe auctorem tecum ſentio, ſuadentque plane eodem ſpiritu animati verſus; nec dubito quin *Onuphrius*, *Turcium Rufium Apronianum Aſterium*, & *Aſterium Secundum* confuderit. Sed doce me, amabo, quae marmora teſtentur hunc conſulem ſuffectum fuiſſe; nam quod *Onuphrius* faſtis inſeruit, atque ex iis edidit *Gruterus* pag. 92. nihil tale videtur tradere; cum *Turcius Secundus Aſterius. V. C. Pontius Atticus & Servilius Aedeſius V. C. P. P. Hieroſ. Hec.* poſſint diu aliquid vel erexiſſe vel feciſſe, quod injuria temporis ex marmore eraſit, Coſſ. Valente v. & Valentiniano, ſive A. U. C. MCXXVIII. & *Turcius Secundus conſul*; celebratus in Inſ. 7. p. CCCCLXXVII. alius, nec hujus temporis eſt. Praeterea, quod commodo fiat, mitte, quae urbs fuerit *Crema* nomine; *Goltzius* & *Ortelius* ex antiqua inſcriptione faciunt *Cremam* provinciam; verum jam vidit *Scaliger* in Indice *Gruteri* ſcribendum eſſe *Cretae*, quia *Creta* & Cyrenaica una provincia erat, & ab uno Procos. regebatur. At idem Vir Illuſtris *Cremam* vel ſimilem vocem, uti ex ordine literarum patet, videtur repperiſſe in Inſ. 10. pag. LXXXII. & 1. pag. DLXX. in quibus tamen *Crem.* ſignificat *Cremonenſem*, vel *Cremona domo* fuiſſe M. Caſſium & M. Volumnium; adhacc *Cremates* populum ex Inſ. 9. pag. DCXXXIX. laudat; quae vox quid ibi ſignificet, tu optime expedies; cum etiamſi ea abſit, ſalvus ſit ſenſus; ut, *Fourius A. L. Fouria. A. L. Seleucus Mag. Quinque Conlegi Aurificum*; niſi potius ita digerenda ſit; *Fourius A. L. Seleucus. Mag. Quinque Conl. Aurif.* ita ut *Seleucus* non ſit perſona tertia, ſed cognomen *Furii*. Tandem doce, quid ſibi haec Macrobii verba lib. v. Sat. cap. 17. velint. *Ut pictores fictoresque, & qui figmentis (al. filamentis) liciorum contextas imitantur effigies*; & num quis alius narret effigies hominum ex liciis contextis, ut hoc loco Didonis & Aeneae, factas fuiſſe; numque huc pertineant ad fingendi modum *laneae effigies*, quas memorat Horat. lib. 1. Sat. 8. & Feſtus in voce *Pilae* & *Laneae*; quia ex laneis vittis poſſunt videri factae eſſe, Vale, a. d. XII. Cal. Jan. CIƆIƆCLXXXI.

EPI-

EPISTOLA CCCCXLIV.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. D.

Vianam.

LIcet quae accessiones factae sunt meae dignitatis ex fama proculdubio intellexeris; tamen non potui non eas ad te mittere, & significare, me successorem τῷ μακαρείτῃ *Ter-Borchio* datum, atque summis patribus patriae adscriptum esse. Peccarem enim in amicitiam nostram, si operas meas tibi non offerrem, teque certiorem facerem tunc primum fructus me percepturum Amplissimi honoris bona fide, si qua re commodis tuis inservire potero; cujus meae perpetuae erga te voluntatis has litteras veluti obsides mitto. Quas a. d. x. Cal. Dec. & a. d. XII. Cal. Jan. posui quaestiones, velim quod commodo fiat, illustres; neque enim mihi vel in emendando Hygino, vel explicatione vocis *Penaces* satisfacere possum, nisi tuum accedat suffragium. Non ignoras I. saepe in E. mutari, & *Pinacothecam* occurrere apud Petronium, *Pinacem* apud Tertull. libro de Praes. Adv. Haereticos; *Meus quidem propinquus ex eodem poëta, inter cetera stili otia Pinacem Cebetis explicuit.* adeo ut mirum nihil sit, posterioris aetatis scriptores ea voce usos esse. Sed ut *Penaces* Turcii me diu torserunt, ita non minus male habent *Cadalistae* Prospero, utor editione Coloniensi A. 1540. laudati in peroratione Libelli de Gloria Sanctorum: *Habes quoque*, ait, *in sancto spectulo non mimicas turpitudines, sed Christo sacratas Virgines. Habes Cadalistarum loco, Rebeccae geminos mystice ludentes.* Videntur quidem operae theatrales esse, sed qualis vox sit, quave origine descendat juxta cum ignarissimis scio. Amicus mecum communicavit Alexandri Lycopolitae librum adversus Manichaeum, quem ex Bibliotheca Medicea descriptum testamento ipsi reliquit *Rulaeus*, verbi quondam Divini prope Harlemum interpres. Titulus operis hic est: Ἀλεξάνδρου Λυκοπολίτου ἐπιστρέψαντος ἐξ ἐθνῶν πρὸς τὰς Μανιχαίου δόξας; & initium, Ἡ Χριστιανῶν φιλοσοφία ἁπλῆ καλεῖται, αὐτὴ ᾗ ἐπὶ τὴν τοῦ ἤθους κατασκευὴν τὴν πλείστην ἐπιμέλειαν ποιεῖται. Hic auctor num editus sit velim me doceas: fieri enim posset, ut eum, si non est vulgatus, Latinitate donatum & notis illustratum luce publica donem: litteras hasce ad *Magliabequium* cures rogo: Vale, Daventr. pr. Cal. Apr. CIϽIϽCLXXXI.

EPISTOLA CCCCXLV.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Vianam.

DEvinxisti me plurimum, quod horas aliquot, quas tam feliciter illustrandis & emendandis veteribus auctoribus impendis, dederis curae meae,

magne Heinsi: sed, quod restat, rogo vehementem in modum; ne me celes quae πονηροῦ κόμματος esse, & limam doctrina praestantium virorum non sustinere posse visa tibi sunt. Paginas nonnullas animadverto notari; sed quid monstri alant juxta cum ignarissimis, ita scilicet foetibus nostris blandiri solemus, scio. Recte igitur mihique gratissimum facies; si docueris, quid emendandum vel addendum sit locis, quibus ago de *Furiarum* vel *Eumenidum alis*; de *corona civica* & versibus Ovidii tui, *Augeat imperium* &c. de *Matronis Vediantibus*, & *Fano Herarum Auscarum*; de *Diana Maga*, *Artibusque Dardaniis*; de *Cultris Lampsaciis* & *victimâ Priapo* oblata. Ea enim omnia video te ὀβελίζειν; & ut optimus Aristarchus es, ita nullus dubito, quin merito haec vel eliminanda vel mutanda judices; quod te significaturum fidem facit singularis illa, qua me complexus jam dudum fuisti, benevolentia. Quid, quaeso, sentis de Gemmis imagine Socratis signatis, quas edidit *Chifletius*? an hae omnes ad eum, qui Deorum hominumque judicio sapientissimus est judicatus, possunt referri? an serio sculptae; an potius Comicae personae sunt, & Socratem deridendum propinant? an tandem nonnullae ad Basilidianorum figmenta & nugas meliori jure possunt referi? *Bomius* jam Apotheosi manus admovet; spero illam brevi absolutum iri. Vale plurimum; Hagae-Com. Cal. Jul. St. Gr. CIƆIƆCLXXXI.

EPISTOLA CCCCXLVI.

GISBERTUS CUPERUS

Nicolao Heinsio.

Vianam.

NOn in hunc usque diem rejecissem responsum, quod literis tuis debeo, nisi intervenissent negotia, quae, cum fuerint alicujus momenti, me in Gelris longiuscule agere, inde Hagam excurrere, parilique festinatione exactis ibi diebus XII. redire coëgerunt, Heinsi Illustris. Te autem mihi gratulari splendidam provinciam habeo gratias, & voluptatem ex ea magnam capere gaudeo serium in modum. Quae de *Asteriis* misisti eruditissima perplacent; *Penaces* pro *Pinaces* poni, donec, qua vales ingenii felicitate, certiora doceas, persuasus sum. De *Boeotia* & *Aeolio* nihil monet *Munckerus*, & est quod laeter, non plane tibi displicere conjecturas meas. Alterius *Bomiorum* mors Apotheoseos editionem moratur; sed tamen propediem praelo subjicietur. Junxi illi varia monumenta antiqua; quibus illustrandis cum valde inserviturum sit marmor, quod in libris Roma ad te paucos ante annos missis exstat, & in quo Hercules sagittis aves, ut reor, Stymphalidas petit, rogo, ut ectypum ejus una cum Saliis in iisdem voluminibus, quae nihil nisi marmora continent, & una tecum tabulae in instructissima bibliotheca adsidens evolvi, ancilia portantibus mittere, quod commodo fiat, velis: Vale plurimum, Vir magne, & me amare perge: Dav. ipsis Cal. Juliis, CIƆIƆCLXXXI.

EPI-

EPISTOLA CCCCXLVII.

GISBERTUS CUPERUS

Stephano le Moyne S. D.

Leidam.

VErbis vix exprimere possum, quam incredibilem voluptatem ceperim in legenda magna Variorum Sacrorum parte, quae hoc anno juris publici fecisti. Delectarunt me certe immensum cum Antiquitates ecclesiasticae & profanae eleganter adeo & praeclare explicatae; tum utriusque generis auctores, qui eas memoriae & posteritati consecrarunt, emendati tam feliciter. Et cum animadverterem in prolegomenis ad examen revocari Themistii intricatissima verba, facere non potui, quin ad te mitterem, quae mea de iis sit sententia. *Joh. Harduinus* in nova Oratoris illius editione, putat illa inutile glossema esse, & nullo modo cohaerere cum loquentibus; verum ego, οὐ μὰ Δία, ἐκείνου τοῦ παλαιοῦ liberali assero causa manu. Neque tamen existimo Themistium vel ad Christum cum *Petavio*, vel ad Peregrinum cum *Petito*, vel ad Polycarpum, vel denique ad Juniorem aliquem & novum Empedoclem respexisse, sed solum sibi ante oculos habuisse veterem illum philosophum, cujus vitam Laërtius nobis conservavit. Vertunt quidem Graeca Eruditi interpretes, *non veterem illum Empedoclem intelligo*, & ita videntur alios induxisse, ut crederent novum vel juniorem Empedoclem celebrari, cujus exemplum imitabatur Jovianus Imp. Sed eos falli plane persuasus sum, & particula etiam negativa retenta arbitror longe alium horum verborum sensum esse. Scilicet post ultimum οὐ repetendum φαυλότερον ἐξηγεῖται, & Graeca verti debent, *Sed & ipsorum jura non deterius Empedocle explicat*; *non*, *per Jovem*, deterius explicat Empedocle *illo vetere*. Adjicit admirandi & affirmandi formulam Themistius, ut magis imperatorem extolleret, nec respicit mea equidem sententia ad alium juniorem, verum Empedoclem παλαιὸν appellat, quia revera talis erat; quomodo apud Catullum occurrit, *Batti veteris sacrum sepulchrum*; & priscorum hominum eruditio praecipue admirationi est. Quid autem olim quoad religionem vel superstitionem gentilium constituerit Empedocles, mihi equidem latet; & quamvis huc quodammodo referri possit ἰσότης πολιτικὴ, quam ille Agrigentinis suasit, aliud tamen quid significare Themistium voluisse ut credam facit cultus, de quo loquitur, divinus. Ex Suida quidem notat *Harduinus* Empedoclem consuetudine Deorum esse usum, & iis didicisse, ὅπη τοῖς ἀνθρώποις χαίρουσι, καὶ ὅπη ἄχθονται, *quibus ritibus & obsequiis placare Deos homines possent*, *quibus offendant*; cum ceteri mortales in explicanda Deorum natura & cultu conjectura solummodo & opinione aut omnino errore ducantur: sed Suidas Viro Doctissimo imposuit. Exstant quidem illa in voce Εμπεδοκλῆς, sed non referenda sunt ad Empedoclem, verum ad Pythagoram, uti satis superque patet ex lib. 1. cap. 1. Philostrati de vita Apollonii, ex quo haec verba desumpta sunt, & unde constat pro Απολλωνίῳ δὲ, rescribi apud Suidam debere, ἑαυτῷ δὲ, uti

etiam

etiam ad Pythagoram referatur. Veniam, Vir Magne, dabis spero libertati, quam mihi non sumpsissem, nisi cognitum haberem & perspectum, te libentissime eos docere velle, qui ejusmodi sunt mentis caligine, ut luce, quam huic loco affudisti, necdum frui possunt: Vale plurimum: Hagae-Com. Cal. Aug. 1674.

EPISTOLA CCCCXLVIII.

RADBODUS HERMANNUS SCHELIUS

Nicolao Heinsio S. D.

Holmiam.

QUod Claudianum tuum nobis dedisti, vir nobilissime, multum tibi debeo publico nomine, multum meo: cum enim tantus Poëta purus, incorruptus, & jam sui similis, ingens beneficium, tum tuis hoc erga me meritis adjiciendo, & me tam egregio opere donando effecisti, ut ego quidem quidquid in Claudiano intelligerem, & proficerem, hoc omne ut muneris tui agnoscere debeam. Cnm tamen te dignum, quo tibi gratias agam, praeter gratam voluntatem, nunc nihil inveniam, parum abest, quin plebis more faciam, quae solet a bene de se meritis nova munera postulare. Oportet enim vos paucos, qui hodie sustinetis labantes litteras, illustrare hoc nostrum seculum, tum similibus scriptis, tum vestris meditationibus, quibus etiam antiquos redditis, aut actum erit de literis. Nec vero sirit illa divina vestra Princeps (sed cur non & nostra, cum in literis etiam regnet, & ab omnibus, qui eas amant, merito adoretur) ne illa inquam sirit, ut beatos & caelestes illos Spiritus, quos quotidie a sacro ejus ore hauritis, & vobis jucundissima vestra pectora subjiciunt, nobis invideatis: sed tu, quidem scio, nos jubes securos esse; *Vossius*, quid rerum agat plane ignoramus: confido tamen fore, ut brevi ostendat nobis scriptis suis, maximam Reginam non relegasse beneficiis suis ad septentrionem eruditionem & ingenium ejus. Saluta eum quaeso meis verbis. Vale, vir eximie, & me ama. Zwollae XVIII. Decemb. CIƆIƆCL.

EPISTOLA CCCCXLIX.

R. H. SCHELIUS

Nicolao Heinsio S. D.

Hagam.

CUm alia ex aliis mihi hîc nascantur negotiola, quae me adhuc tenent districtum, &, ut nunc se res dant, ad Idus usque Jan. retentura, illud certe effectura videntur, ut meum mihi in Hollandiam iter in longiorem, quam velim, diem sit conferendum; volui has ad te dare, quo abs te peterem, ut me de tuo itinere, si tibi illud brevi suscipiendum sit, faceres certiorem. In-

Intellexi enim nuper, quamvis non ſatis certo auctore, te praemiſſis bibliotheca & impedimentis media hac anni hyeme in Sueciam properare, & ad viam jam accinctum eſſe; nolim hoc quidem verum eſſe, ſi tuae tamen publicaeque res ita jubent, illud te etiam atque etiam rogo, ut tuum hac transeuntis complexum nobis ne invideas. Quando enim erit deinde ut te videam, quem nobis ultimi ſeptentriones jam poene eripient, divident certe cum patria. Neſcio an tanti ſint, quae illic geruntur. Quod ſi mihi ratio itinerum atque dierum tuorum nota eſſet, Zwollae certe, qua tibi eſt tranſeundum, te viderem: nam totum jam menſem Januarium in illo tractu mihi agendum, deinde in Hollandiam eſt excurrendum. Sed res tuae, uti ſpero, lentiores erunt, tuo tamen commodo. Princeps hujus ditionis urbs etiam nunc obſidione premitur, magnis etiam operibus circumplexi ſunt obſidentes, multis aggeribus, quo hiberno amnis torrente inundetur, ſed commeant ultro citroque nuncii, & jam ſpargitur iterum aliquid de conditionibus: Hîc populus collationibus, & tributis attritus, interim luit hujus furoris poenas, unde nec ordo, nec poene homo quisquam cauſae huic favit, praeter ſatellites, & Lojolitas paucos, quos ajunt ſtrenue clamare, non Rempublicam tantum, ſed ſummam religionem agi. Nubem illam ſeditionum gravidam haereſim parturire, ac brevi, ni obviam eatur, parituram, & ſimilia, quae apud paucos fidem invenient. Dum haec ſcribo nuntiatur mihi Monaſterienſes heri tres legatos Coesveldium ad Epiſcopum miſiſſe, qui de pace agant, ſub illis conditionibus, ut putant, quae antea Hagae ſcriptae fuerunt. *Wilachius* legatus, qui praeeſt exercitui, comitatur eos. Vale, Vir eximie, meque amare perge. Ante diem IV. Kal. Jauuar. MDCLX. Si quid ad me litterarum dare volueris curabit plurimum bibliopola, ut recte perferantur.

EPISTOLA CCCCL.

R. H. SCHELIUS

Nicolao Heinſio S. D.

Hagam.

BInas abs te accepi literas, quibus adhuc reſpondere ſuperſedi, non ſolum quod ipſe ad vos cogitarem, ſed etiam ea de cauſa, quae me maxime ad reſpondendum poterat impellere: videbam enim te paulo amantius; quam par eſt, de nugis meis ſentire, eaque abs te extolli, quae corrigi mallem & emendari, quamvis enim a te laudato viro probari gauderem ſane; & paene triumpharem, non is tamen ego ſum, qui adeo mihi placeam, ut non intelligam, quid inter judicium & benignitatem tuam interſit: utinam iſta veſtris paucorum oculis digna eſſent, caeterorum ego judicia haud magnopere timerem. Sunt autem talia, tum librarii tum typographi, tum etiam mea negligentia, ut multis in locis eorum me pigeat pudeatque: ſed haec omittamus; illud gaudeo, & jam gratulor Reipublicae literariae, quod brevi intelligo fore, ut tuas in ingenioſiſſimum Poëtarum curas videamus. Et tu hîc excuſas μικρολο-

γίας, & in tenui laborem, quasi illa parva sint, quae quia recondita sunt, nec cuivis obvia, vulgo videntur, nos certe eo plus tibi debemus, quod non perfunctorie hoc egisti, quodque ea etiam sanasti vulnera, quae quia cicatricem duxerunt, abscondunt deformitatem suam & fallunt eos, qui oculos non habent, quibus veram Scriptorum pulchritudinem sanitatemque intueantur. De Urbicio, quod ad amicos scripsisti; multum tibi debeo. quamvis enim non levi conjectura ductus eum Africani, Mauricii, Leonis, quam veterum Romanorum similiorem esse, omnino mihi persuadeam, nec quicquam expectem miri ab istis Graeculis, quibus ut plurimum extera placuisse, ne minus disciplinae, quam linguae Romanae pertaesum fuisse, comperior, attamen, quum haud paulo pleniorem illis alteris esse, & magnum nomen, Hadriani Imperatoris praeferre intellexerim, vellem sane videre mihi eum contingeret, priusquam ea, quae in hoc genere habeo annotata, digeram ipse, aut librario tradam describenda. Quod si *Schefferus* jussu Reginae editionem hanc suscepit, nolin amicis in Italia ultra molestus sis. Tibi autem pro tuo illo erga me meaque animo etiam atque etiam gratias ago. Munus Residentis apud Suedos, quamvis novum non sit, quia tamen iterum suscepisti, tibi patriaeque faustum, & felix esse volo. Equidem mallem patriam aliter agnoscere bona sua, & hoc rerum tempore domi potius quam foris virtute & consilio tuo uti, quia tamen neque aliter illa sapit, neque res tuae ab illo honore videntur alienae, feremus sane. De consensu deputatorum nostrorum noli dubitare, siquidem, ut spero, res per absentiam illorum nondum peracta est: non enim novo honore augeris, sed pridem tibi delato munere fungi juberis. Si quid interea ope vel opera mea tibi utilis esse ulla in re possum, fac illud, quaeso, ne ignorem, novo beneficio me tibi obstringes. Vale, nobilissime & celeberrime Vir, meque amare perge, raptim Amstelodami 19. Novemb. 1660. Volebam sane Hagam venire, sed jam suscipientem hoc iter revocant, ecce domestica quaedam negotia, a quibus ubi me expedivero, ad vos, ut spero, recurram: Iterum Vale.

EPISTOLA CCCCLI.

R. H. SCHELIUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Holmiam.

CUm te nuper ad iter Suecicum parares, jamjamque a nobis discessurus, non potui non irasci tum molestissimis occupationibus tuis, tum meis, quorum dies adveniebat, negotiis, quod neque tu eo, quo constitueras die Amstelodamum venire, neque ego ibi diutius commorari & adventum tuum praestolari possem, haesi quidem quantum licuit moras usque nectens, & sperans fore, ut mihi unum illic atque alterum diem tecum ponere, aut saltem videre te iterum & intelligere contingeret, si qua in re tibi absenti utilis esse aut gratum facere possem: sed utrumque frustra, non licuit tum mihi tam beato esse:

se: Tu tamen tantis districtus negotiis mei non fuisti immemor, & cum ipse adesse non posses; egregium ingenii tui foetum nobis dedisti; misit enim ad me tuo nomine *Elzevirius* incomparabiles istas tuas in Ovidium curas, nondum quidem perlegi totum opus (nam paucis ante diebus, quam in Hollandiam navigarem acceperam) legi tamen ex parte, nam & antea inspexeram, & nunc est mihi assiduus in itinere comes, in cubiculo contubernalis, nec mihi ullus fere dies abit, ut non abs te multa discam. Putidiusculus tibi viderer, quae tua est modestia, si quod res postulat hîc dicerem, neque sane opus est; dicet hoc melius literatus orbis, dicet grata posteritas, quando tuum nomen ita cum Ovidiano conjunxisti, ut alter sine altero celebrari non possit. Christinam Reginam te in itinere vidisse intellexi, addunt, quod verum nolim, nihil illam praeter verba blanda & magnifica dedisse. Legatio ex Britannia domum revocata, per causam itineris, quod Rex suscepturus est, sed nihil est actum, videtur istuc genus more suo superbum & intractabile, & jam novo connubio insolentius: ferunt enim praeter ea, quae praestare Lusitanus debet, esse in pactis dotalibus, ingentem belli cum vicinis populis materiam, Africae, imo Occidentis & Orientis portus non paucos alienae plerosque ditionis, & vana alia, nisi armis quaerantur. *Tanaquillum Fabrum* diem suum obiisse credo te jam accepisse, si quid hîc in opera aut re mea est, quod pro te possem, fac, id ne ignorem, mihi nihil certe gratius facere poteris, quam si libere & antiquo more amicitiae jure utaris. Vale, & me, ut amas, ama, Amstelodami 2. Julii 1661.

EPISTOLA CCCCLII.

NICOLAUS HEINSIUS

Radbodo Hermanno Schele, Viro Illustrissimo S. P. D.

NAsonem meum, perillustris & Nobilissime Vir, sicut jusseram a bibliopola *Elzevirio* tibi traditum fuisse, laetor, ut qui maxime: non quod aliquam lucubrationibus istis gloriam captem, praesertim apud te, cui imponi non potest, sed quia affectum meum unice probatum tibi ac perspectum esse cupio. Satis enim magnum laboris praemium videor tulisse, si tersissimum scriptorem locis nonnullis castigatiorem emendatioremque, quam hactenus est circumlatus, erudito orbi sisto. Auguror fore, ut ejus aliquando praestantiora exemplaria inveniam, quorum ope primam editionem secundae tertiaeque curae plenius exornent. Hoc si non succedit, attentius certe perpendam atque accuratius, quae nunc properanter & tumultuaria opera chartis illevi. Urgent interim Claudianum *Elzevirii*, quem typis majoribus nunc edant. Recensebo igitur scriptorem non inelegantem, & si potero, notis meis hîc illic intexam, quae ex Vaticanis exemplaribus post primam editionem observavi. Utinam noster *Graevius* ex Germania copias auxiliares mihi, quas promisit, adducat.

cat. Sed opinor illum a nugis meis nuper adeo nauſeabundum diſceſſiſſe, ut malit ineptiarum me tandem deſinmere. Promiſerat, inquam, membranas Claudiani haud contemnendas ex Erfurtana bibliotheca, quas an impetrarit mihi non ſcio. Quicquid ſit, mos gerendus erit flagitatori *Elzevirio*, quem totos quatuor jam annos traho, & vana expectatione Claudiani jacto. In itinere Suecico ne opineris otioſum me fuiſſe. Lucanum cum ſatis multis ſcriptis codicibus commiſi, qui quanquam ſperatam opem non ferrent, ſunt enim in eo ſcriptore naevi plerique admodum inveterati, nonnulla tamen poſt magnum *Grotium* reſtituiſſe mihi viſus ſum, quae tibi fortaſſe non inprobabuntur. Atque hoc Sereniſſimo Electori Palatino a me datum eſt. Poſt Claudianum editum, Valerio Flacco & Silio Italico, poëtis minime contemnendis, manum admovebo. Ubi ſolis fere conjecturis locus erit, cum ſcripta horum exemplaria nulla aut rara admodum inveniantur. Habes de quisquiliis meis, plura etiam, ni fallor, quam velles. Praeclarus ille tuus de Re militari veterum commentarius jam Thraſonicas manus hîc perambulat, ne tu opineris, ſolis illum viris eruditis notum eſſe. Exemplar, quod tua munificentia poſſidebam, praedae ceſſit ſummis imperatoribus, ut ſibi videntur, & Pyrgopolinicae Plautini aemulis, nec retrahi hactenus ex fuga poteſt. Sed ut jocari deſinam, *Wurtzius* peditatui regis nuper praefectus, qui Cracoviam & Stetinum adverſus hoſtiles inſultus egregie defendit, literarum minime rudis, legit & laudat commentarios iſtos tuos, quos me ſuggerente noſſe primum coepit. De republica ut aliquid addam, videntur Sueci ab amicitia foederatorum Belgarum nequaquam nunc abhorrere. Arctioris etiam foederis ineundi ſpes non vana affulget. Sed noſtri homines, quam illud e re ſua arbitrentur eſſe haud ſcio. Doleo vehementer non licuiſſe mihi ſtato die apud Amſtelodamenſes tibi occurrere. Sed quibus tricis laqueiſque tunc circumventus atque implicatus eſſem non ignoras: veniam itaque dabis, quod promiſſis defuerim. De ſtudiorum tuorum ratione ac inſtituto doceri nonnihil cupio. Scio enim otioſum te nunquam eſſe. Proximis meis aliquid criticarum fortaſſis nugarum, quod aut Lucanum ſpectet, aut Valerium, aut Silium (nam recens ſum ab illis perlegendis) tibi obtrudam. Vale, Vir Perilluſtris, & *Graevio* noſtro abſentium amicorum lentulo ſalutatori, plurimam, ni moleſtum eſt, meis verbis dic ſalutem, ſi quando hominem habebis obvium. Dabam Holmiae Suecorum A°. CIↃIↃCLXI. a. d. XVII. Auguſti Juliani.

Morte *Tanaquilli Fabri* multum rixarum ac jurgiorum compendium erit: quo nomine quanquam gaudeo, ſum enim litium fugitans omnino, ac putidas ejuſmodi contentiones odi vehementer, eſt tamen quod eo e vivis ſublato doleam, idque literarum nomine, quas ornare potuiſſet, atque augere, homo terſus ac politus.

EPI-

EPISTOLA CCCCLIII.

R. H. SCHELIUS

Nicolao Heinsio S. D.

Holmiam.

ETsi moleste fero te tanto terrarum mariumque spatio a nobis disjunctum, in extremo septentrione vitam agere, teque hîc desidero quam qui vehementissime, tuo tamen & literarum nomine non possum non gaudere. quod illic in libera propemodum legatione, & a conspectu istorum malorum aversus, quibuscum hîc tibi erat conflictandum, certissimam nobis spem facias, fore brevi, ut videamus lucubrationes eas, quas & promisisti literato orbi, & jam debes. Nos certe jam omnia de te exspectamus. Claudianum *Elzeviriis*, Lucanum Electori Palatino debes. Valerium, Silium, alios nos amici petemus, & si ita necesse sit, frequenti potius convicio flagitabimus, quam Musas Heinsianas silere patiamur. Nam Ovidius quidem hîc nos adeo non satiat, ut quotidie salivam moveat & concitet ad plura postulandum ejus generis. Vide, quas gratias tibi agamus, de meis autem ineptiis, quid est quod quaeras? seculum est cum literam nullam facio, non tam quod occupationibus aliis fuerim districtus, quamvis fuerim interdum districtus, quam quod specie libertatis subeat desidiae quaedam dulcedo, & nescio quomodo jam me juvet nihil agere; ne tamen putes plane me desiisse nugari, dedi nuper librario describendas conjecturas aliquot meas in Tacitum & dialogum de Oratoribus, non illas quidem plerasque vestris dignas oculis, sed quasdam tamen, nisi me mea fallunt, veri non absimiles. De meis commentariis quod scribis mihi jam non est novum, persuasisti jam pridem Gallis aliisque hominibus doctis esse aliquid nugas nostras, quin illic invenias quoque, quibus imponere posses, nullus dubito, praesertim cum jam iterum in ordinem illorum hominum adlectus sis, qui qualescunque causas & agere & obtinere soleatis. Tu tamen deinde ex Thrasonibus indoctissimos quosdam potius legas suadeo, nam quo quisque minus haec intelliget, eo facilius tibi credet. Sed omisso joco, agnosco hîc iterum illam jam toties perspectam mihi benevolentiam, qua non me tantum, sed etiam mea complecteris. *Tanaquillus Faber* revixeritne, an diem suum obierit illic, dubitamus. *Graevium* tuis verbis & amico illo convitio salutavi, agnoscit culpam & emendaturum se promisit. Is jam est Professor Ultrajectinus, paucos intra dies Daventria discessurus. Urbicius Christinae in quas terrarum oras, & in quas manus sit delatus, & an brevi proditurus sit velim scire. conjecturas tuas, quas promittis, avide expecto. Vale, decus nostrum. Zwollae $\frac{30}{20}$ Septemb. 1661.

EPISTOLA CCCCLIV.

NICOLAUS HEINSIUS

Perillustri Viro Radbodo Hermanno Schele S. P. D.

CUm tenerrimo ſemper affectu me proſecutus ſis, Vir Perilluſtris, otii negotiique omnis ni rationem exacte tibi reddam, injurius omnino ſim in ſingularia illa monita, quorum nodo arctiſſimo me jampridem adſtrinctum tenes. Quapropter quod poſtremis tuis in occupationes meas, quo loco eſſent & quid potiſſimum molirentur, inquirebas, id in eo curioſitati tuae reſpondebo primum, mox ad alia ſermonum tranſlaturus ſum. Claudianum ſcis me promiſiſſe *Elzeviriis*. Quo tamen invitus curas confero, quod fruſtra ſperavi hactenus ſubſidia veterum librorum in promptu futura novam ſcriptoris elegantis editionem molienti, quae pro expectatione mea nulla omnino adſunt. Niſi quod optimum codicem Vaticanum mihi contigit evolvere, cum ſecundo Italiam perluſtrabam. Quem quoties in notis meis teſtem appello, quod facio frequenter, toties *Livineio* credendum fuit, qui eo uſus erat ſatis negligenter. Commiſi praeterea quinos ejuſdem bibliothecae aut ſenos codices cum vulgatis libris. *Pricaei* quoque & Farneſianas membranas excuſſi. denique collationes Pulmannianas Belgicorum codicum, quas in vaſto commentario tanto opere crepat *Barthius*, *Langermannus* a *Barthio* redemptas mihi tradidit utendas, additis ſcripturae diſcrepantiis ex Helmſtadienſi libro collectis. Sed in his nihil fere, quod primam Claudiani editionem longe ornatiorem poſſit reddere: ſperaveram a *Gudio* excepta ex optimo Cujaciano libro, quod ea apud Bituriges dicerentur extare, quo ille itineris curſum praeterito vere ſeſe directurum pollicebatur, ſed cum nullis ille literis me poſtea convenerit, vana ſpe lactatum me fuiſſe opinor. Quare cunctationem abrumpam, meque typographorum deſideriis commodum tandem praeſtabo. Interim L. Apulei Metamorphoſes evolvebam nuper, ſcriptum ſane perquam ingenioſum, ſed Deus bone? quam mendoſa omnia, quam foede depravata? idque eo magis mirandum cenſeo, quod ſummo ingenio ſummaque eruditione viri in eo ſcriptore caſtigando jampridem deſudarunt. Ducenta plus minus loca emendavi in tranſcurſu, & aliud agens. Sed ſolis conjecturis indulgendum fuit, rei, ut ſcis, parum certae, etiam cum videtur certiſſima! Si membranae veteres ac fidae ſe offerent mihi, auderem poſt plurimos aliorum conatus ego quoque fortaſſis in hac palaeſtra luctari. Verum nullas vidiſſe me recordor, praeter Mediceas, quibus *Lindenbrogius* eſt uſus, ſed ni fallor, minime diligenter. Poſt Claudianum tamen abſolutum de Valerio Flacco Silioque cogitabitur. Nam ad Lucanum etſi ſatis multa obſervavi, conſultum tamen minime videtur, ut eo manus admoveam, ne Spanhemianam meſſem involaſſe videar. Cui tam obſervata mea libens committam, ſive ea in lucem proferenda, ſive ſupprimenda arbitrabitur. Naſonem e manibus necdum poſſum deponere. Offerebat ſe mihi nuper locus ille Faſt. 1. vſ. 452. qui curis prioribus me fugit. *Er-*

Ergo saepe suo conjux abducta marito
Uritur in calidis alba columba focis.

Est enim scribendum, quamquam membranis omnibus invitis,

Uritur Idaliis alba columba focis.

Sequentia confirmant: quibus anserem Isidi, Deae nocti Gallum immolatos fuisse innuit. Cur hoc loco praetereat, quibus avis columba consecretur? Possit etiam legi, si vestigiis Mazariniani codicis insistamus, in quo *ignitis focis* exaratum erat,

Uritur in Gnidiis alba columba focis.

Veneri enim caedebatur columba. Scis illa Propertiana,

Nunc cape torquatae, Venus o Regina, columbae,
Ob meritum, ante tuos guttura secta focos.

Addam alterum locum Trist. I. eleg. II. vs. 102.

Si satis Augusti publica jussa mihi.

Monui notis in vetusto codice *visa* extare scriptum. in nonnullis etiam *tuli* pro *mihi*. Opinor antiquitus exaratum fuisse, *publica visa lus.* unde *tuli* & *mihi* factum sit, cum *salus* fieri debuerit, pro *satis* etiam *laris* ex pari conjectura repono, *Si laris Augusti publica visa salus.* Si salutem domus Augustae cum salute publica censui conjunctam esse. In antiquis inscriptionibus ista formula non semel occurrit, SALUTI DOMUS AUGUSTAE. in vulgata scriptura nihil commodae sententiae aut sensus est. Plura in Nasone poteram, quibus nunc congerendis supersedeo. Tertius tamen Claudiani locus, sed levioris momenti huic cumulo accedat. is est libro primo in Eutrop. vs. 140.

—— —— —— *pro quisquis Olympi*
Summa tenes, tantone libet mortalia risu
Vertere?

Durum & insolens videtur, *risu mortalia vertere.* quare minimum abest, quin pronuntiem scribendum esse, *tantone libet mortalia nisu vertere?* quomodo apud Luc: *tantisne evertere dixit, Me superis labor est.* Sed desino ineptiarum. De meis in Silium & Valerium conjecturis alias a me agetur. Tuas in Tacitum avide videre desidero. Accepi proximo diebus a *Johan. Scheffero* viro doctissimo epistolam, in qua cum aliis in Cornelium Nepotem & Apulejum has in Tacitum mihi proponit, quas tui facio arbitrii, necdum enim licuit attentius loca examinare. Vita Agricolae cap. XII. *patiens frugum, fecundum.* Vocem *fecundum* glossema esse censet, quod sequens suadeat *mitescunt.* Ibid. cap. XXIII. *inventus in ipsa Britannia terminus.* legit, *in ipsa Brittaniae.* Ib. cap. XXXI. *Neque enim arva nobis, aut metalla, aut portus sunt.* legit *aut pastus sunt.* Cum de portibus & eorum exercitio nil legerit; de pecore vero ex Brittannia copiose misso doceat Caesar v. Belli Gallici CXLI. Mox, *Et libertatem non in praesentia laturi.* Vetusti libri Rhenano laudati, *&. in libertatem non in praesentiam laturi.* Scribit, *& in libertatem, non in praesentia mala duri.* *Duri in mala*, pro ad mala. Cap. XXXIII. *& vix monitis coercitum militem adhuc ratus.* Ursini liber vetus, *& vix munimentis coercitum militem accendendum adhuc ratus.* Scribit

& vix munimentis coercitum militem adhortatus. nam *accendendum* natum ex proximis *adhuc ratus* existimat. male; Ursiniani libri proba lectio. Sic *martem accendere cantu* Virgilio: reddidi id verbum semel iterumque Silio, pari significatione: militi sponte in pugnam prono stimulos addidit oratione hortatoria. Cap. XXXVI. & *in aperto pugnam*, legit *in aperta*. & exponit de Brittannis inermibus nec satis munitis propter breves cetras. cap. XLII. *paratus simulatione*. mallet *parata*. Prandebat nuper mecum vir optimus, quando aurem illi velli de edendo Urbicio. At ille videbatur malle de Philosophia Pythagorica prius publico committere, & Phaedri fabulas. Non desinam tamen instigare vel tua caussa, cujus doctissimas de Re militari veterum observationes apud me vidit primum, & valde laudavit. A *Graevio* & *Gronovio* diu est, quod nullam vidi literam, Hujus occupationibus ignosco facile, illius non possum. Gratulor tamen fortunis, quas jam secundas nuper expertus est. *Vossium* nostrum de Luce commentarios praelo commisisse intelligo. Mathematicos ne hoc scripto, irritet valde metuo, cui multa paradoxa inseruit, quantum audio. Vale, Vir perillustris, decus ac delicium Musarum. Dabam Holmiae Suecorum A°. CIƆIƆCLXI. a. d. VIII XVIII Novemb.

EPISTOLA CCCCLV.

NICOLAUS HEINSIUS

V. Cl. *Radbodo Hermanno Schele* S. P. D.

EXortae nuper inter Suecos ac nostrates mercatores turbae in Africano litore, (quibus componendis totum me diem oportet.) ut curam Musarum procul nunc habeam, effecere. Lectione tamen literarum tuarum respirare mihi visus sum, post summas animi augustias, & revixisse quodammodo; tantum leporis ac suavitatis ille conjunctum cum plurima doctrina prae se ferunt. Claudianus meus jacet interruptus, ob caussas, quas jam narravi. Auguror tamen fore, ut inchoatum pensum mox detexam, ad Valerium Flaccum inde transiturus, quem cum codicibus Vaticanis a *Langermanno* in dies expecto collatum. Non quod praesidii multum inde lucubrationibus meis sperandum sit, est enim Vaticanus liber ut veterrimus, sic mendosus valde, & ex quo editiones Flacci nostri primum conflatae videantur, caeteris duobus aut tribus ejusdem bibliothecae exemplaribus vix duorum saeculorum senium ostentantibus, sed quia cum Carrionis libro in plurimis consentit, operae pretium fore indicavi, ejus quoque auctoritatem si nonnunquam adhiberem. Ad Tacitum quae observasti longe eruditissima ac ingeniosissima esse censeo, quaeque de caeteris conjecturis salivam mihi moveant plurimam. Utinam sit, qui Mediceas ac Vaticanas scriptoris prudentissimi membranas de novo evolvat: quae si manibus peritis terantur, fore certus sum, ut eruantur multa, quae Pichenam aliosque latuerunt. Quod mihi usu venit in evolvendo Puteaneo Heroidum Nasonianarum codice, quem cum & Scaliger & Salmasius, & Puteanus ipse Claudius, & Johannes Wouwerius aliique viri minime indocti ante me trivissent, quorum schedae ex illo exemplari exerptae in manus meas pervenere,

non

non pauca tamen inde deprompſi, quae ſagaciſſimas horum omnium nares praeteriere non animadverſa. *Salinerium* Taciti interpretem an videris haud ſcio, cujus conjecturas *Gronovius* a me utendas accepit. De *Moro* quae nuncias feſtiva ſunt, nec hactenus mihi intellecta. invideo felicitati toties impune peccantis, nobis tam beatis eſſe non licuit, etſi nec Theologis, & Venerem adverſam quidem, ſed nuſquam tamen averſam, expertis; cum ille ea ſecunda praepoſtere utatur. Si cathedra Pariſina excidit, Lampſacum vaſa transferat ſuadeo, ubi mutoniatam Theologiam iſtam cum laude exerceat ac profiteatur. Ad Naſonem rarius deverto. Nunquam tamen elegantiſſimum poëtam in manus ſumo, quin obſervationibus meis aliquid de novo accedat. Ut heſterno die, cum in locum illum incidiſſem Met. XII. vſ. 466. quem intactum reliquerant caſtigationes meae, quod nihil ſuccurreret, quamvis de menda certo, quo ulcus ſanare poſſem:

Qui clypeo, galeaque Macedoniaque ſariſſa
Conſpicuus.

Μακεδονία ſyllabam ſecundam corripiat neceſſe eſt. Quare poëtae *Macetarum*, ſive *Macetûm* nomen pro nomine Macedonum paſſim adhibuerunt. Nec veriſimile eſt doctiſſimum ſcriptorem in contraria ſolum iviſſe: quid ergo? ſcribendum opinor

Qui clypeo & galea, Lacedaemoniaque ſariſſa.

Sariſſae quidem proprium Macedonum telum, unde *Pelleas ſariſſas* dixit Lucanus, ſed tamen in uſu aliis quoque gentibus fuere. *Biſtonias ſariſſas* apud Naſonem habes in Triſtibus. Utebantur iis & Lacaedaemonii. Plutarchus in vita Cleomenis, διδάξας αὐτοὺς ἀντὶ δόρατος χρῆσθαι σαρίσσῃ δι᾽ ἀμφοτέρων. Recordor & alia huc facientia me legiſſe, quae nunc non ſunt in promptu. In Statii Silvis nuper eram illud agens, & miratus ſum, poſt accuratam amici noſtri diligentiam tam multa caſtiganda ſupereſſe. Adhibebam nonnullis in locis vetuſtam editionem Parmae procuſam A°. MCCCCLXXIII. quam aut ab aliis omnibus ſub id tempus in lucem prolatis diſcrepare multum oportet, aut alias ab amico noſtro ac caeteris Statii interpretibus non ſatis diligenter conſultas eſſe. Ipſo ſtatim Sylvarum initio, Equo Domitiani vſ. 18.

—— Exhauſtis Martem non amplior annis
Biſtonius portat ſonipes.

Vide quam putida ſit comparatio, qua contendit generoſum Germanici ſui equum ſcriptor accuratiſſimus cum Cantherio Martis fatigato. Deinde ſi exhauſti Martio equo armi, cur addit non tardo curſu illum rapi prope Strymona? vetus, quam dixi editio, *non altius*. Omnino ſcribendum videtur,

—— Exutis Martem non altius armis
Biſtonius portat ſonipes.

Deſcribitur toto hoc carmine Domitiani ſtatua inermis ac pacata, & ſolo gladio accincta, atque illo quidem quieto, ut appellat ipſe, hoc eſt in vagina condito. non procedet igitur comparatio, niſi & Martem exhibeat nobis haud armatum. Τὸ *non altius* quadrat optime & reſpondet ſequentibus, praeſertim iis, quae

versu 48. de Germanici equo

At sonipes habitus animosque imitatus equestres
Acrius attollit vultus.

Vs. 66. *Septem per culmina montes It fragor.* vetustae editiones *montis*, unde *Martis* amicus noster. Ego *molis*, qui has duas voces pari modo confundi frequenter in membranis meminerim. *molem geminatam* versu primo hanc ipsam statuam equestrem nominarat. vs. 75. *terque ardua mersit Colla lacu trepidus, laetus mox praeside viso.* ingratissimus sonus vocum concurrentium *trepidus*, *laetus*, & quem poëtae limatiores diligenter soleant vitare, scribo, *mersit Colla lacu trepidum.* pro trepide. Pleni horum Statius ac Claudianus. Sic *laetum rubere*, *fictum videre* & mille talia. Sed apage hasce minutias. Epithalamio Stellae vs. 8.

Quas inter vultu petulans Elegia propinquat
Celsior assueto, divasque hortatur & ambit,
Alternum factura pedem:

τὸ factura pedem ut conetur interpretari vir summus, amicus noster, non ignoro; sed vix persuadet. Opinor a Statii manu esse, *Alternum tractura pedem: trahere pedem*, claudicare, quod alibi Naso de Elegia dixit *subsidere*,

Clauda quod alterno subsidunt carmina versu,
Vel pedis hoc ratio, vel via longa facit.

Sed & *trahere pedem* idem

Liber in adversos hostes stringatur Iambus,
Seu celer, extremum seu trahat ille pedem.

Deinde vehementer metuo ne *τὸ celsior assueto* mutandum sit in *laetior assueto*, tum quod elegia carmen flebile, tum quod iis versibus partim amores suos deplorarat Stella, partim columbam Violantillae, quod Martialis docet, & noster hoc ipso carmine vs. 102. Mox vs. 13.

Ipsa toros & sacra parat.

Malim *& fulcra.* ut vs. 54.

Fulcra toroque deae.

Vs. 32.

—— adhuc optas, promissaque numine dextro.
Vota paves. Immo *permissaque.* jam enim annuerant Dî votis Stellae. unde subjungit, *Pone, tua est.* Sic *permissi felix injuria voti* apud Claudianum. In Achilleidos libro II. vs. 265. pari modo scribendum; *eripitur miserae permissus Achilles.* Vs. 41.

Hanc propter tutum Pisea lege trementem
Currere.

Nihili est *τὸ tutum.* amicus noster curis secundis *justum*, optimo sensu, sed minus poëtice: vetus editio *licuit.* Credo *libeat* a Statii manu esse. Vs. 61.

—— Cui plurimus ignis Ore.

Cur vero *ore*, cum de facibus Cupidinis videatur agere, fortassis *Torre* scribendum, ex ligno enim faces fiebant. Vs. 80.

—— —— —— Summa
Lampade parcentes & inermi strinximus arcu.

Imo

Imo *inerti*. Arcus inermis, cui ſagitta deeſt. *iners arcus*, cui leviter excutitur ſagitta, quod *τὸ ſtringere* confirmat. Naſo, *nec mea ſunt ſumma leviter deſtricta ſagitta Pectora*: *deſcendit vulnus ad oſſa meum*. Met. XII. 361. *Nec tamen arbor iners cecidit*: *ſed Crantoris alti Abſcidit jugulo pectusque humerumque ſiniſtrum*. Vſ. 89. *ſaepe natanti praeluſi*: malim *praeluxi*, ut ad lumen illud alludat, quod Hero ex turri ſuſpendebat. Vſ. 100. *Hic juvenum lapſus*. Non ſatis aſſequor, forte, *Hinc juvenum plauſus*, & paulo ante, *Sed tibi plectra dedit*, non *Hinc*, nam vetus editio *ſic*. Vſ. 91. eadem, *tantos duraſſe per aeſtus*, non *ſupereſſe*. quod Statianum libro V. Abaſcantii pietate vſ. 136. *tecum omnes animo durata per aeſtus*, & ſaepe alibi. In ſequentibus plurima ſunt longe majoris momenti. Sed nondum te dimitto quanquam charta deficit. Verſus enim nativitati Delphini Gallici a me datos perlegas neceſſe eſt. Locus in Demoſthene feliciſſime a te caſtigatus eſt. Vale, vir illuſtris. Holmiae CIƆIƆCLXII. a. d. XXVII. Januarii.

EPISTOLA CCCCLVI.

R. H. SCHELIUS

Nicolao Heinſio S. D.

Holmiam.

MIhi quoque Welburgii mei requies & altum illud otium, quod pridem mihi praedeſtinaveram, & tandem tenere videbar, cito fuit e manibus extortum. Quum enim ſeceſſiſſem jamque in libros & literas conditus, tum alia nonnulla, tum quae rei militari veterum Romanorum illuſtrandae annotata paſſim & in ſchedis ſparſa habeo, colligerem, cogeremque mox daturus deſcribenda, intervenere ſtatim amicorum & cognationum id genus negotia, quae ſalva officii religione non liceret praetermittere. Haec me a ſtudiis abſtractum exercuerunt in hoc tractu aliquandiu. Inde in Hollandiam fuit excurrendum, adeo quidem feſtinanter, ut nec ſpatii ſatis fuerit ad inviſendos amicos. *Gronovium* tamen vidi, is nunc in eo totus eſt, ut Obſervationum ſuarum δευτέρας φροντίδας in lucem emittat. Livium cum ejusdem & ſelectis aliorum notis promittunt *Elzevirii*. Tuli & hoc moleſtiſſimi itineris (tempeſtatibus enim valde jactabamur) & inter hanc feſtinationem ſolatium, quod litteras tuas accepi illas doctiſſimas & elegantiſſimas cum iſtis verſibus, teque & Delphino ſuo digniſſimis. Hoc pretio propoſito iterum adverſo auſtro navigem. nunc reducem me exceperunt provincialia aliquot negotiola, ut inſtante jam Ordinum conventu ſolemni, eo peracto decrevi bona fide literis me reddere, & meum tandem agere negotium. In Friſiis diſcidii non nihil obortum eſt. Advocatus fiſci (Procuratorem vocant generalem) magno animo opponere ſe dicitur peſti publicae illic jam pridem graſſanti; munerum nunditationi: in eamque rem Haiboſium & Scheltingam agit reos; procerum quidem non paucis invitis, quippe qui ſe peti per alienum latus videant, cum praeda jam parta ſimul & ſperata; ſed plebe valde ſecunda. Foris nihildum quod ſciam peractum.

Hagae tamen ante paucos dies de selectis judicibus, ad controversias inter Belgos & Brittannos finiendas, quae res foedus Brittannicum morari imprimis videbatur, cum *Douningio* convenit. Conditiones in Angliam transmissae. Theologo isti nostro gratulemur potius, quod ad puellas, si vera est fama, rediit. Paucis quidem post diebus, sive quod ita jam ante constituerat, sive quo subtraheret se recenti famae, nec praesens in ore hominum abiret pro fabula, in Brittanniam concessit. ibi jam favor Regis, plausus aulae, moresque gentis, & presbyteri verecundia fortassis non tantum vindicet eum a sinistris ejusmodi rumusculis, sed hoc etiam praestent, ne deinde pro crimine sit puellas paulo liberius salutasse. Ferent esse ibi sectam quandam hominum, summam religionem in majestate sacerdotii & sanctitate ponentium, qui pleraque sacerdotum vitia facile excusent, nonnulla etiam tueantur, tanquam caerimonias divinas. Istas vero ineptias minime omnium vitio vertere hominibus, haud dubie castissimis & sanctissimis; sed vero omnem culpam conferre in puellas, profanum hoc genus, quod eo nequitiae venerit & improbitatis, ut tam chara Deo capita turbare, & de statu animi dejicere queat, nec in noxias tantum saevire, sed vel ob unius tam capitalem noxam saepe quicquid est muliebris sexus a sacris & caetu piorum removere, & ut loquuntur, excommunicare. In hanc nationem si incidat iste noster, Lampsacum, opinor, pro sua modestia non desiderabit. Valerio Flacco quod scribis manum te brevi admoturum valde gaudeo. Est enim Poëta meo sensu haudquaquam spernendus, tum eget praecipue medica ope. De hisce ejus tibi quod videatur scire velim lib. III. vs. 143.

Has precor exuvias, o prima cadavera nostro
Linquite, ait, ferro. potius mihi dextra ferro
Gnavet opus.

Verba haec mihi videbantur imperfecto sensu abrupta ab homine sese subito corrigente & castigante, quod in mediae pugnae mole recurrit ad inertia vota, ideo eandem repetente vocem, quamvis sic quoque ibidem fortassis supersit quod offendat: sic autem distinguebam.

Has precor exuvias, o prima cadavera, nostro
Linquite, ait. Ferro potius, mihi dextera ferro
Gnavet opus:

Libro ni fallor, (non enim est ad manum) VIII.

Nec dare permissae, quamvis jubet, ora quieti:

Quamvis juvet: levi, aut verius nulla mutatione; quando haec veterum librorum scriptura est. Eodem libro non procul a fine.

—— —— *seque externa pro Virgine clausa Objiciat.*

scribe, *Classi objiciat*. Sed ego noctuas Athenas. Tuae in Papinium castigationes, quamvis nunc tam doctae & probabiles videantur, ut eum vel ita scripsisse, vel ita scribere debuisse pene dixerim, tamen, quia ipsum inspicere (neque enim habebam) nondum licuit, sustinebo tantisper assensionem meam: invidens enim nonnihil felicitati conjecturarum tuarum decrevi eas paulo malignius examinare. Vale, Musarum Decus. Zwollae die $\frac{11}{21}$ Martii 1662.

EPI-

EPISTOLA CCCCLVII.

ALBERTUS RUBENS

Nicolao Heinſio S. D.

Leidam.

LItteras tuas accepi, quae mihi gratiſſimae fuerunt, quia ex illis vidi adfectum meum erga litteratos laudari; quo uno me cenſeo tibi placuiſſe; utinam tibi illum plenius teſtari potuiſſem, tot praeſertim nominibus patri tuo obſtrictus, quem ut litterarum Antiſtitem veneror, ut patris mei amicum colo. Etenim & amicitiae in haeredes tranſeunt. Accedunt merita tua & variarum rerum ſcientia, qua parentem ſequeris paſſibus aequis. Petii a D. *Chiffletio* catalogum ſcriptorum Tacticorum, quos penes ſe MSS. habet; cauſatur filii ſui *Julii* abſentiam, ut ex litteris ejus videbis, quas tibi mitto, ne me negligentiae reum agas. Syntagma meum de Lato Clavo pene ad calcem deductum eſt:

Sed nos congeries obnubit turbida rerum,
Cauſſidici tundunt, latrant fora, claſſica turbant.

Itaque fere ab hoc amaeniori ſtudiorum genere abhorreo, & quoniam in ea tempora incidi, quibus expediat firmare animum conſtantibus exemplis & praeceptis, ad Senecam ſaepius diverto. Sed non is ſum, qui poſt tot Roſcios hoc theatrum aſcendere praeſumam; Interim tamen ſi quid apud vos eſt, quod me hac in re juvare poſſit, candidus imperti; Parentis etiam tui ſententiam de Lato Clavo ſcire aveo; ſed haec minuta ſunt; illud praecipuum, ut me tibi, Patrique tuo, quam devotiſſimum pari adfectu proſequaris. Vale, Vir Doctiſſime. Bruxellis poſtridie Kal. Februar. Anni CIↃIↃCXLV.

EPISTOLA CCCCLVIII.

ALBERTUS RUBENS

Nicolao Heinſio S. D.

Leidam.

STatueram non ante politiſſimis litteris tuis reſcribere, quam indicem Tacticorum a Cl. *Chiffletio* impetraſſem, ſed quia ille me in dies fruſtratur, officii mei judico non diutius ceſſare. Gaudeo te novam Claudiani editionem adornare, nam cultiſſimus ille auctor tot adhuc mendis ſcatet, ut a nulla, niſi a tua manu ſalutem ſperare poſſit. Eſt penes me exemplar Editionis Plantinianae ex *Pulmanni* recenſione, ad quod patruus meus, *Philippus Rubens*, Variantes Lectiones annotavit ex Codice quodam, quem P. L. litteris ſignat. ſane in Electis ſuis ſe Claudianum cum MSS. Bibliothecae Vaticanae libris contuliſſe profitetur. Si tanti videtur, haſce Lectiones, aut ipſum exemplar mittam. Interim ſpeciminis loco, en tibi ea, quae ad Gildonicum bellum notata

ſunt. A te poſtulo ut ſi quid Gruterianus tuus Senecae codex habet operae pretium, me participem facias. Vale, Clariſſime Domine, & Parentem tuum meo nomine ſaluta. Bruxellis pridie Kal. April. Anno 1645.

Ad Claudianum de Bello Gildonico Variae Lectiones.

Vſ. 21. *Tardique gradus oculique jacentes.* L. P. L. *Latentes.* vſ. 22. *Interius fugere genae. ſedere* legunt alii & mavult Lipſius. vſ. 31. *Non ut proculcet Oaxem.* ita P. L. vſ. 112. *Patriaeque petenti.* ita P. L. vſ. 115. *Quae terras humeris Pontumque ſubegi.* P. L. *armis.* ego *numeris* corrigo. ita legendum cenſuit *Philippus Rubenius* in Electis ſuis, cui non accedo; probo magis *τὸ armis.* vel etiam *τὸ Humeris*, ut *Gronovius* explicat in Statium. vſ. 138. *Et fractum pendebat Ebur.* P. L. *ſtratum.* vſ. 185. *Pubemque canoram. decoram* lib. quidam. vſ. 202. *Iret adhuc in verba dolor. Iſſet.* P. L. vſ. 220. *Undarum verbere motat. nutat.* P. L. vſ. 221. *Deſcenſura ratis. deceſſura.* vſ. 236. *Hoc erat in fratres.* P. L. *in fatis.* vſ. 238. *Tanti ſit cauſa furoris.* P. L. *ſit.* vſ. 240. *Pietas infracta recedat. in fratre.* P. L. a fratre. vſ. 245. *Venere Geloni. fovere.* P. L. vſ. 246. *Solus at hic.* L. 4. *adhuc.* vſ. 252. *Fortuna ſimul cum Marte pependit. mente* P.L. vſ. 255. *Aptarem membra quadrigis. raptarem* L. P. L. vſ. 279. *Auſtrales Gildo condonat.* P. L. *Gildon.* vſ. 282. *Refluumque malignus. malignis* P. L. vſ. 287. *Deprecor haec trucibus. ne precor.* P. L. vſ. 290. *An quiſquam nobis devinctior. nodis* P. L. vſ. 297. *Nedum puero rectore quieſcet.* lego, *quieſſet.* vſ. 327. *Tyrio quo fuſus Honorius oſtro. fortis Honorius* L. P. L. vſ. 352. *Tunc jubet acciri ſocerum. Tum* P. L. vſ. P. L. 382 *Decurret Honorius inde.* P. L. *decernet.* vſ. 389. *Eſt illi paribus. patribus* L. P. L. vſ. 390. *Macezer fugiens. Maſcezel effugiens.* vſ. 408. *Si maeſtas ſquallore comas. maeſtae ſquallore comae* P. L. vſ. 413. *Nunc praeceps fugiat. Hunc* P. L. vſ. 418. *Heracleam ſuus Alcides. Herculeam* P. L. vſ. 428. *Si quid pro me meruiſtis. doluiſtis* P. L. vſ. 429. *Oſtentate mihi. nihil* P. L. vſ. 430. *Civiles abolete notas. imbelles* L. P. L. vſ. 434. *Umbonum. umbone* L. P. L. vſ. 469. *Armiger ad liquidam cunctis ſpectantibus Aethram. ab liquida c. ſ. Aethra* P. L. vſ. 469. *Pedibus curvis innexuit Hydrum. intexuit* P. L. Finis deſideratur P. L.

EPISTOLA CCCCLIX.

ALBERTUS RUBENUS

Nicolao Heinſio S. D.

Leidam.

GAudeo ſane penes me aliquid eſſe, quod ſtudiis tuis profuturum credas; Claudianum itaque quem poſcis mittam, quamprimum ſe aliquis obtulerit, qui ad vos excurrat; aut ſi hoc longum & incertum tibi videtur, tabellario committam, nec enim magnae molis eſt. Hiſce feriis Paſchalibus Libros in Eutropium relegi, in quibus verſus ille lib. II. 451.

Contexit varius penetrans &c.

Diu

Diu multumque me torsit; nec expedire me potui. Itaque ad Pythium tripodem confugio, & te, Doctissime Vir, oro, ut tuam hoc de loco sententiam mihi perscribere velis; & ut facilius hoc extorqueam, stipem adfero, sed, quae mea est tenuitas plane aeream, & quidem paracharaximam. Cum illos Claudiani libros revolverem, feci quod scioli fere solent, quaedam quae non capiebam correxi; has ariolationes meas tibi mitto; quamvis satis sciam, quam non dignae sint, quae oculos tuos morentur; cum etiam si quid forte aptius exiit, id non dubitem jam ab aliis occupatum esse. Nec enim ad manum est editio hujus poëtae Claveriana recentior. Tu tamen boni consule & adfectum, ut soles, aestima. Vale, Doctissime Domine. Bruxellis VIII. Kal. Majas Anni CIↃIↃCXLV.

In librum I. Claudiani in Eutropium.

Vs. 43. *Nec destitit umquam, caepit saepe tamen.* interpungendum censeo hoc modo,

—— —— Nec destitit umquam,
Coepit saepe, tamen cunabula prima cruentis
Dedita suppliciis —— ——

Id est non destitit umquam, sed coepit saepe servire Dominos mutans; quamvis castratus esset &c.

Vs. 61. *Miles stabulis Ptolemaeus in illis notior.* quae sint *stabula illa*, juxta cum ignarissimis scio; an forte legendum? *tabulis Ptolemaeus in illis*, ut de tabulis loquatur Claudianus, de quibus ante

—— —— Quot jura, quot ille
Mutavit tabulas —— ——

An potius

—— —— Miles stabuli Ptolemaeus in illis
Notior. —— ——

Id est, in illis nominibus, sive inter illa nomina Dominorum, notior Ptolemaeus miles stabuli. Milites stabuli, sunt Hippocomi, qui militabant sub praefecto aut Comite stabuli. ita apud Symmachum saepe occurrit, *Miles sacri aerarii, miles privati aerarii, miles vicarianae potestatis* &c. Ptolemaeum autem militem stabuli fuisse etiam ille versus indicat

Et ducti toties inter praesepia somni.

Vs. 65. *—— Cum fastiditus abiret.*
Quae genuit quanto planxit divortia luctu? ita duae editiones meae, sed errore, ut existimo, typographico, nam cuivis apparet legendum esse,

—— Cum fastiditus abiret
Quae genuit; quanto &c.

Vs. 77. *Sic fatus acutum, aggreditur Lenonis opus*; ita distinguo, *fatus acutum*, ut Eunuchus, ita paullo post

—— —— Ne vocis acutae
Mollities. —— ——

Vs. 133. *Sic Pastor obesum Lacte canem.* Varro de re rustica lib. 2. cap. 9. de

Ca-

Canibus, *nec non ita panem hordeaceum dandum, ut non potius eum in lacte des intritum; quod eo consueti cibo uti a pecore non cito descifcunt.*

Vſ. 162. *Et cecidit ſaevi quo dixerat hoſtia ſacri.* Exiſtimo legendum cum MSS. quibuſdam, *qui dixerat*; id eſt, qui ipſe hoc oraculum protulerat; τὸ *dicere* proprie convenit Prophetis & vatibus. Hinc *dictio* Oraculum, χρησμός. Accius: *aperte fatur dictio.*

Vſ. 194. —— *Neglectaque ſueverat arte*
Clauſtra remoliri. ita corrigit *Delrius*, quem ſequitur *Claverius*; mihi magis placet

—— —— *Neglectaque ſueverat arcae*
Clauſtra remoliri. —— ——.

Vſ. 201. *Suffixa patenti Veſtibulo pretiis diſtinguit regula gentes.* Quid ſi *tegula* legis? ut Claudianus alludat ad laterculum honorum, de quo Cedrenus, Ἡ παρ' Ἕλλησιν ὀπτὴ πλίνθος, λατέρκουλον παρὰ Ῥωμαίοις λέγεται. ἣν δὲ πλίνθος δημοσία ἐφ' ἧς τάτε τῶν βουλευτῶν, καὶ τὰ τῶν στρατευμάτων ὀνόματα ἀπεγράφετο. Nihil tamen mutandum cenſeo; *Regula* enim hîc eſt catalogus, κανών.

Vſ. 210. *Non pudet, heu ſuperi, populos veniſſe ſub haſta Vendentis? certe pudeat.* Haec ita diſtinguo, *non pudet, heu ſuperi, populos veniſſe ſub haſta? Vendentis certe pudeat, qui jure ſepultum Mancipium tot regna tenet, tot diſtrahit urbes.*

Vſ. 308. *Candida pollutos comitatur Curia faſces*
Forſitan & Dominus. praebet &c.

Ita locus hic diſtinguendus, ut cenſet *H. Valeſius* ad lib. XXII. Ammiani.

Vſ. 310. *Libertatemque daturus* &c.

Multa de hoc ritu *P. Faber* lib. II. Semeſtrium. egregius etiam hac de re Ammiani locus lib. XXII. ſed inſigniter corruptus, *Dein, Mamertino ludos edente Circenſes, manumittendis ex more inductis per admiſſionum proximum, ipſe lege agi dixerat, ut ſolebat, ſtatimque admonitus jurisdictionem eo die ad alterum pertinere, ut errato obnoxiam Decembris auroram & ipſe mutavit.* Ita edidit noviſſime *H. Valeſius*, qui teſtatur in antiquis libris legi, *ut errato obnoxium Decembris auro rem & ipſe mutavit.* ex quo divino, *ut errato obnoxium decem libris auri ſemet ipſe multavit.*

Vſ. 317. *Exhorruit annus Nomen.* quia ſcilicet annus nomen a Conſulibus ſumebat. Pacatus in panegyrico. *Conſul creatur, habiturus eſt nomen annus.* Claudianus, *felicemque uterum qui nomina parturit annis.* adde Salvianum lib. VI. Ennodium lib. I. epiſt. 5. & alios.

Vſ. 356. —— *Et quidquid inane*
Nutrit Judaicis quae pingitur India velis.

Neſcio quae ſint haec *Judaica vela*, nec interpretes me adjuvant. Itaque fere adducor ut credam Claudianum ſcripſiſſe,

Nutrit in Attalicis quae pingitur India velis.

Prona eſt mutatio τοῦ *Ju* in *In*, & τοῦ *tt.* in *d.* per Attalica vela intelligo Aulaea, quae ignotorum ſignis animalium variegari ſolebant, unde *belluata* a Plauto vocantur; quin & Claudiani aetate portabant tunicas & pallia Attalicâ ar-

arte pictas, in quibus Gryphes, dracones, & alia monstra Indica figurata erant. Asterius in homilia de divite & Lazaro. ἀλλά τινα κενὴν ὑφαντικὴν ἐξευρόντες καὶ περίεργον, ἥτις τῇ πλοκῇ τοῦ στήμονος πρὸς τὴν κρόκην τῆς γραφικῆς μιμεῖται τὴν δύναμιν, καὶ πάντων ζώων τοῖς πέπλοις τὰς μορφὰς ἐνσημαίνεται τὴν ἀνθινὴν καὶ μυρίοις εἰδώλοις πεποικιλμένην φιλοτεχνοῦσιν ἐσθῆτα &c. Ammianus lib. XIV. *ut longiores fimbriae tunicaeque perspicua luceant varietate liciorum effigiatae in species animalium multiformes.* Philostratus lib. II. Iconum. εἰ πάρα ἂν καλῶς μεμίμηται καὶ καλάσιριν, ἢ κάνδυν, ἢ θηρίων τερατώδεις μορφὰς, οἷα ποικίλλουσι βάρβαροι. Apulejus lib. XI. Metam. *& humeris dependebat pone tergum talorum tenus pretiosa chlamyda; quaqua tamen viseres colore vario circumnotatis insignibat animalibus, hinc dracones Indici, inde Gryphes hyperborei, quos in speciem pinnatae alitis generat mundus alter.* An haec ζώδια vestibus & aulaeis intexta sint τὰ Theraphim Hebraeorum, ejus linguae peritis dijudicandum relinquo; certe aliquid hac de re me legisse memini apud D. Hieronymum.

Vs. 369. *Hoc quoque consiliis peperit.* Lego *conciliis*, ut supra

Te magis ah demens, veterem si respicis artem;
Conciliare decet —— ——

Vs. 411. *Ut pereat quicumque tuis* &c.
Ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι.

In lib. 2. in Eutropium.

Vs. 68. *Genitorque vocatur principis.* Philostorgius lib. XI. cap. 4. de Eutropio, καὶ τὸ λοιπὸν πατὴρ ὁ Εὐνοῦχος βασιλέως, ὁ μηδὲ τὸν τυχόντα παῖδα φῦσαι δυνάμενος.

Vs. 155. *Sic erat; in nostro quando* &c. ita de bello Gildonico

Hoc erat? in fratres medio discordia Mauro
Nascitur &c.

Vs. 175. *Geticae dux Improbus aulae.* omnino legendum, *Geticae dux Improbus Alae.* Zosimus de Targibilo, sive Trigibildo, ut ipse appellat; ἦρχε δὲ οὐ Ῥωμαϊκῶν ἰλῶν, ἀλλὰ βαρβάρων ἐνιδρυμένων τῇ Φρυγίᾳ παρὰ βασιλέως τὴν τούτων λαβὼν ἐπιμέλειαν.

Vs. 358. *Quis melius vibrata puer* &c. S. P. Chrysostomus Homil. 19. ad populum Antioch. *Quid enim quaeso difficilius sit, quam cum quispiam juvenis volentibus se emollire, & membra sua torquere, seipsum tradens, sedulo contendat rotae more totum flectere corpus, & in pavimento versari, & per oculos, & per manuum circumductionem & aliam revolutionem in faemineum genus transire conetur.*

Vs. 449. *Quantoque cutem distendat Echino. Echinus* Hesychio σκεῦος μαγειρικόν. ut & Polluci lib. 10. cap. 24. Idem lib. 6. cap. 13. καὶ ἐχῖνος δὲ χύτρας εἶδος ἦν.

Vs. 450. *Contexit varius.* versus sine dubio corruptus, quem depono.

Vs. 459. *Et matutinis pellebas frigora mensis.* malim, *pellebas frigora pensis.*

Vs. 481. *Socium nobis fidumque sodalem.* Longe melior mihi videtur lectio, quem e veteri Cod. adscribit patruus meus *Philippus Rubens*,

Socium nobis, fidumque Saporem.

nam de Sapore Rege Persarum Claudianus hîc agit.

EPISTOLA CCCCLX.

ALBERTUS RUBENS

V. Cl. *Nicolao Heinsio* S.

Leidam.

Litterae tuae Nonis Januariis scriptae. x. Kal. Mart. demum ad me pervenere, quae sane pluribus nominibus mihi fuere acceptissimae, potissimum quia te salvum & sospitem ad patriam rediisse retulerunt, qua de caussa omnes Musarum cultores Fortunae Reduci gratias debent. Mihi quidem (quamvis inter illos locum non vindicem) nihil optatius potuit nuntiari: nam de valetudine tua tristiores huc rumores allati erant, qui me diu & admodum suspensum tenuere. Claudiano a te manum admoveri lubens audio, nam Poëta ille non tam facilis & sanus, ut plerique existimant, ab illustri & docto ingenio tuo medicinam flagitat. In Ovidio expurgando minus tibi laboris erit. Quidni enim Authorem illum prisco nitori facillime restituas, cujus genius & stylus planissime in te immigravit, ut testantur politissimae tuae Elegiae, quae pro Ovidianis censeri possent; nisi tu maluisses facilitatem Nasonis Tibulliano cultu temperare. Ego (ut tibi otii mei rationem reddam) in Seneca hactenus fui, sed actum egi, ut video; etenim post Clarissimi *Gronovii* operam Philosophus ille non aliam admittet curationem. *Moretus* noster mihi retulit, se accepisse a *Boxhornio*, priscum & optimae notae exemplar Senecae, a nobili Batavo ex Italia Lugdunum allatum esse: qua de re, oro te, me fac certiorem. Te numismatum studio delectari gaudeo, & in eodem mecum valetudinario cubare. Vale, Vir Clarissime & me ama. Bruxellae prid. Kal. Mart. Anni CIƆIƆCXLIX.

Claudianum meum tibi mitto. Dum hisce diebus panegyricum Manlio Theodoro dictum percurrerem, haesi ad versum 200.

— *Lydos, Poenosque secunda*
Temperat — —

Tuam de illo sententiam scire haveo. contuli hac aestate, dum ruri agerem, libros de arte Ovidii cum MS. D. *Moreti*; excutiam schedas meas, & si quid aptius exiit, ad te mittam.

EPI-

EPISTOLA CCCCLXI.

NICOLAUS HEINSIUS

Alberto Rubenio S. P. D.

NOn possum non indignari, politissime Rubeni, quoties mecum reputo, geminis istis in Sueciam nuper susceptis itineribus fieri, ut commercia; quae tecum solebant mihi esse, literaria nunc interrupta cessent. Quid enim tua consuetudine mihi optatius offerri posset? quid epistolis jucundius? Sed quia sic in fatis fuit, ut avelleremur, graviter in id incumbendum nobis omni cura existimo, ne quid locorum, quibus distinemur, intervallis in amicitiam nostram licuisse videatur. His quidem ad te exarandis occasionem oportunam Claudianus meus suggessit, qui anno fere toto cum typographorum insigni sapinitate conflictatus negligentissimeque habitus, &, quod aegerrime fero, naevis post tot veteres sublatos novis non paucis aspersus, lucem nunc tandem videt; adeo arduum illi fuit, tam lentis maxillis subduci. Qua de re monendum te duxi, ne arbitreris, mea oscitantia factum, quod auctore illo jamdudum tibi promisso hactenus fraudatus sis. Si tanti erunt notae, ut a te perlegantur, indulgenter omnino excipiendae sunt, ut quas festinans & aeger & libris destitutus effuderim; ne Suecico itineri consuetudinis tuae solam jacturam imputare me existimes. Inter legendum quae observabis mecum ut communices rogo, sive in quibus lapsus videbor, quod non raro contigit, sat scio, sive quae me fugerint; maximi id beneficii loco duxero. Diadema capiti regio imponendum avide hîc expectamus: quae solennia ante hyemem fore celebranda, certa spes est, nec transibunt, ut existimo, sine carminis & quidem satis prolixi tributo. nam ne renunciare sacris istis possim, quanquam velim, Reginae propensissimus erga Musas nostras affectus facit. Si quid parturiero, ad te ut veniat, cura erit. Ovidio emendando hyemem proximam destinavi. Utinam subsidia meliora ad manum sint? Vale, vir elegantissime, & me tui studiosissimum mutuo affectu dignare: Holmiae. CIↃIↃCL. Pridie nonas Septembr. Gregor. Si quid ad me voles Leidam mitte.

EPISTOLA CCCCLXII.

ALBERTUS RUBENS

V. Cl. *Nicolao Heinsio* S. P. D.

NIsi humanitas tua non minor quam eruditio tua, mihi comperta esset, vererer ne ingenti rusticae ingratitudinis crimine apud te laborarem, qui cessavi tam diu a gratiis agendis pro suavissimis litteris tuis, & Claudiani castigatissimo exemplari. Sed me uxoris carissimae continua per aliquot men-

ſes invaletudo totum ſibi avocavit, & ab omnibus aliis officiis ac ſtudiis abduxit. Nunc demum, ad meliorem ſpem, Dei benignitate, erectus, Poëtam a te ſanatum evolvere coepi. & opportune eodem fere tempore *Gaſparis Barthii* ebrius veratro commentarius in meas manus venit. Expectaſne meam de illo ſententiam? certe (ut mitiſſime dicam) ſi umquam nunc verum eſt vetus proverbium, *magnus liber, magnum malum.* At in tuis notis Deus bone! quantum ubique felicis ingenii elucet! quantum ſiccae ac ſobriae doctrinae! quantum acris & caſtigati judicii! Quod vero nomen meum in hoc tam perfecto opere memorari video, ſane non minus glorior, quam ſi Ariſtotelico peplo intextus eſſem. Verſus lib. 1. 155. in Eutropium, quem in MSS. ita legi teſtaris

—— —— —— ab imis
Ejectus ſtabulis ſummos invaſit honores.

Me magis magiſque confirmat in veteri mea opinione, qua Ptolemaeum Dominum Eutropii, militem ſtabuli fuiſſe putabam & vſ. 61. emendabam

Miles ſtabuli Ptolemaeus, in illis notior.

Nam Eutropium in ſtabulis cum Ptolemaeo vixiſſe arguit verſus 68.

Et ducti toties inter praeſepia ſomni.

In laudibus Serenae vſ. 18. ne *fune* pro *crine* ſubſtituamus, prohibet Sidonius carm. 24.

Qualis nec Phrygiae dicata Veſtae,
Quae contra ſatis Albulam tumentem
Duxit Virgineo ratem capillo.

Ibid. vſ. 25. non diſplicet, quod in pleriſque MSS. exſtat

Penelopae (aut *Penenelopes*) *decus eſt, atque uni tanta paratur*
Scaena pudicitiae.

Nunc Ovidium tuum avide exſpectabimus. cujus de arte & Amorum libros MSS. unum *Moreti*, alterum *Claudii de Doresmieux* Atrebatenſis, contuli ſuperioribus annis cum editione Plantiniana. Ea, quae tunc annotavi, tibi mitterem, ni probe ſcirem a te, (qui codicem *Moreti* Antverpiae vidiſti) aut aliis pleraque jam animadverſa eſſe. tamen ſpecimina aliqua addam lib. 1. de arte. *At cum Pompa frequens caeleſtibus ibit Eburnis. Quare age ne dubita cunctas ſperare puellas. Hac magis eſt una fraude pudenda fides.* lib. II. *cnm magicis Marſa venena ſonis. res ſibi ſemper agi. Numidaſque Leones. partes illa potentis agat. Neve cibos prohibe. Vateis ille videndus, adit. Marte palam ſimulat Vulcanum Famaque non tacto corpore. Et albentos jam legit illa comas.* & caetera. Vale, Vir Clariſſime, & me ſtudioſiſſimum virtutum tuarum cultorem pari affectu complectere. Bruxellis XI. Kal. Febr. anni CIↃIↃCLI. aerae noſtrae. *Joachimus. Tortorius* familiaris, ut praedicat, tuus & Clariſſimi *Voſſii*, hiſce diebus opiniones Lutheri ejeravit hîc publice. an religione impulſus, an ſpe opimioris fortunae fuerit, dubitant quidam. Clariſſimo *Voſſio* ſalutem meo nomine dicas oro.

EPI

EPISTOLA CCCCLXIII.

ALBERTUS RUBENS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Leidam.

SEmper quidem litterae tuae gaudio quodam ac dulcedine permulcere me solent, numquam tamen sinceriorem sensi laetitiam, quam ex ultimis, quae te longo molestoque itinere defunctum reducem in patriam venisse nuntiarunt. Etenim & tam carum caput maris ac inclementioris caeli injuriis subductum esse gaudeo, & mihi ipsi hanc e litteris tuis voluptatem, nunc frequentius obventuram spondeo. Immo te coram videre & alloqui videor, dum cogito tam modico te intervallo a nobis disjunctum esse, ut sexto aut septimo die responsum habere possim, quando de dubiis Ovidii, Claudiani aliorumque authorum locis, tripos mihi tuus contulendus erit. Et ut incipiam reditus tui fructum jam nunc percipere, En versum Ovidii, qui me diu torsit, lib. II. de Arte

Effugere hinc non est, quare tibi possit amica
Dicere, non omni tempore sensus abest, aut *adest*.

Quocumque me verto, nullum idoneum sensum, ex *sensu* illo assequi possum. Tu, rogo, facem admove. Exemplar *Claudi de Doresmieux* nec a vetustate, nec ab ulla alia dote commendandum est. Ovidium emendatum, quo nimis diu caremus, a te avide expectamus. De lectione in Claudiano lib. I. in Eutropium temerarius sim, si tecum contendere velim, quem non mirum est unum omnium optime poëtam hunc intelligere & emendare, cum omnem ipsius spiritum ac mentem possideas, prout e Christina tua vere Augusta apparet, quam si dico absolutissimis Claudiani operibus parem esse, Claudiano, non tibi adulor. quidam censent hîc, nonnulla mitius contra Austriacos dici potuisse, praesertim pace jam composita. Sed & ille, in Honorii & Stilichonis gratiam, Alaricum Gothosque plus aequo proterit. Vale, Vir Clarissime & me Illustri D. Parenti tuo commenda, illius tuarumque virtutum cultorem devotissimum. Bruxellis a. d. VIII. Kal. Majas, Aerae Christianae. CIↃIↃCLI.

EPISTOLA CCCCLXIV.

ALBERTUS RUBENS

Nicolao Heinsio.

Leidam.

QUod respondendi officium tardius exsequor noli, oro, aut negligenti, aut parum grato animo adscribere, sed Panaegyri nostrae anniversariae, quae plures e consanguineis & familiaribus meis huc evocavit, & omne scribendi tempus, jam per tres hebdomadas praeripuit. Post mensem (si Deo visum)

Antverpiam cogito, & nescio, an non me aestus inde in Bataviam deferet, quo me rapiunt non tam insignia Naturae Fortunaeque dona, quibus vestra regio ornata est, quam Illustris Parens tuus cum suo Diomede, & elegantissimus *Gronovius*, quae Musarum decora coram videre & complecti aveo. *Gevartium* nostrum non reor tam delicati esse stomachi, ut quae a te acrius in Austriacos dicta esse existimat, concoquere non possit. Non enim tam adducte regnamur, ut aliorum nobis libertas gravis esse debeat. Locus Ovidii, de quo te consulueram, etiam nunc me torquet, quamvis non displiceat emendatio tua,

Non omni tempore sensus adest.

Nempe ut nos in idiomate nostro dicimus: *men is niet altijt wel gesint.* Cogitabam aliquando an non ita distingui possit:

Effugere hinc (vel *hunc*) *non est: quare tibi possit amica*
Dicere. non omni tempore. sensus abest.

Quare tibi possit amica dicere: *non est hunc effugere. non omni tempore*, scilicet tibi vacare possum. *sensus abest.* i.e. sensu cares. quod in odiose importunos jactari solebat, ut scis, Horatius,

Simplicior si quis, qualem me saepe libenter
Obtulerim tibi, Maecenas, ut forte legentem
Aut tacitum impellat, quovis sermone molestus,
Communi sensu plane caret, inquimus.

& iterum

—— —— *num sine sensu,*
Tempore num faciunt alieno. —— ——

In altero: *neve domi praesume dapes* adhuc haereo. Illa: *castaneas non amat illa nuces. Mars Threcen occupat. Ad medicas artes.* indubitata sunt, & hoc postremum etiam observaveram ex MS. *Moreti*, in quo ita plane perscriptum. eaedem membranae lib. III. de arte praeferunt

—— *Rusticus alter*
Motus, & incessus mollior alter erit.

Quod non rejiculum videtur, nam *incessus* de molliori gradu dicitur. Seneca Rhetor: *non ambulamus, sed incedimus.* Lib. II. Eleg. 7.

Ecce tuum solers caput exornare Cypassis.

MS. ille longe aliter

Ecce novum crimen, solers ornare Cypassis.

Solers ornare, Id est, ornatrix.

Lib. III. eleg. 6.

At qualem vidi, qualem tetigique puellam.

MS.

At qualem vidi tantum, tetigique.

In Epistola Deianirae

Ingreditur late multo spectabilis auro.

MS.

In-

Ingreditur late lato spectabilis auro.
ut in Metamorphosi
— Velamina Procne
Diripit ex humeris auro fulgentia lato.
& Juvenalis
Et latum pictae vestis considerat aurum.
Sunt & alia nonnulla, de quibus proximis litteris. Vale, Vir Clarissime, & Illustri parenti tuo multum meo nomine salutem apprecare. Bruxellae XIV. Kal. Julias Anni CIↃIↃCLI.

EPISTOLA CCCCLXV.

ALBERTUS RUBENS

Nicolào Heinsio S. D.

Leidam.

TArdius rescribo ad suavissimas tuas litteras, quia ipse in Bataviam venire, teque coram amplecti destinaveram. Quae enim me hîc detinent negotia, intra mensem profligata fore speraveram. sed illa non tam magna sunt, quam faecunda, multumque negotiorum serunt, adeoque nova & multiplici occupatione me distrahunt, ut omnem ad vos excursum hoc anno praeclusum mihi certe videam. Interim oro ut litterarum saltem opera te mihi saepe ostendas. Numquam enim epistolam tuam accipio, ut non protinus una simus. Ovidiana tua, *Jamque ferendo vixerat. Raditur haec Elegis. poliuntur lege mariti.* certissima sunt, sed supra omnia eminet illud.

Carmina Laiades, non intellecta priorum
Solverat ingeniis —

qua una conjectura omnem Laiadae εὐστοχίαν superas. de loco lib. II. de arte plane tibi acquiesco & legendum existimo

Effugere hunc non est, quare tibi possit amica
Dicere, non omni tempore sensus adest.

Scire aveo si quid in versum 277. lib. III.

Conveniunt tenues scapulis ameletides altis.

annotaris, nec enim *Scaligeri* conjectura placet. Sed pluribus propediem, nunc enim interpellor. inclusam paginam si quid in ea, quod Clarissimo *Gronovio* usui esse possit, inveneris, transmittas illi rogo. si tanti non videtur, trade Veneris marito. *Gronovium* litteris meis obtundere, & a bono publico avocare metuo. Vale, Vir Incomparande, meque ama & Parentem tuum salvere jube. Bruxellae Idibus Juliis anni CIↃIↃCLI.

EPISTOLA CCCCLXVI.

ALBERTUS RUBENS

Nicolao Heinsio S. D.

Hagam.

RESuſcitarunt me litterae tuae, quibus te ſalvum ſoſpitemque, poſt magnos terraque marique labores Muſis nobisque reſtitutum eſſe intellexi. Priores tuas Holmiae xv. Julii ſcriptas, eo fere tempore recepi per *Silvercronium*, quo *Voſſius* noſter indicavit, navim, qua patriam petebas, tempeſtate in portum Gedanenſem ejectam, teque ibi ingenti & periculoſo morbo detineri. Et quamquam ab amicis per litteras diligenter de ſalute tua exquiſierim, nihil tamen certi relatum eſt. Tandem me tuae exceptatiſſimae litterae hac ſollicitudine liberarunt, quas xv. Januarii datas, xx. ejuſdem menſis recepi. Nam quas eruditiſſimus *Gronovius*, politiſſimusque *Graevius* ad me dederunt exeunte Novembri, quibus te Hagam reduſſe ſignificant, Kalendis Februariis demum ad me pervenerunt. Atrebatenſem Codicem Amorum contuli ante aliquot annos, ſed nullum operae pretium repperi. Liber Metamorphoſeon MS. quem *Graevius* ſe apud me vidiſſe rettulit, eſt ille ipſe *Moreti*, quo uſus eſt. Locus in libr. de arte

Effugere hunc non eſt quare tibi poſſit amica
Dicere ——

divinitus a te reſtitutus eſt, meo judicio. In Claudiano lib. I. ad Eutropium, mallem

Miles ſtabuli, Ptolemaeus, in illis
Notior ——

quam *miles tabulis*. ut olim cenſebam. ſed ut ad Ovidium revertar, locum lib. IV. de Ponto

Eſſe pudicarum te Veſtam Livia matrum

ſincerum eſſe exiſtimo, nec medicina, quam adhibet Doctiſſimus *Gronovius*, indigere: in Auguſtarum enim numiſmatis ſaepe inſcriptum. VESTA AVG, nec a tempore Auguſtaeo abhorret adulatio illa, Liviam eſſe Veſtam pudicarum matrum, id eſt a pudicis matronis adorari, ut Veſtam. de quibuſdam etiam aliis locis Ovidii, quos Vir ille magnus emendat, lib. IV. Emendat. amplius quaerendum cenſeo. De numiſmatis tuis quod ſcribis, Sereniſſimus Archidux numiſmatum conquiſitione mire delectatur, aerea tamen & aurea pluris aeſtimat, quam argentea, quamvis nec ab his alienus ſit. Si verno tempore ad nos excurris, & antiquariam tuam ſupellectilem adfers, credo te inventurum emptorem, qualem deſideras, non prodigum, ſed nec nimis parcum. Vale, decus meum, & me ſolito tuo affectu complectere. Bruxellae prid. Kal. Martias Chriſtianae aerae CIↃIↃCLVI.

EPISTOLA CCCCLXVII.

ALBERTUS RUBENS

Nicolao Heinsio S.

Amstelodami.

DUlcissimis litteris tuis Augusto mense scriptis, a tribus hinc mensibus jam responsum pararam, & tantum non tabellario tradi curaveram, cum inopinatus casus omnium mihi officiorum memoriam excussit. Filius etenim unicus optimae spei puer, exeunte Julio, canino morsu leviter violatus, quinquagesimo post die ὑδροφοβία primum, deinde Lymphaticis timoribus agitatus, intra paucarum horarum spatium mihi raptus est. Quo quidem vulnere adeo consternatus sum, ut vix adhuc ad me redierim. Noli, quaeso irridere imbecillitatem animi mei, cum & Seneca (cujus me lectione satis munitum adversus omnes ictus existimabam) fateatur se Annaeum Serenum tam immodice flevisse, ut inter exempla fuerit eorum, quos dolor vicit. Sed filius meus

—— κεῖται μοιριδίῳ θανάτῳ,
Οὐκ ἦν γὰρ ζώειν καλὸν αὐτῷ ἔτι γονεῦσι.

Gronovium nostrum, melius contra omnes fortunae insultus a Philosophia instructum, majori animo calamitatem domesticam pertulisse arbitror. promiseram illi ante novem circiter menses lectiones varias, quas ex MS. Serenissimae Reginae Sueciae, ad bellum Hannibalicum Livii annotaram. quia nescio an Daventriam redierit, eas tibi committo, ut, si modo tanti esse tibi videntur, ad illum perferendas cures. Adjunxi & paginam observationum ad fastos Ovidii, in qua tamen vix aliquid bonae frugis esse video, & si quid sit, jam a te praevisum esse reor in editione tua, quam nondum vidi. De loco II. Tristium vs. 312.

Nec Domino poenae res ea caussa fuit.

dubito. ego explicabam *Dominum*, Lenonem, qui nudas in pergulis aut cellis meretrices, etiam oculis transenntium Vestalium exponit; aut, si mavis editorem ludorum, in quibus meretrices nudantur spectantibus Vestalibus. ita Plautus in prologo Asinariae

Gregique huic & Dominis atque conductoribus.

Lib. I. Trist. eleg. 2. haereo

Quod licet e minimis domui si favimus isti,
Si satis Augusti publica jussa mihi.

Tu, oro, tuam de hoc versu sententiam perscribe. Legatione Suecica exsolutum te esse, & Secretarii munere a Coss. Amsterodamensibus ornatum, gaudeo & exsulto. a vicino enim crebrius litterarum commercium exspecto. *Gevartius* & *Chiffletius* pugnam sine missione *Tristano Sanctamantio* indixere, qui libello nupero de Liliis Francicis contra *Chiffletium* edito, non hunc modo irritavit, sed omnes etiam Belgas, quos *Visionarios* appellat, & ut crasso sub aëre natos traducit. Ego occasione veteris picturae, quae Romae reperta,

deam Romam exhibet, lato clavo ornatam, syntagma de lato clavo adornare statui. *Graevio* nostro inclusas litteras ut mittas rogo. Scripserat ille ante quatuor menses, se Duysburgum Cliviae a Serenissimo Electore Brandenburgico ad cathedram professoriam evocatum esse. Vale, decus meum, &

Inter opes & me, rem parvam, pone paternas.

Dabam Bruxellae prid. Kal. Januarias Anni aerae Christianae CIϽIϽCLVII. quem tibi tuisque prosperum felicemque auguror.

EPISTOLA CCCCLXVIII.

CASP. GEVARTIUS

Nicolao Heinsio, Dan. Fil. S.

Leidam.

GRatissimae mihi fuere litterae tuae, ex quibus salvum atque incolumem Te ex Italia in patriam reversum esse, summo cum gaudio intellexi. Pro adjuncto Elegiarum munere gratias maximas ago. Merito sane *Italiae* nomen illis inscripsisti: quippe quae Italiam, sed illam priscam, ejusque alumnos, Nasones & Propertios, styli elegantia & nitore provocent. Nec mirum; cum ab Apolline Genitore in Helicone educatus, incomparabilem ejus Genium repraesentes. De ejus invaletudine grave mihi fuit intelligere. Sed tuus e longa ἀποδημίᾳ reditus illi pro panacea est futurus. Cum Papinio meo merito exclamem:

—— *Quod subdere robur*
Illa dies, quantum potuit dempsisse senectae!

Claudiano gratulor, qui ingenio & singulari diligentiae tuae παλιγγενεσίαν est debiturus. Poëta ille perfamiliaris olim mihi Juveni fuit: nec pauca in illum observaram & adnotaram. Sed forenses occupationes mox alio mentem avocarunt. Prae caeteris autem ejus Auctoris opusculis mihi semper arrisit divina in *Fl. Manlii Theodori* Consulatum Panegyris, quae viri politici, περὶ τῶν πεπαιδευμένου, absolutam Ideam exhibet. Atque in eam olim non exiguum Commentarium conscripsi, quem ubi primum per negocia licuerit, praelo dare constitui. Viro summo, Parenti tuo, officiosam meo nomine salutem dicas, cultumque & obsequium offeras rogo. Inexhaustum ejus ingenii vigorem e praeclara de Pace nostra Oratione, cum maximo applausu nuper agnovi. Mitto Inscriptiones nostras *Theatri Pacis* in hac urbe erecti. Intestini Gallorum motus non vanos vates nos fuisse probant in ista Epigraphe:

Effera barbarici stimulatrix terra Gradivi
Secum bella geret.

At Pacem universalem Orbi, spero, tumultus illi mox dabunt. In quo omine finio. Vale, Vir Clarissime, nosque amare perge: longior mea ab urbe absentia causam dedit quod tardius ad tuas responderim. Inclusas ad *Rubenium* cum libro recte curavi. Scribebam Antverpiae Idibus Februarii, CIϽIϽCXLIX.

EPI-

EPISTOLA CCCCLXIX.

CASP. GEVARTIUS

Nic. Heinsio S. P. D.

Leidam.

CLaudianum notis tuis illustratum sub praelo *Elzeviriano* jam sudare e nuperis litteris tuis lubens intellexi, & avide ejus editionem exspecto. *Casparis Barthii* Commentarium novum in eundem Poëtam, cum XVII. (ut jactat) MS. collatum, Hamburgi hoc anno editum, jam credo; vidisti. Sed non est cur ob editionem istam vadimonium deseras. Commentarius enim ille multae lectionis est, sed exigui judicii, ut & vastum ejus Adversariorum opus. *Moreto* litteras tuas exhibui, & num Codices suos manuscriptos certo pretio Tibi addicere vellet petii. Ille vero negat ullo modo velle se Membranas illas vetustissimas abalienare, e quibus velut e Jovis διφθέραις, tot luculentas praestantissimorum Auctorum editiones, publico Reipublicae Litterariae commodo, Proavus ejus *Plantinus* concinnavit. Quinimo, codices istos membranaceos, ut aurea Colchorum vellera, in Musaeo suo se asservare, mihi dixit. Tuum ad Reginam, Germaniae Pacatricem, Epigramma magna cum voluptate & applausu legi. De illius Heroinae ingenio, & in bonas litteras affectu & studio, Fama hîc & ubique personat. Prorsus ut laudatissima illa Gothorum olim Regina, *Amalasunta*, Theodorici Regis Filia, Graece & Latine eruditissima, a Cassiodoro & Procopio commemorata in hac jam renata esse videatur. Clarissimis Viris Parenti tuo & *Golio* multam meo nomine salutem dicas rogo: ut & eruditissimo *Vossio*: cui etiam significes velim, magno me desiderio teneri videndae primigeniae editionis Manlii mei, cujus ante duos annos spem mihi fecit. Vale, Vir Clarissime. scribebam Antverpiae Idibus Junii, CIƆIƆCL. Litteras ad R. P. *Ottonem Zylium* recte curavi: & *Rubenius* Te resalutat.

EPISTOLA CCCCLXX.

NICOLAUS HEINSIUS

Gasperi Gevartio S. P. D.

Antverpiam.

LUcem tandem videt Claudianus meus, Vir Amplissime, postquam anno fere toto cum operis typographicis conflictatur: quas impensiori cura resarcituras opinabar, quicquid cunctatione tanti temporis deliquissent. Sed magno meo cum dolore deprehendo ex iis, quae ad manum sunt, pari oscitantia ac supinitate mecum actum. Spero apud aequos tuique similes lectores absentiam meam pro excusatione justa fore: quanquam non dubito in notis mihi multa excidisse, quae nimiam festinationem arguant, quaeque typographis nullo jure imputari possint. Aeger eram & libris destitutus, cum eas effunderem:

accedebant interpellationes, quae in hac aula frequentissimae. Instabant interim typographi, qui Claudiano ipsi manus jam admoverant, pensum urgentes. Haec si tibi non satisfaciunt, secunda editione diligentiorem me praestabo, praesertim ubi novis subsidiis instructus ero; schedasque meas accuratius tum excutiam. Te interim elegantissimumque *Rubenium*, ad quem epistolium hîc habes, rogatos vehementer cupio, ut si quid inter legendum observaritis, id ut mecum communicare ne gravemini. Vobis vestra, qua par est, fide abscribentur. *Barthii* immensum commentarium nuperrime demum accepi, nec vacavit hactenus evolvere. Ex paucis tamen, quae inspexi, satis colligo, scriptis exemplaribus non optimis usum. Festi regii solemnia indies differuntur. Dubium tamen non est, fore ut brevi celebrentur. Dederunt ea mihi materiem luculenti carminis, sed quod inter scrinia necdum limatum haereat. Lucem an visurum sit nescio. Nam si modestiam Reginae novi, vix impetrabo editionem; cum laudes latura non sit, quanquam veras & meritis suis inferiores. Si prodibit, exemplar ad te veniat operam dabo. Tu vicissim censuras in Claudianum meum tuas mecum communica. *Elzevirio* in mandatis dedi, quatuor exemplaria ad *Moretum* nostrum uti mitteret; quorum primum tibi offerendum sit, secundum *Rubenio*, tertium *Patri Bollando*, quartum *Moretus* ipse servaret sibi, cujus comitati non parum Claudianus debet. Si quid ad me vultis, Leidam mittite: curabit Pater, ut huc perferatur per tabellarios. *Vossium* ex Gallia Bataviaque reducem brevi hîc exspectamus, ubi venerit, de prima Manlii tui editione, quam promiserat, monebitur. *Salmasius* ante dies octo huc appulit, correptus statim sub adventum defluxione, quae humeros illi invasit: ita fit, ut lectulo affixus Reginam hactenus compellare non potuerit, melius tamen nunc habere dicitur. Tu quid moliaris, quid Antonino Manlioque tuis fiat fac sciam, & feliciter rem gere. Holmiae Kalend. Septembr. Gregor. Anno Christi CIϽIϽCL.

EPISTOLA CCCCLXXI.

CASP. GEVARTIUS

V. Cl. *Nicolao Heinsio* S. P. D.

Holmiam.

TUam Claudiani operum luculentissimam editionem nuper a *Moreto* cum humanissimis litteris tuis accepi. Tardius iis respondeo, quod per otium Poëtam istum jam renatum denuo evolvere, & notas tuas pensiculatius expendere decrevissem. Sed tot occupationibus obrutus fui, ut ad amoeniores hasce litteras respicere vix licuerit. Itaque tantum ὁλοσχερῶς & saltuatim curas tuas percurri. Inveni autem editionem hanc longe absolutissimam esse, & observationes tuas accuratas, nec publici saporis. Volupe mihi fuit etiam nominis nostri honorificam mentionem factam legere. Non dissimulabo interim, occurrisse nonnulla in textu (ut vocant) quae sollicitata & mutata nollem.

lem. Sed alias de illis sententiam nostram proferemus. Vindicias Manlianas nunc adorno, mox etiam Commentarium in Manlii Consulatum editurus. Clarissimo D. *Vossio* Salutem meo nomime dicas velim, & desiderare me videre primigeniam Manlii editionem, cujus spem ante hos tres annos mihi fecit. Quae *P. Bollando* & D. *Rubenio* miseras exemplaria, recte curata sunt. Vale, Vir Clarissime. Praefestine Antverpiae xv. Calend. Februarii CIƆIƆCLI.

EPISTOLA CCCCLXXII.

CASP. GEVARTIUS

Nicolao Heinsio Dan. Fil. S. P. D.

Leidam.

QUod serius litteris tuis respondeam, Vir Clarissime, occupationibus forensibus, quibus assidue premimur, imputabit veniamque dabit, scio, perspecta mihi pridem humanitas tua. Interim salvum atque incolumem te in Bataviam reversum esse, plurimum gaudeo & gratulor. Panegyricum tuum cum adjunctis Poëmatis, a D. *Wallio* nuper recepi, ingentis spiritus opus, & quod recentem te a Claudiano ista lusisse, evincit. Vindiciarum Manlianarum editionem varia impedimenta hactenus sufflaminarunt. Sed moras abrumpam ubi primigeniam Manlii Editionem a D. *Vossio* promissam inspexero. Itaque avide eam exspectabo. Centuriam Urbium Belgicarum a D. *Jacobo Eyckio*, amico meo, editam ad Te mitto. Rogo alterum Exemplar ad D. *Wallium*, una cum adjuncta Oratione Funebri, perveniat. Vale, Vir Clarissime, nosque amare perge. Viro summo Parenti Tuo multam meo nomine salutem dicas precor. Scribebam praefestine Antverpiae, VI. Junii, CIƆIƆCLI.

EPISTOLA CCCCLXXIII.

CASP. GEVARTIUS

Nicolao Heinsio S. D.

Leidam.

SAlvum atque incolumem e Suecia in Bataviam Te reversum esse, post gravissima Tempestatis morbique discrimina, & Patriae tuae & bonis litteris gratulor. Claudiani novam recensionem a Te susceptam gaudeo. In Serenissimae Reginae *Christinae* Bibliotheca, Claudiani (ni memoria me fallat) bina exstant exemplaria MS. in pergameno, quorum alterum existimo esse e Codicibus Petavianis, idque bonae notae. Primo loco sunt libri in Rufinum. Forma est in 4°. Alterum in manus meas nondum incidit. Nam MS. necdum in classes sunt redacti. De Nasonis codicibus membranaceis inquirendis cura mihi erit. Ex litteris *D. Pimentellii*, Legati Regii, Romae exaratis, intelligimus Serenissimam *Reginam* Romae stabilem & mansuram sedem collocasse. Ita-

que existimo ipsam brevi Bibliothecam suam & praesertim MS. Romam advehi jussuram. Quod autem petis, ut, si quid a me in Claudiano observatum sit, id Tecum communicarem; sane accuratissimae & nitidissimae editioni Tuae nihil adjici posse videtur. Nihilominus tamen, post uberrimam emendationum pulcherrimarum segetem a Te relatam, spicas aliquot a me lectas conferam. In Panegyrico Manlii nostri, Consulis, observavi postliminio a Te restitutum Claudiano versum istum: vs. 278. *Notior est Stilicone Domus. Gestare curules* &c. sed quid? ut Manlium Consulem attollat, Stiliconem, supremum Militiae Praefectum, Honorii Aug. Tutorem & Socerum, cujus favori Manlius Consulatum suum debebat, unicumque Patronum suum Poëta deprimat? Nunquam factum. Omnis comparatio odiosa est, ut vulgo dicitur. Movit hoc (ut video) Cl. *Gronovium*, qui in Diatriba sua Statiana ad Libr. IV. Sylvarum istum Claudiani versum in Leidensi codice MS. a vobis repertum, primus edidit, ut in omissis suis ad eundem libellum dicat: *Suspicari quidem se, Claudiani esse versum, sed ab illo postea deletum, in quibusdam exemplaribus remansisse.* Quare, *observandum eum potius, quam in Textum recipiendum* censet. At patiamini quaeso, me quoque in mustaceo isto laureolam quaerere, & in partem laudis, locique restituti vobiscum venire. Recipiendus omnino in Textum est iste versus, quem & in Vaticano codice exstare ipse observasti, & ego in *Moreti* nostri membranis reperi, sed & ibi, ut in omnibus aliis MS. codicibus, ab imperitis hominibus deformatum. Ex correctione nostra, ἀναμφισβητήτως legendum est:

Notior est Helicone domus.

Nihil certius est hac nostra emendatione. Vocum, *Heliconis* & *Steliconis* (sic a Zosimo, aliisque Graecis semper appellatur) affinitas errorem hunc peperit. Et ex praecedenti vocula *est*, litterae binae, *St*, *eliconi* adhaeserunt. Quod & facile fieri potuit, dum ante natam Typographiam libri e dictantium Monachorum ore describerentur. Paullo ante, Versu 272. Claudianus dixerat:

Concinuit felix Helicon.

Et scribarum auribus *Stiliconis* nomen adhuc insonabat: nam hoc eodem Panegyrico versu 162. Poëta dixerat:

—— *Quis demens adeo, qui jungere sensus*
Cum Stilicone neget?

Et versu 265.

Nil licet Invidiae, Stilico dum prospicit Urbi, &c.

In Epithalamio Honorii Aug. versu 324. ubi Stiliconem Mariae Aug. parentem Poëta alloquitur, sic vulgo legitur:

—— *Vultusque auctura verendos*
Canicies festina venit consorte remota.
Contingit Gravitasque seni. &c.

Consortem bonus *Claverius* hîc Aegritudinem, Tristitiam aut Languorem vocat.

Qua

Qua interpretatione nihil triſtius, languidius aut frigidius excogitari poteſt. Nec tibi aſſentiri queo, *Caniciem ſenii conſortem* a Poëta appellari. Barthius legit:

—— Cui ſorte remota,

Ego non dubito litterulae mutatione, legendum eſſe, & interpungendum:

Canities feſtina venit. Conſorte remoto,
Contingit ſenii gravitas, vireſque juventae.

Conſortem vocat Rufinum, qui ſe Arcadio Aug. Tutorem relictum a Theodoſio Aug. credi volebat, ut Honorio Aug. Tutor datus erat Stilico. Idemque Rufinus Imperii adminiſtrandi *Conſortem* ſeſe Stiliconi affirmabat. Sed Stilico dedignatus Rufinum, ſoli ſibi utriuſque Principis minorennis regimen, ſupremamque & abſolutam exercitus & Imperii adminiſtrandi curam relictam contendebat. Hinc Claudianus, initio Libri II. in Rufinum, ita Stiliconem affatur:

—— Tibi credita Fratrum
Utraque majeſtas, geminaeque exercitus Aulae.

Idem teſtatur Zoſimus lib. v. de Stilicone agens: *His ita conſtitutis, cum Rufino ſuccenſeret, qui poteſtatem ſuae parem per Orientem habere vellet, ad Arcadium proficiſci cogitabat, cupiens & illius res pro libitu ſuo diſponere. Quippe dicebat ab Theodoſio morituro ſibi datum in mandatis, ut omni cura Principem utrumque complecteretur.* Quin & paucis poſt Theodoſii exceſſum menſibus, Rufinum ab exercitu caedi & diſcerpi curavit Stilico, ut teſtatur idem Zoſimus lib. v. quo Auctore nullus ad Claudianum, illiuſque temporis hiſtoriam illuſtrandam aptior. Reſpexit Claudianus ad illud Papinii lib. I. Thebaidos, de Etheocle, qui, Polynice exule, inſoleſcebat:

Saevior adſurgens, dempto conſorte, Poteſtas.

Ipſe Claudianus in laude Serenae, de Alceſtide ſic loquitur:

—— Conſorte redempto,
Caſta maritali ſucceſſit Theſſala Fato.

ut quidem ipſe reſtituiſti. Ne longius abeam, in laude Serenae, verſu 48. ſic vulgo legitur, ubi de ejus Natali agit:

—— Necdum moderamina mundi
Sumpſerat illa Domus, cum te Lucina beatis
Adderet aſtrorum radiis.

Scaliger in libris de Emendatione (ni fallor) aut certe ad Euſebium hunc locum non ſatis cepit. Vita functi *ſideribus addi* dicuntur, non recens nati. Unde Claudian. initio lib. II. in Rufin. de Theodoſii obitu:

—— merita complexus ſede Parentem
Auctior adjecto fulgebat ſidere mundus.

Haud dubie legendum:

—— cum te Lucina beatis,
Ederet, aſtorum radiis.

Sic

Sic Papinius, in Coma Earini:

—— ô ſidere dextro
Edite! Multa tibi Divum Indulgentia favit.

Vulgatae Claudiani editionis loca nonnulla, quae in Tua editione mutata nollem, in ſchedula adjuncta obiter annotavi. Et patiare quaeſo, me in paucis iſtis a Te diſſentire, qui infinitis locis a Te feliciſſime reſtitutis calculum meum adjicio. Libros in altera Schedula notatos, in Auctione luculentiſſimae Bibliothecae paternae mihi coëmi optarem. Pretium ubi reſciero, mox ſum miſſurus. Vale, vir Ampliſſime. Quod autem tardius humaniſſimis litteris Tuis reſponderim, graviſſimis occupationibus noſtris imputabis. Ampliſſimo D. *Voſſio* officioſam ſalutem adſcribo. Scribebam iſta praefeſtine Antverpiae, Calend. Martii. CIƆIƆCLVI.

P. S. Claudianus lib. I. de Laudibus Stiliconis, Verſu 158.

Hic Rhodani procera cohors, hic miles alumnus
Oceani. Ductor Stilico &c. (*Alanus*, non recte.)

Militem Gallum & *Hiſpanum* hoc loco deſignat Poëta. *Oceanus* hic Atlanticus eſt, qui Hiſpaniam alluit. Sic in Panegyrico de quarto Conſulatu Honorii Aug. de Natalibus Theodoſii Aug. Hiſpanis Verſu 22.

—— Cunabula fovit
Oceanus.

Itaque nihil mutandum. Lib. II. in Rufin. Verſu 84.
Inſignemque habitum Latii mutare, togaeque. ſic recte (*Coactae* perperam.)

De IV. Conſulatu Honorii Aug. Verſu 439.

Hunc tamen in primis populos lenire (levitate.) feroces,
Et Rhenum pacare jubes. Vulgata lectio ſe recte habet.

De Bello Getico. Verſu 175.

—— per devia rerum
Praecipites, per clauſtra (clauſa.) ruunt.

Sic *Regni clauſtra* Livius, *Imperii clauſtra* M. Tullius. Epigramma de Theodoro Manlio & Hadriano dubitandum non eſt quin ſit Claudiani. De illo latius egi in meo ad Panegyrium Manlii Commentario, quem non leves remorae hactenus ſufflaminarunt. Quia autem in litteris tuis, ſpem facis hoc vere adventus ad nos tui, tum oportunius & copioſius coram de his aliiſque locis agere dabitur.

EPI-

EPISTOLA CCCCLXXIV.

CASP. GEVARTIUS

Nicolao Heinsio Dan. Fil. S. P. D.

Amstelodamum.

QUod Serenissima D. *Christina*, Suecorum Regina ante aliquot menses Manuscriptos codices, qui in Bibliotheca ejus servabantur, Romam mitti jusserit, factum est, ut Claudiani & Nasonis membranacea exemplaria tecum communicari non potuerint. Claudiani exemplar non magnae vetustatis esse deprehendi: neque ullum ad curas tuas operae precium ex illo accedere posse existimo. Dictam Heroinam initio praesentis mensis Massiliam appulisse, & intra paucas septimanas in hanc Urbem venturam esse, e Gallia scribitur, & hinc Stetinum profecturam. Familiae *Fulvii Ursini*, quae in Bibliopolio fori ovorum venales exstiterant, pridem divenditae sunt. *Goltzii* opera omnia nuperae editionis Plantinianae veneunt LXX. florenis. De *Possini* adversus sententiam meam Dissertatione quod me monueris gratias tibi maximas ago. Ego in Vindiciis Manlianis abunde illi respondebo. Gavisus fui e D. *Wallio* intelligere, Te Suecica Delegatione abdicata, Reipub. Amsterodamensi operam Tuam addixisse: eoque nomine Tibi Urbique plurimum gratulor. Vale, Vir Amplissime. Scribebam praefestine. Antverpiae XIII. Calend. Septembr. CIϽIϽCLVI.

EPISTOLA CCCCLXXV.

CASP. GEVARTIUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Amstelodamum.

CUm praestantissimus *Moretus* noster ad nos properaret, committere non potui, quin gravissimum, quem ex communis Amici obitu concepi, dolorem in sinum tuum effunderem, atque ita levare paullulum & levire eundem conarer. Heri, ipsis Kalend. Octobr. Bruxellis ex lenta febricula decessit D. *Albert. Rubenius*, *Pet. Paulli*, Apellis nostri, Fil. Regi nostro in sanctiore Concilio a secretis. Incredibilem ex immatura ejus morte jacturam fecere bonae litterae, & Seneca inprimis, variis locis ab illo illustratus. De Lato clavo, universaque re vestiaria accuratissimos commentarios editioni adornabat. Praecedenti anno Filius ejus unicus, λυσσόδηκτος, a cane, inquam, rabido morsus obiit duodecennis. Atque acerbissimum istud vulnus animum ejus graviter exulceravit. Quanti Te, & eximiam eruditionem tuam semper fecerit, testis ego. Quocirca etiam atque etiam Te rogo, ut ejus Memoriae, brevi aliqua Elegia, (in quo genere Regnum obtines) parentare ne graveris. V. Cl. Pater tuus, ejus parenti amicissimus fuit, atque elegantissimo Epithalamio

eundem honoravit. Tu Manibus ejus id praesta. Et (ut cum Papinio meo Te compellem)

—— *Confer gemitus, pariterque fleamus.*

Sed plura adjungere dolor prohibet. Vale, Vir Amplissime, nosque amare perge. Scribebam Antverpiae, VI. Nonas Octobr. CIↃIↃCLVII.

EPISTOLA CCCCXXVI.

CASP. GEVARTIUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Amstelodamum.

Litteras tuas & elegantissimam in *Alberti Rubenii* V.Cl. obitum Elegiam his diebus accepi: pro qua mecum gratias tibi immortales agit τοῦ μακαρίτου ex Patruo Agnatus, *Philippus Rubenius*, Urbis nostrae secretarius, qui filius est *Philippi Rubenii*, cujus exstant Electa & Asterius. Epicedium istud omnibus numeris absolutissimum est & cum Nasone tuo certat: tuaeque in *Rubenianum* Nomen & erga me benevolentiae & affectus perpetuum monumentum. Curae mihi erit, si quae sint adfecta Amici nostri opuscula, illa in lucem prodeant. Interim Achatem Tiberianum sive Gemmam Caesaream, quae Divi Augusti Apotheosin & Imp. Caes. Tiberii, Augustaeque Domus procerum seriem & iconas complectitur, cum Peireskiana & Rubeniana Interpretatione, brevi edere decrevi. Exstat Achates iste incomparabilis in Gazophylacio Regis Galliarum, estque plusquam pedalis magnitudinis & figurae ovalis, aevo Tiberiano caelatus. Nullum pulchrius aut praestantius κειμήλιον ex tota Antiquitate ad nos pervenit. Quod tardius humanissimis litteris tuis respondeo, causa est quod occasione itineris Bruxellensis, Excerpta cod. Atrebatensis ex Ovidio, (de quibus ad me scripseras) a vidua petere, & ad te mittere constituissem. Sed, ecce fragilitatem & incertitudinem rerum humanarum: Viduam nudiustertius ex variolis decessisse, ex *Philippo Rubenio*, Urbis nostrae secretario, hodie intellexi. Auctio Bibliothecae instituetur. Catalogum, ubi impressus fuerit, ad Te mittam. Manuscripta & Observationes in hanc Urbem deferentur: & quamprimum de Excerptis illis inquiram. Claudianum tuum sub praelo esse, gaudeo. Ego *Vindicias Manlianas* nundinis proximis, (nisi inopinae occupationes publicae remoram injiciant) luci dare institui. Pro Appiani Illyricis ad me missis maximas tibi gratias ago. *Moretus* noster, altero post reditum e Batavia die gravissima febri laboravit. Sed (laus superis) modo convaluit, tibique officiosam salutem adscribi jussit. Vale, Vir Amplissime & eruditissime, scribebam praefestine Antverpiae, v. Kalend. Decembris CIↃIↃCLVII.

EPI-

EPISTOLA CCCCLXXVII.

CASP. GEVARTIUS

Nicolao Heinsio Dan. Fil. S. P. D.

Amstelodamum.

PHilippus Rubenius, Phil. F. Urbis nostrae Secretarius, inter schedas agnati sui *Alberti* cognominis reperisse se mihi dixit *Variantes Lectiones* in Ovidii lib. III. de Arte Amatoria: in lib. III. Amorum, in lib. I. Fastor. Has *Variantes Lectiones* ex manuscripto codice *Moreti* nostri se desumpsisse, in fronte exceptorum istorum manu sua adscripserat ὁ μακαρίτης. Is *Moreti* codex, si, dum ante annos aliquot in hac urbe ageres, a Te inspectus & collatus non fuerit, excerpta illius a pupillarum Tutoribus in manus meas consignata, bona illorum venia ad Te transmittam, ut si quid operae pretium in illis lateat, a te cum honorifica Amici nostri mentione evulgetur. An dictus *Moreti* codex idem sit cum Atrebatensi, collatis per otium cum Autographo Excerptis apud *Moretum* videbo, quem his diebus bis domi quaesitum non inveni. Quod scribis Lib. I. Fastorum, istum de Pompejo versum in libris priscis sic legi:

Magne, tuum Nomen rerum mensura tuarum est.
Sed qui te vicit, te quoque major erat.

Acuta est conjectura tua:

—— *Se quoque major erat.*

Sed patere ut & meam adjungam. Puto legendum:

—— *Re quoque major erat.*

Nomen & *Re* inter se opponit Poëta. Et Pompejum quidem Magnum *Nomine*, sed *Re* majorem Pompejo Caesarem fuisse asserit. De *dentoso buxo* conjectura tua ingeniosa est. Sed voculam (*dentosus*) apud priscos auctores legisse me non memini. Vale, Vir Amplissime. & eruditissime scribebam praefestine Antverpiae III. Nonas Februarii CIↃIↃCLVIII.

P. S. Auctio Bibliothecae Rubenianae indicta est in diem XI. praesentis mensis. Rescire ex te uno verbo velim, an Eusebius Scaligeri cum postumis ejus commentariis apud vos sub praelo sit, ut hîc rumor est. Alias enim primam Editionem in auctione Rubeniana mihi compararem.

EPISTOLA CCCCLXXVIII.

NICOLAUS HEINSIUS

Gaspari Gevartio S. P. D.

Antverpiam.

QUanquam remotissimus a te & in ultimo septentrione positus, cogitationibus tamen frequenter tibi adsum, Vir Amplissime. Quin *Elzeviriis* nostris, ut Nasonis mei recens editi exemplaria ad te simul & Cl. *Moretum*

mitterent in mandatis dedi. quanquam editio tumultuaria terſiſſimis manibus tuis indigna videbatur, volui tamen obſervantiae meae teſſeram hanc apud vos exſtare. Curis ſecundis lucubrationes iſtas jam percenſere coepi, omnia & limatiora & auctiora publico daturus, ſimulatque ſubſidia nova, quae hinc inde ab amicis exteris ſperare juſſus ſum, comparebant. Interim ſecundam Claudiani editionem hortatu *Elzêviriorum* adorno, qui typis majoribus elegantiſſimum ſcriptorem edendum ſibi propoſuere. Caſtigationes duas tresve, felices illas & ingenioſas, quas poſt primam editionem ſuggeſſiſti, notis inſertas videbis. Si quid praeterea conferre potes, ut tempeſtive facias, etiam atque etiam adhortor. Tum ne verbis vel tribus docere me graveris, quid de Antonino ac Manilio tuis, quid de aliis operibus, quae premis hactenus praelo parata, ſit expectandum. Inter maximam enim hominum eruditorum ſolitudinem hîc degenti nihil acceptius hiſce compellationibus poteſt obtingere. Ante meam ex patria profectionem Haga Comitum ad te ſcripſi ſemel iterumque, ſed nullo impetrato reſponſo, quare minimum abeſt, quin pro re certa ducam literas illas non curatas eſſe. Ad Statii tui Silvas amaeniſſimas devertebar nuper, ſed alibi occupatus. Vel ſic tamen ſubnatae mihi conjecturae ſunt complures, quas fortaſſe non improbes, ſi legas. Epicedio in Patrem vſ. 38.

—— —— ubi poſt Aeneia fata
Solatus latiis ingeſſit montibus Albam
Aſcanius.

Cur vero *ſolatus fata Aeneia ob Albam conditam*? Editio Parmenſis A°. MCCCCLXXIII. procuſa, & quae membranarum veterum vicem praeſtet, *Stellatus* agnoſcit, non *ſolatus*. nec dubito quin vere. *Stellatum* enim *Aſcanium* in ſtatuis ac picturis exprimi ſolitum opinor. quod ut credam nummus antiquus facit in gente Tarquinia a Fulvio Urſino editus, qui caput Auguſti Caeſaris ab una parte, ab alia imaginem ſtellatam refert, quam Aſcanii eſſe gentis Juliae conditoris, cum alii alia inter antiquarios commenti ſint, perſuaſum habeo ut credam. Exſtant ejuſmodi numiſmata tria quatuorve apud me, probe conſervata atque illaeſa, ex quibus liquido apparet juvenilem eſſe vultum. Nam in opere *Urſini* parum fideliter nummus eſt expreſſus. Huc accedunt, quae de flamma in Juli capite viſa Virgilius, Claudianus & Sidonius Apollinaris narrant. Plura volebam, ſed omnino incertus, an hae ad te perventurae ſint, abrumpo ſcriptionem. Si quid literarum ad me perlatum cupis, *Ludovico* ac *Danieli Elzeviriis* librariis Amſtelaedamenſibus curandum mitte. Curae illis erit ut ad me perveniat, quicquid miſeris. Vale, Vir Celeberrime, Belgii noſtri decus eximium. Exarabam Holmiae Suecorum A°. CIƆIƆCLXII. a. d. XXVII. Januarii Gregoriani.

Has ad Patrem *Wallium*, ut puer tuus perferat, vehementer te rogo.

EPI-

EPISTOLA CCCCLXXIX.

GODEFRIDUS HENSCHENIUS

Nicolao Heinſio.

Leidam.

JAm pridem accepi humaniſſimas mihi miſſas litteras, quibus diſtuli reſponſum, variis diſtractus occupationibus, potiſſimum quod codicem exaratum manu, de quo hîc egeram, neſcirem reperire. Gaudeo Claudianum noſtrum profuiſſe; utinam reliqui aliquam antiquitati lucem praeferant, eos, ubi otio abundabis, cupio tantum conferri. Sufficit uſui poſſe eſſe bonum ſtudiis commune promoveri, neque, quod verebar, dum hi in Bataviam ferrentur, γλαῦκας εἰς Ἀθῆνας mitti. Adventus tuus proximo vere gratiſſimus accidet, tum quos abſolveris referri ſufficiet. Plurimum nos tibi obſtrinxiſti, quod ad Acta Sanctorum illuſtranda varias bibliothecas excuſſeris, & catalogum miſeris in ſummo frigore deſcriptum ex volumine doctiſſimi Domini *Iſaaci Voſſii*, cui hinc ſtatuimus ſcribere, ſeu *P. Joannes Bollandus*, ſeu ego. Inter Poëtas Graecos collati ſunt Oppianus, Sophocles, Theocritus, Heſiodus, quos illi accuratius exponemus. Graecus codex manu exaratus in Tacticis eſt Onoſander ille idem, qui a *Nicolao Rigaltio* illuſtratus prodiit anno CIↃIↃC. in officina Commeliana, ut ex quatuor exemplaribus, quibus uſus *Rigaltius*, magis convenire videtur cum codice *Fed. Morelli*, de quo agit pagina 83. in Variis Lectionibus, quarum aliquas ab aliis iſtic obſervatis diſcrepantes notavi. Ὄρεξιν in hoc ſtudio moviſti, audeoque petere, quinam ex illis, quos idem *Rigaltius* in Notis ſuis poſt Praefationem ἀνεκδότους refert, editi ſint. Heronis βελοποιηκὰ a *Bernardino Baldo* illuſtrata habemus typis Auguſtanis *Davidis Franci* anni CIↃIↃCXVI. an aliqua ejuſdem Heronis ab aliis eruta extant? Offertur ſubinde occaſio luſtrandi bibliothecas in antiquis coenobiis, in quibus ſimiles ſubinde theſauri latent, eoſque quaſi πρακτὸν ἄξοντες negligimus. Confidenter haec propono, non inſcius mutuum animum hiſce reculis foveri, & propenſiorem reddi. Vale, Vir Clariſſime, & amore coepto perge nos complecti. *P. Joannes Bollandus* officioſiſſimam adſcribit ſalutem. Antverpia. pridie Nonas Februar. CIↃIↃCXXXXV.

EPISTOLA CCCCLXXX.

JO. BAPT. VAN STEENBERGEN

Nicolao Heinſio.

DOmine per me non ſtetit, quod ſaluti, quam tuis ad Dn. *Huylenbroek* communem amicum adſcripſeras, hactenus non rependi vices. Nam literae meae verecundatae ſunt adire te abſque admiſſionali. Tentavi nonnumquam,

an poëtico ſermone amorem erga te meum exprimerem, ſed obtorpuerant Muſae meae per forenſes tricas, aliaque negocia procul ablegatae. Itaque in ſtyli pedeſtris humilitatem revolutus ſum, quem & ipſum excuſabis deſuetudine ſilveſcentem. Verum & blaeſis & balbis venia datur ſuo more verba conantibus, & affectui non a lingua, ſed ab opera & fide teſtimonium eſt. Tu experire, & reipſa comperies, an quis te vel ſtudio propenſiore, vel res tuas majore diligentia ſit obſervaturus. Addes & animum, ut fugitivas Deas ſollicitem redire mecum in gratiam. Impetrabo, ſat ſcio, ſi minus deprecationibus meis, at meritis tuis. nec enim, credo, invidebunt mihi guttulam, laudibus tuis impendendam, cui totam indulſerunt Hippocrenen. audeon quiddam? ſed quid ni, cum apud amicum garriam ipſe amicus, & apud filium de parente concivi meo? Veniet in partes favor domeſtici Apollinis tui, Patris tui, inquam, viri ſupra ſeculum ſuum; qui nulli Veterum cedit, & cui Veterum plurimi cum recentioribus cunctis. Niſi quod, cum tua video, excidit mihi Vatis Umbri exclamatio, Cedite Romani ſcriptores, cedite Graji. cetera non adſcribo, ne offendam modeſtiam tuam. Interim perſuade tibi non eſſe hoc affectus mei judicium, ſed judicii affectum. nec meum dumtaxat judicium, ſed omnium, qui (licet in aliis caſtris) veſtra candide aeſtimant. Evenit adeo nuper mihi cum patre quodam Jeſuita ſermocinanti de poëmatis tuis, ut ille enixiſſimo impetu in laudes tuas erumperet, & ſcripta tua collegis ſuis in ſummo eſſe pretio teſtaretur. Quod in homine, qui Te ne vel facie tenus noviſſe ajebat, & ex illa cohorte, quae in ἑτεροδόξων ſcriptis cenſuram non ſatis aequam exercere ſeſe poſtulat, viſum eſt admirabile. Non dicam, quam id mihi perplacuerit. permittâm hoc cogitationi tuae. Enimvero jam pudore ſuffundor loquacitatis. Frontem tamen perfricabo, nec deſinam, niſi obteſtatus fuero, ut Patri tuo, cui meis literis meliora ſtudia interpolare ducerem religioni, quemque numinum inſtar ſacro devenerari ſilentio potius eſſe reor, novum me clientem devoveas, tanto in cultu ipſius futurum ardentiorem, quanto ſe ipſum meritorum penuria agnoſcit, & fatetur aliis inferiorem. Precor etiam, ne ſi quid rei literariae heroës moliantur novi, me neſcire velis. item ecquid, & quouſque promoveris in criſi Ovidiana. Vidimus hîc *Salmaſii* diatribam de annis κλιμακτηρικοῖς, maximam de nihilo hiſtoriam. cognatus veſter *Judocus Waſtelius* hodie fato conceſſit. Plus temporis hac vice non audeo tibi ſubducere. & vero, *Pagina judicium docti ſubitura veretur Heinſiadae, ut Clario miſſa legenda Deo.* capis parodiam e poëta tuo. Vale, & crede ſerio te amari ab eo, qui in ſumma felicitatis parte collocat, licere ſibi paae ſe ferre, quod ſit tuus. Gand. XIX. Octob. CIↃIↃCXLIX.

Hic *Steenbergius* vir Doctiſſimus, & Parlamenti Mechlinienſis Aſſeſſor & fiſci patronus poſtea fuit. vid Epiſt. *Hadr. Wallii* ad *Heinſium* t. III. pag. 887. & multa ejus mentio in *Graevii* ad *Heinſium* epiſtolis, ubi *Gevartii* Antoninum editurum promiſiſſe ſcribit *Graevius*, qui & Epiſt. LVII. eum in periculo (forte muneris amittendi) verſatum eſſe, ſed deceſſu Praefecti liberatum indicat.

EPI-

EPISTOLA CCCCLXXXI.

JO. BAPT. VAN STEENBERGEN

Nicolao Heinsio meo. S. D.

Leidam.

NIhil opus erat, ſuaviſſime Heinſi, ſilentio tuo ſemeſtri excuſando obtendere profectionem & aulam Suecicam: praeſertim apud me, qui vel e negociolis meis facile metior, quantum temporis Regia familiaritas debeat ſubducere. Enimvero Muſas tuas cordi eſſe Reginae tam eruditae idipſum gratulor plurimum. Felicem te, cujus verſibus capitur illa ſupra ſexum, aetatem, imo ſeculum ſuum heroina! qui in auguſtiſſima luce fama collocatus ſtudiis dignitatem, literis potes conciliare ſplendorem! quam diſpar ſors eſt noſtratium aularum! ubi nullus ingenuae eruditioni jam honos, nulla bonae menti praemia: ubi nihil in pretio praeter pretium. Me αὐτάρκεια jamdiu poſſidet, phaleras, & caecae fortunae munera non ambientem, nec aeque habentem in votis, ac doctorum amicitiam & conſuetudinem, quibus ego ſupra humanae vanitatis faſtigia evectis ne vel comparare magnates ſuſtineo. Tuam comiter mihi conſervari peto, ſpondens meis me partibus non defuturum. Hendecaſyllabis tuis minime Septentrionalibus quod reponam, paupertina arcula mea non ſuppeditat impraeſentiarum: niſi vis hoſce loripedes, qui ſub manu excidere.

[1] *Heinſi, paternam cui Novenſiles Divae* &c.

Videbo an foetura proxima quid feret terſius. interim haec habe, quae voluiſti, & quod intriſti, exede. Quod ſi venam mihi commoveris, cave me clamitare quondam neceſſe ſit, Ohe: ſed cur ad amantiſſimum utriuſque noſtrum *Huylenbroekium*, non item ad me ſcripſiſti? Veriſimilium *Schoppii* libri IV. & commentarius de arte Critica, cum *Franciſci Robertelli*, & *Frederici Sylburgii* gemini argumenti lucubrationibus, edita Noribergae anno CIↃIↃXCV, & CIↃIↃXCVI. apud me ſunt. Suſpectas Lectiones ibidem a te editas ipſe teſtatur in Paedia, anno CIↃIↃXCVII. ſed illas mihi hactenus videre non contigit. omnia Antverpiae conquiri juſſi, opperiorque indies, an illic exſtent. quae ſi nactus fuero, Lugdunum curabo: ſin minus, Veriſimilia & Commentariolum de Criſi tantum, quibus (ut & quibusvis aliis) in tui gratiam carere, lucro apponam. ſignifica, amabo, ſi quid illic in re literaria prodeat novi. Vale, deliciae meae, & Dn. parentem meo nomine plurimum ſalvere jube. Scribebam ſumma feſtinatione Gandavi XXVI. Maji ipſo Adſcenſionis Domini CIↃIↃCL.

Obſignaturus eram hanc epiſtolam, cum nunciatur Antverpia nihil Schoppiani illic eſſe. quare, ut dixi, tantum Veriſimilia, & quae adhaerent, ad te eunt. Iterum vale. XXVII. Maji.

1 Hi verſus leguntur in Heinſii Carmin. Adopt. lib. II. pag. 73. Ideoque hîc iterare non placuit.

EPISTOLA CCCCLXXXII.

JO. BAPT. STEENBERGIUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Leidam.

MIraberis forſitan, Heinſi amiciſſime, moram in ſcribendo me traxiſſe tam longam, cum Tuis Holmia datis $\frac{5}{15}$ Aug. 1650. jamprimum reſpondeo. Sed ſi credis eas ipſas a me primitus receptas $\frac{5}{15}$ Octobris, & quidem (neſcio quo fato) reſignatas, & me poſtea tam mole negociorum, quam titubanti nonnunquam, & non firmiſſima valetudine languentem, adde & comites *Huylenbrouquii* noſtri literas aſſidue expectantem, nec per ipſius nunc in Bataviam veſtram, nunc in aulam noſtram excurſantis abſentiam ante hunc diem impetrantem officium diſtuliſſe, non vereor, ut legitima excuſatione diluere me hanc incuriae ſuſpicionem judex non ſeveriſſimus facile patiaris. Hoc, ne exemplo peccaſſe videar, & ſilentium Tuum diutinum reciproca taciturnitate retaliare voluiſſe. Ingratiſſimus ſane merito meo audirem id agens, qui occupationes meas Claudianeis Tuis lucubrationibus potiores cenſerem, quod, quaeſo, munus cur malo nomini, Scioppianis (inquam) grandi verborum cortice caſſam nucem recelantibus Veriſimilibus ἀντιδώρου vicem obtinere voluiſti? Fateor, haec eſt permutatio Diomedis & Glauci. eoque magis, quod ὑπεροχὴν doni Tui nunc temporis haud poſſum, niſi ſola grati animi ſignificatione repenſare. Quare ampliſſimas habeo gratias, & in aere tuo eſſe profiteor ob poëtam tam elegantem, tam doctum. Ita Tecum & Scaligero ſentio. *Lipſius* (non ille quondam Rex literarum, ſed hypobolimaeus ille noſtras) cenſet anguſti ſpiritus vatem, minorum gentium, & (ut loquitur) plebejum. Tuam fidem, Heinſi! nempe ille ipſe Ovidium Tuum nauſeat, & quidquid non ſapit Lucretianum. eadem porro ſententia veſcamur glandibus, reperta fruge Cereris. De Notis quod obtendis, non video quibus illae diſplicere poſſint, niſi forte quibus exoſum eſt nomen Heinſianum. Perge, perge, clariſſime amice, in Criſi iſta, unice mihi olim, dum ſtudiis florebam ignobilis otii, deamata, nunc per alias res prorſus e manibus abrepta. quin nec indulgere illi poſſum a libris calamo deſcriptis, aliiſque eimodi adminiculis, quibus Tu abundas, plane deſtitutus. quod Muſas, & carmen ingeris, admitto id quidem, ſed indies mihi vena non concuſſa magis magiſque exareſcit. nec unquam adeo ἐνθουσιάζομαι, ut aliquam juſti operis telam detexere queam, animi calore per inſilientes quoque momento opellae noſtrae flagitationes evaporante. nec vero deeſſe convenit Spartae, quae mihi obvenit, ſive delecta eſt. quod & Tu ſtrenue facis, ſed in auguſtiore fortuna, quam ex animo aggratulor, & flagrantiſſimam Heroidis Suecicae gratiam ſtabilem apprecor, aeque ut amicitiam erga me Tuam. Vale, praeſtantiſſime Heinſi, Gandavi $\frac{11}{21}$ Januarii 1651.

EPI-

EPISTOLA CCCCLXXXIII.

JO. BAPT. STEENBERGIUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Leidam.

CHristinam Augustam Tuam cum Tuis Lugduno datis XIV. Kal. Junias primitus accepi. cujus poëmatis cum mihi gustus jamdiu motus esset variorum depraedicationibus, saturavi me lectione illius, eaque repetita, & ἀπνευστί. Frustra desideras applausum meum, nactus omnium. Nam quae subindicas de quibusdam delicatulis, qui nonnulla de Austriacis malint non scripta; nihil est. Sane videntur ignorare illi, cui & in quibus oris scriptum sit carmen istud, quidve conveniat in Regno, cui potentia Austriadarum (ut & Francis) unica belli caussa. peccasses in τὸ πρέπον, si Batavus in Suecia aliter de re vulgo illic recepta vel sentire vel scribere visus esses. Non Te latet quidem summum virum parentem Tuum in scriptis suis ἀδιαφορίαν ubique servasse, an quo ubique & citra offensionem legerentur? Sed Respublica vestra tum temporis necdum adeo stabilita erat. Alia aetas alios mores patitur. Sed parum est quibusdam non satisfacere, cum arrisit labor Tuus illi Heroinae, cui sumtus est. Et quomodo non placuisset Epos plane Heroicum, Augustum, denique Heinsianum? quanquam possides, & in elegiis exprimis genium Nasonis, opus istud Te manifeste prodit incaluisse a lucubrationibus Claudianeis. Quare, praestantissime amice, munus istud exosculor, & repono inter κειμήλια. Sospitet Te Deus, & quemadmodum sortem Tuam hactenus provexit, ita cumulare laudibus & honoribus vitam Tuam desultoriam, quam ominaris, porro pergat. Ego Polypus sum, & saxo meo insidens neutiquam divagor, illud meditans, λάθε βιώσας, & in privata fortuna strepitus Aularum & Magnatum vanitates fortiter contemno. Vale φίλτατον κάρα cum Nobilissimo patre Tuo, cui manus quanta possum animi submissione deveneror. Gand. VIII. Kal. Jun. CIϽIϽCLI.

EPISTOLA CCCCLXXXIV.

JOANNES BOLLANDUS

Nicolao Heinsio.

Leidam.

PAx Christi. Quas Holmia ad me nonis Septembris dedisti humanissimas litteras, eas ante plures hebdomadas a *Casperio Gevartio* Viro Cl. accepi. Distuli tantisper responsum, dum allatus esset Leida Claudianus Tuus; Tuus, inquam, qui plus a Te accepit splendoris, quam ab Stilicone olim, vel Olibrio ac Honorio ipso & aliis, quos coluit. Semper me quidem Poëta ille delectavit; at nunc multo eum legam libentius, tanto a Te, Eruditissime Heinsi, studio recensitum. Tuas certe quidem in eum notas (ignosce candori meo) ne-

nemo leget, qui non ſublimem quamdam de Te concipiat animo opinionem. Dixi jam ſaepius *Henſchenio* noſtro: Qui in re tantilla eam adhibuit induſtriam ac judicium, nae ille, ſi unquam ad Rempublicam acceſſerit, illuſtre quiddam effecturus eſt. Neque minora auguraturos alios, & veriſſime, autumo. De Actis Sanctorum quod quaeris, ſpero me ante finem hyemis ſubjecturum praelo Februarium. Nullane vero in iſtis provinciis de iis, qui primi fidem invexerunt, aut vitae ſanctitate olim claruerunt, ſcripta extant? Habemus quae *Joannes Vaſtovius* edidit, titulo [1] *Vitis Aquiloniae*; item *Joannis Magni* hiſtoriam, & *Olai* admiranda. Vix de Suedicis antiquitatibus alii nobis noti ſcriptores. Si quid praeter hos extat hiſtoricum, Latina aut communi Germanorum lingua, libenter intelligemus, & qua ratione devehi in Belgium poſſit; pretium repraeſentaturi. Si quid item editum typis in ſapientiſſimae (ut vere eam appellaſti) Reginae inauguratione, quam longe magnificentiſſimam fuiſſe accepimus. Vale, Eruditiſſime Heinſi, & qui tam longuinquo loco dignatus es noſtri memor eſſe, quo Tibi officio gratificari viciſſim poſſimus praeſcribe. Ero certe, una cum *Godefrido Henſchenio* noſtro, in perpetuum ex voto debitoque, Nobilis ac Eruditiſſime D. T. D. ſervus in Chriſto. *Iſacio Voſſio*, ſi e Gallia rediit, ſalutem plurimam uterque adprecamur. Antverpia III. Id. Decemb. MDCL.

1 Hanc, qua vitae Sanctorum regni Sueco-Gothici enarrantur, èmendavit & illuſtravit notis eruditiſſimis Vir praeclarus, & magnum hodie literarum apud Upſalienſes ornamentum, *Ericus Benzelius* filius, Upſaliae CIƆIƆCCVIII.

EPISTOLA CCCCLXXXV.

JACOBUS VAN DE WALLE

Nicolao Heinſio S. D.

Leidam.

Clariſſime Domine. Quando te feliciter e Suecia rediiſſe, & eandem te rurſus cogitare intelligo, vario affectu animum mihi diffundi quoque ſentio. Nam & longum iter incolumem te confeciſſe laetor, & ut proſpere idem relegas, quoniam ita tibi conſtitutum eſt, precor. Difficilis viae moleſtias ſolari certe poteſt, & omnino debet ſereniſſima illa Regina, cujus conſpectus & contemplatio venerabundum te nuper ſuſpenſumque tenuit, atque iterum ad ſe rapit. Quae cum, ut ex te audio, non tantum litteras ſtudiaque illa noſtra complectatur & foveat; ſed, quod in ſumma illa auctoritate rariſſimi exempli eſt, iiſdem erudita etiam ſit, ſiquid illis dignum oculis ſcripſeris, leget, & aeſtimabit. Ergo quam in Italia *Medicaei*, *Valeſii* in Gallia de erectis ingeniis ac litteris ſibi pepererunt gloriam, eam nunc in extremo Septemtrione rurſus videbimus efflorеſcere. Quid autem, quando Muſarum conatus attollit ac provehit tantarum Heroidum ſingularis favor, non aggrediantur & poſſint? Itaque cum praeclara ſint omnia, quae hactenus ab ingenio tuo profecta ſunt, neceſſitatem hanc tibi impoſitam gratulor, qua ipſe te poſthac debes vincere,

hoc

hoc eſt, parenti tuo, viro incomparabili, propius accedere. De numiſmatis illis, quae Bruxellis proſtant, ſimul atque *Hadriani Wallii* ad me litterae pervenere, ad *Othonem Zylium* ſcripſi. Nam ego nunc Gandavum, quo *Sidronius* noſter anno ſuperiore conceſſerat, commigravi, ut ne ſcilicet ſuaviſſima illa deſtitueremur conſuetudine & libertate, qua ex Horatii praeſcripto, ſiquid inter alias, quibus diſtinemur, occupationes interdum ſcribimus, alter alterius auribus judicioque ſubjicimus. Atque hîc dum ad Scaldis aut Lizae ripam ſtrati ſubinde aliquid legimus, qua nos voluptate perfundi credis? An tu hanc nobis oblectationem intercipies & invidebis, ut ſi quo te ſpiritu Reginae illius majeſtas veneratioque afflaverit, illum itidem ex te non hauriamus? Equidem ſic Cl. Parentis tui poëmata nos interdum afficiunt, ut non modo a Caeſareis cunis, ſed ab ejuſdem ingenio immortale huic urbi nomen certo auguremur.

Sed nomen. ipſe abivi, abibit hoc quoque,

ajebat de ſe ſapienter in epitaphio ſuo *Lipſius*. Quare cum Deo placere, in quo ſita ſunt omnia, nemo poſſit, qui depravato in religionis rebus ſenſu ac judicio abduci ſe ſinat, hoc te per Deum rogo, ut de re tanta deliberare ſerio tecum ac mature velis. Et quoniam te antiquitatum cultorem eſſe video, ſi antiquitatem relegas, nonne ipſa nobis ſuffragatur univerſa? Primi illi Caeſares, quorum vultus in nummis expreſſos vides, quam trecentis illis annis inſectati ſunt Eccleſiam? illam noſtram, in qua & ſacerdotes, & ſacra noſtra. Conſtantinus Magnus cui Eccleſiae pacem attulit? illi, quam Silveſter Romanus Pontifex rexit. A quo inſtitutus? ab eodem, quem in Soracte monte deliteſcentem ad ſe evocavit. Quo auſpicio ad pontem Milvium Maxentii tyrannidem fregit? ſigno crucis. Cujus ſe precibus commendavit? Antonii, monaſticam vitam profeſſi. Quem Nicaeno in Concilio ſibi ſumpſit locum? Epiſcoporum & ſacerdotum auctoritatem reveritus, poſtremum. Atque haec, quae tu, ſcio, boni conſules, ut hiſce litteris adderem, fecit partim amor in te meus, & ingenii tui atque eruditionis aeſtimatio, partim aeternitatis, quae nos manet, immenſitas, & felicitatis illius, qua nunc *Kinſchotium* noſtrum frui ſpero, magnitudo. Ceterum quia poëtis jucundius accidere nihil poteſt, quam in tanta eorum, qui rem penitus introſpiciunt, paucitate, ab iis, qui id conſecuti ſunt, legi, his adjungo [1] poëmation, cui jam nunc poſtremam manum adhibui. in quo quid parenti tuo debeam, ipſe facile per te aſſequere. Ut mi-

 nu-

1 Legitur in *Jac. Wallii* Heroic. Lib. II. pag. 89. in opuſculum poſtumum *Leon. Leſſii* de quinquaginta Dei nominibus. Ceterum ex hac epiſtola apparet, quam Jeſuitae ſemper conentur mentes eorum, qui cum illis commercia inſtituunt, depravare, & videtur hic *Jac. Wallius* cum ejus cognomine, neſcio an conſanguineo, *Hadriano Wallio*, collatis operis id egiſſe, ut *Kinſchotium*, *Heinſium* & alia ſeculi proximi divina ingenia a verae religionis profeſſione deducerent. de *Kinſchotio* vidimus Tom. III. pag. 883. ad Had. Wallii Epiſt. XXV. Oppugnantem mox Epiſt. 496. Heinſii conſtantiam videbimus, etiam *Papebrochium*. Utinam quid illis reſponderit Heinſius ſciremus, ſed defuerunt nobis priorum annorum Epiſtolae pleraeque, quas ad amicos miſit, fere ad Annum CIƆIƆCLXI. Non magnifice autem de Heinſii eruditione & ſtudiis ſacris ſenſiſſe debuit *Wallius*, qui obſoletis illis, & centies falſi convictis de Conſtantino & Silveſtro fabulis, fidem habiturum virum doctiſſimum, animum inducere potuit. Publice vero prodeſt tales epiſtolas edi, ut videant juvenes, quo in periculo verſentur, qui hoc hominum genere familiariter utuntur.

nutiora omittam, in illa comparatione, quae ſub finem lib. I. de Cont. mort. legitur, *Ut cum flumina vaſta*, &c. conatus ſum cum illo contendere. Scripſit idem *Leſſius*, cujus opuſculum poſtumum hîc laudo, Conſultationem, quae fides & religio ſit capeſſenda, qua multorum animi ad ſanctiora traducti ſunt. Tu, quaeſo, libellum illum, qui obvius eſt, (neque enim diffiteri potes, quin tanti id ſit) inſpice, & expende. Vale, & a me & *Sidronio* parentem tuum V. C. quem ſuſpicimus, ſaluta. Gandavi. Kal. Junii, MDCL.

EPISTOLA CCCCLXXXVI.

JACOBUS VAN DE WALLE

Nicolao Heinſio S. D.

Leidam.

CLariſſime Domine. Litterarum commercium, & cum eo amicitiae fructum, nuper tanto locorum intervallo nobis ereptum, nunc reſtitutum laetor. Quare ut primum de tuo e Suecia reditu factus ſum certior, meum eſſe duxi ad te ſcribere, tum ut de fama, quam tuae tibi Muſae non in Italia & Gallia tantum, amoeniſſimis Europae regnis, ſed etiam in Arctoo frigore pepererunt, tibi gratularer; tum ut gratias agerem de Poëmate, quo me & *Sidronium* noſtrum donaſti. In eo uterque laudavimus magnificum & robuſtum ſcribendi genus, quale plerumque affectat animus, cum ſe ipſo major ad panegyricos aſſurgit, urgetque praeſentius aliquod Phoebo

Numen, & incurſu mentem graviore fatigat,
Attonitoſque ſui perſultat imagine ſenſus.

De verſiculo uno alterove, in quo nimium ſibi Muſa permiſit, nihil dico, propterea quod id aulae, in qua verſabaris, moribus potius tributum, quam ex animo profectum eſſe credam. Mihi ſane placuit ſemper ille perennis & innoxius Ovidii candor, quo nulli, niſi ſibi, nocuiſſe Muſas ſuas profitetur. adeoque ſcribere ego ſemper velim, quae legere omnes itidem velint, & ut velint, amorem omnium benevolentiamque mereantur. Tu modo perge, ut Parentem tuum Virum incomparabilem proxime conſequaris, &, quod, ut ait Poëta tuus,

—— *magis eſt optabile*, *vincas.*

parentis imitatione, quam Reginae gratia futurus illuſtrior. Sed & in illa ſatis admirari non poſſumus, quod etiam in Regibus rarum omnino eſt & ſingulare, eam & eleganter ſcripta intelligere, & aeſtimare, & honeſtiſſimis praemiis munerari. Cujus exemplo ſi ii, qui rerum alibi potiuntur, ingeniis ignes ſubderent, melius cum Muſis ageretur. Verum numquam non cum voluptate mecum ipſe recolo jocum illum plane feſtivum, quo Parens tuus V. C. uni tantum rei a natura diligentius proſpectum eſſe voluit, ut quemadmodum cicadae, ita ſolo quoque rore victitarent poëtae. De opere poſtumo *Kinſchotii* quo loco ſit, ipſe nunc coram vides: neque, quod me nuper monebas, quin

quin per te nunc editionem urgeas, dubito. Age videamus brevi delicias nobilissimi Juvenis, tibi nobisque amicissimi, & erepti desiderium hac saltem parte solemur. Verumne est, iterum te Galliam, iterum Italiam meditari? Quid Ovidio tuo fiet? priusne ille, quam iter longinquum suscipias, subjiciendus praelo? *Sidronius* notam unam alteramve non malam suggeret: tu opus aggredere. Cum nuper Antverpiae essem, diligentiam plane accuratam apud me inter alios complures laudavit *Bollandus* noster, quam in Claudiano recognoscendo notae tuae demonstrant, ex eaque facile conjecit, si ad majus aliquod opus eadem conferatur, fore ut nihil lector in eo desideret. Tanta etiam contingit gratia operae curaeque non maximae. Quamquam quid ego illam extenuo? cum curiose, & feliciter, & ex vero multa in priscis bonisque auctoribus emendare, requirat expoliti limatique judicii acrimoniam, qua sibi nomen fecerunt, ex quo coeperunt renasci litterae, tot eruditi viri. Solido enim ista investigari ac detegi nequeunt, nisi ab eo, qui proprietatem linguae, latentium sensorum vim, artem, decorum penitissime introspexerit. Quare cum id quod a te profectum fuit, magni semper pro eo ac par est duxerim, tibi de illustrato Claudiano gratulor, majori id sensu facturus, si illum, qui nobis frequentius in manibus est, emendando interpungendove restitueris sibi, aut juveris. Et quidem nisi ante iter Italicum opus istud absolveris, nae tu frustra tibi a Romanis Musis civicam coronam ob creditam tibi Nasonis tui vitam promiseris. Irrito, certe in longum diem rejecto, promisso, tuum istud usurpare quî poteris?

Tu quoque Taenariis, Ovidi, laetare sub umbris:
Hospes, barbariem qui tibi tollat, adest.
Te testor, nec parva tuos mihi numina Manes,
Officium cura nil caruisse sua.

fidem igitur tuere & actutum solve, priusquam hinc evoles. Clarissimum Parentem tuum avide hîc exspectamus: pietati defueris, nisi illi in patriam venienti comitem te adjunxeris. *Hadrianum Wallium*, ubi videris, a me & *Sidronio* saluta. Vale. Gandavi, XIII. Junii, 1651.

EPISTOLA CCCCLXXXVII.

JACOBUS WALLIUS

Nicolao Heinsio S. D.

Leidam.

CLarissime Domine. Amicitiae, quae inter nos coire nuper coepit, fructum nobis suavissimum jam diu ademit itinerum tuorum ratio, quibus & Suecia & Italia secundo a te perlustratae sunt. Nunc dum, ut opinor, natali in urbe tibi & studiis vacas, ut, quam eruditissimus parens tuus necessitatem tibi honestissimam imposuit, ejusdem famam pari laude tuearis, laetor esse mihi ad manum aliquid, quo intermissum consuetudinis nostrae commer-

cium instaurem.[1] Munusculum quippe a me habes literarium, quod, ubi auguror, aestimabis, propterea quod in praestantibus rebus magna quoque sunt ea, quae sunt optimis proxima. Ego certe ad me pertinere illud credidi, quo parens tuus, cum Virgilium emendatiorem a se factum tibi inscriberet, exemplo tibi fuit, quantum ad judicium intersit, ut qui maxima affectant, paucis ac praecipuis assuescant. Illis assuefacti, ad hunc, quem in his libellis animadvertes, pervenimus scribendi cultum. Siquid tamen fuerit, quod aut tuo aut aliorum judicio fieri melius possit, id indicando & amicitiae nostrae integritatem probaveris, & me beneficio non vulgari obstrinxeris. Optassem Serenissimae Christinae laudes, quarum materiam ipsa mihi, quam tibi, uberiorem nunc dedit, libello meo inserere: sed hoc alterius erit temporis. Illa sane, quam prudentissimam esse nosti, hanc tibi, hanc omnibus, qui tecum de religione sentiunt, mentem injiciat necesse est, ut saltem deliberandum putetis, num quod illa nunc profitetur, profitendum & vobis sit. Vale, & me sana suadentem ama. Antverpiae, 21. Martii, 1656.

1 Credo Poëmata sua misisse, quae hoc anno ex officina Plantiniana *Balthas. Moreti* prodierunt Antverpiae.

EPISTOLA CCCCLXXXVIII.

JACOBUS WALLIUS

Nic. Heinsio S. D.

Amstelaedamum.

Amplissime & Clarissime Domine. In benevolo illo tuo de libellis meis judicio te valde amo, non quod nesciam, quantum ipse diligentiae praestiterim, ut tibi tuique similibus, quorum exiguus nunc est numerus, placerem, sed quod ipse mihi facilius persuadeam fore, ut nostra ab iis expetantur, qui veterum & tuo exemplo scribunt. Neque enim aut amori tantum, aut studiorum similitudini acceptum refero, quod ita sentias. Est illa in te eruditio cum ingenuo candore conjuncta, ut de aliorum judiciis securus esse posse videar, qui laudatus fuerim tuo. Ut autem ad amicitiam nostram aliqua fiat accessio, novo te munusculo prosequor, quo, si viveret, auctor te donaret. Ego illius mentem probe assecutus, &, ut ita loquar, testamenti exsequendi curator te hoc legato muneror, in quo defuncti benevolentiam & eruditionem, & meum adhuc superstitis in te amorem ut praecipue aestimes, rogo. Neque accidere opportunius potuit, quam ut id amica Cl. V. *Hadriani Wallii* manu tibi traderetur, qui quod huic epistolae deest, sua comitate & affabilitate sermonis, cum te redux salutaverit, cumulate supplebit. Cum autem sic nostra laudaveris, Ovidianum illud in rem nostram verbo unico leviter immutato accommodabo:

Quam mihi das, Heinsi, laudem, partire duobus:
Dimidium toto munere majus erit.

fuit

fuit enim *Sidronius* mihi, quod Polluci Castor, cui & natura me, & voluntas, & consuetudo, & religiosi instituti amor assuefecerat, intimeque conjunxerat. Qui quo in honore ac Pretio parentis tui viri clarissimi lucubrationes una mecum habuerit, ipse testis sum: nunc cum uterque vita cesserit, an pariter in illo beatorum domicilio laudes Deo concinant, tuum est attente cogitare. Ignosce (nam aliter amare non novi) commonitioni meae, in qua aeternitatis propediem nobis imminentis res agitur. Interea tibi gratulor, & mihi gaudeo, quod Resp. Amstelodamensis te scribam nacta sit, qui non, ut quidam, forenses tantum & capitales causas scripto consignaturus sit usitatis ac vernaculis formulis, sed ad ingenii cultum etiam ea, quae erudita posteritas excipiet, & laudabit. Quamquam, ut sensum meum eloquar, metuo, ne hoc munere districtus illud mihi occinas:

Nos alio mentes, alio divisimus aures.

At tu te respice, & otio literato interdum te involve, eoque perfruere, & a tot viris amplissimis, qui Remp. sic tractarunt, ut Musas non negligerent, tibi exemplum cape. Age, videamus post illas, quibus interdum pascimur, ingenii tui primitias aliquid, quo publicis negotiis implicitus te tibi imperare, & ad pristinas amaenitates secedere potuisse testeris. Porro quanta tibi, cum Romam perlustrares, amicitia cum Illustrissimo *Furstenbergio* fuerit, e libellis tuis animadverto, quam mihi tecum communem esse non e meis tantum deprehendes, sed multo etiam magis ex insigni benevolentiae significatione, qua mihi aditum ad Pontificem Maximum aperuit, fratrisque mei filio opulentum ab eo sacerdotium impetravit. Tu vero usus illo es valde familiariter.

[1] *Una domus, mens una duos sociavit amantes,*
Et chelys alternam non semel una manum.

Testantur id praeterea Estenses horti, qui eleganti sane & amoéno epigrammati materiam praebuerunt. Quod si igitur mihi, qui amicissimum vultum numquam vidi, perscribere digneris aliquid, quod meam in illum benevolentiam studiumque augere possit, facere mihi gratius nihil poteris. Scis ipse quam juvet eorum, quos diligimus, & staturam, & vultum, & colorem, & multo magis ingenii suavitates virtutesque cognoscere. Quare per amicitiae sacra te rogo, ut mihi de illo scribas aliquid, & me, quod facis, amore pergas. Antverpiae, 21. Aug. 1656. Salutant te plurimum PP. *Bollandus* & *Henschenius*. *P. Otho Zylius*, quem, ut puto, Bruxellis aliquando in bibliotheca nostra videris, abhinc dies paucos naturae concessit.

1 Est ex N. Heinsii Elegia ad Ferdin. Furstenbergium, quae lib. II. El. IX. legitur. de Estensibus hortis, quos simul cum Furstenbergio perlustrabat, est carmen lib. III. Silvar. pag. 199.

EPI-

EPISTOLA CCCCLXXXIX.

NICOLAUS HEINSIUS

Jocabo van der Walle S. J. T. S. P. D.

Antverpiam.

PRaeterita aestate post meam ex patria profectionem, cum manus suprema edendo Nasoni a typographis esset imposita, quem notis meis illustratum ex fide veterum membranarum plurimis in locis correctum *Elzevirii* Amstelaedamenses typis suis descripserant, injunxi illis, ut quatuor exemplaria mitterent Antverpiam, quorum bina tibi ac R. P. *Johanni Bollando* cederent, bina *Gevartius* ac *Moretus* Viri Clarissimi auferrent. Libellos vobis oblatos esse ne dubitem explorata mihi multis argumentis *Elzeviriorum* fides ac sedulitas facit. Ut dubitem vestra taciturnitate adducor; si mandato fideliter perfuncti sunt, fac, quaeso, verbis vel tribus id ex te intelligam. Omnia curis secundis ad limam revocare coepi. Multa subnascuntur de novo hactenus mihi non animadversa, sed otium votis meis non respondet. Miratus es sine dubio audaciam meam & temeritatem, qui versus frigidos ac jejunos maximi poëtae scriptis praefigere plus uno loco non erubuerim, sed jacta alea est. Poëmata tua luculentissimum ac tersissimum opus mecum ubique circumfero, & manibus assiduis tero volumen, quod tua munificentia possideo. quo magis videre expopto, si quid novi iis accessit. ita enim intellexisse, nescio unde videor, nec credibile sit fecundum illud ingenium tuum post tam felices successus cessare. Pluribus te compellabo, si has tibi redditas esse intellexero. Vale, Vir summe, & me, quod facis, nominis tui studiosissimum amare perge. Si quid litterarum ad me dabis, id Amstelaedamum perferri ac D. *Ludivico Danielique Elzeviriis* tradendum cura. Operam dabunt illi, ut fasciculus hasce in terras tuto ad me perveniat. Exarabam festiva manu Holmiae Suecorum. Anno CIϽIϽCLXII. a. d. XXVII. Januarii Gregoriani.

EPISTOLA CCCCXC.

JOHANNES BOLLANDUS

Nicolao Heinsio.

Hagam.

PAx Christi. Nihil mihi potest jucundius accidere, quam ut Clarissimae Dominationi Tuae quacumque in re deserviam. Cum igitur heri epistolam Tuam accepissem, qua significat se post varias peregrinationes quieti tandem redditum, denuo admovere manum recensendis edendisque veteribus poëtis; inque eam rem commodari sibi ad tempus cupere Silii Italici, quod habemus, exemplar, olim a *Gryphio* excusum, cui additae ad marginem cujuspiam viri docti manu variae lectiones; illud mox charta involvendum accepi in manus, mis-

missurus prima opportunitate vel amici Hagam proficiscentis, vel sarcinae librorum a quopiam bibliopola isthuc destinandae. *P. Jacobum Wallium* vestro nomine salutabo, cum occasio feret, ut vel ego ad eum ad collegium Convictorum, in quo degit, vel ipse ad hanc domum veniat. *P. Godefridus Henschenius* profectus nuper est Romam, ut bibliothecam Vaticanam aliasque perlustret, & quae de actis SS. nos hactenus fugerunt, eruere possit, tum Latina, tum Graeca. Invitatus ego illuc fui ante annos complures ab aliquot Praepositis Generalibus Societatis nostrae, sed ut venirem, cum mihi opportunum videretur. Dum in annos differo, ut aliquot meditati operis tomos protruderem in lucem, interea sic afflicta valetudo mea est, ut omnino tam longinquo itineri ferendo non sim. Obtinui igitur ab admodum Reverendo Patre Generali nostro, ut *P. Henschenio* cum alio comite venire illuc liceret. Idque eo celerius fieri volui, quod D. *Lucae Holstenii* saepius jam gravi morbo tentata valetudo sit, cujus tamen favore, dum licet, utendum, ne quis ei submorosus ac difficilis in praefecturam bibliothecae Vaticanae succedat. Scripsit mihi postremo *P. Henschenius* Francofurto XXVIII. Augusti: satagit enim delibare, si quae in itinere occurrant scripta antiqua. Cum ei scribam multam verbis vestris salutem nuntiabo: & ero quo ad vivam, Servus in Christo. Antverpia Nonis Septembribus MDCLX.

EPISTOLA CCCCXCI.

DANIEL PAPEBROCHIUS

Nicolao Heinsio.

Hagam.

Clarissime Domine. Accepimus Prudentium tuum, gratissimum munus; in quo quod excusaremus invenimus nihil, praeter solicitam excusationem tardius exolutae promissionis: quae ut minime apud amicos necessaria fuit, expressionem tamen continebat affectus, & animi officiosissimi. Ego observationes vestras ad Hymnum IV. περὶ στεφανῶν statim consului, quo ipsum ad XVI. Aprilis correctionem ederem: neque id frustra fuit. Quod si Dominario Tua praeter istic notata etiam invenit, quo meam in versu 46. correctionem seu potius conjecturam fulciam, gratum erit subsidium.

Ingeret Tingis sua Cassianum
Festa Massylum monumenta Regum.

Quid si pro *festa* legatur *Fessa*, urbs Regia in mediterraneis Tingitanae provinciae? si ibi sepulti credantur Massylitani Martyres, quorum memoria agitur 9. Aprilis, quique Regiae stirpis fuerint, ut propterea etiam Reges vocentur? Correctione certe aliqua videtur opus esse, quia nullum commodum sensum alias assequor, nisi eum me doceas. Aprilis noster ad praelum hîc Antverpiae datus est mense Majo: & progreditur tam celeriter, ut cum jam nunc 150. folia habeantur impressa, certo sperari possit finis in autumno sequentis

anni. Mihi incumbit praeparare materiam, supplere deficientia, emaculare typos, impressa recognoscere, conficere indices, ut a spinosioribus minusque amoenis liber senior magister meus componendo Majo jucundius occupetur. Istis ergo occupatus, & ultra non inveniens quod hisce addam, finio cum voto publicae privataeque quietis, tum meo, tum P. *Henschenii* nomine, qui pridem litterarum scribendarum partes in me transtulit. Antverpiae 14. Augusti 1673.

EPISTOLA CCCCXCII.

DANIEL PAPEBROCHIUS

Nicolao Heinsio.

Hagam.

AMplissime Domine. Praesentia Domini *Anselmi* nostri, admonet me officii diu dilati, quo volui cum Amplitudine Tua communicare Soteria Furstenbergica, simulque indicare, quo in statu sit opus nostrum. Ea igitur vel sero nunc mitto, cum apprecatione felicissimi anni; significo etiam Majum nostrum quinque tomos impleturum, jam ab anno versari sub praelo, unde exiturum spero anno 1680 aut sequenti. Valet ad studia aeque ac alias P. *Henschenius*, quamvis annos cum seculo numeret: ne tamen eo citius fortasse quam optemus eripiendo, solitarium me destitui contingat in molitione tam vasta, provisum a superioribus nostris est adjunctione P. *Danielis Cardoni*, perquam idonei ad haec studia & optime animati. Itaque jam tertium famulum tuum Antverpiae habes communi nobiscum vinculo adstrictum tibi, quod protestor hac 28. Januarii 1678.

EPISTOLA CCCCXCIII.

DANIEL PAPEBROCHIUS S. J.

Nicolao Heinsio S. P. D.

Vianam.

MEas, quamvis tarde, perlatas gaudeo: elegantissimis tamen munusculis Tuis quod reponam suppetit nihil, praeter hoc tenue Eucharisticon: cui accedit specimen Kalendarii Muscovitici, paulo elegantius, quam ex Muscovia informi plane celatura expressum in ligno allatum est, repraesentati, ad ornamentum Maji: cui hujusmodi duodecim tabulae, cum sua explicatione & collatione ad fastos Graecorum, praeludent. Sed bene! quod cum propria deficiant, gratificari possim de alienis, mittendo *Wilthemii* Annotationes ad diptycha & horum appendicem, nec non dissertatiunculam de Iconibus Constantini Imp. & Helenae matris. Haec ergo accipe, quo mittuntur affectu. Mora in Silio Italico remittendo nobis neutiquam fuit incommoda; quare nec de-

debuit excusari. Majus noster procedit sub praelo, ad quod hoc autumno vel saltem hieme adducetur quartus ejus tomus, duobus primis jam fere absolutis, tertio aliquatenus progresso. Valet optimus senex *Henschenius*, & senis adhuc horis studet quotidie, Junio eminus praeparando vacans: *Danielem Cardonum*, quem toto triennio jam formaveramus in spem successionis, abstulit feralis anni superioris Autumnus, qui ex hac una nostra domo intra dies octodecim sustulit Euangelicos operarios quatuordecim, dum diu noctuque, requie nulla indulta, ipse aeque ac ceteri assistit aegris moribundisque: quae res etiam mihi altera jam vice morbum letalem attulit. Quod considerantes Superiores, exemerunt me a communi ceteris onere audiendarum stato in loco festis Dominicisque diebus confessionum, eo quod huic curae inseparabiliter connexa sint impendenda sanis consilia, aegris solatia, auxilia morientibus, cum grandi impendio temporis, nec non vitae periculo quotidiano, quoties solito gravior mortalitas ingruit. Ego huic Superiorum voluntati eatenus acquiesco, quatenus meliorem victimis obedientiam esse intelligo: alias quis deses in Musaeo, in ejusmodi publica calamitate (quam utinam diu avertat ab hac urbe Deus!) residere possit, neque malit pro fratribus, extremae opis indigis, animam exponere, & si vocaverit Deus, ponere? Sed quo ego? pene oblitus me epistolam scribere. Verbum igitur addo, & finio. Quereris de contumacia valetudinis? doceat haec terrena despicere quae praetereunt, & amare coelestia quae durant aeternum. Huc dum mea pro Te amicisque omnibus vota fero, non desinam interim praestare obsequia, etiam in levioribus rebus, quoties occasionem dederis. Nunc vale. Antverpiae v. Kal. Septembr. 1679.

EPISTOLA CCCCXCIV.

NICOLAUS HEINSIUS

Danieli Papebrochio.

Antverpiam.

MUnuscula tu vocas, quae luculenta ac plane aurea plumbeis meis reposuisti dona, ne quid pluribus excurram in eorum commendationem. Certe delector immane quantum ejusmodi antiquitatibus. Diptycha etiam Wilthemiana praeter oblectationem non parum emolumenti studiis meis ferunt. quo impensius optem copiam mihi fieri, si sine ullo vestro incommodo confieri queat, ectypi illius, quod Aprili vestro, si quid *Wilthemio* credimus, a se suppeditatum vos inseruistis: id enim in suis hujus argumenti commentariis ille non expressit, & pagella, qua id exhibetur, vestris in scriniis alicubi fortassis otiosa & a magno opere divulsa oberret. Hactenus enim tres tantum primes menses operis vestri in armariis meis possideo. Aprilem unde mutuari detur, notus est hîc terrarum mihi nemo. Caussam curiositatis hujus audi. *Wilthemius* prolato Diptycho *Flavii Astyrii* Consulis ordinarii; cum bini in fastis Romanis Consules Asterii occurrunt, priorem *Astyrium* sive *Asturium*, poste-

riorem *Asterium* esse dicendum contendit, adversus virum summum *Jac. Sirmondum*. Ego posteriorem fuisse *Astyrii* nomine insignitum ex ipso Diptycho convinci posse opinor, quod volebat *Sirmondus*. Priori nomen fuit *Turcio Rufio Asterio Aproniano*. Id me docuit vetustissimus omnium, quotquot exstant hodie, Maronianus Codex Mediceae Bibliothecae, qui hunc ipsum Asterium possessorem quondam habuit, eundem plane, cujus beneficio Sedulii poëmata sunt conservata & ad posteros pervenere. Qua de re ad ipsum Maronem pluribus. R. P. *Henschenio* crudam viridemque apprecor senectutem, & vitis sanctorum pertexendis parem. Vale, mi pater, & inanem frugis epistolam boni consule. Vianae XVIII. Octob. CIƆIƆCLXXIX.

EPISTOLA CCCCXCV.

DANIELI PAPEBROCHUS

Nicolao Heinsio.

Vianam.

Amplissime atque Eruditissime Domine. Pax Christi. Mitto prompte, quod poscor San. Maximianaei diptychi ectypon, obligatus novo beneficio, quo fecisti, ne circa *Asterios* omnia crederem *Wilthemio* nostro, libenter postea intellecturus, quomodo *Sirmondi* sententia ex ipso Wilthemiano Diptycho probetur: huic interim epistolam vestram jungo, ut semper ad manum sit, siquando usus aliquis ejus erit. Significo praeterea quod Parisiensium plerorumque Eruditorum concordi suasione persuasi simus partiri editionem nostri Maji, atque primos tres tomos luci publicae dare statim, ac potuerint impressi haberi, poterunt autem Majo proximo: aliorum vero trium tomorum non prius inchoabimus impressionem, quam plene perfecta sit compositio; atque ita postea constituimus pergere; ne evenire possit, quod nuper fere accidit, ut mortis aut alio casu superveniente, vel nos vel typographus incurrat grandis jacturae damnum, propter moram coeptae semel impressioni fortassis interponendam. Salutem his addit ὁ παυνεξάτιςος noster senex, cum quo maneo. Antverpiae 30. Octobris 1679.

EPISTOLA CCCCXCVI.

DANIEL PAPEBROCHIUS

Viro D. Nicolao Heinsio S. P. D.

Vianam.

Vestras quidem Vianae datas Kal. Octobr. reperi Antverpiae illuc initio Novembris revertens e Westphalia: sed respondere distuli, cum quia ipsae responsoriae erant, & non habebam circa *Asterios* quod addere possem praeter nudum assensum, tum quia accumalata per absentiam negotia urgentiora, & in-

invaletudo *P. Henschenii* jam octogenarii, suadebant in aliam occasionem differre scriptionem. Nunc a nostro *P. Engelberto* postulatus certusque Dominationem Tuam adhuc Viane reperiendam breviter rescribo: vestram de *Asteriis* sententiam mihi placere, circa Epigramma vero illius occurrit dubitare, an in pentametro ultimo non melius legeretur *partas opes*, quam *parcas*. Doleo interim per vestram invaletudinem praescindi spem colloquii & conspectus mutui; interim opto ut dum corpus infirmatur convalescat spiritus ad abrumpenda ea vincula, quae Te fortassis adhuc retinent, ad Catholicam fidem, quam unice salvificam esse non puto quod pössis ignorare, publice profitendam: atque huc lubens vota & preces addam salutis & prosperitatis tuae praesertim aeternae cupientissimus. Antverpiae 17. Februarii 1681.

EPISTOLA CCCCXCVII.

ADOLFUS VORSTIUS

Nicolao Heinsio.

ἐυ πράτλειν.

Holmiam.

NObilissime & amicissime Heinsi. Cum spem nobis feceris tui videndi intra paucas hebdomadas, tribus modo lineis in praesens te compellabo. Scripsi ante mensem unum atque alterum ad cognatum *Moucheronem*, tuisque inclusas meas transmisi. Nullus dubito quin optima fide illi fuerint per te traditae Responsum hactenus accepi nullum; quamvis inprimis id desiderarem. More suo Lentulus est. quaeso velle ei aurem, ut torporem istum excutiat. Pro exemplari tuorum Poëmatum gratias tibi & debeo, & habeo maximas, relaturus ubi occasio se obtulerit. Pergis poëta esse insignis ac patrissare. Nolim tamen semper, hoc est tota vita, poëtam te agere. Causas praesenti exponam, si Deus volet. Orationis funebris in Illustris *Salmasii* excessum exemplar una mitto. tui id facio juris. si legere nolis, abjice mox, aut Coripedi Deo ustulendum trade. Nisi forsan malis cognato *Moucheroni* donare. *Vossio* ut des veto, nimis enim male de me & defuncto *Salmasio* meritus est. Ea est hominis maledicentia, ut ante annum praeter propter in aedibus meis, praesente *Holstio*, cum verba inter nos commutaremus, & querelam meo etiam nomine contra illum instituerem, non veritus fuerit tantum virum, cui plurimum obstrictus erat, vocare mendacem, scelestum & nebulonem. Vide hominis impudentiam & malam linguam ac effrenem. Notum illud Euripideum; Ἀχαλίνων στομάτων καὶ ἀνόμου ἀφροσύνης τὸ τέλος δυστυχία. Dolet ex animo quod tanti patris mihique amicissimi sit degener filius. Sed mitto ingrata ista, & te salvere jubeo cum cognato, uxore ejus ac Doctore *Wullenio*. Deus bone! in quae tempora nati sumus. Regibus cum sceptro vita eripitur a subditis. Reginae sponte sceptra deponunt, ac privatae esse volunt sibique ac Musis vivere. Cujus rei Carolum V. poenituit, eodem quo id fecerat die. Meum non est eorum arcana curiosius inquirere. Non desinam interim Reginarum maximam sive

imperet, five non, venerari ac colere, cum omnia in illa fint fumma & captum noftrum excedentia. Iterum Vale, & Iluftriffimum Comitem *Bannirium* meo nomine officiofiffime faluta, cui opto profpera omnia cum matrimonio nuper, ut audio, inito. Raptiffime & ftans pede in uno. Lugd. Bat. A°. CIƆIƆCLIV. IX. Maji.

EPISTOLA CCCCXCVIII.

ADOLFUS VORSTIUS

Acad. in praefens Rector,

Nicolao Heinfio F. S.

Hagam.

VIxit *Scriverius* nofter, exacto aetatis anno octuagefimo & quarto, parentis tui, τȣ̃ μακαρίτου, amicus olim fummus, craftina die efferendus. Feci equidem ego officium hodie meum una cum Cl. *Golio* in domo demortui. Filii autem de patris optimi honore folliciti, fero licet, defiderant id unice, uti verfus nonnulli hominum eruditorum in exequiis, & poft ductum funus, compareant, atque defuncti amicos inter diftribuantur: fuccurrebas unus tu, vir doctiffime amiciffimeque, inter alios & quidem praecipuus, qui praeftare id poterat quam cumulatiffime. Sed quid faciam, dicamve? obftare temporis videtur anguftia. Attamen quae ingenii tui induftriaeque eft tum magnitudo, tum promptitudo, qui amor in *Scriverium* τὸν ἐν ἁγίοις, dubito nullus, quin tu, promptus qui es ad extemporalitatem ufque, defuturus neutiquam fis tanti viri haeredum defiderio. Si cras circa meridiem ad me miferis tuarum aliquid cogitationum, tempeftivum adhuc fatis erit, uti, me procurante, id imprimatur, &, poft ductum ad fepulchrum cadaver, exhibeatur iis, qui pompae funebri interfuerunt. Nihil impero, aut imperare poffum, mi Heinfi, verum rogo ut amicus tuus ac paternus, tum beati *Scriverii* noftri, quem ad plures abiiffe multorum conftat teftimonio, fuffecerint haec ipfa viro fapienti ac cordato, hoc eft tibi. Nec dubitandum eft mihi, quin exfpectationi meae ac filiorum optimorum Scriverii, lubens, nifi vis quaedam major interveniat, fis fatisfacturus. Itaque aut epicedium aliquod eruditum, aut refponfum faltem tuum exfpectabo in craftinum. Vale & Salve, virorum amiciffime, & me tuum ex affe eo, quo te profequor, affectu identidem profequere. Cl. *Voffii* & *Wallii* noftri Mufam, fi potes, excita. Iterum vale amice magne. Lugd. Bat. Anni CIƆIƆCLX. V. Maji.

Scripfit *Heinfius* Epitaphium *Scriverio*, quod legitur libr. III. Silvarum pag. 203.

EPISTOLA CCCCXCIX.

ADOLFUS VORSTIUS

Nicolao Heinsio.

Hagam.

CLariſſime & amiciſſime Vir. Ignoſce, quaeſo, ſeni mihi, quod heſterna nocte quietem interturbaverim tuam intempeſtivis, aut potius importunis meis literis. Accepi hodie menſae accumbens egregium Epitaphium tuum, cum epiſtolio opiſtographo elegantiſſimo. Placuit illud, placuit & hoc: quin imo ingentes tuae humanitati debeo gratias, quod tanta promptitudine, non dico mandatis meis, quae nulla dedi, ſed rogatui feceris ſatis. vivat Heinſius meus, & cum illo quidquid eſt politioris literaturae, ac verae genuinaeque Poëſios. Imprimi Epitaphium tuum non potuit, quod tempus deſtitueret typothetas. Interim non privaberis honore tibi debito, cum Clariſſimus *Gronovius* noſter orationem funebrem in obitum communis amici noſtri, *Scriverii*, τοῦ ἐν ἁγίοις, habuerit. Recepit enim in ſe id onus, ubi exactis hiſce feriis, Daventria ad nos redierit. Uxor ejus, quae uti noſti, νεόγαμος eſt, eum iſtic praeſtolatur, jam ab aliquot ſeptimanis ſecubantem. Deus bone! quam acris futura eſt prima illa coitio. Noli dubitare quin acerrima erit. nam ſucci plenus noſter eſt, & antehac in caſtris Veneris militavit miles haud inſtrenuus. *Baudius*, ut eleganter pater tuus ſcripſit olim, poſt ductum uxoris funus, vinum guſtare voluit, aut ſi id mavis, Rhenenſe nectar, cui illo ſeculo tribuebat plurimum eruditorum natio. ego a funere b. m. *Scriverii* redux, accepto calamo nugari tecum cepi, quo animi mei moeſtitudinem abſtergerem. De filiis defuncti quid dicturus ſim, neſcio. Ruſticis ſatis moribus eos eſſe comperio, neque ad paternas accedere virtutes. Cum Collegium Profeſſorum ad exequias ſolenniter vocaſſent, poſt Magiſtratum civicum, e quibus nullus ibi comparuit, & Doctorculos nonnullos, voce praeconis, aut Nomenclatoris citati ſumus. Generoſo tamen ſtomacho concoxi iſta, & contemptu ſolo illatae injuriae me vindicavi, ordinemque noſtrum. Mitto ad te carmina, quae a ducto funere nobis fuerunt obtruſa. Agnoſces me quoque principibus permiſtum Achivis, ſed Poëtam diobolarem, & archaïcum, priſci ſcilicet moris ac aevi. Belgicum, quod vides carmen, Satyricum plane ac Scriverianum *Vondelii*, quantum ego quidem conjicere aut ſubodorari poſſum, foetus eſſe videtur γνήσιος. Adderem plura, niſi hora quae inſtat ſemi ſeptima; qua navis abituriens ſolvitur, me moneret brevitatis Salve igitur ac vale, delitium meum, & credo nihil eſſe mihi prius, quam uti abs te amer, qui te amo ſine fraude doloque, aut ut vetere graeca utar formula, quae *Baudio* familiaris erat, ἄνευ δόλου καὶ ἀπάτης. Lugd. Bat. A°. CIϽIϽCLX. VI. Maji. Si quid me amas, me filiumque meum Illuſtriſſ. Galliarum Regis Legato *J. A. Thuano*, commendabis, eique ſalutem a me dices officioſiſſimam plurimamque.

EPI-

EPISTOLA D.

ADOLFUS VORSTIUS

Nicolao Heinsio.

Holmiam.

Nobilissime & amplissime Vir. Quantam ex literis tuis ceperim voluptatem, vix est ut verbis ullis exprimam. Constantem enim animum tuum in nos amando, nostrisque rebus bene cupiendo, sicuti iis testatum voluisti luculentur, ita mihi eo nomine gratulor serio. Facis, mi Heinsi, quod pectus tuum generosum candidumque decet, cum parentis tui, τοῦ πάνυ καὶ ἐν ἁγίοις, amicos veteres tam impense diligis ac religiose colis. Utinam ego aliquid adferre possem ad te ex virtutibus tuis ac meritis ornandum. Non enim nescis quanti te faciam, quamque tuis gaudeam commodis. Doleo familiaritati, quae tibi jam multis ab annis cum *Moucherone* nostro fuit, nubeculam intercessisse aliquam, e publicis exortam litibus inter Suecorum & nostrae gentis mercatores. quarum cura cum ad utrumque vestrum spectet, contrariis tamen id agitur partium studiis. Interim erigis me iterum, cum spem facis, compositis hisce dissidiis, ad pristinae consuetudinis usum vos redituros. Quod, nisi jam factum, ut propediem fiat opto magnopere, qui familiae isti ex animo bene volo. Perculit me nuper haud leviter optimae sororis tuae, matronae suavissimae, repentinus obitus. Novi ego quid sit tam cari capitis amissio, utpote anno proxime elapso simile expertus damnum. Solatia hoc tristi in casu vera is tibi largiatur, cujus nutu ac voluntate haec nobis eveniunt. Domi meae salvae nunc res sunt, supremi Numinis favore. verum a quatuor fere mensibus exercuit me gravissimus morbus filiae meae natu minimae, atque ejus etiam, quae hanc ipsam aetate antecedit. Quin me quoque invisere voluit invisa & ingrata hospes, Diva Podagra, sed ad breve tempus. Si mei voti res esset, juberem illam in perpetuum res suas sibi habere & Domo nostra exulare. Clarissimo *Golio*, qui cum adversa luctatur valetudine, de libello Arabico, Pythagorica complectente dogmata, aurem vulsi, & a te salutavi. Verum responsum tuli ejusmodi esse id scriptum, ut neque transcriptionis, neque translationis, mereatur laborem. Tam variis, vir amari dignissimus, distractus hactenus fuit negotiis, ut vix cogitandi ea de re habuerit otium. Scis quam soleat esse occupatus. Resalutat interim te quam officiosissime. Gaudeo *Meursii* nostri τοῦ μακαρίτου opuscula varia in optimas, hoc est tuas incidisse manus. Te etenim procurante, quae edita nondum sunt, tum quae relicta auctiora, lucem, ut spero, videbunt aliquando in commune orbis literati bonum. Vale & salve, Vir Nobilissime, a me meisque & *Ferrerio* itidem Doctore, qui jam secundo experiri voluit manum ophthalmici, cum de visu in totum periclitaretur. Dabam Lugd. Bat. A°. CIϽIϽCLXII. XXVII. Julii.

EPI-

EPISTOLA DI.

NICOLAUS HEINSIUS

Adolfo Vorstio.

Leidam.

RESponderi jampridem a me oportuit ad suavissimam Epistolam, quae venire te in partem doloris, quem ex morte intempestiva optimae unicaeque Sororis haud modicum contraxi, peramanter testatus es. Nec defuissem sane officio huic, nisi occupatum me tenuisset aestivis feriis divinus scriptor P. Virgilius Maro. Quippe dum fomenta ac solatium acerbo moerori circumspicio, rogatu Typographorum, quae ad maximum Poëtam jam olim annotaram, coepi paulo diligentius perpendere, adhibitis in hanc rem cum aliis vetustis codicibus, tum schedis luculentis, quas Florentiae ex Mediceis membranis omnium antiquissimis optimisque consarcinaram. Huc ut curas converterem impulit me praesertim Christina Alexandra, cum in itinere anni proxime elapsi mihi occurrebat, pristinamque pollicitationem ut praestarem tandem aliquando operose flagitavit, oblata hanc in rem omni veterum Maronis exemplarium supellectile, qua bibliothecam suam ubertim instructam esse asseverabat. Feci quod voluit, & ducentis ad minimum locis Poëtarum principem meliorem feci, quam hactenus circumfertur, etiam in castigatissimis editionibus, talemque ad *Elzevirios* jam ablegavi, typis describendum. Observationes ipsas premendas adhuc duco, dum membranae cum aliae, quas ab amicis sperare jussus sum, tum a Regina promissae comparent. Miraberis Criticos nostros tanta animi contentione desudare in Scriptoribus obscuris perpurgandis, praecipuorum principumque quorumvis securos esse, nec iis manum admovere. Solus enim post renatas literas *Johannes Pierius Valerianus* centum & quadraginta propemodum abhinc annis operae pretium se facturum esse credidit, si vetustos Maronis codices evolveret. Qui conatus etsi viro doctissimo non infeliciter cessit, aliorum tamen diligentiae spicilegium reliquit longe uberrimum. Atque haec verbosius enarravi, quam fortasse velles: sed diuturni silentii rationem a te ignorari nolebam. Finem, ut auguror, jam spectat lis illa, quae negotiatores nostros collisit cum Suecis in Africa. Quidvis rerum novarum pariat per me licet regio monstrorum ferax, dum negotium mihi ne exhibeat in posterum ob ejusmodi contentiones, quarum sum fugitans, sic ut nemo magis. *Moucheronem* cum tota familia valere ac salvum esse nuntio. si valere dicendus est, quem stipendio pacto jam multos annos Sueci proceres inique defraudant. Auguror arrisuram illi esse meliorem aliquando fortunam, & parem viri virtutibus. *Golii* nostri viri praestantissimi profecto me miseret, cui per occupationes nescio quas haud vacat de amicis bene mereri. Itaque novis in posterum flagitationibus hominem alibi occupatum non obtundam. Vellem tamen aut ipse operam hîc suam non obtulisset, aut ignorarent Itali libellum de dogmatis Pythagoris Arabicum in Bibliotheca Leiden-

ſis Academiae publica aſſervari. Opuſcula *Meurſii* poſtuma divulgari omnino rei literariae intereſt. Hîc terrarum tamen ut id fiat, minime ſperandum eſt, ubi typographum nequicquam quaeras. Si ſunt apud vos, qui pollicentur huc curas a ſe convertendas eſſe, non erit arduum libellos ipſos ab *Edmundo Figrelio*, Regiae bibliothecae cuſtode, impetrare. Eſt nunc in hac civitate *Nicolaus Witte*, patria Livonus, medicus apud ſuos magni nominis, quem olim, ſi quid memini, diſcipulum habuiſti. Is de lare in Batavos iterum transferendo cogitat, quamquam & uxore & dote luculenta auctus praxin feliciter Rigae exerceat, non ſine multo emolumento. Studiis hoc a ſe dari affirmat, & literarum amori, quas in ultimo Barbariae angulo non niſi eminus colere & venerari poteſt. Vellet tamen conditionem qualemcumque offerri, ne privatam vitam cogeretur ſequi, & artis medicae profeſſionem abrumpere per intempeſtivum otium: videſis, quaeſo, ſi quid hominis multa rerum cognitione inſtructi commodis invigilare potes. Quo officio & me & illum egregie demereberis. De Theologo, quem a vobis diſcedens domeſticum mihi adſciſci flagitabam, nec obtinebam, ſolis Hollandiae Provinciae rectoribus voto meo refragantibus, nunc res eſt in proclivi, quando manum illos hîc dediſſe repetitis precibus intelligo. Si quem noviſti ergo virum dotibus facundiae & doctrinae non vulgariter inſtructum, eum ut *Beuningio* aut *Wittio* heroibus commendes peto. Qui reformatam religionem hîc terrarum profitentur, ſtipendium, illi a Patribus offerendum, altera parte ſeſe aucturos, atque adeo geminaturos eſſe pollicentur, ſi quem dotibus, quas dixi, egregie inſtructum conſequantur. Cui ſi ſermonis Gallici acceſſerit cognitio tanta, ut hac lingua ad populum perorare poſſit, florenos 250 aut 300 praeter haec annuos Galli in hac civitate habitantes ſe numeraturos illi promittunt. Vale, vir Ampliſſime, & amicos communes meis verbis officioſe ſaluta. Holmiae XVIII. Octobris MDCLXXII.

EPISTOLA DII.

JANUS DELLY

Cl. V. *Nicolao Heinſio* S. P. D.

Leidam.

EGregium vero Philoſophum, Clariſſime Heinſi, Pſoraleon iſtum Scribonium, qui dum reges, id eſt generis humani genios, (ſi reges τῷ ὄντι forent) tuendos ſuſcipit, meros tyrannos, & alaſtoras finxit; Buſiridas ſcilicet, Antaeos, Phalaridas, Dionyſios, & quae alia portenta olim fuere. *Regi*, inquit gravis auctor, *quidquid lubet, illud & licet*; &, *Perjurium eſt quodammodo legitimum.* Itaque adeo rex iſte Salmaſianus, aequum anne iniquum imperet non cogitabit; & hydris in ranas licebit uſque & uſque ſaevire. Quam male cum rebus humanis ageretur, ſi hujuſmodi mancipia ſibi παρεδρεύοντα haberent reges? Quod utinam, mi Heinſi, optimo principi liberet, aut certe ſimula-

rет.

ret velle ſeſe, auri talentum Scribonio imperare! mihi quidem dubium non ſit quin jam-jam integrum librum retexeret. Sane eum librum cum video, non poſſum non exclamare, δότε μοι λεκάνην. ſi vacat, audi, & compone togam.

Dii magni, horribilem, & ſacrum libellum,
Quem pro purpureis, pudor! tyrannis
Scripſiſti! interea Britannus ardens
Invernos premit & quatit duello,
Cui favent ſuperi, vagaque victor
Fertur claſſe furens, libellulorum
Securus, mihi crede, vel tuorum,
Vel quotquot ſimiles erunt. Sed, heus tu,
Vulgi cymbalon oſcitantis, heus tu,
Ob librum horribilem atque peſtilentem,
Quodnam ſit pretium tibi apprecari,
Niſi ut quos dominos probas, haberes?

Addam amplius; Scin' tu eſſe quoſdam palato adeo faſtidioſo, & tanta judicii moroſitate, ut & Latinitatem in eo deſiderent, & ei cum ratione male convenire praedicent?

Si vel Latine ſciret hic Scribonius,
Quem literarum Principem fatui ferunt,
Aut ſi vel una judicii mica huic foret,
Non inficete ſcriberet Scribonius,
Quis hoc negare poſſit aut contra hiſcere?
Sed quia Latine neſcit, & collutulat
Miſeram papyrum, nec ſolidum huic caput crepat,
Ineptiarum plenus eſt Scribonius;
Quis hoc negare poſſit aut contra hiſcere?

Quis autem credat debere ipſum magiſtellis riſum & quidem ἄσβεστον? nondum edidicit Maronem. neſcit ille, mi Heinſi, (ut patet ex notis illius ad Plaut. p. 81. edit. Hakianae anno MDCXLV.) quid ſit, *Dic mihi, Damoeta, cujum pecus.* Quanto conſultius feciſſet, ſi politicas tractationes, & ſtudia iſta graviora, vel patri tuo, qui in iis literis ſubactus eſt, vel tot aliis clariſſimis doctiſſimiſque viris, quibus Gallia noſtra Bataviaque nunc florent, reliquiſſet?

Scriboni mihi crede, diſce quid ſit,
[Dic cujum pecus] hocce nam fugit te,
Te hoc, inquam fugit; inde ſi tuendis
Te locare operam juvet tyrannis,
Saltem dicere Livor hoc nequibit:
Scriboni, mihi crede, diſce quid ſit
[Dic cujum pecus] hocce nam fugit te.

Magna nos ſpes tenet fore, Cl. Heinſi, ut inſolentem hominis audaciam frigida perfundas. ea certe provincia tua eſt ſine ſorte. Si quid a te ad nos allatum fuerit cum libris Elzevirianis, quos advehi curat *Lerpinerius* bibliopola Sal-

muriensis, polliceor tibi plausus plusquam Neronianos, cirratos equites, imbrices, testas, nosti cetera. Scripsit ad me nuperrime *Burdelotius*, quem, ut opinor, probe nosti, ingentem Lutetiae Nasonis tui expectationem esse. Per ego te Camoenas oro, ut columbuli illius Dionaei delicias; si per te eum nitorem cultumque sunt consecutae, quem illis olim afflaverat Venus, tandem publici juris facias, ut ejus scriptoris opera discant omnes, quanta a te in posterum par sit expectari. Vale, &, quamvis audaciusculum sit, nos ama. Salmurii apud D. Lerpinerium bibliopolam, VIII. Kal. Jul.

EPISTOLA DIII.

SAMUEL TENNULIUS

Nicolao Heinsio S. D.

Hagam.

VIro bono, & magno homini, multaque humanitate temperato in summa animi magnitudine, *Capellano* sic me placere studui, ut hunc usque diem illius aedes librique pateant, commendatio, quae multum ponderis habet, pro me apud claros intercedat, unde illum & fronte & mente (si quid odorari possum) mihi studere collegi, non quia merui, sed quod ille nisi bene velle omnibus non potest; quamquam mehercule non minus amarer ei, si minus essem commendatus. Quae res quam grata externo contingat, nosti expertus peregrinantium incommoda & solitudines. Natura πολιτικός, dum illi (videtur enim cum Socrate coelo in mores philosophiam deducere) conor ἐμφιλοσοφῆσαι, hortatus est jussitque, ut has quascunque quisquilias transmitterem, illa tamen lege, ut nec bonam voluntatem a te reprehendi, nec reprehensionem semper judicium putari promitteret. In oceanum igitur rivi cecidere minores, dum morosi judicis obrussae subjici ὁ πάνυ voluit etiam has nugas, in quibus nihil mihi permiseram, verum apposueram, transposueram, descripseram, induxeram fideliter omnia, ut Segueriani Codicis differentia constaret. Cuperem vultum tuum videre, cum leges: amorem sperare si est nimis superbum, irae tamen causam dare nugae non possunt: sin cum ludibrio (quod Ithacus velit) fastidis, scito tuum amicum illiusque in me benevolentiam esse tanti; nec me tam molliter a meis habitum, ut nullam contumeliam ferre & concoquere scirem. At, inquit, quare non cum alia editione contulistis? intra constitutum aliam non inveni, & maturandum erat, ne, qui se capitis periculo commodasse affirmabat, cum Cancellario, qui proscribere potest, lusisse videretur. D. *Mentelius*, quod de munere conditionem non acceperis, sibi gratulatur, &, quemadmodum ab aegrotis diripitur, sic suae in remittendo morae culpam ad negotia transfert; quia tamen te suae gloriae συμφιλοδοξήσειν sperat, spem magnam fecit multa a se iri adhuc subministratum, dum circumrodis quod erit tandem devorandum. Clarissimus & elegantissimus *H. Valesius* tibi vobisque omnibus multum salutis dicit. Si Demosthenes fabri digito demonstrarier non

male

male tulerit, ipse quoque a peregrinante adorari te patiaris precor. Lutetiae Parisiorum, A°. CIƆIƆCLX. a. d. 5. Idus Decembres.

EPISTOLA DIV.

SAMUEL TENNULIUS

Nicolao Heinsio S. D.

Hagam.

QUisquilias placituras magis optaveram quam speraveram; jam tua consilii summaeque & benevolentiae & prudentiae plena epistola triumpho. Lumen enim tuo accendi de lumine, quo erranti via monstratur, verissimaque de Manuscriptorum notis monentur. Menteliani codicis, quem a te visum negant, specimen solum mitto, non quia laborem, qui nullus hic est, subterfugiam, sed ne legentem nequicquam onerem. Cum tua editione sunt haec commissa. Epist. Penel.

Trepidaeque puellae: *Timideque puellae*. *Atque aliquis*: *Jamque aliquis*. *Hic est Sigeïa*: *Hac est singeima*. *Hic lacer admissos*: *hic alacer missos*. *At ille mihi*: *& ipse mihi*. *Rhesum*: *Resum*. *Cautus eras*: *Captus*. *Micuere*: *metuere*. *Diruta sunt*: *obruta*. *Morandi*: *morandi est*. *Puppim*: *Pupen*. *Lentus abes*: *lentus abesset eras*. *Vanescat in auras*: *marcescat in aures*. *Increpet*: *increpat*. *Frangitur*: *Flectitur*. *Ipse*: *ille*. *Zacynthos*: *Jacintos*. *Pisandrum Palybumque Medontaque*: *Pissandrum Polidumque Meduntaque*. *Antinoi*: *Antonoi*. *Melanthius*: *Melancius*. *Pene est mihi*: *dele τὸ est*. *Invitis*: *invictis*. *Hoc jubeant*: *Haec faciant*. *Ara tuis*: *Ara mihi*. *Lumina condas*: *Claudas*.

Epist. 2.

Demophoon: *Demorphum*. *Actaeas Sithonis*: *ateas Simoys*. *Invita n. e. a. nocent*: *Invicta n. e. amente noces*. *Hebri*: *ebri*. *Cana*: *liquida*. *Sum p. thuricremis de. v.*: *cum p. turmonis sum v.* *Faventes*: *Secundos*. *Per mare quod totum*: *per tumidum*. *Fictus*: *Falsus*. *At Laceras*: *ha L.* *Nominibus*: *Numinibus*. *Quo j. t. p. nobis*: *Quid j. t. p. prosunt*. *Parte s. p. q. inde*: *Per te s. p. q. arte*. *Ante suis*: *tuis*. *Scyron*: *Chiron*. *Et finis*: *& senis*. *Post illum*: *P. illos*. *Armiferam Thracen*: *Armig. Tracem*. *Notanda*: *Notata*. *Phylli fac*: *Filli face*. *Demophoonta*: *Demorphunta*. *Sit solo*: *s. longo*. *Excidimus*: *excedimus*. *Satis apta*: *satis* al. *valet a.* *Ad Aemum*: *ad Hebrum*. *Frigida l. sid.*: *sidera lucent F.* *Intumulata*: *Intumulanda*. *F. ut superes*: *Ferrum superas d. ut.* *Libet*: *juvat*. *Ipsa*: *illa*.

Codex antiquior & melioris, quam Seguerianus, notae videtur. sed *Tuus o Regina*, caetera nosti. millies D. *Gudius* ad vos se daturum dixit. Illorum, quae margini annexueras, alterum praestiti (multam quoque salutem remittunt illi par nobile fratrum) alterum non intellexi, cum illud sperare nefas esse huic putem aetati. Non committes, credo, ut velis infanti aptari cothurnos: Quid, quaeso, dicturum putas Roscium, si se spectante in theatrum (licet non suum) prodirem, cum ab Hortensii foro prius petitos gestus in

hanc ſcenam ſe retuliſſe fuerit oblitus? Quid ſi olim fallerem judicium tuum? non illi certe, ſed meae ignoſceretur infirmitati. Indignus ergo illa hactenus benevolentia videor, niſi cum tuo Naſone decentiorem faciem judicaveris, cui naevus adeſt aliquis. Viſum eſt Domino meo Jamblichum de vita Pythagorae componi: *H. Valeſius*, cujus interpoſita fides in codicis MS. ex Memmiana bibliotheca deprompti poſſeſſionem me miſit, illum & conferendum & reliqua deſcribenda cenſuit. In λόγῳ ejus τρίτῳ περὶ τῆς κοινῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης ſum plurimus: Poſſet ille ingenii & virtutis excercendae materiam praebere, imo prodire; elegantiſſime enim de animo & mente ab ipſis rebus abſtrahenda diſputat; Verborum tranſlatio expedita; ſenſus autem difficilis, & moleſta argumentatio. Quomodo enim omnia in numeris (quod autor docet) conſiſtere, ipſamque adeo virtutem numerum eſſe populo probabitur? Non liquet. te rogo ſententiam, ſecundum illam dabitur, & certe vel aliud agenti ſpes temere concepta concidet, vel in diligentiam animus addetur. In Frontini ſtrategematibus a me aliquid praeſtari poſſe ut credam, adducunt quatuor MSS. Regii. Luparam forte adornari audiſti, quam ipſi coelo minaturam & octavo inter orbis miracula nomine gaviſuram dicebant. Die Sabbathi, dum in illa ornanda pictores contendunt, operae illorum quatiendo candelam, ſcintillam jecerunt in tabulatum. Haec, neſcio quo caſu, corripiens ceram, qua inductae ſunt tabulae, deinde materiam & omnia ſui alimenta, quintam fere Palatii partem in cinerem miſit: diei dominicae hora quarta ſopitus ignis, ſed ſub cinere doloſo latens, & veſpertino vento motus flammam reddidit civium ſanguine exſtinguendam. Ridentem vidi reginam, cum ruinam contemplaretur. Hoc autem refero, quia illuc transferenda eſt Bibliotheca R. Deum T. M. veneror, ut quam diutiſſime in patriae decus & gloriam, reipublicaeque literariae ornamentum incolumis ſerveris, meque in tuorum clientum numero latere ſinas, & in *Capellani* (cujus inter inſignes urbis ab arte viros veſtigia adoro) gratia confirmes. Dabam ſtatim poſt tuas. Lutet. Pariſ. CIↄIↄCLXI. 5. Id. Febr. Reverendus Pater *Coſſartius* & elegans *Mentelius* plurima te ſalute impertiunt.

EPISTOLA DV.

SAMUEL TENNULIUS

Nicolao Heinſio S. P. D.

Hagam.

CEleberrimi *Capellani* aedes, quanquam ſint aditu facillimae, verecundia tamen impeditus, ſeptimo decimo poſt tuas in urbem allatas die intravi; ibique inveni meas delicias, tuaeque erga me mihi perſpectiſſimae benevolentiae argumenta, quibus ad properatas, ne pigri nomen ſubirem, has quisquilias extemplo remittendas impellebar. Tuo de Naſonianis Codd. judicio ſubſcribunt omnes: τὸ [1] *aura* eſt in Menteliano & Jeſuitarum; quia autem interpres

1 Vid. Ovid. Heroid. I. 110.

pres ejusdem manus apposuerat τῷ *aura* τὸ *solatium* (quae est explicatio τȣ̃ *ara*) & lectionem tuam hanc in Gallia passim laudari audiveram, hanc differentiam neglexi & discrepantiam τῶν *mihi* & *tuis* notare volui. Meae oscitantiae ignosces, nec illa Segueriana tam negligenter quoque collata inde colliges. Aliud, mihi crede, agebam, cum codicis specimen dabam; quem ante mensem transmissum videbam; nunc bonum nomen, quod secus fieret malum, ita compellabo, ut ille proxima septima ad te perferendus curetur; dignus est quem inspicias. Tibi enim post versum duodecimum Cydippes, haec

Si tamen ut perhibes, fugerem perjuria vitae
Mittis adhuc dubie perceret illa mihi,
Nec dea nec precibus potuit nec vulnere flecti,
Utque quae medear est mihi sola salus.
Hoc etiam victem tamen est quandoque [1] *neganda,*
Ut juvis inpertum ponere ventris bonus.
Audiet & quaeret, de quo sim conjuge praegnans,
Et nisi sim de te jure negabit opem.

Hic est finis totius codicis, forte aliqua pagina abrupta est; solum ad te transferendum curabo, quoniam ex agro Turonensi codex alter nondum est allatus, ut mihi heri *Menagius* narrabat, qui te Diogene Laertio Roma sibi misso donabit. Societatis Jesu codex est nitidus & perelegans, aetatemque aliquam prae se fert, quod ex his concludes, quae praesente R. V. D. Ph. *Labbaeo* (nam illi Conscripti patres graeca mercantur fide) notavi. Epist. v. Oenone Paridi.

Mycenaea: *Miccnea*. *Phrygiis*: *Phrigiis*. *Laesa*: *lesa*. *Indigno poena*: *indigne pena*. *Contenta*: *contempta*. *Nympha*: *nimfa*. *Defensa est*: *Depressa est*. *Consita ripa*: *consita rivo*. *Surgite rite*: *S. recta*. hoc a. distichon erat in margine in fine positum post τὸ *populus*. *Dixit ab illa*: *duxit*. *Ossa tremor*: *timor*. *Esse nefas*: *nephas*. *Caesa abies, fractaeque*: [2] *caesaeque*. *Caerula ceratas*: *cadis*. *Et flesti, & nostros*: *madidos*. *Ah quoties*: *ha* & sic infra. *Cum te vento*: *vento cum te*. *Lintea*: *Linthea*. *Nereidas oro*: *Nereides*. *Rediture redisti*: *dedisti*. *Pellice*. *pelice*. *Terrasque cita*: *Terraque*. *Non satis*: hoc & seq. distichon non sunt in MSS. textu, sed in extrema pagina sola ponuntur. *Implevique sacram*: *implevi sacram*. *Iden*: *Idam*. *Ipsa ferat*: *luat*. *Tibi conveniunt*: *tecum veniunt*. *Sequantur*: *secuntur*. *Destituantque*: *destituuntque*. *Non tamen aut*: *ut*. *Decere manus*: *tenere*. *Nec me*: *non me*. *Apta toro*: *thoro*. *Tibi nulla*: *mihi*. *Tyndaris*: *Tindaris*. *Deiphobo Polydamanta*: *Deiphebo Polidamanta*. *Antenor*: *Anthenor*. *Facta cadunt*: *volant*. *Nam recolo*: *refero*. *Perdat io*: *Perdet yo*. *Quamvis insignis*: *praesignis*. *Hospite capta*: *Hospita*. *Ante sua*: *arce*. *Nomine veles*: alii *celes*, *veles*. *Sylvis ego*: *ego silvis*. *Tumet Ida*: *Patet yda*. *Meas — manus*: *manus — meas*. *Medicabilis*: *Sanabilis*. *Deficior*: *Destituor*. *Pheraeas*: *perhebas*. *Ypsiphile Iasoni* VI. *Fulva manu*: *Frā*, vel *fulva*.

Re-

1 Superscriptum *rozanda*.
2 Laudabat Cossartius repetitionem τȣ̃ *Caesa*, negabatque dici, *frangi trabes*, in hac materia, sed *caedi* vel *dolari*: haec *Tennulius* margini adscripserat.

Recepta tori: *futura thori*. *Haemoniis*: *emoniis*. *Mihi jurare*: *eum*. *Vix mihi*: *vix bene*. *Ut rediit*: *utque redit*. *Abenipedes*: *a euripides*. *Populos civili*: *homines*. *Devicto serpente*: *devictus serpens*. *Vivat*: *vivit*. *Facta tuo*: *tecta suo*. *Heu ubi*: *Heu mihi*. *Adfuit*: *affuit*. *Quid tibi*: *mihi*. *Tiphy*: *Tiphi*. *Nec s. Aeetae*: *non Oete senis*. *Sed me mea fata*: *sin me madata*. *Castra manu*: *rasa*. *Urbe virum*: plane ut in tua editione. *Sed dent*: *si dent*. *Conscendis in argo*: *Argon*. *Addo preces*: *adde*. *Vota timori*: *verba timore*. *Quod Iasona perdo*: *quid I. perdam*. *Concidat*: *Concidet*. *Argolidas*: *Argolicas*. *Abdere solis*: *addere*. *Passis*: *sparsis*.

Haec cum tua editione accurate composui, plura notavissem, si per tempus licuisset, quod a Patre omnia ad Dei gloriam & Domus nostrae conservationem faciente concedebatur. Elegantissimus *Vavassor* se aliquas scedulas paratas, quae tibi inservirent, habere mihique perferendas traditurum dicebat: Colligam quae potero. Doctissimi & reverendissimi *Dallaei* de pseudepigraphis liber modo prodiit: non omnia in illo Clarissimo *Vossio* arridebunt. Hominis, cui bellum indixisti, poenae multi favent, gloriae invident: Casurus enim dicitur Aeneae magni dextra, dum silentium ipsa fecit exspectatio. Certe non iniquum judicem tibi promitto illum, qui in opere a te laudato verba illa Josephi ante Eusebium a patribus citari tam feliciter probarat. Nil illo viro justius, nihil benignius: sed

Τὸν μὲν ἐγὼν ὦ ξεῖνε καὶ οὐκέτ᾽ ἐόντ᾽ ὀνομάζειν
Αἰδέομαι, περὶ γάρ μ᾽ ἐφίλει καὶ ἐκήδετο λίην.

D. *Gudius* ante tres septimanas discessit, postquam orationem Hippolyti sine interpretatione typis mandasset. faciam eum proxima occasione certiorem illorum, quorum moneri volebas. Quod de Porphyrio scribis, de Jamblicho intelligendum, illius libros duos ab *Arcerio* editos cum Memmio & Regio Cod. composui, librum tertium περὶ κοινῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης, & quartum περὶ ἀριθμετικῆς Νικομάχου ex Memmiama bibl. descripsi, & cum Regia contuli. nunc tertio omnes quatuor cum Jesuitarum codice committam, quod ut liceret, maxima ambitione contendi. Animum enim mihi addiderat aliquis amicus, licet olim meus Ajax in spongiam. summa votorum meorum, vir celeberrime, est tua salus. raptim, Lutetiae Parisiorum CIↃIↃCLXI. III. Cal. April. dabam. omnes ad unum amici te salvere jubent.

EPISTOLA DVI.

SAMUEL TENNULIUS

Nicolao Heinsio S. P.

Hagam.

QUorundam in Hieroclem notatorum usum mihi concesserat Cl. *Menagii* benignitas; quae dum hodie reddo, extemplo meae liberandae fidei nata est occasio. Transmittendos enim accepi hos duos Virgilii, unum Lucani MSS. Codices, cum Romana D. Laertii editione, quos omnes volentibus cum

cum magnis Diis tibi dono dedit. Ego vero non tacita voluptatis (mihi enim bene eſt, quum amicis & patronis bene fit) conſcientia contentus tranſvolo ad cariſſimum *Mentelium*, qui, dum amici tui benevolentiam & magnanimitatem oſtento, a verecundia non impetravit, ut dictis non maneret. Igitur hos Lucani & Ovidii de Triſtibus, de Faſtis, Pontoque & Heroidum codices manu exaratos ſimul huic faſciculo includendos permiſit. De praeſentibus quaeſo gaude, & in lucro pone, quod poſthac mittetur: Illuſtriſſimus *Beuningius* pridie Regiae Bibliothecae aderat, atque ipſe in ſuperiori tabulato aliquid nugarum mearum committebam; ſed deterruit me ſplendoris praeſentia, quo minus deſcenderem, officioque occurrerem: credo viſum ab illo Codicem, qui *Puteani* haereditate ad Regem venit; ſpecimen codicis in Societatis Jeſu domo ſervati a me miſſum te accepiſſe quoque reor. Jamblichum, vel potius Porphyrium de myſteriis Aegyptiorum cenſesne dignum, qui deſcribatur? Ex epiſtolae de temporis brevitate judica: Vale & ama. Lutetiae Pariſ. CIↃIↃCLXI. III. Non. April.

EPISTOLA DVII.

SAMUEL TENNULIUS

Nicolao Heinſio S. P. D.

Holmiam.

MAndata tua, Domine, peregi, ut potui & debui. Nam XVII. Cal. Majas iſti juveni, qui tibi quondam operam dederat, jam a manibus illuſtriſſimi *Beuningii*, dedi *Jacobo van Campen* omnia, quae Pariſiis convaſare potueram, octo nimirum MSS. cod. Lucani, Virgilii & Ovidii, & Romanam Laërtii editionem: in quibus te monitum volui, Lucani codicum alterum oblongum eſſe τȣ͂ πάνυ *Menagii*, alterum quadratum barbaro charactere exaratum pertinere ad amiciſſimum *Mentelium*, cujus notae ſex reliquorum Cod. poſſeſſores diſtinguunt. Admonitionis hujus oblviſci me cogebat colligendorum vaſorum feſtinatio. Ante enim Syrium aeſtum cogitabam intrare Italiam; & intravi per mare Tyrrhenum τύχῃ ἀγαθῇ. Reverendi patres *Poſſinus* & *Fabrius*, qui me, ut Homerici baccharum ſuavitate Lothophagi, multiformibus humanitatis officiis retentabant, ut & *Leo Allatius*, cujus latus tegere ſolebam, plurimum te ſalvere jubent. Vidiſtin' unquam Theodori Antiocheni fragmentum in prophetam Oſeam? in Latio mihi deſcripſi. Patrono meo Pariſienſi attuli Theodori Lectoris tripartitam hiſtoriam, quod exemplum mea manu eram conſecutus. Salvus per omnem Pannoniam ſuperiorem divagatus, intravi gaudia meorum. Quae res quanquam magis voti quam ſpei mihi fuerit, maturati tamen itineris temeritate damnor ab illo, qui ſi mecum eadem ratione & ſumptu iter idem habuiſſet, a pediculis dudum eſſet devoratus. Sed haec lapidi. Secundo Maeno dum devehimur Moguntiam, incidi in hujus ornatiſſimi *Moſcheroſch* colloquium, cujus literas vides, a conſiliis Comitis Hannoviae

& Electoris Moguntiae, qui gloriatus familiaritatem tuam & *Boecleri*, sibi quondam Argentorati concessam, cum rogaret an te quoque novissem: amari me a te probavi. vocavit ilico ad caenam, promisi; post in domo sua me dormire jussit, parui: postero die ad prandium me revocavit, non negavi. Tantorum beneficiorum pondere cum me tandem suffunderet verecunda memoria, discessi cum omnibus bonis verbis. Tua sunt ista beneficia, vir clarissime, quae augebis, si ignoveris liberaliter accipienti: Maximi autem facio illam, quam per te nactus sum, nobilissimum virum familiarius colendi occasionem. *Arnoldus* pastor disertissimus Norimbergae profert integrum librum de solo testimonio, quod Josephus perhibet de Christo. Pater & mater, ambo Septuagenarii, vigent florentque ad invidiam inimicorum, omniaque maxima observantia obsequia tibi deferunt. Vale, ornamentum patriae, & me ama. Daventriae CIƆIƆCLXI. XV. Cal. Octob.

EPISTOLA DVIII.

SAMUEL TENNULIUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Hagam.

HActenus mihi inter ludibria, verbera, incendia, caedes & cadavera versato nihil minus vacabat, quam sequi Musas minus severiores, satis habebam, quomodocunque addiscere, quas dedidiceram, majorum meorum artes, paupertatis tolerantiam & mortis contemtum. verum ubi affulsit melior patriae spes, coepi redire ad sacra nostra, & ubique adorare eorum sacerdotes; quorum tu, virorum elegantissime, Pontifex cum hic adesse dicereris, religio fuit, non occurrere officio. Bis tibi adfui, bis mihi peccavi. Et me peccasse docuit ditissimi viri filius, cujus studia ad tempus rego, & spem foveo in solatium mei exsilii. Sustinui temerarius tersissimis auribus offerre Julianum. Peccavi, inquam, ignosce. Exemplum enim (ut ab adolescente accepi) datum non correctum: pag. 18. *Justino Martyri* habetur non inductum, quod ἀπροσδιόνυσον, contra meam mentem sponte correctoris, inter tumultus belli, longe a domo irrepsit. Quod per te ego Charitas nostras oro deleatur, ne mihi imputetur, plurimum sollicito, dum se undique pandit series malarum artium, & impudentium animorum conscientiae denudantur. Quid enim facient me absente? cum tibi palmarias emendationes recitanti & divina docenti respondebam, τὰ *aurum ex stercore erui*, homo meus est interpretatus, *stercoream emendationem* a me vocari; quanquam verborum sensus secundum ἀλήθειαν τῶ ὄντος non possit esse alius, quam *auream emendationem elici* ex stercore, hoc est, parte puerili. Quod erat alterum peccatum: En ego liber, ille ferox tacui, ad ea, quae nunquam aequis locis alioque sub judice, cui verecundia minor deberetur, ausus fuisset. Tu mihi si veniam dederis, in sinu gaudebo: & veniam spero, quod centenis suis epistolis ὁ δεῖνα μακαρίτης de tuo in me amo-

re:

re reddiderit certiorem. Illa venia tanto laetior erit, quanto magis Vir summus mihi misero, innocuo & optime de se merito in Anglis ad Jamblichum, Leidae ad Stephani fragmentum hostes quaerit & jam immisit. Si Juliano candidum calculum adjeceris, triumphabo etiam, & efficiam ut propediem videas meliora, quanquam nihil ad decora illa ingenia & habentia latitudinem Platonicam. Verum tu pro singulari humanitate, qua omne hominum genus complecteris, me licet ignobilem inter cultores tuos admittes, exemplo Principum Romanorum, qui etiam homines municipales in tutela sua toleraverunt animo non imbecillo. Caeterum Valerii M. editionem nil aeque moratur: quam avunculi tui verba Lib. 6. Var. 1. *Legebam his diebus Val. Max. Non est mihi unquam verius dixisse visus Jos. Scaliger, quam cum eum ineptum verborum & sententiarum affectatorem appellat.* Ecquid nosti, quo minus in ea discessionem facias? sin autem fuerit ipse auctor ineptus, quanto ineptior ego commentator? *Jacobus Lydius*, quem octo annos jam experior disertissimum, hoc est, innocentissimum (nam eloquentia Statio Caecilio nihil aliud quam innocentia) ad me mandavit lib. 1. cap. 1. §. 9. pro *futura regimen* legendum: *Ita se humanarum rerum fultura regimen* sensu satis aperto. sed novem codd. habent τὸ *futura*, minus uno, qui dat *habere*. Non audeo numerum & consensum codd. posthabere autoritati viri. In prologo. *Populi Romani*, decem codd. habent *Urbis Romae*. hoc insolitum, sed frequens alterum & placens *Pighio*. Praeter collationes MSS. adsunt mihi Patroni Parisiensis curae apud me commendatae. Nobile ingenium, *Joannes Ortwynius*, effert caput Bommeliae Salinarum (ubi Rectorem agit) & mihi MS. lectionem ad Frontinum, quem edam, lib. 11. cap. 3. n. 9. *Novissime sic castra meditabatur.* cum vulgo & quinque codd. offerant *metabatur*. suam lectionem asserere nititur ex Plinii panegyrico. *cum in illa meditatione campestri militaribus turmis imperatorium pulverem sudoremque misceres.* Ut haec jejuna & macra transcriberem, impulit tua facilitas, qua prodesse omnibus, obstare nulli studes: In antecessum tibi omnium nostri nomine gratias ago immortales pro cura tua, ad quam pertinuit ὁ χαριέστατος *Jacobus* noster; Deumque precor, Vir emendatissime, ut pedum dolor minuatur, sufficiens vigori animi compages reddatur, diutissime nobis adsis, posteritati intersis, patriam florentem videas, gratamque sentias. Tantum quod volebam obsignare literas, nuncius a nostris, me propediem pristinae dignitati redditum iri. Amstelodami CIƆIƆCLXXIV. a. d. III. Non. Februarias.

EPISTOLA DIX.

NICOLAUS HEINSIUS

Samueli Tennulio S. P. D.

NOn fine tacito rubore te convenio, Tennuli Clarissime, qui & compellatus per te nuper officiosum plane in modum cum ad Amstelaedamios

for-

fortuito me contuliſſem, & poſtea litteris, comitate ac doctrina cumulatis, uberrime ad epiſtolare provocatus commercium, per tricas forenſes & rabularias occupationes abductus a meis partibus, conticeſcam hactenus agreſtem in modum. Omitto alia complura, quae jam olim tibi debeo, quando & Lutetiae Seguirianum Naſonis codicem membranaceum cum libris editis conferre meos in uſus non es gravatus, & monumentis ingenii tui exquiſitis non ſemel ex illo donatum me voluiſti. Ea cum tantum merito apud me poſſint, ut intelligam pulcherrime, quid in rem viciſſim a me tuam praeſtari oporteat, intervenit tamen, nolente me prorſus, ac perquam invito malignior fortuna, ac ſaepius parantem litteras ad te debitas alio avocavit. Ita dum dies diem ducit, & ego majus otium praeſtolor, totum poene menſem hac procraſtinatione nobis interceptum ſerus nunc agnoſco, ac cum maxime indignor. Nam quod videris ſubvereri, ne quid in familiari nuper colloquio exciderit tibi, quod acceperim ego ſequiorem in partem, ac ſiniſtre ſim interpretatus, nolim profecto credas eum eſſe me; cujus aures amicorum ſermonibus, utcumque liberrimis, quos tu tamen non permiſiſti apud me tibi, cum poſſes, inſidientur aut maligne occurrant, praeſertim cum & ego ſoleam nonnunquam jocari exporrecta fronte, quo nubem animo detergeam, & a curis defaecatum me praeſtem: quos innocentes riſus ſi quis in partem malam voluerit detorquere, nae is profecto me ac mores meos parum intelligit: hos enim ut omni ex parte emendatos non vendito, infirmitati, tanquam homo, plus ſatis obnoxius, ita caveo tamen, ne obrepat illis malignitatis naevus ac invidiae. Julianus tuus mihi perlegenti adeo placuit, ut geſtiam plura lucubrationis tuae ſpecimina videre. Quin tu igitur Valerium Maximum nobis ocius, ad veterum membranarum fidem abs te caſtigatum, largiris. Plurimum ſane illo in ſcriptore permiſerunt ſibi oſcitantes librarii, dum acute & breviter in eo non pauca dicta minus capiunt, ac pro libitu intervertunt. In quibus argutiis etſi ludit frequentiſſimus, ſic ut nimius quandoque videatur, tamen hiſtorias non paucas vindicavit, aſſeruitque ab injuria temporum, ut mereatur omnino legi. Nam quod *Joſephus Scaliger* acerrimi, ut minime ignoras, vir judicii, & illum ſecutus *Johannes Rutgerſius* meus avunculus, ineptum ſententiarum affectatorem appellabant hunc Valerium, metuo ego ne illius potius iſta ſint vitia, qui Valerium nobis contractum dedit, quam Valerii ipſius. Habeo enim perſuaſum, ut credam in compendium redacta exemplorum pleraque, quae Valerius aliquanto fuſius enarrarat; ſive a Julio Paride, ſive ab alio quocumque, Annaei Flori tempora propius accedente, quia non diſſimile ſcribendi genus profitetur in Hiſtoriae Romanae compendio. Sed tu, qui ſcriptorem illum lectione continua jam triviſti, melius iſta nos docebis. Potuit genus dicendi ſecutus eſſe Valerius non optimum, vel ſi mavis inepte affectatum nonnunquam, unde tamen non ſequatur totum id ſcriptum pro inepto eſſe habendum. Quid affectatius Appuleji Mileſiacis. Adſunt tamen adfectationi ſuae Veneres & Genius, qui lectorem invitent. Quod ais *Jacobum Lydium* lib. I. cap. I. apud Valerium legere *rerum humanarum fultura regimen*, affirmo ſancte mihi quoque id

id ipsum venisse in mentem, quando in Germania nuper auctorem illum a *Johanne Vorstio* recens editum perlegebam, quomodo *imperium benevolentia fulcire*, si recordor probe, Tullius Officiorum tertio dixit: erant alia quoque quorum non satis memini. conquiram schedas & videbo, si quid lateat in iis, quod editionem tuam possit adornare. Vidi & Trajecti ad Rhenum codicem nuperius chartaceum in Museo *Goyeri*, hunc credo jam sibi vindicavit noster *Graevius*, audio enim *Goyeri* libros esse distractos. Consensus codicum scriptorum sicubi pro vulgata stat pertinacius, quam tamen ipsa ratio reddat suspectam, nolim nimium iis a te tribui: sunt enim recentioris notae plerique, & qui ad unum puto omnes profluxerint ex eodem exemplari. Mihi certe pervetustum exemplar nullum Maximi Valerii hactenus videre contigit. *Castra meditari* nescio an vere, ingeniose profecto est excogitatum. Sic in Silio, *Lenti meditamina belli Cautus ama. Jacobo Gronovio* stipendium annuum est assignatum ducatonum, ut utar voce barbara, quadringentorum praeter liberam habitationem & alia emolumenta. Vale, mi Tennuli. Hagae Com. A°. CIↃIↃCLXXIV. XIII. Martii.

EPISTOLA DX.

JOANNES COLINUS

Nicolao Heinsio D. F. S. P. D.

Holmiam.

EX Anglia redux lubentissime ex *Plumario* intellexi salvum te in Sueciam advenisse, quanquam dolebam vehementer, non licuisse viro, apud me maximo, dicere ultimum vale: crevitque etiam tui desiderium, ex quo a te *Elzevirius* mihi tradidit exemplar Ovidii, quem & usu & correctione plane fecisti tuum. Ille mihi nunc saepe in manibus est, quem antea negligebam, tanquam non intellectum multis in locis, interdum etiam vix Latine loquentem. Ergo tibi ego, amice, & privato meo & publico nomine gratias habeo maximas, ob restitutum sibi, mihi, publico Nasonem. At dum ego etiam mihi hac de causa valde gratulor, corripuit me tertiana febris, quae in me per septem hebdomadas tyrannidem exercuit reddiditque tam ignavum, uti nec libuerit nec licuerit manum tabulae admovere. Nisi quod una nocte, quam insomnem ducere jussu ejus debebam, illa sustoles & diastoles interturbatrix, mihi hosce versiculos dictavit, quos ego lecto exiliens, in pugillares recepi, & tibi qualescumque nunc reddo, quos etiam sic claudere jussit:

Hos si frigidulos censes, ut sunt mihi, versus,
In promptu causa est, quam tibi nosse licet:
Grata superveniant, quae nec sperare licebat,
Febre calent sola, Musaque febris erat.
Grande mihi dederas munus, Nicolae, recoctum
Nasonem, qualis cum loqueretur erat,

Cultor & antistes pereuntis docte Poëtae,
Cujus ab ingenio redditus ipse sibi est.
Fatali natusque loco, rursumque renatus,
Qua propius terris Maenalis ursa patet.
Causa prope est eadem, cur alter & alter hic esset,
Viderat hic aliquid, senserat ille aliquid:
Ast huic nec visus, nec tactus noxius illi,
Lingua utriusque fuit, causa utriusque mali.
Hoc modo dissimiles, nimium quod fidus amator
Hic fuit, ast illi garrula lingua fuit.
Ah male fidus amor! qui sub lodice relictum
Ludumque atque jocum jusserat esse ratos;
Septima quam sextae propior cum luna renascens
Non custodito ludere nempe dedit.
Ludere nempe dedit ventri, mollique avidoque,
Qui non sic meritum perdidit Heinsiadem.
Quodsi non alia potuisset sorte renasci
Quin elegi vatis, quin epos intereat,
Parce precor, Nicolae, tuo damnoque maloque
Atque labore tuo, si fruor ipse dolens.

XXV. Novembr. CIↃIↃCLXI.

EPISTOLA DXI.

NICOLAUS HEINSIUS D. F.

V. Cl. *Johanni Colinio* S. P. D.

Amstelodamum.

NIhil molestius accidisse poterat in Septentrionem hunc abituro, quam quod accidit, nimirum ut complexu tuo fraudarer, hominis longe mihi amicissimi, & cui res meae tantum deberent, quantum mortalium vix ulli. In procinctu cum jam starem, anxia sedulitate ad aedes tuas me contuli, Tibi vale dicturus: inter prima quippe officia hoc praecipue agendum mihi intelligebam. Sed ex familiaribus tuis animo sane perquam invito edoctus sum, in Britannias profectionem subitariam Te instituisse, ut Regis illic terrarum inaugurandi solemnibus spectator interesses. Mente igitur dejecta viam ingressus sum, de cujus successu pessime, fateor, ominabar, quod prima ejus auspicia praeter spem ac votum cessissent. Eluctatus tamen sum per itinerum molestias, quae a latronibus ubique infessa plurimum infestabantur. Post instauratas utcunque vires, & refotam lassitudinem, quam ex longinqua via & diuturna equitatione haud modicam contraxeram, arripui non semel calamum, ut absens saltem, quod praesenti non licuisset, de illibata atque integerrima affectus mei constantia securum te redderem: Sed nescio quo casu factum est, ut cum

cum identidem jam totus essem in hoc officio, intempestivae & inopinae amicorum interpellationes inchoatam scriptionem mihi abruperint ac procrastinarint. Voluere nimirum fata, ut hîc quoque solida comitatis laude Tibi cederem, quem in eadem palestra toties jam ante victum meminissent. Praeventus igitur sum; nec salutatrici tantum epistola, quod plus satis erat, sed disertissimis quoque, quod omnium minime expectabam, versibus. Nam quanquam de ingenio tuo quaevis summa mihi promittebam, hominem tamen curis forensibus immane quantum distractum, ac densissimis circumventum negotiis, Musis feriantibus tam indulgentem se praestare quî crederem? Reponerem jam nunc nonnihil ineptiarum mearum tuis elegantiis, sed quamvis ad occupationes tuas meae non accedunt, tamen toto vix anno Deas Parnassias in contubernium admisi, sive quod post infelicem rei amatoriae successum faeminas ac sequiorem sexum minus faventes experior, sive quod ingenium caeli hujus frigore adstrictum obtorpescit. Ulciscar nihilominus me aliquando, & cum delicias tuorum carminum pari urbanitate aequare non possim, multa loquacitate, quae mea laus est, contendam praevertere. Interim versiculos nonnullos mitto, quos nuper admodum sub primum nuntium, qui de Nativitate Delphini Gallici huc advolabat, effudi, non bonos quidem illos, sed paucis ineptientes. Eos, ubi commodum erit, Amplissimo *Grotio* legendos trades: Solet enim ille nugis meis poëticis aliquid deferre. Sed heu funestum rivalibus meis annum proxime elapsum! qui *Vincentium Genegium*, *Ewoldum Vossium*, & alium praeterea extulerit, quem nominare nolo, fortassis & plures, sed mihi hactenus ignotos, ut nosti praeclara ingenia in occulto saepe numero latere. Superest tamen etiamnum *Margaridi* tam larga Venereorum nepotulorum messis, ut neque illi a viduitate ullum immineat periculum, nec mihi metuendum sit, ne rivalibus meis supervivam, aut cum solitudine horum mortalium aliquando conflicter. Quo loco res Gothicae sint, si quaeris: faeminas etiam hîc imperare scito, minus tamen impotentes quam apud vos. Nam una *Horniana*, ut scis, multarum instar Reginarum habet; Gothos quae moderatur, virilibus consiliis adeo totam se permittit, ut consularem credas. *Christinam* Heroinam in itinere ipso obviam habui, quare coactus sum relegere mea vestigia, & illam comitari ad sextum miliare, quod sic postularet. Comitantem curru, quo vehebatur ipsa, excepit, mensae etiam suae admovit, multisque profusae comitatis argumentis est prosecuta abeuntem, denique promisit fore, ut ex aere meo quamprimum sese expediret, iterata postmodum per literas pollicitatione, ac strenae loco missa imagine sua vivis expressa coloribus. De lite coram me percunctabatur, si tertium quartumque vincerer bis jam victus, manumne judici daturus essem. Cum negarem, laudavit consilium; mihique & hospitium apud se & stipendium, quale nunc a Patribus obtigisset, paratum semper fore asseveravit. Haec in sinum tuum effundo non jactabundus aut ostentator, sed ut mecum mireris inventam esse faeminam, cui caussam meam probarim, in qua talpae judices tam parum videre. *Piso* frugi noster quid rerum moliatur, & ecquid aurum ex sepulchretis pergat eruere, fac sciam.

ſciam. Tum *Laminius* ac caeteri amici, ut valeant. *Moucheronius* cum omni familia commode ſe habet: niſi quod deprehenſus in negotio Africano Geriis operam reipublicae noſtrae minus utilem navaſſe, ignorari a Collegio rerum Indicarum noſtrate id mallet. Vale, amicorum optime.

Exarabam Holmiae Suecor. A°. CIƆIƆCLXII. a. d. XXVIII. Jan. Gregor.

EPISTOLA DXII.

JOANNES COLINUS

Nicolao Heinſio D. F. S. P. D.

Holmiam.

AT, at, quam male cecidit, quod, purgando bilem pridie, quam litterae tuae mihi ſunt redditae, liberatus ſum febre, quae iterum me bis corripuerat. nam ſi encomium ſuorum verſuum in his legiſſet febris, proculdubio mihi luculentiores dictaſſet. itaque ex eo tempore eam ego, non tantum minore ſum odio proſequutus, ſed & eam atque eos amare coepi, qui deâm illam fecerant. Nunc ſubſedit furor atque ad me redii, & hoc ambitioſe doleo: his enim paſſibus ſpes erat magna, futurum ut nomen famamque poëtae nanciſceremur, praeſertim vere tam propinquo. Quas ineptias tuas vocas, pergratae mihi fuerunt, earum ego tamen participem facere ampliſſimum *Grotium* non potui, propter ejus diſceſſum Hagam, ad comitia DD. Ordin. Pie tu quidem doles, quod rivalium tuorum memoria propediem ſit interitura. ſed tamen in tua manu eſt poſitum, ut eos ab oblivione vindices, ſin minus, procul dubio eodem erunt fato, quo fuiſſet Uliſſes ille, *multorum qui hominum mores cognovit & urbes*, *Ilias aeternum ſi latuiſſet opus.* Recte tamen atque ordine factum eſt, quod principem eorum praeivit ſociorum agmen levis armaturae equitatus, non tantum ut viam parent, impedimenta omnia tollant, ſed & ut equeſtrem pompam adornent, venientemque novum & egregium civem magnifice excipiat Regina Cytheres. Quid enim nunc minus illi praeſtet dea, quam nuper praeſtitit magiſtratus noſter Domino *Marſevenio* redeunti ex Hanonia, cum Principi eorum ſacro fonte lavato adſtitiſſet? Et hoc anno uno memini in chronico annotatum, qui poſt calendarium edebatur ab *Otthone Bernardi Smient*, poëta parietario, cujus hymni atque odae ſolent in pontibus, triviis atque quadriviis cani, magna ſtipante caterva, ſed habebat etiam ille praetorium in campis martiis. &c. ſi tibi fortaſſe id carmine facere nimis moleſtum eſt futurum, adverſis praeſertim Sicelidibus, ſicut eas tibi eſſe narras, poſſet eodem etiam modo celebrari memori Dominae *Margaretae*, quando certum erit, quot illa, nunquam nupta, viros tulerit, aut poſt ipſius obitum, aut cum lenae vel perductricis honorem detrita meruerit. Neque id ſane ſine exemplo futurum eſt, nam ſic aeternitati donata eſt mulier Sloterdicana, quae maritos (ſi bene memini) viginti quatuor tulerat extuleratque. De *Chriſtina* heroina, quod tibi bona verba praeſenti, ore ſuo, & abſenti per litteras dedit,

dit, gaudeo. gauderem magis si argentum dedisset, eoque magis, quam promissis, onustum dimisisset. Recte tamen reputanti, tu jam dives es, si verum cecinit tuus poeta: *Promissis dives quilibet esse potest.* Sed hoc male profecto, mi Nicolae, quod excusatione opus credidisti, scilicet ut ne apud me pro jactabundo habereris. Quippe hoc argumento ego collegi non esse tibi perspectum ingenium meum, neque credere te, quam bene ego te, amice, norim. Interim ego haec, & quaecunque apud me secreto deponere dignaberis, in sinu meo geram, neque discingar unquam, nisi cum bona venia tua. Absit tamen omen, ut tibi ab Heroinae stipendio ulla sit salus expectanda. quin potius auguror secundum te judicaturos supremi Consilii Senatores, quos *Rebuffus* in tractatu suo de Litter. civilibus dicit esse sacrosanctos, neque fallere neque falli, nec aliter propter singularem eorum industriam judicare, quam ipse Princeps judicaturus esset. *Piso* atque *la Minius*, uterque per aliquot dies adversa usi sunt valetudine. de *la Minio* nihil habeo quod suspicer. *Piso* dubium est bona fide aegrotaverit an non: puto prudentem ejus animum metuisse, si ille semper vegetus valensque audiret, fore uti tot medici uno anno enascerentur, quod fungi una pluvia, & sic fortassis ipsius luminibus officeretur. nempe etiam publice claudicavit, & traha vectus est per urbem. Illud certe verum est, quod eorum uterque totus est in corradendo argento: credo, hereditatis summam curabunt incidi sepulcris suis, tam obnixe rem faciunt. Si apud *Moucheronium* aliqua adhuc superest nostri nominis memoria, oro ut eum a me officiose salutes. Amstelodami prid. Cal. April. A°. 1662.

EPISTOLA DXIII.

JOH. COCCIUS

Rector Scholae Zuollanae,

Nicolao Heinsio S. P. D.

Holmiam.

SCio tibi summam amicitiae conjunctionem esse cum nobilissimo *R. Hermanno Schelio*, eoque acerbiora futura, quae sum narraturus. Et licet ipse sine vellicatione & exulceratione mei vulneris non possim eorum meminisse; tamen & lex humanitatis, & aestimatio tui, me non patiuntur silere. Fuit *Schelius* cis hebdomadas decem Isselmudensis Satrapa creatus cum summo plausu bonorum; qui considerantes hominis sapientiam & eximias virtutes, optabant terris nostris perennare illud excellens decus, & praesidium unicum. Verum, quam misere hi de spe deciderunt, & ipse *Schelius* sua destinatione! Quid enim magis ei in votis fuit, animoque agitavit, quam patriae suae quacunque posset ratione commodare, aliamque dare formam? Jamque cum dotes ejus apud omnes coepissent innotescere, eripuit eum nobis, qui supra nos negotium curat: adeo ut dicere possimus, hunc tantum terris ostendisse fata. Na-

ctus est ante diės circiter decem febrim, quam ardentem vulgo vocant. Non tamen decubuit ex morbo, nisi biduo ante fatalem diem. Tum vero invasit eum febris ea vi, ut corpus labefactaret penitus, & plurimum infirmaret mentem. Excessit autem e vita Zwollae, in diversorio publico Henrici Mensingii, hora undecima noctis, nonis Juliis, inter solis & lunae diem. Priusquam perseveraret cubare in morbo, dissimulavit eum ut potuit, adeo ut pridie etiam interfuerit consilio nostrorum nobilium. Post, cum tam vehemens esse coepisset febris, nec mente, nec lingua satis uti potuit: adeo ut nihil ipse, quod noverim, constituerit in rebus suis; nec ego, quia serius de morbo ejus rescivi, interrogare potuerim, quid fieri vellet de Dissertationibus reliquis, quas prelo paratas dixit ante, modo describerentur. Egi cum fratris ejus filio, ne scripta illa sine dubio rei literariae utilissima futura pereant, sed ut edantur; ad quam rem & obtulimus omnem operam nostram. Ille autem promisit omnia benigne. Tua interesse putavi, Nobilissime Heinsi; ne nescius esses casus amici veteris; quîcum plurimus tibi fuit usus, quique plurimis flebilis occidit, ut singulare decus Transisalaniae nostrae, & omnis Belgii. Vererer alioquin ad te, virum ejus amplitudinis & dignitatis scribere. Si quid ultra petis de excessu Nobilissimi *Schelii*, scribam per otium prolixiore manu, & cum fide. Et digna sane est ejus vita & obitus, quae tanquam exemplum proponantur omnibus. Vellemque existeret aliquis, cui familiarius innotuit, qui vitam ejus viri latius nobis explicaret. Vale, Vir Nobilissime, & si quid per festinationem commisimus, boni consule. Sum enim occupatior. Editionem etiam Virgilii matures, quaeso, quam te adornare ex compluribus manuscriptis codicibus nuntiat per literas *Graevius*. Dabam Zwollae a. d. VII. Idus. Julias, anni CIϽIϽCLXII.

EPISTOLA DXIV.

NICOLAUS HEINSIUS

Johanni Coccio.

Zwollam.

IGnoscas peto pro cetera tua comitate atque indulgentia, quod literis a te provocatus suavissimis nihil hactenus repono praeter intempestivam silentii diuturni contumaciam. Fateor ingenue post acceptos de morte *Schelii* mei nuntios longe funestissimos multo tempore me meum haud fuisse, & invisum habuisse odioque persecutum esse omnem vocis dolori tanto imparis usum.

Curae leves loquuntur, ingentes stupent.

Fuit tamen pro solatio, quod ex cinere amici incomparabilis alius repente emersit, qui ejus vices suppleret, & jacturam maximam mihi redderet leviorem. De Te loquor, vir humanissime, quem vivente *Schelio* cum ignoraverim mei studiosum esse, nunc amicitiae Schelianae postumum hunc fructum fero, ut, quod superstiti beneficium acceptum referre maluissem, eo concilian-

liante benevolentiam tuam me conſecutum eſſe ſerus intelligam. Quapropter obſecro, quaeſoque ut luculentum munus, quo me tam prompto obvioque praeter ſpem donaſti, perpetuum mihi porro ac perenne faxis. Non defuerunt quidem nuntio rei ingratae *Graevius Gronoviusque* ac alii, quorum tamen officia tu ſedulitate tua praevertiſti, primo inter nuntiantes occupato loco. Reliquum nunc eſt, ut quam abunde mihi hîc probaſti pietatem tuam, etiam defuncto probes, atque ab injuria oblivionis ac tenebrarum vindices τȣ μακαρίτȣ ſchedas, quibus, qua es induſtria, ſummam manum facile impones. Tuum praeſertim eſt effectum dare, ne fraudentur uſu publico, quae de re veterum militari, argumento nobiliſſimo, in ſcriniis habebat jam propemodum perfecta noſter. Caſtigaſſe ſe non pauca cum in aliis ſcriptoribus antiquis, tum in Valerio Flacco, ultimis penultimiſque literis ſignificabat, quorum mihi copiam ſeſe facturum eſſe ſpondebat, quod ex me cognoviſſet, Flacci editionem eſſe mihi prae manibus. Horum ſi quid ab haeredibus poteris obtinere, magni beneficii loco operam tuam interpretabor. Conjecturas, quas dico, Valeriani Codicis margini haud dubie illeverat, ut ſolent, qui literas cum cura tractant. Virgilium plurimis locis a me veterum membranarum ope emendatum ad Elzevirium miſi edendum. Obſervationes, quas eram additurus, adhuc premo. Vidi & legi Epicedium Schelio noſtro datum idiomate vernaculo, & apud vos editum, quod mirifice placebat. Erat enim ſucci & nervorum plenum, multaque refertum elegantia. Auctorem ejus Theologum civitatis veſtrae inquilinum eſſe intelligo. Vale, mi Cocci. Exarabam Holmiae Suecorum a. d. x. Octob. Gregor. A. CIↃIↃCLXII.

EPISTOLA DXV.

JOH. COCCIUS

Nicolao Heinſio S. P. D.

Holmiam.

PRotrahimur tandem e latebris, in quibus perpetuum deliteſcere cupiebamus, ne quid ex opinione noſtri apud te minuatur. Fatemur equidem ſaepius nos optaviſſe inter cultores tuos admitti. Sed poſtquam in rem praeſentem venimus, & tua ſingularis humanitas tam prolixe ſe offert obviamque praebet, ac naturali quodam & inimitabili candore pulchritudineque ſcriptionis nos invitat ad amicitiam mutuam; praeſtincta eſt acies noſtrae mentis, quae ſe non dignatur hoc honore, ac ne familiarius cognoſceres, quantum mea tenuitas infantiaque ſubſidat infra ſublimes tuas dotes, ambitioſe tacui; ſatis aſtute cogitans interim frui amore, quo nos per errorem complecteris. Nunc cum Plumerus bibliopola tuo juſſu per literas, & praeſens etiam hîc de reſponſo nos monuerit, cogimur ad te ſcribere, quod ad alios nobis facilius, ut non temere quiſquam de tarditate ſcriptionis noſtrae conqueratur. Accipe tamen, quo colore reſponſionis inertiam defendere ſimus meditati. Dicere poſſumus,

 ni-

nihil habuisse nos, quod tua scire interesset, nec decere vacuas literas mittere in terras tam longinquas. Officii quoque nostri rationem non negleximus, ut adipisceremur tibi Valerium Flaccum, cujus margini *Schelius*, jam beatus, emendationes suas adnotavit. Eaque de caussa bis ad *Carolum Othonem*, fratris τ8 μακαρίτ8 filium scripsimus. Is vero occupatus in haereditate sibi vindicanda & acquirendo rerum dominio, nostras interpellationes facile contempsit, nec quidquam responsi dedit: & nosti quid esse soleat ὁ σχολαστικὸς, τὸ ζῶον scilicet, ὃ πάντες καταγελῶσι. Ad viduam deinde *Lintelii*, sororem beati *Schelii*, cum dedissem literas, rescripsit illa satis humaniter. Sed quia tam infestis animis diffidebant haeredes, & vi, hominibus armatis se invicem de Welbergae possessione deturbabant, interposuit se Episcopus Monasteriensis disceptatorem, caussam eam ad se pertinere praedicans, quod regno suo subesset hoc praetorium: eoque nomine custodia sua obsedit, nec quidquam exportari patitur. Ibi & servari credo eum Valerium Flaccum, cui *Schelius* noster inscripserit suas notas. Est ergo τ̃ ἀδυνάτων librum illum, ut nunc est, consequi: & vides quid ex parte scriptionem ad te meam remoratum sit, spes nempe brevi adfuturae quietis pacisque inter haeredes. Id quoniam longius jam trahit negotium, vereor ne serius adipiscar Valerium. Audio enim te jamjam eum editurire. Quam autem primum nactus ero, ocissime ad te transmittam. Scripsit & *Gronovius*, noster praeceptor, de emendationibus Livianis, quas complures habuisse τ̃ μακαρίτlω *Schelium* noverat. Sed non nisi sex septem missi acceptas a *Vollenhovio*, qui eas apud *Lintelii* viduam inter alia quaedam scripta repererat. Idem accepturus etiam est alteras dissertationes de castris, quod jam factum oportuit. Nam ecclesiastes *Haxbergensis*, quem penes est is liber scriptus, affirmavit utrique nostrum sancte ante bimestre circiter spatium, se, cum domum reversus foret, eum librum quantum posset ad *Vollenhovium* missurum. Nondum liberavit eam fidem, qua se obstrinxit: at brevi tamen nos nacturos spero, & ejusmodi reperturos ea scripta, ut sine magno negotio typis mandari queant. Audivimus id ab ipso *Schelio* paullo ante excessum: licet pejus ominetur ille *Haxbergensis*, & pleraque confusa dicat, ut saepe nec caput, nec pedes. Ubi comparebit liber, videbimus. Ante viginti hosce dies Trajecti ad Rhenum fuimus; ubi cum *Graevium* non inveniremus profectum Hagam, domi ejus reliquimus elegantem libellum *Everardi Feithii* Elburgo Gelri, quem inscripsit auctor *Antiquitates Homericas.* Praeterea & unum librum de *Antiquitatibus Atticis*, cui materiae sex vel octo libros destinarat *Feithius.* Est autem hic scriptor eruditus & tersus. Docuit publice literas Graecas Rupellae circa annum sextum vel octavum hujus seculi; & triginta plus minus annorum cum esset, putatur clam caesus ob consuetudinem cum nobiliori femina. Miramur nullam nos reperisse mentionem de hoc auctore in *Scaligeri*, *Casauboni* aliorumque ejus temporis scriptis, iis dico quae legimus: nec videtur tantum ingenium in occulto potuisse latere. Sed promisit *Henricus Brumanus* adolescens ex inferioribus meis collegis, cujus fuit avunculus magnus hic *Feithius*, & a quo accepimus hos libellos, se curaturum nobis Elburgo scrinium ple-

plenum epiſtolis aliisque ſcriptis, unde ſpero compleri poſſe libros Atticarum Antiquitatum, & reperientur quoque forſan eruditiſſimorum ejus aetatis virorum epiſtolae. Hoſce, inquam, libellos reliqui apud *Graevium*, ut edat, ſi probet, typographumque ei rei nanciſci poſſit. Quem *Graevium* quod domi non invenerimus, etiam eo nomine nobis dolet, quia carmen videre non potuimus, quo te proſequutum audio *Schelii* manes. Apparebunt in eo tua Venus & dotes, cum naturam etiam, credo, excitaverit deſiderium amorque defuncti. Nos Muſarum cultores ex infima plebe, & ſolo capite cenſendi, quod potuimus quoque fecimus, magis adeo ne pietas noſtra deſideraretur, quam ut haec quidquam collatura putaremus ad tanti viri ornamentum. Carmen Epicedium autem eſt imperfectum & impolitum, propterea quod cum aliquamdiu meditando ſatis amplam concepiſſemus materiam ſine ullis dum verſibus, intervenienti ceſſerimus *Vollenhovio*, qui poſterius apud typographum, quem hîc habemus unicum, ſuum carmen imprimi voluit. Ita plus quam triduum mihi ablatum, & praecipitare meum carmen coactus ſum. Ac dum pango hoc epicedium, trado edendam Gratulationem, quam animi cauſſa feceram, cum *Schelius* eſſet Satrapa creatus, quamquam ipſe nunquam vidit: maluimuſque intempeſtivi, quam non officioſi videri, cum hîc eum heroa laudibus percurrere ſumus conati. Correctiones, quas vides, fuerunt ita in autographo noſtro: nam dum feſtinantius deſcribitur, vox pro voce fuit ſumpta perperam. *Vollenhovii* carmen etiam hîc admirati ſunt homines, nec quiſquam horum poëtarum fuit, qui ad ſummam ejus potuerit adſpirare. Quam vellem ut pro concione dicentem audiviſſes eum virum: laudares eloquentiam, quam ille alit ac robuſtam facit ſapientiſſimorum ſcriptorum lectione, purpuram quaerens e Tullio, Seneca, Plutarcho aliiſque veterum, quam adſuat ſimplici ac triſtiori ſacrae ſcripturae panno. *Schelius* eum ut fratrem amavit, cui in ſupremis adfuit, & ante per morbum prope adſiduus. Plura de hoc ne ſcribam, verecundia retineor, quia, quae comitas eſt hominis, ab eo quo praefuit eccleſiae noſtrae, (annus is jam nonus agitur) nemo nobis vivit animo & familiaritate conjunctior. Salutat autem te *Vollenhovius* quam officioſiſſime, & quam diutiſſime commodo rei literariae ſervire poſſe mecum optat. Virgilium tuum tandem accepimus miſſum cis paucos dies a *Plumero*, cum ſemel & iterum ante per bibliopolas noſtros Amſtelodamo petiiſſemus fruſtra. Vidimus erranti oculo aliqua optime a te reſtituta. Laudabimus rectius, ubi perlegerimus totum; ſi tali auxilio vel defenſoribus iſtis eges. Vale, vir nobiliſſime, & perge nos amare, qui te veneramur & colimus ut ipſas Muſas. Dabam Zwollae a. d. VII. Idus Quintiles, ſtylo Juliano, anni CIↃIↃCLXIV.

EPISTOLA DXVI.

NICOLAUS HEINSIUS

Johanni Coccio.

Zwollam.

IGnoſcas aequum eſt, & in bonam partem interpretere, ſi parum ſeduli aut minus diligentes videmur eſſe, mi Cocci, in exercendo mutuae ſcriptionis, & alloquii alterni commercio. Ex quo enim apparuere publico ſcintillae qualeſcumque incendio illi praeviae, quod nobis bellum Britannicum minabatur, alia ex aliis mandata, quaſi concatenata a Proceribus Belgarum Foederatorum ſupervenere, per quae de ſtudiis atque amicitiis privatis cogitare vix permittebatur. Dum meliora ſpero, & votis ardentiſſimis Deos poſco nequicquam, multum temporis effluxiſſe ſerus agnovi. Arrepto igitur ſtylo non potui a me impetrare ut ſalutationis debitae ac procraſtinati hactenus reſponſi officio diutius deeſſem. Tu ſi paucioribus verbis, quam humanitatis leges poſtulabant, apud te nunc videbor defungi, id omne temporibus difficillimis acceptum refer, per quae mihi verboſo non licet eſſe. Virgilium, fateor, locis plurimis caſtigaveram, vocata ad partes Elzeviriana editione, quam a parente meo recenſitum meminiſſem omniumque emendatiſſimam eſſe opinarer. Sed adeo in plurimis operas typographicas a mente ac manu Senis noſtri diverſas abiiſſe invitus deprehendi, ut abſit minimum, quin omnium mendoſiſſimam Maronis editionem nobis dederint. Multa irrepſere nimirum, non tantum adverſus publicam veterum membranarum, ſed etiam contra editionum typis exemplarium auctoritatem, quae legentes ſub umbra ſpecieque ſcripturae genuinae turpiter fallant. Horum quidquid reſtabat in noſtra illa, quam laudas tanto opere, editione, reſtabat autem non parum, id omne curis poſterioribus, quas in promptu habemus, amotum ſublatum nunc eſſe ſperamus & confidimus, modo fideliter ab operis Typographicis exprimatur. Poëmatis meis, altera propemodum parte nunc auctioribus, diu eſt, quod manum abs ſe fore admovendam Bibliopola Elzevirius pollicetur, cujus cunctationis me jam taedet. In Valerium Flaccum & Silium Italicum annotata percenſeri a nobis par eſt, priuſquam praelo Typographico committantur. Quod ut cum cura fiat, otio majore mihi eſt opus. Ea res & Maronem differt ac moratur. De poſtumis *Schelii* noſtri operibus edendis Te & *Vollenhovium* ſerio cogitare cupiam. Quando nec ab haeredibus τȣ̃ μακαρίτȣ id ſperari poteſt, nec a *Graevio*, cui ſi militia amici noſtri adminiſtranda permittetur, Fabium cunctatorem reperiret. Nam qui in ſuis proferendis tam lentae tamque ignavae eſt operae, quid in alienis ſit praeſtiturus divinatu non eſt arduum. Quae tu manibus Schelianis dediſti, ea mire polita mihi viſa ſunt. *Everardum Feithium* ne ex fama quidem compertum habebam. Hoc igitur age ut memoriam doctiſſimi Viri ab oblivione vindices, & eruditis ejus ſcriptis poſteros demerearis. Vale Exarabam Holmiae Suecorum Eid. Febr. CIↃIↃCLXV.

EPI-

EPISTOLA DXVII.

THOMAS BARTHOLINUS CASP. F.

Nicolao Heinſio Dan. Fil. S. P. D.

Lutetiam.

QUanquam gratiſſima mihi ſemper viſa ſit Lutetia, nuper tamen ſolito magis placuit. Non quod rerum fuerit mutata facies, & aedium ſuperbarum additamentum, ſed quod magnis Viris, quibus urbs abundat, tu quoque acceſſeris, mihi ex aequo addictus. In quo ſane, ne alias attingam dotes, quibus Parentem feliciſſime exprimis, admiratus ſum eruditionem magnam pari candore junctam, tanto in te eminentiora, quanto ſeculo noſtro invidiae pleno & fucatae doctrinae, videntur rariora. Gratulabar ſaepius Belgio veſtro ingeniorum feraciſſimo, quod te in ſpem maximam genuerit, nec minus orbi noſtro literato, quem feliciter adeo illuſtrare coepiſti. Parenti quoque inter ſumma famae dudum collocato aeternitatem augurabar, quam dudum meruit, non ſolum quod divinis ſcriptis orbem impleverit, ſed potius quod in te expreſſam magnarum virtutum imaginem tranſtulerit & perfectum ſummi animi exemplar, quod ſibi, parente olim inter ſidera relato, aevum ſervet ſequuturum. Inprimis autem meam amicitiam optime ſperare juſſi, cui tu acceſſiſti non uno nomine chariſſimus. Nolo in laudes tuas ire, quas mecum recolo non tacenda veneratione. Novi enim genium tuum, amicos magis amare, quam laudatores, quibus ſubinde nefandum adulationis crimen conjungitur. ſat erit ad laudem tuam, ſi te Heinſium dixerim. Quid huic ſubſit nomini, me tacente, loquuntur omnes, quibus literae innotuerunt. Tuae tamen laudi & hoc accedit, quod connatam famam & eruditionis majeſtatem haereditario quaſi jure a parente traductam, majori exemplo juves. Perge igitur de Naſone tuo, ut coepiſti, porro bene mereri, nec diuturniori mora ſpem noſtram illude. Pro Claudiano digno tuae induſtriae Heroe, pariter intercedo, & Aurelio Prudentio, quo aurei tui ingenii prudentia eluceſcat. Locus apud hunc dubius mihi occurrit, de quo judicium tuum exſpecto. Is eſt de Hippolyti Martyris Paſſione: in Hym: XI. vſ. 65.

—— —— crux iſtum tollat in auras
Viventeſque oculos offerat alitibus.

Quid *in auras tolli* ſit, mihi cum *Lipſio* non convenit, qui lib. I. de Cruce cap. 4. alluſiſſe arbitratur Poëtam ad ethymon τοῦ σταυροῦ ab Heſychio traditum. Heſychius autem vocat σταυροὺς, ἐκ τοῦ εἰς τὴν αὔραν ἵστασθαι, *quod ad auram conſiſtant.* Verum meo judicio diverſo ſenſu ab utroque dicitur, *tollere in auras*, & *conſiſtere in aura.* Stauri enim ad auram conſiſtunt a nullo vicini fulcri ligno ſuſtentati, ſecus quam patibula ſeu furcae, quae adpoſitis lignis ad latus fulciuntur. Crux autem niſi quod in terra haereat fixa, ad auram libera conſiſtit, nullo ambiente corpore. Cujus contrarium, quae in aura non conſiſtunt

ſtunt forſan trabes cenſentur, quibus verberandi flagellandique ſuſpendebantur apud Romanos pariter Graecoſque uſitato ſupplicii genere. Unde *in auras tolli* Prudentio forſan dicitur is, qui ſupra hominum regionem crucis altitudine ſublatus omnibus, quibus exemplum eſt, ſit conſpicuus. Ut crucis altitudinem deſignet, a qua ὕψωσις illa apud Joannem ſacrum Vatem, & *cruciſalus* apud feſtiviſſimum Plautum. Μετεώρους quoque, hoc eſt ſublimes, eleganti joco *Caſaubonus* tales vocat, & *cruce ſublimem ſpectare ab alta* Regulum Poeni Silius decantat. Lignum ſane crucis notione preſſa οὐρανόδρομον ξύλον ab Auctore Tragoediae, quae inſcribitur Chriſtus patiens, venit, nec abludit Nonnus Johannis Interpres;

> Εἰς δόρυ τετράπλευρον, ἐπήορον, ὑψόθι γαίης
> Ὄρθιον ἐξετάνυσσαν. —— ——

Et *excelſa crux* Tertulliano, Lactantio de Vera ſapientia *exaltari* dicuntur rei ex ſacri textus mente. De quibus data induſtria egi fuſius in [1] Diſſertatione mea de Latere Chriſti aperto, brevi lucem viſura, ſi tuam ſymbolam contuleris. Apud eundem Prudentium *Lanciniatores* maximorum gregum neſcio an dicantur Medicorum filii, quorum manus *lanienam Hippocraticam* ibidem Hymn. x. vſ. 498. appellare amat. Alii apud eundem legunt *Laniantes*, alii *lancinantes*, quod ex Celſi praefatione mutuati ſunt, in qua Herophilus vetereſque vivorum proſectores *Latrocinantes* audiunt. Idem ſane Herophilus Tertulliano *proſector*, & *Lanio* nuncupatur, Aſclepiades *tortor* Celſo, & Medicus Archagathus *carnifex* Plinio. Tu de loco Prudentii quaeſo aliquid mone, dum ego Medicorum incumbo defenſioni. Verum nimis in otium Tuum forſan pecco, quod aliis deſtinaſti. Amicitiae id condonabis fiduciae & Prudentii amori, cui curas tuas partitus es. Ex Claudiano tuo pauca delibarem, ſi epiſtolii anguſtiae permitterent. Unum tantum de Phoenice decerpo, cui vſ. 17.

> *Arcanum radiant oculi jubar.*

Radios hos non oculis, ſed temporibus contribuit Auſonius:

> *Ales cinnameo radiatus tempora nido*,

Seu *nimbo*, ut *Scaligero* placuit. Lactantius in Elegia Phoenicis toto capiti applicat: vſ. 139.

> *Aequatur toto capiti radiata corona.*

Ubi membranae meae MS. habent: *Aequataque noto capiti radicata corona*, qua veri ſpecie, per otium indicabis. Neſcio an huc reſpexerit Solinus: *Capite honorato in conum plumis exſtantibus*. Quid ſi *capite coronato* reponamus ad Lactantii imitationem? quanquam & *honoratum* caput dici poſſit, ut apud Claudianum tuum

> —— —— —— *igneus ora*
> *Cingit honos rutilo cognatum vertice ſidus* &c.

Sed haec cum aliis hujus commatis fuſiori calamo perſequor in Commentariis [2] de Luce Animantium, ad proelum paratis, & in publicum orbis conſpe-

ctum

1 Cap. vii. pag. 69.
2 Vid. lib. ii. cap. xiv. pag. 220.

ctum prodituris, si, quid tibi super loco Claudiani sit animi, perscripseris & epigrammate felicissimae tuae Musae, opus lucidum prosequutus fueris. Caeterum iter, quod magno animo in Latium suscepisti, ut ex voto succedat, votorum meorum est summa. Ego patriam meditor diu desideratam. Tu, quaeso, bonas aves precare & amorem mihi perenna. Vale, amicorum decus, & publicum bonum, ut coepisti, promove. Scripsi Lugd. Bat. 18. Mart. 1646.

EPISTOLA DXVIII.

MARCUS MEIBOMIUS

Nicolao Heinsio.

Leidam.

Clarissime ac Eruditissime Domine. *Caroli Sprotii*, reverendi ac doctissimi viri, litteras magna nuper cum voluptate accepi, perlegi. Illas secum attulerat Reverendissimus item ac Doctissimus Doctor *Broun*, Regiae principi a Sacris privatis. Tua vero, Eruditissime Heinsi, merita, ut priora sunt, ita & antiquiora mihi esse debent. Certe abs Te fuisset, nunquam his in terris, vel Ptolemaei nomen Graecis litteris exaratum, vel Bryennii monumenta videre licuisset. Etsi enim, ex litteris ad te, ante novem ferme menses scriptis, quas humanissime tum inspiciendas dabas, cognoveram, codices illos esse mutilos, fore tamen rebar, ut, ubi Galliam aliasque provincias adirem, major antiquos libros, manu praesertim scriptos, inspiciendi facultas daretur. posse me illa occasione facilius, quae his in libris desunt, supplere, quam ut denuo integros exscriberem. Ptolemaei tertius deest totus; nec bini priores satis integri. Bryennii aliquot τμήματα in principio desiderantur. Quod non admodum in ejusmodi scriptis mirum esse debet. quippe quae Latinorum adhuc in hac disciplina barbarie latius grassante, meliori dicam fato, an ingeniis divinioribus vitam omnem ac sui conservationem se debere fatentur. Horum Tu, Clarissime Heinsi, vestigiis insistis, qui veteribus Codicibus, magna diligentia collatis, uberem ejus curae fructum litterato orbi promittis. A quo ut immortalem tibi gloriam spondere debes, ita, quod possum ac debeo, summas Tibi pro hoc in me officio gratias ago; ea me cogitatione oblectans, quod, quam in Summo Viro, Patre tuo, in me benevolentiam eadem in re sum expertus, eam a Te, nobilissimo illius filio, continuatam videam. Vale, Clarissime Domine, meque Patri amplissimo ac Tibi habe. Anno CIϽIϽCXLIX. III. Idus Octobris.

P. S. Litteras hisce inclusas ab Amico habes *Carolo Sprotio*, quas ut a D. *Broun* accepi, Tibi mitto. Prima quaque occasione gratias pro commodatis libris perscribemus, omnibus officiis nostram gratitudinem declaraturi. Libros Musicos prelo jam fatigant Typographi, qui, ubi illorum curis fuerint liberati, ad Te, tuumque *Sprotium*, atque alios amicos convolabunt. Iterum Vale, atque hisce festinatis ignosce.

EPISTOLA DXIX.

MARCUS MEIBOMIUS

Nicolao Heinsio.

Holmiam.

LIteras tuas, quas XVI. Cal. Junii ad me dedisti, recte quidem accepi, sed qua via ad me pervenirent, divinare tum non potui. Nuper huc advenit Nobilissimus atque Amplissimus Vir, *Jacobus le Maire*, ablegatus Ordinarius Ordin. Generalium Helsenorae, uti nosti, habitans, qui de literis tuis, a se Helsenora ad me missis per amicum, interrogavit, num illas recepissem; simulque tuas ad se nuper scriptas literas ostendit. Dixi, non solum recte me illas accepisse, maximaque laetitia earum lectione fuisse perfusum, ut quae a vetere amico, celeberrimoque in literis viro, & quod caput est, candidissimo virtutis omnis aestimatore, scriptae essent; sed & statim responsurum fuisse, si mittendi literas viam certam scivissem. Metui enim, ne forte literae in aliorum manus pervenirent. De negotio autem illo quid statuere possem, ipse pro tua prudentia facile perspexisti. Quod si propositum est, certam vivendi rationem, & habitationis locum tandem eligere, certe apud Reginam Suediae, optimam quidem sapientissimamque Principem, sed pro negotiorum incidentium varietate locum commorationis saepius mutantem, pingue illud studiis meis, valetudinique conveniens otium non sum inventurus. Jam vero Romae in bibliotheca consenescere quis possit, absque religionis mutatione? de qua vir constans, rerumque humanarum non omnino imperitus, quidquam audire nolit, cum nunquam ferme sine famae aliqua labe a doctis viris sit admissa. Interim, quemadmodum coram tibi multis exposui, commodam quandam viam ac rationem hinc discedendi mihi oblatam vellem. Et video metuendum esse, ne difficilius, quod volo, impetrem, si Serenissimae Reginae auctoritas interponatur, praesertim quod Serenissimus Rex Daniae, Dominus meus Clementissimus, Reginam, cum hac transitura esset, excipiendam non curarit. Hoc tandem consilii mihi capiendum video, ut absque dimissionis literis hinc discedam. Neque enim salva conscientia diutius hîc haerere possum, ut qui nec Deo nec hominibus ulla hîc re inserviam. Nunc in bibliotheca Excellentissimi quondam *Gersdorffii*, quam vivus Regi suo legavit, ad praescriptum catalogi ordinem recensenda & Serenissimi Regis nomine recipienda, horas bonas perdo & me macero, sine ulla tanti laboris mercede, quam quidem certo sperare possim. MSS. Hispanicos & Italicos, paucos quidem sed egregios, heri ex bibliotheca illa Serenissimo Regi obtuli. Si catalogum illorum videre cuperes, quem notatis libri seu voluminis cujusque singulis tractatibus satis accuratum confeci, eo tibi gratificari sum paratissimus. Haec in hospitio Amplissimi Domini Ablegati scripsi. Vale, vir Amplissime, & rebus meis favere perge. Hafniae Nonis Augusti, anno CIↃIↃCLXI.

EPI-

EPISTOLA DXX.

MARCUS MEIBOMIUS

Nicolao Heinsio S. D.

Hagam.

TArdius, fateor, ſcribendi officio, quo tu non ſemel me ornaſti, defungor. neque id factum, aut literarum faſtidio, quas me deamare non ignoras; aut ſocordia quadam, qui me ad hujuſmodi labores ſuſcipiendos impigrum fuiſſe teſtes ſedulitatis producere poſſim; ſed neſcio quo ſemper praeſentem rerum mearum ſtatum dedignante animo. Non facile dixero, quam tu me hujus anni initio ſermonibus de literariae reipublicae ſtatu hoc tempore recrearis. qui non tantum quid in Belgio agant eruditi viri ſcias, ſed literarum commercio Galliae & Italiae doctos viros tibi devinxeris. Vitae quidem meae ratio ea fuit hactenus, ut literarum oſoribus oſtenderem, non temperantis vitae inſtitutum, aut Sapientiae amorem impedimento eſſe, quo minus publico munere cum probitatis laude bene functi videri poſſimus; nec everti poſſe debitum literis honorem, niſi omni honeſtati ſimul nuncium remittere velint: hanc tamen laudem invidiae virus ac calumnia paullatim depaſcere atque abſumere tentant. Caeterum de edendis reliquis Muſicis quod mones, eo ſum animo, ut, niſi majus quoddam impedimentum Deus objecerit, hac aeſtate deſcribendis iis inſudare velim. Manuel Bryennius, facilis, ſed egregius, ſcriptor vix interpretem requirit. Ptolemaeus majores conatus deſiderat, ſi nativum eruditionis decorem lectorum oculis oſtendere velimus. Huic accedet commentator Porphyrius, candidus variae eruditionis amator, ſed ſtylo obſcurus. De typographo, qui haec edere velit, diſpiciendum. Quod ſi in Belgio honeſtior vivendi conditio mihi offerretur, parvo labore in procurandis editionibus defungerer: nunc bis ſunt omnia ſcribenda, ne, ſi exemplar pereat, idem labor denuo ſit ſuſcipiendus. quae quidem potiſſima cauſſa eſt, cur quaedam mea, Muſica praeſertim, lucem nondum viderint, ut quae accuratiſſimam diligentiam deſiderent. Exemplaria MSS. eorundem auctorum inſpicere velim, quae tua auctoritate obtinere poſſem, uti nuper ſua liberaliter promiſit *Marquardus Gudius*, vir eruditiſſimus, qui cum eximio ſuo comite me inviſere dignatus eſt. Manethonem Graecum poëtam inſpicere vellem, quem tu mihi diebus aliquot utendum procurare facilè poſſes. Porro ſi quid librorum nuper editum eſt, quod lectionem mereatur, de iis quaeſo me moneas. praeterea quot Muſicorum meorum exemplaria reliqua habeat *Elzevirius*, quem, & praeſertim magna nomina, *Voſſium*, *Gronovium*, *Golium*, meo nomine ſalutare velis. Vale & me ama. Hafniae die 27. April. A°. 1667.

EPISTOLA DXXI.

MARCUS MEIBOMIUS

Nicolao Heinsio S. D.

Hagam.

NUper hîc a professore quodam humanioris literaturae utendum accepi utrumque epistolarum volumen *Tanaquilli Fabri*. legi nonnulla. placuere quaedam. nec pauca sunt praecipitantis ingenii indicia. Modus ille condendi varias lectiones, auctorumque emendationes non placet. praesertim stylo adeo inaequali & invenusto. *Muretos*, *Victorios*, alios, gratiam scriptis suis conciliasse videmus. Vidi quid in Ovidio tuo, temere saepius, tentet. Sed temeritasne magis an impietas sit nominanda; prurigo ista emendandi sacros codices, alii dubio procul accurate jam expenderunt. si mihi hîc typorum facultas esset, quae mihi & forsan etiam aliis merito displiceant, monstrare possem. In Hesychio emendando non parum saepius hallucinatur. uno capite XIV, si recte memini, loca emendasse gloriatur; omnia, quod mirum, conatu irrito. quae, cum ad nos veneris, monstraturus sum. In explicando Ovidii disticho admodum laboravit; quod ita scribo.

Inter tot populi, quot scripti millia nostri,
Quem mea Calliope laeserit unus ego.

Inter tot millia populi Romani, quot millia literarum (haec vox praecedente versu legitur) scriptum nostrum de arte amandi habet, unicus ero, quem versus illi lasciviores laeserint. Post discessum tuum praeterito anno Ovidium tuum in manus sumsi, & quaedam notavi. nec dubito quin verissimam hanc emendationem sis judicaturus. Saepius signate *Scriptum* vocat illos de arte libros. De Clarissimo viro *Marquardo Gudio* quid factum sit coram ex te audire aveo. Si Hagae moratur, meo nomine quaeso salvere jubeas. Manethonis versus Astronomicos scriptos aut impressos libenter viderem. Sed hîc abrumpendum, quod tardius ad scribendum calamum arriperem. Vale, & domum meam praesentia tua dignare, cum huc es transiturus. Hafniae d. 14. Mart. 1668.

EPISTOLA DXXII.

MARCUS MEIBOMIUS

Nicolao Heinsio S. D.

Vianam.

LAngui per hos dies, aëris foetidi contagio. Praecipua enim grassantium febrium caussa in his locis est fossarum foetor. Nec remedium ejus mali, quamvis aequissima conditione a me oblatum, scire valde desiderant plerarumque urbium magistratus. Mira enim importunitate exceptus sum a Leidensium, δημηγόρῳ dicam an δημοβόρῳ, *Burgersdicio*. Neque enim Consules, quod mi-

mirum mihi valde accidit, hujusmodi publica urbis negotia curant. Ad Pensionarium suum ea remittunt. qui, tanquam urbis regulus, aut dictator, pro animi lubitu ea acceptat, aut rejicit. Nisi multitudinis miseratio justam indignationem minuisset, loqui amplius hujusmodi hominibus detrectassem. Indigni enim sunt, qui procurandae rei bonae manus adhibuisse dicantur. Misera certe vitae meae conditio est, qui ab hujus urbis potentibus, iis, qui factioni consulis *Gillis Valckenier* adhaerent, hîc premor. Coeptis meis omnibus se opponunt. Scripsi super hoc sacro Bibliorum negotio multas literas ad Archiepiscopum Cantuariensem. nihil unquam responsi tuli. Scripsi etiam aliis, & exemplaria misi; pereunt ea omnia, quae ad me redire deberent. Enimvero intercipiuntur literae. forsan etiam in Angliam eas ire non patiuntur. Annon summa haec miseria est, impeditum se sentire ab iis, qui summam justitiam administrare videri volunt. Quotidie enecor. etiam calumniis, & male-sanorum juvenum convitiis, quod ex *Gronovii* libello jamdudum cognovisti. Quaesivi, per amicum, librarium, qui responsioni meae imprimendae sumtus faceret. inveniri nequiit. Haec certe & alia multa adversa, etiam animi languorem inducunt. Tu, clarissime vir, tranquillius vivis, &, ut diu vivas, opto. Multa sunt, quae accurate a te in hoc libello examinari vellem. sed unum praesertim, de pardi se erigentis consuetudine, quam Prophetam notare voluisse existimo. & juvat Juvenalis locus. Num plures loci apud veteres auctores exstent, dicere nequeo. Leges hoc, si placet, specim. tertii pag. 10. Pauci nunc sunt, qui recte de hujusmodi quaestionibus judicare valeant. Certe nobis juvenibus majori in aestimatione erant hae literae. Si tale quid aliquis promisisset, omnium in se oculos & studia convertisset. Omnium enim veterum aeque ac recentium interpretum curas in difficilibus V. Testamenti locis, vanas esse demonstrare possum. Totam S. Hieronymi explanationem capitis 31. Ezechielis frivolam esse, adeoque delendam, promisi me ostensurum, si subscriptores, uti vocant, studiis suis me juvare vellent. Sed in his terris paucissimos sacrarum rerum amatores deprehendo. Deus tamen excitare aliquos in aliis terris posset. Vale, vir clarissime & me ama. Amsterdami die v. Cal. Novemb. 1679.

EPISTOLA DXXIII.

NICOLAUS HEINSIUS

Marco Meibomo.

Amstelodami.

ET accepi proximis diebus munus lautissimum, specimen, inquam, tuarum in Vetus Testamentum observationum, & vix acceptum intente avideque perlegendo exhausi. Transpositio tua in Jobo, ut perquam ingeniosa est, ita locum omnem ex obscuro luce meridiana liquidiorem ac egregie perspicuum reddit. Utinam sint, qui operi huic edendo impensas sufficiant pares,

ut aliquando plenius tot tantisque deliciis atque ad satietatem nos ingurgitemus! e tribus, quae misisti exemplaribus, uno in usus meos seposito, sic enim te velle arbitrabar, duorum reliquorum alterum in Gallias V. Cl. *Emerico Bigotio*, sacrarum litterarum mire, ut scis, studioso destinavi: alterum in Germaniam *Benedicto Friderico Carpzovio*, qui fratrem habet orientalium linguarum cognitione praestantem, nec ipsum earum prorsus ignarum. Princeps ille Monasteriensis, ut sunt tempora, nova dignitate auctus, in rebus suis constituendis atque ordinando reipub. statu, quem decessor ejus turbatissimum reliquit, est occupatissimus. praeterquam quod illi (quod neutiquam te fugit) qui Romanae Ecclesiae decretis sacramentum dixerunt, vulgatae Bibliorum versioni adhaereant aliquanto pertinacius. Jacere studia bonarum artium negligique hac tempestate, praesertim apud nos, jure expostulas, atque indignaris: neque hîc pernicies illa stabit: plenis velis properamus ad profundam ignorantiae noctem, quam cladem amoliri quando non est in nobis, ab ipsis studiis solatium petamus, ac tranquillo toleremus animo, quod averti non potest, est necesse. Ad Livium quod paratum habes scripti apologetici, apud Leidenses puto facilius, quam vestra in urbe typographum invenerit, praesertim si illuc loca nonulla ex illustrioribus, quae in auctore illo castigasti plurima, congesseris. In Juvenalis loco de *hiatu pardi* etiam feliciter es versatus; *latos* tamen *orbes*, non pro patinis aut lancibus capiebam, sed ipsas mensas, quae orbiculatae ut plurimum, interpretabar. Praecipuus Romanorum luxus in mensis Citreis versabatur, quos fulcra ut plurimum sustinebant eburna. hae autem mensae cum non e ligni citrei coagmentatis aut conglutinatis tabulis, sed ex solidis constarent citri orbibus, quo latiores erant ac maculis interstinctiores, sive nodosiores, ut alii loquuntur, eo pluris aestimabantur, utpote quibus ab ipsa arboris in latum mensura pretium accresceret. *Orbes* autem pro mensis poni nihil novum. En apud eumdem Juvenalem *latos orbes* denuo commendatos Satyra 1.

Nam de tot pulchris, & latis orbibus, & tam
Antiquis una comedunt patrimonia mensa.

de fulcris mensarum eburnis habes apud Martialem lib. 11. ep. 44.

Tu Libycos Indis suspendis dentibus orbes:
Fulcitur testa fagina mensa mihi.

per *Libycos orbes*, mensas Citreas innuit haud dubie. sic Tertullianus de Pallio, *adigo cauterem ambitioni, qua M. Tullius quingentis millibus non unum orbem citri emit, qua bis tantum Asinius Gallus pro mensa ejusdem Mauritanis numerat.* Nec aliter capiendus locus longe vexatissimus. sic Juvenalis Sat. XI. 173. loco vexatissimo, cum *Lacedaemonium orbem* dixit, mensam e marmore Lacedaemonio factam designavit, ut puto,

Qui Lacedaemonium pitismate lubricat orbem.

Lauti enim nepotes illi interdum jam saturi pitissando, aut etiam Diis libando, nonnihil vini effundebant in mensam. docet Naso Epistola Helenes,

Or-

Orbe quoque in mensae legi sub nomine nostro,
Quod deducta mero littera fecit, Amo.

Multa ex Athenaeo atque aliis ad hanc rem illustrandam proferri possent, sed doctum non doceo. Apud Martialem quoque lib. III. ep. 31. puto legendum

Et servit dominae numerosus debitor arcae,
Sustentatque tuas citrea mensa dapes.

Non *aurea*; de aureis mensis nihil lectum mihi memini, sed de argenteis Lampridius de Heliogabalo. *Primus mensas & capsas argenteas habuit.* Vale. Vianae ad Leccam Octob. 1679.

EPISTOLA DXXIV.

THEOPHILUS HOGERSIUS

Nicolao Heinsio Dan. Fil. S. P. D.

Bimestri meo consulatu; hoc est illo tempore, quo meae in senatu praesidendi vices fuerunt, quoque, ut facile cogitare potes, Vir illustris, tot negotiis obrutus fui, ut nullam omnino Musis operam dare potuerim, exacto, ad vitam, quae maxime est ad naturam, ut Cicero loquitur, & literas & studia nostra, quantum per occupationes licuit, me retuli; statimque carmine, quod inchoatum & interruptum deposueram, resumpto ut paulum expolirem, denique perficerem, materia sub manu in tantum excrevit, praesertim mutato rerum statu & pace prorogata, ut non modo aliam inscriptionem adjungere, sed ipsum opus in libros, uti vides, dividere decentius existimaverim. Omnia autem judicio tuo permitto; ure, seca ad arbitrium. Sed te, ut amicorum optimum atque unicum patronum, etiam atque etiam rogo, ut de tota cura & singulis membris quae sentias libere mihi quamprimum significes. Quantopere semper sim perosus domestica nostra jurgia novit Deus ille καρδιογνώστης. Sed quid facias? Improbi illi homines, qui antehac omnia ambitioni suae dando, vel rempublicam praedae habendo civitatem nostram miserandum in modum divexaverunt atque perturbaverunt, nec dum quiescere possunt: sed sive dolentes adhuc se consensu bonorum civium a gubernaculis ejus nuper fuisse exclusos, sive verentes ne sibi eripiantur ditia rapinarum suarum emolumenta, non desinunt praestantissimos & reipublicae amantissimos viros mille mendaciis & calumniis proscindere, odium tam Principis, quam procerum & vulgi in illos concitare, immo illorum bona, famam, vitam denique ipsam in extremum discrimen adducere. O fortunatam rempublicam! libet mihi exclamare cum disertissimo & optimo Romanorum, si hanc sentinam hujus urbis ejecerit. Neque enim illa olim Romae hac perniciosior extitit. nam Catilinam & Catiliniana prodigia

Nostro etiam in populo videas nostroque sub axe.

Hi aut in ordinem redigendi, vel de civitatis administratione submovendi, aut ab

ab omnibus bonis neceſſario prodenda eſt reſpublica. Nam citius quis

Caelum terris permiſceat & mare caelo.

quam illa animorum diſſidia componat. Nos quod attinet, nullius nobis criminis conſcii ſumus, amore & ſtudio in patriam nulli mortalium cedimus, debitum Principibus honorem & reverentiam lubentiſſime praeſtamus, nunquam tamen illorum favori damno & pernicie reipublicae velificaturi. Sancte autem (ut omnis calumniae occaſio praecidatur) adjurare poſſumus, illos, qui nuper clavum reipublicae Batavicae tenuerunt, & nunc vel extra patriam degunt, vel miſerrima morte occubuerunt, nec beneficiis nec injuriis nobis unquam cognitos fuiſſe Quod reſtat, cum Venuſino vate, fortunam

Laudo manentem: ſi celeres quatit
Pennas, reſigno quae dedit, & mea
Virtute me involvo.

Vale, mearum *Grande decus columenque rerum.*

Daventriae a. d. IV. Novemb. CIƆIƆCLXXIII.

EPISTOLA DXXV.

ANTONIUS BYNAEUS

Nicolao Heinſio S. D.

Hagam.

FAcit ſingularis illa tua & admirabilis humanitas, Virorum Praeſtantiſſime, ut audeam iterum ad te ſcribere, & immenſum indicare gaudium, quo perfuſus fui lectis tuis ad me literis, quas mihi reddidit vir eximiae & multiplicis eruditionis *Joh. Georg. Graevius.* Cum enim ex iis cognoſcerem, te in eorum album me recipere, quos amicitia tua dignaris, & conſtantiſſimum tuum erga me amorem futurum, gaudio, mihi crede, triumphabam. Ubi vero ad illam tuarum literarum partem veni, in qua judicium tuum de noſtris obſervatiunculis promis, & ad aliquid audendum hortaris, tum ſtupere coepi ac mirari, & agnoſcere candorem animi tui, qui tantus eſt, ut cum omnium conſenſu mortalium ſis κριτικώτατος, in aeſtimandis illis plus χρηστότητος, quam κρίσεως adhibuiſſe videaris. Ita tamen accipio & mihi perſuadeo, voluiſſe te hac ratione animos facere dubitanti, & ſpecie laudationis hortari ad majora. Sequerer libenter & parerem, meique ſpecimen in publicum darem, niſi talia eſſent mea, ut tutius latere videantur intra privatos parietes, quam protrudi foras. Fateor quidem perprurire mihi quandoque digitos, & imbecillem aetatem ambitione corruptam teneri, attamen dum accurato judicio perpendo & conſidero ſingula, animum plane deſpondeo, & ſi umquam aliquis ſcribendi ineptias odi. Nam ut noſtro judicio placeat & faciat ſatis, neceſſe eſt habeat omnes aut pleroſque perfectionis numeros, quod publicae a me luci dabitur, & ab ingenio politum ſit oportet, ab arte limatum, ab induſtria elaboratum, denique profuturum publico, quod a me vulgabitur. Hinc cum non

illa

illa sim ingenii praestantia, neque ad eam judicii maturitatem venerim, neque iis praesidiis instructus sim, ut ita, quae observavi, queam perficere, praestare visum est abortivos meos partus domi liberali custodia servare, quam eruditis obtrudere. id tamen illa adhortatione effecisti, ut auctoritate tua fultus, ausurus sim deinceps ea, quae, absque te fuisset, nunquam aggressurus fuissem. Quem enim reformidabo, cum Heinsius meas esse aliquid putat nugas, cui uni probari malim quam aliis omnibus? Atque utinam, ut errare in judicando de meis dissertatiunculis coepisti, decipi porro te ac errare sic patereris? Quod cum futurum persuadeat tuus mihi notus amor & perspecta facilitas, audebo quasdam ad te mittere conjecturas, quamvis Heinsio aliquid legendum obtrudere, plus aliquanto semper putavi, quam publice edere. Apud Ovidium (cujus restitutione quantum cultioris literaturae studiosos demerueris, vix dici potest) lib. v. Metamorph. vs. 13.

—— quae te, germane, furentem
Mens agit in facinus. ——

vel invitis membranis legendum censes, *quod te*. At sat sana mihi vulgata lectio videtur, & ab Ovidio dictum, *quae mens te agit in facinus*. Ita loquuntur praestantissimi Poëtae. Virgil. v. Aeneid. vs. 519.

—— quae mens tam dira, miserrime conjux,
Impulit his cingi telis. ——

Catul. carm. XLI.

Quaenam te mala mens, misclle Ravide,
Agit praecipitem in meos jambos.

Nescio an his addi possit Florus lib. II. cap. 6. *aut ipsius mens mala & aversi a Carthagine Dii, in diversum abstulerunt*. Et Ennius

Quo vobis mentes, rectae quae stare solebant
Antehac, dementes sese flexere via.

Apud eumdem II. Fast. vs. 651.

Inde ubi ter fruges medios immisit in ignes;
Porrigit incisos filia parva favos.

pro *porrigit* legendum puto *porricit*. Non hîc addam quae Macrobius, Turnebus, Brissonius, Sigonius, Gronovius aliique de hoc verbo monuerunt, cum ea tibi ignota esse minime queant, solum judicandum relinquam, utrum hoc loco *porrigit*, an *porricit* legendum sit. Locum Curtii lib. III. cap. 3. *Contra si quis aciem Macedonum intueretur, dispar acies erat*, miròr tam secure praeteriisse Curtii commentatores, nullique eorum de mendo suspectum fuisse. Non dicam jam de inepta & taediosa repetitione vocis *acies*, quae quandam latere corruptionem posset indicare, cum sensus jejunus admodum & insulsus sit; itaque pro *acies* unica addita literula lege [1] *facies*. *Contra si quis aciem Macedonum intueretur, dispar facies erat: equis virisque non auro, non discolori veste, sed ferro atque aere fulgentibus.* Juvat conjecturam praecedens *intueri*, tum verba sequentia. *Facies* eo sensu exstat etiam lib. IV. cap. 13. *Haec dextri cornu facies erat.*

[1] Haec etiam emendatio *Scheffero* ad Curtii verba, & ad Phaedr. IV. 5. in mentem venit.

erat. Nescio cur multo suavius haec lectio meas aures feriat, magisque placeat, quam vulgata.

Versus 42. in Octavia Senecae manifeste corruptus legitur;

En qui ora Tanais primus imposuit jugo.

Josephus Scaliger, miraculum illud & portentum eruditionis, in Castigat. ad Tibullum pag. 159. legendum docuit,

En qui Britannis primus imposuit juga.

cujus conjecturae subscribunt viri Cl. Gruterus & Commelinus in notis ad h. l. Ego vero ex veteris scripturae vestigiis lego.

En qui orae Tamasis primus imposuit juga.

Habes conjecturas quasdam, Vir illustris, quas audacius quam par est, ad te mitto. Te tamen boni consulturum, & me, ut coepisti, porro amaturum, humanitas tua dubitare non sinit. Vale, flos eruditorum, lumen ac columen omnigenae doctrinae. Trajecti ad Rhenum. XI. April. A°. CIƆIƆCLXXIV.

EPISTOLA DXXVI.

NICOLAUS HEINSIUS

Antonio Bynaeo suo S.

Ultrajecti.

CUm plurimum voluptatis mihi ferre soleant tuae litterae, multo melle conditae, multa refertae artium bonarum fruge, Bynaee suavissime, non indigne, ut spero, feres si ad illas oppido venustas brevius, quandoque rescribo, quam aut comitatis lex, aut tuus erga me adfectus singularis, quo triumpho, unice videntur flagitare. ἄμυσον enim quodammodo reddit calamitas temporum, si publica spectamus, si privata, lites domesticae, parum convenientes ingenio meo, & ab omni disciplina liberali prorsus alienae. Meam in Nasone castigationem Metamorphoseon quinto improbas jure optimo, & alia tibi sentienti subscribo haudquaquam invitus. Sed utinam id unum illic peccassem. Novit *Graevius* noster, noverunt alii ex amicis, cum agitarem istam Nasonis editionem, alio me per familiares molestias & calumniam forensem avocatum, ut huic cogitationi, quae hominem requirebat totum, minus vacare, ac omnem me tradere potuerim. Postmodum attentiore cura complura ad limam revocavi in prioribus observatis ac correxi, quibus insuper habitis, ac me ne consulto quidam boni Leidenses secundam tertiamque Nasonis editiones in publicum protrusere. De *Porriciendi* verbo, quod ad sola prosecta referri credebam, amplius dispiciendum. In Curtio ante hoc biennium idem mendum observavi peregrinatione Germanica, uti ex schedis meis liquebit tibi aliquando. Miror profecto, tantillum mendum tot interpretum diligentiam tanto tempore frustrari potuisse. Apud auctorem Octaviae v. 42. *En qui orae Tanais primus imposuit jugo*, recte vidisti locum esse mendosum, sed quod reponis *orae Tamesis primus imposuit juga*, ut de Tamesi assensum praebere possum, ita alterum legis me-

metricae ratio haudquaquam permittit, ut *orae Tamesis* reponatur: cum pes Spondaeus loco secundo non sit adhibendus. Refingendum fortasse.

En qui arta Tamesi primus imposuit juga;

Arta, non *arcta* scribebant veteres, quod in *ora* mutari non magno negotio potuit. Verum haec tu perpendes diligentius. Vale, vir praestantissime, meque in tuis, ut coepisti, numerare perge. Hagae Com. CIↃIↃCLXXIV. XVIII. Maji.

EPISTOLA DXXVII.

JACOBUS EMMENESSIUS

Nicolao Heinsio.

Vianam.

PAce id fiat tua, quod confidenter satis, Te, Tuasque serenas meditationes interpellare sustineo. Utinam ita tibi constent vires, ne tibi his meis naevis molestus sim, vel incommodem. Haeret aqua. Errore me extricare non valeo. Ad te, tanquam ad oraculum confugiendum est; quem in reconditis literis fugit nihil. Locus, qui mihi crucem figit, est in Virgilii Eccl. IV. vs. 62.

—— —— *Cui non risere parentes,*
Nec Deus hunc mensa, Dea nec dignata cubili est.

Ea itaque lege, si nempe sine incommodo valetudinis fieri queat (cujus, si nos amas, cura erit tibi prima) dabis explanatum Maronis locum, qui, cum mirum in modum torquet eruditos, a tuo divino judicio, & summo ingenii acumine, medelam flagitat, & non dubium est fore, quin si tanti sim tibi, consequatur. Unde Musae praesidium sperare habent, quam a suo Apolline? Pro eadem sententia faciunt Quintilianus l. IX. c. 3. Politianus Misc. c. 89. Turnebus Advers. l. XVI. c. 12. & l. XVIII. c. 34. Legentes, *qui.* Pierius vero ex collatis antiquissimis Codicibus, *cui*, legendum censet in dativo, quod *Nannius* nominativi casus vult, autoritate forte *Dausquii*, qui in orthographicis, *cui*, pro, *qui*, inveniri probat in veteribus Catulli libris. Quid *Pimpontius*, *Vives*, aliique, quorum curae in hunc autorem extant, sentiant, pro explorato habes. Tui etiam muneris ero totus, & beneficii, si pro humanitate tua suggesseris, an hic sermo de *Vulcano*, de *Salonino* Pollionis filio, an de *omnibus aliis.* Ubi otium erit rescribas oro, & facies rem pergratam. Liberrimis hisce postulatis dederis veniam. Vale, vir Praestantissime, Decus & Ornamentum Musarum. Iterum Vale, & me ama. Lugd. Bat. a. d. V. Id. Sept. A°. Aerae Christ. CIↃIↃCLXXV.

EPISTOLA DXXVIII.

JOHANNES BOSCHIUS

Nicolao Heinsio Dan. Fil. S. D. P.

Hagam.

NUllus universa in vita mihi dies illuxit unquam laetior, quam ea, cum amabilis vestra humanitas atque gravitas mihi tuam gratiam impartiri non sit gravata, quanta ab illa usque a Te redierunt in me bona? tanta mediusfidius ut pro meritis laudare non posset infirmus mentis nostrae conatus: idonea quoniam animus non suppetit verba; calamum quoniam supra meum sunt, ut supra ventos & nubes omnes Atlantis vertices. Accipe ergo immortales gratias, dum mei memor, semper agendas. Emendasti ita, Nobilium eruditissime, in tuis ad Nasonem Notis hoc Petronii distichon:

Dum sumit creteam faciem Sertoria, cretam
Perdidit illa, simul perdidit & faciem.

Doctissimus *Thomas* noster *Munckerus* monuit, primum versum claudicare, unde & mecum a Typographo male descriptum esse verebatur. nonnulli scripti habent: *Dum creteam sumit faciem Sertoria* &c. *Dum sumit cretam in faciem Sertoria* &c. vulgatae editiones. Pace quod fiat tua, quaero, quomodo scripsisti? In Addendis nostris ad Cap. XXVIII. notavimus, & quidem ad ea verba: *Quum ergo adferretur, ad caput ejus cum minimis Symphoniacus tibiis accessit* &c. probam forsan Memmianae codicis scripturam esse, exhibentem, *efferretur*, ex balneo scilicet. Seneca Libro de Brevit. Vitae cap. XII. *Audio quendam ex delicatis (si modo deliciae vocandae sunt, vitam & consuetudinem humanam dediscere) cum ex balneo inter manus elatus, & in Sella positus esset, dixisse interrogando, jam sedeo?* Cap. LVII. Ubi Encolpius Gitoni imperat, ut raptim grabatum subiret, & pedes manusque institis annecteret, puto legendum: *sicut olim Ulyxes ad arietem adhaesisset*, pro eo, quod in vulgatis, *pro ariete*. Hyginus huic conjecturae occasionem praebuit, idem inter alia de Ulyxe scribens Fab. CXXV. *At Ulysses socios suos ad pecora alligavit, & ipse se ad arietem, & ita exierunt ad Aeolum Hellenis filium, cui ab Jove ventorum potestas fuit tradita.* Quia ad vos transcurrere nostra non sinebat valetudo, & quia futura Martis die Notarum paginam una cum Dedicatione &c. mihi tunc pro ultima vice corrigendam, exspecto: hac animi audacia usus sum, quam ut aequi bonique consulas Te per communia Musarum sacra rogo, & ita ut quem maxime. Qua in re ars nostra unquam Tibi quicquam potest, ea modo utare precor, sic comperies factis, quod polliceor verbis. Vale, Vir Illustris & me amore tuo honestare persevera, qui Deum t. o. m. veneror & obtestor, ut Te sub remigio alarum suae potentiae protegat, animi corporisque vires fulciat, consilia dirigat, conatus secundet, & diu incolumen servet. Vale ter & amplius,

—— —— *Maecenas, mearum*
Grande decus, columenque rerum.

Scribebam Delphis Batavorum die IV. Kalend. Decemb. A. C. S. CIↃIↃCLXXVI.

EPISTOLA DXXIX.

NICOLAUS HEINSIUS

Joh. Boschio.

Delphos.

IN catalectis Petronianis olim castigabam, *dum sumit creteam faciem Sertoria*, vel quod tantumdem est, *creteam sumit faciem*, cum id multo Latinius videatur, quam *sumit cretam in faciem*, ut vulgo circumfertur. Neque est quod te syllaba offendat, cum spondaeus contractione fiat τȣ̃ *creteam*, quomodo & in Nasonis loco, quem pariter restitui, & in illo Maronis, *ferreique Eumenidum thalami*. sed modus exemplorum non esset: nihil enim protritius, praesertim apud hunc ipsum Maronem. In altero Petronii loco forte corrigendum *aveheretur*: nam *efferendi* verbum est ominosum, praesertim cum agitur de homine: nam Seneca cum *hominem elatum* dixit, *ex balneo* addit, quod ex superioribus in Arbitri loco intelligendum, nescio an concinne satis. Cap. LVII. *pro Ariete adhaesisse*, omnino mendosum est. Putabam aliquando exaratum fuisse *ero arietis*, vel *arietino*, absorpta nimirum priore Syllaba a praecedenti *sicut*, & Petronium dedisse *utero arietis*, vel *arietino*: quod historiae ab Homero narratae congruit. Vale, mi Boschi, & valetudinem cura diligenter. Hagae Kal. Decemb. CIƆIƆCLXXVI.

EPISTOLA DXXX.

NICOLAUS HEINSIUS

Johanni Phorbaeo.

HAbitam tui rationem a Goudanis, cum per literas *Thomae Munckeri*, viri praestantissimi, nuper sum edoctus, vix est ut verbis abunde faciam testatum, quam vehementer sim gavisus. Nec multo post epistolam accepi a te peramanter scriptam, & orationem disertissimam, quam ut sine procrastinatione ulla avidus perlegi, ita animum meum amori tuo ac benevolentiae singulari respondendi tanto tempore dissimulatum minime fateor oportuit. Neque dubitandum est, quin, si jure tuo mecum agis, graviter succenseas sive rusticitati huic meae, sive socordiae, quae te literis meis debitaque gratiarum actione tamdiu fraudatum sinit. Quod si, cum nuper in vicinia eras apud Trajectinos, pedem ad nos promovere sustinuisses, & mihi fecisses profecto rem perquam gratam, & coram valetudinis meae, quam solam diuturno silentio possum praetexere, adflictum contemplatus esses statum. De Hesychio parentis quoque mei, quod valde cupiebam, sermonem contulissemus, cujus lucubrationis quod describendae ac publico dandae onus in te recepisti, heredes τȣ̃ μακαρίτȣ, me praesertim immani beneficio cumulatum reddidisti. Volui qui-

dem non ſemel de tota re tecum agere, cum Delphis nondum emigraſſes, ſed pedum continua debilitate a propoſito ſum revocatus. Aſſiduae peregrinationes, & anni proximi viceni publicis negotiis ac litibus domeſticis dati, adeo me mihi excuſſerunt totum, ut ab hoc ſtudiorum genere alienior ſim factus. Quid, quod futurum vix videtur, ut propriis lucubrationibus ſupremam manum imponam; adeo me premit, & quotannis in pejora vergit valetudo. Interim te enixum in modum rogo quaeſoque, ne ſuſcepti laboris taedium obreptare patiaris: ſi de tuo addideris, quae ipſemet obſervaſti ad hunc ſcriptorem, quaeque Philologorum eruditiſſimi ſcriptis ſuis inſeruerunt, in unum colliges, habebimus tuo beneficio ſcriptorem utiliſſimum omni ex parte caſtigatum. Vale. Vianae. Idibus Nov. CIƆIƆCLXXVIII.

Phorbaeus hic patrio nomine *Verwey*, Gymnaſii Goudani & deinde Hagani rector, *Graevii* diſcipulus, Vir Graece doctiſſimus, ut Grammatica ejus ſive Via nova docendi Graeca oſtendit, *Dan. Heinſii* notas ad Heſychium deſcripſerat, & ſuis additis editioni paraverat, cujus ſpecimen etiam prodiderat. ſed immatura morte interrupto opere, chartae illae poſt ejus fata oberrarunt: ſperamus tamen ejus Heredem brevi rationem inventurum, qua illis frui poſſimus.

EPISTOLA DXXXI.

JOANNES PHORBAEUS

Nicolao Heinſio.

Vianam.

BEaſti me Tuis, Heinſi Nobiliſſime, quas mihi una cum ſuis miſit *Joannes Georgius Graevius*, vir celeberrimus, omni bono de me ſtudiiſque meis meritus annos jam plurimos. Apollinem mehercules, cum tuum reſignavi libellum, non Heſiodi tantum, ſed alterius quoque Aſcraei villam fumantem forte aliquando reſpexiſſe credidi. Has litteras vidiſſe, legiſſe, relegiſſe magnificum mihi duxi, Heinſi decus politiorum Muſarum: ſunt enim inſignes notae cum amoris tui & ſtudii erga me incredibilis, tum humanitatis tuae admirabiles: quae ut omnibus jucunda eſt quovis loco, ita mihi multis partibus gratior & illuſtrior videtur, ſi quis comiter & benigne accipiatur ab eo, qui ornat & celebrat uſum omnis humanitatis. Quod me creviſſe laetaris, totuſque exſultas, ut es animo generoſo, id mihi dubium fuit nuſquam gentium: at orationem cum laudas, mones pariterque ſtimulum ſubdis, ut me diligentius exerceam in hoc genere. Cum nuper in vicinia veſtra ad Rhenum fui, urbe exiveram in agrum Sicambrorum pietatis cauſſa, ut una cum conjuge viſerem ad parentes imbecillos annisque graves, quibus culpam meam condonabis, ſpero: dum enim illic haereo diutius praeter ſpem meam, ad ſcholas noſtras redauſpicandas recurrere coactus fui. Nunquam itaque poſthac committam, ut pudor me vel ſubruſticus, vel vecordia neſcio quae deterruiſſe videatur ab colloquio, quod tibi pergratum futurum eſſe intelligo, & mihi honorificum: quare primo quoque tempore, cum res nobis fuerint prolatae, Vianam excurram. Deum quaeſo ter O. M. ut vires tuas, quas meo dolore animi

mi bene magno adfectas & debilitatas esse disco, recreet ac refocillet, Teque ad summam senectutem optima valetudine bono publico pervenire sinat. Hesychium, nisi Delphis huc demigrassem, jam pene totum descripseram, & plura observaram: ast sedibus hic fixis profligatos quosdam & perditos offendi adolescentes, quos ne nervum mihi disciplinae eliderent, gregemque reliquum corrumperent, publico exegi auditorio: exactos vero privatim instituere cogor, senis horis quotidie scholas publicas aperiens, domesticas vero ternis, aut interdum quaternis. Istud ver sacrum vere novo procul a me amandabo: interim, quantumcunque possum, operam Tibi surripiam libentissime, manibus clarissimi tui parentis cum primulo diluculo parentaturus. Rogo igitur etiam atque etiam, ut caussam mirari desinas meae tarditatis, jure enim indignari potes, quod neque ocius moveam, neque saepius ad te mittam. Verebar homo denso obsitus pulvere me in foro ostentare Criticorum, inprimis coram eo, cui omnes ultro principatum deferunt. Tamen aliquando fortunam periclitabor. Nunc de Hesychii editione Leidensi novissima sic velim existimes, esse omnino vitiosissimam. Quam est illud flagris prorsus dignum? Ἐλέγχειν, ὄνειδος. Scrib. Ἔλεγχος· ὄνειδος, &c. neutro genere. Iliad. B. vs. 235. Ὦ πέπονες κάκ᾽ ἐλέγχεα. Anonym. κακὰ ὀνείδη. cum enim est ἀρσενικὸν, aliud signat. Etym. ἔλεγχος δέ ἐστιν ὁ τὸ πρᾶγμα σαφηνίζων. Et paulo post, ὁ γὰρ ἔλεγχος εἰς φῶς ἄγει τὰ πράγματα. Ecce alium locum. Φθειρῶν, ὄρος πιτυῶδες, ὄρος διὰ τὸ πληθύνειν ἐν αὐτῷ πίτυσι. & sic deinceps. Ubi leges ὀρθογραφίας καὶ συντάξεως turpiter violantur. Ego sic distinguo & refingo, Φθειρῶν ὄρος, πιτυῶδες ὄρος, διὰ τὸ πληθύνειν ἐν αὐτῷ πίτυς· τὰ γὰρ ἐντὸς τῶν στροβίλων φθεῖραι καλεῖται. Audi paucis amabo brevem illum Homeri interpretem, qui totus hic noster est. Φθειρῶν ὄρος. Τῆς Καρίας περὶ Μίλητον. Διὰ τὸ πολλὰς ἔχειν πίτυς. οἱ δὲ τόποι τῶν πιτύων φθεῖραι προσηγορεύοντο), καὶ τὰ τῶν πιτύων μικρὰ στροβίλια οὕτως λέγονται, ἃ καὶ πιτυοκάμπας φασίν. Ἢ, ἀπὸ Φθείρωνος τοῦ Ἐνδυμίωνος· ἢ ὅτι τὰ ἀνθήματα τῶν πιτύων ὅμοιά εἰσι φθειρσίν. Si tamen Etymologum sequaris legendum erit, φθεῖρες. Ejus autem locus subobscurus & corruptus hoc loco cum illustrandus, tum emendandus praetereunti. Sic ait, Φθειρῶν τ᾽ ὄρος ἀκριτόφυλλον· ὁ μὲν τεχνικὸς διὰ τὸ ι γράφεσθαι λέγει ὅτι παρὰ τὸ φθεὶρ γέγονε τοῦ ἀπὸ υἱοῦ Ἐνδυμίωνος. ἕτεροι δὲ διὰ διφθόγγου λέγουσιν. Hoc dicit, τὸν τεχνικὸν, hoc est, Herodianum sine Diphthongo scribere φθιρῶν, caeteros vero cum Diphthongo φθειρῶν. Rationem suae sententiae adferebat Herodianus, quod nomen proprium φθείρωνος non esset desumtum ἀπὸ τῶν φθειρῶν a pinis, sed a monte, qui Φθὶρ vocaretur nomine proprio, cujus cultores dicti Φθῖρες. Scripsit ergo Etym. ὅτι παρὰ τὸ Φθὶρ γέγονε κύριον τὸ ἀπὸ υἱοῦ τοῦ Ἐνδυμίωνος. Sic enim Eustath. circa finem τῆς β ῥαψῳδίας. Postero tempore plura, & forsan meliora dabo: cursor autem mihi vellit aurem, ut desinam. At quia apertae sunt Musarum januae, scias velim Optimum *Graevium* me commendasse Leidensibus, apud quos Rectoris statio vacat: id si negotium urgere potes apud amicos tuos, gratum memoremque cognosces, nihil enim ipse tento διὰ τοὺς ἐν τέλει ἡμετέρους. Vale, Poëtarum Homere, & me ama. Gouda Nov. CIↃIↃCLXXVIII.

EPI-

EPISTOLA DXXXII.

JOANNES PHORBAEUS

Nicolao Heinsio τῷ πάνυ χαίρειν.

Vianam.

RAtiones, cur Tibi per ceram & linum ſalutem mittere me poſtulem, nunc habeo bene multas, Vir nobiliſſime. Primum enim omnium, cum me nuperrime τοῖς ἀθηναίοις bona fide, ut ex Graevianis didici, magno ſtudio & ſumma diligentia commendaveris, ſic velim exiſtimes, eam operam, iſtuc, inquam, Tibi beneficium a me eſſe gratiſſimum. Sic ſemper enim mihi viſus ſum me Deorum vitam eſſe nacturum, ſi viris tantummodo honeſtioribus & eruditioribus, qui famam ſuis Scriptis ac meritis condidiſſent immortalem, quique exacte de rebus Muſicis judicare poſſent, aut placerem aliquando, aut certe innoteſcerem. Solum Tuum judicium, amoremque candidiſſimum, quo complecteris immerentem, pluris facio, quam quodvis opum incrementum. Sic ſum, Heinſi Optime: una illa voluptas, quam capio ex clariſſimorum hominum teſtimoniis, animum meum explere potis eſt. Quare, ut ad ſummum caput hujus libelli tranſiliam, neque nocte neque die mens conſiſtet aut acquieſcet, niſi ſi quotidie hoc hiberno ſidere per duas horas ſubſecivas, quam legem mihi tuli, Patris Tui celeberrimi τοῦ μακαρίτου emendationes Heſychii emendatiſſimas diligenter, quod facio, exſequar deſcribere. Quaedam, etſi pauciora, ſunt in illis, quae vix aſſequor: quaedam lineolis ſubductis notata, quae vir diligentiſſimus ſuſpecta habuiſſe videtur, de quibus in utroque codice nihil adnotatum oſtendo: quod genus μερηλικὴν ἐργάζεσθαι in voce Θής. Hoc ego, fateor, nullus intelligo. nonnullis per me ipſe locis video plagam eſſe impoſitam luculentam; niſi male metuo, ut judicium meum non ſatis acre, eam hîc illic curare queat, ut nihil nunc dicam de ſubſidiis, quae maximo meo dolore nequicquam conquiro. In coelo ſum, Heinſi Nobiliſſime, ſi cum Clariſſimo *Graevio*, viro itidem mei ſtudioſiſſimo, quoniam Te Trajectum venturum fore accepi, Goudam excurreris. Quovis tempore mihi & conjugi cariſſimae hoſpes venies gratiſſimus: quod ut primo quoque tempore facias, Te precibus uterque curatiſſimis oramus. Non minus Te, mi Apollo, videre ardeo, quam Parens olim Tuus divinum *Scaligerum*, cum *Scaligeri* monumenta quaedam ſtudioſe lectitaſſet, nunquam autem ſuis oculis ἰσόθεον φῶτα intuitus fuiſſet. Alias de ineptiis meis, ad Muſicam ſpectantibus, garrire, niſi tibi moleſtae fiunt, occipiam. Antequam manum de tabula tollo, precor Deum immortalem, ut, cum tot annos vitam videris minime ingloriam, plurimi deinceps bono publico Tibi defluant anni laetiſſimi ſine omni taedio, moleſtia & acerbitate. Tantum eſt. Nunc vale, Poëtarum Homere, & me, ut coepiſti, amare pergito. Mea Tibi ſalutem adſcribit ſolidam verbis amantiſſimis. Iterum vale, Decus meum, & litterarum omnium praeſidium. Idibus Januariis anni Gregor. CIϽIϽCLXXIX. Ex Gouda.

EPI-

EPISTOLA DXXXIII.

NICOLAUS HEINSIUS

Joh. Phorbaeo.

Goudam.

GAvisus equidem sum haud leviter oblata mihi non ita nuper, ut tum videbatur, tibi gratificandi opportunitate nonnulla, Phorbaee doctissime; sed quod literae tuae tardius aliquanto ad me pervenissent, ut caussam tuam coepi agere, invitus intellexi & Consules Leidenses, & illos, quos fautores hîc mihi fore promiseram, pro Rectoris defuncti optione fidem obligasse. Quod & ipsum ex me cognovisse pridem debueras, nisi res familiaris domo me pridem evocasset proximis diebus vix tandem reducem. Adfulgebunt, uti confido, quandocumque tempora desideriis meis minus inopportuna, quaeque pleniore argumento successum officii nostri & adfectus tibi testentur. Nam cum eruditioni tuae aliisque, quae in te resplendent adfatim, virtutibus, ut studeatur, non mearum tantum esse partium, sed id ab omnibus praestari oportere, qui liberales artes cum interitu jam luctantes tenere fovent ac salvas cupiunt, aequum ac par judico; tum privatim est, quo nomine me meosque omnes tibi plurimum debere ultro agnoscam, quod famae parentis mei postumae, describendis ejus in Hesychium doctissimum grammaticum lucubrationibus plurimum per te accedit; quas utinam tuo beneficio in lucem proferri aliquando videamus. Nec dubito magnum iis incrementum addi posse ex iis, quae *Scaliger*, *Casaubonus*, *Salmasius*, *Meursius* aliique ex hominibus literatis aetate nostra ad eundem scriptorem observarunt. nam qui ea proxime castigare est aggressus, operi par non erat. Sed hac de re confabulabimur uberius, quandoque ad nos excurres, vel solus, vel cum nostro *Graevio*: nam te ut domi tuae conveniam, cum velim maxime, praesertim officiosum in modum a te invitatus, metuo ut per valetudinem detur. Vale. xxv. Jan. CIↃIↃCLXXIX.

EPISTOLA DXXXIV.

NICOLAUS HEINSIUS

Joh. Phobaeo.

HEsychium Parentis mei tua industria ac lucubratione tandem eo perductum esse, ut cum publica utilitate proferri in lucem possit, Phorbaee praestantissime, equidem immane quantum, plus etiam quam quod credas, laetor & exsulto, eoque nomine nos τȣ̃ μακαρίτȣ heredes animum tibi gratum ac devotum praestare semper erimus parati. Ego praesertim, quem proxime ea tangebat cura, ut scriniis defuncti postumis iretur consultum. Sed facultatis meae non erat, id effectum dare, quod tu felicem in modum praestitisti, cum

nulla orientalium litterarum, quam tamen hîc unice requiri videbam, cognitione instructus essem; ne quid dicam de valetudine, quae non permittit, ut propriis lucubrationibus supremam manum imponam, nedum ut alienis, si tamen paternae pro alienis habendae, publicandis possim vacare. de *Scaligeri* Hesychio te spei tuae falsum esse, vehementer equidem doleo. paullo ante mortem paternam codicem hunc integrum atque illaesum vidi. De ceteris in congressum nostrum proximum sermones differemus. Vale, Vir praestantissime, & mihi ac paternae memoriae, sic ut coepisti, velle in posterum perge. Vianae III. Sept. CIↃIↃCLXXIX.

EPISTOLA DXXXV.

JOANNES PHORBAEUS

Nicolao Heinsio τῷ πάνυ S. P. D.

Vianam.]

NEc opinanti tuum non munusculum, ὦ κεφαλὴ τιμιωτάτη, sed munus adfertur, elegantissimus Casa: quem pluris facio, quod Poëtam esse video. Hoc studium cum mirifice mihi puero placuerit olim in artium trivio cognoscendo, non possum dicere, quam poeniteat has meditationes postea, quae & animum recreant, & ad divina quaeque & excelsa mentem elevant, quod Philosophari mallem, plane neglexisse & abjecisse. Suspirat quidem animus in illud curriculum, non ut repuerascam, sed cum viris sapientissimis resipiscam, redire aliquando: verum liber animus requiritur & vacuus. Remitto vilissimum ἀντίδωρον, lusus meos Fescenninos, & jam diu misissem ante, sed extimui rubricas Tuas, Vir Nobilissime: solus enim vides omnia acutissime, & carmina pangis polita, tersa, erudita, & jucunda. Liceat enim mihi dicere quod & orbis litteratus omnis tuas virtutes praedicat, & ipsa laudabit aeternitas. Sed ista hactenus. Copiam mihi aliquot librorum, qui serviant nobis in proferendo Hesychio, facere pollicetur auctio Wevelinkhoviana: illa hasta posita omni impetu revocamur ad opus, quod nobis accurandum mandasti, quadrandum. Interea loci, ne desideremus, in usum nostrarum Scholarum edere instituimus *Scioppii* nostri Mercurium, quem ex barbato Latinum feci, pro Italico sermone nostro subjecto. Huic addo aliquid de meo, Grammaticen scilicet, a qua aberunt vitia, spero, *Lithocomi*, *Vossii* prolixitas, & *Scioppii*, si qua est, obscuritas. Si qua re nostros conatus adjuvare potes, senties hunc hominem tibi per omnem vitam fore obnoxium. Nemo natus cum diligentius cognoverit antiquos Codices manu exaratos, & veterrima monumenta quaeque, id te, Vir Nobilissime, per tuam divinam humanitatem obsecro, & ita rogo, ut mihi rescribere non dedigneris, si forsan opinio mihi mea mutanda, quid existimes de discrimine *i* & *u* vocalium & consonantium, de majusculis & minusculis vel in propriis & appellativis, vel dignitatum nominibus similibusque distinguendis. In nummis & lapidibus certo scio non observari vul-

vulgares distinctiones. Vocor in auditorium meum. Vale, Decus nostrum & totius Europae, & me ama; Gaudae. xv. Nov. CIↃIↃCLXXIX. Salutat Virum Nobilissimum conjux mea. *Conprobo*, *inprimo* atque id genus alia per *n* in Virg. Tuo V. N. An etiam in MSS. solutae orationis? quanquam hoc nihil ad metri rationem. *Quodcumque* & *quodcunquè* an utrumque rectum? Extra compositionem & in ea dicitur & *cum* & *con*. An *author* in vetustis membranis? Ignosce quaeso, Vir Maxime, cum istiusmodi quaestiunculis molestus fio.

EPISTOLA DXXXVI.

EVALDUS RULAEUS

Nicolao Heinsio S. D.

Vianam.

QUanquam faucium dolor, quo aliquot diebus laboravi, nondum plane resedit, etsi jam de acerbitate nonnihil remisisse videatur, medicamentumque hoc ipso die sumpsi, ut intestina purgarem, ita ut ob corporis afflictionem animo etiam non satis valeam, tamen cum cogito magnitudinem & vim tuae erga me benevolentiae, qua etiam antequam rogareris, commendandum me sumpsisti viro humanissimo & doctissimo *Emerico Bigotio*, ne statim Tibi gratias agerem, nec ipso morbo sum deterritus, nec singulari tuo judicio elegantiaque in scribendo, quae debent iis, qui ad Te literas mittunt, timorem incutere; ne quid incultum aut alienum a proprietate Latini sermonis scribant; ego certe non leviter commoveor, qui sciam quam nihil dignum auribus tuis afferre queam. Itaque & gratias Tibi ago, quas possim, maximas, &, si quid sit, quod Tibi hîc confectum velles, omnem meam operam industriamque Tibi defero: cum enim Tu me ornandi, commendandi, tuamque erga me voluntatem ostendendi nullum tempus praetermittis, aequum est Te etiam aliquem ex me fructum percipere, quanquam probe sciam nullis meis officiis tuorum in me meritorum magnitudini aliqua ex parte responderi posse. Etsi autem in me ingenii facultas nulla sit, opum autem exigua, ita ut multum Tibi de me polliceri non possim, ea tamen in me est observantia tui, & studium gratum quid Tibi faciendi, ut diligentia & fide sperem me adsequuturum, ne ullum in me hominis, quem plane Tibi beneficiis devinxisti, officium desideres. Itaque, si quid sit, fac me ejus, quaeso, certiorem, & commendare me viris doctis pergas. *Gradius* ex Italia, ut accepi, Lutetiam venit, & moratur apud *Menagium*. Scripsi heri ad Cl. *Graevium*, ut veniam a Te impetrare vellet, quod ad Te, vir nobilissime, nondum scripseram, eas literas *Boschius* imprudens suis, quas ad Te dederat, incluserat, itaque, si modo ante hac Tibi tradantur, rogo, ut eas perlegas prius, ne ipse iterum forte ad Te mittat, deinde mittas ipsi, & ipse etiam meam caussam agas, ut ad tuae commendationis auctoritatem ab ipso etiam aliquod pondus accedat. Hoc autem inprimis velim, ut si quid noveris esse, aut hîc, aut aliis in regionibus, ex quo laboris & itineris maxime fructus constare mihi possit, quid au-

autem tu non noveris? hoc ut docere me velis. Vale, Vir humanitatis & eruditionis gloria praestantissime, & me ama. Dabam Lutetiae Parisiorum a. d. VI. Non. Octobr. CIↃIↃCLXXIX.

EPISTOLA DXXXVII.

EVALDUS RULAEUS

Nicolao Heinsio S. D.

Vianam.

PUdore suffundor, nobilissime Vir, quoties cogito, quod certe saepissime facio, tuae erga me benevolentiae & humanitatis magnitudinem, qua Tu unus effecisti, ut me suscepti in Galliam itineris non poeniteat; quod tuis beneficiis nondum ullis ipse officiis responderim: nam quanquam non is sim ego, a quo Tibi pares magnitudine aut numero fructus exspectare debeas, quod unum tamen potui, ut saltem literis Tibi gratum meum animum testarer, in hoc me intelligo non nimis fuisse diligentem; quod Te rogo, ut adscribere velis itineribus & negotiis, quibus occupatus fui. Caeterum ita, velim, existimes gratias me Tibi, quas possum, maximas agere, studiaque, observantiam, industriam, operam meam in omnibus tuis rebus semper fore paratam, gratissimumque hoc mihi fore, si illa aliqua in re tua uti velis. Omnino autem vellem posse me loca quaedam ad Te perscribere veterum auctorum MSStorum codicum ope correcta, quo & gratum Tibi facerem, & probarem constare mihi quodammodo fructus mei itineris; sed & ego tam brevi tempore vix quicquam praestare potui, & Tu is es, qui diligentissime scriptos libros pervolutasti, variantesque lectiones omnes probe cognitas & perspectas habes, ut dici Tibi nihil possit, quod novum aut inauditum Tibi accidat. Hoc autem visum est non praetermittere, quod scripserit Pater tuus, vir doctissimus, Oden Horatii, *Laudabunt alii claram Rhodon*, in duas dividi in duobus, quibus usus est, codicibus, alteramque Oden incipere ab illis; *Albus ut obscuro*, &c. itaque fieri debere censere, me hoc etiam in MSS. Thuan. aliisque deprehendisse, atque ita & in quodam veteri MSto *Graevii* esse memini, & in meo libro, qui cum quatuor vetustis codicibus est collatus, ita distingui in illis quatuor notari in margine libri video, ita ut de eo vix amplius dubitari sinat hic librorum scriptorum consensus. Cum autem & Justini quaedam loca, quae suspecta mihi semper fuerunt, inspexerim, eorum quaedam ad Te perscribere volui, ut aliquando, si tanti videatur, quid Tu de hisce sentias, ostendas. Lib. IX. c. 5. §. 7. *& confinis domitarum gentium barbaries.* Hoc nunquam placuit. MSS. Vict. & Thuan. duo habent. *barbararum*, alter Th. *barbaria*, unde aut *barbariae*, aut *barbarie* legendum sum suspicatus. Lib. XII. c. 8. in fin. *in eadem reverterunt*. Voss. corrigit *indidem*, Sebis. *via eadem*, sed cum Thuan. unus omittat *in*, ita forte recte legeretur; nam *via* per ellipsin saepe omittitur; aut forte est aliquid, quod in Th. duobus legitur, *eadem die*. Lib. XV. c. 3. per *immensas harenarum moles cursus comes fuit*. Puto legendum, *cursu*: Lib. XIX. c. 1. *mortuorumque corpora crema-*

mare potius &c. in MSS. Vict. & tribus Thuan. erat, *mortuorum quoque*, & in MSS. Vict. fuerat aliquando, *vetabantur*, sed mutatum erat in *jubebantur*, quod verbum si reducamus, rem confectam dabit, quae nunc torquet viros doctos. Lib. XXI. c. 5. *Nam licet tyrannicis vitiis semper abundaret*. Certe haud frustra videtur, quod in MSS. Vict. & Th. duobus legitur: *Nam licet tyrannus semper viciis abundet*, & in Th. tertio, *tyrannis semper vicia abundent*, sed correctum fuerat ab alio, ita ut esset, quemadmodum in aliis Th. & S. Vict. Plura sunt, de quibus cupide intelligerem tuum judicium, sed nec temporis angustia sinit, & vereor ne hisce jam nimium molestus Tibi fuerim. Quod si ita sit ejus veniam des quaeso. Si quid autem Tibi a me vel hîc, vel Hagae Comitis, quo proficisci intra paucos dies cogito, effectum velis, ejus me, quaeso, fac certiorem, literas autem mitte vel Harlemum, vel Hagam Comitis. Vale, Vir Nobilissime, decus & ornamentum saeculi nostri, & me ama. Optimo *Graevio*, ubi ita occasio ferat, meo nomine salutem aut mittas, aut dicas, rogo. Dabam Harlemi a. d. XV. Kal. Jul. CIↃIↃCLXXX.

EPISTOLA DXXXVIII.

EVALDUS RULAEUS

Nicolao Heinsio S. P. D.

Vianam.

Cum essem Hagae Comitis, qua hodie domum redii, *Leersius* Bibliopola homo probus, & magis in literis nostris versatus, quam quisquam talium hominum, praesertim postquam obiit *Elzevirius*, retulit mihi magnam spem esse, Te adduci posse, ut illa, quae in Petronium es commentatus, in lucem edi patereris, quare, cum meum non sit ostendere Tibi homini sapientissimo, quantos ex ea re fructus possis capere, esseque Te adversus Teipsum non solum non indulgentem, sed ne aequum quidem, quod Te defraudes ea voluptate, quam ex gloria tam praeclari operis vivus posses percipere, quaque lenire aliquo modo molestias infirmioris tuae valetudinis posses, tantum Te oro, ut hoc doctis omnibus, omnibusque, qui a literis non abhorrent, quos hoc a Te flagitare existimare debes, largiri velis, & si ita videbitur, *Leersio* etiam nostro, ut ejus potissimum typis imprimatur: cui si quid in ejus libri editione aut consilio, aut opera, aut industria mea prodesse potero, id praestabo libenter quantum valetudo mea, quam quartana febris frangit, quotidie magis feret. Idem *Leersius* tradidit mihi literas *Huetii* elegantissimas & humanissimas, quas, quod adeo fideliter ad me perferendas curasti, gratias Tibi magnas ago. *Petrus Petitus* vir doctissimus scripsit ad me se Miscellaneas Observationes tuae fidei & curae commendasse, quare non dubito, quin & illis propediem homines humaniorum literarum amantes beabis, quod tamen ut tuis potius operibus facere velis, obsecro Te vehementer: quanquam enim meas preces pondus non magnum apud Te habere existimem, tamen Te a me rogari non inique Te ferre puto. Vale, Heinsi hominum doctissime, & me ama. Dabam Harlemi pridie Non. Decembr. CIↃIↃCLXXX.

FINIS TOMI SECUNDI.

pag.	lin.		lege
23	in fin.	*illae*	*illa*
24	in fin.	χεάψεν	γεάψεν
30	in fin.	*ſcriptos*	*ſcriptas*
49	25	*ineditorum*	*ineditarum*
68	8	διακυρήττεται	διακηρύττεται
125	18	θηρεύουσι	θηρεύουσι
141	7	*veſtrae*	*Veſtae*
160	13	*affecta*	*affectu*
	28	*ceteras*	*ceteros*
170	3 & 4	*Vellerio*	*Villerio*
173	15	*ſervato*	*ſervabo*
202	ult.	*ad me illum*	*me ad illum*
206	9	*poſſit*	*poſſis*
216	23	*Renicum*	*Renſium*
223	14	*fui*	*ſui*
233	26	*ſeptingentibus*	*ſeptingentis*
279	antep.	*quas*	*quos*
280	29	*Migrationem ibi*	*migratione mihi*
282	2	*demum*	*domum*
286	not. 5.	*antiſtibus*	*antiſtitibus*
291	10	*frendent*	*frendeant*
309	12	*narravi*	*navavi*
312	27	*medicinos*	*medicinae*
330	ult.	*ſuſtinerit*	*ſuſtinuerit*
340	15	*eos*	*eas*
	18	*ſoſpitabor*	*ſoſpitator*
348	8	παραφρονεῖν	παραφρονῶν
349	5	παλοδάμνειν	πωλοδαμνεῖν
354	20	ζὺν θεῷ	ξὺν θεῷ
355	11	παραδειγματίσει	παραδειγματίζει
357	12	*leſum*	*Jeſum*
358	37	*demtii*	*demeti*
402	21	*at te,*	*a te*
409	23	*admovit*	*admonuit*
415	5	*poëmatum*	*poëmatium*
422	7	*egeras*	*egerat*
445	10	*notas*	*notos*
452	8	*Domino*	*Domine*
453	15	*alia*	*alii*
459	9	*confudit*	*confodit*
482	29	*permittendam*	*permittendum*
489	28	*detenere*	*deterere*
496	25	*opas*	*operas*
498	30	*licet*	*lucet*
508	ult.	διδασκαλεῖν	διδασκαλεῖον
509	35	*quo*	*quae*
511	11	*emendandi & reponendi*	*emendari & reponi*
514	33	*mitio*	*Mitio*
514	13	*doctiſſimus*	*doctiſſimis*
	29	*optima*	*optimi*
538	26	*feſſus*	*faſſus*
561	13	ἀντάξιαν	ἀνταξίαν
567	16	*Queriani*	*Zueriani*
580	27	*ſuballione*	*ſubballione*
595	24	*Statius*	*Tatius*
	28	*praefecturos*	*profecturos*
599	17	ἀελσία	ἀελσεῖα
600	4	*puta*	*puto*
	9	*quam*	*quam quae*
622	15	*linnae*	*lineae*
	23	ὄδυμα	ἔνδυμα
924	39	*quod*	*quos*
635	32	*nomine*	*nemine*
636	1	ἀντιῤῥήτως	ἀναντιῤῥήτως
637	13	*deſcriptum*	*deſcriptam*
648	34	πνιάτου	πνίκτου
660	21	πάσος	πάσης
	26	πιαρῶς	πικρῶς
664	42	Βόελας καὶ ἔρος	Βορέα καὶ ὄρος
673	17	ἀτοδίδακτον	αὐτοδίδακτον
680	11	*primas*	*primos*
681	20	*denuo*	*domo*
688	8	*Umbroſas*	*Umbroſos*
690	28	*Pompejae*	*Pomponiae*
697	30	*Pompeji*	*Pomponii*
699	18	*annotata*	*annota*
707	22	*rhombem*	*rhombum*
708	9	τοῖς	ταῖς
709	22	ἀνθεινὰς	ἀνθινὰς
729	21	Λήμητει	Δήμητει
740	5	*jacto*	*lacto*
742	6	*morita*	*merita*
743	32	*proximo*	*proximis*
744	22	*diem*	*dem*
760	10	*exceptatiſſimae*	*exoptatiſſimae*
772	5	*comparebant*	*comparebunt*
776	28	ὑπόροχὴν	ὑπεροχὴν
782	1	*ubi*	*uti*
789	26	*Coripedi*	*loripedi*
814	21	*editionum*	*editorum*

